DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

ŞAHNÂME

Firdevsî

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

KABALCI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

FİRDEVSÎ
ŞAHNÂME

KABALCI YAYINEVİ: 334
ŞARK KLASİKLERİ DİZİSİ: 15

Firdevsî: (Tûs 932/940? – Taberan 1020-1025?). Eski İran'ın tarihi hatıralarına ve geleneklerine bağlı, toprak sahibi bir aileden yetişti. İyi bir eğitim gördü, Arapçayı ve Pehlevi dilini öğrendi. Uzun yıllar Tûs şehrinde yaşadı. Ebu Mansur bin Muhammed adlı sanatsever bir emirin himayesini gördü. Tûs âmili Huyday bin Kuteyb'in yakınlığını kazanarak vergi ödememe imtiyazını elde etti. Bir ara Irak'ta hükümdar Bahaüddevle'nin sarayında yaşamaya başladı ve burada *Yusuf ile Züleyha* hikâyesini konu edinen bir mesnevi yazdı. İran tarihinin İslamiyet öncesi kahramanlıklarını ve mitolojisini anlatan *Şahnâme* adlı eserini Gazne'de Sultan Mahmud'a sundu. Eserinde Sultan Mahmud'u övdüğü halde umduğu karşılığı alamadı. Bunun üzerine eseri için sultanın kendisine ancak bir bardak boza alacak kadar para verdiğini belirten bir yergi yazdı. Sultan Mahmud'un Firdevsî'ye gereken ilgiyi göstermediği için pişmanlık duyduğu ve şaire değerli armağanlar gönderdiği, fakat bu armağanlar Taberan şehrinin bir kapısından girerken diğer bir kapısından şairin cenazesinin çıktığı da söylenceler arasındadır.

Mehmet Necati Lugal: Türk şarkiyatçı (İstanbul, 1878-Ankara, 1964). 2 Nisan 1878'de İstanbul'da doğdu. Babası Hüseyin Hüsnü Bey'dir. Küçük yaşta hafız oldu. Özel hocalardan dersler aldı. Edebiyata derin ilgi duydu. Arapça ve Farsça öğrendi. Öğrenimini İstanbul'da tamamladı; burada çeşitli okul ve medreselerde dersler verdi. Almanya'da Hamburg Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü'nde Türk ve Fars dili ve edebiyatı dersleri okuttu. Türkiye'ye döndüğünde Beyazıt Kütüphanesi müdürlüğüne, 1943 yılında da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü profesörlüğüne atandı. 1959-60 yılları arasında Türk Tarih Kurumu'nda şarkiyat uzmanı olarak görev aldı. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin kurulmasında rol oynadı (1949) ve bu fakültenin Arapça-Farsça bölümünde fahri profesör olarak çalışmalarını sürdürdü. 1952'de yaş haddinden emekliye ayrıldı. 1956-57 ve 1959 yıllarında Bon ve Frankfurt Üniversitelerine profesör olarak davet edildi. 1960 yılında, yeniden hazırlanan üniversiteler kanununda yaş haddi kaldırıldığında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Klasik Dini Türkçe Metinler Kürsüsü profesörlüğüne tayin edildi. 23 Mart 1964 pazartesi günü hayata gözlerini yumdu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Firdevsî
Şahnâme
© Kabalcı Yayınevi, 2005

Birinci Basım: Nisan 2009

Kapak Düzeni: Gökçen Yanlı

Teknik Hazırlık: Zeliha Güler

Son Okuma: Mustafa Küpüşoğlu

Yayıma Hazırlayan: Serap Tuba Yurteser

KABALCI YAYINEVİ
Ankara Cad. No: 47 Cağaloğlu 34112 İstanbul
Tel: (0212) 526 85 86 Faks: (0212) 513 63 05
www.kabalciyayinevi.com yayinevi@kabalci.com.tr
internetten satış: www.kabalci.com.tr

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Cataloging-in-Publication Data (CIP)
Firdevsî
Şahnâme

ISBN 975-997-144-5

Baskı: Fabrika Basım (0212 294 38 00)
Cendere Cad. No: 11 Kağıthane-İstanbul

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

FİRDEVSÎ

ŞAHNÂME

Çeviren
Prof. Necati Lugal

KABALCI YAYINEVİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

IÇINDEKİLER

YAYIMCININ NOTU 13

KISALTMALAR 14

FİRDEVSÎ VE ŞAHNÂME 15

KAYNAKÇA 44

ŞAHNÂME, 47

Tanrı'yı Övüş. 49 ❧ Aklı Övüş. 49 ❧ Âlemin Yaratılışı, 50 ❧ İnsanın Yaratılışı, 51 ❧ Güneş'in Yaratılışı, 52 ❧ Ay'ın Yaratılışı, 52 ❧ Hazreti Peygamberi ve Eshâbını Övüş, 52 ❧ **Şahnâme'nin Yazılışı,** 53 ❧ Şair Dakîkî'nin Macerası, 54 ❧ **Kitabın Yazılışı ve Bir Dostun Öğüdü,** 55 ❧ Mehmet Oğlu Ebû Mansûr'u Övüş, 55 ❧ Sultan Mahmud'u Övüş, 56 ❧ **Acem Padişahlarının İlki Olup Otuz Yıl Saltanat Süren Keyûmers'in Tahta Geçmesi ve Ehrimen Adlı İfritin Onu Kıskanması,** 58 ❧ Siyâmek'in Ehrimen'in Oğlu Tarafından Öldürülüşü, 60 ❧ Hûşeng İle Keyûmers'in Karadev'le Savaşmak İçin Hazırlık Yapması, 61 ❧ **Hûşeng: Saltanatı Kırk Yıldı,** 62 ❧ Sede Bayramının Aslı ve Esası, 64 ❧ **Tehmûrs: Saltanatı Otuz Yıldı,** 66 ❧ **Cemşîd: Saltanatı Yedi Yüz Yıldı,** 68 ❧ Dahhâk'ın Babasıyla Macerası, 72 ❧ Şeytanın Aşçılığı, 76 ❧ Cemşîd'in Saltanatının Sonu, 77 ❧ **Dahhâk: Saltanatı Bin Yıldı,** 78 ❧ Dahhâk'ın Ferîdun'u Rüyasında Görmesi, 81 ❧ Ferîdun'un Doğması, 85 ❧ Ferîdun'un Annesine Kimin Soyundan Geldiğini Sorması, 87 ❧ **Dahhâk'ın Demirci Kâve'yle Macerası,** 88 ❧ Ferîdun'un Dahhâk'a Savaş Açması, 92 ❧ Ferîdun'un Cemşîd'in Kız Kardeşlerini Görmesi, 94 ❧ Ferîdun'un Dahhâk'ın Kethüdasıyla Macerası, 96 ❧ **Ferîdun: Saltanatı Beş Yüz Yıldı,** 102 ❧ Ferîdun'un Cendel'i Yemen'e Göndermesi, 105 ❧ Yemen Padişahının Cendel'e Cevabı, 108 ❧ Ferîdun'un Oğullarının Yemen Şahının Yanına Gitmesi, 109 ❧ Yemen Şahı Serv'in Ferîdun'un Oğullarını Büyüyle Sınaması, 110 ❧ Ferîdun'un Oğullarını Sınaması, 111 ❧ **Ferîdun'un Yeryüzünü Oğulları Arasında Paylaştırması,** 115 ❧ Selm'in İrec'i Kıskanması, 115 ❧ Selm ve Tûr'un Ferîdun'a Haber Göndermesi, 116 ❧ Ferîdun'un Oğullarına Cevabı, 118 ❧ İrec'in Kardeşlerinin Yanına Gitmesi, 121 ❧ İrec'in Kardeşleri Tarafından Öldürülmesi, 122 ❧ Ferîdun'un İrec'in Ölümünü Duyması, 124 ❧ İrec'in Bir Kızının Olması, 126 ❧ Menûçehr'in Doğması, 126 ❧ Selm İle Tûr'un Menûçehr'i Duyması, 127 ❧ Ferîdun'a Oğullarından Haber Gelmesi, 128 ❧ Ferîdun'un Oğullarına Cevabı, 129 ❧ Ferîdun'un Menûçehr'i Selm ve Tûr'la Savaşması İçin Göndermesi, 133 ❧ Menûçehr'in Tûr'un Ordusuna Hücum Etmesi, 135 ❧ Tûr'un Menûçehr'in Eliyle Ölmesi, 138 ❧ Menûçehr'in Ferîdun'a Zafer Mektubu Göndermesi, 140 ❧ Kâren'in Elânan Kalesini Alması, 141 ❧ Dahhâk'ın

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Torunu Kâkûy'un Hücumu, 143 ❧ Selm'in Menûçehr'in Eliyle Ölmesi, 144 ❧ Menûçehr'in Zaferle Ferîdun'un Yanına Dönmesi, 146 ❧ Ferîdun'un Ölümü, 149 ❧ **Menûçehr: Saltanatı Yüz Yirmi Yıldı,** 150 ❧ **Zâl'ın Doğması,** 152 ❧ Sâm'ın Oğlu Zâl'ı Rüyasında Görmesi, 154 ❧ Menûçehr'in Sâm ve Zâl-i Zer'in Durumundan Haber Alması, 159 ❧ Zâl'ın Zâbilistan'a Dönmesi, 161 ❧ **Sâm'ın Zâl'a Padişahlık Vermesi,** 162 ❧ Zâl'ın Kâbilli Mihrâb'ın Yanına Gelmesi, 164 ❧ Rûdâbe'nin Cariyelerine Danışması, 167 ❧ Cariyelerin Zâl-i Zer'i Görmeye Gitmesi, 169 ❧ Zâl'ın Rûdâbe'nin Yanına Gitmesi, 174 ❧ Zâl'ın Rûdâbe Hakkında Mûbedlere Danışması, 177 ❧ Zâl'ın Mektupla Sâm'a Olayları Bildirmesi, 180 ❧ Sâm'ın Zâl'ın İşi İçin Mûbedlere Danışması, 182 ❧ Sînduht'un Rûdâbe İle Zâl'ın Macerasını Öğrenmesi, 184 ❧ Mihrâb'ın Kızının Macerasını Öğrenmesi, 186 ❧ Menûçehr'in Zâl İle Rûdâbe'nin Macerasını Öğrenmesi, 189 ❧ Sâm'ın Menûçehr'in Yanına Gelmesi, 191 ❧ Sâm'ın Mihrâb'la Savaşmaya Gitmesi, 193 ❧ Zâl'ın Elçilikle Menûçehr'in Yanına Gitmesi, 195 ❧ Mihrâb'ın Sînduht'a Kızması, 198 ❧ Sâm'ın Sînduht'un Gönlünü Alması, 199 ❧ Zâl'ın Sâm'ın Mektubunu Menûçehr'e Götürmesi, 203 ❧ Mûbedlerin Zâl'ı Sınaması, 204 ❧ Zâl'ın Verdiği Karşılıklar, 205 ❧ Zâl'ın Menûçehr'in Önünde Hünerler Göstermesi, 207 ❧ Menûçehr'in Sâm'a Cevabı, 209 ❧ Zâl'ın Sâm'ın Yanına Dönmesi, 211 ❧ **Rüstem'in Doğması,** 213 ❧ Sâm'ın Rüstem'i Görmeye Gitmesi, 218 ❧ **Rüstem'in Beyaz Fili Öldürmesi,** 220 ❧ Rüstem'in Sipend Dağına Gitmesi, 223 ❧ Rüstem'in Zaferini Mektupla Zâl'a Bildirmesi, 224 ❧ Zâl'ın Sâm'a Mektup Yazması, 226 ❧ Menûçehr'in Oğluna Öğüt Vermesi, 226 ❧ **Nevzer: Saltanatı Yedi Yıldı,** 228 ❧ Peşeng'in Menûçehr'in Ölümünü Duyması, 230 ❧ Efrâsiyâb'ın İran'a Gitmesi, 232 ❧ Bârmân'la Kubâd'ın Savaşı ve Kubâd'ın Ölmesi, 233 ❧ Efrâsiyâb'ın Nevzer'le Yeniden Savaşması, 236 ❧ Nevzer'in Efrâsiyâb'la Üçüncü Defa Savaşması, 238 ❧ Nevzer'in Efrâsiyâb'a Tutsak Olması, 242 ❧ Vîse'nin Oğlunu Ölü Bulması, 243 ❧ Şemâsâs ve Hâzervân'ın Zâbilistan'a Saldırması, 244 ❧ Zâl'ın Mihrâb'ın Yardımına Gelmesi, 245 ❧ Efrâsiyâb'ın Nevzer'i Öldürmesi, 249 ❧ Zâl'ın Nevzer'in Ölümünü Duyması, 251 ❧ Eğrîres'in Kardeşi Tarafından Öldürülmesi, 254 ❧ **Tâhmâsp'ın Oğlu Zev: Saltanatı Beş Yıldı,** 255 ❧ **Gerşâsp: Saltanatı Dokuz Yıldı,** 257 ❧ **Rüstem'in Rahş'ı Yakalaması,** 260 ❧ Zâl'ın Efrâsiyâb'a Karşı Ordu Göndermesi, 264 ❧ Rüstem'in Keykubâd'ı Elburz Dağından Getirmesi, 265 ❧ **Keykubâd: Saltanatı Yüz Yıldı,** 269 ❧ Rüstem'in Efrâsiyâb'la Savaşması, 270 ❧ Efrâsiyâb'ın Babasının Yanına Gitmesi, 272 ❧ Peşeng'in Keykubâd'dan Barış İstemesi, 274 ❧ Keykubâd'ın İstahr'a Gitmesi, 277 ❧ **Keykâvûs: Saltanatı Yüz Elli Yıldı,** 278 ❧ Zâl'ın Kâvûs'a Öğüt Vermesi, 282 ❧ Kâvûs'un Mâzenderân'a Gitmesi, 284 ❧ Kâvûs'un Zâl'a Haber Yollaması, 287 ❧ **Rüstem'in Yedi Övün Yolundan Gitmesi,** 289 ❧ Birinci Övün: Rahş'ın Aslanı Öldürmesi, 290 ❧ İkinci Övün: Rüstem'in Susuzluktan Bitkin Düşüp Bir Koyunun Kılavuzluğuyla Çeşmeye Ulaşması, 290 ❧ Üçüncü Övün: Rüstem'in Ejderhayı Öldürmesi, 292 ❧ Dördüncü Övün: Rüstem'in Cadı Karıyı Öldürmesi, 296 ❧ Beşinci Övün: Ulât'ın Rüstem'in Elinde Tutsak Olması, 298 ❧ Altıncı Övün: Rüstem'in Devlerden Erjeng'le Savaşması, 301 ❧ Yedinci Övün: Rüstem'in Akdev'i

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Öldürmesi, 304 ❧ Kâvûs'un Mâzenderân Padişahına Mektup Yazması, 308 ❧ Rüstem'in Mâzenderân Padişahının Yanına Elçilikle Gitmesi, 310 ❧ Kâvûs'un Mâzenderân Padişahıyla Savaşması, 313 ❧ Kâvûs'un İran'a Dönmesi ve Rüstem'e İzin Vermesi, 319 ❧ Kâvûs'un Hamâverân, Berber ve Mısır Padişahlarıyla Savaşması, 320 ❧ Kâvûs'un Hamâverân Padişahının Kızı Sûdâbe'yi İstemesi, 323 ❧ Hamâverân Padişahının Kâvûs'u Tuzağa Düşürmesi, 325 ❧ Efrâsiyâb'ın İran'a Hücum Etmesi, 327 ❧ Rüstem'in Hamâverân Padişahının Yanına Gitmesi, 329 ❧ Rüstem'in Üç Padişahla Savaştıktan Sonra Kâvûs'u Hapisten Kurtarması, 331 ❧ Kâvûs'un Rûm Kayserine ve Efrâsiyâb'a Haber Göndermesi, 333 ❧ **Kâvûs'un Yeryüzüne Yeni Bir Düzen Getirmesi,** 335 ❧ Şeytan'ın Kâvûs'u Ortadan Kaybetmesi ve Kâvûs'un Göklere Çıkması, 336 ❧ Rüstem'in Kâvûs'u Alıp Gitmesi, 338 ❧ **Yedi Pehlivan Hikâyesi,** 340 ❧ Rüstem'in Tûranlılarla Savaşması, 343 ❧ Pîlsem'in İranlılarla Savaşması, 344 ❧ Efrâsiyâb'ın Savaş Meydanından Kaçması, 347 ❧ **Sohrâb'ın Hikâyesi,** 348 ❧ Rüstem'in Ava Çıkması, 349 ❧ Rüstem'in Semengân'a Gelmesi, 350 ❧ Semengân Padişahının Kızı Tehmîne'nin Rüstem'in Yanına Gelmesi, 352 ❧ **Sohrâb'ın Doğması,** 355 ❧ Sohrâb'ın Kendine Bir At Seçmesi, 356 ❧ Efrâsiyâb'ın Bârmân İle Hûmân'ı Sohrâb'ın Yanına Göndermesi, 357 ❧ Sohrâb'ın Akkale'ye Gelmesi, 358 ❧ Sohrâb'ın Gordâferîd'le Savaşması, 359 ❧ Gejdehem'in Kâvûs'a Mektubu, 362 ❧ Sohrâb'ın Akkale'yi Ele Geçirmesi, 364 ❧ Kâvûs'un Rüstem'i Sohrâb'la Savaşa Çağırması, 365 ❧ Kâvûs'un Rüstem İle Gîv'e Kızması, 367 ❧ Kâvûs'un Rüstem İle Birlikte Savaşa Gitmesi, 372 ❧ Rüstem'in Jenderezm'i Öldürmesi, 373 ❧ Sohrâb'ın Hecîr'e İran Pehlivanlarının Adlarını Sorması, 375 ❧ Sohrâb'ın Kâvûs'un Ordusuna Saldırması, 380 ❧ Rüstem'in Sohrâb'la Savaşması, 382 ❧ Rüstem İle Sohrâb'ın Yerlerine Dönmesi, 385 ❧ Rüstem İle Sohrâb'ın İkinci Kez Savaşması ve Sohrâb'ın Rüstem'i Yere Vurması, 387 ❧ **Rüstem İle Sohrâb'ın Üçüncü Kez Savaşması ve Sohrâb'ın Ölmesi,** 392 ❧ Rüstem'in Kâvûs'tan İlaç İstemesi, 397 ❧ Rüstem'in Sohrâb'a Ağlaması, 398 ❧ Rüstem'in Zâbilistan'a Dönmesi, 400 ❧ Sohrâb'ın Ölümünü Annesinin Duyması, 402 ❧ **Siyâvuş'un Hikâyesi,** 404 ❧ Tûs İle Gîv'in Güzel Bir Kadın Bulup Avdan Dönmesi ve Kâvûs'un Onu Kendine Eş Olarak Alması, 405 ❧ Siyâvuş'un Doğması, 407 ❧ Siyâvuş'un Zâbilistan'dan Dönmesi, 408 ❧ Siyâvuş'un Annesinin Ölmesi, 410 ❧ **Sûdâbe'nin Siyâvuş'a Âşık Olması,** 410 ❧ Siyâvuş'un Sûdâbe'nin Yanına Gitmesi, 412 ❧ Siyâvuş'un Sûdâbe'nin Yanına İkinci Defa Gitmesi, 415 ❧ Siyâvuş'un Sûdâbe'nin Yanına Üçüncü Defa Gitmesi, 417 ❧ Sûdâbe'nin Kâvûs'u Aldatması, 418 ❧ Sûdâbe'nin Siyâvuş'u Öldürtmek İçin Çareler Araması, 420 ❧ Kâvûs'un Yıldızbakıcılara Danışması, 421 ❧ **Siyâvuş'un Ateşten Geçmesi,** 423 ❧ Siyâvuş'un Sûdâbe'nin Hayatını Bağışlaması İçin Babasına Ricada Bulunması, 427 ❧ Kâvûs'un Efrâsiyâb'ın Gelişini Haber Alması, 428 ❧ Siyâvuş'un Savaşa Gitmesi, 430 ❧ Siyâvuş'un Kâvûs'a Mektup Yazması, 432 ❧ Kâvûs'un Siyâvuş'a Cevabı, 432 ❧ Efrâsiyâb'ın Rüya Görmesi, 435 ❧ Efrâsiyâb'ın Rüyasını Mûbedlere Tabir Ettirmesi, 436 ❧ Efrâsiyâb'ın Hükümetin İleri Gelenlerine Danışması, 437 ❧ Gersîvez'in

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Siyâvuş'un Yanına Gitmesi, 439 Siyâvuş'un Efrâsiyâb'la Barış Yapması, 440 Siyâvuş'un Rüstem'i Kâvûs'un Yanına Göndermesi, 442 Rüstem'in Kâvûs'a Barış Haberini Getirmesi, 443 Rüstem'in Sîstan'a Dönmesi, 446 Kâvûs'un Siyâvuş'a Cevap Yazması, 447 Siyâvuş'un Behrâm ve Zenge'ye Danışması, 448 Siyâvuş'un Efrâsiyâb'a Haber Göndermesi, 451 Efrâsiyâb'ın Siyâvuş'a Cevap Yazması, 453 Siyâvuş'un Efrâsiyâb'a Sığınması, 455 Siyâvuş'un Efrâsiyâb'la Karşılaşması, 459 Siyâvuş'un Efrâsiyâb'ın Önünde Hünerler Göstermesi, 461 Efrâsiyâb'la Siyâvuş'un Ava Çıkması, 465 Pîrân'ın Kızını Siyâvuş'a Vermesi, 466 Pîrân'ın Siyâvuş'la Ferngîs Hakkında Görüşmesi, 467 Pîrân'ın Ferngîs'i Siyâvuş İçin Efrâsiyâb'dan İstemesi, 468 **Ferngîs'in Siyâvuş'la Evlenmesi,** 470 Efrâsiyâb'ın Siyâvuş'a Bir Ülke Bağışlaması, 472 **Siyâvuş'un Gengdij'i Yapması,** 474 Siyâvuş'un Gelecek Hakkında Pîrân'la Görüşmesi, 476 Efrâsiyâb'ın Buyruğu Altındaki Ülkelerden Vergi Toplaması İçin Pîrân'a Mektup Göndermesi, 478 **Siyâvuş'un Siyâvuşgird'i Yaptırması,** 479 Pîrân'ın Siyâvuşgird'e Gitmesi, 480 Efrâsiyâb'ın Gersîvez'i Siyâvuş'un Yanına Yollaması, 482 Siyâvuş'un Oğlu Furûd'un Doğması, 484 Siyâvuş'un Gûy Oynaması, 485 Gersîvez'in Efrâsiyâb'ın Yanına Dönerek Siyâvuş'u Kötülemesi, 488 Gersîvez'in Siyâvuş'un Yanına Tekrar Gitmesi, 492 Siyâvuş'un Efrâsiyâb'a Mektubu, 496 Efrâsiyâb'ın Siyâvuş'la Savaşmaya Gitmesi, 497 Siyâvuş'un Rüya Görmesi, 497 Siyâvuş'un Ferngîs'e Vasiyeti, 499 Siyâvuş'un Efrâsiyâb'a Tutsak Olması, 501 Ferngîs'in Efrâsiyâb'ın Yanına Gelerek Ağlaması, 505 Siyâvuş'un **Gerûy'un Eliyle Öldürülmesi,** 507 Pîrân'ın Ferngîs'i Kurtarması, 510 **Keyhüsrev'in Doğması,** 512 Pîrân'ın Keyhüsrev'i Çobanlara Teslim Etmesi, 513 Pîrân'ın Keyhüsrev'i Efrâsiyâb'ın Yanına Götürmesi, 515 **Firdevsî'nin İhtiyarlıktan Şikâyeti,** 518 Kâvûs'un Siyâvuş'un Başına Gelenleri Haber Alması, 519 Rüstem'in Kâvûs'un Yanına Gelmesi, 519 Rüstem'in Sûdâbe'yi Öldürüp Savaş İçin Hazırlanması, 521 Ferâmurz'un Sipencâb Padişahını Öldürmesi, 522 Sorha'nın Rüstem'e Karşı Savaş Hazırlığı Yapması, 523 Oğlunun İntikamını Almak İçin Efrâsiyâb'ın Hazırlık Yapması, 526 Rüstem'in Pîlsem'i Öldürmesi, 527 Efrâsiyâb'ın Rüstem'den Kaçması, 530 Efrâsiyâb'ın Hüsrev'i Hoten'e Göndermesi, 531 **Rüstem'in Tûran'daki Saltanatı Yedi Yıldı,** 533 Rüstem'in Tûran Ülkesini Yakıp Yıkması, 534 Rüstem'in İran'a Dönmesi, 536 Gûderz'in Rüyasında Keyhüsrev'den Haber Alması, 537 Gîv'in Keyhüsrev'i Aramak İçin Tûran'a Gitmesi, 539 Gîv'in Keyhüsrev'i Bulması, 541 Gîv İle Keyhüsrev'in Siyâvuşgird'e Gitmesi, 544 Keyhüsrev'in Behzâd'ı Tutması, 545 Ferngîs'in Keyhüsrev ve Gîv'le İran'a Gitmesi, 547 Gelbâd İle Nestehîn'in Gîv'den Kaçması, 547 Pîrân'ın Keyhüsrev'in Peşine Düşmesi, 549 Pîrân'ın Gîv'le Savaşması, 551 Pîrân'ın Gîv'e Tutsak Düşmesi, 552 Ferngîs'in Pîrân'ı Gîv'in Elinden Kurtarması, 556 Efrâsiyâb'ın Keyhüsrev'in Peşine Düşmesi, 557 Gîv'in Gümrükçüyle Çekişmesi, 559 Keyhüsrev'in Ceyhun'dan Geçmesi, 560 Keyhüsrev'in İsfahan'a Gitmesi, 564 Keyhüsrev'in Kâvûs'un Yanına Gitmesi, 565 Tûs'un Keyhüsrev'i Padişah Olarak Tanımak

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İstememesi, 568 ❧ Gûderz'in Tûs'a Kızması, 569 ❧ Gûderz İle Tûs'un Padişahlık Tahtı Hakkında Konuşmak İçin Kâvûs'un Yanına Gitmesi, 570 ❧ Tûs İle Ferîborz'un Behmen Kalesine Gitmesi, 572 ❧ Keyhüsrev'in Behmen Kalesini Alması, 573 ❧ Keyhüsrev'in Zaferle Dönmesi, 576 ❧ Kâvûs'un Keyhüsrev'i Padişahlık Tahtına Oturtması, 577 ❧ **Keyhüsrev: Saltanatı Altmış Yıldı,** 577 ❧ İran Büyüklerinin Keyhüsrev'i Kutlaması, 578 ❧ Keyhüsrev'in İran'da Geziye Çıkması, 580 ❧ Keyhüsrev'in Efrâsiyâb'dan Öç Alacağına Dair Kâvûs'a Söz Vermesi, 581 ❧ Keyhüsrev'in Pehlivanları Sayması, 583 ❧ Hüsrev'in Pehlivanlara Hazineler Bağışlaması, 584 ❧ Keyhüsrev'in Rüstem'i Hint'e Göndermesi, 587 ❧ Keyhüsrev'in Ordusunu Hazırlaması, 588 ❧ **Siyâvuş Oğlu Furûd'un Hikâyesi,** 592 ❧ Keyhüsrev'in Tûs'u Türklerle Savaşmaya Göndermesi, 592 ❧ Furûd'un Tûs'un Gelişini Haber Alması, 594 ❧ Furûd İle Tuhar'ın İran Ordusunu Görmeye Gitmesi, 596 ❧ Behrâm'ın Furûd'un Yanına Gitmesi, 598 ❧ Behrâm'ın Tûs'un Yanına Dönmesi, 602 ❧ Furûd'un Rivnîz'i Öldürmesi, 603 ❧ Furûd'un Zeresp'i Öldürmesi, 604 ❧ Furûd'un Tûs'la Savaşması, 604 ❧ Furûd'un Gîv'le Savaşması, 606 ❧ Furûd'un Bîjen'le Savaşması, 609 ❧ **Furûd'un Öldürülmesi,** 610 ❧ **Cerîre'nin Kendini Öldürmesi,** 614 ❧ Tûs'un Ordusunu Kâserûd'a Sürmesi ve Bîjen'in Pelâşân'ı Öldürmesi, 617 ❧ İranlıların Kar Yağdığı İçin Kötü Duruma Düşmesi, 619 ❧ Behrâm'ın Kebûde'yi Yakalaması, 620 ❧ Tejâv'ın İranlılarla Savaşması, 621 ❧ Efrâsiyâb'ın Tûs'tan ve Ordusundan Haber Alması, 624 ❧ Pîrân'ın İranlılara Gece Baskını Yapması, 625 ❧ Keyhüsrev'in Tûs'u Geri Çağırması, 629 ❧ Ferîborz'un Pîrân'dan Ateşkes İstemesi, 632 ❧ İranlıların Savaşta Yeniden Bozguna Uğraması, 633 ❧ Behrâm'ın Kaybolan Kamçısını Bulmak İçin Savaş Alanına Geri Dönmesi, 637 ❧ Tejâv'ın Behrâm'ı Öldürmesi, 640 ❧ Gîv'in Tejâv'ı Öldürmesi, 642 ❧ İranlıların Hüsrev'in Yanına Dönmesi, 644 ❧ Keyhüsrev'in Ferîborz'a Kızması ve Tûs'a Lanet Etmesi, 646 ❧ Hüsrev'in İranlıları Bağışlaması, 647 ❧ Hüsrev'in Tûs'u Tûran'a Göndermesi, 649 ❧ **Kâşânlı Kâmûs'un Hikâyesi,** 650 ❧ Pîrân'ın İran Ordusuna Haber Göndermesi, 651 ❧ Efrâsiyâb'ın Pîrân'a Yardım Göndermesi, 652 ❧ Tûs'un Erjeng'i Öldürmesi, 653 ❧ Hûmân'ın Tûs'la Savaşması, 653 ❧ İranlılarla Tûranlıların İkinci Kez Savaşması, 657 ❧ Tûranlıların İran Ordusuna Karşı Büyü Kullanmaları, 659 ❧ İranlıların Hemâven Dağına Sığınması, 661 ❧ Tûran Ordusunun Hemâven Dağını Sarması, 662 ❧ Pîrân'ın İranlılarla Savaşmak İçin Hemâven Dağına Gitmesi, 665 ❧ İranlıların Gece Baskını Yapması, 667 ❧ Keyhüsrev'in Ordunun Durumunu Öğrenmesi, 671 ❧ **Ferîborz'un Keyhüsrev'in Annesi Ferngîs'le Evlenmesi,** 674 ❧ Tûs'un Rüyasında Siyâvuş'u Görmesi, 676 ❧ Efrâsiyâb'ın Çin Hakanını ve Kâmûs'u Pîrân'ın Yardımına Göndermesi, 677 ❧ Çin Hakanının Hemâven Dağına Gitmesi, 679 ❧ İranlıların Kendi Durumları Hakkında Konuşması, 680 ❧ Gûderz'in Rüstem'in Gelişini Haber Alması, 681 ❧ Çin Hakanının İran Ordusunu Görmesi, 684 ❧ Ferîborz'un Hemâven Dağına Ulaşması, 686 ❧ Pîrân'ın Çin Hakanıyla Konuşması, 687 ❧ Gîv'le Tûs'un Kâmûs'la Savaşması, 690 ❧ Rüstem'in İranlıların Yanına Gelmesi, 692 ❧ Tûranlılarla İranlıların Ordularını Hazırlaması, 694 ❧ Rüstem'in

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Eşkebûs'la Savaşması, 697 ❧ Pîrân'ın Rüstem'in Gelip Gelmediğini Sorması, 699 ❧ Tûranlılarla İranlıların Savaş Hazırlığı, 701 ❧ Kâmûs'un Elvâ'yı Öldürmesi, 703 ❧ Rüstem'in Kâmûs'u Öldürmesi, 704 ❧ **Rüstem İle Çin Hakanının Hikâyesi,** 705 ❧ Cengeş'in Rüstem'le Savaşması, 706 ❧ Hakanın Hûmân'ı Rüstem'e Yollaması, 708 ❧ Hûmân'ın Pîrân ve Hakanla Görüşmesi, 710 ❧ Pîrân'ın Rüstem'in Yanına Gitmesi, 712 ❧ Tûranlıların İranlılarla Savaşmaya Karar Vermeleri, 715 ❧ Rüstem'in Orduya Söylevi, 718 ❧ Tûranlılarla İranlıların Savaşa Hazırlanması, 721 ❧ Rüstem'in Pîrân'a Kızması, 722 ❧ Savaşın Başlaması, 724 ❧ Şengil'in Rüstem'le Savaşması, 725 ❧ Rüstem'in Sâve İle Savaşması, 727 ❧ Rüstem'in Kihanlı Kihâr'ı Öldürmesi, 728 ❧ Çin Hakanının Tutsak Olması, 730 ❧ Tûran Ordusunun Bozguna Uğraması, 732 ❧ Rüstem'in Orduya Hediye Dağıtması, 733 ❧ Rüstem'in Keyhüsrev'e Mektup Yollaması, 737 ❧ Keyhüsrev'in Rüstem'e Cevabı, 738 ❧ Efrâsiyâb'ın Ordusunun Yenildiğini Duyması, 740 ❧ **Rüstem'in İnsan Eti Yiyen Kâfûr'la Savaşması,** 742 ❧ Efrâsiyâb'ın Rüstem'in Gelişini Duyması, 746 ❧ Efrâsiyâb'ın Pûlâdvend'e Mektubu, 750 ❧ Pûlâdvend'in Gîv ve Tûs'la Savaşması, 752 ❧ **Rüstem'in Pûlâdvend'le Savaşması,** 753 ❧ Rüstem'in Pûlâdvend'le Güreşmesi, 756 ❧ Efrâsiyâb'ın Rüstem'in Elinden Kaçması, 758 ❧ Rüstem'in Padişahın Sarayına Dönmesi, 759 ❧ Rüstem'in Sîstan'a Dönmesi, 760 ❧ **Rüstem'in Ekvân Adlı Devle Savaşması,** 761 ❧ Rüstem'in Devi Aramaya Çıkması, 763 ❧ Dev Ekvân'ın Rüstem'i Suya Atması, 764 ❧ **Efrâsiyâb'ın Atlarını Görmeye Gelmesi ve Rüstem'in Dev Ekvân'ı Öldürmesi,** 767 ❧ Rüstem'in İran'a Dönmesi, 768 ❧ **Bîjen İle Menîje'nin Hikâyesi,** 770 ❧ Ermanlıların Hüsrev'den Adalet İstemesi, 771 ❧ Bîjen'in Domuzlarla Savaşması, 774 ❧ Gurgîn'in Bîjen'i Kıskanması, 775 ❧ Bîjen'in Efrâsiyâb'ın Kızı Menîje'nin Yanına Gitmesi, 777 ❧ Bîjen'in Menîje'nin Çadırına Gitmesi, 779 ❧ Menîje'nin Bîjen'i Kendi Köşküne Götürmesi, 782 ❧ Gersîvez'in Bîjen'i Efrâsiyâb'ın Yanına Götürmesi, 783 ❧ Pîrân'ın Bîjen'in Hayatını Bağışlaması İçin Efrâsiyâb'a Yalvarması, 786 ❧ Efrâsiyâb'ın Bîjen'i Zindana Atması, 789 ❧ Gurgîn'in İran'a Dönerek Yalan Söylemesi, 791 ❧ Gîv'in Gurgîn'i Hüsrev'in Yanına Götürmesi, 794 ❧ Hüsrev'in Dünyayı Gösteren Kadehte Bîjen'i Görmesi, 796 ❧ Hüsrev'in Rüstem'e Mektup Yazması, 797 ❧ Gîv'in Keyhüsrev'in Mektubunu Rüstem'e Göstermesi, 798 ❧ Rüstem'in Gîv'e Ziyafet Vermesi, 800 ❧ Rüstem'in Hüsrev'in Yanına Gitmesi, 801 ❧ Keyhüsrev'in Pehlivanlarla Bir Toplantı Yapması, 803 ❧ Rüstem'in Gurgîn'e Şefaat Etmesi, 807 ❧ Rüstem'in Orduyu Hazırlaması, 808 ❧ Rüstem'in Pîrân'ın Yanına Gitmesi, 809 ❧ Menîje'nin Rüstem'in Yanına Gelmesi, 811 ❧ Bîjen'in Rüstem'in Gelişini Öğrenmesi, 813 ❧ **Rüstem'in Bîjen'i Kuyudan Çıkarması,** 816 ❧ Rüstem'in Efrâsiyâb'a Gece Baskını Yapması, 819 ❧ Efrâsiyâb'ın Rüstem'in Peşine Düşmesi, 820 ❧ Efrâsiyâb'ın Bozguna Uğraması, 822 ❧ Rüstem'in Keyhüsrev'in Yanına Dönmesi, 823 ❧ Hüsrev'in Şenlik Yapması, 825 ❧ **On İki Kahraman Savaşının Hikâyesi,** 826 ❧ Efrâsiyâb'ın Ordu Toplaması, 827 ❧ Keyhüsrev'in Gûderz'i Tûranlılarla Savaşmaya Göndermesi, 828 ❧ Gîv'in Gûderz'den Pîrân'a Haber Götürmesi, 831 ❧ Gîv'in Pîrân'ın Yanına Gitmesi, 833 ❧ İki Ordunun Savaş

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Durumuna Geçmesi, 835 ❧ Bîjen'in Savaşmak İçin Gîv'den İzin İstemesi, 838 ❧ Hûmân'ın Savaşmak İçin Pîrân'dan İzin İstemesi, 839 ❧ Hûmân'ın Savaşmak İçin Karşısına Er İstemesi, 841 ❧ Hûmân'ın Ferîborz'a Meydan Okuması, 843 ❧ Hûmân'ın Gûderz'e Meydan Okuması, 844 ❧ Bîjen'in Hûmân'ın Yaptıklarını Duyması, 847 ❧ Bîjen'in Savaşmak İçin Gûderz'den İzin İstemesi, 848 ❧ Gîv'in Siyâvuş'un Zırhını Bîjen'e Vermesi, 850 ❧ Bîjen'in Hûmân'la Savaşması ve Onu Öldürmesi, 852 ❧ Nestehîn'in Gece Baskını Yapması ve Sonunda Öldürülmesi, 857 ❧ Gûderz'in Keyhüsrev'den Yardım İstemesi, 861 ❧ Hüsrev'in Gûderz'in Mektubuna Cevabı, 863 ❧ Hüsrev'in Savaş Hazırlığı Yapması, 865 ❧ Pîrân'ın Gûderz'e Mektubu, 866 ❧ Gûderz'in Pîrân'ın Mektubuna Cevabı, 870 ❧ Pîrân'ın Efrâsiyâb'dan Yardım İstemesi, 875 ❧ Efrâsiyâb'ın Pîrân'a Cevabı, 877 ❧ **İranlılarla Tûranlıların Savaşması,** 879 ❧ Gîv'in Pîrân'la Savaşması, 881 ❧ **Gûderz İle Pîrân'ın On Bir Pehlivanın Savaşması İçin Sözleşmesi,** 884 ❧ Pîrân'ın Kendi Adamlarıyla Konuşması, 888 ❧ Gûderz İle Pîrân'ın Pehlivanlarını Seçmesi, 890 ❧ Ferîborz'un Gelbâd'la Savaşması, 892 ❧ Gîv İle Zirih Oğlu Gerûy'un Savaşması, 892 ❧ Gorâze'nin Siyâmek'le Savaşması, 893 ❧ Furuhîl'in Zengele'yle Savaşması, 893 ❧ Rehhâm'ın Bârmân'la Savaşması, 894 ❧ Bîjen'in Rûyîn'le Savaşması, 894 ❧ Hecîr'in Sipehrem'le Savaşması, 895 ❧ Gurgîn İle Enderîmân'ın Savaşması, 895 ❧ Borte İle Kehrem'in Savaşması, 896 ❧ Şâverân Oğlu Zenge İle Evhâst'ın Savaşması, 896 ❧ Gûderz İle Pîrân'ın Savaşması, 897 ❧ Gûderz'in İran Kahramanlarının Yanına Dönmesi, 899 ❧ Lehhâk İle Ferşîdverd'in Pîrân'ın Ölümüne Ağlaması, 901 ❧ Lehhâk İle Ferşîdverd'in Tûran'a Doğru Yola Çıkması, 903 ❧ Gostehem'in Lehhâk İle Ferşîdverd'i Kovalaması, 904 ❧ Bîjen'in Gostehem'in Ardından Gitmesi, 906 ❧ Bîjen'in Gostehem'i Ormanda Bulması, 907 ❧ Keyhüsrev'in Pîrân ve Tûran Ordusunun Diğer İleri Gelenleri İçin Türbe Yaptırması ve Gerûy'u Öldürmesi, 909 ❧ Tûranlıların Keyhüsrev'den Aman İstemesi, 911 ❧ Bîjen İle Gostehem'in Dönmesi, 913 ❧ **Sultan Mahmud'u Övüş,** 914 ❧ **Keyhüsrev'in Efrâsiyâb'la Savaşması Hikâyesinin Başlangıcı,** 918 ❧ Efrâsiyâb'ın Pîrân'ın Ölümünü Duyması, 922 ❧ Keyhüsrev'in Efrâsiyâb'ın Savaşmak İçin Geldiğini Duyması, 926 ❧ Peşeng'in Babası Efrâsiyâb'ın Yanına Gitmesi, 927 ❧ Efrâsiyâb'ın Keyhüsrev'e Haber Göndermesi, 929 ❧ Keyhüsrev'in Efrâsiyâb'a Cevabı, 932 ❧ Keyhüsrev İle Şîde'nin Savaşması, 935 ❧ Hüsrev'in Şîde'yi Öldürmesi, 938 ❧ İki Ordunun Birbirine Girmesi, 939 ❧ Efrâsiyâb'ın Bozguna Uğraması, 943 ❧ Keyhüsrev'in Kâvûs'a Zaferi Müjdelemesi, 944 ❧ Efrâsiyâb'ın Gengdij'e Gitmesi, 945 ❧ Hüsrev'in Ceyhun'dan Geçmesi, 946 ❧ Keyhüsrev'in Efrâsiyâb'la Yeniden Savaşması, 948 ❧ Efrâsiyâb'ın Bihişt-i Geng'e Sığınması, 949 ❧ Efrâsiyâb'ın Çin Fağfûruna Mektubu, 952 ❧ Keyhüsrev'in Gengdij'e Gelmesi, 952 ❧ Cehn'in Keyhüsrev'e Elçi Olarak Gitmesi, 954 ❧ Keyhüsrev'in Cehn'e Cevabı, 956 ❧ **Keyhüsrev'in Gengdij'i Alması,** 959 ❧ Efrâsiyâb'ın Geng'den Kaçması, 961 ❧ Hüsrev'in Efrâsiyâb'ın Yakınlarına Aman Vermesi, 962 ❧ **Keyhüsrev'in İranlılara Öğüdü,** 964 ❧ Keyhüsrev'in Kâvûs'a Zaferi Müjdelemesi, 965 ❧ Hüsrev'in Efrâsiyâb'ın Fağfûrun Ordusuyla Gidişini Haber

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Alması, 966 ❧ Efrâsiyâb'ın Keyhüsrev'e Mektubu, 967 ❧ **Iranlılarla Tûranlıların Savaşması,** 968 ❧ Efrâsiyâb'ın Keyhüsrev'e Bir Gece Baskını Yapması ve Yenilmesi, 969 ❧ Çin Hakanının Keyhüsrev'e Elçi Göndermesi, 972 ❧ Efrâsiyâb'ın Zirih Irmağını Geçmesi, 973 ❧ Keyhüsrev'in Aldığı Hazineleri ve Esirleri Kâvûs'a Göndermesi, 974 ❧ Kâvûs'un Hüsrev'e Cevabı, 976 ❧ Keyhüsrev'in Çin Fağfûruna ve Mekrân Padişahına Haber Göndermesi, 977 ❧ Keyhüsrev'in Mekrân Padişahıyla Savaşması ve Onu Öldürmesi, 979 ❧ Keyhüsrev'in Zirih Irmağını Geçmesi, 980 ❧ Keyhüsrev'in Geng'e Girmesi, 982 ❧ Hüsrev'in Gengdij'den Siyâvuşgird'e Dönmesi, 983 ❧ Keyhüsrev'in Tûran'dan İran'a Dönmesi, 986 ❧ Keyhüsrev'in Kâvûs'un Yanına Gitmesi, 987 ❧ **Ferîdun Soyundan Gelen Hûm'un Efrâsiyâb'ı Yakalaması,** 989 ❧ Efrâsiyâb'ın Hûm'un Elinden Kaçması, 991 ❧ Kâvûs İle Hüsrev'in Hûm'un Yanına Gitmesi, 993 ❧ **Efrâsiyâb'ın İkinci Kez Yakalanması ve Efrâsiyâb İle Gersîvez'in Öldürülmesi,** 994 ❧ **Kâvûs İle Hüsrev'in Fars'a Dönmesi,** 997 ❧ **Keykâvûs'un Ölümü,** 998 ❧ **Keyhüsrev'in Cehn'i Azat Etmesi ve Ona Tûran Padişahlığını Vermesi,** 999 ❧ **Keyhüsrev'in Dünyadan Soğuması,** 1003 ❧ Büyüklerin Keyhüsrev'in Kimseyi Kabul Etmemesinden Dolayı Yakınması, 1004 ❧ İranlıların Zâl İle Rüstem'i Çağırması, 1006 ❧ Keyhüsrev'in Rüyasında Melek Görmesi, 1008 ❧ Zâl'ın Keyhüsrev'e Öğüt Vermesi, 1008 ❧ Keyhüsrev'in Zâl'a Cevabı, 1010 ❧ Zâl'ın Keyhüsrev'i Paylaması, 1011 ❧ Keyhüsrev'in Zâl'a Cevabı ve Zâl'ın Özür Dilemesi, 1013 ❧ Keyhüsrev'in İranlılara Vasiyeti, 1015 ❧ Keyhüsrev'in Gûderz'e Vasiyeti, 1016 ❧ Zâl'ın Rüstem İçin Keyhüsrev'den Menşur İstemesi, 1017 ❧ Keyhüsrev'in Gîv'e Menşur Vermesi, 1018 ❧ Keyhüsrev'in Tûs'a Menşur Vermesi, 1019 ❧ **Keyhüsrev'in Tahtını Lohrâsp'a Bırakması,** 1020 ❧ Keyhüsrev'in Cariyeleriyle Vedalaşması, 1022 ❧ **Keyhüsrev'in Dağlara Çekilmesi ve Karlar Arasında Kaybolması,** 1023 ❧ Pehlivanların Karlar Arasında Kaybolması, 1025 ❧ Lohrâsp'ın Keyhüsrev'in Kaybolduğunu Haber Alması, 1029 ❧ **Lohrâsp: Saltanatı Yüz Yıldı,** 1031 ❧ Lohrâsp'ın Belh'te Ateşkede Yaptırması, 1031

EKLER, 1033

SÖZLÜKÇE..... 1035

DİZİN..... 1041

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

YAYIMCININ NOTU

Doğu ve Batı kütüphanelerinde sayısız nüshası bulunan, başta İran olmak üzere birçok ülkede yapılmış baskılarıyla bütün dünyanın dikkatini çekip birçok dile çevrilen *Şahnâme*'nin Vullers baskısı (1877-1884) esas alınarak, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü profesörü Necati Lugal tarafından yapılan çevirisinin 1950'li yıllarda Milli Eğitim Bakanlığından çıkan baskısında 20.000 beyit bulunmaktaydı. Hazırladığımız bu Kabalcı Yayınevi edisyonunda değerli hocamızın çevirip de ilk baskısına koyamadığı yaklaşık 5000 beyiti daha ekledik ve beyitleri beşli gruplar halinde bir araya toplayıp paragraflar haline getirdik. Bu beyitlerin tekrar kontrol edilip dizelerin numaralandırılmasında yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Nimet Yıldırım'a ve bu 5000 beyite ulaşmamızı sağlayan Prof. Necati Lugal'ın kızı Mihin Lugal'a teşekkürü borç biliriz.

Bu edisyon yayıma hazırlanırken kişi ve yer isimlerinde okunuş farkları ya da baskı hatalarından kaynaklanan karmaşa elden geldiğince ortadan kaldırıldı. Daha önce ciltler halinde yayımlanan kitabın ilk baskısında bulunan sözlükçeler bir araya getirilip günümüz okuyucusunun anlamasını kolaylaştırmak için yeni kaynaklar taranarak geliştirildi. Kişi isimleriyle yer adları dizinleri oluşturulup bunlara dair açıklamalar eklendi. Bunların yanı sıra 100'e yakın minyatür eklendi.

İran tarihi ve edebiyatına dair çok önemli bir kaynak eser olma özelliğine sahip Firdevsî *Şahnâme*'sinin çağında ve sonraki yüzyıllarda gördüğü değerin günümüzde de devam etmesi, bu konudaki eksiklerin tamamlanıp yeni çevirilerinin yapılması en büyük dileğimizdir.

Serap Tuba Yurteser

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

KISALTMALAR

a.g.e : *adı geçen eser*
a.g.m : *adı geçen makale*
çev. : çeviren
ed. : editör
ö. : ölümü
s. : saltanat yılları
Hk. : Hicrî kamerî
Hş. : Hicrî şemsî
DİA : *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*
DMBİ : *Dâ'iretu'l-ma'ârif-i Bozorg-i İslâmî*
yay. : yayımlayan

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

FİRDEVSÎ VE ŞAHNÂME

1. Ebû'l-Kâsım-i Firdevsî (ö. 411/1020)

İran tarihini, rivayetlerini ve kahramanlık anlatılarını sözlü rivayetlerden derleyerek yazıya aktarmasından dolayı "İran milli şairi" olarak kabul edilen Hekîm Ebû'l-Kâsım Mansûr bin Hasan Firdevsî, Samanilerin henüz Buhara merkezli egemenliklerini sürdürdükleri 329/940 yılında Tûs şehrine bağlı Taberân kasabasının Bâj[1] köyünde dünyaya gelir. Firdevsî'nin babasının Tûs ırmağından ayrılan Âbrâhe çayı kenarında bir çiftlik sahibi olduğu bilinmektedir.[2]

İranlılar tarafından milli şair olarak kabul edilmesi ve çok sevilmesinden dolayı hayatıyla ilgili bilgiler, edebiyatçılar, tezkire yazarları, tarihçiler ve kendisini sevenler tarafından yaygınlaştırılan efsanelerle iç içe geçmiş, bu yüzden gerçeklerle efsaneleri ayırmak oldukça güçleşmiştir. Örneğin Firdevsî hakkında Nizâmi-yi Arûzî'nin (ö. 560/1164) *Çehâr Makâle*, Muhammed-i Avfî'nin (ö. 629/1232) *Lübâbu'l-elbâb*, Hamdullâh-i Mustevfî'nin (ö. 750/1349) *Târîh-i Guzîde* ve Devletşâh-i Semerkandî'nin (ö. 900/1494) *Tezkiretü'ş-şuarâ* adlı eserleri başta olmak üzere birçok kaynakta yer alan rivayetler efsanelerle karışmıştır.

Künyesi Ebû'l-Kâsım, lakabı Fahruddîn, mahlası Firdevsî olan şairin adı çeşitli kaynaklarda birbirinden farklı şekilde Hasan, Ahmed ve Mansûr olarak geçmektedir.[3] Ancak künyesi ve mahlası konusunda hiçbir görüş ayrılığı yoktur.[4] Babasının,

---

[1] Bâj (Paj, Bâz, Fâz) köyü İran'ın büyük şehirlerinden Meşhed'e 20 km. mesafede bulunmaktadır. Günümüzde Fâz adıyla bilinir.

[2] E.E. Berthels, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, I, s. 269; Firdevsî, *Şahnâme*, nşr. Julius Mohl, Giriş, s. C; Zebîhûllâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der İrân*, I, s. 461; Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, II, s. 9; Abdulhuseyn Zerrînkûb, *Nâmvernâme*, s. 69; Mehmet Kanar, "Firdevsî," *DİA*, XIII, s. 125; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 651.

[3] Devletşâh-i Semerkandî, *Tezkiretü'ş-şuarâ*, s. 41-42; Lutf Alî Beg Âzer, *Âteşkede*, s. 89-90; E. G. Browne, *A Literary History of Persia*, II, s. 129-132; Bedîuzzamân Furûzânfer, *Sohen u Sohenverân*, s. 44-45; Şiblî-yi Nu'mânî, *Şi'ru'l-Acem*, I, s. 71; Muhammed Debîrsiyâkî, *Zindegînâme-yi Firdevsî*, s. 6; Celâluddîn Humâyî, *Târîh-i Edebiyyât-i İrân*, s. 89; E.E. Berthels, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, I, s. 268-269; Mucteba Mînovî, *Firdevsî ve Şi'r-i*, s. 35; Sâdık Rızâzâde-yi Şafak, *Târîh-i Edebiyyât-i İrân*, s. 175; Zebîhûllâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der İrân*, I, s. 459; Mehmet Kanar, "Firdevsî," *DİA*, XIII, s. 125.

[4] Örneğin Bundârî'nin Arapçaya yapmış olduğu ilk *Şahnâme* çevirisinde Mansûr bin Hasan, *Târîh-i Guzîde*'de Hasan bin Ali, *Tezkire-yi Devletşâh* ve *Âteşkede-yi Âzer*'de Hasan bin Ishâk

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Firdevs adıyla bilinen bir bağın bahçıvanı olması sebebiyle bu mahlası almış olduğu aktarılır. Kaynakların önemli bir kısmı bu büyük şairden Firdevsî-yi Tûsî olarak söz ederken bazı eserlerde mahlası İbn Şerefşâh şeklinde de geçer. Babasının adı ise Ali İshâk bin Şeref Şâh ve Ahmed bin Ferruh olarak kayıtlıdır. Ancak hangisinin daha doğru olduğu konusunda yorum yapmak güçtür.[5]

Firdevsî bir dihkân ailesindendi. Bâj köyünün ileri gelen, toprak sahibi ailelerinden olan dihkânlar, aynı zamanda kendilerini, bulundukları bölgelerin mirasçıları, İran milli değerleri ve kültürünün koruyucuları olarak görüyor, çocuklarını İran gelenek ve göreneklerine göre yetiştiriyorlardı. Firdevsî de milli duyguların yoğun olduğu böylesine bir ortamda dünyaya gözlerini açtı ve daha çocukluk yıllarından itibaren İran kültürü ve geleneksel değerlerinin tutkunu olarak yetişti.[6]

Dihkân ailesinden oluşu, varlıklı ve toprak sahibi bir babanın çocuğu olarak refah içinde yaşaması birçok tezkirede dile getirilir. Vatanını seven, milli duyguları çok kuvvetli bir kişilik olduğu da yine hem kaynaklardaki kayıtlardan hem de eserinden açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Özellikle yetiştiği ailenin konumu, onun eğitimine verdiği önemin de etkisiyle milletinin, atalarının tarihini öğrenme ve onu gelecek kuşaklara aktarma arzusu çok üst düzeydedir. Öyle ki, bu uğurda bütün mal varlığını bu eser için çalıştığı otuz beş yıl süresince tüketmiş, öte yandan maddi sıkıntıya düşmesine rağmen sultanlara el açmamış, onlardan yardım istememiştir.[7]

Firdevsî'nin öğrenim süreci ve hangi alanlarda eğitim aldığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak ünlü eserinin değişik bölümlerinde verdiği ipuçları ile hakkında yapılan çok sayıdaki araştırma ve incelemeden, onun yirmi beş yaşlarına kadar eğitim ve öğrenimine devam ettiği, öğrenimi boyunca tarih, özellikle de İran tarihi konusunda derinlemesine çalıştığı, kendisinden önce yine ünlü şairler tarafından kaleme alınmış olan *Şahnâme* ve *Hudâynâme* gibi eserler üzerinde araştırmalar yaptığı anlaşılmaktadır. Bütün bu çalışmalarının temel hedefi de eski İran'ın, İran hükümdarlarının tarihini yazmaktır.[8] Yine eserinden anlaşıldığı üzere Fars ve Arap edebi-

---

bin Şerefşâh şeklinde geçer. Bu konuda en eski tarihli olması dolayısıyla Bundârî'nin kaydı daha güvenilir kabul edilmektedir. Bkz. Zebîhullâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der Îrân*, I, s. 458.

5 Devletşâh-i Semerkandî, *Tezkiretü'ş-şuarâ*, s. 50; T. Nöldeke, *Hemâse-yi Millî-yi Îrân*, s. 54-55; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 651.

6 Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, II, s. 10; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 651.

7 Zebîhullâh Safâ, *a.g.e.*, I, s. 462-463.

8 Huseyn Rezmcû, *a.g.e.*, II, s. 11-12.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yatı konusunda çok iyi bir eğitim almıştır.[9] Dolayısıyla İran tarihi, kültürü, medeniyeti, felsefe ve İslami bilimler konusunda son derece birikimli olduğu açıktır.

Firdevsî'nin yetiştiği dönemde, İran'ın İslam öncesi devirlerinde Pehlevi dilinde kaleme alınmış bazı eserler gün yüzüne çıkarılarak yeni Farsçaya çevrilmeye başlanmış, özellikle III. Yezdicerd'in (s. 632-651) isteği doğrultusunda derlenen *Hudâynâme*'ye ya da Arapça çevirisine dayanılarak birtakım şahnâmeler yazılmıştı.

Diğer şairler gibi ilk dönemlerinde değişik amaçlarla gazel ve kasideler yazan Firdevsî, daha sonra yaşadığı çevrenin de etkisiyle eski İran tarihi hakkında bilgi edinmek üzere Pehlevice yazılmış eserlere ilgi duymaya başladı. Bu eserlerden faydalanabilmek için de babasından (ya da Zerdüşt rahiplerinden) Pehlevice öğrendi. Bunun yanı sıra şiir yazacak kadar da Arapça biliyordu.[10]

Hem *Şahnâme*'nin giriş bölümündeki dizeler hem de kendisiyle ilgili bilgilere yer veren eserlerdeki kayıtlar Firdevsî'nin Şii dünya görüşünü benimsemiş olduğunu, aynı zamanda Mutezile mezhebinin inanç ve görüşlerine yakın durduğunu göstermektedir. Birtakım kaynaklarda özellikle de onun vatan sevgisiyle dolu bir milliyetçi oluşundan hareketle Zerdüşt inanışına bağlı olduğu doğrultusundaki aktarımların temeli yoktur. O güçlü bir inanışa sahiptir, hayatı ve eserleri de açık bir şekilde bunu kanıtlamaktadır.[11]

Şahnâme'de konuları mitolojik ve tarihi akışlarında aktarırken yeri geldiğinde çeşitli öğütler ve özlü sözler kullanmıştır. Bu öğüt ve özlü sözleri aktarmada eski İran edebiyatındaki metinlerden yararlanmıştır. Örneğin Hüsrev Enûşîrvân'ın (s. 531-579) ünlü veziri *Bozorgmihr'in Öğütleri* bunların başında yer alır.

Firdevsî, ünlü eserini oluştururken başta doğup büyüdüğü şehir Tûs olmak üzere İran'ın değişik bölgelerinden birçok kişiyle dostluk kurmuş ve kaynaklara ulaşma konusunda bu kişilerin büyük yardımlarını görmüştür. Bunlardan bir kısmının adları *Şahnâme*'de geçmektedir:[12]

1. Hüseyn-i Kuteybe/Huyeyy-i Kuteybe: Tûs valisi. Şairin en büyük destekçilerinden biridir.
2. Alî-yi Deylem/Deylemî: Tûs'un dihkân ailelerinden olan Alî-yi Deylemî ve ba-

---

[9] Zebîhûllâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der Îrân*, I, s. 463.

[10] E.E. Berthels, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, I, s. 269-270; Mehmet Kanar, "Firdevsî," *DİA*, XIII, s. 125.

[11] Zebîhûllâh Safâ, *a.g.e*, I, s. 487.

[12] Firdevsî, *Şahnâme*, nşr. Julius Mohl, I, s. 11; VII, s. 241, 252; IV, s. 4-5.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

bası Bû Dulef şairin destek gördüğü ve dizelerinde övgüyle bahsettiği kişilerdir.

3. Ebû Mansûr Muhammed bin Abdurrezâk-i Tûsî (ö. 350/961): Tûs valisi. Bu emirin isteği doğrultusunda *Şahnâme-yi Ebû Mansûrî*'nin konuları değişik yerlerden toplanarak Firdevsî'nin hizmetine sunulmuştur. Onun destek ve yardımlarını Firdevsî dizelerinde dile getirmiştir.
4. Ebû Alî-yi Sîmcûr (ö. 388/998): Samanoğullarına bağlı Horasan emiri. *Şahnâme*'nin yazımı sırasında şaire büyük destek vermiştir.
5. Arslan Câzib (IV/X. yüzyıl): Sultan'ın nüfuzlu kumandanlarından biridir.
6. Nasr bin Sebük Tegin (ö. 412/1022): Sultan Mahmud'un kardeşi. Sultan ile Firdevsî arasında *Şahnâme*'nin sunumu için aracılık yapmıştır.
7. Ebû'l-Abbâs Fazl bin Ahmed-i İsferâyinî (ö. 404/1014): Sultan Mahmud'un ilk veziri. 394-395/1003-1004 yıllarında Sultan ile Firdevsî'yi tanıştırmıştır. Şair son zamanlarında yoksulluk çekerken yine onun yardımıyla *Şahnâme*'yi sultana sunmuştur. Dizelerinde ondan övgüyle bahseder.
8. Ahmed bin Hasan-i Meymendî (ö. 424/1033): Sultan Mahmud'un ikinci veziri ve yakın dostu. Firdevsî'nin muhaliflerinden biridir ve hakkında dedikodu yaparak onu sultana kötülemiştir. Ancak sonraları Hindistan seferinde sultana eşlik ederken şairin yaptığı işin karşılığını vermesi konusunda sultanı ikna ederek onun destekçisi olmuştur.
9. İsmail-i Varrâk (ö. 476/1084): Ünlü şair Ezrakî-yi Herevî'nin (V/XI. yüzyıl) babasıdır. Firdevsî, Sultan Mahmud tarafından iyi karşılanmayıp, Gazne'den ayrılmak zorunda kaldığında altı ay onun evinde saklanmıştır.

Firdevsî şüphesiz İran'ın en büyük kahramanlık şairidir. Olayları olağanüstü ifadelerle betimlemesi, anlatımlarında seçtiği sözcükler, dizelerindeki uyumlu tamlamalar ve ustalıkla kurduğu cümleler, konulara uygun tasvirler, olayları okuyucunun somut olarak canlandırmasını sağlayan gerçekçi anlatım tarzı, bu türün diğer şairleriyle karşılaştırılamayacak kadar üst düzeydedir. Dizelerinde anlamayı zorlaştıracak kinayeler, kapalı ifadeler, okuyucuyu bıktırıcı, zor anlaşılacak kelimeler yer almaz.

Devletşâh-i Semerkandî, *Tezkiretü'ş-Şuarâ* adlı eserinde Firdevsî ve şiirinden söz ederken "Hemen herkes, onun İslam sonrası dönemde İran'ın en büyük şairi olduğu konusunda hemfikirdir. O şairliğin, fesahat ve belagatın hakkını gerçekten vermiş bir söz ustasıdır," der. Bunun en önemli kanıtı da ünlü eseri *Şahnâme*'dir. Başka bir açıdan yaklaştığımızda, Fars edebiyatının büyük kaside ustalarından Enverî'nin (ö.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

583/1187) kasidelerine Hakânî'nin (ö. 595/1199) aynı türdeki şiirleri eşdeğer olabilir; Sadî'nin (ö. 691/1291) gazellerinin dengi olarak Emîr Husrev-i Dihlevî'nin (ö. 725/1324) gazelleri gösterilebilir; ancak *Şahnâme*'nin bir benzeri daha gösterilemez.[13] Muhammed-i Avfî de benzeri övücü ifadelerden sonra önce Dakîkî'nin bir *Şahnâme* yazmaya başladığını, fakat 20.000 beytini tamamladığı günlerde ansızın ölümü üzerine yarım kalan bu işi bitirmek için Firdevsî'nin 60.000 beyitlik *Şahnâme*'yi kaleme aldığını ve bu eseriyle sözün hakkını en güzel şekilde verdiğini ifade eder.[14]

Sultan Mahmud döneminin en yetenekli şairi olarak kabul edilen Firdevsî, İran'ın Moğol dönemine kadar yaşamış en büyük şairi olarak bilinmektedir. Bundan da öte Gazneliler döneminin, aynı zamanda hem İran hem de dünya edebiyatının en yetenekli, en özgün tarzlı şairlerinden biridir. Samaniler döneminde yetişmiş olan Firdevsî, İran tarihine ve değerlerine karşı çok hassas bir şairdir. Yaşadığı devirde toplumu oluşturan bütün kesimlerce yeniden millileşme hareketlerinin başlatılmış olması da bu konuda şairi etkilemiştir.[15]

Akla çok önem veren, takıyyeyi asla sevmeyen Firdevsî, İranlı büyük sûfîler tarafından da son derece güzel ifadelerle övülür. Şeyh Ahmed-i Câm (ö. 536/1239), Ahmed-i Gazzâlî (ö. 520/1126), İmam Muhammed-i Gazzâlî (ö. 505/1111), Senâî-yi Gaznevî (ö. 545/1151) başta olmak üzere çok sayıda ileri gelen şair ve yazar onu hekîm (bilge), üstâd (hoca) ve dânâ (bilgin) nitelemeleriyle överek, büyüklüğünü ifade etmişlerdir. Ahmed-i Gazzâlî'nin *Kunûzu'l-hikme* adlı eserindeki ifadelerine göre "*O, Muhammed ümmetinin en büyük bilgelerinden biridir.*"[16] Öte yandan Fars şiirinin en büyük öncüleri Hâkânî-yi Şirvânî, Enverî-yi Ebîverdî, Nizâmî-yi Gencevî gibi büyük söz ustalarının Firdevsî hakkındaki hekîm (bilge), üstâd-ı sohenâferin (söz ustası/üstat şair), hudâvend-i sohen (söz ustası), dânâ-yi Tûs (Tûs'un bilgesi) gibi övgü dolu ifadeleri son derece yerindedir.

Firdevsî, İran edebiyatında kahramanlık şiir tarzını zirveye çıkaran şairdir. Temelde kahramanlık hikâyelerini esas alarak kökleri çok eskilere dayanan milletinin efsanevi tarihini ve klasik dönemin tarihsel seyrini konu almıştır. Firdevsî'nin diğer bir özelliği de bu işteki samimiyetini, aşkını ve zevkini eserinin her dizesinde yansıtmasıdır. Aynı zamanda Firdevsî'nin ortaya koymuş olduğu eser, yaşadığı dönemin

---

[13] Devletşâh-i Semerkandî, *Tezkiretü'ş-şuarâ*, s. 49-50.

[14] Muhammed-i Avfî, *Lubâbu'l-elbâb*, II, s. 33.

[15] Sîrûs Şemîsâ, *Sebkşinâsî-yi Şi'r*, s. 33.

[16] Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, II, s. 13.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

toplumsal durumunu aktarmaktadır. O, yaratılıştan sahip olduğu üstün yetenekleri sayesinde kahramanlık destanları, trajedi, aşk şiirleri gibi ayrı ayrı konuları içeren, dünya edebiyatı tarihinde benzeri yok denecek kadar az olan bir şaheser yaratmıştır. Kahramanlık destanlarını ve trajedileri eserine işlerken o kadar hassas ve dikkatli davranmıştır ki, okuyucu ister istemez olayların yoğun etkisi altında kalır. Bu bakımdan Firdevsî büyük bir tasvir ustasıdır.[17]

Birçok edebiyatçının ünlü Tûslu bilge Firdevsî'ye vermiş olduğu "milli şair" gibi unvanlar ve nitelemelerin kendisine ne denli yaraşır olduğu *Şahnâme*'den de açıkça görülmektedir:

Olmayacaksa İran olmasın benim için ten,
Kalmasın bu topraklarda bir canlı ten.
Vatanımız ve çocuklarımız uğruna,
Namusumuz, küçük çocuklarımız ve yakınlarımız uğruna,
Vatanımızı düşmana teslim etmekten,
Daha iyidir hep birlikte gitmemiz ölüme.

Firdevsî'nin ölüm tarihi konusunda birbirinden farklı rivayetler vardır. Ancak hem kendisinin *Şahnâme*'deki ifadeleri hem de tezkirelerdeki kayıtlar göz önünde bulundurulduğunda genellikle 411/1021 yılında öldüğü görüşü kabul görür. Şairin talihsizliği ölümünün ardından da yakasını bırakmamış, Râfızî olduğu gerekçesiyle bazıları onun Müslüman mezarlığına gömülmesine karşı çıkmış, bunun üzerine naaşı kendisine ait bir bahçeye gömülmüştür.[18]

Derler ki, Firdevsî'nin ölümünü duyan herkes bu acı kayıp nedeniyle son derece üzüntü içindeyken şehrin önde gelen din adamlarından Ebû'l-Kâsım-i Gurgânî cenaze namazını kıldırmak istemez. Gerekçe olarak da, şairin eserinde Zerdüşt inanışını taşıyanları, ateşe tapanları bir ömür boyu övdüğünü gösterir ve böyle birinin cenaze namazını kıldıramayacağını söyler. Gece olup da şeyh uykuya dalınca rüyasında cenneti görür. Cennette muhteşem bir şekilde süslenmiş büyük bir saray bütün görkemiyle her tarafı aydınlatmakta ve o saray içerisinde başında mücevherlerle bezeli tacıyla Firdevsî çok değerli sergilerle döşenmiş yakuttan bir taht üzerinde oturmaktadır. Şeyh bu durum karşısında utancından yüzü kızarınca Firdevsî ona

---

[17] Sîrûs Şemîsâ, *Sebkşînâsî-yi Şi'r*, s. 34.

[18] Nizâmî-yi Arûzî, *Çehâr Makâle*, s. 83; Zebîhûllâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der İrân*, I, s. 485; Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, II, s. 20; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 652.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

şöyle seslenir: "Ey şeyh, sen benim cenaze namazımı kılmadın da ne oldu? Yüce yaradan benim namazımı kılmak üzere binlerce melek gönderdi. Şu gördüğün makamlar, tahtım ve tacım yazmış olduğum eserin ulu tanrının övgüsünü konu alan sadece bir beyti karşılığında bana verildi." Dehşetler içinde kalan Şeyh uyanır uyanmaz hemen yalın ayak ve ağlayarak Firdevsî'nin mezarına gider. Mezarın başında namaz kılar ve birkaç gün orada itikâfa girer. Ömrünün kalan kısmında bir gün bile şairin mezarını ziyaretten geri kalmaz.

Şahnâme'deki bazı dizelerden ve birtakım tarihi kayıtlardan da anlaşıldığı kadarıyla Firdevsî, sanatkâr ve musikişinas güzel bir hanımla evlenmiştir. *Şahnâme*'nin örneğin "Menîje ile Bîjen" gibi bazı bölümlerini kaleme alırken de onun yardımlarını görmüştür.[19]

Firdevsî'nin bu sanatkâr kadından dünyaya gelmiş bir oğlu ve bir de kızı vardı. Dizelerinde de aktardığı gibi kendisi altmış beş yaşındayken otuz yedi yaşındaki oğlu ölmüş (394/1003) ve bu durum kendisini son derece üzmüştür. Firdevsî'nin ölümünden sonra kızı yalnız kalmıştır. Son derece ağırbaşlı ve iyilikleriyle bilinen bir kişilik sahibi olan kızı, babasının defnedileceği gün sultanın bahşettiği hediyeler kendisine verilmek istendiğinde "benim bunlara ihtiyacım yok" diyerek bunları geri çevirmiştir. Nizâmî-yi Arûzî, Firdevsî'nin eserini yazarken alacağı ödülle işte bu kızının çeyizini hazırlamayı düşündüğünü belirtir.[20]

Firdevsî'nin elimizde bulunan toplu tek eseri *Şahnâme*'dir.[21] Kendisine atfedilen *Yûsuf u Zûleyhâ* adlı eser gerçekte başka bir şaire aittir. Şairin *Şahnâme* dışındaki şiirleri, şiir mecmualarında, tezkirelerde, şairler ve şiirlere yer veren bazı kaynaklardaki kıtalar, gazeller ve beyitlerden oluşmaktadır. Ünlü Alman edebiyat araştırmacısı ve İran bilimci Hermann Ethé (ö. 1917) söz konusu şiirlerin tamamını bir araya toplayarak yayımlamıştır. Ancak bunların bir kısmının Firdevsî'ye ait olduğu şüphelidir.

2. Şahnâme

Firdevsî *Şahnâme*'yi hazırlarken Âvesta, Tevrat ve Kur'ân gibi dini metinleri örnek almıştır. Eserine eski İran tarihi ve efsaneleriyle başlamamış, Allah'ı öven beyit-

---

[19] Firdevsî, *Şahnâme*, nşr. Julius Mohl, s. H; III, s. 148.

[20] Firdevsî, *Şahnâme*, nşr. Julius Mohl, VII, s. 96; Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, II, s. 11; Şiblî-yi Nu'mânî, *Şi'ru'l-Acem*, I, s. 85; Zebîhûllâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der Îrân*, I, s. 486; Nizâmî-yi Arûzî, *Çehâr Makâle*, s. 75, 83; E. G. Browne, *Ez Firdevsî Ta Sa'dî*, s. 190.

[21] Muhammed-i Avfî, *Lubâbu'l-elbâb*, II, 33.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

leri, evrenin yaratılışı, ay, güneş, gezegenler, yerküre ve diğer varlıkların var edilişi ve insanın yaratılışı gibi olaylarla giriş yapmış, sonra da eriştiği bütün kaynaklardaki bilgilerden hareketle İran'ın tarihi ve mitolojisini aktararak çok sayıda okuyucuya ulaşmasını arzulamıştır. Gerçekte de böyle olmuş ve *Şahnâme* öylesine yaygınlaşmıştır ki, kutsal kitaplar kadar ve belki de bazı yerlerde onlardan da çok okunmuştur. Günümüzde bile yaklaşık on yüzyıl geçmiş olmasına rağmen birçok Nevrûz töreninde Kur'ân yerine *Şahnâme*'nin okunduğunu görmemiz bu durumu kanıtlamaktadır. Meliküşşuarâ Bahâr bir şiirinde bu konuyu şöyle ifade eder:

Şahnâme hiç abartısız Kur'ân'ıdır Acem'in
Tûs bilgesinin rütbesi de peygamberlik rütbesi.[22]

3. Şahnâme'nin Kaynakları

Şahnâme gibi milli kahramanlık anlatılarına yer veren eserlerin temellerini oluşturan rivayetler, Âvesta dili ve Pehlevicede kaleme alınmış dini ve edebi metinlere dayanmaktadır. Ortaya çıkış zamanları da Zerdüşt öncesi dönemlere, MÖ. 3.000 yıllarına, İranlılar ile Hintlilerin İndo-Europeene adıyla bilinen kökenlerinden İndo-İranienne adlı kolunun orta Asya'dan günümüz İran topraklarının doğu bölgelerinde Airyana Vaedjah/Îrânvîc olarak adlandırılan topraklara göç ettikleri çağlara aittir.

Şahnâme'nin İran kökenli kaynakları arasında Doğu İran ve Zâbilistan kaynakları da vardır. Söz konusu kaynaklardaki bilgilerin *Şahnâme-yi Pehlevi, Hudâynâme* ve benzeri eserlerde yer almış olduğu, bu kaynaklardan Arapçaya ya da Farsçaya aktarıldığı bilinmektedir. *Şahnâme*'nin İran kökenli olmayan kaynakları arasında Yunanca'dan Süryanice ve Arapçaya çevrilerek İran hikâyelerine karışmış *Dâstân-i İskender* ile Müslümanlar ve Araplara ait bazı eserler de yer almaktadır.

Âvesta

Şahnâme'nin en önemli kaynakları arasında Âvesta ve Âvesta tefsirleri de yer alır. Bu eserlerde yoğun olarak Tanrı, Ehrimen, Zerdüşt ve yaratılış destanından bahsedilmektedir. Âvesta İran dili ve edebiyatının en eski ve en önemli eseridir. Arapların İran'ı ele geçirmelerinden önceki dönemlerde İran'ın resmi devlet dini olan Zerdüştlükle ilgili yalnızca metinler elimize ulaşmıştır.

Olağanüstü bir öneme sahip olan Âvesta, birçok açıdan çok değerli bir kaynak

---

[22] Ahmed Şâmlû, "Firdevsî, Şahnâme, Pâsuh-i Firdevsî Be Zerûret-i Târîh," *İrânşinâsî*, II/2, 304.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

olarak kabul edilir. Âvesta Orta Asya ve çevresinde yaşayan halkları çok yakından ilgilendiren başta tarih, kültür, medeniyet, din, siyasi ve sosyal konular olmak üzere inançlar, gelenek ve görenekler, mitolojiler, kahramanlık hikâyeleri gibi çok önemli ve başka kaynaklarda bulunamayacak çeşitli bilgilere yer vermektedir.[23] Âvesta böylesine önemli bir bilgi hazinesi olması nedeniyle Firdevsî'nin başvuru kaynakları arasında yer almıştır.

Hudâynâme

Şüphesiz Sasaniler döneminin en önemli yazılı kaynağı *Hudâynâme*'dir. Bu eser, İran hanedanları ile padişahlarının adlarını, çeşitli dönemlerin tarihi gelişmelerini, efsanelerle karışık olarak kaydetmektedir. Sasani saraylarında dönemin olaylarını titizlikle kayda geçirildiği resmi defterler bulunmakta ve bunlar özenle korunmaktaydı. Büyük ihtimalle bu tarihi kayıtlar, Keyûmers'ten itibaren kralların maceralarını da içermekteydi. Bu kayıtlar ilk insan Keyûmers ya da ilk kral Hüşeng ile başlamaktadır.[24]

Özellikle I. Şapûr (s. 241-272) ve Nersî (s. 293-302) kitabelerinin içerikleri Sasani sultanlarının saraylarındaki arşivlerde özenle korunmaktaydı. Aynı zamanda Sasani sarayında İran tarihini ve mitolojisini ezbere bilen kişiler de bulunmaktaydı. Firdevsî "Behrâm-ı Gûr ava giderken yolda kendisine Cemşîd ve Ferîdun hikâyeleri anlatılırdı," der. Öyle anlaşılıyor ki, Behrâm-ı Gûr (s. 420- 438) dönemine kadar eğlence meclislerinde *Nâme-yi Bâstân* hikâyeleri okunmaktaydı.[25]

İran tarihi ve milli destanlar, milli, dini ve tarihi rivayetleri konu alan *Hudâynâme* ya da diğer adıyla *Pehlevî Şahnâmesi*'ndeki anlatımlar, birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmış pasajlar halinde değil, genellikle karışık, iç içe geçmiş bir bilgi kaynağı olarak bulunmaktadır. *Hudâynâme*'nin kaynakları, Âvesta ve sözlü olarak aktarılan eski rivayetlerdir. Bu anlatımlar zamanla aşamalı olarak gelişip birtakım dini renkler ve boyutlar kazanır.[26]

Keyûmers'ten, Yezdicerd'e kadar İran destanları, İslam sonrası dönemlerde Arapça olarak kaleme alınan *Uyûnu'l-Ahbâr*, *Ahbâru't-tıvâl*, *Târîh-i Taberî*, *Târîh-i Belâmî*, *Murûcu'z-zeheb*, *et-Tenbîh ve'l-İşrâf*, *Sinî-yi Mulûki'l-arz*, *Ğureru Ahbâr-i Mulû-*

---

[23] Iosif Mikhailovich Oranskii, *Fıkhu'l-luğa-yi İrânî*, s. 66.

[24] Zebîhûllâh Safâ, *Hemâseserâyî*, s. 78-79; Ahmed Tefezzulî, *Târîh-i Edebiyyât*, s. 269-270.

[25] Ahmed Tefezzulî, *a.g.e.*, s. 269-270.

[26] Zebîhûllâh Safâ, *a.g.e.*, s. 86; Zebîhûllâh Safâ, "Nazarî Be Me'âhiz-i Firdevsî, Ebû'l-Kâsım, Şahnâme," *Nemîrem Ez În Pes*, s. 49.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ki'l-Furs, *el-Âsâru'l-bâkiye*, *Şahnâme* ve *el-Kâmil* gibi çok önemli tarih kitapları, *Hudâynâme*'nin özgün metninden ya da çevirilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.[27]

Şahnâmelerin temel çekirdeğini *Hudâynâme*'de yer alan bilgiler oluşturmaktadır. *Hudâynâme*'nin Pehlevice aslı ortada yoktur. İran tarihi ile mitolojisini konu alan kaynaklar özellikle Abdullâh bin Mukafaa (ö. 143/760) tarafından *Siyeru'l-mulûk* ya da *Siyeru Mulûki'l-Furs* adıyla Arapçaya çevrilmiş, bu sırada *Hudâynâme*'nin Arapça çevirilerinden doğal olarak birtakım Zerdüşt inancı unsurları da atılmıştır.[28]

İran padişahlarıyla efsanevi kahramanlarının hayatlarının konu alındığı metinler, çok eski zamanlardan beri İran edebiyatındaki yerlerini almışlardır. Çok eski devirlerde de İran'ın ileri gelen aileleri önemli olayları bir şekilde daha sonraki nesillere aktarırlardı. İran tarihini yazıya geçirmek isteyen ve bu konuda girişimde bulunan ilk kişi, İran'da adaletiyle ün salmış Sasani hükümdarı Enûşirvân'dır (531-579). Enûşirvân, egemenliği altındaki topraklarda İran, İran tarihi ve kahramanlarıyla ilgili olarak anlatılan, dilden dile dolaşan sözlü halk hikâyelerinin, padişahlar ve yönetimleriyle ilgili bütün rivayetlerin toplanarak yazıya dökülmesini ve özenle korunmasını emretmiş, bunun sonucunda da *Hudâynâme* ortaya çıkmıştır.

Son Sasani hükümdarı III. Yezdicerd de (s. 632-651) benzer teşebbüslerde bulunmuş, sarayındaki asilzadelerden birini İran tarihinin yazılması işiyle görevlendirmiştir. Bu amaçla her vilayetten seçilen yaşlı bir bilgenin katılımıyla yapılan çalışmalar sonucunda *Şahnâme* veya *Kitâb-i Şâhân-i Dânişverî* adıyla bilinen eser hazırlanmıştır.[29]

Adı bilinen, ancak günümüze kadar gelemeyen ilk şahnâme, Pehlevi dilinde kaleme alınan, Abdullah bin Mukaffa ve diğer tercümanlarca Arapçaya çevrilen *Hutâynâme/Hudâynâme/Şahnâme-yi Pehlevî* adlı eserdir. Hem söz konusu eser hem de tercümesi, İslam'ın ilk dönemlerinde kaleme alınmış, ancak daha sonraki dönemlerde ortadan kaybolmuştur. Klasik dönemden günümüze kadar gelebilmiş şahnâme türü eserler arasında *Kârnâme-yi Erdeşîr-i Bâbekân* ve *Yâdgâr-i Zerîrân* gibi eserler yer almaktadır. Bunlardan ilki, Erdeşîr ve oğlu Şapur'un hayatları ve yaşadıkları dönemdeki olaylardan bahsederken; ikincisi Goştâsp'ın Zerdüşt dinine inanışı ve onun Ercâsp ile savaşını konu alır.[30]

---

[27] Zebîhullâh Safâ, *a.g.e.*, s. 90.

[28] Şiblî-yi Nu'mânî, *Şi'ru'l 'Acem*, I, s. 91, 102; Mîrzâ Muhammed Hân-i Kazvînî, "Mukaddime-ye Kadîm-i Şahnâme," *Hezâre-yi Firdevsî*, s. 152; Muhammed Cafer Mahcûb, "Firdevsî, ve Ferheng-i Âmme," *Irânşinâsî*, II/2, s. 248; Ahmed Tefezzulî, *Târîh-i Edebiyyât*, s. 273.

[29] *Mutefekkirân-i İslâm*, I, 149-150.

[30] Abdulhuseyn Zerrînkûb, *Ez Guzeşte-yi Edebî-yi Îrân*, s. 97-98; Sâdık Rızâzâde-yi Şafak, *Ede-*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Firdevsî'den Önce Yazılan Şahnâmeler

Arap fetihleri sırasında İran hükümdarlarının hazinelerinden ele geçenler arasında tarih konulu önemli bir kitap da bulunmaktaydı. Söz konusu kitap İran tarihi, gelenek ve görenekleri, bilim, teknik ve mimarisi konusunda kaleme alınmış ayrıntılı gelişmelere yer veren bir kaynaktı. Eserin bir özelliği de İran hükümdarlarının resimlerini içermesiydi. Mes'ûdî (ö. 346/957), İstahr'da gördüğü bu eserin İranlılar hakkında Farsça yazılmış en ayrıntılı eser olduğunu ifade eder.[31]

Şahnâme'nin yazımında kullanılan kaynaklar hakkında kesin bilgiler vermek oldukça zordur. Bir taraftan Firdevsî'nin rivayetleri ile tarih yazarlarının aktarımları arasındaki bazı farklılıklar, diğer taraftan da Firdevsî'nin bu eserini hazırlarken kullanmış olduğu kaynakların ortadan kaybolması bu konuda sağlıklı bir değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır.[32]

III/IX. yüzyılın son dönemlerinde şahnâme ve şahnâme yazımcılığına duyulan ilgi artmış ve bu alanda önemli eserler ortaya konulmuştur. Firdevsî'nin *Şahnâme*'si bu türün başyapıtıdır. Horasân'da ve Farsça olarak yapılan bütün çalışmalar İranlı şair ve yazarların halk efsanelerini yeniden dile getirmekteki heyecanlarını göstermektedir.[33]

Başlangıçta İranlılarda iki tür tarihyazımı geleneği vardı: Firdevsî'nin olgunluğa ulaştırdığı şahnâme geleneği ve Ebû Alî-yi Bel'amî'nin (ö. 363/973) *Târîh-i Be'lâmî*, Selçuklular döneminde yaşamış adı bilinmeyen bir yazarın (VI/XII. yüzyıl) *Mucmelu't-tevârîh ve'l-kısas*, Ebû'l-Fazl-i Beyhakî'nin (ö. 470/1077) *Târîh-i Beyhakî* adlı eseri gibi tarihyazımı geleneği. Bu durum tarihi iki türlü değerlendirmekten, tarihe kültürel ve siyasi iki ayrı rol yüklemekten kaynaklanmaktadır. Dakîkî'nin bin beyti ile Firdevsî'nin *Şahnâme*'si dışında diğer şahnâme türü eserlerden hiçbiri günümüze ulaşmamıştır. Ancak, o dönemlerin bilgi hazineleri olarak kabul edilen bu iki eser, İran'ın mitolojik tarihini, sözlü ve yazılı kültürünü, ortak manevi değerler bütününü sonraki zamanlara aktarmakta büyük rol üstlenmişlerdir.[34]

Şahnâmelerin yazılmasındaki temel amaçlar şöyle sıralanabilir: Milli duyguları dile getirmek; vatan sevgisini güçlendirmek; halkı eski ihtişamlı günlere özendirerek o gücü yakalama arzusunu ateşlemek; İslam sonrası İran halkıyla eski İran değerleri

---

biyyât, s. 180.

31 Şiblî-yi Numânî, *Şi'ru'l-'Acem*, I, s. 90-91.

32 Zebîhûllâh Safâ, *Hemâseserâyî*, s. 214.

33 Şâhrûh Meskûb, *Huviyyet-i İrânî* ve *Zebân-i Fârsî*, s. 27.

34 Şâhrûh Meskûb, *a.g.e.*, s. 70-71.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

arasındaki bağın kopmasını önlemek; var olan bağları alabildiğine güçlendirmek; eski İran'da gösterilen kahramanlıkları, fedakarlık ve yönetim tarzını halka sunmak. Halkı uyandırarak milli bağımsızlık yolunda çalışmaya yönlendirmek; tarihsel olayları kayda geçirmek, gelecek nesillere ibret almaları için zalimlerin kötülüklerini, adil yöneticilerinde iyiliklerini anlatmak.[35]

Şahnâme-yi Mes'ûdî-yi Mervezî (IV./X. Yüzyıl)

Fars edebiyatında şahnâme yazımcılığının temelini atan Mes'ûdî-yi Mervezî'dir. Firdevsî'nin *Şahnâme*'deki ifadelerinden anlaşıldığı üzere yaklaşık üç bin beyitlik bir manzume olan ve IV/X. yüzyılın ilk yıllarında yazılan eser, Fars şiirinin ilk örneklerinden biri olması bakımından da önemlidir. III/IX. yüzyılın ikinci yarısıyla IV/X. yüzyılın ilk dönemlerinde yaşamış Mes'ûdî-yi Mervezî hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Ancak hem yazar hem de eseri IV/X ve V/XI. yüzyılın ilk dönemlerinde oldukça ün kazanmıştır.[36]

Şahnâmê-yi Ebû'l-Mueyyed-i Belhî (IV./X. Yüzyıl?)

IV/X. yüzyılda, Samaniler döneminde yaşamış İranlı şair ve yazar. İlk mensur şahnâme yazarlarından Ebû'l-Mueyyed-i Belhî'nin kaleme aldığı *Şahnâme-yi Mueyyedî*, *Şahnâme-yi Bozorg* olarak da bilinen *Şahnâme-yi Ebû'l-Mueyyed* adlı eser, eski İran rivayetleri, tarihi ve destanlarını konu alan önemli bir kaynaktır. İlk mensur şahnâme olan bu eser, *Târîh-i Bel'âmî* ve *Şahnâme-yi Ebû Mansûrî*'den daha önce kaleme alınmış olup Firdevsî'nin *Şahnâme*'siyle diğer eserlerde yer almayan birtakım rivayetler ve hikâyeleri, bazı efsanevi kahramanlar ve hükümdarlardan bahisleri de içermektedir. 352/963 yılından önce yazılmış olan eser, Dakîkî'nin manzum *Şahnâme*'sine de kaynaklık etmiştir.[37]

---

[35] İbrâhîm Sefâî, "Şahnâme ve Şahnâmeserâyân," *Huner u Merdom*, s.153-154, 129.

[36] Mîrzâ Muhammed Hân-i Kazvînî, "Mukaddime-ye Kadîm-i Şahnâme," *Hezâre-yi Firdevsî*, s. 154; Huseyn Kerîmân, *Pejûhişî Der Şahnâme*, s. 277; Dâryûş Ekberzâde, *Şahnâme ve Zebân-i Pehlevî*, s. 19; Ahmed İdâreçî Gîlânî, *Şâ'irân-i Hem'asr-i Rûdekî*, s. 20; Zebîhûllâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der İrân*, I, s. 370-371; Zebîhûllâh Safâ, *Hemâseserâyî*, s. 173; Mahmûd Mudebbirî, *Şâ'irân-i Bidîvân*, s. 19; Huseyn Berzger, "Mes'ûdî-yi Mervezî" *Dânişnâme*, I, s. 811.

[37] Mîrzâ Muhammed Hân-i Kazvînî, *a.g.e.*, s. 153-154; Zebîhûllâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der İrân*, I, s. 611-612; Abdulhuseyn Zerrînkûb, *Guzeşte-yi Edebî*, s. 98; Nâdir Vezînpûr, *Medh, Dâğ-i Neng*, s. 66; Huseyn Berzger, "Ebû'l-Mueyyed-i Belhî," *Dânişnâme*, III, s. 27-28; Orhan Bilgin, "Ebû'l-Mueyyed-i Belhî," *DİA*, X, s. 337-338; Mînâ Hafîzî, "Ebû'l-Mueyyed-i

Ücretsiz PDF Kitap Sitesi - https://rantey.org

Şahnâme-yi Ebû Alî-yi Belhî (IV./X. Yüzyıl)

Eski kaynaklarda adı geçen şahnâmelerden biri de *Şahnâme-yi Ebû Alî-yi Belhî* adıyla bilinen Ebû Alî Muhammed bin Ahmed-i Belhî'nin kaleme aldığı eserdir. *El-Âsâru'l-bâkiye*'de bu şahnâmeden söz edilirken başta Abdullâh bin Mukaffa'nın *Siyeru'l-mulûk*'u olmak üzere o dönemin yazılı kaynaklarından yararlanılarak hazırlandığı belirtilir.[38]

Şahnâme-yi Ebû Mansûrî (IV./X. Yüzyıl)

Firdevsî *Şahnâme*'sinin en önemli kaynağı olan *Şahnâme-yi Ebû Mansûrî*, IV/X. yüzyılın ortalarında Tûs yönetiminde bulunmuş Samani büyüklerinden Ebû Mansûr Muhammed bin Abdurrezzâk'ın (ö. 351/962) emriyle eski İran mitolojisine ve yazılı metinlerine dayanılarak kaleme alınmıştır. Soylu bir aileden gelen söz konusu şahsın veziri Ebû Mansûr-i Muammerî'nin (ö. 346/957'den sonra) önderliğinde bir araya gelip İranla ilgili milli destanları, efsaneleri ve tarihi bilgileri derleyerek bir şahnâme yazarlar. Bu mensur şahnâme oluşturulurken başta Âvesta ve Hudâynâme gibi Pehlevice kaynaklar olmak üzere Tûs, Herât, Nişâbur ve Sîstan gibi şehirlerde yaşayan Zerdüşt dinine inanan dihkânlarla, bilginlerin anlatımlarından yararlanılmış, eski dile ait belgelerin çeviri ve derlemeleri yapılmıştır. Fars nesrinin en eski metni olarak kabul edilen bu eser, Fars dili, edebiyatı ve tarihini köklü temellere dayandırması ve Firdevsî'nin ünlü eseri *Şahnâme*'ye kaynaklık etmesi bakımından da oldukça önemlidir. Önsözünde de belirtildiği gibi 346/957 yılında tamamlanmış olan eser İran'ın eski dönemlere ait rivayetlerini ve sözlü gelenek yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılan bilgilerini içerir.[39] Kısa sürede yaygınlaşıp ünlenen bu eser Dakîkî tarafından nazma çevrilmeye başlanmış, ancak tamamlanamamıştır. Firdevsî de eserini ka-

---

Belhî," *DMBİ*, VI, s. 309-310.

[38] Zebîhullâh Safâ, *Hemâseserâyî*, s. 116; Nâdir Vezînpûr, *Medh, Dâğ-i Neng*, s. 66; Huseyn Kerîmân, *Pejûhişî Der Şahnâme*, s. 281; Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, I, s. 79.

[39] Mîrzâ Muhammed Hân-i Kazvînî, "Mukaddime-yi Kadîm-i Şahnâme," s. 155-156; Zebîhullâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der İrân*, I, 617; Abdulhuseyn Zerrînkûb, *Ez Guzeşte-yi Edebî*, s. 97-100, 123; Zebîhullâh Safâ, *Hemâseserâyî*, s. 117, 120; Nâdir Vezînpûr, *a.g.e.*, s. 65; Huseyn Rezmcû, *a.g.e.*, II, s. 138; Dâryûş Ekberzâde, *Şahnâme ve Zebân-i Pehlevî*, s. 18; Zebîhullâh Safâ, "Şerâyit-i İctimâî," s. 245-246; Muhammed Muhammedî, "Firdevsî, Şahnâme-yi Firdevsî ve Tâcnâmehâ-yi Sâsânî," *Huner u Merdom*, s. 153-154, 10; Ebû'l-Fazl Hatîbî, "Ebû Mansûr Muhammed bin Abdurrazzâk," *DMBİ*, VI, s. 290-292.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

leme alırken söz konusu kaynakları kullanmıştır.[40]

Firdevsî, *Şahnâme*'de yazılı bir kaynaktan önemli ölçüde yararlandığını ifade eder ve kaleme aldığı kahramanlık hikâyelerini zaman zaman kelimesi kelimesine ondan aktardığını söyler. Bütün şahnâme araştırmacılarının ortak tespitlerine göre bu eser *Şahnâme-yi Ebû Mansûrî*'dir.[41]

Goştâspnâme-yi Dakîkî

Goştâsp'ı ve onun Ercâsp ile olan savaşlarını anlatan *Goştâspnâme* Dakîkî-yi Tûsî (ö. 368/978) tarafından kaleme alınmıştır. Ebû Mansûr Muhammed bin Ahmed-i Dakîkî, Zerdüşt dinine bağlıdır ve Samaniler döneminin en büyük şairlerinden biridir. Rivayetlere göre Nûh bin Mansûr'un (365-387) emriyle yazmaya başladığı eser, *Şahnâme-yi Ebû Mansûrî*'nin şiire dönüştürülmüş şeklidir. Ansızın ölümü üzerine yarım kalan eserinin Hamdullâh-i Mustavfî'ye göre 3.000, Muhammed-i Avfî'ye göre 20.000 beyitlik kısmını tamamlayabilmiştir. Şair bu yazdığı kısımlarda Zerdüşt'ün ortaya çıkışı ve Goştâsp-Ercâsp savaşlarını konu edinmiştir. Bu eserin Goştâsp saltanatı ve Goştâsp-Ercâsp savaşlarından söz eden 1.000 beyitlik kısmı, Firdevsî'nin *Şahnâme*'sinde yer almaktadır.[42]

4. Şahnâme'nin Yazımı

Firdevsî, *Şahnâme*'sini yazmaya niyetlendiği günlerde ülkesi yabancıların kültürel, siyasi ve askeri baskısı altındaydı. Bir taraftan Bağdat yönetimi, ırkçı politikalarını öne çıkararak kendisine bağlı milletlerin kültürlerini, gelenek ve göreneklerini, milli kimliklerini ortadan kaldırmak isterken, diğer taraftan da başta Türkler olmak üzere bazı milletler, İran kültür ve medeniyetinin koruyucusu durumundaki İranlı yönetimleri bir bir aİ aşağı ediyorlardı. Milli duyguların canlanmasına ve güç birliğine her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulduğu işte böyle bir zamanda Firdevsî, tüm yaratıcılığını ülkesi ve milleti uğruna ortaya koydu. Kahramanlık destanlarını

---

[40] Ancak bu önemli eserin sadece *Mukaddime-yi Kadîm-i Şahnâme* adıyla da bilinen mukaddimesi günümüze kadar gelebilmiştir. Bkz. Huseyn Kerîmân, *Pejuhişî Der Firdevsî, Şahnâme*, s. 262-263, 280; Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, II, s. 138; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 523.

[41] Huseyn Rezmcû, *a.g.e.*, II, s. 139-140; Firdevsî, *Şahnâme*, nşr. Julius Mohl, I, s. 9,10.

[42] Zebîhûllâh Safâ, *Hemâseserâyî*, s. 176-178; Rezmcû, *a.g.e.*, I, s. 109; İbrâhîm Sefâî, "Şahnâme ve Şahnâmeserâyân," *Huner u Merdom*, s.153-154, 130; Tahsin Yazıcı, "Dakîkî," *DİA*, VIII, s. 423-424.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yazıya aktarıp milli duyguları yeniden canlandırarak, unutulmuş tarihini ve övünç kaynaklarını hatırlatarak halkını harekete geçirme, İran sevgisiyle besleme yolunda hayal gücünü ve kalemini en güzel şekilde kullandı.

Öte yandan Firdevsî İran'ın mitolojik, kahramanlık ve tarihi dönemlerini *Şahnâme*'ye alırken şüphesiz bağımsızlık hareketlerinin etkisinde kaldı. Yaşadığı dönemde kendilerini İranlılardan ve diğer kavimlerden daha üstün gören bazı ırkçı Arapların taassupları karşısında milletlerin birbirlerine eşit olduklarını savunan, herhangi bir şekilde birbirlerine karşı üstünlükleri bulunmadığını, milli değerleriyle övünen, daha da ileri giderek İranlıların Araplardan daha üstün olduklarını savunan Şuûbiyye hareketleri ve düşünceleri de Firdevsî üzerinde önemli ölçüde etkili olmuştu.[43]

Firdevsî gençlik yıllarından itibaren İran milli söylencelerini şiirlerine aktarmaya başladı. Daha öncesinde Gazneli dönemi şairlerinden bazılarının da şiirlerinde işlemiş oldukları "Bîjen ile Gorâzan" ve "Menîje ile Bîjen" gibi destanlar olmak üzere "Dâstân-i Sohrâb," "Ekvân Dîv" ve "Rüstem'in Savaşları" gibi milli söylenceleri derledi.[44]

Çalışmalarına *Şahnâme-yi Ebû Mansûrî*'yi aramakla başladı. Uzun araştırmalarının ardından hemşerilerinden ve aynı zamanda yakın arkadaşlarından biri aracılığıyla söz konusu eserin bir nüshasına ulaştı. Bu durumu bir beytinde dile getiren Firdevsî sonunda da:

Çok sevdiğim bir arkadaşım vardı benim,
Sanki bir tende iki can gibiydik ...
Getirince bu kitabı yanıma benim,
Aydınlattı karanlıktaki ruhumu ...[45]

Firdevsî, yaklaşık 370/981 yılında yazmaya başladığı eserini ilaveler yaparak 394/1004 yılı civarında tamamladı. *Şahnâme*'yi bitirdiği sene otuz yedi yaşındaki oğlunu kaybeden Firdevsî, eserini hiçbir zaman herhangi bir sultana ya da emire sun-

---

[43] Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 523, 651.

[44] Zebîhûllâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der Îrân*, I, s. 463; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 651.

[45] Firdevsî, *Şahnâme*, nşr. Julius Mohl, I, s. 6; Firdevsî'nin bu dizelerinde adı geçen sevgili dostun, hayatı boyunca Firdevsî'den desteğini esirgemeyen, ancak *Şahnâme*'nin tam ve bitmiş şeklini göremeyen Tûs emiri Muhammed bin Abdurrezzâk'ın oğlu Mansûr bin Muhammed olduğu sanılır. Bkz. Nizâmî-yi Arûzî, *Çehâr Makâle*, s. 77-78; Zebîhûllâh Safâ, *a.g.e.*, I, s. 468; Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, II, s. 15; Saîd Hamîdiyân, *a.g.m.*, I, s. 652.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

mayı düşünmemişti. Ancak yakın dostları ve onu destekleyenler tek tek ortadan kaybolup, eseri uğruna bütün serveti tükenince geçim sıkıntısına düştü. Bunun üzerine 394-395/1004-1005 yılında eserini Sultan Mahmud'a sunma kararı aldı. Belki bu yolla kendisine ve eserine yaraşır bir karşılık görür ve hayatının kalan kısmını refah içinde geçirebilirdi. *Şahnâme*'de dillendirdiği gibi bu konuda kendisini cesaretlendiren Sultan'ın birinci veziri, bilge kişilik Ebû'l-Abbas Fazl bin Ahmed-i İsferâyinî'ydi(ö. 404/1014). İsferâyinî, Fars dili ve edebiyatına duyduğu yakın ilgiden dolayı Farsça'nın, Fars kültürünün hamilerinden biriydi. Bu yüzden de bu önemli eserini tamamlaması için Firdevsî'ye destek veriyordu.[46]

5. Şahnâme'nin Sultan Mahmud'a Sunulması

Firdevsi 400-402/1010 yıllarında yeniden ele aldığı eserini 404/1014 yılında eklediği yeni şiirlerle zenginleştirdi ve bunları yedi ciltte topladı. Bizzat Gazne'ye giderek eserini Sultan Mahmud'a sundu, ancak onlarca yıl süren çabalarının karşılığı büyük bir hayal kırıklığı oldu, eseri önemsenmedi ve beklentileri karşılanmadı: Gazneli sarayının ve dolayısıyla da sultan Mahmud'un kendisine vadetmiş olduğu, eserinin her beyti karşılığında bir dinarla ödüllendirileceği sözü yerine getirilmeyip de dinar yerine her beytine bir dirhem verilmesi Firdevsî'yi son derece üzdü.[47]

Gazne hükümdarının Firdevsî'ye nezaketsiz davranışının gerekçeleri arasında: aralarındaki düşünce ve görüş farklılıkları; Sultan'ın Sünni, ünlü şairin ise Şii oluşu, şairin hicviyesinde de işaretlerde bulunduğu gibi bu konuda her ikisinin de fanatik denebilecek düzeyde aşırı olmaları; Firdevsî'nin İran hükümdarları ve milli kahramanlarına aşırı derecede düşkün olması; kötü niyetli kişilerin kendisini kıskanması, Râfızî ve Mutezile mezhebine bağlı olduğunu ileri sürerek aleyhinde propagandalarda bulunmaları.[48]

---

[46] Zebîhullâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der İrân*, I, s. 468-477; T. Nöldeke, *Hemâse-yi Millî-yi İrân*, s. 55-57; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 652.

[47] Firdevsî'nin, Sultan Mahmud ile tanışma isteği Sultan'ın veziri Fazl bin Ahmed el-İsferâyinî ile Sultan'ın kardeşi Nasr bin Sebük Tegin aracılığıyla gerçekleşti. Ancak *Şahnâme*'yi Sultan Mahmud'a sunacağı sırada İsferâyinî öldü (404/1014). Bir rivayete göre Firdevsî bunun üzerine Gazne'ye giderek eserini Sultan'a bizzat kendisi sunmuş, ancak hükümdarın yeni veziri Ahmed bin Hasan'ı Meymendi'nin de etkisiyle esere yaraşır bir ödül vermemiştir. Bkz. Zebîhullâh Safâ, *a.g.e*, I, s. 477; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 523; Mînovî, *Firdevsî ve Şi'r-i*, s. 36-38; E.E. Berthels, *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, I, s. 271-274; Mehmet Kanar, "Firdevsî," *DİA*, XIII, s. 126.

[48] Gazneli sarayı bürokratlarının önemli bir kısmı Vezir-i azam Hasan-i Meymendî'yi sevmi-

Ücretsiz PDF Kitap Sitesi - https://rantey.org

Tarîh-i Sîstan'da yer alan bir anlatı da benzer gerekçeleri dile getirmektedir: "Ebû'l-Kâsım-i Firdevsî *Şahnâme*'yi yazdı. Sultan Mahmud'a sundu. Birkaç gün eserini sultana okudu. Şairi dinleyen Sultan, 'Bütün *Şahnâme*'de sadece bir Rüstem'den söz etmişsin, benim ordumda Rüstem gibi bin tane kumandan var,' dedi. Bunun üzerine Ebû'l-Kâsım, 'Hükümdarımın ömrü uzun olsun. Ordusunda Rüstem gibi kaç adam var bilmiyorum? Ancak şunu biliyorum ki; yaratıcı Rüstem gibi birisini daha yaratmadı,' " karşılığını verdi. Bu sözlerin ardından büyük şair saygı ifadesi olarak yeri öptü ve Sultan'ın huzurundan ayrıldı.[49]

Nizâmî-yi Arûzî'nin *Çehâr Makâle*'deki aktarımlarına göre, Sultan şaire 20.000 dirhem hediye etti. Beklentilerini karşılamayan bu bağış karşısında üzülen şair, hamama giderek içki içti ve aldığı dirhemleri oradakilere dağıttı. Herat'a giderek orada gizlendi. Sultanın onu bulmak için görevlendirdiği ekibin Tûs'tan geri dönüşüne dek, altı ay süreyle şair Ezrakî-yi Herevî'nin (ö. 465/1072) babası İsmaîl-i Varrâk'ın evinde saklanmak zorunda kaldı. Ardından yıllarını vererek hazırladığı *Şahnâme*'yi alarak Taberistan'a gitti ve Emir Şehriyar'ın huzuruna çıktı. Sultan Mahmud'a yazdığı hicviyeyi ona sundu. Ancak Şehriyar, Sultan'a olan sevgisinden şairin hicviyesinin her beytine bin dirhem vererek aldı ve bunları imha etti. Söz konusu manzumeden sadece altı dize kaldığı aktarılır.[50]

Bütün bunların ardından Tûs'a giden şair ömrünün kalanını orada yokluk ve sıkıntı içinde geçirdi. Yine Nizâmî'nin rivayetine göre, Ahmed bin Hasan-i Meymendî sürekli olarak Sultan ile şairin arasını bulmaya çalışıyor, bunun için fırsat kolluyordu. Sultan Hint seferinden zaferle dönünce bir yolunu buldu ve Firdevsî'ye gereken ödülü vermesi için ikna etti. Sultan yaptıklarından dolayı pişmanlık duydu ve daha önce vermesi gereken ödülü gönderdi. Ancak Sultan'ın hediyelerini taşıyan kervan Tûs'a girerken, Rezân kapısından da şairin cenazesi çıkmaktaydı.[51]

---

yor ve onunla muhalif tarafta bulunuyorlardı. Bu vezirin Firdevsî'yi desteklemesi yüzünden söz konusu çevreler sırf sevmedikleri bir vezirin desteğindeki şair olması gerekçesiyle Firdevsî'yi sultan Mahmud'un gözünde Mutezile ve Râfızî görüşte diye ihbar edip kötülediler; Nizâmî-yi Arûzî, *Çehâr Makâle*, s. 83.

[49] Zebîhullâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der Îrân*, I, s. 481; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 652.

[50] Nizâmî-yi Arûzî, *Çehâr Makâle*, s. 80; Bedîuzzamân Furûzânfer, *Sohen u Sohenverân*, s. 51; Firdevsî, *Şahnâme*, nşr. Julius Mohl, Giriş, s. z; E. G.Browne, *Ez Firdevsî Ta Sa'dî*, s. 195-196; Zebîhullâh Safâ, *a.g.e.*, I, s. 483-484; Saîd Hamîdiyân, *a.g.m.*, I, s. 652.

[51] Devletşâh-i Semerkandî, *Tezkiretü'ş-şuarâ*, s. 54; Bedîuzzamân Furûzânfer, *Sohen u Sohenverân*, s. 51; Firdevsî, *Şahnâme*, nşr. Julius Mohl, Giriş, s. z; E. G. Browne, *Ez Firdevsî Ta*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Çehâr Makâle'deki kayıtlara göre Firdevsî'nin hicviyesinin çok az kısmı korunabilmiştir ancak durum tam olarak böyle değildir.[52] Firdevsî söz konusu şiiri seksenli yaşlarında, 405-406 yılları arasında yazmış ve eserine eklemiştir. Şair, *Şahnâme*'nin değişik yerlerinde geçen ifadelerinden de anlaşıldığı gibi yetmiş altı ya da seksene yakın yaşlarında eserini son kez gözden geçirerek son değişiklikleri yapmış, birtakım eklemelerde bulunmuştur. Sonuçta bu eserin ortaya çıkması için Firdevsî'nin tam otuz beş yıl çalıştığı da yine dizelerinden anlaşılmaktadır.[53]

6. Şahnâme'nin İçeriği

Tûslu söz ustası eserinde sadece mahlasının "Firdevsî" olduğunu belirtmiş, adından hiç söz etmemiştir. Ancak ünlü eserini dizelerinde çok sayıda isimle anmıştır: *Nâme* (Kitap), *Nâme-yi Bâstân* (Eski Kitap), *Nâme-yi Pârsî* (Perslerin Kitabı), *Nâme-yi Pehlevî* (Pehlevî Kitabı), *Nâme-yi Husrevân* (Hükümdarlar kitabı), *Nâme-yi Şâhvâr* (Şaha Yaraşır Kitap), *Nâme-yi Şehriyâr* (Hükümdar Kitabı), *Nâme-yi Şehriyârân-i Pîş* (Önceki Hükümdarların Kitabı), *Nâmvernâme* (Ünlüler Kitabı), *Târîh-i Şâhân* (Hükümdarlar Tarihi), *Dâstân* (Destan), *Dâstân-i Kohen* (Eski Destan), *Dâstânhâ-yi Dîrîne* (Eski Destanlar), *Defter-i Pehlevân* (Kahramanlar Kitabı), *Defter-i Husrevân* (Hükümdarlar Kitabı), *Sohenhâ-yi Şâhinşehân* (Hükümdarların Sözleri) gibi.[54]

Fars dilinin sözcük hazinesi sayılan, aynı zamanda eşsiz fesahat ve belagat örneği kabul edilen *Şahnâme*, içeriğinde yalnızca birtakım hikâyeler barındırmaz. Eserde, eski İran efsane ve gelenekleri, İslam dönemine kadar meydana gelen hemen hemen bütün olaylar hakkındaki bilgiler bir araya toplanmıştır. Ayrıca felsefi ve ahlaki konulara değinilmiş, kahramanlık şiirlerinin yanı sıra diğer şiir türlerine de yer verilmiştir. Firdevsî bütün bu konularda sözün hakkını gereğince vermiş, İran milli hikâyeleri ve İranlıların tarihi değerlerini *Şahnâme* boyunca en güzel şekilde yansıtmaya çalışmıştır.[55]

Tarihsel içeriğinin yanı sıra mitolojik aktarımları ve kahramanlık hikâyeleriyle de dikkat çeken *Şahnâme*'de elbette şairin temel amacı mitolojik rivayetleri derleye-

---

Sa'dî, s. 199-200; Zebîhûllâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der İrân*, I, s. 483-484; Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, II, s. 12; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 652.

[52] Nizâmî-yi Arûzî, *Çehâr Makâle*, s. 81.

[53] Zebîhûllâh Safâ, *a.g.e.*, I, s. 462, 484.

[54] Muhammed Debîrsiyâkî, *Zindegînâme-yi Firdevsî*, s. 7-11.

[55] Bedîuzzamân Furûzânfer, *a.g.e.*, s. 46; Celâluddîn Humâyî, *Makâlat-i Edebî*, s. 181-182; Abdulhuseyn Zerrînkûb, *Bâ Kâvrân-i Hulle*, s. 39.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

rek aktarmak değildir. O, İran tarihini ve kültürünü halk arasında dolaşan söylencelerden hareketle yazmak istemiş ve bu şekilde otaya çıkmıştır. Bu açıdan *Şahnâme* her şeyden önce tarihi bir manzume olarak kabul edilmelidir. Ancak bu tarihsel manzume boyunca birkaç önemli kahramanlık destanın da yer alması dikkate değerdir. Demek ki *Şahnâme* aynı zamanda kahramanlık hikâyelerin de yer veren bir derlemedir.[56]

Şairin kendi ifadelerine göre *Şahnâme*'nin 60.000 beyitten oluşmaktadır. Eldeki *Şahnâme* yazmalarının bir kısmında bu sayı daha fazla, bir kısmında da azdır ancak nüshaların çoğu 48.000 ile 52.000 arasıdır.

Şahnâme, eskilerin, öncekilerin, ilklerin tarihi; tarih noktasından bakıldığında zaman sürecinde İran'ın serüveni; zamanın, İran topraklarındaki izleri olarak kabul edilmektedir. *Şahnâme* İranlıların Araplara yenilmelerinden dört yüzyıl sonra, IV./X. yüzyılda kaleme alındı. Bu dönemde İranlılar Bağdat halifelik yönetimi karşısında siyasi ve kültürel kaderlerini belirliyor, birlik ve beraberliklerini yeniden sağlamaya çalışıyorlardı. Firdevsî işte böyle bir ortamda "İran milli tarihi"ni dizelerine aktardı.

Şahnâme'de tarih ve dil bir birliktelik gösterir, ikisinin de temeli atılır, sınırları ve ölçüleri belirlenir. İran'ın mitolojik tarihi, kahramanlık anlatılarının dizelere döküldüğü *Şahnâme* bir bakıma Sasani İranı'nın kahramanlık tarihidir. Sasani hanedanının yıkılışından uzun bir süre sonra, Samaniler döneminin sonlarına doğru İran tarihi yeniden yazılmaya başlanır. Ancak bu kez bir hükümdarın eliyle değil, bir şairin, Firdevsî'nin eliyle...

Şahnâme, bir bakıma yenilgi ve hayal kırıklıkları sonucunda ortaya çıkmış bir eserdir. Samanilerin tarih sahnesinden çekilmesi, Araplar karşısındaki yenilgi ve İran tarihinde olumsuz bir dönemin başlaması gibi etkenler nedeniyle efsaneler ve kahramanlık anlatılarıyla örülü geçmişe, yani hayallerdeki tarihe ihtiyaç daha da artar. Dolayısıyla Firdevsî ve diğer *Şahnâme* yazarları içinde yaşadıkları zamanın olumsuz gelişmelerinin etkisiyle geçmişin zafer ve mutluluk dolu günlerine yönelmiş, gerçekleşmesini umdukları güzel günlere hayallerinde hayat vererek dizelerine aktarmışlardır. Bu bakımdan *Şahnâme*, yaşanılan zamanda dik durabilmek için geçmişte aranan bir temel, bir dayanak niteliğindedir. Şahnâme, sözün eyleme üstün geldiği, ona karşı kazanılan bir zaferdir.[57]

Şahnâme, Pîşdâdîler, Keyânîler ve Sasaniler dönemlerinin serüvenlerinden oluş-

---

[56] Abdulhuseyn Zerrînkûb, *a.g.e.*, s. 40-41.

[57] Şahrûh Meskûb, "Şahnâme ve Târîh," *İrânnâme*, XX/4, s. 385, 388, 394.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

makta, insani ve ulusal değerler, hedefler ve idealler uğruna verilen kahramanlık mücadelelerini konu edinmektedir. Bu bağlamda *Şahnâme* İranlılara göre gerçek bir tarih kitabı olarak kabul edilir. Firdevsî'nin Farsça'yı en güzel şekilde kullanması, bu konudaki yeteneklerinin etkisi de yadsınamaz.[58]

Firdevsî İranlılık ruhunu *Şahnâme* ile yeniden canlandıran, onu harekete geçiren; Zâl'ı, Rüstem'i, Keykâvûs'u, Cemşîd'i, Behrâm'ı, Câm-i Cem'i, Rahş'ı ve Sîmurg'u yaşatmaya devam eden kişidir. Bunca İranlı şair ve yazar arasında bir tek Firdevsî siyasi, düşünce ve iktidar olmadan, sadece sosyal reformlarla halkı yönlendirmenin mümkün olamadığını kavramıştır. İran milleti, kimliği ve dilini hayata döndürmek için otuz-otuz beş yıl boyunca yaptığı çalışmalar da bunun kanıtı, bu derin düşüncesi ve engin ufkunun göstergesidir. Bu nedenle *Şahnâme*'ye, sadece eski İran hükümdarlarının tarihini, İran kahramanlarının mücadelelerini tasvir eden sahneleri, mitolojik hikâyeleri anlatan, eskilerin yaşadıklarını sonrakiler ibret alsınlar diye yeni kuşaklara aktaran bir eser gözüyle bakılmamalı. Bütün bu özellikleri de taşımakla birlikte, onun gerçek değeri eskilerin ve yenilerin bilgi birikimini değerlendirerek gerçek yöneticiliğin kurallarını, teorilerini, İran ülkesini yönetmede gerekli olan siyasi düşüncenin temellerini atmış olmasındadır.[59]

Çok sıkıntı çektim bu otuz yılda,
Dirilttim İranlıyı ben bu Farsçayla ...

Pîşdâdîyân hanedanının ilk hükümdarı Keyûmers'ten başlayarak Sasanilerin son hükümdarı III. Yezdicerd'e kadar devam eden toplam "elli hükümdarlık dönemi"ni ele alan eserin giriş kısmında Tanrı'yı ve aklı övüş, insanın, güneşin ve ayın yaratılışı, Hz. Peygamber ve eshâbını övüş başlıkları yer alır. Ardından *Şahnâme*'nin kaynakları ve son olarak da Sultan Mahmud'u övgü bölümü gelir ve asıl konuya geçilir. Tarih öncesi devirlerden başlayarak İran milletinin medeniyet serüveni, İranlıların Îrânvîc bölgesine gelip orada yerleşik bir hayata geçerek devlet kurmaları, çevrelerindeki milletlerle, Tûranlılar, Romalılar, Bizanslılar ve Araplarla savaşları, Tûslu usta şairin olağanüstü akıcı ifadeleriyle aktarılır. Bütün bu anlatımlar esnasında Firdevsî İran milletinin gelenek ve göreneklerini, ulusal, dinsel, ahlaksal değerlerini, üstün niteliklerini, kahramanlık serüvenlerini, aşklarını ve İran halkıyla ilgili daha birçok şeyi dizelerinde ölümsüzlüğe kavuşturur. Bu açıdan *Şahnâme* İran milletinin bir kültür ve medeniyet ansiklopedisidir.

---

[58] Şâhrûh Meskûb, *a.g.m.*, XX/4, s. 412

[59] Mehdî Mohabbetî, *Sîmorg Der Costucû-yi Kâf*, s. 248.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Firdevsî İran tarihindeki olayları kronolojik sırayla ele alır. İran'ın binlerce yıllık tarihinde ortaya çıkmış kahramanları, belli zaman dilimlerinde egemen olmuş hükümdarlar olarak kabul eder ve onların İran tarihindeki önemlerini, İran kültür ve medeniyeti üzerindeki etkilerini vurgular. Ayrıca *Şahnâme* süslemeden uzak arı bir dile sahip olduğu için büyük ün kazanmış, saraylarda ve halk arasında büyük itibar görmüştür. Firdevsî'nin ünü ve değeri de buradan kaynaklanmaktadır. O Fars dilini, İran tarihini, mitolojisini, kültürünü, değerlerini her İranlının anlayabileceği bir dilde aktararak diriltmiş ve ölümsüzleştirmiştir. Bu eser İran halkı için milli kahramanlık mirasını aktarması açısından başka hiçbir milletin benzeri eserleriyle karşılaştırılamayacak kadar büyük önem taşır.[60]

Firdevsî Fars dilini yeni bir aşamaya kavuşturmuştur. Belki de bu değerlendirmenin temelleri Firdevsî'nin son derece haklı olarak yaptığı *"Çok sıkıntı çektim bu otuz yılda/Dirilttim İranlıyı ben bu Farsçayla..."* iddiasına dayanmaktadır. O, tarihi aktarmayı amaçlamakta, kahramanlık mesajlarını sonraki kuşaklara iletmeyi hedeflemektedir. Bu yüzden *Şahnâme*'de halkın anlamakta zorlanacağı bir dil kullanmamış, oldukça anlaşılır bir üslupla İran mitolojik hikayelerini ölümsüzleştirmeyi başarmıştır.[61]

Önemli kısmı Pîşdâdîler, Keyânîler ve Sasaniler dönemi anlatımlarından meydana gelen *Şahnâme*'nin konuları elbette kendi dönemlerinde bu şekilde değildir. Bunlar zamanla önemli değişikliklere uğramışlardır. Gerek Âvesta'da, gerekse günümüze kadar ulaşmış en önemli ve en ayrıntılı Pehlevice eser olan *Dînkerd*'de sadece Pîşdâdîler ve Keyânîler hanedanlarının Goştâsp devrine kadar olan hükümdarları hakkında bilgiler bulunmaktadır. Sâm ailesi, Zâl ve Rüstem hikâyeleriyle ilgili Âvesta'da hiçbir bilgi yoktur. Buradan hareketle söz konusu hikâyelerin Âvesta çağından olmadıkları söylenebilir. Âvesta dışında, diğer Pehlevice metinlerde de Rüstem ya da Zâl'dan söz edilmez. Rüstem'in adının geçtiği Pehlevice bazı metinler ise İslamlığın kabul edilişinden sonraki dönemlere aittir ve bunlar Doğu İran'da yazılmıştır. *Şahnâme*, Âvesta geleneğine ve Zerdüşt inanışı eksenli belgelerden daha çok Doğu İran'ın kültürünü içeren sözlü gelenekleriyle, bazı yazılı metinlerine dayanmaktadır. *Şahnâme*'nin Âvesta'daki kahramanlık anlatımlarıyla, Zerdüşt inanışı eksenli Pehlevice metinler arasındaki farkı da buradan kaynaklanmaktadır.[62]

---

[60] L.William Hanaway, "Firdevsî, Şahnâme ve İrân," VII/4, s. 625, 635.

[61] Ahmed Kâzımî-yi Mûsevî, "Nigâhî be Nakş-i Firdevsî Der Ruşd-i Zebân-i Fârsî," *İrânnâme*, s. 401, 420.

[62] Mihrdâd Bahâr, *Costârî Çend Der Ferheng-i İrân*, s. 81-83.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Firdevsî *Şahnâme*'sinde eski İran sülaleleri olan Medler ve Ahâmenişler hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir. Bunların yerine Pişdâdîler, Keyânîler ve Sasaniler hakkında mitolojiden ve eldeki belgelerde yararlanarak yaygın bilgileri dizelerine aktarmaktadır. *Şahnâme*, mitolojiye, efsanelere, tarihe, ahlaki öğretilere, hikmet ve tasvirlere yer veren bir derlemedir. Sosyal ve ulusal birtakım etkenlerin yanı sıra zaman ve mekân faktörlerinin etkisinde kalsalar da Firdevsî'nin Sasani hükümdarlarını tasviri, neredeyse Herodotos'un Ahâmeniş krallarını tasviri gibi tarih yazımcılığının en iyi örnekleri arasında yer almaya adaydır.[63]

Şahnâme'deki efsaneler, İran milletinin ülkelerini korumak ve kollamak adına verdikleri mücadelelerin destanıdır. *Şahnâme*, bütünüyle mitolojik amaçlı yazılmış bir eser değildir. Mitolojik konulardan söz ettiği yerlerdeki bilgiler İran tarihini konu alan bölümlerdir. *Şahnâme*'deki efsaneler, Aryâ kökenli efsanelerden kaynaklanır. Âvesta'nın bu konuda *Şahnâme* üzerindeki etkisi, dilden dile sözlü olarak aktarılmış olan, tamamı milli içerikli, İran gelenekleriyle tarihi ve âdetlerini koruma ve sonraki nesillere aktarma özelliği taşıyan hikâyelerin *Şahnâme*'nin yazılmasına neden olmasındadır.

Mitolojik kahramanlar gerek batı, gerekse doğu kahramanlık destanlarının tamamında zekâ, kuvvet ve servet üçlüsüne her zaman sahip olmuşlardır. Bu üçlü güç, bilgin din adamları, savaşçılar ve çiftçiler diye tanımlanan üç sınıf ile yakın ilişkilidir. *Şahnâme*'deki efsaneler, eski İran'ın çevresindeki başta Abhâz, Çerkez, ve Çeçenler olmak üzere komşularının efsaneleriyle şaşılacak derecede benzerlik gösterir.[64]

Bütün İranlılar tarafından son derece beğenilen *Şahnâme*, İran dışındaki coğrafyalarda Fars dili ve edebiyatıyla ilgilenen çevrelerin de beğenisini kazanmıştır. Bu önemli şaheser, sadece eski İran'a ait destanları ve efsaneleri günümüze taşımakla kalmamış, aynı zamanda yazıldığı dönemde Arapça'nın yoğun etkisinde kalan Fars dilinin yeniden canlandırılmasında önemli rol oynamıştır.[65]

Eski İran tarihini, İran ırkının ve medeniyetinin tarih sahnesine çıktığı andan, Araplar tarafından sona erdirildiği zamana kadar konu alan *Şahnâme* Pişdâdîler, Keyânîler, Eşkanîler ve Sasanilerden oluşan dört hanedanın Keyûmers'ten III. Yezdicerd'e kadar elli hükümdarın egemenlik sürdüğü dönemi mitolojik, kahramanlık ve

---

[63] Ahmed Eşref, "Târih, Hâtire, Efsâne," *İrânnâme*, s. 526.

[64] Saîd Fâtımî, "Cenbehâ-yi Esâtîrî-yi Şahnâme," *Sohenrânî ve Bahs Der Bâre-yi Şahnâme-yi Firdevsî*, s.152-153, 158-159.

[65] Zebîhûllâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der İrân*, I, s. 493.

Ücretsiz PDF Kitap Sitesi - https://rantey.org

tarihi dönemler adıyla üç dönem çerçevesinde inceler.[66]

1. *Mitolojik Çağ:* İlk İran mitolojik hükümdarı Keyûmers'ten Ferîdun'a kadar devam eden dönemi içeren bu dönemin hükümdarları; Hûşeng, Tehmûrs, Cemşîd ve Dahhâk'tır. Bu dönemde ateş bulunmuş, insanlar toprağı ekip biçmeyi öğrenmiş, yiyecek, giyecek, barınma gibi doğal ihtiyaçlarını karşılamaya başlamış ve ilkel de olsa siyasi yapılar kurmuşlardır. Yine bu devirler, insanlarla devler arasında anlaşmazlıkların baş gösterdiği, özellikle Tehmûrs ve Cemşîd'in olağanüstü güçleriyle devlerin, insanların emrine girdiği ve medeniyetin gereklerinden birçoğunu öğrendikleri zamanlardır. Söz konusu dönemde hükümdarlar sadece yönetici değil, aynı zamanda insanlara yol gösteren kılavuzlardır. Bu dönemde büyük, ulusal kahramanlar da yoktur.[67]

2. *Kahramanlık Çağı:* Bu bölüm *Şahnâme*'nin kahramanlık anlatılarına ayrılmıştır. Kâve'nin Dahhâk'a baş kaldırmasıyla başlayan bu çağ, Atbîn'in oğlu Ferîdun'un, Dahhâk'ın adaletsiz tutumları karşısındaki mücadelesiyle devam eder ve Rüstem'in, kardeşi Şegâd tarafından öldürülmesiyle sona erer. Bu bölüm, İran milli kahramanlık destanlarının tarihle örtüştüğü evrelerini kapsar. İran rivayetlerinin en ünlü kahramanları sahnededir. Kâve'nin ortaya çıkışı ve Ferîdun'un Dahhâk karşısındaki kahramanlıkları; Kâren, Gerşâsp, Sâm ve Menûçehr dönemleri; Sâm oğlu Zâl'ın ve *Şahnâme*'nin ilk aşk hikâyesi bu bölümde yer almıştır. İran'ın en ünlü kahramanı Rüstem'dir. Rüstem'in yanı sıra Gûderz, Gîv, Bîjen, Behrâm, Ferâmurz, Sohrâb, Kâren gibi daha birçok isim de ünlü kahramanlar arasında yer alır. İran milli tarihinin en önemli destanları da bu çağda geçer.[68]

3. *Tarihi Çağ:* Behmen, Humây, Dârâ, İskender, Eşkânîler ve Sasanilerin ele alındığı bu bölümde, sıra dışı olaylarla efsanevi kahramanlar hemen hemen ortadan kalkmış, bunların yerlerini gerçek olaylarla kişiler almıştır. *Şahnâme*'nin gerçek tarihi dönemi Dârâ ile başlar. Bu bölümdeki ilk önemli destan İskender ile Dârâ'nın savaşlarını konu alan *İskender Destanı*'dır. *Dâstân-i Şâpûr-i Zu'l-ektâf, Dâstân-i Behâm-i*

---

[66] Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, II, s. 149; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 523.

[67] Zebîhûllâh Safâ, *Hemâseserâyî*, s. 216-217; Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der İrân*, I, 384; Mansûr Restigâr Fesâyî, *Envâ-'i Şi'r-i Fârsî*, s. 360; Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, II, s. 149, 153-154; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 523.

[68] Zebîhûllâh Safâ, *Hemâseserâyî*, s. 217-218, 219, 220; Huseyn Rezmcû, *a.g.e.*, II, s. 190-191; Saîd Hamîdiyân, *a.g.m.*, I, s. 523.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Gûr, Heft Bezm-i Nûşîrevân Bâ Bozorgmihr, Dâstân-i Şatranc u Nerd, Pendnâme-yi Nûşîrevân, Dâstân-i Bozorg-i Behrâm-i Çûbîn, Dâstân-i Husrev u Şîrîn bu bölümün önemli destanlarıdır ve bu destanlarda adı geçen kahramanların çoğu tarihi karakterlerdir.[69]

Şahnâme'nin bu bölümünde şiirler daha az gösterişli, hikâye ve anlatımlar daha sade bir üslupla işlenmiştir. Olağanüstü yeteneklere sahip efsanevi karakterler yer almamaktadır. Örneğin Rüstem ile Behrâm-i Çûbîn karşılaştırıldığında, her açıdan aralarında büyük farklar görülecektir. Aynı şekilde devlerle savaşan kahramanlarla saray askerleri arasındaki fark kendiliğinden ortaya çıkacaktır. *Şahnâme*'nin bu üçüncü bölümünde efsane ve rivayetlerin yerlerini tarihi hikâyeler alır ve *Şahnâme*, hükümdarlarla yönetimleri hakkında bilgi veren, ayrıntılara dalan tarih kitaplarına yaklaşır.[70]

Şahnâme'nin en ünlü destanları:

1. Dahhâk'ın Demirci Kâve ile macerası.
2. Ferîdun ve üç oğlu: Selm, Tûr, İrec.
3. Zâl'ın doğması ve Sîmurg tarafından büyütülmesi.
4. Rüstem'in ilginç hayat serüveni ve savaşları.
5. Rüstem'in Mâzenderân'da yaptığı savaşlar ve heft hânı.
6. Rüstem ile Sohrâb hikâyesi.
7. Siyâvuş'un hikâyesi.
8. Siyâvuş'un oğulları Keyhüsrev ile Furûd'un hikâyeleri.
9. Bîjen ile Menîje'nin hikâyesi.
10. İsfendiyâr ve Tûranlı Ercâsp'ın esaretinden kurtulmak için aştığı heft hân.
11. Rüstem ile İsfendiyâr'ın hikâyesi.
12. Rüstem'in kardeşi Şeğad tarafından öldürülmesi.
13. İskender'in İran'da egemen oluşu ve ilginç hayat hikâyesi.
14. Behram-i Çûbîn'in IV. Hürmüz ve Hüsrev Pervîz'e karşı ayaklanması.

Fars edebiyatında *Şahnâme*'nin ortaya çıkışı, henüz etkileri devam eden ve günümüzde de heyecanını kaybetmemiş olan bir hareketin, bir dirilişin mayası olarak kabul edilmektedir. Bu hareket, kahramanlık hikâyelerinin, dini ya da tarihi içerikli

---

[69] Zebîhûllâh Safâ, *Târîh-i Edebiyyât Der Îrân*, I, s. 384; Safâ, *Hemâseserâyî*, s. 221; Saîd Hamîdiyân, "Firdevsî," *Dânişnâme*, I, s. 523.

[70] Zebîhûllâh Safâ, *Hemâseserâyî*, s. 221-222.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

anlatımların V./XI. yüzyıldan XIV./XX. yüzyıla kadar değişik şekillerde kaleme alınması seferberliğidir. Ancak bunların hiçbiri *Şahnâme*'nin değerine ve seviyesine ulaşamamıştır.[71]

Firdevsî'nin bu çok beğenilen üslubu, V./XI-VIII./XIV. yüzyıllarda yaygın olarak güncelliğini korumuş, ünlü şair ve yazarlar Firdevsî'yi takip etmişlerdir. Bu yüzden başta Esedî-yi Tûsî, Osmân-i Muhtârî, Îrânşâh bin Ebû'l-hayr olmak üzere diğer bazı şairlerin kahramanlık anlatıları *Şahnâme*'nin birer küçük kopyası kabul edilir.

Şahnâme, baştan başa savaşlar, kan dökme, ölüm ve zindan hikâyeleriyle dolu olmasına rağmen, Firdevsî tüm bunları kınamakta ve her zaman insanları iyiliklere ve güzelliklere çağırmaktadır. Vatanına son derece bağlı olan Firdevsî'nin milliyetçilik duyguları, dini duygularının bile önüne geçmiş ve vatan sevgisini dinden daha önde tutmuştur. *Şahnâme*'de İran ülkesinin gördüğü zararlardan, ordularının yenilgiye uğramasından bahsettiği hemen her yerde en değerli varlıklarını kaybetmiş gibi içten feryat ve figanlarla sesini yükseltmiştir.[72]

Altmış üç destandan oluşan *Şahnâme*'nin en önemli konularından biri de aşk olmuştur.[73] *Şahnâme*'de eğlence meclisi sahneleriyle, kahramanlık anlatıları iç içe geçmiş, kahramanların sevgilileriyle yaşadıkları aşk maceraları son derece etkileyici bir dille sunulmuştur. *Şahnâme*'de yer alan en ünlü aşk hikâyeleri şunlardır:

1. Zâl ile Rûdâbe
2. Rüstem ile Tehmîne
3. Sohrâb ile Gordâferîd
4. Bîjen ile Menîje,
5. Erdeşîr-i Babekân ile Gulnâr
6. Şâpûr ile Mâlike
7. Behrâm-ı Gûr ile Ârzû
8. Hüsrev Pervîz ile Şirin

Firdevsî, kaynaklardan derlediği rivayetlerin önemli bir kısmını *Şahnâme*'de şiirsel bir dille aktarmıştır. Doğa manzaraları, savaş meydanları, kahramanlar, teke tek mücadeleler, saray teşrifatları ve daha birçok olay olağanüstü güzel bir üslupla tasvir edilmiştir.

---

[71] Zebîhullâh Safâ, *Hemâseserâyî*, s. 224.

[72] Bedîuzzamân Furûzânfer, *Sohen u Sohenverân*, s. 49.

[73] Huseyn Rezmcû, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsî*, II, s. 191-192.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Firdevsî, *Şahnâme*'de Arapça sözcüklere yer vermekten mümkün olduğunca kaçınmış, Farsça sözcükler kullanmaya özen göstermiştir. *Şahnâme* gerek İran, gerekse Türk edebiyatında kahramanlık mesnevileri için vazgeçilmez bir örnek olmuş ve edebiyat tarihinde özgün yerini almıştır.[74]

Firdevsî'nin *Şahnâme*'sinde yer verdiği öğütlerin kaynakları İslam öncesi İran kültürü ve geleneğinde yer alan sözlü ve yazılı değerlerdir. Bunlar genellikle İran hükümdarlarının tahta çıkış törenlerinde, çeşitli vesilelerle düzenlenen merasimlerde ya da ölüm döşeğinde hasta yatarken bizzat kendilerinin söyledikleri; ülke yönetimi, adil olma, zulüm ve işkenceden uzak durma, halka huzur ve refah sağlayacak yönetimler kurma gibi konularla ilgilidir. *Şahnâme*'nin tarihi ağırlıklı bölümleri olan ve Sasani padişahları Erdeşîr-i Bâbekân (s. 226-241), I. Şâpûr (s. 241-272), I. Hürmüz (s. 272-273) ve Enûşîrvân'ın (s. 531-579) anlatıldığı kısımlar bu tür öğütler ve tavsiyelerle doludur.[75]

7. Şahnâme'nin Belli Başlı Baskıları

Gazneliler döneminden (963-1186) itibaren Firdevsî ve ünlü eseri *Şahnâme*'ye son derece ilgi duyulmuş, şairin ölümünden yüzyıl sonra ünlü kaside şairi Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân (ö. 515/1121) *Şahnâme*'den bazı bölümleri alarak bir *Şahnâme Seçkisi* hazırlamıştır. *Şahnâme*'nin en güzel örneklerinden biri, Şahruh Mîrzâ'nın oğlu Gıyaseddin Baysungur'un 1430 yılında değişik nüshaların karşılaştırılmasıyla hazırlattığı *Şahnâme-yi Baysungurî*'dir.

Şahnâme'nin tam metin ilk baskısı Hollanda'da bulunan nüshaların karşılaştırılmasıyla Turner Macan tarafından yayımlanmış (I-IV, Kalküta 1829), bu *Şahnâme*'nin daha sonra dünyanın değişik ülkelerindeki bilim adamları tarafından çok sayıda baskısı yapılmıştır. Bir diğer çok önemli şahnâme metni, Alman asıllı Fransız bilim adamı Julius Mohl tarafından Fransızca çevirisiyle birlikte 1838-1878 yılları arasında Paris'te basılmıştır. Alman dilbilimci J. A. Vullers tarafından 1877-1884 yıllarında Leiden'de basılan metni esas alınarak *Şahnâme*, Muctebâ-yi Mînovî, Süleymân Hayîm ve Saîd-i Nefîsî tarafından Hş. 1315 yılında Tahran'da, Rus Bilimler Akademisi, Ortadoğu Enstitüsü'nde görevli bilim adamları tarafından da 1960-1971 yılları arasında Moskova'da yayımlandı. En önemli şahnâme baskılarından biri de editörlüğünü Evgenii Eduardoviç Berthels'in (ö. 1957) yaptığıdır. Bu baskı *Moskova Baskısı Şahnâme* olarak bilinmekte, güvenilir şahnâme metinleri arasında kabul edilmektedir. Yine

---

[74] H. Ritter, "Firdevsî," *DİA*, IV, s. 648.

[75] Huseyn Berzger, "Enderznâme," *Dânişnâme*, II, s. 167.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Vullers baskısı esas alınarak Necati Lugal tarafından yapılan Türkçe çevirinin ancak dört cildi yayımlanabilmiştir (İstanbul 1945-1955).

8. Şahnâme ve Çevirileri

Şahnâme, başta Arapça, Türkçe, Ermenice, Gürcüce, İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, İspanyolca, İtalyanca, Lehçe, Macarca, Çince, Japonca olmak üzere şimdiye kadar kısmen ya da tam olarak 35 değişik dile çevrilmiştir. İranlı ve diğer araştırmacılar, özellikle de Avrupalı bilim adamları ve edebiyat çevreleri tarafından *Şahnâme* üzerinde önemli çalışmalar yapılmıştır. *Şahnâme* çevirilerinden bazıları:

1. *Şahnâme*'nin ilk çevirisi olan ve İsfahanlı Kıvamuddîn Feth bin Alî bin Muhammed-i Bundârî tarafından 384/995 yılında tamamlanmış ilk nüshasından 620-621/1223-1244 yıllarında Dımaşk'ta yapılan Arapça mensur çeviri.

2. Ali Efendi'nin 916/1510 yılında yaptığı tam metin Türkçe manzum çeviri.

3. Sultan II. Osman'ın saray şairlerinden Mehdî'nin çevirisi (Hk. 1030/1621).

4. Hindistan'da yaşayan adı bilinmeyen İranlı bir yazarın Farsça mensur düzenlemesi (bu eserin bazı bölümleri İngiliz Hyde ile Sir W. Ouseley tarafından yayımlanmıştır).

5. Séraphion Sabachvily (ö. 1516) tarafından yapılan Gürcü dilinde manzum ve mensur çeviri.

6. Khosro Thourmanidzé'nin (ö. 1588) manzum Gürcüce çevirisi (bu son iki çeviri Gorguidjanidzé tarafından XVIII. yüzyıl sonlarında yeniden düzenlenmiş ve yayımlanmıştır).

7. Gürcistan'da bulunan birçok şahnâme destanı, İran bilimci Justin Abouladzé tarafından derlenerek 1916 yılında yayımlanmıştır.

8. Turner Macan, 1829 yılında tamamladığı İngilizce *Şahnâme* çevirisini Farsça-İngilizce önsözle yayımlamıştır (bu *Şahnâme*'nin daha sonra Hindistan'da birçok kez baskısı yapılmıştır).

9. Friedrick Rückert, 1873 yılında Rüstem ile Sohrâb destanını Almancaya manzum olarak çevirdi. Çevirmenin akıcı bir dil kullanmasından ötürü bu çeviri yoğun ilgi gördü ve Avrupa ülkelerinde hem Rüstem ile Sohrâb destanının hem de *Şahnâme*'nin yaygınlaşmasını sağladı.

10. 1851 yılında Alman oryantalist Schack Firdevsî'nin biyografisini ve *Şahnâme*'sini tanıtan uzun bir giriş bölümüyle birlikte tam metin çevirisini yaptı. Çevirinin bazı bölümleri manzum olarak düzenlenmiş, bu da Schack'ın ün kazanmasına neden olmuştur.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

11. 1838-1878 yıllarında Julius Mohl (ö. 1876) *Şahnâme*'yi kendisinin hazırlamış olduğu Farsça metni esas alarak Fransızcaya çevirdi.

12. Alman bilim adamı J. A. Vullers, çok güzel bir *Şahnâme* nüshasını Turner Macan'ın yayımladığı metinle karşılaştırmalı olarak değerlendirip Latinceye çevirdi.

13. İngiliz James Atkinson, Farsça metin ve İngilizce manzum çevirisiyle birlikte Rüstem ve Sohrâb destanını yayımladı.

14. İtalyan oryantalist İtalo Pizzi (ö. 1920), *Şahnâme*'nin İtalyancaya manzum çevirisini yaparak 1886-1888 yıllarında yayımladı.

15. Ünlü Rus İran bilimci Joukovsky (ö. 1855) Rusça Rüstem ile Sohrab destanını yayımladı.

16. Rus oryantalist A. Krymsky'nin, *Şahnâme*'nin başlangıçtan Menûçehr'in saltanatına kadar bölümünü içeren Rusça çevirisi 1896 yılında Lvov'da yayımlandı.

17. Rus şair M.M. Lozimsky, F. Rosenberg'in *Şahnâme* çevirisini manzum olarak Rusçaya çevirdi ve yayımladı.

Bunlar dışında Avrupa'da, *Şahnâme*'nin tam metni ya da bazı bölümlerinin çevirileri de vardır: G. E. Hagman'ın Latince (1801), Stephan Veston'un İngilizce (1815), W. Tulloh Raberston'un İngilizce (1831), Halisten'in Latince (1839), Hellen Zimmern'in İngilizce (1822), George Varner ile Edmond Varner'in İngilzce (1905), Buxton'un İngilizce (1905), Rogers'in İngilizce (1907), William Stigand'ın İngilizce (1907), Wallace Gandy'nin İngilizce (1912), Essigmann'ın Almanca (1919), George L. Leszczinski'nin Almanca (1920), Rado Antal'ın Macarca çevirileri.

9. Firdevsî'den Sonra Şahnâme Yazımı

Firdevsî'den sonra da İranlı şairler ve yazarlar kahramanlık hikâyeleri yazmaya devam ettiler. Bunlar arasında en çok ün kazananlar, Esedî-yi Tûsi'nin (ö. 465/1072) *Gerşâspnâme*'si ile Îrânşâh bin Ebi'l-Hayr'ın (V./XI. yüzyıl) *Behmennâme*'si olmuştur. VII-X. yüzyıllar arasında insanların daha çok dine yönelmeleri, milli duyguların zayıflamaya başlaması, milli kahramanlık destanlarından daha çok tarihi kahramanlık anlatılarını önemsemeleri, Cengiz Han (s.1206-1227), Timur (s.1369-1404) ve halefl erinin kahramanlıklarını konu alan eserlerin ortaya çıkmasına neden oldu. Bunun yanı sıra dini içerikli kahramanlık destanlarının arttığı da görülmektedir. IX./XV. yüzyıl şairlerinden İbn Husâm'ın 830/1426 yılında kaleme aldığı *Hâverânnâme*'si ve benzeri diğer eserlerin yazıldığı dönemler de yine bu dönemlere tekabül eder. X. yüzyıldan Safevîlerin (907-1149/1501-1736) yönetimde bulunduğu dönemlerde bu hanedanın Şii eksenli hareketlere ve dini çevrelere verdiği destek ve teşvikler şairle-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

rin, hükümdarları Şii mezhebinin en büyük liderleri olarak göstermelerine, onları mürşit ve övgülere yaraşan en yüce kişiler olarak görmelerine ve şiirlerinde alabildiğine yüce sıfatlarla nitelemelerine sebep oldu. Bütün bunların sonucunda Şâh İsmail (s. 907-931/1501-1524), Şâh Tâhmâsp (s. 930-984/1524-1576) ve Şâh Abbâs (s. 996-1038/1588-1628) gibi Safevî hükümdarlarının fetihleriyle, Hz. Peygamber, Hz. Ali, Hz. Hamza gibi din büyüklerini konu alan dini içerikli manzumeler yazılmaya başlandı. Buna, meşrutiyet dönemine kadar da devam edildi. Râcî-yi Kirmânî'nin (XIII./XIX. yüzyıl) *Hamle-yi Haydarî*, Sabâ-yi Kâşânî'nin (ö. 1238/1822) *Hudâvendnâme*'si ve Surûş-i İsfahânî'nin (ö. 1285/1868) *Ordîbehiştnâme* adlı eserleri bu dönemlere aittir. Ancak meşrutiyetten sonra siyasi, sosyal ve ekonomik bakımdan birtakım köklü değişiklikler yapılması, milli değerleri öne çıkarmayı, milli geleneklere eğilmeyi ve İran milli kahramanlık hikâyelerine dönmeyi hızlandırdı. Kısa birtakım kahramanlık manzumelerinin yazılması da bu döneme denk gelmektedir.[76]

Sade bir dille kaleme alınmış olan Firdevsî *Şahnâme*'sinin önemi edebi sanatlarda değil daha çok anlatım ve tasvir tarzında ortaya çıkmaktadır. *Şahnâme* gerek İran'ın gerekse Türk edebiyatının kahramanlık mesnevileri için vazgeçilmez bir örnek olmuş ve edebiyat tarihindeki yerini almıştır. Osmanlı toprakları ve Hindistan'da da Farsça yazan birtakım şairler sultanlarının fetihlerini konu alan şahnâmeler kaleme almışlardır.[77]

Şahnâme'nin pek çok değişik dile çevrilmiş olması onun ne denli önemli ve özel bir eser olduğunu açıkça gösterir. Böylesine önemsenmesi ve yaygınlaşması, özellikle de romantik edebiyat alanında etkili olmasını sağlamıştır.

Prof. Dr. Nimet YILDIRIM

25 Kasım 2008, Erzurum

---

[76] Mansûr Restigâr Fesâyî, *Envâ-'i Şi'r-i Fârsî*, s. 361-363.

[77] Bedîuzzamân Furûzânfer, *Sohen u Sohenverân*, s. 51, 451; H. Ritter, "Firdevsî," *DİA*, IV, 648; İbrâhîm Sefâî, "Şahnâme ve Şahnâmeserâyân," *Huner u Merdom*, s. 153-154, 133.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

KAYNAKÇA

Âzer, Lutf Alî Beg, *Âteşkede*, yay. Hasan Sâdât-i Nâsırî, Tahran, Hş 1336-1340.

Bahâr, Mihrdâd, *Costârî Çend Der Ferheng-i Îrân*, Tahran, Hş 1376.

Berthels, E. E., *Târîh-i Edebiyyât-i Fârsî*, çev. Sîrûs-i İzedî, Tahran, Hş 1373-1374, I-II.

Berzger, Huseyn, "Enderznâme," *Dânişnâme-yi Edeb-i Fârsî*, ed. Hasan-i Enûşe, Tahran, Hş 1376, II.

— "Mes'ûdi-yi Mervezî," *Dânişnâme-yi Edeb-i Fârsî*, ed. Hasan-i Enûşe, Tahran, Hş 1375, I.

Bilgin, Orhan, "Ebu'l-Mueyyed-i Belhî," *DIA*, İstanbul, 1997, X.

Browne, E. G., *Ez Firdevsî Ta Sa'dî*, çev. Fethullâh-i Muctebâyî, Tahran, Hş 1373.

— *A Literary History of Persia*, Cambridge, 1924, II.

Debîrsiyâkî, Muhammed, *Zindegînâme-yi Firdevsî ve Serguzeşt-i Şâhnâme*, Tahran, Hş 1370.

Devletşâh-i Semerkandî, *Tezkiretü'ş-şuarâ*, yay. E.G. Brown, London-Leiden, 1901.

Ekberzâde, Dâryûş, *Şâhnâme ve Zebân-i Pehlevî*, Tahran, Hş 1379.

Eşref, Ahmed, "Târih, Hâtire, Efsâne," *Îrânnâme*, XIV/4, Bethesda, 1996.

Fâtımî, Saîd, "Cenbehâ-yi Esâtîrî-yi Şâhnâme ve Tatbîk-i Ân Bâ Esâtîr-i Ğarbî," *Sohenrânî ve Bahs Der Bâre-yi Şâhnâme-yi Firdevsî*, Tahran, Hş 1349.

Firdevsî, Ebu'l-Kâsım, *Şâhnâme*, yay. Julius Mohl, Tahran, Hş 1377, I-III.

Furûzânfer, Bedîuzzamân, *Sohen u Sohenverân*, Tahran, Hş 1369.

Gîlânî, Ahmed İdâreçî, *Şâ'irân-i Hem'asr-i Rûdekî*, Tahran, Hş 1370.

Hafîzî, Mînâ, "Ebu'l-Mueyyed-i Belhî," *DMBI*,Tahran, Hş 1375, VI.

Hamîdiyân, Saîd, "Firdevsî," *Dânişnâme-yi Edeb-i Fârsî*, Tahran, Hş 1375, I.

Hanaway, William, L., "Firdevsî, Şâhnâme ve Îrân," *Irânnâme*, çev. Hurmuz Hikmet. Bethesda, 1989, VII/4.

Hatîbî, Ebu'l-Fazl, "Ebû Mansûr Muhammed bin Abdurrazzâk," *DMBI*, Tahran, Hş 1375, VI.

Humâyî, Celâluddîn, *Makâlat-i Edebî*, Tahran, Hş 1369.

— *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, yay. Mâhduht-i Bânû Humâyî, Tahran, Hş 1375.

Kanar, Mehmet, "Firdevsî," *DIA*, İstanbul, 1997, XIII.

Kâzımî-yi Mûsevî, Ahmed, "Nigâhî be Nakş-i Firdevsî Der Ruşd-i Zebân-i Fârsî," *Irânnâme* Bethesda, 2000, XVIII/4.

Kerîmân, Huseyn, *Pejûhişî Der Şâhnâme*, yay. Alî-yi Mîr Ensârî, Tahran, Hş 1375.

Mahcûb, Muhammed Cafer, "Firdevsî, ve *Ferheng*-i Âmme," *Irânşinâsî*, Bethesda, 1990, II/2,

Mâzenderânî, Hüseyn Şehîdî, *Ferheng-i Şâhnâme*, Tahran, Hş 1377.

Meskûb, Şâhrûh, *Huviyyet-i Îrânî ve Zebân-i Fârsî*, Tahran, Hş 1368.

— *Şâhnâme ve Târîh*, *Irânnâme*, Bethesda, 2002, XX/4.

Mînovî, Muctebâ, *Firdevsî ve Şi'r-i*, Tahran, Hş 1372.

Mîrzâ Muhammed Hân-i Kazvînî, "Mukaddime-ye Kadîm-i Şâhnâme," *Hezâre-yi Firdevsî*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Tahran, Hş 1362.

Mohabbetî, Mehdî, *Sîmorg Der Costucû-yi Kâf*, Tahran, Hş 1379.

Mudebbirî, Mahmûd, *Şa'irân-i Bidîvân*, Tahran, Hş 1370.

Muhammed-i Avfî, *Lubâbu'l-elbâb*, yay. E.G. Browne, Leiden, 1903, II.

Muhammedî, Muhammed, "Şâhnâme-yi Firdevsî ve Tâcnâmehâ-yi Sâsânî," *Huner u Merdom*, Tahran, Hş 1354.

Nizâmî-yi Arûzî, *Çehâr Makâle*, yay. Allâme Muhammed-i Kazvînî-Muhammed-i Muîn, Tahran, Hş 1372.

Nöldeke, T., *Hemâse-yi Millî-yi Îrân (Bozorg-i Alevî)*, Tahran, Hş 2537.

Oranskii, Iosif Mikhailovich, *Fıkhu'l-luğa-yi Îrânî*, Tahran, Hş 1367.

Restigâr Fesâyî, Mansûr, *Ferheng-i Nâmhâ-yi Şâhnâme*, Tahran, Hş 1369.

Rezmcû, Huseyn, *Kalemrov-i Edebiyyât-i Hamâsi-yi Îrân*, Tahran, Hş 1381.

Rızâzâde-yi Şafak, Sâdık, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân*, Tahran, Hş 1352.

Ritter, H., "Firdevsî," *DİA*, İstanbul, 1997, IV.

Safâ, Zebîhûllâh, "Nazarî Be Me'âhiz-i Şâhnâme," *Nemîrem Ez În Pes Ki Menûçehrî Zinde Em* Tahran, Hş 1375.

— "Şerâyit-i Îctimâî ve Siyâsî-yi Îrân Ba'd ez Sukût-i Şâhinşâhî-yi Sâsânî ve Eser-i Ân De Tercume ve Tedvîn-i Rivâyethâ-yi Millî Tâ Nazm-i Şâhnâmehâ ve Dâstânhâ-yi Kahremânî, *Îrânşinâsî*, Bethesda, 1990, II/2.

— *Hemâseserâyî Der Îrân*, Tahran, Hş 1367.

— *Târîh-i Edebiyyât Der Îrân*, Tahran, Hş 1371.

Sefâî, İbrâhîm, "Şâhnâme ve Şâhnâmeserâyân," *Huner u Merdom*, Tahran, Hş 1354.

Şâmlû, Ahmed, "Şâhnâme, Pâsuh-i Firdevsî Be Zerûret-i Târîh," *Îrânşinâsî*, Bethesda, 199(II/2.

Şemîsâ, Sîrûs, *Sebkşinâsî-yi Şi'r*, Tahran, Hş 1374.

Şiblî-yi Nu'mânî, *Şi'ru'l-'Acem/Târîh-i Şi'r ve Edebiyyât-i Îrân*, Tahran, Hş 1335.

Tefezzulî, Ahmed, *Târîh-i Edebiyyât-i Îrân Pîş Ez İslâm*, Tahran, Hş 1376.

Umîdsâlâr, Mahmûd, "Der Ma'nâ-yi Defter-i Pehlevî Der Şâhnâme," *Îrânnâme*, XVII/: Bethesda, 1999.

Vezînpûr, Nâdir, *Medh, Dâğ-i Neng Ber Sîmâ-yi Edeb-i Fârsî*, Tahran, Hş 1374.

Yazıcı, Tahsin, "Dakîkî," *DİA*, İstanbul, 1997, VIII.

Zerrînkûb, Abdulhuseyn, "Îrân," *Dâ'iretu'l-ma'ârif-i Bozorg-i Islâmî*, Tahran, Hş 1367.

— *Bâ Kârvân-i Hulle*, Tahran, Hş 1372.

— *Ez Guzeşte-yi Edebî-yi Îrân*, Tahran, Hş 1375.

— *Nâmvernâme, Der Bâre-yi Firdevsî ve Şâhnâme*, Tahran, Hş 1381.

Ücretsiz PDF Kitap Ars - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ŞAHNÂME

TANRI'YI ÖVÜŞ

Bu kitabın yazılışına aklı ve canı yaratan Tanrı'nın adıyla başlarım. Çünkü düşünce ondan üstün bir Tanrı'nın varlığını kavrayamaz. ☙ En güzel adların ve en yüce makamın sahibi Odur. Rızkı O verir, doğru yolu O gösterir. ☙ Dünyayı da, bu dönen göğü de yaratan; aya, güneşe ve Çobanyıldızı'na ışık veren hep Odur. ☙ Onun, tanınmak için ne ada ihtiyacı vardır ne de belgeye... Onun varlığından kimse şüphe edemez. Gökyüzünü yıldızlarla süsleyen Odur.

Sen bu gözlerle Yaradanı göremezsin, gözlerini boş yere yorma! ☙ Düşünce de Ona varan yolu bulamaz; çünkü O ne bir ada muhtaçtır ne de oturmak için bir yere... ☙ Akıl ile can Ona giden yolu bir kere bulabilseydi, belki de Tanrı'nın değerlerini anlatmaya gücü yeterdi sözün! ☙ Mademki aklı ve canı yaratan Odur; o halde sırf akla dayanan düşünceyle O nasıl kavranabilir? ☙ Onu olduğu gibi kimse övemez. Bunun için de senin yapabileceğin tek şey Ona kulluk etmektir.

Akıl ancak gördüğü bir şeyi anlatmak için söz bulabilir. ☙ Hiç canla, ruhla, düşünceyle veya bunlara benzer şeylerle Yaradanı övmeye imkân var mıdır? ☙ Sen boş sözleri bir yana bırak da sadece onun varlığına inanmaya bak, ☙ Onun buyruklarını gözet; Ona giden yolu ara ve tapın! ☙ Bilgili olan güçlü olur. Kocamışların gönlünü bile ancak bilgi dinçleştirir.

Tanrı hakkında bundan daha fazla söz söylenemez. Onun varlığını kavramak için düşünce bir yol bulamaz.

AKLI ÖVÜŞ

Ey akıllı kişi! Üzerinde söz söylenebilecek konuya şimdi geldik. ☙ Akıldan yana ne biliyorsan söyle de dinleyenlerin kulakları bunlardan faydalansın. ☙ Akıl, Tanrı'nın sana vermiş olduğu en değerli şeydir. Aklı övmek yürünecek en doğru yoldur. ☙ Akıl, padişahların tacı ve ünlü kişilerin süsüdür.

Sen aklı hiç ölmeyecek bir canlı olarak tanı. Onu hayatın özü bil. ☙ İnsana doğru yolu gösteren, gönlü açan, iki cihanda elimizden tutan hep odur. ☙ Sevinç de ondan gelir, insanlık da! Olgunluğumuzun çokluğu da ondan gelir, eksikliği de! ☙ Bir insanın canı aydın olsa dahi, aklı karanlık olduktan sonra dünyada bir an sevinç yüzü göremez. ☙ Bilginlerin bile sözlerinden yararlandığı, hüner ve akıl sahibi bir kişinin şu sözünü bilir misin?

O demiştir ki: Aklı kendine rehber edinmeyen bir kişi yaptığı her işin sonunda kendi gönlünü yaralar. ❧ Akıllı biri onu deli sayar, yakınlarıysa yabancı yerine koyar. ❧ Her iki cihanda da ancak aklınla yükselebilirsin. Aklı çürük olanın ayağı da bağlı olur. ❧ Dikkat edersen anlarsın ki, akıl canın gözüdür. Gözsüz canla bu dünyada mutlu olamazsın! ❧ Şunu bil ki, her şeyden önce yaratılan ve canı koruyan odur.

Kulak, göz ve dil sana aklı övmen için verilmiştir. Bütün iyilik ve kötülükler bu üçünden doğar. ❧ Akıl ve canı kim hakkıyla övebilir? Ben övebilsem de, onu dinleyip anlayabilecek kim vardır? ❧ Mademki bunu yapabilecek kimse yoktur; o halde ey olgun kişi, konuşmak da faydasızdır. ❧ Bunun için sen bize yaratılıştan söz etmeye başla! ❧ Sen bu yeryüzünü yaratan Tanrı'nın bir kulusun. Gizli ve açık olan her şeyi bilirsin.

Aklı daima kendine rehber edin! Böylelikle kendini kötülüklerden korumuş olursun. ❧ Bilgili kimselerin sözünü dinleyip doğru yolu ara. Dünyayı gez, dolaş; bildiğin öğrendiğin her şeyi herkese söyleme. ❧ Her bilgili kimseden bir şey öğren, öğrenmekten hiçbir zaman geri kalma. ❧ Bilgi bir ağaç gibidir; onun bir dalını görsen, kolay kolay köküne varılamayacağını anlarsın.

ÂLEMİN YARATILIŞI

Her şeyden önce âlemin yapısını oluşturan unsurları iyice tanımalısın.

Tanrı yokluktan bir varlık yarattı ve böylece gücünü göstermiş oldu. ❧ Bu varlıktan da hiçbir zahmete ve zamana boyun eğmeden, âlemin yapısındaki dört unsur meydana geldi. ❧ Kara toprağın, suyun ve rüzgârın ortasından parlak bir ateş yükseldi. ❧ Ateş ortaya çıkınca onun sıcaklığından kuruluk; ❧ ateşin yatışmasıyla soğukluk ve soğukluğun sonunda da nemlilik meydana geldi.

Bu dört cevher sırf âlem denilen bu eski sarayın doğması için yaratıldı. ❧ Bütün bunlar birbirleriyle karışarak başka başka şekillerde göründüler. ❧ Böylelikle biri diğerine benzemeyen, görünüşleriyle bizi şaşırtan, şu hızlı dönüşlü kubbe meydana geldi. ❧ Bir süre sonra da yedi büyük yıldız üzerine on iki burç kendilerine yaraşan yerlere geçtiler. ❧ Sonra gökyüzünde bağışta bulunmak, kendisindeki iyilikleri başkalarına verebilme gücü doğdu ve gök bu gücünü tanıyanlara değerlerince bağışlar yaptı.

Kat kat gökler birbirlerine bağlanıp birleşti ve sonra da hepsi birden dönmeye başla-

dı. ☙ Yeryüzü denizler, dağlar, ovalar ve çayırlıklarla bir mum gibi aydınlandı. ☙ Dağlar yerlerine yerleşti, sular fışkırdı; bitkilerin başları yukarıya doğru yükseldi. ☙ Toprak yükselecek değerde yaratılmadığı için karanlık bir merkez olarak kaldı. ☙ Toprağın üzerinde yıldızlar insanı şaşırtan görünüşleriyle ortaya çıkarak onu aydınlattılar.

Ateş hep yukarıya yükseldi, su ise hep aşağıya doğru aktı ve güneş yerin etrafında dönmeye başladı. ☙ Otların ve türlü türlü ağaçların başları toprağın altında kaldı. Ne yapsınlar, onların da talihleri öyle... ☙ Yerlerinden kımıldayamadıkları ve sağa sola koşamadıkları için oldukları yerde sallanırlar. ☙ Sonra istediği yere gitmeye gücü yeten hayvan yaratıldı ve bütün bu bitkilere hükmetti. ☙ O daima yemek, uyumak, rahat etmek yolunu arar ve bu şekilde yaşayarak amacına ulaşmak ister.

Onun ne söz söyleyen dili vardır ne de doğru yolu arayan aklı. Dikenler ve otlarla kendisini beslemeye çalışır. ☙ İyiyle kötüyü ayıramaz. Yaptığı işin sonunu düşünemez. Bunun içindir ki Tanrı ondan kulluk beklemez. ☙ Tanrı adaletli, kudretli ve bilgili olduğu için hünerlerini gizlemez. ☙ İşte dünyanın hali hep böyledir, olup olacağı da budur. Hiç kimse onun içindeki ve dışındaki sırları bilemez.

İNSANIN YARATILIŞI

Bütün bunlardan sonradır ki insan yaratıldı. Fakat o hepsinin anahtarı oldu.

İnsanın başı yüksek bir servi gibi yukarıdadır. Güzel sözler söyler ve işi akla dayanır. ☙ Düşünceli ve akıllı olduğu için bütün hayvanlar onun buyruğuna boyun eğer. ☙ Bir kere insan ne demektir? İnsan denilince ne anlaşılır? Bunu biraz düşünsen... ☙ İnsan, şu gördüğün düşkün yaratık mıdır sadece? Sen onun bu halinden başka bir şeyini bilmez misin? ☙ Oysa seni iki cihanın özü olarak yarattılar ve bunca yolla büyütüp yetiştirdiler.

Sen yeryüzüne diğer yaratıklardan sonra gelmiş olsan da hepsinden öncesin, vaktini boş şeylerle geçirme. ☙ Ben olgun bir kişiden insanın yaratılışını başka türlü işittim. Ama Yaradan'ın sırlarını nasıl bilelim? ☙ Dikkatli ol ve kendi sonunu düşün! Bir iş yaparken iyiliği göz önünde bulundur. ☙ Zahmete girmekten çekinme. Bilgiyi elde etmek için zahmete katlanmak yerinde bir şeydir. ☙ Şu hızla dönen göğe iyice bak. Dert de ondan gelir, derman da!

Zaman onu yıpratamaz; ne çektiği zahmetler için üzülür ne de rahatlıktan ferahlar.

Ne böyle dönmekten geri kalır ne de bizim gibi sonunda yok olur. Varlığı da yokluğu da ondan bil! İyi olsun, kötü olsun, onda gizli saklı hiçbir şey yoktur.

GÜNEŞ'İN YARATILIŞI

Bu mavi gök kızıl yakuttan doğmuştur; havadan, sudan, tozdan ve dumandan değil. O bunca yıldız ve parlaklıkla bir nevruz bahçesi gibi süslüdür.

Bu göğün içinde insanın gönlünü aydınlatan bir yıldız döner ki, gündüz parlaklığını ondan alır. Sabah parlak başını altın bir kalkan gibi doğudan yükseltir. O doğunca yeryüzü ışıktan bir gömlek giyer ve bu karanlık dünya aydınlanıverir. O doğudan başını gösterdi miydi, karanlık gece kaybolup gider. Yıldızların hiçbiri diğerinin yolunu kesemez. Öyle ki, bundan daha düzenli bir yürüyüş olamaz.

Ey her zaman yeryüzünü aydınlatan güneş! Sana ne oldu da, ışıklarını benim üzerime saçmıyorsun?

AY'IN YARATILIŞI

Karanlık gece için de bir ışık gerek. Elinden geldiği kadar kötülükten arınmaya çalış. Ay otuz gün yerin çevresini dolaşır. Sonra iki gün iki gece yüzünü göstermez. Sonra aşk derdine uğramış bir âşık gibi sararır ve onun kamburu gibi iki büklüm olur. Bu zamanlarda insanın gözüne uzaktan görünmesiyle kaybolması bir olur.

Ertesi gece daha fazla görünür ve seni daha çok aydınlatır. Böylece iki hafta içinde tastamam olur ve sonra yine ilk haline dönmeye başlar. Gitgide her gece biraz daha incelerek parlak güneşe daha çok yaklaşır. Tanrı onun bu şekilde dönmesini istediği için bu iş böyle gelmiş böyle gidecektir.

HAZRETİ PEYGAMBERİ VE ESHÂBINI ÖVÜŞ

Bilgi ve din senin hakiki kurtarıcındır. Sana düşen ise selamet yolunu aramaktır.

Eğer gönlünün kederden sıyrılmasını, vicdanının rahata kavuşmasını istersen, bütün kötülüklerden kurtulmak, bela tuzağına düşmemek ve iki cihanda kötülükten tecerrüt edip Tanrı katında iyi bir adla anılmak dileğindeysen, peygamberinin sözlerine giden yolu ara ve gönlünün kirlerini o suyla yıka. O emir ve nehy, tenzil ve vahiy sahibi ne diyor, biliyor musun?

Diyor ki: "Güneş, büyük peygamberlerden sonra Ebû Bekir'den başkasının üzerine doğmamıştır!" ☙ İslamiyeti yayıp dünyayı ilkbaharda çiçeklerle süslü bir bağ haline getiren Ömer'dir. ☙ Bu ikisinden sonra din ve hayâ sahibi Osman gelir. ☙ Dördüncüsüyse Betûl'un eşi Ali'dir. Peygamber, bak, onu ne güzel övüyor: ☙ "Ben ilmin şehriyim, Ali'de onun kapısıdır."

Ben bu sözün peygamber tarafından söylendiğine şahitlik ederim. Bu sözü kendi kulaklarımla duymuş gibiyim. ☙ Ali'yi ve dinin kuvvet aldığı diğerlerini de saygıyla an. ☙ Peygamber bir güneş, eshâbı da ay gibidir. Doğru yol onların birbirlerine olan yakınlıklarını ve bağlılıklarını kavramaktır. ☙ Ben ehl-i beytin kuluyum ve peygamber vasisi Ali'nin ayak bastığı toprağı övüyorum. ☙ Benim başka hiçbir şeyle ilgim yok. Bence bunun üzerine söylenecek başka da söz olamaz.

Bilgili olan Tanrı bu âlemi, azgın bir rüzgârla dalgaları coşmuş deniz gibi yarattı. ☙ Bu denizin üzerinde yelkenlerini açmış yetmiş iki gemi yüzer. ☙ Bunların en büyüğü bir gelin kadar süslü ve bir horoz kadar oyalıdır... ☙ İşte bu gemide Muhammed'le onun vasisi Ali ve ehl-i beyt bulunmaktadır. ☙ Akıllı bir kimse ucu bucağı belli olmayan bu denizi uzaktan gördüğü vakit,

Hiç kimsenin ondan kurtulamayacağını, dalgalarının kendisini de ezeceğini anlar ☙ ve içinden: "Eğer peygamber vasisi Ali gibi vefalı yârim de varken burada boğulursam, ☙ tacın, bayrağın, tahtın, cennetteki şarap ve bal ırmaklarının, ☙ süt çeşmesinin ve yardım suyunun sahibi benim elimden tutar!" der. ☙ Eğer öteki dünyada gözün varsa Nebi ve Vasi'nin yolundan ayrılma!

Eğer bundan sana bir kötülük gelirse günahı benim boynuma olsun. Gidilecek yol budur ve ben de oradan yürüyorum. ☙ Ben bu inançla dünyaya geldim ve böyle de gideceğim. Ben daima Haydar'ın ayağının toprağıyım. ☙ Eğer kalbin yanlış yollara sapıyorsa, bil ki sana kalbinden başkası düşman değildir. ☙ Ali'ye düşman olanlar ancak piçlerdir. Tanrı böylelerini ateşte yakar. ☙ Kalbinde Ali'ye karşı düşmanlık ve kin besleyen bir kimse dünyanın en talihsiz insanıdır.

Dikkat et de dünyada vaktini boş şeylerle geçirme, doğru insanların izinden ayrılma. ☙ O insanlarla beraber olmak istersen daima iyilik et. ☙ Bu hususta daha ne kadar söz söyleyeyim? Ben bunun sonunu bulamıyorum.

ŞAHNÂME'NİN YAZILIŞI

Söylenecek bütün sözler söylenmiş, yeniden söylenmeye değer söz kalmamıştır.

Ben de sana bunlardan birisini söyleyeyim. ☙ Ama ne söyleyeyim? Benim her söylediğim benden önce söylenmiş, bilgi bahçesinin her yeri gezilmiştir.

Bununla beraber bir meyve ağacının üstünde yer bulamayınca onun meyvesinden de mahrum kalmak doğru olur mu? ☙ Bir kimse büyük bir ağacın gölgesine sığınınca, gölge onu güneşin kızgınlığından korur. ☙ Belki ben de her tarafa gölge salan o servi ağacının bir dalının gölgesinde kendime yer bulurum. ☙ Ve o ünlü padişahın adına yazmak istediğim bu kitapla bu dünyada bir yadigâr bırakırım. ☙ Sen bu anlatılanların yalan ve efsane olduğunu sanma. Cihanda tek tarzda gidiş yoktur.

Aklı başında olan bir kimse eğer bunun işaret ettiği anlamı araştırırsa bundan faydalanır. ☙ İçinde eski zamanlardan kalma birçok destanın yazılı olduğu bir kitap vardı. ☙ Bu kitap şurada burada bazı mûbedlerin elinde dağınık bir halde bulunmaktaydı ve akıllı olan herkes bundan faydalanırdı. ☙ Dihkânlar soyundan gelme olgun, bilgili, akıllı ve cesur bir yiğit vardı. ☙ Eski zamanlarda olup bitmiş olayları araştırır dururdu.

Her memleketten ihtiyar mûbedleri getirterek o dağınık parçaları topladı. ☙ Onlara, o zamana kadar gelmiş geçmiş bütün padişahların, o ünlü bahtiyarların ☙ bize kötü bir durumda bıraktıkları bu dünyayı nasıl idare ettiklerini, ☙ saltanat günlerinin saadetle nasıl gelip geçtiğini sordu. ☙ Onlar da bu kahramana, bütün padişahların başlarından geçmiş olayları ve feleğin onlara nasıl davrandığını bir bir anlattı.

Bu yiğit onların bu sözlerini dinledikten sonra her yanda tanınacak bir kitap vücuda getirdi. ☙ Böylece cihanda ondan bir yadigâr kaldı ki, bu büyük küçük herkes tarafından beğenildi.

ŞAİR DAKÎKÎ'NİN MACERASI

Bu kitaptaki olayları okuyanlar o kadar beğendiler ve bunları herkese o kadar çok anlattılar ki, ☙ akıllı, doğru sözlü adamlar ve nihayet bütün dünya bunları duyup sevmiş oldu. ☙ Bir gün güzel sözlü, parlak zekâlı ve iyi yaradılışlı bir delikanlı ortaya çıkarak:

"Ben bu kitabı manzum olarak yazayım!" dedi. Meclisinde bulunanlar onun bu düşüncesini çok beğendiler. ☙ Yalnız bu delikanlı kötü huyluydu. Hatta bu huyundan vazgeçebilmek için daima arzularıyla boğuşuyordu. ☙ Nihayet ölümün bir darbesiyle ansızın dünyadan el çekti. ☙ Kötü huyu yüzünden yeryüzünde güzel bir gün gö-

remeden tatlı canı elinden gitti. ۞ Talihi tersine döndü ve kölesinin eliyle öldürüldü. Yalnız Goştâsp ve Ercâsp'ın padişahlık zamanlarına ait bin kadar beyit yazabildi ve vaktini doldurdu. ۞ Onun ölümünden sonra bu kitap eksik kaldı. Uyanık talihi uykuya daldı. ۞ Tanrım, sen onun kusurlarını bağışla, ahretteki yerini yükselt...

KİTABIN YAZILIŞI VE BİR DOSTUN ÖĞÜDÜ

Aydın gönlüm onun başına gelenlere üzülünce cihan padişahının tahtına doğru yüzümü döndürdüm. ۞ Bu kitabı ele geçirip kendi dilimce yazmayı istedim. Kitabı önüme gelene soruyor, onun feleğin zulmüne uğrayıp da kaybolmuş olabileceğinden korkuyordum. ۞ Ömrümün vefa etmemesini ve bu işin başkalarına kalabilme ihtimalini de düşünmedim değil. ۞ Ve yine düşündüm ki, çalışıp da ortaya koyacağım define, belki de bana vefasızlık edecek ve uğruna çektiğim zahmetlerden kimsenin haberi olmayacak... ۞ Öte yandan her tarafta savaş vardı ve zaman böyle emeklerin karşılığını vermeye hiç de elverişli değildi. ۞ Bir müddet böyle vakit geçirdim, kimseye bir şey söylemedim. Yapmak istediğimi söyleyebileceğim güvenilir bir dost bulamadım. ۞ Dünyada güzel sözden iyi ne vardır? Güzel sözü küçük büyük herkes sever, beğenir. ۞ Eğer söz Tanrı'nın katında kutlu olmasaydı, Peygamber bize nasıl yol gösterebilirdi? ۞ Bulunduğum şehirde sevgili bir dostum vardı. Aramızda o kadar samimiyet vardı ki, sanki onunla aynı derinin içinde yaşıyorduk! ۞ Bana: "Senin bu düşüncen çok güzel! Belki bu vesileyle hayırlı bir yola da girmiş olursun. Sen gözünü açmaya bak, Pehlevice yazılmış olan bu kitabı ben sana bulur getiririm. ۞ Gençsin, güzel konuşmakta da yiğitsin! ۞ Bu kitabı sen yeniden yaz ve büyük adamların katına yüksel!" dedi. ۞ Sözünde durarak bu kitabı bulup bana getirdiği vakit, karanlık ruhum aydınlandı.

MEHMET OĞLU EBÛ MANSÛR'U ÖVÜŞ

Bu kitabı benim için arayıp bulan zat ulu bir kişiydi. Soyca yiğit, akıllı, uyanık ruhlu, ۞ hayâ sahibi, doğru sözlü, düşünceli ve tatlı sesliydi. ۞ Bana: "Ne dilersen dile! Bu kitabı yazman için elimden geleni yapmaya hazırım. ۞ Seni başkalarına muhtaç etmemek için yapabileceğim hiçbir şeyi esirgemem!" dedi. ۞ Bu zat, zamanın dönüşünden bir zarar gelmemesi için, taze bir el-

mayı korur gibi beni korurdu.

Bu akıllı ve temiz yürekli adamın beni korumasıyla kara topraklardan yükselen başım Zühal yıldızına kadar erişti. ☙ Altın ve gümüş topraktan farksızdı onun için. Cömertlik bütün parlaklığını ve güzelliğini onun elinden alırdı. ☙ Onun katında dünyanın bile değeri yoktu; vefalı ve mert bir insandı. ☙ Ne çare ki, kuvvetli esen bir rüzgârla servinin çimenlikten yok olması gibi, o da insanların arasından kaybolup gidiverdi. ☙ Heyhat, insanları öldüren timsahın elinde, ne dirisinden ne de ölüsünden hiçbir iz kalmadı.

O şahlara yaraşan boya bosa yazık oldu. ☙ Bu tutkun gönül için artık onu görme ümidi kalmadı. Ruhum bir söğüt ağacı gibi ardından titriyor. ☙ Şimdi onun bir öğüdünü hatırlıyor ve ruhumu sapkınlıktan çevirip doğruluğa yöneltiyorum. ☙ O bana: "Bu eser tamamlandığı vakit, onu padişahlara sun!" demişti. ☙ Gönlüm onun bu sözüne boyun eğdi, böylece ruhum da rahata kavuştu ve sevinçle doldu,

Bunun üzerine o, muzaffer padişahlar padişahının adına bu kitabı yazmaya başladım.

SULTAN MAHMUD'U ÖVÜŞ

Tanrı dünyayı yaratalı böyle bir padişah gelmemiştir. ☙ Tahta çıkıp da güneş gibi tacını başına koyunca yeryüzü fildişi gibi parladı. ☙ Sen bütün yeryüzünü aydınlatan asıl parlak güneş kimdir, biliyor musun? ☙ Bu güneş, parlak talihli bir şah olan Ebû Kâsım'dır. Tahtını bir taç gibi olan güneşin yanına kurmuş,

Doğudan batıya kadar her yerin süsü olmuş, onun gücü ve büyüklüğüyle her yer altın hazinelerine dönmüştür. ☙ Onun sayesinde bahtımın yıldızı uyandı ve zihnimdeki düşünceler çoğalmaya başladı. ☙ Artık söz söyleme zamanımın geldiğini anladım. Şimdi eski zamanlar yeniden canlanacak. ☙ Bir gece yeryüzü padişahını düşündüm, onu takdir ettim ve ona övgüler yağdırdım. ☙ Gönlüm o karanlık geceyi aydınlatan bir ışık gibiydi. Gözüm yumulu, gönlüm uyanık olarak uykuya daldım.

Aydın ruhum rüyada, suyun içinden parlak bir mumun yükseldiğini gördü. ☙ Dünya yüzü evvela lacivert renkli gecede, o mumun ziyasından sarı bir yakut gibi aydınlandı. ☙ Ova bu aydınlığın altında süslü bir kumaş gibi duruyordu. Derken ovada bir taht peyda oldu. ☙ Bu tahtın üzerinde ay gibi bir padişah oturuyordu. Başında da külah yerine bir taç vardı. ☙ Sağ yanında iki millik bir mesafeyi saf saf doldu-

ran bir ordu; sol yanında da yedi yüz iri fil vardı.

Din ve adalet hususunda kendisine yol gösteren temiz yürekli bir vezir önünde, ayakta duruyordu. ❧ Saltanatının bu yüceliği, bunca asker ve o iri filler başımı döndürdü. ❧ Şahlara yaraşan o yüzü görünce, etrafında bekleyen büyük adamlara: ❧ "Bu bir saltanat tahtı mı, yoksa gök mü? Bu gördüğüm bir taç mı, yoksa gökteki ay mı? Onun önünde duran ordu mu, yoksa gökteki yıldızlar mı?" diye sordum. ❧ Onlardan biri de bu soruma karşılık olarak: "O Rûm, Hint ve Kannûç'tan Sind deryasına kadar uzanan ülkelerin hükümdarı Sultan Mahmud'dur.

İran ve Tûran ona kuldur. Bu ülkeler onun buyruk ve görüşlerine göre yaşar. ❧ Bu padişah yeryüzünde adaleti sağladıktan sonradır ki, saltanat tacını başına koymuştur. ❧ Cihana hâkim olan Sultan Mahmud'un, bu büyük padişahın adaleti sayesinde artık kurtlarla koyunlar aynı yerden su içebiliyorlar. ❧ Keşmir'den Çin denizine kadar bütün padişahlar onu över. ❧ Beşikteki bir çocuğun dudaklarını anasının göğsünden ayırır ayırmaz ilk söylediği şey Mahmud olur.

Sen de bir söz erisin, sen de onu öv ki, sayesinde ölmeyecek bir ad kazan! ❧ Kimse onun buyruğundan çıkamaz, kimse ona verdiği sözden dönemez!" dedi. ❧ Bunun üzerine sıçrayarak uyandım ve o karanlık geceyi sabaha kadar uykusuz geçirdim. ❧ Hayalimde hep o yüce padişahı övüyor ve yoluna saçacak param olmadığı için canımı seriyordum. ❧ Kendi kendime: Bu rüyanın hakikatte bir karşılığı olmalı. Çünkü o padişahın ünü bütün yeryüzünde kutludur, dedim.

Taç, mühür ve talihi uyanık olan böyle bir padişahı öven de, övülmeye değerdir. ❧ Yeryüzü onun büyüklüğündeki parlaklıkla bahar bahçesine döndü. Hava bereket taşıyan bulutlarla, toprak da türlü türlü ağaçlar ve çiçeklerle bezendi. ❧ Bulutlardan yağmur tam vaktinde dökülüyordu. Yeryüzü İrem bahçesi gibiydi. ❧ İran bütün güzelliğini onun adaletine borçludur. Her yerde insanlar onu saygıyla anar. ❧ O meclislerde vefa yağdıran bir gök, cenklerdeyse keskin pençeli bir ejderhadır.

Vücutça kükremiş bir fil, ruhça Cebrail gibidir. Eli bahar bulutuna, kalbi Nil'e benzer. ❧ Öfkelendiği zaman kötüler ona para kadar değersiz görünür. ❧ Ne tacı ve hazineleri var diye böbürlenir, ne de savaştan ve katlandığı zahmetlerden ruhu kararır. ❧ Bütün köleleri, azatlıları ve temiz kalpli kulları ❧ onu sever, emirlerini bekler.

Bunların her biri bir ülkenin hükümdarı olmuştur, adları minberlerde söylenir. ❧ Bunların başında küçük kardeşi gelir ki, insanlıktan yana onun eşi yoktur. ❧ Yeryüzünde kim Nasr'ın büyüklüğüne kul olursa, asrın padişahı sayesinde mesut ya-

şar. ☙ Babası Nasrüddîn olanın tahtının ayağı, Ülker yıldızının bile başına taç olur. ☙ O er kişidir, düşünce ve hüner sahibidir. Bütün büyük adamlar onunla neşelenir. Tûs şehrinin yiğit hâkimi, savaş sırasında aslanları dahi acınacak hale getirir. ☙ Bütün servetini muhtaç olanlara bağışlar. İstediği tek şey yeryüzünde iyi bir ad bırakmaktır. ☙ Tanrı'ya giden yolu halka gösterir ve padişahın hayatı için hep dua eder. ☙ Dünya bu padişahın yokluğunu görmesin, ebediyen şad olsun! ☙ Vücudu, taç ve tahtıyla daima sıhhatte olsun, dert yüzü görmesin, bahtı aydınlansın!

Artık o ünlü padişahın kitabını yazmaya başlıyorum.

ACEM PADİŞAHLARİNİN İLKİ OLUP OTUZ YIL SALTANAT SÜREN KEYÛMERS'İN TAHTA GEÇMESİ VE EHRİMEN ADLI İFRİTİN ONU KISKANMASI

Yeryüzünde büyüklüğün ününe ilk defa kimin eriştiğini, halkın içinde yetişen söz erleri nasıl anlatıyorlar dinle de öğren... ☙ İlk olarak başına taç konan insan kimdir? Elbette kimse geçmişi olduğu gibi hatırlayamaz. ☙ Ancak oğullar atalarını dinlemişlerse, sana işittiklerini birer birer anlatabilirler. ☙ Ve böylelikle yeryüzünde büyüklüğün adını ilk olarak kimin taşıdığını, en yüksek yerlere evvela kimin yücelmiş olduğunu söyleyebilirler.

Geçmiş zamanları araştıran ve kahraman hikâyeleri anlatan biri, ☙ taç giymek, tahta oturmak törenini önce Keyûmers'in yaptığını ve ilk padişahın Keyûmers olduğunu söylüyor. ☙ Güneş Koç burcuna girdiği vakit, dünya bir güzellik ve tazelik kazandı. ☙ Güneş oradan öyle bir parladı ki, bütün yeryüzü baştan başa gençleşti. ☙ Ve Keyûmers padişahlık makamına geçti, cihan padişahı oldu ve ilk zamanlar dağların içinde oturdu.

Böylece onun bahtı ve tahtı dağlardan doğru yücelmeye başladı. Buyruğundakiler gibi o da kaplan postu giyerdi. ☙ Yeryüzüne insanca yaşamayı getiren o oldu. Ondan evvel insanlar ne giyinmesini ne de yemek pişirmesini bilirlerdi. ☙ Tahtına oturduktan sonra güzellikte güneşten hiç de aşağı kalmayan Keyûmers otuz yıl padişahlık yaptı. ☙ Tahtının üstünden yüzü, düzgün bir servinin üzerine doğmuş iki haftalık ay gibi parladı. ☙ Nerede yırtıcı, vahşi bir hayvan varsa onu görür görmez yanına gelir,

چو آمد بسر حمل آمد آب
جهان گشت بافر و آیین و آب
بتا پدر از آن سان بسیج کرد
که گیتی جمی از شد از و بپرسید
گیو شد شاه نوبد و نوروز

Tahtının dibinde boyun eğip otururdu. Büyüklüğüyle bahtı gittikçe yüceldi. ☙ Herkes onun ardından ve önünden saygıyla geçer; ondan yaşamanın yolunu öğrenirdi. ☙ Onun güzel yüzlü, hünerli ve babası gibi iyi ad kazanmak isteyen bir oğlu vardı. ☙ Bu bahtiyar çocuğun adı Siyâmek'ti. Keyûmers'in gönlü onunla dinçleşir, ☙ onun yüzünü görünce neşelenirdi. Çünkü o kendi soyunun meyveli bir dalıydı.

Keyûmers, oğluna olan sevgisinin çokluğundan ağlar ve günün birinde ondan ayrılacak olmanın korkusuyla yüreği yanardı. ☙ Böylece bir süre daha geçti ve padişahın saltanatı daha çok parladı. ☙ Dünyada gizliden gizliye kendisine düşmanlık besleyen kötü Ehrimen'den başka hiçbir düşmanı yoktu. ☙ Kıskanç Ehrimen mütemadiyen ona bir kötülük yapmayı düşünürdü. ☙ Ehrimen'in büyük bir orduyu kumanda eden kurt gibi yırtıcı bir oğlu vardı.

Ordusunu hazırladı. Keyûmers'in üzerine yürümek, tacını ve tahtını almak sevdasına düştü. ☙ Siyâmek'le babasına gülümseyen talih sayesinde dünya Ehrimen'in başına karanlık bir zindan kesildi. ☙ Herkese söyleye söyleye bu sırrını bütün dünyaya duyurmuş oldu. ☙ Yoksa Keyûmers kendisi için böylesine kötü bir niyet beslendiğini, büyüklüğün tahtına bir başkasının oturmak istediğini nasıl bilsin? ☙ Bir gün kaplan postu giymiş bir melek Keyûmers'in önüne çıkıverdi

Ve düşmanın bu gizli planını, kendisiyle oğlu hakkındaki kötü niyetini haber verdi.

SİYÂMEK'İN EHRİMEN'İN OĞLU TARAFINDAN ÖLDÜRÜLÜŞÜ

Siyâmek melun devin bu düşüncesini duyunca ☙ fena halde kızdı. Ordusunu toplayıp hazırlanmaya başladı. ☙ Kaplan derisini sırtına giydi. Çünkü o zamanlar zırh giyme âdeti henüz yoktu. ☙ Savaş isteyen devle savaşmaya karar verildi ve iki ordu karşı karşıya geldi.

Siyâmek vücudu çıplak olduğu halde ortaya çıktı ve devin oğlunu yakaladı. ☙ Bu Karadev şehzadeye bir pençe attı ki, belini iki büklüm edip ☙ onu yere yuvarladı ve tırnaklarıyla ciğerini paramparça etti. ☙ Siyâmek böyle iğrenç bir devin elinde mahvolup gitti, ordusu komutansız kaldı. ☙ Padişah Keyûmers oğlunun ölüm haberini alınca kederinden dünya gözlerine zindan kesildi.

Çığlıklar koparırarak tahtından indi. Ellerini başına vurdu, tırnaklarıyla etlerini parçaladı. ☙ İki yanağı da kan içinde kaldı. Kalbi matemle doldu ve dünya gözünün

önünde karardı. ۞ Askerler ağlayarak kendilerinden geçtiler, hepsi gidip Keyûmers'in önüne dizildiler. ۞ Yanakları şarap kırmızısı olmuş, gözleri kanlı yaşlarla dolmuştu ve üzerlerinde mavi yas elbiseleri vardı. ۞ Bütün vahşi hayvanlar, kuşlar ve av hayvanları çığlıklar koparark hepsi birden dağa doğru koşup
Keyûmers'in tahtının etrafında toplandılar. Bu karışıklıkla birlikte padişahın oturduğu yerden bir tozdur yükseldi. ۞ Bir yıl böyle yasla geçti. Nihayet Tanrı'dan bir haber geldi. ۞ Kutlu melek ona şöyle dedi: "Bundan sonra artık ağlamayı bırak, aklını başına al! ۞ Buyruğum üzre bir ordu hazırla, devin ordusunu mahvet, tozunu havaya savur! ۞ Yeryüzünü o kötü devden temizle, gönlündeki kiri gider!"
Bunun üzerine o ünlü padişah başını göklere kaldırdı ve ayağa kalktı. ۞ Kirpikleri gözyaşları içinde Tanrı'nın adını andı. ۞ Bundan sonra da oturmayı ve uykuyu bir kenara bırakıp Siyâmek'in intikamını almak için gece gündüz hazırlandı.

HÛŞENG İLE KEYÛMERS'İN KARADEV'LE SAVAŞMAK İÇİN HAZIRLIK YAPMASI

Siyâmek'in bir oğlu vardı. Büyükbabasının yanında vezirlik yapıyordu. ۞ Bu büyük yaradılışlı şehzadenin adı Hûşeng'di. Akıl ve zekânın bir timsali sayılırdı.
Büyükbabası oğlunun yadigârı olarak onu yanında büyütüp yetiştirmiş, ۞ torununu oğlunun yerine koymuştu. Gözü ondan başkasını görmezdi. ۞ İntikam almak için devle savaşmaya karar verince, o büyük yaradılışlı Hûşeng'i yanına çağırdı. ۞ Ona geçmiş maceraların tümünü anlattı, bütün sırları açtı: ۞ "Ben bir ordu toplamak ve ortalığı altüst etmek istiyorum.
Senin de o ordunun komutanı olman gerekiyor! Çünkü benim sayılı günüm kaldı. Zaten benden sonra bu makam senindir!" dedi. ۞ Sonra perileri ve yırtıcı hayvanlardan kaplanları, aslanları, kurtları ve azgın sırtlanları topladı. ۞ Böylece bu ulu padişahın idare edeceği türlü türlü hayvanlar, kuşlar ve perilerden oluşan bir ordu hazırlandı. ۞ Ordunun gerisinde padişah Keyûmers, önünde ise torunu Hûşeng bulunuyordu. ۞ Kara yağız dev korku ve heyecanla toprakları havaya savura savura geldi.
Cihan padişahı yırtıcı hayvanların çığlıklarından devin pençesinin gevşediğini, kuvvetini kaybettiğini anladı. ۞ İki taraf birbirine girdi. Devler yırtıcı hayvanların karşısında yorgun düştüler. ۞ Hûşeng pençeleriyle savaş aslanı gibi öyle bir saldırdı ki,

dünyayı yorulmak bilmeyen devin başına dar etti. ☙ Derisini başından ayağına kadar yüzdü, eşi görülmemiş biçimsiz kafasını kesti ☙ ve onu ayaklarının altına attı. Derisi yüzülünce iş de bitmiş oldu.

Keyûmers'in ömrü intikamını aldıktan sonra sona erdi. ☙ Dünya onsuz kaldı. Bak, hangi padişah onun kadar ünlüdür? ☙ O da bu yalancı dünyaya sahip olmak istedi. Ama dünya ona da kalmadı. ☙ Dünya baştan başa, aslı olmayan bir masaldan başka bir şey değildir. O hiç kimseye kalmaz.

HÛŞENG
SALTANATI KIRK YILDI

Cihan padişahı, akıllı ve adaletli olan Hûşeng saltanat tacını başına koyup büyükbabasının yerine geçti.

Aklı ve adaletiyle kırk yıl padişahlık yaptı. ☙ Saltanat tahtına oturduktan sonra şöyle dedi: ☙ "Yedi iklimin padişahı benim! Ben her yerde galibim, her yerde benim buyruğuma uyulur. ☙ Muzaffer edici Tanrı'nın buyruğuyla, adaletli davranmaya ve bağışlarda bulunmaya karar verdim!" ☙ Bundan sonra da dünyayı baştan başa mamur kıldı, yeryüzünü adaletle doldurdu.

Evvela eline bir cevher geçirdi ve bilgisi sayesinde henüz taşla karışık bulunan demiri taştan ayırdı. ☙ Su rengindeki demiri asıl madde olarak kullandı ve onu sert taştan çekip çıkardı. ☙ Ve demircilik zanaatını icat edip demirden keser, testere ve balta yaptı. ☙ Bu bittikten sonra da su tedarik etmenin yolunu aradı, nehirlerden su getirerek ovaları suladı. ☙ Derelerin, nehirlerin sularına mecralar açtı, kanallar yaptı, aklı sayesinde insanların çektikleri zahmetleri azalttı.

Böylece insanlar görgü sahibi oldular, tohum saçmayı ve ekip biçmeyi öğrendiler. ☙ O zaman herkes kendi ekmeğini yaptı, malına mülküne sahip çıktı. ☙ Bunlar yapılmadan evvel meyveden başka yiyecek bir şey yoktu. ☙ İnsanların işleri düzensizdi. Vücutlarını esvap yerine ağaç yapraklarıyla örterlerdi. ☙ İlk insanlar da dinleri ve âdetleri gereğince Tanrı'ya taparlardı.

Araplar taşı kendilerine nasıl mihrap edindilerse, onlar da güzel renkli ateşe taparlardı. ☙ Onun sayesinde taşın içindeki ateş meydana çıkıp tüm yeryüzünü aydınlattı.

SEDE BAYRAMININ ASLI VE ESASI

Bir gün cihan padişahı birkaç kişiyle birlikte dağlara gitmişti. ۞ Uzaktan uzun, kara renkli, kara vücutlu ve hızlı hareket eden bir şey göründü. ۞ Bunun iki gözü de kan çeşmesi gibiydi; ağzından çıkan dumandan dünyayı bir karaltı kaplıyordu.

Hûşeng kendini toplayarak tedbir ve ihtiyatla eline bir taş aldı, onunla savaşmaya hazırlandı. ۞ Elindeki taşı şahlara yaraşan bir kuvvetle ona savurdu. Bunun üzerine dünyayı ateşe veren yılan kaçmaya başladı. ۞ Padişahın attığı bu küçük taş büyük bir taşa isabet etti ve bu taşların her ikisi de kırılıp paramparça oldu. ۞ Bunların birbirine çarpmasıyla ortaya kıvılcım çıktı ve bu kıvılcımla taşın içi aydınlandı. ۞ Yılan ölmedi, ama taşın içindeki gizli ateş meydana çıkmış oldu...

Bundan sonra kim demiri taşa vurduysa ondan bir kıvılcım çıkarttı. ۞ Cihan padişahı bunun üzerine Tanrı'yı övmeye başladı. ۞ O Tanrı ki, kendisine ateş gibi değerli bir armağan vermişti. Bundan sonra Hûşeng ateşi kıble yaptı! ۞ Kendi kendine: Bu, Tanrı'nın bir nurudur. Aklın varsa buna taparsın, dedi. ۞ Akşam olduğu vakit padişah dağ gibi bir ateş yaktı ve bütün adamlarını bunun etrafında topladı.

O geceyi bayram ilan etti, şarap içti ve bu kutlu bayramın adını Sede koydu. ۞ İşte Sede bayramı da böylece Hûşeng'den yadigâr kalmış oldu. Tanrı onun gibi padişahların sayısını artırsın! ۞ Hûşeng bıraktığı bu yadigârla dünyayı şad etti ve bütün dünya da onu hayırla yâd etti. ۞ Tanrı'nın kudreti, kendi saltanatının büyüklüğü ve kuvvetiyle hayvanlar içinde yabaneşeğinden ve azgın yabanöküzünden ۞ öküzü, eşeği ve koyunu ayırdı. Böylece kendisine faydalı olanları kullanmış oldu.

Bundan sonra akıllı cihan padişahı Hûşeng bu hayvanları çift çift ayırmalarını, ۞ bir kısmının hizmet için kullanılmasını, bir kısmının da etlerinin yenmesini emretti ve bunların vergilerini kendine ayırttı. ۞ Hayvanlar arasında tüyü güzel olanların postlarını ayırttı. ۞ Sincap ile kakım, yumuşak tüylü tilki ile sıcak tüylü samur bunlardandı. ۞ Bunlarla, diğer hayvanlardan söz söylemekle ayrılan insanları giyindirmiş oldu.

Böylece bağışlarda bulunarak, yiyip içerek ve başkalarına da yedirip içirerek dünyadan elini çekti ve yanında iyi bir addan başka bir şey götürmedi. ۞ İşleri idare edebilmek için efsunlar yapmak ve yeni fikirler bulmak hususunda büyük zahmetler çekti. ۞ Eceli gelip de ebedi hayata kavuşunca, tahtı bomboş kaldı. ۞ Zaman bir an bile fazla yaşaması için ona izin vermedi. O akıllı ve zeki padişah bu dünyadan göçüp gitti. ۞ Dünya sana ne sevgisini gösterir, ne bağlılığını ne de gerçek yüzünü.

TEHMÛRS
SALTANATI OTUZ YILDI

Hûşeng'in çok değerli ve Devbağlayan Tehmûrs adlı akıllı bir oğlu vardı. ۞ Çıktı babasının tahtına oturdu ve hükümdarlık kemerini beline bağladı. ۞ Orduda bulunan bütün mûbedleri çağırdı. Onlara ustalıkla güzel sözler söyledi. Dedi ki: ۞ "Bugün bu saltanat makamı, bu taht, taç, gürz, külah benimdir ve bana yaraşır. ۞ Dünyayı kötülüklerden temizledikten sonra oturacağım yeri kuracağım...

Devlerin ellerini her yerden keseceğim, sonra yeryüzü hükümdarı olacağım. ۞ Dünyada yararlı ne varsa hepsini meydana çıkartacağım!" ۞ Sonra koyunların ve kuzuların tüylerini kırptılar ve onları bükmeye başladılar. ۞ Böylece elbiseler yapıldı. Yaygı yapmayı da insanlara gösteren o oldu. ۞ Hayvanlar arasında hızlı koşanları ot, saman ve arpayla besledi.

Ürkek, insanlardan kaçan hayvanları gözden geçirdi ve karakulakla parsı bunlardan ayırdı. ۞ Bu cinsten olanları bir kolayını bulup çöllerden, dağlardan getirtti ve bağlattı. ۞ Kuşların ele avuca sığmaz şahin ve atmaca gibi iyi ve ileri gelenlerini ۞ getirtip eğitti. Öyle ki, herkes onun yaptıkları karşısında şaşırıp kaldı. ۞ Adamlarına bu hayvanlara karşı iyi davranmalarını ve onları tatlılıkla çağırmalarını buyurdu.

Bundan sonra horoza sabahleyin davul çalındığı vakit ötmesini öğretti. ۞ Bunların hepsini usulüne göre yaptı ve saklı kalmış şeylerin içinden faydalı olanları ortaya çıkarmış oldu. ۞ Sonra etrafındakilere: "Cihanı yaratan Tanrı'yı övün! ۞ Çünkü O bizi bütün hayvanlardan üstün yaratmış ve bize doğru yolu göstermiştir!" dedi. ۞ Tehmûrs'un kötülük düşünmeyen temiz yürekli bir veziri vardı.

Onun şöhreti her tarafa yayılmıştı. Adı Şeydâsp olan bu vezir hayırlı olmayan bir işe adım atmazdı. ۞ Her gün oruç tutar ve geceleri Tanrı'nın katında ayakta durup tapınırdı. ۞ Herkese kendini sevdirmiş, gündüzleri oruç tutmayı, geceleri Tanrı'ya tapınmayı âdet edinmişti. ۞ Padişahın talihinin ters gitmemesi için yardım da bulunurdu. Kötü insanları yıldırmıştı. ۞ Daima iyilik yolunu gösterir, doğrulukla yükselmek isterdi.

Padişah onun sayesinde kötülüklerden kurtulmuş, adeta Tanrı'nın nuru yüzüne vurmuştu. ۞ Tehmûrs gidip Ehrimen'i bir hileyle yakaladı ve onu bağlayıp hızlı koşan bir at gibi kullandı. ۞ Ara sıra onu eyerler, dünyanın dört bir tarafında koştururdu. ۞ Diğer devler Tehmûrs'un bu yaptıklarını görünce artık onun emirlerini din-

lemek istemediler. ۞ Tehmûrs'u altın tacından ayırmak için devler bir araya gelip bir toplantı yaptılar.

Tehmûrs devlerin bu yaptıklarını öğrenince fena halde kızdı ve toplantılarını dağıttı. ۞ Padişahlığın verdiği büyüklükle kemerini kuşandı, ağır gürzünü omuzuna vurdu ۞ ve savaşa hazırlandı. Erkek devler, büyücüler ve cadılar birleşip büyük bir ordu hazırladılar. ۞ Kükremiş Karadev'i önlerine katıp, çirkin seslerini göklere kadar yükselttiler. ۞ Bu ordunun kaldırdığı tozdan hava karardı. Yeryüzünü bir karanlık kapladı ve gözler görmez oldu.

Bunun üzerine cihan padişahı Tehmûrs intikam almak için savaşmaya hazır bir şekilde geldi. ۞ Bir tarafta ağızlarından ateş ve duman saçan devler, diğer tarafta da cihan padişahı Tehmûrs'un yiğitleri duruyordu. ۞ Teke tek savaşmaya başladılar. Lakin bu savaş pek uzun sürmedi. ۞ Çünkü Tehmûrs devlerin üçte ikisini efsunla bağladı. Diğerlerini de ağır gürzüyle yerlere serdi. ۞ Onları böyle yaralı olarak bağlayıp sürüklemeye başlayınca canlarının bağışlanması için yalvardılar.

Tehmûrs'a: "Bizi öldürme. Sen bizim canımızı bağışlarsan biz de buna karşılık olarak sana işine çok yarayacak yeni bir zanaat öğretiriz!" dediler. ۞ Tehmûrs da bu yeni hüneri öğrenebilmek için onlara aman verdi. ۞ Canlarını bağışladığı için onlar da ister istemez vaatlerini yerine getirmek zorunda kaldılar ۞ ve Tehmûrs'a yazı sanatını öğrettiler, kalbini bilgiyle aydınlattılar. ۞ Öğrettikleri yazı tek değildi: Rûmca, Arapça, Farsça,

Sogdca, Çince, Pehlevice gibi otuza yakın dilin konuşulduğu gibi yazılmasını öğrettiler. ۞ Cihan padişahı otuz yıl süren saltanatı süresince bu saydıklarımın dışında daha pek çok hüner göstermiştir. ۞ Onun da vakti doldu ve ölüp gitti, geride verdiği emeklerden başka bir şeyi kalmadı. ۞ Ey felek, mademki günün birinde kesip biçeceksin, niçin bu insanları böyle büyütüp yetiştirirsin? ۞ Madem sonunda yok edeceksin, o halde yetiştirmenin ve büyütmenin ne faydası var?

Bir insanı göklere kadar yükseltip sonra da topraklar üzerinde yuvarlarsın!

CEMŞÎD
SALTANATI YEDİ YÜZ YILDI

Tehmûrs'un çok değerli oğlu Cemşîd, yüreği babasının öğütleriyle dolu olarak ۞ tahta çıktı. Padişahlar için yapılan törenle başına altın tacını taktı, ۞ beline kemerini

kuşandı. Böylelikle dünya baştan başa onun hükmüne girdi. ۞ Herkes onun adaleti sayesinde rahata kavuştu. Devler, periler, kuşlar hep onun buyruğuna girdi.

Onunla dünyanın şerefi arttı ve saltanat tahtı daha da parladı. ۞ "Ben Tanrı'nın yardımıyla hem padişah hem de mûbedim. ۞ Kötülere kötülükten el çektireceğim, insanların ruhlarını temizleyeceğim ve onları nurlandıracağım!" dedi. ۞ Evvela savaş aletlerini yapmaya girişti, bu suretle savaş erlerine ün kazanmanın yolunu açtı. ۞ Padişahlığın büyüklüğü ve kudretiyle demiri yumuşak, işlenmesi kolay bir hale getirdi. Ondan tulga, zırh ve zırhlı gömlek yaptı.

Parlak zekâsı sayesinde yine demirden zırhlı kaftan ve elbise yapabildi. ۞ İlk elli yıl çok zahmet çekti, ama bu sayede hazinelerini doldurdu. ۞ Diğer elli yıl da savaş zamanı giyilecek elbiseleri yapma fikrine düştü. ۞ Keten, ibrişim, kıl ve ipliği eğirip kıymetli kumaşlar yaptı. ۞ İnsanlara ip eğirmeyi, bükmeyi, çözgü ve atkıyla kumaşın nasıl dokunacağını öğretti.

Dokuma işini kavradıktan sonra insanlar, ondan kumaş yıkamayı ve dikmeyi öğrenmeye başladılar. ۞ Bir iş bitince hemen bir diğerine başlayarak herkesi hoşnut eder, bundan kendisi de memnun olurdu. ۞ Her zanaat için bir kurum açtı ve bunun için de elli yıl harcadı. ۞ Senin kâtuziyân dediğin ve zamanlarını tapınmakla geçirdiklerini bildiğin topluluğu ۞ diğerlerinden ayırdı ve onları dağlık yerlere yerleştirdi,

Ta ki sırf tapınmakla vakit geçirebilsinler, Tanrı'nın parlak katında durabilsinler diye. ۞ Yine halk arasından bir topluluk daha ayırarak onlara da Nisâriyân adını verdi. ۞ Nerede askerin ve memleketin yüzünü ağartan aslan gibi savaş eri varsa, bu topluluğa kattı. ۞ Padişahlık tahtı onların sayesinde ayakta durur. Erliğin adı onların sayesinde yaşar. ۞ Halkın içinden üçüncü olarak ayrılan topluluğa da Nesûdiyân adı verildi. Yeryüzünde onlara borçlu olmayan var mı?

Toprakta çalışanlar, ekenler, biçenler ve yiyecek içecek için hiç kimseye minnet etmeyenler onlardır. ۞ Kimsenin buyruğu altında değildirler. Üstleri başları yırtıktır, fakat kimseden kötü bir söz dahi işitmezler. ۞ Başlarında kimse hüküm sürmez, dedikodu nedir bilmezler ve vücutları sıhhattedir. Yeryüzü onların sayesinde mamurdur. ۞ Güzel söz söyleyen o pervasız adamın: "Tembellik, hür adamı esir yapar!" sözü ne kadar güzeldir. ۞ Dördüncü olarak ayrılan topluluğa da Ehnûhûşî dediler. Bunlar kendi ellerinin emeğiyle yaşarlar,

Hep zanaatlarıyla uğraşırlardı. Ruhları daima düşünceliydi. ۞ Cemşîd bu işler için

de elli yıl harcadı. Bu zaman zarfında kendisi büyük bir rahatlık içinde yaşadığı gibi, herkese de bağışlar yaptı... ۞ Ta ki herkes kendi haddini bilsin, astını üstünü tanıyabilsin. ۞ Bütün bu işler tamamlandıktan sonra bilgili, padişahlar padişahı Cemşîd ۞ o uğursuz devlere, suyla toprağı karıştırıp harç yapmalarını buyurdu.

Devler balçıkla yapılabilecek şeyleri öğrendiler. Bir kalıp hazırlayıp hafif tuğlalar döktüler. ۞ Zanaatı ilerletip, taş ve harçla bir duvar ördükten sonra ۞ bir zarara uğramaktan uzak olacak kadar sağlam hamamlar, yüksek köşkler ve saraylar meydana getirdiler. ۞ Cemşîd bir vakit de sert taştan parlak mücevher çıkarmaya çalıştı. ۞ Bu sayede eline yakut, kehribar, gümüş ve altın gibi çeşitli mücevherler geçti.

Büyüyle bunları sert taşlardan ayırdı. Böylece gizli şeylerin anahtarı bulunmuş oldu. ۞ Bunlardan başka insanların arzuladıkları güzel kokuları, ۞ ban, kâfur, misk, öd ve amberi, saf ve berrak gülsuyunu buldu. ۞ Hekimliği, her dertlinin dermanını, sağlığın ve hastalığın sebeplerini keşfetti. ۞ Bütün bu sırları ortaya çıkardı. Dünya onun kadar keşfe meraklı bir padişah daha tanımamıştır.

Sonra gemiyle memleket memleket gezdi. ۞ Saltanatının bu elli yılı da böylece bitti ve aklının kavrayamadığı hiçbir şey kalmadı. ۞ Bütün bunlardan sonra dünyada kendisinden büyük kimseyi görmemeye başladı. ۞ Böyle her şeyin yoluna girdiği bir vakitte, bulunduğu büyüklük yerini beğenmeyerek daha yükseklere çıkmak istedi. ۞ Saltanatın büyüklüğüne uygun bir taht yaptırdı ve onu pek çok mücevherle süsledi.

İstediği vakit devler o tahtı ovalardan göklere kadar yükseltirlerdi. ۞ Buyruk sahibi padişah o tahtın üzerinde parlak bir güneş gibi otururdu. ۞ Herkes tahtının etrafında toplandı. Dünya onun talihindeki parlaklığa hayran oldu. ۞ Cemşîd'in üzerine mücevherler saçtılar ve bugüne Nevruz adını verdiler. ۞ Yeni yılın ilk günü olan ferverdîn ayının birinci gününde insanın vücudu zahmet ve kinden kurtulur.

İleri gelenler bugünü neşeyle kutlamak için şarap ve çalgı getirttiler, çalgıcılar topladılar. ۞ İşte, nevruz denilen bu mesut gün o zamandan, o padişahtan yadigâr kalmıştır. ۞ Böylece üç yüz yıl geçti. Bu zaman zarfında insanlar ölüm yüzü görmedi. ۞ Ne kötülük gördüler ne de zahmet çektiler. Bütün devler, köleler gibi, onlara hizmet etmek için hazır beklerlerdi. ۞ Bütün insanların kulağı onun buyruğundaydı; yeryüzü musikinin ve içki içenlerin sesleriyle dolmuştu.

Böylece yıllar yıllar geçti, Cemşîd'in yüzünde padişahlara yaraşan büyüklüğün ışığı parlıyordu. ۞ Bütün yeryüzü bu bahtiyar padişah sayesinde rahata kavuşmuştu ve

zaman zaman ona Tanrı'dan yeni yeni haberler gelmekteydi. ۞ Geçen bu zaman zarfında padişahtan kötülükten yana tek bir şey görülmedi. ۞ Âlem baştan başa kendisine kul oldu ve o da taşıdığı büyüklükle tahtında oturdu. ۞ Bir gün büyüklük tahtına baktı ve birdenbire böbürlenerek dünyada kendisinden başka kimseyi görmedi.

Tanrı'ya tapan o padişah benlik gösterdi, Tanrı'sından yüz çevirdi, ona nankörlük etti. ۞ Ordusunun ileri gelen adamlarını çağırdı ve bak onlara nasıl sözler söyledi. ۞ Bu yaşlı, büyük adamlara: "Ben kendimden başkasını tanımam. ۞ Hüner de, zanaat da benim sayemde meydana geldi. Saltanat tahtında benim gibi bir padişahı kim görmüştür? ۞ Dünyayı güzellikle süsleyen benim. Dünyayı istediğim hale getirdim.

Yemeniz, içmeniz, rahatınız, giyinmeniz, özetle bütün emelleriniz benim sayemde vücut buldu. ۞ Büyüklük, taç ve padişahlık benimdir. Benden başka bir padişahın daha olduğunu kim söyleyebilir? ۞ Benim bulduğum devalarla herkes sağlığına kavuştu. Artık hastalık ve ölüm kimseye zarar veremez oldu. ۞ Dünyada benden başka, padişah da olsa, bir adamı ölümden kurtarmak kime nasip olmuştur? ۞ Siz zekânızı ve canınızı bana borçlusunuz! Bana yalnız Ehrimen olan tapmaz.

Eğer siz şimdi bunların hepsini benim yaptığımı kabul ediyorsanız, cihanı benim yarattığıma da inanmalısınız! ۞ Bütün mûbedler önümde başlarını eğmiştir. Kimse beni sorgulayamaz!" dedi. ۞ Bu sözleri söyler söylemez Tanrı'nın lütfu ve yardımı da ondan kesiliverdi, her tarafta dedikodular dolaşmaya başladı. ۞ Herkes onun kapısından yüz çevirdi. Yirmi bir yılda bütün ordusu tarumar oldu. ۞ Tanrı'ya karşı benlik davasına girince her şeyi yıkıldı, her işi altüst oldu.

Akıl ve zekâ sahibi olgun bir kişi diyor ki: "Padişah olunca Tanrı için iyi bir kul olmaya çalış!" ۞ Tanrı'ya nankörlük yapanın kalbine korku dolar. ۞ Cemşîd'in günü de karardı. Bir zamanlar bütün yeryüzünü aydınlatan büyüklüğü gittikçe azaldı. ۞ Bunun üzerine gözlerinden kanlı yaşlar dökmeye, Tanrı'dan özür dilemeye başladı. ۞ Fakat Tanrı'nın lütfu ve yardımı günden güne azaldı; gördüğü kötülüklerse günden güne arttı.

DAHHÂK'IN BABASIYLA MACERASI

Mızraklı süvarilerin yaşadığı çölde yetişmiş bir yiğit vardı. ۞ O hem bir padişah hem de fazilet sahibi bir adamdı. Tanrı'dan daima korktu ve karşısında titredi. ۞ Bu

yüksek yaradılışlı ve Mîrdâs adlı adamın adaletli davranmak ve bağışlarda bulunmak hususundaki ünü pek yüceydi. ۞ Sütü sağılan dörtayaklı hayvanların her birinden binlercesine sahipti. ۞ Bu temiz yaradılışlı adam keçi, deve ve koyunlarını çobanlara vermişti.

Bundan başka sağmal inekleri ve güzel koşan arapatları da vardı. ۞ Süte ihtiyacı olanların arzusunu derhal yerine getirirdi. ۞ Bu dini temiz adamın pek ziyade sevdiği bir oğlu vardı. ۞ Şöhrete tapan bu Dahhâk adlı çocuk, çok cesur ve çevikti. Fakat çok kötü huyluydu. ۞ Ona Pehlevice olan Bîveresb adıyla hitap ederlerdi.

Derî dilinde *biyur* kelimesi "on bin" anlamına geldiği ۞ ve Dahhâk'ın da altın dizginli on bin arapatı bulunduğu için ona bu ad verilmişti. ۞ Gece gündüz bu atlardan birinin üzerinde bulunurdu. Fakat bu yalnız büyüklüğündendi. Yoksa kimseye karşı bir kini olduğundan değil. ۞ Bir gün Şeytan sabah erkenden iyiliksever bir insan tavrıyla bunun yanına geldi. ۞ Bu büyük adamı azdırdı, onu iyilik yolundan ayırdı. Bu genç de onun sözlerine kulak verdi.

Kötü niyetinden haberi olmadığı için sözleri hoşuna gitti. ۞ Aklını, gönlünü ve temiz ruhunu ona bağladı. Böylelikle başını belaya sokmuş oldu. ۞ Şeytan onun kendisine gönülden bağlandığını görünce çok sevindi. ۞ Ona birçok yaldızlı, süslü söz söyledi. Delikanlının kafası bilgice bomboştu. ۞ Şeytan sözlerine şöyle devam etti: "Ben o kadar çok şey bilirim ki, onları benden başka kimse bilemez!"

Genç bunun üzerine: "Söyle, durma ey iyi düşünceli adam, bunları bize de öğret!" dedi. ۞ Şeytan: "Pekâlâ, fakat evvela kimseye söylemeyeceğine dair bana söz ver ki, ondan sonra ben de bunları sana söyleyeyim!" dedi. ۞ Cahil ve saf olan bu genç onun buyruğuna uyarak istediği yemini etti: ۞ "Sırrını kimseye söylemem ve söyleyeceğin sözlerin hepsini dinlerim!" dedi. ۞ Bunun üzerine Şeytan: "Ey şanlı padişah! Bu sarayda senden başkasına ne lüzum var?

Senin gibi bir oğul varken babaya ne hacet? Benden sana öğüt olsun... ۞ Bu yaşlı adam kolay kolay ölmeyecek. Bu zaman zarfında da sen unutulur gidersin. ۞ Onun tahtını sen al. Bu dünyada onun yeri sana layıktır. ۞ Eğer sözlerimi dinlersen yeryüzünün padişahı sen olursun!" dedi. ۞ Dahhâk bunları dinledi. Fakat babasının kanını dökmek fikri hoşuna gitmedi, canı sıkıldı.

Şeytana: "Başka bir teklifte bulun! Çünkü bu bana yaraşan ve yapılması mümkün olan bir şey değil!" dedi. ۞ Şeytan da: "Eğer bunu yapmazsan sözünü ve yeminini tutmamış olacaksın! ۞ O zaman bu yeminin günahı senin boynuna kalır. Yazılacak

bu günahtan kaçamaz, hakir olursun; baban ise şerefiyle yerinde oturur!" dedi. ۞ Nihayet İblis bu Arabı tuzağa düşürdü. Öyle davrandı ki, sonunda ona dediğini yaptırdı. ۞ Dahhâk: "O halde senin bu öğüdünü tutmanın ve yerine getirmenin yolu nedir?" diye sordu.

Şeytan da: "Ben buna bir çare bulur, senin başını güneşe kadar yükseltirim. ۞ Sen kimseye bir şey söyleme. Kimsenin yardımına ihtiyacım yok! ۞ Yapılması gereken neyse ben yaparım. Sen sadece bu sırrı sakla, söz kılıcını kınından çıkarma!" dedi. ۞ Padişahın sarayında pek ziyade iç açıcı bir bahçe vardı. ۞ Bu büyük hükümdar geceleri kalkar, ibadet etmek için burada hazırlanırdı.

Başını ve vücudunu gizlice bu bahçede yıkarken kendisine ışık tutulmasını istemezdi. ۞ Bu dev, o kötü niyetle, padişahın yolu üzerinde derin bir kuyu kazdı. ۞ Ve bu derin kuyuyu otlarla örterek oradan geçip gitti. ۞ Gece olunca Arapların büyüğü olan bu şanlı padişah yine bahçeye gitti. ۞ Yoldaki o derin kuyuya gelince talihi birdenbire tersine döndü.

Kuyuya düşüp paramparça oldu. Tanrı'ya tapan o iyi kalpli adam öldü. ۞ Bu temiz yürekli padişah hayatında, iyi ya da kötü hareketlerinden dolayı genç oğluna hiçbir zaman kırıcı bir söz bile söylememişti. ۞ Onu naz içinde büyütmüş, kederini onunla dağıtmış ve bütün servetini ona vermişti. ۞ Fakat onun kötü huylu, kötü ahlaklı oğlu böyle bir vefasızlıkta bulunmaktan utanmadı. ۞ Babasının öldürülmesine ortak oldu. Ben bilgili bir adamdan şunu işitmiştim:

"Kötü bir evlat yırtıcı bir aslan bile olsa, yine de babasının kanını dökmeye cesaret edemez! ۞ Bunda başka bir hikmet olsa gerek. Buradaki sırrı merak eden onu çocuğun anasından sorsun! ۞ Zalim ve alçak Dahhâk böylesine kötü bir yolla babasının tahtını ele geçirdi. ۞ Arapların tacını başına giydi, onları iyi kötü idare etmeye başladı. ۞ Şeytan bu işin tamam olduğunu görünce yeni bir plan daha yaptı.

Dahhâk'a: "Sen bana bağlanırsan, dünyada her emeline kavuşursun! ۞ Böyle yapacağına söz verir, benim sözümden ve buyruğumdan dışarı çıkmazsan, ۞ bütün yeryüzü padişahlığı senin olur. İnsanlar, dörtayaklı hayvanlar, kuşlar, balıklar hepsi sana boyun eğerler!" dedi. ۞ Bu sözleri söyledikten sonra da başka başka kötülükler ve hayret edilecek önlemler düşünmeye başladı.

بتاشتی زپیمان و سوگند من
چنان شد که فرمان او بر گزید
بماند بگردون سوگند و بند
بپرسید کین جایه و نام من بگوی

ŞEYTANIN AŞÇILIĞI

Şeytan kendisini güzel sözlü, gönlü uyanık, temiz giyimli bir delikanlı kılığına sokup

Dahhâk'ın yanına geldi. Ona övgüler yağdırdıktan sonra: ☙ "Ben meşhur ve temiz bir aşçıyım. Eğer padişah beni kendisine layık görürse" dedi. ☙ Dahhâk bu sözü işittiği zaman onu aşçılığa atadı ve yemek pişirmesi için bir yer ayırdı. ☙ Yetkili vezir mutfağın anahtarını ona teslim etti. ☙ O zaman yiyecek çok yoktu. Hayvan eti azdı.

Yerden biten her şeyi de yemezler, yalnız yeşillikle beslenirlerdi. ☙ O pis yaradılışlı Şeytan düşündü ve hayvanları öldürmeyi tasarladı. ☙ Her türden kuşu ve dörtayaklı hayvanı öldürdü. Onların etlerinden türlü türlü yemekler yaptı ve onları birer birer padişahın sofrasına koydu. ☙ Cesur olsun diye onu aslanlar gibi kanla besledi. ☙ Onun her dileğini yerine getirir, gönlünü onun buyruğuna bağlardı.

Evvela ona yumurta sarısı yedirdi. Bu sayede bir süre sağlığını korumuş oldu. ☙ Dahhâk bunları yedi ve hoşuna gitti. Şeytan'ı bol bol takdir etti. ☙ Buna karşı hilekâr Şeytan, Dahhâk'a: "Yüce padişah sağ olsun! ☙ Yarın yine öyle yemekler yaparım ki, güç verir!" dedi. ☙ Sonra gitti ve bütün gece, ertesi günkü olağanüstü yemekleri nasıl hazırlayacağını düşündü.

Ertesi gün şu lacivert gök kubbe sarı yakuttan güneşi doğurduğu vakit, ☙ gümüş renkli kekliğin ve sülünün etinden yemekler yaptı. Kalbi ümitle dolu olarak padişahın huzuruna geldi. ☙ Arapların bu aklı yarım padişahı yemekleri çok beğenince, Şeytan'a karşı kalbinde bir sevgi uyandı. ☙ Şeytan üçüncü gün kuş ve kuzu etinden türlü türlü yemekler hazırladı. ☙ Dördüncü gün sofraya genç bir öküzün sırtındaki etlerden yaptığı yemeği getirdi.

Bunun içine safran, gülsuyu, yıllanmış şarap ve halis misk koydu. ☙ Dahhâk elini yemeğe uzatıp da yiyince bu akıllı adamın zanaatına hayran kaldı. ☙ Bunun üzerine: "Ey iyi ahlaklı güzel insan, dile benden ne dilersen!" dedi. ☙ Aşçı: "Saltanatında var ol! Kalbim senin sevginle doludur. Senin yüzünü görmek benim ruhumun gıdasıdır. ☙ Senden yalnız bir dileğim var. Her ne kadar layık değilsem de bunu senden isterim.

O da, senin omuzlarını öpmek ve sana yüzümü gözümü sürmek!" dedi. ☙ Dahhâk Şeytan'ın yapmak istediğinden habersiz olarak: ☙ "Ben bu dileğini yerine getiririm.

Bununla senin adın ve şöhretin yücelir," ۞ dedikten sonra emretti. Şeytan onu kendi karısı gibi kucaklayıp omuzlarından öptü. ۞ Öper öpmez de kayboldu. Dünyada hiç kimse böylesine şaşılacak bir şey görmemiştir.

Bunun üzerine Dahhâk'ın iki omzundan iki kara yılan çıktı. Dahhâk buna çok üzüldü ve bundan kurtulmak için bir yol aramaya başladı. ۞ Nihayet bu iki yılanı omuzlarının üzerinden kesti. Fakat ne şaşılacak şeydir ki, ۞ bu iki kara yılan bir ağaç dalı gibi aynı yerden tekrar bitti. ۞ Hekimler ve akıllı adamlar gelip toplandılar. Her biri sırayla fikrini açıkladı. ۞ Türlü türlü tedbirler aldıysalar da bu derde bir çare bulamadılar.

Bunun üzerine Şeytan bir hekim kılığına girip, akıllı bir adam tavrıyla Dahhâk'ın huzuruna çıktı ve: ۞ "Bu iyileştirilmesi imkânsız bir şeydir, bu yılanlar orada durdukça sen onları bırak, sakın kesme! ۞ Yiyecek vermek suretiyle onları yatıştır, azdırma. Bundan başka yapılacak bir şey yoktur. ۞ Sen onlara insan beyninden başka bir şey yedirme. Belki onu yiyerek ölürler. ۞ Mademki senin derdinin insan beyninden başka devası yoktur; bu derde de ağlamalı, böyle dermana da!

Her gün iki adam öldürmeli ve beyinlerini çıkarmak için kafalarını kesmelisin!" dedi. ۞ Bak şu kâfir Şeytan'a! Bu hareket ve sözleriyle neler yapmak istedi: ۞ Bunu yapmaktaki amacı dünyayı insanlardan temizlemekti.

CEMŞÎD'İN SALTANATININ SONU

Bundan sonra İran'da bir karışıklık çıktı. Her tarafta savaşlar ve taşkınlıklar baş gösterdi. ۞ O parlak günlerin yerini kara günler aldı. Herkes Cemşîd'e itaat etmekten vazgeçti.

O kötülüğe ve akılsızca işlere meylettiğinden Tanrı'nın feyiz ışığı karardı. ۞ Her yerden bir padişah, her taraftan ileri gelen bir adam çıktı ۞ ve asker toplayıp savaşa hazırlanarak Cemşîd'e düşman kesildi. ۞ Askerler birer birer İran'dan çıktılar ve Arapların memleketine doğru yola koyuldular. ۞ Orada ejderha yapılı büyük bir padişah olduğu haberini almışlardı.

Kendilerine bir padişah arayan bütün İranlı süvariler toplanıp hep beraber Dahhâk'ın yanına gittiler. ۞ Onun padişahlığını övdüler ve İran'a padişah seçtiler. ۞ Bunun üzerine bu ejderha yapılı padişah rüzgâr gibi İran'a girdi. Saltanat tacını başına giydi. ۞ İran'dan ve Arabistan'dan askerler topladı. Her ülkeden yiğitler seçti.

Cemşîd'in tahtının bulunduğu yere doğru yürüdü ve dünyayı onun başına bir yüzük gibi dar etti.

Cemşîd'in talihi tersine döndü. Bu yeni padişah onu böyle sıkıştırınca kaçtı. Taht, külah, saltanat, taç, hazine ve asker gibi değerli neyi varsa hepsini ona bıraktı. Gitti, bir yerde saklandı. Dünya başına zindan kesildi. Tahtını ve külahını Dahhâk'a bıraktı. Yüz yıl kimse onu yeryüzünde göremedi, insanların gözlerinden kaçtı. Yüzüncü yılda dini temiz olmayan bu padişah ortaya çıktı.

O zaman Dahhâk onu gafil avladı ve hiç aman vermeden testereyle iki parça edip dünyayı onun vücudundan temizledi, şerrinden kurtardı. O bir süre ejderhanın nefesiyle gizlenmişti. Fakat sonunda o bile Cemşîd'i kurtaramadı. Zaman tacını, tahtını, saltanatını, kehribarın bir saman çöpünü kapması gibi elinden koparıp aldı. Saltanat tahtında ondan daha büyük hangi padişah vardı? Bu kadar zahmetten sonra eline ne geçti?

Yedi yüz yıl saltanat sürdü. Bu yıllar ona birçok iyilik ve kötülük getirdi. Bu dünyada çok yaşamışın, ne fayda? Feleğin senin hakkında ne düşündüğünü bilemezsin ki... Seni önce yağ ve balla besler. Kulağın onun tatlı sesinden başkasını duymaz. Seni sevdiğini ve daima böyle yüz göstereceğini zannedersin. Sen sevinir, mutluluğu yalnız onda bulur ve kalbinin bütün sırlarını ona dökersin.

Sonra sana öyle acayip bir oyun oynar ki, onun acısı yüreğini kanla doldurur. Yarabbi, bu iğreti dünyadan artık bıktım, ona doydum. Beni bir an evvel onun zahmetinden kurtar!

DAHHÂK SALTANATI BİN YILDI

Dahhâk saltanat tahtına oturduktan sonra bin yıl padişahlık yaptı. Bütün dünya onun hükmü altına girdi. Böylece uzun bir zaman geçti. Akıllı adamların iyi âdetleri yeryüzünden kalktı. Akılsızlar her yerde emellerine kavuştular.

Bilgi ve fazilet hor görüldü, bunların yerini hilekârlık aldı. Doğruluk gizlendi, kötülük ortaya çıktı. Devler istedikleri gibi kötülük yapmaya başladılar. İyilikten kimse bahsedemez oldu. Korkudan söğüt yaprağı gibi titreyen, Cemşîd'in dairesindeki iki tertemiz kızı saraydan çıkarıp götürdüler. İkisi de Cemşîd'in kız kardeşiydi ve bütün kadınların baş tacı olmaya layıklardı. Yüzleri iffet perdesiyle örtülü olan bu kızlardan birisinin adı Şehrnâz ve diğer ay yüzlü olanın adı da Ernevâz'dı.

Bunları Dahhâk'ın sarayına götürüp o ejderha yapılıya teslim ettiler. ۞ O bu kızlara kötü huylar aşıladı; hilekârlık ve sihirbazlık öğretti. ۞ Çünkü onun kötülük öğretmekten, öldürmekten ve yakıp yağmalamaktan başka bildiği bir şey yoktu. ۞ Aşçı da her gece, ister halktan ister yiğitler soyundan olsun iki delikanlıyı ۞ padişahın sarayına götürür ve bunlarla onun derdine derman olmak isterdi.

Bunları öldürür, beyinlerini çıkarır, bunlardan yılanlara yiyecek yapardı. ۞ Padişahın memleketinde temiz yürekli ve iyi yaradılışlı iki dindar adam vardı. ۞ Bunlardan birinin adı Temiz Dinli Ermâyil, ötekinin adı da İleriyi Gören Kermâyil'di. ۞ Nasılsa bunlar bir gün bir yerde buluştular. Aralarında şuradan buradan konuşurlarken, ۞ padişahın ve askerlerinin zulmünden ve yılanlara yedirilen yemek gibi kötülüklerden bahis açıldı.

Bunlardan biri: "Bizim evvela padişahın sarayına aşçı olarak girmemiz gerek! ۞ Ancak ondan sonradır ki, her ihtimali göz önünde bulundurarak bir çare düşünür, ۞ öldürülen iki kişiden hiç olmazsa birisini kurtarmaya belki muvaffak oluruz!" dedi. ۞ Sonra aşçı kılığında padişahın sarayına girip yemeklerini ölçülü bir şekilde hazırlamaya başladılar. ۞ Bu iki kalbi uyanık kimse böylece cihan padişahının mutfağına el attılar.

Kan dökme vakti gelip de tatlı cana kıyılacağı zaman, ۞ sarayın cellatları tarafından yakalanan iki delikanlı ۞ çığlıklar koparark aşçıların önüne doğru koştular ve yüzükoyun yere kapandılar. ۞ Aşçıların bu manzara karşısında ciğerleri sızladı. Gözleri kanlı yaşlar ve kafaları kinle doldu. ۞ Yeryüzü padişahının bu zalimce işine şaşarak bakıştılar.

Ve ikisinden birini öldürmekten başka bir çare bulamadılar. ۞ Bir koyunun beynini çıkarıp öldürdükleri gencin beyniyle karıştırdılar. ۞ Ötekinin canını bağışlayarak: "Git, bir yerde gizlen, canını kurtar! ۞ Ama mamur şehirlerde yaşama. Bundan sonra senin yerin yurdun dağlar ve ovalardır!" dediler. ۞ Onun beyni yerine değersiz bir koyunun beynini yılanlara yedirdiler.

Bu suretle her ay otuz gencin canını kurtarıyorlardı. ۞ Zamanla ne idüğü belirsiz olan bu gençlerin sayısı iki yüzü buldu. ۞ Aşçı her gün birkaç keçiyi ve koyunu ovaya salar, bunlara gönderirdi. ۞ İşte bugünkü Kürt kavminin aslı bunlardan türemiştir ki, bunlar mamur şehir nedir bilmezler. ۞ Bunların evleri çöllerde kurulmuş çadırlardan ibarettir. Kalplerinde hiç Tanrı korkusu yoktur.

Kötü huylu Dahhâk'ın âdeti böyleydi. Canı nasıl isterse öyle yapardı. ۞ Meselâ tu-

tar, savaş erlerinden birini çağırır: "Sen devlerle işbirliği yaptın!" diye öldürürdü. ۞ Nerede güzelliğiyle tanınmış bir kız varsa, sorgusuz sualsiz onu haremine getirir, ۞ kendisine cariye yapardı. Padişahlara yaraşan dinden ve ahlaktan mahrumdu.

DAHHÂK'IN FERÎDUN'U RÜYASINDA GÖRMESİ

Dahhâk'ın ölümüne kırk yıl kaldığı sıralarda, bak Tanrı onun başına ne işler açtı!

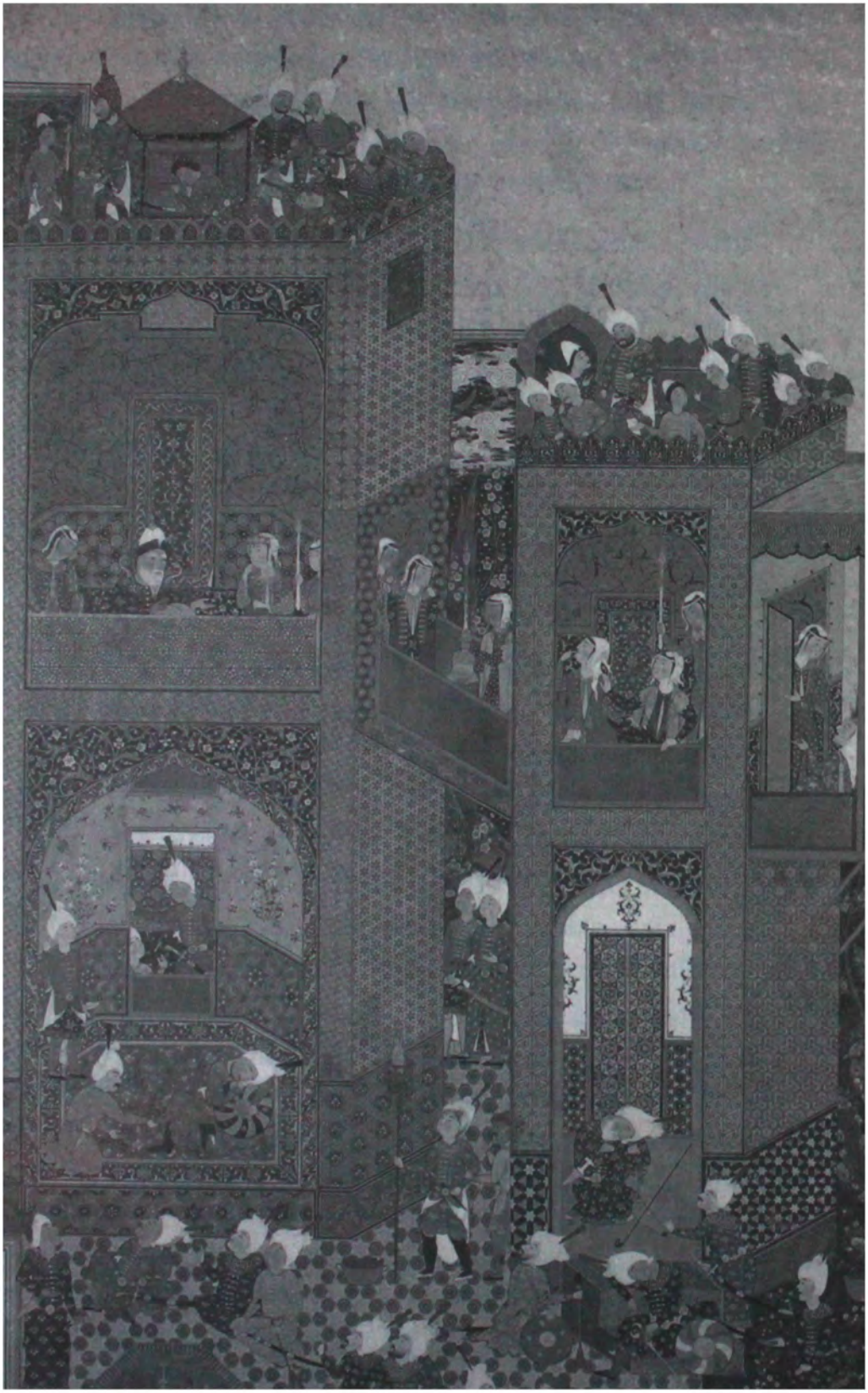
Bir gece sarayında Ernevâz'la uyurken, ۞ birdenbire rüyasında gözünün önüne padişahlar padişahının sülalesinden üç savaş eri geldi. ۞ Bunlardan ikisi büyük, ortadaki küçüktü. Servi boylu küçüğün padişahlara yaraşan bir yüzü vardı. ۞ Belindeki kemeri ve elindeki öküz kafası biçimindeki gürzüyle bir padişah gibi yürüyordu. ۞ Bağırarak Dahhâk'ın üzerine doğru atıldı, kafasına o öküz kafası biçimindeki gürzü indirdi ve

Ötekilerden yaşça küçük olan bu yiğit hiç vakit kaybetmeden Dahhâk'ın baştan aşağıya bütün derisini yüzdü. ۞ Sonra ellerini sağlamca bağlayıp boynuna ipi geçirdi. ۞ Acılar ve sızılar içinde kafasına toz toprak yağdırdı. ۞ Sonra peşine bir sürü insan takılmış olduğu halde onu yakalayıp sürüye sürüye Demâvend dağına kadar götürdü. ۞ Zalim Dahhâk bu eza ve cefa altında kıvrandı durdu, korkusundan sanki ciğeri paramparça olmuştu.

Bunun üzerine uykusunda öyle bir çığlık attı ki, o yüz direkli saray zangır zangır titredi. ۞ Güneş gibi parlak yüzlü kızlar cihan padişahının bu çığlığıyla yerlerinden sıçradılar. ۞ Ernevâz: "Padişahım, sana ne oldu? Bunu bana söyleyebilirsin. ۞ Sarayında rahat rahat uyurken neden böyle canından korktun? ۞ Yedi iklim senin buyruğuna tabidir. Hayvanlar, devler, insanlar senin bekçilerindir.

Dünya baştan başa senin hükmün altındadır. Ta gökteki aydan denizdeki balıklara kadar her şey senindir! ۞ Ne oldu da yatağından böyle sıçradın? Ey cihan padişahı bana söyle!" dedi. ۞ Dahhâk bu güneş yüzlü kızlara: "Bu rüyayı gizlemem, kimseye söylememem gerek! ۞ Eğer bu rüyayı size anlatırsam, gönlünüz benim hayatımdan ümidi keser!" diye cevap verdi. ۞ Ernevâz da padişaha: "Bize buna anlatman lazım.

Belki biz bunun bir çaresini buluruz. Her derdin bir çaresi vardır," dedi. ۞ Bunun üzerine Dahhâk sırrını açıkladı. Gördüğü rüyayı onlara bir bir anlattı. ۞ Ernevâz cihan padişahına: "İhmal etme, buna bir çare ara! ۞ Senin tahtın zamanın yüzük taşı

gibidir. Dünya senin bahtının ışığıyla aydınlanır. ۞ Bütün yeryüzü, dörtayaklı hayvanlar, kuşlar, insanlar, devler ve periler; hepsi senin mührünün hükmü altındadır.
Her memleketten akıllı adamlar, müneccimler ve mûbedler getir! ۞ Mûbedlere rüyanı başından sonuna kadar anlat! Onlara doğruyu söyle ve düşün. ۞ Düşün ki, aklını başından böyle alan kimdir? Bir insan mı, bir peri mi, yoksa bir dev mi? ۞ Bunu anlayınca da bir çare ara ve düşmanın yapacağı kötülükten korkma!" dedi. ۞ Kötü huylu padişah gümüş bir serviyi andıran o kızın bu sözlerinden hoşlandı.
Felek karga kanadını andıran karanlık geceyi dağların arkasından çıkardığı bir çırayla aydınlattı. ۞ Güya güneş bu lacivert renkli göğe sarı yakut saçıyordu. ۞ Padişah nerede bilgili, gönlü uyanık, akıllı bir mûbed varsa, ۞ bulunduğu memleketten yanına getirtti ve gördüğü rüyayı anlattı. ۞ Onları çağırdı, hepsini bir yere topladı, bu derdine bir derman aradı:
"Bana bulduğunuz çareyi çabuk bildirin, ruhumu aydınlatın!" dedi. ۞ Onlarla zamanın dönüşündeki iyilik ve kötülükler üzerine gizlice konuştu: ۞ "Zaman beni nasıl alt edecek? Bu taç, taht ve kemer kimin olacak? ۞ Ya bunların cevabını verin yahut zillet içinde ölmeyi göze alın!" dedi. ۞ Bu söz üzerine mûbedlerin dudakları kurudu, yüzleri sarardı. Dillerinde söyleyecekleri çok sözleri vardı, fakat kendi kendilerine:
Eğer olacakları kendisine açık açık anlatırsak padişah kahrından ölür. ۞ Eğer bunları doğru olarak işitmezse de canından el yuğması muhakkaktır, dediler. ۞ Üç gün böylece geçti. Bu zaman zarfında kimse bir şey söylemeye cesaret edemedi. ۞ Dördüncü gün padişah yol gösterici mûbedlere kızdı: ۞ "Başıma gelecek şeyleri söyleyin, yoksa sizi asarım!" dedi.
Bütün mûbedler yürekleri parça parça, gözleri kanlı yaşlarla dolu olarak başlarını önlerine eğdiler. ۞ O ünlülerin içinde son derece zeki, gönül gözü açık, dinlemesini bilen, ۞ akıllı, uyanık, Zîrek adında birisi vardı. Kendisini öne attı. ۞ Artık sabrı tükenmişti. Hiç korkmadan Dahhâk'ın önünde konuşmaya başladı. ۞ Kendisine: "Bu hayali kafandan çıkar. Dünyada herkes, ölmek için anasından doğar!
Senden evvel saltanat tahtına layık birçok padişah dünyaya geldi. ۞ Dünyanın birçok gamını, neşesini tatmış ve sürükledikleri uzun ömür nihayete vardığı vakit hepsi de ölmüştür. ۞ Sen demirden bir kale bile olsan felek seni yine toprakla bir yapar. ۞ Senden sonra senin tahtın da elbette birinin eline geçecek, talihinin başını toprağa sokacaktır. ۞ Bu, Ferîdun adında bir adamdır ve yeryüzünün kutlu bir göğüdür.

O kahraman anasından henüz doğmamıştır. Ondan korkacak, inceleyecek zaman da değildir. ۞ O hünerli anasından doğunca bir ağaç gibi meyvesini verecek; ۞ delikanlılık çağına geldiği vakit başı aya kadar yükselecek ve taç, taht, külah isteyecek. ۞ Boyu bir servi gibi uzayacak ve omzunda çelik bir gürz taşıyacak. ۞ Öküz kafası biçimindeki bu gürzü senin kafana indirecek; seni bağlayıp saraydan çıkararak bir köye gönderecek," dedi.

Bunun üzerine kötü dinli Dahhâk: "Bu adam neden beni bağlayacak? Neden bana kin besliyor?" diye sordu. ۞ Cesur mûbed: "Akıllıysan bunu bilirsin, dünyadaki hiç kimse sebepsiz yere kimseye kötülük etmez! ۞ Bunun babasının ölümü senin elinden olacak. Bu yüzden oğlunun kafası da senin kininle dolacaktır. ۞ Bir de, geleceğin bu hükümdarına sütanne olmak için çok değerli bir inek doğacak ki, ۞ bu ineğin ölümü de senin elinden olacak. Ferîdun onun intikamı için de gürzünü bir öküz kafası biçiminde yaptıracaktır!" dedi.

Dahhâk bunları duyunca tahtından düşüp bayıldı. ۞ Akıllı mûbed kendisine bir zarar gelir korkusuyla, yüzü ateşler içinde, tahtın yanından ayrıldı. ۞ Padişah kendine geldiği vakit yine saltanat tahtına oturdu. ۞ Dünyanın her yerinde Ferîdun'un gizli veya açık bir izini bulmaya çalıştı. ۞ Ne yiyip içti, ne uyuyup dinlendi... Aydınlık günler gözünde karardı.

FERÎDUN'UN DOĞMASI

Aradan uzunca bir zaman geçince ejderha yapılı Dahhâk'ın felaketi de yaklaştı. ۞ Kutlu Ferîdun anasından doğunca dünyanın hali büsbütün değişti. ۞ Ferîdun düzgün bir servi gibi büyüdü. Padişahlığın nuru yüzünde parlıyordu. ۞ Üzerinde sanki Cemşîd'in büyüklüğünü taşıyor, güneş gibi parıldıyordu. ۞ Varlığı bu dünya için yağmur gibi gerekli, ruh için de bilgi gibi layık ve münasipti.

Felek hep onun başının üzerinde döndü, Ferîdun'a seve seve boyun eğdi. ۞ Bu sırada diğer inekler arasında en yüksek payeyi kazanan Pormâye adındaki inek de ۞ anasından doğdu. Erkek bir tavuskuşu gibi her tüyü ayrı bir renkti ve parlıyordu. ۞ Bütün akıllı adamlar, müneccimler, mûbedler onun başucunda toplandılar. ۞ Böyle bir ineği dünyada hiç kimse ne görmüş ne de her işten anlayan ihtiyarlardan duymuştu.

Dahhâk dünyanın her tarafına haber saldı, her yeri aramaya devam etti. ۞ Bu sırada Ferîdun'un babası Âtbîn'in başına dünya dar oldu. ۞ Canından susamış bir halde kaçarken ansızın bir aslanın tuzağına düşüverdi. ۞ Dahhâk'ın bekçilerinden bir-

kaçı ona rastladılar. ۞ Bir pars gibi onu yakalayıp bağladılar ve Dahhâk'a götürdüler. Dahhâk da onu öldürdü, ömrünün günlerine son verdi.

Ferîdun'un akıllı anası kocasının başına gelen bu felaketi gördü. ۞ Adı Ferânek olan bu kutlu kadının yüreği Ferîdun'un sevgisiyle doluydu. ۞ Feleğin zulmünden gönlü yaralanmış bir halde ağlaya ağlaya bir otlağa sığındı. ۞ Adı Pormâye olan ve her yerinden güzelliğin ışığı parlayan inek de bu otlaktaydı. ۞ Otlağın korucusunun önünde kanlı gözyaşları döktü, ağlayıp sızladı

Ve: "Henüz memede olan bu çocuğu al, bir süre sakla! ۞ Sen ona babalık yap. Onu bu güzel ineğin sütüyle besle. ۞ Buna karşılık bir isteğin varsa, al hayatım senin olsun, eğer istersen canımı sana rehin bırakmaya hazırım!" dedi. ۞ O otlağın ve o güzel ineğin koruyucusu bu saf kalpli kadına dedi ki: ۞ "Senin vasiyetini kabul ediyorum. Üzülme, çocuğuna bir köle gibi bakarım!"

Ferânek vasiyetini tamamladıktan sonra çocuğu ona teslim etti. ۞ Bu akıllı ve ihtiyatlı adam bir baba gibi üç yıl bu çocuğa baktı, onu ineğin sütüyle besledi. ۞ Artık Dahhâk her yeri aramaktan usanmıştı. Fakat ineğin dedikodusuyla da dünya dolmuştu. ۞ Bunun üzerine Ferîdun'un anası koşa koşa otlağa geldi ve çocuğunu koruyan adama: ۞ "Aklıma Tanrı tarafından güzel bir fikir geldi.

Bunu yapmaktan başka çaremiz yok. Çünkü ha oğlum ha tatlı canım... hepsi bir! ۞ Oğlumu alayım ve bu cadılar memleketinden kaçıp gideyim. ۞ İnsanlar arasından kaybolup onu Elburz dağına götüreceğim!" dedi. ۞ Bunu söyleyerek oğlunu Allaha ısmarladı ve yarasından gönlünün kanları aktı. ۞ Bir posta tatarı süratiyle ve kızgın bir boğa gibi o yüksek dağa doğru koştu.

Bu dağda dindar bir adam yaşıyordu. Dünyayla ilgisi kalmamıştı. ۞ Ferânek bu adama: "Ey dindar adam, ben bedbaht bir İranlıyım. ۞ Bu da benim oğlumdur ve geleceğin hükümdarıdır. ۞ O Dahhâk'ın kafasını kesecek ve kemerini yerin dibine sokacak. ۞ Sen onun koruyucusu ol. Bir baba gibi onun üzerine titre," dedi.

Bu iyi adam çocuğu kabul etti ve her türlü tehlikeden onu korudu. ۞ Nihayet bir gün Dahhâk'a Pormâye adlı o ineğin bulunduğu otlağın yerini haber verdiler. ۞ Bunun üzerine Dahhâk duyduğu kinle sarhoş bir fil gibi gelerek Pormâye'yi öldürdü. ۞ Orada başka ne kadar dörtayaklı hayvan bulduysa hepsini yok etti; ortalığı temizledi. ۞ Sonra hemen Ferîdun'un evine koştu. Çok arayıp taradı, ama kimseyi bulamadı.

Ama orayı ateşe vererek o yüksek köşkü harap etti.

FERÎDUN'UN ANNESİNE KİMİN SOYUNDAN GELDİĞİNİ SORMASI

Ferîdun on altı yaşına girince Elburz dağından ayrılarak ovaya indi, ۞ anasının yanına gitti ve: "Söyle bakalım, artık şu sırrı benimle paylaş, ۞ benim babam kimdir? Ben kimin soyundan geliyorum? ۞ Soranlara ben ne söyleyeyim? Bildiklerini bana anlat!" dedi.

Ferânek de dedi ki: "Sana, sorduklarının cevabını vereyim: ۞ Bil ki İran ülkesinde Âtbîn adlı bir adam vardı. ۞ O padişahların soyundan gelmiş, uyanık, akıllı ve kimseye zararı dokunmayan bir yiğitti. ۞ Onun soyu yiğit Tehmûrs'a dayanır; bütün atalarını bir bir sayardı. ۞ İşte bu adam senin baban ve benim kocamdı. Ben onsuz bu dünyada bir tek aydın gün görmedim.

Cadılara tapan Dahhâk senin canına kıymak istedi. ۞ Ben de seni ondan gizledim ve bu sırada çok kötü günler geçirdim. ۞ Senin baban, o kıymetli delikanlı da senin için tatlı canını feda etti. ۞ Cadı Dahhâk'ın omuzlarından iki yılan çıkmıştı. Bunlar İran'ın harap olmasına sebep oldu. ۞ Senin babanın da beynini çıkardılar ve bu ejderhalara yem yaptılar.

Ben hiç kimsenin haberi olmadan kaçıp bir ormana gittim. ۞ Orada güzel ve ilkbahar gibi türlü türlü renklerde, nakışlarla süslü bir inek gördüm. ۞ Sahibi, ineğin önünde bir padişah gibi muhteşem bir tavırla oturuyordu. ۞ Ben seni uzun bir süre onun yanında bıraktım. O seni naz içinde büyüttü. ۞ Tavuskuşu gibi renk renk tüylerle süslü olan o ineğin sütüyle besleyerek seni bir timsah gibi yetiştirdi.

Ancak Dahhâk seni sakladığım otlağın ve ineğin yerini öğrendi. ۞ Bunun üzerine ben seni hemen alıp kaçtım. İran'ı ve evimi barkımı bırakıp yola çıktım. ۞ Bizden sonra da Dahhâk gelip o değerli ineği, o ağzı dili olmayan şefkatli sütanneni öldürdü. ۞ Bizim evimizi barkımızı yakıp yıktı; tozunu göklere savurdu. O yüce yapı toprakla bir oldu!" ۞ Ferîdun bu sözleri duyunca kızgınlıktan adeta köpürdü.

Yüreği dertle ve başı intikam duygusuyla doldu, kaşlarını çattı. ۞ Anasına: "Bir aslanın kuvveti sınanmadan belli olmaz. ۞ Cadılara tapan Dahhâk ne yaptıysa yaptı. Şimdi bana düşen iş kılıca sarılmak; ۞ Her şeyden temiz olan Tanrı'nın izniyle koşup Dahhâk'ın evini barkını yerle bir etmektir!" dedi. ۞ Anası da: "Böyle yapman doğru olmaz. Sen bütün dünyaya karşı koyamazsın.

Taç ve taht sahibi olan cihan padişahı Dahhâk'ın emrinde koca bir ordu var. ۞ Ne zaman isterse her memleketten onun hizmetine yüz binlerce er gelip savaşa girer. ۞

Dostluk ve düşmanlık senin bildiğin gibi değildir. Sen dünyaya gençlik gözüyle bakma. ۞ Gençlik şarabından tadan, dünyada kendisinden başkasını görmez. ۞ O şarabın verdiği sarhoşluk insanın başını yele verir. Tanrı senin bütün günlerini iyi ve kutlu etsin!

Oğul, annenin bu öğütlerini unutma! Ananın sözünden başkası boştur!" dedi.

DAHHÂK'IN DEMİRCİ KÂVE'YLE MACERASI

Dahhâk da, öte yandan gece gündüz Ferîdun'un adını dilinden düşürmez oldu. ۞ Onun korkusundan beli büküldü, yüreği korkuyla doldu. ۞ Yine bir gün fildişinden tahtının üzerinde oturup başına firuze tacını takmıştı. ۞ Padişahlığını kuvvetlendirmek için her memleketin ileri gelenlerini topladı.

Ve onlara şöyle dedi: "Ey hüner ve akıl sahipleri! ۞ Benim gizli bir düşmanımın olduğu sizlerin bilmediği bir şey değil. ۞ Ben hiçbir zaman düşmanı hor görmem, zamanın bir kötülük etmesinden korkarım. ۞ Bunun için bana, insanlardan, devlerden ve perilerden toplanmış, şimdikinden daha büyük bir ordu lazım. ۞ Bu iş için bana yardım etmelisiniz. Çünkü ben tek başıma bu işin altından kalkamam!

Şimdi benim hakkımda bir zabıt tutun. Orda, iyilikten başka bir şey yapmadığımı, ۞ doğru sözden başka bir şey söylemediğimi ve adalette kusur etmediğimi belirtin!" dedi. ۞ O bilge adamlar da korkudan istediğini yapmaya razı oldular. ۞ Ejderlerden korkmayan Dahhâk hakkında tuttukları bu zabıtta, genç ve ihtiyar hepsi şahitlik ettiler. ۞ O sırada birdenbire padişahın sarayının önünde, adalet isteyen bir adamın gürültüsü işitildi.

Adamı padişahın huzuruna getirdiler, o büyük adamların yanına oturttular. ۞ Padişah ona kızgınlıkla: "Sana zulmeden kimdir, söyle!" dedi. ۞ Adam coşarak ve elleriyle başına vura vura: "Padişahım, ben adalet isteyen Kâve'yim! ۞ İşte koşa koşa sana geldim, senden adalet isterim. Can havliyle senin elinden inlemekteyim! ۞ Eğer sen adil davranmayı âdet edinirsen, senin kadrin artar.

Sen bana çok zulmettin. Her zaman gönlümü neşterliyorsun! ۞ Eğer bana zulmetmeyi reva görmüyorsan oğluma neden el uzatıyorsun? ۞ Benim dünyada on sekiz oğlum vardı. Bu on sekizinden şimdi ancak bir tanesi kaldı. ۞ Bu tek oğlumu bana bağışla. Her zaman ciğerimin yandığını göz önünde bulundur! ۞ Padişahım, bana söyle, ben ne kabahat işledim? Eğer suçsuzsam zulmetmek için bahane arama!

Ey taç sahibi! Benim halime bak da derdime dert katma. ۞ Zaman belimi iki büklüm etti. Yüreğim umutsuz, başım dertle dolu. ۞ Gençliğim ve oğullarım elimden gitti. Dünyada evlat kadar insanı kendisine çeken başka hiçbir bağ yoktur! ۞ Nihayet zulmün de bir ortası, bir sonu, bir sınırı ve bir sebebi olur. ۞ Söyle, sen hangi sebeple benim başıma felaket açıyorsun?

Ben kimseye zararı olmayan bir demirci parçası olduğum halde padişah başıma ateşler yağdırıyor. ۞ Sen bir padişahsın ve ejder yapılısın, ama yine de bana karşı adaletli olman gerekir! ۞ Sen yedi iklimin padişahısın diye neden bütün zorluklar bizim nasibimiz olsun? ۞ Bana ettiğin zulümlerin haddi hesabı yoktur; anlatsak âlem şaşar. ۞ Ve böylece öldürülme sırasının benim oğullarıma bir bir nasıl geldiği,

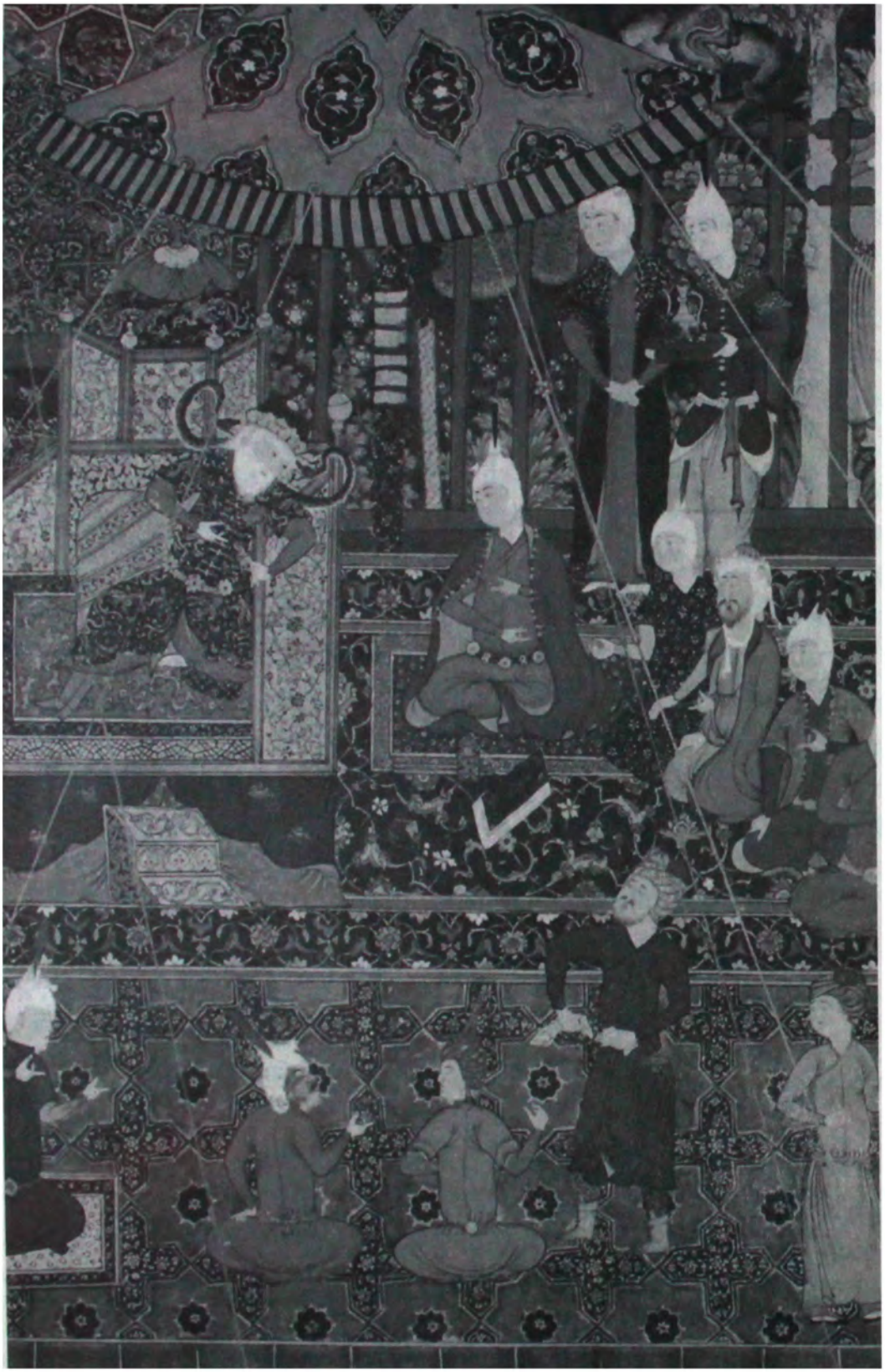
Senin yılanlarına yedirilmek için beyinlerinin nasıl çıkarıldığı da herkesçe bilinmiş olur!" dedi. ۞ Dahhâk bu sözleri duyunca çok şaşırdı. ۞ Bunun üzerine oğlunu ona bağışladılar ve tatlılıkla gönlünü almaya çalıştılar. ۞ Padişah ona da, kendisi için hazırlanmış olan tutanağı imzalamasını emretti. ۞ Kâve tutanağı okur okumaz memleketin orada bulunan ileri gelenlerine döndü

Ve yine coşarak: "Ey devin köleleri! Sizin yüreğinizden Tanrı korkusu silinmiş, ۞ hepiniz cehennemin yolunu tutmuş, gönlünüzü devin sözüne bağlamışsınız! ۞ Ben ne padişahtan korkarım ne de bu tutanağı imzalarım!" ۞ Dedikten sonra köpüre köpüre ve kızgınlığından titreye titreye yerinden fırladı, tutanağı yırtıp ayaklarının altında çiğnedi. ۞ Değerli oğlu önünde olduğu halde bağıra bağıra, söylene söylene saraydan dışarıya çıktı.

Memleketin büyük adamları padişahı övdükten sonra: "Ey yeryüzünün ünlü padişahı! ۞ Savaş zamanı felek bile senin başında soğuk bir rüzgâr estiremezken ۞ nasıl oluyor da, doğru dürüst konuşmasını bile bilmeyen bu Kâve gelip de senin huzurunda bu kadar ileri gidebiliyor? ۞ Yüreği ve başı kinle dolu... Buradan öyle bir gidiş gitti ki, Ferîdun'la sözleştiği bile düşünülebilir! ۞ Dünyada biz bu kadar çirkin bir iş görmemiştik, şimdi gördük ve şaşırıp kaldık," dediler.

Ünlü padişah onlara dönüp şöyle dedi: "Şimdi benim söyleyeceklerime de şaşıracaksınız. ۞ Kâve saraya girip de sesi kulaklarıma ulaşınca ۞ onunla aramızda demirden bir dağ peyda oldu sanki. ۞ İki elini başına vurunca şaşkınlıktan sanki yüreğim paramparça oldu. ۞ Bilmem ki bundan sonra daha neler olacak? Âlemin sırlarını kim kavrayabilir ki?" dedi.

Kâve saraydan çıkınca halk çarşının ortasında etrafını sarıverdi. ۞ Kâve kendisinden

geçmiş bir halde herkesi adalet istemeye çağırdı. ۞ Demircilerin demir döverken önlerine örttükleri deriyi ۞ bir mızrağın ucuna geçirdi. Bunun üzerine çarşı halkı birbirine girdi ve bir toz dumandır yükseldi. ۞ Kâve elinde mızrakla hem yürüyor hem de coşkuyla halka seslenerek: "Ey Tanrı'ya tapan ünlü kişiler!

Ferîdun'un tarafını tutun, Dahhâk'ın boyunduruğundan kurtulun. ۞ Birer birer Ferîdun'un yanına gidelim ve onun büyüklüğü sayesinde yaşayalım! ۞ Bilin ve söyleyin, Dahhâk bir Ehrimen'dir ve Tanrı'ya ta gönülden düşmandır. ۞ Şu değersiz deri sayesinde dost ve düşman birbirinden ayrılacaktır!" diyordu. ۞ Yiğit Kâve en önde yürüyor ve etrafındaki kalabalık gittikçe büyüyordu.

O Ferîdun'un nerede olduğunu biliyordu. Başını alıp oraya doğru yollandı ۞ ve nihayetinde yeni padişahın sarayına vardı. Kâve uzaktan görününce sevinç çığlıkları yükseldi. ۞ Ferîdun mızrağın ucundaki deriyi hayırlı bir işaret saydı. ۞ Onu Rûm kumaşlarıyla süsledi, üzerine altından nakışlar yaptırdı. ۞ Padişah bayrağın bir ay çerçevesi gibi başının üzerinde dalgalanmasını hep hayra yordu.

Sonra bayrağın tepesinden kırmızı, sarı, mor kumaşlar sarkıttı ve ona "Kâve'nin bayrağı" adını verdi. ۞ Bu tarihten itibaren kim tahta oturup da başına padişahlık külahını giydiyse, ۞ bu değersiz demirci derisine yeni yeni mücevherler astı. ۞ İşte, Kâve'nin değerli ipekli kumaşlarla süslenip bu şekle giren bayrağı, ۞ karanlık gecede doğan güneşe döndü ve dünyanın kalbi onun verdiği ümitlerle doldu.

Geleceği bağrında gizleyen felek böylece dönmesine devam ederken, ۞ dünyanın değişen halini ve hâlâ Dahhâk'a boyun eğişini gören Ferîdun, ۞ kemerini kuşanıp başına padişahların tacını giyerek annesinin yanına gitti: ۞ "Ben savaşa gidiyorum. Tanrı'ya dua etmekten başka bir işin olmasın. ۞ Tanrı yeryüzündeki her şeyden üstündür. Saadet ve musibet anlarında ellerini ona açmalısın!" dedi.

Annesi kirpiklerinden gözyaşı döktü ve yüreğinden kanlar akarken Tanrı'sına seslendi: ۞ "Ey dünyayı yaratan Tanrım, sana sığınıyorum! ۞ Sen onun yüreğinden korkuyu sil ve yeryüzünü akılsızlardan temizle!" dedi. ۞ Ferîdun hiç kimseye haber vermeden yol hazırlığına başladı. ۞ Ferîdun'un birbirine benzeyen ve yaşça kendisinden büyük olan iki erkek kardeşi vardı.

Birinin adı Keyânûş, ötekinin adı da Purmâye'ydi. ۞ Ferîdun onlara dedi ki: "Ey yiğitler, şen ve bahtiyar olun! ۞ Dünya iyilik için de döner. Büyüklüğün külahı da dönüp dolaşır yine bize kalır. ۞ Demircilerin usta olanlarını buraya getirin de bize büyük bir gürz yapsınlar!" ۞ Ferîdun bu sözleri söyler söylemez kardeşleri demirciler çarşısına koştular.

Bu konuda usta ne kadar demirci varsa hepsi Ferîdun'un yanına geldi. ☙ Ferîdun pergeli eline aldığı gibi onlara gürzün şeklini çizdi. ☙ Toprağın üzerine çizdiği bu şekil öküz başına benziyordu. ☙ Bunun üzerine demirciler derhal işe başladılar ve bitirir bitirmez, ☙ güneş gibi parıldayan bu ağır gürzü cihan padişahına götürdüler.

Ferîdun demircilerin bu eserini çok beğendi; onlara elbise, altın ve gümüş bağışladı. ☙ Bundan başka, onlara birçok kutlu ümit verdi ve birçok vaatte bulundu: ☙ "Eğer o ejderhayı yere serebilirsem başınızı tozdan temizlerim! ☙ Tanrı'nın adıyla başlar, bütün dünyaya adaleti yayarım!" dedi.

FERÎDUN'UN DAHHÂK'A SAVAŞ AÇMASI

Ferîdun'un başı o kadar yükseldi ki, neredeyse güneşe değecekti. Babasının intikamını almak için sıkı sıkıya kemerini bağladı.

Askerleri sarayının etrafında toplandılar, tahtın ucu bulutlara değdi. ☙ Azgın fillerle mandalar ordunun erzakını yüklenmiş, önden gidiyorlardı. ☙ Keyânûş ile Purmâye padişahın yanında yürüyorlar; yaşça küçük olan kendileriymiş gibi davranıyorlardı. ☙ Ferîdun başı kin ve yüreği adaletle dolu olarak konaktan konağa rüzgâr gibi gidiyordu. ☙ Nihayet arapatlarının üstünde, Allah'a tapanların oturduğu bir yere vardılar.

Ferîdun bu iyi insanların memleketinde konakladı ve onlara selam etti. ☙ Gece iyiden iyiye kararınca iyi görünümlü biri ağır ağır Ferîdun'un yanına geldi. ☙ Misk gibi kokan siyah saçları topuklarına uzanan bu kimsenin yüzü de huri gibi güzeldi. ☙ Bu, Ferîdun'a iyilik, güzellik ve kötülüğü anlatmak için sanki cennetten gelmiş bir melekti. ☙ Bir peri gibi Ferîdun'a yaklaştı ve kimse görmeden ona büyücülüğü öğreterek,

Eline gizli şeyleri açan ve onları büyüyle ortadan kaldıran bir anahtar vermiş oldu. ☙ Ferîdun bu yabancının Tanrı insanı olduğunu, bir dev veya kötü niyetli biri olmadığını anlayınca ☙ sevincinden yüzü erguvan gibi kızardı ve vücudunda bir dirilik hissetti. Bu, büyüklüğün verdiği gençlikti. ☙ Aşçılar onun için yemekler hazırladılar ve temiz bir sofra kurdular. ☙ Yiyip içtikten sonra Ferîdun'un başı ağırlaştı ve uyuya kaldı.

O Tanrı insanı da kalktı, gitti. Ferîdun'un uyanık talihini gören ☙ kardeşleri ise onu öldürmek maksadıyla derhal yerlerinden kalktılar ☙ ve kalabalığın içinden ayrılıp

kayboldular. Büyük bir kayanın bulunduğu dağın eteğinde Ferîdun uyumaya devam ediyordu. Gece yarısı olmuştu. Bu iki zalim kimseye görünmeden dağın üstüne çıktı.

Ferîdun'un başını ezmek için dağdan büyük bir kaya parçası kopardılar ve bunu o dağdan aşağıya doğru yuvarladılar. Altında uyuyanı öldürdüklerini sandılar, ama Tanrı'nın buyruğuyla Ferîdun taşın gürültüsünden uyandı ve öğrendiği büyü sayesinde taşı ayağının dibine oturtuverdi. Öyle ki, taş yerinden bir zerre ne sağa oynadı ne de sola... Ferîdun yerinden kalktı, kemerini kuşandı ve hiçbir şey söylemedi.

O zaman kardeşleri Ferîdun'un yaptığı işin bir Tanrı işi olduğunu, kötü bir adamın işi olmadığını anladılar. Ferîdun, iki kardeşi ve Kâve ordunun önünde, yüreği Dahhâk'a karşı kinle dolu olarak, Kâve'nin o şahlara yaraşan bayrağını açıp yola çıktı. Taç peşine düşen bir kimse gibi yürüyerek Ervend ırmağına vardı. Ki bu ırmağa Araplar Dicle der, Pehlevice bilmiyorsan.

Böylece hür bir insan olan o padişah üçüncü konak yeri olarak Dicle'yi ve Bağdat şehrini seçti. Ferîdun Ervend'e gelince nehrin kolcularına selam yollayarak: "Ne kadar geminiz ve kayığınız varsa hepsini acele bu kıyıya gönderip beni ve ordumu karşı kıyıya geçirin; oradan buraya da kimseyi bırakmayın!" dedi. Nehrin kolcusu gemi göndermedi ve Ferîdun'a şöyle karşılık verdi:

"Cihan padişahından gelen gizli bir emirde, kendi mührünü taşıyan bir buyruk gelmeden hiç kimseye gemi verilmemesi bildirilmiştir." Ferîdun bu sözü işitince çok kızdı. O derin nehir gözünü hiç yıldırmadı. Padişahlara yaraşan kemerini hırsla kuşandı, aslan yürekli atına bindi, başı kin ve savaş duygularıyla dolu bir halde al atını suya doğru sürdü. Bütün savaş arkadaşları da kemerlerini kuşanıp art arda suya atladılar.

Yel gibi koşan ve her türlü övgünün yetersiz kaldığı atlar eyerlerine kadar ıslandılar. Asilerin başı atların suya gömüldüğünü görünce uykuya vardı. Nasıl güneş gecenin karanlığını parçalarsa, su da insanların vücutlarını öylece ortadan kaldırmış gibiydi. Nihayet başları savaş duygularıyla dolu olarak kızgınlıkla karaya çıktılar ve Beyt'ül-Makdis'in yolunu tuttular. Pehlevice konuşulduğu zamanlarda buraya Geng-i Dej Hoht derlerdi.

Şimdi oraya Arapça Beyt'ül-Makdis de ve orayı Dahhâk için yapılmış bir köşk olarak tanı! İşte burayı almak için çölü geçip de şehre yaklaştıkları zaman, daha

bir mil uzaktan Ferîdun bu padişah şehrine baktı ve orada bir saray gördü. ☙ Bu saray o kadar yüksekti ki, başı Zühal yıldızından daha da yukarda görünüyordu. Sen onu görseydin gökten yıldızları kapacak sanırdın. ☙ Bu saray Müşteri yıldızı gökte nasıl parlarsa öyle parlıyordu; her köşesinde neşe, huzur ve sevgi hüküm sürüyordu.

Ferîdun buranın ejderhanın evi, büyüklüğün makamı olduğunu anladı. ☙ Arkadaşlarına: "Hiç yeryüzünde topraktan böyle büyük bir bina yapılabilir mi? ☙ Dünyayla ejderha arasında gizli bir sözleşmenin yapılmış olabileceğinden korkuyorum. ☙ Bu yüzden biz en iyisi derhal bu dar mekânda harbe tutuşalım!" dedi. ☙ Hemen elini ağır gürzüne attı ve hızlı giden atının dizginini koyuverdi.

O bu haliyle, hızla yükselerek saraya doğru ilerleyen bir ateşe benziyordu. ☙ Atının eyerine bağlı olan gürzünü kaldırınca dünya yerinden oynadı ☙ ve korkudan saray kapıları ardına kadar açıldı. Ferîdun Tanrı'ya şükretti. ☙ Bunun üzerine bu cesur genç atından inerek saraya girdi.

FERÎDUN'UN CEMŞÎD'İN KIZ KARDEŞLERİNİ GÖRMESİ

Ferîdun, Dahhâk'ın yaptığı ve sayesinde başını göklere kadar yükselttiği tılsımı Bulunduğu yerden aşağı indirdi. Çünkü o Tanrı'nın adıyla yapılmış değildi. ☙ Sarayda karşısına kim çıktıysa elindeki gürzü onun başına indirdi. ☙ Sarayda bulunan cadıların ve ünlü erkek devlerin ☙ kafalarını da ağır gürzüyle ezdi ve cadılara tapan Dahhâk'ın tahtına çıktı. ☙ Dahhâk'ın tahtına ayağını bastıktan sonra başına padişahlık tacını koydu ve tahta oturdu.

Sarayın her tarafını aradı, ama Dahhâk'ın izine rastlayamadı. ☙ Harem dairesindeki kara gözlü, güneş yüzlü kızları dışarıya çıkardı. ☙ Onlara evvela yıkanmalarını buyurdu ve sonra ruhlarındaki karanlıkları giderdi. ☙ Tanrı'nın yolunu göstererek onları pisliklerden arındırdı. ☙ Çünkü onlar puta tapanların terbiyesiyle büyümüşler, sarhoşlar gibi ne yaptığını bilmeyen sersemlere dönmüşlerdi.

Bunun üzerine Cem'in kız kardeşleri, gül yüzlerine nergise benzeyen gözlerinden yaşlar akıttılar. ☙ Ve söze başlayarak Ferîdun'a: "Şu eski dünya yerinde durdukça sen de var ol! ☙ Ey iyi talihli, senin ne güzel yıldızın varmış. Sen hangi ağacın dalında biten meyvesin ki, ☙ bir aslanın, zalim ve yiğit bir adamın, yastığının ucuna kadar gelebildin? ☙ Bu akılsız cadının yaptıkları yüzünden hayatımız ne kadar kötü geçti!

Biz bu Ehrimen kılıklı, ejderha yapılı adamın elinden ne eziyetler çektik, ne belalara katlandık! ۞ Biz şimdiye kadar, eline bir şey geçirmek maksadıyla buraya gelebilecek kadar cesur olan; ۞ hele onun tahtını, tacını ele geçirmeyi aklından geçiren birini hiç görmedik!" dediler. ۞ "Ben Dahhâk'ın İran ülkesinde yakalattığı Âtbîn'in oğluyum. ۞ Dahhâk babamı ağlata ağlata öldürdü. Ben de onun öcünü almak için Dahhâk'ın tahtının bulunduğu yere doğru yola çıktım.

Bu yetmiyormuş gibi, derisi türlü türlü nakışlarla süslü sütannemi de öldürdü. ۞ Böyle dilsiz bir hayvancağızın kanını dökmekle o kötü düşünceli adamın eline ne geçti ki? ۞ Hiç tereddüt etmeden onunla savaşmak için kemerimi kuşandım ve içim kinle dolu olarak İran'dan buraya kadar yollandım. ۞ Bu öküz kafası biçimindeki gürzle, hiç acımadan ve canını bağışlamayı düşünmeden onun başını ezeceğim!" ۞ Bu sözleri duyunca Ernevâz'ın temiz yüreği bütün sırları çözmüş oldu.

Ona: "Yoksa cadılığın tılsımını yok edecek olan padişah Ferîdun sen misin? ۞ Dahhâk'ın aklını başından alan sensin; dünyanın işlerini düzeltecek olan senin gayretindir. ۞ Padişahlar soyundan olan biz iki kardeş, korkudan ona boyun eğmek zorunda kaldık. ۞ Yoksa mütemadiyen bir çift yılanla yatıp kalkmaya nasıl dayanılır?" dedi. ۞ Ferîdun da: "Felek adaleti sağlamama izin verirse,

Ejderhanın ayağını topraktan ayıracak ve yeryüzünü o kötüler kötüsünden temizleyeceğim. ۞ Bunun için de bana doğruyu söylemeli, o değersiz ejderhanın nerede olduğunu bildirmelisiniz," diye karşılık verdi. ۞ Ejderhanın artık sonu yaklaşmış olacak ki, kızlar her şeyi açıkça söylemekten çekinmediler. ۞ Ferîdun'a: "O Hindistan'a gitti. Niyeti orayı cadılar ülkesi yapmaktır. ۞ Feleğin başına bela olacağından korkuyor. Onun için yeniden birçok masumun başını kesecek.

Çünkü ileriyi görenlerden biri ona: Bu yeryüzü yakında senden temizlenecek, ۞ Ferîdun tahtını elinden alacak ve talihin darmadağın olacak! demiş. ۞ Bu kehanet yüzünden gönlü ateşler içinde yanmakta; yaşamdan hiç tat aldığı yok. ۞ Bu kızgınlıkla insan, hayvan, kadın, erkek dinlemeden önüne gelenin kanını döküp bir leğene dolduruyor ۞ ve müneccimlerin kehanetini boşa çıkarmak için o kanlarla başını, vücudunu yıkıyor.

Hele omuzlarındaki yılanlardan çektiği ıstırapsa sonsuz; ne yapacağını bilemiyor. ۞ Diyar diyar gezdiği halde omuzlarındaki yılanlardan kurtulamıyor. ۞ Şimdi neredeyse gelir. Çünkü o bir yerde duramaz!" dediler. ۞ O gönlü yaralı güzel kız böylece her şeyi olduğu gibi anlattı ve Ferîdun da can kulağıyla onu dinledi.

FERÎDUN'UN DAHHÂK'IN KETHÜDASIYLA MACERASI

Dahhâk'ın bir köle kadar sadık ve değerli bir adamı vardı. Dahhâk ülkesinden ayrıldığı zamanlarda,

Sarayını, tahtını, hazinesini bekleyen ve görevini hayrete değer bir istekle yerine getiren bu adam onun kethüdasıydı. ۞ Zulmün önünde daima ihtiyatlı adımlar attığı için ona Kendrev, yani "ihtiyatla yürüyen" derlerdi. ۞ Kendrev koşa koşa saraya geldiği zaman, orada yeni bir taç sahibinin, ۞ servi gibi boyu ve ay ışıkları saçan göğsüyle rahat rahat oturduğunu gördü. ۞ Bir yanında servi boylu Şehrnâz, diğer yanında da ay yüzlü Ernevâz vardı.

Bütün şehir onun askerleriyle dolmuştu. Kulları kapısında saf olmuşlardı. ۞ Kendrev bütün bu olup bitene ne şaşırdı ne de sebebini araştırdı. Ferîdun'a yaklaşarak önünde eğildi ۞ ve onu övdü: "Ey padişah, dünya durdukça var ol! ۞ Bu tahta büyüklüğünle otur. Çünkü sen padişahlar padişahı olmaya layıksın. ۞ Dünyanın yedi iklimi sana boyun eğsin, başın yağmur bulutlarından da yukarıda olsun!" dedi.

Ferîdun Kendrev'e yaklaşmasını buyurdu ve düşüncesini açıkça anlattı. ۞ Cesur padişah: "Haydi, git, bir padişah tahtı için gereken her şeyi bul! ۞ Şarap getir, çalgıcıları çağır, kadehleri doldur, sofrayı kur! ۞ Musikiden anlayan herkes benim meclisimde bulunmaya layıktır; ۞ onların sohbeti benim gönlümü açar. Tahtımın yanında talihime uygun bir meclis kur!" diye buyurdu.

Kendrev bu sözleri dinledi ve yeni padişahın bütün isteklerini yerine getirdi. ۞ Saf şarap ve yemek getirtti, musikişinaslar buldurdu. ۞ Ferîdun o gece şarap içti, musiki dinledi, gönlünce eğlendi. ۞ Sabah olunca da Kendrev yeni padişahın huzurundan ayrıldı. ۞ Yürük bir ata binerek Dahhâk'ın bulunduğu yere doğru yola çıktı.

Ve yanına varınca bütün görüp işittiklerini ona anlattı. ۞ Dedi ki: "Ey padişahlar padişahı! İşlerinin altüst olacağını gösteren alametler nihayet belirdi; ۞ başka bir ülkeden üç büyük adam arkalarında bir orduyla geldiler. ۞ Bunlardan en küçüğünün servi gibi boyu, padişahlara yaraşan bir yüzü var. ۞ Yaşça ötekilerden küçük, ama her hususta onlardan üstün.

Elinde dağ parçası gibi büyük bir gürz var ki, hepsinin ortasında parıl parıl parlıyor. ۞ İki kardeşi ve atıyla birlikte saraya girdi. ۞ Padişahlığın tahtına oturdu ve senin tılsımlarını aşağı indirip bozdu. ۞ Sarayında bulunan herkesin, erlerin ve devlerin ۞ kafalarını atıyla ezip yerlere yuvarladı; onları kanlar içinde bıraktı!"

Dahhâk bu sözleri duyunca Kendrev'e: "O belki bir konuktur. Bunun için insan memnun olmalıdır!" dedi. ۞ Bunun üzerine Kendrev de ona şöyle karşılık verdi: "Bir konuk, elinde öküz kafası biçiminde gürzle mi gelir? ۞ Senin yerine oturan, tacından ve kemerinden adını silen ۞ ve herkesi kendi dinine sokan bir adamı sen yine istersen konuk say!" ۞ Dahhâk bu sefer de: "Kendini o kadar üzme, konuğun küstah olanı daha uğurludur" deyince,

Kendrev: "Peki öyle olsun. Ben seni dinledim, şimdi de sen beni dinle. ۞ Eğer bu ünlü adam sahiden senin konuğunsa, harem dairesinde ne işi var? ۞ Cihan padişahı Cem'in kardeşleriyle oturup, ileri geri konuşuyor. ۞ Bir eliyle Şehrnâz'ın yanağını sıkıyor, öteki eliyle Ernevâz'ın yakut gibi dudaklarını okşuyor, ۞ geceleyin de bundan beterini yapıyor; başının altına miskten yastık koyuyor;

Senin candan sevdiğin o iki ay yüzlü güzelin saçlarına başını koyarak uyuyor!" dedi. ۞ Dahhâk bu sözleri duyunca bir kurt gibi kudurdu, bunu duyacağına ölseydi keşke. ۞ Kör talihine kötü kötü sövdü, kızgınlıktan bağırıp çağırdı. ۞ Kendrev'e: "Bundan sonra sarayımda senin bekçiliğini istemiyorum!" dedi. ۞ O da şöyle karşılık verdi: "Padişahım, öyle sanıyorum ki tahttan yana artık bir nasibin kalmış değildir.

Böyleyken sen bana şehrin kethüdalığını zaten nasıl verebilirsin ki? ۞ Büyüklük makamından nasibin kesildikten sonra işlerini yoluna koyma görevini bana nasıl verebilirsin? ۞ Sen hamurdan kıl çeker gibi padişahlıktan sıyrıldın. Sen kendi başının çaresine bak! ۞ Neden kendi işini yoluna koymaya çalışmıyorsun? Hiç böyle şey görülmemiştir!" ۞ Dahhâk bu sözleri duyunca heyecana gelip yola koyuldu.

Buyruğu üzerine hemen keskin gözlü yürük atlar dizginlendi. ۞ Dahhâk erkek devlerden ve savaş erlerinden toplanmış ordusuyla, ۞ kızmış köpürmüş bir halde sapa yollardan geçerek sarayın kapısını, damını, her yerini tuttu. ۞ Ferîdun'un askerleri bunu duyunca Dahhâk'ın geldiği sapa yollara doğru gittiler. ۞ Ve savaş atlarından inerek savaşa giriştiler.

Şehrin her kapısı, her damı savaştan anlayanlarca tutulmuştu. ۞ Bunlar hep Ferîdun'un tarafındaki kişilerdi. Çünkü Dahhâk hepsine kan ağlatıyordu. ۞ Bu savaş yerinde duvarlardan tuğlalar, damlardan taşlar, kılıç ve oklar, ۞ karabulutlardan kırağı yağar gibi yağıyordu. Yeryüzünde kimse için güvenilir bir yer kalmamıştı. ۞ Şehirde gençlerden ve savaş tecrübesi olan ihtiyarlardan kim varsa,

Hepsi Ferîdun'un ordusuna katıldı ve böylece Dahhâk'ın büyücülüğünden, hilelerinden kurtuldular. ۞ Savaşan erlerin naralarından dağlar inledi, atların nalları altında

dövülen toprak bitkin bir hale geldi. ۞ Askerlerin başları üzerinde tozdan bulutlar yükseldi, süngülerle kara taşların yürekleri parçalandı. ۞ Bu sırada ateşkededen bir ses yükseldi: "Saltanat tahtının üzerinde oturan vahşi bir hayvan olsa dahi, ۞ genç ihtiyar, hep birlikte ona boyun eğer, sözünden çıkmayız!

Fakat biz o tahtın üzerinde, pis omuzlarında ejderhalar taşıyan Dahhâk'ı istemeyiz!" ۞ Asker, başıbozuk hep birden bir dağ yığını halinde savaşa koştular. ۞ O aydınlık şehirden öyle bir kara toz yükseldi ki, güneş lacivertleşti. ۞ Dahhâk da gayrete gelip bir çare aradı. Askerlerinden ayrıldı ve saraya doğru yürüdü. ۞ Kendisini kimsenin tanımaması için üzerine bir zırh giydi.

Elinde altmış yazılık bir kementle yüksek saraya çıktı. ۞ İçeride, kara ve nergis gözlü Şehrnâz'ı Ferîdun'la nazlı nazlı konuşurken buldu. ۞ Yanakları gündüzden, kâkülleri geceden yapılmış Şehrnâz, Dahhâk'tan tiksine tiksine bahsediyordu. ۞ Dahhâk bunun üzerine başına gelenlerin Tanrı'dan olduğunu ve kurtuluş yolu kalmadığını anladı. ۞ Beyninde kıskançlığın ateşi alevlendi, kemendi sarayın içine doğru attı.

Ne tahtını düşündü ne de tatlı canını... Yüksek sarayın damından atladı. ۞ Elinde su renginde çelik bir hançer vardı ve peri yüzlü kızların kanına susamıştı. ۞ Fakat ne yapmak istediğini kimseye söylemedi. Hançeri kınından çıkardı. ۞ Sarayın damından kendisini aşağı bırakıp da yere basar basmaz, Ferîdun rüzgâr gibi yanına geldi. ۞ Öküz kafası biçimindeki gürzü kaptığı gibi başına indirdi, tulgasını parçaladı.

Bu sırada mübarek nefesli melek geldi ve Ferîdun'a: "Onu öldürme! Daha zamanı gelmedi. ۞ Şimdi o bitkin bir halde, onu sağlamca bağla ve iki dağın darlaştığı yere kadar götür. ۞ Onun dağların arasında bağlı olarak kalması daha iyidir. Böylelikle akrabaları ve adamları onu bulamazlar!" dedi. ۞ Ferîdun bu sözleri duyunca zaman geçirmeden aslan derisinden bir kement yaptı. ۞ Dahhâk'ın belini ve ellerini öyle sıkı bağladı ki, kudurmuş bir fil bile onu çözemezdi.

Sonra geldi, tahtına oturdu ve Dahhâk'ın kötü âdetlerine bir son verdi. ۞ Sarayın kapısında bekleyen ahaliye heyecanlı bir sesle dedi ki: ۞ "Ey onur ve akıl sahibi büyük adamlar! Bundan sonra herkesin savaş işleriyle uğraşmasına, ۞ yalnız bu yoldan ün kazanmasına lüzum yok. ۞ Bir askerle bir sanatçı aynı işte çalışmamalı.

Eğer bu onun işini, o da bunun işini yapmaya kalkışırsa yeryüzünde her şey birbirine karışır. ۞ Herkesin zalimliğinden korktuğu Dahhâk işte karşınızda bağlı olarak duruyor. ۞ Siz sağ ve bahtiyar olun! Haydi, şimdi herkes güle güle işinin başına

dönsün!" ۞ Bunun üzerine şehrin ileri gelenlerinden altın ve hazine sahibi olanlar ۞ armağanlar getirerek sevinçle Ferîdun'un huzuruna girdiler.

Anlayışlı Ferîdun onların gönlünü aldı, akıllıca davranarak onlara yer gösterdi; ۞ öğütler verdi, onları övdü ve hep Tanrı'yı andı: ۞ "Bu tahtın benim oluşu" dedi, "talih yıldızınızın parlayacağını gösteren hayırlı bir kehanettir. ۞ Temiz Tanrı beni halkın arasından ayırarak Elburz dağına çıkardı; ۞ bu sayededir ki, o kötü ejderden kurtulmuş oldunuz!

İyilik veren Tanrı bize bir bağışta bulununca onun yolundan gitmek gerek! ۞ Yeryüzünün hâkimi olduğum için mütemadiyen bir yerde kalamam. Yoksa hep sizinle beraber olmak isterim!" dedi. ۞ Memleketin bütün büyükleri onun önünde eğilip yeri öptüler. Derken saraydan davul sesleri yükseldi. ۞ Bütün şehir halkı gözünü saraya dikerek coşup bağırmaya başladı: ۞ "Layık olduğu şekilde bağlanmış o ejderi dışarıya çıkarın!"

Askerler henüz hiçbir faydasını göremedikleri o şehirden birer birer çıktılar. ۞ Ve bir devenin üzerinde bağlı duran Dahhâk'ı zillet içinde çıkarıp götürdüler. ۞ Böylece Şirhan'a kadar gittiler. Sen bu olayı işitince, dünyanın çok eski bir dünya olduğunu anla! ۞ Bu dağların, bu ovaların üzerinden ne çağlar gelip geçmiştir ve daha da geçecektir. ۞ Talihi uyanık Ferîdun Dahhâk'ı böyle sımsıkı bağlayıp da Şirhan'a varınca,

Onu dağların içerisine doğru götürdü ve kafasını kesmek istedi. ۞ Fakat kutlu melek tekrar göründü ve Ferîdun'un kulağına tatlılıkla şöyle dedi: ۞ "Bu tutsağı al, hemen Demâvend dağına götür ve yanında fazla adam bulundurma! ۞ Ancak gerektiği zaman sana yardım edebilecek, seni tek başına bırakmayacak kimseleri yanına al!" dedi. ۞ Bunun üzerine Ferîdun Dahhâk'ı Demâvend dağına götürüp oraya bağladı.

Onu bağlarken her bağ üzerine bir bağ daha vurarak, sanki talihsizliğin bütün kötülüklerini yerine getirmek istiyordu. ۞ Böylece Dahhâk'ın adı toprağa karıştı ve dünya onun kötülüklerinden temizlenmiş oldu. ۞ Akrabalarından ve bütün tanıdıklarından ayrılarak dağlar arasına bağlanmıştı. ۞ Ferîdun ona, dağlar arasında dar bir yer seçti, sonu görünmeyen bir mağara buldu. ۞ Onu oraya kapattı. Ağır, iri çiviler getirtti ve onları, beynine değmeyecek şekilde Dahhâk'ın kafasına çaktı.

Sonuna kadar acı çekmesi için de ellerinden onu tekrar bağladı. ۞ Dahhâk böylece orada asılı kaldı, yüreğinin kanları yerlere aktı. ۞ Gel de biz bu yeryüzündeki hayatımızı kötülükle geçirmeyelim, iyilik yapmaya çalışalım. ۞ İyi olsun, kötü olsun yer-

yüzünde kimse kalmaz. En iyisi iyiliğimizi yadigâr bırakmaktır! ☙ Ne hazinelerden, ne altınlardan ne de yüksek saraylardan sana fayda var!

Dünyada senden sonra da yaşayacak olan şey sözdür! Sen sözü hor görme. ☙ Bahtiyar Ferîdun ne kutlu bir melek ne de hamuru misk ve amberden yoğrulmuş bir yaratıktı. ☙ O ancak adaleti ve bağışlarıyla saadete erişebildi. Sen de onun gibi yaparsan onun gibi olursun! ☙ Onun, Tanrı'nın hoşuna gidecek işlerinden ilki yeryüzünü kötülüklerden temizlemek ☙ ve zalim, kötü Dahhâk'ı bağlamaktı!

İkincisi, babasının intikamını alıp dünyayı düzene koymak; ☙ üçüncüsü de, yeryüzünü akılsız adamlardan temizlemek ve kötülerin elinden kurtarmaktır. ☙ Ey dünya! Ne kadar şefkatsiz ve kötü yaradılışlısın! Kendin besler, yine kendin yok edersin. ☙ Ya yaşlı Dahhâk'ın elinden padişahlığı alan Ferîdun'a ne oldu, o nerede şimdi? ☙ Yeryüzünde beş yüz yıl padişahlık yaptı; sonra o da ölüp gitti, yeri boş kaldı.

Dünyayı başkalarına bıraktı. Ondan götürdüğü tek şey hasret oldu! ☙ Biz insanlar, küçük büyük hep böyleyiz. İster çoban ol ister sürü... hepsi bir!

FERÎDUN
SALTANATI BEŞ YÜZ YILDI

Ferîdun emeline kavuştuktan sonra yeryüzünde kendisinden başka bir padişah tanımadı. ☙ Padişahların töresince, büyüklüğün taht, taç ve sarayını hazırladı. ☙ Mihrümâhın birinci gününde şahlara yaraşan tacını başına koydu.

Zaman kötülükten yana bütün tasasını attı, herkes Tanrı'nın doğru yolunu tuttu. ☙ Gönüller adaletle parlayınca padişahların töresine uyarak yeni bir bayramın temeli atıldı. ☙ Bütün akıllı adamlar ellerindeki yakut kadehlerle sevinç içindeydiler. ☙ Yeryüzü parlak şarabın, adaletin, yeni ayın ve yeni tahtın ışıklarıyla doldu. ☙ Ferîdun ateş yakmalarını ve içine amber ile safran atmalarını buyurdu.

İşte Mihregân bayramını kutlama, dinlenme ve yiyip içme âdeti o zamandan kalmıştır; onun dini ve töresidir. ☙ Mihrümâh ayı da onun yadigârıdır. Bu ayda sevinçli ol, keder yüzü gösterme! ☙ Ferîdun beş yüz yıl padişahlık yaptı. Bu zaman zarfında bir gün bile kötülük etmedi. ☙ Ey oğul! Görüyorsun ki sonunda bu dünya ona da kalmamıştır. O halde sen de hırsa kapılma, dünya için tasalanma! ☙ Dünya kimseye kalmaz; kimse onda aşırı bir sevinç bulamaz.

Ferânek'in bu olup bitenlerden, oğlunun padişah oluşundan haberi yoktu. ☙ Padi-

şahlık tahtı Dahhâk'tan boş kaldıktan, onun büyüklük günleri bittikten ☙ çok sonra Ferânek kutlu oğlunun padişah olduğunun haberini aldı. ☙ Bunu duyunca Tanrı'yı övdü; yıkandı ve önce Tanrı'nın huzurunda durdu. ☙ Başını yere koydu, Dahhâk'a lanet etti

Ve zamanın bu mesut değişikliğinden dolayı da Tanrı'ya şükretti. ☙ Muhtaçlara, talihsizliğinin kötülüklerine gizlice katlananlara ☙ el altından yardımlarda bulundu ve sırlarını kimseye açmadı. ☙ Böylece bir hafta boyunca o kadar çok bağışta bulundu ki, fakirlerin de zenginlerden farkı kalmadı. ☙ Daha ertesi hafta da ileri gelenler için bir meclis kurdu.

Evini bir çiçek bahçesi gibi süsledi, bütün büyük adamları misafir etti. ☙ Hazinesini düzenledi, sakladığı kıymetli şeyleri ortaya çıkardı. ☙ Nihayet hazinesinin kapısını açtı; artık onları dağıtmakta kararlıydı: ☙ Hazinelerinin kapısını açma zamanı geldiğini anlamış, oğlunun padişah olduğunu duyunca gözünde paranın kıymeti kalmamıştı. ☙ Padişahlara yaraşan elbiseleri, mücevherleri, altın takımlı arapatlarını,

Zırhlı tulgaları, kılıçları, külahları, kemerleri esirgemedi. ☙ Bütün bu hediyeleri develere yükledi ve temiz kalbini Allah'a çevirdi. ☙ Hediyelerin hepsini övgü dolu sözlerle birlikte oğluna gönderdi. ☙ Yeryüzünün padişahı olan oğlu bu hediyeleri seve seve kabul etti ve atasını övdü. ☙ Ordunun büyükleri bunu duyunca padişahın yanına gittiler ve

Ona: "Ey Tanrı nedir bilen muzaffer padişah! Tanrı'ya şükürler olsun ve Tanrı senden razı olsun. ☙ Böylece günden güne talihin artsın, senin kötülüğünü düşünenlerin talihi altüst olsun. ☙ Göklerden sana hep zafer yağsın ve sen daima hayır düşünen akıllı bir padişah ol!" dediler. ☙ Dünya görmüş insanlar dört bir yandan yollara döküldüler. Altınlar ☙ ve mücevherlerle gelip bunları padişahın tahtının önüne döktüler.

Her memleketin büyük adamları onun tahta çıkmasının verdiği mutluluk ve sevinçle kapısının önünde sıra sıra dizildiler. ☙ Onun tacı, tahtı, külahı ve padişahlık yüzüğü için Tanrı'dan saadet dilediler. ☙ Ellerini temiz bir dilekle göklere kaldırdılar: "Bu kutlu zamanın sonu gelmesin! Böyle bir padişah ebediyen bahtiyar olsun!" diye dua ettiler. ☙ Bundan sonra Ferîdun seyahate çıktı, dünyanın dört bir köşesini gezdi; gizli saklı her şeyi görüp öğrendi. ☙ Nerede zulmün izine rastladıysa ve harap olmuş bir ülke gördüyse,

Akıllılara yaraşır bir iyi niyetle o kötülükleri yapanların ellerini bağladı. ☙ Otların

yerine serviler ve güller dikerek yeryüzünü cennete çevirdi. ۞ Âmul'dan geçip Temşiyye'ye gitti ve orada oturmayı âdet edindi.

FERÎDUN'UN CENDEL'İ YEMEN'E GÖNDERMESİ

Ferîdun'un ömründen üç yıl daha geçince üç değerli oğlu oldu. ۞ Talihleri gereği dünyaya hâkim olmak, altın taçlar takmak için

Yaratılmış olan bu soyu sopu kutlu çocukların ۞ boyları serviyi, yüzleri de baharı andırıyor, her yönden babalarına benziyorlardı. ۞ Bunlardan ilk ikisi temiz yaradılışlı Şehrnâz'dan, en küçükleri de güzel yüzlü Ernevâz'dandı. ۞ Babaları sırf sevgisinin büyüklüğünden bu çocuklara bir ad takmamıştı. Nihayet büyüdüler, fillerle çarpışacak kadar güçlendiler. ۞ Ferîdun oğullarının tahta ve külaha layık bir çağa geldiklerini görünce,

İleri gelen, değerli adamlarından birini çağırdı. ۞ Her işte padişahın yanında bulunan ve padişaha yol gösteren bu adamın adı Cendel'di. ۞ Ferîdun ona: "Git, dünyayı gez dolaş ve büyüklerin soyundan öyle üç kız beğen ki, ۞ güzellikte benim oğullarıma eş ve benim akrabalığıma layık olsunlar; ۞ babaları, onlara karşı duyduğu sevginin çokluğundan, adları başkalarının dilinde dolaşmasın diye bir ad takmamış ve

Bir anadan, bir babadan doğmuş üç kardeş olsunlar. ۞ Yüzleri peri gibi temiz ve padişahlara yaraşan bir yaradılışta bulunsunlar. ۞ Boy bosça ve akılca birbirlerine benzesinler, güzellikte aralarında hiçbir fark bulunmasın!" dedi. ۞ Cendel bu sözleri dinledikten sonra kendi kendine doğru bir karar verdi. ۞ Çünkü o uyanık kalpli, güzel düşünceli, doğru sözlü, önemli işleri başarabilen bir adamdı.

Padişaha veda etti ve güvendiği bazı kimseleri de yanına alarak yola çıktı. ۞ İran'dan dışarı çıktı. Her yeri arayıp taradı, sorup soruşturdu. ۞ Hangi ülkede hangi büyük adamın herkesin gözünden sakladığı bir kızı olduğunu duyduysa ۞ gizli gizli onu araştırdı, hakkında söylenenleri dinledi. ۞ Kız babası olan bu büyükler arasında Ferîdun'a akraba olabilecek kimse yoktu.

Nihayet aydın yürekli, temiz yaradılışlı Cendel Yemen padişahı Serv'in yanına vardı. ۞ Cendel onun, istediği gibi üç kızı olduğunu duymuş, yani aradığını bulmuştu. ۞ Sülün nasıl gül fidanına yaklaşırsa o da sevinç içinde o Serv'in huzuruna çıktı. ۞

Evvela diz çöktü, yeri öptü ve kendisinden özür dileyerek onu övdü: ۞ "Akranları arasında sivrilmiş olan padişah ebedi olsun. Taç ve taht, her zaman onun varlığıyla aydınlansın!" dedi.

Yemen padişahı da: "Dudaklar hep seni övsün. Bir haber mi getirdin, yoksa bir buyruğun mu var? Bir elçi misin, yoksa büyük ve kutlu biri misin?" diye sorunca, ۞ Cendel: "Sevinçten hiç ayrılma, kötü eller senden ırak olsun. Ben yasemin kadar küçük, değersiz bir adamım. Yemen padişahına İran'dan haber getiriyorum. ۞ Sana, kutlu Ferîdun'un selamını getirdim. Sen istediğini sor, ben karşılığını vereyim. ۞ Kahraman Ferîdun'un sana selamı var. Onu küçük görmeyen bir kimse büyük demektir. ۞ Bana şöyle dedi: Git, Yemen padişahına söyle ki: Misk yeryüzünde kokusunu saçtıkça o da tahtının sahibi olsun!

Vücudun eziyetten daima uzak kalsın ve hazinen dopdolu bulunsun. ۞ Sen, ey Arapların ulusu, şunu bil ki, talihin yıldızından sana asla bir zarar gelmeyecek. ۞ Yeryüzünde hiç candan ve evlattan daha tatlı ve güzel bir şey olabilir mi? ۞ Hiç kimse insanın kendi çocuğundan daha üstün olamaz. Çocuk sevgisinden daha kuvvetli bir bağ yoktur. ۞ İnsan üç gözlü olsaydı, bizim üç oğlumuz üç gözümüzden daha değerli olurdu.

Çocuğu gözden daha değerli tut! Çünkü göz çocuğu görünce Tanrı'ya şükreder. ۞ Bunun için, akrabalık üzerine güzel sözler söyleyen, temiz düşünceli ve akıllı bir adam demiştir ki: ۞ Ben ancak kendimden daha çok beğendiğim biriyle akrabalık kurarım! ۞ Her akıllı adam ancak kendisine benzeyen kimselerle dost olur. ۞ Dostsuz ve akrabasız insanlar ordusuz padişaha benzerler; asla mesut olamazlar.

Benim mamur bir ülkem, hazinem, erlerim, kudretim, ۞ taca ve tahta layık, değerli ve ay yüzlü üç oğlum var; bunlar kimseye minnet etmeden her istediklerini elde edebilirler. ۞ Bu üç yüksek yaradılışlı gence, onların haberi olmaksızın, padişah soyundan gelmiş üç eş bulmak istiyorum. ۞ Ben dünyanın halini bilenlerden haber alarak koşa koşa buraya geldim. ۞ Ey ünlü padişah! Senin harem dairende, herkesin gözünden sakındığın, tertemiz üç kızın varmış,

Sen hâlâ bu üç kıza ad takmamışsın. Bunu duyunca gönlüm sevinçten taştı. ۞ Ben de hâlâ bu üç değerli oğluma uygun birer ad takmış değilim. ۞ Şimdi bu değerli ve çeşit çeşit mücevheri birbirine karıştırmak gerek! ۞ Bu üç tertemiz kızla, padişahlık tacına namzet olan şehzadelerin birbirlerine uygunluğu söz götürmez! ۞ İşte Ferîdun benimle sana böyle bir haber yolladı. Sen düşün de karşılığını ver!" dedi.

Yemen padişahı bu sözleri işitince sudan çıkarılmış bir yasemin gibi sarardı. ☙ İçinden: "Yeryüzünü gören gözlerim kızlarımı yastığımın başında göremeyecek olursa, ☙ aydın günlerim geceye döner. Onun için bu sorunun karşılığını hemen vermek uygun değil. ☙ Kızlarım her hususta sırdaşım olduklarına göre evvela onlarla bir konuşayım. ☙ Karşılık vermek için acele etmek doğru olmaz. Danışmanıma soracağım şeyler de var," dedikten sonra

Elçinin istirahat etmesi için bir yer gösterdi ve meseleyi daha etraflı düşünmek üzere odasına kapandı. ☙ Kapıyı kilitledi. Kimsenin yanına girmesine izin vermedi. Kederli kederli oturup düşünmeye başladı. ☙ Savaşçıların bulunduğu çölden birçok büyük kimseyi yanına çağırttı ☙ ve onlara bütün düşüncelerini açtı. ☙ Dedi ki: "Biliyorsunuz ki yeryüzünde, yüzleri bir mumdan daha parlak üç kızımız var.

Ferîdun şimdi bana bir haber göndermiş ve güzel bir tuzak kurmuş; ☙ gözüm kadar sevdiğim kızlarımı benden ayırmak istiyor. Ben de sizin bu konudaki düşüncenizi öğrenmek arzusundayım. ☙ Ferîdun elçisi aracılığıyla: Benim taca ve tahta layık üç oğlum var. ☙ Ben seninle bir akrabalık kurmak, temiz kızlarını oğullarıma almak istiyorum! ☙ diyor. Şimdi ben gönlüm istemediği halde evet dersem yalan söylemiş olurum. Yalan söylemekse bir padişaha yakışmaz.

Eğer bu teklifi kabul edersem kızlarımdan ayrılacağım, gönlüm ateş ve yüzüm gözyaşlarıyla dolacak. ☙ İsteğini yerine getirmezsem de yüreğim onun korkusuyla dolacak, ☙ çünkü cihan padişahı olan bir adamın düşmanlığını kazanmak kolay bir şey değildir!" dedi. ☙ Padişahın derdine derman arayan büyükler Ferîdun'un Dahhâk'a neler yaptığını, başına ne işler açtığını düşünmeye başladılar. ☙ Serv sözüne devam etti: "Aklınızdan geçenleri bana birer birer anlatın!" dedi.

Tecrübeli yiğitler şöylece karşılık verdiler: "Biz senin her esen yele uymanı uygun bulmayız. ☙ Ferîdun dediğin kadar kuvvetli bir padişahsa, biz de senin kulakları küpeli kulların değil miyiz? ☙ Düşüncelerimizi bildirmek kadar savaş atlarının dizginlerini kullanmak ve mızrak savurmak da elimizden gelir. ☙ Hançerlerimizden dökülecek kanla yeryüzünü bir şarap mahzenine, mızraklarımızla da gökyüzünü bir kamışlığa çevirebiliriz. ☙ Kızlarının değeri büyükse ve onları vermek istemiyorsan, sadece hazinelerinin kapısını aç ve Ferîdun'a hiçbir karşılık gönderme.

Yok, eğer çekiniyor da, başka bir çare arıyorsan, ondan yapılması imkânsız olacak kadar zor şeyler iste!" ☙ Yemen padişahı bu tecrübeli adamların söylediklerini dinledi. Fakat bu işin ne başını bulabildi ne de sonunu ... şaşırıp kaldı.

YEMEN PADİŞAHININ CENDEL'E CEVABI

Yemen padişahı Ferîdun'un elçisini çağırarak nezaketle şunları söyledi: ۞ "Ben sizin padişahınıza nispetle küçük bir padişahım. Onun her buyruğuna boyun eğerim. ۞ Fakat kendisine benim tarafımdan deyin ki: Senin için büyüklüğünün ve oğullarının çok değerli olduğu doğrudur.

Hele bir oğul taca ve tahta layık olursa, bir padişahın gözünde elbette daha çok değer kazanır. ۞ Bütün söylediklerini kendi çocuklarımı düşünerek anlıyorum. ۞ Eğer padişah benden gözlerimi, yiğitlerimin yetiştiği çölleri veya Yemen tahtını isterse ۞ vermekte hiç tereddüt etmem; çünkü bunlar kızlarımın yanında hiç kalır. ۞ Padişahın istedikleri bunlardan ibaret olsaydı, buyruğundan bir adım bile dışarı çıkmazdım.

Ancak kızlarımın yanımdan ayrılmaları, ülkemden dışarıya çıkabilmeleri için ۞ benim de padişahın oğullarını, o taca, tahta ışık veren şehzadeleri görmem gerekir. ۞ Onlar da bir kere benim yanıma gelsinler, bu karanlık ruhum onları görmekle aydın ۞ ve gönlüm şad olsun, onların uyanık canlarını göreyim, ۞ ondan sonra ben de şu yeryüzünü gören gözlerim kadar sevdiğim kızlarımı töremize uygun olarak onlara vereyim.

Yüreklerinin adaletle dolu olduğunu görürsem elimi onlara uzatacağıma söz veririm. ۞ Yok, eğer Ferîdun kızlarımı görmek isterse, hemen onları yanına gönderirim!" ۞ Söz eri Cendel bu karşılığı alınca âdet olduğu üzere tahtı öptü ۞ ve onu överek saraydan çıkıp Ferîdun'a gitmek için yola çıktı. ۞ Ferîdun'un yanına varınca bütün olup biteni ona anlattı.

Bunun üzerine Ferîdun oğullarını çağırttı ve bütün sırlarını, ۞ Cendel'in seyahate çıkışını ve bundaki maksadı olduğu gibi anlattıktan sonra şöyle dedi: ۞ "Yemen padişahının oğlu yoktur. Sadece başının tacı olan üç kızı var. ۞ Bir melek dahi bunlar gibi bir gelin bulsa, önlerinde yere kapanıp toprağı öper. ۞ Ben bu kızları sizin için babalarından istettim ve lüzumlu şeyleri de söylettim.

Şimdi bir kere de sizin onun yanına gitmeniz ve kendisiyle görüşmeniz gerek. Yanına gittiğiniz zaman güzel güzel konuşun, ۞ akıllıca bir tavır takının, söyleyeceği sözleri can kulağıyla dinleyin ۞ ve düzgün karşılıklar verin! O size bir şey sorarsa, cevaplarınız güzel olsun. ۞ Çünkü bir padişah oğlunun olgun ruhlu, ۞ aydın yürekli, temiz dinli, başına gelecekleri önceden görebilen,

Her zaman doğruyu söyleyen ve aklını kendisine süs yapabilen bir kimse olması

gerekir! ☙ Size söylediklerimi iyi dinleyin, dediklerimi yaparsanız mesut olursunuz. ☙ Yemen padişahı keskin görüşlü biridir. Öyle, insanlar arasında onun gibisine kolay kolay rastlanamaz. ☙ Sözü güzel, yüreği aydın, yaradılışı temiz, her mecliste övülmeye değer bir padişahtır. ☙ O askeri, hazinesi, bilgisi, aklı ve düşüncesi bol bir taç sahibidir.

Onun tarafından akılsızlıkla suçlanacak bir harekette bulunmamaya dikkat edin. Çünkü bilgili adamlar karşılarındakini sınamak için hilelere başvururlar. ☙ O da, meselâ oraya gittiğinizin daha ilk günü sizin için bir meclis kurar ve sizi meclisin şerefli bir yerine oturtur. ☙ Sonra baharda çiçeklerle, türlü türlü kokular, renkler ve nakışlarla süslü bir bahçeyi andıran o güneş yüzlü kızlarını da meclise getirtir. ☙ Ve o üç güneş yüzlüyü tahtın üzerine birer servi gibi yerleştirir; ☙ boy bosça ve yüzce onları birbirinden ayırmak güçtür.

Küçükleri öndeki, büyükleri arkadaki ve ortancaları da ortadakidir. ☙ Küçük kız büyüğünüzün, büyüğü küçüğünüzün, ☙ ortancası da ortancanızın yanına oturur. Dikkat edin, bu ciheti yanlış bellerseniz sonra zararını çekersiniz. ☙ Bundan başka, meselâ size bu birbirine benzeyen kızlardan hangisinin büyük, ☙ hangisinin ortanca ve hangisinin küçük olduğunu sorar. Dediğim gibi karşılık verir ve:

Yukarda oturan küçüktür, büyüğün şimdi bulunduğu yerde oturması yakışık almıyor, ☙ ortancanın da ortada oturması gerekir, derseniz oyunu siz kazanmış olursunuz," dedi.

FERÎDUN'UN OĞULLARININ YEMEN ŞAHININ YANINA GİTMESİ

Bu çok değerli ve temiz gençler babalarının öğütlerini can kulağıyla dinleyip kabul ettiler ☙ ve kafaları bilgi ve efsunla dolu olarak yanından ayrıldılar. ☙ Zaten böyle bir babanın yetiştirdiği çocuklara düşünceli ve bilgili olmaktan başka ne yaraşır?

Gidip yolculuk için hazırlanmaya başladılar ve mûbedlerin de kendilerine katılmalarını istediler. ☙ Güneş yüzlü, ünlü ve gökteki yıldızlar kadar sayısız yiğitten kurulu bir orduyla yola çıktılar. ☙ Yemen padişahı Serv konukların yaklaştığını duyunca türlü türlü teçhizatıyla sülün kanadını andıran bir ordu hazırladı. ☙ Onları karşılamak için ordudan, akrabalarından ve akıllı adamlardan oluşan bir heyet gönderdi. ☙ Nihayet üç değerli genç gelip Yemen'e girdiler. Kadın erkek bütün halk onları karşılamaya çıktı.

Yerlere mücevherler ve safranlar döktüler, şarabı miskle karıştırıp atların yelelerine sürdüler, ayaklarının altına da altınlar saçtılar. Konuklara tuğla yerine altın ve gümüşten yapılmış bir köşk hazırlanmıştı. Çok değerli eşyalarla dolu olan köşkün içi Rûm kumaşlarıyla döşeliydi. Yemen padişahı konuklarını getirip köşke yerleştirdi. Gece geçip de gündüz oluncaya kadar gençlerin arzuları arttı.

Nihayet tıpkı Ferîdun'un dediği gibi, Yemen padişahı kızlarını gizlice haremden çıkardı. Üçünün yüzünde de öyle bir parlaklık vardı ki, bakmak güçtü. Kızlar mecliste yine Ferîdun'un dediği gibi oturdular. Padişah gençlere: "Bu değerli kızların, bu üç yıldızın hangisi küçüktür? Ortanca ve büyük hangisidir? Söyleyin de biz de ona göre bilelim," dedi.

Delikanlılar bu soruya babalarından öğrendikleri gibi cevap verince bu hileyi önlemiş oldular. Yemen padişahı ve mecliste bulunanların hepsi bu duruma şaşırıp kaldılar. Padişah hileye sapmanın bir işe yaramayacağını anlayınca: "Evet, dediğiniz gibidir!" diyerek sırayla, küçük gence küçük kızını, büyük gence büyük kızını verdi. Bu iş bittikten ve böylece birbirlerine kavuştuktan sonra,

Güzel kızlar üç taç sahibinin ve babalarının yanında duydukları utançtan terlemiş, yanakları kızarmış ve tatlı tatlı mırıldanmalar, naz ve utangaçlık içinde evlerine döndüler.

YEMEN ŞAHI SERV'İN FERÎDUN'UN OĞULLARINI BÜYÜYLE SINAMASI

Arapların büyüğü, Yemen padişahı Serv şarap getirtip mecliste bulunanlara içirdi. Çalgıcıları çağırttı. Şarap içme ve sohbet gece yarısına kadar sürdü. Ferîdun'un oğulları ve kendisinin de damatları olan gençler hep onun şerefine içtiler ve

Sarhoş oluncaya, uyumak ve dinlenmek isteyinceye kadar buna devam ettiler. Serv yatacakları yerin bir gülsuyu hazinesinin yanında hazırlanmasını buyurdu. Güzel talihli gençler güller saçan bir ağacın dibinde uykuya daldılar. Bunun üzerine Arapların ve efsuncuların padişahı olan Serv başka bir hile için düşünmeye koyuldu. Gül bahçesinden çıkarak büyücülüğün gerektirdiği hazırlıkları yaptı ve

Gençlere zararı dokunması için soğuk ve azgın bir rüzgâr estirdi. Öyle ki, o rüzgârla çöller, çimenlikler dondu; kargalar bile kanat açamaz oldu. Büyü bozucu Ferîdun'un oğulları o şiddetli soğukla yerlerinden sıçrayıp kalktılar. Tanrı vergisi

güçleri ve zekâlarıyla, padişahlara ve yiğitlere yaraşır bazı büyülerle ۞ o cadının büyüsünü önlediler. Böylece soğuk onlara hiç zarar veremedi.

Sabahleyin güneş dağın üstünden görününce, usta büyücü Serv acele acele ۞ üç damadının yanına geldi. Onları, yanakları morarmış, ۞ soğuktan donmuş, işleri tersine dönmüş bir halde bulacağını ve böylelikle kızlarının yine kendisine kalacağını umarak. ۞ Fakat güneşle ay onun istediği gibi dönmedi. ۞ Üç kayıtsız gencin padişahlık tahtında yeni bir ay gibi oturmaya devam ettiklerini ve

Büyünün onlara hiçbir zarar vermediğini görünce hilelerle vakit geçirmenin uygun olmayacağını anladı. ۞ Bunun üzerine bir meclis kurdu. Bütün büyükler toplandılar. ۞ Serv eskiden kalma hazinelerin kapısını açtı, öteden beri sakladığı sırrı ortaya dökmüş oldu. ۞ Yanakları güneş gibi parlak, baştan ayağa kadar cennet bahçesi gibi güzellik ve tazelik içinde boğulmuş, ۞ nazla büyümüş, kıvrım kıvrım kıvranmanın ıstırabını sadece kâkülleri tatmış olan, taç ve hazine sahibi

Kızlarının üçünü de getirtti ve onları üç delikanlıya, o yeni ay gibi güzel üç yiğit padişaha verdi. ۞ Yemen padişahı bu sırada duyduğu kin ve düşmanlıkla: "Ferîdun'dan bana bir kötülük gelmedi. ۞ Ben, benim gibi yiğit bir padişahın soyundan sadece kızların doğacağını nasıl bilirdim? ۞ En talihli insan kızı olmayandır. Çocukları kız olanın talih yıldızı sönüktür!" dedikten ۞ sonra mûbedlerin önünde sözlerine şöyle devam etti: "Şu ay gibi kızlar bu padişahlara layıktırlar.

Hepiniz bilin ki, gözüm kadar kıymetli olan bu üç kızı âdetlerimize uygun olarak bu gençlere veriyorum. ۞ Onlar da kızlarıma gözleri gibi baksınlar ve içlerine canları gibi nakşetsinler." ۞ Bundan sonra kendisinden geçmiş bir halde gelinlerin eşyalarını bağlatarak çevik develerin sırtına yükletti. ۞ Çeyiz olarak verilen mücevherlerin parıltısından Yemen baştan başa aydınlandı. Develer birbiri ardınca dizildiler. ۞ Bir evlat iyi ahlaklı olduktan sonra ister erkek ister kız olsun, değerlidir.

Nihayet hazırlıklar bitti ve uyanık kalpli gençler Ferîdun'un ülkesine doğru yola koyuldular.

FERÎDUN'UN OĞULLARINI SINAMASI

Ferîdun oğullarının, bu üç padişahın gelmekte olduğunu duyup hemen yola çıktı. ۞ Onların yüreklerini anlamak, kötü şüphelerini gidermek istedi. ۞ Öyle bir ejderha kılığına girdi ki, aslan bile onun eline geçse canını kurtaramazdı. ۞ Coşmuş, köpürmüş bir halde ağzından ateş püskürüyordu.

Oğulları kendisine yaklaşınca, toz içinden yükselen karanlık bir dağ göründü. ۞ Ferîdun bu tozu dağıtarak, gürültüsü dünyayı dolduran bir nara attı. ۞ Evvela taç sahi-bi ve değerli olan büyük oğluna doğru hızla yürüdü. ۞ Oğlu kendi kendine: Akıllı bir kimse bir ejderhayla savaşmayı uygun bulmaz, dedi ۞ ve arkasını döndüğü gibi kaçmaya başladı. Bunun üzerine babası onun kardeşlerine doğru saldırdı.

Ortanca oğlu ejderhayı görünce hemen yayını kurup çekti ve: ۞ "İş savaşmaya vardıktan sonra bir cenk süvarisi ile kükremiş bir aslan arasında fark yoktur!" dedi. ۞ Küçükleri kardeşlerinin yanına gelip de ejderhayı görünce köpürdü. ۞ Ejderhaya dedi ki: "Bizim önümüzden çekil, aslanların yolunda dolaşma! ۞ Kulakların Ferîdun'un adını duyduysa bize çatmaya kalkışma.

Biz üçümüz de onun oğullarıyız ve gürz kullanmasını bilen savaşçılarız! ۞ Ya bu

yolsuzluktan vazgeçersin yahut kafana şu gürzü indirir, kin ve intikam külahını sana giydiririm!" dedi. ۞ Kutlu Ferîdun bütün bunları görünce oğullarının hüner derecesini anladı ve gözden kayboldu. ۞ Geri döndü ve bu sefer yeniden babaları gibi davrandı. Âdet olduğu üzere, en önde kendisi, ۞ davullar, kükremiş sarhoş filler, elinde öküz kafası biçimindeki gürzü,

Arkasında komutanları ve bütün yeryüzü avucunun içinde olarak tekrar oğullarının karşısına çıktı. ۞ Oğulları onu görünce atlarından inip koşa koşa yanına gittiler. ۞ Önünde eğilip toprağı öptüler. Davulların ve fillerin sesi yükseldi. ۞ Babaları ellerinden tutup onları okşadı ve hepsine derece derece mevkiler verdi. ۞ Saraya dönünce gizlice Tanrı'nın önünde diz çöktü.

Zamanın bütün iyilik ve kötülüklerini yaratan Tanrı'yı övdü. ۞ Sonra oğullarını çağırdı ve onları şerefli birer mevkiye oturttu. ۞ Dedi ki: "Soluklarıyla yeryüzünü yakmak isteyen o ejderha, ۞ sizin insanlık değerlerinizi artırmak isteyen babanızdı. ۞ Şimdi size, akıllılara yaraşacak güzel birer ad vereceğim.

Sen ki en büyük oğlumsun, senin adın Selm olsun ve yeryüzü emellerinle dolsun. ۞ Sen ki ejderhanın ağzına düşmemek için selametin çaresini aradın ve kaçmak gerektiğinde tereddüt etmedin. ۞ Ne aslandan ne de filden korkan bir adama cesur deme, deli de! ۞ İlk anda kızgınlığına kapılan ve ateşten daha atılgan davranan ortanca oğlumuza ۞ Tûr adını verelim. O kükremiş bir filin bile yenemeyeceği yiğit bir aslandır.

Bir taht sahibine lazım olan hüner cesarettir. Çünkü korkak bir adam tahta layık olamaz. ۞ En küçüğünüz akıl ve savaş eridir. Gerektiği zaman atılgan, gerektiğinde de ihtiyatlıdır. ۞ O akıllı kimseler gibi işin ortasını seçti; ne ateşte yandı ne de yerlerde süründü. ۞ O yiğittir, akıllıdır, gençtir. Dünyada övülmeye layık insan odur. ۞ Şimdi öyleyse onun adını da İrec koyalım. Nasibi daima büyüklük olsun.

İlk anda yumuşaklık gösterdi, ama gerektiğinde de yiğitçe davrandı. ۞ Şimdi de memnuniyetle peri yüzlü Arap kızlarının adını takayım: ۞ Selm'in karısının adı Arzuy, Tûr'unkinin adı Mâh-ı âzâdecûy. ۞ Temiz huylu İrec'in güzellikte Süheyl yıldızını bile kendisine kul eden karısınınki de Sehî olsun!" dedi ۞ ve bu iş bittikten sonra şu dönen gökyüzünün yıldızları hakkında müneccimlerce

Yazılmış bir kitap getirtti, önüne koydu ve ünlü oğullarının talihlerine baktı. ۞ Evvela Selm'in yıldızını aradı. Müşteriden başka bir yıldız göremedi. ۞ Tûr'un yıldızı uğurlu ve yiğit güneşin sahibi olan Aslan burcundaydı. ۞ Kutlu İrec'in yıldızına ba-

kınca ayın sahibi olan yıldızı gördü. ۞ Bu yıldız onun birtakım karışıklıklar ve savaşlarla karşılaşacağını gösteriyordu.

Ferîdun buna çok üzüldü, ciğerinden soğuk bir ah! çıktı. ۞ Feleğin Îrec'e karşı iyi davranmayacağını, ona sevgi göstererek işlerini düzenlemeyeceğini anlamıştı. ۞ Bu aydın ruhlu oğlunun düşüncesiyle kötümserliğe düştü.

FERÎDUN'UN YERYÜZÜNÜ OĞULLARI ARASINDA PAYLAŞTIRMASI

Ferîdun yıldızlar ilminden bu sırları öğrendikten sonra ۞ içindeki sırrı açığa vurarak yeryüzünü üç parçaya ayırdı:

Bu parçalardan biri Rûm ve Batı, birisi Türkistan ve Çin, diğeri de yiğitler ülkesi İran'dı. ۞ Birinci parçayı, yani bütün Rûm ve Batı ülkesini Selm'e verdi ۞ ve bir ordu toplayarak batıya gitmesini buyurdu. ۞ Böylece Selm de padişahların tahtına ayak basarak "Batı padişahı" adını aldı. ۞ Sonra Tûr'a Tûran ülkesini verdi ve onu Türklerle Çin'in padişahı yaptı.

O da babasının hazırladığı bir orduyla yola çıktı. ۞ Büyüklüğün tahtına oturdu, beline kemerini kuşandı ve cömertliğin elini açtı. ۞ Büyükler önüne mücevherler saçtı. Bütün dünya onu "Tûran padişahı" olarak tanıdı. ۞ Sıra Îrec'e gelince, babası ona da İran'ı ۞ ve İran'la beraber, mızraklı yiğitlerin yetiştiği çölü, padişahlığın taç ve tahtını verdi.

Çünkü fildişi tahta, taca, kılıca ve saltanat mührüne layık olarak onu görmüştü. ۞ Akıllı, bilgili ve düşünceli olanlar, onu "İran padişahı" olarak kabul ettiler. ۞ Böylece her üçü de padişah soyundan gelenlere yaraşacak şekilde yerlerine geçtiler.

SELM'İN ÎREC'İ KISKANMASI

Aradan uzun bir zaman geçti. Fakat zamanın içinde saklı bir sır vardı. ۞ Akıllı Ferîdun artık kocamış, baharın o güzel bahçesi toz toprakla dolmuştu.

Her kuvvet zaman geçtikçe zayıflığa yüz tutar! derler. ۞ Ferîdun'un da aydın günleri kararmaya başlayınca oğulları kötü düşüncelere kapıldı. ۞ Selm'in nihayet yüreği yerinden oynadı; hali başkalaştı. ۞ Babasının bağışını, tahtını küçük oğluna bırakmış olmasını bir türlü kabullenemiyordu. ۞ Yüreği kinle doluydu ve kaşları hep çatıktı. Tuttu, Çin padişahına bir elçi yolladı.

Ona hemen bir atlı göndererek düşüncelerini bildirdi. ☙ Dedi ki: "Ey Türklerin ve Çin'in padişahlar padişahı! Ey hünerli, aydın yürekli ve her şeyin iyisini seçen! ☙ Felek bize zarar vermeyi uygun gördü. Bir servi gibi yüksekte olduğumuz halde bizi aşağılara düşürdü. ☙ Sen şu işe bak. Bu öyle bir iştir ki, eski zamanlardan beri benzeri işitilmiş değildir. ☙ Biz padişahlığın tahtına layık üç kardeştik; en küçüğümüz olan tahttan yana bizden daha yüksekte bulunuyor.

Mademki ben yaşça ve başça daha öndeyim, feleğin bana yâr olması daha uygundu. ☙ Haydi, diyelim ki, taç, taht ve külah bana verilmedi; fakat benden sonra sıra senin değil mi? ☙ Babamızın bize böyle haksızlık etmesine kırılmamız yerinde bir şeydir. ☙ İran gibi yiğitler çölünü ve Yemen'i İrec'e, Rûm ve Batı ülkesini bana, ☙ Türklerin çölünü ve Çin'i de sana veriyor ve böylece en küçüğümüz İran'a padişah oluyor.

Ben bu dağılıma razı değilim. Babanın kafasında düşünce diye bir şey yok!" ☙ Sonra atlı bir elçiyi yola çıkardı ve Tûran padişahının yanına yolladı. ☙ Elçi duyduğu her şeyi anlattı ve Tûr'un beyinsiz kafasını boş şeylerle doldurdu. ☙ Cesur Tûr bu sırrı duyunca sert bir aslan gibi heyecanlandı. ☙ Ve gelen elçiye şu karşılığı verdi: "Git, padişahına şöyle söyle:

Ey adalet sahibi! Demek babamız bizi gençliğimizde aldattı! ☙ Fakat onun kendi eliyle diktiği bu ağacın meyvesi kan, yaprakları da zehirdir. ☙ Bu hususta konuşmak için seninle yüz yüze gelmemiz gerek!" ☙ Tûr bundan başka kardeşinin yanına büyüklerden, konuşmakta yetenekli birisini daha gönderdi ve: ☙ "Benden kardeşime selam söyle: Ey gönlü uyanık ve bahtiyar padişah!

Aldatılmış bir savaş erinin daha fazla sabretmesi doğru değildir. ☙ Bu işin üzerinde fazla durmak ve tereddüt etmek gereksiz!" dedi. ☙ Elçi Tûr'un cevabını getirince, üstü kapalı duran bu sır açığa çıkmış oldu. ☙ Bunun üzerine iki kardeşten biri Rûm'dan, biri de Çin'den yola çıktı. ☙ Böylece zehirle bal birbirine karışmış oldu.

Nihayet iki kardeş buluşarak gizli ve açık her şeyi konuştular.

SELM VE TÛR'UN FERÎDUN'A HABER GÖNDERMESİ

Çevik, güzel söz söyleyen, gönül gözü açık bir mûbed seçtiler. ☙ Yabancıları dışarı çıkararak onunla uzun uzun görüştüler. ☙ Evvela babasına karşı utanmayı bir yana bırakarak Selm söze başladı. ☙ Elçiye: "Olabildiğince hızlı bir şekilde yola çık, o kadar hızlı ol ki, toz ve rüzgâr bile sana yetişemesin!

Yol almaktan başka hiçbir düşüncen olmasın ve çabuk Ferîdun'un yanına var! ☙ Sarayına girince evvela bizden selam söyle ☙ ve: Tanrı korkusu her iki dünyada da insana lazımdır. ☙ Genç bir adam kusurlarını ihtiyarlık günlerinde gidereceğini ümit etse de, ağarmış saç bir daha kararmaz. ☙ Sen yalnız bu dünyayı sever de ebediliği onda ararsan, asıl ebedi olan öteki dünya başına dar gelir.

Tertemiz Tanrı güneşin bulunduğu yerden kara toprağa kadar bütün cihanı sana vermiştir. ☙ Sen ondan daima padişahlık için gerekli olan şeyleri istedin. Fakat onun buyruğuna uymadın. ☙ Yanlış hareketlerde bulundun, doğru bir iş yapmadın, dünyayı oğullarına bölerken doğruluk aramadın! ☙ Senin akıllı ve yiğit üç oğlun vardı. Bunlar nihayet büyüdüler. ☙ Bunların birinin diğerinden daha üstün bir yeteneği olmadığı halde niçin biri diğerinden üstün oldu?

Oğullarından birini ejderha soluklarının altında bıraktın; birini bulutlara kadar yükselttin. ☙ Birini de, başına taç giydirip başucunda alıkoydun. Gözlerin hep onu görmekle aydınlandı. ☙ Biz ana ve babadan yana ondan daha aşağıda değiliz ki, padişahlık tahtına layık olmayalım! ☙ Ey yeryüzünün adaletli padişahı! Bu hareketin bizi hoşnut etmedi. ☙ Eğer taç o değersiz baştan uzaklaşırsa dünya da ondan kurtulur.

Onu dünyanın başka bir köşesine gönder, o da bizim gibi senin gözünden ırak olsun. ☙ Yoksa Türk ve Çin atlılarından ve kinci Rûm yiğitlerinden ☙ gürzlerle silahlandırılmış bir ordu hazırlar, İrec'den ve İran'dan intikamımı alırım! de" ☙ Mûbed bu sert sözleri dinledikten sonra yeri öptü ve onlara arkasını döndü. ☙ Üzengiye ayağını koyar koymaz, nasıl ateş bir rüzgârla birdenbire parlar ve yükselirse, o da öylece yola çıktı.

Ferîdun'un sarayına vardı. Sarayın üstü görünmüyordu. ☙ Çatısı bulutlara kadar yükseliyordu; genişliği bir dağdan diğerine kadar uzanıyor, adeta yeryüzünü kaplıyordu. ☙ Kapısında güçlü kuvvetli bekçiler vardı, soylu ve diğer değerli adamlarsa içerideydiler. ☙ Ferîdun'un bir yanında zincirli aslanlarla kaplanlar, bir yanında da azgın savaş filleri duruyor; ☙ bazı cesur yiğitlerden aslanlarınki gibi sesler yükseliyordu.

Mûbed askerleriyle birlikte ayakta duran padişahın bulunduğu yeri gökyüzüne benzetti. ☙ Uyanık ve işinin ehli bekçiler gidip dünya padişahına ☙ değerli bir elçinin geldiğini haber verdiler. ☙ Padişah emir buyurdu; kapının perdesini kaldırdılar, elçiyi atından indirip huzura çıkardılar. ☙ Ferîdun'u karşısında gören elçinin gözü ve gönlü onunla doldu:

Boyu servi gibi uzun, yüzü güneş gibi parlak, saçları kâfur gibi beyaz, yanakları gül gibi kırmızıydı. ۞ Yanakları hicapla, padişahlara yaraşan dili tatlı sözlerle ve dudakları da tatlı gülümseyişlerle doluydu. ۞ Elçi onu görür görmez secdeye kapandı ve dudaklarının değdiği yeri öpücüklerle doldurdu. ۞ Ferîdun hemen onu yerden kaldırdı ve şerefine uygun bir yer gösterdi. ۞ Ona evvela iki değerli oğlunun gönülce şen ve vücutça sağlıklı olup olmadığını,

Çöllerden geçerken bu uzun yolların iniş ve çıkışlarında zahmet çekip çekmediğini sordu. ۞ Bundan sonra elçi söze başladı: "Ey değerli padişah! Bu dünyada hiç kimse padişahlık tahtını sensiz görmesin!" dedi. ۞ "Durumlarını sorduğun kimseler senin istediğin gibidir. Sayende hepsi sağdır. ۞ Ben padişaha layık ve kendine sahip olamayan bir kulum. ۞ Sana hoşuna gitmeyecek bir haber getirdim. Bu haberi gönderen pek kızgındır. Fakat ben suçsuzum.

Eğer padişah izin verirse, bu akılsız gençlerin gönderdiği haberleri ileteyim!" ۞ Padişah duyduğu her şeyi anlatmasını buyurdu.

FERÎDUN'UN OĞULLARINA CEVABI

Ferîdun kulaklarını açıp olanca dikkatiyle onu dinledi. Elçinin söylediklerini duyunca beyni kaynadı: ۞ "Ey akıllı kişi! Senin özür dilemene lüzum yok! ۞ Böyle bir haberi ben zaten bekliyordum. İçime hep böyle doğuyordu.

Sen o işe yaramaz, kötü, beyinleri fesatla dolu iki Ehrimen'e ۞ de ki: Sizin ne olduğunuzun ortaya çıkması iyi oldu. Sizden beklenen selam bu mu olacaktı? ۞ Öğütlerimin hiçbirini hatırlamıyorsanız bile bari biraz akıllı ve olgun birer insan gibi davransaydınız. ۞ Tanrı'dan ne korkuyor ne de utanıyorsunuz. Aklınız hep kötülüğe çalışıyor. ۞ Bir zamanlar benim de saçlarım katran, boyum servi ve yüzüm de ay gibiydi.

Sırtımı kamburlaştıran felek hâlâ dönmeye devam ediyor. ۞ Beni bu hale getiren zaman günün birinde sizi de kamburlaştıracaktır. Kaldı ki, bizi bu hale getiren bile ebedi değildir. ۞ Tertemiz Tanrı'nın yüce adına, parlayan güneşe, kara toprağa, ۞ padişahlığın taht ve tacına, Zühre ve aya yemin ederim ki, ben size kötü gözle bakmış değilim. ۞ Ben akıllı kimselerle, müneccimlerle, mûbedlerle bir meclis kurdum.

Uzun uzun onlarla bunu düşünüp görüştükten sonradır ki, yeryüzünü adaletle size pay ettik. ۞ Ben bu meclisle kimsenin hakkı kimseye geçmesin istedim. Yaptığım

işte hiçbir haksızlık yoktur. ۞ Yüreğim hep Tanrı korkusuyla doludur. Ben yeryüzünde hep doğruluk aradım. ۞ Padişahlığım sırasında yeryüzünü mamur bir hale getirdiği için bu meclisi dağıtmak istemedim ۞ ve padişahlık tahtımı iyi talihli oğullarıma vermeyi düşündüm.

Şimdi eğer Ehrimen sizin gönlünüzü benim öğütlerimden ayırıp yolsuzluğa ve karanlığa yöneltiyorsa, ۞ bir kere düşünün, böyle bir hareket yüce Tanrı'nın hoşuna gider mi? ۞ Eğer dinlerseniz size bir söz daha söyleyeyim: Ne ekerseniz onu biçersiniz! ۞ Bana doğru yolu gösteren kılavuz: Ebedi âlem, bu âlemden başka bir âlemdir! dedi. ۞ Hırsınız evvelce akla uygundu. Nasıl oldu da dev sonradan yoldaşınız oldu?

Korkarım ki, o ejderin pençesinde ruhunuz da vücudunuzdan ayrılmasın. ۞ Benim zamanım artık dünyadan gitme zamanıdır. Kızgınlığa ve coşkunluğa kapılma zamanı değildir. ۞ Size, hareket serbestliği kazanmış üç oğul babası bir ihtiyar işte bu önemli sözü söylüyor: ۞ Yüreği hırstan arınmış bir insanın gözünde, toprakla padişahlık tacı birdir. ۞ O halde toprak için kardeşini satan, feda eden bir kimsenin soysuz olduğunu söylemek de yerindedir.

Dünya sizin gibileri çok gördü ve daha da görecektir. O hiç kimseye boyun eğmeyecektir. ۞ Bilirsiniz ki, kıyamet gününde sizi kurtaracak olan ancak Tanrı'dır. ۞ Arayın, bu yolun hazırlığını görün ve çalışın. Ta ki sonunda büyük zahmetlerle karşılaşmayasınız!" dedi. ۞ Elçi bu sözleri dinledikten sonra yeri öptü, yüzünü döndürdü ۞ ve Ferîdun'un yanından öyle süratle uzaklaştı ki, rüzgârla arkadaş olduğu sanılabilirdi.

Elçi gittikten sonra padişahlar padişahı bütün saklı şeyleri açığa vurdu. ۞ Yeryüzünü ele geçirmek isteyen şehzadeyi, İrec'i, yanına çağırttı ve olanı biteni ona anlattı. ۞ Dedi ki: "Savaşmak isteyen iki oğlum batıdan bu yana doğru geliyor. ۞ Yıldızlar onların kötülükten hoşlanmalarını istemiş. ۞ Onlar ürünleri kötülük olan bir ülkenin havası ve suyuyla yetişmişler.

Bil ki, ancak başında tacın bulunduğu sürece kardeşlerin kardeş olarak kalır; ۞ Yüzün buruşunca yastığının etrafında kimsecikler dönmez. ۞ Kendine çekilen kılıçlara karşı sevgi ve yumuşaklık gösterirsen başın felaketten kurtulmaz. ۞ Benim iki oğlum da saklı kalmış gerçekleri dünyanın iki ucundan işte böylece açığa vurdular. ۞ Şimdi eğer sen de savaşmak istiyorsan hazinenin kapısını aç ve hazırlık yap.

Eğer sen kadehini kuşluk vakti eline almazsan; onlar sana karşı kazanacakları zafe-

rin şerefine, akşam vakti kadehlerini kaldırabilirler. ☙ Yeryüzünde senin ayrıca dost aramana lüzum yok. Doğruluk ve herkesi hoş tutmak senin dostun ve yardımcındır!" ☙ Hünerler sahibi İrec bu sözleri dinledikten sonra o şefkatli padişaha, o bahtiyar babaya baktı ve: ☙ "Ey padişah, şu feleğin dönüşüne bir bak!" dedi. ☙ "Üzerimizden bir yel gibi gelip geçiyor. O halde akıllı bir kimsenin gam çekmesine ne lüzum var?

Felek daima erguvan renkli yanakları solduruyor, aydın ruhlu insanların yüzünü karartıyor. ☙ Hayatın başlangıcı bir hazinedir. Fakat sonu zahmet ve eziyettir. Eziyet çekerek bu dünyadan gitmek de muhakkaktır! ☙ Mademki sonunda yatağımız toprak, yastığımız da tuğladır, o halde bu yeryüzüne ne diye bir ağaç dikmeli ki, ☙ feleğin çarkı hep onun üzerinden geçecek, kökleri kanla beslenecek ve meyvesi kinden ibaret olacaktır. ☙ Bu dünya bizim gibi nice kılıç, taht ve yüzük sahibi padişahlar görmüş ve daha da görecek.

Fakat bizden önce gelen padişahların hiçbiri öç almayı âdet edinmemiştir. ☙ Önümde senin gibi örnek bir padişah varken ben günlerimi kötülükle geçiremem. ☙ Tacın, tahtın ve külahın bana lüzumu yok. Yanıma bir ordu almadan tek başıma onların yanına gideyim. ☙ Onlara: Ey benim canım ve tenim kadar değerli, ünlü kardeşlerim! ☙ Yeryüzünün padişahına karşı kızgınlığa kapılmayın, kin beslemeyin!

Çünkü kin beslemek ve öç almaya kalkışmak din sahibi olanlara yakışmaz. ☙ Dünyaya niçin bu kadar bel bağlıyorsunuz? Onun Cemşîd'e neler yaptığına bir kere bakın. ☙ Sonunda Cemşîd de göçtü gitti. Ne tacı kaldı, ne tahtı ne de kemeri. ☙ Hepimizi aynı akıbet bekliyor! diyerek, ☙ kin ve intikamla dolu yüreklerini imana getireyim! Onlara karşı benim de kinle karşılık vermemdense böylesi daha iyidir."

Dedi ki: "Kardeşin savaş isterken, sen düğün bayram istiyorsun. ☙ Şunu söyleyeyim ki, ayın ışıklı olmasına şaşılmaz. ☙ Senin gibi erdemli bir kişiden de ancak böyle bir karşılık beklenebilir. Senin gönlün aranızdaki sevgi ve yakınlık bağlarını sağlamlaştırmak istiyor. ☙ Fakat akıllı bir kimse göz göre göre, değeri sonsuz olan başını ve canını ejderhanın ağzına nasıl atar? ☙ Ejderden beklenecek şey ancak ısırıcı bir zehirdir, onun yaradılışından aldığı nasip budur!

Ey oğul, yine sen bilirsin ama düşüncen böyleyse haydi, hazırlan! ☙ Emir ver de askerlerinin arasından birkaç köle sana yoldaş olsun. ☙ Ben de yüreğimin dertlerini dökerek kardeşlerine bir mektup yazayım. ☙ Belki böylece yine seni karşımda sağ olarak görürüm. Canım ancak senin yüzünle aydınlanır!"

İREC'İN KARDEŞLERİNİN YANINA GİTMESİ

Yeryüzünün padişahı Ferîdun Batı ve Çin padişahlarına bir mektup yazdı.
Mektubunun başında, daima var olan Tanrı'yı övdü ve sözlerine şöyle devam etti:
"İçinde öğütler bulunan bu mektup güneş yüzlü, yüksek, cengâver, bir kaya gibi güçlü ve bütün padişahlar içinde parlak bir yüzük gibi duran iki taht sahibine yazılmıştır. Bunu gönderen de dünyanın her halini görmüş, bütün sırları bilen, kılıç ve gürz kullanmakta usta, en ünlü taçları aydınlatan,
Aydın günü karartmaya, korkunun ve umudun hazinelerini açmaya gücü yeten bir padişahtır! O öyle bir padişahtır ki, bütün güçlükler onca kolay ve bütün karanlıklar ona aydındır. Ben kendim için ne taht istiyorum, ne taç, ne saray ne de dolu hazineler. Büyük zahmetler çekerek büyüttüğüm oğullarımın naz ve rahat içinde yaşamalarını istiyorum. Kendisine kırıldığınız kardeşiniz hiç kimseye bunun için sızlanmadan,
Sizin incindiğinizi duyunca koşa koşa yanınıza geliyor. Dileği sadece sizi görmektir. Büyük adamlara yaraşacak şekilde davranarak sizi padişahlıktan üstün tuttu. Tahtından inip atına bindi ve sizin hizmetinize hazırlandı. Yaşça sizden küçük olduğu için ona karşı sevgi ve şefkat gösterin! Beraberce yiyin, için. Ben nasıl onun vücudunu büyüttümse, siz de öyle gönlünü hoş tutun.
Böylece yanınızda birkaç gün geçirdikten sonra yine hoşça bana gönderin!" Mektup bittikten sonra üzerine padişahlık mührünü bastılar, İrec de saraydan çıkıp yola koyuldu. Yolda korkusuzca gidebilmek için yanına yaşlılardan ve gençlerden birkaç kişi aldı. Nihayet kötü niyetlerinden habersiz, kardeşlerinin yanına vardı. Kardeşleri töreleri gereğince onu karşıladılar; ordularıyla önünde bir geçit düzenlediler.
İrec'in yüzünde sevgi ve şefkat gördükçe onlar suratlarını büsbütün astılar ve bu iki savaşçı kardeş istemeye istemeye onun hatırını sordular. Sonra ikisinin gönlü kinle, birinin gönlü huzurla dolu olan bu üç kardeş çadırlarına girip oturdular. Askerlerin gözü hep taca ve tahta layık olan İrec'deydi. Gönülleri onun sevgisiyle taştı. Gönülleri böyleyken gözleri de onun yüzünün güzelliğiyle doldu.
Askerler ikişer ikişer yan yana gelerek gizliden gizliye İrec'den bahsetmeye ve padişahlığa asıl layık olan budur. Bundan başkası padişah olmasın! demeye başladılar. Askerlere yan gözle bakan Selm'in aklı onların bu durumu karşısında darmadağın oldu. Gönlü kin, ciğeri kanla doluydu. Kaşlarını çattı ve çadırdakileri dağıttı. Kendisi, Tûr ve danışmanları baş başa kaldılar.

Padişahlık, taç ve bütün ülkeler hakkında ona danıştılar. ۞ Selm, söz arasında Tûr'a "Askerler niçin öyle ikişer ikişer ayrıldılar? ۞ Yolda gelirken, hiç askerin durumuna bakmadın mı? ۞ Hiçbiri yürüdüğü yol boyunca gözünü İrec'den ayırmadı. ۞ Ordumuz giderken başkaydı, dönerken başka oldu. ۞ İrec gönlümüzü zaten karartmıştı; şimdi ise endişelerimiz büsbütün arttı.

Ben ülkelerimizin askerlerine baktığımda görüyorum ki, bundan sonra onların padişahı yalnız odur! ۞ Eğer sen onun kökünü koparmaz, vücudunu ortadan kaldırmazsan yüksek tahtından yuvarlanır, ayaklar altında kalırsın!" dedi.

İREC'İN KARDEŞLERİ TARAFINDAN ÖLDÜRÜLMESİ

Güneşi örten perde kaldırılınca İrec de mahmur mahmur uyandı. ۞ O iki uğursuz ise gönülleri yapacakları işin kızgınlığıyla dolu, gözlerinden utancı silmeye çalışıyorlardı. ۞ Yerlerinden kalkıp İrec'in çadırına yöneldiler.

İrec uzaktan onların geldiğini görünce gönlü sevgiyle dolu olarak onları karşılamaya koştu. ۞ Sonra hep birlikte çadıra girdiler. Türlü türlü bahisler hakkında uzun uzadıya konuştular. ۞ Derken Tûr, İrec'e "Sen mademki yaşça bizden küçüksün, ne diye padişahlığın tacını başına giydin? ۞ Sen İran'a, uluların tahtına sahip oluyorsun da, ben neden Türklerin kapısında köle olayım? ۞ Büyük kardeşin batıda zahmet çekip dururken senin başına taç konulması ve ayağına hazinelerin saçılması reva mıdır?

Yeryüzünü bize böyle pay eden padişah hep küçük oğlunu gözetti!" dedi. ۞ İrec bu sözleri dinledikten sonra ona güzel bir karşılık verdi. ۞ Dedi ki: "Ey ad kazanmak isteyen büyüğüm! Gönlünün dileğine erişmek istiyorsan gam yeme! ۞ Ben ne padişahlık tacını, ne tahtı, ne büyüklüğün ününü, ne İran ordusunu, ۞ ne İran'ı, ne Batı ülkesini, ne Çin'i ne de yeryüzünün padişahlığını isterim!

Sonu karanlık olan her büyüklüğe ağlamak lazımdır. ۞ Yüce feleği seyisin yapacak kadar da büyüsen, sonunda başını koyacağın yastık yine bir tuğla parçasıdır. ۞ Sahip olduğum İran tahtından ve tacından vazgeçiyorum. ۞ Padişahlığın tacını da, mührünü de size verdim. Yeter ki siz bana düşman olmayın. ۞ Bana hiç darılmayın. Ben sizinle savaşmak istemem.

Uzağınızda bile olsam yine incinmenizi arzu etmem. ۞ Benim âdetim küçüklüğümü bilmekten, insanlığın gereğini yerine getirmekten başka bir şey değildir!" ۞ Tûr onun sözlerini sonuna kadar dinlediyse de hiç aldırmadı. ۞ İrec'in uzlaşmak için söylediği şeyler hiç hoşuna gitmedi. ۞ Oturduğu koltuğun ayağını büyük bir kızgınlıkla kopardı ve söylene söylene yerinden fırladı.

Yerinden sıçramasıyla, koltuğun altın ayağını kapması ☙ ve onu Îrec'in başına indirmesi bir oldu. Îrec canının bağışlanmasını istedi ve: ☙ "Tanrı'dan korkmuyor musun? Doğru düşünceli babadan korkmuyor musun? ☙ Beni öldürme, çünkü zaman kanımı sende bırakmaz! ☙ Beni ortadan kaldırmak için kendini katil yapma.

Sen de bir can taşıdığın halde, can alıcılığı nasıl yapıyorsun? ☙ Tane taşıyan bir karıncayı bile incitme. Çünkü onun da bir canı vardır, can ise çok tatlıdır. ☙ Ben yeryüzünde bir köşeye çekilip çalışarak kendi yiyeceğimi kendim bulacağım. ☙ Niçin kardeşinin kanını dökmeye hazırlanıyorsun? Niçin o yaşlı babanın da yüreğini yakıyorsun? ☙ Dünyaya sahip olmak istiyordun, işte oldun. Artık kan dökmekten vazgeç ve yeryüzünün asıl sahibi olan Tanrı'yla uğraşma!" dedi.

Tûr bu sözleri hiç karşılık vermeden dinledi. Başı gururun yeliyle, yüreği de kinle doluydu. ☙ Çizmesinden bir hançer çekti ve Îrec'i baştan başa kana boğdu. ☙ O

keskin ve su rengindeki hançerle Îrec'in güzel göğsünü yardı. ☙ Servi gibi düzgün boyu yere yıkıldı ve güzel karnı yarıldı. ☙ Erguvan renkli yüzünden kanlar aka aka, o ünlü padişah yeryüzünden elini çekti.

Tûr hançeriyle Îrec'in fil gibi iri vücudundan o taç sahibi başını kesip ayırdı, artık her şey bitmişti. ☙ Ey dünya! Sen onu kucağında besleyip büyüttüğün halde canına acımadın! ☙ Gizliden senin dostluğunu kazanmış kimse var mıdır, bilmem, ama açıktan yaptığın işlere ağlamak gerek. ☙ Ey ne yapacağını şaşırmış ve dünyaya karşı padişahlar gibi hırs besleyen insan! İşte, bu iki zalimden ibret al! ☙ Tûr daha sonra Îrec'in kafasını misk ve amberle doldurarak, yeryüzünü pay eden yaşlı babasına yolladı,

Ona: "İşte, atalarımızın tacını başına giyen nazlı oğlunun kafası! ☙ Şimdi sen ona istersen taç ver, istersen taht! Etrafa gölge salan o saltanat ağacı artık yıkıldı!" dedi. ☙ Bundan sonra bu iki uğursuzdan biri yine Çin'e öteki de Rûm'a döndü.

FERÎDUN'UN ÎREC'İN ÖLÜMÜNÜ DUYMASI

Ferîdun iki gözü yollarda oğlunu bekliyordu. Yalnız o değil; taç da, ordu da padişahlarını özlemişlerdi. ☙ Îrec'in dönme zamanı gelmişti ve babasının da hiçbir şeyden haberi yoktu.

Ona firuze bir taht hazırlattı ve tacını mücevherlerle süsledi. ☙ Onu karşılamak için hazırlıklar yapıldı. Şaraplar, rûdlar ve çalgıcılar getirtildi. ☙ Padişah ve askerler bu işlerle uğraşırken yoldan havaya doğru bir toz yükseldi. ☙ Bu kara tozun arasından bir at göründü, atın üzerinde de yaslı bir süvari vardı. ☙ Bu gönlü yaslı süvari ağlaya ağlaya geliyor, kucağında da altın bir tabut taşıyordu.

Bu tabutun içindeyse Îrec'in perniyan kumaşına sarılmış başı vardı. ☙ Atlının yüzü sapsarı kesilmiş bir halde çığlıklar koparak Ferîdun'un yanına geldi. ☙ Önce sözüne inanmadılar. Fakat tabutun tahtasını kaldırıp da ☙ kumaş örtüyü çekince, Îrec'in kesik başı ortaya çıkıverdi. ☙ Ferîdun onu görür görmez atından yere yuvarlandı, bütün askerler üstlerini başlarını yırttılar.

Beklediklerini göremeyince yüzleri ağardı, gözleri karardı. ☙ Îrec böyle gelince onu karşılamaya çıkan ordu geriye döndü. ☙ Bayraklar yırtıldı, davullar ters çevrildi, büyüklerin yüzleri kederden abanoz gibi karardı. ☙ Davulların ve fillerin yüzleri siyaha, arapatları da maviye boyandı. ☙ Padişah ile ordu, başları toprakla dolu ve yayan olarak yola düştü.

Yiğitlerden çığlıklar yükseldi, pazılarının etlerini kopardılar. ۞ Zamanın gösterdiği sevgiye güvenme. Bir yayın doğru olmasına nasıl imkân yoksa buna da imkân yoktur. ۞ Felek üzerimizde hep böyle döne gelmiştir. Güler yüz gösterirken pençesiyle bizi kapıverir. ۞ Onu düşman yerine koyarsan, sana ancak o zaman güler yüz gösterir. Yok, eğer onu dost sayarsan, sana sevgi göstermez. ۞ Ben sana bir öğüt vereyim: Bu dünyaya bağlanmaktan vazgeç!

Gönlü yaralı padişah ve ordu çığlıklar koparark Îrec'in bahçesine doğru gittiler. ۞ Îrec en çok bu bahçede oturur, padişahların ziyafetleri burada verilir, kabul töreni burada yapılırdı. ۞ Ferîdun genç padişahın başı göğsünde, sendeleye sendeleye geldi. ۞ Bahçedeki padişahlık tahtını, havuzun kenarını, servi, gül ve ayva ağaçlarını Îrec'siz görünce ۞ boş tahtın üzerine kara topraklar saçtı, ordunun çığlıkları Zühal yıldızına kadar yükseldi.

Padişah feryat etti, saçlarını yoldu, gözyaşı döktü, yüzünü parçaladı. ۞ Beline bir zünnar bağladı ve bahçedeki sarayı ateşe verdi. ۞ Gül bahçesini harap etti, servi ağaçlarını yaktı, gözlerini sevince kapadı. ۞ Îrec'in başı kucağında olarak, kendi başını Tanrı'ya kaldırdı. ۞ Bu haliyle ona seslendi: "Ey adaletli Tanrı! Şu suçsuz yere öldürülene bak.

Hançerle kesilmiş başı benim önümde; fakat vücudunu o güruhun yırtıcı aslanları yedi. ۞ Sen o iki zalimin yüreğini öyle yak ki, kara günden başka bir şey görmesinler! ۞ Ey Tanrım! Ciğerlerini öyle dağla ki, yırtıcı hayvanlar bile onlara acısın. ۞ Ey her şeye gücü yeten Tanrı! Felekten öcümü alabilmek için, ۞ Îrec'in tohumundan bu intikamı almaya hazır bir yiğidin yetişmesini isterim.

Onlar suçsuz Îrec'in başını nasıl kestilerse, o da o iki zalimin başını öylece kessin! ۞ Bu dileğim yerine geldikten sonra da vücudum toprak olsun!" dedi. ۞ Böyle inleye inleye o kadar çok ağladı ki, gözyaşlarının suladığı göğsünde otlar bitti. ۞ Yer döşeği, toprak da yastığı oldu; parlak gözleri karardı, görmez oldu. ۞ Sarayının kapısını kapattılar. Ağlayarak dedi ki: "Ey genç ölen!

Taç sahiplerinden hiç kimse senin gibi ölmedi. ۞ Tam yaşayacağın sırada Ehrimen başını kesti, aslanların ağzı kefenin oldu!" ۞ Bütün hayvanlar feryat edip gözleri yaşla dolu olarak ağlamaktan rahat ve uyku yüzü göremedi. ۞ Memleketin her yerinde erkekler ve kadınlar toplantılar yaptı. ۞ Gözleri yaş, yürekleri kanla dolu olarak yas tuttular.

Böylece nice günler geçti. Artık yaşamak ölümden farksızdı.

ÎREC'İN BİR KIZININ OLMASI

Aradan bir süre geçti. Ferîdun bir gün Îrec'in harem dairesini geziyordu. ☙ Dairenin her tarafını bir bir dolaştı, ay yüzlü kızların önünden geçti. ☙ Güzel yüzlü bir cariye gördü. Adı Mâhâferîd'di. ☙ Îrec onu çok severdi ve kazara kızcağız ondan gebe kalmıştı.

Fakat bu peri yüzlü kız karnında bir çocuğu olduğunu kimseye söylememişti. Yeryüzü padişahı bunu öğrenince çok sevindi. ☙ Bu güzel yüzlü kız sayesinde gönlüne ümit doldu; oğlunun intikamını müjdeledi. ☙ Nihayet doğum zamanı geldi ve Mâhâferîd bir kız doğurdu. ☙ Bu, padişahın kısa zamana bağlı ümitlerini uzattı. Fakat bu kızı sevinçle ve nazla büyüttü. ☙ Herkes bu kızın yetişmesi için uğraştı ve kız naz içinde büyüdü, gelişti.

Bu lale yanaklı kız tepeden tırnağa Îrec'e benziyordu. ☙ Büyüyüp de evlenme çağına geldiğinde, yüzü Ülker yıldızı gibi parlak, saçları katran gibi siyahtı. ☙ Büyükbabası onu Peşeng'e nikâhladı. Böylece bir süre daha geçti. ☙ Peşeng, Ferîdun'un kardeşinin oğlu, yani kendi temiz soyundandı. ☙ Cemşîd sülalesinden, padişahlığa ve padişahlık tahtına layık bir yiğitti.

Ferîdun'un bu kızı o şanlı yiğide vermesinin üzerinden bir süre daha geçti.

MENÛÇEHR'İN DOĞMASI

Tuhaflığa bak ki, bu mavi gök dokuz kere döndükten sonra olaylar ne gösterdi. ☙ O erdemli ve ay gibi güzel kız, taca ve tahta layık bir oğlan doğurdu. ☙ Çocuğu şefkatli anasından doğar doğmaz alıp padişaha götürdüler. ☙ Çocuğu kendisine getiren: "Ey taç sahibi! Gönlün şad olsun, şu Îrec'e bak bir kere," dedi.

Yeryüzü padişahının dudakları gülümsemelerle doldu. Îrec dünyaya yeniden gelmiş gibi sevindi. ☙ Büyük padişah çocuğu kucağına alarak Tanrı'yı övdü ve: ☙ "Ah, ne olurdu gözlerim olsaydı da Tanrı bana bu çocuğun yüzünü gösterseydi!" dedi. ☙ Tanrı'yı o kadar övdü ve o kadar yalvardı ki, Tanrı ona gözlerini geri verdi. ☙ Dünyayı görmeye başlar başlamaz hemen gelip çocuğun yüzüne baktı ve:

"Bugünüm kutlu olsun! Benim için kötülük düşünenlerin yürekleri parçalansın!" dedi. ☙ Şarapla kıymetli bir kadeh getirtti, çocuğun adını Menûçehr koydu ☙ ve dedi ki: "Temiz bir ana ile bir babadan meyveli güzel bir dal meydana geldi!" ☙ Ferîdun bu çocuğu öyle bir özenle büyüttü ki, üzerinden rüzgârın bile geçmesine razı olmaz-

dı. ☙ Çocuğu taşıyan dadının ayakları yere basmaz,
Ayağının altına miskler dökülür, başının üzerinde kumaştan bir şemsiye bulunurdu. ☙ Böylece bir süre daha geçti. Ona yıldızlardan bir zarar gelmedi. ☙ O ünlü padişah da ona, bir padişaha gerekli olan bilgileri verdi. ☙ Padişahın gözü gönlü açıldıktan sonra ordu da kendisine bağlandı. ☙ Ferîdun Menûçehr'e altın bir taht, ağır bir gürz ve firuze bir taçla
Hazinesinin anahtarını, kemer, külah ☙ ve renkli kumaşlardan yapılmış çadırlar verdi. ☙ Bundan başka, altın yularlı arapatları, altın kınlı Hint kılıçları, ☙ zırhlı Türk gömlekleri ve Rûm zırhları ortaya çıkarıldı. ☙ Çaç yayları, Çin kalkanları, oklar ve savaş zıpkınları
Gibi eşyalarla yüklü ve zorluklarla toplanmış hazineleri ☙ ona bağışladı. Yüreğini hep onun sevgisiyle doldurdu. ☙ Bundan sonra ordusunun bütün yiğitlerini, memleketin ileri gelenlerini ☙ yanına çağırdı. Hepsi de, yürekleri Îrec'i öldürenlere karşı kinle dolu olarak, geldiler. ☙ Menûçehr'in padişahlığını kutluladılar, tacının üzerine zebercetler saçtılar.
Bu yeni ve büyük bayram gününde kurtlarla koyunlar bile arkadaş oldu. ☙ Gelenler arasında Kâve'nin oğlu Kâren, korkunç bir aslana benzeyen Şîrûy, ☙ kılıç savurucu, boyun vurucu Gerşâsp, Nerîmân'ın oğlu Sâm, ☙ Kubâd, altın külahlı Geşvâd gibi yiğitlerle, yeryüzünü kaplayan daha nice yiğitler vardı. ☙ Ordu böylece hazırlandıktan sonra padişahın başı hepsinin üstünde yükseldi.

SELM İLE TÛR'UN MENÛÇEHR'İ DUYMASI

Selm ile Tûr padişahlık tahtının yeniden aydınlandığını duydular. ☙ Yıldızlarının düşmeye başladığını gören her iki zalimin de yürekleri korkuyla doldu. ☙ Endişeye kapılan bu cefacıların günleri karardı. ☙ Buna bir çare bulmak gerektiğine karar verdiler. ☙ Ve özür dilemekten başka çarelerinin kalmadığını düşünerek Ferîdun'a bir adam göndermeyi kararlaştırdılar.
Her ikisi de kendi milletlerinden, yüreği temiz ve dili düzgün bir adam seçtiler. ☙ Bu akıl, düşünce ve hayâ sahibi adama maksatlarını heyecanla anlattılar. ☙ Önlerinde açılan uçurumun dehşetini görünce Batı hazinesinin kapısını açıverdiler. ☙ Oradan altın bir taç çıkardılar. Bütün fillerin sırtlarını kumaşlarla süslediler. ☙ Sayısız misk, amber, kumaş, altın ve ipek yüklediler.

Renk renk kumaşlar, çeşit çeşit kokularla yüklü muhteşem filler, batıdan İran'a doğru yola çıktı. ۞ Padişahların sarayında bulunanlardan her biri de armağan olarak onlara birer hediye yolladı. ۞ Hediyeler de tamam olduktan sonra elçi yolculuğa hazır olarak geldi. ۞ Selm ile Tûr bu elçiyle Ferîdun'a haber yolladılar. Elçi Tanrı'nın adıyla söze başladı: ۞ "Kahraman Ferîdun ebedi olsun! Çünkü Tanrı padişahlığın büyüklüğünü ona vermiştir.

Başı dinç, vücudu sağ, ruhu da göklerden yüce olsun! ۞ Ben senin iki kulundan, padişahlık makamının töresince, haber getiriyorum. ۞ Bil ki, kötülükten hoşlanan o iki zalimin, babalarından utandıkları için, gözleri yaşla doludur. ۞ O yürekleri yaralı suçlular senden özür dilemenin bir yolunu arıyorlar. ۞ Fakat şimdiye kadar kimsenin onları dinleyeceğini ummuyorlardı.

Ey akıllı padişah! Olgun kimselerin söylediği gibi, kötülük eden kötülüğün cezasını çeker, oğulların dedi ki: ۞ Kader alnımızın yazısını böyle yazmış, biz de ona uyduk. ۞ Dünyayı kasıp kavuran bir aslan ve erkek bir ejderha bile kaderin pençesinden kurtulamaz! ۞ Bundan başka, o uğursuz devin üzerimizdeki hükmü kalbimizi yeryüzü padişahının elinden çekip ayırdı. ۞ Onun sözleri bize o kadar hâkim oldu ki, adeta beynimize saplanıp kaldı.

Biz taç sahibi padişahın kusurumuzu bağışlayacağını, ۞ suçumuz her ne kadar büyükse de onu cahilliğimize vereceğini umuyoruz. ۞ Kötülüğümüzün ikinci sebebi de şudur: Bu yüksek gök bazen insanı kötülükten korur, bazen de böyle zarar verir. ۞ Üçüncü sebep de, zarar ve kötülük için yaratılmış olan devin insanlar arasında bir peyk gibi dolaşmasıdır. ۞ Eğer padişah bizden intikam almaktan vazgeçerse, huyumuz iyiliğe yüz tutar.

Biz Menûçehr'i görmek istiyoruz. Padişah onu büyük bir orduyla yanımıza göndersin. ۞ Biz onun önünde bir kul gibi dururuz. Düşüncemiz budur. ۞ Kin ve intikamın yetiştirdiği o ağacı gözyaşlarımızla sulayalım. ۞ Şimdi çalışalım, suyunu verelim, zahmetini çekelim ki, büyüyünce kendisine tacımızı, hazinemizi de bağışlayalım."

FERÎDUN'A OĞULLARINDAN HABER GELMESİ

Elçi yüreği bu sözlerle dolu olarak geldi. Fakat söze nasıl başlayıp nasıl bitireceğini bilemiyordu.

Padişahın sarayına, süslü bir şekilde, hediyeler ve fillerle vardı. ۞ Ferîdun elçinin

geldiğini duyunca emir verdi. Padişahlık tahtını ۞ Rûm kumaşlarıyla döşediler; padişahlık tacını da süslediler. ۞ Padişah, üzerine ay doğmuş düzgün bir servi gibi, firuze tahtına oturdu. ۞ Padişahların töresince başında tacı, boynunda gerdanlığı ve kulağında da küpesi vardı.

Kutlu Menûçehr de başında padişahlık tacıyla onun yanında oturuyordu. ۞ Büyükler iki yanında saf oldular; hepsi de baştan aşağı altınlar içindeydi. ۞ Altın amut ve kemerlerinden yeryüzü baştan başa güneş gibi parıldıyordu. ۞ Bir yanda aslanlarla kaplanlar, bir yanda da azgın savaş filleri diziliydi. ۞ Yiğit Şâpur saraydan çıktı ve Selm'in elçisini karşıladı.

Elçi padişahın sarayını görür görmez yere indi ve koşa koşa ۞ Ferîdun'un huzuruna çıktı. Onun tacını ve yüksek tahtını görünce ۞ önünde başını o kadar eğdi ki, yüzü yerlere sürüldü. ۞ Yeryüzünün sahibi olan yüksek padişah onun altın kürsüde yer almasını buyurdu. ۞ Elçi padişahı övdükten sonra: "Ey tacın, tahtın ve mührün iftiharı!

Yeryüzünün gül bahçesi haline gelmesi tahtının, zamanın parlaklığı da bahtının sayesindedir. ۞ Hepimiz senin ayağının bastığı toprağız; hepimiz senin için yaşıyoruz," dedi. ۞ Bu övgü üzerine Ferîdun güler yüz gösterince elçi de ona sevgisini belli etti. ۞ Bu akıllı adamın sözlerini padişah büyük bir dikkatle dinliyordu. ۞ Nihayet o iki kanlıdan bahsetmeye başladı. Fakat hakikatleri gizleyerek...

Onların yaptıkları kötülükler için özür dilediklerini, Menûçehr'i yanlarına çağırdıklarını, ۞ ona bir köle gibi hizmet edeceklerini, tacı, tahtı ve büyüklüğü ona vereceklerini, ۞ babasının dökülen kanını altınla, kumaşla, hazine ve mücevherlerle satın alacaklarını bildirdi. ۞ Elçi söyledi, padişah dinledi ve sonunda ona verdiği karşılık da bu sırrın anahtarı oldu.

FERÎDUN'UN OĞULLARINA CEVABI

Yeryüzü padişahı Ferîdun kötü düşünceli oğullarının sözlerini dinledikten sonra

O değerli elçiye dedi ki: "Güneş saklanabilir mi? ۞ O iki kötü düşünceli adamın yüreklerindeki sır artık güneşten daha açık bir hale gelmiştir. ۞ Ben seni dikkatlice dinledim. Bak şimdi benden nasıl bir karşılık alacaksın: ۞ O iki utanmaz, kötü yaradılışlı sahte sevgililere ve pervasız zalimlere söyle; ۞ saçma sapan sözlerin bir değeri olmadığı için onlardan hiç bahsetmeyelim.

Eğer yüreğinizde Menûçehr'e karşı bir sevgi uyandıysa, ünlü İrec'imizin vücudu nerede? ☙ Onun vücudu canavarların ağzında kayboldu; başı da dar bir tabutun içine sığdı. ☙ İrec'i ortadan kaldırdıkları yetmiyormuş gibi şimdi de Menûçehr'in kanını dökmek istiyorlar. ☙ Siz onun yüzünü ancak ordularının önünde, başında çelik tulgası, ☙ elinde gürzü ve arkasında Kâve'nin bayrağıyla görebilirsiniz. Ordusundaki süvarilerin atlarının nallarıyla yeryüzü morarır.

O ordunun komutanı savaş arayan Kâren'dir. Ordunun gerisinden gelen de Nestûh oğlu Şâpur'dur. ☙ Bir tarafında savaşçı Şîrveş, önünde de aslanları yenen Şîrûy vardır. ☙ Padişah Yetimân ile Yemen padişahı Serv en önde yürürler ve danışmanlık ödevini yaparlar. ☙ İrec'in intikamıyla yetişen bir ağacın yapraklarını, meyvelerini sulamalıyız. ☙ Şimdiye kadar içimizden hiç kimse onun intikamını aramadı, çünkü zamanı kendimiz için elverişli göremedik.

İlk elde, iki oğlumla savaşmak da bana yaraşmazdı. ☙ Şimdi düşmanın devirdiği ağaçtan yüksek bir dal çıktı. ☙ O artık kükremiş bir aslan gibi babasının intikamını almaya gelebilir. ☙ Yanında Nerîmân'ın oğlu Sâm, Cemşîd'in oğlu Gerşâsp gibi ünlü komutanlar ☙ ve dağlardan dağlara uzanıp giden, bütün dünyayı ayaklar altına alan bir ordu var.

Onların: Padişah bu intikam arzusunu yüreğinden söküp atmalı, bizi bağışlamalıdır. ☙ Felek bizim üzerimizde böyle döndü; kader böyle icap ettirdi; aklımızı ve onun sevgisinin yeri olan yüreğimizi karanlık kapladı, sözlerini, ☙ bu hiç değeri olmayan özürlerini senden dinledim. Eşi bulunmayan o yeryüzü padişahının söylediği gibi: ☙ Yeryüzünde cefanın tohumunu eken, ne dünyada iyi bir gün yüzü görür ne de ahrette cennete gider! ☙ Tanrı'nın sizi bağışlayacağı muhakkaksa kardeşinizin kanını dökmüş olmaktan ne diye korkuyorsunuz?

Akıllı olan her adam, özür dileyenin bir suçu olduğunu düşünür. ☙ Yüreğiniz kapkarayken, ışığıyla yeryüzünü aydınlatan Tanrımın huzurunda böyle tatlı sözlerle dolu bir dil kullanmaktan utanmıyor musunuz? ☙ Siz yaptıklarınızın cezasını her iki cihanda da çekeceksiniz. ☙ Suçlarının bağışlanması için başvurdukları üçüncü çare de, azgın fillere yükledikleri fildişi bir tahtla firuze bir taç. ☙ Bunların ve yolladıkları çeşit çeşit mücevherler dolu keselerin hatırına İrec'in intikamını almaktan, dökülen kanını temizlemekten vaz mı geçelim?

Taç sahibi bir padişahın başını altına değişelim mi? Böyle yapmaktansa benim tacım, tahtım ve büyüklüğüm yüce olsun! ☙ Paha biçilemeyen bir şeyi paha karşılı-

ğında satan bir ejder yavrusundan beter olsa gerek. ☙ Sözü neden uzatalım? Benim bunlara ihtiyacım yok! ☙ Şu ihtiyar baba sağ olduğu müddetçe bu intikamdan vazgeçmez. ☙ Ben senin getirdiğin haberleri dinledim, sen de benim buna verdiğim karşılıkları dinledin.

Söylediklerimin hepsini aklında tut ve çabuk git!" dedi. ☙ Elçi Ferîdun'un sözlerindeki kızgınlığı ve Menûçehr'in oturuşunu görünce ☙ sapsarı kesildi, titreye titreye yerinden kalktı, hemen atının üzengisine ayağını koydu ve yola çıktı. ☙ Bu değerli genç ileride olup bitecekleri aydın canıyla şimdiden görebiliyordu. ☙ Bu dönen feleğin Selm ile Tûr'un er geç başına pek çok dert açacağını anlamıştı.

Kafası Ferîdun'un verdiği karşılık, yüreği de şüphelerle dolu olarak rüzgâr gibi döndü geldi. ☙ Batı ülkesini uzaktan görebileceği bir yere gelince, ovanın ortasında bir çadırın kurulmuş olduğunu fark etti. ☙ Çadıra yaklaştı ve içinde Batı padişahının oturmakta olduğunu gördü. ☙ Bu perniyan kumaşından yapılmış, yıldızlara kadar yükselen bir çadırdı. ☙ Çadırın içinde iki padişah gizlice konuşuyorlardı. Onu görür görmez: "İşte, elçi dönmüş, geliyor!" dediler.

Sarayın teşrifatçısı elçiyi karşıladı ve hemen padişahın huzuruna götürdü. ☙ Onun için yeni bir yer hazırladılar ve ona yeni padişah hakkında sorular sordular. ☙ Onun her şeyi, tacı, padişahlık tahtı, ☙ ordusu, ülkesi ve savaş erleri hakkında etraflı bilgi istediler. ☙ Bundan başka dönen feleğin Menûçehr'e karşı takındığı tavrı,

Memleketin vezirinin ve büyüklerinin kimler olduğunu, hazinesinin miktarını ve hazinecinin adını öğrenmeye çalıştılar. ☙ Elçi bütün bu soruları cevapladı ve dedi ki: "Parlak baharı görmeyen gidip o padişahın sarayının kapısını görsün! ☙ O saray değil cennetten çıkmış bir saadet baharıdır. Toprağı amber, tuğlası altın olan ☙ bu yüksek gök onun yanında bir köşk gibi kalır; cennet de o sarayın gülümseyen yüzüdür. ☙ Bu sarayın meydanı boyunca bir dağ ve avlusunun genişliğince bir bağ bulunamaz.

Yanına varınca tepesini o kadar yüksek gördüm ki, onun yıldızlarla konuştuğunu sandım. ☙ Ferîdun'un bir yanında filler, bir yanında da aslanlar vardı. Dünya onun tahtının altındaydı. ☙ Altın tahtını filler sırtlarında tutuyor, erkek aslanlar boyunlarında mücevherlerle süslü gerdanlıklar taşıyorlardı. ☙ Fillerin önünde ayakta duran davulcular davullarını çalıyor; her taraftan yükselen kerrenây sesleri göklere kadar ulaşıyordu. ☙ Öyle bir manzara ki, o meydan coşuyor, sanki yerle gök birbirine giriyordu.

Ben o padişahın huzuruna doğru ilerlediğim zaman firuzeden yüksek bir taht gördüm. ☙ Onun üzerinde yakuttan parlak tacı olan büyük bir padişah oturuyordu; ☙ saçları kâfur gibi beyaz, yüzü gül yaprakları gibi kırmızı, yüreği savaş arzusuyla dolup taşan, tatlı dilli bir padişah. ☙ Bütün dünya ondan yana hem korkuyor hem de ümit besliyordu. Sanki Cemşîd yeniden dünyaya gelmişti. ☙ Yanında bulunan Menûçehr de yüksek bir serviye benziyordu. Devbağlayan Tehmûrs gibi

Padişahın sağına oturmuş, sanki onun canı ve yüreğiydi. ☙ Sonra orada hünerler sahibi Demirci Kâve ve onun önünde de savaş görmüş oğlu vardı. ☙ O uyanık kalpli savaş erinin adı da komutan Kâren'dir. ☙ Ferîdun'un veziri olan Yemen padişahı Serv ile her savaşta galip gelen ve padişahın hazinecisi olan Gerşâsp gibi yiğitler de oradaydılar. ☙ Ferîdun'un hazinelerinin sayısız kapısı vardır. Yeryüzünde böyle bir büyüklük kimseye nasip olmamıştır.

Sarayın çevresinde altın amutlu ve altın külahlı askerler dizilmişti. ☙ Kâve'nin akıllı oğlu Kâren askerin önünde duruyordu. ☙ Yırtıcı bir aslana benzeyen savaşçı Şîrûy ile azgın bir file benzeyen Şâpur da oradaydı. ☙ O Şâpur ki, fillere davulu bağladı mıydı, gökyüzü kalkan tozlarla abanoz gibi kararırdı. ☙ Onun solunda, ülkeler alan Gerşâsp vardı. Önünde de iki değerli oğlu duruyordu.

Filleri ve aslanları yenen Nerîmân ile Sâm da hazır bir şekilde beklemekteydi. ☙ Boyunları gerdanlıklı ve kulakları küpeli binlerce Çinli ve Rûm köle ☙ eteklerini bağlamış, Gerşâsp'ın yanında hizmete hazır olarak dizilmişti. ☙ Bu savaş yiğidi savaşmak için bir kere yerinden kımıldasa dünya onun şiddetine dayanamazdı. ☙ Onun yüz mendenlik ağır gürzünün karşısında hangi savaş eri dayanabilir ki?

O savaş gürzünü yere vurunca şiddetinden zaman korkar ve yeryüzü titrer. ☙ Onun için aslanla tilkinin, tek bir kişiyle yüz yiğidin farkı yoktur. ☙ Nerîmân'ın oğlu Sâm eli kılıcında ayakta duruyor, duyduğu kinle kılıcından kan damlıyordu. ☙ Bunlar bize savaşmak için bir saldırırlarsa dağlar ova, ovalar da dağ olur. ☙ Onların yürekleri kinle, yüzleri de kızgınlıkla dolu. Savaşmaktan başka da bir emelleri yok!" dedi.

Elçi böylece bütün gördüklerini birer birer anlattı ve Ferîdun'dan işittiklerini bildirdi. ☙ Bunları duyan iki zalimin yürekleri dertle doldu, yüzleri morardı. ☙ Oturup bir çare aradılar, ancak hiçbir şeye karar veremediler. ☙ Selm, Tûr'a: "Artık rahatı ve neşeyi bir yana bırakmak lazım! ☙ Bu erkek aslan yavrusunun büyümesini, dişlerinin keskinleşmesini, cesaretinin artmasını beklememeli!

Böyle ünlü bir yiğidin Ferîdun gibi bir kılavuzu olduktan sonra hünersiz olması im-

kânsız. ☙ Bir torun büyükbabasından akıl aldıktan sonra kimya gibi bir şey olur. ☙ Yapacağımız şey oturmayı bırakıp hemen savaşa hazırlanmaktır!" dedi. ☙ Ordudan süvarileri yollayarak Çin'den ve batıdan asker topladılar. ☙ Haber her tarafa yayıldı ve herkes savaşmak için koştu.

Ucu bucağı olmayan büyük bir ordu toplandı. Fakat ne çare ki, bunların talihi kötüydü. ☙ Yürekleri kinle dolu olan iki katil bütün hazırlıklarını tamamlayıp azgın filler ☙ ve baştan başa tulgalara ve zırhlara batmış bir orduyla yola çıktılar.

FERÎDUN'UN MENÛÇEHR'İ SELM VE TÛR'LA SAVAŞMASI İÇİN GÖNDERMESİ

Ferîdun, Selm ve Tûr'un ordularıyla birlikte Ceyhun'u geçtiklerini haber aldı. ☙ Bunun üzerine Menûçehr'e ordusunu sınırdan kaldırıp ovaya çıkarmasını buyurdu.

Dünya görmüş padişah bir söylev vererek: "Eğer bir yiğit talihliyse ☙ düşman, kaplan tarafından kovalanan ve avcının beklediği düşüncesiz bir koyun gibi gelip onun tuzağına düşüverir. ☙ Ancak sabır, akıl ve düşünce köpürmüş bir aslanı tuzağa düşürebilir. ☙ Kötü yaradılışlılar akşama doğru yanlış yollara saparlarsa, ☙ kılıcımı kınından çeker ve onları cezalandırmak için bir an bile düşünmem!" dedi.

Menûçehr buna karşılık olarak: "Ey herkesten yüce padişah! Kim intikam almak için senin yanına yaklaşabilir? ☙ Meğer o kötü düşünceli ve kötü talihli kimse teninden ve canından vazgeçmiş olsun! ☙ İşte ben Rûm zırhını giydim; onun bir düğmesini bile çözmeyeceğim! ☙ İntikam almak için savaş meydanında düşmanın tozunu güneşe kadar savuracağım! ☙ Ben bu düşman ordusu içinde benimle savaşmaya yeltenebilecek bir yiğit göremiyorum!" dedi.

Sonra emir verdi. Savaşmak için bahane arayan Kâren sınırı geçti. Savaş meydanının yolunu tuttu. ☙ Padişahın büyük çadırını çıkardı, bayrağını da ovanın ortasında açtı. ☙ Ordu takım takım yürüyordu. Askerin çokluğundan dağlarla ovalar deniz gibi kaynaştı. ☙ Aydın gün kalkan tozlarla öyle karardı ki, güneş lacivert rengini aldı. ☙ Ordudan yükselen seslerden en keskin işitenlerin bile kulakları sağırlaştı.

Savaş ovasındaki arapatlarının kişnemeleri davul seslerini bastırdı. ☙ Savaş erlerinin bulunduğu ovada azgın filler iki millik bir mesafeye kadar iki sıra halinde dizildiler. ☙ Bunlardan altmış tanesinin sırtına altınlarla işlenmiş çeşit çeşit eşya bulunan tahtlar, ☙ üç yüz tanesinin sırtına ordunun ağırlıkları yüklenmişti. Diğer üç yüz

tanesi de savaş için ayrılmıştı. ۞ Bunların hepsi demir zırhlarla kaplanmıştı. Gözlerinden başka hiçbir yerleri görünmüyordu.

Padişahın çadırını dışarıya kurdular. Orduyu da Temşiyye'den ovaya doğru çektiler. ۞ Ordunun başında kin güden Kâren vardı. Savaş süvarilerinin sayısı üç yüz bin kadardı. ۞ Bütün ünlü ve zırhlı savaş erleri ağır gürzleriyle savaşa hazırlandılar. ۞ Kızgın bir aslan kadar cesur olan bu erler İrec'in intikamını almak için yetiştirilmişlerdi. ۞ Önlerinde Kâve'nin bayrağı ellerinde menekşe renkli kılıçlarla yürüyorlardı.

Menûçehr fil gövdeli Kâren'le birlikte Nârven ormanından çıktı. ۞ Askerlerinin önünden geçti ve onları geniş ovada düzene soktu. ۞ Ordunun sol yanını Gerşâsp'a, sağ yanını yiğit Sâm ile Kubâd'a verdi. ۞ Ordu baştan başa safa girdi. Ortada Serv'le beraber bulunan Menûçehr, ۞ asker yığınlarının içinde bir ay veya bir dağın üstündeki güneş gibi parıldıyordu.

Kâren gibi kumandanlarla Sâm gibi yiğitler kılıçlarını kınlarından çıkardılar. ۞ Kubâd ordunun ön kısmını, Yetimân soyundan gelen bir yiğit de geri kısmını kumanda ediyordu. ۞ İşte böylece padişah savaş erleri ve davul sesleriyle gelin gibi süslü bir ordu hazırladı. ۞ Tûr ve Selm'e İranlıların savaşmak için hazır olduklarını bildirildi. ۞ Bunun üzerine bu iki kanlı, ağızları ciğer kanıyla köpürmüş bir halde ordularını ormandan çıkartıp savaş ovasına getirdiler.

İkisinin de başı intikam duygularıyla doluydu ve büyük bir ordunun önünde yürüyorlardı. ۞ Cenk süvarileri ve yiğitleriyle beraber ordularını savaş ovasına sürdüler. ۞ Öncülerin komutanı Kubâd ilerledi. Tûr onu görünce, rüzgâr gibi koşup yanına geldi. ۞ Ve: "Sen dön, Menûçehr'in yanına git de, tarafımdan: Ey babasız yeni padişah! ۞ Mademki İrec'den doğan bir kızdır, sana bu tahtı, bu tacı ve bu mührü veren kim, diye sor," dedi.

Kubâd: "Peki bu sözleri, senin dediğin gibi Menûçehr'e verdiğin adla, gidip iletirim. ۞ Fakat biraz düşünür, aklınla gönlün aralarında gizlice konuşurlarsa, ۞ bu yüzden başına büyük işler açılacağını anlar ve bu çirkin işinden korkarsın! ۞ Bütün hayvanlar gece gündüz senin haline ağlasalar yeridir! ۞ Çünkü Nârven ormanından Çin'e kadar her yeri savaşçılar tutmuştur.

Menekşe renkli kılıçlarla Kâve bayrağının parıltılarını görürseniz ۞ yüreğiniz beyninizle beraber parçalanır, inişle yokuşu ayıramaz olursunuz!" dedi. ۞ Tûr, Kubâd'ın güzel sözlerini duyunca hiç karşılık vermeden geriye döndü. ۞ Kubâd da geriye dönüp padişahın yanına geldi ve savaş arayan Tûr'dan duyduklarını anlattı. ۞ Menûçehr bunları işitince güldü ve: "Ancak budalalar böyle konuşabilir!

Gizli ve açık her şeyi bilen, iki cihanın sahibi, övülmeye layık Tanrı biliyor ki, ☙ İrec benim büyükbabamdır, ünlü ve kutlu Ferîdun da şahidimdir. ☙ Şimdi savaşa başlarsak soyumun ne olduğu anlaşılır. ☙ Güneş ve ayın sahibi olan Tanrı'nın vereceği kuvvetle ona öyle bir saldıracağım ki, ☙ o gözlerini bu dünyaya yumacaktır. Onun kesik kafasını da ordusuna göstereceğim!" dedi.

Sonra emri üzerine bir sofra hazırladılar, bir de musiki ve şarap için yer ayırdılar.

MENÛÇEHR'İN TÛR'UN ORDUSUNA HÜCUM ETMESİ

Aydın yeryüzü kararmaya başlayınca öncüler ovaya yayıldılar. ☙ Önlerinde savaşçı Kâren ile danışmanı Serv bulunuyordu. ☙ Derken ordunun ön saflarından şöyle bir ses yükseldi: "Ey şahın yiğitleri! ☙ Şunu bilin ki, bu savaş, dünyayı yaratan Tanrı'nın düşmanı Ehrimen'e karşı açılmıştır!

Çevik ve uyanık olun! Hepinizi Tanrı korusun! ☙ Kim bu savaşta ölürse cennetlik olur, bütün günahlarından arınır. ☙ Şu intikam ovasında Çin ve Rûm askerlerinin kanını dökenler, ☙ sonuna kadar iyi bir ad kazanırlar ve mûbedlerin ününe erişirler. ☙ Aynı zamanda padişahlarından taç ve taht, komutanlarından altın ve Tanrı'dan da saadet bulurlar!

Bembeyaz günün aydınlığı ortaya çıkıp da güneş iki derece yükselince, ☙ derhal elinize gürzünüzü alıp Kâbil hançerlerinizi kuşanın ☙ ve yerlerinize geçin! Duruşunuz düzgün olsun, hiç kimse başkasından bir adım dahi önde durmasın!" ☙ Ordunun büyükleri ve yiğitlerin ileri gelenleri aslan gibi olan komutanlarının yanında saf oldular ☙ ve yüksek sesle dediler ki: "Biz ömrümüz oldukça bu dünyada padişahın kuluyuz!

O buyurur buyurmaz biz işe başlar ve dökeceğimiz kanla yeryüzünü Ceyhun ırmağına çevirirriz!" ☙ Başları intikam duygularıyla dolu olarak çadırlarına döndüler. ☙ Gün doğudan açılıp da gecenin karanlığını ortadan kaldırırken ☙ Menûçehr zırhını, kılıcını ve külahını kuşanıp ordunun merkezinden harekete geçti. ☙ Bunun üzerine erlerin hepsi birden nara atıp mızraklarını bulutlara yükselttiler.

Başları kızgın, kaşları çatık, yürümeye başladılar. ☙ Padişah ordusunun sağını, solunu, merkezini ve yanlarını gereği gibi düzenledi. ☙ Yeryüzü batmaya süratle giden bir gemiye döndü. ☙ Padişah fillerin üzerine yüklenen davulların çalınmasını emretti. Yeryüzü Nil deryası gibi çalkalanmaya başladı. ☙ Fillerin önündeki davullar ise kükremiş aslanlar gibi coşmuşlardı.

Şeypûr ve kerrenâyların seslerinden sanki orada bir musiki meclisi kurulmuştu. ۞ Dağlar gibi iki ordu bulundukları yerden harekete geçerek birbirlerine girdiler. ۞ Savaş meydanı tam bir kan denizine dönmüş, sanki yerden laleler bitmişti. ۞ İri fillerin kan içinde kalan ayakları mercandan yapılmış sütunlara benziyordu. ۞ Şîrûy adında cesur, seçkin ve ün kazanmak isteyen bir yiğit vardı.

Bu yiğit Türklerin tarafından bir dağ parçası gibi kopup gelince bütün yiğitler ürküp sindiler. ۞ Kâren ona şöyle bir baktı ve elini intikam kılıcına attığı gibi kınından çekip çıkardı. ۞ Şîrûy erkek bir aslan gibi kükreyerek karşısındaki yiğidin beline bir mızrak indirdi. ۞ Kâren'in yüreği duyduğu korkuyla yerinden oynadı ve artık sabrı kalmadı. ۞ Komutan Sâm da ona bir baktı ve yıldırım gibi gürleyerek onun önüne doğru koştu.

Şîrûy, Sâm'ın hamlesini görünce, kara bir kaplan gibi cenge atıldı. ۞ O aslan gibi Sâm'ın başına gürzünü öyle bir indiriş indirdi ki, Sâm'ın yüzü sapsarı kesildi. ۞ O ünlü yiğidin başını ve tulgasını parçaladıktan sonra elini intikam kılıcına uzattı. ۞ O seçkin ve savaş arayan iki yiğit kendi ordularına yönelmekten başka bir çare bulamadılar. ۞ Sonra Şîrûy hızla ilerledi ve Menûçehr'e seslendi:

"Tanrımızın Gerşâsp adını verdiği o yiğit komutanınız nerede? ۞ Çıksın benimle savaşmaya da, onun da sırtına lale renkli bir zırh giydirivereyim! ۞ İran'da kuvvetçe bana eş olabilecek ondan başka kimse yoktur, ama benim karşımda o da dayanamaz! ۞ Ne İran'da ne de Tûran'da benim gibisi yoktur. Ancak bana eş olabilecek olana yiğit denir. İşte bu kadar! ۞ Kılıcımın ucu aslanların kanını içer, gürzüm de yiğitlerin beyniyle beslenir!

Kılıcım intikamın kınından çıkınca yedi ülkeyi kan denizine çevirir!" ۞ Gerşâsp karşı taraftan bu sözleri duyunca bu doğru düşünceli komutanının karşısına dikiliverdi. ۞ Ve kafa tutan Şîrûy'a öyle bir bağrış bağırdı ki, sesiyle savaş ovası zangır zangır titredi ve: ۞ "Ey sersem, ey kocamış tilki!" dedi. "Bana o yiğidi hatırlattın. ۞ Önümde kuvvetten dem vuruyorsun, ama şimdi başındaki tulgan bile haline ağlayacaktır!"

Şîrûy da ona dedi ki: "Azgın fillerin başlarını gövdelerinden ayıran Şîrûy benim!" ۞ Atını yerinden kaldırıp hızla öyle bir geldi ki, dağ yerinden oynadı sanırsın. ۞ Yiğit Gerşâsp bu Türkü, Şîrûy'u görünce gülmeye başladı. ۞ Bu sefer Şîrûy: "Ey yiğit! Savaşta ve kahramanların önünde gülme!" dedi. ۞ Gerşâsp: "Ey dev azmanı! Savaş yerinde nasıl gülmeyeyim ki,

Sen karşıma çıkıyor ve bana kafa tutmaya kalkışıyorsun. Bu yiğitliğini görünce elbette güleceğim gelir!" ۞ Şîrûy da, "Ey talihi tersine dönmüş ihtiyar! Anlaşılan sen taç ve tahtından bıkmış, usanmışsın! ۞ Mademki benimle savaşmak istiyorsun, o halde ben de senin kanını bir ırmak gibi akıtayım!" karşılığını verip de ۞ Gerşâsp bunu duyunca, ağır gürzünü kınından çekip çıkardı ve dizlerini sıkarak ۞ öküz kafası biçimindeki gürzü Şîrûy'un başına indiriverdi. Şîrûy'un başı yere düştü.

Bir müddet kan ve toprak içinde yuvarlandıktan sonra beyni yerinden fırladı. ۞ Şîrûy hemen oracıkta tatlı canını verdi; anasından hiç doğmamışa döndü. ۞ Bunun üzerine savaş peşinde koşan bütün Tûranlı yiğitler Gerşâsp'ın üstüne yürüdüler. ۞ Ordunun merkezinde bulunan Gerşâsp öyle bir nara attı ki, korkusuyla güneş ve ay titredi. ۞ Ok, yay ve keskin kılıç sesinden düşmanların arasında bir kıyamettir koptu.

Zafer Menûçehr'in tarafındaydı. Çünkü dünyada onu herkes seviyordu. ۞ Savaş gecenin karanlığı basıp parlak güneş kayboluncaya kadar böylece sürdü. ۞ Zaman böyledir, hep aynı şekilde ilerlemez; bazen içki ve eğlenceyle bazen de kederle geçer. ۞ Tûr ve Selm'in gönülleri kederle taştı ve bir gece baskını yapmayı düşündüler. ۞ Gece geçip de gündüz olunca savaşmak için kimse ortaya çıkmadı. Bu iki savaş eri bir harekette bulunmamayı uygun gördüler.

TÛR'UN MENÛÇEHR'İN ELİYLE ÖLMESİ

Aydın günün yarısı geçince her iki savaş erinin de gönülleri kinle kızıştı ve bir gece baskını yapmayı planladılar. ۞ Aralarında konuşup ipe sapa gelmeyen birtakım düşünceler ileri sürdüler: ۞ "Geceleyin öyle bir baskın yapalım ki, ovalar kana boyansın!" dediler. ۞ Gece bastırıp da gün ortadan kaybolduğu, ortalığı karanlık kapladığı zaman ۞ bu iki zalim ordularını hazırlayarak baskına başlamak istediler.

İşlerin gidişinden ne olacağını anlayan bazı kimseler hemen Menûçehr'in yanına koşup ona haber verdiler. ۞ İşittiklerini ona anlatarak ordusunu hazır bulundurmasını söylediler. ۞ Çok akıllı olan Menûçehr söylenenleri dinledikten sonra bir çare düşünmeye başladı. ۞ Ordusunun komutasını Kâren'e bırakarak kendisi pusuya yattı. Bu kahraman komutan ۞ seçkin erlerden, cesur ve hançer kullanan yiğitlerden oluşan otuz bin kişiyi de yanına aldı.

Seçtiği pusu yerini savaşmak için uygun ve süvarilerini de savaşa istekli gördü. ۞

Geceleyin ortalık kararınca Tûr yanındaki yüz bin kişiyle birlikte savaşa hazır olarak çıkageldi. ۞ Baskına başlama arzusuyla askerlerinin mızraklarını bulutlara kadar yükselttiği sırada, ۞ Menûçehr'in ordusunu da önünde bayrağı savaşa hazır bir halde buldu. ۞ Artık savaşmaktan başka yapılacak bir şey kalmamıştı. Askerin ortasında bir taşkınlıktır koptu.

Atların ayaklarından kalkan tozlarla havayı bir bulut kapladı. Bu bulutun ortasında şimşek gibi çakan çelik kılıçlar ۞ havayı aydınlatıyor ve yeryüzünü elmas gibi yakıyordu. ۞ Kılıçların şakırtısı insanların beyinlerinde uğulduyor, bulutların arasından rüzgâr ve ateş savruluyordu. ۞ İki ordu çok sert bir savaşa tutuşmuşlardı. Yeryüzü her yönden yükselen naralarla dolmuştu. ۞ Simsiyah gecenin ve katran yüzlü ovanın ortasında oklar her taraftan yağmur gibi yağıyordu.

Türklerin komutanı şiddetli bir yel gibi olanca süratiyle hücuma geçerek Menûçehr'in ordusunu kılıçtan geçirmeye başladı. ۞ Dünyayı ele geçirmek isteyen ve azgın bir file dönen Kâren de döktüğü kanlarla yeryüzünü Nil deryasına çevirdi. ۞ Kandan ovanın yüzü dereye döndü. Atların naralarıyla da dünya feryatla doldu. ۞ Bu karışıklık, karşılıklı kin gütme ve birbirini öldürme içinde ne atlarda kuvvet ne de insanlarda akıl kaldı. ۞ Tam bu sırada padişah kendisini pusudan dışarıya attı. Artık Tûr'un iki yanı da çevrilmiş, kaçacak yeri kalmamıştı.

Atının dizginini çekerek başını geri çevirince ordusundan bir gürültüdür yükseldi. ۞ Bunun üzerine Menûçehr kükreyerek onun peşine düşüp hücum etti ۞ ve o zalime: "Dur, ey savaşmak isteyen zalim! Sen bunca günahsız insanın başını böyle kesiyorsun da, zaman bunun intikamını senden almaz mı sanıyorsun?" dedi. ۞ Ve sırtına bir mızrak sapladı, Tûr'un elindeki hançer yere düştü. ۞ Menûçehr bundan sonra bir rüzgâr süratiyle gelip onu eyerin üzerinden kaptığı gibi yere attı ve böylece yiğitliğinin hakkını vermiş oldu.

Bilmem ki felek insanlara bu yeryüzünde ölüm konusunda aman vermemekle ne düşünüyor? ۞ Bir insanı yıllarca besler, ona hep iyilik gözüyle bakar; ۞ fakat onu böyle kendinden emin kıldıktan sonra günün birinde üzerine saldırır ۞ ve onu tahtından toprağın üzerine çekmekten hiç çekinmez. ۞ Ey kardeş, sen onun sevgisine aldanma, sana sonsuz müjdelerde de bulunsa yine de ona inanma!

MENÛÇEHR'İN FERÎDUN'A ZAFER MEKTUBU GÖNDERMESİ

Menûçehr'in talihi işte böyle kendisine yaver olunca Tûr'un başını kesti. ۞ Ondan sonra da karargâhına dönüp geldi. ۞ Padişah Ferîdun'a bir mektup yazarak savaşta olup bitenlerin hepsini anlattı. ۞ Önce yeryüzünü yaratan iyilik, güzellik ve doğruluk sahibi Tanrı'nın adını andı ve sonra sözlerine şöylece devam etti: ۞ "Herkesin yardımına koşan Tanrı'ya şükürler olsun! Zor zamanlarda dünyada ondan başka kimseden yardım gelmez.

Herkese doğru yolu gösteren de, gönülleri açan da, ebedi olan da Odur! ۞ Taç ve gürz sahibi yüce Ferîdun'a da saygılar olsun! ۞ O adalet, din, büyüklük, taç ve saltanat tahtına yaraşan bir padişahtır. ۞ Padişahların saadeti hep onun talihine ve büyüklükleri de onun tahtına bağlıdır. ۞ Ben senin büyüklüğün sayesinde Tûran ülkesine geldim ve ordumu da oraya getirerek intikam almanın yollarını aradım.

İki gün içinde, gece gündüz süren üç büyük savaş yaptım. ۞ Düşmanlarımız bir gece baskını yapmak istediler. Biz de buna karşılık pusu kurduk ve intikam için gereken tedbirleri aldık. ۞ Tûr'un bir gece baskını düzenlemek ve bana karşı gücü yetmediğinden birtakım hilelere başvurmak için niyetlendiğini duymuştum. ۞ Ben de hemen onun arkasından pusuya yattım. Böylece eline havadan başka bir şey geçmedi. ۞ Savaştan vazgeçmek isteyince de hemen arkasından yetiştim.

Zırhına bir mızrak sapladıktan sonra rüzgâr süratiyle derhal yakalayıp atının eyerinden aşağı aldım. ۞ Bir ejderha gibi yere yuvarlayarak, o değersiz gövdesini kellesinden ayırdım. ۞ Şimdi de o kelleyi dedemin huzuruna göndereceğim. Selm'le yapacağım savaşta da harikalar yaratacağım! ۞ O nasıl padişah Îrec'in başını kesip onu altın bir tabutun içine hor bir şekilde koydu, ۞ ona nasıl hiç acımadı ve Tanrı'dan utanmadıysa, Tanrı da intikam almak için beni onun başına musallat etti.

O nasıl Îrec'in canını aldıysa, ben de öylece onun başını vücudundan ayıracağım, ocağını söndüreceğim! ۞ Onun başını da bir mızrağın ucunda yine sana gönderecek, yüreğindeki kederin düğümlerini çözeceğim. ۞ Kardeşlerinin yaşça en büyüğü olan Selm'in işini bitirmek için bir kurdun koyunun üzerine saldırması gibi saldıracağım. ۞ Selm'in yeri denizin dibi yahut gökteki Ülker yıldızı bile olsa, ۞ onu pençeme geçirip kafasını gövdesinden ayıracağım ve aslanların ağzını onun vücuduna kefen yapacağım!"

Mektupta böylece her şeyi anlattıktan sonra süratli bir atlıyı yola çıkardı. ۞ Elçi, Fe-

rîdun'a karşı duyduğu utançla yüzü kızararak geldi. ۞ Çin padişahının kesik başını İran padişahına nasıl vereceğini düşünüyordu. ۞ Çünkü bir oğul doğru yoldan ne kadar ayrılmış olursa olsun yine de ölümü babasının yüreğini yakar. ۞ Fakat Tûr'un suçu çok büyüktü ve bunun için de hiçbir özür dilemediği gibi, ondan intikam almak isteyen de genç bir yiğitti.

Bu mektubun üzerine Ferîdun Menûçehr'e adil Tanrı'dan saadetler diledi.

KÂREN'İN ELÂNAN KALESİNİ ALMASI

Selm savaş yerinden gelen haberlerle talih yıldızını karartan uğursuzluğu öğrenmişti. ۞ Bozguna uğranan yerin gerisinde, tepesi göklere yükselen bir kale vardı. ۞ Selm zamanın kararsızlığını düşünerek bu kaleye sığınmak istedi. ۞ Menûçehr, Selm'in savaş yerinden kaçacak olursa

Elânan kalesine sığınabileceğini düşündü: "En iyisi onun yolunu kesmektir. ۞ Eğer kaleye giderse artık kimse onu yerinden oynatamaz. ۞ Bu kale öyle bir kaledir ki, tepesi bulutlara kadar yükselmiş ve temelleri de büyük bir ustalıkla suyun dibine atılmıştır. ۞ Orada çeşit çeşit hazineler ve malzemeler mevcuttur. Tepesi o kadar yüksektedir ki, hüma kanadının gölgesini üzerine salmıştır. ۞ Benim için yapılacak şey hemen bunun çaresine bakmak ve atımın üzengisine basarak dizginlere sarılmaktır!" dedi.

Ve bu düşüncelerini Kâren'e anlatarak ona bütün sırlarını açtı. ۞ Kâren şahın sözlerini dinledikten sonra dedi ki: "Ey iyilik isteyen ulu kişi! ۞ Padişah uygun gördüğü takdirde, savaş erlerinden kurulmuş büyük bir orduyu bu kulunun komutasına versin. ۞ Ben onun savaşmak ya da kaçmak için alacağı bütün tedbirleri önlerim. ۞ Yalnız bunun için padişahın hümayun bayrağı ile Tûr'un yüzüğüne ihtiyacım vardır.

Bunlar mutlaka benim yanımda bulunmalı. Ben orduyu o kaleye sokmak için hemen şimdi bir çare aramaya koyulacağım. ۞ Bu karanlık gecede Gerşâsp'la beraber yola çıkacağım. Ama bu söylediklerimden kimsenin haberi olmasın!" ۞ Ünlü ve savaş görmüş erlerin arasından altı bin kişi seçti. ۞ Hava abanoz gibi kararınca fillerin sırtına davulları yüklediler. ۞ Bütün ünlü savaş erleri karadan denizin yolunu tuttular.

Kâren orduyu Şîrûy'a teslim ederek onlara: "Ben kim olduğumu saklayacağım; ۞ bir elçi gibi kale muhafızının yanına gidip yüzükteki mührü ona göstereceğim. ۞ Kaleye girmeyi başardıktan sonra bayrağı açıp menekşe renkli kılıcımı parlatacağım.

Ben bağırmaya başladım gibi, siz de hemen kaleye doğru yürüyün!" dedi. Orduyu deniz kıyısında bıraktı ve onları aslanları bile yenen Şîrûy'a teslim etti.

Kendisi gidip kaleye çıktı; muhafızla konuşup yüzüğü gösterdikten sonra: "Ben Tûr'un yanından geliyorum. O bana: Hiç durmadan, nefes bile almadan kale muhafızının yanına git ve benim tarafımdan ona: Gece gündüz rahatı bırak! de. Onun sevinç ve dert ortağı ol, kaleyi sen de koru, daima uyanık bulun. Eğer padişah Menûçehr kendi bayrağının altında kaleye asker gönderirse

İkiniz elbirliği yapın. Öyle umuyorum ki, kuvvetinizle onun ordusunu bozguna uğratacaksınız! dedi." Kale muhafızı onun bu sözlerini işitip de yüzükteki mührü görünce kalenin kapısını açıverdi. Muhafız görünüşe aldandı, işin içyüzünü kavrayamadı. Şu söz eri Dihkân'ın sözüne bir bak: "Kendi kalbindeki sırrı saklayan başkalarının sırlarını görebilir. İster saadet, ister felaket olsun daima müzakere yapalım!"

Muhafız ile savaşa susamış Kâren beraberce kalenin üstüne çıktılar. Etrafı gezerken birinin kafasında kaleyi nasıl zapt edeceği düşüncesi vardı, diğerininse hiçbir şeyden haberi yoktu. Komutanın gönlü kalenin zaptı için çareler aramaya başlamıştı bile. Muhafız bu yabancının sevgisini gerçek sandı; böylece hem canını hem de kaleyi yele verdi. Cesur bir kaplan yavrusuna şöyle demiştir: "Ey keskin pençeli, hünerler sahibi yavrum! Çetin, güç işlere bilmeden, anlamadan, birdenbire atılma! Acele etme, bak, işin başını, sonunu gör ve düşün!

Yabancı bir adamın tatlı sözlerine, özellikle de savaşla ilgili ve insanı mahcup edebilecek olanlarına inanma! O sözleri iyice düşün, pusuya düşürülmekten kendini koru; söz ne olursa olsun onu iyice anlamaya çalış!" Bak keskin zekâlı, büyük bir adam bile güzel görünen bir işi araştırmadığı, düşmanın hilesini hiç düşünmediği için bir kaleyi yele verdi! Sabah olunca savaşçı Kâren bayrağı bir ay halesi gibi açtı

Ve bağırarak onu Şîrûy'a ve kükremiş o kahramanlara gösterdi. Şîrûy bayrağı görünce o yiğide doğru yürüyerek kalenin kapısını tuttu ve içeride bulunan komutanların başlarına kandan birer taç giydirdi. Bir taraftan Kâren, bir taraftan da Şîrûy düşmanlarını deniz ile kılıçlarının ateşi arasında bıraktı. Güneş göğün ortasına geldiği vakit ne kaleden ne de muhafızlardan bir eser kalmıştı.

Yalnızca ucu bulutlara dayanan bir duman görünüyordu. Ortada ne bir kale vardı ne de denizde bir gemi! Havada dolaşan şeyler sadece ateş parıltıları, rüzgâr, sa-

vaş erlerinin naraları ve feryatlardı. ☙ Parlak güneş battığı zaman kale ovayla bir hale gelmişti. ☙ On iki bin düşman öldürdüler. Kara duman yükselmeye devam ediyordu. ☙ Denizin yüzü kararmış, ovanınki de bir kan nehrine dönüşmüştü.

Kadınlarla çocuklar komutanın huzuruna çıkıp ona yalvardılar, aman istediler. ☙ Kâren de padişahın zaferine saygı gösterip hepsinin canını bağışladı.

DAHHÂK'IN TORUNU KÂKÛY'UN HÜCUMU

Hep savaş isteyen Kâren oradan kalkıp padişah Menûçehr'in yanına geldi. ☙ Yaptığı her şeyi, savaşın nasıl geçtiğini bu yeni padişaha anlattı. ☙ Menûçehr onu takdir ederek: "Gürzün, atın ve atının eyeri sensiz kalmasın!

Senden sonra karşımıza yeni bir ordu peyda oldu; ortaya ünlü ve intikam peşinde koşan yeni bir adam daha çıktı. ☙ İşittiğime göre bu Dahhâk'ın torunu uğursuz Kâkûy imiş. ☙ Ünlü ve azılı atlılardan toplanmış yüz bin kişilik bir orduyla bize hücum etti. ☙ Ve savaşlarda aslanlar gibi dövüşen birkaç cesur erimizi öldürdü. ☙ Şimdi Selm de savaşmak sevdasındadır, çünkü Geng-i Dej Hoht'tan yanına bir yardımcı geldi.

Onun kuvvetli ve savaşmaktan yılmayan bir savaş devi olduğunu söylüyorlar. ☙ Ortaya yeni çıktığı için onu henüz sınayamadım, şu ağır gürzümle ölçüsünü alamadım. ☙ Bir daha bizimle savaşmaya gelirse onu teraziye vururum!" dedi. ☙ Kâren: "Savaşta senin gibi yiğidin önüne kim çıkabilir? ☙ Bu adam bir kaplan bile olsa, seninle savaşacağını düşününce korkudan derisi parçalanır.

Kâkûy kimmiş ve neci oluyormuş? Bu dünyada sana denk olabilecek kimse var mı? ☙ Bu garip işe şimdi ben şu temiz aklımla ve şu temiz yüreğimle öyle bir çare bulayım ki, ☙ bundan sonra Geng-i Dej Hoht kalesinden, Kâkûy gibi değersiz bir herif bir daha bizimle savaşmaya gelemesin!" dedi. ☙ Bunun üzerine dünyaca meşhur padişah: "Sen bu iş yüzünden kendini üzme! ☙ Şimdiye kadar yaptığın savaşlar, orduyu oralara kadar götürmek, intikam peşinde koşmak seni yormuştur.

Savaşma sırası şimdi benim, ey eşleri içinde seçkin olan yiğit, sen artık biraz dinlen!" dedi. ☙ Ve demesiyle birlikte otağından boru sesleri yükseliverdi. ☙ Atlıların kaldırdıkları tozlarla davulların gümbürtüsünden gökyüzü katran, yeryüzü de abanoz rengine döndü. ☙ Kılıçlar, gürzler ve mızraklar canlanmıştı sanki. ☙ Mütemadiyen her taraftan "vur, tut!" sesleri yükseliyor; hava, atılan oklarla bir kartal kanadını andırıyordu.

Savaş erlerinin kana bulanan pençeleri kılıçlarının kabzalarına yapışmış kalmıştı, karabulutlardan da kan damlıyordu. ☙ Yeryüzü dalga dalga dalgalanacak ve bu dalgalar da göklere yükselecek gibiydi. ☙ Komutan Kâkûy bir nara atarak erkek bir dev gibi savaş alanına çıktı. ☙ Menûçehr de elindeki Hint kılıcıyla ordusunun safları arasından sıyrılarak karşısına geldi. ☙ Bu sırada ikisi birden öyle bir nara attı ki, seslerinin şiddetiyle dağlar parçalandı ve herkes korktu.

Kâkûy padişahın beline öyle bir mızrak sapladı ki, padişahın başındaki külah dahi bunun şiddetiyle sallandı. ☙ Zırhı yırtılınca temiz vücudu da meydana çıktı. ☙ Buna karşılık padişah da onun boynuna öyle bir kılıç indirdi ki, zırhını paramparça etti. ☙ İki savaşçı öğle üstü, güneş yeryüzünü tam tepelerinden aydınlatıncaya kadar dövüştüler. ☙ Mütemadiyen kaplanlar gibi kapıştılar, kanı ve toprağı birbirine karıştırdılar.

Güneş şu dönen göğün üzerinde ilerledikçe, bunların saldırıları da kızıştı, hatta haddini aştı. ☙ Padişah Menûçehr'in bu uzun süren savaştan artık canı sıkılmıştı. Ayakları ve dizleriyle atının karnını sıkıştırdı ve kuvvetini toplayarak ona öyle bir pençe attı ki, ☙ Kâkûy'u tam kemerinden yakaladı, yakalamasıyla da o fil gövdeli yiğidi aşağı alması bir oldu. ☙ Onu kızgın toprağın üzerine bitkin bir halde atarak kılıcıyla göğsünü yardı. ☙ Böylece o Arap yiğidi savaşa olan isteği yüzünden mahvolup gitti; sanki bu kötü günü görmek için doğmuştu.

SELM'İN MENÛÇEHR'İN ELİYLE ÖLMESİ

Kâkûy da öldükten sonra Batı padişahının beli kırılmış oldu, güvenecek kimsesi kalmadı. ☙ İntikam alma sevdasından ister istemez vazgeçti ve kaçmaya başlayarak kalenin yolunu tuttu. ☙ O derin denizin kıyısına yaklaştığı zaman ortalıkta gemi diye bir şey göremedi. ☙ Diğer taraftan da Menûçehr'in kızgın erleri onun peşine düşmüşlerdi. ☙ Fakat ova ölüler ve yaralılarla o kadar dolmuştu ki, oradan geçmek artık çok güçleşmişti.

Kin ve kızgınlık içinde olan yeni padişah hızlı koşan bir ata atladı. ☙ Ve üzerindeki zırhtan örtüyü atarak ordunun kaldırdığı toz yığınlarının ortasına doğru atını sürdü. ☙ Rûm padişahının yanına yaklaşınca ona hiddetle bağırdı: "Ey uğursuz zalim!" dedi. ☙ "Sen bir taç uğruna kardeşini bile öldürdün ve böylelikle birkaç tacın da sahibi oldun; hâlâ bu seğirtmen niçin? ☙ Sana işte ben de bir taçla bir taht getirdim. O ulu ağaç artık yemişini verdi.

Büyüklüğün tacından niçin kaçıyorsun? Ferîdun sana süslü bir taht hazırladı. ۞ Yemiş veren ağaç senin diktiğin ağaçtır. Kucağın şimdi onun yemişleriyle dolacak! ۞ Eğer bu yemiş bir diken ise onu eken sen, diken değil de perniyan kumaşı ise onu büken yine sen." ۞ Menûçehr bir yandan bunları söylüyor, bir yandan da atını sürüyordu. Nihayet ona iyiden iyiye yaklaştı ۞ ve boynuna bir kılıç indirip vücudunu iki parça etti.

Emri üzerine kafasını bir mızrağa takıp havaya kaldırdılar. ۞ Bunu gören erler o yiğidin pazısına ve gücüne şaşırıp kaldılar. ۞ Bunun üzerine Selm'in erleri, kar fırtınasıyla darmadağın olmuş koyun sürüsü gibi dağıldılar. ۞ Bölük bölük olup sapa yollara saptılar, ovaya ve dağlardaki mağaralara kaçtılar. ۞ İçlerinde güzel söz söyleyen, akıllı ve aydın fikirli bir adam vardı.

Ona yalvardılar ve padişah Menûçehr'in huzurunda ordunun isteklerine tercüman olmasını istediler. ۞ Ta ki o desin ki: "Biz hepimiz küçük adamlarız. Senin buyruğun olmadan yeryüzünde bir karış toprağa bile sahip olamayız; ۞ bazılarımızın hayvanları, bazılarımızın da tarlası ve evi var. ۞ Bizim bu savaşa gelmemiz kendi isteğimizle değildir. Biz padişahın emriyle birer er olarak bu savaşa girdik, kin peşinde koştuğumuz için değil. ۞ Şimdi de padişahın kuluyuz, ona uymak için baş eğiyoruz.

İsterse bizden de intikamını alıp kanımızı dökebilir. Bizim ona karşı koyacak gücümüz yok. ۞ Biz, ordunun bütün ileri gelenleri, işte padişahın huzuruna geldik, hepimiz suçsuzuz. ۞ Padişah istediğini yapabilir; bu suçsuz canımızın padişahı odur!" ۞ O akıllı adam bu sözleri söylerken, padişah Menûçehr de hayretle onu dinlemekteydi. ۞ Karşılık olarak: "Ben intikam düşüncesini ayak altına alır ve merhamet göstererek ad kazanırım.

Tanrı'dan gelmeyen her şey Ehrimen'den gelir. O halde kötüdür. ۞ Böyle şeyler benden ırak olsun; kötülüğe devlerin vücudu yakalansın! ۞ Siz benim ister düşmanım, ister dostum olun; ۞ mademki Tanrı bize kudret ve zafer bağışlamıştır, suçluyla suçsuz da birbirinden ayrılmış demektir. ۞ Bugün adalet günüdür. Artık haksızlık günü geçmiş ve baş kesmenin sonu gelmiştir. Geride kalanların korkuları ölüm olmasın!

Hepiniz artık birer dost olmaya çalışınız, bu hususta elinizden geleni esirgemeyiniz, üzerinizden silahlarınızı çıkarıp atınız, ۞ aklınızı başınıza devşirip temiz inanışlı olun, kötülüklerden sıyrılın, kin ve intikam duygularını bir yana bırakın, ۞ ister Tûran'da, ister Çin'de, isterse Rûm'da olsun, nerede mamur bir ülke bulursanız ۞ ora-

ya yerleşip mesut olun; orası sizin rahat rahat oturacağınız yer olsun!" diye buyurunca, ☙ bütün büyükler bu ulu, doğru, ad ve ün sahibi padişahı beğendiler.

Bunun üzerine padişahın otağından şöyle bir ses yükseldi: "Ey kutlu düşünceli yiğitler! ☙ Artık bundan sonra boş yere kan dökmeyin, zalimlerin talihi tersine döndü!" ☙ Bundan sonra Çin'den gelen savaş erleri birer birer başlarını yere eğdiler. ☙ Ordunun bütün savaş silahlarını götürüp Peşeng'in oğlunun önüne koydular. ☙ Takım takım götürüp koydukları bu silahlarla dağ gibi bir yığın vücuda geldi.

Bunların içinde ne ararsan vardı; zırhlar, tulgalar, at zırhları, gürzler, Hint hançerleri. ☙ Komutan Menûçehr onları onurlandırdı ve hepsine derecelerine göre yer verdi.

MENÛÇEHR'İN ZAFERLE FERÎDUN'UN YANINA DÖNMESİ

Yiğit Menûçehr bir elçi seçerek Selm'in kafasını teslim etti ☙ ve büyükbabası Ferîdun'a bir mektup yazdı. Yaptığı savaşlar, kullandığı tedbirler ve hileler hakkında etraflı bilgi veren bu mektubunda, ☙ Tanrı'yı övdükten sonra ün ve ad sahibi padişahı şöylece andı:

"Her şeyden üstün olan, cihanın sahibi Tanrı'ya şükürler olsun; çünkü kuvvet, büyüklük ve bilgi hep Ondandır! ۞ İyi ve kötü her şey Onun hükmünde ve bütün dertlerin dermanı da Onun elindedir. ۞ Tanrı yeryüzünün padişahı, akıllı ve uyanık Ferîdun'dan razı olsun! ۞ Yeryüzünde bütün kötülüklerin bağlarını o çözmüş ve bütün kötülükleri ortadan o kaldırmıştır; o hikmet sahibi Tanrı'nın lütfuna ve bağışına ermiştir. ۞ Canı yaratan Tanrı'nın izniyle biz Çin atlılarından intikamımızı aldık.

Pusular kurduk ve padişahın kudreti sayesinde, babamın kanını döken o iki kanlı zalimin ۞ kafasını intikam kılıcımızla kestik! Çelik kılıcımla yeryüzünü bu kötülüklerden yıkayıp temizledim. ۞ Ben de bu mektubun peşinden rüzgâr hızıyla senin yanına gelip olup biten her şeyi anlatacağım!" ۞ Mektubu yolladıktan sonra Şîrûy'u, o yiğit ve yeryüzüne hâkim olmak isteyen savaş erini kaleye gönderdi ve: ۞ "Oradaki malları toplayıp sakla, nasıl uygun görürsen öyle yaparak onları fillere yükle ve dağıtıp saçmadan padişahın sarayına götür!" emrini verdikten

Sonra tunçtan yapılmış boruyla davulun otağın önüne getirilmesini buyurdu. ۞ Ordusunu denizden ovaya doğru, yani Ferîdun'un bulunduğu yere doğru götürdü. ۞ Temşiyye'ye yaklaştığı sırada büyükbabasının ona karşı duyduğu hasret arttı. ۞ Kalenin kapısından boru sesleri yükselmeye başladı ve bu seslerle bütün ordu yerinden oynadı. ۞ Bu bahtı uyanık komutan, sırtlarına firuze tahtlar ve

Çin kumaşlarından yapılmış altın sırmalı yataklar yerleştirdiği filleri mücevherlerle de süsledi. ۞ Türlü türlü bayraklarla yeryüzü kırmızı, sarı ve menekşe renklerine büründü. ۞ Bu ordu altın kemerler, kalkanlar, eyerler ve üzengilerle kuşatılmış ve süslenmiş bir halde ۞ Ceylan denizinden bir karabulut gibi ağır ağır Sârî'ye geldi. ۞ Padişahla ordusuna yaklaştığı zaman Ferîdun atından inip yaya olarak yürüdü.

Altın gerdanlıklı, misk gibi kokan ve siyah saçlarıyla bir aslanı andıran Geylanlılar da ۞ onu takip ettiler. Azgın aslanlara benzeyen İranlılar da padişahın arkasındaydılar. ۞ Ordunun önünde fillerle aslanlar ve bu azgın fillerin ardından da cesur yiğitler yürüyordu. ۞ Ferîdun'un bayrağı görününce Menûçehr'in askerleri saf bağladılar. ۞ Taptaze yemişlerle dolu genç bir fidanı andıran yeni padişah atından indi.

Yeri öptü ve Ferîdun'un tacını, tahtını, külahını ve yüzüğünü övdü. ۞ Ferîdun oturmasını buyurarak onu öptü ve eliyle yüzünü okşadı. ۞ Sonra geldi tahtına oturdu ve Nerîmân oğlu Sâm'a çabuk gelmesi için bir adam gönderdi. ۞ Cadıların memleketine karşı girişilen savaşa yardım etmek için ta Hindistan'dan gelen Sâm, ۞ padişahın isteğine uyarak, o kadar çok altın ve hediye getirmişti ki, matematikçiler bile o kadarını sayamazdı.

Sâm yeryüzü padişahının huzuruna gelince, o ihtiyar padişahla genç padişahı övdü. ۞ Yeryüzü padişahı bu yiğidi görünce yanına oturttu ve: ۞ "Ben bu torunumu sana emanet ediyorum, çünkü bu dünyadan göçmek üzereyim. ۞ Sen onun her işinde yaveri ol, onu yetiştirmeye çalış, ta ki o da senin sayende hüner ve erdem sahibi olsun!" dedi. ۞ Ve bunları söyler söylemez yeryüzü padişahının elini tutup o yeryüzü pehlivanının eline verdi.

Sonra da yüzünü göklere çevirerek: "Ey adaletli ve doğru sözlü Tanrı! ۞ Sen diyorsun ki, ben adaletli bir Tanrıyım ve haksızlık görenlerin tam bir yardımcısıyım. ۞ Sen bana hem adaletini gösterdin hem de yardımcım oldun, bana hem taç verdin hem de saltanat yüzüğü. ۞ Ey Tanrım! Benim her dileğimi yerine getirdin, şimdi de bana öteki âlemi nasip et. ۞ Canımın bu daracık yerde daha çok kalmasını ve böylece daralmasını istemiyorum!" dedi.

Bu sırada komutan Şîrûy da o hediyelerle beraber şatafatlı bir şekilde saraya girdi. ۞ Ferîdun bunların hepsini erlere dağıttı. Mihrümâh ayının sonuna iki gün kala ۞ Ferîdun Menûçehr'in tacıyla birlikte altın tahta oturmasını buyurdu. ۞ Tacı onun başına kendi elleriyle koyarak ona pek çok öğütlerde bulundu.

FERÎDUN'UN ÖLÜMÜ

Bu tören de yapılıp bittikten sonra Ferîdun'un günleri karardı, talihi tersine döndü ve saltanat ağacının yaprakları sarardı.

Taç ve tahtından el çekerek inziva köşesine çekildi. ۞ Üç oğlunun kesik başlarını yan yana koyarak acı acı ağlıyor ve ıstırapla yaşıyordu. ۞ Ünü yeryüzünü kaplayan o padişah kendi kendine her zaman şöyle derdi: ۞ Yüreğimi aydınlatan ve ısıtan oğullarım yüzünden parlak günlerim karardı, ۞ kapıldıkları kin ve intikam duygularıyla tam düşmanlarımın arzuladığı gibi felaketler içinde ve gözlerimin önünde mahvolup gittiler.

Kötü huylu olmak ve düşünmeden hareket etmek gençlerin başına böyle felaketler getirir. ۞ Her üçü de benim buyruğumu dinlemedikleri için dünya başlarına zindan kesildi. ۞ Nihayet yüreği kan ve yanakları da gözyaşları içinde ömrü sona erdi. ۞ Ferîdun gitti, fakat aradan çok uzun bir zaman geçtiği halde hâlâ yaşayan iyi bir adı kaldı. ۞ Ey oğul, işte Ferîdun'un bu dünyadan tek kazancı doğruluk yapması ve geride iyi bir ad bırakması oldu!

Menûçehr onun ölüsünün başına saltanat tacını koydu ve beline de kanlı bir kemer bağladı. ☙ Padişahlar için âdet olduğu üzere, mezarının yarısını lacivert taşından, yarısını da kırmızı altından yaptırdı. ☙ Mezarın içine fildişinden bir taht koyup üzerine de bir taç astılar. ☙ Âdet olduğu üzere büyük adamlar veda etmek için onun önüne gittiler. ☙ Sonra mezarın kapısı o padişahın üzerine kapandı ve böylece o akıllı adam da bu dünyadan keder içinde çekilip gitti.

Menûçehr o haftayı gözleri yaşlı ve yanakları sapsarı bir halde geçirdi. ☙ Bir hafta bütün şehir ve pazar yerleri o padişahın yasını tuttu. ☙ Ey dünya! Sen baştan başa ıstırapla dolusun, saadetten yana bomboşsun; hiçbir akıllı kimse sende mesut olamamıştır. ☙ Ömürleri ister kısa, ister uzun olsun, insanların hepsini evvela birer birer naz içinde beslersin. ☙ Fakat verdiğini sonunda geri alacak olduktan sonra verdiğin ha toprak olmuş ha mercan... ne kıymeti var?

Felek sonunda nefesini kesecek olduktan sonra, ha halktan biri olmuşsun ha padişah... ☙ Saadet olsun, felaket olsun, gördüğün her şey bir rüya gibi gelip geçer. Bu dünyada ebedi kalmak için hiç çabalama. ☙ İster bir kul, ister bir padişah olsun, bu dünyada mesut sayılabilecek kimse, öldükten sonra iyiliğini yadigâr bırakabilendir!

MENÛÇEHR SALTANATI YÜZ YİRMİ YILDI

Menûçehr bir haftayı onun matemiyle geçirdikten sonra sekizinci gün padişahların tacını başına giydi. ☙ Efsunlar yaparak cadılıkların kapısını bağladı ve böylece yüz yirmi yıl geçti.

Yeryüzünün bütün yiğitleri gelip kendisine saygı gösterdiler. ☙ Padişahlık tacını başına giydikten sonra bütün dünyaya ☙ adaleti, dindarlığı, mertliği, iyiliği, temizliği ve akıllıca hareketi müjdeledi. ☙ Âleme karşı: "Şu dönen gökyüzüne ait olan tahtın padişahı benim; kudret, savaş, adalet ve şefkat sahibi benim. ☙ Yeryüzü benim kulum, felek dostum ve taç sahiplerinin başları da benim avımdır.

Ben dindarım ve Tanrı'nın yardımı banadır. İnsanlara saadet de ondan gelir, kötülük de. ☙ Zifiri gecede bile intikam peşinde koşabilen benim; eyerin üstünde kızgın bir ateş gibi duran da ben. ☙ Kılıcın sahibi ve ayağı altın ayakkabılı olan, Kâve'nin bayrağını havalarda dalgalandıran, ☙ savaşlarda kara tozları kılıcıyla parlatan ve canını esirgemeyen hep benim! ☙ Eğlence meclislerinde ellerim derya gibi cömerttir;

savaşırken ise ateş bile önümde siner.

Kötülere kötülükten el çektirir ve istersem yeryüzünü kırmızı bir kumaş gibi kana boyarım. ☙ Ben gürz kullanan, tacını gösteren ve fildişi tahtının üzerinde saltanat ışığını saçan bir padişahım! ☙ Bu kadar hüner ve erdemle, yeryüzünü yaratan Tanrı'ya tapan bir kulum. ☙ Hep ağlayalım ve ellerimizi ağlayan yüzlerimize vuralım; yalnız Tanrı'yı övelim. ☙ Bana tacı, tahtı ve orduyu bağışlayan Odur; ben hep Onu över ve Ona sığınırım.

Biz de kutlu Ferîdun'un yolunda yürüyelim. Biz yeniysek ne çıkar? Atalarımız eskidir. ☙ Yeryüzünün yedi ikliminde, doğru yoldan dönenler, dinden yüz çevirenler, ☙ fakirlere zorluk çıkaranlar, elinin altında bulunanlara haksızlık yapanlar, ☙ servetinin çokluğuna güvenerek biçare olanlara zulmedenler ☙ benim nazarımda kâfirdirler ve hatta Ehrimen'den de kötüdürler.

Dindar geçinip de dinin hükümlerine uymayanlar hem Tanrı'nın hem de benim lanetime layıktırlar. ☙ Ben böyle adamları terbiye etmek için derhal kılıcımı elime alır, intikam için onların ülkesini yerle bir ederim!" dedi. ☙ Bunun üzerine yeryüzünün bütün yiğitleri onu övdü ve: ☙ "Ey insanların iyiliğini isteyen padişah! Senin soylu ceddin padişahlık taht ve tacı için yapılacak törenin yerine getirilmesini sana bıraktı. ☙ Geçmiş padişahlardan kalan bu taht ve taçla, mûbedlerin ünü ebediyen senin olsun!

Biz hepimiz senin buyruğundayız. Canımız senin sözünden dışarı çıkmaz!" dediler. ☙ Bundan sonra cihan pehlivanı Sâm ayağa kalktı ve: "Ey gerçek adaletin sahibi! ☙ Eski padişahlar bana seni gözetmemi vasiyet ettiler. Adaletli davranmak senden, onu takdirle karşılamak da benden! ☙ Sen İran'ın padişah oğlu padişahı, bütün yiğitlerin ve aslanların seçkinisin! ☙ Tanrı senin canını ve tenini korusun; gönlün sevinçli ve bahtın uyanık olsun!

Sen bana eski zamanlardan kalan bir yadigârsın; padişahlar tahtının üzerinde benim sığınağımsın! ☙ Savaşlarda ayağını direyen bir aslan, meclislerde de parlak güneşsin! ☙ Zaman ayağının toprağı, o firuze taht da daimi yerin olsun! ☙ O Hint kılıcınla yeryüzünü kötülerden temizledin. Artık rahatına bak ve musiki dinle! ☙ Savaşma sırası bizdedir, sen tahtında otur ve eğlence meclislerinden ayrılma!

Benim atalarımın hepsi pehlivandı. Büyük adamlar ve padişahlar onlara sığınırlardı. ☙ Gerşâsp'tan ünlü Nerîmân'a kadar hepsi komutan ve hançer kullanan savaş erleriydi. ☙ Ben yeryüzünü bir dolaşayım da, düşmanlarından bazılarını yakalayıp bağ-

layarak sana getirivereyim! ۞ Bana pehlivanlığı senin büyükbaban, aklı da senin gönlün ve sevgin vermiştir!" dedi. ۞ Padişah bu sözleri söyleyen Sâm'a pek çok değerli hediye verdi.

Bunun üzerine Sâm tahtın yanından uzaklaştı; diğer pehlivanlar da onu takip ettiler. ۞ Sâm kendi memleketine gitti ve işte böylece de yeryüzünün işleri düzene girdi.

ZÂL'IN DOĞMASI

Şimdi ben sana, eski zamandan kalma, fakat seni şaşırtacak bir hikâye anlatacağım. ۞ Ey akıllı oğul! Dinle ve gör ki zaman Sâm'a ne oyunlar oynadı. ۞ Sâm'ın o zamana kadar hiç çocuğu olmamıştı. Onun için bütün aklı fikri hep gönlüne rahatlık verecek bir çocuk sahibi olmaktaydı.

Kendi harem dairesinde yanakları gül yaprağından, saçları da miskten olan güzel bir kız vardı. ۞ Sâm bu ay gibi kızdan bir çocuk ummaktaydı; çünkü bu güneş yüzlü kızı çocuk yapmaya uygun görüyordu. ۞ Bu kız nihayet Nerîmân'ın oğlu Sâm'dan gebe kaldı. Zamanla ağırlaşan bu yükten vücudu rahatsız olmaya başladı. ۞ Birkaç gün sonra da bu anadan, yüzü dünyayı aydınlatan bir çocuk doğdu. ۞ Bu çocuğun yüzü güneş gibi güzel, fakat saçları bembeyazdı.

Çocuk böyle doğunca Sâm'a haber vermekten çekindiler; bir hafta onun doğumunu sakladılar. ۞ Bu meşhur pehlivanın haremindeki kadınlar çocuğun önüne geçip mütemadiyen ağlıyorlardı. ۞ Kimse böyle güzel bir eşten ihtiyar bir çocuğun doğduğunu Sâm'a söylemeye cesaret edemiyordu. ۞ Çocuğun aslan gibi bir dadısı vardı; bütün cesaretini toplayarak pehlivanın yanına gitti. ۞ Evvela onu övdü, nihayet söze başladı ve ona çocuğunu müjdeledi:

"Pehlivan Sâm'ın günleri kutlu olsun ve onun kötülüğünü düşünenlerin yüreği kopsun! ۞ Tanrı daima aklında olan ve hayallerini süsleyen dileği yerine getirdi. ۞ Ey ünlü kişi! Harem dairende, o ay yüzlü eşin tertemiz bir çocuk doğurdu. ۞ Öyle aslan yürekli ve yiğit yapılı bir çocuk ki, yaşına göre pek cesur görünüyor! ۞ Teni parlak bir gümüş ve yanakları da bir cennet kadar güzel; vücudunda hiçbir çirkin yer göremezsin.

Bu ahu gibi çocuğun bir tek kusuru varsa o da saçlarının beyaz oluşudur. Ey ünlü kişi, senin bahtın da böyleymiş. ۞ Artık bu kısmetine razı olman lazım; nankörlük edip de yüreğini karartma!" dedi. ۞ İyi binici olan Sâm bu sözleri duyunca hemen

tahtından inip harem dairesine, ilkbaharı andıran eşinin yanına gitti. ☙ Orada, çok değerli, fakat ihtiyar başlı bir çocukla karşılaştı; böyle bir çocuğu o zamana kadar ne görmüş ne de duymuştu. ☙ Vücudundaki bütün tüyler bembeyazdı; yalnız yanakları kırmızı ve biraz tuhaftı.

Sâm çocuğun saçlarını böyle bembeyaz görünce dünyadan ümidini kesti. ☙ Ve bunu, aklın ve olgunluğun yolundan ayrıldığı için Tanrı'nın kendisine verdiği bir ceza olarak gördü. ☙ Bunun üzerine başını göklere kaldırarak, kusurlarından dolayı şu şekilde aman diledi: ☙ "Ey eğrilikten ve eksiklikten uzak olan yüce Tann! İyilik senin istediğin şeydedir. ☙ Eğer büyük bir suç işlemiş ve Ehrimen'in yoluna sapmışsam;

Öyle umarım ki, cihanın sahibi olan sen özrümü kabul eder ve onu bana gizlice bağışlarsın; ☙ bir Ehrimen yavrusunu andıran bu kara gözlü ve ak saçlı çocuktan dolayı ☙ şu karanlık ruhum utanıp üzülüyor; vücudumda da sıcak bir kan kaynıyor. ☙ Meşhur pehlivanlar gelir de bu kötü alametli çocuğu görür ve bana sorarlarsa, ben onlara ne söyleyeyim? ☙ Bu dev yavrusu neyin nesidir? Bu iki renkli bir kaplan mı, yoksa bir peri mi?

Dünyanın bütün büyük adamları, bu çocuktan ötürü, gizliden gizliye veya açıktan açığa bana gülerler. ☙ Bu utançla İran'ı bırakıp gideceğim ve bu ülkeyi bir daha hayırla anmayacağım!" ☙ Bu sözleri hiddetle ve heyecanla söyledi; yüzü kızardı ve kendi talihine lanet etti. ☙ Sonra da çocuğun ortadan kaldırılmasını ve bu ülkeden, bu topraklardan uzaklaştırılmasını emretti. ☙ Elburz diye, güneşe yakın, insanlara uzak bir dağ vardı.

Sîmurg'un yuvası buradaydı, çünkü o yuvasını insanlardan uzakta bulundururdu. ☙ Çocuğu oraya bırakıp geri döndüler. Aradan uzun bir zaman geçti. ☙ Bu pehlivan oğlu henüz karayı aktan ayırt edebilecek yaşta değildi. ☙ Babası ondan şefkatini kesip onu oraya bir düşkün gibi bıraktırdı, ama bıraktırır bıraktırmaz Tanrı da onu hemen kendi himayesine alıverdi. ☙ Bu dağda, yavrusu emzikte olan bir de dişi aslan vardı; çocuğa:

"Ben seni yüreğimin kanıyla besleyecek olursam boynun bir minnet altına girmiş olmaz, ama ☙ sonra sen de benim için yüreğimi besleyen bir unsur gibi olursun ve eğer seni ileride benden ayırırlarsa, bu sefer de benim yüreğim seninle beraber gider!" dedi. ☙ Yeryüzündeki vahşi hayvanlar bile bu çocuğa insanlardan daha çok sevgi ve şefkat gösterdiler. ☙ Böylece çocukcağız orada gece ve gündüz kimsesiz

kaldı. ۞ Zaman zaman parmağının ucunu emiyor ve için için ağlıyordu.

Sîmurg yavruları acıkınca yuvasından uçarak yükseklere havalandı. ۞ Aşağılarda henüz meme çağındaki bir çocuğun bağırmakta olduğunu duydu; yer bu bağrışlarla bir deniz gibi kaynıyordu. ۞ Çocuğun beşiği taş, dadısı da topraktı; vücudu elbise, dudakları da süt nedir bilmiyordu. ۞ Etrafında kara topraktan başka bir şey yoktu ve güneş başının üzerinde yükselmişti. ۞ Keşke bu çocuğun anası da, babası da kaplan olsaydı; belki o zaman hiç olmazsa başının üzerinde kendisini güneşin sıcağından koruyacak bir gölge olsun bulurdu.

Tanrı Sîmurg'un yüreğine öyle bir şefkat verdi ki, bu çocuğu yemeyi hatırına bile getirmedi. ۞ Sîmurg göklerden aşağı indi ve çocuğu, üzerinde yattığı kızgın taştan pençesiyle kaldırıp ۞ yavrularının bulunduğu Elburz dağına götürdü; feryatlarını duyup ona acımaları için çocuğu onlara gösterdi. ۞ İyilik veren Tanrı ona acıdı, onu korudu ve canını bağışladı. ۞ Bir kimseyi Tanrı koruduktan sonra bir başkası onu hor görmüş, ne çıkar?

Bu sırada Sîmurg'un kulağına şöyle bir ses geldi: ۞ "Ey temiz görüşlü, mübarek kuş! ۞ Memedeki bu çocuğu iyi koru, çünkü ondaki yiğitlik tohumu ileride yemişini verecek ۞ ve onun soyundan, azgın aslanlar gibi, cihan pehlivanları yetişecektir! ۞ Biz onu bu dağlara emanet ettik; bakalım zaman neler gösterecek?"

Sîmurg ile yavruları, gözlerinden kanlı yaşlar akıtan bu küçük çocuğu korudular, ona baktılar. ۞ Ne şaşılacak şeydir ki, yüreklerinde ona karşı bir sevgi uyandı; onun güzel yüzüne hayran kaldılar. ۞ Sîmurg süt bulamayınca artık kan emmeye alışan bu küçük konuğuna avlarının en körpelerini yedirdi. ۞ Aradan uzun zaman geçti. Bulunduğu yeri kimse bilmeden ۞ çocuk günden güne serpilip büyüdü; o dağdan pek çok kervan geçti.

Çocuk nihayet alabildiğine uzamış bir servi gibi boylandı; göğsü gümüşten bir tepe gibi şişkin ve sert, beli de bir kamış gibi inceydi. ۞ Zamanla, onun bu dağda yaşamakta olduğu dünyanın her yerinde duyuldu; bu dünyada hiçbir şey gizli kalmaz. ۞ Bu arada Nerîmân oğlu Sâm'a da bu ünlü oğlunun haberi geldi.

SÂM'IN OĞLU ZÂL'I RÜYASINDA GÖRMESİ

Sâm, gecelerden bir gece, yüreği yaralı ve feleğin takındığı durumdan üzgün olarak uyuyordu. ۞ Rüyasında arapatına binmiş bir adamın Hindistan'dan hızla geldiğini

gördü.

Gösterişli bir atlı ve tam bir yiğit olan bu adam Sâm'ın yanına geldi ۞ ve ona, kendi ağacının dalını, yani oğlunu müjdeledi. ۞ Sâm uykusundan uyanır uyanmaz hemen mûbedleri yanına çağırdı ve onların bu hususta ki fikirlerini sordu. ۞ Rüyasında gördüklerinden başka kervanlardan işittiklerini de anlatarak: ۞ "Siz bu hususta ne dersiniz? Bu işe aklınız erer mi?

Üzerinden kışların soğuğu ve temmuz güneşlerinin sıcağı geçtiği halde bu küçücük yavru hâlâ diri olabilir mi?" diye sordu. ۞ Yaşlı olsun genç olsun bütün mûbedler söze başlayarak: ۞ "Tanrı'nın lütfunu ancak nankör olanlar takdir etmez; ۞ ister toprağın ve taşın üstünde yaşayan kaplanlar ya da aslanlar olsun, isterse suda yaşayan balıklar ve timsahlar olsun, ۞ hepsi yavrularını besler ve Tanrı'yı bağışladığı bu yavrular için överler.

Oysaki sen Tanrı'nın sana yaptığı bu bağışa karşı onu övme ödevinde kusur ettin, o masum çocuğu kaldırıp attın, ۞ ak saçlı doğdu diye canın sıkıldı, fakat bu onun tertemiz, bembeyaz vücudunda bir ayıp teşkil etmez. ۞ O şimdiye kadar yaşayamaz diye kestirip atma da onu aramaya hazırlan! ۞ Tanrı bir insanı korumak istedikten sonra soğuğun, sıcağın lafı mı olur? ۞ Bu yaptığın için Tanrı'dan özür dile; çünkü bütün dünyaya iyilik veren ve iyiliğe yol gösteren ancak Odur!" dediler.

Bu sözler pehlivan Sâm'a o kadar dokundu ki, ertesi gün derhal yola çıkarak Elburz dağına doğru gitti. ۞ Yüreğini üzen düşüncelerin etkisiyle o kadar hızlı yürümüş ve o kadar çok yorulmuştu ki, gece olur olmaz hemen uykuya daldı. ۞ Rüyasında yine Hindistan dağlarının birinin üzerinde göklere yükselmiş bir bayrakla ۞ güzel yüzlü bir çocuğun ve onun arkasında da büyük bir ordunun gelmekte olduğunu gördü. ۞ Çocuğun sol yanında bir mûbed, sağ yanında da aklıyla ün kazanmış bir adam vardı.

Bu iki kişiden birisi Sâm'ın yanına gelerek ona acı acı şunları söyledi: ۞ "Ey kötü düşünceli ve Tanrı'dan korkmaz kişi! Tanrı'dan utanmayı da gözlerinden silip yıkadın mı? ۞ Çocuğuna kuşlar dadılık ettikten sonra senin yiğitliğin nerede kalmış? ۞ Eğer ak saçlı olmak bir insan için kusursa, senin başındaki saçlar da bir söğüt yaprağı gibi ak değil mi? ۞ Vücudundaki tüyler her gün başka bir renk oluyor diye Tanrı'dan çabucak usanacak mısın?

Bu çocuğu sen hor görmüşsün, bundan ne çıkar. Tanrı onu koruyup yetiştirdi. ۞ Onun için Tanrı'dan daha şefkatli dadı mı olur? Senin baba şefkatinden yana bir na-

sibin yok!" ☙ Sâm uykusunun içinde tuzağa düşmüş bir aslan gibi bağırıp çağırdı. ☙ Bu rüyadan zamanın kendisine bir felaket, bir ders vereceği anlamını çıkararak çok korktu. ☙ Uyanır uyanmaz bütün akıllı kimseleri yanına çağırdı, ordunun bütün komutanlarını görevlerinin başına gönderdi ve

Heyecanla, vaktiyle attığı çocuğunu arayıp bulmak için o dağa doğru yürüdü ve nihayet oraya vardı. ☙ Dağın tepesi göklere kadar yükseliyordu; gökteki yıldızları çekip koparmak istiyordu sanki. ☙ Tam tepesinin üzerinde bir yuva görünüyordu; bu öyle bir yuvaydı ki, Zühal yıldızının bile ona bir kötülüğü dokunamazdı. ☙ Yuvanın dikine olan direkleri abanoz ve sandal ağacından, enine olan direkleri de ödağacından yapılmıştı. ☙ Sâm o göz alıcı kayalığa, kuşun heybetine ve yuvanın dehşetine baktı, baktı da

Anladı ki bu yuva, saçağı Simâk yıldızına değen bir köşktür; insan emeğiyle taştan topraktan kurulmuş bir yapı değil. ☙ Orada, yuvanın çevresinde, tıpkı kendisine benzeyen bir gencin dolaşmakta olduğu gözüne ilişince, ☙ böyle bir kuşu ve ucu Ülker yıldızına kadar yükselen böyle bir kayalığı yaratan Tanrı'yı övmeye, yüzünü gözünü yerlere sürmeye başladı. ☙ Artık iyice bildi ki Tanrı; adaletli, kudretli ve büyük olanların en büyüğüdür. ☙ Dağa çıkmak için çareler düşünmeye ve hayvanların dağa çıkarken takip ettikleri yolu aramaya başladı.

Tanrı'yı öve öve dağın çevresini dönüp dolaştıysa da dağa giden hiçbir yol bulamadı. ☙ Bunun üzerine Tanrı'ya seslenerek: "Ey şu göklerden, güneşten, aydan ve her yerden yüce olan Tanrı! ☙ Senden özürler dileyerek önünde başımı eğiyorum, heybetinin korkusuyla işte canımı önüne saçıyorum, ☙ eğer bu çocuk benim soyumdansa ve kötü yapılı Ehrimen'in tohumundan gelmediyse, ☙ şu dağa çıkması için bu kuluna yardım et, suçu çok olan bu kulunu geri çevirme!" diye yalvardı.

Yüreğinin bu gizli dileklerini böylece ortaya dökünce adaletli Tanrı da onun yalvarışlarını kabul etti. ☙ Sîmurg dağın tepesinden aşağılara doğru bakınca, dağın eteğindeki insanların Sâm ile adamları olduklarını anladı. ☙ Onların sırf çocuğu almak için geldiklerini, yoksa oraya kadar kendisi için zahmet çekip gelmediklerini bildi. ☙ Bunun üzerine Sâm'ın oğluna dönüp şunları söyledi: "Ey bu yurtta ve bu yuvada birtakım zahmetlere katlanan çocuk! ☙ Ben senin dadınım, hatta bir dadıdan da daha fazlasıyım, senin için bir saadet sermayesiyim.

Baban senin başına bir macera açtığı için ben de sana Zend'in Destan'ı adını veriyorum. ☙ Yurduna döndüğün zaman sana hayatta önderlik edecek olan pehlivan ba-

ban seni bu adınla çağırsın; ☙ senin baban Sâm'dır ve Sâm büyüklerce en yiğit pehlivan olarak tanınır. ☙ O şimdi bu dağa oğlunu, yani seni bulup almak için gelmiştir ve seni onun yanında şeref ve saadet bekliyor. ☙ Artık benim için yapılacak şey, hiç incitmeden seni onun yanına götürmektir!"

Sîmurg'dan bu sözleri duyunca delikanlının gözleri doldu ve yüreği burkuldu. ☙ Gerçi insan yüzü görmüş değildi; ama Sîmurg ona konuşmayı öğretmişti. ☙ O da Sîmurg gibi konuşuyordu; çok akıllı ve bilgiliydi. ☙ Akıllıca konuşan, dürüst ve vücutça sağlığını Tanrı'dan dileyen bir gençti. ☙ Bak, Sîmurg'a şöylece ne güzel bir karşılık verdi:

"Senin yuvan benim parlak tahtım ve kanatların da başımın tacını aydınlatan ışıktır. ☙ Ben Tanrı'dan sonra sana şükrederim. Çünkü bütün güç işler ancak senin sayende kolaylaştı," dedi. ☙ Sîmurg da: "Sen padişahlığın tacını, tahtını ve padişahlık külahını giyme törenini ve şatafatını görünce, ☙ belki de bu ilk yurdunun değeri gözünden düşer; zamanı sen de bir sınayıver. ☙ Ben seni sevmediğimden ya da sana bir kötülük olsun diye yanımdan uzaklaştırmıyorum; ben seni padişahlığa yükseltiyorum.

Senin burada kalman benim için daha iyi, ama gitmen de senin için iyi. ☙ Sen yanında kanadımdan bir tüy götürerek, her zaman benim himayemin gölgesine sığınabilirsin. ☙ Eğer düşmanların sana bir güçlük çıkarırlarsa, iyi veya kötü bir harekette bulunurlarsa, ☙ benim tüyümü ateşe at, işte o zaman kudretimi görürsün. ☙ Çünkü ben seni kanadımın altında besledim, yavrularımla beraber büyüttüm.

Ben o zaman bir karabulut gibi gelir ve hiç incitmeden seni yine buraya getiririm. ☙ Yüreğimdeki sevgin pek büyüktür, sen de dadının sevgisini yüreğinden çıkarma!" dedi. ☙ Onu böylece avuttu ve tutup havaya kaldırarak bulutlara kadar yükseltti. ☙ Sonra yeniden bir uçuşla onu babasının yanına indirdi. Çocuğun saçları göğsüne kadar uzamıştı; ☙ vücudu fil gibi iri, yüzü de bahar gibiydi. Babası onu görür görmez acı acı ağlamaya başladı.

Sîmurg'un önünde başını öne eğerek ona teşekkür ettikten sonra: ☙ "Ey kuşların padişahı! Adaletli Tanrı sana bu gücü ve hüneri ☙ biçarelere yardım etmen için vermiştir. Sen iyilik etmekte herkesten üstünsün. ☙ Senin kötülüğünü isteyenler kahrolsun; sen ebediyen yaşa!" dedi. ☙ Sîmurg da bunun üzerine yeniden yükselerek dağın üzerine çıktı. Sâm'la adamlarının gözleri onda kalmıştı.

Sâm onu tepeden tırnağa kadar süzdü ve oğlunu padişahlık taç ve tahtına layık gördü. ۞ Bu çocuk aslan göğüslü, aslan pazılı, güneş yüzlü, yiğit yürekliydi ve eli de kılıç kullanmaya çok elverişli görünüyordu. ۞ Kirpikleri ak, gözleri katran gibi kara, dudakları mercan ve yanakları da kan gibi kırmızıydı. ۞ Tüylerinin beyazlığından başka bir kusuru yoktu, bundan başka hiçbir çirkinlik taşımıyordu. ۞ Sâm'ın yüreği duyduğu sevinçle bir cennete döndü; o temiz yaradılışlı oğlunu çok beğendi.

Ona: "Ey oğul, bana içten içe kırgınlık besleme; geçmişi unut ve beni sev. ۞ Ben Tanrı'nın aciz bir kuluyum; seni yeniden bulduktan sonra ۞ sana hiçbir kötülüğüm dokunmasın diye Tanrı'ya ahdim var. ۞ Senin iyi olsun kötü olsun her isteğini yerine getireceğim; sen ne istersen onu yapacağım!" dedi. ۞ Bunun üzerine ona bir pehlivan elbisesi giydirdi ve beraberce dağdan indiler.

Destan şehre gelince bir at ve bir de padişah elbisesi istedi. ۞ Sîmurg ona Destan adını vermişti; Sâm da Zâl-i Zer adını taktı. ۞ Bütün askerler gönülleri ferah ve sevinçli olarak Sâm'ın önüne geldiler. ۞ Ve üzerinde davullar çalınan filleri takip ettiler. Havaya kalkan tozlar mavi bir dağ gibi yükseldi. ۞ Davulların, boruların, altın çıngırakların ve Hint çalgılarının sesleri etrafı sardı.

Atlıların naraları göklere yükseldi, büyük bir neşe içinde yola çıktılar. ۞ Aynı neşe içinde bir pehlivan fazlasıyla gelip şehre girdiler.

MENÛÇEHR'İN SÂM VE ZÂL-İ ZER'İN DURUMUNDAN HABER ALMASI

Padişah Menûçehr'e, Sâm'ın büyük bir törenle dağdan inip yerine vardığına dair Zâbil'den haber geldi. ۞ Menûçehr bu habere çok sevindi ve dünyayı yaratan Tanrı'yı övdü. ۞ Menûçehr'in yiğit, akıllı, cesur ve dindar iki oğlu olmuştu.

Bunlardan birinin adı Nevzer, diğerinin adıysa Zeresp'ti ve bunlar savaş meydanında Âzergoşesp'e benzerlerdi. ۞ Menûçehr, Nevzer'e: "Bir ata binip süratle Sâm'a git, ۞ Sîmurg'un yuvasında büyüyen Destan'ın yüzünü gör, ۞ eriştiği saadetten dolayı o padişah yüzlüyü kutladıktan sonra ۞ söyle, hemen yanıma gelerek başından geçenleri bana anlatsın

Ve ondan sonra tekrar Zâbilistan'a dönerek, padişahların bendelerince âdet olduğu üzere hizmetine devam etsin!" emrini verdi. ۞ Nevzer yola çıktı ve Nerîmân oğlu Sâm'ın yanında genç bir pehlivan gördü. ۞ Sâm Nevzer'i görür görmez atından

inip, onu kucakladı ۞ ve padişahla diğer büyüklerin hatırlarını sordu; Nevzer de karşılığını verdi. ۞ Cesur Sâm padişahın iyi haberlerini duyunca yeri öptü.

Taç sahibi padişahın buyruğu üzerine onun sarayına gitmek için hemen yola çıktı. ۞ Zâl-i Zer'i bir erkek filin sırtına oturttu ve süratle sarayın kapısının yolunu tuttu. ۞ Padişahın şehrine yaklaştığı zaman Menûçehr ordusuyla birlikte Sâm'ı karşılamaya çıktı. ۞ Sâm, Menûçehr'in bayrağını görünce atından indi, yaya yürümeye başladı ۞ ve ona gönül rahatlığıyla sonsuz ömür diledi.

Menûçehr emretti ve o yüreği temiz, Tanrı'ya tapan adam tekrar atına bindi. ۞ Taç sahibi ile taç peşinde koşan beraberce padişahlık makamına doğru gittiler. ۞ Saraya varınca Menûçehr tahtına oturdu ve padişahlık külahını başına koydu. ۞ Neşe içinde bir tarafında Kâren, bir tarafında da Sâm oturmaktayken, ۞ altın bir külah ve amutla süslenmiş olan Zâl'ı,

Teşrifat nazırı huzura getirdi. Padişah onu görünce şaşırdı, ۞ dönüp Sâm'a: "Buna eş olabilecek kimse yoktur; ۞ şu boyu bosu ve güzel yüzüyle ruha ve aşka ferahlık veren bir hali var!" dedi ۞ ve şunları da sözlerine ekledi: "Şu öğüdü de benden dinle: ۞ Bu delikanlıya iyi bak, hiçbir suretle onu incitme, ondan başka kimse yüreğini sevindirmesin;

Onda padişahlara mahsus bir büyüklük, aslanların pençesi, akıllı kimselerin yüreği ve yaşlıların aklı var. ۞ Ona savaşmanın ve toplu yaşayışın usullerini öğret. ۞ O şimdiye kadar dağdan, Sîmurg'dan ve yuvasından başka bir şey görmedi; elbette bu âdetleri bilemez!" ۞ Bundan sonra Sâm söze başlayarak, Sîmurg'un ve oturduğu yüksek dağın durumunu, ۞ bu akıllı çocuğun neden kötü muameleye uğradığını,

Nasıl yatıp kalktığını, ne yiyip içtiğini ve o dağda, herkesin gözünden saklı olan yerini birer birer anlattı. ۞ Zâl'ı o dağa attırmasındaki sırrı, feleğin cilvesini ۞ ve nihayet bütün yeryüzünün bu Sîmurg ve Zâl hikâyesiyle çalkalandığını da şöylece anlattı: ۞ "Ben Tanrı'nın buyruğuyla Elburz dağının o ulaşılması güç yerine vardığım vakit, ۞ ucu bulutlara değen bir kayalık gördüm; o haliyle denizin üzerine oturtulmuş taştan bir gök gibiydi;

Üzerinde de köşk gibi bir yuva duruyordu; öyle bir yuva ki, hangi yönden olursa olsun, kendisi için tehlikeli olabilecek bütün yollar kapalıydı; ۞ bu yuvanın içinde, Sîmurg'un yavrularıyla Zâl aynı cinsten iki eş gibi oturuyorlardı. ۞ Oradan öyle bir sevgi kokusu geliyordu ki, şimdi bile onu hatırlamak yüreğime ferahlık veriyor. ۞ Dağın tüm çevresini dolaştım, ama oraya çıkmak için hiçbir yol bulamadım. ۞ Ni-

hayet öyle bir an geldi ki, kaybettiğim oğlumun hasretiyle taştım, kabardım; neredeyse şu ateşten ruhum vücudumdan ayrılıp gidecekti.

İçimden Tanrı'ya: Ey her şeyin üstünde olan, herkese yardım ettiği halde hiç kimseden hiçbir şey istemeye ihtiyacı olmayan adaletli Tanrı! ☙ Büyüklüğünün belgeleri her yerde vardır. Felek yalnız senin buyruğunla döner. ☙ Güneşin ve ayın sahibi olan senin katında, ben yüreği günahla dolu bir kulum; ☙ bütün ümidim senin affındadır. Başka hiçbir şey beni kurtaramaz. ☙ Bir kuşun beslediği ve düşkünlük içinde büyüyen o kulun,

İpek yerine hayvan postu giydi ve meme yerine parmağının etini emdi. ☙ Onu yine bana bağışla, ona ulaştıracak yolu bana göster ve şu çektiğim eziyetlere bir son ver. ☙ Gösterdiğim şefkatsizlik yüzünden ruhumu yakma, yine onu bana ver, yüreğimi aydınlat! dedim. ☙ Bu sözlerimi bitirir bitirmez Tanrı'nın izniyle duam kabul oldu. ☙ Sîmurg hemen uçup bulutlara kadar yükseldi, başımın üzerinde bir halka çizdi ve

Kucağında Zâl'la, dağdan bir bahar bulutu gibi indi. ☙ Onun kokusuyla yeryüzü misk gibi koktu. Gözlerim ve dudaklarım kurumuştu; ☙ Sîmurg'un korkusu ve oğlumun hasretiyle başımda akıl da kalmamıştı. ☙ Sîmurg onu şefkatli bir dadı gibi kaldırıp yanıma getirdi. ☙ Ben de onu övdüm, hatta işin garibi ona şükrettim ve tapındım.

O, çocuğu yanıma bıraktıktan sonra dönüp gitti. Tanrı'nın buyruğunu dinlememek olmaz. ☙ Şimdi de onu padişahımın yanına getirdim ve gizli olsun açık olsun, olan biten her şeyi anlattım."

ZÂL'IN ZÂBİLİSTAN'A DÖNMESİ

Bunun üzerine padişah mûbedleri, müneccimleri ve akıllı kimseleri çağırtarak, ☙ onlara Zâl'ın yıldızına bakmalarını; kimin komutanı olacağını, ☙ ileride nasıl bir büyüklüğe erişeceğini ve ne işler başaracağını incelemelerini buyurdu.

Mûbedler ve müneccimler ayrı ayrı Zâl'ın yıldızına baktılar ☙ ve gelip padişaha: "Ey ünlü taç sahibi! Dünya durdukça ebedi ol! Zâl ünlü bir pehlivan, akıllı ve iyi bir binici olacak!" dediler. ☙ Padişah bunu duyunca sevindi, pehlivanın da yüreği ferahladı. ☙ Yeryüzü padişahı Menûçehr ona öyle değerli bir elbise hazırlattı ki, herkes beğendi. ☙ Altın eyerli arapatlarını, altın kınlı Hint kılıçlarını,

İpek kumaşları, yakutları, altınları, halıları, yaygıları, ☙ mücevherleri, altınla işlen-

miş kumaşlar giyen Rûm köleleri, ۞ zebercet, firuze, gümüş ve kırmızı altından yapılmış türlü türlü tabaklarla bardakların içine konmuş ۞ miskleri, kâfurları ve safranları, buyruk sahibi padişahın önüne getirdiler. ۞ Bunlardan sonra da zırhlar, tulgalar, at zırhları, mızraklar, gürzler,

Oklar, yaylar, firuze bir taht, altın bir taç, yakut bir mühür ve bir de altın kemer geldi. ۞ Bunun üzerine Menûçehr baştan başa övücü sözlerle dolu bir antlaşma yazdı. ۞ Bütün Kâbil'i, Denber'i, Hint'i, Mây'ı ve Çin denizinden Sind denizine, ۞ Zâbilistan'dan Büst'e kadar bütün ülkeleri Sâm'a verdi; âdet olduğu üzere bir antlaşma hazırlandı. ۞ Bu antlaşma yazıldıktan ve o değerli elbise de kendisine verildikten sonra cihan pehlivanının atı istendi.

At gelince Sâm ayağa kalktı, hazırlandı ve Menûçehr'e şöyle dedi: "Ey büyük ve adaletli padişah! ۞ Başı göğe ve aya kadar yükselmiş bile olsa, başına taç koymuş padişahlar arasında sana benzeyen kimse yoktur! ۞ Zaman ancak senin şefkatli, güzel düşünceli ve akıllı vücudunla şeref bulur. ۞ Yeryüzünün bütün hazineleri senin gözünde değersizdir; Tanrı senden yalnız adının yadigâr kalacağı zamanı göstermesin!" ۞ Sonra ilerledi ve tahtı öptü. Davulu filin üzerine bağladılar ve

Zâbilistan'ın yolunu tuttular. Bütün köylüler ve şehirliler onu karşılamaya çıktılar. ۞ Öğleye doğru haber gelmişti ki, yeryüzünü aydınlatan komutan ۞ altın taç, değerli elbise, antlaşma, menşur ve altın kemerle yoldadır. ۞ Sîstan'ı cennet gibi süslediler; o kadar ki topraklar miske, taşlar da altına döndü. ۞ Her tarafa bol bol misk ve altın, bir o kadar da safran ve para döktüler.

Küçük büyük herkes neşe ve sevinç içindeydi. ۞ Her taraftan büyük ve ünlü adamlar gelerek Sâm'ı kutladılar: ۞ "Bu genç, bu taze gönüllü pehlivan bahtiyar olsun!" diye dua ettiler. ۞ Sâm'ı övdüler ve Zâl'ın üzerine de altınlar saçtılar. ۞ İçlerinde değerli elbiseye layık, akıllı ve kudretli olanlara

Derecelerine göre elbiseler verildi; bunların her biri mertebelerinin yükseltilmesini padişahtan rica ettiler.

SÂM'IN ZÂL'A PADİŞAHLIK VERMESİ

Bundan sonra Sâm, oğluna padişahlar için gerekli olan bilgileri ve hünerleri öğretti. ۞ Bütün ülkelerin gün görmüş adamlarını çağırtarak onlara gereken sözleri söyledi. ۞ O ünlü ve akıllı kimselere: "Ey ünlü, akıllı, temiz ve uyanık yürekli mûbedler! ۞ Padişah bana ordumu hazırlayıp yola çıkmam için emir verdi.

Ben Gurgsârân ve Mâzenderân taraflarına büyük bir orduyla gideceğim. ۞ Oğlum sizin yanınızda kalsın; o benim canımın eşi ve yüreğimin kanıdır. ۞ Ben gençliğimde, başımda kavak yelleri eserken uygunsuz bir iş yapmıştım; ۞ Tanrı bana bir oğul vermişti, ama ben cahilliğimden, değerini bilmeyerek onu kaldırıp attım. ۞ Yüce kalpli Sîmurg ise onu büyüttü ve yeryüzünü yaratan Tanrı onu sefalette bırakmadı.

Benim hor gördüğüm bu çocuğu Sîmurg değer verip besledi. Şimdi de servi gibi oldu. ۞ Zamanı gelince Tanrı bana acıdı ve lütfederek onu bana geri verdi. ۞ Onu şimdi de size yadigâr ve emanet bırakıyorum. ۞ Onun öğretim ve eğitimini, aklının ve ruhunun aydınlatılmasını sizden bekliyorum. ۞ Onu hoş tutarak öğütlerde bulunun, kafasına güzel düşünceler yerleştirin, ona yükselmenin yollarını gösterin.

Benim padişahın buyruğuyla, ordum ve bütün komutanlarımla birlikte düşmana karşı gitmem lazım!" dedi. ۞ Sonra Zâl'a döndü: "Cömert ol ve yüreğini ferah tut! ۞ Bil ki Zâbilistan senin hükmün altındadır ve bütün yeryüzü buyruğuna tabidir. ۞ Senin evin barkın herkesinkinden daha mamurdur. Dostların senin saadetinle şad olsun! ۞ Bütün hazinelerin anahtarları işte önünde; gönlüm senin saadetini görürse sevinir, felaketini görürse üzülür.

Savaştan ve eğlenceden yana ne istersen onu yap!" diye öğüt verdi. ۞ Bunları duyunca genç Zâl, Sâm'a: "Ben şimdi yine sensiz nasıl yaşayabilirim? ۞ Anasından suçlu olarak doğmuş bir kimse varsa o da benim; ne kadar feryat etsem yeridir. ۞ Vaktiyle yaptığın gibi yine öyle uzun zaman beni kendinden mahrum etme; artık barışmamızın zamanı geldi. ۞ Bir zamanlar kuş pençesi altında ve toprakların üzerinde süründüm, süt yerine kan emdim.

Evim kuşun yuvası, arkadaşım kuşun kendisi... Öyle bir an geldi ki, artık ben de kuştan sayıldım. ۞ Şimdi kader beni senden yine ayırıyor; anlaşılan benim bu şekilde büyümem mukaddermiş! ۞ Benim gülden nasibim sadece diken, fakat ne çare? Yeryüzünü yaratana nasıl karşı gelinebilir?" dedi. ۞ Bunun üzerine Sâm: "İyi ettin de yüreğini boşalttın; ne söylemek istiyorsan çekinmeden söyle! ۞ Yıldızların ilmiyle uğraşanlar yıldızının iyi olduğunu,

Büyük bir mevki, ordu ve taç sahibi olacağını haber verdi. ۞ Şu dönen feleğin hükmüne boyun eğmemek olmaz. Etrafındakilerin seni sevmesini sağla. ۞ Etrafına binicileri, savaşçıları ve bilginleri topla. ۞ Dinle ve öğren; her bilgiden nasibin olsun. Öğrendiğin her şey yüreğine ferahlık ve sevinç getirir. ۞ Eğlenmekten ve bağışlarda bulunmaktan da geri durma; daima öğrenmeye ve adaletle hareket etmeye çalış!

Âdetleri ve dini bilen akıllı kimselerle düşüp kalk. ۞ Akıllı bir adam, senin düşmanın bile olsa, cahil bir dosttan daha iyidir. ۞ Sen benim oğlum ve tek yadigârımsın, her işte benim yardımcımsın. ۞ Hesap gününün sahibinden, senin bahtın ve devletinle mesut olmanı dilerim," dedi. ۞ Bu öğütler de bitince davul sesleri yükselmeye başladı; yeryüzü demir, gök abanoz rengini aldı.

Sarayın dehlizlerinden zillerin ve Hint çıngıraklarının sesleri yükselirken ۞ Sâm savaşa susamış, düzgün bir orduyla yola çıktı. ۞ Zâl da ordu yola girinceye, yani iki millik mesafeye kadar babasıyla beraber yürüdü. ۞ Orada Sâm, Zâl'ı kucaklayarak bağrına bastı ve o kadar büyük bir heyecana kapıldı ki, bunu gören ۞ Zâl'ın gözleri kanlı yaşlarla doldu; yüreğinin kanlarını gözlerinden yanaklarına döktü.

Bundan sonra Sâm, Zâl'a geriye dönüp sevinç içinde tahtına oturmasını buyurdu. ۞ Destan, babası Sâm olmaksızın nasıl olup da mesut bir hayat sürebileceğini düşüne düşüne, endişe içinde dönüp geldi. ۞ O meşhur fildişi tahtın üzerine oturdu ve başına o parlak tacı giydi; ۞ bileziğini, altın gerdanlığını, altın kemerini taktı; öküz kafası biçimindeki gürzünü de eline aldı. ۞ Bundan sonra her memleketin mûbedlerini çağırdı ve onlarla her şey üzerine uzun uzun konuştu, onlara düşüncelerini sordu.

Yıldızbakıcılar, din âlimleri, savaşçı biniciler ve düşmana kin besleyen pehlivanlar ۞ gece gündüz onunla oturup konuşuyorlardı. ۞ Zâl böylece güzel bir eğitim ve öğretim gördükten sonra öyle bir duruma geldi ki, onu görenler bir yıldız sanırlardı. ۞ Bilgi ve düşünce bakımından o kadar yükselmişti ki, yeryüzünde bir eşi daha bulunmayacağına kendisi de kanaat getirdi. ۞ Binicilikte o kadar ustalaşmıştı ki, bütün büyükler her yerde onun yaptıklarını anlatıyordu.

Erkek kadın herkes onun güzelliğine hayrandı. Nerede onu görseler hemen etrafını alırlardı. ۞ Saçlarının kokusu o kadar güzeldi ki, rengi beyaz olduğu halde uzaktan veya yakından görenler saçlarını miskten sanırdı.

ZÂL'IN KÂBİLLİ MİHRÂB'IN YANINA GELMESİ

Zâl bir gün kendi ülkesi sınırları içinde bir geziye çıkmak istedi. ۞ Yakın adamlarından olan ve kendisi gibi dikkatli ve akıllı pehlivanlarla yola çıktı. ۞ Hindistan'a, Kâbil'e, Denber'e, Murg'a ve Mây'a gitmek arzusundaydı.

Her nereye vardıysa hemen tahtını kurup şarap ve çalgı istedi. ۞ Hazinesinin kapısını açtı ve bu iğreti dünya için uğraşmaktan el çekti. ۞ Zâbil'den Kâbil'e geldi. Kâbil'de Mihrâb adında bir padişah vardı. ۞ Bunun boyu alabildiğine uzamış bir servi-

ye, yanakları bahara, yürüyüşü de sülüne benzerdi. ۞ Akıllıların yüreği, olgun kimselerin fikri, pehlivanların omuzları, mûbedlerin aklı hep onda toplanmıştı.

Arap Dahhâk'ın soyundandı ve Kâbil'e bağlı bütün ülkeler onundu. ۞ Savaşta bir dengi olamadığı için her yıl Sâm'a bir vergi verirdi. ۞ Mihrâb, Sâm'ın oğlu Destan'ın gelmekte olduğunu haber alınca ۞ üzerlerine hazineler yükletilmiş atlar ve kölelerle; ۞ altınlar, yakutlar, miskler, amberler, altınla örülmüş kumaşlar, ipekler,

Padişahlara mahsus mücevherlerle süslenmiş bir taç ve zebercetle işlenmiş altın bir gerdanlıkla ۞ ve ordusunun ileri gelenlerini yanına alarak onu karşılamaya çıktı. ۞ Sâm'ın oğlu Destan'a, kendisi gibi bir ayla başka güzel bir ayın birleşmek üzere olduğunu haber verdiler. ۞ Destan âdet olduğu üzere Mihrâb'a bir yer hazırlattı. Onu çok iyi bir şekilde karşıladı, ikramlarda bulundu. ۞ Beraberce firuze tahtın yanına gittiler ve neşe içinde bir meclis kurdular.

Pehlivanlara yaraşan bir sofra hazırlandı ve iki bahtiyar adam sofraya oturdular. ۞ Sâkiler şarap ve kadeh getirdiler; Mihrâb, Sâm'ın oğlu Zâl'ın yüzüne baktı. ۞ Bu çehreden hoşlandı ve gönlü ona bağlandı. ۞ Zâl da Mihrâb'ın aklına ve bilgisine o kadar hayran kaldı ki, kendi kendine: Böyle bir oğul doğuran ana ölmez sayılır! dedi. ۞ Sofradan kalktıkları zaman Zâl, Mihrâb'ın omuzlarını ve kollarını gözden geçirerek

Adamlarına, "Beli kemerli padişahlar arasında bundan daha güzeli var mıdır? ۞ Bu yüz ve boy bos yeryüzünde kimsede yoktur; bunun eşi bulunmaz!" dedi. ۞ Yanındaki büyük adamlardan biri dedi ki: "Ey cihan pehlivanı! ۞ Onun harеminde sakladığı öyle bir kızı vardır ki, güneşten daha parlaktır. ۞ Teni baştan başa fildişi gibi bembeyazdır; yüzü cennete, boyu bosu da çınar ağacına benzer.

Gümüş gibi gerdanının üzerinde, miskten yapılmış kemendi andıran saçlarının uçları bir ağın uçları gibi kıvrım kıvrımdır. ۞ Yanakları narçiçeği, dudakları kiraz gibidir; gümüş göğsünde iki de nar yetiştirmiştir. ۞ Kirpikleri siyahlığını karganın kanadından almıştır; gözleri de bağda yetişmiş iki nergistir. ۞ Kaşları nar miskiyle kaplanmış birer Tirâz yayına benzer. ۞ Ay görmek istersen onun yüzüne bak, misk koklamak istersen onun saçlarını kokla.

O baştan başa güzellikler, istekler ve rahatlıkla dolu bir cennettir!" dedi. ۞ Bu sözleri duyunca Zâl'ın yüreği öyle dolup taştı ki, ne aklı kaldı ne de rahatı. ۞ Bir insan iyi olan durumunu kaybederse onu tekrar bulması güç olur. ۞ Geceleyin uykusuz kaldı; kafasını düşünceler kapladı, daha yüzünü bile göremediği bu güzel kız için

üzülmeye başlamıştı. ☙ Güneş dağların tepesine kılıcını saplayınca yeryüzü kâfur gibi bembeyaz oldu.

Zâl'ın sarayının kapısı açıldı. Altın kınlı kılıçlarıyla pehlivanlar da gelip ☙ kapısının önünde saf bağladılar. Büyük adamların yerlerini almaları istenilince de, ☙ Kâbil padişahı Mihrâb, Zâbil padişahı Zâl'ın sarayına yöneldi. ☙ Saraya yaklaştığı sırada kapının önünden "yol verin!" diye sesler yükseldi. ☙ Yemişini yeni vermeye başlamış bir ağaca benzeyen Mihrâb, Zâl'ın yanına vardı.

Zâl bu gelişten memnun olarak onun gönlünü aldı ve onu meclisin şerefli bir yerine oturttuktan sonra: ☙ "Taht, padişahlık mührü, kılıç ve taç adına ne dilersen dile!" dedi. ☙ Mihrâb da şöyle karşılık verdi: "Ey yüce, muzaffer ve buyruğu her yerde geçen padişah! ☙ Benim şimdilik bir tek arzum var; onu yapmak da senin için güç bir şey değil. ☙ Bir kerecik olsun gerçekten isteyerek evimde konuğum olmanı ve böylece canımı güneş gibi aydınlatmanı diliyorum!" dedi.

Zâl da: "Bu benim için doğru bir hareket sayılmaz; senin evine gelmem doğru olmaz. ☙ Seninle birlikte şarap içtiğimizi, sarhoş olduğumuzu, puta tapanların evine gittiğimi ☙ Sâm öğrenirse, gönlü buna razı olmaz. ☙ Bundan başka ne dilersen yerine getirir ve senin yüzünü görmekten mutluluk duyarım!" dedi. ☙ Bu sözleri duyunca Mihrâb onu övmeye başladı; fakat içinden de onu kötü dinli olmakla suçladı.

Bundan sonra da Zâl'ın yanından ayrıldı ve onun talihi için dua etti. ☙ Sâm'ın oğlu Destan onun arkasından bakakaldı; onu çok beğeniyordu ve o da bu beğenilmeye layıktı doğrusu. ☙ Fakat başkaları onun yüzüne bile bakmamışlardı. Çünkü onu bir yabancı sayıyorlardı; ☙ onun ne dini ne de töresi kendilerininkine benziyordu. Bundan ötürü onu övmeye dilleri varmadı. ☙ Fakat Zâl'ın aydın gönlünün onu hararetle sevdiğini gördükleri için,

Bütün büyükler, yeryüzünün o ünlü erleri onu tek tek övdüler. ☙ Boyu bosu, güzelliği, alçakgönüllülüğü, olgunluğu ve yetenekliliği ☙ Zâl'ın gönlünü deliye döndürdü; aklı başından gitti ve aşk üstün geldi. ☙ Arapların padişahı ve doğru adamların başı olan kimse bu hususta şunu söylemiştir: ☙ "Yeryüzünde yaşadığım müddetçe yalnızlık benim eşimdir, evim barkım da şu gök kubbenin altı.

Yükselmek için evlenmemem gerek... Akıllı adamların yanında küçük düşmek istemem!" ☙ Bu düşüncelerle Zâl'ın yüreği yaralandı ve bu isteğine daha çok bağlandı. ☙ Fakat bu uğurda şerefini kaybetmekten korkuyor ve üzülüyordu. ☙ Zâl'ın gönlü böylece sevgiyle dolup taşarak aradan bir süre daha geçti.

RÛDÂBE'NİN CARİYELERİNE DANIŞMASI

Bir gün erkenden Mihrâb salına salına sarayından çıkıp

Harem dairesine uğradı ve orada güneş gibi iki kızla karşılaştı. ۞ Bunlardan biri güzel yüzlü Rûdâbe, biri de akıl ve düşünce sahibi Sînduht'tu. ۞ İkisi de bahar vakti renkler, kokular ve türlü çiçeklerle donanmış bahçeler kadar güzeldi. ۞ Mihrâb, Rûdâbe'nin karşısına gelince, yeryüzünü yaratan Tanrı'yı övdü. ۞ Karşısında sanki üzerinde ay doğmuş ve başına amberden taç konmuş bir servi duruyordu.

Bu kız, kumaşlar ve mücevherlerle süslenmiş cennet gibi, bütün güzellikleri nefsinde toplamıştı. ۞ Sînduht çiğde gibi dudaklarını açtı ve tatlı tatlı Mihrâb'a sordu: ۞ "Bugün nasılsın ve oradan nasıl gelebildin? Kötülüğün eli senden ırak olsun! ۞ Sâm'ın o ihtiyar başlı, ak saçlı oğlu nasıl adamdır? Padişahlık tahtının mı lafını ediyor, yoksa büyüdüğü kuş yuvasının mı? ۞ Onda bir insan huyu var mı ve ünlülerin yolundan gidiyor mu?"

Mihrâb bu sorulara şöyle karşılık verdi: "Ey gümüş göğüslü ve güzel yüzlü servi? ۞ Pehlivanlıkta, yeryüzünün ünlü pehlivanları içinde hiç kimse ona yetişemez. ۞ Sarayındaki adamlar arasında onun gibi dizgin kullanan bir yiğit daha yoktur. ۞ Yüreği erkek bir aslanı andırır; eli de cömertlikte, Nil deryasına benzer. ۞ Bir yandan tahtının üzerinden altınlar saçarken, bir yandan da savaş alanında düşmanlarının kellelerini yerlere döker.

Genç, dinç, uyanık talihli ve yanakları erguvan gibidir. ۞ Öç alacağı zaman bir bela timsahı, atının eyerinin üzerinde de keskin pençeli bir ejderha kesilir. ۞ Öç almak için savaş alanına girdiği zaman, havaya kalkan

tozları düşmanın kanıyla bastırır ve her yanına su renkli hançerler yağdırır. ☙ Saçının aklığından başka hiçbir kusuru yok; kusur arayanlar onda bundan başka bir şey bulamazlar. ☙ Kaldı ki, saçının aklığı da ona yakışıyor; hatta bununla birçok gönlü kendisine bağlıyor!" dedi.

Bu sözleri işitir işitmez Rûdâbe'nin yanakları narçiçeği gibi kızardı. ☙ Zâl'a karşı duyduğu sevgiyle yüreği sanki ateşle doldu; yemeden içmeden kesildi, bütün rahatı kaçtı. ☙ Sabrı tükendi; aklının yerini hevesi aldı. Huyları, âdetleri değişti. ☙ Güzel sözler söyleyen olgun bir kişinin: "Kadınların yanında erkeklerden bahsetme. ☙ Kadınların yüreği şeytanın evidir. Erkekler hakkındaki sözler onları kışkırtır ve hemen hileye başvurmaya kalkışırlar" sözü ne kadar doğrudur.

Rûdâbe'nin vefalı ve akıllı beş Türk cariyesi vardı. ☙ Bu akıllı cariyelerine: "Kimse duymasın, size bir sırrımdan bahsedeceğim. ☙ Siz benim yalnız cariyelerim değil, sırdaşım ve gam yoldaşımsınız da... ☙ Talihiniz yaver olsun; hepiniz şunu bilin ki, ben, dalgaları göklere yükselmiş, köpüklü bir denize benzeyen Zâl'a âşığım! ☙ Benim aydın yüreğim onun sevgisiyle dolu. Gece gündüz hep onu düşünüyorum.

Buna bir çare bulmak, gönlümü ve canımı bu dertten kurtarmak gerek! ☙ Sırrımı sizden başka kimseye söylemedim; siz hem şefkatli hem de dindar insanlarsınız!" dedi. ☙ Cariyeler, padişah soylu bir kızdan böyle bir iffetsizliği duydukları için şaşırıp kaldılar. ☙ Canları sıkılarak hepsi de yerlerinden kalktılar ve ona cevaplarını verdiler. ☙ Dediler ki: "Ey bütün yeryüzü kadınlarının baş tacı, büyükler arasında tanınmış yüce kız!

Karanlıkta ışık saçan bir yüzük taşı gibi Hindistan'dan Çin'e kadar herkes seni tanıyor ve beğeniyor. ☙ Yeşilliklerde senin boyunca bir servi ve Ülker yıldızında senin yanaklarının parıltısı yoktur! ☙ Senin resimlerin, Fettuh'tan ve Mây'dan ta Batı padişahının ülkesine kadar elden ele dolaşıyor. ☙ Sense, babasının yanından attığı bir adamı koynuna almak istiyorsun. ☙ Sende hiç utanma denilen şey yok mu? Babandan da mı çekinmiyorsun?

Bu adam, bir kuş tarafından dağlarda büyütülmüştür. Onu herkes böyle tanıyor. ☙ Anasından böyle yaşlı olarak doğan başka kimse yoktur; bu şekilde doğan biri soylu sayılamaz. ☙ Senin gibi mercan yanaklı ve misk saçlı bir kızın böyle bir ihtiyara istekli çıkması çok tuhaf. ☙ Bütün yeryüzü senin sevginle dolu. Saraylarda hep senin resimlerin asılı. ☙ Şu yüzün, şu boyun bosun ve şu saçlarınla dördüncü kat gökteki güneş bile seni almaya istekli!"

Rûdâbe bu sözleri duyunca rüzgârla alevlenen bir ateş gibi parladı. ☙ Büyük bir kızgınlıkla onlara çıkıştı; yüzünü çevirdi, gözlerini kapadı; ☙ sonra yine kızgınlıkla kaşlarını çatarak: ☙ "Ey hayırsızlar! Sizin sözlerinizi dinlemeye bile değmez. ☙ Gönlüm bir yıldıza tutulduktan sonra artık ayla mutlu olabilir miyim?

Gül çamurdan üstündür, ama çamurla beslenmeye alışmış olan dönüp de güle bakar mı? ☙ Ciğerinin şifasını sirkede bulan kimsenin bal derdini artırır. ☙ Ben ne kayser, ne Çin fağfûru ne de İran padişahlarının soyundan bir şehzade isterim. ☙ Bana eş olabilecek kimse aslan pazılı, omuzlu ve kollu Sâm'ın oğlu Zâl'dır. ☙ Ona ister yaşlı, ister genç desinler; o benim canımın ve tenimin rahatıdır.

Gönlümde ondan başkasının yer almasını istemem; benim yanımda ondan başkasının sözünü etmeyin! ☙ Gönlüm onu görmeden sevdi; bu sevgiyi kulaktan edindi. ☙ Ben onun yüzüne ve saçına değil, hünerlerine âşığım!" dedi. ☙ Cariyeler böylece onun yaralı gönlünden gelen sesi işitip sırrını anlayınca ☙ hep birden: "Biz senin candan sadık kullarınız!

Düşün ve ne buyurmak istiyorsan buyur, çünkü senin buyruğundan ancak iyilik gelir!" dediler. ☙ İçlerinden biri de: "Ey gül fidanı! Dikkat et de şu sözü senden başkası bilmesin: ☙ Bizim gibi yüz binlerce cariye sana feda ve yeryüzündeki bütün akıllar senin yardımcın olsun! ☙ Büyücülük öğrenip efsunla, büyüyle göz bağlamak bile gerekse, ☙ biz kuşlarla uçup büyücü olmaya çalışırız; ahular gibi koşar bir çare buluruz.

O padişahı senin gibi bir ayın yanına getirir ve yanında ona da bir yer hazırlarız!" dedi. ☙ Bu sözleri duyunca Rûdâbe'nin yakut dudakları gülümsemelerle doldu, sararmış yanaklarını cariyeye döndürerek: ☙ "Eğer sen bu işi yapabilirsen öyle ulu bir ağaç dikmiş olursun ki; ☙ her gün yemiş olarak yakut verir ve akıl da bu yemişleri kucak kucak toplar!" dedi.

CARİYELERİN ZÂL-İ ZER'İ GÖRMEYE GİTMESİ

Cariyeler Rûdâbe'nin yanından ayrılarak,

Bu umarsız derde bir çare bulmaya çalıştılar. ☙ Vücutlarını Rûm kumaşlarıyla bezediler, kâküllerini güllerle süslediler. ☙ Her biri renk ve kokuca bir bahara benzemişti. Hep beraber nehrin kıyısına gittiler. ☙ Zâl'ın karargâhı o nehrin kıyısında bulunuyordu; bu sırada yılın başı yani ferverdîn ayıydı. ☙ Cariyeler nehrin kıyısında Zâl'ın maceralarını anlamaya ve

Çiçek toplamaya başladılar. Yanakları birer gül bahçesine benzeyen bu kızların etekleri de gülle doldu. ☙ Böylece gül toplamaya, Zâl'ın çadırının önüne kadar geldiler. ☙ Zâl oturduğu tahtın üzerinden onları gördü ve kim olduklarını sordu. ☙ O yiğide, bunların aydın canlı Mihrâb'ın sarayından olduklarını ☙ ve bu gül bahçesine Kâbil'deki Ay'ın gönderdiğini söylediler.

Bunu duyunca Zâl'ın yüreği oynadı, sevinçten yerinde duramaz oldu. ☙ Kalktı ve bir kölesiyle beraber hızlı hızlı suyun bu kıyısında yürümeye başladı. ☙ Karşı taraftaki cariyeleri görünce Zâl kolunu sıvayarak kölesinden bir yay istedi. ☙ Nehrin üzerinde bir karabatak görmüştü; onu avlamak için atından indi. ☙ Gül yanaklı köle yayı kurup pehlivanın sol eline verdikten sonra

Zâl da kuşun havalanması için bağırmaya başladı; kuş havalandı. Zâl da hemen bir ok atarak ☙ uçmakta olan kuşu kanları aka aka tekrar aşağıya indirdi ve suyun yüzü kıpkırmızı kesildi. ☙ Zâl kölesine: "Kalk, karşı tarafa geç, o kanadı kırık kuşu bana getir!" dedi. ☙ Cesur köle bir kayığa binerek karşı tarafa geçti ve cariyelerin yanına gitti. ☙ Cariyelerden biri, ay yüzlü Rîdek adındaki bu köleyle konuşmaya başladı.

Ona: "Bu, ün peşinde koşan, aslan pazılı, fil gövdeli yiğit kimdir ve hangi milletin padişahıdır? ☙ Yayla oku böyle onun gibi başka kim kullanabilir ve hangi düşman onunla boy ölçüşebilir? ☙ Biz yayla oku bu kadar ustalıkla kullanan ve bundan daha yakışıklı bir atlı görmedik!" dedi. ☙ Bu sözleri duyan o ay yüzlü köle dudaklarını ısırdı ve dedi ki: "Sakın padişahın yanında da böyle söyleyeyim deme! ☙ O Sâm'ın oğlu ve Nîmrûz ülkesinin padişahıdır. Bütün padişahlar onun menkıbelerini anlatırlar.

Felek şimdiye kadar böyle bir binicinin üstünde dönmemiş ve zaman bu kadar ünlü bir pehlivan görmemiştir!" ☙ Cariye güldü ve o ay yüzlü köleye dedi ki: "Böyle söyleme. ☙ Mihrâb'ın sarayında öyle bir ay vardır ki, senin padişahından daha güzeldir. ☙ Boyu çınara, teni de fildişine benzer; Tanrı onun başına miskten bir taç koymuştur. ☙ Gözleri kara, kaşları yay ve burnu da gümüşten bir kalem gibidir.

Ağzı, dertli bir adamın yüreği kadar dar; kâküllerinin uçları, ayağa vurulan zincirler gibi kıvrım kıvrım; ☙ gözleri, uykulu gibi süzgün; yüzü güzellikle, yanakları lalelerle, saçları da miskle dolu. ☙ Ağzı o kadar dar ki, dudaklarının arasından nefes bile sığmaz; yeryüzünde onun gibi bir ay daha yoktur! ☙ Biz ta Kâbil elinden kalkıp Zâbil padişahının yanına geldik ki, ☙ onun yakut dudaklarıyla Sâm oğlunun dudaklarını birleştirelim!

Zâl'ın Rûdâbe'yle birleşmesi çok yerinde ve ona çok yaraşacak bir iştir!" ۞ Cariyelerden bu sözleri duyan kölenin yanakları yakut gibi kızardı. ۞ Güzel yüzlü köle cariyelere: "Parlak güneşin ayla birleşmesi uygundur. ۞ Felek onların birleşmesini kararlaştırdıysa ikisinin de gönlüne bir sevgi verir. ۞ Yok, eğer birleşmelerini istemiyorsa, bunun üzerine konuşmak boşunadır, onları muhakkak birbirinden ayırır.

O iki gönlü birbirine gizliden gizliye bağlar, fakat birbirinden açıktan açığa ayırır. Onun töresi böyle. ۞ Eşinden temizlik ve dürüstlük bekleyen mert bir kimse, onu herkesten saklı bir yerde ve rahat içinde yaşatmalı. ۞ Kızın yoldan çıkmamasını isteyen bir kimse de onun kötü sözler işitmemesini sağlamalıdır. ۞ Kuluçkaya yatmış, kanatlarını yumurtalarının üzerine örtmüş dişi bir doğana, erkeği: ۞ Bu yumurtalardan bir yavru çıkaracaksan, onu babanın tohumunu taşıyan yumurtadan çıkarmalısın!" demiştir.

Köle güler yüzle dönünce Sâm'ın oğlu ünlü Zâl: ۞ "O sana neler söyledi ki böyle gülüyorsun? Gümüş dişlerin meydana çıkmış," dedi. ۞ Köle duyduklarını anlatınca Zâl'ın yüreği dinçleşti ۞ ve o ay yüzlü köleye dedi ki: "Çabuk git, o cariyelere söyle de ۞ gül bahçesinde biraz daha kalsınlar ve bahçeden yalnız gül değil, mücevher de götürsünler.

Saraylarına hemen dönmeleri doğru olmaz; çünkü onlarla göndereceğim gizli bir haberim var!" ۞ Derhal hazinesinden altınlar, paralar, mücevherler ve altınla dokunmuş beş çeşit değerli kumaş getirtti. ۞ Kölelerine: "Bunları onlara gizlice götürün, kimseye bir şey söylemeyin!" dedi. ۞ Köleler paralar, mücevherler ve tatlı sözlerle o ay yüzlü beş cariyenin yanına gittiler ۞ ve altınlarla mücevherleri pehlivan Zâl-i Zer adına onlara verdiler.

Kızlardan biri ay yüzlü köleye: "Bir sır hiçbir zaman saklı kalamaz, ۞ meğer iki kişi arasında kalmış olsun... Onu bilenlerin sayısı ikiyi geçip de üç, dört oldu muydu, o artık sır olmaz. ۞ Sen padişaha söyle, eğer bir sırrı varsa bize açsın!" dedi. ۞ Cariyeler aralarında: "Erkek aslan işte şimdi tuzağa düştü. ۞ Rûdâbe'nin de padişahın da istediği oldu, hayırlı olsun!" diye konuştular.

Padişahın hazinecisi ve bu işte kılavuzu olan kara gözlü adam geri gelerek, ۞ o gönül okşayıcı kızdan işittiklerini gizlice ona söyledi. ۞ Padişah Kâbil elinin güneşine erişmek ümidiyle kalkıp gül bahçesine ve Kâbilli kızların yanına geldi. ۞ O peri yüzlü ve gül yanaklı kızlar gelip onun önünde eğildiler. ۞ Padişah o serviye benzeyen Rûdâbe'nin yüzü, boyu bosu,

Konuşması, düşüncesi ve aklı hakkında onlardan bilgi istedi. ☙ Onlara: "Bunları bana birer birer söyleyin. Ama doğrusunu söyleyin! ☙ Söylediklerinizi doğru çıkarsa yanımdaki şerefiniz de artar. ☙ Yok, eğer doğruyu söylemediğinizi sezecek olursam hepinizi fillerin ayakları altında çiğnetirim!" dedi. ☙ Bunları duyunca kızların yüzleri kızardı. Eğilip padişahın önünde yeri öptüler.

Aralarında, yaşça küçük olmakla beraber, Zâl'ın önünde cesaretle konuşabilecek birisi vardı. Dedi ki: ☙ "Yeryüzünde büyük ve değerli insanlardan doğmuş hiç kimse yoktur ki, ☙ yüz, boy bos, temiz yüreklilik, bilgi ve düşünce bakımından Sâm gibi; ☙ yine boy bosça ve aslan pazılı olmak bakımından da ey cesur atlı senin gibi; ☙ üçüncü olarak da Rûdâbe gibi güzel yüzlü, renkli ve misk kokulu olsun!

O başından ayağına kadar gülden ve yasemindendir; yüzü, bir servinin üzerinde doğmuş Süheyl yıldızına benzer. ☙ Yüzünden şarap sızıyor, saçlarından misk saçılıyor sanırsın. ☙ Gümüş gibi parlayan başından gül yanaklarına kadar, saçlarından yapılmış bir pusu kemendi sarkar. ☙ Saçları misk ve amberden örülmüştür; vücudu yakut ve mücevherlerle parıldar. ☙ Saçlarının ve kâküllerinin ucu, miskten yapılmış, kıvrım kıvrım bir zırh gibidir.

Çin'de bile öyle bir güzele rastlayamazsın. Ay ile Ülker yıldızı bile ona hayrandır!" dedi. ☙ Padişah bu cariyeye yumuşak bir sesle tatlı ve sıcak sözler söyledi. ☙ Dedi ki: "Öyleyse ona yakın olmanın çaresi nedir? Bana söyle! ☙ Çünkü gönlüm onun sevgisiyle dolup taşıyor. Tek istediğim onun yüzünü görebilmek." ☙ Cariyeler: "Eğer iznin olursa biz hemen koşup o servi boylunun yanına gidelim;

Yeryüzü pehlivanın düşüncesini, yüzünü, gözünü ve aydın canını anlatarak, ☙ ona her şeyi olduğu gibi anlatalım; bizce ortada uygunsuz olan hiçbir şey yok! ☙ Onun misk kokulu başını tuzağa düşürüp, dudaklarını Sâm oğlunun dudaklarıyla birleştirelim. ☙ Padişah da kemendini alarak onun yüksek sarayının duvarına gitsin ☙ ve onun tuzağına kemendinin halkasını taksın; böylece aslan kuzuyu avlayarak sevinsin!

Bak, o zaman senin için ne kadar hayırlı olacak! Bu öğütlerimiz senin saadet ve rahatını artıracak!" dediler. ☙ O güzel kızlar gidince Zâl da döndü. Fakat o gece Zâl'a bir yıl kadar uzun geldi. ☙ Ellerinde ikişer gül dalı olduğu halde o güzel kızlar sarayın kapısına geldikleri zaman, ☙ kapıcı şöyle bir bakarak onlarla tartışmaya, ağır sözler söylemeye koyuldu. ☙ Kızgınlıkla: "Köşkten niçin böyle vakitsiz dışarı çıkıyorsunuz?" dedi.

Bunun üzerine kızların da canı sıkıldı. Onlar da ona çıkışarak karşılık verdiler. Dediler ki: ۞ "Bugün ne özel bir gündür ne de gül bahçesine uğursuz bir dev girmiştir. ۞ Bahar geldiği için gül bahçesinden gül, yerlerden sümbül toplamak istedik. ۞ Gül toplamaya da ay yüzlü Rûdâbe'nin buyruğuyla gittik. ۞ Dikenler arasından gül topladığımız halde sen ne hakla bize böyle sözler söylüyorsun?"

Kapıcı: "Bugün böyle işler yapmanın sırası değil. ۞ Komutan Zâl, Kâbil'in kapısında bulunuyor; yeryüzü onun ordugâhı ve ordusuyla doludur. ۞ Hiç Kâbil padişahının atına binip de saraydan çıktığını düşünmüyor musunuz? ۞ O her gün Zâl'ın yanına gidip geliyor; onlar birbirleriyle pek candan dostturlar. ۞ Eğer sizi böyle ellerinizde güllerle dışarıda görecek olursa hepinizi yerlere serer.

Sakın bir daha köşkten dışarı çıkayım demeyin ve bir dedikoduya yol açmayın!" dedi. ۞ Sonra bu güzel kızlar köşke girdiler ve oturup Rûdâbe'ye bütün olup biteni şöylece anlattılar: ۞ "Biz şimdiye kadar böyle aslan gibi insan görmedik; yanakları gül gibi kırmızı, yüzüyle saçları da beyaz..." dediler. ۞ Rûdâbe bunu duyunca, onun yüzünü görme umuduna kapıldı ve yüreği sevginin ateşiyle yanmaya başladı. ۞ Kızlar getirdikleri altın ve mücevherleri önüne koydular. Rûdâbe, Zâl hakkında öğrenmek istediklerini onlardan sordu:

"Anlatın, Sâm'ın oğluyla ne yaptınız? Onun böyle ününü işitmektense, yüzünü görmek daha iyi değil mi?" dedi. ۞ Rûdâbe'yle konuşma fırsatını elde eden peri yüzlü kızlar bu soru üzerine adeta yarışırcasına söze başladılar: ۞ "Zâl bütün yeryüzünün tek binicisidir! Onun kadar ünlü ve şanlı bir insan daha yoktur. ۞ Servi gibi düzgün boylu, baştan ayağa padişahlar gibi süslü ve şatafatlı, ۞ güzel kokulu, güzel renkli, ince belli, geniş göğüslü, binici yapılı bir insan...

Su renkli gözleri nergise, dudakları mercana benzer ve yanakları da kan gibi kırmızıdır. ۞ Elleri ve bilekleri erkek aslanlarınkine benzer; kendisi de akıllı, mûbed yürekli ve padişahlar gibi azametlidir. ۞ Saçları baştan başa beyaz, ama bu onun için bir kusur değil, bir güzellik ... ۞ O cihan pehlivanının yüzüne dökülen bu saçlar, erguvan renkli bir gülün üzerine geçirilmiş gümüşten bir zırha benziyor. ۞ İnsan bu hali görünce onun saçlarının muhakkak beyaz olması gerektiğini, böyle olmadığı takdirde başkalarında bir sevgi uyandıramayacağını sanır.

Biz ona, seni görebilme imkânının bulunduğunu da müjdeledik; bizden ayrılırken yüreği bu umutla doluydu. ۞ Şimdi sen onu konuk olarak çağırmak için bir çare ara, bulduğunda bize yeniden buyur, biz de gidip ona haber verelim!" dediler. ۞

Servi boylu Rûdâbe cariyelere: "Sizin sözleriniz birbirini tutmuyor. ☙ Sîmurg'un beslediği ihtiyar başlı ve çirkin yüzlü Zâl, ☙ şimdi de erguvan renkli, servi boylu ve güzel yanaklı bir pehlivan oluverdi.

Tuttunuz ona beni anlattınız ve sonra da bu sözlerinizin karşılığı olarak ondan bir mükâfat istediniz!" dedi. ☙ Ancak bu sözleri söylerken Rûdâbe'nin dudakları gülümsemelerle doluyor, yanakları narçiçeği gibi kızarıyordu. ☙ Bu hatunlar hatunu bundan sonra cariyelerinden birine: "Hemen git, ☙ bu gece şu müjdeyi ona götür ve vereceği karşılığı dinle! ☙ Ona: Dileğin oldu, hazırlan ve baştan başa güzellik olan o ayı görmeye gel, de," dedi.

Cariye de ay yüzlü Rûdâbe'ye: "Artık sen bu iş için gereken şeyleri hazırla! ☙ Tanrı dileğini yerine getirdi, sonu hayırlı olsun!" dedi. ☙ Rûdâbe akrabalarından gizli olarak hemen işleri yoluna koydu. ☙ Rûdâbe'nin bahar gibi güzel bir evi vardı. Bu evin bütün duvarları kahramanların resimleriyle süslenmişti. ☙ Evi Çin kumaşlarıyla süslediler, altın tabakları hazırladılar;

Şarap, misk ve amberi karıştırdılar, yerlere akik ve zebercet döktüler; ☙ bir yana menekşe, gül, nergis ve erguvan; bir yana da yasemin ve susam saçtılar. ☙ Altın ve firuze kadehleri parlak ve saf gülsuyuyla doldurdular. ☙ O güzel kızın evinden çıkan güzel kokular güneşe kadar yükseliyordu.

ZÂL'IN RÛDÂBE'NİN YANINA GİTMESİ

Parlak güneş kaybolunca sarayın kapısını kapatıp üzerinden anahtarı aldılar.

Öte yandan da cariye Sâm oğlu Destan'ın yanına gitti ve: "Haydi, işin oldu, yola çık!" dedi. ☙ Bunun üzerine komutan Destan, kendine eş arayan bir erkek gibi saraya doğru yola çıktı. ☙ Kara gözlü ve gül yanaklı Rûdâbe, onu beklemek için düzgün bir servinin tepesinden yükselmiş bir dolunay gibi dama çıktı. ☙ Sâm'ın oğlu Destan atının üzerinde görününce, bu ünlü ve şanlı kız ☙ dudaklarını açıp: "Hoş geldin, ey er oğlu er delikanlı, hoş geldin!

Yeryüzünü yaratan Tanrı seni kutsasın ve şu dönen feleğin sırtı ayaklarının bastığı yer olsun! ☙ Böylece ben kulunun yüreği de sevinçle dolsun! Sen baştan başa, bana anlattıkları kadar güzelsin! ☙ Sarayından buraya kadar yaya geldiğin için o mübarek ayakların incindi," diye seslendi. ☙ Komutan sarayın damından gelen bu sesi duyup da oraya bakınca o güneş yüzlüyü gördü. ☙ O mücevherlerin parıltısıyla sa-

rayın damı nur içinde kalmış ve yer onun yanaklarının aksiyle kıpkırmızı yakuta dönüşmüştü.

Zâl ona karşılık verdi, dedi ki: "Ey ay yüzlü güzel! Benden sana selam ve felekten de aferin olsun! ☙ Ben nice geceler gözlerimi Simâk yıldızına dikerek heyecan içinde, ☙ her kötülükten uzak olan Tanrı'ya, senin yüzünü gizlice bana göstermesi için yalvardım. ☙ Şimdi senin sesini işitmek, bu tatlı ve nazlı sözlerini duymakla sevinç içindeyim. ☙ Birleşmemiz için bir çare bul! Sen damda, ben sokakta... Böyle nasıl olur?" dedi.

Komutanın bu sözlerini işiten Rûdâbe hemen gece gibi kara saçlarını çözdü ve onları yeryüzünde hiç kimsenin görmediği, miskten yapılmış bir kement haline getirdi. ☙ Saçlar gerdanının üzerine tel tel ve bir yılan gibi kıvrım kıvrım dökülmüştü. ☙ Rûdâbe saçlarından yaptığı bu kemendi sarayın damından aşağıya kadar sarkıttı. ☙ Sonra ona damdan seslenerek: "Ey pehlivan oğlu pehlivan!" dedi. ☙ "Haydi, kemerini bağla. O aslan gibi göğsünü açıp padişahlara yaraşan pençelerini uzatarak

Şu saçlarımın ucundan tut! Onlar senin emrine hazırdır." ☙ Zâl o ay yüzlüye baktı. Onun bu sözlerine şaşırıp kaldı. ☙ Zâl, Rûdâbe'nin kendi elleriyle yaptığı bu miskten kemendi öylesine okşayıp öptü ki, dudaklarının sesini yavuklusu Rûdâbe bile duydu. ☙ Zâl: "Senin teklifin doğru değil... Böyle bir günde güneş bile kararmalı, ışık salmamalı. ☙ Çünkü bugün benim yüreği sevgiyle yaralanmış bir kızın ruhuna el attığım ve bu yaralı yüreğe ucu sivri bir ok sapladığım gündür!" dedi ve

Kölesinin elinden bir kement alarak bir ilmek attı. Ondan sonra hiçbir şey söylemeden fırlatıp attı. ☙ Kemendin halkası sarayın çatısının ucuna geçip düğümlenince, Zâl da aşağıdan yukarıya tırmanıverdi. ☙ Damın üzerine çıkınca peri yüzlü Rûdâbe hemen yanına gelerek ona saygılar gösterdi. ☙ O zaman Destan da onun elini tuttu; ikisi de sevinç içinde ve el ele, sarhoş gibi gittiler. ☙ Rûdâbe, saltanat ağacının yüksek bir dalı olan Zâl'ın eli elinde, aşağıya indi.

Yine beraberce, altınlarla süslenmiş olan sarayın o padişahlara yaraşan meclisine vardılar. ☙ Burası, nur içinde ve donanmış bir cennetti; huriler önlerinde ve ayakta hizmet ediyorlardı. ☙ Zâl-i Zer, Rûdâbe'nin o güzel yüzü, saçları ve süsü karşısında şaşırıp kaldı. ☙ Bilezikler, gerdanlıklar, küpeler ve sair mücevherler ve çok ağır kumaşlardan yapılmış elbiseler içinde Rûdâbe, baharda çiçeklerle bezenmiş bir bahçeyi andırıyordu. ☙ Yanakları yeşillikte açılmış lalelere benziyor ve saçları büklüm büklüm dökülüyordu.

Zâl, padişahlara yaraşan bir büyüklükle o ay yüzlü Rûdâbe'nin yanına oturdu. ۞ Kılıçbalığına benzer bir hançer kuşanmış ve başına kırmızı yakuttan bir taç giymişti. ۞ Onu görünce Rûdâbe'nin sabrı tükendi; ara sıra ona kaçamak bir bakış fırlatıyor, ۞ onun boyunu bosunu, kollarını; bütün güzelliğini gözden geçiriyordu. Zâl o kadar kuvvetliydi ki, gürzüyle sert bir taşı bir diken gibi parçalardı. ۞ Zâl'ın ise Rûdâbe'nin, ruhu aydınlatan yanaklarının parıltısı karşısında yüreği yanıyordu.

Zâl durmadan bir yandan şarap içiyor bir yandan da onu öpüp kokluyordu. Elbette yabaneşeği avlamamış aslan olur mu hiç? ۞ Komutan Zâl, Rûdâbe'ye: "Ey gümüş göğüslü ve misk kokulu servi! ۞ Menûçehr bu maceramızı duyacak olursa memnun olmaz! ۞ Nerîmân oğlu Sâm da kızar ve elini kaldırarak benim üzerime yürür. ۞ Fakat gözümde canımın ve tenimin hiçbir değeri yok! Ben onların ikisini de hor görür, icap ederse ölür ve kefen de giyerim.

Sana verdiğim sözden dönmeyeceğime dair adaletli Tanrımın üzerine yemin ederim! ۞ Onun huzurunda durur, kendisine tapanlar gibi onu över, ona şükreder ۞ ve böylece Sâm'ın ve yeryüzü padişahının yüreğindeki kini gidereceğini umarım. ۞ Yeryüzünü yaratan Tanrı belki benim bu sözlerimi ve dualarımı işitir ve sen de herkesin önünde benim eşim olursun!" dedi. ۞ Rûdâbe de karşılık olarak: "Ben de, dini ve imanı yaratan Tanrı'nın üzerine yemin ederim!" dedi.

"Yeryüzünü yaratan Tanrı sözlerimin şahidi olsun! Bana senden başkasının sahip olmasını istemem. ۞ Sen ki cihan pehlivanı, taç, hazine, ün ve büyüklük sahibi Zâl-i Zer'sin..." ۞ Böylece birbirlerine olan sevgileri karşılıklı olarak arttı; akılları kendilerinden uzaklaşmış ve arzuları galebe çalmış olarak ۞ sabahladılar. Gün açılırken padişahın çadırından davul sesleri yükseldi. ۞ Bunun üzerine Zâl o ay yüzlüyle vedalaştı ve onu kucakladı.

İkisi de kirpikleri yaşla dolu olarak güneşe doğru döndüler ve: ۞ "Ey bütün âlemin ışığı! Biraz daha sabırlı ol, böyle birdenbire doğma!" dediler. ۞ Bundan sonra Zâl kemendini yukarıdan sarkıtarak bahtiyar eşinin sarayından tekrar aşağıya indi.

ZÂL'IN RÛDÂBE HAKKINDA MÛBEDLERE DANIŞMASI

Parlak güneş dağların arkasından yükselirken pehlivanlar alay haline geldiler, ۞ padişahı sarayında ziyaret ettiler ve işlerinin başına geri döndüler.

Komutan Zâl bir davetçi göndererek büyük ve akıllı adamları, ۞ mûbedleri, tecrübeli

vezirini, pehlivanlarının ileri gelenlerini ve olgun kimseleri ☙ yanına çağırttı. Hepsi akıl ve tecrübeyle yüklü olarak pehlivan Zâl'ın yanına geldiler. ☙ Sâm'ın oğlu Destan'ın dudakları gülümsemeler ve yüreği de emellerle doluydu. Ağzını heyecanla açtı ve söze başladı. ☙ Önce yeryüzünün sahibi Tanrı'yı överek mûbedlerin yüreğini uyandırdı ve:

"Yüreklerimiz adaletli ve kutlu Tanrı'nın korkusu ve umuduyla dolsun! ☙ Güneşi, ayı döndüren ve iyiliğin yolunu gösteren Odur! ☙ Gece gündüz Onu övmek, Ona şükretmek ve Onun önünde eğilmek gerek. ☙ Yeryüzü Onun sayesinde durur; her iki dünyanın da adaletli Tanrı'sı Odur! ☙ Baharı, yazı, güzü getiren ve asmaya üzüm verdiren de Odur.

Yeryüzünü bir mevsim renkler ve kokular içinde taptaze yapar; bir mevsimde solgun ve perişan hale getirir. ☙ Kimse Onun buyruğundan dışarı çıkamaz; Onun buyruğu olmadan bir karınca bile ayağını kıpırdatamaz. ☙ Yeryüzündeki yaratıkların üremelerini ancak onların çiftleşmeleriyle sağlamıştır; çünkü eşi olmayan tek cins bir yaratıktan üreme de olmaz. ☙ Adaletli Tanrı'dan başka eşsiz olan yoktur; Onun ne bir eşi ne de bir yardımcısı vardır. ☙ Sen bu sırları şu yüce gökten öğren! Yeryüzü baştan başa böyledir.

Yeryüzü insanlarla bezenmiştir ve her şeyin değeri Onunladır. ☙ Yeryüzündeki yaratıklar çift olmasaydı her şeyin kuvveti kendisinde saklı kalır, ortaya çıkamazdı. ☙ Bir de biz, Tanrı'nın dinine ve kanununa uyan hiçbir delikanlının eşsiz olduğunu görmedik. ☙ Üçüncü olarak, bir insanın soyca ne kadar büyük olursa olsun, eşsiz yaşadığı takdirde hoyrat olması bir kötülük olarak gösterilebilir. ☙ Bir dünya pehlivanı için yüreğinin bir evlatla sevinç içinde kalması ne kadar iyi şeydir!

Öldüğü zaman çocuğu sayesinde yeniden hayat bulur ☙ ve yeryüzünde adı kalır; şu, Zâl'ın oğlu ... bu, Sâm'ın oğlu ... diye herkes onun adını anar. ☙ Böylece onun tacı ve tahtı da süslenip aydınlanmış olur; ölen babanın adı gitse bile oğlu sayesinde tahtı kalır. ☙ İşte, kendi bahçemin gülü ve nergisi olan size anlatmak istediğim şey budur! ☙ Yüreğim tasalı, aklım kayıp ... bu derdin dermanının ne olduğunu siz söyleyin!

Güneşim artık Mihrâb'ın sarayı, göklerim de onun toprağıdır. ☙ Gönlüm Sînduht'un kızına boyun eğdi. Ne dersiniz, Sâm bu işe razı olacak mı? ☙ Padişah Menûçehr bunu duyunca, gençliğe uygun düşen işlerden mi sayar, yoksa bir suç olarak mı karşılar? ☙ Küçük olsun büyük olsun kendisine eş arayan bir kimse, Tanrı'nın dinine ve

töresine uymuş demektir. ☙ Hiçbir akıllı kimse bu konuda tartışmaya lüzum görmez; çünkü bu dinin gösterdiği yoldur, ayıp sayılacak bir iş değildir.

Her şeyin sonunu görebilen mûbedler ne düşünüyor ve akıllılar bu işi nasıl görüyorlar?" dedi. ☙ Bunları duyunca mûbedlerin ve olgun kişilerin dudakları bağlandı; söz akıllarının ağzında kaldı, hiç kimse bir şey söyleyemedi. ☙ Çünkü Dahhâk Mihrâb'ın büyükbabasıydı ve padişahın yüreği ona karşı öfkeyle doluydu. ☙ Zehirle balın karıştırılabildiğini gören olmadığı için hiç kimse ona bir şey söyleyemedi. ☙ Komutan onlardan bir söz alamayınca bu sefer kızdı ve ortaya başka bir düşünce attı. Dedi ki:

"Ben biliyorum, siz bu işi incelerseniz sonunda beni suçlu çıkaracaksınız! ☙ Fakat kendi heves ve isteklerine uyanlar herkesten çok sitem işitirler. ☙ Oysa siz bana bu hususta kılavuzluk eder ve içine düştüğüm bu düğümü çözüp beni kurtarırsanız, ☙ ben de size, bu yeryüzünde hiçbir büyüğün küçüğüne yapmadığı ☙ iyiliği, doğruluğu ve adaleti yapar, size erişebilecek bütün kötülüklere karşı koyarım!"

Bu sözler üzerine mûbedler karşılıklarını hazırladılar; onun saadetini düşünerek: ☙ "Biz hepimiz senin kullarınız! Fakat bu meselede şaşırdık kaldık. ☙ Böyle bir işten ötürü bir kimsenin değeri ne artar ne de eksilir; bir kadın yüzünden padişahın şerefine bir zarar gelmez. ☙ Ancak şu var ki, Mihrâb seninle aynı derecede değildir. Fakat büyük adamdır, pehlivandır, değerlidir. ☙ Her ne kadar Arapların padişahıysa da ejderlerin soyundandır.

Senin için yapılacak şey, o parlak zekânla ve uygun bulacağın şekilde pehlivan Sâm'a bir mektup yazmaktır. ☙ Senin aklın bizimkinden üstün, düşüncelerin de bizimkilerden doğrudur. ☙ Belki Sâm da padişaha bir mektup yazarak düşüncelerini bildirir. ☙ Menûçehr, Binici Sâm'ın sözünden çıkmaz ve bu güç iş de böylece kolaylaşmış olur," dediler.

ZÂL'IN MEKTUPLA SÂM'A OLAYLARI BİLDİRMESİ

Komutan Zâl bunun üzerine kâtibi yanına çağırtarak dolu yüreğini açıp döktü.

Ona, Sâm'a müjdeler, selamlar ve haberlerle dolu bir mektup yazmasını buyurdu. ☙ Önce yeryüzünü yaratan adaletli Tanrı'yı övüp ona şükrettikten sonra şöyle devam etti: ☙ "O öyle bir Tanrı'dır ki, sevinç de ondan gelir, kuvvet de... Merih'i, güneşi, Çobanyıldızı'nı, ☙ varı yoğu yaratan hep Odur. Biz onun kullarıyız, tek Tanrı Odur! ☙ Onun selameti ve iyiliği, kılıç ve tulga sahibi Nerîmân oğlu Sâm'ın üzerine olsun!

O Sâm ki, tozun toprağa karıştığı savaş alanında atını sürerek akbabaların yiyeceğini sağlar, ☙ savaş sırasında fırtınalar kopanr ve bulutlardan kan yağdırır! ☙ Padişahlara altın taç ve kemer bağışlar, padişahları altın tahtlara oturtur. ☙ Gösterdiği yiğitlikle hünerlerine hünerler katmış, hünerden yana herkesin üstüne yükselmiştir. ☙ Savaş konusunda Sâm gibi bir er yeryüzüne şimdiye kadar gelmediği gibi, şimdiden sonra da onun gibi bir binici gelemez!

Ben onun bir kuluyum. Yüreğim ve canım onun sevgisiyle doludur. ☙ O anamdan nasıl doğduğumu ve başıma nasıl haksızlıkların geldiğini bilir. ☙ Babam kumaşlar ve ipekler içinde rahat rahat yaşarken, Sîmurg beni Hint dağlarına götürdü. ☙ Ben orada Sîmurg'un beni avlamasını ve yavruları arasına katmasını bekledim. ☙ Rüzgârlar derimi yakıyor, zaman zaman toz ve toprak gözlerimi kapıyordu.

Adım Sâm'ın oğluydu, ama babam tahtında otururken ben Sîmurg'un yuvasında yaşıyordum. ☙ Tanrı böyle kısmet ettikten sonra ben de öyle yaşamak zorundaydım. ☙ Bir kimse göklere bile yükselse yine de Tanrı'nın buyruğundan dışarıya çıkamaz! ☙ Bir kahraman dişleriyle bir mızrağı ezebilse, sesiyle aslanın derisini çatlatsa ☙ ve dişleri de demircinin örsü kadar sağlam olsa bile, yine de Tanrı'nın buyruğuna boyun eğmeye mecburdur!

Başıma öyle bir iş geldi ki, onu herkese açıp söylemem olmaz. ☙ Babam istediği kadar kahraman veya erkek bir ejder olsun, şu henüz küçük olan oğlunun sırrını dinlemelidir! ☙ Ben Mihrâb'ın kızına duyduğum sevgiyle ağlıyor, kızgın bir ateşin üzerindeki kebap gibi yanıyorum. ☙ Geceleri yıldızlar arkadaşımdı. Ağlamaktan dört bir yanım deniz oldu. ☙ Çektiğim ıstırapla o hale geldim ki, herkes bana ağlar oldu.

Yüreğimin bu kadar acı çekmesine rağmen yine de senin buyruğundan dışarı çıkmayı göze alamam. ☙ Yeryüzü pehlivanının buyruğu nedir? Ben canımı bu dertten ve beladan kurtarmak için ne yapayım? ☙ Komutan mûbedlerin, hazinelerde saklanan mücevherler kadar kıymetli sözlerini de dinledi. ☙ Babam sözünden ve yemininden dönmeyeceğini bana vaat etmişti. Herhalde izin verir ☙ ve ben de Mihrâb'ın kızını dine ve töreye uygun olarak kendime eş edinirim.

Babam herhalde hatırlar ki, Tanrı beni ona tekrar bağladı ☙ ve beni Elburz dağından tekrar getirdikleri zaman herkesin önünde ☙ hiçbir isteğimi reddetmeyeceğine ilişkin bana söz vermişti. Benim gönlüm şimdi bu söze ve yemine bağlıdır!" dedi. ☙ Bir atlı bu mektubu aldı ve Kâbil'den üç atla ve Âzergoşesp gibi hızla Sâm'a gitti. ☙ Zâl ona şöyle buyurmuştu: "Eğer bindiğin at yolda düşer kalırsa, sen bir an bile yolundan kalma.

Hemen öteki ata bin ve böylece Sâm'ın huzuruna çıkana kadar yoluna devam et!" ۞ Atlı bu buyruğu alır almaz, kendisi rüzgâra ve altındaki at da çeliğe döndü. ۞ Gurgsârân'a yaklaştığı zaman komutan onu uzaktan gördü. ۞ Sam bu sırada bir dağın çevresinde, vahşi hayvan avındaydı. ۞ Etrafındaki gün görmüş atlılara şöyle dedi:

"İşte, Zâbilistan atına binmiş Kâbilli bir elçi. ۞ Bu, Zâl'ın elçisi olmalı... Onun için önce onun getirdiği haberi öğrenmeli. ۞ Ondan Destan, İran ve padişah hakkında bilgi almak gerek." ۞ O sırada atlı elinde o ünlü padişahın mektubuyla Sâm'ın yanına vardı. ۞ Atından indi, yeri öptü ve yeryüzünü yaratan Tanrı'yı övüp ona şükürler etti.

Sâm ona bazı sorular sorduktan sonra mektubu aldı. Elçi de önemli haberleri verdi. ۞ Komutan dağın sırtından aşağıya doğru inerken mektubu açtı. ۞ Destan'ın yazdıklarını birer birer okuyunca rengi attı; hem canı sıkıldı hem de şaşırdı. ۞ Destan'ın isteği hoşuna gitmedi; komutan onu başka bir yaradılışta sanıyordu. ۞ Kendi kendine: Yaradılışına yaraşan düşünceleri nihayet ortaya çıkmaya başladı.

Büyüteni vahşi bir kuş olan insanın felekten isteği de ancak böyle bir şey olur! dedi. ۞ Avdan dönünce uzun uzun düşüncelere daldı. ۞ Düşüncen doğru değil, böyle uygunsuz iş yapma, aklını başına al! desem, ۞ ona verdiğim sözü, ettiğim yemini tutmamış olacağım. Sözünde ve yemininde durmayan bir kimseyse ne Tanrı'nın ne de halkın gözünde iyi bir insan sayılır. ۞ Tam tersine ona: Peki, çok iyi düşünmüşsün, aklına eseni yap! desem,

Bu sefer de, bir kuşun büyüttüğü çocukla, eşi olacak olan o dev kızından nasıl bir dölün ortaya çıkacağını düşünmek gerek! diye düşündü. ۞ Bu düşüncelerden nihayet başı şişip de ağrıyınca uykuya daldı; fakat uykusunda da bir türlü rahat edemedi. ۞ Bir insanın karşılaştığı iş ne kadar güç olursa gönlü de o kadar üzgün, vücudu da o kadar rahatsız olur. ۞ Oysa Tanrı'nın uygun gördüğü bir iş hiç düşünmeye lüzum kalmadan kendiliğinden hemen oluverir.

SÂM'IN ZÂL'IN İŞİ İÇİN MÛBEDLERE DANIŞMASI

Sâm uykudan kalkınca mûbedlerden ve akıllı kişilerden oluşan bir kurultay topladı ve

Onlara bu işin neye varacağını sordu: ۞ "Suyla ateş gibi iki unsuru bir araya getir-

mek aslında kötülük olur. ۞ Bunları birleştirmek, hesap gününde bile, Ferîdun'la Dahhâk'ın dövüşmeleri gibi bir sonuç verir. ۞ Siz yıldızlara bakıp kaleminizin ucunu mesut bir noktanın üzerine yerleştirdikten sonra gelip bana karşılığınızı bildirin!" ۞ Yıldızbakıcılar uzun uzadıya gökteki yıldızlardan bu sırrı öğrenmek için uğraştılar ve

Nihayet öğrendiler. Bunu başardıklarında da sevinçle geriye döndüler. ۞ İçlerinden biri Nerîmân oğlu Sâm'a dedi ki: "Ey altın kemerli pehlivan! ۞ Mihrâb'ın kızıyla Zâl'a müjdeler olsun! Bunlar birbirlerine mesut birer eş olacaklar. ۞ Bu iki erdemli eşten de azgın fillere benzeyen bir çocuk meydana gelecek ve o mertlik kemerini beline bağlayarak ۞ kılıcıyla bütün dünyayı önünde eğdirecek, tahtını bulutların üzerine kuracak,

Yeryüzünden kötü insanların kökünü kazıyacak, onlara yeryüzünde sığınacak bir çukur bile kalmayacak. ۞ Ne Segsâr bırakacak ne de Mâzenderân! Ağır gürzüyle yeryüzünü temizleyecek. ۞ Ondan Tûran'a çok zarar gelecek, İran'a ise iyilikler getirecek. ۞ Dertlilerin başını dinlendirecek, savaş ve kötülüğün kapılarını kapayacak. ۞ İranlılar bütün ümitlerini ona bağlayacaklar ve sana da onun müjdesini getirecekler.

Savaş kaplanları gelip onun savaş alanlarını çiğneyen atının ayaklarına, yüzlerini sürecekler. ۞ Onun padişahlık dönemi herkes için mesut bir zaman olacak ve bizzat o dönem bile onun padişahlığına rastladığı için övünecek. ۞ Rûm'da, Hint'te ve İran'da mühürlerin üzerine onun adı kazınacak!" ۞ Sâm yıldızbakıcıların bu sözlerine çok sevindi, güldü ve onların övgülerini kabul etti. ۞ Onlara kederini dağıttıkları için altınlar ve gümüşler saçtı.

Bundan sonra Zâl'ın elçisini yanına çağırtarak onunla konuştu ۞ ve: "Sen Zâl'a güzellikle söyle, bu isteğinin kabul edilebilecek bir tarafı yok! ۞ Ancak ben önceden ona verdiğim sözü tutmak isterim. Haksızlık etmek için bahane aramaya kalkışmak doğru bir şey olmaz. ۞ Ben şimdi atıma binip bu savaş alanından ayrılarak ordumla beraber İran'a gideceğim. ۞ Bakalım orada padişah ne buyuracak ve Tanrı da bu hususta ne takdir edecek?" dedi ve

Elçiyi, paralar verdikten sonra: "Kalk, hemen git, vakit kaybetme!" diyerek yola çıkardı. ۞ Elçiyle vedalaşması bitince Sâm da yola çıktı. Hem komutan hem de ordu bu problemin böylece çözülmesinden memnundu. ۞ Gurgsârân'dan bin kişi yakaladılar ve yaya olarak ordunun arkasından sürükleyip götürdüler. ۞ Gece yarısı geç-

tikten sonra ovadan binicilerin, ۞ çadırın aralığından da davul ve boruların sesleri yükseldi.

Sâm İran'a doğru yola çıkarak ordusunu çekip Dehistan'a götürdü. ۞ Elçi de parlak bir talih ve kutlu bir haberle Zâl'ın yanına döndü ۞ ve katına girip ona Sâm'ın gönderdiği haberi bildirdi. Zâl onun söylediklerini duyunca çok sevindi ۞ ve Tanrı'ya bunun için şükretti; ۞ yoksullara paralar dağıttı, halka iyiliklerde bulundu.

Komutan Sâm'a da böyle uygun bir haber gönderdiği için dua etti. ۞ Ne geceleri uyuyabiliyor, ne dinlenebiliyor ne de şarap içip musiki dinliyordu. ۞ Gönlü hep eşini arıyor, hep Rûdâbe'nin adını anıyordu.

SÎNDUHT'UN RÛDÂBE İLE ZÂL'IN MACERASINI ÖĞRENMESİ

Güzel konuşmasını bilen servi boylu Rûdâbe ile komutan Zâl'ın arasında gidip gelen bir kadın vardı. ۞ Bu kadıncağız Rûdâbe'den pehlivana, pehlivandan Rûdâbe'ye haber götürüp getirmekteydi.

Komutan Destan onu yanına çağırtarak bütün duyduklarını anlatmasını istedi: ۞ "Rûdâbe'nin yanına git ve de ki: Ey güzel yürekli, yeni doğmuş ay! ۞ Bir iş güçleşip darlaşınca, onu genişletecek bir anahtar da bulunuverir. ۞ Elçi Sâm'ın yanından sevinçle ve güzel bir haberle döndü. ۞ Sâm, bu hususta birçok söz söyledikten ve söylenenleri dinledikten sonra nihayet birleşmemize razı oldu! diye haber ver" dedi ve

Sâm'ın mektubunu da ona verdi. Kadın mektubu alınca derhal onun yanından ayrılarak ۞ yola çıktı. Rûdâbe'nin yanına rüzgâr gibi koşarak bu güzel haberi müjdeledi. ۞ Peri yüzlü Rûdâbe bu haber üzerine kadının yüzüne altınlar saçtı; onu altın bir kürsüye oturttu ۞ ve derdinin çaresini bulmuş olan bu kadına, getirdiği müjdenin karşılığı olarak önce bir kat elbise getirtip teslim etti. ۞ Sonra onun önüne öyle bir taç koydu ki, bu tacın örgüleri adeta görünmüyor;

Baştan başa kırmızı yakut ve altınla işlenmişti. Üzerindeki mücevherlerin çokluğundan, altta kalan altın neredeyse görünmüyordu. ۞ Bundan başka yine armağan olarak öyle güzel iki yüzük verdi ki, bunlar gökteki Müşteri yıldızı gibi parlıyordu. ۞ Bu değerli armağanlar, selamlar ve haberlerle kadını Sâm oğlu Destan'a gönderdi. ۞ Kadın Rûdâbe'nin odasından ayrılarak sofaya çıkınca Sînduht'la karşılaştı. Sînduht onu görür görmez ۞ yüksek sesle: "Sen nereden geliyorsun?

Sorularıma doğru cevap ver! ۞ Sen zaman zaman benim önümden geçiyor ve yüzüme bile bakmadan bu odaya giriyorsun. ۞ Senden şüpheleniyorum. Yay mısın, yoksa yayın kirişi mi? Nesin? Söyle bana!" dedi. ۞ Kadın onun korkusundan sapsarı kesildi ve hemen eğilip yeri öptü. ۞ Karşılık olarak: "Ben fakir ve biçare bir kadınım; ekmeğimi kazanmak için her çareye başvururum.

Büyük kimselerin evlerine gidip onlara elbise ve mücevher satarım. ۞ Bu odanın sahibi Rûdâbe de benden mücevher almak istedi. ۞ Ben de ona altından bir taçla, padişahlara yaraşan mücevherlerle süslü yüzük getirdim," dedi. ۞ Sînduht: "Ancak bana onları göstererek kızgınlığımı yatıştırabilirsin. Haydi, göster!" deyince, ۞ kadın da bunları çıkarıp gösterdi ve dedi ki: "Bu ikisini Rûdâbe için getirmiştim. Daha isterse yine getiririm!"

Sînduht: "Bunları kaça verdin? Aldığın parayı göster de şu meraktan çatlayan yüreğimi biraz olsun ferahlat!" dedi. ۞ Bu sefer de kadın: "Ay yüzlü Rûdâbe parayı yarın vereceğini söyledi. Daha parayı elime almadan benden böyle bir şey dileme!" deyince, ۞ Sînduht kadının eğri büğrü ve kaçamak konuştuğunu anladı ve tartışmaya başladı. ۞ Kadının yanına gelip yenini yokladı ve yalancılığını anladı. ۞ Çünkü bu yüzüğü Rûdâbe'nin elinde ve o değerli elbiseleri de yine Rûdâbe'nin yanında görmüştü.

Bunun üzerine kızdı ve hemen kadını saçlarından yakalayıp yere vurdu. ۞ Kadının yaptığına çok kızmıştı; onu yerlerde sürükleyip elini ayağını bağladı, ۞ bir yandan ayaklarıyla çiğniyor bir yandan da durmadan vuruyordu. ۞ Oradan hiddetle tekrar yerine döndü; keder ve düşünceden sarhoş gibiydi. Sarayın kapısını kapattırdı ۞ ve kızını yanına çağırttı. Bu sırada durmadan elleriyle yüzüne vuruyordu.

Nergise benzeyen gözlerinden gül yanaklarına o kadar çok yaş aktı ki, o güller parıl parıl parladı. ۞ Rûdâbe'ye: "Ey değerli ve yüce soylu ay! Neden uçurumu tahttan üstün tuttun? ۞ Yeryüzünde benim sana gizlice anlatmadığım veya açıkça göstermediğim ne var ki? ۞ Sen neden böyle zalim çıktın? İnsan bütün sırlarını annesiyle paylaşır. ۞ Bu kadın sana kimin yanından ve niçin geliyor?

Bu işin aslı ne? Taç ve yüzük yolladığın adam kim? ۞ Arap padişahlığının bu büyük hazinesinin ve tacının bize nice iyiliklere ve kötülüklere mal olduğunu biliyor musun? ۞ Sen tutup adımızı yele veriyorsun. Benim gibi analar senin gibi kızlar doğurmaz olsun!" dedi. ۞ Rûdâbe, annesi bu sözleri söylerken yere bakıyor, utancından yerinden kıpırdayamıyordu. ۞ O nergis gibi gözlerinden sevginin yaşlarını döküyor ve yüzünü kanlı yaşlarla süslüyordu.

Annesine: "Benim akıllı anneciğim, gönlümü avlayan sevgidir. ☙ Keşke beni doğurmasaydın da hakkımda iyi olsun kötü olsun hiçbir şey söylenmeseydi. ☙ Zâbil'in komutanı yalnız Kâbil'e gelmekle kalmadı, sevgisiyle de beni ateşe attı. ☙ Yeryüzü başıma öyle dar geldi ki, bazen gizlice, bazen de açıktan açığa hep ağlamaktayım. ☙ Ben artık onsuz yaşamak istemem. Yeryüzünün gözümde onun bir tel saçı kadar bile değeri kalmadı.

Artık şunu sen de bil ki, o beni görmüş ve benimle düşüp kalkmıştır; biz onunla el ele vererek sözleştik ve yeminleştik! ☙ Fakat aramızda birbirimizi görmekten başka bir şey yok. Gerçek olan sadece ikimizin de gönlünde parlayan ateştir. ☙ Bu hususta büyük Sâm'ın da yanına bir elçi gönderildi ve o da kahraman Zâl'a karşılık verdi. ☙ Sâm'ın bu işe önce canı çok sıkılmış, üzülmüş; sonra gerekli sözleri söylemiş ve kendisine söylenenleri de dinlemiş, ☙ pek çok armağanla elçiyi geri yollamış. Sâm'ın verdiği cevabı ben öğrendim;

Onu bana senin saçlarını yolduğun, yere atıp sürüklediğin kadın getirdi. ☙ İşte, gördüğün armağanlar da elçinin getirdiği mektubun karşılığıydı," dedi. ☙ Sînduht bu sözleri duyunca hem şaşırdı hem de Zâl'ın ona eş olmasından hoşlandı ve: ☙ "Giriştiğin iş küçük bir iş değildir; çünkü Destan gibi bir pehlivanın büyükler arasında bile eşi yoktur! ☙ O yeryüzü pehlivanının oğludur; büyük adamdır, akıllı, düşünceli ve aydın canlıdır.

Onun hünerleri çoktur, çoktur, ama öyle bir özrü de vardır ki, bunun yanında bütün hünerleri değerini kaybeder. ☙ Sonra İran padişahı da bu işe razı olmaz. Hatta kızar ve Kâbil'i altüst eder, tozunu güneşe kadar savurur! ☙ Çünkü o, bizim soyumuzdan hiç kimsenin ayağının üzengiye basmasını istemez!" diye karşılık verdi. ☙ Bundan sonra da kadını serbest bıraktı, tatlı sözler söyledi ve onu hiç tanımamış gibi davrandı. ☙ Ona dedi ki: "Ey akıllı kadın! Ağzını daima sıkı tut.

Sakın ağzını açıp da kimseye bir şey söyleme. Burada duyduğun bu sözleri de yine burada yere göm!" dedi. ☙ Kızının herkesten uzak yaşadığını ve kimsenin bu iş için ona öğütte bulunmuş olamayacağını biliyordu. ☙ Sonra canının sıkıntısından ağlaya ağlaya uykuya daldı; içi öyle sıkılıyordu ki, neredeyse derisi çatlayacaktı.

MİHRÂB'IN KIZININ MACERASINI ÖĞRENMESİ

Mihrâb şen ve esen olarak saraydan döndü. Zâl onu ağırladığı için mutluydu. ☙ Fakat değerli eşini yanakları solmuş, gönlü perişan olarak uyurken bulunca,

Ona: "Ne oldu? Rüyanda ne gördün de yanakların böyle solmuş?" diye sordu. ۞ Sînduht, Mihrâb'a: "Bizim bu zengin hazinemiz, mallarımız, tam takımlı arapatlarımız, ۞ şu mamur sarayımız, dostlarımız, ۞ sadık uşaklarımız, tacımız, padişahlara yaraşan tahtımız, ۞ şu yüzlerimiz, servi gibi boyumuz bosumuz, adımız ve ünümüz, Refahımız ve düzenimiz günden güne eksiliyor. ۞ Ben bütün bunları çok, pek çok düşünüyorum. Çünkü bu gidişle bunları günün birinde ister istemez düşmanların ellerine bırakacağız; üstelik bizim bunca zahmetimiz de havaya gidecek. ۞ Bütün bunlardan bizim nasibimiz daracık bir tabut olacak; diktiğimiz ağacın yemişi bize zehir, başkalarına deva olacak. ۞ Bu ağacı biz diktik, biz suladık, zahmetini biz çektik; tahtımızı ve hazinelerimizi tuttuk onun yanına astık. ۞ Tam büyüyüp güneşe doğru yükseldiği ve gölge vermeye başladığı sırada, yemişlerle dolu tepesi toprağa doğru eğilmeye başladı.

Bizim sonumuz zaten buydu. Biz bundan sonra nerede barınacağız bilmem?" dedi. ۞ Mihrâb, Sînduht'a: "Sen bu sözleri yeni sözlermiş gibi söylüyorsun, oysaki bunlar eski sözlerdir. ۞ Bu iğreti dünya hep böyledir. Kimini düşürür kimini de sağlıkla yaşatır. ۞ Biri gider öteki gelir. Feleğin sillesini yemeyeni gördün mü? ۞ İnsanın gönlünü sıkmakla tasası azalmaz ve bu hususta, adaletli Tanrı ile savaşmaya kalkışmak olmaz!" dedi.

Sînduht: "Benim söylediğim sözler akıllı adamlara doğru yolu gösteren sözlerdir. ۞ Söylediğim önemli şeyleri, o sırları ben senden nasıl saklayabilirim? ۞ Sana anlattığım ağaç hikâyesi, akıllı ve bahtiyar bir mûbedin kendi oğluna anlattığı bir hikâyedir. ۞ Ben de bu hikâyeyi padişahın dikkatini çekmek için anlattım," dedi. ۞ Bu sözleri söyledikten sonra servi boylu Sînduht başını eğdi, nergis gibi gözleriyle gül gibi yanaklarını ıslatarak:

"Ey çok akıllı padişah!" dedi. "Başımızın çaresine bakmamız gerek. Felek hep böyle dönmez. ۞ Bil ki, Sâm'ın oğlu Rûdâbe'ye gizlice türlü türlü tuzaklar kurmuş, ۞ onun saf ve parlak yüreğini doğru yoldan ayırmıştır. Buna karşı bir çare bulmalıyız. ۞ Ben ona bu uğurda çok öğüt verdiysem de kâr etmedi. Onu hep gönlü perişan ve yüzü solgun olarak görüyorum!" ۞ Mihrâb, bu sözleri duyar duymaz yerinden sıçradığı gibi ayağa kalktı ve hemen kılıcının kabzasına sarıldı.

Her yanı tir tir titriyordu; yanakları morarmış, ciğeri kanla ve dudakları da ahlarla dolmuştu: ۞ "Şimdi hemen onun kanını dökmeye gidiyorum!" deyince, ۞ Sînduht ayağa kalkıp onu kucakladı; kollarını onun beline kemer yaptı ve: ۞ "Şu küçük ve

düşkün kulunun söyleyeceklerini bir dinle de, ۞ ondan sonra aklına ne gelirse yap; yüreğin hangi yolu gösterirse o yoldan yürü!" dedi.

Mihrâb silkinerek elleriyle Sînduht'u geriye itti ve sonra da azgın bir fil gibi bağırmaya başladı: ۞ "Meğer kızım doğunca," dedi. "Onun kafasını kesmeliymişim! ۞ Atalarımın yolundan gitmediğim, onu öldürmediğim içindir ki, işte başıma bu felaket geldi. ۞ Babasının yolundan gitmeyen bir oğlu, yiğitler o babanın oğlu saymazlar. ۞ Bir kaplan bile savaş zamanında ve dişlerinin en çok keskinleştiği sırada:

Bendeki savaş isteği bana babamdan ve dedemden geçmiştir! der. ۞ Bir oğulda babasının izi muhakkak görülmeli, babasından daha az hüner sahibi olmak bir oğla yaraşmaz! ۞ Ben bir yandan canımın bir yandan da şerefimin elimden gitmesinden korkarken, sen ne diye beni dövüşten alıkoyuyorsun? ۞ Eğer pehlivan Sâm bir fırsatını bulup da padişah Menûçehr ile birleşerek üzerime yürürse, ۞ Kâbil'i yakıp yıkar ve tozunu güneşe kadar savurur. Ondan sonra da bu ülkede bir tek ot bile bitmez!" dedi.

Bunun üzerine Sînduht: "Ey yiğit! Boş sözleri bir yana bırak. ۞ Çünkü Sâm'ın da artık bu meseleden haberi vardır. Sen yüreğini ferah tut ve korkma! ۞ Onun Gurgsârân'dan buraya kadar geldiği de bir sır değil, bunu herkes biliyor" dedi. ۞ Mihrâb bu sefer: "Ey ay yüzlü kadın! Bana yalan söyleme. ۞ Yeryüzünde, rüzgârın toza yenildiğini kabul edecek akılda biri var mıdır?

Eğer sen başımıza bir felaket gelmeyeceğinden eminsen bu olaya artık gönlüm üzülmez. ۞ Çünkü küçük büyük herkes bilir ki, değerli Zâl'dan daha iyi bir damat olamaz. ۞ Ta Ahvâz'dan Kandehâr'a kadar bir kimse bulunabilir mi ki, Sâm'la bir akrabalık kurmak istemesin?" dedi. ۞ Sînduht: "Ey emsali arasında seçkin padişah!" dedi. "Benim yalan söylemek için ne zorum var? ۞ Senin felaketin benim de felaketim demektir. Benim gönlüm senin dertli gönlüne bağlıdır.

Sana söylediklerim doğrudur ve onların doğruluğu yüreğimde de artık yer bulmuştur. İlk zamanlar ben de senin gibi kuruntulara kapıldım. ۞ Beni ıstırap içinde, sevinçten uzaklaşmış olarak uyur görmen de bundan ötürüydü. ۞ Fakat bizi böyle kötü düşüncelere atan bu evlilik gerçekleşirse hiç de şaşma. ۞ Ferîdun'un gönlü Yemen padişahı Serv'den yana sevinmedi miydi? İşte, şimdi de Destan böyle olmak istiyor! ۞ Çünkü ateş, su, hava ve toprağın birleşmesiyle dünyanın karanlık yüzü aydınlanır!"

Bundan sonra da Zâl'ın mektubuna Sâm'ın verdiği cevabı önüne koyarak: ۞ "Artık istediğin oldu, gönlünü hoş tut! ۞ Bir yabancı akraban olursa, bu iş senin kötülüğü-

nü isteyenlerin hoşuna gitmez!" deyince Mihrâb, ☙ kafası hâlâ kavga etmek ve intikam almak için kızgın bir halde onun sözlerini dinledikten sonra. ☙ "Haydi, sen kalk git de Rûdâbe'yi yanıma gönder!" dedi.

Fakat Sînduht o aslan gibi erin Rûdâbe'yi dövüp yerlere yuvarlamasından korktuğu ☙ için: "Önce onu bana yine sapasağlam teslim edeceğine dair söz vermeni isterim! ☙ Onu yok ederek Kâbil'i, cenneti andıran bir gül bahçesinden mahrum etmeyesin!" dedi ☙ ve ondan söz alarak onun yüreğindeki kin duygularını gidermiş oldu. ☙ Bu ünlü padişah Rûdâbe'ye kötü davranmayacağına dair söz verdi ve:

"Fakat sen de şunu bil ki, yeryüzü padişahının başı bize karşı beslediği kin duygularıyla doludur!" dedi. ☙ Sînduht ondan bu sözü aldıktan sonra önünde başını eğdi, yüzünü yere koydu ve hemen ☙ dudakları gülümsemelerle dolmuş, yüzü de gece gibi kara saçlarının altında gün gibi aydınlanmış olarak kızının yanına gitti. ☙ Ona, savaş kaplanının yabaneşeğini paralamaktan vazgeçtiğini müjdeleyerek: ☙ "Haydi, şimdi süslen, babanın yanına git de derdini ona da anlat!" dedi.

Rûdâbe: "Ne diye süsleneyim? Sermayenin yanında mayanın bir değeri mi olur? ☙ Herkesin bildiğini ne diye saklamalı? Benim canım, Sâm oğlunun yanındadır," dedi ☙ ve doğudan yükselen güneş gibi babasının yanına gitti. Yakutlara ve altınlara boğulmuş olan ☙ Rûdâbe'yi görünce Mihrâb ona hayran kaldı ve içinden Tanrı'yı överek Ona şükretti. ☙ Rûdâbe donanmış bir cennet ve bahar günü doğmuş güneş gibiydi.

Babası: "Ey beyninde akıl kalmamış boş kafalı kız! Yaptığın, senin gibi soylu bir kıza yakışır mı? ☙ Tacım ve tahtım yere batsın daha iyi! Bir perinin bir şeytana eş olduğu görülmüş şey mi? ☙ Kahtân çöllerinden yılan oynatan biri gelip de mug olmaya kalkışacak olursa, elbette onu bir okla öldürmek gerekir!" dedi. ☙ Babasından bu sözleri duyunca Rûdâbe'nin yüreği kanla doldu, yanakları kıpkırmızı kesildi. ☙ Kara kirpiklerini o nergis gibi gözlerinin üzerine indirdi ve hiçbir şey söylemedi.

Babası ise yüreği kızgınlık ve başı da kavga etmek isteğiyle dolu olarak kaplan gibi kükremeye devam etti. ☙ Gönlü tutkun Rûdâbe de solgun yanaklarını kanlı gözyaşlarıyla kızartarak yerine geri döndü. ☙ Ana kız her ikisi de Tanrı'ya sığındılar.

MENÛÇEHR'İN ZÂL İLE RÛDÂBE'NİN MACERASINI ÖĞRENMESİ

Mihrâb ve cesur Sâm oğlu Destan hakkında büyük padişaha haberler geldi. ☙ Güzellikte emsalleri bulunmayan o iki eşe, Zâl'ın aşkına ve Mihrâb ile akrabalığına dair.

Yeryüzü padişahı mûbedleri çağırtıp onlarla konuştu. ۞ Padişah bu akıllı kimselere dedi ki: "Bu yüzden başımıza uğursuzluk çökecek; ۞ ben kendi aklım ve fikrimle İran'ı aslan ve kaplanların pençesinden kurtarmış, ۞ Ferîdun da yeryüzünü Dahhâk'ın vücudundan temizlemişken, şimdi de başımıza onun soyundan Kâbil'deki Mihrâb çıktı. ۞ Bizim gevşek davranmamız ve Zâl'ın aşkı yüzünden bu devrilmiş ağaç yeniden baş kaldırmamalı, buna meydan verilmemelidir!

Mihrâb'ın kızıyla Sâm'ın oğlunun ortaya koyacakları kınından sıyrılmış keskin kılıç ۞ yalnız bizim soyumuza ait sayılmaz. O zehirle karışık panzehire benzer. ۞ Eğer bu çocuğun ana tarafı baskın çıkar da kafası kötü düşüncelerle dolarsa, ۞ İran'ı altüst etmeye kalkar ve belki günün birinde taç ve hazine de onun eline geçer. ۞ Söylediklerime cevap istiyorum. Düşünün de bir akıl verin!" dedi.

Bütün mûbedler Tanrı'nın iyiliğini diledikten sonra: ۞ "Sen hepimizden daha bilgilisin ve yapılması gereken şeyleri yapmak konusunda da bizden daha güçlüsün! ۞ Akla uygun olan neyse onu yap ve şunu bil ki, bir ejderin yüreği ancak akıl sayesinde elde edilebilir!" dediler. ۞ Değerli padişah onların bu sözlerini dinledikten sonra düşünmeye, bu iş için uygun bir yol aramaya başladı. ۞ Nevzer'i yanındaki büyük adamlarla birlikte yanına çağırttı ve:

"Savaştan nasıl kurtulduğunu sormak için Binici Sâm'ın yanına git! ۞ Onu görünce de ki: Bu yana gelip de beni görmeden yerine gitmesin!"dedi. ۞ Nevzer babasının yanından ayrılarak yanındaki büyüklerle beraber hemen pehlivanın yanına yollandı. ۞ Pehlivan Sâm şehzadenin gelmekte olduğu haberini alınca onu karşılamaya çıktı. ۞ Bütün pehlivanlar savaş filleri ve davullarla onu karşıladılar.

Nevzer yanındaki büyüklerle birlikte Sâm'ın yanına geldi. ۞ Soylu kişiler ve büyük savaş erleri birbirlerinin hatırını sordular. ۞ Şehzade Nevzer babasının gönderdiği haberi Sâm'a bildirdi; Sâm da onu gördüğüne çok sevindi ۞ ve karşılık olarak: "Ben onun her buyruğuna boyun eğerim. Onun yüzünü görmek de benim ruhum için ayrıca bir saadettir!" dedi. ۞ O gün hepsi Sâm'ın konuğu oldu ve onu görerek sevindi.

Hemen bir sofra kuruldu. Herkes oturdu. Başta Menûçehr olmak üzere ۞ Nevzer'in, Sâm'ın ve sırayla büyük adamların şerefine kadeh kaldırıp şarap içtiler. ۞ Bütün gece, parlak güneş doğup da doğanın sırlarını ortaya çıkarıncaya kadar eğlendiler. ۞ Sabahleyin sarayın kapısından davul sesleri yükselirken hızlı koşan atlar da hazırlandı. ۞ Padişahın buyruğuyla yine padişahın sarayına doğru yola çıktılar.

Menûçehr gelmekte olduklarını duyunca onları karşılamak için sarayı süsletti. ۞ Ni-

hayet Sârî ve Âmul taraflarından coşkun bir deniz gibi gelmekte olan ☙ bu ordunun sesleri duyulunca ☙ zıpkın alayları, zırhları ve ağır gürzleriyle onları karşılamak için ileri çıktılar. ☙ Dağdan dağa uzanan askerlerin çokluğundan ve sıklığından, kırmızı ve sarı kumaşlarla örtülen kalkanlar birbirine girmişti.

Ordu davullar, borular, tunçtan yapılmış ziller, arapatları, filler ve hazinelerle hazırlanmıştı. ☙ Padişahın ordusu da davullar ve bayraklarla Sâm'ın ordusunu karşılamaya çıktı.

SÂM'IN MENÛÇEHR'İN YANINA GELMESİ

Sâm saraya yaklaştığı sırada atından indi; padişah da kendisine yol verilmesini buyurdu. ☙ Sâm padişahı görür görmez hemen eğilip yeri öptü ve yanına gitti. ☙ Başında parlak yakuttan bir taç bulunan Menûçehr de oturmakta olduğu fildişi tahtından ayağa kalktı.

Sâm'a yaraşan iltifatlarda bulunduktan sonra onu kendi tahtının yanındaki bir yere oturttu. ☙ Ondan; Gurgsârân'dan, savaş erlerinden ve Mâzenderân'daki erkek devlerden haberler istedi ☙ ve ona çektiği zahmetler hakkında sorular sordu. Sâm bunların hepsine karşılık olarak: ☙ "Ey şehriyâr!" dedi. "Sen ebedi ol! Senin için kötü düşünenlerin kötülükleri senin canından ırak olsun! ☙ Ben o erkek devlerin ülkesine gittim. Ama görsen ne devler; onlar dev değil, adeta birer savaş aslanı!

Arapatlarından daha hızlı oldukları gibi, cesaretleri de İran'ın savaş erlerinden daha üstün! ☙ Hele Segsâr dedikleri birtakım erleri var ki, insan onları görünce savaş kaplanı sanır. ☙ Benim ünümü ve gelmekte olduğumu duyar duymaz akılları başlarından gitti. ☙ Şehrin içinde avazları çıktığı kadar bağırıp çağırdıktan sonra korkuyla şehirden kaçtılar. ☙ Topladıkları ordu dağdan dağa uzanıyor, ayaklarından kalkan tozlarla aydın gün bile kararıyordu.

Dağınık ve şaşkın bir halde savaşa tutuşmak için üzerime yürüdükleri zaman, ☙ benim erlerimin yüreklerine onların korkusu düşmez mi? Bu sefer de ben bu korkuyu gidermek için ne yapacağımı şaşırıverdim. ☙ Fakat baktım ki iş bana kaldı, derhal o kötü düşünceli orduya karşı bir nara savurdum ☙ ve üç yüz menlik gürzümü kaldırıp omzuma attım. Demir gibi atımı harekete geçirerek ☙ gürzümü kafalarına indirdim ve beyinlerini boşalttım.

Derken cesur ve yiğit Selm'in küçük oğlu yırtıcı bir kurt gibi karşıma çıkıverdi. ☙

Yeryüzüne sahip olabilecek yeteneklere malik bu çocuğun adı Kâkûy'du. Güzel yüzlü ve servi boyluydu. ☙ Anadan yana soyu Dahhâk'a dayanan bu yiğidin önünde büyük kahramanların başları bile toprağa dönebilirdi. ☙ Karınca ve çekirge gibi görünen sayısız erleriyle bütün dağlar ve ovalar dolmuştu. ☙ Bu ordudan yükselen tozlarla bizim ileri gelenlerimizin bile yüzleri sapsarı kesildi.

Bunun üzerine ben, bir vuruşta insanlar öldüren gürzümü tekrar elime aldım ve ileriye atıldım. ☙ Atımın üzerinden öyle bir nara attım ki, yeryüzü gözlerinin önünde bir değirmen gibi döndü, ☙ böylelikle benim orduma da bir cesarettir geldi ve erlerimin her biri savaştan başka bir şey düşünmez oldu. ☙ Kâkûy da benim ve kellelerle oynayan gürzümün ününü işitince, ☙ benimle savaşmak için kudurmuş bir fil gibi kemendiyle üzerime geldi ve

Beni kemendinin halkasına takmak istedi. Bunun farkına vararak kendimi bu tehlikeden kurtardım. ☙ Bu sefer elime padişahlara yaraşan yayımla, ucu çelik olan oklarımı aldım ☙ ve kartal gibi atımı harekete geçirerek onun üzerine ateş gibi ok yağdırdım. ☙ Öyle sanıyorum ki, attığım oklarla, bir örse benzeyen kafasının tulgası adamakıllı delindi. ☙ Bir aralık tozların arasından elinde bir Hint kılıcıyla azgın bir fil gibi üzerime doğru geldiğini gördüm.

Padişahım, bu o kadar iri bir adamdı ki, gerektiğinde dağlar bile canları için ondan aman isteyebilirler. ☙ Fakat o hızla üzerime yürüdükçe ben hiç istifimi bozmadım ve onun bir kere şöylece pençeme düşmesini gözledim. ☙ Bu savaş erinin tam yanıma yaklaştığı sırada, elimi uzattığım gibi ☙ o cesur yiğidin kemerinden bir aslan gibi yakalayıp atının eyerinden aşağıya alıverdim. ☙ Azgın bir fil gibi onu yere öyle bir vuruş vurdum ki, bütün kemikleri paramparça oldu.

Padişahlarını böyle düşkün bir halde gören ordusu da savaş alanından yüz çevirdi. ☙ İnişler, çıkışlar, ovalar, dağlar, her taraf bu ordunun erleriyle dolmuştu. ☙ Binici ve yaya olmak üzere bunlardan ölenlerin sayısı on iki bindi. ☙ Erlerle beraber halkın ve savaş atlılarının hep birden sayısı ise üç yüz bindi. ☙ Hakkındaki kötü düşüncelerin; o parlak talihinin ve tahtına köle olan birinin karşısında bir önemi var mıdır?"

Padişah Sâm'ın anlattıklarını duyunca sevincinden külahını göklere fırlattı. ☙ O sevinçle yeryüzünü kötü düşüncelilerden temizlenmiş görerek bir şarap meclisi kurdu. ☙ Böylece zevk ve eğlenceyle kısalttıkları bu gece boyunca hep Sâm'ın esenliği için dua ettiler. ☙ Sabah olunca sarayın perdesi açıldı ve padişahın katına girilebilmesi

için izin verildi. ۞ Yiğit Sâm gelerek büyük padişah Menûçehr'in yanına girdi.
Önce o eşsiz ve kahraman padişahı övdükten sonra onunla Zâl ve Mihrâb hakkında konuşmak istedi. ۞ Fakat yeryüzü padişahı söze ondan evvel başlayarak asık bir suratla ۞ Sâm'a şöyle dedi: "Sen hemen yanındaki seçme kahramanlarla git ۞ ve Hindistan'a ateş sal! O Mihrâb'ın sarayını ve Kâbil'i altüst et! ۞ Onun senin elinden sağ kurtulması, o ejder tohumunun yeryüzünde kalması doğru sayılmaz.
Eğer o sağ kalacak olursa zaman zaman yine savaşmaya kalkışır; savaşlar ve fesatlarla yeryüzünün rahatı yine bozulur. ۞ Ona bağlı bulunanların ve cadı Dahhâk'ın soyundan olanların ۞ hepsinin kafasını gövdelerinden ayır, yeryüzünü Dahhâk'ın soyundan temizle!" dedi. ۞ Padişah böyle öfkeyle konuşunca Sâm ona fazla bir şey söyleyemedi. ۞ Eğilip tahtı öptü ve o ünlü padişahın parmağındaki mühre yüzünü gözünü sürdü.
Kendisine: "Ben şimdi gider, padişahın yüreğindeki kini dindiririm!" dedi. ۞ Ve ordusuyla beraber, hızlı yol alan rüzgâr ayaklı atların üzerinde, kendi sarayının bulunduğu tarafa doğru yola çıktı.

SÂM'IN MİHRÂB'LA SAVAŞMAYA GİTMESİ

Padişahla Sâm'ın verdiği bu karar Destan'la Mihrâb'ın kulağına gitti. ۞ Kâbil şehri ayağa kalktı; Mihrâb'ın sarayından bir feryattır yükseldi. ۞ Sînduht'un, Rûdâbe'nin ve Mihrâb'ın canlarından, mallarından ümitlerini kestikleri bir sırada
Zâl, yüzü asık, kolları sıvanmış ve köpürmüş bir halde Kâbil'den dışarıya çıktı. ۞ Kendi kendine: Dünyayı soluklarıyla yakıp kavuran bir ejder bile gelse ۞ ve Kâbil'i çiğnemek isterse önce benim kafamı kesmelidir, diyordu. ۞ Ciğeri kanla, yüreği kuruntularla, başı da düşüncelerle dolu olarak hızla yola çıktı. ۞ Yiğit Sâm'a yoldayken, o erkek aslan yavrusunun gelmekte olduğu haberi gelince;
Bütün ordu harekete geçti. Komutan ve ordu onu karşılamaya çıktı; Ferîdun'un sancağını bezeyip ۞ davullar çaldılar ۞ ve bütün fillerin sırtlarını kırmızı, sarı ve menekşe renkli bayraklarla süslediler. ۞ Sâm'ın oğlu uzaktan babasını görünce hemen atından inip ona doğru yaya olarak yürümeye başladı. ۞ Her iki taraftan bunu gören büyüklerle, taç sahibi ve taç adayları da atlarından indiler.
Zâl babasının yanına gelince eğilip yeri öptü; Sâm da onunla ağır ağır konuştu. ۞ Sonra altınlara gömülmüş ışıldayan bir dağa benzeyen atına bindi. ۞ Büyükler

onun yanına sokularak Zâl'a: ۞ "Baban sana kırgındır, kendisinden özür dile ve sakın serkeşlik edeyim deme!" dediler. ۞ Zâl da karşılık olarak: "İnsanın sonu toprak olduktan sonra benim korkacak bir şeyim yok!

Asıl babamın aklını başına alıp da bir sözünü başka bir sözüyle bozmaması gerek. ۞ Öfkesini tutamaz da uygunsuz bir şey söylerse sonra utanır, gözleri yaşarır!" dedi. ۞ Sonra hep beraber sevinç içinde Sâm'ın sarayına gittiler. ۞ Sâm atından indi ve biraz sonra da Zâl'a huzura gelmesi için izin verdi. ۞ Zâl babasının huzuruna çıkınca önce yeri öptü ve ellerini kaldırıp onun için dualar etti.

Sonra nergis gibi gözlerinden gül yanaklarına yaşlar akıtarak: ۞ "Pehlivanın gönlü sevinçli ve canı da adaletin kulu olsun! ۞ Senin kılıcının altında elmas bile yanar, kebap olur; senin savaştığın gün yer bile ağlar. ۞ Savaş günlerinde atının tek hareketi orduları yerinden oynatır. ۞ Gökyüzü senin gürzünün rüzgârını hissedince yıldızları çıkarmaya korkar.

Yeryüzü senin adaletinle mamur olur; senin dayanağın can ve akıldır. ۞ Bütün yeryüzü senin adaletin sayesinde sevinç içindedir; yeryüzü ve zaman payını ancak senin adaletinden alır. ۞ Fakat oğlun olduğum halde adaletinden nasibini almayan bir tek ben varım. ۞ Çünkü beni büyütüp yetiştiren bir kuş oldu. Ben toprakla beslendim; yeryüzündeki hiç kimseyle alışverişim yoktu. ۞ Başkalarından kötülük görmek için hiç kimseye bir kötülük yapmış da değilim.

Böyle bir soydan olduğum halde hiçbir hünerim yoktu; fakat ne olursa olsun yine Sâm'ın oğlu sayılırdım. ۞ Anamdan doğar doğmaz beni atarak yurdumu dağlar ettin. ۞ Yeni doğmuş çocuğunu eziyet ve mihnet içinde bıraktın; büyüme yeteneğine sahip bir yaratığı kaldırıp ateşe attın. ۞ Ben ne beşik yüzü görebildim ne de ana sütü içebildim; akraba nedir bilmedim. ۞ Beni dağa götürüp bırakarak yüreğime rahat yüzü göstermedin.

Tuttun, falanı neden kara, filanı da neden ak yaratmış diye yeryüzünü yaratan Tanrı'ya şirk koştun. ۞ Oysaki beni Tanrı besleyip büyüttü, merhamet gözüyle bana babalık yaptı. ۞ Şimdi ise benim hünerlerim, yiğitliğim, pehlivanlara yaraşan bir kılıcım ve Kâbil'in padişahı gibi bir de dostum var. ۞ Öyle bir padişah ki; taç, taht, ağır gürz, düşünce, mühür ve külah sahibidir. ۞ Ben Kâbil'de senin buyruğunla oturdum; senin düşüncenle hareket ettim; senin sözünü ve yeminini kolladım.

Sen bana: Ben bundan sonra seni artık hiç incitmeyeceğim; diktiğin her ağacı yemişli kılacağım! demiştin. ۞ Böyle dediğin halde sonra kalktın, Mâzenderân'dan

evimi barkımı yıkmak için geldin. ۞ Hatta Gurgsârân'dan da yine aynı maksatla yola çıktın. Benim hakkımı şimdi de böyle mi vermek istiyorsun? ۞ İşte, ben senin önünde duruyorum ve şu canımı, senin kızgınlığına teslim ediyorum. ۞ İstersen beni kılıcınla ikiye böl, ama Kâbil hakkında benimle konuşma!

Kâbil'e yapılan kötülük bana yapılmış demektir. Artık ne yaparsan yap, buyruk senin!" dedi. ۞ Komutan Sâm, Zâl'ın sözlerini duyunca kulaklarını dikti ve kollarını aşağıya indirdi. ۞ Karşılık olarak: "Evet, bu dediklerin doğrudur ve senin sözlerin de bunun delilidir. ۞ Ben sana hep zulmettim; düşmanlarının yüreği senin durumundan ötürü sevinçliydi. ۞ Sen bana dileğini bildirmiştin, ama sonradan sabırsız davranarak kalkıp oraya gittin.

Telaş etme! Ben bu işin bir çaresine bakar ve her şeyi yoluna koyarım. ۞ Ey iyilik dileyen oğul! Ben şimdi padişaha bir mektup yazar ve onu seninle gönderirim. ۞ O yeryüzü padişahı, senin yüzünü ve hünerlerini görecek olursa, seni incitmekten vazgeçer. ۞ Gerekli sözlerin hepsini yazarak onun canını ve yüreğini adalete doğru çekelim. ۞ Padişah bizim tarafımızı tutacak olursa bütün işlerimiz senin dilediğin gibi olur.

Bir aslan daima kendi güç ve kudretiyle işini görür: Bu sebeple her nerede olursa olsun kendisine bir av bulabilir!" dedi. ۞ Bunun üzerine Zâl-i Zer tekrar yeri öptü ve babasına dualar etti.

ZÂL'IN ELÇİLİKLE MENÛÇEHR'İN YANINA GİTMESİ

Kâtibi önlerine oturtarak, sağlı sollu söyleyerek birçok şey yazdırdılar. ۞ Mektubun baş tarafında ezeli ve ebedi olan Tanrı'yı övüp ona şükrettikten sonra: ۞ "Varlık ve yokluk, iyilik ve kötülük Ondandır; biz hepimiz Onun kullarıyız, Tanrı birdir.

Hep Onun dilediği olur. Felek Onun buyruğuyla döner. ۞ O güneşin, ayın ve Zühal'in yaratıcısıdır. Tanrı padişah Menûçehr'den razı olsun! ۞ Menûçehr ki, savaşlarda panzehiri bile yakıp ortadan kaldıran bir zehir ve içki meclislerinde yeryüzünü aydınlatan bir ay gibidir. ۞ O gürz kullanan, ülkeler fetheden, herkesi memnun eden, ۞ savaşlarda Ferîdun'un bayrağını taşıyan ve ileri gelen savaş kaplanlarını öldüren kahramandır!

Ey padişah! Yüksek dağlar bile senin gürzünün darbesi veya atının nalı altında toz haline gelir. ۞ Sen temiz yüreğin ve temiz huyun sayesinde yeryüzünde öyle bir barış sağladın ki, bugün kurtla kuzu aynı kaptan yemek yiyebiliyor. ۞ Ben artık ke-

male ermiş ve yüz yirmi yaşını bulmuş bir kulum! ☙ Başım artık kâfur tozuyla kaplanmış, saçlarım ağarmıştır. Bu tacı bana güneşle ay giydirdi. ☙ Ben bir köle gibi, kahramanlığın belini bağlayarak cadılarla savaştım.

Benim gibi at kullanan, gürz taşıyan ve pehlivanları yere seren bir biniciyi yeryüzünde hiç kimse görmemiştir! ☙ Ben elimi gürzüme attığımdan beri pehlivanlarının ünü sönmüştür. ☙ Kahramanlar arasından sivrilmiş, yükselmiş olan ben, bu dünyada başka hiçbir iz bırakmamış bile olsam, ☙ Keşef nehrinden çıkmış olan ejderhayı öldürmenin şerefi bana yeter! ☙ Bu öyle bir ejderhaydı ki, boyu şehirden şehre, eni de dağdan dağa uzanıyordu.

Bütün âlem ondan korkuyordu ve bu korkuyla tetikte bekliyorlardı. ☙ Havadaki kuşları ve yeryüzündeki yırtıcı hayvanları mahvedip temizlemişti. ☙ Yeryüzü onun zehiri ve akbaba kuşlarının kanatları da onun soluklarındaki kızgınlıkla yanıp kül olmuştu. ☙ Korkunç timsahı sudan çıkarır, uçan kartalı yere indirirdi. ☙ Onun yüzünden dünya insan ve hayvandan yana boşalmış, tüm dünya ona kalmıştı.

Ben yeryüzünde ona elini sürmeye cesaret edebilecek bir kimsenin bulunmadığını görünce, ☙ temiz Tanrı'nın verdiği güçle yüreğimden korkuyu atıp ☙ yüce Tanrı'nın adıyla belimi bağladım ve o fil gibi atıma bindim. ☙ Öküz kafası biçimindeki gürzümü eyere astım, koluma yayımı taktım, boynuma kalkanımı bağladım ☙ ve korkunç bir timsah gibi yürüdüm. Benim keskin bir pençem, onun da keskin ve ateşli solukları vardı.

Onun üzerine gürzümle yürüyeceğimi görenlerin hepsi gelip benimle helalleştiler. ☙ Yanına yaklaştığım sırada o saçlarını bir kement gibi yerlerde sürüyerek yüce bir dağ gibi yürümekteydi. ☙ Yolun üzerine uzanmış ve açık ağzından dili kara bir ağaç gibi dışarıya çıkmıştı. ☙ Gözleri kan dolu iki havuza benziyordu; beni görünce önce kükredi, ondan sonra da üzerime doğru yürüdü. ☙ Ah, padişahım! o zaman bana onun içi ateşle dolu gibi geldi.

Yeryüzü gözümde bir deniz kesildi, bulutlara kadar bir kara dumandır yükseldi. ☙ Onun sesinden dünya titredi ve saçtığı zehirle yeryüzü Çin denizine döndü. ☙ Tuttum ben de cesur bir ere yaraşacak şekilde aslan gibi kükreyip ona bağırdım ☙ ve dilini damağına yapıştırmak için oku ağzına doğru attım. ☙ Ağzının bir kenarı o okla öyle birbirine yapıştı ve dili de öyle dışarıda kaldı ki, görseydin şaşardın.

Bunun üzerine bir ok daha atarak onu da ağzına yapıştırdım. Bu ikinci oku da yiyince olduğu yerde kıvrandı. ☙ Derken üçüncü bir oku bu sefer ağzının tam ortası-

na yapıştırınca ciğerlerinden kan boşanıverdi. ☙ O savaş sırasında bir aralık beni dar bir yere sıkıştırmıştı; ben de derhal öküz kafası biçimindeki intikam gürzümü kaldırarak, ☙ yeryüzünün sahibi olan Tanrı'nın verdiği kuvvetle o fil gövdeli atımı oynatıp üzerine yürüdüm ☙ ve gürzümü kafasına öyle bir indiriş indirdim ki, felek onun üzerine dağlar devirmiş gibi oldu.

Azgın bir filin başına benzeyen kafasını parçalayınca içinden Nil nehri gibi zehirler aktı. ☙ Tek vuruşumla o hale geldi ki, yerinden artık kalkamaz oldu ve boşalan beyniyle o dümdüz yerler dağlara ☙ ve Keşef nehri Zehrap nehrine döndü. Böylece yeryüzü de rahatın ve uykunun yeri oldu. ☙ Dağlarda bulunan bütün halk; erkek ve kadın hepsi beni alkışladı. ☙ O müthiş ejderhayla yaptığım savaşı herkes seyretmişti.

Bu ejderhayı tek vuruşta yere serdiğim için bana Tekvuruşlu Sâm adını verdiler. Herkes başıma mücevherler saçtı. ☙ Bu savaştan dönüşümde o meşhur zırhım paramparça ve vücudum da çırılçıplaktı. ☙ Atımın üzerindeki zırh da parçalanıp dökülmüştü. Ejderhanın saçtığı kötü zehirin etkisiyle bir süre hasta yattım. ☙ Yine onun zehri yüzünden o ülkede yıllarca bir ot dahi bitmedi; batı toprağı bir yangın yerine dönmüştü. ☙ Devlerle yaptığım bütün savaşları birer birer anlatacak olursam bu mektup çok uzar.

Bundan başka böyle daha nice savaşta pek çok kahramanın başını ayaklarımın altına aldım. ☙ Atımı oynattığım her yerde yırtıcı aslanlar meydanı bana bırakıp kaçıp gittiler. ☙ Bunca yıldır atımın eyeri tahtım ve atımın sırtı da bastığım toprak olmuştur. ☙ Ben bu ağır gürz sayesinde bütün Mâzenderân'la Gurgsârân'ı tamamıyla senin mülkün yaptım. ☙ Hiçbir zaman kendime bir mülk edinmek derdine düşünmedim. Tek amacım senin zaferin oldu.

Fakat bir zamanlar düşmanları öldürmek için gürzümü kaldıran kollarım ve gürzüm ☙ artık eskisi gibi değildir. Gövdem ve belim büküldü. ☙ Zaman yayımı ve kemendimi elimden alıp attı ve boynumu büktü. ☙ Ben artık yerimi Zâl'a bıraktım; çünkü o da kemer kuşanmaya ve gürz kullanmaya layıktır. ☙ O da, benim yaptığım gibi, senin bütün düşmanlarının kuvvetini kırabilir. Onun hünerleri de seni memnun edecektir.

Yalnız onun yüreğinde sakladığı bir dileği var; gelip yeryüzü padişahından onu dileyecek. ☙ Bu öyle bir dilek ki, her buyruğunda bir iyilik bulunan Tanrı'nın da isteğine uygundur. ☙ Bir kulun padişahın istemediği bir şeyi yapması doğru değildir ve

biz de böyle bir şey yapmış değiliz. ۞ Benim yeryüzüne hâkim padişahım, Zâl'a vaktiyle verdiğim sözü ve ettiğim yemini herhalde duymuştur. ۞ Ben onu Elburz dağından indirdiğim zaman hiçbir isteğini geri çevirmeyeceğime dair ona herkesin önünde söz vermiştim.

O da ancak bunun üzerine bana karşı sevgi besleyebildi. Bana geldiği zaman kan ve toprak içinde ve bütün kemikleri paramparçaydı. ۞ Bana: Sen Âmul sarayına sahip olmaktansa Kâbil'e git daha iyi dedi. ۞ İnsanlardan uzak bir yere atılıp bir kuş tarafından büyütülen bir kimse, ۞ gider de Kâbilistan gibi bir yerde, başı gül bahçesini ve boyu da düzgün bir serviyi andıran bir kızı görüp ۞ ona deli gibi tutulursa, buna şaşılmaz ki... Bu bakımdan padişahın ona karşı bir düşmanlık beslememesi gerekir.

Onun bu sevgiden duyduğu ıstırap son haddine gelmiş ve acınacak bir hale düşmüştü. ۞ O günahsız biçarenin başı o kadar derde girmişti ki, evvelce ona karşı verdiğim ve padişahın da duymuş olduğu o sözü yerine getirmek zorunda kaldım. ۞ Zaten onun böyle dertli ve talihsiz olmasına sebep olanda benim. ۞ Senin yüce tahtının yanına geldiği zaman; ۞ sana akıl öğretmek gibi olmasın, ama büyük adamlara yapılan muameleyi ondan esirgeme.

Çünkü benim de yeryüzünde ondan başka yardımıma koşacak ve derdime ortak olacak kimsem yok! ۞ Nerîmân oğlu Sâm'dan yeryüzü padişahına ve diğer büyük adamlara binlerce selam olsun!" dedi. ۞ Böylece bu mektup yazıldıktan sonra, daha önceden kararlaştırıldığı üzere Destan mektubu aldı ۞ ve atına binip yola çıktı; her yandan boru sesleri yükseldi. ۞ Pehlivanlar da onunla birlikte yola girdiler ve yüzlerini tahtın bulunduğu yere doğru çevirdiler.

Zâl Kâbilistan'dan ayrıldıktan sonra Sâm da gül bahçesinde oturmaya gitti.

MİHRÂB'IN SÎNDUHT'A KIZMASI

Bu karar Kâbil'de yayılınca padişah kızıp öfkelendi. ۞ Sînduht'u yanına çağırdı ve Rûdâbe'ye duyduğu öfkenin acısını ondan çıkardı ve: ۞ "Şimdi seni o çirkef kızınla beraber herkesin önünde ağlata ağlata gebertmekten ۞ başka yapılacak işim kalmadı. O yeryüzü padişahıyla savaşmak benim haddim mi?

Belki böylece onun öfkesi geçer de yeryüzü rahata kavuşur. ۞ Kâbil'de, Sâm'ın karşısına çıkıp da onun gürzünün tadına bakabilecek kim var?" diye bağırdı. ۞ Bu sözler üzerine Sînduht gidip onun karşısına oturdu ve düşünmeye başladı. ۞ Sonra eli-

ni göğsüne koyup güneş gibi parıldayan padişahın yanına geldi ve: ۞ "Önce benim sözümü dinle de sen, sonra yine bildiğin gibi yap.

Varlığını kurtarmak için hazineni de esirgeme. Şunu bil ki, gece gebedir. ۞ Bir gece ne kadar uzun olursa olsun karanlık sonuna kadar sürmez! ۞ Güneş doğunca yeryüzü yine Bedahşan lali gibi parıldar!" dedi. ۞ Mihrâb: "Savaşçılara çok eskiden beri anlatılan masalları okuyup durma bana! ۞ Ya bildiğini çabucak söyleyip canını kurtar ya da kanlı bir elbiseyi sırtına geçirmeye hazırlan!" dedi.

Sînduht bu sefer: "Ey yüce padişah! Benim kanımı dökmek sana yakışmaz! ۞ Bana düşen, Sâm'ın yanına gidip bu kılıcı kınından çıkartmaktır! ۞ Ben ona gereken sözleri söylerim. Ham düşünceleri ancak akıl pişirir. ۞ Bu işin zahmeti benden, armağanları da senden... Şimdiye kadar biriktirdiğin hazineleri bu uğurda harcaman gerek" deyince ۞ Mihrâb "İşte anahtarlar!" dedi. "Bir insanın serveti için tasalanması elbette doğru olmaz.

Armağan olarak taht, külah ve atları hazırlayıp yola çık. ۞ Ta ki Sâm bizim yüzümüzden Kâbil'i yakıp yıkmasın ve bize kırılmış yüreği yeniden aydınlansın!" ۞ Sînduht ünlü padişah Mihrâb'a: "Evet, canını kurtarmak istiyorsan hazinelerini gözden çıkarmalısın! ۞ Fakat ben bu derde çare aramakla uğraşırken sen de sakın Rûdâbe'ye bir kötülük edeyim deme. ۞ Benim yeryüzünde ondan başka bir düşüncem yok. Bunun için şimdi bana onun hayatına ilişmeyeceğine dair söz vermelisin.

Benim hiç kendimi düşündüğüm yok; bütün derdim o," dedi ۞ ve Mihrâb'dan söz aldı. Bundan sonra cesaretle işe başlayarak bir kolayını bulmaya çalıştı. ۞ Önce saçı olarak Mihrâb'ın hazinesinden üç yüz bin dinar çıkardı. ۞ Otuz tane de gümüş eyerli Arap ve Acem atı getirdiler. ۞ Altın gerdanlıklı altmış cariyenin ellerine verilen birer altın kadeh

Ağzına kadar misk, kâfur, yakut, altın, firuze ve şekerle doldurulmuştu. ۞ Yüz tane kırmızı tüylü dişi deve, yüz de iyi yük çeken ve iyi yürüyen katır ayırdılar. ۞ Mücevherlerle süslenmiş, padişahlara yaraşan bir taç, bir gerdanlık ve bir çift küpeyle ۞ üzeri gök gibi türlü türlü mücevherlerle işlenmiş altın bir taht hazırlayıp, ۞ bir adam boyundaki yirmi atın üzerine yerleştirdiler.

Sonra dört Hint filinin üzerine pek çok kumaş ve elbise yükleyip yola çıktılar.

SÂM'IN SÎNDUHT'UN GÖNLÜNÜ ALMASI

Sînduht hazinelerini böylece hazırladıktan sonra Âzergoşesp'i andıran bir yiğit gibi

atına bindi. ۞ Başında bir Rûm külahı ve altında da rüzgâr gibi uçan bir atla yola çıktı. ۞ Sâm'ın sarayına vardığında ne geldiğini haber etti ne de adını söyledi. ۞ Sarayın işlerine bakan adamlara: "Hemen cihan pehlivanına haber verin!

Kâbil'den, Zâbil'in komutanı olan pehlivana bir elçinin geldiğini ۞ ve kahraman Mihrâb'dan yeryüzünün hâkimi olan komutana haber getirdiğini bildirin!" dedi. ۞ Perdeci gidip pehlivan Sâm'a haber verdi. Padişah da elçinin huzura girmesi için izin verdi. ۞ Bunun üzerine Sînduht atından indi ve hemen komutanının yanına koştu. ۞ Huzura girince, yeri öptü ve yeryüzünün padişahıyla pehlivanına övgüler düzüp dualar etti.

Yanında getirdiği saçılar, köleler, atlar ve filler, sarayın kapısından ta iki millik mesafeye kadar uzanıyordu. ۞ Bunların hepsini tek tek Sâm'ın önüne getirdi; Sâm bunları görünce şaşırıp kaldı, başı döndü. ۞ Kollarını birbirine kavuşturarak başını öne eğdi ve sızmış gibi düşünceye vardı. ۞ Kendi kendine: Ne kadar çok armağan bu böyle, bunlar hangi ülkeye ait? Ya kadın elçi göndermek? Bu ne tuhaf iş! ۞ Ben tüm bu hediyeleri kabul edecek olursam milletin padişahı bana incinecek.

Yok, almaz da geri yollar ve Zâl'ı bunlardan mahrum bırakırsam, bu sefer de Zâl kızacak ve Sîmurg'un kanatlarını kaldırması gibi, o da kollarını kaldırıp ۞ bana darılacak. O zaman ben ona ve diğerlerine ne derim, diye düşünüyordu. ۞ Nihayet başını kaldırdı ve: "Bütün bu malları, köleleri ve süslü filleri ۞ alıp Destan'ın hazinedarına götürün. Onları Kâbilistan'daki ayın adına hazineye koysun!" dedi. ۞ Bunun üzerine peri yüzlü Sînduht'un gönlü neşeyle doldu, Sâm'a teşekkürler etti.

Getirdiği armağanların kabul edilmesini, kötülüğün gidip yerine artık iyiliğin gelmiş olmasına saydı. ۞ Yanında yüzleri bir put kadar güzel, yasemin tenli ve servi boylu üç kız vardı. ۞ Her biri kırmızı yakut, sedef ve inciyle dolu bir kadeh tutuyordu. ۞ Kızlar bu üç kadehin içindekileri Sâm'ın önünde boşaltıp birbirine karıştırdılar. ۞ Bunun üzerine bütün yabancılar dışarıya çıktılar, bir halvet oldu.

Sînduht pehlivana: "Ey iyilikleriyle yaşlıları bile gençleştiren pehlivan! ۞ Büyükler senden öğrendikleri akılla yeryüzünü aydınlatır. ۞ Kötülüğün eli senin mührünle bağlanmış ve Tanrı'ya götüren yol da senin gürzünle açılmıştır! ۞ Bu işte bir suçlu varsa o da Mihrâb'dır. Bunun içindir ki, kirpikleri yaşla dolu. ۞ Suçsuz Kâbillilerin başı bilmem, ne yaptı? Cezalandırılması gerekiyorsa, onu yerle bir etmeli.

Oysaki şehrin bütün halkı senin için yaşıyor; hepsi senin ayağının toprağıdır. ۞ Aklı, kuvveti, güneşi ve Çobanyıldızı'nı yaratan Tanrı'dan kork. ۞ Onun yaptığı bir iş

hoşuna gitmemiş bile olsa bu uğurda onun kanını dökmeye kalkışma" dedi. ۞ Sâm da ona karşılık olarak: "Sorduğum sorulara doğru cevaplar ver! Sakın eğri konuşmak yolunu seçme. ۞ Sen, Zâl'ın kızına âşık olduğu Mihrâb'ın nesisin? Eşi misin, yoksa cariyesi mi?

Onun yüzünü, huyunu, aklını ve saçlarını iyice bir anlat da, kime layık olabileceğini anlayayım. ۞ Ama bunları bana tek tek söyle!" ۞ Bunun üstüne Sînduht: "Ey pehlivanların başı! Sen kahramanların tapınağısın. ۞ Senden öncelikle öyle güçlü bir söz ve ant isterim ki, bunun şiddetinden yer ve üstündekiler sarsılsın. ۞ Evet, bana ve bence değerli olanların canına kıymayacağına söz ver.

Benim de güzel bir sarayım, hazinem, soyum sopum ve kuvvetim var. ۞ Sana güvenebilirsem, istediğin her şeyi söyler ve böylece kendi ünümü de sağlar, ۞ Kâbilistan'ın bütün gizli kalmış hazinelerini ortaya çıkarıp Zâbilistan'a yollamaya çalışırım," dedi. ۞ Bunun üzerine Sâm onun elini tutarak söz verdi ve yemin etti. ۞ Sînduht onun bu sözünü ve yeminini işitir işitmez

Yeri öptü. Sonra ayağa kalktı ve bütün bildiği gizli şeyleri ona doğruca anlattı: ۞ "Ey pehlivan!" dedi. "Ben, Dahhâk'ın soyundan olan aydın canlı Mihrâb'ın karısı ۞ ve Destan'ın her zaman önünde canını saçtığı ay yüzlü Rûdâbe'nin anasıyım! ۞ Bütün aile geceleri sabaha kadar, her türlü kötülükten ırak olan Tanrı'nın önünde ۞ sana ve yeryüzünün padişahı Zâl'a dualar ederiz.

Şimdi senin ne istediğini ve Kâbil'de kimi dost kimi düşman olarak gördüğünü ۞ anlamaya geldim. Biz her ne kadar suçlu, kötü ve tahta layık olmayan padişahlarsak da, ۞ işte şimdi dertli ve çaresiz olarak önünde bulunuyorum; öldürülmesi gerekeni öldür, bağlanması gerekeni bağla! ۞ Suçsuz Kâbillilerin canını yakma. Böyle bir iş zaten senin de gündüzünü gece eder" diye yalvardı. ۞ Pehlivan Sâm bu sözleri dinledikten sonra Sînduht'un aydın canlı bir kadın olduğunu anladı.

Yanakları bahara, boyu serviye, beli kamışa ve yürüyüşü de sülüne benziyordu. ۞ Ona: "Canım vücudumdan ayrılsa dahi sana verdiğim söz ve ettiğim yeminden dönmem! ۞ Sen ve bütün soyun sopun Kâbil'de selamet ve sevinçle yaşayın. ۞ Zâl'ın dünyada Rûdâbe gibi bir eş istemesini, sizin kadar ben de iyi buluyorum. ۞ Çünkü her ne kadar soyunuz ayrıysa da bu taca ve tahta layıksınız.

Fakat ne yapalım ki, dünyanın hali işte böyle. Bunda utanacak bir şey yok. Yeryüzünün sahibi olan Tanrı'yla savaşılmaz ki. ۞ O nasıl isterse öyle olur. Onun bu işlerine akıl sır ermez. ۞ İnsanların kimisi yükselirken kimisi alçalır; kimisi saadet-

teyken kimisi felakettedir. ۞ Kiminin gönlü bollukla sevinçli, kiminin de gönlü darlıkta kederlidir. ۞ Sonunda her ikisinin de vardığı yer topraktır. Her nesil kendisinden önceki neslin tohumudur.

Ben senin bu işine, ağlayıp sızlamana bir çare bulmaya çalışacağım. ۞ Ben zaten o yüce padişaha sızlanmalarla dolu bir mektup yazıp gönderdim. ۞ Zâl-i Zer de Menûçehr'in yanına öyle süratle gitti ki, onu görseydin kanatlanmış sanırdın. ۞ Atının eyerine öyle hızla atladı ki, ne kendisi eyeri görebildi ne de yer atın nallarını. ۞ Eğer o kendisini padişaha da beğendirebilirse, padişah muhakkak güzel düşüncelerle ona bir karşılık verir.

Çünkü o bilir ki, döktüğü gözyaşlarıyla yerleri ıslatıp ayakları çamura batacak kadar âşık olan, nihayet bir kuşun büyüttüğü bir adamcağızdır. ۞ Sonra ya eşi de ona karşı yüreğinde böyle bir sevgi besliyorsa... Bunların ikisi de ölüverir. ۞ Sen o ejderha yavrusunu bir kere de bana göster, sonra benden ne dilersen dile. ۞ Belki onun yüzü ve saçları benim de hoşuma gider!" dedi. ۞ Sînduht dedi ki: "Eğer pehlivan kulunu sevindirmek ve yüreğini aydınlatmak için

Atına binip de sarayıma gelirse, o zaman başım göklere kadar yükselir. ۞ Biz senin gibi bir pehlivanı Kâbil'e getirebilirsek canımızı önüne saçarız!" ۞ Sînduht, Sâm'ın gülümsediğini ve bütün düşmanlık duygularının yüreğinden silindiğini gördü. ۞ Cesur Sâm gülerek: "Gönlünü ferah tut, hiç üzülme! ۞ Bu iş pek çabuk ve senin istediğin gibi olup bitecek!" deyince, bu sözleri dinleyen Sînduht ondan özür diledi.

Huzurdan sevinçle ve yanakları yakut gibi kızarmış olarak çıktı. ۞ Rüzgâr gibi hızlı ve cesur bir er seçerek yola çıkarıp Mihrâb'a müjdeyi gönderdi: ۞ "Artık aklına hiçbir kötü düşünce gelmesin; gönlünü şen tut ve konuğumuz için hazırlıklara başla. ۞ Ben de yollarda hiç oyalanmadan bu mektubun ardından geliyorum!" dedi. ۞ Ertesi gün güneş doğarken uykusundan uyanan

Değerli Sînduht tekrar taç sahibi komutanın yanına gitmek üzere yola çıktı. ۞ Koşa koşa Sâm'ın sarayına vardı; saray halkı ona "Kadınların Ayı" adını vermişlerdi. ۞ Sînduht, Sâm'ın huzuruna çıkıp onu saygıyla selamladıktan sonra uzun uzadıya konuştu ۞ ve Kâbil padişahının yanına gitmek, verilen sözü ve edilen yemini Mihrâb'a bildirmek ve yeni konukları için hazırlık yapmak üzere ondan izin aldı. ۞ Bunun üzerine Sâm da: "Peki, dön, Kâbil'e git de gördüklerini Mihrâb'a anlat!" dedi.

Bundan sonra ona, Mihrâb'a ve sevginin sahibi Rûdâbe'ye ۞ pek çok süslü elbise hazırladılar; hazineden en değerli şeyleri seçip getirdiler. ۞ Sâm Kâbil'de saray, bağ

bahçe, ekin, ☙ sağmal hayvan; yapıya ve giyime ilişkin neyi varsa, ☙ hepsini Sînduht'a bağışladı ve elini eline alarak ona yeniden söz verip ant içti.

Ona: "Haydi, git, Kâbil'de oturup neşeyle yaşa! Bundan sonra hakkında kötü düşünenlerin kötülüğünden korkma!" dedi. ☙ Bunun üzerine o solgun ayın yüzü açıldı ve saadetle yola girdiler.

ZÂL'IN SÂM'IN MEKTUBUNU MENÛÇEHR'E GÖTÜRMESİ

Şimdi sen, Zâl'ın macerasını ve bahtiyar Menûçehr'in yanına nasıl gittiğini dinle. ☙ Binici Sâm oğlu Zâl'ın gelmekte olduğu haberi padişaha verilince, ☙ memleketin tanınmış büyük adamları onu karşılamak için hemen yola çıktılar.

Saraya yaklaşır yaklaşmaz da huzura girmesi için yol açtılar. ☙ Zâl tahtın önüne vardığı vakit yeri öptü ve padişaha dualar etti. ☙ Yüzü bir süre öyle toprağın üzerinde kalınca savaşçı padişah onun bu hareketinden dolayı mutlu oldu. ☙ Emir verdi, başını yerden kaldırdılar ve temizleyip yüzüne misk saçtılar. ☙ Zâl da o akıllı padişahın tahtının yanına yaklaştı. O yüce padişah:

"Ey pehlivan oğlu er kişi! Bu sarp yollardan toz toprak içinde nasıl kalktın da gelebildin? Nasıl ettin?" diye sorunca, ☙ Zâl: "Senin büyüklüğün sayesinde her şey yolunda gitti; senin için olduktan sonra zahmet bile insana bir musiki gibi zevk verir!" dedi. ☙ Bundan sonra padişah pehlivanın mektubunu eline aldı, gülümsedi, canı aydınlandı ve neşelendi. ☙ Mektubu bitirince Zâl'a: "Sen, Sâm'ın gönlündeki kederle yazılmış bu mektupla yüreğimin eski derdini tazeledin. ☙ Buna yüreğim üzülmedi değil, ama artık az olsun çok olsun hiçbir şey düşünmeyerek,

Senin dileğini yerine getireceğim. Çünkü senin sonun nasıl olsa budur! ☙ Sen biraz burada bekle de ben biraz düşünüp taşınayım ve senin bu sorununa bir çözüm bulayım" dedi. ☙ Bundan sonra aşçılar altın bir sofra getirdiler. Padişah Zâl-i Zer'le beraber sofraya oturdu; ☙ padişahın emri üzerine diğer büyük adamlar da sofraya oturdular. ☙ Padişahın bu sofrasından kalkıldıktan sonra diğer bir salonda ve yine tahtın önünde kurulan bir başka şarap sofrasına oturuldu.

Şarap içmek de sona erince Sâm'ın ünlü oğlu altın dizginli bir ata bindi. ☙ Yüreği kuruntulu ve dudakları söylenmesi gereken sözlerle dolu olarak bütün gece dolaştı. ☙ Nihayet sabahleyin kemeri belinde olarak tekrar muzaffer Menûçehr'in yanına geldi. ☙ Yeryüzü padişahı Menûçehr ona güzel sözler söyledi ve o ayrıldıktan sonra da övgüye devam etti. ☙ Bundan sonra da mûbedleri, yıldızbakıcıları, olgun ve akıl-

lı kimseleri tahtının önüne toplayıp bir meclis kurdu ve
Onlara göklerin kanunlarını incelemelerini buyurdu. ۞ Bunlar huzurdan ayrılarak, yıldızlardan bir cevap alabilmek için uzun uzadıya çalışıp zahmet çektiler. ۞ Böylece üç gün uğraştıktan sonra yıldızların hareketlerini gösteren Hintçe bir kitapla tekrar huzura geldiler. ۞ Padişaha: "Biz uğraştık ve şu dönen feleğin kanunlarını hesapladık; ۞ yıldızlardan şu sonucu çıkardık: Bu berrak su akacak...
Mihrâb'ın kızıyla Sâm'ın oğlundan ünlü ve ahlaklı bir pehlivan dünyaya gelecek; ۞ o çok yaşayacak; kuvvet, şatafat, büyüklük, ۞ cesaret, zekâ sahibi ve kolu kuvvetli bir pehlivan olacak; gerek savaşta, gerek içki meclislerinde eşi bulunmayacak; ۞ atının tüylerinin terden ıslandığı yerde onunla savaşanların ciğeri kuruyacak; ۞ kartal üzerinden geçmeye cesaret edemeyecek; o büyük, tanınmış insanları bile büyükten saymayacak;
Boylu boslu, kuvvetli bir pehlivan olacak ve kemendiyle aslanları avlayacak; ۞ ateşin üzerinde, koca bir yabaneşeğini bile kebap edebilecek; kılıcıyla havayı bile ağlatıp inletecek; ۞ o, padişahların kölesi ve İran'daki binicilerin dayanağı olacak!" dediler. ۞ Padişah da: "Bana söylediklerinizi bir sır olarak saklayın!" dedi.

MÛBEDLERİN ZÂL'I SINAMASI

Bundan sonra padişah Zâl'ı çağırdı ve onu bazı sorularla imtihana çekmek istedi.
Mûbedlere ona üstü kapalı olarak bazı şeyler sormalarını buyurdu. ۞ Bunun üzerine o yürekleri uyanık, akıllı ve ünlü mûbedler sınamak üzere Zâl'ı yanlarına oturttular. ۞ Onlardan biri o keskin zekâlı ve hazır cevap Zâl'a: ۞ "Güzel yetişmiş, taze ve düzgün on iki servim var. ۞ Bunların her birinden de otuz dal çıkmış; bu dallar Fars ülkesinde, ne artar ne de eksilir. Bil bakalım bu nedir?" dedi.
Başka bir mûbed: "Ey yüce pehlivan! Hızlı koşan iki değerli cins atım var. ۞ Bunlardan biri katran denizi gibi kapkara, öteki de billur gibi bembeyaz. ۞ Bunlar harekete geçip koşmaya başlıyorlar, fakat birbirlerine bir türlü yetişemiyorlar... Bil bakalım, bu nedir?" dedi. ۞ Üçüncü mûbed: "Padişahın önünde geçen otuz süvarim var. ۞ Şöyle dikkatlice bakınca içlerinden birinin eksildiğini görüyorsun, fakat saydığın zaman yine otuz çıkıyor. Bil bakalım bu ne?" dedi.
Dördüncü mûbed: "Yeşilliklerle örtülü, her yanından dereler akan bir çayırım var. ۞ Adamın biri elindeki keskin orakla ve cesaretle bu çayıra girip, ۞ yaşına kurusuna bakmadan ne bulursa biçiyor ve ne kadar yalvarırsan yalvar hiç aldırış etmiyor...

Bil bakalım, bu ne?" dedi. ☙ Beşinci mûbed: "Dalgalı bir denizden yükselmiş, kamış gibi iki servim var. ☙ Kuşun biri gelmiş, bunların üzerine birer yuva yapmış; gündüzleri birinde, geceleri de ötekinde uyuyor.

Üzerinden kalkıp uçtuğu ağacın yaprakları kuruyor, üzerine gelip konduğu ağaç ise misk gibi kokuyor. ☙ Bu hiç değişmiyor; biri yemyeşil dururken ötekinin yaprakları ve yemişleri kuruyor... Bil bakalım, bu ne?" dedi. ☙ Diğer bir mûbed de: "Ben bir dağın üstünde sağlam bir şehir gördüm. ☙ Bu şehrin akıllı halkı burada oturmaktansa gidip ovada ve dikenlikte oturmayı yeğliyorlar. ☙ Orada, ta aya kadar yükselen yapılar yapıyorlar. Bir kısmı efendi, bir kısmı da köle oluyor.

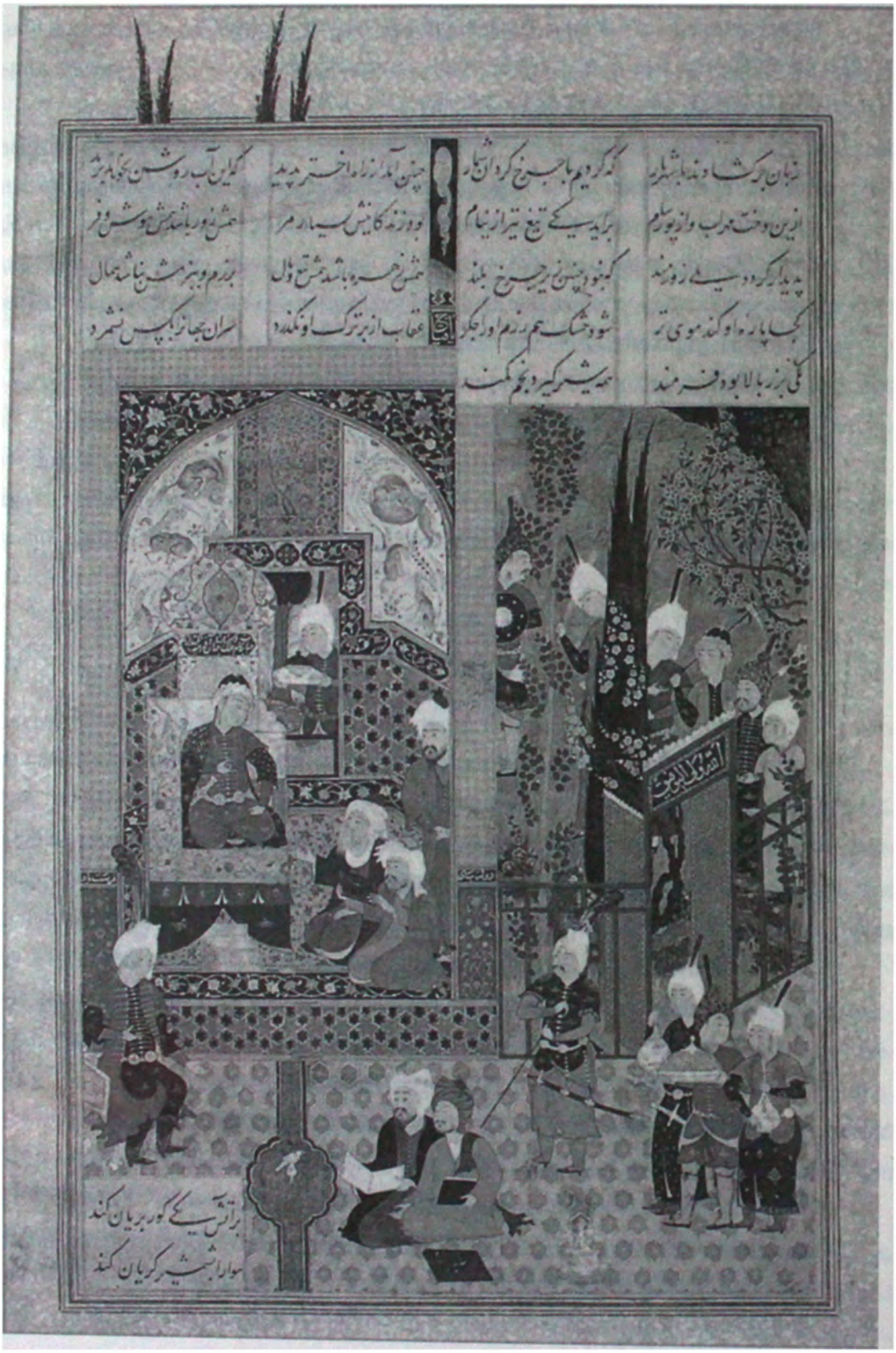
Eski şehirlerini artık tamamıyla unutuyorlar; orası hatırlarına bile gelmiyor. ☙ Derken günün birinde birdenbire bir deprem oluyor ve oturdukları yerler yıkılıyor. ☙ Bu olay onlara eski şehirlerini hatırlatarak uzun uzun düşündürüyor... Bil bakalım, bu ne?" diye sordu. ☙ Padişah Zâl'a: "Bu bilmeceleri çözünce bu olgun kişilere cevaplarını hiç çekinmeden ver. ☙ Eğer bunları çözmeyi başarabilirsen artık kara toprağı da misk yapabilirsin!" dedi.

ZÂL'IN VERDİĞİ KARŞILIKLAR

Zâl bir süre düşündükten sonra kollarını kıpırdattı, kendini toparladı ☙ ve cevaplarını bildirmek üzere konuşmaya başladı. Mûbedlerin sorularını birer birer aklından geçirerek: ☙ "Önce, her biri otuz dal veren on iki büyük ağaçtan başlayalım!" dedi. ☙ "Bir yılın içinde, her seferinde de yeni tahta çıkmış bir padişahı andıran on iki ay vardır. ☙ Her ay da otuz günde sona erer ve felek dönüşüne hep böyle devam eder.

Biri kara, biri de ak olan ve daima birbirinin ardı sıra koşan o iki ata gelince; ☙ bunlar üzerimizdeki feleğin dönüşünü sayan gece ve gündüzdür. ☙ Bunlar bir av köpeğiyle onun önü sıra kaçan vahşi bir ava benzerler ve ne kadar hızlı koşarlarsa koşsunlar birbirlerini geçemezler. ☙ Padişahın önünden geçen ve sayısı otuzken, ☙ biri eksildiği halde sayıldığı zaman yine sayısı otuz çıkan

O söylediğiniz otuz süvari de yeni aydır; sen bunu böyle bil, bunun böyle olmasını da Tanrı istemiştir. ☙ İşte böylelikle gittikçe eksilen ve nihayet bir gece ortadan tamamıyla kaybolan şey yeni aydan başkası değildir. ☙ Şimdi de üzerinde kuşun yuva kurduğu iki servi bilmecesine gelelim. ☙ Dünya Koç burcundan Terazi burcuna gittikçe karanlığı saklar, yani geceler kısalır. ☙ Fakat buradan dönüp de Balık burcuna girince karanlık yeryüzünü kaplar, yani geceler uzar.

İki serviden kasıt, yeryüzünün keder ve sevinç kaynağı olan bu yüce feleğin iki ucudur. ☙ Aralarında uçan kuşun da güneş olduğunu anlayıver. ☙ Dağın üzerindeki şehir ise; varlığın yeri, iyilik ve kötülüklerin hesap edildiği yer, yani ahret âlemidir; ☙ o dikenlik de zevk ve saadet, dert ve mihnet yeri olan ☙ ve senin soluklarını sayan, onları bazen artırıp bazen eksilten bu fani dünyadır.

Orada rüzgârla karışık bir deprem olacak ve dünyayı altüst edecektir. ☙ İşte o zaman bizim bütün emeklerimizi orada bırakıp o eski şehre, yani varlık âlemine gitmemiz gerekecek. ☙ Bizden sonra gelip de bizim emeklerimizin yemişini devşirenler de kalmaz, onlar da göçerler... ☙ Bu hakikatler ta başlangıçtan beri böyledir ve böyle de kalacaktır, bunlar hiç eskimeyecektir. ☙ Bu yürüdüğümüz yolda aradığımız eğer iyi bir adsa, ancak o zaman ruhumuz mesut olur.

Yok, eğer hırsa kapılır da bu uğurda kıvranırsak, daha öldüğümüz gün bunun acısı çıkar. ☙ Çatısı Zühal yıldızına kadar yükselen bir sarayın sahibi bile olsak, sonunda bütün bu zenginlikten bize kalacak olan bir kuru kefendir! ☙ Asıl korkunç gerçek yüzümüzün bir gün tuğla ve toprakla örtülecek olmasıdır. ☙ O ovayla oradaki otları, yaş ve kuru dinlemeden, ☙ hepsini biçen ve aman nedir bilmeyen o adama gelince;

İşte biz insanlar o otlar gibiyiz... Zaman babayla büyükbabayı ayırt etmez; ☙ gencine yaşlısına bakmaz, önüne gelen avı parçalayıverir. ☙ Yeryüzünün kuruluşu ve töresi böyledir. Hiçbir insan yoktur ki, ölümden başkası için anasından doğmuş olsun! ☙ İnsan bu kapıdan girer ve öteki kapıdan çıkar; zaman insanın aldığı soluğu hiç durmaksızın hesaplamakla meşguldür."

ZÂL'IN MENÛÇEHR'İN ÖNÜNDE HÜNERLER GÖSTERMESİ

Zâl böylece bu bilmecelerin anlamlarını ortaya koyunca padişahın gönlü sevinçle doldu.

Mecliste bulunanların hepsi şaşırıp kaldılar. Padişah onu çok beğendi ☙ ve şerefine ayın on dördüncü gecesi kadar parlak bir meclis kurdu. ☙ Karanlık basıncaya ve başları şaraptan dönünceye kadar içtiler. ☙ Meclistekilerin şen sesleri padişahın sarayından mütemadiyen yükselmekteydi. ☙ Nihayet bu pehlivanların hepsi sevinçli ve sarhoş bir halde meclisten ayrıldılar ve kol kola girerek uyumaya gittiler.

Güneş dağların ardından başını kaldırınca sarhoşlar da başlarını uykudan kaldırdı-

lar. ☙ Cesur Zâl beline kemerini bağlayıp erkek bir aslan gibi padişahın yanına girdi. ☙ Saraydan çıkıp babasının yanına gitmek için izin almak istiyordu. ☙ O yeryüzü padişahına: "Ey güzel ahlaklı padişah! Sâm'ın yüzünü göresim geldi. ☙ Bu fildişi tahtın basamağını öperek şeref kazandım; bu saltanatı ve bu tacı görmek gönlümü aydınlattı," dedi.

Padişah da: "Ey genç pehlivan!" dedi. "Bugünü de burada geçir. ☙ Bu da burada geçirdiğin günlerin arasına karışıversin. ☙ Seni Mihrâb'ın kızının özlemi azdırıyor. Yoksa Sâm'ı özlemek nerede, senin gönlün nerede?" ☙ Sonra emir verdi: Ziller, Hint çıngırakları ve tunç borular getirildi. ☙ Mızraklar, gürzler, oklar ve yaylar da onları takip etti.

Bunun üzerine bütün pehlivanlar da neşeli neşeli ortaya geldiler; ☙ yaylarını ve oklarını ellerine alıp savaş gününde olduğu gibi karşılarında birer hedef tasarladılar. ☙ Bundan sonra her biri gürz, kılıç, ok ve mızrakla bir hedefe yöneldi. ☙ Padişah pehlivanların kapalı ve açık olarak gösterdikleri bütün hünerleri yukarıdan seyretmekteydi. ☙ Sâm oğlu Destan'ın öyle hünerlerini gördü ki, o zamana kadar benzerini ne görmüş ne de duymuştu.

Padişahın bu meydanında pek çok ay ve yıl görmüş yaşlı bir ağaç vardı. ☙ Sâm oğlu Destan yayını eline aldı ve adını haykırarak atını sürdü. ☙ Ağacın tam ortasına bir ok attı ve o ok padişahlara yaraşan ağacı delip geçti. ☙ Bundan sonra zıpkın kullanan pehlivanlar kalkanlarını ellerine alarak birbirlerine ağır kargılar atmaya başladılar. ☙ Zâl bir Türk köleye kalkan getirmesini söyledi ve atına binip kollarını kaldırdı.

Sonra yayı atıp zıpkını aldı; yeni bir avlanma şekli göstermek istiyordu. ☙ Zıpkını üç sağlam kalkana atmasıyla üçünü birden delip ortaya savurması bir oldu. ☙ Bunun üzerine padişah pehlivanlarına döndü ve: "İçinizde" dedi, "onunla savaşabilecek kimse var mı? ☙ Şimdi onunla bir tutuşmanız kaldı; çünkü ok ve zıpkın atmak konusunda sizi geçti!" ☙ Yürekleri kıskançlıkla dolan pehlivanlar alaycı gülümseyişlerle silahlarını hazırlamaya koyuldular ve

Atlarının dizginlerine asılarak keskin uçlu mızraklarla harekete geçtiler. ☙ Zâl da atını yerinden oynatarak tozları havaya savurdu; pehlivanlar birbirlerine girdi. ☙ Zâl önce içlerinden üzerine doğru yürüyen ünlü ve azgın bir binici olan bu pehlivanın kim olduğunu anlayabilmek için şöyle bir baktı. ☙ Onun kim olduğunu seçer seçmez hemen üzerine gitti. Fakat onun gelişini gören pehlivan kaçmak istedi. ☙

Bunun üzerine Zâl bir kaplan gibi tozun ortasından fırlayıp pençesiyle onu belinden yakaladı ve

Atının eyeri üzerinden öyle hünerli bir şekilde çekip aşağıya aldı ki, padişah ve erleri şaşırıp kaldılar. ☙ Bütün ileri gelen pehlivanlar da böyle bir kahramanın eşi benzerini görmediklerini bağıra bağıra söyleyince ☙ Menûçehr: "Böyle cesur ve genç bir pehlivanın canı daima aydın olsun! ☙ Bununla savaşmak isteyenin anası elbiselerini maviye boyar. ☙ Aslanlardan bile böyle bir pehlivan doğmamıştır! Bunu pehlivandan değil, timsahtan saymalı.

Yeryüzünde böylesine cesur ve binici bir pehlivan bırakacağı için Sâm hakikaten bahtiyardır!" dedi. ☙ Büyük padişahla beraber bütün o cesur ve ünlü pehlivanlar da onu alkışladılar. Büyükler belleri bağlı ve başları külahlı olarak saraya geldiler. ☙ Yeryüzü padişahı ona öyle süslü bir elbise hazırlattı ki, bütün büyük adamlar şaşırıp kaldılar. ☙ Padişah bundan başka ona değerli bir taç, bir taht, bir gerdanlık, bir kemer, birçok bilezik, ☙ pek çok değerli elbise, köle, at ve daha nice şeyler armağan edince

Zâl da bunlara karşılık olarak eğilip yeri öptü.

MENÛÇEHR'İN SÂM'A CEVABI

Padişah bundan sonra Sâm'ın mektubuna parlak sözlerle şöyle bir karşılık yazdı: ☙ "Ey dünyaca tanınmış ve her savaştan aslan gibi galip çıkmış cesur pehlivan! ☙ Şu dönen felek ne savaşlarda ne de içki meclislerinde senin gibi güzel yüzlü ve parlak düşünceli bir kahraman daha görmemiştir! ☙ Savaşlarda gösterdiği yiğitliklerle aslanları şaşırtan ve kahramanlıklarıyla yeryüzünde ebedi hatıralar bırakacak olan,

Cesur, hünerli binici, pehlivan ve mesut oğlun Zâl yanıma geldi. ☙ Ondan; muradının, dileğinin, düşüncesinin ve gönül rahatının hangi şeyde olduğunu öğrenerek ☙ bütün emellerini yerine getirdim ve kendisiyle beraber mesut günler geçirdim. ☙ Zaten avı kaplanlar olan ve savaşta akla sığmaz hünerler gösteren bir aslandan başka ne doğabilirdi ki? ☙ Onu gönlü sevinçli olarak gönderiyorum. Hakkında kötü düşünenlerin kötülüğü ondan ırak olsun!"

Bu karşılığın yazılması bitince Zâl da onun yanından sevinçle ayrıldı; ordudaki yiğitler arasında üstün bir konuma erişmişti. ☙ Derhal Sâm'a bir elçi yolladı: "Ben padişahın yanından gönlüm memnun olarak dönüyorum. ☙ O bana, padişahlara ya-

raşan bir elbise, taç, bilezik, gerdanlık ve fildişi bir taht da hediye etti. ☙ Ey ünlü ve şefkatli babacığım! Şimdi hemen senin yanına geliyorum!" diye haber saldı. ☙ Sâm bu habere o kadar çok sevindi ki, o ihtiyar halinde adeta yeniden gençleşti.

O da hemen Kâbil'e bir elçi göndererek bütün olup biteni Mihrâb'a anlattı. ☙ Yeryüzü padişahının gösterdiği iltifattan ve bu iltifat sayesinde o zamana dek gönlünden silinmiş sevincin nasıl geriye döndüğünden bahsetti ☙ ve sözlerine şunu da ekledi: "Destan buraya gelir gelmez görevimizi yerine getirmek için birlikte senin yanına geleceğiz!" ☙ Elçi hiç zaman kaybetmeden Kâbil'e gitti. Kâbil padişahı onun getirdiği haberi duyunca, ☙ Zâbilistan'ın güneş gibi şehzadesiyle akraba olacağı için,

Yeniden dirilen biri veya gençleşen bir ihtiyar gibi sevindi. ☙ Bunun üzerine her yandan çalgıcılar çağrıldı; adeta her yana canlar saçıldı. ☙ Memnun olan Mihrâb'ın canı aydınlandı, dudaklarından gülümsemeler aktı, gönlü ferahladı. ☙ Değerli Sînduht'u çağırtarak ona tatlı sözler söyledi. ☙ Dedi ki: "Ey parlak düşünceli eşim! Bu karanlık yeryüzü senin parlak düşüncelerinle aydınlandı.

Sen bütün padişahların beğendiği bir dala yapışmış bulunuyorsun. ☙ Şimdi bu işi başladığın gibi bitirmen gerek. ☙ Bütün hazinelerim emrine amadedir; tahtımın da, tacımın da, servetimin de hiçbir değeri yok!" ☙ Sînduht bu haberi aldıktan sonra hemen dönüp kızının yanına geldi ve bütün sırları anlattı. ☙ Ona Zâl'ı göreceğini müjdeledi ve: "Sen artık kendine yaraşan eşi buldun!

Bu ele geçirilmiş öyle yüce bir emel ki, bunun büyüklüğü karşısında, kadın olsun erkek olsun herkes senin için sitem etmekten vazgeçecektir! ☙ Bütün aradıklarını buldun; dileğin çok çabuk yerine geldi!" dedi. ☙ Rûdâbe de: "Ey kadınların padişahı! Ey her yerde övülmeye layık kadın! ☙ Ben senin ayağının bastığı toprağı yastığım yapar ve dilimi senin buyruğunu yerine getirmekle süslerim! ☙ Ehrimenlerin gözü senden ırak ve senin gönlün de sevincin evi olsun!" dedi.

Sînduht onun verdiği karşılığı dinledikten sonra sarayı donatmak üzere kalkıp gitti. ☙ Sarayın salonunu cennetten bir köşe gibi donattı; gülsuyunu, şarabı, misk ve amberi birbirine karıştırdı. ☙ Ortaya altınla nakışlanmış ve kenarları zebercetle çevrilmiş bir halı serdi. ☙ Bundan başka kenarları su damlaları gibi incilerle süslü bir halı daha yaydı. ☙ Sonra yine ortaya, Çin tarzında yapılmış ve Çin nakışlarıyla süslenmiş altın bir taht koydu.

Bu tahtın bütün resimleri mücevherlerle yapılmış ve mücevherlerin arası nakışlarla doldurulmuştu. ☙ Bu, eski padişahlardan kalma bir taht olduğu için ayakları yakut-

tandı. ۞ Bundan sonra Sînduht, Rûdâbe'yi de süsledi ve birçok muska yazıp onun üzerine taktı. ۞ Onu altınlarla donatılan salona oturttu ve yanına kimseyi sokmadı. ۞ Kâbilistan da baştan başa renkler, kokular ve süslerle donatıldı.

Bütün fillerin sırtları Rûm kumaşlarıyla süslendi. ۞ Çalgıcıların başlarına birer taç koyup bu fillerin üzerine oturttular. ۞ Bütün köleleri toplayarak onları karşılamak için hazırladılar. ۞ Bunlar her yere misk ve amber saçtılar, ipeklerle süslediler. ۞ Yerleri gülsuyu ve şarapla yıkadılar, herkesin yanına da misk ve altın saçtılar.

ZÂL'IN SÂM'IN YANINA DÖNMESİ

Bu sırada da Zâl, havada uçan kuş ve denizde yüzen bir gemi gibi olanca hızıyla yoldaydı. ۞ Gelmekte olduğu haberi erişince onu şatafatla karşılamaya çıktılar. ۞ Nihayet saraydan: "Parlak talihli Zâl geliyor!" sesleri yükseldi. ۞ Pehlivan Sâm onu sevinç içinde karşıladı ve bir süre öylece kucaklayıp bağrına bastı. ۞ Sonra Zâl eğilip yeri öptü ve bütün olup biteni ona anlattı.

Yüce değerli Sâm tahtına oturdu ve sevinç içinde olan Zâl'a yanında yer gösterdi. ۞ Sâm da ona Sînduht'un söylediklerini anlatmaya başladı; bir yandan da gülüyordu: ۞ "Bana Kâbil'den bir haber geldi!" dedi. "Bu haberi getiren de, Sînduht adında bir kadındı. ۞ Bu kadın benden söz ve yemin istedi. Ben de onun için hiçbir zaman kötü bir düşünceye kapılmayacağıma dair söz verdim. ۞ O benden güzellikle sormak istediği şeylerin hepsine tatlılıkla cevap aldı.

Önce Zâbilistan padişahının Kâbil'deki ayın eşi olacağından bahsederek, ۞ benim kendisine misafir olarak gitmemi ve bütün dertlerine derman olmamı istedi. ۞ Biraz evvel de onun yanından bir elçi geldi ve bütün hazırlıkların bitmiş olduğunu bildirdi. ۞ Şimdi bu elçiye ne cevap verelim? Hür Mihrâb'a ne diyelim?" ۞ Bunları duyunca Sâm oğlu Zâl sevincinden dinçleşti ve başından ayağına kadar yakut gibi kızardı.

Sâm'a: "Ey pehlivan! Eğer o parlak gönlün razı olursa, ۞ sen orduyu alarak önden git! Biz de arkandan gelip onlara gerekli sözleri söyleyelim ve bu mesele hakkında onlar ne düşünüyormuş bir öğrenelim!" deyince ۞ Sâm, Destan'a şöyle bir bakıp gülümsedi ve ne demek istediğini anladı. ۞ Nasıl anlamasın ki! Zâl durmadan Mihrâb'ın kızından bahsediyor ve geceleri gözüne uyku girmiyordu. ۞ Sâm bunun üzerine emir verdi. Hint çıngırakları çalınmaya başlandı ve kapının perdesi açıldı.

Kahraman Sâm yola bir elçi çıkardı ve aslan Mihrâb'a gidip, ۞ filler ve bir miktar

erle birlikte Zâl'ın yolda olduğunu haber vermesini söyledi. ۞ Elçi derhal Mihrâb'ın yanına giderek görüp işittiklerini anlattı. ۞ Mihrâb bu habere çok sevindi. Sevincinden yanakları erguvan gülüne döndü. ۞ Tunç boruları çaldırıp davulları fillerin üzerine bağlattı ve ordusunu horoz gözü gibi donattı.

Çalgıcılar fillerin üzerine oturmuş, yeryüzü baştan başa bir cennete dönmüştü. ۞ Havada, perniyan kumaşından yapılmış kırmızı, yeşil, sarı ve menekşe renklerinde çeşit çeşit bayraklar dalgalanıyordu. ۞ Kulağa o kadar çok boru, çenk ve çıngırak sesi geliyordu ki, ۞ insan dünyanın sonu mu geldi? Kıyamet mi kopuyor? Yoksa bayram mı? Fark edemiyordu. ۞ Mihrâb işte böyle bir alayla Sâm'ı karşıladı ve ona yaklaşır yaklaşmaz atından inerek yürümeye başladı.

Cihan pehlivanı onu yanına oturtarak hal hatır sordu. ۞ Kâbilistan padişahı Mihrâb gerek Sâm'ı gerekse Zâl-i Zer'i öven sözler söyledi. ۞ Bundan sonra tekrar süratle ve dağın üzerinden doğan ay gibi çıkıp atının üzerine oturdu ۞ ve Zâl-i Zer'in başına mücevherlerle süslü bir taç koydu. ۞ Böylece sevinç içinde Kâbil'e girdiler ve eski günleri andılar.

Bütün şehir Hint çalgıları, berbat, çenk ve ney sesleriyle dolmuştu. ۞ Çalgıların sesleri kapılardan ve damlardan öylesine yankılanıyordu ki, bu yankılar bile adeta birer çalgı haline gelmişti. ۞ Atların yeleleri baştan başa misk ve safrana bulanmış gibi kokuyordu. ۞ Bu sırada Sînduht, belleri bağlı, hizmete hazır üç yüz kadar cariyeyle sarayından çıktı. ۞ Bunların her biri içleri misk ve mücevherlerle dolu birer altın kadeh tutuyordu.

Hepsi ellerindeki altın kadehlerle Sâm'ın başına mücevherler saçtılar, onu alkışladılar. ۞ Şenliğe iştirak edenler o kadar çok hediye aldılar ki, hediyeye doymayan kalmadı. ۞ Sâm gülerek Sînduht'a: "Bakalım Rûdâbe'yi daha ne kadar bizden saklayacaksın?" deyince ۞ Sînduht: "Güneşi görmek istiyorsun, ama hani hediyesi?" dedi. ۞ Sâm: "Gönlünün istediğini dile!

Hazine, taç, taht ve ülke adına neyim varsa hepsinde artık sizin de payınız var," dedi. ۞ Bundan sonra ilkbaharı andıran Rûdâbe'nin bulunduğu ve altınlarla donatılmış salona girdiler. ۞ Sâm ay yüzlü Rûdâbe'yi görünce şaşırıp kaldı. ۞ Nasıl öveceğini değil, ona nasıl bakacağını bile şaşırdı. ۞ Mihrâb'ın yanına gelmesini buyurarak, töre gereğince sözleşip ant içtiler.

Bundan sonra da gelinle güveyi altınla süslü bir tahta oturtup; üzerlerine yakut ve zebercet saçtılar. ۞ Gelinin başında mücevherler padişahın başında da altınla süs-

lenmiş bir taç vardı. ۞ Sonra Mihrâb çeyiz defterini getirdi ۞ ve orada yazılı olan hediyelerin adlarını saydı. Bunlar o kadar çoktu ki, kulakların onları dinlemeye gücü yetmezdi. ۞ Sâm onları görünce şaşırdı ve Tanrı'yı överek ona şükürler etti.

Sonra buradan kalkarak oturma salonuna geçtiler ve orada tam bir hafta şarap kadehlerini ellerinden bırakmadılar. ۞ Bütün şehir zevk ve sefa sesleriyle dolmuş, padişahın sarayı neşe ve coşku içinde bir cennete dönmüştü. ۞ Ne Zâl ne de mercan dudaklı Rûdâbe bir hafta, ne gece ne gündüz hiç uyumadı. ۞ Oradan da saraya geçildi ve şenlikler üç hafta da sarayda devam etti. ۞ Memleketin ileri gelenleri toplanarak el pençe divan sarayın önünde saf bağladılar.

Ay başında Nerîmân oğlu Sâm Sîstan tarafına doğru yola çıktı. ۞ O gittikten sonra Zâl bir hafta daha eğlenceyle vakit geçirdi. ۞ Nihayet Zâl da bir devenin üzerine bir mahfe yaptırarak ۞ içine bir döşek hazırlattı ve aya benzeyen Rûdâbe'yi buraya oturttu. ۞ Sînduht, Mihrâb ve bütün hısım akrabası da kalkıp Sîstan'a doğru yola çıktılar.

Hepsi memnundu. Dudakları, Tanrı'nın bu nimet ve saadetine karşı şükürlerle dolu ۞ ve sevinç içinde, sağ salim yarımgünde oraya vardılar. ۞ Sâm onların şerefine bir meclis kurdu. Üç gün zevk ve sefa içinde vakit geçirdikten ۞ sonra Sînduht orada kaldı, kocası ve ordu Kâbil'e döndü. ۞ Sâm da padişahlığı Zâl'a bıraktı ve o uğurlu talihiyle ordusunu alıp

Kutlu bayrağını dalgalandırarak Gurgsârân'a, batıya doğru geçip gitti ve: ۞ "Ben oraya gidiyorum, çünkü benim padişahlığım artık orada. Orada halk beni iyi görmüyor ve içtenlikle sevmiyor, ama ۞ Menûçehr oranın padişahlığının menşurunu bana verdi ve: Al, orada ne yaparsan yap! dedi. ۞ Fakat yaradılışı kötü insanların ve özellikle Mâzenderân devlerinin aleyhimde bir fesat çıkarmalarından korkmuyorum. ۞ Ey Zâl! Bu tahtı, bu saltanatı ve şu şatafatlı tacı sana bırakıyorum!" dedi.

Tekvuruşlu Sâm gittikten sonra Zâl güzel sevgilisiyle bir içki meclisi hazırladı ۞ ve beraberce oturdular. Zâl-i Zer, Rûdâbe'nin başına bir taç giydirdi.

RÜSTEM'İN DOĞMASI

Aradan çok zaman geçmemişti ki, o alabildiğine boy atmış servi yemişini verdi. ۞ Gönülleri aydınlatan bahan solarak, yüreği keder ve ıstırapla doldu. ۞ Rûdâbe'nin karnındaki yük o kadar ağırdı ki, gözlerinden ırmaklar gibi kanlı yaşlar dökülüyordu.

Karnı pek çok şişmişti; vücudu gittikçe ağırlaştı ve erguvan gibi olan yanakları safran rengini aldı. ۞ Annesi: "Ey annesinin canı! Sana ne oldu da böyle sararıyorsun?" diye sorunca, ۞ o da: "Gece gündüz feryat etmekten dudaklarımın kapandığı bile yok. ۞ O kadar uykusuzum ve o kadar sarardım ki, beni yaşayan bir ölü sanabilirsin. ۞ Doğum zamanı geldiği halde bu yükten bir türlü kurtulamıyorum!" dedi.

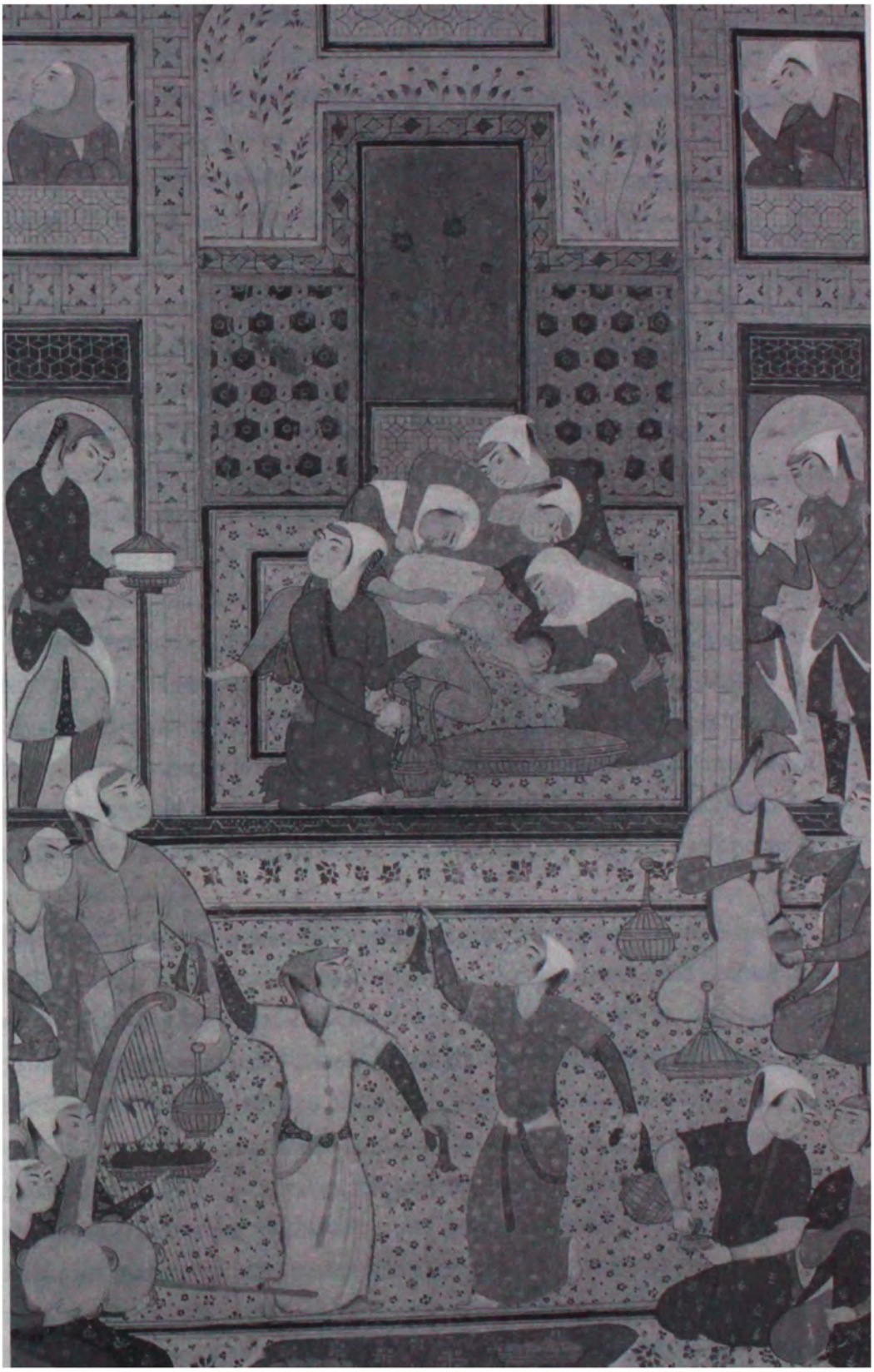
Rûdâbe doğum zamanına kadar uyku ve rahat yüzü görmedi. ۞ Sanki derisinin içi taşla doldurulmuş veya karnındaki demirdenmiş gibi taşınmaz bir hale gelmişti. ۞ Nihayet bir gün acıdan kendinden geçti. Bunun üzerine Zâl'ın sarayından bir çığlıktır yükseldi. ۞ Sînduht feryat etmeye ve elleriyle yüzüne vurup misk kokulu saçlarını yolmaya başladı. ۞ Zâl'a koşup o düzgün servideki yaprakların artık solduğunu haber verdiler.

Zâl yanakları gözyaşı içinde ve yüreği parça parça Rûdâbe'nin başucuna geldi. ۞ Harem dairesindeki kadınlar saçlarını yoluyor, başlarını açıp yüzlerini ve saçlarını gözyaşlarıyla ıslatıyorlardı. ۞ Zâl bu hal karşısında düşünceye daldı ve bu düşünceyle derdi biraz hafifler gibi oldu: ۞ Aklına Sîmurg'un kanadı gelmişti. Buna çok sevindi ve koşup Sînduht'a müjdeledi. ۞ Bir buhurdan getirtti ve bunun içinde Sîmurg'un kanadından küçük bir parça yaktı.

Bunun üzerine hemen hava kararadı ve o yeryüzüne hâkim olan kuş, ۞ döktüğü yağmur mercan, mercan değil hatta can rahatlığı olan bir bulut gibi aşağıya indi. ۞ Zâl geldiği için ona uzun uzun teşekkür etti ve överek önünde saygıyla eğildi. ۞ Sîmurg: "Senin bu kederli halin nedendir söyle? Aslan gözünde gözyaşının işi ne? ۞ Şu ay yüzlü gümüş serviden ün peşinde koşan bir çocuğun olacak.

Aslanlar onun ayağının altındaki tozu öpecek ve bulutlar onun başının üstünden geçmeye cesaret edemeyecek; ۞ sesinden kaplanların derileri parçalanacak, korkudan tırnaklarını kemirecekler; ۞ onun gürzünün sesini duyup, göğsünü, kolunu ve pazısını görünce ۞ çeliği çiğneyen savaş erinin bile yüreği yerinden oynayacak; ۞ akılca, fikirce Sâm'a ve kızdığı zaman da bir savaş aslanına benzeyecek;

Boy bos bakımından bir serviyi, gücü bakımından da bir fili andıracak; tek parmağıyla bir kargıyı iki millik mesafeye fırlatabilecek. ۞ İyilikler veren Tanrı'nın izniyle ve yaradılışın töresine uygun olarak, şimdiye kadar böyle bir pehlivan doğmuş değil. ۞ Sen hemen bana su renginde çelik bir hançer ve büyüden iyi anlayan aydın yürekli birini getir. ۞ O aya benzeyen Rûdâbe'yi önce şarapla sarhoş eder, yüreğindeki korkuyu ve kuruntuyu giderirsin. ۞ Sen sadece dikkatli olmaya bak. Getirece-

ğin o aydın yürekli adam yapacağı büyü sayesinde Rûdâbe'nin böğründen çocuğu çıkartacak:

O düzgün servinin dölyatağını hiç duyurmadan açacak, ۞ oradan çocuğu alacak ve o ayın böğrünü kan içinde bıraktıktan sonra ۞ yardığı yeri dikecek. Sen hiç korkma ve yüreğinden her türlü tasayı ve kuruntuyu kaldır, at! ۞ Sen yalnız benim sana şimdi söyleyeceğim otu al, onu süt ve miskle dövüp bir gölgede kurut ۞ ve sonra bunları yaranın üzerine sür. Göreceksin, sürer sürmez hasta ıstırabından kurtulacaktır.

Bu da olduktan sonra onun üzerine bir de benim tüyümü sürersen etkisini görürsün. ۞ Bu öğütlerimden dolayı sevinmeli ve Tanrı'ya şükretmelisin. ۞ Çünkü senin talihine her gün yeni bir parlaklık veren ve bu padişahlara yaraşan ağacı sana bağışlayan ancak Odur! ۞ Sen bu işe hiç üzülme, çünkü senin bu ağacın sana iyi yemiş verecek!" dedi ۞ ve bunları söyler söylemez kanadından bir tüy koparıp bıraktı ve kanatlarını açarak havalara yükseldi.

Zâl hemen koşup bıraktığı tüyü aldı ve dediklerini yerine getirdi. Herkes gözleri kanlı yaşlarla ve canları da ıstırapla dolu olarak bu olayı seyretmişti. ۞ Diğer yanda da Sînduht çocuğun Rûdâbe'nin böğründen nasıl olup da alınacağını düşünüp gözlerinden kanlar akıtmaktaydı. ۞ Nihayet becerikli bir mûbed geldi ve önce o ay yanaklı Rûdâbe'yi şarapla sarhoş etti. ۞ Sonra da hiçbir acı duyurmadan o ayın böğrünü yardı ve çocuğun başını tabii yolundan ayırarak, ۞ hiçbir zarar vermeden dışarıya öyle bir aldı ki, o zamana kadar kimse bu kadar şaşılacak bir iş görmüş değildi.

Bu aslana benzeyen, pehlivan yapılı bir çocuktu; boylu boslu ve güzel yüzlüydü. ۞ Kadın erkek herkes şaşırıp kaldı; içlerinde böyle fil gövdeli bir çocuk gören yoktu. ۞ Saçları kırmızı ve yüzü de kan gibiydi; parlak güneş nasıl doğarsa, o da öyle doğmuştu. ۞ Bir çocuğun böyle elleri kanlı olarak doğduğunu gören olmamıştı. ۞ Şaraptan sarhoş olan anasıysa geceli gündüzlü uykudaydı. Şarap onu kendinden iyice geçirmişti.

Hemen yarasını dikip üzerine ilaç sürdüler. ۞ Servi boylu Rûdâbe uykusundan uyanınca Sînduht'la konuşmaya başladı. ۞ Derhal üzerine altınlar ve mücevherler saçarak Tanrı'ya şükrettiler. ۞ Çocuğu alıp yanına getirdiler ve onu koca bir âlem gibi havaya kaldırıp kendisine gösterdiler. ۞ Bir günlük olduğu halde bir yıllıkmış gibi iri görünüyor; bir susam ya da lale demetini andırıyordu.

Ay yüzlü Rûdâbe çocuğunu görünce sevince boğuldu; ☙ yüzünde padişahlık izlerini görmüştü. ☙ "Oh, artık kurtuldum! Istırap sona erdi," dedi. Bunun üzerine çocuğa, "kurtuldum" anlamına gelen Rüstem ismini koydular. ☙ Bundan sonra henüz sütünü bile içmemiş olan o aslan yavrusunun boyunca ipek kumaştan bir bebek diktiler. ☙ İçini samur tüyüyle doldurarak, yüzüne Çobanyıldızı ve güneş, kollarına ejderha, ellerine de aslan pençesi resmi yaptılar.

Bir kolunun altına bir mızrak, bir eline bir gürz, bir eline de dizgin koydular ☙ ve bir atın üzerine oturtarak etrafına da birkaç köle verdiler. ☙ Bu işler gereği gibi yapıldıktan sonra ☙ hızlı giden bir at hazırlatılıp yola çıkarıldı. Padişahın buyruğuyla üzerine altınlar saçılan ☙ ve elinde gürz taşıyan bu sureti Sâm'a gönderdiler.

Kâbilistan'dan ta Zâbilistan'a kadar bütün gül bahçelerinde bu doğum şerefine şenlikler düzenlendi. ☙ Bütün ovalarda şaraplar içiliyor, neyler çalınıyor ve her köşede yüzlerce gözde ahaliyi eğlendiriyordu. ☙ Mihrâb sevinç içinde Kâbil'e girdi ve bu müjde şerefine fakirlere para dağıttı. ☙ Zâbilistan'da şehrin bir ucundan öteki ucuna kadar her yer çalgılarla dolmuştu. ☙ Kurulan meclislerde küçükler büyüklerden aşağıda oturmuyordu; herkes çözgü ve atkı gibi birbirine karışmış vaziyetteydi.

Nihayet henüz emzikteki Rüstem'in örneği olan bebeği Sâm'a getirdiler. ☙ Elçi bebeği götürüp Sâm'ın önüne koydu. Sâm bunu görünce çok sevindi. ☙ Tüyleri diken diken oldu: "Bana kalırsa," dedi "bu çocuğun vücudu şu perniyan kumaşından yapılan bebeğin ☙ yarısı kadar daha büyüyünce, eteği yerde ve başı bulutlarda olacak!" ☙ Sonra saraydan neşeli davul sesleri yükseldi ve sarayın meydanı bir horoz gözü gibi donatıldı.

Sâm, Segsâr ve Mâzenderân'da da şenlik yapılmasını buyurdu. ☙ Şarap getirtti, çalgıcılar çağırttı ve türkü çağıranların başlarına paralar saçtı. ☙ Ünlü padişah bu işlerin üzerinden bir hafta geçtikten sonra kâtibini çağırdı ☙ ve Zâl'ın mektubuna cevap yazdırdı. Güzel kelimelerle cennet bahçesinin bir yeşilliği gibi süslediği bu mektupta, ☙ önce zamanın bağışladığı bu sevinç ve saadet için Tanrı'ya şükretti.

Ondan sonra kılıç ve gürz sahibi Zâl'ı öven sözler söyleyerek, ☙ pehlivanların koluna ve gücüne ve padişahların da büyüklüğüne sahip olan, o ipek kumaştan yapılmış bebekten bahsetti: ☙ "Çok özenerek bakın ki ona hiçbir zarar gelmesin! ☙ Tanrıma gece gündüz yalvarıyordum: ☙ Gözlerimin kendi töreme uygun olarak, senin tohumundan bir çocuğun geldiğini görebilmesi için...

İşte şimdi ikimizin de beli doğrulmuş oldu; artık hayattan daha fazla ne isterim ki?"

dedi. ☙ Elçi bu mektubu alır almaz rüzgâr gibi sevinç içindeki Zâl'a götürdü ☙ ve ona Sâm'ın nasıl mutlu olduğunu, o iyi adlı padişahın nasıl göğsünün kabardığını bir bir anlattı. ☙ Sonra mektubu Zâl'ın önüne koyarak ona babasının öğütlerini bildirdi. ☙ Zâl'ın, o temiz düşünceli pehlivanın, bu güzel sözler karşısında yüreği sevinç içinde kaldı.

Sâm'ın sevinmesi onun sevincini büsbütün artırıp başını göklere değdirdi. ☙ Rûdâbe'yle arasında vaktiyle gizli geçen maceranın artık gizli hiçbir tarafı kalmamıştı. ☙ Rüstem'e on dadı birden süt veriyordu; çünkü süt insanı kuvvetlendiren bir gıda maddesidir. ☙ Sütten kesilip de yemek yemeye başladığı zaman ona ekmek ve et yedirdiler. ☙ Rüstem beş kişinin yiyeceği kadar yiyor, herkes onun bu iştahına şaşırıp kalıyordu.

Sekiz yaşına gelince, alabildiğine büyüyen bir servi gibi boylanmıştı. ☙ O kadar güzelleşti ki, parlak bir yıldız gibi herkes onu seyrederdi. ☙ Onu bir görseydin boyca bosça, yüzce ve akılca tıpkı Sâm'a benzetirdin.

SÂM'IN RÜSTEM'İ GÖRMEYE GİTMESİ

Cesur Sâm'a Destan'ın oğlunun bir aslan gibi büyüyüp yetişmekte olduğu haberi geldi. ☙ Henüz tam büyümemiş bir çocuğun daha o yaşta böyle bir aslanı, böyle bir pehlivanı andırması hiç kimsenin gördüğü bir şey değildi.

Sâm'ın yüreği bu çocuğu görme arzusuyla çarpmaya başladı. ☙ Ordunun idaresini komutanına bırakarak tecrübeli adamlarını yanına alıp gitti. ☙ Gönlü Destan'ın oğlunu görmek istediği için ordusunu Zâbilistan'a doğru götürdü. ☙ Destan bunu duyar duymaz hemen davulları fillerin üzerine bağlattı ve onu karşılamak için öyle bir ordu hazırladı ki, erlerin çokluğundan yeryüzü abanoz gibi kararardı. ☙ Pehlivan Mihrâb'la beraber onu karşılamayı kararlaştırdılar.

Bir yandan şarap meclisi hazırlanıyor, ortada "al! ver! tut!" sesleri dolaşıyor, gürültüden geçilmiyordu. ☙ Erlerin çokluğundan dağdan dağa uzanan bir ordu meydana gelmiş; kırmızılı, sarılı kalkanlar örgü gibi birbirine geçmişti. ☙ Arapatlarının ve fillerin sesleri beş millik mesafeye kadar erişiyordu. ☙ Güçlü bir fil süsleyip üzerine altın bir taht koydular. ☙ Bu tahtın üzerine de; servi gibi boyu, geniş omuzları ve kuvvetli kollarıyla Zâl'ın oğlu çıkıp oturdu.

Başında tacı, belinde kemeri, önünde kalkanı, elinde yayı ve oku vardı. ☙ Pehlivan

Sâm onu uzaktan görür görmez erlerini iki sıra halinde dizdi. ۞ Bunun üzerine Mihrâb, Zâl ve yaşlılar da atlarından indiler. ۞ Hepsi birer birer ve başları yerde pehlivan Sâm'a saygı gösterdiler. ۞ Pehlivan Sâm'ın bir yandan boylu boslu oğlunu sağlıklı gördüğü için yüzü güller gibi açılırken;

Bir yandan da filin üstündeki aslan yavrusunu gördüğü için duygulandı, yüreği çarpmaya başladı ve sevincinden güldü. ۞ Onu öylece, olduğu gibi, tacı ve tahtıyla yanına getirtip seyretti ve: ۞ "Ey eşsiz aslan, sen çok yaşa!" dedi. ۞ Bunun üzerine Rüstem de onun tahtını öperek dedesini övmeye başladı: ۞ "Ey yeryüzü pehlivanı! Sen sevinçli ve bahtiyar ol! Benim temelim sensin, ben senden çıkma bir dalım, asıl sen çok yaşa!

Ben pehlivan Sâm'ın bir kölesiyim! Ben sadece yemek yemek, uyumak ve rahat etmek için yaratılmadım. ۞ Ben de at, eyer, zırh ve tulga isterim! Ben oku ve okun ucunu seviyorum. ۞ Her şeyden yüce olan Tanrı'nın izniyle düşmanların başlarını ayaklar altına alacağım. ۞ Yüzüm senin yüzüne benziyor. İnşallah atılganlığım ve cesaretim de senin atılganlığın ve cesaretin kadar olur" dedi. ۞ Bunları söyledikten sonra altındaki azgın filden aşağı indi. Sâm onun elini eline alıp

Başını ve gözlerini öptü. Fillerle davulları orada bırakarak ۞ güle konuşa hep birlikte sarayın yolunu tuttular. ۞ Bütün salonlara altın tahtlar kurulmuştu; yediler, güldüler, eğlendiler. ۞ Aradan böylece bir ay geçti; hiç kimse çalışma zahmetine katlanmadı. ۞ Herkes rûd sesleri arasında yiyip içiyor, neşe içinde türküler çağırıyordu.

Tahtın bir kenarında Destan, bir kenarında da elinde gürzüyle Rüstem oturuyordu. ۞ Karşılarında da hüma kanadını tacından aşağıya doğru salıvermiş, yeryüzüne hâkim olan Sâm oturuyor, ۞ Rüstem'e baktıkça şaşırıp kalıyor ve onun üzerine doğru hep Tanrı'nın adını okuyordu. ۞ Onun boynuna, pazılarına, kollarına, omuzlarına, kalem gibi ince beline, geniş göğsüne ve böğrüne hayran kalmıştı. ۞ Kalçası deve kalçası gibi sağlamdı; yüreği aslan yüreğine, gücü de aslan ve sırtlan gücüne benziyordu:

"Ne kılık kıyafet ne de güzellik bakımından onun bir eşi daha yoktur!" dedi. ۞ Sonra da Zâl'a dönerek: "Sen" dedi, "yüz soy tarasan, ۞ bir çocuğun anasının böğründen çıkarıldığını hatırlayan kimseyi bulamazsın! Böyle bir iş için bundan da mükemmel bir çare bulunamazdı. ۞ Bu iyiliği için Sîmurg'a yol gösteren Tanrı'ya binlerce şükür olsun. ۞ Bu mutluluğumuzu kutlamak için, haydi, biz de şarap içelim ve şarapla ıstırabın canını çıkartalım.

Yeryüzü iğreti bir yol, insanlar da onun üzerinden gelip geçen yolcular. Yolculukları bitenlerin yerine yeni yolcular geliverir." ☙ Bunun üzerine şarap kadehine el atarak içip sarhoş oldular ve hep Destan'la Rüstem'in lafını ettiler. ☙ Mihrâb yeryüzünde kendisinden başkasını göremeyecek kadar şarap içmişti: ☙ "Ben" diyordu, "artık ne Zâl'dan, ne Sâm'dan ne de taç ve büyüklük sahibi padişahtan korkarım! ☙ Rüstem, ben, benim Şebdîz adındaki atım ve kılıcım varken bizim üzerimize bulutlar gibi gölge düşürmeye cesaret edemezler.

Ben yeniden Dahhâk'ın töresini kurup ayağımın altındaki toprağı miske çevireceğim. ☙ Artık bu iş için silahlanacağım!" gibi şakayla karışık sözler söylemeye başlayınca, ☙ Zâl ve Sâm neşelenmiş olan Mihrâb'ın bu sözlerine çok güldü. ☙ Ay başında Nerîmân oğlu Sâm uğurlu tahtının bulunduğu ülkesine gitmeye karar verdi. ☙ Ordusu Zâbil'den ayrılırken Zâl bir menzillik yola kadar babasına arkadaşlık etti.

Rüstem de filinin üzerinde, dedesiyle vedalaşmak için onlarla birlikte gidiyordu; Sâm oğlu Zâl'a: "Ey oğul! Adaletli olmaktan başka bir düşüncen olmasın! ☙ Padişahların buyruğuna boyun eğ; aklı zenginlikten üstün tut! ☙ Ellerini hayatın boyunca kötülükten çek ve her gün Tanrı'nın yolunu ara. ☙ Şunu bil ki: bu dünya kimseye kalmaz. Açık veya gizli, sana yardım edecek olan ancak Tanrı'dır! ☙ Bu öğüdümü tut ve bundan vazgeçme; doğru yoldan başkasına gitme.

İçime öyle doğuyor ki, benim ömrüm de artık sonuna yaklaşmıştır!" dedi ☙ ve oğluyla torununa veda ederek bu öğütleri ihmal etmemelerini tekrarladı. ☙ Bunun üzerine Zâbil sarayından çıngırak, fillerin üzerinden de boru sesleri yükseldi. ☙ Sâm dili tatlı sözlerle, yüreği de savaş isteğiyle dolu olarak, doğuya doğru yollandı. ☙ Oğlu ve torunu gözleri yaşlı ve yürekleri de atalarının öğütleriyle dolu olarak üç menzil daha onunla beraber gittiler.

Sonra onlar geriye döndüler ve padişah yoluna devam etti. ☙ Zâl ordusunu Sîstan'a doğru götürdü ☙ ve gece gündüz aslan yürekli Rüstem'le şarap içip eğlendi.

RÜSTEM'İN BEYAZ FİLİ ÖLDÜRMESİ

Bir gün yine dostlarla beraber bir bahçede şarap içiyorlardı. ☙ Her makamdan musiki parçaları hararetle çalınıyor, meclisteki bütün ünlü kişiler neşe içinde eğleniyorlardı.

Billur kadehlerden yakut renkli şarabı içe içe nihayet meclistekilerin kafaları dumanlandı. ☙ Zâl-i Zer oğluna: "Ey güneş gibi parıldayan, ad sahibi oğul! ☙ Maiyetinde

bulunan pehlivanlara, akranları arasında seçkin olan kimselere süslü elbiseler ve atlar bağışla!" dedi. ☙ Bunun üzerine Rüstem onlara altınlar, çeşitli armağanlar ve süslü atlar bağışladı. ☙ Herkes armağanını aldıktan ve meclis dağıldıktan sonra

Zâl âdeti üzere hareme çekildi. ☙ İri yapılı Rüstem de başı şaraptan ağırlaşmış bir halde salına salına yatağına gidip yatıp uyudu. ☙ Uykudayken, odasının kapısından doğru kulağına bir gürültü geldi. ☙ Beyaz filin bağlarını kopardığını ve saraydaki insanlara zarar verdiğini ☙ herkes bağıra bağıra anlatıyordu. Bu sözler Rüstem'in kulağına gelince kahramanlık ve yiğitlik damarları kabardı.

Hemen yerinden fırlayıp koşa koşa gitti ve büyükbabasının verdiği gürzü kaptı. Odadan dışarıya çıkmak istediyse de ☙ saray adamları yolunu keserek onu bırakmadılar: ☙ "Biz padişahın izni olmadan nasıl olur da kapıyı açarız? ☙ Gece vakti, karanlık her yanı kaplamış, fil de bağlarını koparmışken sen tutmuş dışarıya çıkmak istiyorsun. Böyle şey mi olur?" deyince, ☙ fil yapılı Rüstem bu sözleri söyleyene kızdı ve boynuna öyle bir yumruk indirdi ki,

Kafası top gibi yerinden fırlayıp arkadaşlarının yanına doğru gitti. ☙ Bunun üzerine hepsi bu ad sahibi pehlivandan korkarak kaçtılar. Rüstem kapıya geldi ☙ ve kendine yaraşan bir şiddetle gürzünü indirdiği gibi kapının zincirini kırıverdi. ☙ Bundan sonra kafası kızgın ve gürzü de boynuna asılı olarak dışarıya çıktı. ☙ Nil deryası gibi coşup taşmıştı; o azgın beyaz file doğru koşmaya başladı.

Bir göz atınca fili coşkun bir yanardağ ve yeri de onun altında kaynayan bir kazan gibi gördü. ☙ Ünlü adamlar kurt görmüş koyun sürüsü gibi kaçışıyorlardı. ☙ Fil yapılı Rüstem aslan gibi kükreyerek ve korku nedir bilmeden onun üstüne doğru atıldı. ☙ Azgın fil de onu görünce dağ gibi üzerine doğru yürüdü. ☙ Rüstem'in canını yakmak için hortumunu uzattı.

Bunun üzerine Rüstem gürzünü kaldırıp kafasına indirince filin o dağ gibi vücudu iki büklüm oldu. ☙ Bîsutûn dağını andıran fil titreye titreye bir tek vuruşta yere yığıldı. ☙ Fil tamamen yere yığılınca Rüstem yine odasına çekildi ☙ ve uyudu. Sabahleyin güneş doğudan, gönül alan güzellerin yanakları gibi görününce ☙ Zâl'a haber verdiler: Rüstem'in neler yaptığını, o azgın filin tozunu havaya nasıl uçurduğunu,

Bir gürz darbesiyle boynunu kırıp vücudunu yerlere nasıl yuvarladığını anlattılar. ☙ Zâl bu macerayı baştan sona kadar dinledikten sonra: ☙ "Eyvah" dedi, "Nil deryası gibi coşan o fil de elden gitti demek! ☙ O daha kaç savaşta, bir saldırışıyla nice koca

orduları bozguna uğratacaktı! ۞ Fakat savaşlarda gösterdiği bütün yararlıklara rağmen, elbette Zâl oğlu Rüstem'den daha değerli değil!"

Böyle diyerek Rüstem'i yanına çağırttı; elini, pazısını ve başını öptü ve: ۞ "Ey atılganlıkla büyüyen, pençeleri kuvvetli erkek aslan yavrusu! ۞ Şu yaşında boy bosça, kuvvetçe ve büyüklükçe sana eş olabilecek hiç kimse yoktur! ۞ Ünün yeryüzünde daha çok duyulmadan ve bu bakımdan planlarının bozulması tehlikesi belirmeden ۞ Nerîmân'ın kanının intikamını almak için hazırlan! Hemen koş, Sipend dağına git!

Orada tepesi bulutlara değen bir kale göreceksin. O kadar yüksektir ki, üzerinden kartallar bile geçemez. ۞ Boyu ve eni dörder fersahtır. İçinde o kadar çok yeşillik, su, altın, ۞ insan, hayvan, ağaç, tarla ve asma vardır ki, sorma! Kimse böyle bir ülke görmüş değildir. ۞ Tanrı orada her türlü yemiş ağacını ve zanaat sahibini yaratmıştır. ۞ Tek bir yolu ve gökler kadar yüksek bir kapısı var.

Bütün pehlivanları yenen Nerîmân, Ferîdun'un buyruğuyla ۞ bu kalenin üzerine yürümüştü; fakat bu yolda dünyadaki yeri boş kaldı. ۞ Savaşa gece gündüz devam etmiş, bazen çareler düşünmüş bazen büyüler yapmıştı. ۞ Bu savaş sırasında bir yıldan fazla, düşman ordusu kalenin içinde, komutan Nerîmân da kalenin dışında kalmıştı. ۞ Nihayet kalenin içindekiler yukarıdan bir kaya atarak pehlivanı yeryüzünden ayırdılar.

Komutansız kalan ordu başı yüce olan padişahın yanına döndü. ۞ Cesur Sâm o fedakâr aslanın savaşta öldüğünü öğrenince ۞ çok üzüldü; hiç durmadan ağlayıp sızladı. ۞ Bir hafta kadar yas tuttuktan sonra orduyu yeniden toplayıp kaleye yürüdü. ۞ Erlerini o çöllere; o yolsuz, izsiz yerlere yaydı.

Orada otuz yıl kadar kaldı; fakat kaleye girmenin bir yolunu bulamadı. ۞ Bu kaleye ne dışardan giren vardı ne de çıkan. ۞ İçerdekiler yıllarca kalede kalsalar bile bir saman çöpüne dahi ihtiyaç duymuyorlardı. ۞ Nihayet Sâm da babasının intikamını alma dileğine erişemeden ümitsizlik içinde geri döndü. ۞ Ey oğul! Şimdi tam zamanı! Hileli, büyülü bir çare bul.

Bir kervan alarak git. Fakat dikkat et, gözcü şüphelenmesin. ۞ O Sipend dağına hücum et ve orada oturan bu kötü insanların kökünü kazı! ۞ Henüz kimse senin adını ve sanını bilmiyor, bu sayede bu seferden başarıyla dönebilirsin" dedi. ۞ Bunun üzerine Rüstem: "Ah babacığım! Sen bana yalnızca emret; ben bu derdin dermanını kesin bulurum!" dedi. ۞ Zâl konuşmaya devam etti: "Ey akıllı oğul! Söyleyeceğim

sözlere dikkat et, iyi kulak ver!

Ovadan bir kervan olacak kadar deve getirt ve bir kervancı kıyafeti giy. ☙ Develerin üzerine yalnız tuz yükleyerek, hiç kimseye kendini tanıtmadan, oraya var. ☙ Orada tuzun değeri büyüktür; onlar için tuzdan daha değerli bir şey yoktur. ☙ Bir kale ne kadar yüksek olursa içindekiler o kadar çok tuz sıkıntısı çekerler. ☙ Tuz yüklerini birdenbire böyle önlerinde görecek olurlarsa küçük büyük hepsi seni karşılamaya çıkar!"

RÜSTEM'İN SİPEND DAĞINA GİTMESİ

Rüstem babasının bu sözlerini dinledikten sonra savaşa gidiyormuş gibi hazırlandı. ☙ Bu koluna kuvvetli pehlivan gürzünü bir tuz yükünün içine sakladı. ☙ Kendi adamlarından akıllı ve pehlivan birkaçını yanına aldı. ☙ O ünlü pehlivan deve yüklerinin içine bu pehlivanların silahlarını da sakladı. ☙ Böyle bir hile bulduğu için gönlü rahat olarak Sipend dağına doğru yollandı.

Dağa yaklaşınca dağın tepesindeki gözcü onu gördü ve kalenin başkomutanına koşup ☙ "Önünde pek çok devecinin bulunduğu bir kervan geldi. ☙ Komutan bana bunların ne kervanı olduğunu soracak olursa, tuz kervanı olduğunu sanmaktayım," dedi. ☙ Bunun üzerine komutan devecilerin yanına birini gönderdi ve: ☙ "Git bak, yüklerinin ne olduğunu anla ve gel bana haber ver!" dedi.

Adam hemen kalenin kapısından dışarıya fırlayarak bir pehlivana benzeyen Rüstem'in yanına vardı ve: ☙ "Ey kervanın büyüğü! Bana şu gizli yüklerinde ne bulunduğunu söyle! ☙ Ki ben de komutanın yanına gidip haber vereyim ve vereceği cevabı dinleyeyim!" dedi. ☙ Rüstem de ona şu karşılığı verdi: "Git ve o ünlü komutanına ☙ birer birer anlat; yüklerimizin tuzla dolu olduğunu bildir!"

Adam dönüp komutanın yanına gitti ve: ☙ "Ey iki adlı komutan! Bu tamamıyla tuzla yüklü olan bir kervan" dedi. ☙ Komutan bunu duyar duymaz yerinden fırladı, sevindi ve güldü. ☙ Kervanın içeriye girmesi için emir verdi. ☙ Savaş isteyen Rüstem bunu işitince aşağıdan yukarıya doğru kalenin yolunu tuttu.

Kalenin yanına gelince içerdekiler hemen ona doğru koşup karşıladılar. ☙ Rüstem komutanın önüne gelince yeri öptü ve kendisine saygıda bulundu. ☙ Tuz yüklerini getirip önüne koydu ve orada bulunanların hepsine de saygı gösterdi. ☙ Bunun üzerine komutan Rüstem'e: "Parlak ay ve güneş gibi sen de var ol! ☙ Ey Tanrı'yı tanıyan iyi yürekli çocuk! Bunları aldım ve kabul ettim. Teşekkür ederim," dedi.

Bundan sonra genç Rüstem kervanla birlikte kalenin çarşısına gitti. ☙ Küçük büyük, kadın erkek, çoluk çocuk bütün halk başına toplandı. ☙ Kimisi elbise, kimisi altın, kimisi de gümüş vererek karşılığında tuz aldı ve aldıklarını hiçbir korkuya düşmeden evlerine götürdüler. ☙ Akşam olup da ortalık kararınca keskin pençeli Rüstem yanındaki pehlivanlarla birlikte savaşa hazırlandı. ☙ Ardı sıra susamış erleri olduğu halde ortaya çıkıp komutanın üzerine saldırmak istedi.

Bunu gören kalenin bekçisi Rüstem'in üzerine atıldıysa da, ☙ Rüstem kafasına öyle bir gürz indirdi ki, başı külahıyla birlikte yerin dibine girdi. ☙ Bunun üzerine bütün kale halkı uyanarak durumu kavradı ve savaşmak için Rüstem'in üzerine yürüdü. ☙ Gecenin karanlığı içinde kılıçlar parlamaya ve toprak da Bedahşan lali gibi kızarmaya başladı. ☙ O kadar çok vurup kırdılar ve o kadar çok kan döktüler ki, şafağın gökten yere indiği sanılabilirdi.

Rüstem kılıcı, gürzü ve kemendiyle bütün cesur pehlivanların kafalarını ezip kopardı. ☙ Güneş karanlığın perdesi altından çıkıp da yeryüzünü ta Ülker yıldızına kadar aydınlattığı vakit, ☙ kalede düşmandan hiç eser kalmamış, kimi ölmüş, kimi de savaştan çekilmişti. ☙ Pehlivanlar kaleyi köşe bucak aradılar, nerede kimi buldularsa öldürdüler. ☙ Rüstem bir aralık da kara ve sert taştan yapılmış bir ev gördü.

Kapısı demirdendi; ustası onu böylece yapmıştı. ☙ Kapısına bir gürz indirip kırdıktan sonra evin içine girdi. ☙ Baştan başa altınla dolu bir yığın görünce Rüstem şaşırıp kaldı. ☙ Şaşkınlıktan dudaklarını ısırdı ☙ ve yanındaki ünlü pehlivanlara: "Ömründe böyle şey gören var mı?

Hiç şüphe yok ki, madenlerde ne kadar altın, denizlerde ne kadar inci ve mücevher varsa ☙ hepsini buraya toplamışlar, incileri de buraya yaymışlar!" dedi.

RÜSTEM'İN ZAFERİNİ MEKTUPLA ZÂL'A BİLDİRMESİ

Rüstem babasına bir mektup yazdı ve yaptığı bütün işleri başından sonuna kadar anlattı. ☙ Önce güneşin, yılanın, karıncanın, ☙ Çobanyıldızı'nın, Merih'in ve şu yüce göklerin sahibi Tanrı'yı övüp Ona şükrettikten sonra,

Zâbilli eşsiz pehlivan ve padişah Zâl'ı övdü. ☙ O Zâl ki, eşsiz kahramanların sığınağı, İranlıların dayanağı, ☙ Kâve'nin bayrağını açan, padişahlar tayin edip padişahların tahtlarını ellerinden alandı. ☙ Mektubuna şöyle devam etti: "Senin buyruğun

üzere Sipend dağına gittim. O dağ değil, gök kubbesi gibi bir şeymiş meğer. ☙ Ben dağın eteğine konar konmaz kalenin komutanından selam geldi.

Ben de onun buyurduğu gibi davrandım. İşler istediğim gibi yolunda gitti. ☙ Gece basınca yanımdaki ünlü savaş erleriyle kalede hiç kimseye aman vermedim. ☙ Kimi öldü, kimi yaralandı, kimi de silahlarını bırakıp kaçtı. ☙ Beş bin yük saf gümüşten, halis altından, ☙ kesilebilecek, yapılabilecek ve taşınabilecek her türlü eşyadan ganimet aldım ki,

Bunları bir insan geceli gündüzlü saymakla bitiremez. ☙ Her zaman parlak ve aydın canlı olan pehlivan şimdi ne buyuruyor?" ☙ Elçi bu mektubu aldığı gibi rüzgâr olup pehlivan Zâl'a götürdü. ☙ Padişah Zâl mektubu okuyunca: "Sağlık o ün sahibi Rüstem'in eşi olsun!" dedi. ☙ Zâl aldığı bu müjdeyle sanki yeniden gençleşti ve

Ona karşılık olarak bir mektup yazmaya koyuldu. Bu mektupta türlü konulardan söz açtı. ☙ Mektubuna Tanrı'yı övmek ve Ona şükretmekle başlayarak: "O iç açıcı mektubunu, ☙ büyük bir talihin verdiği saadetle okudum ve sevinçten ne yapacağımı şaşırdım. ☙ Böyle bir savaş doğrusu zaten sana yaraşırdı. Bu çocuk yaşında büyük adamların yapacağı bir iş yaptın. ☙ Nerîmân'ın ruhunu aydınlattın ve bütün düşmanlarını yakıp kavurdun.

O aldığın ganimeti taşıyabilmen için sana binlerce deve gönderiyorum. ☙ Mektubumu alır almaz atına bin ve gel; çünkü ben burada sensiz kaldığım için üzülüyorum. ☙ Seçtiğin eşyaları develere yükledikten sonra kaleyi ateşe ver, yak!" dedi. ☙ Mektup Rüstem'in eline geçince, okudu ve çok sevindi. ☙ Gönderilmeye değer her şeyi; mühür, kılıç, külah, kemer, inci ve

Padişahlara yaraşan mücevherleri, baştan başa nakışlarla süslü Çin kumaşlarını ☙ seçip Zâl'a gönderdi, kervanı yola çıkardı. ☙ Bundan sonra Sipend dağına öyle bir ateş verdi ki, dumanı göklere kadar yükseldi. ☙ Oradan gönlü sevinç içinde ve bir rüzgâr hızıyla yola çıktı. ☙ Nîmrûz pehlivanı Zâl yeryüzünü aydınlatan komutan Rüstem'in yolda olduğunu öğrenince onu

Karşılamak için hazırlıklara başladı: Bütün köyler ve şehirler donatıldı. ☙ Boruların, zillerin ve Hint çıngıraklarının sesleri göklere yükseldi. ☙ Sonra emeline kavuşmak isteyen padişah Sâm oğlu Destan'ın sarayına geldi. ☙ Rüstem annesi Rûdâbe'nin önüne gelince başını yere koydu. ☙ Annesi de onun ellerini, kollarını öperek vücuduna sağlıklar diledi.

Zâl oğlunu kucakladı ve üzerine saçılar saçılmasını buyurdu.

ZÂL'IN SÂM'A MEKTUP YAZMASI

Bundan sonra ünlü pehlivan Zâl, Sâm'a bir müjde mektubu yolladı. ۞ İyi ve kötü her şeyi o akıllı pehlivana anlattı. ۞ Mektupla birlikte pek çok armağan da gönderdi ve bütün tanıdıklarının adını andı. ۞ Mektup eline geçince Nerîmân oğlu Sâm'ın yanakları sevinçten gül gibi açıldı.

Ünlü pehlivan baharı andıran güzel bir meclis kurdurdu. ۞ Mektubu getirene süslü bir elbiseyle bir at bağışladı ve Rüstem'in maceralarını andı. ۞ Sonra büyüklük sahibi oğluna bir karşılık yazdı ۞ ve bu mektubunda erkek bir aslanın cesur oluşuna şaşmamak gerektiğini belirtti: ۞ "Akıllı ve olgun bir mûbed henüz süt emmemiş bir aslan yavrusunu alıp

İnsanların içinde beslese dahi yavrunun dişleri çıkmaya başlayınca herkes yine ondan korkar. ۞ Çünkü o, annesinin memesini hiç görmemiş ve sütünü emmemiş olsa bile yine de babasının huyunu alıp bir aslan olur. ۞ Tıpkı bunun gibi, Rüstem de babası Destan'a çekerek bir pehlivan cesareti gösterirse şaşılır mı? ۞ O hem öyle bir pehlivandır ki, pehlivanlıkta ve savaşçılıkta aslan bile ondan medet umar!" dedi. ۞ Mektubu yazıp bitirdikten sonra mühürledi.

Pehlivan Sâm bu yeni yetme delikanlının yaptığı işten ötürü çok mutluydu. ۞ Bütün dünyanın yüreği yerden ta Koç burcuna kadar onun için beslenen ümitlerle doldu.

MENÛÇEHR'İN OĞLUNA ÖĞÜT VERMESİ

Şimdi sana çok şefkatli ve çok adaletli Menûçehr'den söz açacak ۞ ve dünyadan ayrılacağı zaman oğluna ne öğütler verdiğini anlatacağım: ۞ Menûçehr'in yaşı yüz yirmiyi bulunca dünyadan elini çekme zamanı da geldi.

Yıldızbakıcılar onun etrafında toplanarak yıldızların ve göklerin taşıdıkları esaslar üzerine birçok söz söylediler. ۞ Ömrünün azaldığını, bu âlemden çekilip gitme zamanının geldiğini, ۞ o acı günün yaklaştığını ve padişahlığının solmaya yüz tuttuğunu bildirdiler. ۞ Dediler ki: "Öteki âleme gitme zamanın geldi. Tann'nın yanında iyi bir yer sahibi olacağını ummaktayız. ۞ Şimdi bak da ölüm üzerine saldırmadan ne yapman gerekiyorsa yap! Gitmek için hiçbir hazırlık yapmadan vücudunu toprağın altına bırakman doğru değil."

Padişah her durumu bilen yıldızbakıcılardan bu sözü işitince saraya başka bir düzen verdi. ۞ Bütün mûbedleri ve olgun kimseleri çağırttı ve onlara yüreğinin bütün sırlarını döktü. ۞ Bundan sonra Nevzer'i yanına çağırtarak ona öğütlerde bulundu: ۞

"Bu taç ve taht" dedi, "yel gibidir; güvenilecek bir tarafı yok. Bunlara ebedi olarak bağlanmak doğru olmaz. ☙ Ben yüz yirmi yıldır bu tacın ve tahtın sahibiyim, çok zahmet çektim, ama

Pek çok emel ve dileğime de kavuştum. Çünkü padişahın sözüne uygun işler gördüm. ☙ Ben Ferîdun'un buyruklarını tutmaya çalıştım; onun öğütleri bana daima fayda getirdi. ☙ Tûr'dan ve cesur Selm'den büyükbabam Îrec'in intikamını almak için uğraştım. ☙ Yeryüzünü kötülüklerden temizleyerek pek çok şehir ve kale inşa ettim. ☙ Oysaki bana şimdi bu dünyayı hiç görmemişim gibi geliyor: geçmiş zamanlar olduğu gibi kaybolup gitti.

Yemişi ve yaprağı acı olan bir ağacın yaşaması yaşamaya değmez. ☙ Uğrunda birçok zahmete katlandıktan sonra, işte bu padişahlığı, tacı ve tahtı da bırakıyorum. ☙ Birçok padişah görmüş olan bu tacı Ferîdun bana nasıl bıraktıysa, ben de sana öylece bırakıyorum. ☙ Şunu iyi bil ki: İnsanın iyi yaşaması bittikten sonra o iyi zamanları daha iyi bir zamana dönebilir. ☙ Sen öldükten sonra senden geriye kalan şeyler daha uzun zaman bu yeryüzünde kalır.

Geride bırakacağın eser sana rahmet okutacak bir eser olmalı. İyi ve temiz soydan gelen bir insan kendinden sonra kötü eser bırakmamalı. ☙ Tanrı yolundan ayrılmamaya bak. Çünkü Tanrı inancı insanda iyi düşünceler yaratır. ☙ İleride peygamberlikle bir mûbed gelecek ve yeryüzünde padişahlık yeni bir şekil alacaktır. ☙ Bu adam batıdan çıkacak; sen onunla iyi geçin! ☙ Ona inan. Çünkü onun getireceği din Tanrı'nın dinidir. Dikkat et, o baştan başa söz ve yemindir.

Sen sakın Tanrı'nın yolundan ayrılayım deme. İyilik de Tanrı'dan gelir, kötülük de. ☙ Bundan sonra Türkler bir orduyla gelecek ve taçlarını İran tahtının yanına koyacaklardır. ☙ Önünde çok çetin işler var. Bunların karşısında bazen kurt bazen koyun olmak gerek. ☙ Sana zarar Peşeng'in oğlundan gelecek ve işlerin Tûran'dan ötürü zorlaşacaktır. ☙ Ey oğul! Başın sıkışınca Zâl'dan ve Sâm'dan yardım iste!

Zâl'ın kökünden yetişen o genç ağaçtan da dallar budaklar çıkacak ☙ ve Tûran ülkesi onun karşısında aciz kalacaktır. Kinci düşman senden öç almaya gelecek!" dedi. ☙ Bu sözleri söylerken Menûçehr'in gözlerinden yaşlar akmaya başladı ve Nevzer acı acı ağladı. ☙ Menûçehr'in hiçbir hastalığı, hiçbir derdi, hiçbir şikâyeti yokken ☙ olduğu yerde o güzel gözlerini kapadı ve soğuk bir soluk aldı.

Böylece o çok ünlü padişah da bu dünyadan çekilip gitti. Bu sözler de ondan yadigâr kaldı.

NEVZER
SALTANATI YEDİ YILDI

Nevzer babasının ölümü üzerine belli bir süre yas tuttuktan sonra ☙ padişah olarak, padişahların tacını Zühal yıldızından daha yüksek bir mertebeye yükseltti. ☙ Menûçehr'in tahtına oturunca herkesin huzuruna çıkmasına izin verdi; erlerine altınlar ve gümüşler dağıttı. ☙ Padişahın katına giren İran'ın büyükleri: "Biz padişahın kullarıyız; hepimizin gözü ve yüreği senin sevginle doludur!" diyerek birer birer yüzlerini yere koydular.

Fakat aradan çok uzun bir zaman geçmemişti ki, padişah haksızlık etmeye ☙ ve bu yüzden dünyanın her yerinde sızlanmalar yükselmeye başladı; dünyanın başı bu yeni padişahtan yana kocamaya yüz tuttu. ☙ Babasının iyi âdetlerini bırakarak mûbedlere ve memleketin ileri gelenlerine karşı çok kötü davranıyordu. ☙ İnsanlık onun yanında değerini yitirmiş; gönlü de cimriliğin, hazinenin ve paranın kölesi olmuştu. ☙ Nihayet köylüler ansızın toplanarak bir ordu meydana getirdiler; derken kahramanlar da ayaklandılar.

Memleketin her yanından şikâyet sesleri yükselip de bütün dünya baştan başa ayaklanınca ☙ zalim padişah korktu ve hemen Sâm'a bir mektup gönderdi. ☙ Sâm Mâzenderân'daki Segsâr'da bulunuyordu; Nevzer önce Tanrı'nın adını anarak mektubuna şöylece devam etti: ☙ "Çobanyıldızı'nın, Merih'in ve güneşin sahibi; filin de karıncanın da yaratıcısı Odur. ☙ Yeryüzünde yapılması en güç ve en kolay,

En büyük ve en küçük şey Ona göre birdir. ☙ Güneşin ve ayın sahibi olan o Tanrı'dan Menûçehr'in ruhuna da rahmet olsun! ☙ Bu şatafatlı padişahlık tacını bu kadar parlak hale getiren de, benim bu makama geçmeme sebep olan da hep O. ☙ Pehlivan Sâm'a gelince; ona da bulutların yerlere yağdırdıkları yağmurlar kadar selam olsun. ☙ Dünya görmüş ve eşleri arasında seçkin olan o pehlivanın

Aklı, fikri ve canı her türlü kederden ve dertten ırak olsun. ☙ Cihan pehlivanının açık olsun, kapalı olsun söylenecek bütün sözleri dinleyeceğini umarım. ☙ Padişah bu dünyadan giderken Nerîmân oğlu Sâm'ın adını anmadan gözlerini kapatmadı. ☙ Son nefesinde senin için: O benim en candan koruyucumdur; çünkü o yalnız pehlivan değil, aynı zamanda benim dostumdur. ☙ O padişahlığım sırasında memleketin koruyucusuydu; bu taht ve bu külah ihtişamını ancak onun sayesinde kazanabildi, dedi.

Fakat şimdi yeryüzü karmakarışık oldu; yapılan dedikodular artık haddini aştı. ۞ Eğer sen o intikam alıcı gürzünü kapıp da hemen harekete geçmezsen, bu taht yeryüzünden kalkacak." ۞ Nerîmân oğlu Sâm bu mektubu alınca ta ciğerinden bir ah çekti ۞ ve sabahleyin daha horozlar yeni öterken sarayın içinden davul sesleri yükseldi. ۞ Padişah Gurgsârân'dan öyle bir orduyla yola çıktı ki, bu orduyla yeşil deniz yan yana koyulsa, o deniz muhakkak çok küçük kalırdı.

Ordu İran'a yakınlaşınca memleketin büyükleri onu karşılamak için yola çıktılar ۞ ve yaya olarak Sâm'ın yanına gidip ona uzun uzadıya olanı biteni anlattılar. ۞ Bu ünlü ve yüce pehlivana: Taç sahibi Nevzer'in yaptığı bazı haksızlıkları, ۞ düştüğü gaflet içinde babasının doğru yolunu kaybettiğini, ۞ onun yolsuzlukları yüzünden dünyanın harabeye döndüğünü, eski uyanık talihinin şimdi uykuya vardığını,

Akıllıca davranmadığı için Tanrı'nın iyilik ve yardımının artık onla olmadığını söylediler. ۞ Bunun için: "Eğer aydın canlı Sâm gelir de bu saltanat tahtına kendi oturursa, ۞ yeryüzü onun talihi sayesinde yeniden mamur olur; zaten İran ve padişahlık tahtı da onundur! ۞ Biz hepimiz ona kul olur, buyruklarını yerine getirir ve gönüllerimizi onun sevgisine bağlarız!" dediler. ۞ Pehlivan Sâm onlara: "Bu söylediklerinize önce Tanrı razı olmaz.

Nevzer gibi padişahlar soyundan olan bir padişah saltanat kemerini beline bağlamış ۞ ve saltanat tahtına çıkıp oturmuşken, benim kalkıp da saltanat tacını giymeye kalkışmam mümkün mü? Değil böyle bir sözü dinlemek cesaretinde bulunabilecek bir kimse, ۞ hatta ağzına alabilecek bir kimse bile yoktur! Büyüklerin içinden kim çıkıp da böyle bir şeye cesaret edebilir? ۞ Eğer bu altın tahtın üzerine padişah Menûçehr'in oğlu değil de kızı çıksaydı ve başına saltanat tacını koysaydı, ۞ benim yastığım toprak dahi olsa bunu görmekle gözlerim yine sevinirdi.

O babasının yolundan ayrıldıysa bile, bu ayrılığın üzerinden uzun zaman geçmiş ۞ ve demir tekrar parlamasından ümit kesilecek kadar paslanmış değildir. Ben onu yeniden düzeltir, ۞ Tanrı'nın ışığını yeniden onun üzerine çevirmeye ve herkes tarafından sevilmesine çalışırım. ۞ Menûçehr'in ayağıyla bastığı toprak benim tahtım, atının ayağındaki toz benim tacımdır! ۞ Biz çalışıp ona öğütler verelim ve bu öğütlerle onun talih yıldızını parlatıp yararlı bir duruma getirelim.

Yeter ki siz geçmişte yaptıklarınız için pişman olun ve kendisine yeniden itaat edeceğinize söz verin. ۞ Tanrı'nın affını ve padişah Nevzer'in sevgisini kazanamazsanız, bilin ki padişahın hışmı bu yeryüzünü ateş içinde bırakır!" dedi. ۞ Bunun üzeri-

ne büyükler söylediklerinden pişman oldular ve ona yeniden itaat edeceklerine dair ant içtiler. ☙ Böylece yeryüzü bu ünlü pehlivanın iyiliği sayesinde yeniden gençleşti. ☙ Sâm padişahın yanına girince tahtın önünde eğilerek yeri öptü.

Padişah Nevzer de hemen tahtından inip onu kucakladı. ☙ Bundan sonra yanına oturtarak hatırını sordu ve sevgi gösterdi. ☙ Sonra sarayda onun şerefine bir meclis kurdu, içki ve saz âlemi yaptılar ve bir hafta kadar böylece eğlendiler. ☙ Bütün büyükler de Nevzer'in huzuruna gelerek özür dileyip, âdet olduğu üzere bağlılıklarını bildirdiler. ☙ Bu ünlü pehlivanın korkusundan her memleketten vergiler toplanıp getirildi.

Padişah Nevzer de yeniden tahtına çıkarak rahatlık ve saadet içinde etrafına nurlar saçmaya başladı. ☙ Cihan pehlivanı gelip önünde ayakta durarak, yerine dönebilmek için padişahtan izin istedi. Bu sırada ☙ tekrar söze başlayarak ona öğütler ve ibret alınacak güzel sözler söyledi. ☙ Ona; Ferîdun'un, padişah Hûşeng'in ve saltanat tahtının süsü olan Menûçehr'in ☙ cömertlik yoluyla yeryüzü hâkimiyetini ellerinde nasıl tuttuklarını ve haksızlık yapmaktan nasıl çekindiklerini anlattı.

Öyle dokunaklı sözler söyledi ki, Nevzer de onları uygun buldu. Bu suretle Sâm onun gönlünü doğru yola getirdiği gibi, ☙ memleket büyüklerinin gönüllerini de Nevzer'e karşı ısındırdı ve onun haklı haksız bütün işlerini onlara hoş gösterdi. ☙ Pehlivan Sâm böylece padişah ve memleketin ayaklanan büyüklerine gerekli sözleri söyledikten sonra, ☙ Nevzer'in armağan ettiği süslü elbiseyi, tahtı, yüzüğü, ☙ köleleri, altın eyerli atları ve içleri yakut dolu iki kadehi alıp huzurdan ayrıldı;

Mâzenderân'a gitti. Ovalar onun erlerinin çokluğundan görünmez olmuştu. ☙ Aradan bir süre daha geçti. Fakat bu zaman zarfında da hiç kimse Nevzer'den ne memnun kaldı ne de onu sevebildi.

PEŞENG'İN MENÛÇEHR'İN ÖLÜMÜNÜ DUYMASI

Padişah Menûçehr'in ölüm haberi Tûran ordusuna varıncaya kadar her yana dağıldı. ☙ Tûran ordusunun erlerinin ağzında Nevzer'in haksız hareket ettiği hakkındaki dedikodular dolaşmaya başladı. ☙ Tûran komutanı Peşeng Menûçehr'in öldüğünü duyunca İran'a karşı savaş açmak istedi.

Aklına babası Zâdşem, Tûr ☙ ve Menûçehr'in tahtı, ordusu, pehlivanları, komutanları ve ülkesi geldi, acı acı içini çekti. ☙ Bunun üzerine Eğrîres, Gersîvez, Bârmân, azgın bir aslanı andıran savaşçı Gelbâd, ☙ Peşeng ordusunun komutanı olan keskin

pençeli Vîse gibi, ۞ memleketin ünlü adamlarını ve ordusunun ileri gelen komutanlarını çağırdı.

Bundan sonra oğlu Efrâsiyâb'ı da çağırttı. Derhal gelen Efrâsiyâb'a ۞ Tûr'un ve Selm'in başlarından geçeni anlattı: "Bu intikamın örtülü kalması doğru değil. ۞ Aklı başında olan bir hükümdarın, İranlıların bize ettikleri kötülükleri ve bize karşı nasıl hazırlandıklarını bilmesi gerekir! ۞ Artık gayrete gelmenin, intikam almanın ve şimdiye kadar döktüğümüz kanlı yaşları yüzümüzden silmenin zamanı gelmiştir. ۞ Şimdi söyleyin bakalım, ne yapmak lazım? Bu iş için güzel bir çare bulun!" dedi.

Babasının bu sözlerini duyan Efrâsiyâb'ın beyni kaynadı, başına ateş düştü. ۞ Beline kemeri bağlı ve yüreği de intikam duygularıyla dolu olarak babasının önüne geldi ۞ ve söze şöyle başladı: "Ben aslanlarla savaşacak ve İran padişahıyla boy ölçüşecek yeteneğe sahibim! ۞ Eğer Zâdşem de kılıcını çekip savaşa girişseydi yeryüzü bu kadar berbat hale gelmezdi. ۞ İntikam almak için uğraşsaydı İran'ın hâkimiyeti kalmazdı.

Büyükbabamın; intikam almak, savaşmak ve hile yapan düşmanlarını ezmek gibi, vaktiyle yapmadığı işleri ۞ yapmak artık benim şu keskin kılıcıma kalmış ve benim için dünyayı altüst etmek, kıyametler koparmak zamanı gelmiştir!" dedi. ۞ Peşeng'in beyni alevlendi. Çünkü karşısında Efrâsiyâb'ın servi gibi boyunu, ۞ aslan gibi göğsünü, pazısını, fil gibi kuvvetini, birkaç millik mesafeye kadar uzanan gölgesini, ۞ keskin bir kılıcı andıran dilini, derya gibi geniş yüreğini, yağmurlar yağdıran bir bulut kadar cömert elini görmüştü.

Derhal ona kılıcını çekip ordusuyla birlikte İran'a yürümesini buyurdu. ۞ Peşeng ölümünden sonra yerine geçecek ve adını her zaman yaşatacak olan ۞ bu kadar hünerli bir oğula sahip olduğunu görerek, duyduğu gururla başı güneşe yükseldi. ۞ Efrâsiyâb da yüreği savaş duyguları ve başı da sabırsızlıkla dolu olarak Peşeng'in huzurundan çıktı. ۞ Para ve servetle dolu olan hazinesini açtı, erlerine paralar ve armağanlar dağıttı.

Savaş hazırlıkları yapılıp bittikten sonra akıllı ve doğru yolu gösterici Eğrîres saraya geldi. ۞ Yüreği düşünceler içinde babasının yanına çıktı; onun yüreği daima düşünmeyi âdet edinmişti. ۞ Babasına: "Tecrübeli ve mertlikte Türklere üstün babacığım! ۞ Menûçehr yeryüzünden gitmiştir; ama ordusunun başında Nerîmân oğlu Sâm gibi bir komutanla ۞ ünlü pehlivanlardan başka Geşvâd ve savaşçı Kâren gibi kahramanlar var.

Kılıç sahibi ve yaşlı kurt Menûçehr'den uyanık yürekli Selm ve Tûr'un başına neler geldiğini bilmez misin? ☙ Tacı ta aya kadar yükselen Tûran ordusunun padişahı, büyükbabam Zâdşem ☙ böyle şeylerden dem vurmaz ve intikam kitabını o karmaşada hiç açıp okumazdı. ☙ Soğukkanlılığı elden bırakmazsak bizim için iyi olur. Yoksa memlekette karışıklık çıkar!" dedi. ☙ Peşeng oğlunun bu sözlerine karşılık verdi. Dedi ki: "Efrâsiyâb cesur bir timsah, av gününde erkek bir aslan, savaş zamanında da bir savaş fili gibidir!

Dedelerinin intikamını almayan bir torunun soyu şüpheli sayılır. ☙ Senin de onunla beraber giderek her hususta ona danışman gerek. ☙ Ne zaman bulutların eteklerinden kıvrımlar açılır, yığın yığın bulut parçaları azalır, çöller yağmurlarla ıslanır, ☙ dağlar ve ovalar atlara otlak olur, otlar pehlivanların omuzlarını aşar ☙ ve her taraf ekinlerle yemyeşil olursa, siz de o zaman ovaya çadırınızı kurmalısınız;

O zaman yeşilliklerin ve güllerin arasından geçerek, zevk ve neşe içinde ordunuzu kaldırıp Âmul'a doğru yürürsünüz. ☙ Dehistan'ı atlarınızın nallarıyla çiğneyip, suları düşman kanıyla lal taşının rengine boyayın! ☙ Menûçehr'in Tûr'un üzerine yürümesi de ona duyduğu intikam ve savaş isteğindendi. ☙ Savaş alanına karabulut gibi bir orduyla gelmişti. ☙ Siz de öylece o asilerin tozunu havaya savurun!

İran'ın tahtını o süslüyor ve İran ordusu da ona güveniyordu. ☙ O İran'dan çekilip gittikten sonra artık korkacak ne var? Geriye kalanların bir avuç toz kadar bile değeri yoktur. ☙ Ben Nevzer'den korkmam! Nevzer, genç ve tecrübesizdir. ☙ Siz onların arasında savaşçı Kâren ve pehlivan Gerşâsp'la başa çıkmaya çalışın! ☙ Eğer siz intikam alanında İran'ın bu iki büyük yiğidiyle başa çıkabilirseniz,

Büyükbabalarımızın ruhlarını şad etmiş ve düşmanlarımızın yüreklerini kıskançlık ateşiyle doldurmuş olursunuz!" dedi. ☙ Bu sözler üzerine o savaş eri pehlivan da: "Alacağım intikamla sel gibi kanlar akıtacağım!" dedi.

EFRÂSİYÂB'IN İRAN'A GİTMESİ

Ovalar yeşilliklerle bir perniyan kumaşı gibi süslenince Tûran pehlivanları da savaşmaya hazırlandılar. ☙ Batı ülkesinin gürzlü erleriyle birleşmek için Türklerden ve Çinlilerden oluşan bir ordu geldi. ☙ Bu ucu bucağı olmayan bir orduydu. Nevzer'in talihi artık gençliğini kaybetmiş, düşmeye yüz tutmuştu.

Ordu Ceyhun'un kıyısına vardığı vakit Ferîdun'un oğluna haber geldi. ☙ Ordu ve

padişah saraydan ayrılarak ovaya çıkıp ۞ Dehistan yolunu tuttu. Komutanları savaş için bahane arayan Kâren'di. ۞ Padişah Nevzer de onun ardından gidiyordu. Bütün yeryüzünü bir gürültüdür kaplamıştı. ۞ Ordu Dehistan'a yaklaştığı sırada yerden kalkan tozlarla güneş görünmez olmuştu.

Padişah Nevzer'in çadırını ovadaki bir kalenin önüne kurdular. ۞ Nevzer, Dehistan'da savaş hazırlıklarını yaptıktan sonra aradan çok geçmeden ۞ Efrâsiyâb seçme kahramanlarından iki komutanını İran'a gönderdi. ۞ Bunlardan birinin adı Şemâsâs, diğerinin adı Hâzervân'dı; bunlara süvarilerinin idaresini verdi. ۞ Savaştan iyi anlayan otuz bin er Destan'dan intikam almak için Zâbilistan'a doğru yola çıktı.

Bu sırada Nerîmân oğlu Sâm'ın öldüğü ve Zâl'ın da ona mezar hazırlamakta olduğu haberi geldi. ۞ Efrâsiyâb artık talihinin uyandığını anlayarak bu habere çok sevindi. ۞ Bunun üzerine kalkıp Dehistan'a gitti ve çadırını şehrin karşısına kurdu. ۞ Erlerinin sayısını kim bilebilirdi ki? Eğer sen bunu merak ediyorsan dört yüzle bini çarp! ۞ Erler o kadar çoktu ki, sanki yerden kum kaynayıp fışkırmış veya bütün ovayı karınca ve çekirge sürüleri kaplamıştı.

Padişah Nevzer'in ordusundaysa yüz kırk bin savaş süvarisi vardı. ۞ Efrâsiyâb bu orduyu görünce gece vakti yola bir elçi çıkardı ۞ ve Peşeng'e bir mektup gönderdi. Mektupta: "Aradığımız saadet elimize geçti. ۞ Çünkü Nevzer'in ordusuna bakınca anlıyorum ki, o elimize geçecek bir avdan başka bir şey değil. ۞ Bundan sonra padişah artık Sâm'ı kaybetti; o şimdi yaşamıyor. Sâm'ın savaşması diye bir şey artık beklenemez.

İran topraklarında en çok korktuğum adam oydu. İran onu ebediyen kaybedince bize de intikamımızı almak düşer. ۞ Zâl, Sâm'a mezar hazırlamakla meşgul. Onun için ne ayakları ne de kanatlarıyla savaşa gelmesine imkân yok! ۞ Senin anlayacağın Şemâsâs öğle vakti tahta oturmuş ve başına da yeryüzünü aydınlatan saltanat tacını koymuş demektir. ۞ Her durumda uygun zamanı kollamak ve akıllı dostlara danışmak iyidir. ۞ İnsan tam iş göreceği sırada tembellik ederse o uygun zamanı bir daha yakalayamaz!" diye yazdı.

Atlı elçi mektubu aldığı gibi uçarcasına, güneş gibi ışıklar saçan padişahın yanına gitti.

BÂRMÂN'LA KUBÂD'IN SAVAŞI VE KUBÂD'IN ÖLMESİ

Gün dağların tepesinden ağarmaya başladığı sıralarda ordunun öncüleri Dehistan

önlerine vardılar. ☙ İki ordu arasında iki fersahlık bir mesafe vardı ve her iki tarafın da savaş hazırlığı eksiksizdi. ☙ Bârmân adındaki Türk pehlivanı: "Ben şu uykudakileri uyandırmaya gidiyorum!" deyip oradan ayrıldı. ☙ Nevzer'in ordusunu ve padişahlık çadırını gözden geçirerek

Dönüp Tûran ordusunun başkomutanına Nevzer'in ordusu ve çadırı hakkında bilgi verdi ☙ ve o uyanık yürekli komutana: "Biz savaşmaktaki hünerlerimizi daha ne kadar saklayacağız? ☙ Padişahımızın izni olursa ben gidip onları savaşmak için çağıracağım. ☙ Benim babayiğitliğimi görsünler de, yeryüzünde benden daha güçlü bir pehlivan olmadığını onlar da anlasınlar!" dedi. ☙ Akıllı Eğrîres: "Eğer bu dövüş sırasında Bârmân'a bir kötülük gelecek olursa,

Sınır muhafızlarımızın cesaretleri kırılır ve ordunun planı bozulur. ☙ Onun için biz bu iş için adı sanı belli olmayan birini seçelim de sonra pişman olup parmağımızı ve dudağımızı ısırmayalım!" dedi, ama ☙ bu düşünce Peşeng oğlunun ağırına gitti. ☙ Kızgınlıktan kaşlarını çatarak ve sert bir dille Bârmân'a: "Sen zırhını giyip yayını hazırla! ☙ Şimdi göstereceğin yararlıkla ordunun en büyük kahramanı sen olacaksın! Pişmanlıktan parmağımızı ısırtacak bir bozgunluk bizim için düşünülemez!" deyince,

Bârmân savaş alanına çıktı ve Kâve'nin oğlu Kâren'e: "Şu ünlü ☙ Nevzer'in ordusunda benimle savaşabilecek bir yiğit varsa karşıma çıkar!" dedi. ☙ Kâren ordusuna şöyle bir göz gezdirerek yiğitlerinin arasında, kendisine güvenip de bu dövüşe girmek isteyen birini aradı ve sordu. ☙ Fakat güvendiği kahramanlar arasında ihtiyar ve cesur Kubâd'dan başka ortaya çıkan olmadı. ☙ Akıllı Kâren kardeşi Kubâd'ın bu isteğine çok kızdı ve

Öfkeden gözleri yaşardı. ☙ Savaş eri olarak bu kadar genç varken tutup bir ihtiyarın savaşmaya kalkışması ona çok dokundu. ☙ Kubâd'ın bu hareketinden çok duygulandığı için bütün o yiğitlerin içinde ona şöyle seslendi: ☙ "Sen yaşını aldın. Artık savaştan elini çekmelisin! ☙ Karşındaki Bârmân, genç, neşeli bir pehlivan ve

Erkek bir aslanın yüreğini taşıyan, kahramanlıkta başı güneşe yükselmiş bir binicidir! ☙ Sen ordunun değerli bir komutanısın. Padişah bütün savaş planlarını sana danışarak tatbik eder. ☙ Senin şu ak saçların kanla kırmızılaşacak olursa pehlivanlarımızın da bütün ümitleri kırılır!" dedi. ☙ Şimdi sen bak, o toplantıda Kubâd kardeşi Kâren'e ne cevap verdi: ☙ "Şu dönen felek" dedi, "bana hayattan olan hakkımı vereceği kadar verdi!

Ey kardeşim! Şunu bil ki, bizim şu vücudumuz ölmek ve büyük adamların başı da taç giymek için yaratılmıştır. ۞ Menûçehr'in tahta çıktığı günden bugüne kadar benim yüreğim durmadan kaynamıştır! ۞ Hiç kimse göklere diri diri çıkamaz! Bu yeryüzüne gelen, ölümün avı olmak için gelir. Ölüm de onu bir gün tutup avlayıverir. ۞ Kiminin aklı iki ordu çarpışırken başından gider; ۞ kellesi keskin mızrak ve kılıçların; vücudu da yırtıcı aslanların ve kartalların avı olur.

Kiminin de ömrü yatakta sona erer. Fakat ikisi de bir: ikisi de ölüme aynı hızla gider! ۞ Ben bu dünyadan gidecek olursam kuvvetli kardeşim benim yerimi tutuverir. ۞ Öldükten sonra da benden sevginizi esirgemeyin ve bana padişahlara yaraşır bir mezar yapın! ۞ Vücudumu ebedi uyku yeri olan mezara kâfur, misk ve gülsuyu sürdükten sonra koyun! ۞ Tann'nın birliğinden ayrılmayın ve adaletli Tann'ya bağlanın!"

Bu sözleri söyledikten sonra mızrağını kapıp sarhoş bir fil gibi savaş alanına gitti. ۞ Bârmân bu savaş erine: "Senin başını benim önüme zaman getirdi. ۞ Fakat bunu yapmak için biraz daha bekleseydi iyi olurdu! Çünkü daha onun bile senin canınla olan boğuşması bitmiş değildir," deyince, ۞ Kubâd da Bârmân'a şöyle karşılık verdi: "Felek bana hayattan nasibimi vereceği kadar verdi! ۞ Zamanı geldiğinde ölmek gerek; çünkü ölüm hiç zamansız gelmez!"

Bundan sonra sabrı tükenmiş olan yüreğine dinlenme fırsatı vermeden atını yerinden oynattı. ۞ Sabahtan ta güneş gölgesini uzaklara atıncaya kadar bu iki pehlivan güçlerini birbirleri üzerinde denediler. ۞ Fakat sonunda Bârmân onu yendi. Köpüre köpüre savaş alanına gelen Bârmân, ۞ Kubâd'ın boş böğrüne bir zıpkın savurarak belini deşti. ۞ Kubâd atından baş aşağı yuvarlandı; o büyüklük sahibi ihtiyar böylece gitti.

Bunun üzerine Bârmân yanakları zafer sevincinin parıltılarıyla aydınlanmış olarak Efrâsiyâb'ın yanına gitti. ۞ Efrâsiyâb ona öyle süslü bir elbise verdi ki, dünyada hiçbir küçük büyüğünden böyle bir armağan almış değildir. ۞ Kubâd'ın ölümü üzerine savaş eri Kâren ordusunu ileriye sürdü. ۞ İki ordu birbirine Çin denizi gibi karışıp kaynaşmaya başladı; sanki toprak yerinden oynuyordu. ۞ Bir yandan savaş eri Kâren köpüre köpüre;

Fil gövdeli pehlivan Gersîvez de öbür yandan ortaya çıktı. ۞ At kişnemelerinden ve havaya kalkan tozlardan ne güneş görünüyordu ne de parlak ay! ۞ Elmas renkli parlak kılıçlar ve kana bulanmış mızraklar, ۞ tozların arasından güneşin sülüğen sürdüğü kartal kanatları gibi parlıyordu. ۞ Etraf toz kaplamış, bir yandan da davul

sesleriyle dolmuştu ve kılıçlar da sülüğene batırılmış gibiydi.

Kâren atını ne yana sürse kılıcı Âzergoşesp gibi parlıyor ☙ ve ortalığa sanki elmas, mercan, mercan da değil can saçıyordu. ☙ Efrâsiyâb, Kâren'in bu halini görünce atını teperek ordusunu onun üzerine sürdü. ☙ Dağların üzerine gecenin karanlığı basıncaya kadar savaşmaya devam ettiler. Fakat yürekleri intikam almaktan yorulmadı. ☙ Savaştan bıkmak nedir bilmeyen Kâren gece olunca ordusunu alıp Dehistan önlerine geldi ve

Yüreği kardeşinin ölümüyle bitkin bir halde Nevzer'in çadırına girdi. ☙ Nevzer onu bu halde görünce uykusuz gözlerinden yaşlar dökmeye başladı ve: ☙ "Yüreğim Sâm'ın ölümüne bile bu kadar üzülmedi. ☙ Kubâd'ın canı güneş gibi aydın ve senin de yeryüzünden nasibin ebedi olsun; ☙ Yeryüzünün töresi böyle: İnsan bir gün sevinse bir gün üzülür.

Ne kadar çabalarsak çabalayalım yine de ölümden kurtulamayız. Yeryüzünün mezardan başka beşiği yok!" dedi. ☙ Kâren de ona dedi ki: "Ben doğduğum günden beri birçok hünere sahip vücudumu zaten ölüme bağışlamışım. ☙ Îrec'in intikamını almam için bu tacı başıma Ferîdun koydu. ☙ Ben onun ne belime bağladığı kemeri çözdüm ne de onun yolunda çekilmiş kılıcımı kınına soktum. ☙ O akıllı ve fikir sahibi kardeşim işte öldü; sonunda benim başıma da gelecek olan budur.

Fakat sen de bahtiyar olamayacaksın. Çünkü Peşeng'in oğlu bugün savaşta bizi kötü sıkıştırdı. ☙ Ordusunun bir kısmı bugün bozguna uğrayınca yeni kuvvetler getirdi. ☙ Beni elimde öküz kafası biçimindeki gürzümle görünce, savaşmak için üzerime doğru geldi. ☙ Ben de ona doğru yürüdüm; gözü gözümün içine girecek kadar birbirimize yaklaştık. ☙ Fakat savaş sırasında beni öyle bir büyüledi ki, renkler de, ışıklar da gözlerimin önünde kararıverdi.

Nihayet gece gelerek yeryüzü baştan başa karanlıkla doldu; benim kollarım da vurmaktan yoruldu. ☙ Sanki dünyanın sonu gelmiş gibi her yer kara bir buluta büründü. ☙ Ortalık kararduğı ve erler de yorulduğu için savaş alanından çekilmek gerekti." ☙ Her iki tarafın erleri de dinlenmeye koyuldular ve ertesi gün yine savaşmaya devam ettiler.

EFRÂSİYÂB'IN NEVZER'LE YENİDEN SAVAŞMASI

İranlılar savaşmak üzere padişahların savaş düzenine uygun olarak saf bağladılar.

Davullardan ve borulardan yükselen acı acı seslerle toprak sanki yerinden oynadı.

Bu orduyu gören Efrâsiyâb da ordusuyla gelip saf bağladı. Atların ayaklarıyla çıkan tozdan sanki güneş görünmüyordu. İki taraf çarpışmaya başlayınca ölülerin yığılmasıyla ova ovalıktan çıkarak adeta bir dağ haline geldi. Birbirleriyle öylesine boğuştular ki, ırmaklar gibi kan aktı.

Kâren'in saldırdığı her koldan kanlar akıyor, Efrâsiyâb'ın ayak basıp toz kaldırdığı yerde de ova kandan bir ırmağa dönüyordu. Nihayet Nevzer öç almak için ordusunun ortasından fırlayıp onun yanına seğirtti ve onunla öylesine mızrak mızrağa çarpıştılar ki mızrakları birbirine karıştı. Bu karışma bir yılanın bile kıvrım kıvrım kıvrılmasını geçti; yeryüzünde iki padişahın birbiriyle böyle boğuştuğu görülmüş değildir.

Sonunda gecenin karanlığı basarken Peşeng'in oğlu onu yendi. İranlılardan yaralanan pek çoktu ve düşman savaşmaya devam ediyordu. Nihayet İranlılar çaresizlik içinde çadırlarını ovada bırakıp savaş alanından çekildiler. Tacının tozlara bulandığını ve talih yıldızının kendisi için artık kararmakta olduğunu gören Nevzer'in yüreği ıstırapla doldu. Davul seslerinin dindiği bir sırada Tûs'un yanına gelmesini buyurdu.

Tûs'la Gostehem başları ve canları kederle dolu olarak Nevzer'in huzuruna girince, Nevzer: "Benim yüreğime düşen bu dert nedir?" diye ağlamaya ve bir yandan da söylenmeye başladı. Babasının ona verdiği güzel öğütleri anıyor, ciğeri kan ve dudakları da ahlarla doluyordu: "Babam bana: Türk ülkesinden ve Çin'den İran'a bir ordu gelip senin yüreğini dertlendirecek, sana büyük zarar verecek! demişti.

İşte dedikleri çıktı. Büyüklere uğursuzluk getireceğini söylediği o gün işte geldi. Büyüklerin kitaplarında Türklerden birinin böyle büyük bir orduyla geleceğini görüp okuyan var mı? Şimdi size düşen bir iş var: Önce Fars'a gidip saraydaki kadınları Zav dağına ve sonra da orduyu Elburz dağına götürmek. Şimdi siz hemen İsfahan'ın yolunu tutun. Fakat dikkat edin, giderken erler sizi görmesin.

Görürlerse cesaretleri büsbütün kırılır ve yaralı yürekleri bir kez daha yaralanır. Şu ordunun içinden belki Ferîdun'un soyundan birkaç kişi kurtulabilir. Bu gece son bir gayret daha gösterelim. Sizi bir daha görüp göremeyeceğimi bilmiyorum. Siz tedbirli ve ihtiyatlı olarak, gece gündüz çalışıp dünyanın işlerini düzeltebilmek için bir çare bulun. Bu sırada size ordudan padişahlığın ortadan kalktığı haberi gelirse

Sakın üzülmeyin, çünkü felek hep böyle yapar. O birini yoksulluğun toprağına yuvarlarken, birinin de başına taç giydirerek sevindirir. Ha öldürülmüşsün ha

kendi kendine ölmüşsün... hepsi bir! Tek farkı şu, öldürülen biraz daha çabaladıktan sonra hareketsiz kalır!" ۞ Bunları söyledikten sonra padişah gözlerinden kanlı yaşlar dökerek oğullarını bağrına bastı. ۞ Bunun üzerine Tûs ve Gostehem onun yanından ayrıldılar. Nevzer orada kalarak gönlü kederlerin içine daldı.

NEVZER'İN EFRÂSİYÂB'LA ÜÇÜNCÜ DEFA SAVAŞMASI

Ordular iki gün dinlendikten sonra, üçüncü gün yeryüzünü aydınlatan güneş doğarken ۞ padişahın sabrı tükendi. Çaresizliğe rağmen bir kez daha savaşmak gerekiyordu. ۞ Çünkü Efrâsiyâb'ın orduları yine bir deniz gibi coşmaya ve Nevzer'in ordusuna saldırmaya başlamıştı. ۞ Boruların, davulların ve Hint çıngıraklarının sesleri ordugâhtan yükselmeye başladı. ۞ Bütün savaş erleri demir tulgalarını giydiler. O gece Efrâsiyâb'ın ordugâhındaki hiç kimse uyumamıştı.

Bütün gece ordu savaşa hazırlanmış, kılıçları ve mızrakları temizlenmişti. Ağır gürzlü ve zırhlı erler dağdan dağa bütün ovayı kaplıyorlardı. ۞ Yeryüzünde dağlık, kumluk ya da bataklık hiçbir yer görünmüyordu. ۞ İki ordu karşılıklı saflar halinde art arda dizilmiş, bütün ovayı kaplamıştı. ۞ Kâren padişahla beraber ordunun merkezinde bulunuyordu. ۞ Pehlivanlardan Telîman padişahın solunda yer almak istedi; Nestûh oğlu Şâpur sağına geçti.

Erlerin çokluğundan, sabahtan ta güneş kayboluncaya kadar ne dağ, ne ova ne de deniz göründü. ۞ Sanki kılıçların gönülleri sevinçten açılıyor, yer de atların ayakları altında inliyordu. ۞ Nihayet mızraklar gölgelerini uzaklara salarken, padişahın olduğu taraftan bozgun başladı. ۞ Padişahın talihi karardığı için Türkler galip geldi. ۞ Önce Nestûh oğlu Şâpur'un tarafındaki erler dağılmaya başladı.

Şâpur dayanmaya çalışıyordu ki, bu sırada vuruldu. Bunun üzerine İranlıların talihi tersine döndü. ۞ Savaş alanında İran büyüklerinden kimisi öldürüldü, kimisi de yaralandı. ۞ Padişah ve Kâren bu savaşta talihlerinin kendilerine yâr olmadığını anlayınca, ۞ o savaşa susamış Türklerin arasından sıyrılıp Dehistan'a gittiler ۞ ve Dehistan kalesine sığındılar. Düşmanın kaleye girebileceği bir yol yoktu.

Bunun için kalenin yalnızca geçit yerlerinde geceli gündüzlü savaşlar oldu. ۞ Bir müddet sonra Nevzer kaleye yerleşmiş ve kalenin yolları da düşman süvarilerine kapanmış oldu. ۞ Derken Efrâsiyâb bir gece vakti bir süvari alayı hazırladı ۞ ve Vîse'nin soyundan Keruhan adındaki ünlü Türk komutanını çağırdı ve: ۞ "Siz Fars tarafına gidip çöl yolunu tutun!

Çünkü kuşatılmış insanlar daima ailelerini ararlar; İranlıların aileleri ise oradadır," dedi. ۞ Kâren, Efrâsiyâb'ın gece vakti bir ordu hazırladığını haber alınca ۞ yüreği sıkıldı ve kızgın bir kaplan gibi Nevzer'in yanına geldi ve: ۞ "Bak şu namert Tûran padişahı İran padişahına neler yapmaya kalkışıyor? ۞ Ordumuzdakilerin kadınlarını ele geçirmek için yola bir ordu çıkarmış.

Kadınlarımız onun eline geçecek olursa artık utancımızdan kimsenin yüzüne bakamayız. Böyle bir durumda başımı alıp dağa gitmekten ۞ başka yapacak bir şeyim kalmaz! ۞ Muzaffer talihli padişah izin verirse, bizim için kötü niyetler besleyen bu Türklerin peşi sıra gideyim! ۞ Yanında yeteri kadar yiyip içeceğin ve sana bağlı bir ordun var. ۞ Sen burada kal ve yüreğini ferah tut! Çünkü burayı müdafaa etmen güç olmaz.

Aslanlığın gerektiği yerde sen de aslan kesil! Padişahlara yaraşan budur!" dedi. ۞ Nevzer bunun üzerine ona şu karşılığı verdi: "Bu düşüncen doğru değil, çünkü ordumun senin gibi bir komutana ihtiyacı var. ۞ Davullar çalınmaya henüz başlamıştı ki, Gostehem ile Tûs ailelerimizi korumaya gittiler. ۞ Onlar hiç vakit kaybetmeden oraya varıp ödevlerini yaparlar." ۞ Bundan sonra ordunun ileri gelen kahramanları padişahın bir odasına çekildiler ve Nevzer'le beraber oturup

Şarap içtiler. Böylece bir süre gam dağıttılar. ۞ Nevzer sarhoş olduktan sonra yüreği intikam duygularıyla dolu olarak odasına çekildi. ۞ Bunun üzerine diğer kahramanlar da birer birer saraydan ayrıldılar ۞ ve türlü türlü planlar kurduktan sonra nihayet şuna karar verdiler. Dediler ki: ۞ "Biz Fars'a gitmek düşüncesinden vazgeçmemeliyiz. Oraya gitmek zorundayız.

İran ordusundaki kahramanların kadınları ve çocukları intikamcı Türklere tutsak olur ۞ ve yürekleri oklarla yaralanırsa, ondan sonra bu ovalarda kim eline mızrak alabilir? Kim rahat ve huzur yüzü görebilir?" ۞ Bu konu hakkında Şeyduş, Geşvâd ve Kâren ileri geri konuştular. ۞ Gecenin yarısı olmuştu. Savaşçı Kâren ve kahramanlar hazırlanıp ۞ yola çıktılar.

Gece vakti ümitsizce Akkale denilen bir yere geldiler. ۞ Kale bekçisi Gejdehem yanındaki uyanık yürekli kahramanlarla kalenin içinde, ۞ Bârmân da ordusu, pehlivanları ve filleriyle kalenin dışında karşılıklı bekliyorlardı. ۞ Savaşçı Kâren'in yüreği Bârmân'dan yana intikam ateşiyle yanıyordu ve kardeşinin kanının intikamını almak için hazırlandı. ۞ Derhal savaşmak için silahlarını kuşandı, ordusunu düzenledi ve

Kahramanlarıyla birlikte Fars tarafına yöneldi. ۞ Cesur Bârmân bu haberi alınca bir aslan gibi onun üzerine doğru yürüdü. ۞ Kâren kardeşini öldürenin savaş tozlarının arasından hızla kendi üzerine doğru gelmekte olduğunu görür görmez ۞ ona öylesine yapıştı ki, tedbir almasına hiç meydan bırakmadan ۞ üzerine saldırdı ve kulların yardımcısı olan Tanrı'nın adını anarak

Beline bir mızrak sapladı ve karnını paramparça etti. ۞ Bârmân atının üzerinden baş aşağı yere yuvarlandı; bunu gören feleğin güneşi de yasından karardı. ۞ Bârmân'ın ordusunun erleri yürekleri acıyla paramparça olmuş bir halde dağılıp gittiler. ۞ Komutan Kâren de savaşçı ve ünlü kahramanlarıyla birlikte Fars'a doğru yoluna devam etti.

NEVZER'İN EFRÂSİYÂB'A TUTSAK OLMASI

Nevzer, Kâren'in gittiğini duyunca olanca hızıyla onun peşi sıra yola düştü.

Kötü bir güne rastlamamak ve feleğin muhtemel bir darbesine uğramamak için acele ediyordu. ۞ Fakat Efrâsiyâb onun çöllere doğru yola çıktığını haber aldı ۞ ve derhal ordusunu toplayıp bir aslan gibi ve hızla peşine düştü. ۞ Ona yaklaştığı sırada, süratle kaçmasına rağmen bir taraftan savaşa hazırlandığını gördü. ۞ Bunun üzerine o da bu taçlı padişahın başını gövdesinden ayırmanın yolunu aradı.

Efrâsiyâb ile Nevzer ta güneş doğuncaya kadar bütün gece savaştılar. ۞ Savaş sırasında cesur kahramanların ayaklarının altından kalkan tozlarla dünya karardı ve sonunda Nevzer tutsak edildi. ۞ Nevzer'le birlikte yanındaki bin iki yüz ünlü kahraman da o kadar güç bir duruma düştüler ki, onlar için kaçacak hiçbir yer kalmamıştı. ۞ Bir şekilde kaçmaya çalıştılar; fakat sonunda belanın tuzağına düşüverdiler. ۞ Efrâsiyâb bu yüce padişahı ve bütün ordusunu tutsak etti.

Felek seninle gizlice anlaşsa bile sonunda yine onun elinden kurtulamazsın! ۞ O sana bazen taç ve taht, bazen de felaket verir... ۞ Düşmana da benzer, dosta da... İnsana bazen yemişini yedirir bazen de kabuğunu... ۞ Felek bir hokkabaz gibidir: zamanına göre türlü türlü oyunlar oynar. ۞ Önce başını bulutlara kadar yükseltir, sonra da kara toprağın içine sokuverir.

Bundan sonra da Efrâsiyâb erlerine: "Bütün mağaraları, dağları, ırmakları ve gölleri ۞ arayıp bakın! O savaşçı Kâren ordunun içinden sıyrılıp kaçmasın!" emrini verdi. ۞ Fakat Kâren'in daha evvel sarayın haremindeki kadınlar için gittiğini öğrenince canı sıkıldı. ۞ Bârmân'ın hiç vakit kaybetmeden bir aslan gibi savaşçı Kâren'in pe-

şine düşmesini ve tutup getirmesini buyurdu. ☙ Bu sefer de Kâren'in Bârmân'ı atının üzerinden alıp toz toprak içinde yuvarladığı haberi geldi.

Efrâsiyâb çok kederlendi. Yemeden, içmeden, uykudan kesildi. ☙ Ünlü Vîse'ye: "Eğer oğlun öldüyse üzülme! ☙ Çünkü savaşa tutuştuğu zaman Kâve oğlu Kâren'in mızrağı önünde kaplan bile duramaz! ☙ Şimdi senin bir ordu hazırlayıp oğlunun bulunduğu yere koşman gerek!" dedi.

VÎSE'NİN OĞLUNU ÖLÜ BULMASI

Tûran ordusunun komutanı Vîse intikam peşinde koşan bir orduyla yola çıktı.

Daha Kâren'e yetişemeden oğlunun ölüsünü buldu. ☙ Bayrağı yırtılmış, davulu baş aşağı olmuş, kefeni lale gibi kıpkırmızı kalmış ve yüzü de sandaloz gibi sararmıştı. ☙ Tûran ordusunun pehlivanlarından ve savaşçılarından birçoğu da aynı şekilde yollara serilmiş yatıyordu. ☙ Vîse oğlunu bu halde görünce çok üzüldü; üzüntüsünden sanki yüreği parçalandı. ☙ Gözlerinden yaşlar aka aka,

Taşkın bir su gibi Kâren'in peşine öyle bir düştü ki, yeryüzünü bir dehşet kapladı. ☙ Kâren, Vîse'nin büyük ve muzaffer bir orduyla gelmekte olduğunu haber alınca, ☙ hemen arapatlarına binmiş süvarilerini Nîmrûz'a gönderdi. Kendisi de her tarafa ışıklar saçan bir büyüklükle yola çıktı. ☙ Fars'tan ovaya geldiği zaman sol yanından bir toz bulutu peyda oldu. ☙ Bu tozun arasından da kara bir bayrak, bir ordu ve ordunun önünde bulunan Türklerin komutanı görünüyordu.

Derhal her iki taraf da savaş saflarını bağladılar ve savaşçı kahramanlar ortaya çıktılar. ☙ Ordunun merkezinde bulunan Vîse: "Taç da, padişahlık tahtı da mahvoldu! ☙ Artık Kannûç'tan Kâbilistan'a, Gaznîn'e ve Zâbilistan'a kadar ☙ her yer bizim! Bütün saraylarınızda bizim tahtımız var. ☙ Padişahınız bile tutsağımız olduktan sonra sen artık barınacak yeri nerede bulacaksın?" diye bağırınca

Kâren şöyle karşılık verdi: "Bana Kâren derler! Ben kilimimi, akan suyun üzerinde bile yürütmesini bilirim! ☙ Ben Dehistan'ı, ne korkudan ne de şunun bunun dedikodusundan bıraktım! Niyetim sadece senin oğlunla savaşmaktı. ☙ Onun işi bitti, sıra sana geldi. Şimdi seninle de savaşacak ve senden intikamımı alacağım! ☙ Kahramanların savaşta gösterdikleri hünerleri ben de sana göstereceğim!" ☙ Bunun üzerine boru sesleri yükseldi. Her iki taraf da atlarını sürdüler, her yandan havaya kalkan tozlarla

Ayı ve etrafı karanlık kapladı. Irmaklar gibi kanlar dökülüyordu. ☙ Derken savaşçı

Kâren, Vîse'ye öyle bir vuruş vurdu ki, Vîse savaştan cayıverdi. ۞ Zaten savaşçılarından pek çoğu ölmüştü. Vîse bu durum karşısında ne yapacağını şaşırdı. ۞ Talihin bu tersliği üzerine savaş alanından ayrılıp gitti. Kâren bu kez onun peşinden gitmedi. ۞ Vîse oğlunun ölümünün acısıyla gözleri yaşlarla dolu olarak dönüp Efrâsiyâb'ın yanına geldi.

ŞEMÂSÂS VE HÂZERVÂN'IN ZÂBİLİSTAN'A SALDIRMASI

Erman'dan dönen ordu yine öç almak için bu sefer Zâbilistan'a doğru yürüdü. ۞ Ceyhun'u geçen Şemâsâs alelacele Sîstan'a gitti. ۞ Hâzervân Türklerin ileri gelenlerinden seçtiği kılıç, hançer ve gürz kullanmakta usta, talihli ve uyanık yürekli üç bin kişiyle ۞ hiç durup dinlenmeden Hîrmend'e vardı. ۞ Bu sırada Zâl, Sâm'ın yasını tutmaktaydı ve ona Gûrâbe denilen yerde bir mezar hazırlamaya uğraşıyordu.

Kahraman Mihrâb da şehirde gece gündüz o parlak düşünceleriyle meşguldü. ۞ Nihayet tuttu Şemâsâs'a bir elçi gönderdi. ۞ Elçi Şemâsâs'ın çadırının önünde indi ve Mihrâb'ın selamlarını söyledikten sonra: ۞ "Tûran ordusunun padişahı başındaki taçla ebedi olarak yaşasın! ۞ Biz Arap ulusundan olan Dahhâk'ın soyundanız ve İran padişahlığından hoşnut değiliz, ama

Ne yazık ki ancak kız alıp vermekle canımızı kurtardık. Bundan başka bir çare bulamadım. ۞ Şimdi oturduğum saray ve bütün Zâbilistan benim elimdedir. ۞ Çünkü Destan yaslı olarak buradan ayrıldı. Şimdi Binici Sâm'ın mezarını yapmakla uğraşıyor. ۞ Ben onun başına gelen bu felaketten dolayı memnunum ve bir daha onun yüzünü görmek istemiyorum. ۞ Ünlü pehlivandan hızlı giden bir elçi göndermek için izin istiyorum.

Bu hızlı giden ve uyanık yürekli adamı Efrâsiyâb'ın yanına göndereceğim. ۞ Belki bu sayede o da benim bu gizli durumumdan haberdar olur da benim hakkımda söylenen sözlere kulak asmaz. ۞ Padişaha ünüme yaraşan armağanlarla birlikte bazı değerli şeyler de yollayacağım. ۞ Beni buyurursa ondan başkasının yanına gitmem, hizmet için hemen tahtının ucunda hazır bulunurum! ۞ Bütün padişahlığımı bile ona versem gönlüm yine sevinç içinde kalır.

Onun pehlivanlarını da zahmete sokmam. Şimdiye kadar biriktirdiğim türlü türlü hazinelerimi ona göndereceğim!" dedi. ۞ Mihrâb böylece bir yandan o pehlivanın gönlünü yaparken, bir yandan da yardım almak için çareler aramaya başladı ۞ ve Zâl'a bir elçi gönderdi. Elçiye: "Çabuk kanatlarını aç, tüylerini oynat ve uç git! ۞

Görüp işittiklerinin hepsini Zâl'a anlat! Buraya koşup gelmekte gecikmesin. ☙ Ona de ki: Bizimle savaşmak için, kaplan postu ve türlü türlü silahlarla donatılmış Türklerden oluşan orduyla iki pehlivan geldi.

Bunlar Hîrmend üzerine iki ordu gönderdiler. Fakat ben ayaklarını parayla bağladım. ☙ Gelmek konusunda bir an bile kararsızlığa düşecek olursan, bizim için kötü düşünenler emellerine ulaşacaklardır!" dedi. ☙ Elçi Destan'ın yanına varınca onun yüreğini bir ateş gibi kabarttı.

ZÂL'IN MİHRÂB'IN YARDIMINA GELMESİ

Zâl, Mihrâb'a gitmek üzere savaşa susamış bir orduyla yola çıktı. ☙ Onu yerinde aynı düşünce, tam bir bilgi ve tam bir akılla bulunca kendi kendine:

Benim için bu düşman ordusundan korku olur mu? Bence ha Hâzervân ha bir avuç toprak... hepsi bir! dedi. ☙ Mihrâb'a da: "Ey akıllı ve yaptığı bütün işlerde övülmeye değer pehlivan! ☙ Ben hemen şu karanlık gecede gidip onlara şöyle kanlı bir el atıvereyim de, ☙ benim buraya yüreğimdeki intikam duygularıyla tekrar geldiğimi anlasınlar!" diyerek ☙ eline sert bir yay aldı ve ağaç dalına benzeyen bir ok yerleştirdi.

Etrafına bakınıp da düşman pehlivanların bulundukları yeri şöyle bir gözden geçirdikten sonra oku havaya savurdu. ☙ Bundan başka üç tarafa üç ok daha savurdu. Bu oklardan birinin gittiği yerden bazı bağırıp çağırmalar yükseldi. ☙ Sabah olunca düşman ordusunun erleri bir araya gelerek aralarına düşen oka birer birer baktılar ☙ ve sonunda: "Bu ok olsa olsa Zâl'ın okudur! Çünkü ondan başka hiç kimse böyle ok atamaz!" dediler. ☙ Şemâsâs Hâzervân'a dedi ki: "Ey aslan yürekli Hâzervân! Sanırım şimdiye kadar yaptığın savaşlar arasında şimdi yapacağın savaş kadar şaşırtıcı olanı yoktur!

Eğer yapmış olsaydın ne Mihrâb kalırdı, ne ordusu ne de hazinesi. Bundan başka Zâl'dan yana böyle güçlüklerle karşılaşmazdık!" ☙ Hâzervân da: "Senin Zâl dediğin de nihayet bir insandır. Ne demirdendir ne de bir Ehrimen! ☙ Onun savaşından yana yüreğini dar tutma! Ben şimdi onu pençeme düşürürüm," diye karşılık verdi. ☙ Parlak güneş gök kubbesinden dönüp gittikten, akşam olduktan sonra ovadan davul, ☙ şehrin içinden de yine davul, boru, zil ve Hint çıngıraklarının sesleri yükseldi.

Zâl köpürmüş bir halde savaşa hazırlandı, zırhını kuşandı ve atının üzerine bir pehlivana yaraşacak şekilde oturdu. ☙ Ordusunun erleri de kaşları çatık ve başları intikam duygularıyla dolu olarak atlarına binip eyerlerinin üzerlerine oturdu. ☙ Zâl ordusunu ovaya çekti. Fillerini ve çadırını da şehrin dışına çıkardı. ☙ İki ordu karşılaşınca ova kalkan tozlarla kapkara bir dağ kesildi. ☙ Hâzervân gürzü ve kalkanıyla köpüre köpüre Zâl'ın üzerine saldırdı ve

Gürzüyle onun parlak göğsüne vurduğu gibi pehlivan Zâl'ın zırhını paramparça etti. ☙ Bunun üzerine Kâbilistan pehlivanları bir kenara çekildiler ve pehlivan Zâl savaş alanından ayrılarak gelip zırhını değiştirdi. ☙ Eline babasının gürzünü aldı; kızgınlıktan başı ateşe dönmüş ve ciğeri de kan olmuş halde bir aslan gibi dönüp tekrar savaşa girişti. ☙ Hâzervân kızgın bir aslan gibi ve yüreği intikam duygularıyla dolu olarak ordusunun önünde bekliyordu. ☙ Destan savaşmak için toz kaldırınca o da bir toz yığınıyla harekete geçti.

Zâl kızgınlıktan Hâzervân'ın üzerine öyle bir yürüyüş yürüdü ki, bir vuruşta onun gürzünü elinden fırlatıp atıverdi ☙ ve elindeki öküz kafası biçimli gürzünü başına öyle bir indirdi ki, toprak, akan kanla kaplan sırtı gibi bir renge döndü. ☙ Onu yere yuvarladığı gibi ayaklarının altına alıp çiğnedi ve ordusunun önüne, ovaya doğru çekildi. ☙ Zâl bundan sonra Şemâsâs'ın savaş alanına gelmesini istediyse de, gayret kanı kabarmayan Şemâsâs ortaya çıkamadı. ☙ Zâl bir aralık savaş alanının tozları içinde Gelbâd'a rastlayınca çelik gürzünü kafasına indiriverdi.

Destan'ın gürzündeki ve kılıcındaki şiddeti gören Gelbâd oradan kaçmak, ortadan kaybolmak istedi. ☙ Fakat Zâl eline yayı aldığı gibi attığı bir okla Gelbâd'ı belindeki çelik kemerden vuruverdi. ☙ Ok, kemeri ve belini deşip de etini atının eyerine yapıştırınca Tûran ordusunun yüreği yandı. ☙ Arka arkaya iki kahraman da savaşta böylece ölünce Şemâsâs'ın korkudan rengi sapsarı kesildi. ☙ Şemâsâs'la beraber bütün pehlivanları da yağmura tutulmuş bir koyun sürüsü gibi dağılıp kaçtılar.

Bunun üzerine Zâbilistan kahramanları Kâbilistan padişahının komutasında onların peşine düştüler. ☙ O kadar çok ölü vermişlerdi ki, savaş alanı onlara dar geldi. ☙ Tûran ordusu silahları kırılıp dökülmüş, kemerleri çözülmüş, perişan bir halde Türk padişahının arkasına takılıp yola çıktı. ☙ Şemâsâs çöle vardığı sırada Kâve oğlu Kâren'in de gelmekte olduğunu gördü. ☙ Kâren, değerli oğlunu hakaretlerle öldürdüğü Vîse ile yaptığı savaştan dönüyordu.

Bu durum karşısında Şemâsâs ile intikam alıcı Kâren ve orduları savaşa girişti. ☙

Kâren bunların kim olduklarını ve Zâbilistan'a neden saldırdıklarını anlamıştı. ☙ Tunç boruları çaldırarak alana doğru yürüdü. İki ordu karşı karşıya geldi. ☙ Kâren ordusuna dönüp: "Ey aydın canlı ve ünlü kahramanlar! ☙ Bu savaşa mızraklarınızla girişiniz! Düşmanlarımızı ancak böyle yenebiliriz!" dedi.

Bunun üzerine biniciler mızraklarına sarılıp sarhoş filler gibi taştılar. ☙ Yükselen mızraklarla savaş alanı bir kamışlığa döndü. Onların çokluğundan ne güneş görünüyordu ne de ay. ☙ Sayıları çok olmakla beraber Kâren bütün Türk erlerini öldürüp yerlere serdi. ☙ Erleri yaralanan ve tutsak olan bu ordunun üzerinden kalkan tozlar güneşe kadar yükselmekteydi. ☙ Fakat Şemâsâs yanındaki birkaç kişiyle savaşın bu kara tozları arasından kaçmayı başardı.

EFRÂSİYÂB'IN NEVZER'İ ÖLDÜRMESİ

Türklerin padişahı Efrâsiyâb yeryüzünün ünlü pehlivanlarından boşaldığı haberini alınca ☙ duyduğu kederle yüreği ateş kesildi. Ağlayıp sızladı ve yanaklarını ciğerinin kanıyla ıslattı: ☙ "Demek ben Nevzer'i öldürmeyip sadece hapsetmekle yetinirken benim pehlivanlarım hakaretlerle öldürüldü ha! ☙ Artık bana da onun kanını dökmekten ve yeni bir intikam ateşi yakmaktan başka bir yol bırakmadılar!" diyerek ☙ kızgınlıkla yerinden fırladı ve: "Nerede Nevzer? Vîse de ondan intikamını alacak!" diye bağırdı.

Bunun arkasından cellada seslenip: "Onu buraya getir de ben ona nasıl savaşılırmış göstereyim!" emrini verdi. ☙ Padişah Nevzer'e artık günlerinin sona erdiği haberi erişti. ☙ Bir alay er bağıra çağıra padişahın yanına gittiler. ☙ ve onu kollarından sımsıkı bağlayıp taş gibi sürüye sürüye bir timsahı andıran Efrâsiyâb'ın önüne getirdiler. ☙ Onu küçük düşüren hakaretlerle sürükleyip baştan aşağı soydular.

Efrâsiyâb sabırsızlıkla onu gözlüyordu, uzaktan görür görmez de ☙ dedelerinin intikamını hatırladı. Yüreğinden ve gözlerinden padişahlara yaraşan utanma duygusunu kaldırıp atarak, önce Selm ve Tûr'dan başlayıp ağzına geleni söyledi: ☙ "Sana" dedi, "ne kötülük yapılsa az!" Bu sözü söylerken kızgınlığı son kerteyi bulmuştu. ☙ Derhal bir kılıç istedi ☙ ve padişah Nevzer'in boynunu vurdu, vücudunu yere serdi.

Menûçehr'den kalma bir yadigâr olan Nevzer de böylece bu dünyadan göçüp gitti. Bunun üzerine İran'da ne taç kaldı ne de taht. ☙ Ey akıllı ve bilgili kişi! Yüzünden hırsın ve tamahkârlığın perdesini kaldır at! ☙ Bu taht ve bu külah senin gibi padi-

şahları çok görmüştür. Sen böyle maceraları daha çok dinlersin. ۞ Koşa koşa erişmek istediğin hedefe elbet varırsın, ama tam dileğine kavuşacağın, faydasını göreceğin sırada o ortadan kayboluverir. ۞ Bu topraktan başka ne beklersin? O bu dünyaya seni gam içinde nasıl getirdiyse, aynı şekilde öteki dünyaya da götürecektir!

Nevzer'den sonra diğer bütün tutsakları da küçük düşüren hakaretlerle Efrâsiyâb'ın huzuruna getirdiler. Onlar da canlarının bağışlanması için yalvardılar. ۞ Çok hünerli Eğrîres bütün bu olanları duyunca yüreği çarparak, ۞ heyecanla bunlar için aman dilemeye geldi ve o ünlü Efrâsiyâb'a adaletin iyiliğini anlattı: ۞ "Şu birkaç seçme pehlivan ve binici zaten savaş dışıdır. Üzerlerinde ne tulga var, ne de zırh. ۞ Tutsakları öldürmek doğru bir iş değildir. Her inişten sonra bir yokuşun geldiğini de düşünmek lazım.

Sana yaraşan onların canına kıymamaktır! Sen şimdi onları bana böyle bağlı olarak teslim et. ۞ Ben bir mağarayı zindan haline getirir, onları oraya tıkar ve başlarına da akıllı kimselerden bekçiler bırakırım. ۞ Bak, zindanda onların akılları başlarına nasıl gelir. Sen kan dökmeye uğraşma, bu işten elini çek!" dedi. ۞ Efrâsiyâb, Eğrîres'in yalvarması üzerine tutsakların canlarını bağışladı ۞ ve hepsinin zincirlenip hakaretlerle Sârî'ye götürülmesini buyurdu.

Bu iş de böylece halledildikten sonra Efrâsiyâb savaş hazırlıklarına başladı ve yeryüzü atlarının ayakları altında görünmez oldu. ۞ Bundan sonra Dehistan önlerinden Rey'e doğru gitti. Yolda giderken atları öyle hızlı sürüyorlardı ki, hayvanlar ter içinde kaldılar. ۞ Efrâsiyâb Rey'e gelince padişahlık tacını başına giydi ve bağışlarda bulunmaya başladı. ۞ Böylece İran ülkesinde, aklı savaş isteği ve yüreği de intikam duygularıyla dolu olarak padişahlık tahtına oturmuş oldu.

ZÂL'IN NEVZER'İN ÖLÜMÜNÜ DUYMASI

O taç sahibinin başının keskin bir kılıçla ve hakaretlerle kesildiği,

Padişahlık ışığının artık karardığı haberi Gostehem'e ve Tûs'a ulaşınca, ۞ her ikisi de saçlarını yolup yüzlerini yırtmaya başladılar; İran toprağından bir feryattır yükseldi. ۞ Bütün ileri gelenler yaslarından, başlarına topraklar saçtılar, elbiselerini parçaladılar ve gözlerini kanlı yaşlarla doldurdular. ۞ Dillerinde padişahın adı, yüreklerinde de padişahın düşüncesiyle Zâbilistan'a doğru yola çıkıp ۞ başları toz toprak, yanakları da kanlı gözyaşları içinde dertli ve yaslı olarak Zâl'ın yanına gittiler.

Onun önünde Nevzer'i anarak: "Ey ün ve şeref sahibi! Ey padişah Nevzer! Ey cesur

Nevzer! Ey kahraman! Ey taç sahibi! Ey büyük adam! ۞ Ey adalet sahibi! Ey İran'ın koruyucusu! Ey büyük adamların dayanağı! Ey taç sahiplerinin ulusu, yeryüzünün padişahı! ۞ Başın şimdi tacını topraklarda arıyor. Topraklar artık padişahların kanıyla kokuyor. ۞ Senin başının düştüğü toprakta bitecek bir ot bile güneşten utanarak başını yere eğer," diye seslendiler. ۞ Sonra da: "Biz adalet isteyip ağlayalım, sızlayalım, babamızın kanı için yas tutalım.

Ferîdun'un sülalesi onunla yaşıyordu; yeryüzü de onun atının nalının kölesiydi. ۞ Fakat onun ve etrafındakilerin başlarını hakaretlerle vücutlarından ayırdılar. ۞ Su rengindeki zehirli kılıçlarımızı çekerek öcümüzü almaya gidelim, düşmanlarımızı öldürelim! ۞ Haydi, intikam zırhlarınızı kuşanın! Aradaki eski düşmanlığı tazeleyin! Felek bile bizim yasımızla kan ağlıyor. ۞ Siz de kanlı gözyaşları dökün! Zevk ve sevinç elbisesini üzerinizden çıkarın!

Padişahların öcünü almak gerektiğinde gözlerin yaşla, yüreğin kinle dolmaması gerekir!" dediler. ۞ Bunun üzerine padişah Zâl ve yanında bulunanlar ağlayıp sızladılar ve harlı bir ateşin üzerine konmuş kebap gibi yandılar. ۞ Zâl kederinden elbiselerini yırttı. Hıçkırıklar içinde yere oturup ağzını açtı ve konuşmaya başladı: ۞ "Şu keskin kılıcım kıyamete kadar artık kın yüzü görmeyecek! ۞ Bundan sonra benim tahtım, atım ve ucu demirli mızrağım intikam yemişini yetiştiren ağacım olsun!

Ayağımı koyacak yerim üzengi, tacım da kara tulga olsun! ۞ Beslediğim şu kinle artık bana ne uyku var ne de rahat. Irmaklardaki sular benim gözyaşlarımdan çok değildir! ۞ Böylece bir padişahın canı diğer büyük adamların ruhları arasında parlasın ۞ ve sizin canınız da yeryüzünü yaratan Tanrı'nın yardımıyla, imanla ve vicdanla tazelensin! ۞ Hepimiz anamızdan ölmek için doğduk. Ölüme mahkûmuz ve boynumuzu ona teslim etmeye mecburuz!" dedi.

Buradaki pehlivanlar öç almanın telaşıyla çalışırken, Sârî'de bulunan ileri gelen pehlivanlar da haber aldılar ki: ۞ İranlılar yola çıkmışlar, her yana atlılarla haber salmışlar; ۞ uykuyu, rahatı ve eğlenceyi bir yana bırakıp erlerden oluşan ordular seferber etmişler. ۞ Bunun üzerine onlar da yemeden içmeden, uykudan ve rehavetten kesildiler. Efrâsiyâb'ın korkusuyla yürekleri doldu. ۞ Hemen Eğrîres'e haber göndererek: "Ey ad, ün ve şeref sahibi ulu kişi!

Biz hepimiz senin kullarınız! Bu yeryüzünde senin buyruklarını yerine getirmek için yaşıyoruz! ۞ Biliyorsun ki, Zâbilistan padişahıyla Kâbilistan padişahı savaşmaya hazırdırlar. ۞ Borzin, savaşçı Kâren, ordular bozan Horrâd ve Geşvâd gibi ۞ pehli-

vanlar öyle sivri pençeli pehlivanlardır ki, İran'ı korumak uğruna onları asla geri çekmezler. ☙ Eğer bu pehlivanlar atlarının dizginlerini bu yana doğrultup da, mızraklarının ucunu dahi gösterecek olurlarsa,

Efrâsiyâb bu işe çok kızarak elindeki tutsakları bir an evvel öldürmek isteyecektir. ☙ Tacı uğruna bir sürü suçsuz insanın başını kesecek! ☙ Eğer Eğrîres uygun görür de biz tutsakları bırakırsa, ☙ dünyanın dört bir bucağına yayılır, bütün büyüklerin önünde söze başlayarak ☙ seni över ve Tanrı'ya senin için dua ederiz!" dediler.

Eğrîres bu sözleri dinledikten sonra onlara şöyle dedi: "Bu düşünceniz uygun bir düşünce değil. ☙ Bunu yapacak olursam düşmanlığım ortaya çıkar ve o Ehrimen kafalı adam kızar. ☙ Öyle bir çare bulmalı ki, kardeşim de bana kin besleyemesin, ☙ Zâl bütün şiddetiyle bizimle savaşmak için bir ordu gönderecek olursa, ☙ bu ordu Sârî'ye yaklaştığı sırada ben hepinizi ona teslim eder,

Hiç savaşmadan Âmul'dan çıkar, bu uğurda utancı kabul ve şerefimi de feda ederim!" ☙ Bu sözler üzerine İran'ın büyükleri yüzlerini yere koydular ☙ ve onu övdükten sonra Sârî'den bir elçi yolladılar. ☙ Bu elçi, Sâm oğlu Zâl'ın yanına giderek ona, o büyük adamların: ☙ "Yeryüzünün sahibi olan Tanrı bize acıdı ve akıllı, olgun Eğrîres'i bize yâr etti!

Biz kendisiyle sözleştik ve şuna karar verdik ki: ☙ Zâl yanında ünlü iki savaşçı pehlivanla, İran'dan gelip de kendisiyle savaşmak isteyecek olursa, ☙ değerli ve ayağı uğurlu Eğrîres ordusunu Âmul'dan çekip Rey'e götürecek. ☙ Yoksa o devin elinden bir kişi bile kurtulamaz!" dediklerini bildirdi. ☙ Elçi Zâbilistan'a ve Zâl'ın yanına böylece varınca,

Zâl memleketin bütün büyüklerini ve bütün savaşçılarını çağırdı ve onlara pehlivanların söylediklerini anlattı. ☙ Sonra da: "Ey arkadaşlar! Ey savaş kaplanları! Ey ünlü kahramanlar! ☙ Aranızda bu savaşa girişmek, bu işe atılmak ve bu sayede başını güneşe kadar yükseltmek isteyen, ☙ cesur yürekli, savaşlarda yüreğini yiğitliğiyle karartmış pehlivan hanginizse beri gelsin!" deyince, ☙ elini göğsüne vura vura mağrur bir tavırla Geşvâd ortaya atıldı ve: "Bu işi başarabilecek kişi benim!" deyince

Zâl da onu övdü ve: "Aylar, yıllar gelip geçse de sen yine var ol, bahtiyar ol!" diye ona dua etti. ☙ Bundan sonra da savaşa susayan pehlivanlardan toplanmış bir ordu Zâbil'den Âmul'a doğru yola çıktı. ☙ Daha iki konaklık yol almamışlardı ki, temiz yürekli Eğrîres onların yolda olduklarını haber aldı. ☙ Tunç boruları çaldırıp ordusunu yola çıkardı ve bütün tutsakları da Sârî'de bıraktı. ☙ Talihli Geşvâd, Sârî'ye gelir gelmez tutsakların bağlarını çözüp

Altlarına birer at verdi ve hızla Âmul'dan Zâbilistan'a geldi. ۞ Sâm oğlu Destan, Geşvâd'ın sağlıkla ve saadetle döndüğünü duyunca, ۞ saf altınla dolu bir hazineyi olduğu gibi fakirlere dağıttı ve haberi getirene de üzerindeki elbiseyi çıkarıp hediye etti. ۞ Geşvâd Zâbil'e yaklaşınca, Zâl onu kendisine yaraşacak bir biçimde karşıladı ۞ ve o aslanın pençesine düşen tutsakların haline uzun uzun ağladı.

Sonra da o ünlü Nevzer'in ölümüne, başına topraklar saça saça, acı acı ağladı ۞ ve ikramlarda bulunarak onları şehre götürdü; dinlenmeleri için köşkler hazırlatıp donattı. ۞ Onlar Nevzer'in zamanında olduğu gibi yine taca ve tahta kavuştular. ۞ Destan işleri öyle iyi idare etti ki, ordusunun bütün ihtiyaçlarını karşıladı.

EĞRÎRES'İN KARDEŞİ TARAFINDAN ÖLDÜRÜLMESİ

Eğrîres Âmul'dan kalkıp da Rey'e gelince kardeşi Efrâsiyâb da onun yaptığı işleri öğrenmiş oldu.

Ona: "Senin bu yaptığın nedir? Bal ile ebucehilkarpuzunu birbirine karıştırmaktaki amacın ne? ۞ Ben sana o kötü adamları öldür, onları öldürmemek akıllı işi değildir, demedim mi? ۞ Bir savaşçı aklıyla iş görmez ve şerefini ancak savaşta arayıp bulur. ۞ Akıl bir savaşçının kafasını idare edemez. Çünkü akılla intikam duygusu bir arada bulunamaz!" deyince, ۞ Eğrîres de Efrâsiyâb'a dönüp: "İnsanda biraz merhamet olmalı.

Kötü bir adamı yendiğin zaman bile Tanrı'dan kork, kimseye kötülük etme! ۞ Çünkü bu taç ve bu kemer senin gibi pek çok padişah görmüş, fakat hiç kimseye sonuna kadar boyun eğip ona bağlı kalmamıştır!" dedi. ۞ Efrâsiyâb bu sözlere verecek cevap bulamadı. ۞ Kızgınlığından ateşe dönmüştü; diğeriyse aklı elden bırakmıyordu. Fakat akıl dediğin devin kafasında bulunur mu? ۞ Efrâsiyâb sarhoş bir filin coşkunluğu içinde, söz yerine kılıcına el atıp

Kardeşini iki parça etti. Böylece o temiz yürekli insan da bu yeryüzünden gitti. ۞ Sâm oğlu Zâl ünlü Eğrîres'in başına gelen bu felaketi duyunca: ۞ "Şimdi onun talihi sönecek ve tahtı viran olacaktır!" dedi. ۞ Tunç boruları çaldırıp davulları atların üzerine bağlattı ve ordusunu horoz gözü gibi süsleyip hazırlattı. ۞ Zâl, yüreği intikam duygularıyla dolu olarak Fars tarafına doğru yola çıktı.

Ordusu bir denizden diğerine kadar bütün toprakları kaplamış ve kalkan tozlarla ayın da güneşin de yüzü görünmez olmuştu. ۞ Efrâsiyâb da Destan'ın bu yaptığını

duyunca ☙ Rey yakınındaki Hâr kasabasına doğru ordusunu alıp gitti. Savaş hazırlığını görerek orada beklemeye başladı. ☙ Öncülerin savaşması bile yeryüzünü kan rengine boyamıştı. ☙ Her iki yandan da savaşa çıkan birçok ünlü pehlivan öldü.
Böyle iki hafta geçince, yaya ve binici bütün erler savaşmaktan bitkin düştüler.

TÂHMÂSP'IN OĞLU ZEV SALTANATI BEŞ YILDI

Bir gece herkesin uykuda olduğu bir sırada Zâl Efrâsiyâb'dan, ☙ kendi ünlü savaş erlerinden, kahramanlarından ve dostlarından bahsederken: ☙ "Bir pehlivan ne kadar talihli, ne kadar akıllı olursa olsun, ☙ padişah olabilmesi için öncelikle padişahların kanından gelmesi ve hükümetin nasıl idare edileceğini bilmesi gerekir!
Ordu bir gemiye benzer; padişah da o geminin yürümesini sağlayan yel ve yelken gibidir! ☙ Tûs da, Gostehem de gerçi muktedir kimselerdir, ancak ☙ ne yapmalı ki, akıldan ve düşünceden yoksun bir insan, ünlü bir kahraman da olsa, büyüklüğün taç ve tahtına yakışmaz! ☙ Bunlara ne taç yaraşır ne de taht. Bize öyle bir padişah gerek ki, ☙ Tanrı'nın iyiliğine ve yardımına erişmiş, akıllı, olgun yüzlü ve parlak sözlü olsun!" dedi.
Bunun üzerine o yüce padişahlık tahtına Ferîdun'un soyundan bir padişah aradılar, ama ☙ bu yere, bir padişah için gerekli olan kudrete ve bir kahraman için gerekli olan akıl ve olgunluğa sahip Tâhmâsp'ın oğlu Zev'den daha uygun birini bulamadılar. ☙ Bu kararı bildirmek üzere Kâren'in komutasında mûbedlerden, sınır muhafızlarından ve savaşçılardan oluşan bir orduyla Zev'in yanına gittiler ve: ☙ "Ey padişahlığa yaraşan kişi! Ferîdun'un tacı senindir! O seninle yeniden hayat bulacaktır. ☙ Komutan Destan ve bütün ordu seni istiyor!" dediler.
Bunun üzerine iyi talihli Zev uğurlu bir günde tahta çıkıp oturdu. ☙ Memleketin ileri gelenleri gidip onu kutladılar ve üzerine padişahlık saçıları saçtılar. ☙ Padişah Zâl da gelip onun padişahlığını kutladı ve beş yıl kadar onunla birlikte çalıştı. ☙ Bu akıllı adam gerçi ihtiyardı, ama adaleti ve iyi davranışıyla yeryüzüne taze bir hayat bağışladı. ☙ Yüreği Tanrı'ya bağlı olduğu için orduyu kötülüklerden korudu;
Kimseyi ne hapse attı ne de öldürdü; o tahta çıktıktan sonra hiç kimsenin öldürüldüğü görülmedi. ☙ Bu sırada yeryüzünde bir kıtlık baş gösterdi; toprağın ve otların dudağı kurudu. ☙ Gökten bir damla yağmur bile düşmüyor, herkes ekmeği ağırlı-

ğınca altına ağlıyordu. ۞ Böyle bir ortamda iki ordu tam beş ay karşı karşıya bekledi. ۞ Her gün aralarında pek çok çetin savaş oluyordu. Bugünler kahramanların ve ünlü pehlivanların güçlerini gösterip sınayacakları günlerdi.

Sonunda kıtlık o kerteye geldi ki, her iki taraf da ne yapacağını şaşırdı. Ordular perişan bir haldeydi. ۞ Erlerin arasında: "Gökyüzünün bereketini kesmesi hep bizim kötülüğümüzdendir!" şeklinde dedikodular başlayıp ۞ her iki ordunun erlerinden de şikâyet sesleri yükselince, Efrâsiyâb'dan bir elçi gelip Zev'in huzuruna çıktı ve: ۞ "Bizim şu iğreti dünyadan nasibimiz, dertten ve zahmetten başka bir şey olmayacak mı? ۞ Gel şu yeryüzünü aramızda paylaşıp barışalım ve birbirimizi kutlayalım!" dedi.

Bunun üzerine barış oldu ve kahramanların kafalarından savaş düşüncesi silindi. ۞ Böyle bir kıtlık karşısında savaşmak için fazla düşünmeye vakit yoktu. Artık eski düşmanlığı yüreklerinden atmaya, ۞ yeryüzünü aralarında adil bir şekilde paylaşmaya ve geçmişi unutmaya karar verdiler. ۞ Bu antlaşmayla dünyanın Ceyhun'dan Tûr sınırlarına ۞ ve buradan da Çin ve Hoten'e kadar uzayıp giden kısmındaki uzak yakın bütün yerlerini Tûranlılara verdiler.

Zâl'ın hüküm süreceği yerler de, çadırların kurulu bulunduğu sınırda bitiyordu. ۞ Türklerin buradan daha ileriye geçmeye hakları yoktu. Padişahlığı işte böylece paylaştıktan sonra ۞ Zev ordusunu Fars tarafına getirdi. Kendisi ihtiyarladı, ama dünyayı gençleştirdi. ۞ Zâl-i Zer de Zâbilistan'a doğru yola çıktı. Orada sevgiyle kucaklandı. ۞ Derken dağlar gök gürültüsüyle çınlamaya başladı. Yağan yağmurların sayesinde yeryüzü çiçekler, renkler, kokular ve tazelikle doldu.

Her taraftan sular akıyor ve kaynaklar fışkırıyordu. Bağlar yeşillendi, bir gelin gibi süslendi. ۞ Ee elbette, insanlar kaplanlar gibi birbirlerini yemeye kalkışmazlarsa, yeryüzü de onların başına ne dar olur ne de zindan. ۞ Bundan sonra Zev memleketin ileri gelenlerini toplayıp bir kurultay kurdu ve orada adaletli Tanrı'yı övüp Ona şükürler etti. ۞ İnsanlara o darlık ve kıtlıktan sonra bu rahatlık yolunu Tanrı açmıştı. ۞ İnsanlar da her yanda eğlence meclisleri kurup birbirlerine duydukları kin ve düşmanlık duygularını yüreklerinden sildiler.

Böylece aradan beş yıl geçti. İnsanlar bu süre zarfında hiç zahmet çekmediler. ۞ Nihayet zaman adalete yine doydu: İnsanlar yine azdılar ve bir aslanın pençesine düşmek istediler. ۞ Güneş gibi aydın olan o padişah yaşı seksen altıyı bulunca sararıp solmaya ve çökmeye başladı. ۞ Derken İranlıların talihi yine düşkünlüğe uğradı: Adaleti yeryüzüne yayan Zev öldü.

GERŞÂSP
SALTANATI DOKUZ YILDI

Zev'in Gerşâsp adında, gönlünce yetiştirdiği bir oğlu vardı.

Babasının ölümünden sonra onun yerine geçip tahta oturdu ve başına Keyânî tacını giydi. ☙ Böylece babasının bıraktığı tahta oturan Gerşâsp büyüklüğü sayesinde yeryüzünü çok iyi idare etti. ☙ Öte yandan Zev'in öldüğü ve padişahlık tahtının boş kaldığı haberi Türklere de ulaştı. ☙ Efrâsiyâb bu haberi duyunca telaşlandı ve hemen nehrin üzerindeki gemilerden birine atlayarak Rey yakınındaki Hâr'a gitti. ☙ Fakat onu karşılamaya kimse çıkmadı. Çünkü her zaman başı kin ve yüreği de savaş duygularıyla dolu olan Peşeng'in

Gönlü bu sefer oğlu Eğrîres'in kederiyle perişandı. O kadar ki, tahtından ve tacından bile usanmıştı. ☙ Matemin karanlığıyla paslanmış olan o parlak kılıcın yüzünü Efrâsiyâb hiç göremedi. ☙ Zaten aylar ve yıllardır sarayından hiç dışarı çıkmıyordu; ☙ ayların hatta yılların geçmesine ve Efrâsiyâb'ın da devamlı yanına gelmiş olmasına rağmen yine Peşeng ona yüzünü göstermedi. ☙ Nihayet bir gün ona şunları söyledi: "Padişahlık tahtına muhakkak bir padişah gerekse, o da ancak Eğrîres gibi bir adam olabilir.

Halbuki sen, kardeş kanı döken ve bir kuş tarafından büyütülüp yetiştirilmiş bir adamdan korkup kaçan birisin! ☙ Ben seni düşmanla savaşman için yolluyorum; sen tutup kardeşinin canına kıyıyorsun! ☙ Senin gibi adamla benim kıyamete kadar hiçbir işim olmaz! Sen benim yanıma gelmeye ve beni görmeye izinli değilsin!" ☙ Bir süre daha böyle geçtikten sonra nihayet bela ağacı ebucehilkarpuzundan ibaret olan yemişini verdi: ☙ O yıl Zev'in oğlu Gerşâsp'ın da ölmesiyle yeryüzünde birçok kötülük aldı yürüdü ve

Padişahlık tahtının boş kaldığı hakkında yayılan haberlerle herkesin kulağı doldu. ☙ Bundan sonra da cesur Peşeng'den Efrâsiyâb'ın kulağına atılmış bir taş gibi, birdenbire bir haber çalındı. ☙ Peşeng bu haberle Efrâsiyâb'a: "Orduyu al, Ceyhun'u geç, hiç kimsenin tahta çıkmasına meydan bırakma!" diyordu. ☙ Bunun üzerine Efrâsiyâb derhal Sipencâb ovasından ta nehrin yatağına kadar uzayıp giden büyük bir ordu hazırladı. ☙ Yer gök olmuş gibiydi; sanki o gökten yağmur değil de Hint kılıçları yağıyordu.

İşte o ünlü ordu böyle yavaş yavaş savaşa hazırlanıyordu. ☙ Derken büyüklüğün tahtını ele geçirmek için birinin gelmekte olduğu haberi İran'da yayılıverdi. ☙ Zaten

İranlılar tahtlarının boş kaldığı günden beri iyi bir gün yüzü görememişlerdi. ☙ Bu haber üzerine İran'ın bütün şehirlerinde, bütün evlerinde bir heyecandır, bir kıyamettir koptu; ☙ yeryüzü dedikoduyla doldu. Hep birlikte Zâbilistan'a doğru yola çıktılar ve

Zâl'ı bularak, sert bir tavırla: "Sen" dediler, "şu yeryüzü pehlivanlığına ne de kolay kondun! ☙ Sâm'dan sonra işi eline aldığın günden beri bir gün olsun huzur yüzü görmedik. ☙ Zev'den sonra yerine oğlu geçtiğinde kötü insanlar ellerini kötülükten çekmişlerdi. ☙ Fakat yeryüzüne sahip olmak isteyen Gerşâsp da dünyadan ayrılınca, yeryüzü yeniden padişahsız, ordu da komutansız kaldı. ☙ Şimdi ise bir ordu Ceyhun'un bu kıyısına geçti. Bu öyle bir ordudur ki, yerden kaldırdığı tozlarla güneş bile görünmez olur.

Bunu önlemek için aklında bir şey varsa hemen yap; yoksa Tûranlıların padişahı bizi ezmeye geliyor, bilesin!" ☙ Zâl bu sözlere karşılık olarak şunları söyledi; "Erkeklik çağına girdiğim andan beri ☙ hiçbir kahraman benim gibi üzengiye ayak basmamış, hiç kimse benim taşıdığım kılıcı ve gürzü taşıyamamıştır! ☙ Benim ayak bastığım her yerde binicilerin ellerindeki dizginler birer paldıma döner, hepsi benden geride kalır! ☙ Ben ne gece ne de gündüz savaşmaktan yana hiç boş durmadım; daima bir gün kocayıp da bu işleri yapamamaktan korktum.

Sonunda o gün gelip çattı. O kahraman sırtım artık bir çemberden farksızdır. Bir Kâbil hançerini bile kullanamıyorum! ☙ Fakat Tanrı'ya şükürler olsun ki, bu kökten düzgün ve sağlam bir dal bitmiştir. ☙ Onun başı göklere doğru yükselmektedir. Onun yiğitliğin en yüksek noktasına kadar nasıl çıktığını da göreceksiniz! ☙ Oğlum Rüstem artık düzgün bir servi gibi büyüyüp yetişmiş ve büyüklük tacının kendisine yakışacağı çağa gelmiştir! ☙ Onun şimdi tek eksiği bir savaş atıdır. Bu arapatları onun işine yaramaz.

Ben ona fil gövdeli bir at arayıp bulmalıyım. Bunun için de, yeryüzünde, insanların oturdukları her yerde araştırma yapacağım ☙ ve ancak bundan sonra Rüstem'e de durumu anlatıp benimle aynı düşüncede olup olmadığını, ☙ Zâdşem'in soyundan intikam almak için harekete geçip geçmeyeceğini ve bu teklifi kabul edip etmeyeceğini soracağım!" ☙ Bütün İran halkı onun bu sözleriyle sevindi, yüzleri güldü. ☙ Bunun üzerine Zâl hemen her tarafa atlı haberciler yolladı, bir yandan da savaş atlılarının silahlarını hazırladı.

Bundan sonra Rüstem'e: "Ey fil gövdeli kahraman! Sen bütün insanlar arasında yü-

geçirdiğim vakit felek tirkeşimden ürker. ☙ Benim göğsümü, pazılarımı ve kollarımı gören, gürzümün darbelerini yiyen bir kalenin, ☙ artık arrâdeden de mancınıktan da korkusu kalmaz ve bunlara karşı korunmaya ihtiyaç duymaz. ☙ Bir savaş sırasında benim mızrağım kendini bir kere gösterdi miydi, onun döktüğü kanlar taşların bile iliklerine işler!

Ancak bana, yalnız bana boyun eğen ve yalnız benim zapt edebileceğim dağ gibi bir at gerek! ☙ Öyle bir at ki, savaş sırasında benim göstereceğim şiddete dayanabilsin ve durması gereken yerde de kımıldamasın! ☙ Karşıma Tûran'dan bir ordu gelmekte olduğuna göre, elimde de yine dağ parçası gibi bir gürz olmalı. ☙ Onlar üzerime gelince; ben ordumu bile yanıma almadan tek başıma onlarla ☙ öyle bir savaşırım ki, savaş alanından kalkan toz bulutlarından yerlere kan yağar!" dedi.

Pehlivan Zâl, Rüstem'in bu sözlerinden o kadar etkilendi ki, neredeyse canını onun önüne saçacaktı. ☙ Dedi ki: "Ey zevke, eğlenceye ve şaraba doymuş oğul! ☙ Ben sana Sâm'dan bir yadigâr olarak sakladığım o gürzü vereceğim, ☙ ki sen onunla o azgın fili öldürmüştün. Ey kahraman, sen ebediyen var ol!" ☙ Sonra adamlarına dönerek: "Kahraman Sâm'ın Mâzenderân savaşında kullandığı gürzü getirip şu ünlü pehlivana verin de

Düşmandan intikamını alsın! Bu gürz Sâm'a da atalarından, ta Gerşâsp'tan kalmıştır!" diye buyurdu. ☙ Rüstem atalarından kalma o gürzü görünce çok sevindi, güldü ☙ ve Zâl'ı: "Sen bütün yeryüzünün biricik kahramanısın!" diye övdükten sonra: ☙ "Şimdi de" dedi, "beni ve şu gürzümü çekebilecek bir at isterim!" ☙ Zâl bu sözü duyunca şaşırdı ve Tanrı'nın adını anarak Rüstem'e dualar etti.

RÜSTEM'İN RAHŞ'I YAKALAMASI

Zâl Zâbilistan'daki askerlerinin hepsini ve Kâbilistan'dakilerin de bir kısmını getirtti. ☙ Bunların hepsine Rüstem'in önünde bir geçit yaptırdı ve askerlerin hepsi padişahlarına mahsus olan töreni yerine getirdi. ☙ Rüstem hangi atı önüne çekti ve sırtına elini bastırdıysa, ☙ elinin ağırlığından ve şiddetinden o atın beli iki büklüm oldu, çöktüğü gibi karnı yere yapıştı. ☙ Nihayet Kâbil atlarından çeşit çeşit renklerde bir sürü getirerek onun önünde koşturdular.

Bunların içinde bir kısrak hızla koşup geçti. Bunun göğsü aslan göğsüne benziyordu. Sağrısı kısa, ☙ kulakları hançer gibi sivri, göğsü ve bacakları semiz, beliyse in-

ce bir mevkiye sahipsin! ۞ Önünde öyle önemli, öyle zahmetli bir iş var ki, o oldukça uyku ve rahat yüzü göremezsin! ۞ Evet, biliyorum, senin henüz savaşacak zamanın değil, ama ne yazık ki öyle oturup eğlenceyle geçirilecek zaman da değil... ۞ Böyle ağzın henüz süt kokarken ve eğlenceyle vakit geçirmek isterken, ۞ ben tutup seni savaş meydanına, yürekleri kinle dolu olan o aslan gibi savaş erlerinin karşısına nasıl gönderirim?

Ey büyüklük ve güzellik kendisine yâr olasıca oğul! Benim bu söylediklerime karşılık ne cevap verecek ve ne yapmak isteyeceksin?" dedi. ۞ Bunun üzerine Rüstem de ona şöyle dedi: "Ey ad ve san sahibi! Ey iyi ad kazanmak isteyen baba! ۞ Sen benim bütün dünyaya karşı gösterdiğim fayda ve cesareti unutmuş gibisin. ۞ O azgın fille aramda geçenleri ve Sipend dağını herhalde unutmamışsındır. ۞ Peşeng'in oğlundan korkacak olduktan sonra bu dünyada benim şerefim mi kalır?

Zaman düşmana saldırmanın ve savaşmanın zamanıdır; yoksa düşkünlüğün ve yüzümüzü kızartmanın değil... ۞ Bir insan ancak aslan gibi kahramanlarla savaşıp onları yere sererek ve yüzünü kızartacak işlerden sakınmakla pehlivan olabilir! ۞ Bunun için yalnız yiyip içmekle ve uyumakla vakit geçiren kadınlar böyle yüce adlar ve şerefler kazanamazlar!" ۞ Zâl da ona karşılık olarak: "Ey büyüklerin büyüğü ve pehlivanların desteği! ۞ Beyaz file ve Sipend dağında yaptıklarınla benim yüreğimi sevinç ve ümitle doldurmuştun.

Sipend dağındaki savaşta zaferi büyük bir kolaylıkla elde etmiştin. Zaten gönlümde de o zaferinden yana bir kuşku yoktu. ۞ Fakat Efrâsiyâb'la savaşmak buna benzemez. Bu iş geceleri uykumu kaçırıyor. ۞ Ben seni onun karşısına nasıl gönderirim ki, o cesur ve savaş eri bir padişahtır? ۞ Bu zaman, senin eğlence meclislerinde vakit geçireceğin, rûd dinleyip şarap içeceğin ve kahramanların şarkılarını söyleyeceğin zamandır. ۞ İnsana ya şeref ya da utanç getirecek tehlikeli işlere girişeceğin, savaş alanlarında yerlerden göklere kadar toz kaldıracağın zaman değil!" deyince

Rüstem, Sâm oğlu Destan'a: "Ben rahatlık ve şarap adamı değilim! ۞ Tanrı'nın bana verdiği şu kolları, şu uzun pençeleri ve gövdeyi naz içinde bırakmak reva mı? ۞ İntikam meydanında boğuşurken de en çetin savaşlarda da Tanrı bana yardım eder, talihim bana yâr olur. ۞ Sen benim savaşa nasıl atılacağımı, gül renkli atımla kanın içine nasıl dalacağımı göreceksin. ۞ Pençemde saf çelikten, su renginde öyle bir gürz var ki, o bir bulutu andırır: bu bulutun yağdırdığı yağmur da kandır!

Onun cevherinden ateşler saçılır ve başı fillerin beyinlerini ezer. ۞ Zırhımı sırtıma

cecikti. ☙ Bunun göğsü, sağrısı ve boyu kendisine benzeyen ve peşi sıra gelen bir de tayı vardı. ☙ Bu kara gözlü tayın kuyruğu öküz kuyruğu gibi dik duruyordu. Hayaları kara ve sert, tırnakları da çelik gibiydi. ☙ Vücudunda baştan başa, safran üzerine serpilmiş gül yaprakları gibi nakışlar vardı.

Gözleri karanlık bir gecede, kara bir örtünün üzerinde yürüyen bir karıncanın ayağını bile ta iki fersahlık yoldan görebilirdi. ☙ Fil gibi güçlü, dev gibi boylu boslu ve Bîsutûn dağındaki bir aslan kadar cesurdu. ☙ Rüstem bu kısrağı ve onun fil gövdeli yavrusunu görünce, ☙ hemen o padişahlara layık kemendine bir ilmek yaparak o taya atmak ve onu sürüden çekip çıkarmak istedi. ☙ Fakat sürünün ihtiyar çobanı buna engel oldu ve Rüstem'e: "Ey ulu pehlivan! Elin atından elini çek!" dedi.

Rüstem de: "Her iki sağrısı da damgasız olan bu at kimindir?" diye sordu. ☙ Bunun üzerine çoban şöyle karşılık verdi: "Sen onda damga arama! Bu yavru hakkında söylenen sözler birbirini tutmaz. ☙ Biz bu alaca yavruya Rahş deriz. Güzelliği suya, rengi ateşe benzer. ☙ Sahibinin kim olduğunu bilen yok. Biz ona sadece Rüstem'in Rahş'ı deriz. İşte o kadar. ☙ Üzerine eyer vurulalı henüz üç yıl olduğu halde o birçok büyük adamın dikkatini çekti.

Ancak anası yavrusuna kement atıldığını görürse, bir aslan gibi koşup kemendi atanın üzerine saldırır. ☙ Ey yeryüzü pehlivanı! Biz anlamıyor ve bilmiyoruz, ama bu tayın pek çok sırrı olmalı! ☙ Onun için ey akıllı kişi, ondan elini çek, o ejderhanın etrafında dolaşma! ☙ Anası bir kere saldırdı mıydı, aslanın yüreğini de parçalar, kaplanın derisini de!" ☙ Rüstem bu sözleri işitince bu ihtiyar adamın ne demek istediğini anlayarak

Hemen kemendini attı ve o alaca tayın başına geçirdi. ☙ Bunu gören anası derhal azgın bir fil gibi gelerek dişleriyle yavrusunun başındaki kemendi koparmak istedi. ☙ Fakat Rüstem tam bu sırada azgın bir aslan gibi öyle bir bağırış bağırdı ki, bu müthiş sesten hayvancağız şaşırıp kaldı. ☙ Bundan sonra Rüstem onun başına ve boynuna birer yumruk indirerek korkudan titreyen gövdesini yere serdi. ☙ Kısrak yerden sersemlemiş olarak kalktı ve rüzgâr gibi oradan uzaklaşarak sürüye katıldı.

Bunun üzerine Rüstem yere sıkıca basarak kemendin ilmeğini biraz daha sıktı ☙ ve elini uzatıp onu sırtından sıkıca yakaladı, ☙ hiç gevşetmedi. Fakat tay bütün bunlara rağmen kendisine hiç dokunulmamış gibi dimdik duruyordu. ☙ Bunu gören Rüstem içinden: "İşte benim bineceğim at budur; bununla artık işimi görebilirim!" dedi ☙ ve bir yel gibi sıçrayıp üzerine bindi; gül renkli at artık ona boyun eğmişti.

Rüstem çobana dönerek: "Bu ejderhanın fiyatı nedir? Kim biliyor bunun fiyatını?" diye sorunca, ☙ Çoban: "Eğer Rüstem sensen fiyatını falan sorma, üzerine binip git de İran'ın işlerini yoluna koy! ☙ Bu atın karşılığı İran ülkesidir. Sen yeryüzünü bu atın üzerine binerek düzelteceksin" dedi. ☙ Bu sözler Rüstem'in hoşuna gitti ve gülümsedi, dudakları mercan gibi oldu ve: "İyilik Tanrı'dandır!" dedi. ☙ Kin ve savaş duygularıyla başı kızgındı. Bu gül renkli atı eyerledikten sonra çenesini kaldırıp ağzına baktığında, onun hızlı, kuvvetli,

Zırhını, tulgasını, gürzünü, vücudunu, ellerini ve kollarını taşımaya elverişli, cins bir at olduğunu anladı. ☙ Bu ata çok iyi bakmaya başladılar. Öyle ki, göz değmemesi için her gece çöreotu yakıp onu tütsülediler. ☙ Sağa sola hareket ederken bir ceylana benzeyen bu at, savaş alanına girdiği zaman hızlı koşan bir canavara dönüşüyordu. ☙ Çenesi yumuşak, ağzı köpüklü, ayakları düzgün, sağrısı yuvarlak, güzel yürüyüşlü ve uyanık yürekliydi. ☙ Zâl'ın gönlü bu görülmemiş yürüyüşlü atla üstündeki kutlu biniciye baktıkça bahar gibi neşeleniyordu.

Derhal hazinelerinin kapısını açtı, ne bugünü ne de yarını düşündü, herkese altınlar dağıttı. ☙ Keyânî şahları zamanında âdet olduğu üzere bir padişahın yola çıktığını bildirmek için, ☙ filin sırtında duran ve yedi madenden yapılmış olan büyük bir bardağın içine aynı madenlerden yapılmış bir mühre attı. ☙ Bunun çıkardığı ses birkaç mil uzaktan duyuldu, böylece padişahın yola çıktığı haberi herkese bildirildi.

ZÂL'IN EFRÂSİYÂB'A KARŞI ORDU GÖNDERMESİ

Davulların, boruların, azgın fillerin ve Hint çıngıraklarının seslerinden

Zâbilistan'da bir kıyamettir koptu. Yer ölülere: "Kıyamet günüdür, mezarlarınızdan kalkınız!" diye bağırdı. ☙ Zâbil'den öyle bir ordu yola çıktı ki, bu ordunun erleri pençelerini kanla yıkamış aslanlar gibiydi. ☙ Ordunun önünden Rüstem ve ardından da yaşlı, tecrübeli pehlivanlar yürüyorlardı. ☙ Vadiler, ovalar ve yeşillikler bu ordunun erleriyle öylesine dolmuştu ki, onların üzerinden karga bile uçmaya cesaret edemezdi. ☙ Davullar geceleri de susmadı. Ordunun kalabalığından dünyanın ne başı belliydi ne de sonu...

Zâl bahçelerde güllerin açtığı bu mevsimde ordusunu Zâbilistan'dan yola çıkardı. ☙ Öte yandan Zâl'ın yola çıktığını duyan Efrâsiyâb'ın da uykusu ve rahatı kaçtı. ☙ Yemeyi ve içmeyi bırakarak o da hemen ordusunu Rey'e bağlı Hâr'a, o sulak ve ka-

mışlık ovaya götürdü. ۞ İran'daki çöl yolundan bu savaş alanına ardı arkası kesilmeden asker yağdı. ۞ İki ordu arasındaki mesafe iki fersah kadar kalınca komutan Zâl dünya görmüş pehlivanları huzuruna çağırdı ve:

"Ey akıllı, dünya görmüş ve nice büyük işler başarmış pehlivanlar! ۞ Biliyorsunuz büyük bir ordu hazırladık ve bu orduyla pek çok iş başarmak istiyoruz. ۞ Fakat ortaya esaslı bir fikir atan olmadı. Saltanat tahtımız padişahsız ve ordumuz komutansızdır. ۞ Kutlu Zev tahta çıktığı zaman bütün dünya onu beğenmişti. ۞ Bu padişahlık tahtına ve kemerine yine Keyânî soyundan biri lazım.

Mûbedlerden biri bana bir zamanlar padişahlığın gücüne ve gürzüne sahip birisini göstermişti, ۞ ki o da Ferîdun'un soyundan, güç ve adalet sahibi pehlivan Keykubâd'dır!" dedi.

RÜSTEM'İN KEYKUBÂD'I ELBURZ DAĞINDAN GETİRMESİ

Kutlu Zâl bundan sonra Rüstem'e: "Gürzünü al, harekete geç; ۞ yanına bir ordu alıp süratle Elburz dağına git. ۞ Eğer gece gündüz hiç durup dinlenmeden, hızla devam edersen, oraya iki haftada ulaşabilirsin.

Önce Keykubâd'a selam ver, saygı göster. Ancak huzurunda fazla da kalma. ۞ Ona de ki: Ordu, padişahlık tahtını hazırlamış, süslemiş, seni bekliyor! ۞ Keyânî tahtına senden daha çok yaraşanını gören yok. Ey padişah, imdadımıza sen yetiş!" ۞ Zâl bu sözleri söylerken, Rüstem kirpikleriyle yerleri süpürüyordu. ۞ Sevinçle, Rahş'ın sırtına atladığı gibi koşarak Keykubâd'ın yanına gitti.

Yollarda, Türk ordusundan birçok öncü, bu kin peşinde koşan Rüstem'e saldırdı. ۞ Rüstem elindeki öküz kafası şeklindeki gürzle bu ünlü pehlivanlarla savaşmaya başladı. ۞ Bir yandan naralar atarken, bir yandan da büyük bir taşkınlıkla elindeki gürzü onlara öylesine indirdi ki, ۞ Türklerin akılları başlarından gitti. Rüstem birçoğunu dermansız bıraktı, onları yere serip öldürdü. ۞ Rüstem'in üzerine saldıran bütün Tûranlı savaş erleri nihayet kaçıştılar.

Gözleri yaşlı, yürekleri kanlı bir halde Efrâsiyâb'ın yanına gittiler ۞ ve bütün olup biteni ona anlattılar. Efrâsiyâb bu olanlara çok üzüldü; ۞ Türklerce Kalun denilen ve savaşlarda şaşılacak işler yapan pehlivanın yanına gelmesini buyurdu. ۞ Kalun huzura gelince Efrâsiyâb: "Ordudan bir miktar atlı ayırarak, bu atlılarla beraber hemen padişahın sarayına git! ۞ Cesur, akıllı ve ihtiyatlı davran; kendini koru, çok uyanık ol!

Çünkü İranlılar kötü insanlardır, habersizce öncülere saldırırlar!" dedi. ۞ Kalun kılavuzlarla birlikte Efrâsiyâb'ın yanından ayrıldı ۞ ve azgın filler ve savaşçılarla birlikte İranlıların geçecekleri yolları tuttu. ۞ Diğer taraftan da yiğit Rüstem İran padişahına doğru yoluna devam ederken ۞ Elburz dağından bir millik uzaklıkta, çok güzel,

Ağaçlık ve sulak bir yere geldi. Burada bazı gençler oturuyordu. ۞ Suyun kenarına bir taht kurulmuş, üzerine de misk ve gülsuyu dökülmüştü. ۞ Gölgelikteki bu tahtın üstünde de ay gibi parlak yüzlü bir genç oturuyordu. ۞ Onun karşısında da birçok pehlivan, büyüklerin geleneklerine uygun olarak, bellerine kemer bağlamış saf saf duruyorlardı. ۞ Bu toplantı cennet gibi renk renk süsleri ve nakışlarıyla tam padişahlara yaraşır bir toplantıydı.

Rüstem'i uzaktan görür görmez kalkıp karşıladılar ve: ۞ "Ey ünlü pehlivan! Buradan bizi çiğneyerek böyle geçip gidemezsin. ۞ Mademki yolun buraya düştü, rica edelim de burada konakla. Biz ev sahibi, sen de bizim konuğumuz ol. ۞ Burada biraz eğlen, senin gibi ünlü bir pehlivanın şerefine şarap içelim!" dediler. ۞ Rüstem de: "Ey ünlü ve seçkin pehlivanlar!

Benim çok önemli bir iş için Elburz dağına gitmem lazım. ۞ Benim bu işten geri kalmam doğru olmaz. Birçok güçlükle karşı karşıyayız. ۞ Düşman İran ülkesini tamamıyla kaplamıştır. Bütün aileler yastadır. ۞ İran tahtının padişahsız kaldığı böyle bir zamanda benim oturup sizinle şarap içmem yakışır mı?" dedi. ۞ Onlar yeniden: "Ey ünlü pehlivan! Eğer sen böyle doğruca Elburz'a gidiyorsan,

Orada kimi bulman gerektiğini bize söylemen uygun olur. ۞ Biz o kutlu yerin erleriyiz. Meclisimizi şimdilik buraya kurduk. ۞ Biz bir yandan hem dostluğumuzu ilerletir, bir yandan da oraya gitmen için sana kılavuzluk ederiz!" dediler. ۞ Rüstem: "Orada çok temiz yaradılışlı bir padişah varmış. ۞ Ferîdun'un soyundan olan o adalet sahibi ve muradına ermiş padişahın adı da Keykubâd'mış.

Eğer içinizden biri onun yerini biliyorsa bana gösteriversin!" deyince, ۞ o meclisin en büyüğü: "Ben Keykubâd'ın yerini biliyorum. ۞ Eğer sen atından inip de evimize konuk olur ve yüzünün ışığıyla ruhumuzu aydınlatırsan, ۞ o zaman ben de sana onun yerini ve nasıl bir insan olduğunu söylerim!" dedi. ۞ Rüstem Keykubâd hakkında kendisine bilgi verileceğini duyunca bir yel gibi atından atladı ve

Koşa koşa onların nehrin kenarında bulunan yerlerine gitti. Orada hep birlikte bir ağacın gölgesine oturdular. ۞ O genç adam altın tahtına oturdu ve bir eliyle Rüs-

tem'in elini tuttu, ☙ öteki eliyle de bir kadehe şarap doldurarak, oradaki hür pehlivanların şerefine içti. ☙ Bundan sonra kadehi bir daha doldurup Rüstem'e vererek: "Ey ünlü pehlivan! ☙ Sen bana Keykubâd'ı ve yerini sordun... Sen bu adamı kimden duydun?" diye sordu.

Rüstem dedi ki: "Ey pehlivan! Ben ona yürekten bir sevinçle bir müjde getirdim. ☙ İran tahtı hazırlanıp süslendi. Memleketin büyükleri şimdi onu padişahlığa çağırıyorlar. ☙ Büyüklerin büyüğü olan Zâl-i Zer, ☙ yani babam bana: Elburz'a kadar gidip Keykubâd'ı ve cesur ordusunu gör. ☙ Önce onu padişahlar gibi selamla, ama yanında çok kalma.

Kendisine, padişahlık tahtının hazırlandığını ve bütün pehlivanların onu istediklerini söyle!" dedi. ☙ "Eğer onun yerini bana söyleyecek olursan, onu padişahlık tahtına çıkarmış olursun!" ☙ O cesur delikanlı Rüstem'in bu sözleri üzerine gülümsedi ve: "Ey pehlivan! ☙ Ferîdun'un soyundan olan Keykubâd benim! Bütün atalarımın adlarını bilir ve sayarım," dedi. ☙ Bunu duyan Rüstem derhal tahttan inerek ona saygılarda bulundu ve:

"Ey yeryüzü padişahlarının padişahı! Bütün cesur pehlivanların sığınağı ve büyük adamların dayanağı! ☙ İran tahtı senin isteklerine boyun eğsin. Bütün azgın filler senin tuzağına düşsün! ☙ Padişahlık tahtının üzerinde ebedi ol, büyüklüğün hiç eksilmesin! ☙ Ben, pehlivan ve komutan Zâl'dan, sen yeryüzü padişahına selam getirdim. ☙ Eğer padişah bu kuluna izin verirse ağzımı açıp birkaç söz söyleyeyim!" dedi.

Bunun üzerine cesur Keykubâd yerinden doğruldu ve bütün aklını onun sözlerine sundu. ☙ O zaman Rüstem de söze başlayıp İran komutanının gönderdiği haberleri bildirdi. ☙ Bu sözler bitince padişah Keykubâd'ın sevinçten yüreği oynadı ve hurma şarabını getirterek Rüstem'in şerefine içti. ☙ Rüstem de: "Sen şanlı Ferîdun'un bir örneğisin! Rüstem seni görmekle mutlu oldu. ☙ Yeryüzü padişahlığının tahtı ve Keyânîyânın tacı hiçbir zaman sensiz kalmasın!"

Diyerek onun şerefine bir kadeh şarap içti. ☙ Derken çalgıların sesleri yükselmeye başladı, zevk ve neşe arttı, keder eksildi. ☙ O zaman padişahlar padişahı Keykubâd, Rüstem'e: "Ben şu aydın canımla bir rüya görmüştüm. ☙ Rüyamda, güneş gibi bir taç taşıyan iki akdoğan İran tarafından ☙ süzülerek bana doğru geldiler ve o tacı başıma koydular.

Uyandığım zaman, gördüğüm bu iki akdoğanın getirdiği parlak taçla yüreğim ümit-

le dolmuştu ☙ ve bunun üzerine bu derenin kenarına şu gördüğün meclisi kurmuştum. ☙ İşte şimdi rüyamda gördüğüm doğanlar sen oldun. Cesur padişahların tacına ait olan müjdeyi senden almış oldum!" dedi. ☙ Rüstem padişahın o parlak taç, doğanlar ve ay gibi rüyasını dinledikten sonra ☙ ünlü kişilerin padişahına: "Gördüğün bu rüya sana peygamberlerin verdikleri bir işarettir.

Şimdi kalk da İran'ın yolunu tutalım ve dostluk kurmak üzere kahramanların yanına gidelim!" dedi. ☙ Bunun üzerine Keykubâd yerinden bir ateş gibi fırlayarak ayaklarını atının üzengisine geçirdi. ☙ Rüstem de yerinden yel gibi fırlayarak kemerini kuşandı ve Keykubâd'la birlikte yola koyuldu. ☙ Gece gündüz hiç uyumadan atlarını sürdüler. Yolda yine Tûran ordusunun öncüleriyle karşılaştılar. ☙ Kalun onların geldiğini görür görmez savaşmak için ortaya çıktı.

Bunun üzerine İran padişahı da ordusuna savaş düzeni vermek istedi. ☙ Fakat Rüstem: "Ey padişah! Senin tutup da böyle bir savaşa girişmene ne lüzum var? ☙ İşte ben, Rahş'ım, onun zırhı ve gürzüm varken hangi düşman karşımda durabilir? ☙ Bana yüreğim, pazılarım ve gürzüm yeter, Tanrı'dan başka koruyucu istemem! ☙ Bu kollar ve altımda da şu gül renkli at varken benim gürzümle kılıcıma kim karşı koyabilir?" deyip,

Hemen atını oynatarak, bir kahramana yakışacak şekilde gürzünü bir sağa bir sola indirmeye başladı. ☙ Düşmanlardan birini tutup ötekine çarpıyor, beyinlerini burunlarından akıtıyor; ☙ atlıları pençesiyle yakalayarak birer birer eyerlerin üstünden alıp yerlere seriyordu. ☙ Kuvvetli elleriyle onları kaldırıp yere öyle vuruyordu ki, kafaları, boyunları, belleri kırılıyordu. ☙ Kalun, Rüstem'in bu halini görünce onu, bağlarından kurtulmuş, eline bir gürz alıp kemendini atının eyerine asmış bir dev sandı.

Rüzgâr hızıyla onun üzerine saldırdı ve mızrağını savurduğu gibi zırhının bağını kopardı. ☙ Bunu gören Rüstem hemen onun elinden mızrağını alıverdi. Kalun onun bu cesareti karşısında şaşırıp kaldı. ☙ Rüstem onun mızrağını aldıktan sonra dağlardan gelen gök gürültüsü gibi bir nara atarak, ☙ Kalun'a bir mızrak savurdu. Mızrak Kalun'un vücuduna saplanınca, Rüstem de onu, atının eyerinden alıp mızrağın ucunu yere sapladı ve öylece bekledi. ☙ Kalun şişe geçirilmiş bir kuşa dönmüştü. Ordusunun bütün erleri onun düştüğü bu duruma şahit oldu.

Rüstem onun beynini akıtarak intikamını aldıktan sonra onu öylece düşkün bir vaziyette yerde bıraktı ve atını sürüp oradan uzaklaştı. ☙ Diğer atlılar da Kalun'u yer-

de öylece bırakıp Rüstem'in ardından oradan ayrıldılar. ۞ Kalun'un ordusu böylece Rüstem'in önünde bozguna uğradı, talihi tersine döndü. ۞ Rüstem o atlı öncülerin bir kısmını öldürdükten sonra sulak ve yeşillik dağlara doğru giderek oraya kondu. ۞ Orada, gecenin karanlığı basana kadar kendisine çeki düzen vermek, pehlivanlık elbisesini, tacını ve atını hazırlamakla uğraştı.

Geceleyin de bu ileriyi gören pehlivanla İran padişahı birlikte vakit geçirdiler. ۞ Aynı gece Rüstem onu alıp Zâl'ın yanına götürdü. Fakat bunu gizli tuttu. ۞ Mûbedler toplandılar, bir hafta görüşüp tartıştıktan sonra ۞ yeryüzünde Keykubâd'a benzer başka bir padişahın daha bulunmadığı konusunda karara vardılar. ۞ Keykubâd'la birlikte böylece bir hafta şarap içip eğlendiler.

Sekizinci gün de fildişinden tahtı süsleyip üzerine padişahlık tacını koydular.

KEYKUBÂD
SALTANATI YÜZ YILDI

Keykubâd, Keyânîyân tahtına oturarak, başına mücevherlerle süslü tacını koydu. ۞ Destan, savaşçı Kâren, Geşvâd, Horrâd ve Borzin gibi ۞ ileri gelen pehlivanlar toplanıp padişahın yeni tacının üzerine mücevherler saçtılar. ۞ Sonra ona Türklere karşı hazırlık yapmasını söylediler.

Keykubâd büyüklerin bu sözü üzerine kalkıp orduyu savaş düzenine soktu. ۞ Ertesi gün de ordunun yola çıkması için buyruk verdi. Bu savaş hazırlığıyla ordugâhtan bir kıyamettir yükseldi. ۞ Rüstem savaş kıyafetlerini kuşandı ve kudurmuş bir fil gibi tozu dumana kattı. ۞ İranlıların hepsi savaş düzenine girdiler ve kemerlerini bağlayarak kan dökmeye hazırlandılar. ۞ Ordunun bir yanında Kâbil'in sahibi Mihrâb, bir yanında pehlivan Gostehem,

Ortada savaşçı Kâren ve ordular bozan pehlivan Geşvâd, ۞ önde peşi sıra azgın fillerin olduğu Rüstem pehlivan, ۞ onların arkasında da Zâl ve Keykubâd vardı. Yani ordunun bir yanında ateş varsa, bir yanında da ortalığı kasıp kavuran bir kasırga var demekti. ۞ Ve en önde de sarı, kırmızı ve menekşe renkleriyle yeryüzünü kaplayan Kâve'nin bayrağı gidiyordu. ۞ Yer, Çin denizi üzerindeki bir gemi gibi sallanmaya başladı.

Ovalar ve otlaklar üst üste ve birbirine geçmiş gibi duran kalkanlardan görünmez bir hale gelmişti. Kılıçlar da bunların arasında birer meşale gibi parıldıyordu. ۞ Yer-

yüzü baştan başa kapkara bir denize dönmüştü ve kılıçların parıltısı onun üzerine yakılmış yüz binlerce mum gibi görünüyordu. ☙ Boruların sesleri ve erlerin naralarıyla güneş yolunu şaşırmış gibiydi. ☙ Başı sonu görünmeyen bu iki ordu harekete geçti. ☙ Akranları arasında seçkin olan Kâren her saldırışta ileri gelen düşman pehlivanlardan onunu yere seriyor;

Bazen sola, bazen sağa saldırıyor ve her defasında düşmandan intikam alıyordu. ☙ Gürzü, kılıcı ve uzun mızrağıyla Türklerin seçkin pehlivanlarını öldürüp ☙ savaş alanını ölülerle bir dağ haline getirdi. Türklerin cesur pehlivanları nihayet onunla savaşmaktan yorgun düştüler. ☙ Bu cesur pehlivan bir ara Şemâsâs'ın erkek bir aslan gibi coşarak savaşmakta olduğunu görünce, ☙ hemen köpüre köpüre yanına gidip keskin kılıcını belinden çıkardı ve:

"Ben ünlü pehlivan Kâren'im!" diye seslendikten sonra o keskin, parlak ve zehirli kılıcını başına indiriverdi. ☙ Şemâsâs pehlivan da tepetaklak olup atından düştü ve hemen orada öldü. ☙ İşte bu kocamış felek böyle dönektir; bazen yaya bazen de oka benzer...

RÜSTEM'İN EFRÂSİYÂB'LA SAVAŞMASI

Rüstem, Kâren'in başardığı işleri ve nasıl savaştığını gördükten sonra ☙ babasının yanına gelerek: "Ey yeryüzü pehlivanı! Bana söyle:

Peşeng'in o kötü oğlu kimdir? Hangi taraf için savaşıyor? ☙ Elbisesi nasıl ve bayrağını nereye dikmiş? Şu menekşe renkli bayrak yoksa onun mu? ☙ Bütün bunları bana anlat ve göster ki, onunla savaşmaya gideyim ve onu yenerek kahramanlar arasındaki yerimi yükselteyim! ☙ Eğer ay ve güneş bana yâr olursa, onu yüzükoyun ve sürüye sürüye padişahın yanına kadar getireceğim!" dedi. ☙ Zâl da ona dedi ki: "Ey oğul! Aklını başına topla da beni dinle!

Bana sorduğun Türk, erkek bir ejderha gibi savaşır, nefes verirken ateşler saçar, intikam almak için savaşa başladı mıydı bir bela bulutu kesilir. ☙ Onun bayrağı da elbisesi de karadır. Kolları demir kaplı, külahı da demirdendir. ☙ Üzerindeki demir zırh altın işlemelidir, tulgasının üzerinde de kara bir bayrak vardır. ☙ Ondan kendini çok iyi koru; çünkü o çok uyanık ve cesur bir pehlivandır!" ☙ Rüstem: "Ey pehlivan! Sen sakın benim için üzülme!

Dünyayı yaratan Tanrı benim yardımcım; yüreğim, kılıcım ve pazılarım da beni ko-

ruyan birer kaledir!" dedikten sonra ۞ tunç toynaklı Rahş'ını sürdü. O öküz kuyruklu at hemen coştu ۞ ve köpükler saça saça Tûran ordusunun önüne geldi. Ordusunun desteği olan bu aslan Rüstem bir nara atınca, ۞ savaş alanında bir çocuğun dolaştığını fark eden Efrâsiyâb şaşırıp kaldı. ۞ Yanında bulunan pehlivanlara: "Bu bağlarından boşanmış ejderha da

Kim? Ben tanımıyorum. Bunun adı ne?" diye sordu. İçlerinden biri: "Bu, Sâm oğlu Destan'ın oğludur! ۞ Görmüyor musun, elinde de Sâm'ın gürzü var. Gençtir ve savaşıp ün kazanmak sevdasındadır," dedi. ۞ Bunun üzerine Efrâsiyâb dalgaları yara yara ilerleyen bir gemi gibi ordusunun safları arasından geçip savaş alanına geldi. ۞ Rüstem onu görür görmez, ayaklarıyla atının karnını sıkıştırıp üzerine doğru yürüdü ve o ağır gürzünü boynuna indirdi. ۞ Yanına iyice yaklaşınca ağır gürzünü tekrar eyerine astı.

Onu belinden yakalayıp, hadeng ağacından yapılmış olan eyerinin üzerinden aşağıya aldı. ۞ Böylece onu sürüye sürüye Keykubâd'ın yanına götürmek ve bu savaşta yaptığı ilk karşılaşmanın sonucunu ona göstermek istedi. ۞ Fakat Efrâsiyâb'ın kemeri Rüstem'in pençesine dayanamayarak kopunca Efrâsiyâb baş aşağı yere düştü ve adamları hemen etrafını sardılar. ۞ Efrâsiyâb'ın pençesinden kurtulması Rüstem'in canını çok sıktı; hırsından, ellerinin üstünü ısırdı ۞ ve kendi kendine: Ben niçin onu kollarının altından tutmadım da kemerinden tuttum, diye hayıflandı.

Fillerin sırtındaki davulların ve çıngırakların sesleri birkaç mil öteden bile duyulabiliyordu. ۞ Biraz sonra da padişaha şu müjdeli haber geldi: "Rüstem düşman ordusunun merkezini yardı. ۞ Türk komutanının yanına kadar yaklaşınca artık komutanın bayrağı görünmez oldu. ۞ Rüstem onu belinden yakalayıp yere yuvarladı. Bunun üzerine Türkler arasından bir feryattır yükseldi. ۞ Türk pehlivanları yetişerek komutanlarının etrafını kuşattılar ve onu yaya olarak alıp götürdüler.

Türklerin komutanı Efrâsiyâb, Rüstem'in elinden böylece kurtulduktan sonra da hızlı koşan bir ata bindi ۞ ve canını kurtarmak için ordusunu bırakıp çöllerin yolunu tuttu!" ۞ Keykubâd bu müjdeyi alır almaz ordusunun derhal harekete geçerek, rüzgâr hızıyla ۞ Tûran ordusunun üzerine yürümesini, onların kökünün tamamen kazınmasını buyurdu. ۞ Kubâd yerinden bir ateş gibi fırlayınca, ordu da rüzgârdan dalgalanan bir deniz gibi kabardı.

Bir yandan Zâl, bir yandan da aslan Mihrâb cesaretle savaşa giriştiler. ۞ Her taraftan "vur, tut!" sesleri yükselmeye başladı. Hançerler parlıyor, oklar yaralar açıyor-

du. ۞ Pehlivanların başlarındaki altın tulgaların ve ellerindeki altın kalkanların üzerine inen baltaların seslerinden kafalar sersemleşti. ۞ Yeryüzünün bir katı, atların ayakları altında toz bulutu haline gelip göklere yükseldi. Böylece gök sekiz kat olurken, yer altı kat kaldı. ۞ Zâl, kolunun kuvveti sayesinde iyi bir ad kazanan oğluna baktı, baktıkça da

Onu böyle hünerli ve erdemli görmekten duyduğu gururla yüreği kabardı. ۞ Bu savaşta Rüstem nice pehlivanların kafalarını, göğüslerini, ayaklarını ve ellerini kesti, kırdı, yırttı, bağladı. ۞ Bu aslan bir seferde bin yüz altmış cesur pehlivan öldürdü. ۞ Türkler ordularını mûbedlerin önlerinden geçirerek Damgan'a doğru geri çekildiler. ۞ Oradan da Ceyhun'a yöneldiler. Gönülleri kederli,

Silahları dökük, kemerleri kopuk, elleri ve ayakları kırık, borularla davulları kaybolmuş bir halde gittiler. ۞ İran ordusunun bütün pehlivanları da İran padişahının yanına gittiler. ۞ Her biri ganimet olarak aldığı hazineyi taşımaktan yorulmuş ve yanlarında ayrıca Türklerden takım takım tutsaklarla ۞ yerlerine döndüler ve yeryüzü padişahını övdüler, ona dualar ettiler. ۞ Öte yandan Rüstem de savaştan dönünce İran padişahının yanına geldi.

Padişah bir yanına o ünlü pehlivanı, bir yanına da babası Zâl-i Zer'i oturttu.

EFRÂSİYÂB'IN BABASININ YANINA GİTMESİ

Efrâsiyâb kaçtığı taraftan hızla Ceyhun kıyısına geldi. ۞ Bir hafta nehrin yakınındaki bir yerde kalıp dinlendikten sonra, sekizinci gün olanca kızgınlığı ve enerjisiyle yola çıkmaya hazırlandı. ۞ Peşeng'in oğlu yüreği kuşkular, dilinin ucu da sözlerle dolu olarak babasının yanına girdi ve: ۞ "Ey ünlü padişah! Bu savaşı sen istedin bunun için günahı da senin boynunadır!

Her şeyden önce geçmiş zamanlardaki büyükler bir padişahın sözünde durmamasını asla iyi karşılamamışlardır. ۞ Bundan başka, yeryüzü henüz İrec'in soyundan temizlenmiş, yani zehir panzehire dönmüş değildir. ۞ Bir padişah gidince onun yerine bir başkası gelir. Dünyayı hiç sahipsiz bırakırlar mı? ۞ Gerşâsp ölünce hemen Keykubâd geldi ve başına padişahlık tacını koyarak yeni bir kin ve düşmanlık kapısı açtı. ۞ Sâm'ın soyundan da bir binici dünyaya gelmiş ve Destan ona Rüstem adını vermiş.

O, yeryüzünü soluklarıyla yakacak olan bir timsaha benziyor. ۞ Ne iniş tanıyor ne

de çıkış! Elindeki kılıç ve gürzle her yana saldırıyor, ☙ gürzünü her sallayışında hava çatır çatır yanlıyordu. Benim canım onun karşısında bir avuç toprak bile etmiyor. ☙ Ordumuzu yarıp darmadağın etti. Yeryüzündeki hiç kimse bu kadar şaşılacak bir iş görmemiştir! ☙ Ordunun bir kanadında benim bayrağımı gördüğü gibi ağır gürzünü atının terkisine asarak bana yetişti.

Beni, hadeng ağacından yapılmış olan eyerimin üzerinden, sivrisinek kadar bile ağırlığı olmayan bir şeymişim gibi aşağı aldı. ☙ Belimdeki kemerle, üzerimdeki elbisenin bağları kopunca pençesinden kurtulup ayaklarının altına düştüm. ☙ Bu kuvvet aslanlarda bile yoktur. Onun ayakları yerdeyken başı sanki bulutlara değiyordu. ☙ Bereket versin, savaş binicilerim yetişti de beni o kaya parçası gibi pehlivanın elinden çekip kurtardılar. ☙ Sen benim nasıl bir padişah yüreğine, pençesine ve cesaretine sahip olduğumu bilirsin.

Böyle olduğu halde o pehlivanın elinde bir sivrisinek gibi kala kaldım. Onun gücü ve cesareti benim ruhumu tasayla doldurdu. ☙ O öyle fil gövdeli ve aslan pençeli bir pehlivan ki, ona karşı ne akıl para eder, ne bilgi, ne düşünce ne de öğüt... ☙ O, azgın bir file benzeyen atının dizginini bıraktı mıydı önüne artık dağ mı çıkmış, mağara mı, ova mı... hepsi bir! ☙ O ünlü kahramanın başına binden fazla gürz darbesi indiği halde bunların hiçbirinden etkilenmedi, ☙ sanki başı demirden, tunçtan yahut taştan yapılmıştı.

Onun gözünde denizlerin de, dağların da, yırtıcı aslanların ve azgın fillerin de bir değeri yok! ☙ Savaş onun için bir eğlence, bir oyun... Avlanıyormuş gibi savaşıyordu. ☙ Şayet Sâm'da bu kadar güçlü olsaydı şu an yeryüzünde Türklerin bir pehlivanı bile yaşıyor olmazdı. ☙ Senin ordun onunla savaşamaz. Bunun için onunla barışmaktan başka hiçbir çaren yok. ☙ Ben yeryüzüne hâkim olmak isteyen bir pehlivanım! Her zaman senin ordunun dayanağı ve sıkıntılı anlarında da senin desteğinim!

Ancak benim de onunla savaşabilecek kuvvetim kalmadı. Sen artık onunla bir barış yapmaya çalış. ☙ Kahraman Ferîdun'un vaktiyle yiğit Tûr'a verdiği yerler ☙ şimdi senindir ve bu paylaşımda yerindedir; artık geçmiş zamanlara ait intikamdan vazgeçmek gerek! ☙ Eğer böyle yapmaz da İran'la savaşırsak dünyayı başımıza dar etmiş oluruz. ☙ Bilirsin ki bir şeyi görmek, onu başkasının ağzından duymaktan iyidir. Bir şey hakkında başkasından bilgi edinmeye çalışmak boş bir iştir.

Sen İran'la savaşmayı oyun sandın, fakat görüyorsun ki, bu oyun ordun için pek

uzun sürdü. ۞ Bugünün işini yarına bırakma. Yarının ne getireceğini kim bilebilir ki? ۞ Gül bahçesi bugün taptaze güllerle doluyken ondan faydalanmazsan, yarın gittiğin zaman koparacak bir tek gül bile bulamazsın. ۞ Bir kere bak da, ne kadar altın tulga, kalkan, eyer, ۞ altın dizginli arapatı ve altın kınlı Hint kılıcı mahvolup gitti, gör...

Bunların dışında nice nice pehlivanlar bu savaşta düşkün bir hale geldiler ve ölüp gittiler. ۞ Gelbâd, erkek aslanları avlayan cesur Bârmân, ۞ Zâl'ın ezip parçaladığı, ağır gürzüyle kuvvetini kendisine gösterdiği Hâzervân, ۞ kuvvetiyle bütün orduya destek olan Kâren'in öldürdüğü Şemâsâs hep bunlar arasındadır... ۞ Bunların dışında bu savaşta on bin pehlivanımız daha öldürüldü.

Ve hepsinden de kötüsü ünün ve şerefin mahvoldu ki, işte asıl bunu geri getirmek imkânsızdır! ۞ Evet, ben Eğrîres gibi ünlü bir pehlivanı öldürdüm, ama ۞ bu dünyada iyiliğin de, kötülüğün de hesabı bugün olmazsa yarın muhakkak soruluyor. ۞ İşte ben de cezamı çektim. İleri gelen pehlivanların hepsi, arkalarında bayrakları olduğu halde önüme çıktılar ۞ ve ben perişan bir halde savaştan kaçarken bana o felaket gününü, o işlediğim suçu hatırlattılar.

Sen şimdi bu olanları bir yana bırak da hemen Keykubâd'la barışmaya bak. ۞ Bundan başka bir emele kapılacak olursan, bil ki düşman ordusu seni dört bir yanından kuşatacaktır. ۞ Bir taraftan, parlak güneşi andıran ve savaşta kendisiyle başa çıkılmayan Rüstem; ۞ diğer taraftan, savaştan gözü yılmak nedir bilmeyen savaşçı Kâren; ۞ bir taraftan, ordusunu Âmul'a doğru süren altın külahlı Geşvâd ve

Başka bir taraftan da padişahın komutanı, Kâbil'in hâkimi, iyi düşünüşlü ve şatafatlı Mihrâb gelecek," dedi.

PEŞENG'İN KEYKUBÂD'DAN BARIŞ İSTEMESİ

Tûran padişahının gözleri yaşardı. Efrâsiyâb'ın kafasında ۞ böyle birtakım iyi düşüncelerin olmasına ve ruhunun adalete doğru yönelmesine şaşırıp kaldı. ۞ Hemen gönlü uyanık bir adam seçerek âdet olduğu üzere İran'a gönderdi. ۞ Erjeng'in resimleri gibi süslü, güzel sözlerle ve türlü türlü sanatlarla bezenmiş bir mektup yazdırdı:

"Bizim gibi yaratıklara kendisine şükretme gücünü bağışlayan ve güneşle ayı yaratan Tanrı'nın adıyla söze başlarım. ۞ İşte o Tanrı, soyundan geldiğimiz Ferîdun'a

rahmet eylesin! ۞ Ey ünlü Keykubâd! Şimdi beni dinle. Ben seninle, padişah hakkı gözeten bir adam gibi konuşacağım! ۞ Tûr, taht ve taç yüzünden iyi yaradılışlı İrec'e pek çok kötülük yaptı. ۞ Fakat artık bu yapılan kötülüklerin konuşulacağı zaman geçmiştir; bu savaşlara bir son vermek gerek!

Her ne kadar bu intikam duyguları İrec'in zamanında başladı ve Menûçehr'in zamanında da daha çok şiddetlendiyse de, ۞ biz Ferîdun'un yaptığı adaletli paylaşıma razı olalım. ۞ Onu olduğu gibi kabul edelim; büyüklerin geleneğinden ve tuttukları yoldan dönmeyelim. ۞ Bizim ordugâhımızdan Mâverâünnehir'e kadar olan yerler ۞ Ferîdun'un zamanında da bizimdi. İrec'in bu sınırın dışındaki ülkelerde gözü yoktu.

İrec'in payıysa Ferîdun'un kutluladığı İran'dı. ۞ Eğer biz bu paylarımıza razı olmaz da savaşmaya kalkışırsak dünyayı başımıza dar ederiz. ۞ Sonunda hissemize düşecek olan, Tanrı'nın gazabıyla üzerimizdeki kılıç yaraları olur ve her iki dünyanın da nimetlerinden yoksun kalırız. ۞ Artık biz de pehlivan Ferîdun'un yeryüzünü Selm, Tûr ve İrec'e pay etmesi gibi ۞ paylaşıp, hissemize düşenle yetinelim! Çünkü dünya bu kadar kötülüğe, bunca felakete katlanmaya değmez.

Yaşlı Zâl'ın saçları kar gibi aktır, ama yeryüzü dökülen kahramanların kanlarıyla kıpkırmızı oldu. ۞ Sonuçta hiç kimse bu dünyada kendi vücudundan daha büyük bir yere sahip olamaz. ۞ Olacak şey, baştan başa kefene sarılıp beş altı karışlık bir yere girmektir. ۞ Bundan başka şu fani dünyadaki ömrümüzse hırs, tamah ve kederle geçer. ۞ Eğer Keykubâd söylediklerime razı olacak olursa, akıllı kişi zaten doğruluktan yüz çevirmez,

Biz de Ceyhun'u geçmek ve size saldırmak şöyle dursun, rüyamızda bile orayı görmeyeceğimize söz veririz. ۞ Belki bu sayede her iki ülke de gönderdiğimiz bu haberle alınacak karardan memnun kalır!" ۞ Padişah bu mektubu bitirip mühürledikten sonra İran'a gönderdi. ۞ Bir taç, bir altın taht, mücevherler, altın kemerli ve güzel yüzlü köleler, ۞ altın eyerli arapatları ve gümüş kınlı Hint kılıçları gibi değerli armağanları da bu mektupla birlikte yolladı.

Bunları götüren elçi Kubâd'ın huzuruna çıkıp padişahın selamını bildirdi ve mektubu verdi. ۞ Yeryüzüne sahip olan padişah mektubu okuduktan sonra: ۞ "Sen de çok iyi bilirsin ki" dedi, "kin gütme işini biz başlatmış değiliz. ۞ Padişahlık tahtı İrec gibi bir padişahtan boş kaldığı zaman haksızlık yapan önce Tûr oldu. ۞ Bizim zamanımızda da Efrâsiyâb kalktı, suyu geçip İran'a geldi.

Sen onun Nevzer'e ne yaptığını duymadın mı? Onun yaptıkları karşısında hayvanların bile yürekleri kederle dolmuştu. ۞ Üstelik o, akıllı ve anlayışlı bir pehlivan olan Eğrîres'ten öylesine intikam almıştır ki, insanlığa sığmaz! ۞ Mademki bu yaptıklarınıza pişman oldunuz ve yeniden benimle bir antlaşma yapmak istiyorsunuz, peki! ۞ Yoksa benim kin almaktan yana hiçbir korkum yoktur. Şu fani dünyada ben savaşmaya da hazırım! ۞ Sizi suyun öbür kıyısına da geçiririm. Belki böylece Efrâsiyâb'ın yüreği de rahat eder artık!"

Sonra yeni bir antlaşma yazdırarak, büyüklüğün bahçesine yeni bir ağaç daha dikmiş oldu. ۞ Elçi bir kaplan hızıyla mektubu Peşeng'e ulaştırdı. ۞ Peşeng bunun üzerine hazırlığını tamamlayıp ordusunu sürdü ve göklere kadar toz kaldırdı. ۞ Ceyhun'un üzerinden bir yel gibi geçip gittikten sonra Keykubâd onun haberini aldı. ۞ Düşmanın böyle savaşsız olarak çekilmesinden gönlü sevinçle doldu.

Fakat Rüstem padişaha şöyle dedi: "Ey padişah! Savaşmak gerektiğinde tutup da barış yapma! ۞ Bunların daha önce barışmaya niyetleri yoktu. Onları buna zorlayan benim gürzüm oldu!" ۞ Keykubâd da o ünlü Rüstem'e: "Dünyada adaletten daha iyi bir şey bilmiyorum. ۞ O şanlı şerefli Ferîdun'un torunu Peşeng sırf usandığı için savaşmaktan çekiniyor. ۞ Akıllı bir kimse ona haksız ve kötü bir adam gözüyle bakmaz.

Ben Zâbilistan'dan Sind denizine kadar uzanan ülkeler üzerindeki hâkimiyetini bildiren ve bir perent kumaşında yazılı olan antlaşmayı imzaladım. ۞ Sen de şimdi Nîmrûz'un tacını ve tahtını alarak onlara sahip ol ve onlarla yeryüzünü aydınlat! ۞ Bu ülkeler içinden Kâbil'i Mihrâb'a bırak. Ve daima mızrağını boydan boya zehirli suyla tavla. ۞ Çünkü yeryüzü ne kadar geniş olursa olsun bir padişahlık savaşsız yaşayamaz!" dedi. ۞ Bundan sonra halkın padişahı hediye olarak süslü elbiseler hazırlattı ve bunların hepsini Rüstem ile Zâl'a verdi.

Rüstem'in başını altın bir taçla süsledi ve beline de altından bir kemer bağladı. ۞ Bütün yeryüzünü kendisine verince Rüstem onun önünde eğilip yeri öptü. ۞ Bundan sonra da o ünlü Keykubâd: "Büyüklüğün tahtı hiçbir zaman Zâl'sız kalmasın! ۞ Yeryüzü Destan'ın saçının bir teli bile etmez. Çünkü o, büyüklerden ve eski padişahlardan bize yadigâr kalmıştır!" diyerek Zâl'ı övdü. ۞ Daha sonra emir verdi. Beş filin sırtına Nil'in suyundan daha berrak ve daha parlak firuzeden mahfeler koydular.

Ve onların üzerine de altın tellerden örülmüş bir örtü yaydıktan sonra, değerini kim-

senin ölçemeyeceği ۞ bir hazine, altın işlemeli bir padişahlık elbisesi, yakuttan bir taç ve firuzeyle süslenmiş bir kemer yerleştirdiler. ۞ Padişah bunları Sâm oğlu Destan'a gönderdi ve dedi ki: "Bu padişahlık elbisesi senindir; fakat isteğinin bundan daha çok olduğunu ben de biliyorum. ۞ Eğer ömrüm yeterse senin bütün dileklerini yerine getiririm. Öyle ki, seni artık hiçbir şeye muhtaç etmem!" ۞ Ayrıca Kâren'e, Geşvâd'a, Horrâd'a, Borzin'e, Pulâd'a ve

Layık olan diğer bütün pehlivanlara da değerlerince süslü elbise, para, altın kılıç, kalkan, külah ve kemer bağışladı.

KEYKUBÂD'IN İSTAHR'A GİTMESİ

Bu işler de bittikten sonra padişah Fars tarafına doğru gitti. Asıl hazinelerin anahtarları oradaydı. ۞ O zamanlar İstahr'da bütün padişahların övündükleri bir saray vardı. ۞ Bu sarayın sahibi, başında padişahlık tacı bulunan Keykubâd olduğu için herkes o tarafa yönelirdi. ۞ Anlayışlı ve adaletli Keykubâd tahtına çıktığı zaman

Memleketin ileri gelenlerine şunları söyledi: "Bütün yeryüzü benim hükmüm altındadır! ۞ Fil bile sivrisineğe düşmanlık edecek olursa, bence din de adalet de yaralanmış olur. ۞ Ben bu yeryüzünde doğruluktan başka bir şey istemem. Çünkü Tanrı'nın öfkesi insanlara zarar getirir. ۞ Yeryüzünün düzeni benim adaletime ve emeğime bağlıdır. Suyun ve toprağın olduğu her yerde adaletimden faydalanılacaktır. ۞ Hepiniz Tanrı'ya sığının, akıllı olun ve kimseyi incitmeyin.

Vakti yerinde olan kim varsa yesin, yedirsin ve bana dua etsin. ۞ Çalışıp da ekmeklerini kazanamayanların, yiyecekleri olmayanların ۞ sofralarıysa benim sarayımdadır. Herkesin koruyucusu benim!" ۞ Sonra bir ordu toplayarak bütün yeryüzünü dolaştı, her yeri gördü. ۞ Aradan on yıl geçti, ama bu padişahın adaletten şaştığı hiç görülmedi.

Rey'in çevresine kurdurduğu yüz köy gibi, memleketin her tarafına çok güzel köyler kurdurdu. ۞ Sonra yeniden Fars'a doğru yöneldi. Zaman artık ona da pençesini uzatmaya başlamıştı. ۞ Tahtına oturup etrafına mûbedleri, yıldızbakıcıları, memleketin bilginlerini ۞ ve bütün pehlivanlarını topladı. Bunların hepsine yaralı bir gönülle baktı. ۞ Kendinden önce gelip geçmiş olan padişahları iyilikle andı. Böylece adaletiyle yeryüzünü mamur hale getiren Keykubâd,

Yüz yıl mesut olarak yaşadı. Düşün bir kere, yeryüzünde ona benzeyen başka bir padişah daha var mıdır? ۞ Keykubâd yeryüzüne yadigâr olarak dört akıllı oğul bı-

raktı ki, ☙ bunların ilki Kâvûs, ikincisi Âreş, üçüncüsü Peşen, ☙ dördüncüsü de Ermîn'dir. Bunların hepsi de yeryüzünde istedikleri gibi rahat yaşadılar. ☙ Tacı ve tahtıyla yüz yıl rahat bir yaşam süren Keykubâd'ın talihi tersine döndü.

Ölümünün yaklaştığını, yeşil bir yaprağın solması gibi solup gideceğini hissedince ☙ değerli oğlu Kâvûs'u yanına çağırttı ve gerekli sözleri söyledikten sonra ona adaletli ve bağışlayıcı olmasını öğütledi. ☙ Dedi ki: "Biz yükümüzü sardık, işte bu dünyadan göçüp gidiyoruz. Sen benim tabutumu mezarıma bıraktıktan sonra benden boş kalacak olan şu tahta gelir otururbut. ☙ Zaman dediğin şey çok çabuk geçer. Ben bile şimdi o şen şakrak adamlarımla birlikte Elburz dağından henüz gelmiş gibiyim. ☙ Hayata, bu kadar çabuk gelip geçen bir şeye bağlananların aklı yoktur.

Bu dünyada adaletli ve iyi niyetli olursan öbür dünyada bunun karşılığını görürsün. ☙ Eğer hırslarına yenik düşüp kılıcını kınından sıyırırsan, ☙ onunla kendini sıkıntıya sokarsın. Ve sonra da o kılıcı düşmana bırakmak zorunda kalırsın. ☙ Bu dünyada ömrünü üzüntüyle geçirdiğin gibi, öteki dünyada da yerin ancak ateş olur!" ☙ Bunları söyledi ve yeryüzündeki o geniş sarayını bırakıp o daracık tabutun içine girdi.

Bu dünyanın âdeti hep böyledir: İnsanları topraktan meydana getirdikten sonra bu sefer de tutar yele verir! ☙ Keykubâd'ın hikâyesi burada bitti. Şimdi Kâvûs'tan söz açmak gerek...

KEYKÂVÛS
SALTANATI YÜZ ELLİ YILDI

Bir yemiş ağacına şayet serilip serpildiği sırada felekten bir kötülük gelirse, ☙ hemen yaprakları solmaya, kökü kurumaya ve başı eğilmeye başlar. ☙ Fakat kökü yerinden gevşeyip de sökülünce yerinden yeni bir dal filizlenir.

Kocamış olan büyük ağaç; bahçeyi süsleyen çiçeklerini, yapraklarını ve bir parlak meşaleye benzeyen baharın bütün güzelliklerini bu yeni filizlenen fidana bırakır. ☙ Kötü bir dal iyi bir kökten de çıkabilir. Bunun için dalın kötülüğünü görünce hemen kökün kötülüğüne karar verme! ☙ Bir baba oğluna dünyayı bıraktıktan, ona herkesçe gizli olan hakikatleri öğrettikten sonra da, ☙ o oğul babasının şerefini lekeleyecek bir harekette bulunursa, sen artık onu o babanın oğlu sayabilir misin? O artık babasının oğlu değil, yabancının biridir! ☙ Bir oğul kendini büyütenin ve kendisine kılavuzluk edenin gösterdiği yolu bırakırsa, feleğin çok cefasını çeker.

Bu eski sarayın geleneği işte böyledir; onun ne başı bellidir ne de sonu... ☙ dünya-

nın bu kötü huyunu bilenlerin orada uzun zaman kalmamaları hayırlıdır. ۞ Yaşlı ve uyanık yürekli kimselerin sözlerini dinle, onların sözlerini aklından çıkarma! ۞ Kâvûs babasının tahtına çıkıp oturunca bütün yeryüzü ona kul oldu. ۞ Ağzına kadar dolu hazinelerin kendisine kaldığını, bütün yeryüzünün kendisine kul köle olduğunu,

Gerdanlıkların, tahtların, küpelerin, zebercetle süslenmiş altın taçların ۞ ve gür yeleli arapatlarının sahibi olduğunu anlayınca yeryüzünde kendisine benzer başka bir kimse göremedi. ۞ Öyle ki, bir gün altınlarla süslenmiş bir gül bahçesinde tatlı tatlı şarap içiyordu. ۞ Bu sırada yeryüzü padişahının altında ayakları billurdan yapılmış altın bir taht vardı. ۞ İşte böylece etrafındaki İranlı pehlivanlarla çeşitli konulardan konuşurken

Onlara şöyle dedi: "Bu yeryüzünde benden başka padişah var mı? Bu tahta benden başka layık olan nerede? ۞ Bu büyüklük, bu saltanat ancak bana yakışır! Hiç kimse benim elimden padişahlığı almaya cesaret edemez!" ۞ Padişah bir yandan şarap içip bir yandan da böyle konuşmalar yapıyor; ordunun komutanları da onun sözlerini hayretle dinliyordu. ۞ Bu sırada çalgıcı kılığına girmiş bir dev geldi. Padişahın kapıcısına yaklaşarak: ۞ "Ben" dedi, "Mâzenderân'dan geliyorum, güzel sesli bir çalgıcıyım!

Eğer padişah kendisine saygılarımı sunmamı uygun bulursa tahtının yanında yer almama izin versin!" dedi. ۞ Kapıcı kapının yanından ayrılıp padişahın yanına girdi ve: ۞ "Kapıda, elinde berbat olan birisi var. İyi bir çalgıcıymış," dedi. ۞ Padişah emir verdi; çalgıcıyı huzura alarak rûd çalanların yanına oturttular. ۞ Çalgıcı berbatın tellerini akort ettikten sonra şöyle bir Mâzenderân türküsü çalmaya başladı:

"Bizim Mâzenderân şehrini an! Onun taşı toprağı her zaman mamur olsun! ۞ Onun bahçeleri her zaman gül; dağları da lale ve sümbüllerle doludur. ۞ Havası hoş, toprakları yeşilliklerle süslüdür: ۞ Havası her zaman bahar gibidir; ne sıcağı vardır ne de soğuğu... ۞ Bağlarında güzel sesli bülbüller öter; ceylanlar çayırlarında gezmekten usanmazlar.

Bütün yıl her yer renkler ve kokular içindedir. ۞ Onun ırmaklarından su yerine gülsuyu akar. Kokusuyla gönüller açılır. ۞ Dey, behmen, âzer ve ferverdîn aylarında her yerin lalelerle dolduğunu görürsün. ۞ Bütün yıl ırmaklarının kıyılarındaki yeşillikler arasından güller biter; göklerinde atmacalar dolaşır. ۞ O ülke baştan başa altınlar, kumaşlar ve mücevherlerle donatılmıştır.

Put kadar güzel cariyeleriyle kölelerinin başlarında bile altın taçlar, bellerinde de al-

tın kemerler vardır. ۞ O şehirde yaşamamış bir kimse yeryüzünde gönlünün ve ruhunun isteklerine kavuşamamış sayılır!" ۞ Onun bu türküsünü işiten Kâvûs'un aklına yeni bir fikir geldi: ۞ Savaşa susamış olan gönlü o ülkeye bağlandı. Mâzenderân'a bir orduyla gitmek istedi. ۞ Huzurundaki savaşçılara: "Biz burada eğlenceye fazla daldık.

Tembellik yapmaya başlayan bir kahraman zamanla buna alışır ve rahata doymaz. ۞ Ben talih, büyüklük ve soyca Cemşîd'den de, Dahhâk'tan da, Keykubâd'dan da üstünüm! ۞ Bunun için ben hünerce de onları geçmeliyim. Taç taşıyan bir baş yeryüzüne hâkim olmayı da istemelidir!" dedi. ۞ Bu sözleri dinleyen büyüklerin hiçbiri padişahın bu düşüncesini doğru bulmadı. ۞ Hepsinin yüzleri sapsarı kesildi, yüzleri buruştu. Hiçbirisi tutup da devlerle savaşmak istemiyordu.

Fakat kimse de ona açıkça karşılık vermeye cesaret edemedi. Yürekleri kederle, dudakları da ahlarla dolmuştu. ۞ Tûs, Gûderz, Geşvâd, Gîv, Horrâd, Gurgîn ۞ hep bir ağızdan ve yüksek sesle: "Biz senin kullarınız; yeryüzünde yalnız senin buyruğunla yaşıyoruz!" dediler ۞ ve sonra aralarında toplanarak, padişahın bu sözleriyle düştükleri üzüntülerini avutmaya çalıştılar. ۞ Hep birlikte oturup konuştular ve dediler ki: "Başımıza gelen bu felaket de nedir?

Eğer padişah şarap içtiği bir sırada sırf sarhoşlukla söylediği bu sözleri unutmazsa, ۞ hem bizim hem de İran'ın mahvolmasına sebep olur ve bu ülkede toprak ve su adına hiçbir şey bırakmaz! ۞ Taç ve yüzük sahibi devleri, kuşları ve perileri kendisine kul edecek kadar büyük bir padişah olduğu halde ۞ Cemşîd bile Mâzenderân'ın adını ağzına almış değildir. O cesur devlerle savaşmayı hatırına bile getirmedi. ۞ Ferîdun da bunca bilgisi ve büyücülüğüne rağmen böyle bir arzuya kapılmadı.

Eğer bu iş öyle ün ve cesaret sahibi olmakla, hazineler ve mücevherlerle halledilebilecek bir iş olsaydı, ۞ Menûçehr de bu işe girişir ve elinden geleni yapardı. ۞ Bu felaketi İran'dan uzaklaştırmak için bir çare bulmalı!" ۞ Bundan sonra pehlivan Tûs diğer büyük pehlivanlara dönerek: "Ey nice savaşlar görüp geçirmiş pehlivanlar! ۞ Bunu önlemek için bir tek çare vardır ve pek de güç bir şey değildir, gelin onu yapalım.

Sâm oğlu Zâl'a hızlı giden bir atlıyla şu haberi gönderelim: ۞ Savaştan henüz dönmüş ve daha yüzünü gözünü yıkamamış olsan bile hemen buraya gelmek için kararını ver ve yola çık! ۞ Belki onun vereceği öğütler bu yüce padişahın yüreğine işler. ۞ Belki Zâl ona bu düşüncesinin bir Ehrimen işi olduğunu, devlerin kapısını aç-

maya çalışmanın doğru olmadığını anlatır da, ۞ o da bu düşüncesinden cayar. Yoksa işimiz dumandır!" dedi.

Bu teklif üzerine düşünülüp konuşulduktan sonra hızlı giden bir atlıyı yola çıkardılar. ۞ Atlı dörtnala giderek Nîmrûz'a vardı ve yüzünün ışıklarıyla dünyayı aydınlatan Zâl'ın yanına girince, ۞ büyük pehlivanlardan getirdiği haberi iletti: "Ey Sâm'ın oğlu, soylu padişah! ۞ O kadar acayip bir iş oldu ki, akıl bunu dünyada kavrayamaz! ۞ Eğer sen kemerini kuşanıp da bunu çözme görevini üstlenmezsen, bil ki yeryüzünde ne biz kalacağız, ne İran ne de başka bir yer...

Ehrimen padişahı doğru yoldan çıkardı. Kafasına saplanan bir düşünceye göre o, ۞ büyükbabaları gibi uğraşmak, onlar gibi didinmek istemiyor! ۞ Hiçbir zahmete katlanmadan hazineleri ele geçirmek ve gidip Mâzenderân tahtına oturmak sevdasındadır. ۞ Gelmekte bir an bile gecikecek olursan, padişahı Mâzenderân'a doğru yola çıkmış bil! ۞ Keykubâd'la ta başlardan beri çektiğiniz zahmetler boşuna gidecek, aman yetiş!

Sen süt içmemiş bir aslana benzeyen Rüstem'le bile cesur bir aslan gibi çarpıştın. ۞ Bütün bunlar şimdi onun gözünde bir hiçtir. Onun kötülük düşünen ruhu değişti," dedi. ۞ Destan bunu duyunca Keyânîyân ağacının yapraklarının solmasına çok üzüldü ۞ ve: "Heveslerine boyun eğen Kâvûs feleğin sıcağını soğuğunu görmemiş toy bir adamdır! ۞ Bir kimsenin tahta çıkabilmesi için uzun süre yaşamış ve birçok şeyi tecrübe etmiş olması gerekir.

Ancak o zaman onun kılıcından küçük büyük herkes korkar, titrer. ۞ Ona öğüt vermek iyi, ama söylediklerimi dinlemezse ben buna çok üzülürüm. ۞ Fakat sırf böyle bir üzüntü çekmemek için tutar da onun bu işiyle ilgilenmezsem, ۞ bu takdirde de hem yeryüzünü yaratan Tanrı'nın, hem de İran padişah ve pehlivanlarının hoşlanmayacakları bir iş yapmış olurum. ۞ Peki, öyleyse ben kalkıp gideyim de ona öğütler de bulunayım. Dinler de kabul ederse ne âlâ;

Yok, eğer tutar da kendi bildiğini okumak konusunda ısrar ederse yolu açık olsun. Kalkar Rüstem de onunla beraber gider" dedi. ۞ Zâl o uzun gece boyunca sabaha kadar düşündü. Güneş dağların tepesinden altın tacını gösterir göstermez ۞ kemerini kuşanıp padişahın yanına gitmek için yola çıktı. İleri gelen kimseler de onun yanındaydılar. ۞ Tûs, Gûderz, Gîv, Behrâm, Gurgîn ve diğer cesur pehlivanlar ۞ Destan'ın İran'a doğru gelmekte olduğunu, kutlu bayrağının göründüğünü haber aldılar.

Ordunun bütün komutanları pehlivanlık külahını taşıyan o başı karşıladılar. ۞ Destan yakınlaşınca hepsi birden atlarından inip yaya yürümeye başladılar. ۞ İleri gelenler onu övdükten sonra alıp padişahın huzuruna götürdüler. ۞ Tûs, Zâl'a dedi ki: "Ey ulu pehlivan! Sen bizim için tuttun bu kadar uzun bir yolculuğa katlandın! ۞ İran ulularının iyiliği için bunca güçlük çektin.

Biz de hep senin iyiliğini ister ve senin tacının parlaklığını överiz!" ۞ Bunun üzerine Zâl söze başlayarak o ulu pehlivanlara: "Ancak yılların kocattığı, yıprattığı kimseler ۞ yaşlıların öğütlerinden anlayabilir ve felek de ancak o zaman onlara adaletten nasiplerini verir. ۞ Bizim de şimdi Kâvûs'tan öğütlerimizi esirgememiz doğru olmaz; o henüz öğütlerimize muhtaçtır. ۞ Eğer bizim vereceğimiz akıllıca öğütlere kafa tutar ve yüz çevirirse sonunda yine kendisi pişman olur, kendisi zahmet çeker!" diye karşılık verdi.

Pehlivanlar da yüksek sesle: "Biz her zaman seninle birlikteyiz! Senden başka da kimsenin öğüdünü dinlemeyiz!" diyerek ۞ hep birlikte padişahın yanına, o meşhur taç ve tahtın bulunduğu köşke girdiler.

ZÂL'IN KÂVÛS'A ÖĞÜT VERMESİ

Önde Zâl-i Zer, arkasından da diğer büyükler gelerek huzura çıktılar. ۞ Sâm oğlu Destan, Kâvûs'un tahtında neşeli neşeli oturduğunu görünce ۞ ellerini kavuşturdu, başını öne eğerek tahta doğru ilerledi.

Dedi ki: "Ey yeryüzünün sahibi! Ey büyüklerin büyüğü! ۞ Taç ve taht senin gibi bir padişah görmediği gibi, şu dönen felek de senin bahtın gibi bir baht işitmemiştir! ۞ Yaşadığın sürece bahtiyar ve muzaffer ol! Yüreğin adaletle ve başın bilgiyle dolsun!" ۞ Ünlü padişah da ona güler yüz göstererek tahtının yanına oturttu. ۞ Uzun yolculuğu sırasında zahmet çekip çekmediğini, Rüstem ve diğer pehlivanların nasıl olduklarını sordu.

Zâl-i Zer: "Ey muzaffer padişah! Sen ebediyen var ol! ۞ Biz hep senin talihin sayesinde şen ve bahtiyarız! Senin tahtının sayesinde başımız diktir!" ۞ dedikten sonra yeniden söze başlayarak hiç söylenmemiş sözleri söyledi. ۞ Dedi ki: "Ey bize büyüklerden kalan, taç ve tahta layık olan padişah! ۞ Çok önemli yeni bir haber aldım. İşittiğime göre padişahımız Mâzenderân üzerine yürümek istiyormuş!

Senden önce pek çok padişah gelip geçti, ancak hiçbirisi böyle bir işe girişmeyi düşünmedi. ۞ Benim ömrümden de günler gelip geçti, dünyaya geldiğimden beri felek

bu toprağın üzerinde çok döndü. ۞ Saraylar ve hazineler bırakan Menûçehr'den sonra ۞ Zev, Nevzer, Keykubâd ve hep böyle hatırladığımız daha nice büyük kimseler ۞ sahip oldukları büyük ordulara ve ağır gürzlere rağmen kalkıp da Mâzenderân'ı zapt etmek sevdasına düşmediler.

Çünkü orası büyücü devlerin yurdu ve ancak cadıların çözebileceği imkânsız bir tılsımdır! ۞ O tılsımı çözmek imkânsız olduğu için boş yere ordunu, hazineni, paranı harcama! ۞ Orası kılıç kuvvetiyle alınamadığı gibi hazine ve bilgiyle de ele geçirilemez! ۞ Hiç kimse oraya gitmeyi uğurlu bir iş saymamış, hatta hatırına bile getirmemiştir! ۞ Padişahların hiçbiri bu düşünceyi hayırlı saymadı. Bu sebepten orduyu oraya götürmek doğru değil.

Her ne kadar senden önce gelen padişahlar senden daha küçüktüyseler de nihayet hepiniz Tanrı'nın kullarısınız. ۞ Sen bu kadar ünlü kişinin kanıyla sulanacak bir ağacı dikmeye kalkışma. ۞ Çünkü bu ağacın gövdesi ve yemişi nefretten yapılmış olacak ve eski padişahların diktiklerine benzemeyecektir!" ۞ Kâvûs ona şöyle karşılık verdi: "Senin öğütlerine ihtiyacım yok değildir. ۞ Fakat şu da muhakkak ki, ben büyüklük ve servetçe Ferîdun, Cem,

Menûçehr ve Keykubâd gibi Mâzenderân'ı ele geçirmeyi düşünmemiş olan bütün padişahlardan üstünüm. ۞ Ordum, cesaretim ve hazinem hepsininkinden daha çoktur; yeryüzü benim keskin kılıcımın buyruğundadır! ۞ O kılıcı çektiğimde yeryüzündeki bütün ülkelerin kapıları bana açılır. O halde biz neden yeryüzünü kılıcımızın buyruğu altına sokmayalım? ۞ Ben padişahların geleneğine uygun bir savaş açarım; gidip onların hepsini tuzağa düşürür, ۞ onlardan ağır vergiler alırım! Vermezlerse, Mâzenderân'da yaşayan kimseyi sağ bırakmam.

Onlar ha cadı olmuş ha dev... bence bunların hepsi birdir ۞ ve yeryüzünün onlardan temizlendiği haberi de günün birinde kulağına gelecektir. ۞ Sen şimdi Rüstem'le birlikte yeryüzünün hâkimi ve İran'ın koruyucusu olarak burada kal ve uyanık ol. ۞ Yeryüzünü yaratan Tanrı benim yardımcım ve erkek devlerin kelleleri de benim avımdır! ۞ Sen savaşta yardımcım olmadığına göre bari bu işten beni alıkoyma!" dedi.

Zâl padişahın bu sözlerinden hiçbir şey anlayamadı ۞ ve: "Biz sadece sana durumu üzüle üzüle anlattık! Ama sen bir padişahsın, biz de senin kullarınız; ۞ sen istersen adalet dağıtırsın, istersen zulmedersin; bize düşen senin dilediğin şekilde davranıp yaşamaktır! ۞ Ben içimden geçenleri ve bildiklerimi anlattım. ۞ Bir kimse ne ölümden kurtulabilir, ne eline iğne alıp zamanın gözünü dikebilir

Ne de perhiz yaparak yemeden içmeden yakasını sıyırabilir. Padişahımız dahi bu üç şartın dışına çıkamaz. ۞ Ne diyeyim? Tanrı'dan dilerim ki, bu aydınlık dünya sana da kutlu olsun; bu öğütlerimi hatırlamak zorunda kalmayasın; ۞ yaptığın işten dolayı pişmanlık duymayasın; gönlün, dinin ve tören her zaman aydın olsun!" ۞ dedikten sonra, yüreği ayrılığın üzüntüsüyle dolu olarak hemen padişahı övüp veda etti ۞ ve yanından çıktı. O kadar üzüldü ki, gözlerinde ay ve güneş bile karardı.

Tûs, Gûderz, Behrâm ve Gîv gibi cesur pehlivanlar da onun peşi sıra çıktılar. ۞ Gîv, Zâl'a dedi ki: "Ben sadece Tanrı'nın ona kılavuz olmasını dilerim. ۞ Tanrı yardım etmedikten sonra onun bir şey yapabileceğini sanmıyorum. ۞ Hırs, ölüm ve fakirlik senden ırak olsun. Düşmandan sana hiçbir kötülük gelmesin! ۞ Gittiğimiz ve bulunduğumuz yerlerde senin methinden başka bir söz işitmeyelim!

İran ülkesinin ümidi önce Tanrı'da, sonra da sendedir! ۞ Sen pehlivanların iyiliği için kalktın bunca zahmete katlandın, böyle uzun bir yolu çiğneyip geldin!"

KÂVÛS'UN MÂZENDERÂN'A GİTMESİ

Komutan Zâl sınırı geçerken ordu da ovaya yayıldı. ۞ Padişah Tûs ve Gûderz'e orduyu alıp yola çıkmaları için emir verdi. ۞ Gün açılınca padişah ve pehlivanlar Mâzenderân'a doğru yöneldiler.

Padişah İran ülkesini, hazinelerin anahtarlarını, tacını ve yüzüğünü Mîlâd'a teslim ederek: ۞ "Eğer bir taraftan düşman görünecek olursa intikam alıcı kılıcını kınında bırakma! ۞ Her türlü kötülüğe ve tehlikeye karşı Zâl ile Rüstem bizim sığınağımızdır. Onlar bu ordunun desteği ve padişahlık tahtının süsleridir!" dedi. ۞ Ertesi gün davul sesleri yükselirken Gûderz ile Tûs orduyu harekete geçirdiler. ۞ Orduya şeref veren Kâvûs ilerleyerek Espirûz dağının eteklerine ordugâhını kurdu

Ve güneş batıncaya kadar orada uyudu. ۞ Burası en azılı devlerin yurduydu. Oradan filler bile geçmeye korkardı. ۞ Kâvûs dağın eteğine, altın kılaptanlarla işlenmiş bir yaygı serdirdi. Hava tatlı şarapların kokularıyla doldu. ۞ Ayağı uğurlu pehlivanların hepsi padişah Kâvûs'un tahtının önüne oturdular ۞ ve o gece, o meclisi varlıklarıyla süslediler. Sabahleyin de uyanır uyanmaz

Hepsi bellerinde kemerleri, başlarında külahlarıyla birer birer padişahın yanına girdiler. ۞ Padişah önce Gîv'e şöyle buyurdu: "Ordudan iki bin kişi seç! ۞ Bunlar ağır gürz kullanabilen, Mâzenderân kapılarını açabilecek kuvvette olmalı! ۞ Genç veya

yaşlı, fakat hepsi de canlarından vazgeçmiş fedailer olsun. ۞ Orada mamur ne bulursan yakıp yıkacak, geceyi gündüz yapacaksın.

Ve devler bunu öğreninceye kadar sen yeryüzünü cadılardan temizleyeceksin!" ۞ Gîv padişahtan bu emri alır almaz kemerini beline kuşanarak ordunun ileri gelen pehlivanlarını seçti ۞ ve Mâzenderân kapılarına dayanarak orada düşmanın başına kılıç ve gürz yağdırdı. ۞ Kadın erkek, çoluk çocuk, ne bulduysa hepsini kesti. Hatta değneklerine dayanıp yürüyen ihtiyarlar bile onun kılıcından aman bulamadı. ۞ Her tarafı yağmaladı. Şehri yakıp yıktı. Her tarafa deva yerine zehirler saçtı.

Bu ülkenin her yeri cennet gibi güzeldi; zevk ve neşeden geçilmiyordu. ۞ Saraylarında olsun, köylerinde olsun boyunları gerdanlıklı, kulakları küpeli sayısız cariye ۞ ve bunlardan daha çok da başları külahlı ve yüzleri ay gibi parıldayan köle vardı. ۞ Nereye gidilse bir tarafta altınlar, diğer tarafta da mücevherler ve hazineler saçılı duruyordu. ۞ Hayvanların sayısı bile belli değildi. İnsan bu ülkeye baktığında cennetin yeryüzüne indiğini sanırdı.

Kâvûs'a bu servet, bolluk ve mamurlukla ilgili haber yolladılar. ۞ Bu haberi götüren adam ona Mâzenderân'ın bütün güzelliklerini anlattı: "Mâzenderân'a" dedi, "ancak cennet eş olabilir! ۞ Bütün şehir bir tapınak gibi, Çin kumaşları ve güllerle süslü. ۞ İnsanları o kadar güzel ki, onları gören yüzleri Rıdvân tarafından narçiçeklerinin sularıyla yıkanmış huriler sanır!" ۞ Aradan bir hafta geçince İranlılar yağmaya doydular.

Mâzenderân padişahı da bu olup biteni öğrenince çok üzüldü; yüreği kederle doldu, başı sersemledi. ۞ Bu haber geldiğinde padişahın yanında Sence adındaki dev vardı. Onun da bu olanlara canı çok sıkıldı. ۞ Padişah: "Şu gök kubbesini dolaşan güneş gibi koş, Akdev'in yanına git ۞ ve ona de ki: İran'dan ülkemizi yağmalamak için büyük bir ordu geldi. ۞ Savaş isteğiyle dolu bu ordu intikam ve düşmanlık kılıçlarını parlatarak Mâzenderân'ı baştan başa yakıp yıktılar.

Yeryüzünü ele geçirmek isteyen Kâvûs bu ordunun komutanıdır. Ondan başka orduda pek çok yeni savaş eri de var. ۞ Eğer hemen imdadımıza yetişmezsen Mâzenderân'da sağ kalan olmayacak!" ۞ Sence bu sözleri dinledikten sonra, padişahın buyruğunu bildirmek üzere hemen Akdev'in yanına koştu. ۞ Bütün devlerin başı olan Akdev'in yanına varınca o savaşçı padişahın sözlerini iletti. ۞ Akdev bu sözlere karşılık olarak: "Zamandan ümidini kesme!

Ben şimdi büyük bir orduyla gelir, Mâzenderân'dan Kâvûs'un ayağını keserim!" de-

di. ۞ Bundan sonra da yerinden fırlayıp bir dağ gibi ayağa kalktı. Öyle ki, başı göklere değdi. ۞ Gece olunca Kâvûs'un ordusunun üzerini bir bulut kapladı. Yeryüzü bir zenci yüzüne döndü. ۞ Sanki dünya bir zift deryası kesilmişti. Aydınlık adına hiçbir şey kalmadı. ۞ Bu karanlık, ordunun üzerini zift ve dumandan yapılmış bir çadır gibi kapladı. Hava karardı ve gözler görmez oldu.

Gökten taş ve kerpiç yağdı; İran ordusu çil yavrusu gibi dağıldı. ۞ Ordunun çoğu tekrar İran'ın yolunu tuttu. Kâvûs'un da bu işe giriştiği için yüreği yandı. ۞ Gece geçip de gündüz olmaya başladığı halde, yeryüzünü ele geçirmek isteyen padişahın da, ۞ ordunun çoğunun da gözleri hiçbir şey göremiyordu. Ordunun ileri gelenlerinin canı bu olup bitene çok sıkıldı. ۞ Derken padişahın hazineleri yağmalandı, erler tutsak edildi. Uğradığı bu kederle de o genç talihli padişah pek çabuk kocadı.

Bütün bu gençleri unutmayıp anmak gerek! Bunlar öyle işlerdir ki, onların karşısında şaşkınlık bile şaşkınlığa düşer. ۞ Komutan Kâvûs uğradığı bu felaketle karşılaşınca: "Bir padişah için akıllı ve uyanık bir vezire sahip olmak, hazinelere sahip olmaktan daha hayırlıdır! ۞ Ne yazık ki ben yeryüzüne hâkim olan Zâl'ın öğütlerini dinlemedim; onu kötülüğümü düşünen bir düşman gibi gördüm!" dedi. ۞ Bu maceranın üzerinden bir hafta geçtiği halde padişah İranlı olan kimsenin yüzünü göremedi. ۞ Sekizinci gün Akdev gelerek gök gürültüsünü andıran sesiyle: "Ey karşımda yemişsiz bir söğüt gibi titreyen padişah!

Kendine yüksek mevkiler hazırladın, Mâzenderân ovalarını ele geçirmek sevdasına düştün, ۞ kendini azgın bir fil gibi kuvvetli sandın, hiç kimseye değer vermedin. ۞ Tacın ve tahtınla kanaat etmeyerek kendi kendini aldattın, ۞ Mâzenderân'dan esirler aldın, o ağır gürzünle pek çok kimsenin canına kıydın, ۞ padişahlık tahtında otururken gurura kapıldın. Peki, bu sırada benim gücümün nelere yettiğinden haberin yok muydu?

İşte şimdi layığını buldun, gönlün de isteklerine kavuştu," ۞ dedikten sonra hançer kullanabilen erkek devlerden on iki binini ayırdı ۞ ve onları İranlılara muhafız yaptı. İleri gelenlerin de başlarını bağlatarak ۞ onlara birkaç gün yaşayabilecek kadar yiyecek verdi. ۞ Sonra padişahın ve ordusunun hazinelerinde yakut taç ve firuze taht gibi

Değerli ne varsa hepsini toplatıp Mâzenderân komutanı ۞ Erjeng'e teslim etti ve: "Bunları padişaha götür ve: Artık Ehrimen'den yana bulunacak bir bahanen kalmadı! ۞ Ben her şeyi gereği gibi yaptım ve düşmanı yere serdim. ۞ Bundan sonra ne

İran padişahı ne de büyükleri, ne parlak güneşin ne de ayın yüzünü görebilirler! ۞ Kâvûs'u saadetle felaket arasındaki farkı iyice anlasın diye öldürmedim.

Düştüğü bu felaket içinde onun aklı başına gelecek, ama yakınmalarını dinleyecek kimsesi olmayacak!" dedi. ۞ Erjeng onun bu sözlerini dinledikten sonra hemen Mâzenderân padişahının yanına gitmek üzere yola koyuldu. ۞ Ordusunu alarak armağanlar, tutsaklar ve süslü atlarla o tarafa yöneldi. ۞ İşte böylece bu işler halledildikten sonra Akdev de kalkıp kendi yerine geri döndü. ۞ Mâzenderân'da kalan Kâvûs ise hep: "Bu benim suçumdur!" diye söylenip duruyordu.

KÂVÛS'UN ZÂL'A HABER YOLLAMASI

Yeryüzüne hâkim olmak isteyen bu yüreği yaralı padişah vakit geçirmeden kuş kadar hızlı giden bir pehlivanı yola çıkararak, ۞ Zâbilistan'a, Destan'ın yanına bir duman gibi gönderdi. ۞ Bu elçiyle Zâl'a: "Talihsizlik yüzünden, sorma başıma ne işler geldi! Tacım da, tahtım da yerlere düştü. ۞ Şu dönen felek hazinelerimi, ünü yeryüzünü dolduran ve baharda açılmış bir gül gibi süslü olan ordumu ۞ devlerin eline verdi. Sanki bir yel esti de bir anda hepsini alıp götürdü.

Gözlerim karardı, talihim kamaştı; tacım ve tahtım altüst oldu. ۞ Şimdi de Ehrimen'in pençesinde perişan bir haldeyim. Sanki canım her an tenimden ayrılmak istiyor. ۞ Senin öğütlerini hatırladıkça da ciğerimden ahlar fırlıyor. ۞ Verdiğin öğütleri dinleyip aklımı başıma alsaydım şimdi başıma bu felaketler gelmezdi. ۞ Eğer kemerini beline kuşanıp da yardımıma koşmazsan her şeyim mahvolacak!" diye haber gönderdi.

Mâzenderân'dan yola çıkan bu elçi bir kuş ve bir duman hızıyla ۞ Destan'ın yanına varınca, bütün bildiklerini ve görüp işittiklerini anlattı. ۞ Bunları duyan Destan öfkesinden tırnaklarıyla derisini parçaladı; fakat hiç kimseye bir şey söylemedi. ۞ O aydın yüreğiyle, ileride Kâvûs'un başına gelebilecek musibetleri sezmişti. ۞ Rüstem'e dönerek: "Kılıcın kınında durdukça küçülüyor.

Artık elâlemin arasında dolaşacak yüzümüz kalmadı. Yapacağımız iş padişahlığın tahtını kurtarmaktır! ۞ Yeryüzü padişahı bir ejderhanın ağzında... Bu büyük felaket İranlıların başına nereden geldi? ۞ Sana düşen atını eyerleyip dünyalar bağışlayan kılıcınla intikam almaktır! ۞ Tanrı seni bu zaman için yaratmış ve beslemiştir! ۞ Bu işlere ancak sen yaraşırsın. Benim yaşım iki yüzü geçti.

Padişahı bu kötülükten kurtarır, bu işi başarabilirsen büyük bir ün kazanmış olursun! ۞ Bu bir Ehrimen işidir; bu işte bir solukluk dinlenme bile hak sayılmaz. ۞ Sırtına kaplan derisinden zırhını geçir de uykuyu ve dinlenmeyi bir yana bırak! ۞ Şimdiye kadar senin mızrağını görenlerden kimin canı rahat etmiştir ki? ۞ Sen denizlerle bile savaşsan onları bir kan denizi haline getirirsin; senin sesinle dağlar düzelir.

Erjeng de, Akdev de seni karşılarında gördükleri vakit, zannetmem ki canlarını kurtarmak ümidini besleyebilsinler! ۞ Hemen yola çık ve o ağır gürzünle Mâzenderân padişahının boynunu ve göğsünü parçala!" deyince ۞ Rüstem: "Bu yol çok uzundur. Ben onu nasıl aşar da gidip intikam alabilirim?" diye sordu. ۞ Zâl: "Bu padişahlıktan oraya gitmenin iki yolu vardır ve bu iki yol da zahmet ve tehlike bakımından farksızdır. ۞ Ancak bu yollardan biri çok uzun, diğeriyse kısadır. Uzun yol Kâvûs'un gittiği yoldur. Ötekisiyse iki haftalık bir yoldur.

Bu kısa yol aslanlar ve devlerle dolu, karanlık bir yoldur; gözlerinin kararacağı muhakkaktır. ۞ Fakat dünyanın garip işlerini görüp anlamak için sen bu yolu seçmelisin; korkma, yeryüzünü yaratan Tanrı yardımını esirgemeyecektir. ۞ Senin cins atın Rahş bu yolun zorluklarının üstesinden gelir. ۞ Senin göğsünü, yüzünü, pazılarını, ayaklarını, pençelerini ve gürzünü bana tekrar göstermesi için ۞ bütün gece, ta gün açılıncaya kadar Tanrı'ya yalvaracağım.

Zaten Tanrı senin canının bir devin pençesinde çıkmasını takdir etmişse, ۞ bunu kim değiştirebilir? Başa gelecek gelir; ona karşı konulamaz! ۞ Dünya hiç kimseye kalmaz; her insanın, ne kadar yaşarsa yaşasın sonunda ölmesi mukadderdir. ۞ Yeryüzünü ünüyle dolduran bir kahraman ölümden korkar mı hiç?" ۞ deyince, Rüstem de kutlu babasına: "Peki, görüyorsun ki senin buyruğunu yerine getirmeye her zaman hazırım!

Fakat geçmiş zamanlarda babalar bir insanın kendisini kendi elleriyle cehenneme atmasını asla uygun bulmamışlardır. ۞ Doğrusu da budur. Daha gençliğine doymamış bir kimsenin yırtıcı bir aslana karşı çıkarak hayatını tehlikeye atması reva mıdır? ۞ Buna rağmen ben yine de hazırım ve gideceğim. Tanrı'dan başka yardımcı istemem! ۞ Senin gibi bir kahramanın uğruna canımı da, tenimi de feda ederek cadıların tılsımlarını bozacağım! ۞ İran'da ne kadar insan varsa hepsini toplayıp seferber edeceğim.

Artık yeryüzünde ne Erjeng kalacak, ne Akdev, ne Gundi'nin oğlu Pûlâd ne de Bîd... ۞ Yeryüzünü yaratan biricik Tanrı'nın adı üzerine ant içerim ki, ۞ Erjeng'i

yakalayıp, ellerini taş gibi sımsıkı bağlayarak boynuna boyunduruk vurmadan; ☙ Pûlâd'ın başını ve beynini ayaklar altına yuvarlamadan ve toprağı yerinden oynatmadan Rahş'ın üzerinden inip ayağımı yere basmayacağım!" diyerek, ☙ hemen böbür derisinden zırhını giyip babasının karşısına tekrar dikildiği zaman Zâl ona övgüler yağdırdı.

Bunun üzerine Rüstem rengi bile atmadan, yüreği çarpmadan, tam bir soğukkanlılıkla ve bir fil gibi yerinden kalkıp atına bindi. ☙ Onu bu halde gören annesi Rûdâbe yüzü gözü yaşlar içinde koşup geldi; Destan da onunla birlikte ağlamaya başladı. ☙ Ay yüzlü Rûdâbe Rüstem'e: "Demek yola çıktın artık gidiyorsun? ☙ Beni böyle keder içinde bırakıp gittiğin bu yolda, Tanrı'dan ne umuyorsun ki?" dedi. ☙ Rüstem de: "Ey güzel huylu anacığım! Bu yolculuğu istediğim için yapmıyorum.

Tanrı böyle takdir etmiş, benim nasibim de buymuş... Sen beni Tanrı'ya emanet et!" dedi. ☙ Sonra anne ve baba oğullarıyla vedalaşmak için ilerlediler. Birbirlerini bir daha görüp göremeyeceklerini kim bilebilirdi ki? ☙ İşte, zaman böyle gelip geçer. Akıllı olan soluklarını sayıp ölümünü bekleyendir. ☙ Ümidini kırma. Kötü günler geçtikten sonra dünya senin için de iyi bir yer olur.

RÜSTEM'İN YEDİ ÖVÜN YOLUNDAN GİTMESİ

Ünü yeryüzünü dolduran bu pehlivan babasıyla vedalaştıktan sonra Nîmrûz'dan ayrıldı.

İki günlük yolu bir günde alıyor; gecenin karanlığını hesaba katmadan, onu da gündüz sayıp yoluna devam ediyordu. ☙ Böylece Rahş gece gündüz demeden yoluna devam etti. ☙ Sonunda Rüstem yoruldu ve karnı acıktı. Bu sırada yabaneşekleriyle dolu bir düzlüğe varmıştı. ☙ Hemen Rahş'ın karnını ayaklarıyla sıkıştırarak onu bir yabaneşeğinin üzerine doğru hızla koşturdu. Az sonra yabaneşeğinin soluğu kesildi. ☙ Zaten Rüstem'in elinden, kemendinden ve atından hangi hayvan kurtulabilirdi ki?

Aslan Rüstem padişahlara yaraşan kemendini hemen atarak yabaneşeğini ilmeğin içine alıverdi. ☙ Sonra çalı çırpı topladı ve bir ok atarak okun taşlardan çıkardığı kıvılcımlarla bir ateş yaktı. ☙ Yabaneşeğini öldürüp temizledikten sonra kızgın ateşte pişirdi ☙ ve başına oturup hepsini yedi. Kemiklerini kaldırıp bir tarafa attı. Rüstem'in yemeği ve sofrası hep böyleydi... ☙ Atının da eyerini çözerek otlaması için oradaki çayırlığa bıraktı ve

Kendisi de bir kamışlıkta yatıp uyudu. Aslında güvenli olmayan bu yeri Rüstem emniyetli bir yer sanmıştı.

BİRİNCİ ÖVÜN
RAHŞ'IN ASLANI ÖLDÜRMESİ

Bu kamışlıkta bir aslan yaşamaktaydı. Filler bile oradan geçmeye cesaret edemezlerdi. ☙ Rüstem işte böyle tehlikeli bir yerde kılıcını başının altına koyup uykuya daldı. ☙ Çok geçmeden o yırtıcı aslan yatağına geri döndü. ☙ Kamışların arasında fil gövdeli bir adamın yattığını ve yandaki çayırlıkta da başıboş bir atın dolaştığını görünce,

Kendi kendine: Önce atı yere yuvarlamalı. Atın işini bitirince atlıyı nasıl olsa ele geçiririm diyerek, ☙ Rüstem'in parıl parıl parlayan Rahş'ına doğru ilerledi. Rahş onun geldiğini görür görmez yerinden fırladı ☙ ve önayaklarıyla aslanın kafasından yakalayıp dişlerini sırtına geçiriverdi. ☙ Buna dayanamayan aslan hemen yere yuvarlandı ve öylece kaldı. ☙ Keskin pençeli Rüstem uyanıp da dünyanın aslanın başına zindan kesildiğini görünce,

Atına: "Ey akılsız at! Sana kim aslanlarla dövüş dedi? ☙ Ya onun pençelerinde ölüp gitseydin o zaman ne olacaktı? Üzerimdeki bu böbür derisinden zırhı, başımdaki şu tulgayı, ☙ şu kemendi, şu yayı, şu kılıcı ve şu ağır gürzü Mâzenderân'a kadar kim taşıyacaktı? ☙ Tatlı uykumun arasında bile sesini duyar ve seni bunu yapmaktan menederdim; senin de aslanla boğuşman bu kadar uzun sürmezdi," ☙ dedi ve yeniden uykuya vardı. O cesur ve ünlü kahraman uzun uzun uyudu;

Güneş karanlık dağların arkasından çıkıncaya kadar da tatlı uykusundan uyanmadı. ☙ Sonra kalkıp Rahş'ını tımarladı, eyerledi ve iyilik veren Tanrı'nın adını andı.

İKİNCİ ÖVÜN
RÜSTEM'İN SUSUZLUKTAN BİTKİN DÜŞÜP BİR KOYUNUN KILAVUZLUĞUYLA ÇEŞMEYE ULAŞMASI

Rüstem yoluna böylece devam etmekteyken karşısına bir yol çıktı. Bu yol hızla geçilmesi gereken bir yoldu. ☙ Çünkü bu yol sıcaktan cayır cayır yanıyordu. Öyle sıcaktı ki, buradan geçen kuşlar bile kavrularak yere düşerlerdi. ☙ Bu sırada çöl o kadar kızgındı ki, sanki rüzgâr değil de ateş esiyordu.

Sıcaklık ve susuzluk arttıkça arttı. Sonunda Rüstem'in dili damağına yapıştı, Rahş da yürüyemez oldu. ۞ Bunun üzerine Rüstem mızrağını eline alarak atından indi ve sarhoş gibi oradan oraya koşmaya başladı. ۞ Fakat kurtulmak için bir çare bulamayınca yüzünü göklere çevirerek: ۞ "Ey adaletli Tanrım! Başıma gelen bunca zahmet ve eziyet hep sendendir! ۞ Bana eziyet etmek istiyorsan yeryüzü için bu kadarı yeter.

Ben senin yardımınla Kâvûs'u kurtarmaya çalışıyorum. ۞ İranlıların da yine senin yardımınla devin pençesinden kurtulmalarını diliyorum. ۞ Onlar senin suçluların, senin yardımına muhtaç olan kullarındır!" dedi. ۞ Sözlerini bitirdikten sonra da o fil gövdeli vücudu susuzluktan iyice bitkin düştü ve yere serildi. ۞ Tam o sırada yanından besili bir koyun koşarak geçti.

Rüstem koyunu görünce: "Buralarda içmek için su olmalı. Acaba nerede? ۞ Tanrı imdadıma yetişiyor," diye düşündü. ۞ Bunun üzerine kılıcının ve Tanrı'nın yardımıyla ayağa kalkıp, ۞ bir elinde kılıcı, bir elinde de atının dizgini koyunun peşine düştü. ۞ Biraz sonra bir çeşme göründü. Koyun başını kaldırarak o çeşmeye doğru yöneldi.

Bunu gören Rüstem yüzünü göklere çevirerek: "Ey sözünde duran adaletli Tanrı! ۞ Bu çeşmenin etrafında koyunun ayağının izi falan yok. Çöllerde yaşayan bu koyun benim ne tanıdığım ne de akrabam. Bu nereden peyda oldu? ۞ Ey insanoğlu! Başın daralınca yalnız Tanrı'ya sığın, yalnız ondan medet um! ۞ Adaletli Tanrı'dan yüz çevirenin aklı başında değildir!" ۞ dedikten ve koyunu da tatlı sözlerle sevip okşadıktan sonra: "Şu felekten hiç kötülük görmeyesin!

Gezip dolaştığın ovaların otları hep yeşil olsun! Tanrı seni kaplanların şerrinden korusun! ۞ Canına kıymak isteyenlerin yayları ve okları kırılsın, ruhları kararsın! ۞ Ben, fil gövdeli Rüstem, senin sayende yeniden hayata kavuştum. Yoksa ölüm düşüncesiyle kafam dopdoluydu. ۞ Seni görmeseydim, bir ejderhanın karnına girmekten kurtulsam, bir kurdun pençesine düşecek, ۞ parça parça olacak, her bir parçam bir düşmanın elinde kalacaktı!" diye

Dualar ettikten sonra Rahş'ın eyerini çıkardı ۞ ve onu iyice yıkadı. Temizlenen Rahş güneş gibi parıldadı. ۞ Rüstem de suya kandıktan sonra avlanmak için tirkeşini okla doldurdu. ۞ Bu sırada gözüne azgın bir fili andıran bir yabaneşeği ilişti ve ok atıp onu öldürdü. Öldürür öldürmez de derisini yüzüp, ayaklarını kesti ve bağırsaklarını temizledi. ۞ Sonra güneş kadar kızgın bir ateş yaktı ve eşeği yıkadıktan sonra ateşin üzerinde pişirdi.

Bu iş de bitince oturup karnını doyurmaya başladı. Pençeleriyle etlerini kemiklerinden sıyırıp yedi. ☙ Sonra suyu berrak o çeşmeye gidip kana kana su içti ve yatıp uyumaya hazırlandı. ☙ Azgın Rahş'a: "Kimseyle dalaşıp dövüşme! ☙ Eğer bir düşman gelirse hemen bana koş; sakın öyle aslanlarla, devlerle filan kapışayım deme!" deyip ☙ uykuya vardı. Sessizlik içinde uyuyup dinlendi. Rahş da o gece dolaşıp otladı.

ÜÇÜNCÜ ÖVÜN
RÜSTEM'İN EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Rüstem uyurken çölden öyle bir ejderha çıkageldi ki, bir fil bile onun pençesinden kurtulamazdı. ☙ Bunun yatağı da orasıydı ve devler bile onun korkusundan oralardan geçemezlerdi. ☙ Ejderha gelip de orada, yeryüzünü ele geçirmek isteyen o kahramanın uyumakta ve bir atın da dolaşmakta olduğunu görünce ☙ şaşırıp kaldı. Kendi kendine: Acaba burada böyle hiç korkmadan dinlenmeye cesaret eden bu adam kimdir? ☙ Buradan devler, filler ve erkek aslanlar bile geçemez!

Buraya gelen, benim gibi bir erkek ejderhanın kötülük işleyen pençesinden kurtulamaz, diye düşünerek ☙ parlak tüylü Rahş'a doğru ilerleyince, Rahş hemen o taç peşinde koşan Rüstem'in yanına gitti. ☙ Tunç gibi toynaklarıyla yeri kazımaya, gök gürlemesi gibi kişneyip kuyruğunu sallamaya başladı. ☙ Rüstem bu gürültüyle uyanınca, akılla dolu olan başı bu sefer savaş duygularıyla doldu. ☙ Çölün dört bir yanını gözden geçirdi, fakat hiçbir şey göremedi. O azgın ejderha ortadan kaybolmuştu.

Bunun üzerine boşu boşuna kendisini uyandıran Rahş'a çıkıştı, onu payladı ☙ ve yeniden uykuya vardı. Ejderha da, karanlığın içinden tekrar ortaya çıktı. ☙ Rahş onu görünce, yine hemen Rüstem'in başucuna dikilip kişnemeye ve toynaklarıyla yeri kazımaya başladı. ☙ Rüstem yine yüzü heyecandan gül gibi kızarmış olarak uyandı. ☙ Çölü tekrar baştan başa gözden geçirdi, gecenin karanlığından başka bir şey göremedi.

Yine o şefkatli ve uyanık Rahş'a: "Sen gecenin karanlığını da yok edecek değilsin ya! ☙ Bir karaltı görür görmez hemen beni uyandırıveriyorsun. Acelen ne? ☙ Eğer bir daha böyle başımın ucunda kıyametler koparırsan kafanı şu keskin kılıcımla keser, ☙ Mâzenderân'a kadar yaya gider; tulgamı da, kılıcımı da, ağır gürzümü de kendim taşırım! ☙ Ben sana, aslan filan saldırırsa onu pençemin altında ezerim dedim.

Yoksa gece vakti beni boşu boşuna uyandır demedim. Rahat dur, beni de bir daha böyle gereksiz yere uyandırma!" ۞ deyip, böbür derisinden zırhını üzerine alarak üçüncü defa uykuya vardı. ۞ Fakat o azgın ejderha yeniden acı acı bağırdı. Öyle ki, solukları ateş gibiydi. ۞ Bu sefer Rahş da çayırlıktan uzaklaştı; Rüstem'in yanına gidip de onu uyandırmaya cesaret edemedi. ۞ Bu şaşırtıcı manzara karşısında Rahş'ın yüreği iki parça olmuştu: hem ejderhadan hem de Rüstem'den korkuyordu.

Fakat yine içi rahat etmedi; bir yel gibi Rüstem'in yanına koşarak ۞ olanca kuvvetiyle kişnedi ve toprağı o kadar eşeledi ki, nallarının altında yer yarık yarık oldu. ۞ Rüstem yine uyandı ve yine atına kızıp söylendi. ۞ Fakat toprak bu kez ejderhayı gizlemedi; çünkü yeryüzünü yaratan Tanrı böyle olmasını istemişti. ۞ Rüstem ejderhayı görür görmez hemen keskin kılıcını belinden çekerek,

Bir bahar bulutu gibi gürledi ve yeryüzünü savaş ateşleriyle doldurdu. ۞ Ejderhaya seslenerek: "Bana önce adını söyle! Çünkü bu dünyayı bir daha göremeyeceksin! ۞ Adın belli olmadan canının o kapkaranlık teninden çıkması doğru değil" deyince, ۞ o erkek ejderha da Rüstem'e hakaretle: "Benim pençemden hiç kimse kurtulamaz! ۞ Bu çöl baştan başa benim hükmüm altındadır ve üzerini örten hava da yalnız benim içindir!

Buradan kartallar bile geçemez! Bu göğün yıldızları rüyalarında bile yeryüzünü göremezler!" diye karşılık verdi ۞ ve Rüstem'e: "Ya, senin adın nedir? Seni doğuran, senin ölümüne ağlayacak kimdir?" diye sorunca, ۞ Rüstem: "Ben Nerîmânların, Sâmların ve Destanların soyundanım! ۞ Ben tek başıma bile kin ve düşmanlığın peşinde koşan bir ordu sayılırım! Bineğim de şu cesur Rahş'tır. ۞ Şimdi seni nasıl yeneceğimi göreceksin. Kellen toz toprak içinde yuvarlanacak!" dedi.

Bunun üzerine ejderha hemen onun üzerine atıldı. Fakat gelgelelim bir daha yakasını kurtaramadı. ۞ Rahş ejderhanın taçlar bağışlayan Rüstem'e böylesine hiddetle saldırdığını görünce ۞ kulaklarını dikti ve koşup dişleriyle ejderhanın omuzlarını kopardı. ۞ Bir aslan gibi onun derisini öyle parçaladı ki, cesur Rüstem bile buna şaşırdı. ۞ Bunun üzerine Rüstem de kılıcını çekip ejderhanın başını gövdesinden ayırdı ve vücudundan ırmaklar gibi kanlar akıttı.

Bu kan çeşmesinin ve onun iri vücudunun altında yeryüzü görünmez oldu. ۞ O korkunç ve kızgın soluklu ejderhaya bakıp da, ۞ vücudunun bütün çölü baştan başa kapladığını ve kanın da kara toprakların üzerine aktığını gören ۞ Rüstem şaşırıp kaldı ve Tanrı'nın adını andı... ۞ Sonra suyun başına giderek elini yüzünü, üstünü başını yıkadı ve yeryüzünü,

Ancak onun sahibi olan Tanrı'nın vereceği kuvvetle ele geçirmek istedi. ☙ Tanrı'ya yönelerek: "Ey adaletli Tanrı! Kuvveti de, bilgiyi de bana veren sensin! ☙ Senin sayende aslanlar, filler, devler, susuz çöller ve hatta Nil ırmağı bile bana hiç gelir! ☙ Ben bir kere kızdım mıydı, benim kötülüğümü isteyen düşmanların sayısı ha az olmuş ha çok... hepsi bir!" dedi.

DÖRDÜNCÜ ÖVÜN
RÜSTEM'İN CADI KARIYI ÖLDÜRMESİ

Rüstem duasını ve Tanrı'yı övmesini bitirdikten sonra Rahş'ı hazırladı ve Üzerine binerek cadıların bulunduğu yere giden yola girdi. ☙ Bu uzun yol boyunca atını hep koşturdu. Güneş doğudan yükselirken, ☙ genç bir kahramanın yaşamasına layık; ağaçlık, yeşil ve akarsuları bol güzel bir yer göründü. ☙ Buranın ortasında, suyu bir kekliğin gözü kadar berrak akan bir çeşme ve yanında da hurma şarabıyla dolu altın bir kadeh, ☙ kızarmış bir koyun, ekmek, tuz, çerez ve bunlar gibi daha pek çok şey vardı.

Hemen atından inerek dizginini hayvanın boynuna attı. O kızarmış koyunun ve ekmeğin orada olmasına şaşırıp kaldı. ☙ Aslında bu sofra, Rüstem'in sesini duyunca her biri bir yana kaçan cadıların sofrasıydı. ☙ Rüstem çeşmenin yanındaki sazlığa oturdu ve yakut bir kadehe şarap doldurdu. ☙ Yanında çok güzel bir de tambur vardı. Çöl, çöl değil, sanki bir düğün eviydi. ☙ Rüstem tamburu eline aldı, göğsüne dayadı ve şu türküyü söylemeye başladı:

"Rüstem başıboş ve talihsiz, sevinçli günlerden nasibi az olan bir adamdır. ☙ Onun yeri hep savaş alanlarıdır; eğlence bahçesi çöller ve dağlardır. ☙ İşi gücü durup dinlenmeden devler ve erkek ejderhalarla savaşmaktır! Devlerle savaşmaktan ve çöllerde dolaşmaktan yakasını bir türlü kurtaramaz! ☙ Felek ona şaraptan, kadehten, kokulu güllerden ve yeşillik yerlerden zevk almayı nasip etmedi! ☙ Ben hep ya timsahlarla ya da kaplanlarla savaşırım!"

Rüstem böyle söyleyip çala dursun, sesi cadının kulağına erişince, ☙ bir bahar gibi süslenip ☙ güzel kokular ve renkler içinde kalktı Rüstem'in yanına gitti ve hatırını sordu. ☙ Rüstem de Mâzenderân çölünün ortasında böyle bir sofra, şarap, rûd ve güzel bir sâki bulduğu için ☙ Tanrı'ya şükretti, yeryüzünü yaratanı övdü.

Onun kötü bir cadı, göz alıcı renklere bürünmüş bir şeytan olduğunun farkında değildi. ☙ Bir kadehe daha şarap doldurup ona verdi ve insanlara iyilikler veren Tan-

rı'nın adını andı. ☙ Fakat Rüstem sevgiyi yaratan Tanrı'nın adını anınca cadının yüzü değişti. ☙ Onun canı Tanrı'yı övmek ve Ona şükürde bulunmak gibi şeylerden uzak olduğu için ☙ Tanrı'nın adını duyunca rengi kapkara oldu. Rüstem onun yüzünü böyle görünce

Hemen kemendini cadının kafasına geçiriverdi ve: ☙ "Sen kimsin ve neyin nesisin? Her neysen bana olduğun gibi görün!" dedi. ☙ Bunun üzerine cadı kemendin içinde, yüzü kötülüğün ve büyünün kırışıklıklarıyla dolu bir kocakarıya dönünce, ☙ Rüstem de hemen hançeriyle onu ikiye bölüp bütün cadıların yüreğini korkuyla doldurdu.

BEŞİNCİ ÖVÜN
ULÂT'IN RÜSTEM'İN ELİNDE TUTSAK OLMASI

Rüstem oradan da kalkıp bir yolcu gibi yine yola koyuldu.

Çok hızlı gidiyordu. Nihayet zifiri karanlık bir ülkeye ulaştı. ☙ Karanlık, bir zencinin yüzü gibiydi ve ortalıkta ne aydan ne de yıldızlardan eser vardı. ☙ Sanki güneşin eli ayağı bağlanmış, yıldızlar da bir kemendin içine düşmüştü. ☙ Karanlığın içinde dağı dereden ayıramayacak olan Rüstem atının dizginini özgür bıraktı. ☙ Derken bu karanlık sona erdi ve tarlalarındaki ekinler perniyan kumaşı gibi yemyeşil olan aydınlık bir yere ulaştı.

İhtiyar yeryüzü orada birdenbire gençleşivermişti. Her yanı yemyeşil olan ve her yanından sular akan ☙ bu bölgeye ulaştığında Rüstem'in üstü başı terden sırılsıklam olmuştu. Çok yorgundu; dinlenmeye ihtiyacı vardı. ☙ Önce sırtındaki böbür derisinden olan zırhı çıkardı. Başındaki tulga da ter içinde kalmıştı. ☙ Bunları yere serdikten sonra hemen bir tarafa uzanıp dinlenmeye başladı. ☙ Atının dizginini çıkarmıştı; o da rahat rahat ekin tarlalarına daldı.

Zırhı ve tulgası kuruyunca tekrar giyindi ve başının altına otlardan bir yastık yapıp aslanlar gibi oraya yattı. ☙ Bölgenin korucusu tarlaların içinde serbestçe dolaşan Rahş'ı görünce kızıp söylenmeye başladı. ☙ Hemen Rüstem'in yanına giderek, ayağına bir sopayla vurdu ☙ ve fil gövdeliyi uykusundan uyandırır uyandırmaz: "Ey Şeytan, ☙ ne diye atını ekinlerin arasına saldın? Ne hakla çekmediğin bir emeğin yemişini toplamaya kalkışıyorsun?" diye ona çıkıştı.

Akıllı Rüstem bu sözlere çok kızdı ve yerinden fırlayarak onu kulaklarından yakaladı. ☙ Ona hiçbir şey söylemedi; ama kulaklarını o kadar sıktı ki, kökünden kopardı.

Adamcağız hayretler içinde ve duyduğu acıdan bağıra bağıra kulaklarını alıp uzaklaştı. O ülkede Ulât adında genç, cesur ve ünlü bir pehlivan vardı. Korucu kafası ve elleri kanlar içinde, bağıra çağıra kalkıp o pehlivana gitti ve:

"Sırtına böbür derisinden bir zırh ve başına demirden bir tulga giymiş, karadev gibi bir adam gördüm. O insan değil, tepeden tırnağa bir şeytan, belki de zırh giymiş bir ifrittir! Ben atını tarladan çıkarmasını söylemek için yanına gittim. O bana ne attan ne de ekinden yana hiç ağız açtırmadan ve kendisi de hiçbir şey söylemeden, beni görür görmez yerinden fırlayıp kulaklarımı kopardı; arkasından yine hemen yatıp uykuya vardı," dedi. Bu sözleri dinleyen Ulât avlandığı, hüküm sürdüğü yerlerde kendisine rakip bir aslanın ortaya çıktığını anladı.

Hiçbir şeye boyun eğmeyen adamlarıyla hemen yola çıkarak bu işi kimin yaptığını ve amacının ne olduğunu öğrenmek istedi. Savaşmak için bahane arayan Rüstem'in yanına varınca, Rüstem hemen Rahş'ın yanına gidip üstüne atladı ve keskin kılıcını kınından sıyırıp gürleyen bir bulut gibi onun üzerine saldırdı. İki pehlivan karşı karşıya gelince birbirlerinin kim olduğunu anlamaya çalıştılar. Önce Ulât, Rüstem'e: "Senin adın ne bakayım? Sen kimin nesisin? Padişahın ve dayanağın kim?

Senin bu azgın ve erkek devlerin bulunduğu yerlerde ne işin var? Atını ne diye ekinin içine saldın ve korucunun kulaklarını neden kestin? Şimdi dünyayı sana zindan edip başındaki o külahı yerlere yuvarlayacağım!" dedi. Rüstem de ona şu karşılığı verdi: "Eğer şimdiye kadar yeryüzünde aslan pençeli bir bulut görülmüşse, işte ben o bulutum! Öyle bir bulut ki, yağmur yerine mızrak ve kılıç yağdırır, kahramanların kellelerini yerlere yuvarlar!

Benim adımı duyacak olursan korkudan soluğun kesilir ve kanın donar! Sen hiç kahramanlar meclisinde benim gibi fil gövdeli bir kahramanın kemendinin veya yayının ününü duymadın mı? Böyle senin gibi gebertilmek için yaratılmış bir oğlu doğuran ana bizce anadan sayılmaz; o ancak kefen dikmek veya yas tutmak için yeryüzüne gelmiş bir mahluk olabilir! Ha bir kubbenin üzerine ceviz dökmüşler, ha sen kalkmış adamlarınla benim üzerime yürümüşsün..." deyip, kemendini atının eyerine bağladıktan sonra bela timsahını andıran kılıcını kınından çıkardı ve

Koyun sürüsüne dalan bir aslan gibi Ulât'ın çevresindeki herkesi öldürüp yere serdi. Makasın mumu kesmesi gibi, o da bir vuruşta başlarını ikişer ikişer kesip atıyordu. Kılıcıyla o azgın heriflerin başlarını yere yuvarlayıp ayaklarının altına serdi. Ulât'ın arkada kalan adamları da canları kararmış bir halde kaçıp gittiler ve pe-

rişan bir vaziyette dağlara sığındılar. Ova onların atlarından kalkan tozlarla doldu.

Bu iş bittikten sonra Rüstem bu sefer kolundaki altmış ilmekli iple Ulât'ın üzerine yürüdü. ☙ Rahş'la onun üstüne doğru yürümeye başlayınca, o taç sahibi Ulât'ın da günü karardı. ☙ Rüstem uzun kemendini atıp o seçme pehlivanın başına ilmeği geçirdiği gibi ☙ atından aşağı aldı ve ellerini bağlayıp yere yatırarak üstüne çıktı. ☙ Sonra: "Bana yalnızca doğruyu söyler yalana sapmazsan;

Akdev'in, Gundi'nin, onun oğlu Pûlâd'ın ve Bîd'in yerleriyle, ☙ bütün bu kötülüklere sebep olan padişah Kâvûs'un bağlı bulunduğu yeri ☙ dosdoğru gösterir ve söylediklerimi eksiksiz olarak yaparsan; ☙ ben Mâzenderân padişahının tacını da, tahtını da, ağır gürzünü de alır ☙ sana veririm! Eğer doğruluktan ayrılmazsan seni bu ülkeye padişah yaparım!

Ama beni aldatmaya kalkışırsan o zaman gözlerinden kan ırmakları akıtırım!" deyince, ☙ Ulât: "Önce kafanı kin ve düşmanlık duygularından temizle ve sonra da gözünü aç! ☙ Sen canımı bedenimden ayırmazsan, ben de senin bütün sorularını bir bir cevaplar, ☙ padişah Kâvûs'un hapsedildiği şehrin yolunu sana gösteririm! ☙ Eğer bana bir şey yapmayacağına söz verirsen sana Bîd'in de, Akdev'in de yerlerini gösteririm!

Ey ayağı uğurlu kahraman! Padişah Kâvûs'un tutsak edildiği yer buradan yüz fersah ötededir. ☙ Oradan Akdev'in bulunduğu yere giden yol da yine yüz fersah sürer. O yol aynı zamanda çok sarp, çok berbat bir yoldur. ☙ Akdev'in evi iki dağın arasında ve çok korkunç bir yerdedir. Oradan hüma kuşu bile geçemez. ☙ Bu iki dağın arasında ölçülemeyecek kadar derin yüz kuyu vardır. ☙ Padişah Kâvûs işte o kuyulardan birinde tutulmaktadır. Onu, geceleri bu dağların başında on iki bin savaş devi bekler.

Muhafızların başı Bîd ve Sence, onların komutanı da Gundi'dir. ☙ Onların büyüğüyse Akdev'dir; onun korkusundan dağlar bile söğüt yaprağı gibi titrer. ☙ Gövdesi dağlara benzer; omuzları, kolları ve göğsünün genişliği onar reştir. ☙ Senin şu kollarına, ellerine, keskin kılıcına, gürzüne, mızrağına ☙ ve şu boyuna bosuna rağmen o devle savaşmaya kalkışman doğru olmaz!

Orayı geçtikten sonra karşına bir kayalık ve arkasından da bir çöl çıkar ki, ceylanlar bile geçemez! ☙ Daha sonra da genişliği iki yüz fersahı geçen bir nehirle karşılaşırsın. ☙ Bu ırmağı Künâreng adında erkek bir dev bekler ki, bütün devler onun buyruğuna boyun eğer. ☙ Onu geçince, Nermîpâ'nın oturduğu Bozgûş gelir. Burası üç yüz fersah genişliğinde ve saray gibi bir yerdir. ☙ Buradan Mâzenderân'a giden yol

çok uzun ve çok sarp bir yoldur.

Bu ülkede sağa sola dağılmış binlerce atlı vardır. ☙ Bunların hepsi de zengin, silahlı ve çevik adamlardır. İçlerinde gevşek bir tek kimse göremezsin! ☙ Bunlarla birlikte savaşan bin iki yüz de fil vardır ki, Mâzenderân'ın her tarafı bunlarla dolmuştur. ☙ Oysaki sen bir tek adamsın. Demirden de olsan Ehrimen'in törpüsüne sürtünmeye nasıl cesaret edebilirsin?" dedi. ☙ Rüstem onun bu sözleri karşısında güldü ve dedi ki: "Benimle gelecek olursan

Başta, her zaman galip olan Tanrı'nın ve sonra talihim, kılıcım, oklarım ve hünerlerimin yardımıyla, ☙ şu gördüğün fil gövdeli adamın tek başına ünleri yeryüzünü kaplamış olan o devlerin başına ne işler açacağını görürsün! ☙ Onlar benim şu kollarımın, göğsümün ve gürzümün tadına bir kere baktılar mıydı, ☙ korkudan ayakları kesilir, derileri parçalanır ve atlarının üzerinde dizginle üzengiyi ayırt edemeyecek hale gelirler. ☙ Haydi, şimdi sen kalk, düş önüme de bana Kâvûs'un yerini göster!"

Dedikten sonra neşeli neşeli Rahş'ın sırtına atlayıp Ulât'ı yanına alarak bir yel gibi gitti. ☙ Aydın gündüzlerde olduğu gibi, karanlık gecelerde de hiç durmadan atını sürmeye devam etti ve nihayet Espirûz dağına vardı. ☙ Kâvûs'un ordusunu sürüp getirdiği bu yerde Rüstem de devlerin ve cadıların öfkesiyle karşılaştı. ☙ Karanlık gece yanılanınca çölden davul ve boru sesleri yükselmeye başladı. ☙ Mâzenderân şehrinin her tarafı ışıklar ve ateşlerle aydınlanıyordu.

Rüstem, Ulât'a: "Her yanında ateşlerin yandığı bu yer neresidir?" diye sordu. ☙ Ulât: "Orası Mâzenderân şehrinin kapısıdır. Devlerin üçte biri uyumaz. ☙ İşte, dev Erjeng de kendisinden her zaman sesler yükselen o ağacın yanında olsa gerek!" dedi. ☙ Bundan sonra savaşçı Rüstem sabahleyin güneş parlak yüzünü gösterene kadar uyumak istedi. ☙ Bunun için de önce Ulât'ı kemendiyle bir ağaca sımsıkı bağladı.

Büyükbabasından kalma gürzünü atının eyerine bağladı ve tüm cesaretini toplayarak yola çıktı.

ALTINCI ÖVÜN

RÜSTEM'İN DEVLERDEN ERJENG'LE SAVAŞMASI

Rüstem başında padişahlara yaraşan bir tulga, sırtında da böbür derisinden bir zırhla kan ter içinde, ☙ doğruca devlerin komutanı Erjeng'in üzerine yürüdü ve o savaş meraklısı devin karargâhına erişince ☙ dağların arasında öyle bir nara attı ki, sesinin şiddetinden sanki dağlarla denizler yarıldı. ☙ Erjeng bu sesi duyar duymaz he-

men çadırından dışarıya fırladı.

Rüstem onu görür görmez Âzergoşesp gibi üzerine atladı. ☙ Bir aslan gibi onu kafasından, kulağından ve kollarından korkusuzca yakalayıp kellesini gövdesinden ayırdı. ☙ Sonra bu kelleyi kanlı kanlı kaldırıp oradaki diğer devlerin arasına fırlattı. ☙ Onun gürzünün gücünü ve pençesinin büyüklüğünü gören devlerin yürekleri parçalandı; ☙ yerlerini yurtlarını, evlerini barklarını unuttular; babalar çocuklarını çiğneyerek kaçtı.

Fil gövdeli Rüstem bu sefer de intikam alıcı kılıcını çekerek orayı devlerden tamamıyla temizledi ☙ ve yeryüzünü aydınlatan güneş batarken soluya soluya Espirûz dağına döndü. ☙ Ulât'ın bağlarını çözdü, birlikte büyük bir ağacın altında oturdular. ☙ Rüstem Ulât'a padişah Kâvûs'un yerini sordu ☙ ve hemen o yöne doğru yola çıktı. Kılavuzu olan Ulât'da yayan olarak önüne düştü.

Taçlar bağışlayan Rüstem padişah Kâvûs'un bulunduğu yere erişince Rahş olanca gücüyle kişnedi. ☙ Kâvûs bu sesi duyar duymaz bu işin neye varacağını anladı ☙ ve İranlılara dönüp: "Artık kötü günlerimiz sona erdi. ☙ Rahş'ın kulaklarıma çarpan sesiyle canım tazelendi. ☙ Kubâd Türklerin padişahına saldırdığı zaman da bu at yine böyle bağırmıştı!" dedi.

Bu sözleri duyan bütün erler: "İpler Kâvûs'u harap etmiş! ☙ Kafasında ne akıl kalmış ne de düşünce... Rüyada gibi konuşuyor... ☙ Bu bağlardan kurtulmak nerde, biz nerde... Talih bir kere bizden yüzünü çevirdi!" dediler. ☙ Onlar aralarında böyle konuşurken, diğer taraftan belini sıkıca bağlamış olan, ☙ etrafına ateşler saçan ve savaşmak için bahane arayan Rüstem de çıkageldi.

Bu fil gövdeli kahraman Kâvûs'un yanına yaklaşırken bütün ileri gelenler de koşup onun etrafını sarıverdi. ☙ Gûderz, cesur Gîv, Gostehem, Şîdûş ve aslan Behrâm bunlar arasındaydı. ☙ Rüstem padişah Kâvûs'un bu haline çok acıdı, bu olanlara üzüldüğünü söyledi ve bu acılara nasıl bu kadar uzun süre katlanabildiğini sordu. ☙ Padişah Kâvûs da onu kucakladı, yolculuğu ve Zâl hakkında sorular sordu. ☙ Sonra: "Senin Rahş'ı saklaman gerek.

Çünkü eğer Akdev yeryüzünün Erjeng'den boşaldığını ☙ ve fil gövdeli Rüstem'in padişah Kâvûs'un yanına geldiğini duyacak olursa bütün erkek devler birleşirler. ☙ İşte o zaman senin bütün emeklerin boşa gider; yeryüzü devlerin askerleriyle dolar. ☙ Sen hemen şimdi devin bulunduğu yere doğru git ve eğer Tanrı yardımcın olursa cadıların kafalarını yerlere yuvarla! ☙ Fakat bu işi başarabilmen için önce her yeri bir sürü devle sarılmış olan yedi dağı aşman gerekir.

جوآمد بدیو پسید آ
گر اژدرنگ شد روی گیتی

Daha sonra karşına bir mağara çıkacak. Duyduğum kadarıyla burası çok korkunç bir yermiş. ۞ Oraya giden yol da bir kaplan gibi savaşa hazır devlerle doludur. ۞ İşte, bütün devlerin korku ve ümitle bağlandıkları Akdev'in evi bu mağaradır. ۞ Acaba bu devin hakkından da gelebilecek misin? Bu dev bütün devlerin komutanı ve dev ordusunun güvendiği tek adamdır. ۞ Benim ve bütün erlerimin gözleri kör oldu.

Hekimler bu körlüğün ancak Akdev'in yüreğinin kanı ve beyniyle iyi edebileceğini söylediler. ۞ Başka bir akıllı kişi de, Akdev'in kanından gözyaşı büyüklüğünde ۞ üç damla damlatacak olursam bu hastalığın gözümden uzaklaşacağını anlattı," dedi. ۞ Bunun üzerine Rüstem oradan ayrılmak için hazırlandı ۞ ve İranlılara dönerek: "Ben Akdev'in üzerine yürüyorum. Gözünüzü iyi açın;

Çünkü o bir savaşçıdır ve etrafında pek çok asker vardır. ۞ Eğer o beni yenerse siz böyle düşkün bir vaziyette uzun zaman burada kalırsınız! ۞ Eğer güneşi yaratan Tanrı bana yardım eder de iyi bir talih verirse, ۞ biz de yerimize, yurdumuza ve padişahlık tahtımıza yeniden kavuşuruz ve o padişahlık ağacı yeniden yemişini vermeye başlar!" deyip yola çıktı.

YEDİNCİ ÖVÜN
RÜSTEM'İN AKDEV'İ ÖLDÜRMESİ

Rüstem kemerini beline sımsıkı bağlayıp, başı savaş ve kin duygularıyla dolu olarak kalktı,

Ulât'ı yanına aldı ve Rahş'a atlayarak bir yel gibi gitti. ۞ Gide gide Rahş nihayet o yedi dağın içerisine daldı. Bu dağların her yanı sürü sürü devlerle doluydu. ۞ Rüstem o ucu bucağı olmayan mağaraya yaklaşınca etrafının devlerle çevrilmiş olduğunu gördü. ۞ O zaman Ulât'a: "Şimdiye kadar sorduğum soruların hepsine doğru cevaplar verdin. ۞ Şimdi de Akdev'e saldırmanın sırası geldi. Bana yol göster de buraların sırlarını aydınlat!" deyince,

Ulât: "Güneşin kızgın olduğu zamanda Akdev uykuya dalar. ۞ Sen ancak işte o zaman onu yenebilirsin. Bunun için şimdilik biraz bekle. ۞ O zaman zaten bütün devler uyur, hiçbirini ayakta göremezsin. Gözcü olarak yalnız birkaç cadı kalır. ۞ Eğer zaferler bağışlayan Tanrı yardım ederse belki sen de onu yenersin!" dedi. ۞ Bunun üzerine devin üstüne yürümek için güneşin yükselmesini bekledi.

Vakti gelince Ulât'ı yine sımsıkı bağladıktan sonra atına bindi ۞ ve bir savaş timsa-

hını andıran kılıcını kınından çekip gök gürültüsü gibi bir sesle adını haykırdı. ☙ Dev ordusunun arasına rüzgârın kaldırdığı toz gibi dalmıştı; hançeriyle devlerin kafalarını koparıp koparıp yerlere fırlattı. ☙ Kimse ona karşı koyamıyordu. Hiçbir dev onunla savaşıp da yenmek ya da yenilmek sevdasına kapılmadı. ☙ Parlak güneşe benzeyen Rüstem bunun üzerine Akdev'in bulunduğu yere doğru yürüdü.

Burada cehennem gibi bir kuyu vardı; o kadar karanlıktı ki, dev hiç görünmüyordu. ☙ Bir süre elinde kılıcıyla bekledi. Çünkü burası öyle bir yerdi ki, ne savaşmaya ne de kaçmaya imkân vardı. ☙ Rüstem önce gözlerini ovuşturdu; bu karanlık mağaranın kapısını aradı. ☙ Nihayet mağaranın kapısını bulup da içeriye baktığında ☙ boncuk renkli, aslan postlu, eni ve boyu yeryüzünü kaplayan acayip bir mahlukun mağaranın içinde uyuduğunu gördü.

Rüstem onu öldürmek için acele etmedi. ☙ Önce bir kaplan gibi bağırıp devi uyandırdı, sonra onunla savaşmaya başladı. ☙ Bilekleri ve tulgası demirden olan bu dev Rüstem'in üzerine doğru kara bir dağ gibi yürüdü ☙ ve eline bir değirmen taşı alarak Rüstem'e duman hızıyla saldırdı, ☙ bunu gören fil gövdeli kahramanın yüreğini dehşet kapladı, yenilmekten korktu ve

O da azgın bir aslan gibi devin üzerine saldırarak belinin ortasına keskin bir kılıç indirdi. ☙ Bu keskin kılıçla devin gövdesinden bir eliyle bir ayağı kopup fırladı. ☙ Fakat dev bu haliyle tekrar Rüstem'e yapıştı. Aralarında, iri bir fille azgın bir aslanınkine benzeyen bir mücadele başladı. ☙ Dev tek bacağına rağmen o ünlü pehlivanı ezmek için bütün gücüyle uğraşıyor, mağaranın altını üstüne getiriyordu. ☙ Birbirlerinin etlerini koparırken akan kanlarla yer baştan başa çamur oldu.

Rüstem kendi kendine: Eğer ben bugün şu devin elinden canımı kurtarabilirsem artık bana ölüm yoktur! derken, ☙ dev de içinden: Artık tatlı canımdan yana ümidim kalmadı. ☙ Eğer bir elimle bir bacağım gittikten sonra da bu ejderhanın pençesinden canımı kurtarabilirsem, ☙ ileri gelen pehlivanlardan hiç kimse bir daha benim yüzümü göremez, buradan kaçar giderim, diyordu... ☙ Dev hem böyle söylüyor hem de bir yandan kendini ümitlendirmeye çalışıyordu.

Böylece savaşmaya devam ettiler. Üzerlerinden ırmaklar gibi ter ve kan aktı. ☙ Rüstem intikamını almak için, canı yaratan Tanrı'nın yardımıyla bütün kuvvetiyle savaşıyordu. ☙ Nihayet bu ünlü pehlivan erkek aslan gibi attığı bir pençeyle, devi yakaladığı gibi havaya kaldırıp tekrar yere vuruverdi. ☙ Azgın bir aslanı andıran Rüstem devi yere öylesine çarpmıştı ki, canı gövdesinden hemen çıkıverdi. ☙ Bundan sonra hançerini çekip yüreğini yararak o kapkara vücudundan ciğerini çıkardı.

Mağara devin leşiyle kaplanmıştı. Yeryüzü onun kanlarıyla bir kan denizine döndü. ۞ Sonra kalkıp Ulât'ın yanına gitti. İplerini çözdü ve kemendini atının eyerine astı. ۞ Devin ciğerini Ulât'ın eline verdikten sonra Kâvûs'un yanına gitmek için hazırlanırken, ۞ Ulât: "Ey erkek aslan! Yeryüzü kılıcına boyun eğdi! ۞ Beni bağladığın ipin izleri hâlâ geçmedi. Kemendinin altında az ezilmedim.

Sonunda beni mükâfatlandıracağını vaat etmiştin. İşte şimdi vaadinin yerine getirilerek ümitlerimin tazelenmesini istiyorum. ۞ Sen verdiği sözü tutmayacak bir adam değilsin. Azgın aslanlara benzeyen bir pehlivansın. Üstelik padişahlara yaraşan bir yüzün var" dedi. ۞ Rüstem de buna karşılık olarak ona dedi ki: "Korkma, ben sana bütün Mâzenderân'ı bağışlarım. ۞ Yalnız yapılacak bir iş daha var. Bu karışık iş ۞ Mâzenderân padişahını tahttan indirip kapı dışarı etmektir.

Bunun için de binlerce devin kafasını hançerle kesmek gerek. ۞ Ancak bunu da yaptıktan sonra Mâzenderân ülkesini sana verebilirim. Merak etme, sözümü tutmamazlık etmem!" ۞ Bundan sonra o uğurlu aslan kalkıp Kâvûs'un yanına geldi. ۞ Aydın canlı Rüstem'in dönmesine bütün pehlivanlar sevindi, neşeli naralar atılar. ۞ Hepsi yanına koştular ve onu bol bol alkışladılar.

Rüstem, Kâvûs'a: "Ey bilgili padişah! Senin kötülüğünü isteyenlerin öldüğüne emin olabilirsin. ۞ Akdev'in karnını deştim, padişah onun hayatından ümidini kessin, öldüğüne şüphesi olmasın! ۞ Onun bağrından ciğerini çıkarıp getirdim. Zafer kazanan padişahın buyruğu nedir?" deyince, ۞ Kâvûs da ona övgüler yağdırdı: "Padişahlığın tacı ve ordu senin eksikliğini görmesin! ۞ Senin gibi bir oğlu doğuran ana ancak övülmeye layıktır.

Senin gibi, zamanın bir eşini daha görmediği bir kahramanı yeryüzüne getiren Zâl-i Zer'e ve seni yetiştiren Zâbilistan topraklarına binlerce aferin olsun! ۞ Aslanları deviren fil bana boyun eğdiği için ben senin anandan da, babandan da daha talihliyim!" ۞ Rüstem'i böyle övdükten sonra şöyle dedi: ۞ "Ey uğurlu pehlivan! Şimdi o devin kanını getir de gözlerimize sürelim. ۞ Belki onun sayesinde eskisi gibi senin yüzünü görmek bize nasip olur. Yeryüzünü yaratan Tanrı senin yardımcın olsun!"

Ciğerin kanı Kâvûs'un donuklaşmış gözlerine değer değmez onları güneş gibi parıldattı. ۞ Bunun üzerine fildişi tahtı getirip padişahı oturttular ve üstüne de tacı astılar. ۞ Böylece padişah Mâzenderân tahtına oturmuş oldu. Etrafında Rüstem, Tûs, Ferîborz, Gûderz, ۞ Gîv, Rehhâm, Gurgîn ve cesur Behrâm gibi birçok ünlü pehlivan vardı. ۞ Kâvûs adamlarıyla birlikte içkili ve çalgılı bir meclis kurup bir hafta eğlendikten sonra

Sekizinci gün, yeryüzünü ele geçirmek isteyen bütün bu pehlivanlar atlarına bindiler ۞ ve ağır gürzlerini ellerine alarak Mâzenderân şehrine dağıldılar. ۞ Padişah emir verir vermez, bir sazlığın ateş alması gibi, hepsi birden yerlerinden fırlayıp harekete geçtiler. ۞ Keskin kılıçlarıyla her yanı ateşe verdiler ve bütün şehri baştan başa yaktılar. ۞ O kadar çok cadı öldürdüler ki, kandan dereler aktı.

Pehlivanlar karanlık basıncaya kadar savaşmaya böylece devam ettiler. Ancak ondan sonra dinlenmeye çekilebildiler. ۞ Bunun üzerine Kâvûs ordusuna: "Suçlular cezalarını çektiler. ۞ Artık kan dökmeye son verelim. Ancak aklı başında, becerikli, yol yordam bilen birisi ۞ Mâzenderân komutanının yanına gidip, onu daldığı uykudan uyandırsın ve tehdit etsin!" teklifinde bulundu. ۞ Bu fikir Zâl oğlu Rüstem'in ve diğer büyüklerin hoşuna gitti, bunu kabul ettiler.

KÂVÛS'UN MÂZENDERÂN PADİŞAHINA MEKTUP YAZMASI

Bunun üzerine Kâvûs böyle bir adam seçip bir mektupla Mâzenderân komutanının yanına göndererek, onun gaflet ve karanlıkta kalmış canını aydınlattı. ۞ Akıllı bir kâtip beyaz bir ipek parçasının üzerine, bazen korkudan bazen de ümitten dem vurarak, ۞ iyilikle kötülüğü bir araya getiren güzel bir mektup yazdı. ۞ Önce yeryüzünde bilgiyi ve sanatı yaratan adaletli Tanrı'yı öven bu mektupta şöyle yazıyordu: ۞ "Aklı veren, şu dönen feleği, öfkeyi ve acıma duygularını yaratan;

Bize hem iyilik hem de kötülük etme gücünü bahşeden, güneşi ve ayı döndüren hep Tanrı'dır! ۞ Eğer sen adaletli, temiz ve imanı bütün bir adamsan herkes seni beğenir. ۞ Yok, eğer sen kötü yaradılışlı ve kötü huyluysan şu dönen feleğin zulmünden kurtulamazsın. ۞ Eğer âlemin sahibi olan Tanrı adaletli olsaydı, onun buyruğundan kim çıkabilirdi? ۞ Sen Tanrı'nın suçlu kullarına verdiği cezaya bak da, devlerle cadıları nasıl kahrettiğini bir gör!

Eğer feleğin işlerinden haberin varsa, aklınla canın sana doğru yolu gösteriyorsa, ۞ hemen Mâzenderân tahtını bırakıp bir kulum olarak sarayıma gel! ۞ Rüstem'le savaşmaya gücün yetmeyeceğine göre, benim istediğim vergiyi vereceksin! ۞ Mâzenderân tahtının elinden çıkmaması ancak böyle mümkün olabilir. ۞ Yoksa Erjeng ve Akdev gibi sen de hayattan ümidi kes!"

Yazıcı mektubu yazma işini bitirdikten sonra padişah bunun altını misk ve amberle mühürledi ۞ ve çelik gürzlü Ferhad'ı yanına çağırttı. ۞ Ferhad oranın büyüklerinden, çalışmaktan yılmayan bir adamdı. ۞ Padişah ona: "Şu öğütlerle dolu mektubu

al, o zincirinden boşanmış deve götür!" dedi. ۞ Ferhad pehlivan padişahın buyruğunu duyar duymaz yeri öpüp mektubu aldı ve

O yumuşak tabanlıların ve çelik çiğneyen binicilerin oturduğu ülkeye götürdü. ۞ Bu ülkede ayaklarına pösteki sarmayan kimse bulunmadığı için yıllardan beri onlara böyle deniyordu. ۞ Burası Mâzenderân padişahının ve birçok cesur pehlivanın ikamet ettiği bir yerdi. ۞ Ferhad oraya vardığında önden birini gönderip padişaha geliş sebebini bildirdi. ۞ Padişah Kâvûs tarafından böyle akıllı bir elçinin gönderildiğini duyunca,

Ona karşılamak için Mâzenderân'ın aslan gibi cesur kahramanlarından bir ordu hazırladı. ۞ Orduda yer alacak erleri kendi elleriyle birer birer seçti. Hepsinin de göğsünü kabartacak hünerler göstereceğinden emindi. ۞ Onlara: "Bugün siz, insanlara yaraşan huyları bırakıp devlerin huylarını almalısınız! ۞ Bugün kaplanların âdetlerine uyarak, akıllıların başı olan bu kahramanın kafasını pençenizle koparmalısınız!" dedi. ۞ Bunun üzerine seçme erlerin hepsi kaşları çatık ve yüzleri asık olarak Ferhad'ı karşılamaya çıktılar. Buluştukları zaman da onunla ters ters konuştular, güzel bir söz söylemediler.

Ferhad'ın yanına yaklaştıkları sırada bu ünlü pehlivanlardan biri ۞ onun elini, ayağını ve kemiklerini tutup adamakıllı sıktı ve acıttı. ۞ Fakat Ferhad hiç renk vermedi. Ne rengi sarardı ne de bir yeri incindi. ۞ Sonra Ferhad'ı padişahın yanına götürdüler. Padişah önce Kâvûs'u, sonra da yolculuğunun nasıl geçtiğini sordu. ۞ Ferhad kendisine verilmiş olan mektubu çıkarıp kâtibin önüne koydu. Mektubun ipeği şarap ve misk kokuları içindeydi.

Mûbed mektubu okuyunca savaşmak için bahane arayan padişahın canı sıkıldı. ۞ Rüstem'le Akdev arasında geçenleri duyduğu zaman gözleri kanlı yaşlar ve yüreği feryatlarla doldu. ۞ Kendi kendine: Evet, güneş batar, gece olur ve dinlenme zamanı gelir; ۞ fakat yeryüzü Rüstem'den yana rahat yüzü göremez. Onun adının batacağı yok, dedi. ۞ Erjeng'in, Akdev'in, Gundi oğlu Pûlâd'ın ve Bîd'in ölmüş olmalarına çok üzüldü.

Padişahın mektubu okunup bitince gözleri yüreğinin kanına battı. ۞ Ferhad'ı kendi ileri gelen adamlarının ve dostlarının yanında üç gün misafir etti. ۞ Dördüncü gün ona: "Haydi, kalk, o genç ve akılsız padişahın yanına git de ۞ şunları söyle: Denizdeki suyla şarap bir mi? ۞ Ben kendisine ülkeni, tacını, tahtını bırak da benim sarayıma gel, bana kul ol! denecek adam mıyım?

Benim sarayım seninkinden büyük olduğu gibi, askerlerim de seninkilerden binlerce kez daha çoktur. ☙ Onlar gittikleri yerde her şeyi yok ederler; orada ne taş kalır, ne renk ne de koku... ☙ Sen hiç durma, hazırlan; ben de savaşmak için gerekli hazırlıkları yapıp, ☙ aslan gibi erlerden oluşan bir ordu kuracak ve sizi gaflet uykunuzdan uyandıracağım! ☙ Senin sarayında bir fil bile olmadığı halde benim bin iki yüz savaş filim var...

İran ülkesinde tozu dumana öyle bir katacağım ki, hiç kimse yerle göğü birbirinden ayıramayacak!" dedi. ☙ Ferhad onun büyüklüğünü, şiddetini, gücünü anlatan bu sözleri işitip, ☙ mektubun karşılığını aldıktan sonra İran komutanın yanına gitmek için atını hızla sürdü. ☙ Nihayet İran'a vararak, görüp işittiklerini anlattı; bütün sırların perdesini araladı: ☙ "O" dedi, "göklerden de yüksek... düşüncesi de elbette buna göre...

Benim söylediğim sözlere kulak bile asmadı. Onun gözünde dünyanın bir pul kadar bile değeri yok!" ☙ Bunun üzerine padişah Rüstem'i çağırtarak Ferhad'ın bütün söylediklerini anlattı. ☙ Fil gövdeli pehlivan Kâvûs'a şunları söyledi: "Ben milletimi bu yüz kızartıcı durumdan kurtarmalıyım! ☙ Ona elçi olarak bizzat gitmeli ve keskin kılıcımı kınından çıkaracağımı bildirmeliyim. ☙ Ona gürleyen bulutlara ve keskin kılıçlara benzeyen bir haber, bir mektup götürmeliyim.

Ben bir elçi kılığında onun yanına gitmeli, sözlerimle dereleri kanla doldurmalıyım." ☙ Bu sözleri duyunca Kâvûs: "Ey padişahlığın tacını ve mührünü parlatan! ☙ Sen yalnız bir elçi değil, aynı zamanda bir kaplan ve savaş alanlarının eşi bulunmayan bir aslanısın!" dedi. ☙ Sonra emretti, yazıcı yanına gelip kalemini bir ok temreni gibi yontup sivriltti ☙ ve o mektuba şöyle bir karşılık yazdı. Dedi ki: "Ey din yolundan sapmış kişi!

Senin söylediğin sözler sadece laftır. Aklı olan onlara değer vermez. ☙ Kafanı böyle boş sözlerden temizle de bir köle gibi buyruğuma boyun eğ! ☙ Yoksa senin üzerine öyle bir ordu yollarım ki, bir denizden öbür denize kadar her taraf askerle dolar! ☙ Akdev'in o kötü ruhu akbabalara senin beynini de yemeye hazırlanmalarını müjdeler!"

RÜSTEM'İN MÂZENDERÂN PADİŞAHININ YANINA ELÇİLİKLE GİTMESİ

Padişah Kâvûs mektubu yazıp mühürledikten sonra, savaşmak için bahane arayan Rüstem onu alıp yola çıktı.

Mâzenderân'a yaklaşınca ağır gürzünü atının eyerine astı. ☙ Mâzenderân padişahı Kâvûs'un bir elçiyle kendisine bir mektup yolladığını haber aldı. ☙ Altmış ilmekli kemendini terkisine asmış, azgın aslanlara benzeyen bir elçi... ☙ Mâzenderân padişahı ileri gelen adamlarından birkaç kişi seçti ☙ ve onlara yiğitliği elden bırakmadan hemen yola çıkıp o azgın aslanı karşılamalarını buyurdu.

Onlar da hemen bir ordu hazırlayarak ünlü pehlivanın yanına yaklaştılar. ☙ Rüstem'in gözü onlara ilişince yolun üzerinde bulunan, dallı budaklı büyük bir ağacı iki dalından tutarak ☙ hemen kuvvetle büküp kaldırdığı gibi kökünden kopardı ve yolun kenarına atıverdi. Bu işi öylesine kolayca yapıvermişti ki. ☙ Sonra bu ağacı yerden alıp bir harbi gibi elinde sallamaya başlayınca Mâzenderân askerleri ne yapacaklarını şaşırdılar. ☙ Karşısındaki ordu iyice yaklaşınca da Rüstem ağacı kaldırıp üzerlerine fırlattı, böylelikle birçok atlıyı ağacın dalları altında bıraktı.

Gelen orduya komutanlık eden Mâzenderân büyüklerinden biri ☙ Rüstem'in kuvvetini sınamak için elini sıkmak istedi. ☙ Fakat Rüstem onun bu yaptığına gülmeye başlayınca düşman askerleri şaşırıp kaldılar. ☙ Bu sefer Rüstem onun elini pençesiyle öyle bir sıktı ki, ☙ adamcağızın damarları koptu, yüzünün benzi attı.

Kuvvet denemesine kalkışan kahramanın dermanı kesilip atından düştü. ☙ Bunu görenlerden biri koşup Mâzenderân padişahına olup biteni anlattı. ☙ Mâzenderân'da ortalığı altüst eden Kelâhur adında birisi vardı. ☙ Yeryüzünde savaşmaktan başka isteği olmayan bu binici yaradılışça azgın bir kaplanı andırıyordu. ☙ Padişah Rüstem'e karşı çıkması için onu çağırttı. Kendisini bol bol övüp yiğitliğini göklere çıkardıktan sonra:

"Sen buraya gelmekte olan elçiye karşı çık ve ona yeni hünerlerini göster! ☙ Öyle davran ki, onun yüzü kızarsın ve gözlerinden yanaklarına sıcak yaşlar dökülsün!" dedi. ☙ Kelâhur erkek bir aslan gibi, yeryüzünü ele geçirmek isteyen Rüstem'in karşısına çıktı. ☙ Önce kaşlarını çatıp kaplan gibi kabararak söylenmesi gerekenleri söyledi, daha sonra pençesini Rüstem'e uzattı ☙ ve fil gövdeli Rüstem'in yüce pençesini öyle sıktı ki, onu Nil gibi mosmor etti.

Rüstem'in canı fena halde yandı, ama hiç renk vermedi; çünkü o büyüklüğün ve yiğitliğin menşurunu güneşten almıştır. ☙ Sıra kendisine gelince Rüstem, Kelâhur'un elini öyle bir sıkış sıktı ki, tırnakları bir ağacın yaprakları gibi yerlere döküldü. ☙ Bunun üzerine Kelâhur kolu boynuna asılmış, yağları erimiş, derisi çatlamış olarak ☙ padişahın yanına geri döndü. Ona yaralarını göstererek: "Derdimi senden sakla-

yamam. ☙ Bana kalırsa savaşmaktansa barış yapman daha hayırlıdır. Şu saadetini felakete çevirme.

Sen onun gibi bir pehlivanla başa çıkamazsın! Yapacağın şey onun buyruğu altına girip istediği vergiyi ödemektir. ☙ Mâzenderân'a kesilecek vergiyi bütün ülke halkına, küçük büyük demeden pay edip ☙ bu güç derdi kolaylaştırırız. Canımızı tehlikeye atmaktansa böylesi daha hayırlıdır!" dedi. ☙ Kelâhur padişahla konuşmaktayken, kükremiş bir fil gibi Rüstem de çıkageldi. ☙ Padişah ona şöyle bir bakıp layık olduğu yere oturttu. Kâvûs'un ve ordusunun nasıl olduğunu,

Yolda çok zahmet çekip çekmediğini, inişli çıkışlı yerleri nasıl aşıp geldiğini sorduktan ☙ sonra: "Kuvvetli göğsü, kolu ve pazısıyla ün almış Rüstem sen misin?" diye sordu. ☙ Rüstem bu soruya şöyle karşılık verdi: "Ne münasebet? Eğer layık olabilirsem ben onun ancak bir kölesiyim! ☙ Onun olduğu yerde benim adım geçmez; o bir pehlivan, cesur bir yiğittir!" ☙ Sonra getirdiği mektubu verdi. Yeryüzünü ele geçirmek isteyen padişah Kâvûs'un yolladığı haberi bildirerek:

"Kılıçlar yemişlerini verecek, kafa tutanların kafalarını kesip bir kenara atacaktır!" dedi. ☙ Padişah bu sözlerin üzerine bir de mektubu okuyunca hem kızdı hem de şaşırdı. ☙ Rüstem'e: "Bu kadar ileri geri konuşmanın, dedikodu yapıp durmanın anlamı ne? ☙ Sen git de benim ağzımdan ona şöyle söyle: Sen eğer İran'ın komutanı, aslan yürekli ve aslan pençeli bir yiğitsen, ☙ben de Mâzenderân padişahıyım! Benim de altımda altın tahtım var; benim de başımda padişahlık tacım var; benim de ordum var!

Beni padişahların geleneğine aykırı olarak, boş yere yanına çağırıp durma! ☙ İyi düşün taşın da, büyüklerin tahtını istemeye kalkışma! Çünkü bu isteğin senin başına çok işler açar! ☙ Sen ya atının dizginini İran'a çevirirsin yahut benim mızrağım senin ömrüne son verir! ☙ Ben ordumla bir kere yerimden kalkıp yola çıkmayayım! Çıkarsam o zaman başınla ayağını birbirinden ayıramazsın! ☙ Kötü bir düşünceye kapıldığın muhakkak! Bir an evvel aklını başına toplayıp, elindeki yayı at!

Zaten beni gördüğünde nasıl olsa bu atıp tutman sona erer!" dedi. ☙ Bunun üzerine Rüstem uyanık bir gözle onu, tahtını ve ordusunu şöyle bir süzünce, ☙ dinlediği sözler bir türlü aklına yatmadı ve onlardan rahatsız olarak canı sıkıldı. ☙ Padişah daha sonra padişahlara layık süslü bir elbise hazırlatıp kahraman Rüstem'in yanına getirtti. ☙ Rüstem verdiği elbiseyi de, atı da, altınları da almadı; onun tacını ve kemerini küçümsedi.

Hiddetle tahtının yanından ayrıldı ve onun yıldızının da, ayının da artık kararmış olduğunu gördü. ۞ Başı duyduğu sözlerden ağırlaşmış olarak Mâzenderân'dan çıkıp gitti. ۞ Kinle dolup taşan yüreğinin kanı kaynaya kaynaya padişahın yanına girince, ۞ Mâzenderân'da gördüğü ve işittiği her şeyi ona birer birer anlattı: ۞ "Sakın tasalanma! Sadece cesur ol ve devlerle savaşmaya hazırlan!

Şunu iyi bil ki, onun o cesur adamları da, pehlivanları da bana vız gelir! ۞ Bence onların bir zerre toprak kadar bile değeri yoktur; şu gürzümle ben onların hepsini gebertirim!" dedi.

KÂVÛS'UN MÂZENDERÂN PADİŞAHIYLA SAVAŞMASI

Rüstem Mâzenderân'dan döndükten sonra cadıların padişahı da savaş hazırlığına başladı. ۞ Büyük çadırını şehirden dışarıya çıkartıp ordusunu ovaya çekti. ۞ Bu ordunun harekete geçmesiyle kalkan tozlardan güneşin rengi değişti.

Çöller, ovalar ve dağlar görünmez oldu. Her yanı o kadar çok asker kaplamıştı ki, toprak ayaklar altında çiğnenmekten bitkin düştü. ۞ Mâzenderân padişahı ordusunu büyük bir düzenle ve rüzgâr gibi hızla sürdü, bu arada hiç kimse bir diğerinden geri kalmamıştı. ۞ Kâvûs'a devlerin ordusu yüzünden kendi ordusunun zor bir duruma düştüğünü söyledikleri zaman, ۞ o da önce Zâl-i Zer'in oğlu Rüstem'in beline intikam kemerini kuşanmasını, ۞ sonra da Tûs, Gûderz, Geşvâd, Gîv ve Gurgîn ile ordunun diğer büyüklerine

Orduyu savaşa hazır hale getirmelerini; mızrak ve kalkanlarını süsleyip hazırlanmalarını buyurdu. ۞ Bunun üzerine padişahın ve diğer büyüklerin çadırlarını Mâzenderân ovasına çıkardılar. ۞ Dağlar boru sesleriyle yankılandı. Ordunun sağında Nevzer'in oğlu Tûs, ۞ solunda da Gûderz ile Geşvâd duruyordu; bunlar demirden birer dağ gibi dimdik bekliyorlardı. ۞ Komutan Kâvûs ordunun merkezine geçti; dört bir yanında askerler saf bağladılar.

En önde de, hiçbir savaşta yenilmemiş olan fil gövdeli Rüstem vardı. ۞ Mâzenderân'ın ileri gelenlerinden biri ağır gürzünü omzuna vurdu. ۞ Savaşmak için bahane arayan ve iyi gürz kullanan bu pehlivanın adı Gûyâ'ydı. ۞ Gûyâ pehlivan padişahtan izin alarak bütün hızıyla Kâvûs'un üzerine doğru yürüdü. ۞ Üzerindeki zırh parıl parıl parlıyor ve kılıcının ateşi yelleri yakıyordu.

Böylece İranlıların yanına kadar geldi. Attığı narayla dağlar ve ovalar sarsıldı: ۞

"Benimle savaşacak olan sudan toz çıkaran bir pehlivan olmalıdır!" diye bağırıyordu. ☙ Fakat kimse onun karşısına çıkmaya cesaret edemedi. Hepsinin kanı çekilmiş gibiydi. ☙ Bunun üzerine Kâvûs tekrar ordusuna dönerek: "Ey kahramanlar! Ey savaş erleri! Size ne oldu da ☙ böyle onun sesiyle yürekleriniz siniverdi ve renginiz attı?" diye bağırdı.

Fakat kahramanlardan yine ses çıkmadı. Bu pehlivanın korkusuyla hepsinin rengi çiçekler gibi solmuştu. ☙ Derken birdenbire Rüstem atının dizginine sarılıverdi. Parıldayan mızrağını omuzlayarak: ☙ "Eğer padişahın izni olursa bu mendebur devin karşısına ben çıkacağım!" dedi. ☙ Padişah Kâvûs: "Bu iş zaten ancak senin başarabileceğin bir iştir! İran'da senden başka bununla savaşabilecek kimse yoktur! ☙ Haydi, yürü! Yaratan Tanrı yârin, devler ve cadılar da avın olsun!" dedi.

Bunun üzerine Rüstem kafalar uçuran mızrağını pençesine alıp o cesur atını hareket ettirdi. ☙ Rüstem aslana benzeyen atı ve elindeki ejderhaya benzeyen mızrağıyla sarhoş bir fil gibi savaş alanına çıktı. ☙ Atının dizginini oynatınca havaya bir tozdur yükseldi; o savaş alanı naralarıyla titredi. ☙ Gûyâ pehlivanın karşısına geçtikten sonra: "Ey soysuz! Ey pehlivanlar içinde adı batasıca! ☙ Artık senin cezanı verme zamanı gelmiştir! Durup dinlenecek vaktim yok.

Seni doğurup büyüten anan sana ağlayacak!" diye bağırdı. ☙ Gûyâ pehlivan da: "Sen Gûyâ'ya da, onun başlar biçen hançerine de güvenme!" dedi. ☙ "Şimdi asıl senin anan ölümüne ciğerlerini paralayacak; zırhınla tulgan bile sana ağlayacaktır!" ☙ Bu sözlerden sonra Rüstem bir nara atıp adını haykırarak, ☙ yürüyen bir dağ gibi yerinden fırladı. Onun bu halini gören devin yüreğini bir korku kapladı.

Ondan yüz çevirip dizginini kırdı; Rüstem'le savaşmak istemedi. ☙ Fakat Rüstem arkasından bir toz bulutu gibi yetişerek mızrağını beline indirdi. ☙ Mızrak zırhın bağlarına rastladığı için zırhın bağları ve halkaları paramparça oldu. ☙ Rüstem onu şişe geçirilmiş bir kuş gibi mızrağına takıp havaya kaldırdıktan sonra ☙ atının sırtından aşağıya attı. Gûyâ pehlivan zırhı paramparça olmuş ve ağzı toz toprak içinde kalmış bir şekilde yere serildi.

Bu manzara karşısında Mâzenderân pehlivanları şaşırıp kaldı. ☙ Yürekleri sindi ve yüzleri sapsarı kesildi. Düşman ordusunda dedikodu aldı yürüdü. ☙ Bunun üzerine Mâzenderân komutanı bütün ordusuna seslenerek: ☙ "Haydi, savaş için hazırlanın ve kaplanlar gibi vuruşun!" diye bağırınca, ☙ bütün erler intikam kılıçlarını çekip birbirlerini çiğneyerek ilerlediler.

Her iki taraftan da boru ve davul sesleri yükseldi; hava Nil, yer de abanoz rengini aldı. ☙ Kara bulutların arasında çakan şimşekler gibi, tozların arasından gürzler ve kılıçlar ateşler gibi parıldamaya başladı. ☙ Hava, mızraklar ve türlü türlü bayraklarla kırmızı, siyah ve menekşe renklerine boyandı. ☙ Devlerin çığlıkları, yerden yükselen kara tozlar, davulların gürültüsü ve savaş atlarının kişnemesi ☙ dağları yardı, toprakları çatlattı. Böyle bir intikam savaşını ömründe kimse görmemişti.

Gürzler, kılıçlar ve oklar birbirine giriyordu. Ova ölenlerin kanlarıyla bir bataklığa döndü. ☙ Yeryüzü hançer, ok ve gürzle dalgalanan bir katran denizini andırıyordu. ☙ Rüzgâr ayaklı atlar da er geç batmaya mahkûm, hızla ilerleyen gemiler gibiydiler. ☙ Tulgaların ve miğferlerin üzerlerine, güz rüzgârlarının söğüt dallarından döktüğü yapraklar gibi gürzler yağıyordu. ☙ Bu iki ünlü ordu tam bir hafta böylece savaştı.

Sekizinci gün yeryüzüne sahip olan padişah Kâvûs başından Keyânîyân külahını çıkararak ☙ yeryüzünü yaratıcısı ve doğru yolun göstericisi olan Tanrı'nın huzurunda ve ayakta, ağlayarak durdu. ☙ Sonra yüzünü yere sürerek Ona şöyle seslendi: "Ey doğru sözlü ve adaletli Tanrı! ☙ Ey suyu ve toprağı yaratan! Sen hiçbir şeyden korkmayan bu erkek devleri ☙ yenmemiz için bize yardım et! Benimle padişahlığın tahtına yeni bir hayat ver!"

Ardından tekrar külahını başına giyip de ünlü ordusunun yanına dönünce ☙ her yandan boru sesleri yükselmeye, ordu olduğu yerde kaynamaya başladı ve bir dağ gibi yerinden oynadı. ☙ Padişah davullarla filleri ordunun peşi sıra getirmeleri için Tûs, Gîv, ☙ Gûderz, Şâverân oğlu Zenge, Rehhâm ve Gurgîn'e emirler verdi. ☙ Omzunda sekiz arşınlık bir bayrak taşıyan Gorâze bir yabandomuzu gibi ordunun arkasından yürüyordu.

Bunlardan başka Ferhad, Horrâd, Borzin, Behrâm ve Gostehem de ☙ kızgın kızgın gelip intikam almak için yeniden savaşmaya başladılar. ☙ Rüstem düşman ordusunun ortasına saldırarak kahramanların kanlarıyla yerleri yıkadı. ☙ Gûderz ile Geşvâd düşman ordusunun sağına silahları, davulları ve ağırlıklarıyla saldırırken, ☙ Gîv de koyun sürüsüne dalan bir kurt gibi düşmanı dağıttı.

Sabah karanlığından ta güneş batana kadar her yandan dereler gibi kanlar aktı. ☙ Kimsenin yüzünde merhametten ve insanlıktan eser kalmamıştı. ☙ Etrafta ölü yığınları peyda oldu; insanların beyinleri otlara bulaştı. ☙ Boru ve davul sesleri gök gürültüsü gibi uğuldarken, güneşin yüzü abanoz renkli bir peçeyle örtüldü. ☙ Fil gövdeli Rüstem Mâzenderân padişahının bulunduğu yere doğru büyük bir orduyla yürüdü.

Onu gören padişah yerinden hiç kıpırdamadı; bir süre kin ve düşmanlıkla bekledikten ☙ sonra devler ve savaş filleriyle birlikte Rüstem'in üzerine doğru saldırdı. ☙ Bunun üzerine bütün kahramanlar kılıçlarını çektiler, gürzlerini ellerine aldılar ve savaşmaya başladılar. İki büyük ordu birbirine girdi. ☙ Rüstem önce Tanrı'nın adını anıp, mızrağını taşımakta olan adamın elinden aldı. ☙ Bir eline de gürzünü alarak heyecan içinde naralarıyla havaları doldurdu.

Padişahların bile hayatlarına son veren o kahramanın sesinden devlerde can kalmadı; filler de şaşırdılar. ☙ Bütün savaş alanını ölen fillerin gövdeleri ve hortumları doldurmuştu, bundan da başka miller boyunca insan ölüsü vardı. ☙ Bunun üzerine Rüstem de mızrağını alıp Mâzenderân padişahının üzerine yürüdü. ☙ Cadıların padişahıyla Rüstem karşılıklı olarak gök gürültüsü gibi naralar attılar. Fakat ☙ Rüstem'in mızrağını görünce devler padişahının cesaretinden eser kalmadı.

Rüstem tüm kini ve kızgınlığıyla azgın bir aslan gibi kükredi ☙ ve devler padişahının beline öyle bir mızrak indirdi ki, zırh parçalanıp iliklerine kadar işledi. ☙ Fakat birdenbire onun vücudu bir büyüyle İran ordusunun gözleri önünde dağ gibi bir kaya haline geliverdi. ☙ Rüstem bu olay karşısında şaşırıp kaldı. Mızrağını omuzlayıp ☙ padişah Kâvûs'un, askerlerin, bayrakların, fillerin, davulların ve boruların bulunduğu yere geldi.

Padişah Kâvûs: "Ey ünlü pehlivan! Ne oldu da bu kadar geciktin?" diye sorunca, ☙ Rüstem: "Savaş bütün şiddetiyle başladığı zaman talih yıldızım da parlamaya başladı. ☙ Bu sırada Mâzenderân padişahı da beni gördü, hemen ağır gürzünü omuzladı. ☙ Ben de atımın dizginini özgür bırakarak onun beline bir mızrak indirdim. ☙ Bu vuruşla onun atının üzerinden baş aşağı olup yere yuvarlanacağını beklerken

O gözümün önünde bir kayaya dönüştü ve ne yaptımsa fayda etmedi. ☙ Şimdi onu padişahın karargâhına getirmek istiyorum. Belki burada taşın içinden çıkar!" dedi. ☙ Bunun üzerine padişah o kayanın kendi tahtının önüne getirilmesini buyurdu. ☙ Orduda kuvveti yerinde olanlar gidip taşı yerinden kaldırmaya çalıştıysalar da, ☙ Mâzenderân padişahının içinde bulunduğu o ağır taşı yerinden kıpırdatabilen olmadı.

Bunun üzerine fil gövdeli Rüstem pençesiyle taşı kavrayıp, hiç kimsenin yardımı olmadan ☙ öyle bir kaldırdı ki, bütün orduyu hayretler içinde bıraktı. ☙ Rüstem o dağ gibi taşı omzuna vurup yürümeye başladı. Arkasından da bir sürü insan, sevinçten bağıra çağıra onu takip etti. ☙ Tanrı'ya şükrederek Rüstem'in üzerine altın ve mücevherler saçtılar. ☙ Rüstem taşı getirip İran padişahının çadırının önüne attıktan sonra

Taşın içinde bulunan Mâzenderân padişahına: "Eğer şimdi taşın içinden çıkar ve büyücülükten vazgeçersen ne âlâ! ۞ Yoksa keskin kılıcım ve baltayla taşı parçalayacağım!" dedi. ۞ Mâzenderân padişahı bunu duyunca, başında çelik tulgası ve zırhıyla taştan çıkıp bir bulut şeklinde göründü. ۞ Bunun üzerine Rüstem gülümseyerek onun elini tuttu ve onu padişahın yanına getirdi. Sonra da şöyle dedi: ۞ "İşte sana, baltadan korkup benimle savaşmaya cesaret edemeyen o kayayı getirdim!"

Kâvûs Mâzenderân padişahına şöyle bir bakınca, taca ve tahta layık birisi olmadığını gördü. ۞ Uzun boylu ve çirkindi; kafası ve boynu bir yılanınki gibiydi. ۞ Kâvûs vaktiyle onun yüzünden çektiklerini ve uğradığı felaketleri hatırladı, yüreği sızladı ve dudakları ahlarla doldu. ۞ Bunun üzerine cellada keskin kılıcıyla onun vücudunu paramparça etmesini buyurdu. ۞ Rüstem onu sakalından tutup dışarı çıkardı.

O ünlü padişahın buyruğuyla onu herkesin önünde paramparça ettiler. ۞ Daha sonra padişah onun karargâhına bir adam göndererek, değerli eşya olarak ne varsa; ۞ hazine, taht, taç, kemer, at, silah, kılıç, cevahir... ۞ Bunların toplanıp dağlar gibi yığılmasını buyurdu. Askerler de alay alay gittiler. ۞ Padişah herkese hakettiği hediyeleri dağıttı; fazla zahmet çekenlere daha fazla verdi.

Sonra devlerden Tanrı'ya tapmayanların, insanlara kötülük edenlerin ۞ kafalarının kesilip yol üzerine atılmasını buyurdu. ۞ Bu işler de bitince padişah tapınılan yere gelerek temiz Tanrı'ya seslendi: ۞ "Ey adaletli ve her işin yapıcısı olan Tanrı! Sen beni yeryüzünde herkesten daha zengin ettin, hiçbir şeye muhtaç bırakmadın! ۞ Cadılara galip getirdin, kocamış talihimi gençleştirdin!" dedi.

Böyle bir hafta temiz Tanrı'yı övüp yüzünü topraklara sürdükten sonra, ۞ sekizinci gün hazinelerinin kapısını açıp herkesin ihtiyacını giderdi; ۞ bir hafta da böyle bağış yapmakla geçti. ۞ Üçüncü hafta ise bütün işler bittikten sonra yakut kadehle şarap istedi. ۞ Bir hafta da şarap kadehini elinden bırakmadı, yiyip içti ve böylece Mâzenderân hâkimi oldu.

Kâvûs tahtına yeniden kavuştuktan sonra ünlü Rüstem'e: "Ey cihan pehlivanı! Sen her tarafta yiğitlikler ve hünerler gösterdin! ۞ Sayende tahtıma yeniden kavuştum. Yüreğin, dinin ve âdetlerin kıyamete kadar aydın olsun!" dedi. ۞ Rüstem de: "Ey padişah! Herkes dünyada bir işe yarar. ۞ Ben bu hünerlerimi Ulât'a borçluyum! Çünkü bütün yolları o bana gösterdi. ۞ Şimdi onun doğru yönlendirmesine karşılık olarak, kendisine verdiğim söze güvenerek, Mâzenderân'ın sahibi olmayı umuyor.

Bunun için de ona bir padişah elbisesiyle, bir mühür ve bir de antlaşma vermek gerek," dedi. ۞ Uyanık yürekli padişah o itaatli kulunun bu sözlerini duyunca elini

yüreğinin üzerine koyup ۞ Mâzenderân'ın ileri gelenlerini yanına çağırttı ve onlara Ulât hakkında birkaç şey söyledi. ۞ Sonra padişahlık tacını ona bağışlayıp Fars'a doğru yola çıktı.

KÂVÛS'UN İRAN'A DÖNMESİ VE RÜSTEM'E İZİN VERMESİ

Kâvûs İran'a geldiği zaman ordusunun atlarından kalkan tozlarla gökler kayboldu.
Kadın erkek bütün halk onu karşılamaya çıktı. Sevinç çığlıkları göklere kadar yükseldi. ۞ İran'ı baştan başa süslediler. Şaraplar, rûdlar ve şarkıcılar hazırlandı. ۞ Yeniden gelen bu padişahla İran'da yeni bir ay doğdu ve yeryüzü yeniden hayat buldu. ۞ Kâvûs zafer ve sevinç içinde yeniden tahtına oturunca hazinelerin kapılarını açtı. ۞ Para dağıtmak için hazinedarları çağırtıp onlardan bir dağıtma divanı kurdu.
Beri yandan da ordunun bütün ileri gelenleri toplanıp Rüstem'i görmek için kapısına yığıldılar. Sevinç çığlıklarından bir kıyamettir koptu. ۞ Sonra hepsi kalkıp hep birden padişahın yanına, o ünlü tahtın önüne geldiler. ۞ Rüstem başında tacıyla padişahın tahtının yanındaki bir yerde oturdu ۞ ve babası Zâl-i Zer'in yanına gitmek için padişahtan izin istedi. ۞ Yeryüzü padişahı da onu övüp bir süslü elbise,
Koyun kafası şeklindeki başlıklarla süslü firuze bir taht, padişahlara yaraşan mücevherlerle süslü bir taç, ۞ altınla örülmüş kumaştan bir yastık, süslü bir bilezik, bir gerdanlık, ۞ altın kemerli ve ay yüzlü yüz köle, süslü ve misk saçlı yüz cariye, ۞ altın eyerli yüz at, kara tüylü ve altın dizginli yüz katır, ۞ renkler, kokular ve değerli mücevherlerle dolu yüz kese ve
Halis misk dolu yakut bir kadeh ile gülsuyu dolu firuze bir kadeh verdi. ۞ Bundan sonra da misk, şarap, ödağacı ve amberin karıştırılmasıyla yapılmış mürekkeple yazılan ipek bir menşurla ۞ Nîmrûz ülkesini, yeryüzünü aydınlatan komutan Rüstem'e yeniden ۞ ve kendisinden sonra buranın tahtına kimsenin oturmaması ve başına taç koymaması şartıyla bağışladı. ۞ Ve onu tekrar tekrar överek: "Kimse sensiz ne ayı görsün ne de güneşi!
Büyük adamlar hep seninle övünsün, yüreğin şefkat ve merhametle dolsun!" dedi. ۞ Bunun üzerine Rüstem yerinden fırlayıp padişahın tahtını öptükten sonra yol için hazırlanmaya başladı. ۞ Şehirden ayrılırken davulların sesleri göklere kadar yükseldi. Bütün şehir halkı bu şenliğe katıldı. ۞ Şehri süslediler; davul, boru ve zil sesleri her tarafı çınlattı. ۞ Böylece Rüstem memleketine döndü. Padişah da tahtına oturarak adaletiyle yeryüzünü aydınlattı.

Mâzenderân'dan döndükten sonra devletin ileri gelenlerine mevkiler verdi. ☙ Tûs'u komutanlığa getirerek: "Sen İran'dan kötülüğü kaldır!" dedi ☙ ve İsfahan'ın idaresini Gûderz'e bıraktı. ☙ Bu işleri de yoluna koyduktan sonra yemek yiyip şarap içmekle, feleğin tasasına karşı koymakla vakit geçirmeye başladı. ☙ Onun mihnetlerini ortadan kaldırıp attı. Öyle yaşadı ki, ölümü aklından bile geçirmedi.

Her yeri mamur hale getirdi. Onun sayesinde yeryüzü yeşillikler ve akarsularla dolu bir İrem bahçesine döndü. ☙ Tanrı'nın yardımı ve koruması sayesinde kuvvetli bir padişah oldu. Kötülük yapan Ehrimen'in eli kolu bağlandı. ☙ Padişah Kâvûs'un Mâzenderân'ı aldığı haberi her tarafa yayıldı, ☙ onun bu kadar kuvvetlenmiş olması herkesi şaşırttı. ☙ Her yandan hediyeler ve saçılarla gelip sarayın kapısına dizildiler.

Yeryüzü adalet ve nimetle dolu bir cennet haline geldi. ☙ Buraya kadar Mâzenderân savaşını dinledin; şimdi de Hamâverân savaşını dinle!

KÂVÛS'UN HAMÂVERÂN, BERBER VE MISIR PADİŞAHLARIYLA SAVAŞMASI

Bu savaşı mûbedden ve o kocamış dihkândan şöyle işittim: ☙ Kâvûs Mâzenderân'ı aldıktan sonra kendi ülkesinde bir geziye çıkmak istedi. ☙ İran'dan Tûran'a, Tûran'dan Çin'e, oradan da Mekrân'a geçti.

Mekrân'dan gelin gibi süslü bir orduyla ayrılırken davul ve boru sesleri göklere kadar yükseldi. ☙ Öküzler bir aslanla pençeleşmeye cesaret edemeyeceği için memleketin ileri gelenleri vergi vermeyi kabul etti. ☙ Kâvûs ordusuyla beraber Berberistan'a geçti. Dileği, tacı ve tahtıyla yeryüzüne hâkim olmaktı. ☙ Bunu duyan Berberistan padişahı savaşa hazırlanınca dünyanın rengi değişti. ☙ Derken Berberistan ordusu Kâvûs'a yetişti. Bunun üzerine Kâvûs'un ordusu eğlenceyi bırakarak savaşa girişti.

Yerden kalkan tozlardan atlıların elleri dizginlerden ayırt edilemez, filler de görünmez oldu. ☙ Taburlar yükselen dalgalar gibi yerlerinden kalkarak boğuşmaya başladılar. ☙ Gûderz etrafı bu halde görünce ağır gürzünü atının eyerinden çıkardı. ☙ Zırhları delen oklara ve mızraklara sahip ünlü pehlivanlarla birlikte atını harekete getirdi. ☙ Padişah da onun peşi sıra ilerleyerek düşman ordusuna saldırıp merkezi yardı.

O kadar çok düşman öldürdüler ki, Berberistan'da atlı diye bir şey kalmadı. Mızrak-

lardan gök görünmüyordu. ☙ Şehirde kalan ihtiyarlar, savaş fırtınasının yatışmaya başladığını görünce, ☙ üzgün üzgün padişah Kâvûs'un yanına giderek ondan özür dilediler: ☙ "Biz padişahın kullarıyız ve ona boyun eğerek vergi vermeyi kabul ediyoruz; ☙ ama para yerine altın ve mücevher vereceğiz. Hazinedarın bunları kabul ederse memnun oluruz!" dediler.

Bunun üzerine Kâvûs onların gönlünü hoş etti. Onlar için hazırladığı yeni kanunu ve düzeni ☙ kutlamak üzere çalınan davul, çıngırak ve boru sesleri göklere yükseldi. ☙ Padişah Berberistan'dan geçip Kafdağı'na ve doğuya doğru yoluna devam etti. ☙ Padişahın gelmekte olduğunu duyan halk onu karşılamak ve bağlılıklarını bildirmek üzere yollara döküldüler. ☙ Memleketin ileri gelenleri de fazla fazla vergi vermeyi kabul ettiler.

Halkın itaat göstermesi üzerine Kâvûs zarar vermeden oradan uzaklaştı ☙ ve Destan'ın oğluna misafir oldu. ☙ Bir ay Nîmrûz'da kalıp bazen rûd çalarak bazen de avlanarak vakit geçirdi. ☙ Burada geçirdiği günler bir gül bahçesi kadar güzeldi. Fakat çok geçmeden bu gül bahçesinin bir köşesinde dikenler bitmeye başladı. ☙ Feleğin sınavından kim yakasını kurtarabilir ki? Bir yokuşu indikten sonra karşımıza muhakkak yeni bir yokuş çıkar!

Yeryüzünün işleri tam yoluna girmeye başlamıştı ki, bu sefer de Araplar baş kaldırdı. ☙ Mısır ve Şam taraflarında bulunan Araplardan biri isyan bayrağını açtı; ☙ oradaki halk boyunduruk altında yaşamayı istemeyerek Kâvûs'a itaat etmekten vazgeçti. ☙ Yeryüzünü aydınlatan padişah tahtına bir rakibin çıktığı haberini alınca, ☙ davul sesleri arasında sevinçle Nîmrûz'dan yola çıktı.

Askerler kalkanlarının üzerine adlarını yazdı; kılıçlar kabarıp kınlarına sığmamaya başladı. ☙ Padişah ordusunu ovadan deniz tarafına çekince onların gelişinden düşmanın haberi olmadı. ☙ Sayısız gemi ve kayık yaptırarak orduyu hazırlayıp alelacele onlara bindirdi. ☙ Adımla hesaplandığı takdirde bu yol bin fersah ederdi. ☙ Dünyadaki emeline kavuşamayan bu padişah, üç ülkenin ortasında bir yer edinmek maksadıyla yoluna devam etti.

Mısır bu eriştiği yerin soluna, Berberistan sağına, Zirih ırmağı da gitmek istediği cihetin ortasına rastlıyordu. ☙ Hamâverân ülkesi de tam karşıdaydı; hepsinin de kuvvetli birer ordusu vardı. ☙ Bu ülkelerin halkına, padişah Kâvûs'un ordusuyla birlikte deniz yoluyla gelmekte olduğu bildirildi. ☙ Bunun üzerine bunların hepsi de birleşip ordularını Berberistan'a doğru sürdüler. ☙ İyi kılıç kullanmasını bilen pehlivan-

lardan kurulmuş olan bu ordular orada toplandılar.

Meydana gelen bu büyük ordunun atlarının nalları altında ovalar, dağlar ve denizler bitkin düştüler. ☙ Her taraf bu askerlerle doldu. Yırtıcı aslanlar ve azgın yabaneşekleri ovalarda dolaşamaz oldular. ☙ Kaplanlar kayalardan, balıklar denizlerden, kartallar da göklerden ☙ kaçmanın yolunu aradılar. Fakat bu hayvancağızlar nereye kaçabilir, nereye sığınabilirlerdi ki? ☙ Kâvûs ordusunu karaya çıkarınca her taraf askerle doldu; ovalar ve çöller görünmez oldu.

Bütün yeryüzü zırh ve kalkan kesilmişti; yıldızlar mızrakların parlak uçlarıyla aydınlanıyordu, ☙ o kadar çok altın tulga, kalkan ve balta vardı ki, ☙ yeryüzü adeta Hint kılıçlarından dökülüp durmadan akan altınlarla kaplanmış gibiydi. ☙ Askerlerin kaldırdığı tozlardan gök kehribar, yer de abanoz rengini aldı. ☙ Davulların seslerinden dağlar yarıldı ve toprak atların toynakları altında iki büklüm oldu.

Davulların sesleriyle Berberistan baştan başa bir ordugâh haline geldi. ☙ İran ordusunda boru ve davul sesleri yükselince pehlivan Behrâm, Gurgîn ve Tûs harekete geçti. ☙ Beri yanda bulunan Gûderz, Geşvâd, Gîv, Şîdûş ve Ferhad da ☙ mızraklarının uçlarına zehirli su verip doludizgin ilerledi. ☙ Eyerlerin kaşına kulak konup da dinlendiğinde baltaların çıkardığı sesler duyuluyordu.

Sanki demirle taşı, yerle göğü birbirine vuruyorlardı. ☙ Ordunun merkezinde bulunan Kâvûs harekete geçince iki ordu karşılaştı. ☙ Kalkan tozlarla her taraf karardı, göz gözü görmez oldu. Sanki gökten sülgen ☙ ve çiğ yağıyor, kayaların üzerinde kırmızı laleler açıyordu. ☙ Savaş erlerinin gözlerinden ateşler çıkıyordu. Yeryüzü bir kan denizine döndü.

İranlılar bu üç orduyu da bozguna uğrattılar ve başlarından bellerini ayırt edemeyecek bir hale getirdiler. ☙ Önce Hamâverân komutanı kılıcını ve gürzünü atıp pes dedi. ☙ O günün kendisi için bir bela günü olduğunu anlayarak üzüntü içinde gelip padişahtan aman diledi. ☙ Kendisine ağır vergiler ödeyeceğine, Hamâverân'dan ☙ at, silah, taht ve taç göndereceğine dair söz verdi.

Bunlara karşılık olarak da ondan, kendisini serbest bırakmasını, ordusunu alıp gitmesine izin vermesini ve memleketini işgal etmemesini istedi. ☙ Kâvûs bu sözlere karşılık olarak: ☙ "Benim tahtımda ve tacımda artık gözünüz olmadığı için size aman veriyorum!" dedi ☙ ve amacına ulaşmış olarak ordusuyla birlikte neşeli neşeli çadırına döndü. ☙ Bu sırada Hamâverân'dan gönderilen elçi de pek çok hazine ve silahla ona yetişti.

Bunların arasında mücevherler ve zebercetler de vardı; elçi padişah Kâvûs'a: "Ey

adaletli ve büyük adam! ☙ Küçük büyük hepimiz senin kulların, ayağının toprağıyız! ☙ Sen her zaman düşmanlarına galip gelesin! Düşmanlarının başları da, talihleri de tersine dönsün!" dedi. ☙ Ve daha sonra yeri öpüp komutan Tûs'un yanına geldi ve getirdiği pek çok altın ve mücevheri herkese ayrı ayrı dağıttı.

KÂVÛS'UN HAMÂVERÂN PADİŞAHININ KIZI SÛDÂBE'Yİ İSTEMESİ

Bu sırada biri gelip Kâvûs'a: "Hamâverân padişahının hareminde bir kızı var ki,

Boyu bir servininkinden daha güzeldir; saçları miskten yapılmış bir taca benzer... ☙ Perçemleri kement, dili hançer ve dudakları da şeker gibidir. ☙ Süslendiği zaman bir cennet veya baharın en tatlı zamanındaki parlak güneş kadar güzel olur! ☙ Padişaha da bundan başkası yaraşmaz; bu ay gibi güzel kızın padişaha eş olması ne kadar da yakışık alır!" dedi. ☙ Bunları duyunca Kâvûs'un yüreği yerinden oynadı ve: "Bu çok güzel bir düşünce," dedi.

"Dur, onu babasından isteyeyim; benim gibi taht sahibi bir padişaha ancak o güzel kız eş olabilir!" ☙ Bunun üzerine padişah adamlarının arasından akıllı, tedbirli, zeki ve uyanık birini seçti. ☙ Soyca da yüksek olan bu adama Hamâverân'a gitmesini emretti ☙ ve: "Git de, Hamâverân padişahıyla benim aramda bir akrabalık kurmaya çalış; tatlı sözlerinle onun aklını fikrini yola getir. ☙ Ona şöyle de: Dünya görmüş, akıllı ve büyük adamların benimle akrabalık kurmaları gerekir.

Çünkü yer benim fildişi tahtımın bir ayağıdır ve parlak güneş ışığını benim tacımdan alır! ☙ Benim gölgeme sığınmayanların mevkileri ellerinden gitmiş demektir! ☙ Ben şimdi seninle akraba olmak ve barışın yüzünü yıkayıp temizlemek istiyorum. ☙ Senin hareminde benim gibi taht sahibine layık bir kızın varmış. ☙ Ben her yerde ve herkes tarafından onun övüldüğünü; temiz yüzlü ve temiz vücutlu olduğunu duydum.

Kubâd'ın oğlu gibi bir damadın olduktan sonra talih güneşi sana yüzünü göstermiş demektir!" dedi. ☙ O tatlı dilli ve uyanık yürekli elçi kalkıp Hamâverân komutanının yanına gitti ☙ ve sıcak bir yürek ve yumuşak sözlerle meseleyi anlattı. ☙ Kâvûs'un selamlarını söyledikten sonra onun gönderdiği haberi de bildirdi. ☙ Bu haberi alan Hamâverân padişahının yüreği dertle doldu, aklı karıştı.

Kendi kendine: Evet, o yeryüzüne sahip bir padişah ☙ ama bu da benim biricik kızım. O benim tatlı canımdan da değerlidir. ☙ Şimdi ben bu elçiye soğuk davranır ve

onu terslersem Kâvûs'la savaşmam gerekir. Ancak buna da benim gücüm yetmez. ☙ İyisi mi şimdilik buna göz yumalım; kızgınlığımızı yüreğimizde saklayıp dışarıya vurmayalım, dedi. ☙ Sonra o tatlı dilli elçiye dönüp: "Kâvûs'un bu isteği uygunsuzdur.

O benden öyle iki değerli şey istiyor ki, onların bir üçüncüsü daha yoktur. ☙ Malım ve mülküm nasıl benim desteğimse, kızım da gönlümün saadetidir! ☙ O İran'ın padişahıdır, ama kızım gittikten sonra gönlüm de onunla gider. ☙ Kâvûs kızımdan başka ne dilerse dilesin veririm. Ben onun sözlerinden ve buyruğundan dışarı çıkmam!" dedi. ☙ Bundan sonra da üzüntü içinde Sûdâbe'yi yanına çağırtıp ona uzun uzadıya Kâvûs'tan bahsetti ve:

"Ne büyüklüğe ne de yardıma ihtiyacı olan yüce bir padişahtan, ☙ tatlı dilli bir elçiyle pek çok haberin yazılı olduğu bir mektup aldım. ☙ Bu elçi zorla rahatımı bozmak istiyor. ☙ Bu işe sen ne dersin? Senin dileğin ne? Bu konuda sen ne düşünüyorsun?" diye sordu. ☙ Sûdâbe dedi ki: "Başka çare yoksa ne yapalım... Bugün bana ondan daha iyi dert ortağı olabilecek başka kimse yok.

Yeryüzünün padişahı ve geçmiş büyük padişahların taç ve tahtının mirasçısı olan bir adamla ☙ akrabalık kuracağız diye niçin üzülüyorsun? Hiç böyle bir şey için insan tasalanır mı?" ☙ Padişah bu teklifin Sûdâbe'nin de hoşuna gittiğini anlayınca ☙ elçiyi yanına çağırtıp, orada bulunan bütün büyük adamlardan daha şerefli bir yere oturttuktan sonra ☙ kendi âdetleri ve o zamanın dinine uygun olarak söz kesti.

Hamâverân komutanı ileri gelen adamlarıyla birlikte bu mesele üzerine bir hafta görüşüp düşündükten sonra ☙ istemeye istemeye Kâvûs'a üç yüz köle, mahfeli kırk deve ☙ ve bin yük devesi, birçok at ve katır, kumaşlar ve altınlar yolladı. ☙ Mahfelerden kumaşlar sarkıyordu; askerler de sıra sıra dizilmişlerdi. ☙ Mahfeli develerden biri de, o yeni doğan aya benzeyen kız için hazırlanmıştı; arkasından da armağanlar geliyordu.

Bunlarla birlikte cennet kadar güzel bir ordu hazırlandı. Sanki hava yeryüzüne laleler dikmişti. ☙ Gönülleri süsleyen bu güzel yüzlü adamlardan kurulan ordu padişah Kâvûs'un yanına varınca, ☙ o ay yüzlü kız tahta yeni çıkmış bir padişah gibi mahfeden indi. ☙ Gül yanaklarına kara miskler saçmıştı; misk kokulu saçları küpelerinin üzerinden dökülüyordu. ☙ Dudakları iki parlak yakuta, gözleri nergise, burnu da gümüşten bir kaleme benziyordu.

Kâvûs bu güzel kızı görünce şaşırıp kaldı ve Tanrı'nın adını anıp ona şükürler etti. ۞ Akıllı, yüreği uyanık ve yaşlı mûbedleri bir araya toplayarak, ۞ Sûdâbe'yi kendisine eş yapmayı ve geleneğe uygun bir şekilde isteklerini yerine getirmeyi uygun buldu ۞ ve Sûdâbe'ye: "Seni görür görmez şu altın bahtıma uygun bulup beğendim!" dedi.

HAMÂVERÂN PADİŞAHININ KÂVÛS'U TUZAĞA DÜŞÜRMESİ

Hamâverân padişahı içten içe çok üzülüyordu. Bu üzüntüyü hafifletebilmek için de her çareye başvuruyordu.

Aradan bir hafta geçtikten sonra sekizinci günün sabahı erkenden padişah Kâvûs'a bir elçi gönderdi. ۞ Bu elçi gidip padişah Kâvûs'un huzuruna çıkarak: ۞ "Eğer padişah benim misafirim olmak arzusunda ise sarayıma buyursun! ۞ Hamâverân ülkesi yüce padişahın yüzünü görmekle büyük bir saadete erişir!" dedi. ۞ Hamâverân padişahı böylelikle Kâvûs'un bir çaresine bakmayı planlıyordu. Böyle dost gibi görünse de niyeti bozuktu.

Amacı hem kızını hem de ülkesini yitirmemek, hatta Kâvûs'a vergi vermemekti. ۞ Sûdâbe yapılacak eğlence sırasında babasının Kâvûs'un üzerine saldıracağını sezdi. ۞ Kâvûs'a: "Oraya gitmek akıl karı değil. Ona misafir olmak sana çok pahalıya mal olur! ۞ Korkarım onun maksadı eğlence sırasında saldırıp seni ele geçirmektir! ۞ Söylediklerinin hepsi bizi ayırmak için uydurulmuş şeylerdir. Onun sözlerine inanırsan sonunda felakete uğrarsın!" dediyse de

Kâvûs onun sözlerini dinlemedi. Çünkü Hamâverân padişahına ve adamlarına hiç değer vermiyor, onları adam yerine koymuyordu. ۞ Bunun için de Hamâverân padişahının misafiri olmak için adamları ve savaş erleriyle birlikte yola çıktı. ۞ Padişahın Şâha adında bir şehri vardı; şenlik işte bu şehirde yapılacaktı. ۞ Zaten padişah da burada oturuyordu. Şehri baştan başa süslediler. ۞ Kâvûs şehre yaklaşınca bütün ahali gelip kendisine saygılarını sundu.

Mücevherler saçtılar, safran, misk ve amberi birbirine karıştırıp önüne döktüler. ۞ Şehrin her yanından rûd sesleri yükseliyor; kalabalıktan, halk atkıyla çözgü gibi birbirine giriyordu. ۞ Hamâverân padişahı da Kâvûs'u karşılamak için şehirden çıktı. Kâvûs görününce adamlarıyla birlikte atından indi. ۞ Misafirlerin şerefine sarayın kapısından salonun kapısına kadar inci, yakut ve altın serptiler. ۞ Altın tabakların içine misk ve amber koyarak misafirlerin başlarına saçtılar.

Kâvûs sarayda padişahın hazırlattığı bir tahta çıkıp oturdu. ۞ Bir hafta boyunca içki ve eğlenceyle geçen misafirliğinden çok memnun kaldı. ۞ Hamâverân padişahı gece gündüz köleler gibi Kâvûs'a hizmet etmekten başka, ۞ bütün askerlerini de İranlıların hizmetine verdi. ۞ Böylelikle İranlılara tam bir güven geldi; kötülüğe uğramayacaklarını düşünerek içleri rahat etti.

Tam bu sırada da Berberistan ordusu durum hakkında aldığı haberle ve daha önce yaptıkları plan üzerine yola çıkıp ۞ Hamâverân'a ulaştı. Bunu duyan Hamâverân padişahı çok sevindi. ۞ Bir gece birdenbire boru sesleri yükselmeye başladı. Düşmanlar hücuma geçti. Böyle bir şey beklemedikleri için hazırlık yapmak İranlıların aklından bile geçmemişti. ۞ Ansızın Kâvûs'u ve onunla birlikte Gîv, Gûderz, Tûs, ۞ Gurgîn ve Şâverân'ın oğlu Zenge gibi ünlü kahramanları kıskıvrak yakalayıp

Bağladılar. ۞ Böylece Kâvûs'un büyüklüğü ve padişahlığı altüst oldu. Görüşü güçlü bir insan bu hususta ne düşünür? Ey her şeye aklı eren! Bu hususta sen neler biliyorsun? ۞ Arada kan bağı bulunmayan kimselere pek güvenilmemelidir! ۞ Hatta bazen en yakın akraban bile senden yüz çevirecek kadar ileriye gider! ۞ Bir kimsenin dostluğundan emin olmak istiyorsan onu yalnız saadet günlerinde değil, aynı

zamanda felaket günlerinde de sınamalısın!

Dost sandığın ne adamlar vardır ki, sırf mevkii senden aşağı olduğu için seni kıskanır ve bu yüzden sana karşı beslediği sevgi ortadan kalkıverir. ☙ Kötü düşünceli ve niyeti bozuk olan bu felek işte böyledir: ters esen bir rüzgârla hemen değişiverir! ☙ Kâvûs böyle düşkün bir halde ele geçirilince bütün adamlarıyla birlikte Hamâverân'a hapsedilmesine karar verildi. ☙ Suyun yüzünden göklere kadar yükselen ve tepesi bulutların içinde kaybolan bir dağ ☙ ve bu dağın üstünde de göklerin kucağında sanılacak kadar yüksek bir kale vardı.

İşte Hamâverân padişahı da Kâvûs'u, Gîv'i, Gûderz'i, Tûs'u ☙ ve diğer bütün büyükleri bağlatıp bu kaleye hapsetti. ☙ Kalenin, ünlü kahramanlardan toplanmış, iyi hançer kullanan bine yakın korucusu vardı. ☙ Kâvûs adamlarıyla birlikte hapsedildikten sonra çadırı yağma edildi; tacı ve hazinesi ileri gelenlere verildi. ☙ Yüzleri peçeli ve yanlarında muhteşem mahfeli bir de deve bulunan iki kadın kafilesi de

Sûdâbe'nin çadırını yıkmak ve onu babasına geri götürmek için yola çıktı. ☙ Fakat Sûdâbe onları görünce hırsından üzerindeki padişahlara layık elbiseleri yırttı; ☙ tırnaklarıyla miskten bir kemende benzeyen saçlarını yoldu ve gül gibi yanaklarından kanlar akıttı. ☙ Onlara: "Erkek olan bir insanı bu şekilde ele geçirmeyi, başına böyle bir felaket getirmeyi hoş görmez! ☙ Madem bu kadar cesurdunuz, niçin onu savaş alanında, atının üstünde ve zırhı da sırtındayken;

Gîv, Gûderz ve Tûs gibi komutanlar da davul sesleriyle kulaklarınızı parçalarken ele geçirmediniz? ☙ Şimdi onun altın tahtını kendinize siper ediyor ve verdiğiniz sözü bozuyorsunuz!" dedi. ☙ Hizmetçilere de: "Köpekler!" diye bağırdı, yanaklan kanlı yaşlar içinde kaldı ve avazı çıktığı kadar feryat etti: ☙ "Kâvûs mezara da girse yine de ben ondan ayrılmam! ☙ Kâvûs'u bağlara vuracağınıza gelin de benim şu suçsuz başımı kesin!" dedi.

Sûdâbe'nin bu sözlerini duyan babası çok kızdı, ciğerinin kanı başına çıktı ☙ ve Sûdâbe'yi yüreği yaralı, yüzü de kanlı gözyaşlarıyla dolu olarak kocasının hapsedildiği kaleye yolladı. ☙ Bu zulme maruz kalan zavallı kadın kocasına hem hizmet etti hem de dert ortağı oldu.

EFRÂSİYÂB'IN İRAN'A HÜCUM ETMESİ

Yeryüzü padişahlığının tacını taşımak sevdasında olan Kâvûs böyle eli ayağı bağlı olarak tutsak edilince, askerleri de İran'ın yolunu tuttular. ☙ Gemiler ve teknelerle

denizlerden geçip çöllerin yolunu tuttular.
Nihayet İran topraklarına vardılar ve o servi boylu padişahın ortadan kaybolduğu ve padişahlık tahtının boşaldığı haberi her tarafa yayıldı. ☙ Altın tahtın üzerinde padişahı göremeyince herkes o tacı aramaya kalktı. ☙ Türklerin ülkesinden, mızraklıların çölünden ve her yandan büyük büyük ordular geldi. ☙ Efrâsiyâb yemesini, içmesini, uykusunu ve rahatını bırakarak koca bir ordu hazırladı. ☙ İran'ın her yanını büyük bir heyecan kapladı; girilen savaş duygusu yeryüzünün rahatını bozdu.
Efrâsiyâb ordunun ortasından şiddetle harekete geçerek önce Araplara saldırdı ☙ ve bu savaş üç ay sürdü. Her iki taraf da padişahlık tacı uğruna başlarını verdiler. ☙ Araplar Türklerin önünde bozguna uğradılar; fayda peşinde koşarken zararla karşılaştılar. ☙ Tûran ordusu bu sefer de İran'a yayıldı. Kadın erkek, çoluk çocuk bütün İranlılar tutsak edildi. ☙ Evet, işte bu fani dünya böyledir; hırsın sonu dert ve zahmettir!
İyi olsun, kötü olsun sonunda her şey ortadan kalkar. Hepsi de ölümün pençesinde yok olmaya mahkûm bir av gibidir! ☙ Tûranlılar bütün İran'ı kaplayınca dünya İranlıların başına zindan kesildi. ☙ Halkın üçte ikisi Destan'ın oğlu Rüstem'e yalvarmak için kalkıp Zâbilistan'a gittiler ve: ☙ "Kâvûs'un padişahlığının ortadan kalktığı şu sırada başımıza gelecek belalardan bizi sen koru!" demek istediler. ☙ Aralarında: "Talihimiz tersine döndü, başımıza bir iştir geldi.
İran'ın böyle viran bir hale gelmesi, yırtıcı kaplanlarla aslanlara yuva olması yazıktır! ☙ İran vaktiyle savaş atlılarının yurduydu; birçok padişah buraya yerleşmişti. ☙ Şimdiyse bir bela ve felaket yeri, keskin pençeli ejderhaların yatağı oldu. ☙ Buna bir çare bulmak, yürek çökerten bu eziyetten kurtulmak gerek. ☙ Bize ancak kaplan sütü emmiş bir adam yardım edebilir.
Bunun için aramızdan, Destan'ın oğlu Rüstem'le görüşebilecek akıllı bir adam seçip ona gönderelim!" dediler. ☙ Bunun üzerine bir mûbed kalkıp, intikam peşinde koşan kahraman Rüstem'e gitmek üzere yola çıktı. ☙ Huzuruna çıkıp görüp işittiklerini anlatınca Rüstem çok kederlendi, ☙ gözlerinden yaşlar aktı, yüreğini ve canını bir ıstırap kapladı ☙ ve elçiye: "Ben ve ordum intikam almaya hazırız!
Kâvûs'un başına böyle bir felaketin geldiğini öğrendikten sonra Türkleri İran'da bırakır mıyım?" ☙ Her tarafa haber gönderdi. Dört bir yandan; Zâbil'den, Kâbil'den ve Hint'ten pek çok asker bu büyük kahramanının yanına koştu. ☙ Boruların ve Hint çıngıraklarının sesleri yükselirken ordu da o geniş meydana yayıldı. ☙ Yüreği ateş gibi yanan Rüstem ordusunu bir rüzgâr hızıyla alıp götürdü.

RÜSTEM'İN HAMÂVERÂN PADİŞAHININ YANINA GİTMESİ

Rüstem padişah Kâvûs'un yanına uyanık ve yol bilen bir elçi göndererek:

"Ben büyük bir orduyla birlikte Hamâverân komutanıyla savaşmaya geldim. ۞ Sen gönlünü ferah tut, hiç tasalanma. İşte ben de buradayım!" dedirtti. ۞ Öte yandan ünlü kahramanlardan birini de Hamâverân padişahının yanına gönderdi. ۞ Bu elçi yalnız savaştan, gürzden ve kılıçtan söz açan, baştan aşağı savaş duygularıyla dolu bir mektup götürdü. Bu mektupta: ۞ "Önce dost gibi göründün, sonra da İran padişahını tuzağa düşürdün, ona bu kötülüğü ettin!

Savaşta böyle hilelere başvurmak mertliğe yakışmaz. Onun üzerine cesur bir timsah gibi yürüyemedin! ۞ Yüreği kin duygularıyla dolu olan bir timsah bile düşmanına böyle tuzaklar kurmaz! ۞ Eğer benim gibi bir ejderhanın korkunç pençesinden kurtulmak istiyorsan padişah Kâvûs'u derhal serbest bırakacaksın! ۞ Aksi takdirde savaşa hazırlan ve karşımda kuvvetini sına! ۞ Sen elbet benim Mâzenderân savaşında neler yaptığımı,

Gundi'nin oğlu Pûlâd'ın, Bîd'in ve Akdev'in başlarına neler geldiğini büyük adamlardan işitmişsindir!" yazılıydı. ۞ Mektup mühürlendikten sonra elçi onu alıp yola çıktı. ۞ Hamâverân'a varınca, cihan pehlivanının gönderdiği haberleri padişaha bildirdi. ۞ Padişah o haberleri dinleyip de mektubu okuduktan sonra giriştiği işin sonunu düşünmeye başladı. ۞ Okudukça sersemleşti, dünya gözüne zindan kesildi ve

Şu karşılığı verdi: "Kâvûs artık ova yüzü göremez! ۞ Canın ne zaman isterse Berberistan'a gelebilirsin! Atlılarım dizgin elde bekliyorlar! ۞ Sen bu sevdaya düştükten sonra bağlayacak ip mi bulunmaz, yoksa hapsedecek zindan mı? ۞ Seninle savaşmak üzere ordumuzla bekliyoruz. Kararımız işte budur!" ۞ Elçi onun cevabını dinledikten sonra av peşinde koşan Rüstem'in yanına döndü.

Bütün görüp işittiklerini ona bir bir anlattıktan sonra: ۞ "Bence o devlerle arkadaşlık eden akılsız bir adamdır. ۞ Verdiği cevap da bunu gösteriyor. Dev onun kafasını boş şeylerle doldurmuş!" dedi. ۞ Fil gövdeli Rüstem düşmanın bu cevabından sonra derhal ordunun büyüklerini çağırdı. ۞ Boru sesleri göklere yükselirken onlar da atlarına bindiler. Rüstem de Rahş'ına bindi ve

Kara yolu çok uzun olduğundan savaşmak için engin denizin kıyısına gitti. ۞ Ordusunu buradaki gemilere ve kayıklara bindirerek Hamâverân'a doğru yola çıktı. ۞ Hepsinin de tek hayali düşmanı öldürüp mallarını yağma etmekti. ۞ Hamâverân

komutanı bu ordunun ve intikam peşinde koşan Rüstem'in gelmekte olduğunu öğrendi. ☙ Artık oturacak zaman değildi. Hemen savaşa gitmek gerekti.

Memleketin her yanında bir heyecandır uyandı. Yeryüzü daha savaş başlamadan altüst oldu. ☙ Padişah ordusunu alıp da şehirden çıktığı zaman gündüzü de geceye döndürdü. ☙ Boruların ve Hint çıngıraklarının sesleriyle gök yerinden oynuyordu. ☙ Orduların sağ ve sol kanatları hazırlandı. Nihayet savaşmak için ünlü bir pehlivan istediler. ☙ Bunun üzerine fil gövdeli Rüstem ortaya çıkarak: "O istenilen savaş eri benim. Meydana çıkmak için bekliyordum!" dedi.

Sonra savaş zırhını giyip cesur atının üzerine bindi. ☙ Ağır gürzünü eline aldı ve büyük bir kızgınlıkla atını sürdü. ☙ Onun boyunu bosunu ve elindeki gürzü gören düşman ☙ korkuya kapıldı. Düşmanların yürekleri göğüslerinden fırlayacak gibiydi. Onun şiddetiyle darmadağın oldular. ☙ Böylece o büyük ordu Rüstem'in önünden kaçarak Hamâverân'a geri döndü.

Bunun üzerine padişah adamlarıyla görüşüp iki genç adamı yanına çağırttı. ☙ Onları yardım istemeleri için bir yel gibi Mısır ve Berber ülkelerine gönderecekti. ☙ Ellerine üzüntü ve gözyaşıyla yazılmış birer mektup verdi. ☙ Bu mektuplarda: "Devletlerimiz birbirinden uzak olmadıkları için hepimiz bir devlet sayılırız. Saadetle felaketimiz, savaşla eğlencemiz müşterektir! ☙ Benimle birlik olursanız ben de Rüstem'le hiç korkmadan savaşırım.

Yoksa Rüstem ordusunu her yana sürer ve sonra size de kötülüğü dokunur!" yazılıydı. ☙ O iki ülkenin padişahı bu mektupları alıp da Rüstem'in ordusuyla birlikte üzerlerine doğru gelmekte olduğunu öğrenince, ☙ yürekleri korkuyla dolarak kalkıp ordularını hazırladılar ☙ ve Hamâverân'a doğru yola girdiler. Bu ordulardan yeryüzü baştan başa bir dağ kesildi. ☙ Ordular bir dağdan bir dağa uzandı. Yerden kalkan tozlarla ay görünmez oldu.

Rüstem bu durum karşısında gizlice padişah Kâvûs'a bir adam göndererek: ☙ "Üç ülkenin savaşmak için bahane arayan padişahları birleşip üzerime doğru geliyorlar! ☙ Savaşmak için onların karşısına dikildiğim zaman ne yapacaklarını şaşıracaklardır! ☙ Ancak bu savaşın sana bir zararının dokunmasından korkuyorum. Kötü adamlardan her şey beklenir. ☙ Eğer padişahımız bir zarar görecekse Berber tahtının falan önemi yok, bu savaştan vazgeçerim!" dedi.

Padişah karşılık olarak şu haberi gönderdi: "Sen hiç beni düşünme! Yeryüzü yalnız benim için yaratılmamıştır! ☙ Oldum olası şu dönen feleğin hali hep budur. Zehir

balla, sevgi de düşmanlıkla beraber gelir. ☙ Yeryüzünün sahibi olan Tanrı benim yardımcım ve desteğimdir; onun şefkati benim için bir kale gibidir. ☙ Sen o parlak tüylü Rahş'ının dizginini boşalt ve kulaklarını mızrağın ucundaki demirle okşayarak ☙ meydanda bekleyen ya da saklanan hiçbir düşmanı sağ bırakmamaya bak!"

Ondan bu haberi alan Rüstem hemen savaşa hazırlanarak, ☙ o hızlı koşan Rahş'ını yerinden oynattı ve savaşmak isteyen düşmanı aramaya koyuldu. ☙ Nihayet savaş alanına geldi ve düşmana dönerek, ☙ az çok demeden karşısına çıkabilecek adam istedi. ☙ Kahraman Rüstem olduğu yerde bekliyor, fakat kimse karşısına çıkmaya cesaret edemiyordu.

Parlak güneş suyun içine batana dek öylece bekledi. Nihayet karanlık bastırınca ☙ fil gövdeli Rüstem de yerine geri döndü. ☙ Gece bitene kadar dinlendi ve ertesi gün parlak güneş yeniden doğarken ☙ fil gövdeli pehlivan da kahramanlarını saflar halinde dizdi.

RÜSTEM'İN ÜÇ PADİŞAHLA SAVAŞTIKTAN SONRA KÂVÛS'U HAPİSTEN KURTARMASI

Ordu hazırlandı, bayraklar da iki sıra halinde dizildi.

Rüstem ordusunu ovaya sürüp de o üç padişahı ve ordularını orada görünce, ☙ kendi yüce ordusuna: "Bugün gözünüzü dört açın! Atınızın yelesiyle dizgininden ve mızraklarınızın ucundaki demirden başka yere bakmayın! ☙ Karşınıza çıkacak atlıların sayısı ha yüz olmuş, ha bin... sayının değeri yok! ☙ Temiz Tanrı yardımcım olursa düşmanların kafalarını yerlere yuvarlayacağım!" dedi. ☙ Karşı tarafta fillerin sırtına binmiş padişahlar da ordularını iki millik bir mesafeye yaydılar.

Yalnız Berberistan'dan her biri köpürmüş Nil ırmağına benzeyen yüz altmış fil gelmişti. ☙ Hamâverân ordusunun da yüz azgın fili vardı. Bu ordu da iki millik bir yere yerleşti. ☙ Mısır ordusu da gelip orada saf bağlayınca artık yeryüzü görünmez oldu ve gökler Nil rengini aldı. ☙ Bu manzarayı gören, Elburz dağı zırh kuşanmış veya yeryüzü baştan başa demir kesilmiş sanırdı. ☙ Toz bulutlarının içinde ve kahramanların arkalarında kırmızı, sarı ve menekşe renkli bayraklar dalgalanıyordu.

Pehlivanların attıkları naralarla dağlar inliyor, yeryüzü atların nalları altında hırpalanıyordu. ☙ Onların şiddetinden erkek aslanların bile yürekleri ve pençeleri parçalandı. Göklerde de kartallar ölüleri yemek için kanatlarını açmış bekliyordu. ☙ Bu

ordunun üstünde durmaya dayanamayan bulutlar da yavaş yavaş eriyorlardı. ☙ Her iki taraf ordularını sağlı sollu saflara soktular. Kahramanlar da savaşmak ve intikam almak için hazırlandılar. ☙ Gorâze ağırlıklarla beraber ordunun sağını tuttu.

Solda, ünlü bir aslan ve cesur bir ejderha olan Zevâre, ☙ merkezde de kemendini eyerin kaşına asmış olan Rüstem vardı. ☙ Rüstem boruların çalınmasını ve ordunun harekete geçmesini buyurdu. ☙ Mızraklar ve harbiler parlamaya başladı. Sanki hava yerlere laleler dikiyordu. ☙ Rüstem Rahş'ını sürdüğü her yere ateşler saçıyordu.

Ova akan kanlarla, fil gövdeli Rüstem'in savaştığı bir meydandan ziyade Zem ırmağına benziyordu. ☙ Her taraf tulgalı kesik başlarla doldu; zırhlı kaftanlar çöllere ve mağaralara döküldü. ☙ Rüstem küçük adamların kanlarını dökmekten hoşlanmayarak Rahş'ını olanca hızıyla ☙ Batı padişahının üzerine sürdü ve kemendini ☙ padişahın beline geçirdi. Sonra zırhı kesip belinin derisine kadar işleyen bu kemendi çekerek,

Padişahı çevgenin önüne düşmüş bir top gibi atının eyerinden aşağı aldı. ☙ Behrâm tutup ellerini bağladı. Düşmanın ileri gelenlerinden olup bu şekilde ele geçirilenlerin sayısı altmışı buldu. ☙ Bu savaşta her iki tarafın verdiği ölülerin çokluğundan dağlar ve ovalar kana bulandı. ☙ Berberistan padişahı da ileri gelen kırk adamıyla birlikte pehlivan Gorâze'nin pençesine düştü. ☙ Hamâverân padişahı, ovaya şöyle bir bakıp da oranın ölülerle baştan başa dolu olduğunu;

İleri gelen pehlivanlardan bir kısmının yaralanmış, bir kısmının da sımsıkı bağlanmış olduğunu ☙ ve fil gövdeli Rüstem'in de elindeki keskin kılıçla kıyametler koparmaya devam ettiğini görünce ☙ o günün bir bela günü olduğunu anlayarak hemen Rüstem'e bir elçi gönderip aman istedi. ☙ Ona Kâvûs'u yanındaki adamlarıyla birlikte Hamâverân'dan getirteceğini; ☙ çadır, hazine, taç, taht ve altın kemerle köleler ve cariyeler hediye edeceğini söyledi ve bunları yapacağına dair yemin etti.

Bu karar üzerine üç ülkenin ordusu da dağıldı. ☙ Hamâverân padişahı şehre dönüp de kendi yakınlarıyla görüştükten sonra ☙ dağa adamlar gönderip Kâvûs'u yanına getirtti ve yapılan antlaşma gereğince onu tahtına oturttu. ☙ Rüstem Kâvûs'u, Gîv'i, Gûderz'i ve Tûs'u, hapsedildikleri kaleden çıkardıktan sonra ☙ üç padişahın ve üç ordunun çadırlarını, taçlarını, tahtlarını, silahlarını

Ve diğer bütün eşyalarını ellerinden alıp İran padişahının hazinesine koydu. ☙ Güneş gibi parıldayan Kâvûs bir mahfe yaptırıp Rûm kumaşlarıyla kaplattı. ☙ Yakut

bir taçla firuze bir taht hazırlattı. Siyah perdesine mücevherler iliştirdiği mahfeyi rahvan yürüyüşlü ve altın dizginli bir atın sırtına koydurdu. Atın üzerindeki eyer de taze ödağacından yapılmış ve üzeri türlü türlü mücevherlerle süslenmişti.

Bunların hepsi hazırlandıktan sonra Sûdâbe'ye: "Haydi, şuna bin de yerin altından giden güneş gibi kimseye görünmeden yürü git," diye buyurdu. Sonra da felekten kâm almak için ordusunu şehirden çıkarıp ordugâha götürdü. Hamâverân'dan, Berberistan'dan ve Mısır'dan da yüz bin er gelip etrafına toplandılar. Böylece zırhlı askerlerin ve atlı süvarilerin sayısı üç yüz bini buldu.

KÂVÛS'UN RÛM KAYSERİNE VE EFRÂSİYÂB'A HABER GÖNDERMESİ

Kâvûs hızlı giden bir atlıyı Rûm kayserine göndererek:

"Rûmların ileri gelenlerinden yolculuğa katlanabilecek durumda olanlar gelsinler de şu karanlık düşüncemi aydınlatsınlar. Ve onların hepsi dünya görmüş, ata iyi binen, dizginden ve kalkandan başka bir şey tanımayan kimseler olsunlar. Ben Rûm ülkesinden işte böyle bir ordunun gelmesini istiyorum. Ta ki bu ordu benimle beraber savaşmak için başka mamur ülkelere gelebilsin!" diye buyurdu. Sonra Hamâverân'dan haberler geldi. O mızrak kullanan atlıların ovasında ve

Mısır ile Berberistan'da, Rüstem'in savaşlarda o padişahlara neler yaptığı da duyuldu. Bunun üzerine iyi dizgin kullanan, ata binmesini ve mızrak kullanmasını iyi bilen birini seçtiler ve güzel sözlerle dolu, padişahlara yaraşan şöyle bir mektup yazıp gönderdiler: "Biz hepimiz padişahın kullarıyız! Yeryüzünde ancak onun buyruğuyla yaşarız. Yüce padişahın tahtını ele geçirmek için Gurgsârân'dan ordular geldiği zaman,

Düşmanların bu kadar büyük bir işe girişmeyi akıllarına getirmelerine yüreklerimiz yanmıştı. Üstelik bir de Efrâsiyâb'ın senin tahtını ele geçirmek istediğini duymuştuk. O böyle bir şeyi rüyasında bile göremez! Biz ileri gelenler ve kılıç kullanmasını bilenler kin meydanında toplanıp uzun mızraklarımızla gittik ve tahtını altüst ettik. Onlardan da, bizden de ölen çok oldu. Kötülerle birlikte iyiler de ölüp gitti.

Şimdi senin büyüklüğünün ve padişahlığının yeniden parladığını duyduk. Sen Berberistan'dan dönünce biz hep beraber mızraklarımızı omuzlar, yeryüzünü dağların tepelerine kadar kana bular, düşmanların kanından Ceyhun gibi ırmaklar

meydana getiririz." ۞ Elçi bu mektubu alıp hızla Berberistan'ın yolunu tuttu. ۞ Mektuptaki güzel sözler İran padişahını memnun etti, Arapların bu jesti hoşuna gitti.

Bunun üzerine Kâvûs hemen Tûran ordusunun komutanı Efrâsiyâb'a bir mektup yazarak: ۞ "Aklımız senin hakkında söylenenlerle doludur. Hiç vakit kaybetmeden İran'dan çık! ۞ Tûran ülkesi hoşuna gittiğine göre başka ülkelere göz dikmene ne gerek var? ۞ İhtiyacın olmadığı halde elindekinden fazlasına ne diye göz dikiyorsun? Bu tamahkârlığın sana çok pahalıya mal olacak! ۞ Bir an evvel haddini bil ve postunu kurtarmaya bak!

Sen İran'ın benim ülkem olduğunu ve tüm yeryüzünün benim hükmüm altında olduğunu bilmiyor musun? ۞ Azgın bir kaplan ne kadar cesur olursa olsun bir aslanın pençesine atılmaya cesaret edemez!" dedi. ۞ Mektubu mühürledikten sonra pehlivanlar soyundan gelen bir pehlivana teslim etti. ۞ O da padişahın elinden mektubu aldığı gibi şaşılacak bir hızla yola girdi. ۞ Türklerin ve Çin padişahının huzuruna çıkınca önce yeri öpüp övücü sözler söyledi daha sonra

Gönderilen nice haberi iletti ve padişahın mektubunu sundu. ۞ Mektubu okuyunca Efrâsiyâb'ın kafası kin duygularıyla doldu, yüreği kabardı ۞ ve karşılık olarak: "Böyle bir sürü laf etmek ancak kötü huylu insanlara yakışır! ۞ Eğer İran senin hoşuna gitmiş olsaydı, tutup da Hamâverân'a göz dikmezdin! ۞ İşte ben savaşmaya hazırım ve bayrağı da açıyorum!

Doğru söze kulak vermen ve bilmen gerekir ki, İran şu iki sebeple benimdir: ۞ İran'ın benim olmasının ilk sebebi, Ferîdun'un oğlu Tûr'un soyundan gelmemdir! ۞ İkincisiyse kılıç kullanmasını iyi bilen şu kollarım sayesinde İran'ı Araplardan boşaltmamdır! ۞ Ben elimdeki kılıçla dağların tepelerini bile ele geçirir ve karabulutların içindeki kartalları avlarım," dedi. ۞ Ve arkasından da ordusunu gürz, kılıç, ok ve mızrakla baştan başa kuşatarak hemen

O ünlü padişah Kâvûs'un üzerine yürüdü. ۞ Kâvûs bu sözler üzerine ucu bucağı olmayan ordusunu savaşa hazırladı. ۞ Rûmlardan da toplanmış büyük bir orduyla Berberistan'dan kalkıp Arapların ülkesine girdi. ۞ Savaşa hazırlanan Efrâsiyâb suyun tozunu havaya savuruyordu. ۞ Cihan davul ve boru sesleriyle doldu; toprak, silahların çokluğundan baştan başa demir kesildi ve gökler abanoz rengini aldı.

Oklar ve baltaların açtığı yaralardan savaş meydanında kan ırmakları çağıldadı. ۞ Rüstem İran ordusunun merkezinden kükreyerek fırladı ve Tûran ordusunun mer-

kezini yardı. ☙ Efrâsiyâb'ın savaşçılarının talihi bu savaş alanında uykuya vardı. ☙ Bu durum karşısında Efrâsiyâb'ın yüreği, ateşe koymadan kendi kendine kaynayan hurma şarabı gibi kabardı. ☙ Ordusuna: "Ey benim cesur kahramanlarım! Ey benim seçkin ve büyük pehlivanlarım! Ey aslanlarım!

Ben sizi böyle bir günde düşmanları kılıçtan geçirmeniz ve Araplarla yapacağımız savaşta yararlı olmanız için ☙ bir baba gibi kendi ellerimle büyütüp yetiştirdim! ☙ Şimdi gayret göstermenin tam sırasıdır! Savaşta sonuna kadar dayanıp Kâvûs'un başına dünyayı dar edin! ☙ Mızrak ve hançerlerinizle düşmanların başlarını gövdelerinden ayırın. ☙ Özellikle kılıcının korkusundan göklerin bile titrediği Sîstanlı aslan yürekli Rüstem'i

Yakalayıp bağlamaya çalışın! Cesareti elden bırakmayarak, kafasını kemendinize düşürmeye gayret edin! ☙ Savaş alanında onu kaplan derisi eyerinin üzerinden kim aşağı alıp da yere sererse ☙ ona padişahlık, komutanlık, çadır ve kız veririm; ☙ İran ülkesini ona bağışlar, yerini de şu dönen feleğe kadar yüceltirim!" diye seslendi. ☙ Bunun üzerine Türkler yeniden savaşa döndüler.

Fakat İran'ın ileri gelen cesur kahramanları ellerindeki ağır gürzlerle ☙ Tûranlılardan o kadar çok adam öldürdüler ki, ovalar, dağlar ve denizler ölülerden görünmez oldu. ☙ Dökülen kanlardan yeryüzü balçık haline geldi. Tûranlıların yarısı öldürüldükten sonra ☙ talihleri de tersine döndü. Efrâsiyâb, Rüstem'in karşısında bozguna uğrayınca kaçtı; ☙ kendisi önde, Gurlu askerler de arkasında olarak kaçıp gitti. Kazanç beklerken zarara uğradığını,

Feleğin kendi aleyhine döndüğünü görünce Gur'dan ayrılıp Tûran'ın yolunu tuttu. ☙ Ordusunun yarısını kaybetmek onun yüreğinde yaralar açmıştı. Felekten deva umarken dert buldu.

KÂVÛS'UN YERYÜZÜNE YENİ BİR DÜZEN GETİRMESİ

Kâvûs daha sonra Fars ülkesine giderek yeryüzüne yeniden sevinç ve saadet getirdi. ☙ Padişahlığın tahtına oturup her yana adalet saçtı; içki ve eğlencenin kapılarını açtı. ☙ Her yana akıllı, uyanık ve aydın düşünceli birer pehlivan gönderdi.

Merv, Nişâbur, Belh ve Herat'a ordular yolladı. ☙ Adaleti tüm yeryüzüne yayıldı; kurt kuzuya dokunamaz oldu. ☙ O kadar servete ve büyüklüğe sahip oldu ki, sadece insanlar değil, perilerle devler bile ona boyun eğdi. ☙ Onun yanında herkes kü-

çük kaldı. Padişahlar onun ordusunda birer asker gibiydi. ☙ Kâvûs cihan pehlivanlığını Rüstem'e verdi ve bütün saadet ümidini ona bağladı.

Kendisine de Elburz dağında bir yer edindi. Devleri yorgunluktan bitkin düşünceye kadar çalıştırdı; ☙ kara kayaları yonttırdu ve onlara on kement yüksekliğinde bir ev yapmalarını buyurdu. ☙ Bundan sonra bir de ahır yaptırıp içini taşlar, demirler ve çivilerle düzenleterek ☙ savaş atlarını, yük ve binek develerini buraya bağlattı... ☙ Bir de sırçadan köşk yaptırıp zebercetlerle süsletti.

Eğlence meclislerini bu köşkte kurar, burada yer içerdi. ☙ Bir de Yemen taşından kubbeli bir yer yaptırdı ki, burada tanınmış bir mûbed otururdu. ☙ Orada da her zaman okuyup okutmakla vakit geçirilirdi. ☙ Bunlardan başka ham gümüşten iki silahhaneyle ☙ kendisine yüz yirmi hurma ağacı yüksekliğinde altından bir köşk yaptırıp,

Tavanlarını yakut, duvarlarını firuzelerle süsletti. ☙ Bu köşk öyle bir yere inşa edilmişti ki, burada ne gündüzler uzar, ne geceler kısalır, ☙ ne temmuzun sıcağına ne de kışın soğuğuna rastlanırdı. Havası amber gibi kokar, yağmur yerine şarap yağardı. ☙ Yılın bütün günleri bahar gibi geçerdi; gülleri dilberlerin yanakları kadar güzeldi. ☙ Devler bu binaları yapıncaya kadar yorgunluktan bitmişlerdi, ama insanların gönülleri de dertten kurtulmuştu.

Böylece Kâvûs'un adaleti ve iyiliğiyle zaman uykuya varmış, kimse kimseye kötülük edemez olmuştu. ☙ Kâvûs'tan, yalnızca çalışmaya mahkûm ettiği ve onlara bu cezayı verdiği için devler şikâyetçiydi...

ŞEYTAN'IN KÂVÛS'U ORTADAN KAYBETMESİ VE KÂVÛS'UN GÖKLERE ÇIKMASI

Nasıl olduysa bir gün Şeytan sabahın erken bir saatinde padişaha duyurmadan bir toplantı yaptı ☙ ve devleri etrafına toplayarak: "Padişahın bize yaptığı bu eziyetlerden neredeyse canımız çıkacak! ☙ Şimdi padişahla oturup konuşmasını becerebilecek bir deve ihtiyacımız var.

O dev gidip Kâvûs'u doğru yoldan çıkarmalı ve bizi bu eziyetten kurtarmalı! ☙ Onu Tanrı'nın itaatinden ayırarak, o parlak padişahlığının üstüne topraklar saçmalı!" dedi. ☙ Devler bu sözleri uzun uzun düşündüler; ancak Kâvûs'un korkusundan kimse cevaplayamadı. ☙ Nihayet içlerinden azgınlığıyla tanınmış bir dev kalkarak: "Bu

güzel iş tam bana göre, ☙ onu Tanrı'nın yolundan ancak ben ayırabilirim. Bu acayip işi benden başkası yapamaz!" dedi.

Ve sonra tuttu, kendisini güzel konuşan, meclislere yaraşan bir köle kılığına sokup ☙ padişahın yanına gitti. Padişah da o gün ava çıkmıştı. ☙ Dev padişahı bulup onun huzuruna çıktı. Yeri öpüp kendisine bir demet gül sunduktan sonra: ☙ "Şu büyüklük ve şatafatla senin yerin olsa olsa feleklerin üstüdür! dedi. ☙ Sen bütün yeryüzünü dilediğin gibi buyruğuna almış bir padişahsın! Bütün padişahlar birer sürü, sen de onların çobanı...

Şimdi adının yeryüzünden hiç silinmemesini ve ebedi olmasını istiyorsan sana düşen bir iş daha var: ☙ Şu güneş niçin her gün doğuyor ve batıyor? ☙ Ay denilen şey nedir? Gece ve gündüz nedir? Feleği böyle boyuna döndüren nedir? İşte bütün bunları görüp bilmek... ☙ Sen mademki yeryüzünü ve her istediğini elde ettin; o halde gökler de sana itaat etmelidir" deyince ☙ padişah Kâvûs'un yüreği doğru yoldan ayrılıverdi; aklı doğruyu kavrayamaz oldu ve

Şu dönen feleğin isteklerini yerine getirebileceğini sandı; ☙ göklere çıkmanın imkânsız olduğunu düşünemedi. Düşünemedi ki, gökte yıldızlar çoktur, ama Tanrı birdir! ☙ Kimi uğurlu kimisi uğursuz ve bazısı da gezegen olan bu yıldızların hepsi Tanrı'nın buyruğundadır. ☙ Ey insan! Yere de göğe de muhtaç olan sensin! Âlemi yaratan Tanrı'nın ise bunların hiçbirine ihtiyacı yoktur. ☙ Padişahın aklında hep göklere çıkmak düşüncesi olduğu için havada kanatsız olarak uçmanın çaresini aramaya başladı.

Yıldız bilgisine vakıf olanlara, yeryüzüyle ayın bulunduğu gök arasındaki mesafenin ne kadar olduğunu sordu. ☙ Bilginlerden bunu öğrenince, kendine akla uygun olmayan tuhaf bir yol buldu. ☙ Adamlarına geceleyin, kartallar uyurken onların yuvalarına gitmelerini buyurdu. ☙ Bu buyruk üzerine birçok kartal yavrusu toplandı ve bunlar birer ikişer evlere dağıtıldı; ☙ bu yavru kartallar aylarca ve yıllarca kuş ve kuzu kebabıyla beslendiler.

Nihayet her biri birer aslan gibi gelişti; pençeleriyle bir dağkeçisini kaldırıp götürebilecek kadar kuvvetlendi. ☙ Bunun üzerine padişah Kumar ülkesinde yetişen ödağacından bir taht yaptırdı ve her yanını altınla kaplattı. ☙ Ardından tahtın köşelerine birer mızrak, ☙ mızrakların uçlarına da birer kuzu budu bağlattı. Bu işten başka bir şey düşünemez oldu. ☙ Bu iş de bitince, kartalların kuvvetlilerinden dört tanesini getirtip tahtının üzerine bağlattı.

Ve kendisi de tahtına oturdu. Tahtın önünde de bir bardak şarap duruyordu. ☙ Kanınları acıkan kartallar, kuzu butlarının bulunduğu tarafa, yani yukarıya doğru uçmaya başladılar. Böylelikle ☙ onlarla birlikte taht da havalandı ve ovadan bulutlara doğru yükselmeye başladı. ☙ Kartallar bütün güçleriyle bulutlara doğru uçuyorlardı. ☙ Benim işittiğime göre Kâvûs göklere ulaştıktan sonra meleklerin bulunduğu âleme de yükselmeye çalışmıştır.

Başka bir söylentiye göreyse Kâvûs yanına yayını ve oklarını alarak, göğe savaşmak için çıkmıştır. ☙ Bu mesele üzerine türlü türlü şeyler söylenmiştir. Fakat bunun sırrını ancak yeryüzünü yaratan Tanrı bilir! ☙ Kartallar bir hayli kanat çırptıktan sonra nihayet kuvvetten kesildiler... Hırs peşinde koşan herkesin sonu zaten budur. ☙ Takatleri kalmayan ve başları derde giren kartallar havada tüyleri terden sırılsıklam kalmış bir halde, ☙ padişahın tahtını karabulutların içinden çeke çeke bu sefer baş aşağı uçup

Çin ülkesinin ormanlarından Âmul dolaylarında yere indiler. ☙ Fakat ne gariptir ki, zaman bu iniş sırasında padişahı ölümden korudu; olması gereken şeyi yapmadı. ☙ Çünkü onun tohumundan Siyâvuş'un dünyaya gelmesi icap etmekteydi. Bunun için onun biraz daha yiyip içmesi, yaşaması gerekiyordu. ☙ Eğer Kâvûs ölseydi, yeryüzünü ele geçiren Hüsrev onun soyundan nasıl dünyaya gelebilirdi? ☙ O tahta oturmak ve büyük adam olmak istedi; fakat eline zahmetten ve pişmanlıktan başka bir şey geçmedi.

RÜSTEM'İN KÂVÛS'U ALIP GİTMESİ

Düştüğü ormanın içinde ve düşkün bir halde Tanrı'yı övmeye başladı. ☙ O suçunun bağışlanması için Tanrı'ya yalvarırken; askerleri onu arayıp duruyorlardı. ☙ Nihayet Rüstem, Gîv ve Tûs onun bulunduğu yeri öğrenerek askerler, filler ve davullarla oraya yöneldiler. ☙ Yaşlı Gûderz Rüstem'e dedi ki: "Anamın beni doğurup emzirdiği günden bu yana ☙ yeryüzünde pek çok taht ve taç, birçok uyanık talihli padişah ve büyük gördüm.

Ancak bunlar arasında Kâvûs kadar yalnız kendisini düşünen bir adam daha görmedim! ☙ Onda ne akıl, ne düşünce ne de iman var! Ne kafası yerinde ne de yüreği... ☙ Beyni yok ki doğru ve güzel bir düşüncesi olsun! ☙ Geçmişin ünlü padişahlarından hangisi tutup göklere çıkmaya kalkıştı ki? ☙ O delinin biri. Ne aklı var ne de düşüncesi! Rüzgâr nereden eserse o da o tarafa gidiyor!"

Nihayet pehlivanlar onun yanına vardılar. Ona çıkışıp söylendiler. ☙ Gûderz: "Sen sarayı ne yapacaksın? Tımarhane neyine yetmiyor? ☙ İşin gücün yerini düşmanına kaptırmak! Başına üçüncü kez böyle felaket geldiği halde hâlâ akıllanmış değilsin! ☙ Orduyu Mâzenderân'a getirmekle çektiğin eziyetler yetmedi, ☙ gittin Hamâverân'da düşmanına misafir oldun; ona o sanki bir put, sen de bir Brehmenmişsin gibi bağlandın;

Yeryüzünde, temiz Tanrı'dan başka kılıcının fermanını okutmadığın kimse kalmadı. ☙ Bütün yeryüzünü ele geçirdiğin yetmedi, tuttun bu sefer de gökleri zapt etmeye kalkıştın! ☙ Bir karış daha yükselseydin neredeyse Tanrı'yla savaşmaya başlayacaktın. ☙ Düşün bir kere, kaç defa başın belaya girdi de kendini zor kurtardın! ☙ Senden sonra herkes hikâyeler anlatacak: Vaktiyle bir padişah yüce göklere çıkmış da,

Ayı ve güneşi görmek, yıldızları bir bir saymak istemiş! diyecekler. ☙ İyi ve uyanık padişahlar gibi davran ki, herkes seni övsün, senin iyiliğini istesin! ☙ Tanrı'ya kulluk etmekten başka işin olmasın. Ne saadet ne de felaket zamanında ondan başkasına sığınma!" dedi. ☙ Kâvûs bu sözler üzerine ağzını açıp da bir şey söyleyemedi. Etrafına toplanan o ünlü pehlivanlara ne söyleyeceğini şaşırdı. ☙ Nihayet: "Doğruluk oldukça adalet de sarsılmaz!

Bütün söylediklerin doğrudur ve benim canım da sizin elinizdedir!" diyerek ☙ yeryüzünü yaratan Tanrı'nın adını anarak gözlerinden yaşlar döktü. ☙ Sonra da hazırlanıp bir mahfeye bindi; pişmanlık ve üzüntü içinde ☙ yüce tahtının bulunduğu yere vardı. Yaptığı işlerden dolayı çok pişmandı. ☙ Kırk gün Tanrı'nın huzurunda başını secdeden ayırmadı.

Utancından saraydan dışarıya çıkamıyor; sıkıntısından da derisi çatlayacak gibi oluyordu. ☙ Hep halinden şikâyet edip gözlerinden kanlı yaşlar döküyor ve doğru yolu gösteren Tanrı'dan af diliyordu. ☙ İzzetinefsi iyiden iyiye kınılmıştı. Etrafındaki pehlivanlardan utandığı için dışarıya çıkmadığı gibi, kimseyi de yanına kabul etmiyordu. ☙ Yaptıklarından duyduğu pişmanlıkla, ıstırabı kendine arkadaş edindi. Suçlarının bağışlanması için hazinelerini bağışladı. ☙ Hep Tanrı'nın huzurunda yüzünü kara topraklara sürttüğü ve

Ağlayıp sızladığı için bir süre sonra yeryüzünü yaratan Tanrı onu bağışladı. ☙ Yine her yandan bölük bölük asker onun sarayına geldi. ☙ Kâvûs yüzünü sevginin ve merhametin suyuyla yıkayınca, yeryüzü de yine eskisi gibi oldu. ☙ Bütün büyük

adamlar onun yanında yine küçücük kaldı; hepsi ona kul köle oldu. ☙ O da başında tacı ve elinde öküz kafası şeklindeki gürzüyle, mücevherlerle süslü tahtına oturdu.

Ben bu hikâyeyi nasıl duyduysam öylece anlattım; şimdiye kadar da hiç kimse onu benim anlattığım gibi anlatmış değildir. ☙ İşte yeryüzü padişahının, o pehlivanlar başının hali böyleydi. ☙ Adaletli olan bir padişahın hiç kimseye ihtiyacı yoktur. ☙ Kâvûs da adaletten ayrılmadığı için Tanrı'nın adaletinden hiç yoksun kalmadı. O dünyaya bağlanmış bir adam değildi.

YEDİ PEHLİVAN HİKÂYESİ

Ölüme karşı savaşmanın ne kadar boş bir iş olduğunu öğrenmek istiyorsan, Rüstem'in yaptıklarını dinlemelisin...

Bak hiç düşünmeden erkek aslanlara saldıran bir cesur yiğit ne diyor: ☙ "Eğer yiğit olmak istiyorsan, elindeki Hint kılıcını kanla boyamalısın! ☙ Savaş anı gelip çattığında tehlikeden hiç çekinmemelisin! Zaman başına bir felaket getirecekse, sakınmakla ondan kurtulamazsın! ☙ Ölümü aklına getirdiğin takdirde cesur adamlar seni savaşçı saymazlar. ☙ Aklın ve dinin yolu başkadır!" diyor, ama böyle öğütlere değer veren yok.

Şimdi sana, savaş peşinde koşan Rüstem'in tuttuğu kahramanlık yolunu bildiren hoş bir hikâye anlatacağım. ☙ Benim işittiğime göre: fil gövdeli Rüstem günün birinde tutmuş bir eğlence düzenlemiş. ☙Yüksek köşklerin bulunduğu, Nevend denilen yerde oturuyorlardı. ☙ Herkesin bulabilmesi için Borzin ateşkedesi her yanı aydınlatmıştı. ☙ Bu sırada Tûs, Geşvâd'ın oğlu Gûderz, Behrâm, Gîv,

Gurgîn, Şâverân'ın oğlu Zenge, Gostehem, Horrâd, ☙ kılıç kullanmakta ün almış, asi ruhlu Borzin ve o topluluğun baş tacı olan Gorâze gibi ☙ savaş erleri de, komutanların meşhur kahramanlarından kurulmuş bir orduyla toplantıya katıldı. ☙ Bütün kahramanlar orada şarap içmek, avlanmak, ok atmak; gûy ve çevgen oynamakla vakit geçiriyordu. ☙ Birkaç gün böyle çalgılarla neşeli neşeli eğlendikten sonra,

Bir sarhoşluk sırasında Gîv birdenbire Rüstem'e dönüp: "Ey ünlü pehlivan! ☙ Eğer avlanmaya, çöllerde koşuşan kaplanlardan vurmaya niyetin varsa, ☙ kalk da Efrâsiyâb'ın avlağına gidelim! Güneşin parlak yüzünü ☙ kaplanların, doğanların, atlarımızın ve mızraklarımızın kaldıracağı tozlarla örtelim! ☙ Aslanları kılıçla öldürüp yabaneşeklerini kementle yakalayalım;

Harbilerle yılanları, doğanlarla da sülünleri tutalım! Bu uzun günler başka nasıl geçer? ۞ Tûran ovasında avlanarak yeryüzünde bir hatıra bırakalım!" dedi. ۞ Rüstem de: "Var ol, dünya senin dilediğince dönsün ve sonun hayırlı olsun! ۞ Sabah erkenden Tûran ovasına gidelim; uykuya dalmayalım da durmadan avlanabilelim!" deyince ۞ ve orada bulunanların hiçbiri buna karşı çıkmayınca hemen gitmeye karar verdiler.

Ve seher vaktinde uyanıp hazırlanmaya başladılar. ۞ Mahfeler, zağarlar ve doğanlarla Şehd ırmağına doğru hızla yola girip, ۞ Efrâsiyâb'ın avlağına ulaştılar. Bir yanlarında ırmak, bir yanlarında dağ, ۞ diğer taraflarında Serahs şehri, önlerinde de ceylanlar ve yabankoyunlarıyla dolu bir ova vardı. ۞ Ova onların türlü türlü renk ve biçimdeki çadırlarıyla dolunca, ceylanlar şaşırıp kaldılar.

Yırtıcı aslanlar kaçışmaya başlayınca yeryüzü onlardan boşaldı. Yukarılardan bu manzarayı izleyen kuşlar, vurulan veya yaralanan hayvanları gördükçe, ۞ her avın üzerine bir kuş musallat oldu. ۞ Bu av hepsini neşelendirdi; dudakları, gülmeden yana hiç boş kalmadı. ۞ Bunun üzerine tam bir hafta neşe içinde yiyip içtiler, şarap kadehlerini ellerinden bırakmadılar. ۞ Yedi gün böyle geçtikten sonra Rüstem bir sabah erkenden kalkıp orduya güzel bir teklifte bulundu.

O ünlü kahramanlara dedi ki: "Buraya geldiğimizi herhalde Efrâsiyâb'a haber vermişlerdir. ۞ Bu fesat herifin o mağrur adamlarına danışıp ۞ bizimle savaşmaya kalkışmaması ve bu ovayı zağarlarımızın başına dar etmemesi için ۞ yola bir gözcü koyalım. O Efrâsiyâb'ı görür görmez ۞ hemen bize haber versin ki, o fesat herif buraya varamasın!"

Gorâze bunun üzerine hemen yayını hazırlayarak bu görevi üzerine aldı. ۞ Ordunun koruyucusu o olduktan sonra düşmanın başvuracağı hiçbir çarenin değeri kalmamış demekti. ۞ Savaşmak için bahane arayan Efrâsiyâb'dan yana hiçbir korkuları kalmayınca hep birlikte yeniden avlanmaya gittiler. ۞ Efrâsiyâb da bir gece uykusundan kaldırılıp İranlıların gelişinden haberdar edilmişti. ۞ Bunun üzerine hemen ordusunun dünya görmüş kahramanlarını çağırtıp onlara,

Rüstem'in ve her biri birer aslana benzeyen yedi cesur binicinin kahramanlıklarından uzun uzadıya bahsetti ۞ ve o ünlü savaşçılara: "Daha fazla oyalanmamak lazım! ۞ Bir çaresini bulup düşmana birdenbire saldırmamız gerek. ۞ Biz bu yedi kahramanı ele geçirdik mi, Kâvûs'un başına dünyayı dar ederiz! ۞ Önce avlanıyormuş gibi yapıp, sonra birdenbire onların üzerlerine atılalım!" dedi.

Savaşmakta usta ve iyi kılıç kullanmasını bilen üç bin kişi seçti. ☙ Onlara: "Yoldan gitmeyin ve gece gündüz düşmana saldırmak düşüncesini kafanızdan çıkarmayın!" dedi. ☙ Bunlar akılları savaşmak düşüncesiyle dolu olarak şehirden çıkıp çöle doğru yürürken, ☙ öte yandan Efrâsiyâb düşmanın yolunu kesmesi için her tarafa sayılamayacak kadar çok asker gönderdi. ☙ Efrâsiyâb'ın ordusu avlağa yaklaşınca intikam hırsıyla hızlandı.

Fakat Gorâze, uzaktan, karabulut gibi bir ordunun gelmekte olduğunu, ☙ atların ayaklarından kalkan tozları ve göklerin mavilikleri içinde dalgalanan bayrağı görür görmez, ☙ yerinden bir yel gibi fırlayıp naralar atarak Rüstem'in yanına gitti. ☙ Avlağa vardığı zaman Rüstem'i arkadaşlarıyla birlikte içki içip eğlenirken buldu. ☙ Ona: "Ey aslan yaradılışlı Rüstem pehlivan! Yiyip içmenin sırası değil.

Kalabalık bir düşman ordusu üzerimize doğru geliyor. Bu ordunun büyüklüğünden ovalarla dağlar bir oldu. ☙ Efrâsiyâb'ın zulüm bayrağı tozların arasından güneş gibi parıldıyor!" dedi. ☙ Rüstem onun bu sözlerini duyunca kahkahalar attı ve: "Telaşlanma" dedi, "zaferin talihi bizim yanımızdadır! ☙ Türklerin padişahından ve Tûran atlılarının kaldırdıkları tozdan, niçin bu kadar korkuyorsun? ☙ Onun askerlerinin ve zırhlı atlılarının sayısı yüz binden fazla değildir.

Ben şu gürzüm, şu atım ve şu zırhımla bu ovada tek başıma da kalsam, ☙ Efrâsiyâb'dan da, öfkesinden de, o koca ordusundan da zerre kadar korkmam. ☙ Şu ovada bizden bir tek kişi olduktan sonra Tûran ordusunun ne değeri kalır? Onların biri de bini de birdir! ☙ Bana bu intikam meydanı yeter! İran'dan da hiçbir askere ihtiyacım yok. ☙ İşte biz burada, düşmana kılıç sallamakla ün almış yedi kahraman biniciyiz!

Bizden bir kişi, iyi mızrak kullanan ve atları yere yıkan iki bin beş yüz kişiye bedeldir! ☙ Ey sâki! Sen bana şu Zâbil şarabından, şöyle ağzına kadar bir kadeh doldur da ver!" dedi. ☙ Bunun üzerine sâki hemen şarabı doldurup verdi. Rüstem onun sunduğu şarapla birdenbire keyiflendi ☙ ve o parlak kadehi kaldırıp önce Kâvûs'u andı: ☙ "Zamanın padişahının gönlü hoş, canı sıhhatte ve selamette olsun!" diye içtikten sonra

Kadehi bir daha eline aldı ve yeri öpüp: "Bu da Tûs'un şerefine!" diyerek onu da içti. ☙ Bunun üzerine yanında bulunan ve yeryüzünü ele geçirmek isteyen diğer pehlivanlar hep birden kalkıp Rüstem'e yalvarmaya başladılar: ☙ "Biz şarap içmekte seninle yarışamayız! Hatta Şeytan bile seninle yarışamaz. ☙ Hem meclislerde böyle

şarap içmek hem de savaş alanlarında gürz kullanıp çarpışmak, senden başka kime vergidir ki?" dediler. ۞ Rüstem bu sözler üzerine eline Zâbil'in kırmızı şarabıyla dolu sarı bir kadeh daha alıp onu da Zevâre'nin şerefine içti.

Zevâre de aynı kadehi alıp padişahın adını anarak ۞ şarabı içti ve sonra da yeri öptü. Rüstem onun bu hareketinden çok hoşlandı ve: ۞ "Aferin sana!" dedi, "Ancak kardeş kardeşin kadehinden içebilir, yoksa bir aslan bile bu kadehi eline almaya cesaret edemez!"

RÜSTEM'İN TÛRANLILARLA SAVAŞMASI

Gîv, Rüstem'e dedi ki: "Ey padişahların ve pehlivanların övündüğü kahraman! ۞ Ben Efrâsiyâb'ın yolunu kesmeye gidiyorum. Onun ırmağın bu tarafına geçmesini beklemeyeceğim!

Köprünün bu başını tutarak, o niyeti bozuk herifi köprünün diğer kıyısında bir süre oyalayacağım! ۞ Bu sırada da pehlivanlarımız silahlarını kuşansınlar. Çünkü artık eğlence sona erdi." ۞ Daha sonra köprünün başına koşup yayının uçlarına kirişi taktı. ۞ Bu esnada da o zalim Efrâsiyâb'ın bayrağını gördü. ۞ Efrâsiyâb en önde yer alıyordu ve ordusuyla beraber ırmağı geçmişti.

Bunun üzerine Rüstem kaplan derisinden zırhı giydi ve azgın bir file benzeyen atına atladı. ۞ Savaşmak için Tûran ordusunun önüne geçip bir timsah gibi bağırdı. ۞ Onu zırhlı bir şekilde karşısında gören Efrâsiyâb'ın aklı başından gitti. ۞ Onun pençelerinden, kollarından, gücünden ve omzundaki gürzden fena halde korktu. ۞ Tûs ve Gûderz gibi mızraklı, Gîv ve Gurgîn gibi atlı pehlivanlarla

Behrâm, Şâverân oğlu Zenge, Borzin ve Ferhad gibi ۞ ileri gelen bütün savaşçılar ellerinde mızraklar ve Hint kılıçlarıyla ۞ hepsi birden kalkıp kaplanlar gibi hazırlandılar. ۞ Gîv savaş meydanında avını kaybetmiş bir aslana benziyordu. ۞ Gürzünü öne arkaya savuruyor; düşmanın belini kırıp yerlere yuvarlıyordu.

Tûranlı birçok büyük öldürüldü ve pek çok ün almış kahramanın talihi tersine döndü. ۞ Çinli savaş erleri kaçışmaya başlayınca, Tûran ülkesinin komutanı şaşırıp kaldı ۞ ve hemen savaşın en ateşli yerinde atılarak, büyük bir öfkeyle saldırmaya başladı. ۞ Rüstem onun bu halini görünce gürzünü omuzladı. Atını sürüp ۞ cesur bir aslan gibi ordunun önüne kadar ilerledi.

Arkasından da, üzerinde zırhı ve elinde gürzüyle Geşvâd'ın oğlu geliyordu. ۞ İranlı

kahramanlar, ellerindeki gürz, ok ve yayla ateş püskürüyorlardı. ☙ Rüstem Tûran ordusunun bu kötü durumunu görünce, sevinçten külahını havaya fırlattı. ☙ Efrâsiyâb da Vîse'nin oğlu Pîrân'a: "Ey çok akıllı ve Tûran'ın iyiliğini isteyen büyük adam! ☙ Sen pek çok savaşa katılmış, yeryüzünü ele geçirmek sevdasına düşen bir Tûranlısın! Tûran aslanları arasında seçkin bir kahramansın!

Atının dizginini çevirip İranlıların üzerine yürü. Onları kırıp geçirerek savaş alanını temizle... ☙ Sen fil gövdeli ve aslan pençeli bir kahramansın! Galip gelirsen, bil ki bütün İran senindir!" dedi. ☙ Pîrân, Efrâsiyâb'ın bu sözlerini duyunca ordunun ortasından bir yel gibi fırladı ☙ ve hançer kullanmakta usta olan on bin Türkle birlikte düşmanın üzerine yürüdü. ☙ Savaşın en büyük kahramanı olan fil gövdeli Rüstem'in üzerine ateş gibi saldırdı.

Bunu görür görmez kızgınlıktan Rüstem'in ağzından köpükler çıkmaya başladı. Öyle ki, kızgınlığını güneşten aldığı sanılabilirdi. ☙ Atını öyle bir coşkunlukla yerinden oynattı ki, onu gören deniz kaynıyor sanırdı. ☙ Kalkanı başına siper edip, eline Hint kılıcını alarak savaşa girişti ve Tûran'ın o ünlü kahramanlarından yarısını öldürdü. ☙ Bir kenarda durmuş, bu olup biteni seyreden Efrâsiyâb etrafındaki büyük adamlara: "Eğer bu savaş bu cesur kahramanlarla akşama kadar böyle sürerse ☙ bizden bir atlı bile sağ kalamayacak! Savaştan vazgeçmemiz gerek.

Şu İran kahramanlarıyla savaşmaya gelirken kendimizi birer aslan sanıyorduk ☙ fakat şimdi bakıyorum da, şu savaş alanında tilkilerden başka bir şeyin göründüğü yok!" dedi.

PÎLSEM'İN İRANLILARLA SAVAŞMASI

Tûranlılar arasında Pîlsem adında soylu ve ün peşinde koşan cesur bir kahraman vardı. ☙ Onun kutlu babasının adı Vîse ve savaşlarda her zaman galip gelen kardeşinin adı Pîrân'dı. ☙ Onun Tûran'da olsun, İran'da olsun savaş peşinde koşan Rüstem'den başka eşi yoktu.

Efrâsiyâb'ın bu sözlerini duyan kahraman Pîlsem öfkeden kaşlarını çattı. ☙ Kafası savaş isteği ve yüreği de kızgınlıkla dolu olarak hemen Efrâsiyâb'ın yanına gitti ☙ ve o Tûran padişahına: "Ben bu milletin bir kahramanıyım! ☙ Benim yanımda o cesur Tûs'un da, o ünlü aslan Gîv'in de, ☙ Behrâm'ın, Şâverân oğlu Zenge'nin ve Gorâze gibi savaşçıların da toprak kadar bile değeri yoktur!

Eğer padişahımız emir buyurursa ben bu cesur pehlivanlara karşı hiç korkmadan gi-

der, ☙ onların bütün ileri gelenlerinin kafalarını kılıcımla gövdelerinden ayırır, talihlerinin ayını bulutların altına sokar; ☙ en ünlülerinin taçlarını yere yuvarlar ve kafalarını kılıcımla parçalarım!" deyince, padişah da: ☙ "Ey ünlü kahraman sen git ve bize zaferi getir; ☙ savaşı kazan, zaferle ve şerefle dön! İşte yapacağın iş bundan ibarettir!" dedi.

Pîlsem padişahın bu sözlerini duyunca, tunçtan yapılmış büyük bir kazan gibi ortalığı çınlatan bir nara atarak ☙ İran ordusunun tam merkezine saldırıp kılıcı ve gürzüyle sağa sola vurmaya başladı. ☙ Sonra da bir rüzgâr gibi Gurgîn'in yanına varıp, azgın bir aslan edasıyla kükredikten sonra ☙ atının kafasına bir kılıç indirdi ve onu yüzükoyun yere yuvarladı. ☙ Savaşçı Gostehem bu hali görünce ateş gibi yerinden fırladı ve

Azgın bir aslan gibi Pîlsem'in yanına gelerek o ateş soluklu kahramanın üzerine atılıp ☙ belinin ortasına bir mızrak indirdiyse de hiçbir etkisi olmadı. ☙ Mızrağın elinde kalan kırık sapını kaldırıp yere attı. ☙ Yüreği savaş isteğiyle dolu olan Pîlsem onun bu halini görünce gelip ☙ miğferine bir kılıç indirerek, kafasını gövdesinden bir top gibi aşağı kaydırdı.

Zavallı Gostehem, başı açık ve mızraksız olarak düşkün bir halde savaş alanında kalıverdi. ☙ Ordunun sağ tarafında bulunan Şâverân'ın oğlu Zenge düşmanın bu savaş erlerine yaptıklarına ☙ ve Gostehem'in kötü duruma düşmesine kızarak onun yardımına koştu. ☙ Gostehem yeniden saldırarak elindeki Hint kılıcıyla cesur bir timsah gibi alanın ortasına gelerek, ☙ onun atının zırhını ikiye böldü ve kafasını yere yuvarladı. Bu sırada Gostehem de yere düştü. Ancak hiç vakit kaybetmeden zırhının dökülen parçalarını toplayıp kemerini kuşandı.

Av peşinde dolaşan bir aslan gibi, yaya olarak düşmanın etrafında dönmeye başladı. ☙ Tozu dumana katarak tekrar birbirlerine yapıştılar. ☙ Ordunun ortasında bulunan Gîv dünyanın bu kahramanların başlarına dar olduğunu görünce, ☙ dağlarda gürleyen bir şimşek veya savaşta kükreyen bir aslan gibi ☙ üç arkadaşının yanına geldi; dördü birden Pîlsem'in üzerine atıldı.

Pîlsem korkusuzca savaşmaya devam etti. ☙ Bazen kılıcı bazen de gürzüyle dövüşüyordu, fakat nihayet takati kalmadı. ☙ Ordunun ortasında bulunan Pîrân kardeşinin kuvvetten düştüğünü görünce ☙ köpüre köpüre ve naralar atarak onun yanına koştu ☙ ve Gîv'e: "Ey ünlü kahraman! Senin bu yaptığın da bir marifet mi?

Aslanlar gibi ünlü bir kahramanın başına dört kişi toplanmış, dördünüz birden sal-

dınyorsunuz!" ☙ diyerek, o da onlara saldırınca ortalığı bir toz duman kapladı. ☙ Fakat bu sefer diğer taraftan da Rüstem bir aslan gibi gelerek bu savaşa dahil oldu. ☙ Kılıç, gürz ve topuzla Tûran ordusunun bu ileri gelenlerini hakladı. ☙ Pîlsem, bu ejderhanın elinden kurtulamayacağını anlayınca kaçmaya başladı.

Bunun üzerine İran'ın bütün kahramanları ellerindeki ağır gürzlerle savaşa girişerek ☙ o kadar çok Tûranlı öldürdüler ki, ölü yığınları ayın bulunduğu göğe erişti. ☙ Efrâsiyâb bu durum karşısında yüreğinden soğuk bir ah çekerek: ☙ "Nerde o hep kahramanlarla savaşmak isteyen bizim ünlü savaşçımız Elkûs?" dedi. ☙ "Sarhoş oldu muydu, Gîv'le, Rüstem'le savaşmak ister durur,

Hep İran'dan intikam almaktan dem vururdu. Ne oldu onun o hiddetine?" ☙ Elkûs padişahın bu sözlerini duyunca, ☙ kana bulanmış elleriyle yağız atını oynatarak, ☙ başından tırnağına kadar hiddet içinde ordunun ortasına, yani Tûran padişahının bulunduğu yere gelip ☙ yüksek sesle: "Savaşçı olan ve savaştan kaçmayan erkek aslan benim!

Padişah izin verirse bu savaşa bir başıma girmek istiyorum!" dedi. ☙ Bu sözleri duyan Türk ülkesinin padişahı: "Peki, ama yanına ordunun ileri gelen kahramanlarından almadan gitme!" dedi. ☙ Bunun üzerine ordudan binden fazla atlı savaş eri ayrıldı. ☙ Bunlar düşmanın başını yerlere yuvarlayacak mızraklarını ellerine alarak yeryüzüne Çoban ve Müşteri yıldızları gibi ışık saçtılar. ☙ İran ordusuna doğru ilerlerken Elkûs'un kaldırdığı tozlardan ay ve güneş görünmez oldu.

Bu sırada Zevâre'nin savaşacak bir düşman aradığını görünce, Elkûs onun üzerine yürüdü. ☙ Önce onun Nerîmân'ın soyundan geldiğini, yani Rüstem olduğunu sanmıştı. ☙ Zevâre de elindeki mızrakla kızgın bir aslan gibi Elkûs'un üzerine yürüdü. ☙ Fakat Elkûs mızrağıyla onun mızrağına vurup onu iki parça edince, Zevâre'nin gözü Elkûs'tan yana yıldı, yüreği korkuyla doldu ☙ ve hemen keskin kılıcını çekti. Savaş başladığında kalkan tozlarla yeryüzü görünmez oldu.

Vuruşmaktan ikisinin de kılıçları kırılınca bu sefer de bir yel gibi ellerini gürzlerine attılar. ☙ Elkûs, Zevâre'ye dağ gibi öyle bir gürz salladı ki, Zevâre onun açtığı yarayla bitkin düşüp ☙ baygın olarak atının üstünden yere düştü ve sesini çıkaramaz oldu. ☙ Bunun üzerine Elkûs hemen onun yanına koşarak başını gövdesinden ayırmak istedi. ☙ Fakat Rüstem kardeşinin düştüğü bu durumu görür görmez yerinden ateş gibi fırlayıp onun yanına koştu ve

Elkûs'a öyle bir bağırış bağırdı ki, korkudan adamcağızın elleri tutmaz, kılıcı kesmez

oldu. ۞ Rüstem'in sesini duyunca o kadar korktu ki, neredeyse yüreği göğsünden dışarıya fırlayacaktı. ۞ Fakat bir yel gibi koşup atına bindi ve Rüstem'in kahramanlığını çabucak unutuverdi. ۞ Rüstem: "Sen aslan pençesinin ne olduğunu bilmiyorsun da ondan böyle küstahlaşıyorsun!" dedi. ۞ Zevâre de yüreği kanlı, vücudu da yediği gürzlerden bitkin düşmüş bir halde güçbela atına bindi.

Beri yandan da Elkûs atının üstünü Tûzî bezinden bir kefenle örterek, fil gövdeli Rüstem'in üstüne atıldı ۞ ve kemerine bir mızrak savurdu. Ancak zırh, mızrağın oynak yerlerine kadar işlemesine engel oldu. ۞ Rüstem de buna karşılık olarak kafasına öyle bir mızrak indirdi ki, tulgasını ciğerinin kanıyla boyadı. ۞ Ve yine mızrağıyla onu atının üzerinden öyle aldı ki, her iki ordu da bu işe şaşırıp kaldı. ۞ Onu bir dağ parçası gibi yere vurunca, bütün Tûran ordusunun yüreğini bir korkudur kapladı.

Bunun üzerine yedi kahramanın hepsi birden kılıçlarını çekip aslanlar gibi yürüdüler. ۞ Onları da omuzlarında gürzleriyle diğer kahramanlar takip edip savaşa hazırlandılar. ۞ Efrâsiyâb bu korkunç hazırlığı görünce, dönüp kendi kahramanlarına baktı ve: ۞ "Kötü niyetli düşman size üstün gelecek. ۞ Gayret edin ve kaplanlar gibi saldırın! Her biriniz şu kin savaşının sonuna kadar dayanın!" dedi.

Onun bu sözlerini dinleyen askerlerin hepsi Rüstem'in üzerine yürüdü. ۞ Rüstem bu yedi kahramanın üzerine gelindiğini görünce onlara öfkeyle saldırdı. ۞ Tûranlıları öyle bir bozguna uğrattılar ki, ne ayakları ne de başları fark ediliyordu. ۞ O kadar çok ölü verdiler ki, onların kanlarıyla yeryüzü baştan başa yakut gibi kıpkırmızı oldu. ۞ Kiminin başını gövdesinden, kiminin de gövdesini başından ayırdılar; hepsini yere serdiler.

Savaş meydanı ölülerle doldu; askerlerin kaçmaları için bile yer kalmadı.

EFRÂSİYÂB'IN SAVAŞ MEYDANINDAN KAÇMASI

Tûran padişahı savaşın bu durumunu görünce savaş meydanından kaçmaya başladı. ۞ Atının dizginini çevirerek yola girdi ve kara bir bulut gibi hızla uzaklaştı. ۞ Rüstem, Efrâsiyâb'ın kaçtığını görünce hemen Rahş'ını çevirip onun peşine düştü. ۞ Atına: "Ey akıllı ve uyanık hayvan! Savaş alanında gevşeklik göstereyim deme!

Ben senin üzerine binip Tûran padişahının canını alacak ve kanıyla şu ovayı mercan rengine boyayacağım!" dedi. ۞ Rahş bu sözleri duyunca o kadar hızlı koşmaya

başladı ki, onu gören kanatlanmış sanırdı. ☙ Rüstem atının terkisindeki kemendi çıkarıp attı; Efrâsiyâb'ı belinden yakalamak istedi. ☙ Fakat ilmek Efrâsiyâb'ın tulgasına takıldı. Bunun üzerine Efrâsiyâb kemendin ilmeğini kopardı. ☙ Aynı zamanda altındaki rüzgâr kanatlı at da ateş gibi sıçramaya başlayınca,

Efrâsiyâb yüzü gözü ter içinde ve korkudan dudakları kurumuş olarak, kendisini fil gövdeli Rüstem'in kemendinden güçlükle kurtarabildi. ☙ Diğer süvariler de silahları kırılmış ve heyecanlanmış bir şekilde onun ardından birer birer ve hızla kaçtılar. ☙ Efrâsiyâb rüzgâr gibi ırmağı geçti. ☙ Ordusunun yarısını savaşta kaybeden bu zavallının yüreği yaralıydı. Dünyada deva ararken ancak zehir bulabildi. ☙ Savaşa giren askerlerin yarısı dahi çadırlarına sağlam dönemediler.

Kimi ölmüş, kimisi yaralanmış kimisi de İranlıların eline tutsak düşmüştü. ☙ Hazineler, tahtlar, külahlar, kemerler, kılıçlar, kaftanlar, tulgalar, mücevherler, ☙ altın eyerli cins atlar, başlıklar ve altın kınlı kılıçlar ☙ gibi daha pek çok değerli eşya İranlıların eline geçti. ☙ İranlılar bunları topladıktan sonra mutlu mutlu savaş meydanından ayrıldılar.

Fakat ne kaçanları kovaladılar ne de ölülerin eşyalarına dokundular. ☙ Atları ve silahlarıyla birlikte savaş alanından ayrılıp avlandıkları ovaya geri döndüler. ☙ Orada padişah Kâvûs'a bir mektup yazdılar; ona avlağı ve yaptıkları savaşı anlattılar. ☙ Bu savaşta İranlılardan hiç ölen olmadı. Pehlivan Zevâre'nin atından düşmesinin dışında başlarına kötü bir şey gelmemişti. ☙ Pehlivan Rüstem bu kutlu ovada iki hafta daha kalarak keyfine ve eğlencesine baktıktan sonra,

Üçüncü hafta adamlarıyla birlikte yola çıkıp Kâvûs'un yanına gitti ve o kutlu tacının huzuruna çıktı. ☙ Şu iğreti dünya sarayı hep böyledir. Kimine rahat, kimine zahmet düşer. ☙ İyi günler de gelir geçer, kötü günler de... Akıllı olan neden tasalansın? ☙ İşte bu hikâye de burada, nasıl başladıysa öylece sona erdi.

SOHRÂB'IN HİKÂYESİ

Şimdiye kadar yapılan savaşları nasıl dinlediysen, şimdi de Rüstem ile Sohrâb'ın savaşını dinle!

Bu gözyaşlarıyla dolu bir hikâyedir. Bunu senin merhametli yüreğin bile dinlese dayanamaz, Rüstem'e köpürür! ☙ Bir taraftan sert bir rüzgâr eser de, yeni olgunlaşan bir turuncu dalından koparıp toprağa düşürürse, ☙ bunu adalet mi, zulüm mü, hü-

ner mi, yoksa hünersizlik mi saymalı? ☙ İşte ölüm de bu sert esen rüzgâra benzer. Eğer ölümü, Tanrı'nın adaleti ve zorunluluk kabul edeceksen, ona karşı duyduğumuz nefrete ve ölümü görünce kopardığımız feryatlara ne demeli? ☙ Ey insanoğlu! Senin ruhun bu sırra eremez. Perdenin arkasında olup bitenlerin sırrına erişebilmenin yolu sana kapalıdır!

Bu sırrı öğrenme arzusunun kapısını çalmayan kalmamıştır; fakat o kapının da kimseye açıldığı yok! ☙ Eğer öldükten sonra öteki dünyada rahat edilecekse, orayı buradan daha iyi olarak kabul etmek gerek. ☙ Zaten ölüm ödevini yapmayıp da insanlar ölmeseydi, yeryüzü ağzına kadar insanla, genç ve yaşlıyla dolardı. ☙ Ateşin önüne çıkan her şeyi yakmasına şaşılır mı? ☙ Eski bir kökten taze bir dalın fışkırması kadar ateşin yakması da tabiidir.

Ölümün soluğu da korkunç bir ateşe benzediği için genç ihtiyar dinlemez! ☙ Genç birinin, sırf gençliğinden ötürü ölümden korkmamasının ve mutlu olmasının sebebi nedir acaba? Ölümü üzerine çeken yalnız ihtiyarlık mıdır? ☙ Bu dünya ebediyen kalınacak yer değildir. Ölüm kaderin atını sürüp de geldiğinde gitmemek olmaz! ☙ Sen ölümü zulüm değil, Tanrı'nın bir adaleti bil! Böyle olunca da ölüm geldiği zaman ağlayıp sızlanmanın bir anlamı kalmaz. ☙ Eğer imanını bozmak istemiyorsan, ecelin önünde ihtiyarlıkla gençliğin bir farkı olmadığına inanmalısın!

Yüreği imanın ışıklarıyla dolu olana susmak düşer! Çünkü sen de nihayet Tanrı'nın bir kulusun! ☙ Tanrı'ya tapmayı ve yalvarmayı âdet edin ve kıyamet gününe hazırlıklı ol! ☙ Eğer Şeytan senin ruhuna arkadaşlık etmiyorsa, Tanrı'nın işine karışma! ☙ Dünyada bulundukça öyle çalış ki, giderken imanını da yanında götürebilesin! ☙ Şimdi sana, Sohrâb'ın babasıyla nasıl savaştığını anlatacağım...

RÜSTEM'İN AVA ÇIKMASI

Bu hikâye, eski zamanlardan kalıp dihkânların anlattıkları bir hikâyedir. ☙ Dihkân da bir mûbedden dinlediği bu hikâyeyi şöylece hatırladığını söyledi: Bir sabah Rüstem'in ☙ canı sıkıldı ve ava çıkmak istedi. Bunun üzerine hazırlanıp kemerini kuşandı ve tirkeşini okla doldurdu. ☙ Rahş'ını, o fil gövdeli hayvanı hareket ettirerek, ☙ av peşinde koşan azgın bir aslan gibi Tûran sınırlarına doğru yola çıktı.

Tûran ülkesinin yakınlarında yabaneşekleriyle dolu bir ovaya rastlayınca, ☙ o taçlar bağışlayan pehlivanın yanakları gül rengini aldı ve neşesinden gülerek Rahş'ını

o tarafa doğru sürdü. ۞ Ok, yay, gürz ve kementle birkaç yabaneşeği avladı; ۞ çalı çırpı ve ağaç dallarıyla büyük bir ateş yaktı. ۞ Ateş adamakıllı kızınca, şiş yerine kullanmak için bir ağaç arayıp buldu ve

O erkek yabaneşeklerinden birini bu ağaca geçirdi. O kadar ağır olan eşek Rüstem'in elinde bir tüy kadar hafif duruyordu. ۞ Kebap piştikten sonra Rüstem etlerini parçalayıp yedi ve kemiklerini ezip bir toz gibi dağıttı. ۞ Kebabı yedikten ve suyun kenarına gidip suya da kandıktan sonra yatıp uyudu. ۞ O böylece zamanın gürültüsünden kurtulup dinlenirken, Rahş da çayırlıkta gezip otluyordu. ۞ Bu sırada yedi sekiz kadar Türk süvarisi o avlaktan geçmekteydi;

Çayırlıkta ve ırmağın kenarında Rahş'ın önce ayak izlerini ۞ ve biraz ilerledikten sonra da kendisini görünce, onu yakalamak sevdasına düştüler. ۞ Bunun üzerine çevresini kuşatıp kementlerini üzerine attılar. ۞ Rahş onların kement attıklarını görür görmez azgın bir aslan gibi yerinden fırlayıp, ۞ o atlılardan ikisini çifteleriyle yere serdi ve birini dişleyip kafasını gövdesinden ayırdı.

Üç süvari öldüğü halde o savaş hayvanının başı yine de kemende girmedi. ۞ Fakat bu sefer her taraftan kementler atarak nihayet onu boynundan yakaladılar ۞ ve alıp hızla şehre götürdüler. Şehir halkı ondan döl almak istedi. ۞ Rüstem'e uyanınca atı lazım oldu; çayırlığa baktı, her tarafa göz gezdirdi, fakat atını göremedi. ۞ Atını bulamayınca çok üzüldü ve perişan bir halde Semengân'a doğru hızlı hızlı yürümeye başladı.

Yolda kendi kendine söyleniyor ve: Böyle bir utançla ve yayan olarak nasıl döneceğim? ۞ Şu tirkeşi, gürzü, tulgayı, kılıcı ve böbür derisinden zırhımı nasıl taşıyacağım? ۞ Ya çölü nasıl geçeceğim? Bana saldırırlarsa onlara nasıl karşı koyarım? ۞ Şimdi Türkler: Rüstem ölü gibi uykuya varınca, biri gelip atını almış, götürmüş! diyecekler. ۞ Fakat ne çare? At elden gittikten sonra böyle tasalı tasalı ve yayan yürümekten başka ne yapılabilir ki?

Bari silahlarımı kuşanıp kemerimi bağlayayım da gideyim bakayım; belki bir yerlerde onun izine rastlarım, diyordu. ۞ Yüreğinde türlü türlü tasalarla, Rahş gibi hızla yürüyordu.

RÜSTEM'İN SEMENGÂN'A GELMESİ

Rüstem Semengân yolunda ilerlerken, padişahla memleketin büyükleri, ۞ o taçlar bağışlayan pehlivanın atının avlaktan kaçtığını ve onun yaya olarak yola düştüğü-

nü haber aldılar. ☙ Bunun üzerine taç sahibi padişah ve ileri gelen adamları Rüstem'i karşılamaya çıktılar.

Görenlerin hepsi onun Rüstem mi, yoksa sabah güneşi mi olduğu hususunda şüpheye düştüler. ☙ Karşılaştıklarında padişah atından indi; askerler de hemen etrafını sardı. ☙ Semengân padişahı Rüstem'e: "Ne oldu? Seninle savaşmayı denemeye kalkışan da kim? Böyle bir şeye kim cesaret edebilir ki? ☙ Buradaki herkes senin iyiliğini ister! Senin buyruğuna uymaya ve senin yolundan gitmeye hazırız. ☙ Varımız da, yoğumuz da senin buyruğunda. Bütün ileri gelen adamlarımızın başı da, canı da senindir!" dedi.

Rüstem bu sözleri işitince onun hakkındaki yanlış düşüncesi düzeldi ve: ☙ "Rahş'ım, şu çayırlıkta dizginsiz, eyersiz gezip otlarken ortadan kayboluverdi. ☙ Ayak izleri otladığı ırmak kıyılarındaki sazlıktan buraya kadar uzanıyor, bu yüzden o sizin memleketinizde olmalı! ☙ Onu arayıp bulursan teşekkür ederim ve bu iyiliğin karşılıksız kalmaz. ☙ Fakat Rahş'ım bulunmayacak olursa, sizden pek çok kişinin kellesini koparırım!" diyerek başından geçen olayı anlattı.

Bunun üzerine padişah Rüstem'e dedi ki: "Ey büyük adam! Hiç kimse sana böyle bir şey yapmaya cesaret edemez. ☙ Sen şimdi benim misafirim ol, kızma. Sen nasıl istersen öyle olur. ☙ Gece şarap içip gönlümüzü şen tutalım ve her türlü düşünceyi bir yana bırakalım. ☙ Hiddetlenmekle hiçbir mesele hallolmaz. İyi davranılarak yılan bile deliğinden çıkarılabilir. ☙ Rüstem gibi bir adamın bütün yeryüzünde tanınan atını kim, nereye saklayabilir ki?

Ey hünerli ve tecrübeli pehlivan! Sen hele biraz sabret, biz senin atını bulup sana getiririz!" ☙ Bu sözlerle Rüstem'in gönlü teselli buldu, ruhu sıkıntılı düşünceden kurtuldu, sevindi. ☙ Bunun üzerine bu müjdenin verdiği rahatlamayla onun sarayına giderek misafiri olmayı kabul etti. ☙ Padişah onu sarayında güzel bir yerde misafir etti ve bir köle gibi ona hizmet etti. ☙ Memleketin ve ordunun ileri gelenlerini davet etti; çalgıcıları getirtti;

Aşçılara da, hazırladıkları sofrayı pehlivanın önüne kurmalarını buyurdu. ☙ Rüstem'in canı sıkılmasın diye rûd çalanlarla, kara gözlü ve gül yanaklı sâkiler getirtti. Hepsi birden sofraya oturup içmeye başladılar. ☙ Derken Rüstem sarhoş oldu; çok oturmaktan uykusu geldi, gidip yatmak istedi. ☙ Bunun üzerine padişah ona güzel bir uyku çekebileceği rahat bir yer hazırlattı. Yatağının her tarafına misk ve gülsuyu saçtırdı.

SEMENGÂN PADİŞAHININ KIZI TEHMÎNE'NİN RÜSTEM'İN YANINA GELMESİ

Gecenin bir parçası geçip de sabah yıldızı şu dönen gökteki yerini aldığında
Önceden planladıkları gibi, Rüstem'in yattığı odanın kapısı yavaşça açıldı ☙ ve elinde amber bir mum tutan köle, sızıp uyumuş olan Rüstem'in yanına salınarak girdi. ☙ Kölenin arkasında da ay yüzlü, renkler ve kokular içinde parıldayan güneş; ☙ yay kaşlı, kement saçlı, servi boylu, ☙ yanakları Yemen akiğinden yapılmış, âşıkların gönlü gibi dar ve ufak ağızlı bir kız vardı.
O kadar güzeldi ki, adeta ruhu akıldan, teni tertemiz candan yaratılmıştı. Hamuruna zerre kadar toprak karışmamıştı. ☙ Aslan yürekli Rüstem onu görünce şaşırdı ve Tanrı'nın adını anmaya başladı. ☙ Ona: "Senin adın ne? Bu zifiri gecede burada ne arıyor ve ne yapmak istiyorsun?" diye sordu. ☙ Kız da: "Ben Tehmîne'yim. Kederden ve sıkıntıdan neredeyse yüreğim parçalanacak! ☙ Ben aslanlar ve kaplanlar soyundan gelmişim ve padişahın biricik kızıyım!
Yeryüzünde benim gibilere pek az rastlanır ve padişahlar arasında bana eş olabilecek kimse yoktur. ☙ Haremin dışında beni ne gören ne de sesimi duyan vardır. ☙ Ben senin maceralarını masal dinler gibi dinledim. ☙ Senin dev, aslan, kaplan ve timsahtan korkmayan keskin pençeli bir pehlivan olduğunu duydum. ☙ Sen zifiri gecede, hiç uyuyup dinlenmeden, kalkar bir başına Tûran'a gider, oraları gezer, dolaşır;
Bir başına bir yabaneşeğini kebap edip yer ve göğü kılıcınla inletirmişsin! ☙ Seni gürzle gördüklerinde korkudan aslanların yürekleri ve kaplanların derileri parçalanırmış! ☙ Senin kılıcını kınından sıyrılmış olarak gören kartalın avının üzerine inmeye cesareti kalmazmış! ☙ Aslanlar senin kemendinin tadını bilirmiş! Senin mızrağının korkusundan bulutlar kan ağlarmış! ☙ Ben seninle ilgili böyle daha ne hikâyeler dinledim de, şaşırmaktan dişlerimle dudaklarımı ısırdım.
Senin göğsünü, omuzlarını ve kollarını görmek istedim; her yerde seni aradım. Tanrı senin kısmetini bu memlekette yaratmış olacak ki, seni şimdi buraya getirdi. ☙ Burada bizi ne kuşlar ne de balıklar görebilir. Eğer istersen hemen şimdi senin olurum. ☙ Her şeyden önce senin için aklımı kaybedecek hale geldiğimi bilmelisin! ☙ Beni alacak olursan belki Tanrı bana senden bir çocuk verir de, ☙ o da senin gibi güçlü kuvvetli bir pehlivan olur. Felek ona da Zühal ile güneşi bağışlar!

Bundan başka ben senin Rahş'ını da bulup getirir ve Semengân ülkesini ayaklarının altına sererim!" dedi. ۞ O ay yüzlü kızın sözleri böylece sona erdi. Rüstem onu sonuna kadar dinlemişti. ۞ Zaten o peri yüzlü kızı görür görmez onun her bilgiden nasibi olduğunu anlamıştı. ۞ Rahş'ın sağlığı hakkında haber vermesiyle de, bu işin sonun hayırlı olacağı kanısına vardı. ۞ Bunun üzerine bir mûbedin getirilmesini emretti ve onun aracılığıyla kızı babasından istetti.

Padişah bu teklife çok sevindi ve bir servi gibi bütün sıkıntılarını üzerinden atıp kurtuldu ۞ ve zamanın âdetlerine uygun olarak kızını pehlivana verdi. Böylece Rüstem'in arzusuna uyularak hoşnutlukla nikâh yapıldı. ۞ Kızın o pehlivana verildiğini duyan genç ihtiyar herkes buna sevindi. ۞ Bütün ahali sevinçten, canlarını saçtılar ve Rüstem pehlivana: ۞ "O, yeni aya benzeyen güzel sana hayırlı ve kutlu olsun, senin için kötü düşünenlerin kafaları kopsun!" diye dua ettiler.

Gecenin üstünden epey bir zaman geçince Rüstem eşiyle gerdeğe girdi. ۞ Parlak güneş sabah olunca yüce göklerden ışıklı ve misk kokulu kementlerini yerlere sererken; ۞ Rüstem pazısındaki dünyaca tanınmış mühreyi çıkarıp ۞ Tehmîne'ye verdi ve şunları söyledi: "Bunu sakla, eğer kız çocuk doğurursan, ۞ bunu uğurlu bir yıldızın doğduğu sırada saçlarına;

Ama bir oğul doğurursan, babasından bir yadigâr olarak pazısına bağla! ۞ O, Nerîmân oğlu Sâm gibi boylu boslu, cömert ve cesur olacak; ۞ bulutların arasında uçan kartalları yere indirecek ve güneş bile büyüklükte onunla baş edemeyecek!" dedi. ۞ Rüstem o gece sabaha kadar o ay yüzlü kızın yanında kaldı ve uzun uzun konuştu, ona pek çok şey anlattı. ۞ Parlak güneşin yükselip de yeryüzünü aydınlattığı sırada

Kızı kucakladı ve yüzünü gözünü birçok kez öptükten sonra ondan ayrıldı. ۞ Ay yüzlü kız kederi kendine arkadaş edinerek ağlaya ağlaya dönüp gitti. ۞ Bundan sonra değerli padişah Rüstem'in yanına geldi ve geceyi iyi geçirip geçirmediğini, yattığı yerden memnun kalıp kalmadığını sordu. ۞ Hal hatır sorduktan sonra da Rahş'ının bulunduğunu kendisine müjdeledi. Böylece taçlar bağışlayan Rüstem'in gönlü sevinçle doldu. ۞ Hemen dışarıya çıktı, onu sevip okşadı ve üzerine eyerini vurdu. Sonra hem Rahş'ın bulunmasına hem de padişahın gösterdiği konukseverliğe teşekkür ederek,

Oradan kalkıp bir yel gibi Sîstan'a doğru yola çıktı ve bu macera aklında hiç silinmeyen bir hatıra olarak kaldı. ۞ Buradan da kalkıp Zâbilistan'a gitti ve görüp işittiklerini hiç kimseye anlatmadı.

SOHRÂB'IN DOĞMASI

Aradan dokuz ay geçtiğinde padişah kızının parlak aya benzeyen bir çocuğu oldu. ☙ Bu çocuğun yüzü de boyu bosu da tıpkı fil gövdeli Rüstem'e veya aslan Sâm'a veyahut da Nîrem'e benziyordu. ☙ Tehmîne yavrusunu görünce, sevinip gülümsedi ve ona Sohrâb adını verdi.

Aradan bir ay geçmesine rağmen bebek bir yıllıkmış gibi gelişti; göğsü ve diğer yerleri Zâl oğlu Rüstem'inkiler gibi oldu. ☙ Üç aylıkken kahramanlık meydanlarına atıldı. Beş yaşına gelince de aslan gibi pehlivanların yüreklerini koparıp almaya başladı. ☙ On yaşına geldiğinde ise onunla savaşmaya cesaret edecek hiç kimse kalmamıştı. ☙ Nihayet bir gün çok şımarık bir tavırla annesinin yanına gelerek: "Bana bak! ☙ Benim boyum bosum bütün yaşıtlarımdan daha uzun; başım neredeyse göklere değecek.

Ben yaşıtlarıma hiç benzemiyorum. Ben kimin tohumundanım? Birisi bana babamı sorunca, ne diyeyim? ☙ Eğer sorumu cevapsız bırakırsan, bil ki seni bu dünyada artık yaşatmam!" dedi. ☙ Annesi: "Böyle kızma da, söyleyeceklerimi dinle... Sen soyunla sevinmelisin. ☙ Çünkü sen o fil gövdeli Rüstem pehlivanın oğlusun! Destan, Sâm ve Nîrem'in soyundansın! ☙ Boyunun bosunun bu kadar gelişmesi ve başının göklere erişmesi tohumundaki büyüklüktendir.

Tanrı âlemi yarattığından beri Rüstem gibi bir binici yeryüzüne gelmemiştir! ☙ Nerîmân oğlu Sâm gibi bir pehlivan da yeryüzünde az bulunurdu. Felek bile onun başına elini dokundurmaya cesaret edemezdi!" dedi. ☙ Tehmîne sonra ona savaş için bahane arayan babası Rüstem'den gelen bir mektupla, ☙ üçü parlak yakutlarla üçü de altınlarla dolu altı kese gösterdi. ☙ Rüstem bunları Sohrâb doğduğu zaman doğum hediyesi olarak İran'dan göndermişti.

Tehmîne bunları Sohrâb'a vererek: "Ey hünerler sahibi oğul! Bunları al, baban sana İran'dan gönderdi. ☙ Ama baban senin doğduğunu Efrâsiyâb'ın duymasını istemiyor. ☙ Çünkü Efrâsiyâb babanın düşmanıdır ve o zalimin zulmünden bütün Tûran halkı matemdedir. ☙ Eğer senin Rüstem'in oğlu olduğunu öğrenirse, sana kin bağlar, babana olan düşmanlığının acısını senden çıkarır! ☙ Baban ise senin böyle büyüyüp geliştiğini ve büyük bir pehlivan olduğunu bilse,

Hemen seni benden alarak yüreğimde yaralar açar!" dedi. ☙ Sohrâb da annesine dedi ki: "Bu sırrı kimse saklayamaz! ☙ İran'ın ileri gelenleri Rüstem'in bütün mace-

ralarını bilir ve anlatır. ☙ Benim geldiğim gibi büyük bir soyu saklayacak ne var? ☙ Şimdi ben savaşçı Türklerden oluşan büyük bir ordu hazırlar,

Kâvûs'u tahtından kaldırır, İran'dan Tûs'un izini siler; ☙ Gurgîn'i, Gûderz'i, Gîv'i, Nevzer'in oğlu Gostehem'i ve cesur Behrâm'ı öldürür, ☙ elime geçireceğim bütün hazineleri, tahtı ve tacı Rüstem'e verir, Kâvûs'un yerine onu oturturum! ☙ Ondan sonra da kalkar, savaşa savaşa Tûran'a girer, padişahla karşılaşır, ☙ Efrâsiyâb'ın tahtını elinden alarak mızrağımın ucunu güneşin üstüne çıkarır,

Savaşta aslanlar gibi işler başarır, seni de İran'a kraliçe yaparım! ☙ Rüstem gibi bir baba ve onun da benim gibi bir oğlu olduktan sonra yeryüzünde bizden başka taç sahibi kalmaz! ☙ Güneşle ay ortalıkta parlayıp dururken, yıldızlar ne diye çıkıp parlayacakmış?" dedi.

SOHRÂB'IN KENDİNE BİR AT SEÇMESİ

Sohrâb pehlivan, annesine dedi ki: "Sen şimdi benim kahramanlığımı göreceksin. ☙ Fakat bana öyle yürük bir at lazım ki, çelik tırnakları kayaları bile kırıp parçalamalı.

O filler gibi kuvvetli olsun, kuşlar gibi uçsun, balıklar gibi yüzsün ve ceylanlar gibi koşsun! ☙ Benim istediğim at bu vasıflara uysun ki, benim şu pehlivanlara yaraşan vücudumu, gürzümü ve baltamı taşıyabilsin! ☙ Ben atsız hiçbir yere gidemem. Sonra yollarda karşıma düşmanlar çıkarsa ne yaparım?" ☙ Annesi oğlunun bu sözlerini duyunca, parlak güneşe benzeyen başını kaldırdı. ☙ Oğlunun savaşta üzerine bineceği güzel bir at seçebilmesi için,

Duman hızıyla çobanın yanına giderek bütün kısrakları getirmesini buyurdu. ☙ Bunun üzerine dağlarda ve ovalarda başıboş dolaşan bütün at sürülerini ☙ şehre getirdiler. Sohrâb kemendini eline aldı ve cesur bir tavırla gelip, ☙ güçlü kuvvetli gördüğü her atın boynuna kemendini atarak yakaladı. ☙ Kuvvetlerini sınamak için hangisinin sırtına elini bastırdıysa, elinin ağırlığından atın karnı yere yapıştı.

Böylelikle Sohrâb pek çok güzel atı yere serip öldürdü, ancak yine de kendine uygun bir at bulamadı. ☙ Böyle olunca da ün peşinde koşan pehlivanın canı sıkıldı. ☙ Bunun üzerine orada bulunan pehlivanlardan biri o fil gövdeli kahramanın yanına gelerek: ☙ "Benim Rahş'ın tohumundan bir kısrağım var. Aslan gibi kuvvetlidir ve yel gibi hızlıdır. ☙ Boyu, derenin ortasından yükselen bir dağ kadardır. Koşmaya başlayınca da kanat açmış kuşa benzer.

Kuvveti de, hızı da güneşten farksızdır; böyle bir kısrağı kimse görmemiştir! ☙ Dağ-

larda kargalar gibi uçar, denizde de balıklar gibi yüzer. ☙ Ovalarda da kötü niyetli bir düşmanın peşine düştü müydü, yaydan çıkmış oka benzer!" dedi. ☙ Sohrâb bu sözleri duyunca çok heyecanlandı, sevindi, güldü, yanaklarından sevincin ışıkları yayıldı. ☙ O güzel renkli atı hemen Sohrâb pehlivanın yanına getirdiler.

Sohrâb atın kuvvetini sınayarak onun istediği gibi güçlü olduğunu gördü. ☙ O pehlivan oğlu pehlivan hayvanı okşayıp sevdikten sonra eyerleyip sırtına atladı. ☙ Eline direk gibi bir mızrak alıp, Bîsutûn dağı gibi üzerine çıkıp oturdu ☙ ve sevinç içinde: "Tanrı'ya şükürler olsun ki elime böyle bir at geçti. ☙ Bunun sırtında olduktan sonra Kâvûs'un gündüzünü geceye çevirmek kolay!"

Dedikten sonra hemen evine gidip, İranlılarla yapacağı savaş için hazırlıklara başladı. ☙ Hem soylu hem de savaşçı bir pehlivan olduğu için her yandan askerler gelip onun etrafında toplandılar. ☙ Bundan sonra Sohrâb öğütlerini dinlemek için kalkıp dedesinin yanına gitti ve: "Ben İran ülkesine gidip, o ün sahibi babamı göreceğim!" diyerek ondan izin ve yardım istedi. ☙ Semengân padişahı da onun bu halini görünce, ona savaşması için gerekli olan şeyleri verdi. ☙ Taç, taht, külah, kemer, at, deve, altınlar, mücevherler,

Rûm kaftanları bunlar arasındaydı. Dedesi yeni yetme çocuğun bu haline hayran kalmıştı. ☙ Bunun için ona bir padişaha yakışır ne varsa bağışladı, padişahların âdet ve geleneklerini yerine getirdi.

EFRÂSİYÂB'IN BÂRMÂN İLE HÛMÂN'I SOHRÂB'IN YANINA GÖNDERMESİ

Efrâsiyâb'a: "Sohrâb gemiyi suya indirdi ☙ ve etrafında büyük bir ordu toplandı. O çimenlerin ortasından yükselen bir servi gibi serpilip gelişti. ☙ Ağzı hâlâ süt koktuğu halde kılıç ve ok kullanmaktan dem vuruyor!

Hançeriyle yeryüzünden kötülükleri kaldırmak istediği için şimdi Kâvûs'la savaşmak niyetinde. ☙ Etrafına bir hayli insan toplandı; hiç kimseden korktuğu yok. ☙ Sözün kısası, asaletinin gerektirdiğinden daha büyük işler yapacak gibi görünüyor!" diye haber verdiler. ☙ Bu haber Efrâsiyâb'ın pek hoşuna gitti, sevindi ve güldü. ☙ Gürz kullanmakta usta olan ünlü savaşçılar seçip,

Aslanlarla bile savaşmaktan korkmayan Bârmân ve Hûmân gibi kahramanları onların başına komutan yaptı. ☙ Seçtiği on iki bin savaşçıyı onların emrine vererek: ☙ "Bu sırrı kimseye açmayın ki, ☙ babası Sohrâb'ı tanıyamasın; buna engel olun! ☙

Babayla oğul birbirini tanımazsa, karşı karşıya geldiklerinde Rüstem muhakkak onunla savaşmak isteyecektir.

Böylelikle o ihtiyar belki bu genç kahraman Sohrâb'ın elinde ölür de, ۞ Rüstem'den yoksun kalan İran'ı o zaman ele geçirir ve dünyayı Kâvûs'un başına dar ederiz! ۞ Ondan sonra biz de Sohrâb'ı yakalayıp bir daha uyanamayacağı bir uykuya yatırıveririz. ۞ Tersi olursa, Rüstem'in Sohrâb'ı öldürmesi de aynı şeydir. Çünkü bu sefer de Rüstem oğlunun acısına dayanamayıp kendiliğinden ölecektir!" dedi. ۞ Bunun üzerine bu iki pehlivan kalkıp aydın canlı Sohrâb'ın yanına gittiler.

Padişahın hediyesi olarak da yanlarında, üzerleri yüklü onar at ve katırla, ۞ Firuze bir taht ile yakut bir taç götürdüler. ۞ Tacın üzerinde bir inci bulunduğu gibi, tahtın ayakları da fildişindendi. ۞ Bunlardan başka yanlarında Sohrâb'a güzel sözlerle yazılmış bir de mektup vardı ۞ ve mektupta şunlar yazılıydı: "Sen İran tahtını eline geçirirsen, adaletinle zaman rahata kavuşur!

Bu memleketle orası arasında çok fark yoktur. Semengân, Tûran ve İran, hepsi aynı sayılır. ۞ Ben de sana istediğin kadar asker göndereyim. Sen hemen tahtına oturmaya ve tacını başına giymeye bak! ۞ Tûran'da eşleri bulunmayan komutan Hûmân'la Bârmân'ı ۞ senin emrine gönderiyorum. Onlar bir süre senin misafirin olsunlar. ۞ Savaşacak olursan onlar da senin emrinde savaşarak, kötülük düşünen düşmanın başına dünyayı dar ederler!"

Hûmân'la Bârmân bu mektupla birlikte padişahın verdiği süslü elbiseyi, üzerleri yüklü atlarla katırları alıp götürdü. ۞ Sohrâb onların gelmekte olduklarını duyunca kemerini kuşanıp onları karşılamak için hazırlandı. ۞ Büyükbabasıyla birlikte Hûmân'ı karşılamaya çıktı. Yanında getirdiği askerlerin çokluğunu görüp sevindi. ۞ Hûmân Sohrâb'ın gücünü ve kuvvetini görünce şaşırıp kaldı. ۞ Mektubu ve padişahın gönderdiği yüklü atlarla katırları ona verdikten

Sonra bu iki uyanık pehlivan cihan pehlivanının gönderdiği haberleri bildirdi. ۞ Cihanı ele geçirmek isteyen Sohrâb mektubu okur okumaz hemen ordusunu hazırladı ۞ ve davullar eşliğinde yola çıktı. Askerlerinin çokluğundan yeryüzü gürültüyle doldu. ۞ Öyle ki, onunla savaşmaya ne aslanlar ne de timsahlar cesaret edebilirdi. ۞ Ordusunu İran topraklarına sürdü; her tarafı yakıp yıktı, mamur bir yer bırakmadı.

SOHRÂB'IN AKKALE'YE GELMESİ

İranlıların bel bağladıkları Akkale denilen bir kale vardı. ۞ Kalenin koruyucusu sa-

vaşlar görmüş geçirmiş, kuvvetli, cesur, gürz ve yay kullanmakta usta olan Hecîr adında birisiydi. ☙ Kahramanlığıyla tanınan, ama artık zayıflamış ve yaşlanmış olan Gejdehem'in de, ☙ cesur ve binicilikte usta bir kızı vardı. ☙ Cesur Hecîr Sohrâb'ın kaleye yaklaştığını görür görmez,

Hemen rüzgâr kanatlı atına binip kaleden çıktı ve bir toz bulutu gibi uçup savaş meydanına geldi. ☙ Sohrâb onu görür görmez kılıcını çekti ☙ ve askerlerin arasından bir yel gibi fırlayıp onun üzerine yürüdü ☙ ve ona şöyle seslendi: "Ey canından vazgeçen! Böyle bir başına, benimle savaşmaya mı geldin? ☙ Öyleyse hiç kaçmaya kalkışma da olduğun yerde öylece kal ve atının dizginini sıkı tut!

Sen kimin nesisin? Adın nedir ve kimin soyundansın? Ne yazık ki, seni doğuran ana ölümüne ağlayacak!" ☙ Bunun üzerine Hecîr ona karşılık olarak: "Benim seninle savaşmak için kimsenin yardımına ihtiyacım yok! ☙ Ünlü kahraman ve ünlü komutan Hecîr benim! Şimdi başını gövdenden ayırıp ☙ yeryüzü padişahına göndereceğim! Gövdeni de akbabalar yesin!" dedi. ☙ Sohrâb bu sözleri duyunca gülerek düşmanının üzerine yürüdü.

Birbirlerine o kadar hızla ve ardı ardına mızrak yağdırıyorlardı ki, ikisini birbirinden ayırmak mümkün değildi. ☙ Fil kuvvetli Sohrâb ateş gibi yerinden kalkarak dağ gibi atını yerinden oynattı. ☙ Hecîr onun beline bir mızrak savurduysa da, mızrak onun vücuduna bile yetişemedi. ☙ Bunun üzerine Sohrâb da aynı mızrağı kaptığı gibi Hecîr'in beline indirdi, ☙ bir yel gibi, onu atının üzerinden aşağıya alıverdi.

Sonra da onu bir dağ parçası gibi kaldırıp yere vurunca Hecîr'in yüreğine korku düştü. ☙ Sohrâb hemen atından inip onun yanına gitti ve başını gövdesinden ayırmak istedi. ☙ Fakat Hecîr yerde kıvranıyordu, sağ tarafına dönüp Sohrâb'dan aman istedi. ☙ Bunun üzerine Sohrâb öldürmek yerine ona öğütlerde bulundu. ☙ Sonra da ellerini ve ayaklarını bağlayıp onu Hûmân'ın yanına gönderdi.

Hecîr'in tutsak edildiğini öğrenen bütün kale halkı ☙ ağlamaya başladı.

SOHRÂB'IN GORDÂFERÎD'LE SAVAŞMASI

Gejdehem'in kızı o halk büyüğünün böyle ortadan kaybolduğunu duyunca, ☙ üzüntüsünden bağırıp çağırdı, yüreğinden soğuk ahlar çekti. ☙ O pehlivanlar gibi binici ve savaşta ün almış kahraman bir kadındı.

Adı Gordâferîd olan bu kadının savaşmaktan yana eşini bilen yoktu. ☙ Hecîr'in ba-

şına gelenlerden dolayı o kadar utandı ki, lale yaprağını andıran yanakları soldu. ☙ Hiç vakit kaybetmeden zırhını giyip savaşa hazırlandı. Zaten durulacak zaman da değildi. ☙ Zırhını giydi, Rûm tulgasıyla saçlarını gizledi. ☙ Beline kemerini kuşanıp, yel gibi giden bir ata atladı ve bir aslan gibi kaleden aşağıya inerek,

Bir toz bulutu gibi düşman ordusunun önüne geldi. Gök gürültüsünü andıran bir sesle: ☙ "Pehlivanlarınız nerede? Başınız ve savaş erleriniz kimlerdir? ☙ Tecrübeli ve benimle bir timsah gibi savaşabilecek savaşçılar kimlerse karşıma çıksınlar!" dedi. ☙ Fakat o seçkin erlerden toplanmış ordudan hiç kimse karşısına çıkmaya cesaret edemedi. ☙ Aslanları yenen Sohrâb onu görünce de güldü ve dudaklarını ısırarak:

"İşte, kılıcına ve kuvvetine güvenen, kahramanın tuzağına düşmek isteyen bir yabaneşeği daha!" dedi. ☙ Hemen kaftanını giyip başına bir Çin tulgası geçirdiği gibi ☙ Gordâferîd'in yanına geldi. Kement kullanmakta usta olan o kız Sohrâb'ı görünce, ☙ yayını kurup savaşa hazırlandı. Bu kız o kadar iyi bir nişancıydı ☙ ki, kuşlar bile onun oklarından kendilerini kurtaramazlardı.

Kız Sohrâb'ı ok yağmuruna tuttuğu gibi, sağdan soldan seğirten atlılarla da savaşa tutuştu. ☙ Sohrâb bu durum karşısında hem utandı hem de kızdı ve elindeki okla o da savaşmaya başladı. ☙ Bir kalkanla başını koruyarak o savaşçı kıza doğru yürüdü. ☙ Düşmanının böyle ateş gibi parladığını gören Gordâferîd ☙ yayını kurup koluna astı ve atını bulutlara kadar sıçrattı.

Sonra da mızrağının ucunu Sohrâb'a yönelterek atının dizginlerini kavradı. ☙ Bunun üzerine Sohrâb büsbütün coşarak bir kaplan kesildi. Karşısındakini yenmek için çareler aramaya başladı. ☙ O da atının dizginlerine sarılıp, düşmanının üzerine Âzergoşesp gibi saldırdı. ☙ Can alıcı mızrağını çekip, onu Gordâferîd'in ☙ böğrüne sapladı ve zırhını paramparça etti.

Onu, çevgenin önüne düşmüş top gibi atının eyeri üzerinden alaşağı etmek istedi. ☙ Gordâferîd eyerinin üzerinde biraz sendeledikten sonra belinden keskin kılıcını çekip ☙ Sohrâb'ın mızrağını bir vuruşta ikiye ayırdı ve tekrar eyerinin üzerine yerleşerek tozu dumana kattı. ☙ Fakat nihayet Sohrâb'la savaşamayacağını anlayarak dönüp kaçmak istedi. ☙ Ancak bu sefer de Sohrâb onun yakasını bırakmadı. Ejderhaya benzeyen atını öfkeyle sürerek yeri zindana çevirdi.

Arkasından koştu, yetişti, onu bir yerde sıkıştırıp üzerine atıldı ve başındaki tulgayı kapınca, ☙ Gordâferîd'in uzun saçları ve güneş gibi parıldayan yüzü meydana çıktı.

Sohrâb onun, padişahlık tacı kadar değerli saçlara sahip bir kız olduğunu görünce hayrete düştü ve: "Eğer İran ordusunun kadınları savaş alanında böyle savaşıyorsa, erkekleri de herhalde savaş gününde bulutlara kadar toz kaldırıp yeryüzünde tozu dumana katarlar!" dedikten sonra

Hemen eyerinin arkasındaki kemendi çıkarıp Gordâferîd'i belinden yakaladı. Ona: "Benden kaçmaya çalışma ey ay yüzlü kız! Ne diye tutup da benimle savaştın? Şimdiye kadar ağıma senin gibi bir av düşmemişti. Hiç pençemden kurtulmak için çabalayıp durma!" dedi. Bunun üzerine Gordâferîd yüzünü açıp da ona göstermekten başka çare bulamadı. Sohrâb'a: "Ey cesur aslanlardan da aslan olan kahraman!

İki ordu da gürz ve kılıçla yaptığımız dövüşü seyrediyor. Onlar yüzümü ve saçlarımı görüp de benim kadın olduğumu anlayınca senden soğuyacaklar: Bak şu Sohrâb'ın yaptığına, tutmuş da tozu dumana katarak bir kadınla dövüşüyor! Artık bu dövüşü bırakması, bir kadınla dövüşmekten vazgeçmesi gerek! diyecekler. İyisi mi bu işten vazgeçelim! Büyük adamlar akıllıca davranmalıdır.

Benim yüzümden iki ordu karşısında kendini gülünç duruma düşürme! Artık ordum da, kalem de senin buyruğundadır. Barışmamız gereken zamanda dövüşmemiz doğru olur mu? "Ne zaman istersen, buyur gel; kalem de, kalenin korucusu da, hazinelerim de senindir!" diyerek Sohrâb'a yüzünü, üzüm gibi dudaklarını ve inci gibi dişlerini gösterdi. Kız bir cennet bahçesi kadar güzeldi. Hiçbir köylü o boy bosta bir servi yetiştirememiştir!

Ceylan gibi gözleri, yay gibi kaşları vardı. Yüzünü gören, göklerin açılıp güneşin parıldadığını sanırdı. Sohrâb: "Sakın söylediklerinden döneyim deme! Savaşırken benim nasıl bir adam olduğumu anladın. Hele şu kaleye hiç güveneyim deme! Ne de olsa göklerden yüksek değildir. Gürzümü bir indirdim miydi, kalenin ne burcu kalır ne de kulesi, hepsi yerle bir olur" dedi. Bunun üzerine Gordâferîd, Sohrâb'ın atının dizgininden tutup onu kaleye doğru götürdü.

Yaklaştıklarında kalenin kapısı açıldı ve Gordâferîd yorgun argın bir şekilde kendini kaleye attı. Kapılar yeniden kapandı. Kaledekiler bu olanlara çok üzüldüler, ağlayıp yaşlar akıttılar. Hecîr ve Gordâferîd'in uğradığı felakete genç ihtiyar herkes üzüldü. Gejdehem ünlü pehlivanlarla birlikte kızının yanına gelerek: "Ey benim temiz yürekli, aslan kızım! Başına gelen olaylara bütün halk üzüldü.

Sen savaşmak zorunda kaldığın ve hilelerle karşılaştığın halde, yine de bizi utandı-

racak bir şey yapmış değilsin! ۞ Şu yüce göklerin sahibi olan Tanrı'ya şükürler olsun ki, düşmanın sana bir kötülüğü dokunmadı!" ۞ deyince Gordâferîd gülmeye başladı. Kalenin burcuna çıkıp önce kendi ordusuna, ۞ sonra da aşağıya bakıp atının üzerinde bekleyen Sohrâb'a dedi ki: "Ey Tûran ülkesinin kahramanı! ۞ Niye zahmet edip de buralara kadar geldin? Şu savaş meydanından uzaklaş, geldiğin yere geri dön!"

Bu sözler üzerine Sohrâb da kıza: "Ey güzel yüzlü kız! Ey zalim kız! Güneşin, ayın ve padişahlık tahtının üzerine yemin olsun ki, ۞ ben şimdi bu kaleyi yerle bir edecek, seni de elime geçireceğim. ۞ Elim de kıvranmaya başladığın zaman böyle saçma sapan konuştuğun için pişman olacaksın. ۞ Şu dönen felek başından tacını aldıktan sonra pişman olmuşsun ne fayda? ۞ Hani o verdiğin sözler?" dedi. Bu söz üzerine Gordâferîd de

Alaycı bir tavırla: "Türkler kendilerine eş olacak kadını İran'dan alamazlar! ۞ Sana saadetin yüzünü göstermedim diye üzülme! ۞ Zaten sen herhalde Türk değilsin ki, şu güçlü kolların, pazıların ve omuzlarınla pehlivanlar arasında eşsiz olarak bulunuyorsun. ۞ Fakat padişah senin gibi bir pehlivanın ve seninle birlikte Tûran'dan bir ordunun geldiğini duyacak olursa, ۞ o da, Rüstem de buna çok kızar. Rüstem'in karşısında ise ne sen dayanabilirsin

Ne de ordundan bir kişi kalır. Ondan sonra senin başına neler gelir artık orasını ben bilemem. ۞ Şu güçlü kuvvetli vücudunun kaplanlara yem olmasına acırım. ۞ Artık o güçlü kollarına güvenemeyecek hale gelirsin; mezarının üzerinde de aptal öküzler otlar. ۞ Sen en iyisi sözlerimi dinle de geldiğin gibi Tûran'a geri dön!" dedi. ۞ Bu sözleri duyan Sohrâb kalenin bu kadar basit bir şekilde kızın elinde kalmasına hem öfkelendi hem de utandı.

Kalenin dibini, temellerin üzerinde bulundukları yerleri ۞ altüst etti. Orayı kötülerden temizledi, onun kuvvetini kırdı. ۞ Sonra da: "Bugün artık geç oldu, şimdi savaşmaya son verelim de, ۞ yarın sabah erkenden gelip bu kalenin tozunu dumana katalım ve savaşın bütün acılarını ortaya dökelim!" ۞ deyip atının dizginini çevirdi ve yerine doğru yola çıktı.

GEJDEHEM'İN KÂVÛS'A MEKTUBU

Sohrâb döndükten sonra ihtiyar Gejdehem bir kâtip çağırıp yanına oturttu ۞ ve ona, padişaha gönderilmek üzere bir mektup yazdırıp, bir haberciyle yola çıkardı. ۞ Pa-

dişaha övgüyle başlayan mektupta olup biten şöylece anlatılıyordu: ☙ "Üzerimize, savaşmak için bahane arayan kahramanlardan toplanmış bir ordu geldi. ☙ Bu ordunun başında yaşı on yediyi geçmeyen bir pehlivan var:

Boyu düzgün bir serviden daha uzun; yüzü de İkizler burcundaki güneşten daha parlaktır. ☙ Bunun boyu bosu da, kalçaları da bir aslana benziyor. Ben İran'da ne onun elleri gibi el gördüm ne de gürz! ☙ Hint kılıcını eline aldı mıydı ne dağ bırakır ne de deniz, hepsini yarar geçer. ☙ Onun sesinin yanında gök gürültüsü hiç kalır; pazıları da, keskin bir kılıçtan daha yırtıcıdır. ☙ Pehlivanlar arasında İran'da da, Tûran'da da eşi yoktur.

Adı da Sohrâb. O ne devden, ne filden ne de aslandan korkar. ☙ O sanki Rüstem'in bir eşi! Sanki Nîrem'in soyundan bir pehlivan! ☙ Birçok savaş görmüş geçirmiş cesur Hecîr kemerini kuşanıp, hızlı giden bir atla ☙ Sohrâb'ın yanına gitti. Ama ben onu Sohrâb'ın karşısında, ☙ bir kokunun beyne ulaşması ya da gözün açılıp kapanması için geçen süre kadar bile atının üzerinde göremedim.

İşte, onu bu kadar kısa bir sürede atının üzerinden alıp yere vurdu. Her iki ordunun askerleri de onun kuvvetine hayran kaldı. ☙ Hecîr şimdi sağdır. Ruhu ve vücudu acılar içinde Sohrâb'ın aman vermesini beklemektedir! ☙ Ben pek çok Türk atlısı gördüm. Fakat atını bu kadar iyi idare edenini ne gördüm ne de duydum! ☙ İki ordu birbirine girdiği zaman bir savaş erinin, kara taştan da yapılmış olsa, onun pençesine düşmesini istemem. ☙ Onun kin alınacak günde, üzerinde savaştığı ve atını oynattığı dağların haline ovalar bile acır.

Padişahımız acele etsin. Eğer ordu göndermekte gecikecek olur da pusu kurmaya zaman kalmazsa, ☙ İran'ın şerefinin gittiğini ve bütün yeryüzünün onun kılıcıyla altüst olduğunu saymak gerekir. ☙ Bu gidişle bu Türk yeryüzüne sahip olacak. Çünkü yalnız kendi gücüne güveniyor, hiç kimsenin yardımına muhtaç değil! ☙ Onun gibi at kullanan bir süvariyi kimse görmemiştir. Senin anlayacağın o, Sâm'ın tıpatıp eşidir! ☙ Biz o savaş erinin pençesine, gürzüne ve kuvvetine dayanamayız!

Kahramanlarımızın bahtı artık kararmıştır. Bilmelisin ki, onun kahramanlığının ünü göklere kadar çıkmıştır! ☙ Biz bu akşam bütün eşyalarımızı toplayıp, memleketin yolunu tutuyoruz. ☙ Biraz daha sabretmeye, dayanmaya kalkışırsak sen bir daha bizim sesimizi bile duyamazsın; o zaman bizi yok olmuş bil! ☙ Çünkü bu kale onun gücüne dayanamaz; aslanlar bile onun karşısında duramaz!" ☙ Geceleyin bu mektup yazılıp mühürlendi ve haberciye verildi. Haberci yola çıkmaya hazırlanırken Gejdehem:

"Yarın sabah yola o kadar erken çıkacaksın ki, seni Tûran ordusundan hiç kimse görmeyecek!" dedi. ۞ Haberci mektubu sağ eline alarak kalkıp gitti.

SOHRÂB'IN AKKALE'Yİ ELE GEÇİRMESİ

Sabahleyin güneş dağların tepesinden başını çıkarırken, Tûranlılar da kemerlerini kuşanıp hazırlandılar. ۞ Komutan Sohrâb eline bir mızrak alıp hızlı giden atına bindi. ۞ Kalenin bütün savaşçılarını bir koyun sürüsü gibi yakalamak niyetindeydi. Fakat kaleye ulaştığında kimseyi göremedi. Bunun üzerine bir aslan gibi kükredi. ۞ Kalenin kapısı açıldı. Ancak içeride, ileri gelenlerden hiç kimse yoktu. ۞ Kalede bulunan atlıların ve savaşçıların hepsi geceleyin Gejdehem'le beraber gitmişti. ۞ Kalenin altında, düşmanın bilmediği bir yol vardı. ۞ Sohrâb ve ordusu kaleye girdiklerinde Gejdehem'i bulamadılar.

Kalede kalanlar, hiç suçları olmadığı halde suçlu durumuna düştüler. ۞ Sohrâb hepsinin huzuruna çıkmasını emretti; onlar da canlarını kurtarmak için çare aradılar. ۞ Sohrâb Gordâferîd'i kalede arayıp da bulamayınca ona olan sevgisi büsbütün alevlendi. ۞ İçinden bir ah çekerek: "Yazık, yazık ki o parlak ay bulutların arasına girip kayboldu!" diye hayıflandı. ۞ Gejdehem'in mektubu Kâvûs'un eline geçip de bu haberleri alınca çok üzüldü.

Ordusunun ileri gelenlerini çağırttı, onlara mektupta yazan haberlerin bir kısmını anlattı. ۞ Bunun üzerine Tûs, Gûderz, Geşvâd, Gîv, Gurgîn, Behrâm ve cesur Ferhad ۞ gibi ileri gelen pehlivanlar İran padişahının yanına gelip oturdular. ۞ Padişah onlara mektubu okudu, Sohrâb'ın yaptıklarını az çok anlattı ۞ ve sonra da huzurundaki o pehlivanlara gizlice: "Bu iş uzun sürecek.

Yüreği pek tasalı olan Gejdehem'in söylediğine bakılırsa, bu adam bizi uzun boylu uğraştıracak!" dedi ۞ ve "şimdi ne yapmalı? Bu derdin çaresi nedir? İran'da bu adamın karşısına kim çıkabilir?" diye sordu. ۞ Bunun üzerine onlar da hep bir ağızdan: "Gîv kalksın Zâbil'e gitsin ve kahraman Rüstem'le konuşup ۞ padişahlık tahtının tehlikede olduğunu bildirsin, ۞ onu savaşa çağırsın! Çünkü İranlıların yegâne sığınağı Rüstem'dir," dediler ve böyle yapılması kararlaştırıldı.

Bundan sonra Kâvûs bu kaçınılması güç tehlike karşısında kâtibiyle baş başa kalıp ona danıştı.

KÂVÛS'UN RÜSTEM'İ SOHRÂB'LA SAVAŞA ÇAĞIRMASI

Kâvûs nihayet Rüstem'e bir mektup yazılmasını buyurdu. ۞ Mektubun başında önce pehlivana dualar ederek: ۞ "Her zaman yüreğin uyanık ve ruhun aydın olsun! ۞ Şunu bil ki, büyük bir pehlivan Türk sınırlarından bizim üzerimize doğru gelmekte.
Ordusuyla kaleyi sarıp, içerde bulunanların yollarını kesti. ۞ O kudurmuş bir fil kadar iri ve bir erkek aslan kadar cesurdur. ۞ İran'da hiç kimse onun karşısında duramadı. Onun hakkından ancak sen gelebilirsin. ۞ Biliyorsun ki, bu dünyada bizim feryadımıza senden başkası yetişmez. ۞ Bütün İranlı pehlivanların güvendiği aslan kuvvetli, aslan pençeli pehlivan sensin!
Mâzenderân'ı alan, Hamâverân'da zincirlerimizi kıran da sen... ۞ Senin gürzünün şiddetinden güneş ağlar, Merih ise yanıp tutuşur! ۞ Senin Rahş'ının kaldırdığı tozlar Nil'den daha çok yeri kaplar; şu yeryüzünde sana karşı koyabilecek bir fil bile yoktur. ۞ Kemendin aslanları bağlar, mızrağın dağları yıkar. ۞ Kara günlerde İran'ın sığınağı sensin. Bütün pehlivanlar seninle övünür.
Başımıza böyle tehlikeli yeni bir iş geldi. Bunu düşünmekten neredeyse yüreğim parçalanacak. ۞ Bütün büyük pehlivanlar toplanıp, Gejdehem'den gelen mektubu okudular ۞ ve bu mektubu sana Gîv'le göndermeyi uygun buldular. ۞ Mektubu sana yollayarak, iyi veya kötü, bütün haberleri bildirmek istediler. ۞ Gece ya da gündüz, bu mektup ne zaman eline geçer de okursan sakın kimseye bir şey söylemeden;
Elinde bir gül demeti dahi olsa koklamak için zaman kaybetme, bu soruna bir çare bulmak için düşün ve hemen buraya gel! ۞ Senin aklı başında atlılarla Zâbil'den kalkıp her yana savaşın çığlıklarını saçacağını ummaktayım. ۞ Gejdehem'in de dediği gibi, o Tûranlı pehlivanla senden başkası savaşamaz!" dedi. ۞ Mektubun yazılması bittikten sonra hemen cesur Gîv'e vererek: ۞ "Hemen yola çık, atının dizginini çek ve yürü!
Sakın Rüstem'in yanında, Zâbil'de oyalanma, hatta geceyi bile orada geçirme. ۞ Eğer gece varırsan gündüz tekrar yola çık, hemen geri dön. Ona: Savaşın durumu bizi sıkıştırıyor. ۞ Eğer sen gelmeyecek olursan biz bu düşmanı küçük göremeyeceğiz! diye söyle" dedi. ۞ Gîv mektubu alır almaz hemen yola çıktı, hiç durup dinlenmeden, ۞ gece gündüz, ne ekmek düşündü ne de su, yel gibi koşup gitti.
Zâbilistan'a yaklaştığında gözcüler onu gördüler ve: ۞ "İran'dan, uzun yolları çabuk çabuk geçen, atlı bir pehlivan geliyor!" diye bağırarak onun gelişini Rüstem'e

bildirdiler. ۞ Bunun üzerine Rüstem onu karşılamaya çıktı. Memleketin ileri gelenleri de külahlarını takıp karşılama için ona katıldılar. ۞ Karşı karşıya geldiklerinde Gîv ve diğer pehlivanlar atlarından indiler, at sırtında kimse kalmadı. ۞ Rüstem de atından inerek İran ve padişah hakkında Gîv'den bilgi istedi.

Hep birlikte Rüstem'in köşküne giderek bir süre orada oturup dinlendiler. ۞ Sonra Gîv, Sohrâb hakkında duyduklarını anlattı, onunla ilgili bilgi verdi ve padişahın mektubunu sundu. ۞ Rüstem'e iyi veya kötü her şeyi anlattı ve getirdiği hediyeleri verdi. ۞ Rüstem onu dinleyip de mektubu okuduktan sonra olanlara çok şaşırdı ve güldü. ۞ Dedi ki: "Demek yeryüzüne Binici Sâm'a benzeyen bir binici daha gelmiş!

Bu pehlivan hür İranlılar arasından çıksaydı şaşırmazdım, ama Türklerin arasından böyle bir adamın çıktığını hatırlayan yok. ۞ Bu ünlü pehlivanın nereli olduğunu söyleyen olmadığı gibi, ۞ ben de onun kimin nesi olduğunu, kimin soyundan geldiğini bilmiyorum. ۞ Benim Semengân padişahının kızından bir oğlum var, ama o daha bir çocuk. ۞ O değerli oğlan henüz savaş alanında nasıl savaşılır bilmez.

Ben onun için anasına altın ve mücevher yollamıştım. ۞ Bunları götüren adam bana: Bu değerli çocuk çok geçmeden büyüyüp serpilecektir. ۞ Daha şimdiden o süt kokan ağzıyla şarap içiyor. Hiç şüphe yok ki, kısa bir süre sonra savaş eri olacak; ۞ vakti gelince aslan gibi koşacak ve birçok büyük pehlivanın kafasını yerlerde yuvarlayacaktır! demişti. ۞ Fakat ey pehlivan, bu senin dediğin, İranlılarla savaşmaya gelen ve

Hecîr gibi cesur bir pehlivanı atından aşağı alıp kemendiyle bağlayan pehlivan ۞ benim oğlum olmasa gerek! Çünkü ne kadar büyümüş ve ne kadar cesur olursa olsun, bunlar yine de yavru bir aslanın yapabileceği işler değil. ۞ Haydi, şimdi kalk da gidip Destan'ın köşkünde biraz eğlenelim. ۞ Sonra da bu iş için bir çare düşünelim ve bu Türk pehlivanının kim olduğunu öğrenmeye çalışalım!" dedi. ۞ Bunun üzerine kalkıp ünlü pehlivan Rüstem'le Destan'ın köşküne gittiler.

Rüstem'le Gîv Nîrem'in köşkünde bir süre eğlenip efkâr dağıttılar. ۞ Gîv pehlivan ikinci defa yine Rüstem'i övüp ona dualar etti ve: "Ey cihan pehlivanı! Bu taçla taht senin sayende nur içinde kalsın! Çünkü sen bu tacı süsleyen kutlu bir pehlivansın! ۞ Padişah Kâvûs bana: Sakın Zâbilistan'da kalayım deme; gece vakti ulaşsan da, gündüz olunca hemen dönüp gel! Öyle ki, ۞ biz sen gelmeden önce savaşa girmek zorunda kalmayalım! diye buyurdu. ۞ Bunun için ey şerefli ve büyük adam, hızla yola koyulup İran'a vaktinde ulaşmak lazım!" dedi.

Bunun üzerine Rüstem: "Hiç merak etme, bunda korkulacak bir şey yok. Nasıl olsa hepimizin sonu ölüm. ۞ Biz bugün keyfimize bakalım. Kâvûs'u da, pehlivanlarını da unutup ۞ kurumuş dudaklarımızı şarapla ıslatalım! ۞ Ondan sonra da padişahın yanına gider, İranlı kahramanlara kılavuzluk ederiz! ۞ Elverir ki talihimiz yâr olsun. Yoksa bu o kadar korkulacak bir iş değil.

Deniz bir kere dalgalanmaya, köpürüp coşmaya başladı mıydı, onun karşısında ateş sönmez de ne yapar? ۞ Onlar benim bayrağımı uzaktan bir kez görmesinler, yoksa düğünleri matem olur. ۞ O ne olursa olsun, hiç gürz ve kılıç sahibi Zâl oğlu Rüstem'e benzer mi? ۞ Sâm kadar cesur, ihtiyatlı ve iri de olsa, ۞ yine de savaşa benim gibi giremez. Sen bu işi o kadar düşünme!" dedi.

Sonra da şarap içip sarhoş oldular ve padişahı düşünecekleri yerde söylenen şarkıları dinlemeye koyuldular. ۞ Ertesi gün Rüstem başı hâlâ mahmurlukla dönerken, bir şarap meclisi daha kurdurdu ۞ ve Gîv'in sarhoşluğu o gün de sürdüğü için kalkıp gitmek aklından bile geçmedi. ۞ Rüstem aşçılara hemen bir sofra hazırlattı. ۞ Yemek yedikten sonra yine içki meclisini kurdurup şarapla rûd getirtti, çalgıcıları çağırttı.

O gün de böyle geçti. Ertesi gün yine güneş gibi parıldayan yüzlerle süslü bir meclis kurup eğlendiler. ۞ Bu üçüncü gün de yine şarap getirtip içtiler; Kâvûs'u yine hatırlamadılar. ۞ Dördüncü gün artık Gîv hazırlandı ve büyük pehlivan Rüstem'e dedi ki: ۞ "Kâvûs bu mesele yüzünden çok kızgın ve ne yaptığını bilmez bir haldedir. Çünkü bu onun için çok önem bir iş. ۞ Korku ve telaş içinde, yemeden içmeden kesildi.

Biz böyle Zâbilistan'da vakit geçirmeye devam edersek, Kâvûs'un başına dünyayı dar etmiş oluruz. ۞ Sonra İran padişahı bize darılır; kötü düşüncelere kapılır da bizden intikam almaya kalkışır!" dedi. ۞ Rüstem de buna karşılık olarak dedi ki: "Hiç böyle şeyler düşünme, bu dünyada kimse bize kızamaz!" ۞ Bundan sonra da Rahş'ının hazırlanmasını emretti. Ardından tunç borular çalındı. ۞ Boru seslerini duyan Zâbil atlıları tulgalarını ve zırhlarını giyip geldiler.

Rüstem büyük bir ordu hazırladı ve Zevâre pehlivanı ordunun başına komutan yaptı.

KÂVÛS'UN RÜSTEM İLE GÎV'E KIZMASI

Rüstem'i, padişahın yanına gelirken bir günlük yoldan karşıladılar. ۞ Karşılayanlar arasında Tûs ve Gûderz de vardı. Rüstem'i görünce atlarından inip ona doğru yürü-

meye başladılar. ۞ Rüstem de hemen atından indi. Kendisini karşılayan büyükler samimiyetle hatırını sorduktan sonra ۞ sevinçle ve dostça padişahın sarayına gittiler.

Saraya geldikleri zaman hepsi birden padişaha saygılarını sundular. Fakat Kâvûs çok öfkeliydi. Sorulan şeyleri cevaplamadı bile ve: ۞ "Rüstem de kim oluyormuş? O da nihayet benim buyruğumdaki bir kuldur. Nasıl oluyor da bana kulluk etmek için ettiği yeminden dönebiliyor? ۞ Eğer elimde bir kılıç olsaydı kafasını gövdesinden bir turunç gibi ayırırdım. ۞ O herifi as, bir daha da benim yanımda adını ağzına alayım deme!" dedi. ۞ Kâvûs'un Rüstem hakkında söyledikleri Gîv'in canını sıktı.

Onun bu halini görünce Kâvûs büsbütün kızdı. Kızgınlığından, ormandaki bir aslana döndü ۞ ve bu sefer Rüstem'le birlikte Gîv'e de kızarak öyle bağırıp çağırdı ki, huzurda bulunanların hepsi şaşırıp kaldı. ۞ Kâvûs, Rüstem'in yanına çıktığını görünce, her ikisinin de darağacında asılması için Tûs'a emir verdi. ۞ Kendisi de öfkelenip ayağa kalktı ve kamışlıktan çıkan bir ateş gibi yerinden fırladı. ۞ Tûs hemen Rüstem'i elinden yakalayıverdi, orada bulunan bütün savaş erleri bu duruma çok şaşırdılar.

Böylece hakarete uğrayan Rüstem padişaha dönerek: "Bu kadar çok kızma! ۞ Senin yaptığın işlerin hepsi de zaten birbirinden berbattır! Sen bu tahta layık değilsin! ۞ Elinden bir iş gelebiliyorsa beni değil, git o Türkü as; senin kötülüğünü isteyen, sana baş kaldıran o düşmanı cezalandır! ۞ Rûm, Segsâr, Mâzenderân, Mısır, Çin ve Hamâverân gibi yerlerin ۞ bütün ahalisi benim Rahş'ımın önünde kulluğu kabul etmiştir; hepsinin de yürekleri benim kılıcımın ve okumun korkusuyla paramparçadır.

Sen bu dünyada benim sayemde yaşayabildiğin halde niçin bana düşmanlık gösteriyorsun?" diyerek, ۞ dışarıya çıkartmak için onu tutan Tûs'un eline öyle sert vurdu ki, ancak bir fil böyle vurabilirdi. ۞ Tûs bu vuruşun tesiriyle tepetaklak yere düştü. Rüstem de onun üstüne basarak dışarıya çıktı ۞ ve büyük bir öfkeyle Rahş'ın sırtına atladı ve orada bulunan herkese şöyle seslendi: "Ben aslanları yenen ve padişahlara taç bağışlayan bir pehlivanım! ۞ Ben bir kere kızmayayım. Kızdıktan sonra Kâvûs da neci oluyor? Hele o Tûs kim oluyor da, gelmiş benim elimi tutuyor?

Benim bütün gücüm ve kuvvetim Tanrı'dandır. Başkalarınınki gibi ne padişahtan gelir ne de ordudan! ۞ Yer bana boyun eğmiş bir kul, Rahş tahtım, tulga tacım ve gürz de yüzüğümdür! ۞ Benim yârim mızrağımın ucuyla gürzüm; padişahım da kollarım ve yüreğimdir. ۞ Ben parlak kılıcımla karanlık geceyi aydınlatır; savaş

alanlarında düşmanların kafalarını yerlere saçarım. ☙ Ben kimsenin ne kulu ne de azatlısıyım. Ben sadece Tanrı'nın bir kölesiyim!

Birçok pehlivan beni padişah yapmak istedi; benim için taht ve taç hazırladılar. ☙ Fakat ben geleneği gözeterek padişahlığın tahtına rağbet göstermedim. ☙ Eğer ben taht ve taç heveslisi bir adam olsaydım, bugün senin ne bu talihin olurdu ne de bu büyüklüğün! ☙ Ben senin şu kötü sözlerine layık mıyım? Bana borçlu olduğun iyilik bu mudur? ☙ Keykubâd gibi bir padişahı tahta çıkaran benim! Kâvûs da kim oluyormuş? Onun öfkesinin bir rüzgâr kadar bile değeri yok!

Eğer ben, kendi adamlarından uzakta ve Elburz dağında sefalet içinde kalan ☙ Keykubâd'ı kurtarıp İran'a getirmeseydim, sen ne bu padişahlık kemerini ne de şu intikam kılıcını kuşanabilir, ☙ ne de Sâm'ın oğlu Destan'a karşı övündüğün büyüklüğü ve saadeti bulabilirdin!" ☙ dedikten sonra halka dönerek: "Sohrâb pehlivan buraya gelince küçük büyük dinlemez, hiçbirinizi sağ bırakmaz! ☙ Onun için aklınızı başınıza alın da bu tehlikeye karşı bir çare bulmaya ve canınızı kurtarmaya bakın!

Bundan sonra bir daha beni İran'da göremezsiniz! Sizin yeriniz topraktır. Bana da, sizin leşlerinizi yemeye gelecek olan akbabaların kanatlarından başka bir şey kalmayacak!" deyip ☙ atını yerinden oynattı ve yürüyüp gitti. O an o kadar kızgındı ki, neredeyse derisi çatlayacaktı. ☙ Oradaki ünlü pehlivanların hepsi bu olanlara çok üzüldüler. Çünkü onlar bir sürüyse, Rüstem de onların çobanlarıydı. ☙ Tutup Gûderz'e yalvardılar: "Bu işi ancak sen düzeltebilir, padişahın gönlünü ancak sen alabilirsin. ☙ Sen gider de onunla konuşursan senin sözünü dinler, seni kırmaz.

Kalk, o divane padişahın yanına git de yaptığının doğru olmadığını ona iyice anlat. ☙ Tatlı tatlı ve uzun boylu konuşacak olursan, belki şu kaybolan talihimizi yeniden ele geçirebilirsin!" dediler. ☙ Bunun üzerine Gûderz, aslanlara benzeyen Behrâm, Gîv, Rehhâm, cesur binici Gurgîn ☙ ve diğer savaşçılarla bir toplantı yapıp, onlarla bu konu hakkında konuştu. ☙ Aralarında: "Bu padişah hiç büyük kimselerin hatırlarını gözetmiyor.

Cihan pehlivanı Rüstem Kâvûs'un hayatını kurtarmıştır! ☙ O sıkıntılı ve felaket günlerinde onun yardımına ondan başkası koşmadı. ☙ Rüstem onun için ne zahmetler çekti! Akdev'in ciğerlerini parçalayarak ☙ Kâvûs'u yeniden tahtına oturttu ve ona büyük adamlara gösterilen saygıda kusur etmedi. ☙ Kâvûs'un Hamâverân'da ayaklarını sımsıkı bağladıkları zaman,

Rüstem onu kurtarmak için tuttu padişahlarla savaşıp onları öldürdü ve orada da

ondan hiç yüz çevirmedi ☙ ve onu tekrar tahtına çıkarıp, padişah olarak tanıdı ve önünde eğilerek saygılarını sundu. ☙ Bütün bu yaptıklarına karşılık onun göreceği iyilik asılmak olduktan sonra, bizim için de buradan kalkıp gitmekten başka çare yok! ☙ Fakat öte yandan da bir savaşla karşı karşıyayız. Zaman bizi kötü sıkıştırdı!" dediler. ☙ Bundan sonra Geşvâd'ın oğlu komutan Gûderz hemen gidip padişahın huzuruna girdi ve

Ona dedi ki: "Rüstem sana ne yaptı da onu böyle darıltıp uzaklaştırdın ve böylece İran'ın mahvına sebep oldun? ☙ Onun Hamâverân'daki başarılarını ve Mâzenderân devlerine yaptıklarını ne çabuk unuttun da, ☙ asılması için emir veriyorsun? Padişahların ağızlarından böyle saçma sapan sözlerin çıkması hiç doğru değildir. ☙ O gitti, ama şimdi de üzerimize kurt gibi bir kahramanın komutasında büyük bir ordu geliyor. ☙ Ona karşı koyabilecek ve başına kara tozlar yağdırabilecek başka kimin var?

Gejdehem senin pehlivanlarının hepsini aşağı yukarı görüp tanımıştır; ☙ böyle olduğu halde hiçbir İran kahramanının onunla savaşmaya cesaret edemeyeceğini söylüyor. ☙ Hal böyleyken tutup da Rüstem gibi bir savaşçıyı inciten ve darıltan kimseye akılsız demek gerek!" ☙ Padişah Gûderz'in bu sözlerini dinledikten sonra, onun olup bitenleri kavrayabilen bir adam olduğunu anlayarak, ☙ Rüstem'e söylediği sözlerden dolayı pişman oldu ve yaptıkları için utandı.

Gûderz'e: "Bütün bu söylediklerin doğrudur. Yaşlıların böyle öğütler vermesi de her zaman iyidir. ☙ Bir padişahın akıllı davranması gerek. Kızmaktan ve sert davranmaktan bir şey çıkmaz! ☙ Şimdi sizin yapacağınız şey, Rüstem'in yanına gidip güzel güzel sözlerle onun gönlünü almak, ☙ benim hiddetimden doğan dargınlığı gidermek, parlak ve güzel bir gelecek için onu ümitlendirmektir! ☙ Sen git, ne yap yap onu yanıma getir de ruhum aydınlansın!" diye buyurdu.

Gûderz padişahın yanından çıkıp Rüstem'e yetişebilmek için hemen yola koyuldu. ☙ Ordunun diğer büyükleri de onun ardından Rüstem'in peşine düştüler. ☙ Yolda nihayet o fil gövdeli kahramana yetişerek hemen oracıkta bütün bu ünlü pehlivanlar bir toplantı yaptılar ☙ ve Rüstem'i överek: "Canın aydın olsun ve ebediyen yaşa! ☙ Bütün yeryüzü ayaklarının altına düşsün; yerin her zaman padişahlığın tahtı olsun!

Biliyorsun ki Kâvûs beyinsiz adamın tekidir. Bir kere kızdı mıydı, ağzına geleni söyler! ☙ Fakat söyledikten sonra da pişman olur ve yine dost olmak ister. ☙ Sonra

sen padişaha gücendinse İranlıların suçu ne? ☙ Gücendin diye neden İran'ı bırakıyor ve kutlu yüzünü ondan esirgiyorsun? ☙ Padişah şimdi sana söylediklerinden o kadar pişmandır ki, durmadan ellerinin üstünü ısırır!" dediler.

Rüstem onlara şu karşılığı verdi: "Benim Kâvûs'a hiç ihtiyacım yok! ☙ Ben her zaman ölmeye hazırım: Tahtım atımın eyeri, tacım başımdaki tulga ve elbisem de zırhımdır! ☙ Benim gözümde Kâvûs'un bir avuç topraktan farkı yoktur! Onun hiddet ve şiddetinden ne korkum olabilir? ☙ Ben onun o münasebetsiz sözlerine layık mıyım? O kim oluyor da bana böyle kızabiliyor? ☙ Ben onu bağlardan kurtarıp taç ve tahtına kavuşmasını sağladım.

Onun için kâh Mâzenderân devleriyle kâh Hamâverân padişahıyla savaştım. ☙ Ben onu düşmanların elinden ve bağlardan, felaketlerden kurtardım. ☙ Bu dünyadan yana benim gözüm de gönlüm de tok! Tanrı'dan başka hiç kimseden de korkmam." ☙ Rüstem bütün söyleyeceklerini söyledikten sonra Gûderz o fil gövdeli pehlivana: ☙ "Padişah ve bütün ileri gelen kahramanlar senin bu hareketini başka türlü anlayacaklar:

Rüstem bu Türk pehlivanından korktu! diyecekler; demeseler de böyle düşünecekler. ☙ Aralarında da: Gejdehem'in dediği gibi bu memleketten çıkıp gitmeliyiz. ☙ Rüstem bile o Türkten korktuktan sonra bizim burada durmamızın ne anlamı var? diye konuşacaklar. ☙ Padişahın sarayında bile herkes onun sana yaptıklarını konuşuyor ve onu ayıplıyor. ☙ "Bir yandan da hep Sohrâb'dan bahsediliyor. Sen böyle bir zamanda İran'dan yüz çevirme!

Adının büyüklüğü vatanına olan sevgine dayanır. Böyle bir zamanda kalkıp gitmekle bu güzel adını da batırmış olacaksın! ☙ Üstelik ordumuz da çok kötü durumda. Gel de şu tahtın ve tacın geleceğini karartma! ☙ Tûranlıların karşısında utanılacak bir hale düşmemiz, ☙ senin gibi temiz dinli bir kahramanın hoşuna gidecek bir iş değildir!" dedi. ☙ Rüstem, Gûderz'in sözlerini duyunca şaşırıp kaldı.

Ona: "Eğer yüreğimde zerre kadar korku varsa şu anda yaşamaktan vazgeçerim! ☙ Sen de biliyorsun ki ben savaştan kaçmam. Fakat padişah bana hakaret etti!" dedi. ☙ Bunları söyledikten sonra da saraya dönmesi gerektiğine kanaat getirdi. ☙ Kararından vazgeçerek ağır ağır padişah Kâvûs'un yanına gitti. ☙ Padişah Kâvûs onun gelmekte olduğunu uzaktan görünce ayağa kalkıp yaptıkları için özürler diledi ve:

"Olur olmaz şeylere kızmak benim huyumdur. İnsan Tanrı nasıl yarattıysa öyle olur! ☙ Ortaya yeni çıkan bu kötü niyetli adamın korkusundan, yüreğim de yeni çı-

kan bir ay gibi erimişti. ☙ Onun için bir çare aramış ve seni de bunun için çağırtmıştım. Sana da geciktiğin için kızdım. ☙ Ey fil gövdeli pehlivan! Eğer seni incittiysem kusurumu bağışla. Ben söylediğim sözlerden zaten pişman oldum; ağzım toprakla dolsun!" dedi. ☙ Bu sözler üzerine Rüstem de ona şöyle karşılık verdi: "Ferman senindir! Biz senin kullarınız ve bütün yeryüzü senin elindedir!

Eğer kulluğuna layık görürsen ben de senin kapında bir kulum. ☙ İşte geldim. Ne buyuracaksan buyur. Ben bir kulsam, sen de yeryüzü padişahısın!" ☙ Padişah Kâvûs da: "Ey pehlivan! Canın her zaman aydın olsun! ☙ Hele bugün oturup eğlenelim; savaş hazırlığını da yarın yaparız," dedikten sonra ☙ eğlenmek için padişahlara yaraşan bir salon hazırlatıp süsletti; böylelikle saray bir cennet bahçesine döndü.

Bütün ileri gelenleri çağırdılar. O eğlence âlemi içinde her yana mücevherler saçtılar. ☙ Padişahın huzurunda ve yasemin yüzlü güzellerin arasında, ibrişim telli çalgıların ve ney seslerinin arasında, ☙ gece yarısına kadar büyüklerin şerefine şarap içtiler. ☙ Ortalığı zifiri karanlık sarıncaya kadar yiyip içtiler ve o büyük adamların hepsi sarhoş oldu. ☙ Bundan sonra da o uzun gece sona ererken kalkıp evlerine gittiler.

KÂVÛS'UN RÜSTEM İLE BİRLİKTE SAVAŞA GİTMESİ

Güneş o katran renkli gecenin perdesini yırtıp da dışarıya çıkarken, ☙ Kâvûs, Gîv ile Tûs'un savaş davulunu filin sırtına yüklemelerini buyurdu. ☙ Bundan sonra hazinesinin kapısını açıp paralar dağıttı; askerleri saflara dizdi, ağırlıkları hazırladı. ☙ Başta padişah olmak üzere yüz bin kişilik bir ordu ordugâha geldi. ☙ İran sınırlarından kalkıp ovaya çıkan bu ordu öyle bir orduydu ki, yerlerden kaldırdığı tozlarla hava kararadı.

Yeryüzü atların nallarından ve fillerin ayaklarından görünmez oldu. ☙ Hava mavi, yer de abanoz rengine döndü. Davulların sesleriyle ova yerinden oynamaya başladı. ☙ Konak konak ilerleyen bu ordunun kaldırdığı tozlarla parlak güneşin yüzü örtüldü. ☙ Mızraklarla harbiler bu tozun içinden lacivert renkli bir perdenin arkasında yanan bir ateş gibi parlıyorlardı. ☙ Türlü türlü mızraklar, bayraklar, altın kalkanlar ve ayakkabılar hep birden

Abanoz renkli bir bulut gibi görünüyor ve sanki bu buluttan yeryüzüne sülgen yağıyordu. ☙ Gündüz geceden farksız hale gelmişti; ne gök vardı ne de Ülker yıldızı... ☙ Ortada taş ve toprak diye de bir şey kalmamıştı. Kâvûs sonun da kalenin kapısı-

na vardı. ☙ Böylelikle otağını sınırın iki mil uzağına kurmuş oldu. ☙ Kaledeki gözetleme yerlerinden ordu görününce çığlıklar koptu; Sohrâb'a ordunun gelmekte olduğu haberi bildirildi.

Sohrâb da kalenin üzerine çıkarak uzaklara bakıp orduyu gördü. ☙ Ovadaki bu ucu bucağı olmayan orduyu yanındakilere de gösterdi. ☙ Orduyu uzaktan gören Hûmân'ın yüreği korkuyla doldu, derin bir ah çekti. ☙ Bunun üzerine Sohrâb Hûmân'a şöyle dedi: "Korkuyu yüreğinden kaldır, at! ☙ Sen bu, ucu bucağı olmayan orduda gürz kullanan hiçbir savaşçı gösteremezsin ki,

Savaş meydanında benimle boğuşarak dünyayı kapkara tozlara bulayabilsin! ☙ Evet, bunların silahları da askerleri de çok, ama içlerinde adlı sanlı bir pehlivan göremiyorum. ☙ Ben hemen şimdi padişah Efrâsiyâb'ın talihindeki kuvvetle şu ovayı denize döndürürüm!" ☙ İşte böylece Sohrâb hiç tasalanmadı ve yüreği ferah olarak kaleden indi. ☙ Savaşından yana hiç kaygılanmayarak sâkiden bir kadeh şarap istedi.

Beri yandan da padişahın otağını kalenin önüne kurdular. ☙ Otağlar, çadırlar ve askerlerle her taraf doldu. Ovada ve dağlarda hiç boş yer kalmadı.

RÜSTEM'İN JENDEREZM'İ ÖLDÜRMESİ

Güneş yeryüzünden çekilir ve karanlık gece de gündüzün üzerine eteğini sererken, ☙ Rüstem yüreği kinle dolu ve savaşa hazırlanmış bir halde padişahın yanına gelerek: ☙ "Eğer padişahın izni olursa, ben külahsız ve kemersiz olarak gidip,

Meydana yeni çıkan ve yeryüzüne sahip olmak isteyen o padişahın ve etrafındaki büyüklerin kimler olduklarını öğrenmek istiyorum," dedi. ☙ Padişah Kâvûs da: "İşte bu tam senin yapacağın bir iş. Canın aydın, tenin esen olsun. ☙ Tanrı seni korusun ve ne muradın varsa versin!" dedi. ☙ Bunun üzerine Rüstem bir Türk kılığına girerek gizlice kaleye gitti. ☙ Kaleye yaklaşınca Türklerin yemek meclisinde olduğunu duydu.

O cesur yiğit de hemen bir ceylan sürüsüne dalan erkek aslan gibi kalenin içine daldı. ☙ İleri gelen adamların hepsiyle tek tek karşılaşınca Rüstem'in yanakları gül gibi al al oldu. ☙ Rüstem bu mecliste bulunan Sohrâb'ı bir yanında Jenderezm, ☙ bir yanında cesur binici Hûmân, öteki yanında da bir aslan olarak tanınmış Bârmân'la birlikte gördü. ☙ Sohrâb gürbüz bir serviye benziyor, büyüklüğüyle tahtı dolduru-

yordu; taht Sohrâb'dan ibaretmiş gibi görünüyordu.

Pazıları at sağrısına ve göğsü de bir aslan göğsüne benziyordu. Yüzüyse kıpkırmızıydı. ☙ Etrafında da cesur, genç, ünlü ve birer erkek aslana benzeyen yüz kadar binici vardı. ☙ Gönülleri aydınlatan tahtının önünde de kolları bilezikli elli kadar köle el pençe divan bekliyordu. ☙ Bunların hepsi tek tek onun boyunu bosunu, kılıcını ve yüzüğünü övüyorlardı. ☙ Rüstem bir kenarda durup bu Tûran kahramanlarını uzaktan seyretmekteyken,

Jenderezm lüzumlu bir iş için dışarıya çıktı ve bu sırada servi boylu Rüstem'i gördü. ☙ Tûran ordusunda böyle bir pehlivan bulunmadığı için hemen Rüstem'e yanaşıp sırtını okşadı ve: ☙ "Sen kimsin bakayım? Şöyle aydınlığa gel de yüzünü bana gösteriver!" dedi. ☙ Bunun üzerine Rüstem onun boynuna öyle bir yumruk indirdi ki, oracıkta canını çıkarıverdi. ☙ Adamcağız eğlence ve savaş günlerine veda ederek orada kuruyup kaldı.

Sohrâb ilk savaş hazırlığına başladığı ve yola çıkma sırası geldiğinde, ☙ annesi, Rüstem'in bu mecliste gördüğü Jenderezm'i yanına çağırtmıştı. ☙ Jenderezm, Semengân padişahının oğlu ve Sohrâb'ın dayısıydı. ☙ Sohrâb'ın annesi ona demişti ki: "Ey aydın canlı pehlivan! Ben senin bu delikanlıya yoldaş olmanı istiyorum. ☙ Bu ünlü pehlivan İran'a giderek cesur kahramanların padişahının karşısına geçip de

Savaşa girişeceği zaman bu seçkin oğula babasını göster!" demişti. ☙ Sohrâb uzun süre beklediği halde, kükremiş bir aslana benzeyen Jenderezm geri dönmeyince: ☙ "Jenderezm nereye gitti acaba?" diye etrafına bakınmaya başladı. Meclisteki yeri boş kalan ☙ bu yiğidi adamları artık içki meclislerinden de, savaş meydanlarından da uzaklaşmış ve düşkün bir halde yere serilmiş olarak görünce, ☙ yürekleri dert ve yaşla dolu olarak feryat içinde dönüp geldiler. Onun başına gelen bu felaketle yanıp yakıldılar.

Sohrâb'a: "Jenderezm gitti. Artık onun savaş günleri de, eğlence günleri de sona erdi!" diye haber verdiler. ☙ Bunun üzerine köleler ve çalgıcılar ellerinde mumlarla koşup onun yerde yatan ölü bedenini gördüler. ☙ Sohrâb bu işe çok şaşırdı. Bütün pehlivanları ve savaşçıları çağırarak: ☙ "Ey akıllı ve cesur kahramanlar! Bu akşam uykuya dalayım demeyin! Mızraklarınızın uçlarını bileyip bütün gece tetikte bekleyin! ☙ Çünkü çobanı ve köpeği eğlencede bularak sürüye bir kurt girmiş,

Koyunlardan birini, bir cesur kahramanımızı, acımasız bir şekilde kapıp yere sermiş. ☙ Yeryüzünü yaratan Tanrı yardım ederse, onun atının nalları yere basar basmaz,

eyerimin terkisindeki kemendi açıp İranlılardan Jenderezm'in intikamını alacağım!" dedikten sonra tahtına oturdu ve ileri gelenleri yanına çağırtıp: "Jenderezm bu meclisten kaybolup gitti, ama ben henüz içkiye doymadım!" dedi. Rüstem de Jenderezm'i öldürdükten sonra Kâvûs'un yanına geri döndü; orduda nöbet sırası Gîv'deydi.

Etrafı gözetleyen Gîv, Rüstem'i uzaktan görünce önce onu bir yabancı sandı ve hemen elini kılıcına attı. Sarhoş bir fil gibi bağırarak kalkanını başına tuttu ve savaşmak için hazırlandı. Rüstem o gece yolda Gîv'in nöbetçi olduğunu anlayınca gülmeye başladı ve ona seslendi. Gîv Rüstem'in sesini duyunca atından inerek yanına gitti ve: "Ey kin peşinde koşan büyük adam!

Bu gecenin bir yarısında böyle yaya olarak nereden geliyorsun? Neredeydin?" diye sordu. Rüstem de ona, nerede olduğunu ve aslan gibi bir kahramanı nasıl öldürdüğünü anlattı. Gîv bunları duyunca onu övüp: "Tanrım atı da, eyeri de, gürzü de sensiz bırakmasın!" diye ona dualar etti. Sonra Rüstem padişahın yanına gidip Türkler, eğlence âlemleri, Sohrâb'ın boyu bosu, pazıları, omuzları, elleri ve ayakları hakkında bilgi vererek:

"Şimdiye kadar Türklerden böyle bir adam çıkmamıştır. O boy bosça düz bir serviye benziyor. "Tûranlıların da, İranlıların da arasında onun gibisi yoktur. O sanki Binici Sâm'ın eşi!" dedi. Sonra da boynuna indirdiği yumrukla, Jenderezm'in içki meclislerine ve savaş alanlarına nasıl veda ettiğini anlattı. Bu haberleri duyup da sevinmeyen kalmadı. Bunun üzerine hemen şarap ve çalgı getirterek bütün gece eğlendiler.

SOHRÂB'IN HECÎR'E İRAN PEHLİVANLARININ ADLARINI SORMASI

Güneş altın kalkanını kaldırıp ışıklarını göklerden her yana saçarken

Sohrâb savaş elbisesini giyip Nil renkli atına bindi. Yan tarafında Hint kılıcı asılı duruyordu ve başında padişahlara yaraşan bir tulga vardı. Atının terkisinde altmış halkalı kemendi asılı olan Sohrâb'ın öfkesi yüzünden belli oluyordu. İran ordusunu iyi görebileceği bir tepeye çıktı ve Hecîr'in yanına gelmesini buyurdu. Hecîr'e dedi ki: "Bana karşı dürüst ol!

Başına benden bir belanın gelmemesini istiyorsan doğruluktan ayrılma! Soruları-mı doğru cevapla, yalan söyleme ve hilekârlığa sapma! Elimden kurtulmak ve

her yerde saygı görmek istiyorsan, İran hakkında soracağım sorulara doğru cevaplar ver! ☙ Böyle davranırsan sana hazineler bağışlar, pek çok süslü elbise ve hediye veririm. ☙ Yok, böyle yapmaz da tutar doğruluktan ayrılırsan, ellerini de ayaklarını da bağlar, yerini zindan yaparım!"

Bunun üzerine Hecîr padişaha: "İran ordusu hakkında bana ne sorarsan sor. ☙ Sana bildiğim her şeyi anlatacağım. Niçin doğruluktan ayrılayım? ☙ Benden yalnız doğruluk görürsün; doğruluk yolundan ayrılmak aklımın ucundan bile geçmez! ☙ Yeryüzünde doğruluktan iyi bir şey var mıdır? Doğruluktan ayrılmak kadar kötü bir fikir olamaz!" dedi. ☙ Padişah: "Sana soracaklarım İran pehlivanları, padişahı ve halkıyla ilgilidir.

Gîv, Tûs, Gûderz, Behrâm ve ünlü Rüstem gibi, ☙ o memleketin tanınmış adamlarının kimler olduğunu sorduğumda, onları bana teker teker göstereceksin. ☙ Şimdi bak, karşıda, türlü renkte kumaşlarla çevrili bir otağla, bunun ortasında kaplan derisinden çadırlar, ☙ onların önünde de kükremiş yüz tane fille, mavi firuze bir taht; ☙ tahtın üstünde de menekşe renkli bir bayrak var, onun tepesinde altından bir ay ve üzerinde bir güneş resmi görüyorum.

Böyle bir yerin ortasında oturan kimdir? Bu İranlı pehlivanın adı nedir?" diye sorunca ☙ Hecîr: "O, sarayının kapısında fillerin ve aslanların beklediği İran padişahıdır!" diye yanıtladı. ☙ Sohrâb: "Ordunun sağ tarafında, atların, fillerin ve ağırlıkların ☙ yanında, siyah renkli bir otağ ile onun etrafında saf saf dizilmiş erler; ☙ sayısız çadırın arkasında filler ve önünde aslanlar;

Onların önünde de, yere dikilmiş ve üzerinde fil resmi olan bir bayrak ve altın sırmalı ayakkabıları olan atlılar görüyorum. ☙ Orada oturan pehlivan da kimdir?" diye sorunca, ☙ Hecîr: "O Nevzer'in oğlu Tûs'tur. Onun bayrağında fil resmi vardır," diye cevap verdi. ☙ Sohrâb: "Önünde erlerin bekledikleri şu kırmızı renkli otağ ☙ ve onun önünde duran ve üzerinde aslan resmiyle bir mücevher bulunan bayrak ile

Onun arkasındaki mızraklı ve zırhlı askerlerden kurulmuş büyük ordu ☙ kimindir? Bana onun adını söyle ve sakın yalana sapayım deme!" deyince ☙ Hecîr: "O, hür insanların süsü ve Geşvâd'ın oğlu komutan Gûderz'dir! ☙ O intikam alırken bir orduyu cesaretle komuta eder. Onun fillere ve aslanlara benzeyen seksen çocuğu vardır. ☙ Onunla ne filler, ne çöllerdeki böbürler ne de dağlardaki kaplanlar savaşabilir" dedi.

Sohrâb bir kez daha: "Şu önünde birçok askerin beklediği yeşil otağla, ☙ ortasında

Kâve'nin yıldızı olan kıymetli taht kimindir? ۞ Tahtta güçlü kuvvetli bir pehlivanın oturduğunu görüyorum. ۞ Oturduğu halde başı, etrafında ayakta bekleyenlerin başından daha yüksekte görünmektedir. ۞ Onun önünde de kendi boyunda bir at duruyor. Atın üzerine ayaklarına kadar uzanan bir kement asılmış;

At bir denizin coşması gibi durmadan kişniyor. ۞ Önünde birçok zırhlı filin durduğu bu at bir türlü kabına sığamıyor; olduğu yerde kaynıyor. ۞ İran'da bu boy bosta ne adam vardır ne de at. ۞ Bayrağında bir ejderha resmi, mızrağının üzerinde de altından bir aslan başı var. Kim bu adam?" diye sorunca, ۞ Hecîr kendi kendine: Eğer ben bu iyi yürekli ve aslan yaradılışlı adamın fil gövdeli Rüstem olduğunu

Söylersem o hemen kalkar ve onun tozunu havaya savurur. ۞ İyisi mi, bunu ona söylemeyeyim; pehlivanlar arasında Rüstem'in adını atlayıvereyim, diye düşündü ۞ ve Sohrâb'a: "Ha, şu mu?" dedi. "O, Çin padişahının yanından gelip orduya katılmış bir müttefiktir!" ۞ Bunun üzerine Sohrâb onun adını sordu. Hecîr: "Adını hatırlamıyorum. ۞ Padişahın yanına geldiği zaman ben kaledeydim," diye karşılık verdi.

Bunu duyan Sohrâb Rüstem'i göremediği için üzüldü. ۞ Anası ona, babasını başkalarından ayıran bütün alametleri söylemiş ve o da bütün bunları bu adamda bulmuştu, ama bir türlü gözlerine inanamıyordu. ۞ Hoşlanacağı sözler dinlemek ve bu hususlaki düşüncelerini gerçekleştirebilmek için sürekli Hecîr'in ağzından babasının adını almaya çalışıyordu. ۞ Fakat Tanrı'nın takdiri, alnının yazısı başka türlüydü. Tanrı ne buyurmuşsa o olur; ne eksik ne fazla... ۞ Sohrâb daha sonra büyük pehlivanlardan birinin bir kenara kurulmuş olan otağını gördü.

Otağın önünde pek çok atlı ve fil bekliyor, boru sesleri yükseliyordu. ۞ Otağın ortasına da, önünde kölelerin saf bağladıkları bir taht kurulmuştu. ۞ Sohrâb bu otağın sahibini sordu. Hecîr: "Oranın sahibi pehlivan Gûderz'in oğlu Gîv'dir. Pehlivanlar arasındaki unvanıysa Büyük Gîv'dir. ۞ O Gûderz'in oğullarının en büyüğü ve en iyisidir. İran ordusunun üçte ikisi onun buyruğundadır. ۞ Rüstem pehlivanın damadıdır ve İran'da onun bir eşi daha yoktur!" dedi.

Bundan sonra Sohrâb: "Güneşin doğduğu tarafta kurulmuş beyaz bir otağ görüyorum. ۞ Önünde Rûm kumaşından elbiseler giymiş ve sıra sıra dizilmiş binden fazla ۞ kalkanlı, mızraklı ve yaya asker duruyor. ۞ İçindeki fildişi tahtta da bir komutan oturuyor. Buraya sac ağacından bir de kürsü koymuşlar. ۞ Etrafına da çok güzel kumaştan bir perde çekilmiş; köleler de sıra sıra dizilmişler. Bu otağ da kimin?" diye sorunca,

Hecîr: "Bu otağ, padişahın oğlu ve bütün pehlivanların baş tacı olan Ferîborz'undur!" dedi. ۞ Sohrâb: "Evet, bir padişah oğlu ve taç sahibi olduğuna göre bu makama layıktır!" dedikten sonra ۞ bu sefer de: "Önünde parlak bir bayrağın dikili durduğu sarı bir otağ var. ۞ Etrafında sarı, kırmızı ve menekşe renkli türlü türlü bayraklar dalgalanıyor. ۞ Otağın arkasında da, üstünde yılan resmi ve gümüşten bir ay olan bir bayrak görünüyor. Bunlar da kimin?" diye sorunca,

Hecîr: "Bunların sahibi Gorâze'dir. Bu kahraman aslanlarla savaşırken bile atının dizginini geri çekmez. ۞ Akıllıdır ve Gîv'in soyundandır. Dertten ve meşakkatten şikâyet etmek nedir bilmez!" dedi. ۞ Sohrâb böyle sürekli soru sorup babasının izini bulmaya çalışırken Hecîr ondan doğruyu saklıyordu. ۞ Sen dünyayı istediğin gibi nasıl döndürebilirsin ki, Tanrı onun nasıl döneceğini ezelden tayin etmiş ve onu böylece yaratıp koyuvermiştir! ۞ Zaman alınyazını senin istediğinden başka türlü yazmıştır. O nasıl isterse seni öyle idare eder.

Şu iğreti dünyaya gönül bağlarsan, zehir, dert ve zahmetten başka ne bulabilirsin? ۞ Sohrâb görmeyi çok istediği pehlivanı bir kez daha sordu; ۞ yeşil renkli otağı işaret ederek, oradaki pehlivan, önünde bekleyen iriyarı at ve onun üzerinden sarkan kangal kangal kementle ilgili tekrar bilgi istedi. ۞ Fakat komutan Hecîr yine: "Ben hiç senden bir şey saklayabilir miyim? ۞ Sana o Çinlinin adını söylemediysem bunu onu tanımadığımdan yapmışımdır," dedi.

Bunun üzerine Sohrâb: "Peki, ama Rüstem'in adını anmamak doğru mu? ۞ Şu ordudan bahsederken Rüstem gibi bir cihan pehlivanının adı nasıl olur da geçmez? ۞ Onun ordunun komutanı ve bütün ülkelerin hâkimi olduğunu söyleyen sen değil misin? ۞ Kâvûs'un tacı, tahtı ve azgın filleriyle seferber olduğu; ۞ ovalarda savaş seslerinin yükseldiği bir zamanda, cihan pehlivanının ordunun önünde olması gerekmez mi?" deyince,

Hecîr şöyle karşılık verdi: "Herhalde aslanları avlayan o pehlivan ۞ Zâbilistan'a gitmiştir. Çünkü şimdi gül bahçelerinde yenilip içilecek zamandır!" dedi. ۞ Sohrâb tekrar: "Sen de itiraf etmelisin ki, Kâvûs'un savaşa hazırlandığı ۞ ve bütün büyük pehlivanların yeryüzünün sahibi olan o padişaha yardım etmek için başlarına tulgalarını giyip geldikleri bir zamanda ۞ cihan pehlivanı Rüstem içki içmekle vakit geçirmez! Bu genç ihtiyar herkesin güleceği bir yalan.

Bugün seninle bir antlaşma yaptım. Konuşmayı pek sevmeyen biri olarak sana son kez söylüyorum: ۞ Bana cihan pehlivanı Rüstem'i gösterecek olursan seni şanlı ve

şerefli bir adam yapar; ☙ sakal hazinelerimi bağışlayarak seni hiç kimseye muhtaç bırakmam. ☙ Yok, böyle yapmaz da Rüstem'i benden bir sır gibi saklar ve bildiklerini bana açıkça söylemezsen ☙ başını gövdenden ayırırım. Bu ikisinden birini seç!

Sen bir mûbedin bir padişaha sırlar hakkında neler söylediğini hiç duymadın mı? ☙ O demiş ki: Söz söylenmediği sürece bir kutunun içinde bağlı, sarılı ve el sürülmemiş bir mücevherdir. ☙ Fakat bu bağlardan ve sargılardan kurtulup da kutunun dışına çıkınca, güneş kadar parlak bile olsa yine de değerini kaybeder!" ☙ Hecîr: "Eğer padişahımız tacından, tahtından ve mühründen usanıp da bunlardan el çekmek istiyorsa, ☙ tutar, azgın bir filin bile canını alan o adamla savaşır.

Rüstem örsleri bile parçalar; bir yürüşüyle iki yüz kişiyi birden öldürür. ☙ Rüstem kendisiyle savaşan adamı, başı göklerde bile olsa yerlere serer. ☙ Yeryüzünde onunla savaşabilecek bir fil olmadığı gibi, onun ayağının kaldırdığı toz kadar da deniz yoktur. ☙ O,yüz kuvvetli adamın gücüne sahiptir. Başı ulu ağaçlardan daha yüksektedir. ☙ Savaş gününde o bir kere kızdı mıydı, pençesine düşen ister fil, ister aslan, isterse insan olsun, hiç dinlemez, eziverir!" dedi.

Hür insanların başı olan Sohrâb bu sözleri söyleyen Hecîr'e dönerek: "Yazık, Geşvâd'ın oğlu Gûderz'e! ☙ Bu kadar kuvvete, bilgiye ve hünere rağmen ona da senin gibi bir çocuk gözüyle bakmalı! ☙ Sen savaş erlerini nerede gördün ve atların savaşta çıkardığı ayak seslerini nerede duydun da, ☙ tutmuş Rüstem'den bahsediyor ve onu bu kadar övüyorsun? ☙ Sen denizin sessiz sessiz durmasına bakıp da ateşten korkan bir adamsın.

O deniz bir coşacak olursa, senin korktuğun o ateşin zerresi bile kalmaz! ☙ Güneş o kızgın kılıcını çekti miydi, karanlık uykuya varır ve yeryüzünden kaybolup gider!" dedi. ☙ Fakat o tecrübesiz Hecîr kendi kendine hâlâ: Eğer ben aslanları avlayan Rüstem pehlivanın alametlerini, ☙ şu güçlü kuvvetli ve atının üzerinde padişahlara yaraşan bir tavırla duran Türke söylersem, ☙ askerlerini toplayıp o fil gövdeli atını yerinden oynatır. O zaman da,

O kuvvetli kolları ve geniş omuzlarıyla Rüstem onun pençesinde mahvolur. ☙ Savaşmak için bahane arayan pehlivanlardan onun karşısına kim çıkabilir ki? ☙ Ondan intikam almak için İran'dan kimse onun karşısına çıkamayınca da Sohrâb Kâvûs'un tahtını ele geçiriverir. ☙ Mûbedin biri: İnsanın düşmanlarını sevindirecek şekilde yaşamasındansa, şerefiyle ölmesi daha hayırlıdır! demiştir. ☙ Ben onun elinde ölürsem, ne gün kararır ne de ırmaklarda su yerine kan akar.

İhtiyar Gûderz'in benden başka, ordular bozan, yeryüzünü ele geçiren ve her yerde baş olan Gîv, ☙ savaşçı Behrâm, Rehhâm ve aslanlar avlayan Şîdûş gibi daha yetmiş altı oğlu var. ☙ Ben öldükten sonra elbette bana acırlar ve intikamımı almak için düşmanlarımı öldürürler. ☙ İran'da Gûderz ve övünmeye değer yetmiş oğlu varken, ben yok olsam ne çıkar? ☙ Temiz yürekli bir mûbedin şu sözünü hatırlıyorum:

Servinin kökü sürüp de yerden baş gösterince, sülünün başka otları koklaması yakışık almaz, dedi ☙ ve Sohrâb'a dönerek: "Neden bu kadar kızıyorsun ve neden sürekli bana Rüstem'i soruyorsun? ☙ Neden böyle anlamsız sorular sorarak bir kavga çıkarmak ☙ ve onun hakkında bir bilgim yok diye kafamı kesmek istiyorsun? ☙ Maksadını gizlemek için çareler ve kanımı dökmek için de bahaneler araman doğru sayılmaz.

Sen fil gövdeli Rüstem'i öldürmek niyetindesin, ama o senin eline kolay kolay geçmez. ☙ Onunla savaşmaktan vazgeç. Yoksa o savaş alanında senin tozunu havaya savurur!" dedi.

SOHRÂB'IN KÂVÛS'UN ORDUSUNA SALDIRMASI

Cesur pehlivanların büyüğü olan Sohrâb, Hecîr'in bu kaba ve sert sözlerini duyunca arkasını dönerek ☙ yüzünü ondan sakladı. Sırlarla dolu olan bu sözlere şaşırıp kaldı. ☙ Atının üzerinden elinin tersiyle Hecîr'e vurduğu gibi onu yere yuvarladı ve yerine geri döndü.

Uzun uzadıya düşündükten ve türlü türlü savaş planları kurduktan ☙ sonra, intikam almak için beline kemerini kuşanıp hazırlandı. Başından padişahlığın altın tacını çıkardı. ☙ Sevinç içinde zırhını ve kaftanını giyip başına da bir Rûm tulgası geçirdi. ☙ Devleri bağlayan o kahraman mızrağını, yayını, kemendini ve ağır gürzünü de yanına aldı. ☙ Hiddetinden damarlarındaki kan kaynaya kaynaya hızlı koşan bir ata bindi ve

Mızrağını eline alıp sarhoş bir fil gibi savaş alanına gitti. ☙ Savaşmak için olduğu yerden fırladı ve atının ayaklarından aya kadar toz kaldırdı. ☙ Sonra kızgın kızgın otağına gitti ve mızrağını aldı. ☙ Bunu gören bütün ünlü pehlivanlar aslan pençesinden korkan yabaneşekleri gibi kaçıştılar. ☙ Ayakları, pazısı, elleri; üzengileri, dizgini ve parlak mızrağı o kadar korkunçtu ki,

İran ordusundaki hiç kimse onun yüzüne bakamadı. ۞ İran kahramanları toplanıp: "Bu ne fil gövdeli pehlivan böyle? ۞ Kimse onun yüzüne bile kolay kolay bakamazken; nerde kaldı ki karşısına çıkıp da savaşacak?" dediler. ۞ Nihayet Sohrâb hiddetle Kâvûs'a seslenerek: "Ey hür padişah! Sen savaş meydanında ne işe yararsın? ۞ Aslanların savaşına bile karşı duramadığın halde, niçin tutup da adını padişah koydun?

Ben elimdeki şu mızrağı bir oynatmamla senin bütün askerlerinin canını çıkarırım! ۞ Jenderezm'in öldüğü gece: İran'da mızraklı hiçbir binici bırakmayacağım ve padişah Kâvûs'u asacağım diye yemin ettim. ۞ Şu savaş alanında karşıma çıkabilecek bir pehlivanın var mı?" ۞ deyip sustu. Fakat İranlılardan onun bu sözlerine cevap verecek hiç kimse çıkmadı. ۞ Bunun üzerine Sohrâb geriye doğru gerilip elindeki mızrağı Kâvûs'un otağına doğru öyle bir indirdi ki, otağın yetmiş kazığı birden söküldü.

Otağın büyük bir bölümü yerinden kopunca her yerden boru sesleri yükseldi. ۞ Kâvûs bu işe çok üzüldü ve adamlarına: ۞ "Ey yaratılışları kutlu ve ünlü pehlivanlar! ۞ Hemen Rüstem'e haber yollayın. Bu Türk, bütün kahramanlarımızın beyinlerini boşaltacak! ۞ Meğer benim bununla savaşabilecek kimsem yokmuş; İran ordusundan hiç kimse ona karşı koymaya cesaret edemiyor!" diye bağırdı.

Bunun üzerine Tûs koşup Kâvûs'un bu haberini Rüstem'e ulaştırdı ve işittiklerini ona anlattı. ۞ Rüstem de bunları duyunca: "Başka padişahlar da beni böyle ansızın çağırırlar, ama ۞ yalnız savaşmak için çağırmazlar, ara sıra da yiyip içmek ve eğlenmek için çağırırlar. Fakat bu Kâvûs beni her zaman savaşmak için çağırır!" dedi. ۞ Sonra yerinden kalkarak Rahş'ın hazırlanmasını, atlıların yüzlerini sertleştirmelerini ve olanca hızlarıyla savaşmak için hazırlanmalarını buyurdu. ۞ Rüstem otağından meydana doğru bir göz atınca gördü ki: Gîv

Parlak tüylü Rahş'ı eyerlemiş yoldan geçiyor; Gurgîn: "Haydi, çabuk, çabuk!" diye bağırıyor; ۞ Rehhâm gürzünü atının göğsüne bağlıyor; Tûs atın zırhını düzeltiyor ۞ ve hepsi de birbirine: "Çabuk olun, çabuk olun!" diye sesleniyor. Rüstem otağından bu sesleri duyunca ۞ kendi kendine: Galiba bu tek bir adama karşı koparılan bir kıyamet değil, Ehrimen'e açılan bir savaş, dedi ۞ ve hemen böbür derisinden zırhını giyip, Keyânîyân kemerini kuşandı ve

Rahş'ına atlayarak yola çıktı. Zevâre'yi tahtının ve ordusunun başında bırakarak: ۞ "Sakın buradan ayrılma ve herkesten çok benim emirlerime kulak ver!" dedi. ۞

Rüstem kızgın ve yüreği savaş duygularıyla dolu olarak yoluna devam etti. Bayrağı da yanına aldı. ۞ Savaş alanına vardığı zaman Sohrâb'ın kollarını, omuzlarını ve savaşçı Sâm'ınkine benzeyen geniş göğsünü gördü. ۞ Ona: "Buradan çıkalım da, iki ordunun arasında kalmaktan kurtulup şöyle yalnız kalalım!" deyince,

Sohrâb ellerini ovuşturarak safların arasından çıkıp meydana geçti ۞ ve Rüstem'e: "Peki, gel öyle bir yere gidelim ki, orada iki pehlivan baş başa kalalım. ۞ Ne İran'dan ne de Tûran'dan yanımızda hiç kimse bulunmasın; karşı karşıya kalalım, yeter. ۞ Fakat şunu bil ki, savaş meydanında sen benim karşımda duramaz, hatta attığım tek bir yumruğa bile dayanamazsın! ۞ Boyuna bosuna ve omuzlarına diyecek yok, ama yıllar seni kocatmış ve yıpratmış!" dedi.

Bunun üzerine Rüstem o boylu boslu pehlivanın kollarını, pençelerini, ayaklarını gözden geçirdi ۞ ve Ona tatlılıkla: "Ey delikanlı!" dedi. ۞ "Toprak sert ve soğuk; hava ise yumuşak ve sıcaktır. ۞ Ben bu yaşıma kadar pek çok savaş meydanı gördüm ve ordular yere serdim. ۞ Nice devler, benim elimde mahvolup gitti. Hiçbir yenilgi tatmış değilim.

Sen sabret de beni bir kere savaşta gör. Canını elimden kurtarabilirsen artık senin için ölüm yoktur, o zaman timsahtan bile korkma. ۞ Denizler ve dağlar benim nasıl savaştığımı bilir. Tûran'ın büyük kahramanlarına neler yaptığıma ۞ yıldızlar da tanıktır. Yiğitliğim sayesinde yeryüzü ayaklarımın altına serildi. ۞ Sana acıyor ve canını teninden ayırmak istemiyorum. Çünkü şu güçlü kollarınla Türklere kalmayacağın gibi, İran'da senin bir eşini daha göremiyorum!" ۞ Rüstem böyle konuşunca Sohrâb'ın da ona karşı yüreği ısındı ve:

"Ey pehlivan! Sana bir şey soracağım, ama bana doğruyu söyle. ۞ Baban ve büyükbaban kimdir? Soyunu sopunu bana bir bir say da güzel sözlerinle beni sevindir. ۞ Bana öyle geliyor ki, Nîrem'in soyundan gelen Rüstem sensin!" dedi. ۞ Fakat Rüstem: "Hayır, Nîrem oğlu Sâm'ın soyundan gelen Rüstem ben değilim! ۞ Rüstem büyük bir pehlivandır; ama ben küçük bir adamım. Ne tahtım var, ne tacım ne de sarayım," diye sözünü kesti.

RÜSTEM'İN SOHRÂB'LA SAVAŞMASI

Bunun üzerine yüreği ümide kapılmış olan Sohrâb yeniden ümitsizleşti; aydın gün gözünde kararadı. ۞ Sohrâb annesinin Rüstem hakkında verdiği bilginin yanlış olma-

sına şaşırdı ve hemen mızrağını kapıp savaş meydanına yürüdü. ☙ Savaşmak için dar bir alan seçtiler ve orada kısa mızraklarla dövüşmeye başladılar. ☙ Ellerindeki mızrakların saplarıyla uçlarındaki demirler paramparça oluncaya kadar dövüştüler ve sonra atlarını sola doğru çevirerek ☙ Hint kılıçlarıyla birbirlerine giriştiler. Kılıçlarından kıvılcımlar saçılıyordu.

Derken ellerindeki kılıçlar da parçalandı. Bu bir savaş değil, adeta kıyametti. ☙ Bu sefer ellerine ağır gürzler alarak tekrar çarpıştılar. ☙ Vuruşlarının şiddetinden gürzler eğrildi; atları sendelemeye, kendileri de yorulmaya başladı. ☙ Zırhları paramparça olup döküldü. ☙ Nihayet atlar da, üstlerindeki pehlivanlar da adamakıllı yorulup dermandan kesildiler; elleri ayakları tutmaz oldu.

Vücutları kan ter içinde kaldı, ağızları toz toprakla doldu, dilleri susuzluktan parçalandı. ☙ Baba keder, oğul da zahmet içinde birbirinden ayrıldı. ☙ Ey felek! Senin işine şaşmamak imkânsız. Yapan da sensin, bozan da! ☙ Savaş sırasında bu pehlivanlarda ne sevgi vardı ne de merhamet... Akılları başlarından gitmişti. ☙ Denizlerdeki balıktan tut da çöllerdeki yabaneşeğine kadar yavrusunu tanımayan hayvan yoktur.

Fakat insanın gözünü bir kere kin bürüdü müydü, oğlunu bile düşmanından ayırt edemez hale gelir. ☙ Rüstem: "Ben bir timsahın bile böyle savaştığını görmedim. ☙ Ben Akdev'le yaptığım savaşı bile önemsememişken bugün gözüm korktu, ümidim kırıldı. ☙ Büyük pehlivanlar arasında henüz adı bile geçmeyen bir gencin karşısında ☙ ve iki ordunun meraklı bakışları arasında savaşmaktan yoruldum ve geri çekilmeye mecbur kaldım," diye düşünüyordu.

Her iki pehlivanın atı da savaşın zahmet ve yorgunluğundan usanınca, Atlarından inip yaylarını kurarak birbirlerine ok yağdırmaya başladılar. Üzerlerinde zırh, kaftan veya böbür postu olmadığı halde ne oktan ne de okun temreninden etkilendiler. ☙ Her ikisi de ümitsizliğe düşmüştü. Can sıkıntısı içinde bu sefer de birbirlerinin kemerlerine yapıştılar. ☙ Rüstem savaş gününde kızdı mıydı, yerlerdeki kara kayalara yapışsa, söker atardı. ☙ Fakat bir yolunu bulup Sohrâb'ı kemerinden yakaladığı ve kaldırıp yere vurmak istediği halde ☙ Sohrâb bana mısın bile demedi ve Rüstem bu hünerinde de başarı gösteremeyerek elini onun kemerinden çekmeye mecbur kaldı. Sohrâb'ın belinin kuvvetine ve dayanıklılığına şaşmıştı.

Savaştan usanan bu iki aslan yorgun argın tekrar birbirinden ayrıldı. ☙ Derken Sohrâb atının eyerinde asılı duran ağır gürzünü eline alıp, atını ayaklarıyla sıkıştıra-

rak yerinden oynattı ☙ ve Rüstem'in omzuna şiddetle indirdi. Rüstem'in canı fena halde acıdı, ama cesareti sayesinde ve olanca gücünü harcayarak bu acıya dayanıp sesini çıkarmadı. ☙ Sohrâb gülerek: "Ey atlı, sen benim gibi bir yiğidin vuruşlarına dayanacak adam değilsin! ☙ Altındaki atın eşekten farkı yok. Karşındaki pehlivanın elleriyse senin sandığından çok daha ağırdır.

Bir ihtiyarın, servi gibi boyu bosu da olsa, genç bir adamla savaşması anlamsızdır!" dedi. ☙ Gözleri birbirlerinden yılan ve bitkin düşen kahramanların başına savaş meydanı dar oldu. ☙ Istırap içinde birbirlerinden ayrılınca Rüstem bir nara atarak Tûran ordusunun; ☙ Sohrâb da hızlı koşan atının dizginini koyuvererek İran ordusunun üzerine saldırdı. ☙ Sohrâb İran ordusunun üzerine öyle bir saldırdı ki, birçok ünlü pehlivanı öldürdü.

Onun bu hücumuyla koyun sürüsüne kurt girmiş gibi, İran ordusunun küçüğü de, büyüğü de darmadağın oldu. ☙ Bu durum Rüstem'in aklına kötü şeyler getirdi. Vücudunu, kollarını ve pazılarını savaş elbiseleriyle kuşatan, ☙ savaşmak konusunda hünerli olan ve yeni türeyen bu Türkten padişah Kâvûs'a bir zarar geleceğini düşündü. ☙ Yüreği korku içinde, kalkıp ordugâhına döndü. ☙ Sohrâb'ı kendi ordusunun ortasında, toprağı İranlıların kanına boğmuş;

Zafer sarhoşluğu ve neşeyle avdan dönen bir aslan gibi, mızrağının ucu, elbisesi ve elleri kana bulanmış olarak savaşırken görünce ☙ çok üzüldü ve azgın bir aslan gibi coşarak: ☙ "Ey insan kanına susamış Türk! İran ordusunun erleri sana ne yaptı da, ☙ tuttun bu kötülüğe el uzattın ve koyun sürüsüne dalan kurt gibi İran ordusuna saldırdın?" dedi. ☙ Sohrâb da: "Hiçbir suçları olmadıkları ve seninle savaşmak istemedikleri halde

Tûran ordusunun erlerine önce sen saldırdın! Onlardan sana saldıran veya savaşmak için bahane arayan oldu mu ki?" dedi. ☙ Bunun üzerine Rüstem: "Artık ortalık karardı. Yarın güneşin yeryüzünü aydınlatan kılıcı görünür görünmez, ☙ şu meydanda hem darağacının hem de padişahlık tahtının kurulmuş olduğunu görürüz. Yeryüzü ancak kılıcın vereceği hükme boyun eğer. ☙ Ey pazıları kılıca ve oka alışık olan kahraman! Sen çok yaşa! ☙ İntikam kılıçlarımız elimizde olarak bu akşam artık dönüp gidelim de

Bakalım yarın, yeryüzünü yaratan Tanrı'nın iradesi nasıl kendini gösterecek?" dedi. ☙ Hava karardığı için Rüstem'le Sohrâb birbirlerinden ayrıldılar. Gökler bile Sohrâb'ın yaptıkları karşısında şaşkına döndü.

RÜSTEM İLE SOHRÂB'IN YERLERİNE DÖNMESİ

Sanki felek onu savaşın kendisi olarak yaratmıştı; savaşmadan bir an rahat duramıyordu. ۞ Şaşılacak bir zekâsı vardı. Sanki vücudu tunçtan ve altındaki at da demirdendi. ۞ O karanlık gecede vücudu yıpranmış, göğsü kılıç, ok ve mızraktan zedelenmiş olarak ordugâha döndü ve

Hûmân'a: "Güneş bugün çok acayip bir şekilde doğmuş olacak ki, yeryüzünü savaş ve karışıklık içinde bıraktı. ۞ Benimle savaşan o pehlivan kollu ve aslan pençeli kahraman kim acaba? ۞ Sizin üzerinize yürüyünce neler söyledi ve neler yaptı? Ben onun bir eşini daha görmedim. Ordumun başına açtığı bu iş nedir? ۞ O yaşlı, ama aslan gibi. Savaşmaktan, boğuşmaktan yana da usanmak nedir bilmiyor. ۞ Dünyanın hiçbir yerinde, intikam günü beline onun gibi kemer kuşanıp hazırlanan başka bir pehlivan görmedim!" dedi.

Hûmân da karşılık olarak: "Elimizden ne gelir ki? Ordunun yerinden kıpırdamaması için padişahımız emir vermişti. ۞ Bizim her şeyimiz tamamdı. Savaş meydanına doğru harekete geçeceğimiz sırada, ۞ savaşmak isteyen bir adam gelerek bizim orduya doğru yöneldi. ۞ O sarhoşluk uykusundan yeni kalkmış; bu savaş için hazırlık yapmıştı. ۞ Geldi ve bizimle savaşa tutuşarak her yana savaşın tohumlarını saçtı; ordumuzdan birçok kimseyi öldürdü.

Sonra da kalkıp hızla ordusunun bulunduğu yere geri döndü" dedi. ۞ Sohrâb: "Neyse ki bu ordunun kahramanlarından kimseyi öldürebilmiş değildir. ۞ Halbuki ben pek çok İranlı öldürdüm. Yeryüzü kanla gül gibi kızardı. ۞ Siz de gördünüz işte onların hiçbiri karşıma savaşmak için çıkamadı. Hoş, çıksa da ne olacak? ۞ Şuna inan ki, o sırada karşıma bir aslan bile çıksaydı, şu ağır gürzümden kurtulamazdı.

Benim gözümde kaplan da birdir, aslan da, böbür de... Oklarımın ucundaki temrenlerle bulutlardan ateş yağdırırım. ۞ Benim asık suratımı görünce kahramanların zırhları parçalanır. ۞ Yarın büyük bir gündür. Kimin kurt kimin koyun olduğu yarın belli olacak. ۞ Yeryüzünü yaratan eşsiz Tanrı'nın adı üzerine ant içerim ki, kimseyi sağ bırakmayacağım! ۞ Şimdilik gönlümüzden kederi atalım. Hizmetçilere emir ver de içki sofrasını kursunlar!" dedi.

Beri yandan Rüstem de ordusunu gözden geçirdikten sonra Gîv pehlivanla bir konuşma yaptı. ۞ Rüstem savaşta tecrübeli olan Sohrâb'ın nasıl savaştığını sorunca, ۞ Gîv: "Biz şimdiye kadar böyle bir kahraman görmedik. ۞ Köpüre köpüre ordunun

ortasına kadar gelerek, Tûs'la savaşmak istedi. ☙ Tûs bu sırada yerdeydi. Sohrâb'ın bir kurt gibi üzerine saldırdığını görünce hemen atına atladı.

Sohrâb onu atının üzerinde görünce azgın bir aslan gibi kükreyip, ☙ elindeki eğrilmiş gürzü Tûs'un göğsüne öyle bir indirdi ki, şiddetinden başındaki tulga yere düştü. ☙ Tûs'un buna dayanacak gücü kalmayınca, yüz çevirip kaçtı. Daha pek çok pehlivan onunla savaşmak istedi, ama ☙ sen fil gövdeli Rüstem'den başka hiç kimse ona karşı dayanamadı. ☙ Biz âdet üzere orduyu onun eline bırakmadık.

Bizim pehlivanlarımızdan hiçbirisi onun karşısına tek başına çıkamayınca, biz de intikam meydanını ona bıraktık. ☙ Tek başına hiçbir atlı karşısına çıkamayınca, o da ordunun ortasından ayrılıp sağ tarafa doğru yürüdü ☙ ve hızlı koşan atının üzerinden dört bir yana şiddetle saldırdı!" dedi. ☙ Bu anlatılanlara canı sıkılan Rüstem kalkıp padişah Kâvûs'un yanına gitti. ☙ Kâvûs, Rüstem'i görünce hemen ona yanında bir yer gösterdi.

Rüstem, Sohrâb'dan bahsederek, boyunu bosunu anlattı ve: ☙ "Hiç kimse yeni yetme bir çocuktan bu kadar kahramanlık ve aslanlık görmemiştir! ☙ Boyu o kadar uzun ki başı yıldızlara değiyor. Topraksa onun vücudunu taşıyamıyor. ☙ Pazılarıyla kalçaları bir devenin kalçası kadar. Hatta belki daha da kalın! ☙ Onunla kılıç, ok, gürz ve kementle savaştık.

Nihayet kendi kendime: Şimdiye kadar birçok pehlivanı atının üzerinden alıp yerlere yuvarladığımız gibi ☙ hele şunu da bir yuvarlayayım, dedim ve kemerinden tuttuğum gibi adamakıllı sıktım. ☙ Atının eyerinden aşağı almak ve başkalarına yaptığım gibi, onu da yere sermek niyetindeydim. ☙ Fakat nerede? Rüzgârın şiddetiyle bir dağın sallanmasına belki imkân vardır, ama o pehlivanın eyerinin üstünde sallanmasına imkân yoktur. ☙ Elbette vazgeçmeye mecbur kaldım. Az sonra da aysız, karanlık bir gece başladı.

Bunun üzerine birbirimizden ayrıldık ve dövüşmemizi yarına bıraktık. ☙ Yarın elimden geldiği kadar onu yenmeye çalışacağım. Bakalım kim yenecek ve Tanrı'nın iradesi ne şekilde belirecek? ☙ Çünkü kuvvet de zafer de, güneşle ayı yaratan Tanrı'dandır!" dedi. ☙ Padişah Kâvûs da ona şöyle karşılık verdi: "Tanrı kötülük düşünenlerin vücutlarını parça parça edecektir! ☙ Bu akşam başımı secdeye koyup yeryüzünü yaratan Tanrı'nın huzurunda yalvaracağım:

Doğru yoldan sapmış olan o kötü Türke karşı seni üstün getirmesi ☙ ve senin solmuş ümitlerini tazeleyip adını güneşe kadar yükseltmesi için Ona dualar edeceğim!"

dedi. ☙ Bunun üzerine Rüstem: "Padişahımızın büyüklüğü sayesinde, hakkımızda ancak iyilik düşünenlerin dilekleri yerine gelebilir!" dedikten sonra, ☙ ruhu düşünceler ve başı da intikam duygularıyla dolu olarak otağına geri döndü. ☙ Bu sırada Zevâre, Rüstem'in hatırını ve gününün nasıl geçtiğini sordu.

Rüstem ondan önce yiyecek bir şeyler istedi ve o gün başından geçenleri anlatarak biraz içini döktü. ☙ Kardeşine dedi ki: "Uyanık ol, acele etme ve telaşlanma! ☙ Yarın sabah olup da, o savaşmak isteyen Türkün yanına gideceğim zaman, ☙ sen benim ordumu, bayrağımı, tahtımı ve altın işlemeli ayakkabılarımı getir. ☙ Parlak güneş doğarken sen de otağın önünde hazır bulun!

Eğer savaşı kazanırsam, savaş meydanında durup kalacak değilim. ☙ Şayet işler tersine döner de savaşı kaybedersem, ağlayıp sızlama; hatta canını bile sıkma. ☙ O zaman kalkıp da hiç kimse kendini ortaya atmasın. Kaybedersem savaşmayı aklınızdan bile geçirmeyin; ☙ birer birer Zâbilistan'ın yolunu tutup Destan'ın yanına gidin. ☙ Anamı da teselli et ve Tanrı'nın alnıma böyle yazdığını söyle.

Benim ağzımdan ona: Gönlünü bana bağlama, tutup da ölümüme hiç üzüleyim deme. ☙ Yeryüzünde hiç kimse ebedi değildir. Benim için artık felekten şikâyetçi olmanın anlamı yok! ☙ Bir zamanlar benim de pençemde nice dev, aslan, kaplan ve deniz canavarı ezilip yok oldu. ☙ Nice kale ve burcu yerle bir ettim; hiç kimse bileğimi büküp de beni alt edememişti. ☙ Fakat atının üzengisine basıp da atına oturan her savaşçı, er geç ölümün kapısını çalar.

Bin yıldan fazla da yaşasa onun yolu da, varacağı yer de budur! ☙ O yüce padişah Cemşîd'i ve Devbağlayan Tehmûrs'u hatırla. ☙ Yeryüzünde onlardan daha büyük padişah yokken, nihayetinde onlar da tanrılarına kavuştular. ☙ Yeryüzü onlara bile kalmadığına göre, benim de aynı yoldan geçmem gerek, ☙ diyerek anamı avuttuktan sonra Destan'a: Yeryüzü padişahından yüz çevirme!

Savaşmak istediği zaman ona yardımda kusur etme; o nasıl ister ve buyurursa, öyle davran! ☙ Genç ihtiyar hepimiz ölmek için yaratılmışız. Yeryüzünde ebedi olarak kim kalmış ki? de."

RÜSTEM İLE SOHRÂB'IN İKİNCİ KEZ SAVAŞMASI VE SOHRÂB'IN RÜSTEM'İ YERE VURMASI

Parlak güneş başını gösterince, kara kargaya benzeyen gece de kanatlarını indirdi. ☙ Bunun üzerine Rüstem de kalkıp böbür derisinden yapılmış zırhını giyip, azgın

bir ejderhaya benzeyen atına bindi. ☙ İki ordu arasında iki fersahlık mesafe vardı ve kimse ortaya çıkmaya cesaret edemiyordu.

Rüstem başına demirden tulgasını geçirerek savaş meydanına yürüdü. ☙ Yeryüzünde bütün ıstıraplar aza kanaat etmemekten gelir. Tanrı hepimizi hırstan korusun! ☙ Beri yanda Sohrâb da adamlarıyla birlikte bir içki meclisi kurmuş, şarap içiyor ve rûd çalan kadınları dinliyordu. ☙ Hûmân'a dedi ki: "Benimle savaşan o aslan gibi pehlivanın ☙ Boyu benim boyumdan kısa olmadığı gibi, savaşırken de yüreğime hiç korku düşmüyor.

Göğsü, omuzları ve kolları tıpkı benimkilere benziyor. Sanki birisi tutmuş da bizi böyle bir hizaya getirmiş. ☙ Ayaklarına ve dizlerine bakınca içimde ona karşı bir yakınlık uyanıyor da, yüzümü bir utanma kaplıyor. ☙ Anamın anlattığı bütün alametleri bu adamda görüyorum; yüreğim de işte bunun için titriyor. ☙ Öyle sanıyorum ki o Rüstem'dir. Çünkü o da Rüstem gibi yeryüzünde eşi bulunmaz bir pehlivan. ☙ Babamla savaşmak istemiyorum!"

Bunun üzerine Hûmân: "Rüstem savaşmak için benim karşıma kaç defa çıktı. ☙ Sen o komutanın ağır gürzüyle Mâzenderân'da neler yaptığını hiç duymadın mı? Bu at da tıpkı onun Rahş'ına benziyor, ama ayaklarını onun kadar kuvvetli basamıyor ve toprakta onun gibi izler bırakmıyor!" dedi. ☙ Sabahleyin güneş doğarken savaş erleri de uykudan uyandılar. ☙ Sohrâb da yüreği henüz eğlenme arzuları, fakat başı da savaş duygularıyla dolu olarak savaş elbiselerini giydi. ☙ Elinde öküz kafası biçiminde gürzüyle ve hiddetten köpüre köpüre savaş meydanına gelince

Gülümsemeye başladı ve Rüstem'in hatırını sordu. Geceyi birlikte geçirdiği bir dostuymuş gibi ona samimi davrandı: ☙ "Geceni nasıl geçirdin? İyi uyuyabildin mi? Sabahleyin nasıl kalktın? Neden savaş düşüncesini yeniden kafana koydun? ☙ Şu intikam alıcı kılıçla okunu bırak, bütün şu savaş aletlerini yere vur da, ☙ gel seninle atlarımızdan inip oturalım; kin ve düşmanlıkla asılan yüzlerimizi şarapla dinçleştirip neşelendirelim. ☙ Yeryüzünün sahibi olan Tanrı'nın katında seninle sözleşelim; yaptıklarımızdan pişman olarak bir daha birbirimizle savaşmaya tövbe edelim.

Benimle savaşmaya bir başkası gelinceye kadar sen şurada benimle otur da meclisimiz şenlensin! ☙ Seni görünce yüreğime sevgi doluyor ve yüzümü bir utanma kaplıyor. ☙ Soyun sopun içinde hangi pehlivanlar var? Bana aslını, neslini anlatıver! ☙ Savaşta karşıma çıktıktan sonra artık benden adını saklaman doğru olur mu? ☙ Yoksa sen pehlivan Sâm oğlu Destan'ın oğlu musun? Zâbilli ünlü Rüstem sen misin?" diye sordu.

Rüstem, Sohrâb'a şöyle karşılık verdi: "Ey ün peşinde koşan pehlivan! Tutup da seninle böyle şeylerden konuşmayalım. ۞ Dün savaşmak için sözleşmiştik. Ben böyle hilelere gelmem; boş yere kendini yorma. ۞ Sen gençsen ben de çocuk değilim ya... Savaşmak için kemerimi belime bağlayıp hazırlanmışım. ۞ Biz şimdi şurada bir savaşalım da, Tanrı nasıl buyurursa yine öyle olur. ۞ Ben bu dünyanın acısını tatlısını tatmış; böyle hilelere kanmayacak bir adamım."

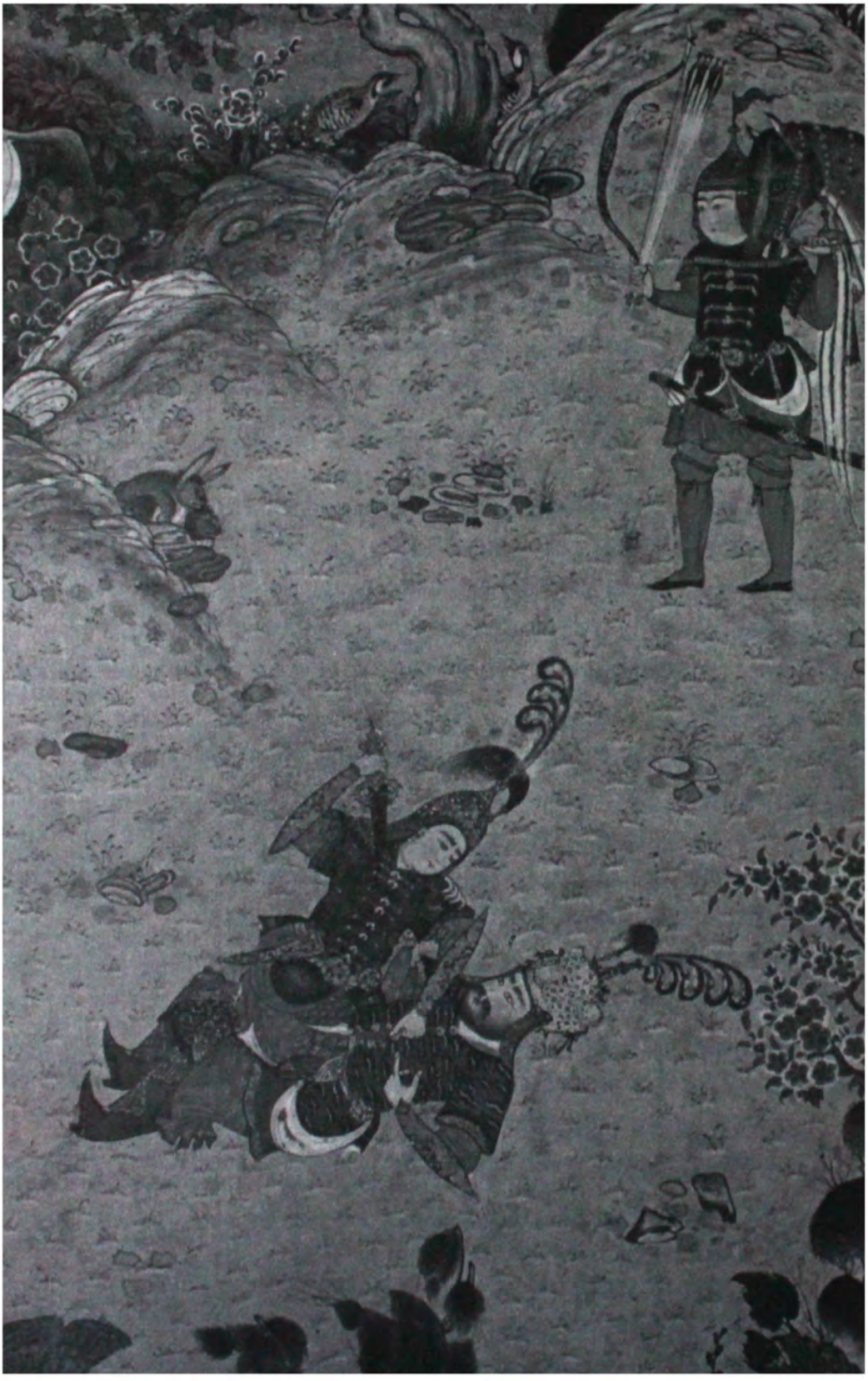
Bunun üzerine Sohrâb: "Ey ihtiyar! Gel de beni bir dinle: ۞ Ben ruhunun vakti gelince ve döşeğinde rahat rahat yatarken bedeninden ayrılmasını istiyorum. ۞ Fakat canının benim elimde çıkması mukadderse, Tanrı'nın izniyle ben bu işi de başarırım!" dedi. ۞ Her ikisi de atlarından indiler ve kurumlana kurumlana yürüyüp, ۞ Savaş atlarını birer kayaya bağladılar ve üzüntülü üzüntülü savaşacakları yere gittiler.

İki aslan yine birbirlerine girişerek vücutlarından ter ve kan döktüler. ۞ Sohrâb köpürmüş bir aslan gibi yerinden fırlayıp, sarhoş bir fil gibi ۞ Rüstem'in kemerinden öyle bir kavradı ki, gören vücudunun parçalanıp derisinin yırtıldığını sanırdı. ۞ Arkasından da öfkeyle bir nara atarak o aslan Rüstem'i bir vuruşta yere serdi. ۞ Derken yine sarhoş bir fil gibi, bir hamle daha yaparak onu yerden kaldırdı ve tekrar yere vurdu.

Sonra bir yabaneşeğine saldırıp pençelerinin arasına alan bir aslan gibi, ۞ ağzı yüzü toz toprak içinde kalmış fil gövdeli Rüstem'in üzerine oturdu ۞ ve su renginde bir hançer çıkartarak kafasını gövdesinden ayırmak istedi. ۞ Bunu gören Rüstem kendi kendine: Artık bu sırrı açmak gerek ۞ deyip Sohrâb'a: "Ey aslanları yakalayan, kement atmakta, kılıç ve gürz kullanmakta usta pehlivan!

Bizim âdetimiz, bizim tuttuğumuz yolun usulü, senin şimdi yapmak istediğinden çok başkadır. ۞ Şöyle ki: Bir kimse savaşırken büyük bir pehlivanın başını topraklara serip de ۞ sırtını yere getirdiği zaman, ne kadar düşman olursa olsun, birincisinde kafasını kesmez. ۞ Onu ikinci kez yere serebilirse o zaman hem aslan unvanını alır hem de düşmanının başını gövdesinden ayırma hakkını kazanır. Bizde âdet böyledir!" dedi ۞ ve Böylelikle o erkek ejderhanın pençesinden yakasını kurtarabildi.

O delikanlı ihtiyar Rüstem'in bu sözlerine kulak verdi. Rüstem'in cesareti, ecelinin gelmemiş olması ve içindeki erkeklik bir araya gelince, Rüstem'i öldürmeye kıyamadı. ۞ Onu orada bırakarak ceylanların dolaştığı bir ovaya gitti ۞ ve avlanmakla vakit geçirdi. Bu ona savaştığı adamı unutturdu. ۞ Aradan epey bir zaman geçtikten

sonra Hûmân tozu dumana katarak Sohrâb'ın yanına geldi ve yaptıkları savaş hakkında bazı sorular sordu. ☙ Sohrâb da ona, Rüstem'in bulunduğu yeri ve kendisine söylediklerini anlatınca,

Hûmân: "Ey delikanlı! Yazıklar olsun sana! Sen anlaşılan canından usanmışsın. ☙ Yazık senin şu boyuna bosuna, şu göğsüne, şu dizlerine ve ayaklarına! ☙ Tuzağına düşen bir aslanı kaçırmakla çok saçma bir iş yapmışsın. ☙ Bu işin sonucundan kendini koru. Bak, bu yaptığın savaşta senin başına ne işler açacak! ☙ Padişahın biri: Küçük de olsa düşmanını hor görme! Demiştir" dedi.

Bunun üzerine Sohrâb büyük bir ümitsizliğe düştü; olanlara hem üzüldü hem de şaşırdı. ☙ Fakat Hûmân'a da şöyle dedi: "Sen böyle düşünceleri de, üzüntüleri de yüreğinden kaldır at! ☙ O yarın gelip de benimle savaştığı zaman boynunda tutsaklık halkasını göreceksin!" ☙ Ona böyle söyledi, ama yüreği yaptığı işin üzüntüsü ve öfkesiyle dolu olarak ordugâha döndü. ☙ Beri yanda Rüstem ise Sohrâb'la savaşmaktan kurtulduktan sonra bir dağ gibi yeniden kuvvetlendi.

Bedenden çıkan ruhun tekrar bedene dönmesi gibi salına salına bir suyun yanına gidip ☙ biraz su içti, başını ve vücudunu yıkayıp Tanrı'ya yalvardı. ☙ Ondan zafer ve başarı diledi. Çünkü güneşin ve ayın başına neler getireceğini; ☙ şu dönen feleğin günün birinde başından külahını alıp almayacağını bilmiyordu. ☙ İşittiğime göre, Tanrı bu duasını duyarak Rüstem'e öyle bir güç verdi ki,

Yürürken üzerine bastığı taşların içine gömülmeye başladı. ☙ Bu güç onu rahatsız edecek bir hale gelip de yolda yürütmeyecek, dilediği gibi hareket etmesini engelleyecek bir düzeye ulaşınca, ☙ Rüstem gücünü biraz azaltması, birazını geriye alması için yeniden Tanrı'ya yalvarmaya mecbur kaldı. ☙ Bunun üzerine Tanrı da o dağ gövdeli pehlivanın dileğini yerine getirdi, ama ☙ Sohrâb'la savaşacağını hatırlayınca korkudan yüreği titremeye başladı.

Bu sefer de Tanrı'ya: "Ey Tanrım! Sen bana bu işte yardımcı ol, beni koru! ☙ İlk verdiğin kuvveti bana geri ver, ey temiz Tanrı!" diye yalvardı. ☙ Tanrı da ona kuvvetini geri vererek dileğini yerine getirdi. ☙ Rüstem su içip dua ettikten sonra, yüzü sararmış ve yüreği kaygıyla dolu olarak tekrar savaş meydanına vardı. ☙ Sohrâb da oradaydı. Kolunda kemendi ve elinde yayıyla sarhoş bir fil gibi sağa sola koşuyor,

Bağırıp çağırıyor, aslanların kükremesi gibi naralar atıyor; atı da sıçrayıp zıplayarak yeryüzünü birbirine katıyordu. ☙ Onu bu halde gören Rüstem şaşırıp kaldı ve şaş-

kın şaşkın baktı. ☙ Çok üzüntülüydü. Ne yapacağını şaşırmış bir halde, onunla girişeceği savaşın başını sonunu düşünmeye başladı. ☙ Meydana ulaşıp da onu gören Sohrâb'ın yüreği gençlik hevesiyle kabardı. ☙ Rüstem'e yaklaşıp onu şöyle bir süzdükten sonra:

"Ey benim gibi bir aslanın pençesinden kurtulan! Elimden kurtulduktan sonra tekrar karşıma çıkmaya nasıl cesaret ettin? ☙ Söyle, neden geldin? Yolunu şaşırmış olmalısın!" dedi.

RÜSTEM İLE SOHRÂB'IN ÜÇÜNCÜ KEZ SAVAŞMASI VE SOHRÂB'IN ÖLMESİ

Rüstem'le Sohrâb atlarını bir kez daha sımsıkı bağlayınca, her ikisinin de felaketlerini isteyen talihleri onlardan yüz çevirmiş oldu. ☙ Savaşa başlar başlamaz birbirlerinin kemerlerine yapıştılar. ☙ Bileği güçlü olan Sohrâb hiç yerinden kıpırdamıyor ve öylesine dayanıyordu ki, bunu gören feleğin ona arka çıktığını sanırdı.

Bunun üzerine Rüstem o kaplan pençeli pehlivanın başından ve kolundan yakalayarak, ☙ o cesur delikanlının sırtını iki büklüm etti. Herhalde eceli gelmiş olacak ki, Sohrâb'ın da vücudunda bir damla bile kuvvet kalmamıştı. ☙ Rüstem onu havaya kaldırıp bir aslan gibi yere çarptı ve yerde kalmayıp kalkacağını bildiği için de, ☙ hemen kılıcını çekerek o uyanık yürekli oğlunun göğsünü yardı. ☙ Sen ne zaman kana susasan ve o su rengindeki hançerini kana bulamak istesen, zaman da senin kanına susar ve vücudunun her kılı bir hançer kesilir.

Sohrâb yerde bir kere kıvrandıktan sonra ta içinden bir ah çekti. Yeryüzünden el çekmek üzereyken Rüstem'e: ☙ "Ah," dedi, "bu felaket bana senden değil yine benden geldi. Yalnız hayatımın anahtarını zaman tutmuş senin eline vermiş. ☙ Bu senin suçun değil. Beni tutup da senin önüne getiren, ölümüme sebep olan hep şu kambur felektir! ☙ Şu genç vücudum böyle topraklara serildiği için akranlarım benimle dalga geçecek. ☙ Anam bana babamın alametlerini anlatmıştı. Ömrüm onun sevgisinin hasretiyle sona erdi.

Yüzünü görebilmek için onu çok aradım ve işte bu istekle canımı verdim. ☙ Yazık ki bütün emeklerim boşa gitti, babamın yüzünü bir kerecik olsun göremedim. ☙ Şimdi sen denizlerde balık, karanlıklar içinde gece, ☙ Göklerde yıldız olsan, güneşi tutup bir tarafa fırlatarak yeryüzünü karanlıklara boğsan bile ☙ babam yastığımın böyle

bir kerpiç parçası olduğunu duyduğunda seni saklandığın yerden çıkaracak ve intikamımı alacaktır!

Benim bu halimi gören şu ünlü pehlivanlardan biri, bu haberi ne yapıp yapıp Rüstem'e ulaştıracak, ☙ ona: Sohrâb öldürülerek cesedi hor bir durumda yerlere atıldı ve ölürken hep seni aradı! Diyecektir." ☙ Bu sözleri duyan Rüstem iyice sersemleşti, dünya gözüne zindan kesildi. ☙ Dermanı kesilip kendini kaybetti, bayılıp yere yığıldı. ☙ Bir süre sonra kendine gelince de ağlayıp sızlanmaya başladı.

Sohrâb'a: "Sen," dedi, "pehlivanlar içinde adı batasıca Rüstem'in hangi alametlerini biliyorsun? ☙ O adı batasıca, Sâm'ın oğlunun ölümüne matem tutasıca Rüstem benim!" ☙ Kanı başına sıçramıştı; durmadan ağlayıp inliyor, saçını başını yoluyordu. ☙ Sohrâb onun bu halini görünce yere düştü. Aklı başından giderek: ☙ "Eğer sen gerçekten Rüstem'sen, bil ki beni sırf inatçılığından öldürüyorsun.

Barışmak için sana o kadar yol gösterdiğim halde babalık şefkatinin bir zerresi bile harekete geçmedi. ☙ Şimdi sırtımı çöz de şu parlak vücudumu bir kere de çıplak gör. ☙ Anam, kapımın önünde savaş davulları çalınmaya başladığı zaman, yanakları kanlı yaşlarla dolu olarak yanıma gelmişti. ☙ Savaşa gidiyorum diye yüreği parçalanıyordu. Koluma işte şu mühreyi bağlayarak: ☙ Bu sana babandan yadigârdır. Bunu sakla; zamanı gelince işine yarar, demişti.

Evet, işe yaradı, ama iş işten geçtikten, savaş bittikten ve oğul babasının elinde canını teslim etmeye başladıktan sonra," dedi. ☙ Rüstem onun elbisesini açıp da kolundaki bağı görünce kendi elbiselerini, göğsünü, bağrını parçaladı ve: ☙ "Ey saygıya değer cesur oğul! Benim elimde ölen sen misin?" diye inledi. ☙ Gözlerinden kanlı yaşlar akıttı. Başı toz toprak ve yüzü yaş içinde, saçını başını yoldu. ☙ Onun bu halini gören Sohrâb: "Ağlamanın anlamı yok artık. Olan olmuş, iş işten geçmiştir.

Kendini böyle üzüp öldürmenin faydası ne? Bunun böyle olması mukaddermiş ki, oldu," diye onu teselli etti. ☙ Bu sırada güneş batıp ortalık kararadı. Rüstem savaş meydanından dönmeyince ☙ askerleri onu merak ettiler. Yirmi kadar aklı başında savaşçı olup biteni anlayabilmek için savaş meydanına geldi. ☙ Meydanda toz toprak içinde ve ayakta iki atın durduğunu gördülerse de, Rüstem gözlerine çarpmadı. ☙ Fil gövdeli Rüstem'i atının üzerinde göremeyince, Rüstem'in öldürüldüğünü sanan o ünlü pehlivanların başları döndü ve

Hemen padişah Kâvûs'a koşarak, büyüklük tahtının artık Rüstem'den boşaldığını bildirdiler. ☙ Bu haber yayılınca orduda bir kıyamettir koptu ve yeryüzünü büyük bir gürültü kapladı. ☙ Kâvûs hemen boruların ve davulların çalınmasını emretti. Ko-

mutan Tûs da yanına geldi. ☙ Padişah erlerine seslenerek: "Hemen savaş meydanına, hızlı giden bir deveyle bir adam gönderin. ☙ Bu adam gidip baksın da Sohrâb'a ne olmuş, bize bildirsin. Eğer o Rüstem'i yendiyse, İran için ağlamak gerek.

Rüstem öldükten sonra İran'dan Sohrâb'ın karşısına kim çıkabilir ve kim ona saldırabilir? ☙ Onun üzerine ancak toplu olarak yürünebilir. Yoksa onunla teke tek savaşılamaz!" dedi. ☙ Savaş yerini dolduran pehlivanlar arasında böyle bir kaynaşma olduğu sırada Sohrâb fil gövdeli Rüstem'e: ☙ "Mademki hayatım sona eriyor, artık Türklerin de durumu değişmiş sayılır. ☙ Bari bana bundan sonra merhamet et, bir çaresini bul da, padişah bütün ordusuyla birlikte Tûranlıların üzerine yürümesin;

Çünkü onlar benim gibi bir savaşçıya güvenerek İran ülkesine saldırdılar. ☙ Ben onlara nice günler zaferi müjdeledim ve çeşit çeşit ümitler beslettim. ☙ Ey ünlü pehlivan! Hayatımın böyle babamın ellerinde heder olup gideceğini nereden bilirdim ki? ☙ Elinden geleni yap da, onlar tuttukları bu yolda daha çok zahmet çekmesinler, onlara acımaktan geri durma. ☙ Bu kalede de cesur bir pehlivan tutsaktır ve benim tarafımdan bağlatılıp hapse atılmıştır.

Senin hayalin gözlerimin önünden bir türlü gitmediği için alametlerini ona çok sormuştum. ☙ Fakat bana senin hakkında hep uydurma şeyler anlattı. Böylelikle elimden sıyrılmaya çalıştı. ☙ Ben onun söylediklerivle ümitsizliğe düştüm ve aydın günlerim karardı. ☙ Fakat onun da canına bir zarar gelmesini istemem; sen araştır da onun kim olduğunu anlayıver artık. ☙ Anamın söylediği bütün alametleri sende gördüğüm halde nedense bir türlü gözlerime inanamadım.

Demek ki benim o kötü yıldızım alnıma babamın eliyle ölmemi yazmış. ☙ Şu yeryüzüne bir şimşek gibi gelip, bir yel gibi gidiyorum. Belki seninle cennette ve mutlu olarak tekrar karşılaşırız. ☙ Artık şu yeryüzünün felaketlerinden ve eziyetlerinden kurtuluyorum. Yüreğim kanlı ve gözlerim yaşlı olarak şimdi son nefeslerimi alıyorum" dedi. ☙ Bu sözleri üzerine Rüstem yüreği kanlı ve dudakları ahlarla dolu olarak kalkıp Rahş'ına bindi ☙ ve yerinden toz gibi fırlayarak, yaptığı işten ötürü yüreği acılar ve kederler içinde, ağlaya sızlaya otağına döndü.

Onun yüzünü gören İranlılar başlarını yere koyup, ☙ savaş meydanından sağ salim döndüğü için Tanrı'ya şükrettiler. ☙ Fakat Rüstem'i yüzü gözü toz toprak içinde, elbisesi parçalanmış ve göğsü yara bere içinde görmek de onları şaşırttı. ☙ Neden bu hale geldiğini sordular. ☙ O da başından geçen o garip olayı, oğlunu nasıl öldürdüğünü anlattı.

Bunun üzerine onlar da Rüstem'le birlikte ağlamaya başladılar; Rüstem'in aklı büsbütün başından gitti. ☙ Yanında bulunan büyüklere: "Ben bugün kendimde değilim. Yüreğimi de, vücudumu da hissedemiyorum. ☙ Artık Tûranlılarla savaşmak için adam aramaya kalkışmayın. Benim bugün yaptığım kötülük yeter!" dedi. ☙ Bu sırada Zevâre elbisesi paramparça olmuş ve bitkin düşmüş bir halde Rüstem'in yanına geldi. ☙ Rüstem kardeşini görünce, öldürdüğü oğlunun neler söylediğini anlattı ve:

"Yaptıklarımdan dolayı çok pişmanım. Bunun cezasını çok çekeceğim. ☙ Bu ihtiyar yaşımda tuttum oğlumu öldürdüm; o ünlü pehlivanın vücudunu yeryüzünden kaldırdım. ☙ Öyle bir gencin ciğerlerini parçaladım ki, dünya onun için kıyamete kadar ağlayacak!" dedikten sonra ☙ Hûmân'a da: "Artık savaşa son ver! Bundan böyle intikam kılıcı kınında kalmalıdır. ☙ Bundan böyle ordunun komutanı sensin; onu iyi koru ve gafil olma.

Artık seninle savaşacak vaktim yok, sana söyleyecek fazla sözüm de yok. ☙ Çünkü sen sırf kötülük olsun diye gerçeği Sohrâb'dan sakladın ve canıma ateş salarak gözlerimden yaşlar akıttın!" diye haber yolladı. ☙ Bu haberi götürmesi için Zevâre'ye: "Sen dön de suyun kenarına, Hûmân'ın yanına git ve kimseyi acele etmesi için zorlama!" diye emir verince, ☙ Zevâre hemen yola çıkıp Rüstem'in bu sözlerini Hûmân'a bildirdi. ☙ Sohrâb'ın savaş sırasında akıl hocalığını yapan Hûmân ise Rüstem'e verdiği karşılıkta:

"Rüstem'in kim olduğunu Sohrâb'a söylemeyen, kavgacı ve kötü niyetli Hecîr'dir. ☙ Sohrâb babasının alametlerini sorduğu halde o bir türlü söylemedi. ☙ Bu felaket başımıza hep onun yüzünden geldi. Şimdi bize düşen onun kafasını kesmektir!" dedi. ☙ Zevâre fil gövdeli Rüstem'in yanına gelip Hûmân'ın sözlerini, onun huzurunda geçen konuşmaları ☙ ve kötü niyetli Hecîr yüzünden Sohrâb'ın hayatının nasıl sona erdiğini anlattı.

Rüstem onun bu sözlerine hem şaşırdı hem de dünya gözüne zindan kesildi. ☙ O intikam meydanından kalkıp Hecîr'in yanına geldi ve yakasından tuttuğu gibi onu yere çarptı. ☙ Sonra belindeki su renkli hançeri çıkarıp kafasını gövdesinden ayırmak istedi. ☙ Fakat yanındaki büyükler hemen koşup ondan kusurunu bağışlamasını dilediler ve Hecîr'i ölümden kurtardılar. ☙ Bunun üzerine Rüstem tekrar yaralı ve genç oğlunun yanına döndü.

Tûs, Gûderz ve Gostehem gibi büyükler de onunla birlikte gittiler. ☙ Ordunun bütün büyükleri Sohrâb için: "Tanrı sana bu derdin dermanını versin, ıstırabında kolaylık

göstersin!" diye dua ettiler. ☙ Derken Rüstem bir hançer kaparak kendi kafasını kesip yerlere yuvarlamaya davrandıysa da, ☙ yanındaki büyüklerin hepsi birden üstüne atılıp, kirpiklerinden yüreklerinin kanını akıttılar. ☙ Gûderz: "Bundan sonra yeryüzünden göklere dumanlar bile kaldırsan, faydası ne?

Nefsine yüz bin çeşit kötülük de yapsan, şu akıllı gencin acısını dindirebilir misin ki? ☙ Eğer daha yaşamaktan nasibi varsa, korkma, ona hiçbir şey olmaz, onunla birlikte sen de yaşarsın. ☙ Fakat dünyadan nasibi kesilmişse ne yapılabilir? Düşün bir kere, kim yeryüzünde ebedi olarak kalmış? ☙ Biz insanlar başımıza taç da giysek, tulga da giysek, sonuçta hepimiz ölümün avıyız! ☙ Ondan sonra ne yaparlar bilmem, ama vakti gelince insanı alıp buradan götürdüklerini bilirim.

Ey pehlivan! Kedersiz ve acısız olan var mı? İnsan ağlayacaksa kendisi için ağlamalı. ☙ Yürüdüğümüz ömür yolu ister uzun olsun, ister kısa, ölüm bize yetişti miydi, darmadağın oluveririz!" dedi.

RÜSTEM'İN KÂVÛS'TAN İLAÇ İSTEMESİ

Bunun üzerine Rüstem, Gûderz'e: "Ey aydın canlı ve ünlü pehlivan! ☙ Kâvûs'a git ve olup biteni ona anlat. ☙ Hançerimle cesur oğlumu nasıl parçaladığımı söyle. Rüstem'in canı çıksın, yeryüzünde daha fazla yaşayamasın!

Dedikten sonra benim ağzımdan ona: Senin için yaptıklarımı hatırla da, sen de bir kere olsun benim derdime derman bulmaya çalış. ☙ Hazinende duran ve yaralıları iyi eden o ilaçtan, ☙ bir şarap kadehine azıcık koyup bana gönderiver; çabuk olursan iyi olur. ☙ Belki Sohrâb böylece kurtulur da, o da benim gibi senin tahtının önünde duran bir kul olur! Diye söyle" dedi. ☙ Gûderz bir yel gibi gidip bunları Kâvûs'a anlattı.

Kâvûs onun söylediklerini dinledikten sonra: "Benim fil gövdeli Rüstem kadar sevip beğendiğim başka kimse var mı? ☙ Ben ona bir kötülük gelsin istemem. O benim nazarımda herkesten çok sevgisi ve itibarı olandır! ☙ Fakat şimdi ben tutar da ona ilaç gönderirsem ve bu ilaçla Sohrâb iyileşip de ☙ Rüstem'le birleşirse, ne sen kalırsın ne de ben! İkimizi de yok ederler. ☙ Rüstem bir kere bize kötülük yapmaya karar verirse ona nasıl engel olabiliriz?

Sen onun: Kâvûs da kim oluyormuş? Padişah o ise Tûs neci oluyor? ☙ Sohrâb'ın ise: İranlılardan binlerce insanın kafasını keseceğim; Kâvûs'u da darağacına astıra-

cağım! ☙ dediğini duymadın mı? Sen de dünya görmüş büyük bir adam değil misin? ☙ Sohrâb o azametli kolları, omuzları, pazıları ve göğsüyle şu geniş yeryüzüne nasıl sığabilir? ☙ Sonra benim tahtımın karşısına nasıl çıkar ve nasıl bir köle olarak hüma gibi uğurlu gölgemin altına girebilir?

Rüstem beni ordumun önünde küçük düşürerek şerefimi mahvetti. ☙ Eğer bir de onun oğlu iyileşecek olursa, yeryüzünde bana topraktan başka bir şey kalır mı? ☙ O yaşayacak olursa, küçük büyük herkes onun elinden yaka silker. ☙ Tedbirsizliği yüzünden düşmanını besleyen ve koruyan bir kimse yeryüzünde kötü bir addan başka bir şey bırakmaz!" dedi. ☙ Gûderz, Kâvûs'un sözlerini dinledikten sonra hemen yola çıkıp duman gibi hızla Rüstem'in yanına gitti ve:

"Padişah acı yemişli ebucehilkarpuzu gibidir. ☙ Bunun içindir ki, yeryüzünde hiç dostu yoktur ve hiç kimsenin derdine derman olmak istemez! ☙ Senin bizzat yanına giderek onun kararmış ruhunu aydınlatman gerek," dedi.

RÜSTEM'İN SOHRÂB'A AĞLAMASI

Bunun üzerine Rüstem uşağına süslü ve nakışlı bir yaygı getirmesini buyurdu. ☙ Sohrâb'ı o altın işlemeli yaygının üzerine yatırıp uyuttu ve kendisi de padişahın yanına gitmek istedi.

Fakat o fil gövdeli Rüstem henüz yola çıkmıştı ki, arkasından biri yetişerek ☙ Sohrâb'ın bu geniş yeryüzünden göçüp gittiğini bildirdi: "Sohrâb artık senden köşk değil, tabut istiyor," dedi. ☙ Bu haberi alan baba yerinden sıçrayıp derin bir ah çekti ve kirpiklerini birbiri üzerine örttü. ☙ Hemen atından inip külahını yerlere fırlattı; başına topraklar saçtı. ☙ Ordunun bütün büyükleri de onunla birlikte ağladı, feryat etti.

Derken Rüstem büsbütün coşup söylenmeye başladı: "Ey akranları arasında benzeri olmayan! Ey büyük pehlivanların soyundan gelen delikanlı! ☙ Güneş de, ay da, tulga da, taht ve külah da senin bir eşini daha göremez. ☙ Benim başıma gelen şu olay acaba başka birisinin daha başına gelmiş midir? Şu ihtiyar halimle bir de evlat katili oldum. ☙ Sohrâb babadan yana Binici Sâm'ın soyundan olduğu gibi, anadan yana da tanınmış bir ailedendi. ☙ Yeryüzünde bana benzer bir pehlivan olmadığı halde onun yanında bir çocuk gibi kalıyordum.

Ah benim şu ellerimi kesseler layıktır! Bundan sonra benim yerim de kara topraklar

olsun! ۞ Anasına bunu duyunca ben ne söyleyeceğim? Bu haber için ona nasıl adam gönderebilirim? ۞ Onu suçsuz yere öldürüp ömrünün aydın günlerini gözlerine zindan ettiğimi ona nasıl anlatırım? ۞ Hangi baba böyle bir iş yapmıştır? Benim şimdi böyle ah etmeye hakkım yok mu? ۞ Dünyada hangi baba böyle cesur, genç ve akıllı oğlunu öldürmüştür?

Anasının babası olan değerli pehlivan o temiz ve genç kızına ne söyleyecek? ۞ Sâm'ın soyuna herkes lanet edecek; bana şefkatsiz ve dinsiz diyecekler. ۞ Kim derdi ki o çocuk daha bu yaşında bu kadar büyüyüp bir servi gibi serpilecek de, ۞ böyle planlar kurarak benimle savaşmaya gelecek ve aydın günlerimi gözüme zindan edecek?" ۞ Daha sonra padişahlara yaraşır şekilde dokunmuş bir kumaş örtü getirmelerini buyurdu; örtüyü getirip o genç oğulun üzerine örttüler.

Hep taht ve saltanat peşinde koştuğu halde sonunda yeri dar bir tabut oldu. ۞ Tabutu ovadan kaldırıp kendi otağının önüne getirince, ۞ ordusundaki askerler onun otağını yakıp başlarına topraklar saçtılar. ۞ Otağından başka rengârenk elbiselerini ve kaplan derisiyle kaplı tahtını da yaktılar. ۞ Yeryüzüne sahip olan Rüstem durmadan ağlayıp sızlıyordu:

"Ey oğul! Yeryüzü savaşta senin kadar yiğitlik ve cesaret gösteren bir biniciyi ve pehlivanı bir daha göremez! ۞ Senin o aklına, fikrine, mertliğine, yanaklarına ve boyuna bosuna yazık oldu. ۞ Evet, yazık! Yazık ki insanın canını yerinden söküp atan bu acı, bu hasret de bize kaldı! Anandan uzaklarda ve babanın eliyle ciğerin deşilerek yerlere böylece seriliverdin!" diye feryat ediyordu. ۞ Bunları söylerken gözlerinden kanlı yaşlar boşalıyor, elleriyle toprakları söküyor, üzerindeki elbiseleri parçalıyor ve bu sefer de: ۞ "Aman yarabbi! Zâl-i Zer ve erdemli Rûdâbe de: Rüstem intikam alıcı elini kendi oğluna nasıl uzattı? Onun ciğerini kendi hançeriyle nasıl parçalayabildi?

Diye bana sövecekler. Ben onlardan nasıl özür dilerim? Ne söylerim de onların gönüllerini alabilirim? ۞ Bütün kahramanlar ve pehlivanlar yiğitliğin bahçesinde uzanan böyle boylu boslu bir serviyi devirdiğim için kim bilir hakkımda neler söyleyecekler?" diye dertleniyordu. ۞ Kâvûs ve diğer pehlivanlar yolun üzerinde Rüstem'le birlikte oturdular. ۞ Hepsinin gönlü avutucu sözlerle doluydu, ama Rüstem'in kederi bunların söylenmesine engel oluyordu. ۞ Şu yüce feleğin işi hep böyledir. Onun bir elinde padişahlık kemeri varsa, öteki elinde de kement vardır.

Bir kimse sevinçli sevinçli tahtına oturup da padişahlık tacını başına koyduğu vakit

o kement hemen bu tacı kapıverir. ☙ Mademki öteki âlemin yolcularına katılmak ve günün birinde buradan gitmek muhakkaktır; o halde bu dünyaya neden bağlanmalı? ☙ Yaşama arzusu istediği kadar güçlü olsun, sonunda toprak olmak vardır. ☙ Felek bunu niçin böyle yaptığını bilir mi, bilmez mi o ayrı, ama ☙ yeryüzündeki hiç kimsenin bunun sebebini bilmediği muhakkaktır. Bu işin niçin ve nasıl olduğunu hiç kimse bilemez.

Bunun için ölenin arkasından ağlanmamalı. Nasılsa ölümün sonunda ne olduğunu bilmiyoruz. ☙ Sohrâb'ın ölüm haberini duyan Kâvûs ordusuyla birlikte Rüstem'in yanına gelerek: ☙ "Felek döndüğü sürece, Elburz dağından tut da kamış yaprağına kadar ☙ her şeyi yokluğa doğru sürükler. Bunun içindir ki, bu dünya gönül bağlamaya gelmez. ☙ Yalnız ne olur, bunlardan kimini er, kimini de geç götürür. İşte o kadar. Fakat hepsinin ölümün uğrağından geçmeleri kesindir.

Sen akıllı kimselerin öğütlerine kulak ver de, bunun için daha fazla üzülme. ☙ Sen gökleri yerle bir edip bütün yeryüzünü ateşe versen de, ☙ bu dünyadan gideni bir daha geri getiremezsin; onun ruhunun artık öteki dünyaya yerleştiğine inanmalı...☙ Kader onun o kocaman ellerini, güçlü kuvvetli kollarını, omuzlarını ve göğsünü daha uzaktan gördüğü vakit, ☙ elinde eriyip yok olması için senin tarafına doğru sürüverdi.

Kadere ne yapabilirsin ve bu işe ne çare bulabilirsin ki? Sen bu ölünün ardından daha ne kadar böyle ağlayacaksın?" dedi. ☙ Rüstem de: "Evet, işte Sohrâb ölüp gitti. Şu geniş savaş ovasında kala kala bir Hûmân kaldı. ☙ Yanında da Tûranlı ve Çinli birkaç kahraman var. Sen sakın onlara da düşmanlık besleme. ☙ Zevâre Tanrı'nın yardımı ve padişahın buyruğuyla onları alıp götürür," dedi. ☙ Bunun üzerine padişah: "Ey ünlü kahraman! Senin başına bu felaketi getiren savaştır.

Onlar her ne kadar bana kötülük yapıp İran'ın altını üstüne getirdiyseler de, ☙ yüreğim şimdi senin derdinle doldu. Ben de artık onları düşmandan saymam!" dedi.

RÜSTEM'İN ZÂBİLİSTAN'A DÖNMESİ

Padişah ordusunu alıp İran'a doğru yola çıktı. Rüstem'se orada kalıp, ☙ Zevâre'nin Tûran ordusundan bir haber getirmesini bekledi. ☙ Birkaç gün sonra sabah erkenden Zevâre dönünce Rüstem de ordusunu alıp oradan ayrıldı ve

Zâbilistan'a doğru yola çıktı. Onun gelmekte olduğu haberi Destan'a ulaşınca ☙ bütün Sîstan ahalisi keder, ağlama ve feryatlarla onu karşılamaya çıktı. ☙ Askerler ta-

butun önünde yürüyor, orada bulunanlarda başlarına toprak saçıyordu. ☙ Atların kuyrukları kesilmiş, davulların ve davula benzeyen bütün çalgıların derisi patlatılmıştı. ☙ Sâm oğlu Destan tabutu görünce atından indi.

Üstündeki giysileri parçalanmış, yüreği yaralı olan Rüstem tabutun önünde yayan yürüyordu. ☙ Bütün pehlivanlar kemerlerini çözerek tabutun önünde başlarını yere koydular. ☙ Tabutu devenin üstünden alıp aşağı indirdikleri zaman da yine eğilip başlarını yere koydular. ☙ Rüstem babasının önünde ağlaya ağlaya tabutun üzerindeki sırmalı örtüyü açtı ve: ☙ "Bak baba, sanki Binici Sâm şu daracık tabutun içine yatmış da, böyle acıklı acıklı uyumuyor mu?" dedi.

Destan, Sohrâb'ı görünce gözlerinden kanlı yaşlar akıtarak, doğru yolu gösteren Tanrı'ya dualar etti. ☙ Rüstem Sohrâb'ın ölüsüne dönerek: "Ey anlı şanlı pehlivan! Sen gittin, ama beni de böyle acı içinde bıraktın," deyince ☙ Zâl: "Evet, ne kadar şaşılacak iş ki, Sohrâb bu yaşta mızrak kullanmaya başlamış ☙ ve büyük pehlivanlar arasında, önemli bir mertebeye yükselmiş! ☙ Hiçbir ana böyle bir çocuk daha doğuramaz"

Diyerek ağladı, kirpikleri yaş içinde hep Sohrâb'ın adını andı. ☙ Rüstem sarayına geldiği zaman tabutun başında ağlayıp sızladı. ☙ Beri yandan Rûdâbe tabutu görünce gözlerinden ırmaklar gibi yaş akıttı ☙ ve dar tabutun içinde uyuyan delikanlıya: "Ey ulu pehlivan! ☙ Tabutunun içinden şöyle azıcık doğrulsan ne olur?" dedikten sonra

Saçlarını yola yola yeniden seslendi: "Ey pehlivan oğlu pehlivan! Ey aslan yavrusu! Senin gibi cesur ve kuvvetli bir çocuk bir daha dünyaya gelmez! ☙ Sen artık sevinçli günlerinde başından geçenleri ve sırlarını hiç anlatmıyorsun. ☙ Şu genç yaşında zindana, talihsizlik âlemine daldın. ☙ en babana ne yaptın ki, o da tuttu senin böyle ciğerlerini deşti?" ☙ Onun feryatları ta Zühal yıldızına kadar yükseldi; bu acı sözleri duyan herkesi ağlattı.

Bundan sonra Rûdâbe yüreği kederli, yüzü gözü toz toprak içinde yine haremine çekildi. ☙ Onun halini gören Rüstem de acı acı ağladı, gözlerinden kucağına kanlı yaşlar yağdırdı. ☙ Her tarafı öyle bir hüzün kaplamıştı ki, sanki kıyamet kopmuş; gülmek, sevinmek gönüllere veda etmişti. ☙ Rüstem aslan Sohrâb'ının tabutunu tekrar sarayın büyüklerinin önüne getirterek ☙ babasının yanında kapağını kaldırdı, başını açtı, kefeni sıyırdı ve

Vücudunu orada bulunan bütün büyüklere gösterdi. Bunun üzerine sanki göklere bir dumandır yükseldi; ☙ kadın erkek, genç ihtiyar, orada bulunanların hepsi takat-

ten kesilip titremeye başladılar. ☙ Hepsinin yanakları dövünmekten gömgök, elbiseleri de paramparça oldu; yürekleri dertle, başları da toprakla doldu. ☙ Bütün saray o erkek aslanın yattığı tabuta dönmüştü. ☙ O iri kollarını ve omuzlarını görenler, sanki Sâm savaştan dönmüş de uykuya varmış sanıyorlardı.

Bundan sonra Rüstem onu sarı bir kumaşa sarıp dar tabutun kapağını sıkı sıkıya kapadı ve: ☙ "Ben şimdi oğlum için altından bir mezar yapar da etrafını miskle doldurursam, ☙ ben gittikten sonra onu bırakmazlar, ama ne yapayım, aklıma başka bir şey de gelmiyor," dedi. ☙ Rüstem bütün dünyanın ölümüne matem tutup ağlamaktan kör olduğu Sohrâb'a toynak biçiminde bir mezar yaptırdı. ☙ Ham ödağacından yontturduğu tabutunun üzerine de altın bir kilit vurdurdu.

Bu sırada Rüstem'in oğlunu öldürdüğü haberi dört bir yana yayıldı, bunu duyan herkes üzüldü. ☙ Rüstem uzun bir süre böyle keder içinde yaşadı, yüzü hiç gülmedi. ☙ Düşünüp taşındı, fakat sabretmekten başka çare bulamadı. ☙ Dünyanın böyle olayları çoktur; o herkesin yüreğinde bir yara açmıştır. ☙ Aklı başında olan biri zamanın hilelerine nasıl aldanır?

Bu haberi duyan İranlıların hepsi kederin ateşinde yandılar. ☙ Tûran'a geri dönen Hûmân da gördüklerini Efrâsiyâb'a anlatınca, ☙ Tûran padişahı bu işe şaşırıp kaldı ve bu olanların sonuçlarını düşünmeye başladı.

SOHRÂB'IN ÖLÜMÜNÜ ANNESİNİN DUYMASI

Sohrâb'ın savaş ve kin meydanında öldürüldüğü Tûran'da duyulunca bir kıyamettir koptu. ☙ Bu haber Semengân padişahına ulaşınca, üzüntüsünden o da üstünü başını parçaladı.

Derken Sohrâb'ın babasının kılıcıyla yaralanıp öldüğünü annesi de duydu. ☙ Kadıncağız üstünü başını yırttı; pırıl pırıl ve güzel bir yakuta benzeyen vücudu ortaya çıktı. ☙ Bağırıp çağırdı; zaman zaman ayılıp bayıldı. ☙ Bir kement gibi kıvrım kıvrım olan saçlarını parmaklarıyla toplayarak hepsini birden kökünden yolup attı. ☙ Kanlı gözyaşları ırmaklar gibi aktı; ara sıra kendini kaybedip yerlere yuvarlandı.

Başına kara topraklar saçtı, dişleriyle kollarını parçaladı. ☙ Bir yandan başına ateş döküp o misk gibi kokulu siyah saçlarını yakarken, bir yandan da: ☙ "Ey anasının canı kadar değerli oğlu! Kanlar ve topraklar içinde, acaba şimdi nerede yatıyorsun? ☙ Sohrâb'la Rüstem'den bir haber gelir diye gözlerimi yollara dikmiş bekliyordum. ☙ Ben seni, dünyanın her yanını gezip dolaşarak

Babanı arayıp buldun da hemen dönüp geleceksin sandım. ☙ Baban olacak o Rüstem'in, senin ciğerlerini hançerle deştiği haberini duyacağını nerden bilebilirdim. ☙ O senin o güzel eline yüzüne, boyuna bosuna, kollarına ve pazılarına da mı acımadı? ☙ Keskin kılıcıyla o güzel belini yararken de mi merhamete gelmedi? ☙ Ben seni aydın günlerde ve uzun gecelerde naz içinde büyüttüm.

Güzel vücudun şimdi kanlara bulandı ve paçavralarla kefenlendi demek. ☙ Ben şimdi kimi alıp da seveyim? Kim benim dertlerime ortak olacak? ☙ Senin yerine kimi koyarım? Bu derdimi kime dökerim şimdi? ☙ O vücuda, o cana, o gözlere ve o kandil gibi parlak yanaklara yazık! ☙ Şimdi bunların hepsi saraya ve bahçelere veda edip kara topraklarda yatıyor.

Ey ordunun sığınağı olan pehlivan! Sen babanı aramaya çıktın; karşına baban yerine mezarın çıktı. ☙ Ümitten ümitsizliğe düşerek, kara toprakların içinde ve hor bir vaziyette uykuya daldın. ☙ Hançerini çekip de o gümüşten göğsünü yaran babana, ☙ Niçin ananın sana verdiği alameti göstermedin? Onu niçin hatırlayamadın? ☙ Anan sana babanın alametlerini söylemişti; niçin anana inanmadın?

Anan şimdi dertler ve acılar içinde bir tutsağa döndü. ☙ Ah, niçin bu yolculuğa ben de seninle çıkmadım ki? Hem böyle yapsaydım güneş de ay da senin dilediğin gibi dönerdi. ☙ O zaman Rüstem beni uzaktan görür görmez tanır ve benimle beraber seni de severdi. ☙ Kılıcını elinden atar ve tutup ciğerlerini parçalamazdı!" diye ağlayıp sızladı. ☙ Bir yandan böyle acı acı konuşuyor, bir yandan saçlarını yoluyor, bir yandan da elleriyle yüzüne vuruyordu.

O kadar çok ağlayıp sızladı ki, onun bu halini gören herkesin de gözleri çiy tanesi gibi yaşlarla doldu. ☙ Böyle söylene söylene kendinden geçip yere düştü ve herkesin yüreğini paramparça etti. ☙ Nihayetinde bayılıp ölü gibi yere yığılınca kanı çekilmiş, damarları donmuş gibi oldu. ☙ Bir süre sonra kendine gelince yeniden feryada başladı. Ölen oğlu için ah vah etti. ☙ Yüreğinden gelen kanla gözyaşları yakuta döndü. Sohrâb'ın tacını getirtti.

Ona bakarak: "Ey büyük bir hanedanın kütüğünden fışkıran fidan!" diye bağıp ağladı. ☙ Sonra onun gündüzleri bindiği rüzgâr ayaklı atını getirtti. ☙ Herkesin şaşkın bakışları arasında atın başını bağrına bastı; ☙ Bazen başını bazen de yanaklarını öptü. Bu sırada kanlı gözyaşları atın ayakları arasından ırmaklar gibi aktı. ☙ Kirpiklerinden akan kanlı yaşlarla toprağı yakuta çevirdi; yüzünü gözünü atın nallarına ve toynaklarına sürdü.

Atı alıp bir evlat gibi bağrına bastı. ☙ Sonra kaftanını, zırhını, yayını, mızrağını, kılıcını, ağır gürzünü, ☙ atının dizginini, üzengisini, kalkanını getirtti. Dizgini ve kalkanıyla başını dövdü. ☙ Arkasından kemendini getirtip boylu boyunca önüne yaydı. ☙ Kalkan ve tulgasını getirterek: "Ey savaşmak için bahane arayan aslan!" diye bağırıp ağladı.

Oğlunun kılıcını alarak atın yelesini ve kuyruğunun yarısını kesti. ☙ Bunların hepsini; altın ve gümüş takımlı daha pek çok atı fakirlere dağıttı. ☙ Sarayın kapısını kapatarak tahtını yerinden söktürdü ve yukarıya kaldırıp yere vurdu. ☙ Bütün kapıları siyaha boyattı. Onun köşkünü ve şahnişini de yıkıp yerle bir etti. ☙ Sohrâb'ın kalkıp savaşa gittiği yeri, yani içki meclisinin kurulduğu yeri de yıktırdı.

Sonra mavi bir elbise giydi ve o da döktüğü gözyaşlarıyla kıpkırmızı oldu. ☙ Gece gündüz hem ağladı hem de saçını başını yoldu ve Sohrâb olmadan ancak bir yıl yaşayabildi. ☙ Üzüntüsüne dayanamayıp nihayetinde o da öldü; ruhu Sohrâb pehlivanın yanına gitti. ☙ Güzel sözler söylemiş Behrâm: "Ölülere gönlünü bağlama! ☙ Onlar için ağlayıp sızlama... Nasıl olsa onlardan sonra sen de uzun boylu kalacak değilsin. Hep hazır ol da, durduğun yerde ayak direme.

Baban seni yeryüzüne getirdiği vakit sana yaşaman için bir mühlet vermiştir. Bu mühlet tamam olsa gerek," demiştir. ☙ Bu âlem işte böyledir. Onun sırrını kimse çözememiştir. Sen onun anahtarını boşuna arayıp duruyorsun. ☙ Çektiği bütün zahmetler boşuna gidecektir. Çünkü o kapıyı kimse açamaz. ☙ Kim kaderine karşı gelebilir ki? Ona boyun eğilmesini Tanrı buyurmuştur. ☙ Sen şu dünya denilen iğreti saraya gönlünü kaptırma! İğreti şeyin kime ne faydası olur ki?

Ben şimdi bu hikâyeyi burada kesip Siyâvuş'un hikâyesine başlıyorum. ☙ Bu gözyaşlarıyla dolu bir hikâyedir. En merhametli yürekleri bile Rüstem'in aleyhine çevirir.

SİYÂVUŞ'UN HİKÂYESİ

Ey güzel sözlü ve uyanık kişi! Güzel sanatlı bir hikâye yazıver. ☙ Söylenen şiir akla uygun olursa, onu okuyanlar ruhlarında bir rahatlama hissederler. ☙ Kötü düşünceli kimseler bu yaradılışlarıyla ortaya hoşa gidecek bir fikir atamazlar elbette.

Kendilerini İsa gibi çarmıha germiş ve akıllıların yanında rezil etmiş olurlar. ☙ Fakat kimse kendi ayıbını görmediği için kötü huyların da sana hoş görünür. ☙ Kendinden sonraya iyi bir eser bırakmak niyetindeysen, onu süsleyip bezedikten sonra

akıllı ve bilgili bir adama göster. ☙ Bilgin onu beğenecek olursa değerli bir eserdir ve o zaman senin ırmağında da sular yükselip akmaya başlar. ☙ Ben şimdi anlatacağım ve eski zamanlara ait bu hikâyeyi de bir dihkândan duyup yazdım.

Bu hikâyelerin her ne kadar zamanı geçmişse de böylece yeniden tazelenir ve meclislerde okundukça yenileşir. ☙ Eğer uzun süre yaşayabilirsem bu kutlu ödevi devam ettireceğim. ☙ Böylece kendimden sonra için öyle bir ağaç bırakmış olacağım ki, yeşillikler ve bahçeler hep onun meyvesiyle dolacak. ☙ Elli sekiz yıl yaşayan birinin başından elbette pek çok tuhaf olay geçer. ☙ Fakat yine de yaşama arzusu ve hırsı azalmaz. Çok yaşamak için fallarda ve takvimlerde işaretler arayıp durur.

Böyle konularda herkese yol gösterebilecek bir mûbed: "Eskiyen şey yenilenemez!" demiştir. ☙ Sen istediğin kadar güzel huylu, güzel sözlü ve akıllı ol; ☙ bu dünyadan gittiğin zaman, iyi ve kötü bütün yaptıklarının hesabı Tanrı'ya kalmıştır. ☙ Onun için ne ekersen onu biçer, ne söylersen onu işitirsin. ☙ Tatlı söz söyleyen hiç kimseden kötü söz işitmez. Bu sebeple elinden geldiği kadar tatlı dilli ol.

Şimdi tekrar dihkânın anlattığı hikâyeye dönelim. Dinle de bak, bu hikâyeyi anlatan neler söylüyor?

TÛS İLE GÎV'İN GÜZEL BİR KADIN BULUP AVDAN DÖNMESİ VE KÂVÛS'UN ONU KENDİNE EŞ OLARAK ALMASI

Mûbed bu hikâyeyi şöyle anlatıyor: Bir sabah henüz horozlar öterken ☙ Gîv, Gûderz ve bunlar gibi birkaç binici daha neşeli neşeli padişahın sarayından çıkıp ☙ avlanmak için doğanlar ve zağarlarla Deguy ovasına gittiler. ☙ Koşup tozarak ırmağın kenarını dolaştılar ve

Pek çok av vurdular. O kadar ki, kırk günlük yiyecekleri çıkmış gibiydi. ☙ Oraya yakın bir yerde de bir Türk hüküm sürüyordu. Onun hükümdarlığındaki çadırlar bütün yeryüzünü kaplayacak kadar çoktu. ☙ Tûran atlılarına ait bu ülkenin yöresinde, karşılarına bir orman çıktı. ☙ Tûs ile Gîv yanlarındaki birkaç köleyle birlikte oraya doğru ilerlediler. ☙ Bu iki atlı ormana dalıp da av peşinde dolaştıkları

Sırada güzel yüzlü bir kız gördüler. Bunun üzerine sevinçle kızın yanına koştular. ☙ Yeryüzünde bir eşi daha bulunamayacak kadar güzel olan, güzelliğine kusur bulunamayan bu kız ☙ servi boylu ve ay yüzlüydü. İnsan ona bakmaya bile kıyamazdı. ☙ Tûs ona: "Ey gönülleri aldatan ay! Bu ormanın yolunu sana kim gösterdi? Bura-

ya nasıl gelebildin?" diye sordu. ۞ Kız: "Babam beni dövdü. Ben de evimi barkımı bırakıp buraya geldim.

Babam gece yarısı bir eğlenceden sarhoş gelmişti. Uzaktan beni görünce öfkelenip ۞ su renkli hançerini çekti ve başımı gövdemden ayırmak istedi," dedi. ۞ Bunun üzerine Tûs pehlivan aslını neslini sordu. Kız da soyunu sopunu bir bir anlattı: ۞ "Ben Gersîvez'in akrabasıyım. Benim aslım padişah Ferîdun'a dayanır," dedi. ۞ Bu sefer Tûs: "Peki, sen buraya yayan nasıl geldin? Önünde kılavuzun ve altında atın olmadan buraları nasıl buldun?" diye sorunca

Kız: "Atım vardı, ama yoruldu ve olduğu yere çöküp beni bırakıverdi. ۞ Benim sayısız altınlarım, mücevherlerim ve başımda da altın bir tacım vardı. ۞ Etrafımdakiler bana bir kılıç kını indirerek onları elimden aldılar. ۞ Ben de onlardan korkup kaçtım ve gözlerimden kanlı yaşlar döke döke bu ormana kadar geldim. ۞ Babam ayılınca muhakkak peşimden atlılar gönderir.

Annem de koşup peşimden gelir. O benim evimi barkımı bırakmamı istemez ki," dedi. ۞ Böyle söyleyince pehlivanlar kıza acıdı. Nevzer'in oğlu Tûs'un içinde ona karşı bir sevgi ve şefkat uyandı. ۞ Nevzer oğlu Tûs: "Bu kızı ben buldum. Çünkü İran'dan buraya hepinizden önce koşup gelen benim!" dedi. ۞ Oradan Gîv de: "Ey komutan padişah! Ordudan ayrıldığımız zaman sen benimle beraber değildin..." diye atıldı. ۞ Bunun üzerine aralarında bir çekişmedir başladı. Tûs: "Kız işte şuracıkta benim atımın karşısına çıkıverdi!" diyor,

Gîv de: "Öyle söyleme. Ben avlanırken hepinizden ilerdeydim. Bu kız işte şurada benim karşıma çıkıverdi. ۞ Bir tutsak alacağım diye yalan söyleme. Erkek olana böyle şeyler için kavga etmek yakışmaz" diyordu. ۞ Aralarındaki çekişme o raddeye geldi ki, sorunu çözmek için kızın başını kesmeyi bile düşündüler. ۞ Üstünlük davası uzadıkça uzadı. Nihayet akıllı bir adam gelip de araya girdi ۞ ve onlara: "En iyisi siz bu kızı alıp İran padişahının yanına gidin ve o ne söylerse onu yapın!" diye akıl verdi.

Onlar da bu adamın sözünü dinleyerek İran padişahının yanına gitmek için yola çıktılar. ۞ Kâvûs kızı görür görmez âşık oldu ۞ ve o iki pehlivana dedi ki: "Herhalde bu kadar yol yürümekle yorulmuş sayılmazsınız. ۞ Siz avladıktan sonra ister dağkeçisi ister ceylan olsun padişaha layıktır. ۞ Biz sabahtan akşama kadar hep bunu tartışıyoruz. Siz pehlivanların zağarla böyle bir kızı nasıl avladığınıza şaşıyoruz!"

Bundan sonra da kıza dönerek: "Nasılsın bakayım? Senin aslın ne? Yüzün bir periyi andırıyor, nedendir?" diye sordu. ☙ Kız: "Ben anadan yana bir prenses, babadan yana da Ferîdun'un soyundanım. Çadırlarıyla ülkeleri dolduran Gersîvez benim büyükbabamdır!" deyince ☙ padişah: "Sen bu güzel yüzünü, saçlarını ve soyunu nasıl feda ediyorsun? ☙ Ben seni altın sırmalı yastıklarda yatırayım ve ay yüzlü güzellerin başı yapayım," dedi. ☙ Bunun üzerine kız: "Ben zaten seni daha görür görmez, bütün kahramanların içinden kendime eş olarak seçtim!" dedi.

Padişah da onu getiren komutanlara onar değerli atla, taç ve taht bağışlayarak ☙ kızı kendi haremine gönderdi ve onu tahta oturtmalarını buyurdu. ☙ Padişahın adamları bu emri alınca fildişinden bir taht getirtip kızı onun üzerine oturttular. Başına da altın ve firuzeden yapılmış bir taç koydular. ☙ Tahtı sarı renkli kumaşlar, yakutlar, firuzeler ve lacivertlerle süslediler. ☙ Bunlardan başka gerekli diğer hediyeler de verildi. Bunlardan biri de hiç el sürülmemiş bir yakuttu.

SİYÂVUŞ'UN DOĞMASI

Aradan çok zaman geçmemişti ki, türlü türlü renklerle süslü bahar geldi. ☙ Şu dönen felek dönmesine devam etti ve bu güzel kadının gelmesi üzerinden dokuz ay gelip geçti. ☙ Bu süre bitince padişahın adamları huzura çıkarak: "O ay yüzlü kızdan ☙ kutlu bir çocuk doğdu. Artık tahtını göklere kadar yüceltebilirsin. ☙ Bütün yeryüzü bu çocuktan bahsetmeye başladı. Şimdiye kadar böyle güzel saçlar ve böyle bir yüz görülmüş değildir!" dediler.

Padişah bu çocuğun adını Siyâvuş koydu ve ona şu dönen feleği bağışladı. ☙ Fakat o yüce feleğin dönüşünü hesaplayabilen, saadetini, uğursuzluğunu ve mahiyetini bilen yıldızbakıcılar ☙ onun yıldızının kötü olduğunu, talihinin iyi olmadığını anlayınca çok üzüldüler. ☙ İyi de davransa, kötü de davransa yapacağı bütün işlerin kendi felaketini hazırlamaktan başka bir sonuç veremeyeceğini bildikleri için Tanrı'ya sığındılar. ☙ Yıldızbakıcılar bu çocuk hakkında yıldız bilgisine dayanarak elde ettikleri sonuçları birer birer padişaha anlattılar ve ne yapması gerektiğini söylediler.

Böylelikle aradan epey bir zaman geçtikten sonra Rüstem bir gün padişahın yanına gelip: ☙ "Bu aslan gibi çocuğu ben kucağımda büyütmeliyim. ☙ Adamların arasında bunu yapabilecek hiç kimse yoktur. Yeryüzünde onu yetiştirebilecek bir tek ben varım!" dedi. ☙ Padişah bu teklifi uzun uzun düşündü ve sonunda bu fikir ona pek

de kötü görünmedi. ۞ Tuttu, canı ve gözü kadar sevdiği ve yeryüzünü ele geçirmek kabiliyetinde olan o değerli oğlu ona teslim etti.

Bunun üzerine Rüstem çocuğu alıp Zâbilistan'a götürdü ve ona gül bahçelerinin ortasında bir köşk yaptırdı. ۞ At, dizgin, üzengi, ok gibi gerekli bütün şeyleri verdikten sonra, ۞ bir oturma yeriyle bir toplantı salonu hazırlattı. Kendisiyle birlikte şarap içecek olan gözdeleri seçti. Doğan, şahin ve zağar gibi av için gerekli bütün şeyleri de hazırlattı. ۞ Ona adaletli olmanın faydalarını, zulmün zararlarını, konuşmasını, savaşmasını, ordu, taht ve taç sahibi olmanın gereklerini iyice öğretti. ۞ Siyâvuş öğrettiği her şeyi çabucak kavradığı için Rüstem çektiği zahmetlerin yemişini topluyordu.

Siyâvuş öylesine yetişti ki, büyük adamların arasında eşi bulunmaz oldu. ۞ Aradan bir süre geçince adamakıllı serpildi; aslanları avlayıp bağlayabilecek bir hale geldi. ۞ Günün birinde Rüstem'e: "Ben padişahı görmek istiyorum. ۞ Sen benim için birçok zahmete katlandın ve üzüldün; bana, padişahlara gerekli olan bütün bilgileri öğrettin. ۞ Şimdi babam da Rüstem'in bana neler, nasıl hünerler öğrettiğini bir görsün!" deyince,

Rüstem de onun dileğini yerine getirdi. Her yana adamlar gönderip, ۞ at, köle, gümüş, altın, mühür, kılıç, taç, kemer, ۞ giysi ve bunlar gibi daha pek çok şey getirtti. Kendi hazinesinde bulunmayanları dünyanın dört bir yanından getirtti. ۞ Siyâvuş da hazırlandı. Bütün halk onun alayını görmek için yollara dökülmüştü. ۞ Rüstem de Siyâvuş'un hatırı kalmasın diye onunla beraber gitti.

Her taraf süslenmişti. Herkes padişahı memnun etmeye çalışıyordu. ۞ Altınla amberi birbirine karıştırıp neşeyle birbirlerinin başlarına attılar. ۞ Her taraf zevk ve neşeyle doldu. Evlerin kapılarını ve damlarını süslediler. ۞Arapatlarının ayakları altına paralar saçıldı. ۞ İran'da yüzü gülmeyen kimse kalmadı. ۞ Bütün atların yeleleri misk, safran ve şarapla kokulanmıştı.

SİYÂVUŞ'UN ZÂBİLİSTAN'DAN DÖNMESİ

Siyâvuş'un şatafatlı bir alayla gelmekte olduğu haberi Kâvûs'a geldiği zaman, padişah ۞ Gîv ile Tûs'un bir ordu hazırlayıp borular ve davullarla çıkıp, neşe ve sevinç içinde onu karşılamalarını buyurdu. ۞ Bunun üzerine bütün büyükler toplanıp karşılamaya gittiler; bir yanlarında Rüstem bir yanlarında da Tûs olarak ۞ Siyâvuş gibi

üzeri yemişle dolu bir fidanı getirdikleri için padişahın huzuruna gururla ve ağır ağır çıktılar. ☙ Padişah Kâvûs'un sarayına vardıkları zaman içeride bir kıyamettir koptu. Hemen yol verdiler.

Hizmetçiler onu ellerinde buhurdanlar ve güzel kokularla karşıladılar. Sonra karşısında el pençe divan durarak Siyâvuş'un o güzel yüzünü seyretmeye koyuldular. ☙ Üç yüz köle sarayın dört bir köşesinde ayakta duruyor; Siyâvuş onların ortasında düzgün bir serviye benziyordu. ☙ Siyâvuş'un üzerine yığın yığın altın ve mücevher saçarak dualar ettiler. ☙ Siyâvuş, Kâvûs'u fildişi bir tahtın üzerinde, başında parlak yakuttan bir taçla görünce, ☙ önce Tanrı'ya şükretti, sonra secdeye varıp bir süre dua etti ve

Padişahın huzuruna çıktı. Padişah onu yanına oturttu. ☙ Sonra da Rüstem'in hatırını sordu ve iltifatlarda bulunarak onu firuze tahta oturttu. ☙ Kâvûs, Siyâvuş'un bu kadar büyüyüp geliştiğini görünce çok şaşırdı ve ona övgüler yağdırdı. ☙ Onun boyuna bosuna ve ağırbaşlılığına baktı. Görülmeye değer pek çok özelliği vardı. ☙ Siyâvuş henüz bir çocuk olduğu halde o kadar akıllıydı ki, sanki ruhu zekâyla beslenmişti.

Bunun için Kâvûs yeryüzünü yaratan Tann'yı överek, kendisine böyle bir nimet bağışladığı için secdeye kapanıp yüzünü gözünü yerlere sürdü. ☙ Tanrı'ya: "Ey şu gökleri döndüren! Ey aklın ve sevginin sahibi! ☙ Yeryüzündeki bütün güzellikler sendendir. Bana böyle bir oğul verdiğin için mutluyum!" dedi. ☙ Beri yandan da İran'ın bütün büyükleri armağanlarıyla birlikte padişahın huzuruna geldiler. ☙ Siyâvuş'un yüceliği ve ağırbaşlılığı karşısında şaşırıp kaldılar. Övgüler yağdırıp onun için dualar ettiler.

Padişahın buyruğu üzerine onlardan sonra da ordunun bütün kahramanları bellerine kemerlerini kuşanıp Siyâvuş'un huzurunda selam durdular. ☙ Onu görmek isteyen herkes köşke ve bahçeye koşuyordu. ☙ Her yerde şenlikler yapıldı, şaraplar içildi, rûdlar çalındı, şarkılar söylendi. ☙ Padişah o zamana kadar hiç kimsenin yapamadığı kadar gösterişli bir şenlik düzenlenmesini buyurmuştu. ☙ Bu şenlik tam bir hafta böyle neşe içinde sürdü. Sekizinci günse hazinelerin kapıları açıldı.

Padişah Siyâvuş'a, hazinesinde bulunan taht, külah, mühür ve kılıç gibi ☙ hediyelerden başka, eyerleri kaplan derisinden olan arapatları, at zırhları, savaş elbiseleri, ☙ Altın ve gümüşle dolu keseler, kumaşlar, irili ufaklı ve türlü türlü mücevherler bağışladı. ☙ Yalnız henüz taç giyecek yaşta olmadığı için ona padişahlık tacını ver-

medi. ☙ Fakat büyüdüğü zaman kendisine pek çok bağışlar yapacağına dair vaatlerde bulundu.

Siyâvuş'un henüz yedi yaşında olduğu bu sırada padişah onu birçok denemeden geçirdi. O da her seferinde asaletini ve padişahlığa layık olduğunu gösterdi. ☙ Sekiz yaşına basınca padişah ona altın taç, gerdanlık ve kemer verilmesini buyurdu. ☙ Bundan başka, eski padişahların geleneğine uyup, perniyan kumaşına bir menşur yazdırarak, ☙ Kuhistan'ı Siyâvuş'a bağışladı. Doğrusu o da böyle bir büyüklüğe layıktı. ☙ Eskiden Kuhistan denilen bu yerlere şimdi Mâverâünnehir deniyor.

SİYÂVUŞ'UN ANNESİNİN ÖLMESİ

Padişahın buyruğuyla bunların hepsinin yerine getirildiği sıralardaydı ki, Siyâvuş'un annesi yeryüzünden çekildi. ☙ Bunun üzerine Siyâvuş bir dev gibi tahtından atlayıp şu dönen feleğe isyan etti. ☙ Üzerindeki padişahlara yaraşan o güzel elbiselerini parçaladı, başına kara topraklar saçtı. ☙ Annesinin yasıyla sürekli kederleniyor ve tatlı canına eziyetler ediyordu. ☙ Gece gündüz onun için ağlayıp sızladı ve gülmek nedir unuttu.

Bir ay boyunca bütün zamanını böyle üzülmekle geçirdi. ☙ Memleketin Tûs, Ferîborz, Gûderz ve Gîv gibi büyük adamları ve pehlivan oğulları bunu duydukları zaman hepsi birden koşup Siyâvuş'un yanına geldiler. ☙ Siyâvuş onları görünce yüreğinden yine bir ah çekip ağlamaya başladı, acısı tazelendi. ☙ O padişah oğlunun, o düzgün servinin böyle yas tuttuğunu gören Gûderz ☙ ona dedi ki: "Ey padişah oğlu! Benden şu öğüdü dinle de, acını tazelemekten vazgeç!

Bil ki anasından doğan herkes ölür; hiç kimse ecelin elinden kendini kurtaramaz. ☙ Şimdi senin annen de böylece yeryüzünden elini çekti, sadece anısı kaldı; fakat ruhu cennettedir. Artık bunun için daha fazla üzülme!" ☙ Böyle daha birçok öğüt verip, tatlı ve avutucu sözlerle o padişah oğlunun yüreğini yatıştırdı.

SÛDÂBE'NİN SİYÂVUŞ'A ÂŞIK OLMASI

Aradan bir süre geçince padişah oğlunun yüreğinin yatışmasına sevindi. ☙ Bir gün oğluyla oturmaktayken içeriye Sûdâbe girdi.

Siyâvuş'un yüzünü görür görmez Sûdâbe'nin yüreği oynadı ve aklı darmadağın oldu. ☙ Ona karşı duyduğu sevgiyle bir ipliğe yahut ateşin önüne konmuş buza dön-

dü. ۞ Bunun üzerine Siyâvuş'a bir adam göndererek: "Sen gizlice gidip Siyâvuş'a, ۞ eğer padişahın haremine gelmek isterse, bu ziyareti hiç kimsenin tuhaf karşılamayacağını söyle!" dedi. ۞ Haberci gidip bunu bildirince Siyâvuş çok kızdı.

Ona: "Ben harem budalası erkeklerden değilim. Böyle hilelere de gelmem. Onun için beni bir daha rahatsız etme!" diye karşılık verdi. ۞ Sûdâbe başka bir gün de sabah erkenden kalkıp İran padişahının yanına gitti ve büyük bir samimiyetle: ۞ "Ey ordular sahibi padişah! Ne güneş ne de ay senin gibi bir padişah daha görmemiştir! ۞ Yeryüzündeki hiç kimse de senin oğlun gibi bir oğul görmüş değildir. Yeryüzü senin oğlunla şad olsun! ۞ Sen artık onu hareme, oradaki kız kardeşlerinin yanına gönder.

Ona: Sık sık haremdeki kız kardeşlerinin yanına git! Diye emir ver. ۞ Çünkü haremdeki kadınların gönülleri onun sevgisiyle dolup taşıyor; gözlerinden yaşlar boşalıyor. ۞ Onu gönder ki kendisine tapıp ayaklarına saçılar dökelim; saygının ağacını yemişlendirelim!" dedi. ۞ Bunun üzerine Kâvûs: "Söylediklerin doğru. Sende yüz ananın şefkati var!" diyerek ۞ Siyâvuş'u çağırttı. Ona da: "Oğlum, insanın damarlarındaki kana karışmış olan sevgiyi saklaması imkânsızdır.

Tanrı seni öyle yaratmış ki, tanısın tanımasın, seni kim görse âşık oluyor. ۞ Tanrı seni o kadar temiz bir soydan yaratmıştır ki, hiçbir ana senin gibi bir çocuk doğurmamıştır! ۞ Durum böyle olunca, hele biraz da seninle akrabalığı olanların, seni uzaktan da görseler ne hale geleceklerini bir düşün. ۞ Haremde senin birçok kız kardeşin var. Sûdâbe ise senin annendir, hem de şefkatli bir anne. ۞ Hareme kadar git ve oradaki kadınlarla bir süre otur; seni görsünler de sana dua etsinler," dedi.

Padişahın bu sözlerini duyan Siyâvuş şaşkın şakın onun yüzüne baktı. ۞ Bir süre babasının ne demek istediğini düşündü ve yüreğinden kötü ihtimalleri uzaklaştırmaya çalıştı. ۞ Nihayet babasının kendisini sınamak istediğine karar verdi. ۞ Çünkü Kâvûs akıllı, uyanık, çok bilmiş, tatlı dilli ve her şeyden şüphelenen bir adamdı. ۞ Siyâvuş kendi kendine: Sûdâbe'nin böyle bir teklifte bulunması hiç de hoş değil.

Ben hareme gidecek olursam, Sûdâbe'nin birçok münasebetsizliğiyle karşılaşacağım, diye düşündü. ۞ Sonra padişaha şöyle karşılık verdi. Dedi ki: "Padişah bana taht, külah ve menşur verdi. Güneşin şu kara toprağı aydınlattığı günden beri, ۞ hem bilgi hem de terbiye sahibi, âdet ve gelenekleri bilen ve onlara bağlı kalan senin gibi bir padişah daha başına taç giymiş değildir. ۞ Sen beni hareme göndereceğine, akıllı ve tecrübeli olgun kişilerin yanına gönder de onların yürüdükleri yolu

göster. ☙ Mızrak, gürz, ok ve yay nasıl kullanılır? Düşman saflarının karşısında ne yapılır?

Padişahlık nasıl idare edilir? Huzura nasıl girilir? Eğlence meclislerinde nasıl oturulup kalkılır? Bunları öğreneyim. ☙ Harem dairesinde ben ne öğreneceğim ki? Bilginin yolunda kadınlar insana nasıl kılavuzluk edebilir? ☙ Ama padişah muhakkak oraya gitmemi buyuruyorsa, bana boyun eğmekten başka bir şey düşmez!" ☙ Siyâvuş'un bu sözlerini duyan padişah: "Ey oğul, sen hep mutlu olasın! Dayanağın hep akıl olsun! ☙ Ben bu kadar doğru sözü şimdiye kadar az işittim. Böyle öğütleri dinlemek senin zekânı artırır.

Yüreğinden kötü ihtimalleri uzaklaştır; kederi bir yana bırak da mutlu ol. ☙ Bir kere hareme git de şu çocukları görüver; onlar da sevinsin," dedi. ☙ Bunun üzerine Siyâvuş: "Sabahleyin gelir, padişahın buyruklarını yerine getiririm. ☙ İşte huzurunda durmuş, canımı buyruğuna hazır kılmışım. Ben ancak senin buyurduğunu yaparım. Çünkü sen bir padişahsın, bense bir köle," dedi.

SİYÂVUŞ'UN SÛDÂBE'NİN YANINA GİTMESİ

Hîrbed adında, yüreğiyle beyni kara dumandan ve ruhu da kötülükten yaratılmış bir adam vardı.

Bu adam haremden hiç ayrılmaz, kapının anahtarını elinden bırakmazdı. ☙ İran padişahı bu akıllı adamı çağırtarak: "Güneş ışıktan kılıcını çektiği vakit, ☙ gayet terbiyeli olarak Siyâvuş'un yanına gidip buyruklarını dinle; ☙ Sûdâbe'ye de söyle, Siyâvuş'un önüne misk kokulu mücevherler saçsın. ☙ Siyâvuş'un kız kardeşleriyle birlikte hizmetçiler de safrana bulanmış zebercetler döksünler!" diye buyurdu.

Ertesi sabah güneş dağların üstünden başını çıkarırken Siyâvuş da padişahın yanına gitti. ☙ Ona dualar ettikten sonra gizli gizli onunla konuştu. ☙ Bu konuşma bitince padişah Hîrbed'i çağırtıp yapması gerekenleri anlattı. ☙ Siyâvuş'a da: "Onunla birlikte git de, haremde göreceğin yeni yüzlerle gönlün aydınlansın!" dedi. ☙ Bunun üzerine ikisi de gönüllerinden kederi atarak hareme gittiler.

Nihayet hareme vardılar. Hîrbed haremin kapısındaki perdeyi kaldırırken, Siyâvuş'un üzerine bir fenalık gelir diye korkuyordu. ☙ Haremdekiler Siyâvuş'u karşılamaya çıktılar ve şerefine bir içki meclisi hazırladılar. ☙ Harem dairesi baştan başa süslenmiş, her tarafa misk, safran ve altın saçılmıştı. ☙ Altınları mücevherlerle ka-

nıştırıp Siyâvuş'un ayaklarına saçtılar. ۞ Çin kumaşlarıyla örtülü yerler çok güzel incilerle doldu.

Bir yanda şarap içiliyor, bir yanda rûdlar çalınıyor bir yanda da başlarında mücevherli taçlar taşıyan okuyucular şarkılar söylüyorlardı. ۞ Harem dairesi bir cennet gibi süslenmişti. Her taraf güzel yüzlü kızlar ve değerli eşyalarla doluydu. ۞ Siyâvuş hareme girince, altından yapılmış parıl parıl parlayan bir taht gördü. ۞ Taht firuzelerle süslenmiş ve padişahlara yaraşan kumaşlarla kaplanmıştı. ۞ Ay yüzlü Sûdâbe bu tahtın üstünde, türlü türlü renklerle ve kokularla bezenmiş,

Saçları bukle bukle, bir cennet hurisi veya Yemen göklerinde parlayan Süheyl yıldızı gibi oturmaktaydı. ۞ Başına bir taç takmış ve o misk kokulu saçlarını ip gibi ayaklarına kadar sarkıtmıştı. ۞ Tahtın önünde de başını yere eğmiş, ayakta duran bir hizmetçi, Sûdâbe'nin altın ayakkabılarını tutuyordu. ۞ Siyâvuş perdenin öteki tarafına geçince Sûdâbe de hemen tahtından kalkarak ۞ salına salına Siyâvuş'un yanına geldi ve onu selamladı; bağrına basıp uzun süre öyle kaldı.

Yüzünü gözünü durmadan öptüğü halde, onu görmeye de sevmeye de doyamadı. ۞ Bir yandan Tanrı'ya şükrediyor bir yandan da: "Ben gece gündüz Tanrıma şükrediyorum. ۞ Çünkü kimseye senin gibi bir oğul vermiş değildir. Padişahın öteki çocuklarının hiçbirisi sana benzemiyor!" diyordu. ۞ Siyâvuş ise bu sevginin sebebini ve bunun Tanrı adına olmadığını anladığı için ۞ hemen kız kardeşlerinin yanına geçti. Herhalde Sûdâbe'nin yanında kalmak hoş bir şey değildi.

Kız kardeşleri onu övüp altın bir sandalyeye oturttular. ۞ Siyâvuş uzun bir süre kız kardeşlerinin yanında kaldıktan sonra oradan ayrılıp tahtın bulunduğu yere döndü. ۞ O ayrılır ayrılmaz da harem dairesinde Siyâvuş'un dedikodusu yapılmaya başlandı. Kadınların hepsi de: "Taç dediğin işte bu başa yaraşır. Aklın bulunduğu baş işte budur. ۞ Bu çocuk tanıdığım hiç kimseye benzemiyor; ruhu her yana zekâ saçıyor!" dedi. ۞ Siyâvuş haremden çıktıktan sonra babasının yanına gidip: "Ben harem dairesinin her yerini gezip gördüm ۞

Tanrı yeryüzündeki bütün güzellikleri ve serveti sana bağışlamış. Tanrı'dan yana hiçbir bahane bulmaya hakkın yoktur. ۞ Sen silah, ordu ve hazine bakımından da Cem'den, Ferîdun'dan ve Hûşeng'den de üstünsün!" dedi. ۞ Onun bu sözleri padişahı çok mutlu etti. Sarayını bir bahar gibi süsleterek, ۞ şaraplar ve çalgılar hazırlattı. Oturup, dünyanın olur olmaz işlerinden gönüllerinin bağını kestiler. ۞ Gün kararıp da gece olunca, o ünlü padişah hareme gitti.

Sûdâbe'nin ağzını arayarak: "Benden bir şey saklama. ☙ Söyle bakalım. Siyâvuş'un boyunu bosunu, yüzünü, konuşmasını ☙ beğendin mi? Nasıl, akıllı bir genç değil mi? Duyduğundan da iyi bulmadın mı?" diye sordu. ☙ Sûdâbe de ona şöyle karşılık verdi: "Padişahlık tahtının üzerinde senin eşini ne güneş görebilmiştir ne de ay! ☙ Senin oğlunun da yeryüzünde bir eşi daha var mıdır? Bunu açıkça söylemekten niçin çekinmeli?"

Padişah bu sefer de Sûdâbe'ye: "Yalnız" dedi, "bu çocuk büyüyüp de ergenlik çağına gelince haremdekiler ona kötü gözle bakmamalı." ☙ Bunun üzerine Sûdâbe ona şöyle dedi: "Eğer bana soracak olursan, ☙ biz ona kendi soyundan bir kız vermeliyiz. Fakat öyle rasgele büyüklerden birinin kızını değil. ☙ Ona öyle bir kız alalım ki, o da Siyâvuş gibi büyükler arasında eşi olmayan bir çocuk doğursun. ☙ Biliyorsun, benim sana benzeyen kızlarım var. Hepsi de senin tohumundan ve senin temiz soyundandır.

İş Siyâvuş'un, Âreş'in ve Peşen'in soyundan kız almayı istemesinde... Yoksa kızlar canlarına minnet bilip Tanrı'ya şükrederler!" ☙ Padişah: "Böyle olmasını ben de isterim. Benim büyüklüğüm ve şerefim ancak böylesini gerektirir," dedi. ☙ Siyâvuş sabaha karşı yine padişahın yanına girip onun tacını ve tahtını övdükten sonra ☙ baba oğul konuşmaya başladılar. Yanlarında hiç kimse yoktu. ☙ Kâvûs ona dedi ki: "Benim yeryüzünü yaratan Tanrı'dan gizli bir dileğim var.

O da senin adının yeryüzüne senden sonra yadigâr olarak kalması; bunun için de senin tohumundan bir padişahın dünyaya gelmesidir. ☙ Senin varlığınla benim yüzüm nasıl güldüyse, senin de onun yüzünü görerek yüreğin şenlenmeli. ☙ Ben yıldız bilgisinden anlayan bir mûbedden senin yıldızının nasıl olduğunu öğrendim. ☙ Ona göre senin tohumundan bir padişah gelip yeryüzünde senden bir yadigâr olarak kalacak. ☙ Sen şimdi git de büyük adamların kızları arasından birini seç. İster Peşen ailesinin haremine bak,

İster Âreş ailesininkine. Her yerde kısmetini ara da bir karar ver." ☙ Bunun üzerine Siyâvuş: "Ben padişahın bir kuluyum. Onun buyruğuna boyun eğmişim. ☙ Padişah kimi seçerse benim için uygun olan odur. Yeryüzünün sahibi olan padişah bizim de sahibimizdir. ☙ Yalnız Sûdâbe bunu duymamalı. Çünkü o bunu uygun bulmaz ve ortaya başka fikirler atıverir. ☙ O bizim bu fikrimizi beğenmez. Ben zaten bir daha onun dairesine de gitmem" dedi.

Padişah Siyâvuş'un bu sözlerini duyunca gülümsedi. Çünkü saman altından su yü-

rütüldüğünden haberi yoktu: ☙ "Seçeceğin kızı Sûdâbe'ye de söylemelisin," dedi. "Sen ondan çekinme. ☙ Onun şefkat dolu sözleri seni de korur!" ☙ Siyâvuş padişahın bu sözlerine çok sevindi ve yüreği kuruntudan kurtularak, ☙ tahtının önünde eğilip onu övdü ve onun için dua etti.

Fakat o hilekâr Sûdâbe'den yana yine de içi bir türlü rahat etmiyor, yüreği ıstırapla doluyordu. ☙ Çünkü padişahın yaptığı bu teklifi onun hazırladığını sezmişti. Korkudan vücudunun derisi çatlayacak gibi oluyordu.

SİYÂVUŞ'UN SÛDÂBE'NİN YANINA İKİNCİ DEFA GİTMESİ

Bu olayın üzerinden bir gece geçmiş, felek bu kara toprağın çevresinde henüz bir kere daha dönmüştü ki, ☙ Sûdâbe sevinç içinde tahtına oturup, başına kırmızı yakuttan bir taç koydu. ☙ Bundan sonra bütün kızlarını yanına çağırtıp onları da altın tahtlar üzerine oturttu.

Sûdâbe'nin huzurunda genç cariyeler ayakta bekliyor, saray bir cennete benziyordu. ☙ Bu sırada ay yüzlü Sûdâbe, Hîrbed'e dönerek: "Haydi, şimdi kalk git de Siyâvuş'a ☙ servi boyunu göstermesi için buraya kadar zahmet edip gelmesini söyle!" diye buyurdu. ☙ Bunun üzerine Hîrbed hemen kalkıp Siyâvuş'un yanına gitti ve Sûdâbe'nin yolladığı haberi bildirdi. ☙ Siyâvuş bunu duyunca şaşırıp kaldı ve Tanrı'dan yardım diledi.

Gitmemek için birçok çare düşündüyse de, uygun bir şey bulamadığı için heyecandan yüreği titremeye başladı. ☙ Nihayet kalkıp yavaş yavaş Sûdâbe'nin yanına gitti. Sûdâbe başında tacı tahtında oturuyordu. ☙ Siyâvuş'u görünce hemen tahtından inip, yüzü gözü ve saçları mücevherlerle süslenmiş olarak onu karşıladı. ☙ Siyâvuş da altın tahtın üzerine oturdu. Sûdâbe ellerini göğsünün üzerine koymuş, el pençe divan duruyordu. ☙ Sûdâbe put gibi güzel kızları ona gösterdi. Hepsi de hiç el değmemiş birer mücevher gibiydi.

Siyâvuş'a: "Tahtından doğru şu altın taçlı kızlara bak! ☙ Bunların hepsi de Tirâz putlarıdır. Tanrı onları yalnız nazdan ve utangaçlıktan yaratmıştır. ☙ Boylarına boslarına bak da, içlerinden hangisi hoşuna giderse bana söyle," dedi. ☙ Siyâvuş onlara bakarken onların hiçbiri gözlerini kaldırıp da ona bakamadılar. Zaten aralarında: "O padişahın yüzüne bakılamaz!" diye konuşup durmuşlardı. ☙ Bir süre sonra her biri kalkıp kendi tahtının olduğu yere doğru gitti. Orada talihlerinin yüzlerine gülüp gülmeyeceğini düşünmeye koyuldular.

Kızlar çıktıktan sonra Sûdâbe Siyâvuş'a: "Neden fikrini bana açıkça söylemiyor, bunu benden saklıyorsun? ۞ Maksadının ne olduğunu bana söylemelisin. Yüzün bir perininki gibi pırıl pırıl. ۞ Seni uzaktan gören kendini kaybedip âşık olur. ۞ Sen o güzel yüzlü kızlara bir de akıl gözüyle bak da, hangisini kendine layık bulursan onu seç!" dedi. ۞ Fakat Siyâvuş bu sözler karşısında da sustu, hiç cevap vermedi ama:

Eğer düşmanlarımdan kız alacak olursam, ancak kendi kendimin yasını tutmuş olurum. ۞ Ben büyük ve ünlü kimselerden Hamâverân'ın nasıl bir yer olduğuna dair pek çok hikâye işitmiştim. ۞ Hamâverân padişahının İran padişahına neler yaptığını, İran kahramanlarının tozlarını havaya nasıl savurduğunu da biliyorum. ۞ Sûdâbe de nihayetinde onun kızıdır. Elbet o da yeryüzünden bizim soyumuzun kökünü kazımak niyetindedir, diye kendi kendine düşündü ۞ ve susmaya devam etti. Bunun üzerine peri yüzlü Sûdâbe yüzündeki örtüyü kaldırarak:

"Elbette" dedi, "güneşin yanında yeni doğmuş ayı görünce, ۞ güneşin karşısında ayı sönük bulur, güneşi aya tercih edersin. ۞ Tıpkı bunun gibi, beni fildişi tahtın üzerinde, başımda yakut ve firuze taçla gören bir kimse de, ۞ bana nispetle aya benzeyen kızlara bakmasa, onları güzellerden saymasa şaşılır mı? ۞ Eğer sen şimdi benimle sözleşir ve sözünden dönmeyip benim yüreğimin ihtiyacını karşılarsan,

Şu henüz yetişmekte olan kızlardan birini de sana cariye olarak verir, karşında onu el pençe divan durdururum. ۞ Şimdi yemin edip bana söz ver ve benim sözümden dışarı çıkma. ۞ Padişah bu dünyadan çekildiği zaman da bana ondan bir yadigâr kalmış olursun. ۞ Bana bir zarar gelmesine engel olur, beni canın kadar değerli görürsün. ۞ İşte önünde bir hizmetçi gibi duruyor; canımı da tenimi de sana veriyorum.

Bütün dileklerini yerine getirecek ve senin buyruğundan dışarıya çıkmayacağım!" ۞ Dedi ve utanmayı hatırına bile getirmeden Siyâvuş'u tutup kendine doğru çekti ve onu öptü. ۞ Utançtan Siyâvuş'un yanakları kıpkırmızı kesildi, kirpikleri sıcak ve kanlı yaşlarla doldu. ۞ İçinden: "Yeryüzünün sahibi olan Tanrı beni Şeytan'ın şerrinden korusun! ۞ Ben şeytana uyup da babama ihanet edemem.

Şu utanmaz kadına soğuk davransam veya tutup da bir şey söylesem elbette kızacak, yüreği kabaracak: ۞ Bu sefer cadılık yapıp padişahı kandıracak ve onu benim aleyhime çevirecek. ۞ Bunun için en iyisi onunla yine tatlılıkla konuşup, kızdırmayayım," diyerek ۞ Sûdâbe'ye döndü ve: "Yeryüzünde senin bir eşin daha yoktur. ۞ Güzellikte yalnız aya benzersin ve yalnız padişaha layık bir kadınsın.

Senin kızlarından birisi bana yeter, ondan başkasını da istemem. ☙ Sen sözünde dur da bunu padişaha bir söyle bakalım o ne diyecek? ☙ Ben o kız için söz veriyorum. Sen bu sözümü bir teminat olarak kabul et. O kız benim boyuma gelinceye kadar ben başka hiçbir kıza bakmayacağım. ☙ Sen benim yüzümün güzelliğinden de bahsettin. Böylece aşkın gönlüme dokundu. ☙ Fakat ey bütün güzellerden güzel kadın! Benim bir suçum yok ki. Tanrı lütfunu esirgemeyerek beni de böyle yaratmış.

Bunu kimseye söyleme. Benim senden isteğim bunun gizli kalmasıdır. ☙ Sen bütün kadınların başı, hepsinin ulusu ve sanırım benim de anamsın!" diyerek ☙ Sûdâbe'yi, hep kötülük düşünen ruhu ve aşkıyla baş başa bırakıp gitti. ☙ Kâvûs harem dairesine gelip etrafına bakınırken Sûdâbe onu gördü ☙ ve hemen yanına koştu. Siyâvuş'un işini açarak ona müjdeler verdi:

"Siyâvuş saraya geldi, her yeri gezip gördü, ben de bütün kara gözlü kızları karşıma diktim. ☙ Saray güzel yüzlü kızlarla ne hale geldi sorma. Sanki gökteki aydan yere ışık yağıyordu. ☙ Fakat gelgelelim Siyâvuş benim kızımdan başkasını beğenmedi. Öteki güzellerin hiçbiri hoşuna gitmedi!" dedi. ☙ Padişah bu işe, koynuna ay girmiş kadar sevindi. ☙ Hemen hazinesinin kapısını açtırıp mücevherler, altın işlemeli kumaşlar, altın kemerler,

Bilezikler, yüzükler, gerdanlıklar, taç ve taht ☙ gibi hazinesini süsleyen birçok şeyi çıkardı. Bunlar yeryüzünü dolduracak kadar çoktu. ☙ Kâvûs bunların hepsini Sûdâbe'ye teslim ederek: "Bu hediyeler hiç... Sana bunların iki yüz misli verilse değer! Diye söyle" dedi. ☙ Sûdâbe o hediyeleri görünce şaşırıp kaldı; içinden birçok efsun okudu. ☙ Ve: "Eğer Siyâvuş istediğimi yapmayacak olursa canım çıksın daha iyi!

Emelime ulaşmak için yeryüzünde gizli veya açık bütün çarelere ☙ Başvuracağım! Benden yüz çevirdiği anda herkesin önünde bağırıp çağıracağım!" dedi.

SİYÂVUŞ'UN SÛDÂBE'NİN YANINA ÜÇÜNCÜ DEFA GİTMESİ

Sûdâbe daha sonra küpelerini kulaklarına takıp başına altın tacını koydu ve tekrar tahtına oturdu. ☙ Siyâvuş'u yanına çağırtıp onunla şurdan burdan konuşmaya başladı: ☙ "Padişah sana öyle bir hazine hazırlattı ki, ondaki tacın ve tahtın eşini hiç kimse görmüş değildir.

Bu hediyelerin içinde her türlü değerli eşya vardır. Onları ancak iki yüz fil taşıyabilir. ☙ Ben sana kızımı vermesine vereceğim, ama önce bir kere benim şu yüzüme,

başıma ve tacıma bak. ☙ Bak da söyle, benim aşkımdan yüz çevirmek için nasıl bir bahanen var? Şu boy bostan ve yüzden hiç mi hoşlanmıyorsun? ☙ Seni gördüm göreli ölüyorum; hastalandım, bir yerde duramaz oldum. ☙ Derdimden gündüzü aydınlık gibi göremiyor, güneşi lacivert sanıyorum.

Yedi yıldan beri aşkım, gözlerimden kanlı yaşlar döktürüyor. ☙ Haydi, gel, kimsenin haberi olmadan beni bir kere sevindir de, gençlik günlerimi tazelendirip onları bana yeniden bağışlayıver. ☙ İstediğimi yaparsan ben sana padişahın verdiklerinden de çok taç, taht ve külah veririm. ☙ Fakat tutar da derdime derman olmazsan, ☙ sana padişahlığı haram eder; güneşi de, ayı da gözlerinde karartırım!" deyince,

Siyâvuş: "Ben bir heves uğruna asla dinimi yele veremem! ☙ Tutayım da babama ihanet edeyim; erkeklikten, akıldan ve ahlaktan uzaklaşayım ha? İşte bunu asla yapamam. ☙ Sen padişahın karısı ve tahtın güneşisin! Böyle bir günah işlemek sana yakışır mı?" diye karşılık verdi. ☙ Sûdâbe bu sözleri duyar duymaz hiddetle tahtından kalkıp Siyâvuş'un üzerine atıldı: ☙ "Ben sana yüreğimin bütün sırlarını söyledim. Sen ise kötü düşüncelerini benden gizliyor,

Beni âleme rezil etmek, akıllıların yanında ahmak bir kadın derecesine düşürmek istiyorsun, öyle mi?" diye bağırdı.

SÛDÂBE'NİN KÂVÛS'U ALDATMASI

Siyâvuş çıkıp gidince, Sûdâbe üstünü başını parçaladı; tırnaklarıyla da yanaklarını didik didik etti. ☙ Sonra da avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı. Sesi harem dairesinden sokaklara kadar yayıldı. ☙ Bunun üzerine sarayda herkes birbirine girdi. Sanki kıyamet kopuyordu. ☙ Durumu padişaha bildirdikleri zaman hemen tahtından inip,

Başında türlü türlü düşüncelerle hareme doğru hızla yürüdü. ☙ Sarayın içinde çalkalanan sözleri duyup da, Sûdâbe'nin yara bere içindeki yüzünü görünce ☙ canı sıkıldı. Şuna buna sordu; fakat o taş yürekli kadının yaptığı işin sırrını bir türlü anlayamadı. ☙ Sûdâbe ise onun yanına gelerek bağırıp çağırmaya, gözlerinden yaş akıtmaya ve saçlarını yolmaya başlayarak: ☙ "Siyâvuş tahtımın yanına geldi, üzerime atılıp beni pençeleriyle yakaladı ve

Bana: Benim canım da tenim de senin sevginle dolu. Ey güzel yüzlü kadın! Niçin benden çekiniyorsun? ☙ Seni gördüm göreli, başkasını sevemedim. İşte itiraf ediyo-

rum ۞ dedikten sonra misk kokulu başımdan tacımı alıp yere fırlattı. Üstümdeki elbiseyi de işte böyle parçaladı!" diye onu şikâyet etti. ۞ Padişah onun bu sözleri üzerine düşünmeye başladı ve Sûdâbe'ye türlü türlü sorular sordu. ۞ İçinden: "Eğer iftira atmıyor da doğruyu söylüyorsa,

Siyâvuş'un başını kesmekten başka çare kalmaz! Böyle bir iş ancak böyle sonuçlanır. ۞ Bunu gören akıllı bir kişi, bu tatlı maceranın böyle kanla sona erdiğini duyunca acaba ne der?" diye düşündü. ۞ Haremde bulunanların hepsi akıllı ve padişaha bağlı kimselerdi. ۞ Kâvûs onların hepsini saraydan çıkarıp başka bir yere gönderdikten sonra Siyâvuş'la Sûdâbe'yi yanına çağırttı. ۞ Akla ve mantığa uygun olarak Siyâvuş'a: "Bu sırrı benden saklamaman gerek.

Bu kötülüğü sen yapmış değilsin; ben kendi kendime yaptım. Anlamsız sözlerim yüzünden bu felaket başıma geldi. ۞ Ben seni bilmem hangi akla hizmet ederek tuttum da hareme gönderdim? Şimdi bana utanmak, ellerini bağlamak düşüyor. ۞ Doğruluktan ayrılmadan, açık alınla, her şeyi olduğu gibi anlat. Anlat bakalım, olay nasıl oldu?" diye sorunca, ۞ Siyâvuş da Sûdâbe'nin münasebetsiz aşkı yüzünden olayın ortaya nasıl çıktığını anlattı ۞ ve aralarında geçen konuşmaların hepsini bir bir ona anlattı.

Bunları duyan Sûdâbe hemen atılarak: "Hayır, yalan! O, saraydaki kadınlar arasında yalnız beni beğendi, yalnız bana kur yapmak istedi. ۞ Ben yeryüzü padişahının, ona ۞ kızıyla birlikte taç, hazine ve altın gibi, açıkta veya saklı birçok şey vereceğini; ۞ bunlardan başka benim de varımı yoğumu kızıma bağışlayacağımı anlattığım ۞ halde o: Benim bu hediyelerin hiçbirinde gözüm yok! Kızının yüzünü bile görmek istemem.

Bütün bunların içinde istediğim yalnız sensin! Sensiz ne hazinenin lüzumu var ne de başka şeylerin. Ben yalnız seni isterim! dedi. ۞ Kendisine itaat etmemi isteyerek, taş gibi elleriyle beni yakaladı. ۞ Fakat kendisine boyun eğmediğim için saçımı başımı yoldu, yüzümü tırmaladı. ۞ Ey yeryüzü padişahı! Karnımda bir çocuğun var. ۞ Onun bana yaptığı eziyetler neredeyse bu çocuğu öldürüyordu. Dünya gözüme zindan kesildi!" dedi.

Padişah her ikisini de dinledikten sonra kendi kendine: Bunların hiçbirinin sözü işe yaramaz. ۞ Bu iş için acele etmemeli. Çünkü yürek kabarınca aklı karıştırır, doğru ve kesin bir hükme varılmasına engel olur. ۞ Önce meseleyi iyice bir gözden geçirmeli. Yürek doğru hükmü ancak heyecanı yatıştıktan sonra verebilir. ۞ Bakalım

bunlardan hangisi suçlu çıkacak, cezayı hangisi hakedecek, dedi. ☙ Birçok çareye başvurmaya başlayarak önce Siyâvuş'un ellerini,

Göğsünü, pazılarını, başını, boynunu ve her yerini kokladı. ☙ Sûdâbe her zaman misk, şarap ve gülsuyu sürerdi. ☙ Fakat Kâvûs, Siyâvuş'ta bu kokuların hiçbirini duymadı, onunla temas ettiğine dair hiçbir şey bulamadı. ☙ Bunun üzerine Kâvûs'un canı daha çok sıkıldı, Sûdâbe'yi fena halde haşlayıp aşağıladı. ☙ İçinden: "Şimdi keskin bir kılıçla bunun boynunu vurup paramparça etmeli!" dedi.

Fakat Hamâverân'ı ve orada çıkabilecek isyanları düşündü. ☙ Arkasından zindanda bağlı kaldığı ve yanında hiçbir akrabasının bulunmadığı ☙ sırada Sûdâbe'nin kendisine gece gündüz bir hizmetçi gibi baktığını hatırlayınca biraz yatışır gibi oldu ve sesini çıkarmadı. ☙ Daha da önemlisi Sûdâbe'yi fazlasıyla seviyordu. Yüreği onun sevgisiyle dolu olduğu için yaptığı kötülükleri görmezlikten gelmeye başladı. ☙ Bir başka sebep de, bu kadından henüz ufak yaşta çocuklarının olmasıydı; küçük çocukların derdi küçük görülmemeli.

Padişah Siyâvuş'un bu işte suçsuz olduğunu ve akıllıca davrandığını anlayarak: ☙ "Sen bütün bu olup biten için hiç üzülme, ama yine de hep akıllı ve ihtiyatlı ol. ☙ Bu olayı hem hatırlamamaya çalış hem de kimseye söyleme ki, halkın ağzında renkten renge girmesin!" diye öğütler verdi.

SÛDÂBE'NİN SİYÂVUŞ'U ÖLDÜRTMEK İÇİN ÇARELER ARAMASI

Sûdâbe padişahın gözünden düştüğünü, gönlünün soğuduğunu anlayınca, ☙ o çirkin amacına ulaşabilmek için çare aramaya başladı ve yeni bir kin ağacı dikmiş oldu.

Onunla birlikte yaşayan hilekâr, düzenbaz büyücü bir karı vardı. ☙ Bu karı gebeydi ve yükünün ağırlığından yürüyemeyecek bir hale gelmişti. ☙ Sûdâbe bu kadına sırrını açtı ve derdine derman bulmasını istedi. Ona birçok altın vererek ☙ ondan söz aldı ve: "Aramızda kalsın ama ☙ bir ilaç yapıp çocuğunu düşüreceksin. Eğer sözünde durursan seni pek yükseltirim.

Çünkü padişah için yaptığım bu hile ve planları ancak senin çocuğun örtebilir. ☙ Sonra ben Kâvûs'a, bu çocuğun bana ait olduğunu ve Ehrimen'in elinde öldüğünü söyleyeceğim. ☙ Belki bu sayede Siyâvuş'u ortadan kaldırmak mümkün olur. Sen

şimdi çocuğunu düşürmenin bir kolayını ara. ۞ Bu dediğimi yapmayacak olursan, padişahın yanındaki itibarım büsbütün mahvolur, saraydan atılırım!" dedi. ۞ Kadın: "Ben senin bir kulunum. Senin buyruğuna da, isteğine de boyun eğerim!" diyerek

Tuttu o gece ilaç hazırlayıp yedi. Böylece Ehrimen'in çocuğu düşmüş oldu. ۞ Kadın ikiz doğurmuştu. Bunlar devlerden doğan çocuklara benziyordu. Zaten bir cadıdan başka türlü çocukların doğmasına imkân var mı? ۞ Sûdâbe hemen altın bir leğen getirerek önüne tuttu. Hizmetçilere hiç haber vermedi. ۞ O Ehrimen çocuklarını leğenin içine koyduktan sonra kendini döşeğe atarak bağırıp çağırmaya başladı; ۞ kadını bir tarafa gizleyerek, hastaymış gibi yaptı. Sesi sarayın her yanında yankılanınca

Bütün hizmetçiler de Sûdâbe'nin yanına koştular. ۞ Leğenin içindeki çocukları görünce onlar da feryadı bastılar. Sesleri Zühal yıldızına kadar yükseldi. ۞ Kâvûs saraydaki bu gürültüyü duyunca titremeye başladı. Uykusundan uyanıp gelen seslere kulak kabarttı ۞ ve ne olduğunu sordu. Hizmetçiler o güzel yanaklı kadının başına geleni anlatınca ۞ Kâvûs çok üzüldü. Fakat o gece hiçbir şey söylemedi. Sabahleyin üzgün üzgün Sûdâbe'nin yanına girdi.

Sûdâbe'yi uykuda, bütün saray halkını heyecanda ve çocukların ölülerini de leğende buldu. ۞ Sûdâbe padişahı görünce ağlamaya başladı: "Artık" dedi, "güneşi apaçık gördün mü? ۞ Ben sana onun ne kötülükler ettiğini söyledim, ama sen hiç düşünmeden tuttun onun sözlerine inandın!" ۞ Bu durum karşısında padişah Kâvûs'un gönlünde yeniden şüpheler doğdu. Oradan ayrılarak düşünmeye başladı. ۞ Kendi kendine: Bu işin içinden nasıl çıkmalı? Buna aldırmamak da olmayacak! dedi.

KÂVÛS'UN YILDIZBAKICILARA DANIŞMASI

Bunun üzerine Kâvûs yıldız bilgisinden anlayan kimselere danışmak isteyerek, ۞ Onları aratıp sordurdu. İran'ın her yerinden onları çağırtarak altın tahtlara oturttu. ۞ Onlara Sûdâbe ve açılması muhtemel Hamâverân savaşıyla ilgili düşüncelerini sordu. ۞ O bilginlerin Sûdâbe hakkında bir şey bilip bilemeyeceklerini anlamak istedi. ۞ O çocuklar hakkında da onlarla uzun uzun konuştu. Fakat hep üstü kapalı sorular sordu.

Bilginler zayiçeler yapıp tam bir hafta bu sorunla uğraştıktan sonra ۞ Gelip: "Olur şey değil. Kadehe doldurduğun zehir nasıl olur da şaraba dönüşür? ۞ Bu iki çocuk

başkasının soyundandır, ne sendendir ne de karından... ۞ Bu çocuklar padişah soyundan olsaydı, onları kolaylıkla önümüzde görebilirdik. ۞ Bu öyle bir sır ki, böylesine ne yerde ne de gökte rastlanabilir. Bak şu işin tuhaflığına," dediler.

Ve ardından da o kötü kadının yaptığı kötülükleri ve bunun belgelerini padişaha ve huzurunda bulunanlara anlattılar. ۞ Bunları duyan Sûdâbe hemen ağlamaya ve padişahtan aman dilemeye başladı: ۞ "Ben" dedi, "yaralandığı ve tahtından indirildiği zaman padişaha dostluk ve arkadaşlık gösterdim. ۞ Yüreğim çocukların öldürülmesine durmadan üzülüyor. Zaman zaman canım tenimden ayrılacak gibi oluyor!" dedi. ۞ Fakat padişah: "Ey kadın! Telaşlanıp, heyecana kapılma! Neden böyle anlamsız ve yalan sözler söyleyip duruyorsun?" dedikten sonra,

Saraydaki nöbetçilerin bütün yolları tutmalarını, ۞ Şehri ve şehrin sokaklarındaki halkı ayaklandırıp her yeri aramalarını, o kötü karıyı bulup getirmelerini buyurdu. ۞ Aramaya başlanıp da kadının pek de uzakta olmadığı anlaşılınca, tecrübeli askerler hemen oraya gidip ۞ o talihsiz karıyı bulunduğu yerden çıkardılar ve türlü türlü hakaretlerle alıp padişahın huzuruna götürdüler. ۞ Padişah ona tatlılıkla birçok soru sordu. Günlerce ona vaatlerde bulundu, ümitler verdi.

Fakat bütün bunlara rağmen kadın hiçbir şey bilmediğini söyledi. ۞ Nihayet padişahın canı sıkılarak adamlarına, o karıyı huzurundan çıkartmalarını, başka çarelere başvurmalarını, ۞ şayet yine söylememekte ısrar ederse, o zaman töresine uygun olarak belinin ortasından ikiye ayırmalarını buyurdu. ۞ Bunun üzerine görevliler karıyı saraydan çıkararak, kılıçla öldürmek, darağacına çekmek veya kuyuya atmakla tehdit ettiler. ۞ Cadı kan yine de: "Ben suçsuzum; başka söyleyecek bir şeyim yok! O şatafatlı huzurda zaten ne söyleyebilirim?" diye dayattı.

Görevliler gidip durumu padişaha bildirdiler ve: "Gizli şeyleri ancak yeryüzünü yaratan Tanrı bilir!" dediler. ۞ Bunun üzerine padişah tekrar Sûdâbe'yi çağırttı. Sûdâbe huzura çıktı. Yıldızbakıcı sözlerini tekrar etti: ۞ "Bu çocuklar bir cadı karından doğmuştur, Ehrimen'in soyundandır!" dedi. ۞ Bu sözlere karşı Sûdâbe de şunları söyledi: "Bu yıldızbakıcıların doğruyu söylemekten çekinmelerinin sebebi nedir, biliyor musun? ۞ Sebep, Siyâvuş'tan korkmalarıdır. Siyâvuş'tan korktukları için doğruyu söyleyemiyorlar.

Siyâvuş fil gövdeli bir pehlivan ve bir komutandır. Onun korkusundan aslanlar bile titrer. ۞ Onda seksen filin kuvveti var. İsterse Nil ırmağının yolunu bile bağlar. ۞ Onun gücü ve kuvveti karşısında yüz bin kişilik ünlü bir ordu bile savaş saflarını bı-

rakıp kaçıverir. ۞ Böyle olunca ben onun karşısında artık nasıl durabilirim? Heyhat! Benim talihim de işte böyle kan ağlamakmış! ۞ Elbette yıldızbakıcı da onun buyruğunun dışına çıkamaz. Sonra kimden medet umabilir?

Beni bu yeryüzüne çocuklarımdan başka bağlayan bir şey yok. Fakat onlara sen acımadıktan sonra ben ne yapayım? ۞ Sözlerime inanmayıp da aleyhimde hüküm verecek olursan artık bu işin adaletle çözülmesini öteki dünyaya bırakırım..." ۞ Bunları söylerken bir yandan da gözlerinden Nil ırmağının buğulaştırdığı su kadar yaş akıttı. ۞ Padişah da onun bu sözlerine çok üzülerek onunla birlikte ağlamaya başladı. ۞ Sonra üzgün üzgün Sûdâbe'yi serbest bıraktı. Fakat aklında hep o vardı.

"Bu işi biraz daha kurcalayalım, bakalım nasıl bir sonuca varacağız?" diyerek Ta sınır boylarından mûbedler çağırttı ve Sûdâbe konusunu onlara da açtı. ۞ Padişahın sözlerini dinleyen mûbedlerden biri: "Padişahın bu derdi gizli kalmaz; doğruyu meydana çıkarmak mümkündür. ۞ Bu işin sırlarını ortaya koymak istiyorsan, testiyi taşa vurmalısın! ۞ Oğlun çok asil ve akıllı, ama yine de onu düşündükçe üzülüyorsun. ۞ Beri yandan Hamâverân padişahının kızından da şüphe ediyorsun.

Mademki her ikisinden de şüpheleniyorsun, bunun çaresi onlardan birini ateşe atmaktır! ۞ Çünkü şu yüce göklerin kanunlarına göre suçsuza hiçbir şey zarar vermez!" dedi. ۞ Bunun üzerine padişah Sûdâbe'yi çağırtarak, onu Siyâvuş'la karşı karşıya oturttu ve yeniden sorgulamaya başladı. ۞ Sonunda: "Bu ikisine de güvenemiyorum!" diyerek, ۞ büyük bir ateş yaktırıp suçluyu herkesin önünde rezil etmek istedi.

Bunu duyan Sûdâbe: "Ben padişaha her şeyi olduğu gibi artık söyleyeceğim. ۞ Benim bütün suçum padişaha düşürülmüş iki çocuk göstermektir. ۞ Fakat bunların bütün sorumlusu Siyâvuş'tur; ölümünü kendisi aradığı için onu cezalandırmak gerekir!" dedi. ۞ Bunun üzerine yeryüzü padişahı genç oğluna dönerek: "Sen ne diyorsun bakalım? Bu sınav için ne düşünüyorsun?" diye sordu. ۞ Siyâvuş: "Yapılan dedikodulardan sonra cehennem bile gözümde hiç kalıyor.

Dağ kadar ateşe bile kendimi atar, böyle utanarak yaşamaktansa ölmeyi tercih ederim!" dedi.

SİYÂVUŞ'UN ATEŞTEN GEÇMESİ

Padişah Kâvûs'un, oğlu Siyâvuş'la o uğursuz Sûdâbe'nin arasındaki olaydan ötürü adamakıllı canı sıkılmıştı. ۞ Kendi kendine: Bunlardan hangisi suçlu çıkarsa çıksın

artık bana kimse padişah demeyecek. ۞ Ha oğlum ha karım... biri beynim biri karımdır. Böyle bir işi kim hoş görür. ۞ En iyisi, bu kötü düşünceleri kafamdan atarak yüreğimi rahat ettirecek bir çare düşünmektir.

Güzel konuşan bir padişah: Yüreğin rahat olmadıktan sonra padişahlıktan vazgeç! demişti, diye düşünüyordu. ۞ Nihayet devecilerin gidip ovalardan yüz kervanlık odun getirmeleri için vezirine emir verdi. ۞ Develerle odun taşımaya başladılar. Bütün halk onları seyre çıkmıştı. ۞ Kırmızı tüylü azgın develerin çektiği yüz kervanlık ۞ odun yığını iki dağ yüksekliğine ulaşmıştı.

Ta iki fersahlık yoldan beliren bu odunları gören herkes: "Hah, işte, padişahın başına gelenlerin sırrını ancak bu çözebilir!" diyor ۞ ve bu karışık işin nasıl sonuçlanacağını görmek istiyordu. ۞ Ey okuyucu! Bu hikâyeyi okurken, kadınlara meyletmemeyi sen de hakkında hayırlı görmüşsündür. ۞ Gerçekten kadının kötüsü insanı rezil eder! Onun için yeryüzünde ancak dindar kadınları ara... ۞ Odun yığınlarından meydana gelen iki dağı herkes seyretmeye geldi.

Bu yığının ortasında bir atlının güçlükle geçebileceği kadar bir yol bıraktılar. ۞ Sonra padişah odunların üzerine kara neft dökülmesini buyurdu. ۞ Odunları tutuşturmak için ayrılan iki yüz kişi ateşi üflemeye başladı. Derken birdenbire bir dumandır yükseldi. Öyle ki, her yeri bir karanlık kapladı; sanki gün ortasında gece başlamıştı. ۞ İlk üfleyişte çıkan dumanı hemen alevler takip etti. ۞ Bu sefer de yeryüzü gökyüzünden aydınlık oldu, her yer ateş kesildi, dünya coşup coşup taştı.

Ovayı dolduran insanlar sıcaktan yanmaya ve aydınlıkta parlayıp gülen yüzlerinden Siyâvuş için gözyaşı dökmeye başladılar. ۞ Siyâvuş başında altın bir tulgayla babasının karşısına çıktı. ۞ Beyaz bir elbise giymişti. Dudakları gülümsemelerle yüreği de ümitlerle doluydu. ۞ Altında yağız bir at vardı. Onun nallarından kalkan tozlar aya kadar yükseliyordu. ۞ Siyâvuş'un üzerine kâfurlar saçılmış; o zamanın âdetine göre ona bir kefen hazırlanmıştı.

Siyâvuş padişahın yanına yaklaşırken, atından inip ona saygılarını sundu. ۞ Padişah Kâvûs'un yüzü utançtan kıpkırmızı olmuştu. Oğlu Siyâvuş'la tatlı tatlı konuştu. ۞ Siyâvuş da: "Sen hiç bu işi düşünme. Bu nihayet feleğin bir cilvesidir. ۞ Ben şimdi mahcup bir durumdayım. Suçsuzsam kurtulacağım muhakkaktır. ۞ Eğer bir suçum varsa, yeryüzünü yaratan Tanrı şüphesiz beni de korumayacaktır!

İyilik veren Tanrı'nın izniyle, benim şu dağ gibi ateş yığınından hiç korkum yok!" dedi. ۞ Siyâvuş ateşe yaklaşırken, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Tanrı'ya: ۞ "Ey

جوازدست سودابه آواشنید
برامدبایوان وآتش بد
می خواست کورا بداندبروی
همی کشت خوبان پرازکف وکو

Tanrım! Şu ateşten selametle geçmeyi nasip et de beni babama karşı mahcup etme!" ۞ diye yalvardı. Sonra duman karası atını sürdü. ۞ Bunun üzerine şehirden ve ovadan bir feryattır yükseldi. Herkes üzüntü içindeydi.

Sûdâbe ovadan yükselen bu feryatları duyar duymaz sarayın damına çıktı ve ateşi izledi. ۞ Ateşin Siyâvuş'a zarar vermesi için heyecanla çırpınıp bağırıyordu. ۞ Halk ise yürekleri kızgınlıkla dolu olarak Kâvûs'a dönmüş bağırıp duruyordu. ۞ Derken Siyâvuş atını ateşe öyle bir sürüş sürdü ki, adeta atla ateş birbirine karıştı. ۞ Her yanından ateşler fışkırıyor, hiç kimse onun ne tulgasını ne de atını görebiliyordu.

Ovada bulunan bütün halk, ateşten nasıl edecek de çıkabilecek diye kanlı gözyaşları döküyordu. ۞ Nihayet o yiğit dudakları gülümseyerek, yanakları da gül gibi kızararak ateşin içinden çıkıverdi. ۞ Bunu gören halk: "Genç padişah sağ salim ateşten çıktı!" diye sevinçten bağrıştı. ۞ Siyâvuş'un atı da elbisesi de sapasağlamdı; körpe birer yasemin gibi duruyorlardı. ۞ İnsan ateşten değil de sudan bile geçse, ıslanmasa bile elbisesinde biraz nemlilik olur.

Fakat Tanrı istedikten sonra ha ateş ha yel... hepsi bir! ۞ Siyâvuş o ateş dağından çıkıp da ovadan geçerken şehirde ve ovada bir kıyamettir koptu. ۞ Ordunun bütün atlıları yerlerinden fırladı; ovada bulunanların hepsi ayaklarına paralar saçtı. ۞ Yeryüzündeki küçük büyük herkes şenlik yaptı. ۞ Adaletli Tanrı'nın bir suçsuza yardım etmesinden ötürü birbirlerini kutladılar.

Sûdâbe ise kızgınlıktan saçlarını yoldu. Gözyaşları akıttı, yüzünü yara bere içinde bıraktı. ۞ Siyâvuş babasının yanına geldiği zaman üzerinde ne isten, ne ateşten ne de toz topraktan eser vardı. ۞ Kâvûs onu görünce atından indi. Bütün askerler de onunla birlikte atından indi. ۞ Siyâvuş yeryüzünün sahibi olan o temiz padişahın yanına gelerek yüzünü yerlere koydu ۞ ve o dağ gibi ateşten kurtularak düşmanın bütün isteklerini boşa çıkardığını söyledi.

Bunun üzerine padişah da: "Ey cesur delikanlı! Sen temiz soylu ve temiz ruhlusun. ۞ Temiz bir anadan doğmuş ve yeryüzüne padişah olmaya layık bir çocuksun!" diyerek ۞ ona sıkıca sarılıp kucakladı ve yaptıklarından ötürü ondan özürler diledi. ۞ Sonra sarayına dönüp neşeli neşeli tahtına oturdu ve padişahlık tacını başına giyerek ۞ şarap getirtti, çalgıcıları çağırttı ve Siyâvuş'un bütün isteklerini yerine getirdi.

Üç gün süren bu eğlence meclisinde şarap içtikten sonra hazinesinin kapılarını açıp herkese bağışlarda bulundu.

SİYÂVUŞ'UN SÛDÂBE'NİN HAYATINI BAĞIŞLAMASI İÇİN BABASINA RİCADA BULUNMASI

Ancak dördüncü gün Kâvûs tekrar tahtına oturdu. Öküz kafası biçimindeki gürzünü eline alıp ☙ kızgın kızgın Sûdâbe'yi yanına çağırttı. Kendisine daha önce söylediği sözleri tekrarladıktan sonra: ☙ "Sen çok büyük bir hayâsızlık ettin ve benim fena halde canımı sıktın! ☙ Yapmadığın oyun, başvurmadığın hile kalmadı. En sonunda da oğlumun canına kıymak isteyerek

Onu ateşe attırdın. Daha ne cadılıklar, ne cadılıklar... ☙ Artık bütün bu suçlarını örtebilecek hiçbir özrün kalmadı. Onun için görecek ne işin varsa gör de sonra ölüme hazırlan! ☙ Dünyada artık barınabileceğin hiçbir yer kalmış değildir; bu suçunun cezası asılmaktır!" dedi. ☙ Bunun üzerine Sûdâbe: "Ey padişah! Başıma böyle ateş yağdırma! ☙ Başıma gelen felaketin cezası asılmaksa, ben buna razıyım.

Sen böyle buyurduktan sonra ben bunu candan kabul ederim. Çünkü yüreğinin kinle dolu kalmasını istemem. ☙ Yalnız bir kere de Siyâvuş söylesin. O doğruyu söylerse, padişahın yüreğindeki kızgınlığın ateşi de söner. ☙ O, Zâl'ın bildiği büyüleri kullandığı içindir ki, ateşten bir zarar görmedi!" deyince ☙ padişah köpürdü: "Ya, demek hâlâ hokkabazlıktan ve yalancılıktan vazgeçmeyeceksin?" diye bağırdı. ☙ Sonra İranlılara dönerek: "Siz söyleyin bu kadına gizliden gizliye yaptığı kötülüklerden ötürü

Ne yapayım? Bu kadının cezası ne olsun?" diye sorunca, onlar da padişahı överek: ☙ "Onun cezası ölümdür. Yaptıklarının cezasını çekmeli!" dediler. ☙ Bunun üzerine padişah cellada, "Bunu kendisine bildirip darağacına çektikten sonra, dön gel!" diye buyurdu. ☙ Sûdâbe'yi tutup götürecekleri sırada harem dairesindeki kadınlardan bir feryattır yükseldi. ☙ Bunu duyan Kâvûs'un yüreği dertle doldu. Kimseye bir şey söylemedi, ama yüzü sapsarı kesildi.

Sûdâbe'yi nihayet küçük düşüren hakaretlerle alıp darağacına götürdüler. Kimse yüzünü görmek istemediği için herkes nefretle başını çevirdi. ☙ Bu sırada Siyâvuş da: "Sûdâbe padişahın eliyle ortadan kalkar, ama ☙ kısa bir süre sonra padişah pişman olur ve bu ölüme benim sebep olduğumu düşünmeye başlar!" diye düşünüyordu. ☙ Bunun için padişaha şöyle dedi: "Ey padişah! Sen bu iş için bu kadar üzülme! ☙ Bu suçundan ötürü Sûdâbe'yi cezalandırmaktan vazgeç de, gel onu bağışlayıver!

Belki öğütlerle yola gelir de, hareketlerini düzeltir!" gibi sözler söyleyerek, ricada bulundu ve Sûdâbe'yi kurtarmak için çareler aradı. ☙ Bunun üzerine padişah: "Peki,

mademki senin dürüstlüğünü gördüm artık onu da sana bağışlayabilirim!" dedi. ۞ Bunu duyunca Siyâvuş hemen kalkıp babasının tahtını öptükten sonra dışarıya çıkıp ۞ Sûdâbe'yi getirdi ve padişahın buyruğuyla yerine götürdü. ۞ Bunun üzerine bütün haremdekiler koşup Sûdâbe'ye saygılarını sundular.

Aradan bir süre geçince padişah Sûdâbe'yi yine eskisi gibi sevmeye başladı. ۞ Hatta zamanla ona olan sevgisi o kadar arttı ki, gözlerini ondan ayıramaz oldu. ۞ Fakat buna rağmen Sûdâbe yine alttan alta dolaplar çeviriyor, ۞ kötü yaradılışının zorlamasıyla padişahı Siyâvuş'tan soğutmaya çalışıyordu. ۞ Padişahı da etkilemiyor değildi; öyle ki, zamanla padişahta Siyâvuş'a karşı, kimseye söylemediği şüpheler uyanmaya başladı.

İş böyle olunca da bilgiye, akla ve dine başvurmak gerekir. ۞ Tanrı'sından korkan bir kimsenin bütün dilekleri yerine gelir. ۞ Zamanın zehir doldurduğu bir kaptan tat aramaya kalkışırsan sersemlik etmiş olursun. ۞ Yaratan sen olmadıktan sonra, yaradılışından memnun olmasan da sızlanma. ۞ Şu dönen feleğin işi hep böyledir: Sana her zaman güler yüz göstermez!

Doğru yolu gösteren olgun bir kişi: "Kana bağlı olan sevgi, en hararetli olandır!" demiştir. ۞ Bir oğul istenilen şekilde yetişecek olursa artık kadınlara düşkünlüğü bırakmalıdır. ۞ Çünkü onların dili başka, gönlü başkadır... Baş bulacağını sandığın yerde ayakla karşılaşırsın.

KÂVÛS'UN EFRÂSİYÂB'IN GELİŞİNİ HABER ALMASI

Padişah böylece Sûdâbe'nin sevgisiyle yaşayıp dururken, yeryüzünde bütün olup bitenleri duyanlardan, ۞ Efrâsiyâb'ın Türklerden topladığı seçkin yüz bin atlıyla gelmekte olduğunu haber alınca

Çok canı sıkıldı. Hemen içki ve eğlence meclisini bırakarak savaş için hazırlanmaya başladı. ۞ Keyânîyânın iyiliğini isteyen İranlıları bir araya toplayarak: ۞ "Tanrı Efrâsiyâb'ı da öteki insanlar gibi havadan, ateşten, sudan ve topraktan ۞ yaratmadı mı? Yoksa felek sırf onun için başka türlü döndü de, onu başka türlü mü yarattı? ۞ Birtakım tatlı sözler ve yeminlerle bizimle barış yaptığı halde,

Savaşmak için bahane arayan bu adam, tutmuş şimdi başına bir sürü asker toplamış da, ۞ verdiği sözden ve ettiği yeminden dönerek bizimle savaşmak istiyor. ۞ O halde bizim de şimdi ondan intikam almak, onunla savaşmak için yola çıkmamız,

aydın günleri onun başına dar etmemiz gerek. ☙ Ben onun adını yeryüzünden kazımalıyım. Yoksa o, okun yaydan fırlaması gibi, ☙ hemen savaş hazırlığını yapıp İran'ı altüst eder ve birçok yeri viraneye çevirir!" dedi.

Mûbedlerden biri padişaha: "İyi, ama sen niçin bizzat kendin asker toplayarak savaşmak istiyorsun? ☙ Ne diye bunca serveti boşuna harcayarak, hazinelerinin kapılarını açarak o kadar para dökeceksin? ☙ Sen zaten iki defa bu şanlı tahtı kötülüğünü isteyen düşmanlara teslim ettin. ☙ Kendin gitmek yerine adamlarının arasından savaşlarda ün almış, intikam almaya yetkili bir pehlivan seç de onu gönder!" deyince, ☙ Kâvûs ona şöyle karşılık verdi. Dedi ki: "Ben şu kalabalığın arasında,

Efrâsiyâb'ın kuvvetine karşı durabilecek bir kahraman göremiyorum! ☙ Bunun içindir ki bizzat ben, suda yürüyen gemi gibi hızla gitmeyi doğru buluyorum. ☙ Haydi, siz işinize gidin de, ben de işimi kendim gibi düşünen kimselerle göreyim. Anlaşıldı, bu iş sizle gitmeyecek!" ☙ Bu sözler üzerine Siyâvuş bu işle o kadar meşgul oldu ki, düşüncelerinin çokluğundan kafasının içi bir ormana döndü. ☙ Kendi kendine: Tatlı babama bu işi üzerime almak için bir teklifte bulunmalıyım.

Belki böylece ve Tanrı'nın yardımıyla, babamın ve Sûdâbe'nin hakkımdaki kötü düşüncelerinden kurtulabilirim. ☙ Bu orduyu tuzağa düşürerek bu sayede ad kazanırım, deyip ☙ hemen kemerini bağlayarak babasının huzuruna çıktı: "Bu işi ben üzerime alıyorum! ☙ Tûran padişahıyla savaşa girişerek, bütün ileri gelen pehlivanlarının başlarını yere yuvarlayacağım!" dedi. ☙ Ne demeli? Meğer yeryüzünü yaratan Tanrı Siyâvuş'un Tûran topraklarında can vermesini takdir etmiş!

Bir işe yaramayacak olan düşüncelerle ve tedbirler almakla feleğin şerrini önlemek kabil midir? ☙ Bunun için babası da onun isteğini kabul etti; kemerini beline kuşanıp bu işe hazırlanmasını uygun gördü. ☙ Siyâvuş'tan pek memnun kaldı. O kadar ki, ona bir de rütbe verdi ve: ☙ "Hazinelerim ve bütün mücevherlerim senindir! Hemen hemen bütün ordum da senin buyruğundadır!" dedi. ☙ Sonra fil gövdeli Rüstem'i yanına çağırtıp birçok güzel savaş hikâyesi anlatarak:

"Filler bile senin kadar güçlü değildir; cömertlikte Nil bile senin eline benzeyemez! ☙ Yeryüzünde hem erdemli, hem hünerli hem de alçakgönüllü bir adam varsa o da sensin! Siyâvuş'u da sen yetiştirdin. ☙ Cevher madenleri demirlerle kaplı da olsa bağlı da sen kemerini kuşanınca derhal açılır. ☙ Siyâvuş beline kemerini kuşanmış ve savaşa hazırlanmış olarak yanıma gelip, benimle azgın bir aslan gibi konuştu. ☙ Efrâsiyâb'la savaşmak istiyor. Sen de onunla beraber git de onu gözünün önünden ayırma!

Senin dinlendiğin zamanlar nasıl benim çalışmam lazımsa, sen uyanık oldukça da ben güvenle uykuya varabilirim. ۞ Zaten bütün dünyanın güvenliği de senin okuna ve kılıcına bağlıdır. Göklerdeki ayın başı bile senin ayakların altındadır!" deyince, ۞ Rüstem de: "Ben senin basit bir kulunum! Söylediklerini dinledim. ۞ Siyâvuş benim gözüm ve canımdır. Benim göklerim onun tacının üzeridir!" diye karşılık verdi. ۞ Kâvûs, Rüstem'in bu sözleri üzerine ona dualar etti ve: "Akıl senin temiz ruhuna hep kılavuz olsun, ondan ayrılmasın!" dedi.

SİYÂVUŞ'UN SAVAŞA GİTMESİ

Bunun üzerine her yandan boru ve davul sesleri yükseldi. Gururlu komutan Tûs da geldi. ۞ Padişahın sarayı önünde bütün erler toplanınca padişah hazinesini açtı. ۞ Bu hazine altınlar, kılıçlar, gürzler, külahlar, kemerler, tulgalar, zırhlar, mızraklar ve kalkanlarla doluydu. ۞ İçinde kesilmemiş kumaşların bulunduğu bir başka hazinenin anahtarını da Siyâvuş'a göndererek: ۞ "Sarayımın ve bütün değerli şeylerimin kâhyası sensin. Aklın nasıl uygun bulursa öyle yap!" dedi.

Padişah Gûç, Buluç, Gîlân ve Serûç ovalarından gelen ۞ savaş eri ve cesur on iki bin süvari ۞ ve savaşa hazır kalkanlı erlerden de on iki bin piyade seçti. ۞ İran'da ne kadar cesur, akıllı, hür, boy ve yaşça Siyâvuş'a eş olan, ۞ Behrâm, Şâverân'ın oğlu Zenge gibi akıllı, uyanık ve alçakgönüllü pehlivan varsa,

Hepsini bir araya toplayarak, Kâve'nin bayrağını taşıyan beş mûbedle birlikte ۞ sınırlardan çıkıp ovaya gitmelerini buyurdu; ۞ ova askerle o kadar doldu ki, atların nallarından basacak yer kalmadı. ۞ Kâve'nin bayrağı büyük ordunun ortasında göklere kadar yükseliyor ve bir ay gibi parıldıyordu. ۞ Padişah Kâvûs da sınırları geçince ovadan bir toz dumandır havaya yükseldi.

Padişah ovaya baktığı zaman, davul seslerinin ortasında, savaş filleri ve bütün savaş malzemesiyle kin alıcı bir ordunun hazır bulunduğunu gördü. ۞ Onlara tekrar tekrar şöyle seslendi: "Ey kutlu ve ünlü pehlivanlar! ۞ İyi talihinizden başka yoldaşınız olmasın. Kötülüğünüzü isteyenlerin yüzleri kara çıksın! ۞ Kutlu yıldızınızın yardımıyla sağlıkla gidin; zaferle ve sevinçle dönün!" diye dualar etti. ۞ Siyâvuş orada davulları fillerin üzerine yükledi, pehlivanlara gereken emirleri verdi ve kendisi de bir filin sırtına bindi.

Babası padişah Kâvûs gözlerinden yaşlar akıtarak bir günlük yola kadar onları uğurladı. ۞ Nihayet vedalaşmaya sıra gelince, bahar bulutu gibi, gözyaşları içinde

birbirlerini kucakladılar. ☙ Gözlerinden kanlı yaşlar akıtarak, ağlayıp sızladılar. ☙ Yürekleri, olacağı önceden bildiren bir duyguyla, bu ayrılmanın bir daha buluşması olmayacağını sezmiş gibiydi. ☙ Şu dönen felek işte böyledir; bazen bal yağdırır bazen de zehir...

Bundan sonra padişah Kâvûs geriye dönerek tahtının bulunduğu saraya ve Siyâvuş da savaş yapmak isteyen ordusuyla, ☙ İran'dan Zâbilistan'a ve oradan da fil gövdeli Rüstem'le birlikte Destan'ın yanına gitti. ☙ Destan'ın yanında bir ay kalıp bazen şarap içmek, bazen de rûd dinlemekle vakit geçirdi. ☙ Bazen Rüstem'le beraber şarap içti, bazen Zevâre'yle oturup konuştu. ☙ Bazen Destan'ın tahtında oturdu, bazen de kamışlıklarda avlanmakla meşgul oldu.

İşte böylece bir ay geçtikten sonra ordusunu savaşa hazırlayıp yola çıktı. Rüstem de onunla beraberdi. Zâl orada kalmıştı. ☙ Zâbilistan'dan Kâbil'den ve Hindistan'dan gelen ordular da Siyâvuş'la birlikte gittiler. ☙ Siyâvuş nerede büyük bir kahraman bulduysa onu orduya alarak Herat üzerine yürüdü. ☙ Buradan da birçok piyade eri topladı ve onların komutasını Şâverân'ın oğlu Zenge'ye verdi. ☙ Böylece Tâlkân ve Merv el-Rûd'a ulaştı. Onun bu başarılarına gökler bile aferin diyordu.

Bundan sonra Belh'e vardı. Hiç kimseyi acı bir söz söyleyerek incitmedi. ☙ Siyâvuş buradayken, Gersîvez ile Bârmân da ordularını alıp, bir yel gibi hızla geldiler. ☙ Bârmân önde, Sipehrem pehlivan da arkada duruyordu. Bunlara genç bir kahramanın, ☙ ünlü pehlivanlardan ve savaşçılardan toplanmış bir orduyla gelmekte olduğu haberi ulaşınca, ☙ Gersîvez gece vakti Efrâsiyâb'a bir haberci yollayarak:

"Siyâvuş ucu bucağı olmayan bir ordu toplamış ve ünlü birtakım kahramanları da yanına almış geliyor! ☙ Ordunun başkomutanlığını, bir elinde hançer, öteki elinde de kefen tutan fil gövdeli Rüstem yapıyordu. ☙ Padişahın buyruğu olursa, ben hemen orduyu hazırlayıp savaşa girişirim. ☙ Sen de bir ordu hazırla. Yalnız vakit geçirmeye gelmez, çünkü esecek yelle ateşin birdenbire alevlenmesi muhtemel" dedirdi. ☙ Bu haberi gönderdikten sonra devesini bir ateş gibi harekete geçirerek, kılavuzun gösterdiği yolda yürümeye başladı.

Siyâvuş da bulunduğu yerde kalmayıp Belh'e doğru yola çıktığı için ☙ iki ordu karşılaştı. Bunun üzerine artık Efrâsiyâb'ın cevabını beklemeye imkân kalmadı. ☙ Gersîvez de baktı ve savaşmaktan başka çare kalmadığını gördü. ☙ İran ordusu gelince Belh kapısında bir savaş baş gösterdi. ☙ Üç gün şiddetle savaştılar. Orduyu kullanmakta usta olan Siyâvuş dördüncü gün

Belh kapılarına piyadeler göndererek, o büyük ordusuyla şehre giriverdi. ۞ Bu durum karşısında Sipehrem ırmağı geçerek, oradan kaçıp Efrâsiyâb'ın yanına gelmeye mecbur kaldı.

SİYÂVUŞ'UN KÂVÛS'A MEKTUP YAZMASI

Siyâvuş ordusuyla şehrin içine girdikten sonra padişaha bir mektup gönderdi. ۞ Mektubu, padişaha layık olduğu şekilde, bir ipek kumaşın üzerine misk ve amberle yazdılar. ۞ Padişah önce Tanrı'ya şükrederek ve yeryüzündeki saadetin ve nimetlerin onun arzusuyla olduğunu söyleyerek:

"Güneşin ve şu dönen ayın sahibi de, padişahlık taht, taç ve külahına yücelik ve şatafat bağışlayan da Odur! ۞ O insanların kimini yükselterek kutlu, kimini de felaketlere düşürerek kederli ve kötü talihli yapar! ۞ Onun buyrukları karşısında: Niçin? Neden? gibi sorular sorulamaz. İnsan, aklının kılavuzluğuyla onun buyruklarının sebebini kavramalıdır. ۞ Yeryüzünü, görünen ve görünmeyen her şeyi yaratan Tann ۞ padişahımızdan lütuf ve merhametini hiçbir zaman esirgemesin; işlerinin sonunu hep hayır etsin!

Ben taç ve taht sahibi padişahımızın büyüklüğü sayesinde, sevinçli ve mutlu olarak Belh'e vardım. ۞ Burada üç gün savaştıktan sonra, Tanrı bize yardım edince, ۞ Bârmân yaydan fırlayan ok gibi kaçıp gitti; Sipehrem de çekip Termiz'e kaçtı. ۞ Artık Ceyhun'a kadar uzayıp giden yerler benim ordumun hükmüne ve bütün yeryüzü de taç ve tahtımın yüceliğine boyun eğmiş bulunuyor. ۞ Efrâsiyâb şimdi Sogd'dadır. Ordusuyla komutanları da Ceyhun'un öteki tarafına geçmişler, orada bulunuyorlar.

Eğer padişahın buyruğu olursa, ben de orduyu öteki tarafa geçirerek onunla savaşa girişeyim!" dedi.

KÂVÛS'UN SİYÂVUŞ'A CEVABI

Siyâvuş'un mektubu İran padişahı Kâvûs'a erişince, sevincinden tacı ve padişahlığı Zühal yıldızının bulunduğu yerlere kadar yüceldi. ۞ Tanrı'nın lütfuna ve yardımına sığınıp, bu yeni yeni yetişen ağacın yemiş vermesi için ona yalvardı ve saadetler diledi. ۞ Sevinç içinde ona, süslü bir bahar ve saadet dolu bir cennet kadar güzel olan şu karşılığı yazdı: ۞ "Güneşi, ayı ve yeryüzünü yaratan, padişahlara taç ve taht bağışlayan Tanrı'nın yardımıyla,

Gönlün her zaman sevinçli olsun, dert yüzü görmesin! ☙ Büyüklüğün tacı, zafer ve şatafat başından hiç eksik olmasın! ☙ Ordunun bütün işlerini sen yönettin; talih ve doğruluk senin yoldaşın oldular. ☙ Ağzının henüz süt koktuğu bir çağda, savaşa savaşa yayının kabuklarını döktün. ☙ Sen hep böyle hünerli kalasın, aydın yüreğin daima emeline erişsin!

Mademki bu savaşı kazandın artık ilerisine gitme; burada durmak iyidir. ☙ Çünkü şimdi orduyu dağıtıp parçalamanın sırası değil. Sen yola çıkıp, ordunu barındıracak bir yer hazırlamaya bak. ☙ O Türk çok hilekâr ve düzenbazdır. Soyu kötü olduğu gibi, kendisi de kötünün, Ehrimen'in biridir! ☙ Fakat çok güçlüdür; o kadar ki, güneşe ve aya bile erişebilir. ☙ Zaten sen yeniden savaşa girişmekten yana hiç telaş etme; nasıl olsa Efrâsiyâb seninle savaşmaya gelecektir.

Eğer o Ceyhun'un bu yanına geçecek olursa, kendi kendine eteklerini kana bulamış olur!" ☙ Bu mektubu bitirdikten sonra üzerine mührünü bastı ve hemen haberciyi yanına çağırtarak mektubu verip götürmesini buyurdu. ☙ Bunun üzerine haberci gönlü rahat olarak yola çıkıp, iniş yokuş demeden yürümeye başladı. ☙ Nihayet Siyâvuş'un yanına geldi. Siyâvuş İran padişahının mektubunu görünce, ☙ yeri öpüp yüreğinden kederi sildi ve bu ödevi yaptığı için de memnun oldu.

Gözlerini açarak padişahın buyruğuna dikkat etti ve onun sözlerinden hiç çıkmadı. ☙ Beri yandan aslan gibi bir yiğit olan Gersîvez de bir toz gibi hızla ve hemen Tûran padişahının yanına giderek; ☙ Belh'te olup biten acı olayları ona şöylece anlattı: ☙ "Siyâvuş birçok savaşçıdan ve ünlü kahramanlardan oluşan ve Rüstem'in komutasında bulunan bir orduyla üzerimize yürüdü. ☙ Bu ordunun erlerinin sayısı bizimkine göre bire elli ölçüsündeydi ve erlerinin her biri öküz kafası biçiminde birer gürz taşıyordu.

Bunların piyade olanları ateş gibi seğirtiyorlardı. Her birinde kalkan, ok ve okluk vardı. ☙ Bir kartal bile onlar kadar hızlı yürüyemezdi. Hiçbirinin gözüne uyku girmeden ☙ üç gün, üç gece durmadan savaştılar. Bizim erlerimiz de, atlarımız da yoruldukları halde, ☙ İran erlerinden birinin uykusu gelse veya savaştan yorulsa, hemen gidiyor ve uyuyup rahat ettikten sonra gelip yeniden savaşıyordu!" diye İranlıların durumunu bildirdi. ☙ Fakat Efrâsiyâb bu sözleri duyar duymaz yerinden fırladı: "Sen böyle bir zamanda, tutmuş bana uykudan ve dinlenmeden mi dem vuruyorsun?" diye kızdı ve

Gersîvez'e öylesine bir baktı ki, hani neredeyse kılıcıyla ikiye bölecek gibiydi. ☙ Öfkesini bir türlü yenemediği için yine bağıra çağıra Gersîvez'i huzurundan kovdu. ☙

Bundan sonra da seçkin kahramanlardan bin kişinin davet edilerek bir içki meclisinin kurulmasını ve bütün ovanın, Sogd'un her yerinin, Çin'de olduğu gibi süslenmesini buyurdu. O gün neşe ve sevinç içinde geçti. Feleğin gözü olan güneş gözden kaybolunca

Efrâsiyâb uyumak istedi ve kendini yatağa dar attı.

EFRÂSİYÂB'IN RÜYA GÖRMESİ

Karanlık gece biraz geçtikten sonra Efrâsiyâb sıtmaya tutulmuş gibi uyuduğu ve rahat ettiği odada birdenbire ve titreyerek acı acı bağırdı. Onu duyan uşaklar da hemen yerlerinden fırlayarak, korkudan bağırıp çağırmaya başladılar. Gersîvez sarayın içindeki bu olayı öğrenince

Hemen koşup padişahın yanına geldi. Onu odasının orta yerinde ve toz toprak içinde uyurken buldu. Derhal yerden kaldırıp kucağına alarak: "Hayrola? Ne olduysa onu ben kardeşine haydi, anlatıver!" dedi. Bunun üzerine Efrâsiyâb: "Hiç sorma" dedi. "Şu sırada da beni pek konuşturma. Aklım başıma gelene kadar beni kucağında iyi tut!" Aradan bir süre geçince aklı başına gelerek gözlerini açtı. Baktı ki, etrafındakilerin hepsi de ağlayıp bağırıyor.

Hemen mumlar yaktılar. O da çıkıp tahtına oturdu. Fakat bir ağaç dalı gibi titriyordu. Gersîvez: "Ağzını aç da başına gelen bu garip işi artık anlatıver!" deyince erdemli Efrâsiyâb: "Aman" dedi, "Tanrı kimseye böyle rüya göstermesin! Şu gece vakti gördüğüm rüyayı ben ne ihtiyarlardan işittim ne de gençlerden... Rüyamda, içi yılanlarla dolu bir çöl gördüm. Yeryüzü toz duman içindeydi ve gökyüzü de kartalların çokluğundan görünmez olmuştu.

Toprak o kadar kurumuştu ki, sanki gökler şimdiye kadar merhamete gelip de yeryüzüne bir damla bile yağmur dökmemişlerdi! Otağım bu çölün bir kenarına kurulmuştu ve çevresine de kahramanlardan toplanmış bir ordu birikmişti. Birdenbire toz toprakla karışık bir rüzgârdır koptu. Benim otağımı da, bütün öteki çadırları da altüst etti ve her taraftan kan selleri boşandı. Benim ordumdan nice er, başları gövdelerinden ayrılmış vaziyette yerlerde yatıyordu. Bu sırada İran'dan, kiminin elinde mızrak, kiminin yay ve ok bulunan bir ordu da bir yel gibi hızla kalkıp geldi.

Her atlının elindeki mızrak, yemişi insan başı olan bir ağaca dönmüştü. Derken karalar giymiş yüz binlerce er hep birden benim tahtıma doğru saldırmaya başladılar. Beni tahtımdan aşağı alarak ellerimi bağlayıp götürdüler. Ben etrafıma ba-

kındıysam da kendi adamlarımdan hiç kimseyi göremedim! ۞ İriyarı ve ünlü bir pehlivan beni tutup padişah Kâvûs'un yanına götürdü.

Götürüldüğüm yerde ucu aya kadar yükselen bir taht duruyor ve padişah Kâvûs da onun üzerinde oturuyordu. ۞ Padişah Kâvûs'un yanında yanakları ay gibi parlak iki genç vardı. ۞ Yaşları on dörtten fazla değildi. Padişah Kâvûs beni ellerim bağlı olarak huzurunda görünce, ۞ gök gürlüyormuş gibi bağırdıktan sonra, tuttu, kılıcıyla beni belimden ikiye böldü. ۞ Ben de bunun acısıyla müthiş bir çığlık koparınca uykumdan uyanmış oldum!"

Gersîvez rüyayı dinledikten sonra: "Padişahımızın bu rüyası, kendisinin iyiliğini isteyenlerin hoşlanacakları bir anlamdadır. ۞ Bu rüya, gönlündeki dileğin yerine geleceğini, taç ve tahtının şereflenceğini, düşmanlarının talihinin tersine döneceğini gösterir! ۞ Bununla beraber rüya tabirinden anlayan bir adam bulmak da iyi olur. ۞ Yüreği uyanık mûbedleri, yıldızbakıcıları ve akıllı kimseleri çağırıp da onlardan soralım!" dedi.

EFRÂSİYÂB'IN RÜYASINI MÛBEDLERE TABİR ETTİRMESİ

Bunun üzerine padişahın sarayındaki ve başka yerlerdeki, rüya bilgisinden anlayan bütün kimseler

Sarayda toplanarak, padişahın kendilerini niçin çağırdığını öğrenmek için beklemeye başladılar. ۞ Padişah onları yanına kabul ederek, hepsini layık oldukları yerlere oturttu ve onlarla öteden beriden konuştuktan sonra, ۞ o akıllı kimselere, o ünlü mûbedlere ve yıldızbakıcılara: "Gördüğüm rüyanın gizli gizli veya açıktan açığa söylendiğini sizden başka kimse duymamalı! ۞ İçinizden kim tutar da sağda solda bunu söylerse, onun başını gövdesiyle beraber bırakmam!" dedi. ۞ Bundan sonra da işi tatlıya bağlamak, fazla ürkütmemek için onlara altınlar ve gümüşler bağışladı ve

Arkasından da rüyada gördüklerini anlattı. Orada bulunan mûbedlerden biri padişahın anlattıklarını duyunca, ۞ bir korkuya kapıldı ve önce padişahtan aman istedi: "Padişahımız ۞ şu gördüğü kullarıyla bir sözleşme yapmaz ve bu sorularının cevabına, ۞ yani bildiklerimizi söylememize kızmayacağına ve bize bir ceza vermeyeceğine dair söz vermezse, bu rüyayı tabir etmeye ۞ kim cesaret edebilir?" diyerek önce söz vermesini istedi.

Bunun üzerine padişah onlara bir kötülük etmeyeceğine dair söz verdi. ☙ Bu mûbed çok akıllı bir adamdı, padişaha tatlı sözlerle şu karşılığı verdi: ☙ "Ey padişah! Ben sana bu gizli sırrı açıvereyim: ☙ Sen şunu bil ki, İran'dan ünlü ve cesur kahramanlardan toplanmış bir ordu geliyor. ☙ Bu ordunun önünde, yanındaki dünya görmüş birçok kılavuzla birlikte bir padişah oğlu bulunuyor.

Talihine bakarak, bu ülkeyi harap etmesi için İran padişahı böyle birini orduya komutan yapmış. ☙ Padişahımız eğer Siyâvuş'la savaşmaya kalkışacak olursa, yeryüzü kıpkırmızı bir kumaşa döner ☙ ve Türklerden kimseyi yerinde bırakmaz. Sonunda padişah bu savaştan çok pişman olur. ☙ Hatta Siyâvuş padişahımızın eliyle öldürülse de, Tûran'ın tacı ve tahtı yine yerinde kalmaz. ☙ Yeryüzünde bulunan herkes Siyâvuş'un intikamını almak için ayaklanır.

Sen işte o zaman benim sözlerimin doğruluğunu anlarsın. İnsan kayıpları bir ülkeyi mahva sürükler. ☙ Bundan sonra ise padişah kuş olup uçsa yine kaçacak yer bulamaz. ☙ Bu dünya böyle gelip geçer; bazen sevginin bazen de öfkenin yüzünü gösterir!" ☙ Efrâsiyâb bu sözleri duyunca çok üzüldü ve savaşmaktan vazgeçti. ☙ Kimseye söylemediklerini Gersîvez'e açarak:

"Ben eğer Siyâvuş'a karşı seferberlik yapmayacak olursam, intikam almak için üzerime ne o gelir ne de başkası... ☙ Böylece her ikimiz de savaşta ölmek tehlikesinden, bütün millet de karışıklığa düşmekten kurtulur. ☙ Kâvûs benden intikam almaya kalkışmadıktan sonra yeryüzü de altüst olmaz. ☙ Onun için iyisi mi, ben bütün yeryüzünü ele geçirmek hevesinden ve savaşmaktan vazgeçeyim de, bütün gücümle barışa çalışayım. ☙ Kâvûs'a taç, taht, altın, gümüş ve birçok mücevher göndereyim.

Menûçehr yeryüzünü adaletle pay etmemiş, kendisine aslan payını ayırmıştı. ☙ Eskiden bize verilmiş olan yerlerden de elimi çekeyim. ☙ Belki böylece bu belalar başımdan gider ve bu iki ateş Ceyhun suyunda söner! ☙ Hazinem sayesinde eğer bütün savaş bahanelerini ortadan kaldırabilecek olursam, felek de belki beni eziyet ve felaketlerinden korur. ☙ Ben zamanın, nasıl mukadderse öyle olmasını isterim. Çünkü Tanrı ne ekerse o biter!" dedi.

EFRÂSİYÂB'IN HÜKÜMETİN İLERİ GELENLERİNE DANIŞMASI

Şu dönen feleğin yarısı geçtikten sonra parlak güneş de yüzünü gösteriverdi. ☙ Büyükler başlarında külahları, alçakgönüllü bir tavırla padişahın sarayına geldiler. ☙

Padişah işte bu akıllı, uyanık ve tecrübeli kişilerle bir toplantı yaptı ve: ☙ "Ben bütün ömrümce savaştan ve kötülükten başka bir şey görmedim! ☙ İranlıların nice nice büyükleri savaşlarda benim elimde öldüler.

Nice şehirler hastane oldu ve nice gül bahçeleri de dikenliğe döndü. ☙ Bana savaş meydanı olan nice bağlarla, erlerimin yaptıkları yıkıntılar göze çarpar. ☙ Bir yeryüzü padişahının savaş açarak zulüm yapmasıyla, bütün iyilikler ortadan kalkar. ☙ Böyle bir savaş sırasında çöllerdeki yabaneşekleri bile doğurmaz olur, doğan yavrular da gözleri kör olarak doğarlar. ☙ Av hayvanlarının sütü kesilir; çeşmelerin suları katran haline gelir.

Pınarlar kurur ve ceylanların göbeklerinden çıkarılan miskler kokularını kaybeder. ☙ Eğriliğin yüzünden doğruluk ortadan kalkınca da her tarafta bir kıtlık baş gösterir! ☙ Ben savaştan, bu kötü işten bıktım. Artık Tanrı'nın yolunu arayacağım. ☙ Biz şimdi ahlak ve adaleti her tarafta yayıp, kederin ve zahmetin yerine barışı ve rahatlığı getirelim! ☙ Bizim sayemizde dünya da biraz rahat yüzü görsün; insanlar vakitli vakitsiz, savaşlarda ölüp gitmekten kurtulsun.

Yoksa bana göre hava hoş. Dünyanın üçte ikisi benim ayaklarımın altındadır. Benim İran'da da, Tûran'da da saraylarım var. ☙ Bunca savaşçının her yıl bana ne kadar çok vergi kazandırdığını siz de görüyorsunuz. ☙ Eğer benim düşüncemi siz de uygun buluyorsanız, Rüstem'e hemen bir haberci yollayarak, ☙ Siyâvuş'la barış yapmanın yolunu bulmak için ona birçok hediye göndereyim!" dedi. ☙ Toplantıdaki büyük adamların hepsi de, verdikleri karşılıklarda dostluk ve barış istediler.

Ona: "Sen padişahsın, biz de senin kullarınız; bütün buyruklarını canla başla yerine getirmeye hazırız!" ☙ diyerek, başlarını adaletle doldurup, yüreklerinden kederi sildiler ve oradan ayrıldılar. ☙ Bunun üzerine padişah Gersîvez'e: "Peki, öyleyse hazırlan da düş yola! ☙ Yol hazırlığını çabuk gördükten sonra, vakit kaybetmeden ordudan iki yüz kadar atlı seç! ☙ Siyâvuş'a verilmek üzere hazırladığım eşyalarla dolu hazineyi,

Altın eyerli arapatlarını, altın kınlı Hint kılıçlarını, ☙ padişahlara yaraşan mücevherlerle süslü tacı, yüz deve yükü tutan yaygıları, ☙ iki yüz köleyi ve cariyeyi al götür de, savaşmak niyetinde olmadığımı söyle! ☙ Ona birçok soru sor ve bizim İran'a saldırmak istemediğimizi anlat! ☙ Çin'den Ceyhun topraklarına kadar olan yerler benimdir. Bizim bulunduğumuz Sogd ayrı bir padişahlıktır.

Tûr, Selm ve suçsuz yere öldürülen İrec'in zamanlarından beri dünya altüst olmuş-

tur. ☙ O zamanın büyük adamlarının başlarında akıl denilen şey kalmamıştır. İyi düşünemedikleri içindir ki, ☙ İran'la Tûran'ın arasını kesin bir sınırla ayıramadılar. Kin duygusu o adamlar arasındaki bir antlaşmaya engel oldu. ☙ Umarım Tanrı bundan böyle insanlara saadetin ve rahatın yüzünü gösterir. ☙ Seni İran ülkesinde yeryüzüne getiren Tanrı sana da şefkat versin ve

Talihin sayesinde dünya saadete kavuşsun. Artık savaşmak ve çekişmek denilen şey yeryüzünden yok olsun! ☙ Gersîvez yanına gelip de bu düşüncelerimizle senin o ince ve parlak zekânı aydınlattığı zaman, ☙ biz de Ferîdun'un devrinde olduğu gibi, yeryüzünü kahramanlar arasında pay etme kararını verelim. ☙ Bunu böyle yaparak Ferîdun'un düşüncesini uygulayalım ve artık birbirimizden intikam almaktan da, savaşmaktan da vazgeçelim! ☙ Sen bir padişahsın. Bunları İran padişahına söylersen, belki o savaşmak isteyen kahramanın aklı da bu düşünceye yatar.

Ey Gersîvez! Sen fil gövdeli Rüstem'e de güzel ve tatlı sözler söyleyerek, olup biteni anlatıver. ☙ Siyâvuş'a olduğu gibi ona da bazı hediyeler verirsen belki işler yoluna girer. ☙ Yalnız sadece bir pehlivan olduğu, padişah olmadığı için hediyeler arasındaki altın tahtı ona verme" dedi.

GERSÎVEZ'İN SİYÂVUŞ'UN YANINA GİTMESİ

Gersîvez, Efrâsiyâb'ın Siyâvuş'a gönderdiği hediyeleri getirince her taraf onlarla dolup bezendi. ☙ Olanca hızıyla Ceyhun ırmağının kıyısına vardığı zaman pehlivanlardan birini seçerek,

Padişaha hediyeleri getirmek için şatafatlı bir alayla geldiğini bildirdi. ☙ Haber göndermek için seçtiği adam padişaha gelip, Gersîvez'in yoldan geldiğini bildirince, ☙ Siyâvuş fil gövdeli Rüstem'i yanına çağırttı ve bu iş için konuştu. ☙ Gersîvez saraya yaklaşırken Siyâvuş kendisine yol verilmesini buyurdu. ☙ Gersîvez nihayet saraya vardı. Siyâvuş onu görünce gülerek ayağa kalktı, kendisini karşılayarak özürler diledi.

Fakat Gersîvez daha odaya girip de Siyâvuş'un yanına yaklaşmaya kalmadan, utancından yüzü kıpkırmızı kesilerek yeri öptü. ☙ Siyâvuş onu tahtının dibindeki bir yere oturttu ve Efrâsiyâb hakkında birçok soru sordu. ☙ Gersîvez huzura girip de o yeni padişahın yepyeni tahtını ve tacını görünce, ☙ Rüstem'e dönüp şöyle söyledi: "Efrâsiyâb senin adını duyunca, ☙ padişaha benimle bir yadigâr göndermek istedi!" dedi.

Bundan sonra emir verdi, hediyeleri getirip Siyâvuş'a sundular. ☙ Şehrin kapısından saraya kadar uzanan yollar hep gönderilen atlar, köleler ve erlerle doldu. ☙ Hediye olarak gelen altın tahtların ve taçların sayısı o kadar çoktu ki, onların miktarını kimse kestiremiyordu. ☙ Bütün köleler külahlar, kemerler ve altın bileziklerle süslenmişti. ☙ Bunlar Siyâvuş'un pek hoşuna gitti ve Gersîvez'i güler yüzle dinledi.

Bu sırada Rüstem öteden atılarak: "Şimdi biz önce oturup şöyle bir hafta zevkimize bakalım da, bunlara sonra karşılık veririz! ☙ Efrâsiyâb'ın yaptığı bu teklif üzerinde uzun boylu düşünmek ve şunun bunun fikrini almak lazımdır," deyince ☙ her şeyi önceden gören Gersîvez bu sözleri duyar duymaz yeri öpüp teşekkürler etti. ☙ Toplantının sona ermesi üzerine, Gersîvez'in oturması için güzel kumaşlarla bir ev döşeyip hazırladılar ve buyruğuna aşçılar verdiler. ☙ Siyâvuş'la fil gövdeli Rüstem de bu toplantıdan sonra beraberce otururak,

Türlü türlü işler üzerinde konuşup çekiştiler. ☙ Fil gövdeli Rüstem, Gersîvez'in böyle telaşlı telaşlı gelişinden şüphelendiği için ☙ hemen her tarafa gözcüler yollayarak gerekli tedbirleri aldılar. ☙ Siyâvuş Rüstem'e birçok soru sorarak: "Biz bu sırrı meydana çıkarmalıyız! ☙ Efrâsiyâb'ın şimdi tutup da bizden barış istemesinin sebebi nedir? Bu zehrin devası ne olabilir?

Eğer o gerçekten barış yapmak istiyorsa, akrabasından senin seçeceğin yüz kişiyi ☙ bize rehin olarak göndersin! Ancak böylece bizim karanlık ruhumuz aydınlanır ve içimiz rahat eder! ☙ Görmüyor musun, bizim korkumuzdan ne kadar kederli! Herif korkusundan davulu kilimin altında çalıyor! ☙ Biz bir yandan bu şartla barış yaparken, bir yandan da bizim iyiliğimizi isteyen birini padişaha gönderelim. ☙ Kâvûs'u bu işten haberdar ederse, belki onun yüreğinde de intikam duyguları silinir!" dedi.

Rüstem: "Dediğin doğru. Başka türlü yapılacak bir sözleşme sağlam olmaz" dedi.

SİYÂVUŞ'UN EFRÂSİYÂB'LA BARIŞ YAPMASI

Gersîvez ertesi sabah erkenden, başında külahı, belinde kemeriyle ☙ Siyâvuş'un yanına gelerek yeri öptü ve onu övüp dualar etti. ☙ Siyâvuş da onun: "Ordugâhın gürültüsü içinde dün geceyi nasıl geçirdin?" diye hatırını ☙ sorduktan sonra: "Yaptığın teklif ve söylediğin sözler beni çok düşündürdü.

Rüstem de, ben de bundan sonra yüreklerimizden intikam duygusunu silip atmaya karar verdik. ☙ Sen şimdi Efrâsiyâb'a bu kararımızı bildir de, o da artık kin sevda-

sından vazgeçsin! ۞ Kötülüğün kötü sonuçlarını gören bir kimse elbette bir daha kötülük yapmaktan çekinir. ۞ Akılla bezenmiş bir yürek, altınla yahut ona benzer şeylerle dolu bir hazineyi andırır. ۞ Senin bu bal gibi tatlı sözlerinin altında zehir saklı değilse, sana da bir kötülük gelmez.

Fakat verdiğin sözü bozmayacağını temin etmek istiyorsan, akrabandan, Rüstem'in tanıdığı ve sana adlarını söyleyeceği yüz pehlivanı ۞ bana rehine olarak gönder! Ta ki bunlar senin verdiğin sözün tanığı olsunlar. ۞ Bundan başka, elinizde bulunup aslında İran'a ait olan yerleri ve şehirleri ۞ bize geri vereceksiniz! Kendin de kalk Tûran'a dön ve bundan böyle bize karşı düşmanlık ve kin beslemekten vazgeç! ۞ Aramızda artık dürüstlük hüküm sürsün de, bir yırtıcı kaplan olmaktan çıkalım.

Ben şimdi padişaha da bir mektup göndereceğim. Umarım ki, yaptığımız bu barıştan sonra o da ordusunu geri çeker!" dedi. ۞ Bunun üzerine Gersîvez yel hızıyla hemen bir atlıyı yola çıkarıp: ۞ "Yollarda hiç uyumadan hızla Efrâsiyâb'ın yanına git! ۞ Kendimize elimizden geldiği kadar çalıştığımızı ve bütün isteklerini yerine getirdiğimizi, ۞ ama İranlıların savaştan vazgeçmek için bizden rehine istediklerini söyle!" diye buyurdu.

Bu atlı gelip de padişahtan ve iyi adlı Gersîvez'den getirdiği haberleri bildirince Efrâsiyâb, ۞ onun sözlerini dinledikten sonra çok üzüldü ve ne yapacağını şaşırdı. ۞ Kendi kendine: Akrabamdan tutup da yüz kişiyi onlara gönderecek olursam, ۞ milletim arasında bir boşluk meydana gelir ve savaşta bozguna uğrarız. O zaman benim iyiliğimi isteyecek kim kalır? ۞ Fakat tutup da Siyâvuş'a: Benden rehine isteme! diyecek olursam, bu sefer de o bütün söylediklerimin yalan olduğunu kabul edecek ve bana bir daha inanmayacak!

Teklifimi rehinesiz kabul etmeyecek olursa, çaresiz istediği adamları göndermek lazım gelecek! ۞ Ne yapalım, belki bu sayede başımdan bu belalar defolup gider. Akılsızca davranmaktansa akıllıca davranmak evladır diyerek, ۞ Rüstem'in listesinden yüz kişiyi seçip ayırdı. ۞ Elbiseler giydirip birçok hediye verdikten sonra onları İran padişahının yanına gönderdi. ۞ Bundan sonra da davullarla boruların çalınmasını buyurarak otağını kaldırttı.

Buhara, Semerkand, Sogd, Çaç ve Sipencâb ülkeleriyle fildişi tahtını bıraktı. ۞ Buraları hiç hileye sapmadan ve gecikmeden boşaltarak ordusuyla birlikte Geng'e doğru yürüdü. ۞ Onun buralardan çekildiğini haber alınca yüreği rahat etti. ۞ Bir toz gibi hızla Siyâvuş'un yanına gidip işittiklerini anlattı ve: ۞ "İşler yoluna girmiştir. Artık Gersîvez dönüp gidebilir!" dedi.

Bunun üzerine Siyâvuş emretti, Gersîvez'e süslü bir elbise, silah, kemer, külah, ۞ altın takımlı bir arapatı ve altın kınlı bir Hint kılıcı hazırlayıp verdiler. ۞ Gersîvez padişahın hediye ettiği o süslü elbiseyi görünce, ayı yerde görmüş gibi oldu. ۞ Dudakları padişahı öve öve ve öyle süratle memleketine dönüp gitti ki, gören yeryüzünün onun ayakları altında silindiğini sanırdı.

SİYÂVUŞ'UN RÜSTEM'İ KÂVÛS'UN YANINA GÖNDERMESİ

Bir gün Siyâvuş fildişi tahtına oturup onun üstüne de tacını astıktan sonra,
Kendi sözlerine güzel bir renk ve koku verebilecek, onları süsleyip söyleyebilecek bir adam seçmek için adamlarıyla konuşmaya başladı. ۞ Atlı pehlivanlar arasından seçeceği bu elçinin, huyca padişah tarafından beğenilebilecek bir adam olmasını istiyordu. ۞ Bu sırada Rüstem: "Ona bu işten bahsetmeye kim cesaret edebilir? ۞ Kâvûs bizim öteden beri bildiğimiz Kâvûs'tur: Hatta onun sinirlenme ve kızma huyu büsbütün artmıştır. ۞ Onun yanına ancak ben çıkabilirim. Kalkıp gideyim de, gizli kalan şeylerin hepsini açıkça ona bir anlatayım.
Sen buyurduktan sonra ben yerleri bile yarar giderim. Ben onun yanına gitmekte hayırdan başka bir şey görmüyorum!" diyerek kendisinin gitmesini teklif etti. ۞ Siyâvuş bu tekliften çok memnun kaldı ve başkasını göndermekten vazgeçti. ۞ Bunun üzerine Rüstem'le baş başa verip birçok mesele üzerinde konuştuktan sonra ۞ Siyâvuş emir verdi, kâtip gelerek bir ipek parçası üzerine bir mektup yazdı. ۞ Siyâvuş mektubunda önce kendisine kuvvet, talih ve erdem bağışlayan adaletli Tanrı'ya şükretti:
"O aklın da, zamanın da, kuvvetin de sahibidir. Aklı ve zekâyı O besler. ۞ Kimse Onun buyruğundan çıkamaz. Onun sözünden çıkanlar, ۞ yeryüzünde zarardan başka bir şey göremezler. Doğruluk ve olgunluk ancak ona boyun eğilerek elde edilebilir. ۞ Güneşi de, ayı da yaratan Odur. Talih, taht ve padişahlık tacı ancak Onun sayesinde yücelir. ۞ Tanrı yeryüzünün sahibi ve büyüklerin büyüğü olan padişaha sağlık versin.
O iyiliğe de, kötülüğe de hâkim olsun. Onun boyu bosu aklın direği olsun! ۞ Ben Belh'e gelerek, şu kutlu bahar mevsiminde felekten kâm aldım. ۞ Efrâsiyâb benim geldiğimi haber alınca, bardağındaki berrak su bulandı, kapkara oluverdi. ۞ O işin çetinleştiğini anladı. Artık dünya başına zindan kesildi ve talihi tersine döndü. ۞ Kardeşi birtakım hediyeler ve güzel yüzlü cariyelerle gelerek:

Yeryüzü padişahı senden aman istiyor. Sana, babasından ve büyükbabalarından kalmış olan tacını ve tahtını bırakacak. ☙ Kendi mülkü, derecesi, mevkii ve kuvvetiyle yetinmeye karar verdi. ☙ İran'dan hiçbir yer istemiyor; yüreğini kin ve savaş duygularından temizledi. diye yalvararak barış istedi. ☙ Sözünde duracağını temin etmek için de akrabasından yüz kişiyi rehine olarak gönderdi. Rüstem bu barışı kabul etmen için yanına geliyor. ☙ Padişahımızın bunu kabul etmesi, merhameti ve şefkati icabıdır. Padişahımızın ne kadar merhametli olduğu zaten yüzünden bellidir!"

Rüstem âdet olduğu üzere, bayrağı ve bir kısım erleriyle birlikte Kâvûs'un sarayına kalkıp geldi. ☙ Beri yandan da iyilik isteyen Gersîvez, yanındaki erlerle Tûran padişahının yanına vardı. ☙ Gersîvez hızlı hızlı yol alıp Efrâsiyâb'ın sarayına gelip de huzura çıkınca, ☙ Siyâvuş'un kendisine söylediği bütün gizli şeyleri açığa vurarak: "Padişahlar arasında, ☙ onun kadar güzel söz söyleyeni, akıllı, temiz yürekli, utangaç ve çalışkan olanı yoktur!

O cesur, güzel söz söyleyici, pehlivan ve iyi bir süvaridir. Sanki akıl ve zekâ onu koynunda beslemiştir!" diye Siyâvuş'u övdü. ☙ Efrâsiyâb onun bu sözlerini dinleyince, güldü ve: "Ey iyilik isteyen! Barışa çare bulmak, savaşmaktan hayırlıdır. ☙ Gördüğüm o korkunç rüyadan, yüreğim pek üzgündü. Büyüklüğün yerinden düşeceğimi görmüştüm. ☙ Tamamıyla mahvolmamak için acaba böyle bir çare bulabilecek miyim diye üzülüp duruyordum. ☙ Bu çareyi hazinelerimle ve paramla bulmaya çalıştım ve Tanrı'ya şükür artık istediğimi elde ettim!" dedi.

RÜSTEM'İN KÂVÛS'A BARIŞ HABERİNİ GETİRMESİ

Bu yandan da aslan Rüstem, uçan bir toz gibi, hızlı hızlı yol alarak İran padişahının yanına geldi. ☙ Ellerini göğsüne kavuşturarak karşısında durunca, padişah yerinden kalkıp ☙ onu yanına aldı. Ondan, oğlunun hatırı ve dünyanın gidişi, ☙ pehlivanların durumları, savaş, ordu ve kendisinin böyle dönüp gelmesiyle ilgili birçok soru sordu. ☙ Bunun üzerine Rüstem önce Siyâvuş'un durumunu anlattıktan ve onu övdükten sonra mektubu verdi.

Kâtip mektubu okuyunca Kâvûs'un yüzü katran gibi simsiyah kesildi ☙ ve Rüstem'e dönerek: "Haydi, diyelim ki, Siyâvuş gençtir, henüz toydur; ☙ Fakat ya sen? Sen dünya görmüş, başından iyi ve kötü her şeyi geçmiş bir adam değil misin? ☙

Bütün yeryüzünde eşin yoktur; savaşmak için aslanlar bile senden ders alır. ۞ Sen Efrâsiyâb'ın bize neler yaptığını; uykumuzu ve rahatımızı kaçırdığını bilmiyor musun?

Ah, bu savaşa benim bizzat gitmem gerekti! Yüreğim savaşma arzusuyla dolup boşaldığı halde ۞ gitmedim. Çünkü bana: Sen otur da, şu genç komutan gitsin! dediler. Ben de bu söz üzerine tuttum, kaldım. ۞ Tanrı intikam almak için fırsat verince, yapılan kötülüklere yine kötülükle karşı koymak lazımdır! ۞ Siz tuttunuz, o pis heriften hediyeler aldınız ve onlardan hoşlandınız. ۞ Halktan topladığı o mallarla sizin başınız doğru yoldan ayrıldı.

Onun şimdi işi yok da, size rehine olarak yolladığı, babalarının kim olduğu belirsiz yüz Türkü mü ۞ düşünecek? Bu adamların onun gözünde, deredeki su kadar bile değeri yoktur! ۞ Siz akıllıca bir iş yapmadıktan sonra ben elbette savaşa devam ederim! ۞ Şimdi Siyâvuş'un yanına akıllı ve tedbirli bir adam gönderip: ۞ "Önce Türklerin ellerini ve ayaklarını sımsıkı bağla, sonra büyük bir ateş yaktırarak,

Getirilen hediyelerin hepsini içine atıp yak; bir tanesine bile elini süreyim deme! ۞ O bağladığın Türkleri de bana gönder ki, kafalarını gövdelerinden ayırayım. ۞ Sana gelince; sen de, başın savaş duygularıyla dolu olarak, ordunu al ve hiç vakit kaybetmeden Efrâsiyâb'ın üzerine yürü! ۞ Ordundaki erleri serbest bırak. Onlar kuzu sürüsüne dalan kurtlar gibi, düşman ordusuna saldırsınlar! ۞ Sen onlara kötülük için kılavuzluk yaparken, onlar da girdikleri memleketi yakıp yıksınlar ve yağma etsinler!

Efrâsiyâb bu işlerle rahatı bozulunca seninle savaşmaya mecbur kalır! dedirteceğim!" deyince, ۞ Rüstem: "Ey padişah! Sen hiç bu iş için yüreğini üzme. ۞ Önce benim sözümü dinle de, sonra istediğin gibi yaparsın. Yeryüzü senin buyruğuna tâbidir! ۞ Sen bize: Efrâsiyâb'la savaşırken orduyu hemen suyun öteki tarafına sürmeyin! ۞ Önce olduğunuz yerde durun; o size hücum edecektir, siz de o zaman savaşa tutuşursunuz! demiştin.

Biz de onun bize saldırmasını bekledik, ama o tuttu bize barış teklif etti. ۞ Yeryüzünde saadeti ve rahat yaşamayı sağlamak isteyen biriyle savaşmak iyi bir şey değildir. ۞ Bundan başka, bir padişahın verdiği sözden dönmesi de dostlarınca hoş görülmez! ۞ Sanki Siyâvuş savaşa devam etseydi de galip gelseydi, şimdikinden daha mı mesut olacaktı? ۞ Sen savaşsan ve üstün gelsen de, eline ne geçecek? Taç, taht, yüzük, biraz daha rahat yaşamak ve İran'ın hazinelerine sahip olmak değil mi?

Bunların hepsi zaten elinde. Şimdi tutup da savaşmaya kalkışmanın ve yüreğini bulanık sularla yıkamanın anlamı var mı? ۞ Eğer Efrâsiyâb verdiği sözü tutmamak, ettiği yemini bozmak gibi gizli bir arzu besliyorsa, ۞ biz de hâlâ savaşa doymuş değiliz. Kılıçlarımız da hazır, birer aslan pençesine benzeyen ellerimiz de... ۞ Sen Siyâvuş'la birlikte ve altın tahtının üzerinde İran'da otur, rahatına bak. ۞ Daha olmazsa, ben tutar Zâbilistan'dan küçük bir ordu göndererek, Tûran padişahlığının tahtını da, sarayını da mahv ve

Savaş gürzüyle Efrâsiyâb'ın gözüne güneşin ışığını zindan ederim! ۞ Ben onunla epey savaştım. Artık bir daha böyle bir işe girişmek istemez. ۞ Onun için sen tutup da oğlundan sözünü bozmasını isteme, onu günaha sokma! ۞ Bir sözü açık söylemeli: Siyâvuş bir kere verdiği sözden bir daha dönmez! ۞ Padişahın bu düşüncesi o ünlü şehzadenin şerefini sarsar.

Oğlunun talihini karartırsan sonunda senin canın sıkılır, yine kendin üzülürsün," dedi.

RÜSTEM'İN SÎSTAN'A DÖNMESİ

Kâvûs bu sözleri duyunca çok kızdı. Yeryüzü padişahı heyecana gelip gözlerini açarak ۞ Rüstem'e şöyle söyledi: "Dünyada saklı kalan hiçbir sır yoktur! ۞ Barış düşüncesini onun kafasına koyan da, onun yüreğinden intikamın kökünü kazıyan da sensin! ۞ Sen bu işte benim taç, taht ve mührümün parlamasını değil, yalnız kendi rahatını düşündün.

Artık sen hiçbir yere gitmeyeceksin! Bundan sonra bu işi komutan Tûs üzerine alsın ve fillerin sırtlarına davulları o yüklesin. ۞ Şimdi ben hemen Belh'e develi bir haberci göndererek, acı sözlerle dolu bir mektup yazacağım. ۞ Siyâvuş şayet benim buyruğumdan çıkacak ve dediklerimi yapmayacak olursa, ۞ orduyu Tûs bırakır; kendisi de, adamları da geri döner. ۞ Böyle kendi başına iş görmenin cezasını da sonra o görür.

Bundan böyle seni ne dost olarak tanırım ne de benim hesabıma savaşmanı isterim!" ۞ Bu azarlanmanın üzerine çok canı sıkılan Rüstem yüksek sesle: "Felek" dedi, "benim gibi bir pehlivanı bu dünyaya istese de unutturamaz! ۞ Tûs benden daha usta bir savaşçıysa bu işi buyursun üzerine alsın! Fakat sen de şunu bil ki, Rüstem gibi pehlivanlar yeryüzünde pek azdır." ۞ Bu sözleri söyledikten sonra, yüreği kızgınlıkla dolu ve yüzünün rengi atmış olarak huzurdan çıktı ۞ ve ordusunu alıp hiddetle döndü, Sîstan'a doğru yola çıktı.

O ayrılınca padişah Tûs'u çağırttı ve ordunun komutasını üzerine alıp yola çıkmasını buyurdu. ☙ Bunun üzerine Tûs Kâvûs'un yanından çıkıp, adamlarına artık istirahatten vazgeçip, davullar ve borularla ☙ yola çıkmaları için emir verdi.

KÂVÛS'UN SİYÂVUŞ'A CEVAP YAZMASI

Beri yandan Kâvûs da bir devenin yola çıkmak üzere hazırlatılmasını buyurdu. ☙ Sonra kâtibi huzuruna çağırtıp tahtının yanındaki bir yere oturttu ve

Siyâvuş'a savaş hakkında insana kayın ağacından ok gibi işleyen şiddetli sözlerle dolu bir mektup yazdırdı. ☙ Bu mektuba önce barışı da, savaşı da yaratan Tanrı'ya şükretmekle başladı. ☙ Ayın, güneşin, Merih yıldızının, iyiliğin, kötülüğün, taht ve saltanatın onun kudretiyle var olduğunu, ☙ feleğin onun buyruğuyla döndüğünü, güneşin her yere ışıklarını onun kudretiyle saçtığını söyledi ☙ ve sonra: "Ey delikanlı! Sağlık ve talih senin taç ve tahtından ayrılmasın!

Eğer kendini gençliğin hülyalarına kaptırdığın ve aklın yerinde olmadığı için benim düşüncem yüreğine hoş gelmediyse, ☙ savaş günlerinde galip geldikleri zaman düşmanlarımızın İran'da ne kötülükler yaptıklarını da mı duymadın? Boş yere dostluklarını kazanmaya çalışarak onların sarayında şerefini kirletme! ☙ Eğer şu dönen feleğin seni bir felakete sürüklemesini istemiyorsan, gençliğine kapılıp da düşmanın hilelerine aldanma! ☙ Rehine olarak tuttuğun adamların ellerini, ayaklarını bağlayıp sarayına gönder. ☙ Efrâsiyâb'ın seni aldatmış olmasına hiç şaşma. Bu hususta sen benden pay biç!

Ben o aldatıcının sözleriyle kaç defa savaşı bıraktım. ☙ Onunla barış yapman için sana hiçbir şey söylemediğim halde, sen ne diye benim buyruğumun dışına çıktın? ☙ Efrâsiyâb'ın yolladığı o güzel cariyelerle sarmaş dolaş oluverince savaşmaktan kaçıverdin! ☙ Yalnız sen değil, Rüstem de öyle... Onun gözü de gönderilen hazinelere ve hediyelere kandı. ☙ O pis herifin padişahlık tahtının benim tarafımdan işgal edilecek olması, senin başından savaş duygularını giderdi.

Sen bağımsızlığın kapısını ancak kılıçla açabilirsin. Bir padişahın şerefi ülkeyle olur. ☙ Komutan Tûs yanına gelince, senin yapılması ve yoluna konulması gereken bütün işlerini görür. ☙ O zaman sen de, elinde rehine olarak duran o adamları, ellerini bağlayarak eşeklere yükle. ☙ Feleğin seni böyle bir barış yapmaya zorlamasının maksadı, senin canını bir zarara sokmaktır! ☙ Yaptığın bu kötülük İran'da duyula-

cak olursa, şimdiye kadar rahat rahat geçen günlerin karmakarışık olur!
Hemen kalk da, intikam almak için gerekli hazırlıkları yap. Bunun üzerinde artık öyle uzun boylu konuşmaya kalkışma! ☙ Sen savaş hazırlığını görür, gece baskınları yapmaya başlar ve kara toprakları akan kanlarla bir Ceyhun ırmağı haline getirirsen, ☙ artık Efrâsiyâb'ın gözüne uyku girmez ve seninle savaşmaya gelir. ☙ Yok, eğer düşmanlarına acıyor veya kimsenin sana sözünü tutmayan bir adam dememesini istiyorsan, ☙ orduyu Tûs'a bırakır ve geriye dönersin. Zaten sen bir savaş adamı değilsin!"
Diye birtakım acı sözler yazdırdı. Mektup bitince üzerine padişahın mührünü bastılar. Haberci gelip mektubu aldı ve devesini sürerek yola çıktı. ☙ Mektup eline gelince Siyâvuş babasının o tatsız sözlerini dinledikten sonra, ☙ haberciyi yanına çağırtarak bu sözler hakkında incelemeler yaptı. Ona bu sözlerin sebebini sordu. ☙ Haberci de Kâvûs'un Rüstem'e söylediklerini ve Rüstem'in Kâvûs ile Tûs'a nasıl kızdığını anlattı. ☙ Bu sözleri duyunca Rüstem'in başına gelenlere çok üzüldü ve
Babasının takındığı tavırla, rehine Türkler hakkındaki isteği ve savaş meselesi üzerinde düşünmeye başladı. ☙ Kendi kendine: Eğer ben şimdi tutar da böyle ünlü bir padişahın akrabasından, pehlivan, süvari, ☙ iyi niyetli ve suçsuz bu yüz kişiyi İran padişahına gönderecek olursam, ☙ o bunların ne kim olduklarını sorar ne de durumlarını düşünür, hepsini de diri diri darağacına çekiverir! ☙ O zaman ben Tanrı'dan nasıl af dileyebilirim? Babamın yapacağı bu kötü işten benim başıma bir felaket gelir.
Tanrı benim bu hareketime razı olmaz ve ağzını açarak benim aleyhimde sözler söyler. ☙ Yok, böyle yapmayıp da orduyu Tûs'a bırakarak padişahın sarayına dönsem, ☙ ondan da başıma yine bir bela gelir. Sağıma, soluma, önüme, arkama, ne tarafa dönsem bir bela görünüyor. ☙ Orada bana Sûdâbe'den de bir kötülük geleceği muhakkaktır! Bakalım Tanrı hakkımda neler gösterecek, dedi.

SİYÂVUŞ'UN BEHRÂM VE ZENGE'YE DANIŞMASI

Bundan sonra Siyâvuş ordudan, Behrâm ve Şâverân'ın oğlu gibi ünlü savaş erlerini
Yanına çağırttı. Salondakilerin hepsini dışarıya çıkararak o ikisiyle baş başa kaldı ve onlara sırrını açtı. ☙ Rüstem ayrılıp giderken bu ikisini ona sırdaş yapmıştı. ☙ Onlara: "Şu talihimin kötülüğünden bütün belalar gelip beni buluyor. ☙ Babam, yapraklı

ve yemişli bir ağaç gibi, bana karşı yüreği şefkat ve sevgiyle doluyken, ☙ Sûdâbe'nin onu aldatmaya başladığı günden beri öldürücü bir zehir oldu.

Sûdâbe'nin o harem dairesi başıma zindan kesildi; onun yüzünden gül yüzlü talihim soldu. ☙ Böylece gitgide onun sevgisi beni yakan bir ateş kesildi. ☙ Bir padişahın tam eğlence ve zevkle vakit geçireceği sırada, kendimi her türlü eğlenceden ve rahattan uzaklaştırdım. ☙ Belh'te, Gersîvez gibi iyi niyetli bir kahramanın komutasında o kadar askerin bulunduğu ☙ ve Sogd'da da Efrâsiyâb'ın, intikam kılıcını çekmeye hazır yüz bin kişiyle beklediği

Bir zamanda, ben bir yel gibi seğirterek onlara karşı savaşa atılmakta bir an bile kaybetmedim. ☙ Tûranlılar evvelce almış oldukları yerleri boşalttıkları ve bize gönderilmek üzere hediyeler hazırladıkları zaman, ☙ bütün mûbedler bizim artık savaş meydanını bırakmamızı uygun görerek, bize barışın yolunu gösterdiler: ☙ Padişah Kâvûs'un savaşmaktan maksadı eğer zafer kazanmak ve memleket ele geçirmekse, bunlar olmuştur. ☙ Bundan sonra boşuna kan dökmek ve yine yürekleri kinle doldurmak anlamsızdır!

Başında akıl ve düşünce bulunmayan bir padişah kötüyü iyiden ayıramaz. ☙ Kubâd da dünyaya geldi ve sonunda hepsini bırakıp gitti. Ondan sonra gelenleri de gelmiş gitmiş olarak kabul etmeli! dediler. ☙ Fakat barış yapmam padişahın hoşuna gitmedi. Bunun için şimdi beni cezalandırmak istiyor. ☙ Bana yeniden savaşmamı emrediyor. Bense Tûranlılara verdiğim sözü ve ettiğim yemini bozmaktan çekiniyorum. ☙ Bunu yapmak için Tanrı'nın buyruğundan yüz çevirmek, ataların yolundan ayrılmak gerek.

Padişah bu teklifiyle beni iki dünyada da rezil etmek istiyor. Onun dediklerini yaparsam, Ehrimen'in istediği bir duruma düşmüş olurum. ☙ Bundan başka bu savaşta feleğin kime yâr olacağını da kim bilir? ☙ Ah, keşke anam beni doğurmasaydı; doğurduğuna göre, bari doğar doğmaz ölseydim! ☙ Çünkü insan, yaşadıkça böyle belalan çekmeye, feleğin çanağından hep zehir içmeye mecburdur. ☙ Şu felek öyle ulu bir ağaçtır ki, yemişi zehir, yaprağı da kötülük ve zarardır.

Tûranlılara söz verdiğim zaman Tann'nın adı üzerine nice yeminler ettim. ☙ Eğer doğruluktan ayrılacak olursam her yandan bana kötülük gelecek. ☙ Herkes bana lanet okuyup, hakkımda kötü söz söyleyecek. ☙ Tûran padişahıyla bir antlaşma yaptığımız artık bütün dünyaya yayılmıştır. ☙ Ben yine kin peşinde koşup da dine aykırı bir iş yaparak Tanrı'yı unutur ve

Böyle aşağılık hırslara kapılacak olursam, Tanrı benim bu hareketimi hoş görür ve felek bunu benim yanıma kâr olarak bırakır mı hiç? ۞ O zaman ben, adımı padişah Kâvûs'a unutturmak için yeryüzünün bir köşesine çekilip saklanmalıyım. ۞ Yeryüzünün sahibi olan Tanrı nasıl buyurursa dünya da öyle döner! ۞ Ey Şâverân'ın oğlu ünlü Zenge! Sen büyük bir zahmete katlan da, ۞ kalk, hiç durmadan, rahatını ve uykunu feda edip Efrâsiyâb'ın yanına kadar git!

Yanına, buraya rehine olarak gönderilen adamlarla hediyeleri, tacı ve tahtı alıp ۞ ona götür ve başımıza gelenleri anlat!" diye buyurduktan sonra ۞ Gûderz'in oğlu Behrâm'a döndü ve: "Ey ordunun ve memleketin ünlü pehlivanı! ۞ Sana da otağımı, filleri ve davulu teslim ediyorum. Sen komutan Tûs gelinceye kadar bunların başında bulun. ۞ Şu orduyu, hediyeleri ve bütün başladığımız işleri ona devret ve

Kendisine hazine, taç, taht ve diğer bütün şeyler üzerinde bir bir bilgi ver!" dedi. ۞ Onun bu sözlerini dinleyen Behrâm, kendisine verdiği işten ötürü, çok üzüldü. ۞ Şâverân'ın oğlu Zenge ise kan ağladı ve Hamâverân ülkesine lanet etti. ۞ Çok canları sıkıldı ve ikisi de üzüntü içinde oldukları yerde kaldılar. ۞ Behrâm: "Düşündüğün doğru değil. Sen bu dünyada babasız yaşayamazsın.

İşi uzatmamak istiyorsan, sözün kısası şu ki: O savaş istiyorsa, sen de savaş yap! ۞ Şimdi hemen padişaha bir mektup yazarak ondan fil gövdeli Rüstem pehlivanı iste! ۞ Rahatını istiyorsan, bu iş o kadar güç olmadığı gibi, senin babandan özür dilemen de ayıp değildir. ۞ Yanında rehine olarak duran tutsakları ona gönderecek olursan, onun üzüntülü gönlünü sevindirmiş olursun! ۞ Yok, eğer bunları ona göndermek istemiyorsan, azat et; bunun için de sana kimse karışmaz.

Baban sana yolladığı mektupta, senden çaresi olmayan bir şey istiyor, yani savaşmanı emrediyor. ۞ Eh, biz de tutar onun buyruğuna uyarak savaşıverir ve kötülüğümüzü isteyen düşmanlara dünyayı dar ederiz, olur biter. ۞ Böyle inceden inceye düşünüp gönlünü üzeceğine, tatlılıkla yeniden babanın gönlünü kazanalım da, ۞ padişahlık ağacının yemişini verdiği şu sırada dünyayı başımıza zindan etmeyelim. ۞ Gözlerini, tacını ve tahtını kanlı yaşlara bulamaktan vazgeç de, padişahlığa yaraşan ağacı kökünden sökme!

Padişahlığın tahtı da, tacı da, otağı da, sarayı da sensiz olmaz! ۞ Kâvûs'un başı, taşıdığı kızgınlıkla zaten bir ateşkedeye benzer. O mütemadiyen nefsiyle boğuşur durur. Bu sebeple tutup da mektup yazarak veya savaş yaparak onu kızdırmak lüzumsuz. ۞ Bundan başka, daha ne söyleyeyim? Tanrı başka türlü takdir etmişse, benim uzun uzadıya konuşmam da anlamsız," dedi. ۞ Fakat Siyâvuş o iki akıllının

karşılığını kabul etmedi. Çünkü Tanrı'nın takdiri ve yüce feleğin sırrı başkaydı. ☙ Onun için bunlara: "Evet, padişahın buyruğu güneşten de, aydan da yücedir

Ama bir çöpten tut da bir aslana ve bir file kadar kimse Tanrı'nın buyruğuna karşı koyamaz! ☙ Tanrı'nın buyruğuna karşı koyan bir kimse doğru yoldan ayrılmış olur. ☙ Durup dururken elini kana bulamaya, iki memleket arasında düşmanlığın kapısını açmaya önayak olmaya ne lüzum var? ☙ Padişah Efrâsiyâb'dan aldığımız para için bana darılmış. ☙ Eğer ben savaşmadan savaş alanını bırakıp onun yanına gidecek olursam,

Bana yine eskisi gibi kızacak ve benimle kavga edecek. Böylece kendisini ezip bitirecek. ☙ Yaptığım işi siz de beğenmiyorsunuz, sözlerimi siz de dinlemeyin. ☙ Elçi olarak da kalkar kendim gider, kendi kendimin kılavuzu olurum. Otağımı şu ovada bırakır, bu iş için yola çıkarım! ☙ Hazinelerimi görmeyen, onları hiçe sayan bir kimse benim zahmetimi neden çeksin?" dedi. ☙ Siyâvuş'un bu karşılığını duyan pehlivanların canları sıkıldı.

Ondan ayrılmanın korkusuyla ağlayıp sızladılar ve kızgın bir ateşin üzerinde kalmış kebap gibi yandılar. ☙ Feleğin onun için gizliden gizliye bir kötülük sakladığını sezdiler. ☙ Onu bir daha göremeyeceklerini anlayarak, haline ağlamaya başladılar. ☙ Zenge: "Sen hiç üzülme. Biz senin kullarınız. Yüreğimiz senin sevginle doludur. ☙ Canımız da, tenimiz de senin uğruna feda olsun! Ölünceye kadar bu sözümüzde duracağız!" dedi.

O uyanık ve iyiliksever padişah bu cevabı alınca, Zenge'ye: ☙ "Peki, o halde sen git de Tûran padişahına başımıza geleni anlat! Ona de ki: ☙ "Ben büyüklüğün tahtından ayrılırım, ama sana verdiğim sözden dönmem. ☙ Tanrı sığınağım, yeryüzü tahtım, gökler de külahımdır! ☙ Bu işleri görmedikçe Kâvûs'un yanına dönemem.

Sen bana, Tanrı'nın rızkını yarattığı yere gidebilmek için üzerinden yürüyeceğim yolu göster! ☙ Artık ben öyle gizli bir yer arıyorum ki, orada adımı Kâvûs'tan saklayabileyim. ☙ Hem onun kötü huylarını duymayayım hem de onunla savaşmak hevesinden de kurtulmayayım!" dedi.

SİYÂVUŞ'UN EFRÂSİYÂB'A HABER GÖNDERMESİ

Zenge padişahın sarayındaki rehineleri alarak, yüz bin kişilik bir orduyla Tûran padişahına gitti. ☙ Gersîvez'in getirmiş olduğu hediyeleri de birlikte götürdü.

Zenge Türk komutanının oturduğu şehre varınca, gözcüler onu hemen görüp sevinçlerinden bağırmaya başladılar. ۞ Onu, Tûrük adındaki ünlü kahraman karşıladı. ۞ Şâverân'ın oğlu Gün huzura girince padişah ayağa kalkarak ۞ sıkı sıkı sarıp kucakladı. Ona pek çok iltifat da bulunup sevgiler gösterdi ve yanına oturttu. ۞ Zenge oturduktan sonra mektubu sunarak bütün olup biteni anlattı

Efrâsiyâb'ın canı bu mektuba çok sıkıldı; kan başına çıktı ve yüreği dertle doldu. ۞ Zenge'ye hemen bir yer hazırlanmasını buyurdu. Adamları layık olduğu şekilde ikramlarda bulundular. ۞ Sonra padişah kendi başkomutanını çağırttı ve komutan bir duman hızıyla, kalkıp padişahın yanına geldi. ۞ Devletin gün görmüş yaşlı adamları da bu toplantıda hazır bulundular. ۞ Padişah başkalarını huzurundan çıkartarak, Zenge ve ihtiyarlarla baş başa kaldı.

O zaman Zenge'ye ve yaşlılara dönerek, ۞ Kâvûs'un bu ham teklifinden, kötü huyundan ve savaşma düşüncesinden şikâyet etti. ۞ Bunları söylerken yüzünün rengi değişiyor ve Siyâvuş'un düştüğü müşkül durumdan ötürü yüreği kederleniyordu. ۞ Oradakilere, Siyâvuş'un başından geçenleri ve sonunda Zenge'yi kendisine nasıl gönderdiğini anlatarak: ۞ "Ben şimdi buna nasıl bir çare bulmalıyım? Bu güç durumdan nasıl kurtulabilirim?" diye sordu.

Bunun üzerine Pîrân: "Ey padişah! Dünya durdukça sen de yaşa! ۞ Sen her hususta bizden daha bilgilisin. Servet ve cesaret bakımından da hepimizden ileridesin! ۞ Düşünce, bilgi, tahmin ve oy ancak senindir. Bilgi bakımından senin yerini kim tutabilir? ۞ Yeryüzünde saklı veya açık iyilik yapabilen hiç kimse, ۞ tutup da bu hazineleri o şehzadenin elinden geri almaz ve onun çektiği zahmetleri boşa çıkarmaz!

Ben onun boy bosça, güzellikte, bilgice ve fikirce ۞ büyükler arasında eşi olmadığını duydum. ۞ Onun aklı ve hünerleri, soyluluğundan da ileridir. Hiçbir anadan şimdiye kadar böyle bir şehzade doğmamıştır! ۞ O yüce ve değerli bir şehzadedir; görmek de her zaman için işitmekten iyidir. ۞ Onun başka hiçbir hüneri olmasa bile, şu ünlü yüz kişinin kanını dökmemek için babasıyla

Kavga etmesi, taç ve tahtı kendinden küçüğüne bırakıp tek başına yollara düşmesi de yeter. ۞ Bu memleket böyle bir kahramana istekli çıkacak olursa pek büyüklük göstermiş olur. ۞ Böyle bir kahramanın bizim ülkemizden başka yere gitmesine müsaade etmek zaten akla uygun bir iş olmaz. ۞ Bundan başka Kâvûs artık yaşlanmış, padişahlık edecek zamanı gelip geçmiştir. ۞ Siyâvuş ise büyüklük sahibi bir gençtir ve Kâvûs'un padişahlık tahtı nasıl olsa ona kalacaktır.

Kabul etmeyecek olursan onu darıltmış olacağın gibi, bütün büyüklerin hakaretlerini de üzerine çekersin! ۞ Padişahımız, kendisi de uygun bulursa, yüce zekâsıyla ona öğütlerle dolu bir mektup yazsın ۞ ve tıpkı kendi oğluna iltifat ediyormuş gibi ona da iltifatta bulunarak, ۞ kendi ülkesinde bir yer hazırlatıp ona layık olduğu gibi davransın. ۞ Kızını âdetlere uygun olarak vererek onu nazlı ve saygılı tutsun.

Belki böylece o da padişahımızın yanında kalarak, ülkemizi insanların rahat yaşayacakları bir yer haline getirir. ۞ Bütün bunlar yapılmasa da o tutsa babasının yanına dönse, felek seni yine eskisinden üstün bir hale getirir. ۞ Çünkü o, bu sefer de seni yeryüzü padişahı Kâvûs'un yanında korur ve dünyanın bütün büyükleri seni över. ۞ Tanrı onun bizim yanımızda kalmasını irade buyuracak olursa, bu iki ordu da birbirine düşmanlık ve kin beslemekten kurtulmuş olur. ۞ Dünyanın işlerinin bu suretle düzelmesi, yaratan Tanrı'nın adaleti icabındandır!" dedi.

Padişah Pîrân'ın sözlerini dinledikten sonra başına gelebilecek bütün işleri gözden geçirdi. ۞ Sonra saadet ve felaket üzerinde de bir süre düşünerek ۞ o yaşlı Pîrân'a: "Sözlerinin hepsi de kabul edilmeye layıktır! ۞ Tecrübeli büyükler arasında zaten senin bir eşin daha yoktur. ۞ Fakat konuştuğumuz duruma pek uygun düşen şu vecizeyi işitmiştim:

Bir erkek aslan yavrusu alıp da besleyecek olursan, yaptığın iyiliklerin cezasını dişleri keskinleşmeye başlayınca görürsün. ۞ O ayakta duracak hale geldi miydi, zamanla artan gücü ve irileşen pençeleriyle ilkönce kendisini besleyip büyütene saldırır!" diye karşılık verince, ۞ Pîrân: "Kahramanların padişahı bir kere şunu aklına danışsın: ۞ Babasının kötü huylarına mirasçı çıkmayan bir kimseden kötü bir iş yapması beklenebilir mi? Böyle yaşlanınca da, ölmesi artık muhakkaktır. ۞ Görüyorsun ki, Kâvûs artık iyice yaşlandı; böyle yaşlanınca da ölmesi artık muhakkaktır.

O zaman Siyâvuş zahmetsizce birçok hazineye, saraya, köşke ve koca bir cihana sahip oluverecektir. ۞ Bu takdirdeyse her iki ülke ve o taçla taht da senin eline geçecek demektir, bu da yeryüzünde ancak çok talihli bir adama nasip olur!" dedi.

EFRÂSİYÂB'IN SİYÂVUŞ'A CEVAP YAZMASI

Efrâsiyâb bu sözleri dinledikten sonra bilgisi sayesinde bu hususta nihayet bir karara varabildi. ۞ Dünya görmüş kâtibini çağırtarak, ağzını açıp aklına gelen düşünce-

leri söylemeye ve yazdırmaya başladı. ☙ Kâtip yazmaya başlamadan kaleminin ucunu ambere batırdı ve

Her şeyden önce Tanrı'yı övüp büyüklüğünden söz açtı: ☙ "Tanrı mekân ve zamana bağlı olmaktan uzak ve üstündür. Kullar tahminleriyle Onu nasıl anlayabilirler? ☙ Aklı, zekâyı ve canı yaratan hep Odur! Akıllı adamları da O korur. ☙ Tanrı; kılıç, gürz ve tulga sahibi, ☙ haksızlık yapmaktan yana yüreği de, eli de temiz olan o utangaç şehzadeye selamet versin.

Uyanık yürekli Şâverân oğlu Zenge'yle gönderdiğin haberleri başından sonuna kadar dinledim. ☙ Yeryüzü padişahı babanın sana böyle darıldığını duyunca çok üzüldüm. ☙ Talihi uyanık olan bir akıllı, bu dünyada taçtan ve tahttan başka ne ister? ☙ Bunların hepsi de, ister padişahlık, ister servet olsun senin için hazır. ☙ Bütün Tûran ülkesi sana saygılarını sunar; ben de senin sevgini ve samimiyetini kazanmak isterim.

Sen kalkıp bizim ülkemize gelir de benim oğlum olursan, ben senin baban olurum. Hem de oğlunun karşısında itaatli bir hizmetkâr gibi duran bir baba... ☙ Sen de bilirsin ki, baban olacak o Kâvûs sana bir gün olsun güler yüz göstermiş değildir! ☙ Ben sana elimi uzatıyor, tahtımı veriyor ve hazinelerimin kapısını açıyorum. ☙ Ben seni, zahmetsizce kazandığım bir oğul olarak kabul edeceğim. Sen de benden sonra bu dünyaya bir yadigâr olursun. ☙ Buraya gelmeyip de tutup başka yerlere gidecek olursan, küçük büyük herkes beni kötüler.

Zaten başka yere gidecek bir yol bulman da pek güçtür; meğer ki Tanrı lütuf ve yardımını bağışlasın. ☙ Çünkü buradan başka bir yere gidebilmek için Çin denizini geçmek gerekir. ☙ Sen Tanrı'nın sayesinde hiçbir şeye muhtaç değilsin ki, haydi hazırlan da kalk buraya gel. ☙ Ülkem de, ordum da, paralarım da senindir! Gelmemek için hiç bahane aramaya kalkışma. ☙ Sonraları babanla barışsan da ben sana yine taç, taht ve kemer veririm.

O zaman sen ordunu alıp İran'a dönersin; ben de ayrılığın ateşi yana yana seni uğurlarım. ☙ Baban bundan sonra uzun zaman seninle savaşmak düşüncesine kapılmaz. O biliyorsun yaşlandı ve belki de savaştan bile bıkmıştır. ☙ O altmış beş yıl yanan bir ateş bile olsa, ihtiyarlığın suyu onu yine söndürür. ☙ O gidince de İran ülkesi, hazineleri ve ordusu senin eline geçer; ardı ardına ülkeler zapt ederek taç sahibi olursun! ☙ Ben canım, tenim ve iyi niyetimle senin hizmetinde bulunmak için temiz Tanrı'dan yararlandım.

Ben elimi kötülüğe bulaştırıp da sana kötülük yapılması için emir vermek şöyle dursun, böyle bir şeyi aklımdan bile geçirmem!" ☙ Padişah mektubu mühürledikten sonra, iyilik isteyen Zenge'nin ☙ hemen kemerini beline kuşanıp yola çıkmasını buyurdu ve ona hediye olarak verilmesi için pek çok süslü elbise, altın ve gümüş para hazırlattı. ☙ Zenge altın takımlı bir ata binerek hızlı hızlı geldi. ☙ Hemen Siyâvuş'un huzuruna çıkarak Efrâsiyâb'la konuştuklarını ve orada görüp işittiklerini anlattı.

Siyâvuş bu haberlere bir yandan sevindi, bir yandan da kederinden ağlayıp sızladı. ☙ Bir düşmanı dost yapmak yoluna girmişti, ama ateş insana serinlik verir mi hiç? ☙ Sen istediğin kadar iyilik yap! Sonunda düşmandan ancak düşmanlık gelir.

SİYÂVUŞ'UN EFRÂSİYÂB'A SIĞINMASI

Bunun üzerine Siyâvuş babasına bir mektup yazarak, bütün başından geçenleri birer birer anlattı: ☙ "Ben" dedi, "daha gençken aklı başında bir adamdım ve kötü işlerden hep yüz çevirirdim.

Yeryüzü padişahı olan babamın kızgınlığındaki ateş de için için yüreğimi yakar dururdu. ☙ İlk felaket başıma harem dairesinde geldi. Bu yüzden yüreğimin kanı gözlerimden boşandı. ☙ Sonra ateşin içinden geçmek gerekti. Bu halimeyse çöllerdeki ceylanlar bile ağladı. ☙ Bu yetmiyormuş gibi, tuttum, sırf yine üzerime sürülen lekeyi temizlemek için savaşa gittim ve hiç çekinmeden kendimi canavarın pençesine attım. ☙ İki memleket yaptığım barıştan sevinç içinde kalmışken, padişahın yüreği kızgınlığından bir çelik kılıca döndü.

Yaptığım hiçbir işten memnun olamadı. Beni ne savaşa gittiğim için ne de barış yaptığım için beğendi. ☙ Demek gözleri beni görmeye doymuş artık görmek istemiyor. Bu durum karşısında, beni istemeyen bir babanın yanında kalmak da benim hoşuma gitmedi. ☙ Ejderhanın ağzına sırf bu ıstırapların yüzünden düştüm, ama ben yine de padişahın gönlünün hep sevinçli olmasını dilerim. ☙ Bilmem ki, feleğin bana gösterdiği aşırı sevgide ve nefrette acaba nasıl bir sır saklı?" ☙ Bundan sonra Behrâm'a dönerek: "Ey adını her yere yayasıca kahraman! Haydi bakalım,

Şimdi sana da otağımı, ağzına kadar dolu olan hazinelerimi, tahtımı ve diğer bütün padişahlık eşyasıyla, ☙ bayrağımı, süvarilerimi, fillerimi, davullarımı teslim edeceğim. Büyük pehlivan Tûs gelince, ☙ sen de bunları ona verirsin! Hep uyanık yürekli

ol ve hoşça kal!" diye buyurdu. ☙ Bu iş de bitince ordusundan, savaştan anlayan üç yüz süvari seçti. ☙ Bundan başka da gerektiği kadar gümüş ve altın para, padişahlara yaraşan inciler,

Altın takımlı yüz seçme at, altın kemerli hizmetçilerle yüz köle ayırıp yanına aldı. ☙ Silahlan, hayvanlan ve kemerleri getirip yanında saymalarını buyurdu. ☙ Bundan sonra ileri gelen adamlarını çağırtıp onlara da gereken sözleri söyledi: ☙ "Efrâsiyâb'ın yanından gelen Pîrân Ceyhun'u geçmiş, bu tarafa doğru yürüyor ve bana, sizin de memnun kalacağınız bir haber getiriyor. ☙ Ben onu karşılamaya gidiyorum; fakat sizin burada kalmanız lazım.

Sakın Behrâm'a itaatsizlik edeyim demeyin. Hiç kimse onun sözünden çıkmasın!" dedi. ☙ Bunlan duyunca bütün pehlivanlar yeri öperek ona dualar ettiler. ☙ Parlak güneş batıp da havayı ve yeri bir karaltı kaplarken, ☙ Siyâvuş da erlerini Ceyhun'a doğru sürdü. Gözlerinden o kadar yaş boşanıyordu ki, yüzü görünmez oldu. ☙ Termiz'e vannca evleri ve sokakları, bahar gibi renkler ve kokular içinde buldu.

Ta Çaç'a kadar her yer, boynunda gerdanlık ve başında taç bulunan bir gelin gibi süslenmişti. ☙ Her evde yerlere halılar serilmiş ve yemekler hazırlanmıştı. ☙ Siyâvuş, Kıfçaktaşı'na kadar atını sürdükten sonra orada bir süre dinlendi. ☙ Beri yandan da Tûs, Belh'e erişti. Kendisine o acı haberleri verdiler. ☙ Padişahın kutlu oğlunun Tûran komutanının yanına gittiğini bildirdiler.

Bunun üzerine Tûs bütün erleri topladı ve oradan kalkıp yola çıkarak Kâvûs'un sarayına geldi. ☙ Kâvûs'un da bu haberi aldığı zaman yüzü sapsan kesildi. Ağlayıp inleyerek yüreğinden bir ah çekti. ☙ Şu dönen feleğin bu hareketinde bir iyilik mi, yoksa bir kötülük mü saklı bulunduğunu düşündü. ☙ Bundan sonra savaş ve kin duygularını bir tarafa bıraktı, onları hiç hatırına bile getirmedi. ☙ Öte yandan da Efrâsiyâb'a, Siyâvuş'un Ceyhun'u geçip gelmekte olduğunu, sınırları aştığını ve saraya bir elçi gönderdiğini bildirdiler.

Bunu duyunca Efrâsiyâb adamlarına, pehlivanların davullarla çıkıp Siyâvuş'u karşılamalarını buyurdu. ☙ Bunun üzerine Pîrân akrabaları arasından seçtiği bin kişiyi saçılarla Siyâvuş'u karşılamaya gönderdi ☙ ve orduya Siyâvuş'un gelmekte olduğunu müjdeleyerek, onun için dört beyaz fili süsleyip hazırlattı. ☙ Bu fillerden birinin üzerine firuze bir taht ve tahtın arkasına da ağaç büyüklüğünde bir bayrak diktirdi. ☙ Perniyan kumaşından yapılmış ve altınla örülmüş bu bayrağın kılıfı menekşe rengindeydi ve tepesi altın bir ayla taçlandırılmıştı.

Efrâsiyâb'ın emriyle Pîrân bunlardan başka, üzerleri baştan başa kumaşlarla kaplı

üç altın kürsü, ۞ üzerleri mücevherlerle süslü, altın dizginli yüz at ۞ ve öyle bir ordu hazırladı ki, bütün bu değerli eşyalarla yeryüzünü güneş gibi aydınlattı. ۞ Siyâvuş, Efrâsiyâb'ın kendisini karşılamak için bir ordu gönderdiğini duyunca, o da onların geçeceği yolları donattı. ۞ Uzaktan Pîrân'ın bayrağını görüp de fillerin ve atların seslerini duyar duymaz

Hemen onların yanına giderek Pîrân'ı kucakladı. Padişahın ve ülkesinin durumunu sordu. ۞ Sonra Pîrân'a: "Ey ordunun kahramanı! Beni karşılamak için neden buraya kadar gelip de kendini yordun? ۞ Her şeyden evvel şunu isterim: Gözlerim seni hep sağlıklı ve selamette görsün!" deyince, ۞ Pîrân da onun başını, o gönül açan yüzünü, gözünü ve ayağını öperek, Tanrı'ya: ۞ "Ey Tanrım! Sen gizli ve açık her şeyi bilirsin!

Bu saadeti sen bana rüyamda bile göstermiş olsaydın, şu ihtiyar başım yine gençleşirdi! ۞ Ey Siyâvuş! Seni böyle sağ salim gördüğüm için Tanrı'ya şükürler ederim. ۞ Efrâsiyâb sana baba olmayı kabul ettikten sonra, Ceyhun'un bu yanında bulunan bütün büyükler de sana kul olur. ۞ Benim de sayıları bini geçen, kulakları küpeli hizmetkârlarım ۞ ve bütün hazinelerim senindir. Sen hep sıhhatte ve neşeli ol!

Gönlünün dileği yerine gelmeden geçmiş hiçbir zamanın olmasın. Erkek ve kadın herkes senin kulundur! ۞ Eğer kabul edersen, şu ihtiyar halimde ben de sana kul olurum," dedikten ۞ sonra hep beraber ve neşe içinde oturup, biraz daha öteden beriden konuştular. ۞ Şehir baştan başa çenk, rebap, zevk ve neşe sesleriyle doldu. Uykuya varanlar uyandı, herkes yeni bir hayata erdi. ۞ Dökülen taze misklerle toprak güzel koktu; binicilerin koşturdukları arapatları kanatlanmış gibiydi.

Bütün bunlar karşısında Siyâvuş geçmişi hatırlayarak üzüntüye kapıldı, gözlerinden yaşlar döktü. ۞ Vaktiyle kendisi için Zâbilistan'dan Kâbilistan'a kadar yapılan şenlikler, ۞ Rüstem'e misafir olduğu zaman, bütün büyüklerin orada hazır bulunuşu ۞ ve şerefine nasıl altın, mücevher, misk ve amber saçıldığı aklına geldi. ۞ Arkasından da bütün İran ülkesi şöyle bir gözlerinin önünden geçiverdi.

O zamanları düşününce yüreğinden soğuk bir ah çekti. ۞ Bu halini görmemesi için yüzünü Pîrân'dan çevirdi, ama Pîrân onun bu üzüntüsünü fark etti. ۞ Onun neler hatırladığını anlayarak o da üzüldü ve dudaklarını ısırdı. ۞ Nihayet Kaçarbaşı'ya gelerek orada inip bir süre oturdular. ۞ Bu sırada Pîrân onun yüzünü, göğsünü, omuzlarını ve bütün endamını gözden geçirerek anlattıklarını dinledi.

Gözleri hayranlıkla doldu ve bu hayranlıkla Tanrı'yı övüp durdu... ۞ Siyâvuş'a: "Ey şerefli padişah!" dedi. "Sen bütün yeryüzü padişahlarının mirasçısısın! ۞ Sende, o

büyük padişahların soyundan gelenlerden hiçbirinin sahip olmadığı üç şey var. ☙ Bunların birincisi Keykubâd'ın soyundan gelmiş olmandır! Fakat asalette o kadar ilerisin ki, sanki sen asilliğini o soydan değil de, o soy asilliğini senden almıştır. ☙ İkincisi, güzel ve doğru bir dile sahip olmandır. Güzel ve doğru söz senin dilinin süsüdür!

Üçüncüsü ise sevginin tohumlarını saçan bir yüze sahip olmandır!" dedi. ☙ Bunun üzerine Siyâvuş da: "Ey temiz ve doğru sözlü ihtiyar! ☙ Sen yeryüzünde samimiyetin ve dostluğunla ün almışsın. Şeytanlıktan, zalimlikten ve haksızlıktan uzaksın! ☙ Benimle sözleştikten sonra eminim onu bir daha bozmazsın. ☙Ey iyiliksever! Senin gösterdiğin sevgi ve dostluğa güvenerek, bu ülkede yaşanacak rahat bir yer edineceğim.

Burada mesut olacak olursam, yaptığım bu işten ötürü artık üzülmenin ve ağlamanın anlamı kalmaz! ☙ Fakat, yok, böyle olmayacaksa bana gidecek başka bir yer göster de oraya gideyim!" deyince ☙ Pîrân: "Sen böyle şeyleri hiç düşünme. İran'ı bırakıp buraya geldikten sonra ☙ Efrâsiyâb'dan yüz çevirmek, burayı hemen bırakıp gitmeye kalkışmak doğru olmaz. Sen Efrâsiyâb'ın sevgisini gönlünde yerleştirmeye bak! ☙ Onun adı her yana kötü olarak yayılmıştır, ama o hiç de öyle biri değildir. Tersine tam bir Tanrı adamıdır.

Akıllı, zeki ve ince düşüncelidir. Düşüncesizlik ve haksızlık nedir bilmez. ☙ Ben onun yakın akrabasıyım. Aynı zamanda komutanı ve yol göstericisiyim. ☙ Onun yanında mevki ve şeref sahibiyim; onun sayesinde birçok hazinem, tahtım ve erim var. ☙Şu ülkede, benim buyruğum altında yüz binden fazla atlı yaşar. ☙ Bunlardan on iki bini doğrudan doğruya bana bağlıdır. Gece gündüz yanımda, buyruğumu beklerler.

Birçok ülkem, arazim, koyunum, atım, silahım, yayım ve kemendimden ☙ başka benim gizli daha nelerim vardır. Yani senin anlayacağın hiç kimseye muhtaç değilim. ☙ Burada kendi isteğinle kalacak olursan, bunların hepsi sana feda olsun, hepsi senindir! ☙ Ben seni Tanrı misafiri olarak kabul ediyor ve bunun için de Tanrı'ya yürekten şükrediyorum. ☙ Korkma, hiç kimsenin sana bir zarar vermesine izin vermem ve hiç kimse de feleğin sırlarını bilemez!" dedi.

Bu sözler üzerine Siyâvuş çok sevindi ve başı düşünceden kurtuldu. ☙ Pîrân bir baba, Siyâvuş da onun oğlu oldu. Oturup beraberce yemek yediler. ☙ Zevk ve neşe içinde düşüp kalkarak, hiç ayrılmadan ve durmadan yollarına devam ettiler ☙ ve

Geng şehrine vardılar. Burası oturmak için çok güzel bir yerdi. ☙ Efrâsiyâb, Siyâvuş'un tüm ihtişamıyla gelmekte olduğunu haber alınca,

SİYÂVUŞ'UN EFRÂSİYÂB'LA KARŞILAŞMASI

Hemen kemerini kuşanıp acele acele saraydan çıktı ve onu karşılamak için yaya olarak yola düştü. ☙ Siyâvuş onun yayan geldiğini görür görmez atından inip ona doğru koşmaya başladı. ☙ Yaklaşınca kucaklaşıp, birbirlerinin yüzlerini, gözlerini öptüler. ☙ Bunun üzerine Efrâsiyâb: "Artık yeryüzünde kötülük uykuya varmıştır! ☙ Savaş, kavga ve karışıklık dönemi sona erdi! Geyik ile kaplan artık bir yalaktan su içecek.

Türkler yüzünden yeryüzü karışmıştı. Artık ülkelerimiz savaşa doymuştur. ☙ Her iki ülke şimdiye kadar fesattan ve karışıklıktan uzak kalmadı. Dünyanın gönlü barışın yüzünü görmez olmuştu. ☙ Artık zaman sana boyun eğdiği için savaştan kurtulacak ve kaynayan yürekler yatışacaktır! ☙ Artık bütün Tûranlılar senin kulundur; hepsinin yüreği senin sevginle doludur. ☙ Canım da, tenim de sana feda olsun! Komutan Pîrân da bütün varlığıyla buyruğundadır!

Ben sana bir baba gibi hep sevgi ve güler yüz göstereceğim," deyince, ☙ Siyâvuş da ona dualar ederek: "Talih yanından ayrılmaz olsun! ☙ Barış ve kinin yaratıcısı Tanrı'ya hamdolsun!" diye karşılık verdi. ☙ Siyâvuş'la Efrâsiyâb el ele verdiler ve böylece gelip büyüklüğün tahtına oturdular. ☙ Efrâsiyâb, Siyâvuş'un yüzüne bakarak kendi kendine: Yeryüzünde bu delikanlının bir eşi daha yoktur!

Böyle güzel yüzlü, boylu boslu ve büyüklerin asilliğini taşıyan adamın dünyada eşi olur mu, dedikten sonra ☙ Pîrân'a dönerek: "Kâvûs aklı kıt bir bunak olsa gerek. ☙ Hiç insan böyle boylu boslu ve hünerli bir oğuldan tutar da yüz çevirir mi? ☙ Gözlerim daha yüzünü görür görmez yüreğim şaşırdı kaldı. ☙ Bir insan böyle bir oğula sahip olduktan sonra başka ne ister ki?" dedi.

Sonra saraylarından birini seçip orayı baştan başa altın işlemeli halılarla döşetti. ☙ Önüne de ayakları öküz başı biçiminde bir taht koydurarak, ☙ Çin kumaşları ve türlü türlü süs eşyalarıyla süsletti. ☙ Bu işler bittikten sonra adamlarına, Siyâvuş'un istediği zaman o saraya gidip istirahat edeceğini bildirdi. ☙ Siyâvuş gelip de kendisine ayrılan sarayı görünce, sarayın kemerinin tepesi, kazandığı şerefle Zühal yıldızına kadar yükseldi.

Siyâvuş çıkıp o altın tahtın üzerine oturarak akıllı akıllı düşünmeye başladı. ☙ Efrâ-

siyâb'ın sofrası hazırlanınca, adam gönderip Siyâvuş'u çağırdılar. ☙ Oturup zevk ve neşe içinde şurdan burdan konuştular. ☙ Yemek sofrasından kalktıktan sonra şarap sofrasını hazırladılar. ☙ Rûd çalanlar ve şarkı söyleyenlerle birlikte şarap sofrasına oturdular ve içmeye koyuldular.

Ortalık kararıncaya ve başları dönünceye kadar içtiler. ☙ Bunun üzerine Siyâvuş kalkıp, salına salına kendisi için hazırlanan köşke gitti. Sarhoşlukla İran hatırından çıkmıştı. ☙ Efrâsiyâb Siyâvuş'u çok sevmişti, ona yürekten bağlandı. O kadar ki, ona duyduğu sevginin çokluğundan gözlerine uyku girmedi. ☙ O gece Efrâsiyâb toplantıda bulunanlara bazı emirler verdi. ☙ Bu arada oğlu Şîde'ye de: "Sen yarın, Siyâvuş uyanır uyanmaz

Bu toplantıda bulunanlar, akrabam ve pehlivanlarımla birlikte ☙ hediyeleri, köleleri ve arapatlarını da yanına alarak, şafak vakti ☙ sessiz sedasız akıllı akıllı Siyâvuş'un köşküne gider, bunları kendisine verirsin. ☙ Bütün ordu da gidip onun önüne altınlar ve padişahlara yaraşan inciler saçsınlar!" dedi. ☙ Onlar da Efrâsiyâb'ın isteklerine uyarak, hediyeleri hazırlayıp Siyâvuş'a sundular ve saygıda bulundular.

Efrâsiyâb'ın Siyâvuş'a yolladığı bu hediyeler pek çoktu. Böylece aradan bir hafta geçti.

SİYÂVUŞ'UN EFRÂSİYÂB'IN ÖNÜNDE HÜNERLER GÖSTERMESİ

Bir gece Efrâsiyâb, Siyâvuş'a: "Yarın erkenden hazırlanalım da, ☙ gûy ve çevgen alıp alana gidelim. Orada biraz oynar, güleriz! ☙ İşittiğime göre, sen alana çıkıp da gûy ve çevgen oynarken, pehlivanlar sana bakmaya bile cesaret edemezlermiş" deyince, ☙ Siyâvuş: "Padişahım! Sen daha kutlu ol ve kötülüğün eli senden ırak olsun!

Hünerde ve erdemde seni kim geçebilir? Bütün padişahlar hüneri senden öğrenir. ☙ Benim günüm senin sayende aydınlanır!" diye karşılık verdi. ☙ Bunun üzerine Efrâsiyâb: "Ey oğul! Sen hep böyle sevinçli ve muzaffer olasın! ☙ Sen tahtın süsü, Keyânîyânın baş tacı, ordunun güvendiği bir pehlivan ve bir padişah oğlusun!" dedi ☙ ve Ertesi sabah erkenden beraberce alana gittiler, güldüler, oynadılar...

Bundan sonra Tûran padişahı, Siyâvuş'a: "Artık oyuncuları seçelim ☙ ve iki gruba ayrılalım da bir bölüğüyle sen bir yana, geriye kalanlarla da ben öbür yana geçe-

yim!" dedi. ۞ Fakat Siyâvuş: "Ey padişah! Ben senin karşında nasıl gûy ve çevgen oynarım? ۞ Ben senin karşına nasıl hasım olarak geçer de topa vurabilirim? Sen kendine başka bir hasım ara. ۞ Ben senin dostun, yoldaşın ve şu geniş alanda sana hizmet etmeye hazır bir biniciyim!" dedi.

Efrâsiyâb onun bu sözleri karşısında çok mutlu oldu. Başkalarının laflarına hiç aldırmadı. ۞ Siyâvuş'un başı ve canı üzerine ant içerek: "Sen gel bu oyunda benim hasmım ol, ۞ şu atlıların önünde bütün hünerlerini göster de, seni kendime dost edindiğim için dedikodu olmasın! ۞ Adamlarım senin hünerlerini görüp seni beğenirlerse ben de mutlu olurum" deyince ۞ Siyâvuş: "Ferman da senindir; bütün atlılar, alan ve çevgen de senin!" dedi.

Bunun üzerine Efrâsiyâb kendisine Gelbâd, Gersîvez, Cehen, Pûlâd, ۞ kahraman Pîrân, Nestehîn ve topu suda kapan Hûmân gibi pehlivanları, ۞ Siyâvuş'a da Rûyîn'i, ünlü Şîde'yi, ۞ cesur binici Enderîmân'ı, atları yıkan ve erkek aslana benzeyen Ercâsp'ı ayırdı. ۞ Siyâvuş, Efrâsiyâb'a dedi ki: "Ey iyi ad kazanmak isteyen padişah! Bunların hangisi senin karşında top oynamaya cesaret edebilir?

Bunların hepsi padişahın adamı olduğuna göre, ben bu oyunda çevgeni tek başıma kullanacağım demektir. ۞ Bunun için, eğer padişah izin buyurursa, ben adamlarımı İranlılardan seçeyim, alana onlar çıksın! ۞ Ta ki topa vurmakta onların bana yardımları dokunsun ve her iki taraf kendi âdetine göre oynasın!" dedi. ۞ Efrâsiyâb bu teklifi uygun bulup kabul etti. ۞ Bunun üzerine Siyâvuş İranlılardan gûy ve çevgen oynamakta usta yedi kişi seçti.

Alanda yükselen davul sesleriyle birlikte toz toprak da göklere çıktı ve oyun başladı. ۞ Alan boru ve davul sesleriyle yerinden oynadı. ۞ Güçlü ve cesur Efrâsiyâb topa vurunca, gücünden ve ustalığından beklendiği gibi top bulutlara kadar yükseldi. ۞ Fakat Siyâvuş hemen savaş atını oynatarak topun yere düşmesine izin vermedi. ۞ Tam alana düşeceği sırada topa öyle bir vurdu ki, top gözden kayboldu.

Bunun üzerine Efrâsiyâb Siyâvuş'a başka bir top götürmelerini buyurdu. ۞ Siyâvuş padişahın kendisine yolladığı bu topu alıp öpünce her yandan davul ve boru sesleri yükseldi. ۞ Bu sefer Siyâvuş başka bir ata bindi ve bu yeni topu eliyle biraz havalandırdıktan sonra ۞ çevgenle vurdu. Bu vuruşla top ayla aynı hizaya gelinceye kadar yükseldi ۞ ve Gözden kayboldu, izi bile kalmadı. Sanki gökler onu çekip almıştı.

Alanda Siyâvuş'un başarılarını görüp de yüzü gülen hiçbir oyuncu yoktu, hepsinin suratı asıktı. ۞ Siyâvuş'un bu başarısına sevinen yalnız Efrâsiyâb oldu. Onun gül-

düğünü gören oyuncuların da gözleri açılıverdi. ۞ Hepsi de: "Biz ömrümüzde böyle bir oyuncu daha görmedik!" diyorlardı. ۞ Efrâsiyâb: "Evet, Tanrı'nın yardımını alan bir insan elbette böyle olur!

Artık Siyâvuş'un güzellik, hüner ve kuvvetçe söylendiğinden de üstün olduğunu gördüm ve anladım," dedi. ۞ Alanda ayrı bir köşeye taht koydular; Efrâsiyâb gelip buraya oturdu ۞ ve Siyâvuş'u yanına aldı. Onun yüzüne baktıkça yüreği sevinçle doluyordu. ۞ Bu sırada erlerine dönerek: "Haydi bakalım, şimdi alan da, gûy ve çevgen de sizin... Oyun sırası şimdi sizde!" deyince, ۞ iki ordunun erleri oyuna giriştiler. Tozlar güneşe kadar yükseldi.

Erler kâh o yandan, kâh bu yandan sırayla bağıra çağıra topu kapmaya başladılar. ۞ Bunu görünce Siyâvuş onlara kızdı ve Pehlevi diliyle: ۞ "Siz ne yapıyorsunuz? Burası oyun alanı mı, yoksa savaş alanı mı? Sonuç ister aleyhimize, isterse lehimize olsun, ۞ topu onlara bırakın!" diye bağırdı. ۞ Bunun üzerine İranlılar dizginleri gevşettiler; bundan sonra hiçbiri atını öyle kuvvetle koşturmadı.

Türkler o zaman topu alabildiler ve güzel bir vuruş yapınca, bu ustalıklarından ötürü kurumlanmaya başladılar. ۞ Onların çığlıklarını duyan Tûran padişahı Siyâvuş'un Pehlevi diliyle neler söylediğini anladı. ۞ Biraz sonra Türklerin padişahı, Siyâvuş'a: "Seni sevenlerden biri bana, ۞ senin yay ve ok kullanmakta, yani kol kuvvetinde de eşinin olmadığını söyledi!" dedi. ۞ Efrâsiyâb'ın bu sözlerini duyunca, Siyâvuş ok çantasından padişahlara yaraşan bir yay çıkardı.

Efrâsiyâb yayı yakından görmek ve buyruğundaki adamlardan birini onunla sınamak istedi ۞ ve yayı görür görmez hayran kalarak Siyâvuş'u pek çok kez övdü. ۞ Sonra da bu büyük adam yayı alarak, kılıç kullanmakta usta olan Gersîvez'e verdi ve kirişi çekip yayı kurmasını buyurdu. ۞ Gersîvez yayı eline alıp kurmak için uğraştıysa da, bir türlü kirişi çekmeye gücü yetmedi. Bu durumu gören Türk padişahı şaşırıp kaldı. ۞ Bu sefer yayı kendisi alıp yere çöktü.

Nihayet kirişi çeke çeke yayı kurabildi ve gülerek dedi ki: "Bu yayla oku göklere, hatta aya kadar bile atmak mümkündür. ۞ Gençliğimde benim de böyle bir yayım vardı. Fakat artık o günler geçti. ۞ Savaşta İran'dan da, Tûran'dan da hiç kimse böyle bir yayı kullanmaya cesaret edemez. ۞ Ancak Siyâvuş'un bileğine de böylesinden başkası yaraşmaz!" ۞ Bundan sonra alana bir hedef diktiler. Siyâvuş kimseye bir şey söylemeden,

Rüzgâr ayaklı atına bir dev gibi oturdu. Dizleriyle karnını sıkıştırıp atını oynatınca,

her yandan sesler yükseldi. ۞ Siyâvuş okunu atarak, bütün pehlivanların dikkat kesildiği hedefi tam ortasından vurdu. ۞ Arkasından kayın ağacından yapılmış dört tüylü bir ok daha atarak, hedefi tam ortasından vurup deldi. ۞ Daha bu ikinci atışında hedef bir kalbura dönmüştü. ۞ Fakat Siyâvuş dizgini eline alıp atını sağ yana çevirerek, hedefe bir üçüncü ok daha attı ve

10170 Derhal yayını koluna asıp yüce padişahın yanına gelerek, ۞ atından indi. Padişah onu görünce hemen ayağa kalkarak: "Gösterdiğin bu hünerler senin yaradılışından cevherli bir kahraman olduğuna tanıktır!" dedi. ۞ Sonra hep birlikte oradan kalkıp, neşe içinde köşke gittiler ۞ ve orada hazır bulunan şarap sofrasının başına oturdular. Bu toplantıya yaraşan çalgılar da seçilip getirtilmişti. ۞ Siyâvuş'un şerefine şarap içip keyiflendiler.

10175 Sofrada bulundukları sırada padişah süslü elbise, taht, külah, at, eyer takımı, ۞ dünyada kimsenin eşini göremeyeceği güzellikte kumaşlar, ۞ altın ve gümüş dolu keseler, yakutlar, firuzeler, ۞ cariyeler, köleler ve içi yakut dolu parlak bardaklar gibi, önceden hazırlanmış hediyeleri getirtip ۞ saymalarını ve Siyâvuş'un köşküne götürüp bırakmalarını buyurdu.

10180 Bundan başka adamlarına, Tûran'daki bütün hısım ve akrabasından samimi olduğu kimselerin de, ۞ birer birer gelerek hediyeler getirmelerini ve Siyâvuş'a sofralar kurmalarını tembih etti. ۞ Bundan sonra da orduya dönerek: "Hepiniz," dedi, "Siyâvuş'a bir koyun sürüsü gibi itaat edeceksiniz!"

EFRÂSİYÂB'LA SİYÂVUŞ'UN AVA ÇIKMASI

Padişah günlerden bir gün o padişah oğluna: "Bir gün de" dedi, "seninle ava gidelim olmaz mı? ۞ Avlanarak gönlümüzü neşelendirir, kederimizi atar, beraberce eğleniriz." ۞ Şehzade Siyâvuş: "Sen beni ne zaman ve nereye götürmek için kılavuzluk etmek istersen ben hazırım!" dedi.

10185 Bunun üzerine bir gün yanlarına doğanlarla zağarları alarak avlağa gittiler. ۞ İran ve Tûran ordularından türlü türlü sınıflara mensup erler de onlarla beraber avlağa gitmek için yola çıktılar. ۞ Siyâvuş yolda bir yabaneşeği gördü. Bunun üzerine hemen ordunun arasından fırlayıp ona doğru seğirtti. ۞ Atın dizginini koyuverip üzengiye yüklendi; iniş yokuş dinlemeden atını sürdü ۞ ve Kılıcını savurduğu gibi yabaneşeğini ikiye böldü. Bir parçasını bir eline, öteki parçasını da bir eline aldı. Elleri birer kefeye, parçalar da bir gümüş kütlesine benziyordu.

Hayvanı öyle ölçülü bir şekilde ortadan ikiye bölmüştü ki, parçalar birbirlerinden bir zerre kadar bile ne eksik ne de fazlaydı. Padişahın erleri bunu görünce ۞ hepsi birden: "İşte, kılıç kullanmasını bilen seçme kahraman diye buna derler!" dediler ۞ ve aralarında da: "Bu padişah oğlu İran'dan başımıza bir bela olarak geldi. ۞ Bizim bütün büyüklerimizi utandırdı. Biz buna karşı bir savaş açmalıyız!" diye konuştular. ۞ Siyâvuş her vardığı yerde yığınlarla av avlayarak, onlarla bütün orduyu doyurdu.

Avlanma sona erince yine hep birlikte oradan kalkıp, neşe içinde padişahın köşküne gittiler. ۞ Efrâsiyâb kederli veya neşeli olsun, her zaman Siyâvuş'la beraber bulunmak istiyor, başkasını istemiyordu. ۞ Hatta Gersîvez'e ve Cehin'e bile sırrını açmıyor, kimseyle neşelenmiyordu. ۞ Gece veya gündüz, yalnız Siyâvuş'la beraber bulunduğu zamanlar konuşup gülüyordu. ۞ Böylece tam bir yıl kederde de, sevinçte de beraberlerdi.

PÎRÂN'IN KIZINI SİYÂVUŞ'A VERMESİ

Bir gün Siyâvuş'la beraberce oturmuş şurdan burdan konuşurlarken, ۞ Pîrân: "Bana öyle geliyor ki, sen bu memlekette pek kalıcı değilsin. ۞ Padişah da seni o kadar çok seviyor ki, geceleri senin adını anmadan gözüne uyku girdiği yok! ۞ Şunu iyi bil ki, sen onun baharı, yâri ve dert ortağısın. ۞ Gösterdiğin hünerlerle başın aya kadar yükselmiştir. Çünkü padişah Kâvûs'un oğlu ve büyük bir kahramansın!

Baban artık kocadı. Sen ise yüreği sağlam bir gençsin. Dikkat et de, padişahlık tacını elinden kaçırma! ۞ İran ve Tûran ülkelerinin padişahı sensin. Sen büyük padişahlardan kalma ve hünerlerle dolu bir yadigârsın. ۞ Fakat bakıyorum da, etrafında sana karşı candan sevgi gösteren bir kimse göremiyorum. ۞ Tûran'dan sana layık olabilecek bir eşi, sana her zaman arkadaşlık edecek birini de bulamıyorum. ۞ Senin ne erkek, ne kız kardeşin var, ne de karın... Sen bir yeşilliğin kenarında bitmiş tek bir gül dalı gibisin.

Fakat artık buradan kendine bir eş seç de, İranla olan ilgini tamamıyla kes, artık orayı düşünmekten vazgeç. ۞ Kâvûs öldükten sonra, İran ve büyük kahramanlardan kalmış olan o tahtla taç senindir. ۞ Yeryüzü padişahının hareminde, özenilip bezenilmiş ve kimsenin görmediği, ay gibi güzel üç kız vardır. ۞ Ay bile onları bir kere görse bir ay gözlerini onlardan ayıramaz! ۞ Gersîvez'in hareminde de hem anadan hem babadan yana soylu olan üç kız vardır.

Bunlar Ferîdun'un torunları, padişahın da çocuklarıdır; hem taç hem de mevki sahibidir. ۞ Benim haremimde de dört kızım var: İstersen onlar da senin cariyen olur. ۞ Bunların en büyüğünün adı Cerîre'dir. O öyle güzel bir kızdır ki, güzeller arasında eşi bulunmaz. ۞ İstersen sana kul ve huzurunda cariye olsun!" dedi. ۞ Siyâvuş: "Çok teşekkür ederim. Sen beni kendi oğlun say.

Kızların arasında saydığın Cerîre bana layıktır. Senin soyuna karışmak benim için bir şereftir. ۞ O benim canımın da, tenimin de nazıdır. Bu toplulukta bana ondan başkasının lüzumu yok! ۞ Sen beni kendine o kadar borçlandırdın ki, yaşadığım müddetçe senin hakkını ödemem mümkün değil!" diye karşılık verdi. ۞ Pîrân Siyâvuş'un yanından ayrıldıktan sonra koşup Gulşehr'in yanına gitti ve: ۞ "Haydi çabuk, Cerîre'yi Siyâvuş için süsleyip hazırla.

Bugün nasıl mesut olmayız ki, Keykubâd'ın torunu damadımız oluyor" dedi. ۞ Bunları işiten Gulşehr hemen kızını getirip başına tacını koydu. ۞ Kumaşlar, altınlar, gümüşler, renkli kokular ve bunlar gibi türlü türlü süslerle ۞ onu sevinçli bir bahar gibi donatıp padişahın yanına gönderdi. ۞ Karşı karşıya gelince, genç padişah Cerîre'yi, yeni doğmuş bir ay gibi tahtın üzerine oturttu.

Siyâvuş'un hazinesi pek çoktu. İçindeki paraların sayısını ve mücevherlerle süslü tahtının değerini kimse ölçemezdi. ۞ Siyâvuş, Cerîre'nin yüzünü görünce pek beğendi, güldü, sevindi... ۞ Gece gündüz artık onun sevgisi ve neşesi içinde yaşıyor, Kâvûs'un adını hiç anmıyordu. ۞ Aradan bir süre daha geçince, Siyâvuş'un günden güne her işte başarısı artıyor; ۞ Efrâsiyâb'ın yanındaki mevkii ve şerefi de yüceliyordu.

PÎRÂN'IN SİYÂVUŞ'LA FERNGÎS HAKKINDA GÖRÜŞMESİ

Her türlü kötülükten uzak duran Pîrân bir gün Siyâvuş'a: "Ey padişah! ۞ Sen de görüyorsun ki, Tûran padişahının ordusunun yüceliği günden güne artıyor, tacının tepesi gökleri geçiyor. ۞ İşte sen gece gündüz böyle bir padişahın canı, yüreği, aklı ve gücüsün! ۞ Sen onunla bir de kan yakınlığı kuracak olursan, şimdikinden daha yüce makamlara yükselirsin! ۞ Benim damadım olduğun için senin her şeyinle ilgilenmeye mecburum.

Buradaki kızların içinde sana layık olanı her ne kadar Cerîre görünüyorsa da, ۞ aslında en uygun olanı yine padişahın kızıdır. Sen cevheri asıl onun eteğinde ara! ۞ Onun kızları içinde de en güzeli Ferngîs'tir. Sen dünyada onun saçlarının ve yüzü-

nün bir eşini daha göremezsin! ☙ O boy bosça, düzgün bir serviden daha güzeldir; başındaki kara saçlar ise miskten yapılmış taca benzer. ☙ Bilgisi ve hünerleri ise yüzünün güzelliğinden de çoktur. Akıl onun yanında bir cariye gibi kalır.

Sen onu Efrâsiyâb'dan isteyecek olursan, çok uygun bir iş yapmış olursun. Onun gibi güzel bir kız ne Keşmir'de bulunur ne de Kâbil'de... ☙ Böylece padişahla akraba olursan, senin de büyüklüğün ve gücün artmış olur! ☙ Sen izin verirsen ben bu işi padişaha açarım. Bu vesileyle onun huzuruna girmek şerefine de ermiş olurum!" dedi. ☙ Siyâvuş, Pîrân'ın yüzüne baktı ve: "Böyle işler Tanrı'nın buyruğu ise olur. Bunu gizlemek doğru olmaz. ☙ Eğer bu iş gökten inme bir buyruğa dayanıyorsa, ona ne denebilir? Feleğin sırrını kimse bilemez.

Beni yetiştiren Destan'la benim kutlu bir bahadırım olan Rüstem'in, ☙ Behrâm'ın, Şâverân oğlu Zenge'nin, Gîv'in ve Şâpur gibi ünlü kahramanların ☙ yüzlerini bir daha görmeyeceksem, Tûran'da bir ev bark sahibi olmam elbette lazımdır. ☙ Sen bu işi üzerine al ve kılavuzluk yap, ama padişaha gizli olarak söyle," diyerek ona yetki verdi. ☙ Bu sözleri söylerken kirpikleri yaşla doluyor, içinden ahlar çekiyordu.

Pîrân onun bu halini görünce: "Akıllı olan, feleğin dönüşüne kendini uydurur. ☙ Sen de şu feleğin çemberinin dışına çıkamazsın. Barış da, sevgi de, savaş da, mükâfat da ondandır! ☙ Senin İran'da dostların yok değil. Fakat sen onları Tanrı'ya ısmarlayıp bıraktın. ☙ İran tahtı şimdi senin elinde değildir. Senin tahtın da, bayrağın da artık buradadır," dedi. ☙ Pîrân böylece Siyâvuş'un her şeyini öğrendikten sonra, yanından çıkıp

PÎRÂN'IN FERNGÎS'İ SİYÂVUŞ İÇİN EFRÂSİYÂB'DAN İSTEMESİ

Sevinçle padişahın sarayına gidince sarayın adamları kendisine yol verdiler. ☙ Pîrân yanında bir süre oturduktan sonra iyi düşünceli padişah: ☙ "Hayrola, niçin geldin? Karşımda neden böyle duruyorsun? Felekten bir isteğin mi var? Ne düşünüyorsun? ☙ Ordum da, altınlarım da, hazinem de senindir. Benim faydalandığım tek kimse de sensin! ☙ Sen istemediğin halde benim hapishaneme atılmış ve zincire vurulmuş kimseler var da, bunların kurtulmaları için geldinse

Sonunda bana zararları dokunacak bile olsalar, onları bırakmakta bir an tereddüt etmem. Senin hatırın için ben öfkemi de yenerim! ☙ Yoksa taht, taç, mühür ve kılıç gibi şeyler mi istiyorsun? Haydi, ne dilersen dile!" deyince ☙ akıllı Pîrân: "Yeryüzü

sana muhtaç olmaktan kurtulmasın! ۞ Sayende ordum da var, kılıcım da var, hazinem, tahtım ve tacım da var. ۞ İstediğim şey, padişahımıza uzun uzadıya, fakat kimseye duyurmadan Siyâvuş'tan bahsetmektir.

O bana şunları söyledi: "Git de Tûran padişahına benim tarafımdan de ki: ۞ Artık gönlüm sevinçlidir ve ben ad kazanmak isteyen bir adam oldum. ۞ Sen beni bir baba gibi büyütüp yetiştirdin; talihim senin sayende yemişlendi. ۞ Ben iyi olsun, kötü olsun hiçbir işte sensiz yapamam. Şimdi bana bir iyilik daha ediver. ۞ Senin harem dairende öyle bir kız var ki, o benim sarayıma ve tahtıma layıktır.

Bu kıza annesi Ferngîs adını vermiştir. Eğer ben de ona layık görülecek olursam, çok sevinirim!" dedi. ۞ Pîrân'ın ağzından Siyâvuş'un bu sözlerini duyunca, Efrâsiyâb'ın gözleri yaşardı ve düşünmeye başladı. ۞ Pîrân'a: "Ben," dedi, "bunu sana daha ilk başlarda söylemiştim. Fakat sen inanmak istemedin. ۞ Akıllı ve yüce fikirli bir adam bana şöyle demişti: ۞ "Ey erkek aslan yavrusu besleyen! Yemiş vermeyecek olan bir ağaca ne diye emek veriyorsun?

Sen ona hünerler öğretmeye çalışıyorsun, ama onun yemiş vermesi demek, senin yemişsiz kalman demektir! ۞ Çünkü o savaşabilecek kuvvete sahip olunca, ilk olarak kendisini besleyip büyüteni pençeler. ۞ Bundan başka, yıldız bilgisinden anlayan yaşlı bir mûbed de ۞ usturlabı ellerine alıp bana anlattı. ۞ Kendi torunumun başıma birçok garip iş açacağını;

Tahtımın, hazinemin, ordumun, ülkemin, ۞ torunum tarafından yakılıp yıkılacağını; yeryüzünde elinden kaçıp kurtulabileceğim bir yer kalmayacağını; ۞ memleketimi baştan başa ele geçireceğini ve onun yüzünden başıma kötülükler geleceğini bildirdi. ۞ Şimdi şu dönen feleğin bana o mûbed tarafından söylenmiş olan sırlarını daha iyi anlıyorum. ۞ Evet, artık inanıyorum ki, ayrı soylardan olan bu çiftten bir padişah meydana gelerek bütün dünyayı ele geçirecektir.

Tûran'da ne ot bırakacak ne de ocak! Her şeyden önce beni mahvedecek. ۞ Yemişi de, yaprağı da zehir olan bir ağacı ne diye dikmeli? ۞ Biri Efrâsiyâb'ın, birisi de Kâvûs'un tohumundan gelen iki insanın birleşmesi, kızgın bir ateşle bir su dalgasının birleşmesine benzer! ۞ Bu çocuk belki İran'a sevgi gösterecek belki de Tûran'a güler yüzle bakacak, bu hiç belli olmaz.

Fakat insan sırf bir ihtimal üzerine niçin yılan zehri içmeli? Yahut düşüncesizlikle, neden kendini yılanın ağzına atmalı? ۞ Burada kaldığı sürece ben Siyâvuş'a bir kardeş gibi davranırım. ۞ Yok, İran'a dönmek isterse, güzellikle yol hazırlığını ya-

par, ۞ Tanrı'nın da hoşnut olabileceği bir şekilde onu ağırlayarak babasının yanına gönderirim!" ۞ Pîrân bu sefer de: "Ey padişah," dedi, "sen bu iş için yüreğini üzeyim deme.

Siyâvuş'un tohumundan doğacak olan bir çocuk da elbette akıllı, uyanık ve güvenilmeye layık olur. ۞ Sen yıldızbakıcıların sözlerine bakma. Aklını başına topla da Siyâvuş'un dileğini yerine getir! ۞ Ayrı ayrı soylardan olan bu iki kişiden öyle bir çocuk dünyaya gelir ki, onun başı güneşe kadar yücelir! ۞ İran ve Tûran'a padişah olursa, onun sayesinde bu iki ülke savaştan kurtulur. ۞ Ferîdun'la Keykubâd'ın soyundan, ondan daha şerefli bir çocuk dünyaya gelemez.

Yok, böyle olmaz da feleğin sırrı ortaya başka şekilde çıkacak olursa elden yine ne gelir? Onun hareketi nasıl olsa senin düşüncene göre değişmez. ۞ Olacak olan zaten olur; ondan çekinmekle çoğu az etmek imkânsızdır. ۞ Dikkat et, bu iş senin için hayırlı olacaktır. Talihinden bütün sorduklarına karşılık alacaksın. Hiçbir dileğin boşa çıkmayacak" deyince, ۞ padişah da: "Doğru, senin bu düşüncen fena değil. Bunun sonunun kötü olmayacağını ben de anladım. ۞ Bu düşüncenin yerine getirilmesini buyuracağım. İstediklerini uygun bir şekilde yap," diye karşılık verdi.

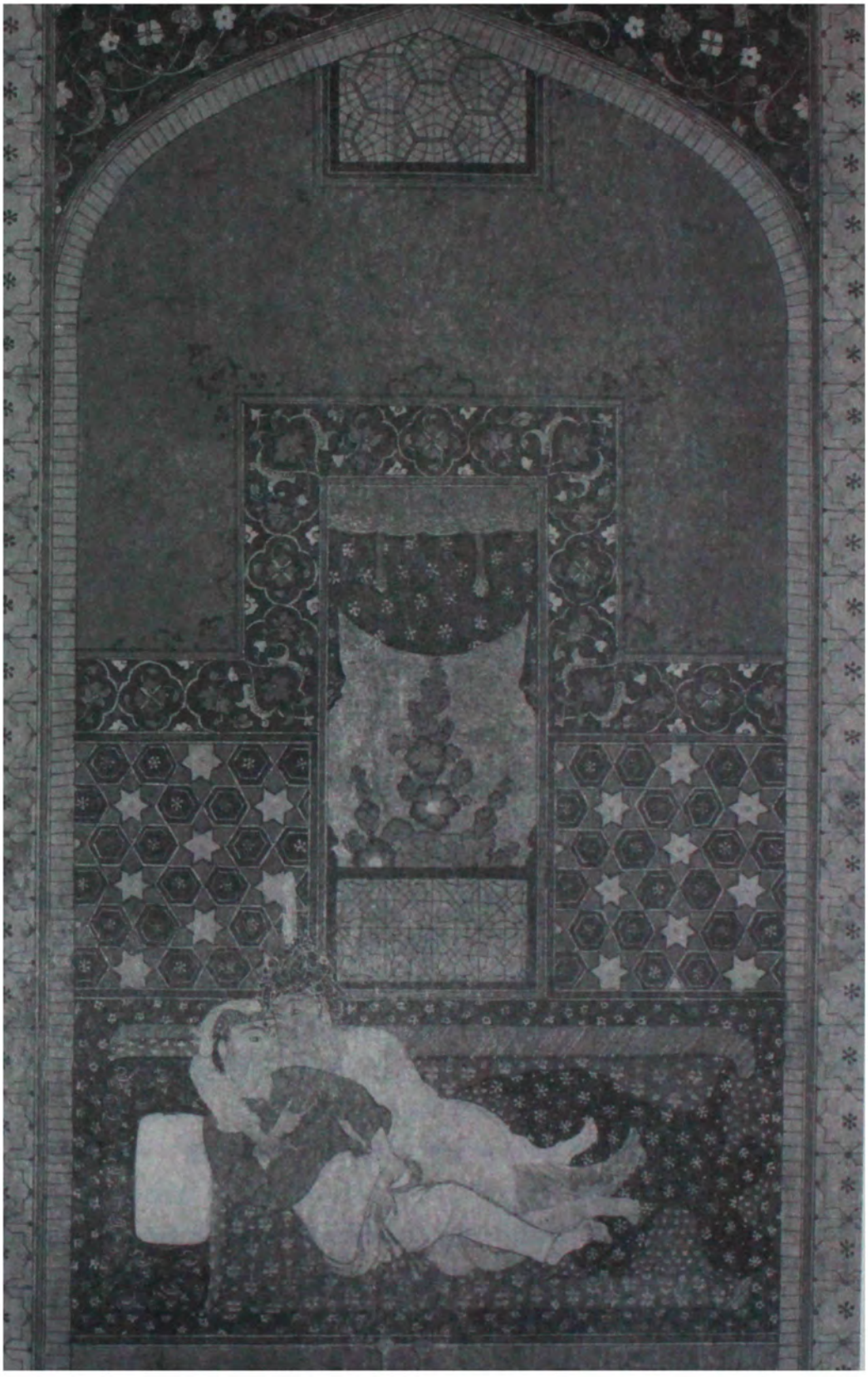
Bunun üzerine Pîrân padişahın önünde eğilerek saygılarını sunduktan ve onu övdükten sonra huzurdan çıkıp, ۞ hemen Siyâvuş'un yanına geldi ve bütün olup bitenleri anlattı. ۞ Bütün gece beraberce oturup şarap içerek yüreklerindeki kederi sildiler.

FERNGÎS'İN SİYÂVUŞ'LA EVLENMESİ

Güneş altın bir kalkan gibi, şu dönen feleğin kenarından başını gösterirken, ۞ komutan Pîrân kemerini beline kuşanıp, hızlı giden bir ata binerek

Siyâvuş'un köşküne gitti. Önce onu övüp dua ettikten sonra: ۞ "Haydi bakalım, bugün padişahın kızını kabul edeceksin, ona göre hazırlan! ۞ Emredersen, onu kendisine yaraşacak bir şekilde karşılamak ve ağırlamak için gereken hazırlığı ben yapayım!" dedi. ۞ Bu sözleri duyunca Siyâvuş'un yüzü kıpkırmızı kesildi, utandı ve yüreği düşüncelerle doldu. ۞ Canı ve yüreği gibi sevdiği bir adamın kızıyla evlenmenin, damadı olmanın lafını işitmek onu utandırdı.

Pîrân'a: "Sen ne istersen yap, benim gizli kapaklı hiçbir işim olmadığını bilirsin!" diye karşılık verdi. ۞ Pîrân ondan bu müsaadeyi alınca bu işe canla başla sarılarak, koşa koşa hemen evine gitti. ۞ Kumaşların bulunduğu hazinenin anahtarını Gul-

şehr'e verdi. ☙ Çünkü o bir pehlivan karısı ve övülmeye layık, akıllı bir kadındı. ☙ Hazinede değerli olan şeylerin hepsinden seçip seçip aldılar. Bin türlü Çin kumaşı, altınlar,

Zebercetten tabaklar, içleri ceylan göbeği ve ham ödağacı dolu firuze bardaklar, ☙ padişahlara yaraşan incilerle süslenmiş iki taç, iki bilezik, bir gerdanlık, iki küpe, ☙ altmış deveye yüklenmiş ve üzerleri kırmızı altınlar ve incilerle süslenmiş halılar, altın işlemeli üç takım örtü, ☙ otuz deve yükü altın ve gümüş para, İran işi onar tabak ve bardak, ☙ bir altın taht, dört kürsü, üzerleri zebercetle süslenmiş üç çift nalın çıkardılar.

Ellerinde altın kadehler tutan ve sarayın her yanını dolduran iki yüz cariye, ☙ elbiseleri altın işlemeli ve külahlı üç yüz köle ve bu evlenmeyi kutlamak için de hısım akrabadan yüz kişi ayırdılar. ☙ Gulşehr de hemşireleriyle birlikte on tabak misk ve yüz tabak safran alarak, ☙ altınlar ve gayet süslü kumaşlarla süslenmiş develer üzerinde bütün bu hediyeleri katar halinde götürdü. ☙ Gulşehr düğünde saçmak için yanına yüz bin de altın almıştı.

Hediyelerle birlikte Ferngîs'in yanına gidip onu övdüler. ☙ Önce Gulşehr yeri öperek: "Güneşle Çobanyıldızı birleşti!" dedi. ☙ Arkasından da Efrâsiyâb'la Pîrân kendi dinlerine ve âdetlerine göre kızı Siyâvuş'a nikâhladılar. ☙ Nikâh için tanıklar hazırlandıktan ve gerekli şartlar konuşulduktan sonra ☙ Pîrân, Gulşehr'e, Ferngîs'i alıp şehzadenin yanına götürmesi için bir duman hızıyla haber gönderdi.

Bunun üzerine Gulşehr Ferngîs'in yanına gelerek, kendisinin bu gece şehzadenin yanında kalıp, ay gibi yüzüyle onun sarayını nurlandırmasını söyledi. ☙ Bu haber bildirilir bildirilmez Ferngîs'i hazırladılar. Gül yüzünün üzerine dökülen misk gibi saçlarını tarayıp süslediler. ☙ Ferngîs yeni doğan ay gibi, o taç sahibi padişahın yanına geldi. ☙ İkisi de birbirlerinden çok hoşlandılar. Karşılıklı sevgileri günden güne arttı. ☙ Tam bir hafta eğlendiler. Yalnız onların değil, hiç kimsenin gözüne eğlenceden uyku girmedi. Balıklarla kuşlar bile uyumadı.

Yeryüzü zevk ve neşeyle, çalgıların sesleriyle baştan başa bir bağa döndü.

EFRÂSİYÂB'IN SİYÂVUŞ'A BİR ÜLKE BAĞIŞLAMASI

Aradan bir hafta geçince Efrâsiyâb, Siyâvuş için birçok şey hazırlattı. ☙ Kalkan, gürz, tulga, kement, arapatları, koyunlar, ☙ altın ve gümüş dolu keseler, türlü türlü

elbiseler seçip ayırttı. ۞ Bundan sonra Çin denizine kadar olan yerlerin menşurunu Siyâvuş'a verdi.

Bu yerlerin boyu yüz fersahtı. Genişliği ise ölçülemeyecek kadar alabildiğine gidiyordu. ۞ Bu menşuru, padişahlar arasında âdet olduğu üzere, perniyan kumaşı üstüne yazdılar ۞ ve altın bir taht ve taçla Siyâvuş'un köşküne gönderdiler. ۞ Sonra her yeri düğün için süsleyip hazırladılar. Uzaktan veya yakından kim gelip de oraya gittiyse, ۞ emre hazır aşçılar, kurulmuş sofralar ve şaraplar bulur; yer, içer,

Bir hafta orada misafir kalır ve götürebildiği kadar da alıp evine götürürdü. ۞ Düğün şerefine hapishanelerin kapılarını açıp mahpusları serbest bıraktılar. Bu işe mahpuslar kadar Siyâvuş da sevindi. ۞ Düğün haftası sona erince, sekizinci gün Siyâvuş, Pîrân pehlivanla birlikte padişahın yanına geldi. ۞ Büyük saraydan kendi köşküne dönmek için izin almak üzere huzura girdi. ۞ İkisi birden önce onu övdükten sonra: "Ey yeryüzünün şefkatli padişahı!

Ömrünün günleri sevinç içinde geçsin ve ebedi olsun! Senin kötülüğünü düşünenlerin belleri bükülsün!" dediler. ۞ Sonra padişahı hep iyilikle anarak, oradan kalkıp yerlerine döndüler. ۞ Böylece sevgi ve adaletle tam bir yıl geçti. Felek kimseye zahmet vermeden döndü. ۞ Nihayet padişahtan Siyâvuş'un yanına iyi niyetli bir elçi geldi. ۞ Ona: "Ey şanlı ve şerefli padişah! Yüce padişahımız senin hatırını soruyor ve sana: Ey yüce kahraman!

Ben ta Çin'e kadar olan bütün ülkeleri sana verdim! Gez, dolaş... ۞ Bak, bunların hangisinde rahat edebileceksin? Ne istiyorsan söyle. Bütün isteklerin yerine getirilecektir. ۞ Hoşça kal ve yüreğin sevinçten yana hiç boşalmasın! diyor" dedi. ۞ Siyâvuş padişahın sözlerinden çok memnun kaldı. Davullarla boruları çaldırdı; eşyalarını yükletip yola çıktı. ۞ Efrâsiyâb ona asker, silah, yüzük, külah ve hazineler verdi. Bunlar da onunla birlikte yola çıktı.

Birçok binek devesini donattılar. Haremdeki kızlar da süslendikten sonra ۞ Siyâvuş, Ferngîs'i deveye bindirdi. Eşyalarını yükletti ve ordusunu sürerek, ۞ zevk ve sefa içinde, Hoten'e doğru gitti. Memleketin bütün büyükleri orada toplanmışlardı. ۞ Çünkü Pîrân o ülkenin komutanıydı. Herkes onu beğeniyor, hiç kimse kötülüğünü düşünmüyordu. ۞ Sözleştikleri üzere Siyâvuş orada bir ay misafir kaldı.

Bu zaman zarfında Siyâvuş durmadan içip eğlendi. Bazen müzik toplantıları yapıp rûd çaldılar, bazen de avlanmakla vakit geçirdiler. ۞ Ayın sonunda da yol hazırlığı yaptılar. Sabahleyin horozlarla birlikte davul sesleri de göklere yükseldi. ۞ Siyâvuş önde Pîrân'la ve arkada da ordusu olarak, yola çıkıp kendi ülkesine geldi. ۞ Sınırla-

ra geldiği zaman ahali haber aldı. İleri gelenlerin hepsi padişahın yanına gittiler. ۞ Halk istediğini bulmuş olarak oradan ayrıldı. Her tarafı donatmışlardı.

Bu padişahın ülkesindeki halk sevinçten birbirine giriyordu. Hava sevinç çığlıklarıyla doldu. Öyle bir kıyamet koptu ki, yerle gök birbirine girmiş sanılırdı. ۞ Her yandan bağırmalar, boru sesleri duyuluyor; sanki yürekler yerinden oynuyordu. ۞ Bu ülkenin bir yanı deniz, bir yanı dağ, bir yanı da insanlardan uzak bir avlaktı. ۞ Her taraf ağaçlıktı ve her taraftan sular akıyordu. Burası öyle bir yerdi ki, kocamışları bile gençleştirirdi. ۞ Siyâvuş, Pîrân'a: "İşte tam kutlu, sevinçli ve mamur bir ülke!" dedi.

"Ben şimdi burada, kendime ferahlık ve neşe verecek bir yer hazırlamalıyım. ۞ İçinde saray ve bağ bulunan bir şehir kurayım. ۞ Benim tahtıma ve tacıma yaraşacak şekilde, çatısı göklere kadar yükselen oturacak bir yer yaptırayım!" ۞ Pîrân: "Ey güzel düşünceli padişah! Sen yalnız yerini beğen. ۞ Ferman buyurduktan sonra ben senin istediğin gibi, çatısı aya kadar yükselen bir saray yaptırırım!

Benim artık ne hazinede gözüm var ne de yerde... Senin sayende yerin de, zamanın da gözümde hiçbir değeri kalmadı!" dedi. ۞ Siyâvuş da: "Ey talihli kişi! Büyüklüğümün ağacını yemişlendiren sensin! ۞ Elimde bulunan bütün hazineler ve servet hep senindir. Her yerde ve herkesten önce benim için emek verdiğini biliyorum. ۞ Burada öyle bir şehir kuracağım ki, onu görenler şaşıracak!"

SİYÂVUŞ'UN GENGDİJ'İ YAPMASI

Hikâyeye asıl şimdi başlayarak, eski zamanlara ait sözleri söyleyeceğim.

Siyâvuş'un yaptırdığı Geng'i, o şehri ve o eski macerayı anlatacağım. ۞ Yeryüzünü, gizli ve açık olan her şeyi yaratan Tanrı'ya şükürler olsun. ۞ O, var ve yok olan her şeyin sahibidir. Yeryüzünde her şey çift olduğu halde O tektir! ۞ Onun peygamberine ve peygamberinin de eshâblarının her birine ayrı ayrı selam olsun. ۞ Mademki şu dünyada doğru adamların hiçbiri kalmamış, hepsi yok olup gitmiştir, o halde sen de artık ebedi olmaktan söz açma!

O padişahların başları, taçları; o cesur ve cömert büyükler; ۞ o olgun kişiler, bilginler, bilim uğruna emek veren o araştırmacılar; ۞ o baştan başa nazdan ve utangaçlıktan yapılmış güzel sözlü ve tatlı sesli dilberler; ۞ o dağlarda yaşayan, rahattan, arzudan ve ünden elini çekmiş münzeviler; ۞ o başları bulutlara değen ve aslanlar avlayan yiğitler hani nerde?

Bugün bunların hepsinin de yastıkları toprak ve kerpiç olmuştur! Yalnız iyiliğin tohumunu eken kimse mesuttur! ۞ Biz topraktan yaratıldık ve sonunda yine toprak olacağız. Dünyanın her yanı korku ve felaket yeridir! ۞ Dünya sen ölsen de yine kalır. Apaçık bir gerçeğe sen neden bir sır diye bakmak istiyorsun? ۞ Neden acaba kâinat baştan başa düşündürücü ve ibret verici şeylerle dolu olduğu halde, bütün nasibin gaflet oluyor? ۞ Yaşın altmış altıyı bulduktan sonra, dünyada mevkice ilerlemek sevdasından ve boş yere yorulmaktan kendini korumalısın!

Fakat sen tersine, nimetlerinden daha çok faydalanmak için hâlâ şu dünyaya dört elle sarılıyorsun. Oysaki yoldaşlarından birçoğu bu dünyadan geçip gittiler bile! ۞ Eğer söylediklerime inanmadınsa sana, bir de geçmiş zamanlara ait bir hikâye anlatayım: ۞ Yeryüzü o ünlü kişilerin varlığından boşaldıktan sonra artık ne diye büyüklüğün tacını başına koymak sevdasındasın? ۞ Dünya bir zamanlar onların himmetiyle baştan başa mamurdu ve yeryüzünde adalet hüküm sürüyordu. ۞ Sen şimdi de Gengdij hikâyesini dinle de, ondan ibret al!

Yeryüzünde Gengdij kadar insanların gönlünü çeken bir yer daha yoktu. ۞ Bu yeri Siyâvuş yapmış, bu uğurda çok zahmetler çekmişti. ۞ Denizi geçtikten sonra geniş ve susuz bir çöl başlar. ۞ Bunu da geçtikten sonra, içinde her şeyi bulabileceğin şehirler görürsün. ۞ Bundan sonra da gözüne o kadar yüksek bir dağ çarpar ki, tepesinin yüksekliğini akıl kavrayamaz.

Gengdij işte bu dağın tam ortasındadır. Öğrendiklerinin seni şaşırtmaması için bunu böylece bil! ۞ Bu dağın çevresi yüz fersahtır. Onun tepesinden bakınca göz yorulur. ۞ Dört bir yanı da aynı biçimdedir. Neresinden gitsen ona varacak bir yol bulamazsın. ۞ O, her yanına taş duvar çekilmiş, otuz üç fersah karelik bir kaledir. ۞ Burayı müdafaa için her beş fersah karelik yerine birer kişi koysalar,

Bundan sonra bu kaleyi ne kendileri alabilir ne de atları zırhlı yüz bin kişi... ۞ Burayı da geçince geniş ve büyük bir şehir gelir ki, burası baştan başa gül bahçeleri, bağlar, meydanlar, köşkler, ۞ hamamlar, ırmaklar ve derelerle doludur. Burayı bir kere gördün müydü artık ayrılmak istemezsin! ۞ Dağlarına çıksan, sülünler, tavuslar ve geyikler bulursun. ۞ Buranın sıcağı da, soğuğu da, senin bildiğin gibi değildir. Her yerinde rahatlıktan, yeme ve içmeden başka bir şey yoktur.

Bütün suları berrak ve tatlıdır. Her yanı bir bahar gibi tazelik ve güzellik içindedir. ۞ Eni de, boyu da, İran ölçüsüyle otuz fersahtır. ۞ Dağı ise bir buçuk fersahtır. Onun tepesine çıkmak isteyen yorulur. ۞ Bunun ötesinde de öyle bir ova vardır ki,

hiç kimse ondan güzelini görmüş değildir. ☙ Siyâvuş gidip de görünce, orasını Tûran ülkesinde kendisine oturacak yer olarak seçti.

Buraya kendi adını verdi ve yine kendisi ☙ taş, kireç, mermer ve bizim bilmediğimiz bir maddeden duvar yaptırdı. ☙ Bu duvarın yüksekliği yüz reşten fazla, eni ise otuz altı reşti. ☙ Ona ne mancınık erişirdi ne de ok... Sağlamlığını anlayabilmek için onu görmek lazımdı. ☙ Çünkü onu görmeyen, başkalarının uydurduğunu sanır ve kızar.

Onun tepesinde duran bir gözcü, aşağıya baktığı zaman yeri seçemez. Yerden kalkan bir kuş da onun tepesine kadar uçmaya kalkışsa yorgun düşer. ☙ Siyâvuş onu yapmak, kendi büyüklüğünü, taç ve tahtının yüceliğini göstermek için çok zahmet çekti, ama böylesine güzel bir yerde ☙ ferah bir kaleyle şehir meydana getirmiş oldu. ☙ Bu şehirde de birçok köşk, saray ve meydan yaptırdı. Pek çok ağaç, ☙ gül, sümbül ve nergis diktirerek burayı bir cennet haline getirdi.

SİYÂVUŞ'UN GELECEK HAKKINDA PÎRÂN'LA GÖRÜŞMESİ

Bütün bu işler bitip de Siyâvuş, Pîrân'la birlikte bu güzel ülkeden döndükten sonra düşünceye vararak, ☙ yıldızbakıcılara: "Ben burayı kendime oturacak yer olarak yaptırdım, ama acaba talihim burada açılacak mı; yoksa gönlüm burayı yaptırdığı için pişman mı olacak?" diye sorunca, ☙ bütün yıldızbakıcılar onun bu sorusuna: "Burası pek o kadar uğurlu bir yer değildir!" dediler. ☙ Bunun üzerine Siyâvuş'un çok canı sıkıldı. Yüreği dertle ve gözleri yaşla doldu. ☙ Yıldızbakıcılara çok kızdı. Atının dizginini gevşetti; gözlerinden sıcak gözyaşları dökmeye başladı.

Onu bu halde gören Pîrân: "Ey padişah! Sana ne oldu da böyle kederlere boğuluverdin?" diye sordu. ☙ Siyâvuş da: "Ne yapayım? Bu yüce felek yüreğimi dertle doldurdu, canımı sıktı. ☙ Ben bütün malımı hazinemi harcayarak şu köşkü yaptırdım. ☙ Sonunda bunların hepsi düşmanın eline geçecek. Felaket felaket üzerine gelecek ve ölümle karşılaşacağım! ☙ Yeryüzünde Gengdij gibi bir kale ve bu kadar iç açıcı bir şehir daha yoktur.

Tanrı, aklım ve talihim bana yâr oldu da ☙ böyle bir şehir kurarak onu Ülker yıldızına kadar yücelttim. ☙ Şimdi düşün bir kere: Bunu biz tamamlayalım, her yanını süsleyelim. ☙ Tam bitip de hazinelerle dolduğu ve oturulacak bir hale geldiği zaman, ☙ gelip şu köşkte başkaları oturacak! Bana şurada rahat rahat ve saadetle oturmak nasip olmayacak.

Ne ben bahtiyar olacağım, ne benim çocuğum ne de benim soyumdan herhangi bir kahraman! ☙ Anlaşılıyor ki, ömrüm uzun sürmeyecek, şu köşke ve saraya veda edeceğim. ☙ Şu köşküm Efrâsiyâb'ın tahtı olacak ve hiç suçum olmadığı halde ölüm yakama yapışacak! ☙ Şu yüce feleğin sırrı zaten buradadır; insanı bazen sevindirir bazen de üzer..." dedi. ☙ Bunun üzerine Pîrân: "Ey yüce kahraman! Böyle boş yere kendini üzme.

Efrâsiyâb seni gelecek her felakete karşı korur! Padişahlığın mührü zaten senin elindedir. ☙ Ben de tenimde can bulundukça, sana verdiğim sözü ve ettiğim yemini bozmamaya çalışacağım. ☙ Ben senin üzerine bir yelin esip de saçlarını bile kımıldatmasına engel olacağım!" dedi. ☙ Siyâvuş "Ey iyi ad sahibi! Ben de senin iyi ad kazanmandan başka bir şey istemem! ☙ Bütün sırlarım sana açıktır. Çünkü sen uyanık yürekli, sağlam ve temiz bir adamsın.

Ben Tanrı'ya dayanarak konuşuyorum. Şu yüce feleğin sırlarını bilirim. ☙ Bu köşkten ve bahçeden çıktıktan sonra içeride neler olacağını sana söylerim. ☙ Ta ki sen de bu sonucu ileride gördüğün zaman: Zavallı Siyâvuş hiçbir şeyin farkında değilmiş! demeyesin. ☙ Ey çok akıllı ve kahraman Pîrân! Sen bu sözlerime iyice kulak ver. ☙ Bil ki, çok zaman geçmeden ben o yüreği uyanık padişahın elinde,

Suçsuz ve düşkün olarak öldürüleceğim. Bu taç ve taht başkasının eline geçecektir. ☙ Evet, sen sözünde ve yemininde duruyorsun, ama feleğin senin hakkındaki düşüncesi bambaşka. ☙ Kötü talihimden ve hakkımda söylenecek kötü sözlerle, suçsuz başıma böyle bir kötülük gelecek. ☙ Bu yüzden İran'la Tûran yeniden birbirine girecek, kin duyguları içinde yaşamak kötü bir şey olacak. ☙ Yeryüzü dertle dolacak, her yerde intikamın kılıçları parlayacak.

İran'dan Tûran'a kadar sarı, kırmızı, kara ve menekşe renkli bayraklar dalgalanacak. ☙ Birçok ülke ve hazine yağma edilecek; nice ülke hayvanların ayakları altında çiğnenecek ve derelerdeki sular taşacak. ☙ Tûran komutanı hem yaptığı işten hem de söylediği sözlerden pişman olacak. ☙ Fakat mamur ülkelerinin harabelerinden dumanların tüttüğü bir zamanda gelecek olan bu pişmanlık hiçbir işe yaramayacak. ☙ İran da, Tûran da altüst olacak. Benim dökülen kanım yüzünden dünya kaynamaya başlayacak.

Ne yapalım? Yeryüzünü yaratan Tanrı bu yüce feleğin üzerine işte böyle yazmış. O ne ekerse ancak onun yemişi yeşerir. ☙ Bunun için gel de biz şimdi zevkimize, sefamıza bakalım. Yiyelim, içelim: göçmek zamanı gelince de, geçer gideriz. ☙ "Şu iğreti dünyaya ne diye gönül bağlayacaksın? Servetin, malın mülkünle övünmenin

bir anlamı var mı? O serveti toplamak için ne diye o kadar zahmete giriyorsun? ☙ Senin övündüğün hazinelerden sonunda başkası faydalanacak değil mi? Dünya görmüş tecrübeli bir adam nasıl olur da düşmanını kendi eliyle besleyip kuvvetlendirir?" dedi. ☙ Bu sözler üzerine Pîrân düşünmeye başladı. Siyâvuş'un sözleriyle yüreği dertle doldu.

Kendi kendine: Ben kendi elimle başımı derde soktum. Söyledikleri doğruysa ☙ Tûran ülkesine onu ben getirdiğime göre, bütün dünyaya da kin tohumlarını ben saçmış olacağım. ☙ Onu nice zahmetle Tûran'a ben getirdim. Bu ülkeyi, tacı ve hazineleri ona ben verdirdim ☙ ve padişahın bana ara sıra söylediği sözleri aklıma bile getirmedim, dedikten ☙ sonra şefkatli bir sesle Siyâvuş'a: "Senin şu dönen feleğin dönüşünden ve kanunlarından nasıl haberin olabilir?

Sen İran'ı, Kâvûs'u, padişahlık tahtını ve o kutlu devirleri hatırına getirdiğin içindir ki, aklına da bu düşünceler geldi. ☙ Yüreğini bu düşüncelerden boşalt ve aklı başında bir adam gibi düşün!" diye öğütlerde bulundu. ☙ Yolda giderken hep böyle konuştular. Yürekleri gelecek hakkındaki düşüncelerle doluydu. ☙ Atlarından ininceye kadar bu konuşmalarına da devam ettiler. ☙ Sonra altın takımlarla bir sofra hazırlattılar. İçki toplantısının tam olması için de şaraplar getirilmesi ve rûd çalanların çağrılmasını istediler.

EFRÂSİYÂB'IN BUYRUĞU ALTINDAKİ ÜLKELERDEN VERGİ TOPLAMASI İÇİN PÎRÂN'A MEKTUP GÖNDERMESİ

Tam bir hafta böyle yiyip içmekle vakit geçirdiler. Bütün yeryüzü padişahlarını anarak onların adına içtiler. ☙ Sekizinci gün, Tûran ordusunun komutanı olan Pîrân'a Efrâsiyâb'dan bir mektup geldi. Bu mektupta: ☙ "Yiğitlerden seçilmiş bir ordu hazırla da, kalk oradan Çin denizine kadar git! ☙ Hindistan'a ve oradan geçip Sind ırmağına kadar in. ☙ Ordunu Hâzer ülkesine kadar yay ve bütün bu ülkelerden vergi topla!" diye buyruluyordu.

Bunun üzerine o kahramanın sarayının kapısında çalınan davullarla boruların seslerinden bir kıyamettir koptu; sanki yer yerinden oynuyordu. ☙ Her yandan erler toplanıp gelince, Pîrân'ın etrafına büyük bir ordu birikmiş oldu. ☙ Ordu sarayın etrafına toplandığı zaman Pîrân da kalkıp padişahın buyurduğu tarafa doğru yola çıktı. ☙ Altın takımlarla süslenmiş atları ve daha pek çok şeyi Siyâvuş'un yanına bıraktı ☙ ve onunla vedalaşıp, padişahının buyruğuyla ordusunu alıp gitti.

SİYÂVUŞ'UN SİYÂVUŞGİRD'İ YAPTIRMASI

Herkes uykudayken bir gün Efrâsiyâb'ın gönderdiği ateş gibi bir atlı çıkageldi ☙ ve Siyâvuş'a, parlak gökyüzü kadar güzel bir mektup getirdi. ☙ Mektupta: "Sen gideli bende de neşeden eser kalmadı. Düşünceden kurtulduğum yok. ☙ Ben sana Tûran ülkesinde, tam senin beğeneceğin gibi bir yer seçip ayırdım. ☙ Şimdi biliyorum, gittiğin yer rahattır, gönlün kederden kurtulmuştur, ama

Sana verdiğim yere kadar gel de, benim kötülüğümü düşünenlerin kafalarını kesip yere yuvarlayıver!" diye yazılıydı. ☙ Siyâvuş mektubu alır almaz hazırlanarak, Efrâsiyâb'ın buyruğu üzerine hızla yola çıktı. ☙ Bu yolculuğunda götüreceği değerli eşyaları kırmızı tüylü bin deveye yüklemişler; ☙ yüz deve de, hazineler ve gümüş paralar için ayırmışlardı. Bunların kırkına yalnız altın para yüklediler. ☙ İranlı ve Tûranlı erlerden ayrılmış ve iyi kılıç kullanan on bin kadar kahraman atlı da birlikte gitti.

Değerli eşyalarla süslü güzelleri taşıyan develerin ordunun önünde gitmesi uygun görüldü. ☙ Bu kafilede; yakutları, padişahlara yaraşan firuzeleri, gerdanlıklan, incilerle süslü taçları, ☙ birçok amber, ödağacı, misk yüklerini ve bunlardan başka ☙ Mısır'ın, Çin'in ve İran'ın ipekli kumaşlarını taşıyan develerin sayısı otuzu buluyordu. ☙ Siyâvuş ve bu büyük ordu, o bahar gibi güzel ülkeye gitmek için yollarına devam ettiler.

Siyâvuş oraya erişince hemen işe başlayarak, iki fersah karelik bir yer ayırttı ☙ ve orasını güzel bahçeler ve bir sarayla donatıp süsledi. ☙ Sarayın salonlarındaki duvarları padişahların, onların içki meclislerinin ve savaş alanlarının resimleriyle bezedi. ☙ Bunlardan başka bir yana da, başında tacı, elinde gürzü ve bileğinde bileziğiyle Kâvûs'un bir resmini yaptırdı. ☙ Rüstem, Zâl, Gûderz ve diğer kahramanlar da Kâvûs'un tahtının etrafında duruyordu.

Başka bir yana da Efrâsiyâb'ın, Pîrân'ın ve hep düşmandan intikam almak sevdasında olan Gersîvez'in resimlerini yaptılar. ☙ Bu güzel şehir İran'da da, Tûran'da da dillere destan oldu. ☙ Siyâvuş şehrin her bucağında, bulutlara yükselen kubbeler yaptırdı. ☙ Bunlara şarkı söyleyen çalgıcıları oturttu. Büyükler de gelip bir yerde durdular. ☙ Bu şehre Siyâvuşgird adını verdiler. Burada yaşayan bütün insanlar mesut oldular.

PÎRÂN'IN SİYÂVUŞGİRD'E GİTMESİ

Pîrân Çin'den ve Hindistan'dan döndüğü zaman bu şehrin methini çok işitti. ۞ Yıldız bilgisinin bütün Tûran'da uğurlu saydığı ird gününde kurulmuş bu şehir ile ۞ bu şehirdeki sarayların, köşklerin, bağların, bahçelerin, ۞ akarsuların, dağların, yeşilliklerin, ovaların ünü her yana yayıldı, her yerde duyuldu. ۞ Pîrân bunları duyunca hemen gidip padişah Siyâvuş'un o güzel yerde neler yaptığını görmek istedi.

Kendisiyle birlikte gitmesi uygun olan yüz akıllı pehlivan seçti ve gitme zamanı gelince onları da yanına alıp gitti. ۞ Şehre yaklaştığı sırada Siyâvuş bir orduyla birlikte onu karşılamaya çıktı. ۞ Pîrân yaklaşıp da daha uzaktan Siyâvuş'u görür görmez atından indi. ۞ Siyâvuş da fil gibi atından inerek onu sıkı sıkıya sarıp kucakladı. ۞ Siyâvuş'la Pîrân beraberce gelip şehre girdiler.

Önceleri baştan başa bir dikenlik olan o şehrin dört bir yanını dolaştılar. ۞ Saraylar, köşkler ve bağlar, parlak bir ışık gibi parıl parıl parlıyordu. ۞ Komutan Pîrân her yeri gezip dolaştı. Siyâvuş'u övdü, aferin dedi ve: ۞ "Eğer sen atalarından geçme bir yüceliğe, kuvvete, akla ve olgunluğa sahip olmasaydın, ۞ böyle bir yerde böyle bir şehir kurmaya nasıl cesaret edebilirdin ve böyle bir şehir nasıl kurulabilirdi?

Vücuda getirdiğin bu eser, kahramanlar ve ileri gelen pehlivanlar arasında kıyamete kadar var olsun. ۞ Çocukların ve çocuklarının çocukları da hep senin gibi sevinçli, kutlu ve muzaffer yeryüzü padişahları olsun!" diye dualar etti. ۞ Pîrân bu kutlu şehrin bir kısmını gezip gördükten sonra Siyâvuş'un bağına ve köşküne; ۞ oradan da şen ve sevinçli bir halde Ferngîs'in dairesine gitti. ۞ O padişah kızı onu karşılayarak hatırını sordu ve önüne altınlar saçtı.

Pîrân tahtın üzerine çıkıp da oturunca etrafına bakındı ve birçok cariyeyle kölenin hizmete hazır bir şekilde ayakta beklediğini gördü. ۞ Bunun üzerine onlara da birçok iltifatta bulundu ve Tanrı'ya şükürler etti. ۞ Bundan sonra sofraya otururak yemek yemeye başladılar. Şarap içip müzik dinlediler. ۞ Şarap içmeleri tam bir hafta sürdü. Bazen ayık bazen de sarhoş olarak vakit geçirdiler. ۞ Sekizinci gün Pîrân gitmeye hazırlanırken, getirmiş olduğu hediyeleri de birer birer seçip ayırdı.

Siyâvuş'a yakutlar, padişahlara yaraşan inciler, kumaşlar, incilerle süslü taç, ۞ altınlar, ön kaşları kaplan derisinden yapılıp altınla işlenmiş kayın ağacından eyerleri olan atlar; ۞ Ferngîs'e de taç, küpe, bilezik ve inciden bir gerdanlık ۞ verdi. Bundan sonra ünlü yiğitleriyle birlikte dönüp Hoten'e geldi. ۞ Sarayına varınca hemen harem dairesine girerek

جو یک بهره زان شهر خرم بدید
بایوان و باغ پسیاوس رسید

Gulşehr'e: "Kim, güzellik ve tazelik içinde yetişmiş bir cennet görmemiş ve Rıdvân'ın orada neler dikip yetiştirdiğini öğrenmemişse, gitsin de o kutlu şehri, Siyâvuş'un gerçekten bir cenneti andıran sarayını ve orada bir güneş, kutlu bir melek gibi yücelik ve şatafatla oturan Siyâvuş'u görsün! Biraz zahmete katlan da, git Siyâvuş'un yaptığı o şehri bir de sen gör. Şehir ne kadar güzelse sahibi de o kadar güzel. O sanki doğuyu aydınlatan bir güneştir! Ferngîs de bütün tazeliğiyle, o güneşin yanında iki haftalık bir ay gibi duruyor!" dedi.

Sonra oradan kalkıp, geminin biriyle Efrâsiyâb'ın yanına gitti ve neler yaptığını, ülkelerden nasıl vergi ve haraç topladığını, Hindistan'da nasıl savaştığını, kötülerin kafalarını yerlere nasıl yuvarladığını anlattı. Sonra Siyâvuş'tan söz açarak bütün gördüklerini söyledi. Padişah Siyâvuş'un yaptırdığı şehir, taç ve taht hakkında birçok soru sordu.

Bunun üzerine Pîrân: "Bu şehir insanın nisan ayında gördüğü bir cennete benziyor. Kimse o büyük padişahı güneşten fark edemez! Ben orada öyle bir şehir gördüm ki, eşi ne İran'da vardır ne de Tûran'da... Bağlar, köşkler ve akarsular o kadar uyumlu ki, insan orada akılla ruhun birbiriyle kaynaştığını sanıyor. Yeryüzünde artık senin için hiç şikâyet edilecek bir şey kalmamışken, yine de şikâyete lüzum var mı?

Ferngîs'in köşkünü uzaktan gördüm. Işıklar saçan mücevher hazinesi gibi parıl parıl parlıyordu. Cennetten çıkmış bir melek bile onun kadar güzel değildir. Damadın o kadar büyük ve ihtişamlıdır ki, tam senin neşeli gönlünün dilediği gibidir. Bunlardan başka bu evlilik sayesinde, iki memleket, baygın bir insanın ayılması gibi, birbirini boğazlamaktan kurtulup rahat etmiştir. Senin akıllılara yaraşan o yüreğin ve o olgun düşüncen ebedi olsun!" dedi.

Onun bu sözleri padişahı çok sevindirmişti, çünkü diktiği ağacın yemişini görmeye başlamıştı.

EFRÂSİYÂB'IN GERSÎVEZ'İ SİYÂVUŞ'UN YANINA YOLLAMASI

Efrâsiyâb bütün olayları Gersîvez'e anlatarak, sırları ona açtı ve: "Kalk, güle güle git de bak, Siyâvuş neler yapmış? O yerleri bir de sen gözden geçir bakalım. Siyâvuş, Tûran'a artık candan bağlandı, İran'ı hatırına bile getirdiği yok. O, tahtla tacına, Gûderz'e, Behrâm'a ve Kâvûs'a veda ettiği zamandan beri,

Zâl oğlu Rüstem'i de hiç aklına getirmiyor. Eline gürzünü de almıyor. ۞ Dikenliğin ortasında bahar kadar güzel bir şehir kurmuş. ۞ Ferngîs'e de büyük büyük köşkler yaptırmış ve ona çok hürmet ediyormuş. ۞ Haydi, kalk, yol hazırlığını yap da o hür Siyâvuş'un yanına git! ۞ Onu tahtının üzerinde gördüğün zaman fazla konuşmaz, sadece hürmetle yüzüne bakarsın.

Şimdi ona ۞ Çin kumaşları, altın, taç, at ve kemerle o mücevherli tahtı, ۞ bilezik, gürz, kılıç, mühür ve bundan başka da halılarla hazinende ۞ renk ve koku adına ne bulursan hepsini hediye olarak götür! ۞ Yine böyle hediyelerden, saygılı bir dille Ferngîs'e de sun.

Ev sahibi senden hoşnut olursa, şehirde iki hafta kal," dedi. ۞ O ünlü Gersîvez Tûran atlılarından bin kadarını seçip ۞ yanına alarak hızlı hızlı Siyâvuşgird'e gitti. ۞ Siyâvuş gelmekte olduğunu duyunca yola çıkarak ordusuyla birlikte onu karşıladı. ۞ Birbirlerine kavuştuklarında kucaklaştılar. Siyâvuş padişahın hatırını sordu.

Sonra gidip köşke çekildiler. Siyâvuş misafiri için bir dinlenme yeri hazırlattı. ۞ Ertesi gün Gersîvez tekrar gelerek, padişahın haberlerini ve hediyeleri sundu. ۞ Siyâvuş padişahın yolladığı süslü elbiseyi görünce, baharda açılan bir gül gibi neşelendi. ۞ Atına bindi. İranlı atlılar da etrafını sardılar. ۞ Padişah onları da yanına alarak, Gersîvez'e şehrin sokaklarını birer birer gezdirdikten sonra tekrar köşküne gitti.

SİYÂVUŞ'UN OĞLU FURÛD'UN DOĞMASI

Bu sıralarda rüzgâr gibi bir atlı gelip Siyâvuş'a müjdeyi verdi: ۞ "Ordunun pehlivanı olan Pîrân'ın kızından ay gibi parlak bir çocuk doğdu. ۞ Adını kutlu Furûd koydular. Pîrân gece yarısı bu haberi duyunca, ۞ bana bir atlı göndererek: Gidip, padişaha müjde ver! dedi. ۞ O kutlu çocuğun annesi, bütün soylu kadınların başı olan Cerîre

Yatağından cariyelerine seslenip, o küçücük yavrunun elini safrana batırdıktan sonra, ۞ onu bir mühür gibi kullanarak mektubun üzerine basmalarını buyurdu ve mektubu götürecek olana da: O yalnız kendini düşünen Siyâvuş'a bunu böyle olduğu gibi götür ۞ ve kocamış olduğum halde sonunda Tanrı'nın beni mesut ettiğini bildir!" dedi. ۞ Siyâvuş bu müjdeyi alınca: "Büyüklüğün tahtı bu çocuktan hiç boşalmasın!" diye dua etti. ۞ Mektubu getirene o kadar çok para verdi ki, adamcağız taşımaktan yoruldu.

Gersîvez de bu müjdeyi duyunca, padişahın Pîrân'la buluştuğuna çok sevindi. ۞

Sonra Ferngîs'in köşküne giderek bu müjdeyi ona da verdiler. ☙ Gersîvez, Ferngîs'in yanına girdiği zaman onu, başında firuze bir taçla fildişi bir tahtın üzerine oturmuş olarak gördü. ☙ O ay yüzlü prensesin çevresinde yine ay yüzlü cariyeler durmaktaydı. ☙ Ferngîs, Gersîvez'in içeriye girdiğini görünce, tahtından inerek iltifatlarda bulundu. Yaptığı uzun yolculuk sırasında zahmet çekip çekmediğini sordu.

10625 Görmüş olduğu manzara karşısında Gersîvez'in yüreği de beyni de kaynamıştı, ama aklı ve ihtiyatı sayesinde kendisini tutabildi. ☙ İçinden: "Bir yıldan beridir Siyâvuş'un hiç kimseyi adamdan saydığı yok! ☙ Saltanat, taht, hazine, yurt ve ordu hep onun emrine amade oldu," dedi. ☙ Fakat yüreğindeki bu sırrı kimseye açmadı. Canı çok sıkılmış, yüzü sararmıştı. ☙ Siyâvuş'a: "Çektiğin zahmetlerin mükâfatını görüyorsun. Bütün yıl hazinen sayesinde saadet içinde yaşadın!" dedi.

10630 Sonra köşkün içine iki altın taht kurdular. Her ikisi de güle güle ve bahtiyar bir halde çıkıp üzerlerine oturdular. ☙ Çalgıcılar, gözdeler, sâkiler, mücevherlerle süslenmiş olan o tahtların çevresine yerleştiler. ☙ Ney ve rûd sesleriyle ve söyledikleri şarkılarla gönüllerini şenlendirdiler.

SİYÂVUŞ'UN GÛY OYNAMASI

Sabahleyin parlak güneş doğup da, tabiatın tüm sırlarını açığa vurduğu, yüzünü göklerden her tarafa gösterdiği sırada, ☙ Siyâvuş saraydan çıkıp oyun alanına giderek dört bir yanı dolaştı ve gûy ve çevgen oyununa hazırlandı.

10635 Gersîvez de geldi ve oyuna başlayarak topa vurunca, Siyâvuş hemen topun peşinden koşup ☙ onu çevgenin içine alıverdi. Böylece Gersîvez'in eline alanın toprağından başka bir şey geçmedi. ☙ Siyâvuş öyle bir vuruş vurdu ki, top ortadan kayboldu; sanki göklere karışmıştı. ☙ Bundan sonra o ünlü ordusuna dönerek: "Haydi bakalım, alana yürüyüp geçin gûy ve çevgenin başına!" diye buyurdu. ☙ Pehlivanlar alana yürüyüp oynamaya başladılar ve Türklerin elinden topu kaptılar.

10640 Siyâvuş İranlıların galip gelmesine çok sevindi; bir servi gibi kederden kurtuldu. ☙ Siyâvuş gûy ve çevgen sona erince, altın tahtın kurulmasını buyurdu; getirip alana kurdular. ☙ Bu sefer alana ciritleri getirdiler. İki büyük kahraman tahtlarına otururak, cirit oyununu kimin kazanacağını seyretmeye başladı. ☙ İranlı atlılar bir toz gibi hızla alana koşuşarak cirit oyununu da kazandılar. ☙ Gersîvez, Siyâvuş'a: "Ey hünerli padişah! Ey gelip geçmiş büyük padişahların yadigârı!

Gösterdiğin hünerler yaradılışındaki cevheri de geçti. Şimdi Türklere bir hüner daha göstersen yeridir! ۞ Yani biraz da mızrak, ok ve yayla hünerler göstersen iyi olur!" dedi ۞ Siyâvuş bu teklifi de kabul etti. Oturduğu tahttan kalkarak atına bindi. ۞ Bunun üzerine beş zırhı birbirinin üstüne koydular. Bunlar o kadar sağlam ve kalın şeylerdi ki, bir insan bunların bir tanesini bile göğsünde güçlükle taşıyabilirdi. ۞ Bunları götürüp alanın bir tarafına astılar. Erler dört bir yandan merakla seyre koyulmuşlardı.

Siyâvuş, Kâvûs'un Mâzenderân savaşında ve bir av yerinde bir aslana saldırırken kullandığı, ۞ padişahlara yaraşan mızrağını eline aldı. ۞ Sarhoş bir fil gibi, şiddetle atının dizginine yapıştı ۞ ve mızrağı o beş kat zırhın üzerine öyle bir vurdu ki, zırhların bütün halkaları, bağları kopup darmadağın oldu. ۞ Sonra mızrağını havaya kaldırarak, zırhları uzağa fırlattı.

Bütün atlılar ve savaşçı Gersîvez uzun mızraklarıyla birlikte kalkıp zırhların düştüğü yere gittiler. ۞ Orada çepeçevre dolaşıp baktılarsa da, yerlerde zırhlardan kalmış bir halka bile bulup alamadılar. ۞ Siyâvuş bundan sonra dört Gîlân kalkanıyla, halis ve parlak demirden iki zırh, bir gürz, ۞ bir yay ve kayın ağacından yapılmış dokuz ok istedi. Bu okların altısını beline sokarak üçünü eline aldı. ۞ Bir tanesini yaya koydu ve atını sürdü. O büyük ordunun bütün erleri de onu seyrediyordu.

Yayı çekip atınca, o ünlü padişahın oku dört kalkanla iki zırhı üst üste delip geçti. ۞ Böylece o dokuzunu da atınca, orada bulunan genç ihtiyar herkes ona aferin dedi. ۞ Okların hiçbiri hedefi şaşırmadığı için, herkes Tanrı'nın adını anarak maşallah dedi. ۞ Gersîvez de: "Ey padişah! İran'da da, Tûran'da da senin bir eşin daha yoktur! ۞ Haydi, kalk, şimdi de hep beraber savaş alanına gidelim ve ikimiz koşa koşa ordunun önünden geçerek,

Birbirleriyle savaşan iki savaş eri gibi, kemerlerimizden kapışalım! ۞ Türkler arasında benim eşim olmadığı gibi, atlar arasında da benim atım gibisini bulamazsın! ۞ İran ordusunda da, şu boyun bosunla, sana eş olabilecek hiç kimse yoktur. ۞ Eğer seni tutup da birdenbire atının eyerinden kapıp yere vuracak olursam, ۞ bil ki kuvvet ve yiğitlikçe senden üstünüm!

Yok, eğer sen beni yere vuracak olursan, şu kin alanında dolaşmak artık bana haram olsun!" ۞ Siyâvuş: "Böyle söyleme, çünkü sen büyük bir savaş aslanı olduğun gibi, ۞ atın da benim atımın padişahı sayılır! Külahın ise Âzergoşesp'in külahı gibi, bence kutsaldır. ۞ Benimle oynamak veya savaşmak için Tûran'dan bir başkasını

seç!" diye karşılık verdi. ☙ Gersîvez bu sefer: "Ey ad kazanmak isteyen padişah! Oyundan insana bir zarar gelmez ki...

Biz gerçekten savaşacak değiliz. Sırf oyun için birbirimizin kemerinden tutacağız!" dedi. ☙ Fakat Siyâvuş: "Hayır! Bu doğru bir düşünce değil. Ben seninle savaşamam. ☙ Çünkü iki pehlivanın tutuşması savaş sayılır. Pehlivanların yüzleri gülse bile yürekleri yine kin duygusu ve öfkeyle dolar. ☙ Sen yeryüzünde, bugüne bugün padişahın kardeşisin! Senin gökteki ayı bile atının nalları altına almaya gücün yeter. ☙ Ben senin bütün buyruklarını yerine getirmeye hazırım, ama bu düşünceni kabul edemem.

Sen bütün şu dostların arasından kendine bir savaş aslanı seçerek, onu hızlı koşan şu atın üzerine oturt. ☙ Yok, eğer benim bu alanda savaş oyunları göstermemi istiyorsan, ☙ ben burnu havada olan bütün pehlivanları alt eder, onları atımın ayağının tozları içine yuvarlar, ☙ o ünlü padişahın yanında yüzümü kızartacak bir harekette bulunmamaya çalışırım!" deyince, ☙ iyi ad peşinde koşan o kahramanın sözleri Gersîvez'in hoşuna giderek gülmeye başladı.

Bunun üzerine Türklere dönüp: "Ey başları yukarda olan kahramanlar! İçinizde, bütün yeryüzünde ün almak isteyen kim varsa, ☙ gelsin Siyâvuş'la savaşsın da, bu başı yukarda olan pehlivanlar başkanını toz toprağın içine yuvarlasın!" diye seslendi. ☙ Türkler onun bu sözlerini duydu, ama hiçbirisi karşılık vermedi. Hepsinin de ağzı düğümlenmişti. İçlerinden yalnız Zirih oğlu Gerûy karşılık vererek: ☙ "Eğer onunla savaşmaya kimse çıkmayacaksa bu işe ben yaraşırım!" dedi. ☙ Siyâvuş onun bu sözünü duyunca yüzünü ekşitip kaşlarını çattı.

Gersîvez: "Ey padişah! Ordumun içinde bu kahramanın bir eşi daha yoktur!" dedi. ☙ Siyâvuş da: "Sen aradan çıktıktan sonra geride kalan büyüklerle savaşmak benim için hiç de önemli bir şey değil! ☙ Bu alanda benimle savaşabilmek için karşıma ikişer ikişer çıkmaları lazım," diye karşılık verdi. ☙ Kuvvetçe Tûran'da bir eşi daha bulunmayan Demûr da, ☙ bu sözleri duyunca bir duman hızıyla gelerek Siyâvuş'la savaşmak istedi.

Gerûy'un ardından Demûr da ortaya çıkınca Siyâvuş bu iki pehlivanın yanına geldi ve savaşmaya başladılar. ☙ Siyâvuş pençesini Zirih oğlu Gerûy'un beline atıp sıkı sıkıya yakaladıktan sonra, ☙ atının eyerinden aşağı alarak, hiç gürz veya kement kullanmaya lüzum görmeden alanın ortasına atıverdi. ☙ Sonra Demûr'a döndü. Onu da göğsünden ve boynundan tutarak, ☙ atının eyerinden öyle şiddetle aşağıya aldı ki, bütün pehlivanlar buna şaşırıp kaldı.

Bundan başka onu, sanki elinin altında bir kuş sallanıyormuş gibi tutarak Gersîvez'in yanına götürdü. ☙ Kendisi de atından inip Gersîvez'in elini sıktıktan sonra güler yüzle gidip altın tahtına oturdu. ☙ Gersîvez onun bu işlerine pek şaşırdı ve üzüldü. Yüzü sapsarı kesildi. ☙ Sonra oradan kalkıp beraberce ve Zühal yıldızının üstüne çıkar gibi, o yüce köşke gittiler. ☙ Tam bir hafta orada bütün büyük ve ünlü kimselerle oturarak, rûd çalıp şarap içmekle vakit geçirdiler.

Sekizinci gün ise yol hazırlığı yaptılar. Siyâvuş gizli kapaklı olarak her şeyden bahseden, ☙ şikâyetler ve padişahın iyiliğini isteyen sorgularla dolu bir mektup yazıp gönderdi. ☙ Siyâvuş bundan sonra onlara birçok da hediye verdi. Misafirler bu mamur şehirden ayrıldıktan sonra ☙ yol boyunca hep o çok hünerli padişahtan ve güzel şehirden konuştular. ☙ Gersîvez: "Şimdiye kadar İran'dan çok kötülük gördük. Padişah da tuttu, İran'dan öyle bir adam çağırdı ki bizi utandırdı. Utancımız kanımıza, canımıza kadar işledi. ☙ Demûr ve Gerûy gibi hep savaş arayan ünlü kahramanlar, o iki azgın aslan bile, ☙ o kötü yürekli atlının pis pençelerinde düşkün bir hale geldi. ☙ Bu işin sonu çetin... Ben padişahın işinin ne başını hayırlı görüyorum ne de sonunu!" dedi.

GERSÎVEZ'İN EFRÂSİYÂB'IN YANINA DÖNEREK SİYÂVUŞ'U KÖTÜLEMESİ

Gersîvez, yola çıktığı andan Efrâsiyâb'ın sarayına eriştiği ana kadar ne uyudu ne de bir yerde dinlendi.

Tûran ordusunun komutanı yanına gelince Efrâsiyâb ona birçok soru sordu. ☙ O da padişaha birçok söz söyledikten sonra mektubu sundu. Padişah mektubu okuyunca çok sevindi ve güldü. ☙ Gersîvez padişahın memnunluk taşıyan yüzüne yalnız bakmakla yetindi, hiçbir şey söylemedi. ☙ Akşam olup da güneş lacivertleşince, yüreği kin ve dertle dolu olarak uykuya vardı. ☙ Fakat gündüz nasılsa, gece de öylece rahat edemedi. Yatağın içinde kıvrandı durdu. Gün gecenin katran renkli elbiselerini parçalayana kadar uyuyamadı.

Kinle dolup taşan bu adam, gözlerine uyku denilen şey girmeden, kalkıp Efrâsiyâb'ın yanına geldi. ☙ Salonu yabancılardan boşaltarak baş başa kaldılar; oturup öteden beriden konuştuktan sonra ☙ Gersîvez: "Ey padişah! Siyâvuş'un hareketleri başkalaştı. O hiç de sanıldığı gibi değil. ☙ Biz oradayken padişah Kâvûs'un yanından, gizlice ve kaç defa elçiler gelip gitti. ☙ Hatta Rûm ve Çin ülkelerinden de ha-

berler geliyor. O da hep padişah Kâvûs'un şerefine şarap içiyor.

Etrafına birçok er birikti. Günün birinde padişahımızın canına birdenbire bir kötülük gelecek... ☙ Tûr'un yüreği gerçekten kırılmamış olsaydı, o da bu yeryüzünde İrec'e zulüm yapmazdı! ☙ O zamandan beri bu iki ülke su ile ateş gibidir: Hep birbirinden uzaklaşmak istiyor. ☙ Sen ise boş yere onları birleştirmeye, yani bir fırtınayı yatıştırmaya uğraşıyorsun! ☙ Günün birinde başına gelecek kötülüğü senden gizleyecek olursam, yeryüzünde kötü bir ad kazanmış olurum!" dedi.

Bu sözler üzerine padişahın yüreği bu işe, feleğin bu cilvesine pek üzüldü. ☙ Gersîvez'e: "Sana bunları söyleten, bana duyduğun sevginin taşkınlığıdır! ☙ Gerçekten bunun üzerine üç gün düşünüp, tedbirler alalım. ☙ Akla uygun bir hal çaresi bulunursa, o zaman ne yapmak gerektiğini ben sana söylerim," diyerek ayrıldılar. ☙ Dördüncü gün Gersîvez, başında külahı ve belinde sımsıkı bağlanmış kemeriyle saraya geldi.

Tûran padişahı da onu huzuruna alarak, Siyâvuş meselesini onunla uzun uzadıya konuştu. ☙ Gersîvez'e: "Ey Peşeng'in yadigârı! Yeryüzünde senden başka kimim var? Benim her şeyim sensin. ☙ Bütün bildiğim gizli şeyleri sana açmam gerek. Şunların üzerinde sen de derin derin düşün de, bakalım aklına neler gelecek? ☙ Ben gördüğüm o kötü rüyadan dolayı çok üzülmüştüm. Benim aklımı perişan eden de budur. ☙ Bunun üzerinedir ki, ben Siyâvuş'la savaşmaya hazırlanmaktan vazgeçtim. Fakat doğrusu ya, Siyâvuş'tan da bana bir kötülük gelmedi.

O padişahlık tahtına veda etmekle, aklı ve hüneri kendisine kılavuz edinmiş oldu. ☙ Benim buyruğumdan dışarı çıkmayınca, benden de iyilikten başka bir şey görmedi. ☙ Ben de çektiğim zahmetleri unutarak, bütün ülkemi ve hazinemi onun önüne serdim. ☙ Üstelik aramızda bir de kan yakınlığı kurdum ve yüreğimden İran'a karşı olan kini silip attım. ☙ Onun uğruna, şu iki gözüm kadar değerli olan hazinemle kızımı feda ettim.

Ona bu kadar iyilik yaptıktan, bu kadar zahmete girdikten, ülkemi, tacımı ve hazinemi feda ettikten sonra, şimdi ☙ tutar da birdenbire onun aleyhine dönersem her yerde öyle bir dedikodu başlar ki, ☙ ben ona bir kötülük yapabilmek için hiçbir bahane bulamam! Ona ufacık bir kötülük bile yapmaya kalkışsam, ☙ bütün büyükler benim aleyhime dönerler ve beni bütün âlemde bir bayrak gibi gösterirler. ☙ Dünyada, dişleri aslanınkilerden daha keskin bir hayvan bulunmadığı, yüreğinde zerre kadar kılıç korkusu olmadığı

Halde, o bile yavrusu hastalandığı zaman onu koruyup rahat ettirecek bir yer hazırlar. ☙ Eğer biz hiç suçu olmayan bir mahluka hücum edecek olursak, güneşin ve ayın sahibi olan Tanrı bu işe razı olmaz. ☙ Ben ondan başka oğul diyecek, bağrıma basacak kimse bilmiyorken, tutup da şimdi onu babasının yanına mı göndereyim? ☙ O ister padişahlık tahtını, isterse mührü eline geçirmek emelinde olsun, hükmü altına aldığı benim memleketim değildir!" deyince, ☙ Gersîvez de: "Ey padişah! Sen bu işi o kadar küçümseme.

Çünkü onun İran'a gitmesi demek, bizim ülkemizin viran olması demektir. ☙ Akrabandan biri sana yabancı düşerse, senin bütün sırlarını bildiği için bu sefer tutar onları herkese söyler. ☙ Herkese yol gösteren bir filozof şöyle demiştir: Evinde kopacak bir fırtınadan veya bir afetten ☙ ancak keder görebilirsin. O senin evini barkını, şerefini ve hazineni mahveder! ☙ Sen kaplan büyüten bir adamın; beslediği hayvandan keder ve zarardan başka bir şey görmediğini bilmez misin?" diye karşılık verdi.

Efrâsiyâb, Gersîvez'i dinledikten sonra onun bütün sözlerini doğru buldu. ☙ Kendi tasarladıklarının doğru olmadıklarını anlayarak, yaptığı işlerden ve kapıldığı yanlış düşüncelerden pişman oldu. ☙ Bunun üzerine Gersîvez'e: "Ben de," dedi, "bu işin başını ve sonunu hayırlı bulmuyorum. ☙ Fakat şimdilik biraz sabredelim de, bakalım şu dönen felek bu iş için neler gösterecek? ☙ Hangi işte olursa olsun, acele etmemek, etmekten iyidir; bekleyelim de hele şu işin üzerinden bir gün daha geçsin,

Bakalım Tanrı'nın isteği ne şekildedir ve şu dönen felek yüzünü kime gösterecek? ☙ Acaba onu ben sarayıma çağırsam da, gizli niyetlerini, maksatlarını araştırsam nasıl olur? ☙ Ben onu, burada bulunduğu sürece bizzat kontrol altında tutup, zamanın neler göstereceğini beklerim. ☙ İhanet edeceğini sezecek olursam, o zaman artık benim gönlüm de hiçbir şeye bakmaz. ☙ O zaman ona vereceğim cezadan ötürü kimse beni ayıplayamaz. Çünkü kötülüğe ancak kötülükle karşı konabilir!"

Kin peşinde koşan Gersîvez: "Ey sözü doğru ve yüreği de her şeyi gören padişah! ☙ Siyâvuş o yüceliği, Tanrı vergisi olan o kuvveti, o kılıcı ve gürzüyle, ☙ senin sarayına yalnız gelecek değil. Elbette ordusunu da beraber getirecektir. Böyle olunca da güneşle ay senin gözünde zindan kesilir! ☙ Şimdiki Siyâvuş, padişahımızın bildiği eski Siyâvuş değildir. Şimdi onun tacının ucu göklere değiyor. ☙ Hatta sen şimdi Ferngîs'i de görsen tanıyamazsın. Onun da dünyaya değer vermeyen bir hali var.

Erlerin onu görünce bil ki, seni bırakıp onun tarafına geçerler. Böylece sürüsüz bir

çoban haline gelmenden korkarım. ۞ Ordun onun gibi, bağışı bol, akıllı, doğru düşünceli, parlak ve güzel yüzlü bir padişah görünce, ۞ seni artık padişah diye saymaz; işte o zaman da onun tahtı Koç burcuna kadar yükselirken, seninki de yerin dibindeki balığın bulunduğu yere kadar iner! ۞ Sen onu, yaptığı mamur ve kutlu şehirden getirtip ۞ kendine kul etmek, onu düşkün bir duruma sokmak istiyorsun, ama

Hiç kimse dünyada bir aslanla filin aynı yerde uyuduğunu, suyun altından veya üstünden ateş çıktığını görmüş değildir. ۞ Bir kimse bir aslan yavrusunu, hatta anasının sütünü hiç emmeden alıp da iyilikler içinde, ۞ hep süt ve şekerle kucağında büyütse, ۞ büyüdüğü zaman o yine aslına döner ve kuvvetli fillerin vuruşlarından korkmaz hale gelir!" dedi. ۞ Efrâsiyâb'ın yüreği bu sözlere artık iyiden iyiye kandığı için çok üzüldü ve onu bir düşüncedir aldı.

Fakat bu işte acele etmektense, düşüne düşüne hareket etmeyi tercih etti. Çünkü ihtiyatlı hareket eden bir kimsenin her zaman kazanacağını biliyordu. ۞ Aceleci ve her aklına geleni yapan kimse, övülecek bir adam sayılamaz. Filozoflardan biri bu hususta şu güzel sözü söylemiştir: ۞ Şiddetli bir rüzgâr esince, eğer sağlamsan ona karşı durabilirsin. ۞ Fakat kafasında yeller esen, her aklına geleni yapan hafif beyinli bir adam, servi boylu bir pehlivan da olsa, ۞ o şiddetli rüzgârın önünde yıkılıverir!"

Bu görüşmeden sonra Efrâsiyâb'la Gersîvez yürekleri kötü kötü düşünceler, söylenmemiş sözler ve şu eski feleğe karşı duydukları kinle dolu olarak birbirlerinden ayrıldılar. ۞ O kötü Gersîvez ara sıra yine Tûran padişahının yanına geliyor ۞ ve türlü türlü hilelerle onun yüreğini Siyâvuş'un aleyhine iyiden iyiye çevirmeye uğraşıyordu. ۞ Böylelikle aradan bir süre geçince padişahın yüreği de dertlerle ve kinle doldu. ۞ Bir gün huzurundan yabancıları çıkararak Gersîvez'le yine baş başa kaldı ve

Siyâvuş için neler düşündüğünden uzun uzadıya söz açtı: ۞ "Herhalde senin kalkıp yine Siyâvuş'un yanına gitmen gerek! ۞ Huzuruna çıkınca benim ağzımdan ona: Sen hiç kimseyle görüşmek istemez misin? Hep burada mı kalacaksın? ۞ Benim yüreğim senin sevginle çırpınıp duruyor. Kalk, Ferngîs'i de al da, bir kerecik olsun buraya geliver. ۞ Ben senin yüzüne ve hünerlerle dolu olan o uyanık ruhuna âşığım!

Dağlarımızda bolca av var. Zebercetten yapılmış kadehler içinde içilecek şaraplar, sütler de var. ۞ Gel de, bir zaman olsun burada zevk ve sefayla yaşayalım! O ma-

mur şehrin tekrar hatırına gelince, ۞ müzik dinler, neşeli neşeli dolaşırsın. Niçin bizim kadehimizi ve şarabımızı reddediyorsun? ۞ Yüreğini, bir süre için Keyânîyân tahtından ayır da şu yolculuğu kabul ediver! diye teklifte bulun..." dedi.

GERSÎVEZ'İN SİYÂVUŞ'UN YANINA TEKRAR GİTMESİ

Bunun üzerine dolaplar çeviren ve tuzaklar kuran, yüreği kinle ve kafası da çeşitli hilelerle dolu olan Gersîvez yeniden yol hazırlığına başladı.

Siyâvuş'un bulunduğu şehre yaklaştığı sıralarda, erlerin içinden ağzı laf yapan birini seçerek: ۞ "Git, Siyâvuş'a şunları söyle: Ey ünlü padişahın ün peşinde koşan oğlu! ۞ Tûran padişahının ve padişah Kâvûs'un canları, başları ve taçları hakkı için, ۞ sakın beni karşılamak üzere tahtından inip de yollara düşme! ۞ Çünkü her olur olmaz iş için yerinden kalkıp hazırlık görmen ve bu yüzden Keyânîyân tahtını boş bırakman doğru değildir.

Çünkü senin makamın bilgi, talih, büyüklük, soy, taç ve tahtça pek yüksektir!" dedi. ۞ Yola çıkarılan bu er Siyâvuş'un yanına gelip de onu görür görmez, yeri öptü. ۞ Gersîvez'den gelen bu haberle Siyâvuş'un yüreği dertle doldu; pek üzüldü. ۞ Uzun süre düşündü. Hatta gece de sabaha kadar uyumadı. Kendi kendine: Bunun altında bir sır olsa gerek! ۞ Bilmiyorum ki, iyiliği seven bir adam gibi duran Gersîvez, Efrâsiyâb'a benim için neler söyledi, diyordu.

Gersîvez saraya yaklaşınca, Siyâvuş da tahtından inip sarayından dışarıya çıktı ve onu yaya olarak karşıladı. ۞ Yolculuğunun nasıl geçtiğini, padişahın, ordunun, tahtının ve tacının durumlarını sordu. ۞ Gersîvez de Tûran padişahının durumu hakkında ona bilgi verince Siyâvuş çok sevindi ۞ ve Gersîvez'in yaptığı yolculuk teklifine karşılık olarak: "Onun adı geçince, çelik kılıçlardan bile yüzümü çevirmem! ۞ İşte, yolculuğa hemen hazırım. Seninle birlikte yan yana gideceğim!

Fakat üç gün bile olsa, seninle şu altınlarla bezenmiş gül bahçesinde oturalım da, şarap içip şu felekten kâm alalım! ۞ Çünkü bu dünya dert ve zahmetle dolu, iğreti bir yerdir. Şu fani dünyada keder içinde yaşayan kimse kötü bir adamdır!" dedi. ۞ Kinci Gersîvez akıllı padişahın bu sözlerini duyunca çok üzüldü. ۞ Kendi kendine: Eğer Siyâvuş benimle yola çıkar da padişahın yanına giderse, ۞ şu aklı ve yiğitliğiyle, padişahın bana olan güvenini ayaklar altına atıp hiçe çevirir.

O zaman benim söylediklerimin hiçbir değeri kalmaz. Bütün düşüncelerim padişahın gözünde yalan çıkar! ۞ Şimdi bunu önleyecek bir çare bularak onu bu yolculuktan

vazgeçirmeli! dedi. ۞ Bu düşünce içinde bir süre sustuktan sonra gözlerini Siyâvuş'un yüzüne dikerek, ۞ yaşlar akıtmaya başladı ve bu gözyaşlarıyla maksadına erişmenin yolunu aradı. ۞ Siyâvuş onun gözlerini, bir kimsenin hiddetinden korkmuş bir adamın gözleri gibi yaşlar içinde görünce,

Tatlılıkla: "Ne oldu kardeşim sana böyle? Yoksa başına duyulmasını istemediğin bir felaket mi geldi? ۞ Eğer Tûran padişahına gücendin de bunun için ağlıyorsan, ۞ işte ben seninle beraber gidip onun ordusuyla savaşmaya hazırım! ۞ Seni incitmekten, seni kendinden küçük görmekten vazgeçene kadar onunla uğraşırım. ۞ Sana zahmet veren, eziyet eden bir düşmanın varsa, işte ben senin yardımcınım; savaşa tutuşacak olursan, seninle beraberim.

Yoksa Efrâsiyâb'ın yanındaki mevkiini mi kaybettin? Bir yalancının iftirasına uğrayarak, başka birisi senin yerine mi geçti? ۞ Sırrını bana aç ki, ben de senin derdine derman olmaya çalışayım. ۞ Yanına gelerek, bütün işlerini yoluna koyayım ve senin kötülüğünü düşünenlerin haddini bildireyim!" deyince ۞ Gersîvez: "Ey ünlü kişi! Benim üzüntüm, padişahla olan işlerimden yana değildir. ۞ Hazinelerimle cesaretim beni başkalarından korunmak zahmetinden kurtardıkları için, hiçbir düşmanımdan da eziyet görmüş değilim.

Sözün doğrusunu söylemek lazımsa, yüreğimin bütün tasası yalnız senin soyundan yanadır. ۞ Aradaki kötülük, Tûr'un, Tanrı'nın yardımından yoksun kalmasıyla başladı. ۞ Sen onun ilkönce talihsiz İrec'e karşı nasıl kin güttüğünü duymadın mı? ۞ Efrâsiyâb'la Menûçehr'in arasındaki işten sonra ise Tûran'la İran ateşle suya döndüler. ۞ Artık akıldan ve fikirden uzak kalarak hiçbir yerde kaynaşamaz oldular.

Sen şüphesiz Efrâsiyâb'ın huyca ne kadar kötü olduğunu bilmezsin. Fakat sabret, aradan biraz zaman geçince sen de görür anlarsın. ۞ Onun elinde ve düşkün bir şekilde ölen Eğrîres'ten ibret al! ۞ Eğrîres ana baba bir kardeşi olduğu halde, o akılsız tuttu, suçsuz yere onu öldürttü. ۞ Ondan başka daha nice nice suçsuz insan onun elinde ölüp gitti. ۞ Benim şimdi en çok düşündüğüm sensin. Çünkü sen akıllı, doğru bir adamsın.

Bu memlekete geldin geleli hiç kimse senin bir kötülüğünü görmüş değil... ۞ Aradığın hep insanlık ve dürüstlük oldu; bütün yeryüzünü bilgin ve aklınla süsledin. ۞ Fakat herkesin işini bozan Ehrimen şimdi seni de ona kötü gösterdi. ۞ Şu anda, Efrâsiyâb'ın yüreği senden yana kederlidir. Bakalım yeryüzünü yaratan Tanrı ne buyuracak? ۞ Bilirsin ki ben senin dostun ve her hususta yardımcınım!

Sana şimdiden bunları söylüyorum ki, padişahın bu işlerinden haberli olduğum halde ileride sana haber vermediğimi düşünmeyesin. ☙ İşte, sana durumunu anlattım. Bunları senden saklamak zaten günah olurdu," diye karşılık verdi. ☙ Bunun üzerine Siyâvuş da: "Sen hiç bunları düşünme! Yeryüzünü yaratan Tanrı benim yardımcımdır! ☙ Padişah bana, aydın günlerimi böyle karanlık geceye çevirmekten başka şeyler vaat etmişti. ☙ Yüreği benden yana incinmiş olsaydı, beni bu dereceye kadar yükseltmezdi.

Bana bir ülke, taç, taht, hazine ve ordu bağışlamaz, kızını da benimle evlendirmezdi! ☙ Şimdi seninle beraber kalkıp sarayına giderek onun kararmış ayını yeniden parlaklaştıracağım! ☙ Doğruluğun ışıklarını yaydığı yerde yalanın parıltısı sönüverir. ☙ Efrâsiyâb'a yüreğimi güneşten daha aydın bir şekilde açıp göstereceğim. ☙ Sen gönlünü şen tut ve kötü şüpheleri ruhundan uzaklaştır!

Kendini ejderhanın ağzına atmak istemeyen biri, Tanrı'nın buyruğundan dışarıya çıkmamalıdır!" dedi. ☙ Fakat Gersîvez bu sefer de: "Ey şefkatli padişah! Sen onu gördüğün gibi sanma! ☙ Şu dönen feleğin kızıp alnını çattığı yerde ☙ akıllı bir insan bile çare bulamaz. Çünkü hiç kimse onun çemberinden başını sağ salim kurtaramaz! ☙ Sen bunca bilgin, şu uyanık yüreğin, boyun, bosun ve yüce düşüncelerinle bile

Sevgiyi hileden ayıramıyorsun. Korkarım kötü talih seni yenecek. ☙ Efrâsiyâb hileleriyle seni aldattı; aklının ve fikrinin gözlerini bağladı. ☙ Önce tuttu, seni kendine damat edindi ve iyi olarak göründü. Sen de onun sözleriyle boş yere sevindin. ☙ Bundan başka, seni kendinden uzaklaştırdıktan sonra da huzurunda büyük bir şenlik yaptırdı ☙ ve böylece senin ona kınılmanı, küstahlaşmanı, bütün dünyanın senin aleyhinde dedikodu yapmasını istedi.

Sana ancak akıllı Eğrîres yâr olabilirdi. ☙ Efrâsiyâb işte böyle bir kahramanı, tuttu da hançeriyle ikiye böldü. Böylelikle bütün büyüklerin yüreklerini korku içinde bıraktı. ☙ Sen onu işte böyle kötü bir adam olarak bil de ona güvenmekten vazgeç. Onun yüreğinin de sana karşı nasıl olduğunu açıkça gör. ☙ Ben yüreğimde saklı tuttuğum düşünceleri, ☙ işte sana bir bir söyledim; onları önünde güneş gibi aydınlattım.

Sen babanı İran'da bırakarak, kalktın Tûran'da şehirler kurdun. ☙ Sözlerine inandığın için hep onun hatırını gözettin. ☙ Böyle yaparak kendi elinle öyle uğursuz bir ağaç dikmiş oldun ki, vereceği yaprak da, yemiş de zehirden başka bir şey değildir!" dedi. ☙ Gersîvez bir yandan bunları anlatırken, bir yandan da kirpiklerinden yaşlar dökülüyor ve o fesatla dolu yüreğinden ahlar çekiyordu. ☙ Bu sözler üzerine Siyâ-

vuş da dayanamadı. Ona şaşkın şaşkın bakarak gözlerinden yanaklarına seller gibi yaş akıttı.

Hatırına gelecekteki kötü günler, bu yüce feleğin yakında kendisinden yüz çevireceği ve gençlik çağının sona ermesine az bir zaman kalmış olduğu düştü. Yüreği dertle dolarak, yanakları sapsarı kesildi; ruhunu bir keder kapladı ve ahlar çekmeye başladı. Ona: "O kadar düşünüyorum da," dedi, "bir türlü böyle bir cezayı neden hakettiğimi hatırlayamıyorum. Bu yeryüzünde benim kötü bir söz söylediğimi veya kötü bir iş yaptığımı işiten yoktur!

Hazinesinden artık elimi çekmiş bulunmakla birlikte, onun başına bir dert gelse ben de yine onun kadar acı çekerim. Ne kadar felakete uğrarsam uğrayayım yine onun buyruğundan yüz çevirmem! Ordumu yanıma almadan, tek başıma, kalkıp seninle geleyim de, padişahın bana neden kırıldığını bir anlayayım!" deyince, Gersîvez: "Ey ünlü kahraman! Senin onun yanına gitmen uygun olur mu hiç? Kendi ayağınla kendini ateşe atman doğru sayılabilir mi? Denizin dalgalarına güven olmaz ki!

Sen bu felakete doğru akılsızca koşuyor ve gülen talihini uyutmaya çalışıyorsun. Gerçek bir dost ve yardımcı olarak sana ben yeterim. Belki ben bu ateşin üzerine su dökmeyi ve söndürmeyi başarabilirim. Senin yapacağın en iyi şey ona bir karşılık yazarak iyi ve kötü her şeyi olduğu gibi bildirmektir. Ben onun başından sana karşı beslediği kin ve düşmanlık duygularının temizlendiğini görürsem, ancak o zaman senin için bir saadet devrinin yeniden açılmış olduğuna inanarak, sana bir atlı gönderir ve canını aydınlatırım!

Ben onun sapmış olduğu kötü yollardan ayrılarak doğru yola yeniden dönmesini, yeryüzünün sahibi olan, gizli ve açık her şeyi bilen Tanrı'dan umarım. Fakat eğer böyle olmaz da, sana karşı beslediği kin ve düşmanlığın onun kafasında devam ettiğini görürsem hemen sana develi bir haberci yollarım. Artık o zaman sen de işi uzatmadan hazırlığına başlarsın. Bulunduğun bu ülke, başka büyük adamların ülkelerinden o kadar uzakta değildir. Buradan Çin'e yüz yirmi, İran'a da üç yüz kırk fersahtır.

Çin'dekilerin hepsi senin dostların ve hizmetine hazır kullarındır. İran'dakilerin de hepsi zaten seni ister. Ordu kulun olduğu gibi, halk da sana candan bağlıdır. Her yana uzun uzun mektuplar gönder ve hemen hazırlığa başla, vakit kaybetme!" dedi. Siyâvuş'un aklı onun bu sözlerine yattı; uyanık canı bunları uygun buldu. Bunun üzerine: "Senin sözünden dışarı çıkmayacağım.

Sen Efrâsiyâb'ın yanına varınca aramızı bulmaya çalış ve bana kılavuzluk et!" dedi.

SİYÂVUŞ'UN EFRÂSİYÂB'A MEKTUBU

Sonra Siyâvuş yanına akıllı bir kâtip çağırtarak uzun bir mektup yazdırdı. ۞ Başta, yeryüzünün yaratıcısı olan ve kullarını kederden kurtaran Tanrı'nın adını anıp, ۞ aklı ve Tûran padişahını övdükten sonra şöyle devam etti: ۞ "Ey mesut ve muzaffer padişah! İçinde senden yalnız acı bir hatıra taşıyacak olan o an gelmesin!

Beni yanına çağırmana çok sevindim. Mûbedler hep sana yâr olsun! ۞ Ferngîs'i de çağırarak gösterdiğin şefkat ve sevgiyle onun da yüreğini doldurmuş oldun. ۞ Fakat Ferngîs bugünlerde rahatsızdır, boğazından bir şey geçmiyor. Zayıf düştüğü için yerinden kımıldayacak hali yok. ۞ Hastalığın etkisiyle şimdi de uykuya daldı. Onun yaşamla ölüm arasında gelip gittiğini gördüğüm için, ben de başından hiç ayrılamıyorum. ۞ Yüreğim hep seni görmek arzusuyla doludur; canım da senin sözlerinle aydınlanıyor.

Ferngîs biraz da iyileşse, canını Tûran ülkesinin padişahı için feda edecektir. ۞ Bütün özrüm onun hastalığı içindir. Ziyaretinizdeki kusurumuzun gizli sebebi onun hastalığı ve tedavisidir." ۞ Kâtip mektubu yazıp mühürledikten sonra hemen o soysuz Gersîvez'e verdi. ۞ Gersîvez de hızlı giden bir at isteyerek onu gece gündüz sürüp gitti. Üç gün böylece iniş yokuş demeden yoluna devam ederek, sarp yolları aştı. ۞ Dördüncü gün, içi fesat ve günah, dili de yalanla dolu olarak Efrâsiyâb'ın sarayına gitti.

Efrâsiyâb onu bu kadar üzüntülü ve telaşlı görünce: ۞ "Niye bu kadar telaşlısın? O kadar yorucu ve uzun yolları nasıl aştın?" diye sordu. ۞ Gersîvez: "Durum kötü ve karanlık olursa acele etmek gerekir. Böyle zamanda durulur mu? ۞ Siyâvuş beni çıkıp da karşılamadığı gibi, yanına gittiğim zaman yüzüme bile bakmadı. ۞ Ne senin mektubunu alıp okudu ne de benim sözlerimi dinledi.

Huzuruna çıktığımda da, beni tahtının dibine diz üstü oturttu. ۞ Ona mütemadiyen İran'dan mektuplar geliyor; kendi sınırlarını da bize kapadı. ۞ Rûm'dan ve Çin'den gelen ordularla yeryüzü çalkalanıp duruyor. ۞ Eğer biraz daha gevşek davranacak olursan, eline geçecek olan havadır! ۞ Beklemeye devam edersen savaşı o açacak ve gücü sayesinde her iki ülkeyi de ele geçirecektir.

İran'a ordu gönderdiği takdirde ona kim karşı çıkabilir? ۞ İşte, sana onun hakkında vereceğim bilgi bundan ibaret. Onun bu durumundan gafil olma!" dedi.

EFRÂSİYÂB'IN SİYÂVUŞ'LA SAVAŞMAYA GİTMESİ

Efrâsiyâb bu sözleri duyunca, eski zamanları anarak kendisini toparladı. ☙ Yüreği kızgınlık ateşi, başı da kin rüzgârıyla doldu. O kadar kızdı ki, Gersîvez'e bile karşılık vermeden, ☙ derhal emir verdi. Boruları, davulları, şîpurları ve Hint çıngıraklarını çıkarıp hazırladılar.

Kinin ağacını yeniden dikmek isteyen hilekâr Gersîvez atına bindi ve cenneti andıran Geng'den çıkıp ☙ Tûran'a vardı. ☙ Siyâvuş da bu sıralarda keder içinde yüzü sapsarı ve vücudu titreyerek harem dairesine girmişti. ☙ Ferngîs onu bu halde görünce: "Hayrola, niye böyle rengin değişmiş?" diye sordu. ☙ Siyâvuş: "Ey güzel yüzlü kadın! Artık Tûran'da hiç itibarım kalmadı.

Ne diyeceğimi, bu iş için ne yapacağımı bilemiyorum. ☙ Gersîvez'in söyledikleri doğruysa ben artık hayat dairesinin tam merkezinde oturmaya, yani hiç kımıldamamaya mahkûmum!" dedi. ☙ Bunun üzerine Ferngîs elleriyle saçlarına yapıştı ve fındık gibi tırnaklarıyla o erguvan renkli yanaklarını tırmaladı. ☙ Misk kokulu siyah saçları kan, yüzü de gözyaşları içinde kaldı ve yüreği ateşle doldu. ☙ Gümüş tepecikleri andıran memelerine gözlerinden yaşlar yağdırdı ve lale gibi dudaklarını o inciden dişleriyle parça parça etti.

Efrâsiyâb'ın sözlerinden doğan bu üzüntüsüyle, saçlarını yolup gözyaşları akıttı ☙ ve Siyâvuş'a: "Ey yüce padişah! Peki, şimdi ne yapacaksın? Bana düşündüklerini hemen söyle! ☙ Babanın yüreği sana duyduğu kızgınlıkla dolu olduğu için, İran'a dönmeyi hatırına bile getiremezsin. ☙ Rûm'a gitmek güçtür, Çin'e gitmekse ayıp. ☙ Peki, bu dünyada şimdi kime sığınacaksın? Yeryüzünde, güneşin ve ayın sahibi Tanrı'dan başka sığınacak kimin var?" diye sorunca,

Siyâvuş onun bu sözlerine karşılık olarak: "Bizim iyiliğimizi isteyen Gersîvez, şimdi bizden yana Efrâsiyâb'a uygun bir haber götürüyor. ☙ Bu haberle o, bize acıyarak yüreğini yumuşatır ve kinle dolu olan kafasını da yatıştırır!" dedi ☙ ve yüreğini adaletli Tanrı'ya bağladı. Fakat o zalim zamanın korkusuyla, ruhu yine karanlıklar içindeydi.

SİYÂVUŞ'UN RÜYA GÖRMESİ

Siyâvuş bu vefasız dünyanın böyle yüz göstermesiyle üç gün acı acı ağladı. ☙ Dördüncü gece, o ay yüzlü Ferngîs'in yanında uyurken,

Birdenbire ve titreyerek uykusundan sıçradı ve sarhoş bir fil gibi dehşetli bir çığlık

atarak yerinden fırladı. ۞ Güzel yüzlü Ferngîs hemen onu kucağına alarak ve şefkatle "Padişahım, ne oldu sana?" diye sordu. ۞ Derhal kalkıp mumu uyandırdılar ve amberle ödağacı yaktılar. ۞ Efrâsiyâb'ın kızı Ferngîs: "Ey akıllı padişah! Gördüğün rüya neydi ki?" diye sorunca, ۞ Siyâvuş: "Sakın bu rüyadan kimseye bahsetme.

Ey gümüş servi! Rüyamda, ucu bucağı olmayan bir ırmak gördüm. ۞ Bunun bir yanında da bir yanardağ vardı. Suyun kıyısını kalkanlı savaşçılar tutmuştu. ۞ Bir yandan müthiş bir ateş yükseliyor, Siyâvuşgird'i cayır cayır yakıyordu. ۞ Bir yanım su, bir yanım da ateş kesilmişti. Efrâsiyâb da önümde, bir filin üzerine binmiş duruyordu. ۞ Bana baktıkça hem yüzünü ekşitip kaşlarını çatıyor hem de ateşi üflüyordu," dedi.

Ferngîs: "Hayırdır inşallah, sen rahat rahat yatıp uyumana bak. ۞ Bu rüya, Gersîvez'in uğursuz talihin darbesine uğrayarak, Rûm komutanının elinde öldürülmesi demektir," dedi. ۞ Bundan sonra Siyâvuş bütün ordularını toplayıp sarayının çevresine yerleştirdi. ۞ Kendisi de hançerini eline alıp Geng tarafına öncüler gönderdi. ۞ Gecenin üçte ikisi geçtiği sıralarda, öncü atlılardan biri ovadan doğru gelip

Efrâsiyâb'ın ordusuyla birlikte uzaktan süratle ilerlediğini bildirdi. ۞ Biraz sonra da Gersîvez'in yolladığı bir atlı gelerek, Siyâvuş'a: "Başının çaresine bak! ۞ Benim sözlerim hiçbir işe yaramadı. O ateş dumandan başka bir şey çıkarmadı. ۞ Şimdi bak da, ne yapacaksan yap; ordularını nereye göndermen gerekiyorsa gönder!" dedi. ۞ Siyâvuş, içinden yaptığı pazarlıkları bilmediği için Gersîvez'in sözlerini hep doğru sanıyordu.

Ferngîs: "Ey akıllı padişah! Sen bizi hiç düşünme ۞ ve bu Tûran ülkesinde de kendini emniyette sanma! Hemen yürük bir ata binip, ۞ başının çaresine bak. Hiç kimse için yolundan kalma. Benim istediğim senin sağlığındır!" dedi.

SİYÂVUŞ'UN FERNGÎS'E VASİYETİ

Siyâvuş da Ferngîs'e: "İşte bak," dedi, "rüyam çıktı. Berrak suyum bulandı. ۞ Hayatım artık sona erdi. Acı günlerin dertleri baş gösterdi.

Sarayımın çatısı Zühal yıldızına değse de, sonunda ölümün zehrini tatmak zaruridir! ۞ Ömrüm bin iki yüz yıl da sürse, sonunda yine kara toprağa girmeyecek miyim? ۞ İnsanların kimine bir aslanın midesi mezar olur; kimi bir kartalın, kimi de Hûmân'ın pençesine düşer. ۞ Bilgiden biraz nasibi olan, tutup da geceden aydınlık dilemez. ۞

Senin gebelikten, karnındaki ünlü çocuktan kurtulman için beş ayın kalmıştır.
Beş ay sonra senin o eşsiz ağacın yemişini verecek ve yeryüzüne ünlü bir padişah getirecektir. ☙ O yüce çocuğun adını Keyhüsrev koyarsın. Onunla gamını dağıtır ve yüreğini yatıştırırsın. ☙ Güneşten tut kara toprağa kadar hiçbir şey Tanrı'nın buyruğundan çıkamaz. ☙ Sivrisineğin kanadından azgın filin ayağına, bir çeşmeden Nil ırmağına varıncaya kadar her şey onun buyruğundadır. ☙ Ben şu Tûran topraklarında kaybolup gideceğim. Toprağımın İran'da olduğunu kim söyleyebilir?
Hızla dönen şu felek yine eski felektir. Onun değiştiğini kim ileri sürebilir? ☙ Efrâsiyâb'ın buyruğuyla kutlu talihim artık uykuya varacak. ☙ Suçsuz yere başımı kesip, tacımı ciğerimin kanına bulayacaklar. ☙ Ne tabutum olacak, ne kefenim, ne mezarım ve ne de insanlar içinde bana ağlayacak bir kimsem olacak. ☙ Başım kılıcımla kesilerek, garipler gibi toprağın üzerinde kalacağım.
Padişahın adamları çıplak vücudumu ve başımı götürüp sokağın ortasına atacaklar. ☙ Komutan Pîrân kapıya gelerek, gönül hoşnutluğuyla babandan seni isteyecek ☙ ve hiçbir günahın olmadan, o düşkün halinde, seni alıp evine götürecek. ☙ Sen işte o erdemli ihtiyarın evinde Keyhüsrev'i doğuracaksın. ☙ Padişahın buyruğuyla İran'dan, senin hizmetine hazır olan bir adam gelecek ve seni buradan alıp götürmek için bir çare arayacak,
Seni çocuğunla birlikte gizlice alarak, hızla Ceyhun'a doğru götürecek. ☙ Bu çocuğu padişahlığın tahtına oturtacak. Kuşlar ve balıklar bile ona boyun eğecek. ☙ Bundan sonra da İran'dan ikinci bir ordu gönderecek ve böylece yeryüzü baştan başa karışacak. ☙ Evet, yeryüzündeki işler işte hep böyle gelip geçer. O kimseye, samimi olarak ve severek boyun eğmez! ☙ Nice nice ordular benim intikamımı almak için silahlanıp zırhlar giyinecek.
Yeryüzü Keyhüsrev yüzünden birbirine girecek, coşup taşacak. ☙ Rüstem'in Rahş'ı yeryüzünü ayaklarının altında çiğneyerek Tûran'da kimseyi sağ bırakmayacak! ☙ Bugünden başlayarak ta kıyamete kadar yeryüzünde, benim intikamımı almak için çekilen gürzlerden ve keskin kılıçlardan başka bir şey görmeyeceksin!" ☙ Bu sözleri söyledikten sonra Siyâvuş yanaklarını Ferngîs'e uzatıp, ☙ onunla vedalaşarak: "Ey iyi eşim! Ben artık gidiyorum.
Bu sözlerimden üzüleyim deme, yüreğini sağlam tut! Padişahlara yaraşan şu hayatı, şu tahtı ve saltanatı artık bırak!" dedi ☙ ve hıçkırıklar içinde, yüreği dertli ve yanakları da sararmış olarak saraydan çıkıp gitti. ☙ Ey felek! Mademki sonunda yok edeceksin, ne diye insanları böyle büyütüp yetiştirirsin? ☙ Ferngîs üzüntüsünden elle-

riyle yanaklarını tırmaladı, saçlarını yoldu, gözlerinden seller gibi yaşlar akıttı. ☙ Siyâvuş'un bu acı sözleri üzerine ağlayıp bağırarak boynuna sarıldı.

Bundan sonra Siyâvuş yüreği kanaya kanaya arapatlarının bulunduğu ahıra gitti. ☙ Oradan, kin ve savaş günlerinde rüzgârdan daha hızlı koşan gece renkli Behzâd'ı alıp dışarıya çıkardı. ☙ Ağlayarak başını göğsüne bastırdı; başlığı ve dizginini başından alarak, ☙ kulağına eğilip: "Uyanık ol ve üzerine hiç kimseyi bindirme. ☙ Benim intikamımı almak için geldiği zaman dizginini yalnız Keyhüsrev'in elleri süslesin.

Artık bu ahırla ilgini kes. Çünkü sen ancak onun kin ve savaş atı olacaksın. ☙ Ancak onun atı olarak yerleri tep ve nallarınla yeryüzünü oğlumun düşmanlarından temizle!" dedi. ☙ Ahırda bulunan öteki atların bağlarını da, kamış biçer gibi keskin kılıcıyla kesip attı. ☙ Sonra da sarayında olsun, hazinesinde olsun, kumaş, altın, inci, mücevher, taç, kılıç, külah ve kemer gibi ne varsa, ☙ sarayla ve gül bahçesiyle birlikte hepsini yakıp dumanlarını havaya savurdu.

SİYÂVUŞ'UN EFRÂSİYÂB'A TUTSAK OLMASI

Talihinin kötü cilvesinden şaşkın bir hale gelen Siyâvuş bu işleri bitirdikten sonra yol hazırlığına başladı. ☙ Ağlamaktan yanakları çiçek gibi kızarmış olarak, uysal bir atın üzerine binip, yanındaki kahramanlarla birlikte İran sınırına doğru yürümeye başladı. ☙ Yarım fersah kadar yol aldıktan sonra Tûran padişahıyla karşılaştı. ☙ Onun önünde de gürz, kılıç ve zırhla kuşatılmış bir ordu gördü. Bunun üzerine zırhını bağladı ☙ ve kendi kendine: Gersîvez'in söylediği doğruymuş. Onun bu işteki haklılığını inkâr etmemek lazım, dedi.

Canından korkmaya başladığı halde bunu gizlemeye çalışıyordu. ☙ Tûran ordusu iyice yaklaşıp da karşısında mevzi alıncaya kadar yerinden kımıldamadı. ☙ Siyâvuş'un olduğu yerde durarak birdenbire savaşa başlamaması, düşmanlarının söyledikleri sözlerin yalan olduğunun meydana çıkmasını ummasındandı. ☙ Önceden birikmiş bir kinleri ve düşmanlıkları olmadığı için iki taraf da birbirine bakıp duruyordu. ☙ Derken Tûranlılar saf bağlayıp kan dökmeye hazırlandılar ve

Artık durulacak zaman olmadığını anladıkları için Siyâvuş'a da hücum etmeye başladılar. ☙ Atlılar Siyâvuş'un korkusuyla oldukları yerde kalmışlardı. ☙ İranlılar bu hali görünce: "Ey yeryüzü padişahı! ☙ Onlar bizi öldürmeye hazırlanırken, bizim böyle boş yere kendimizi helak etmemiz doğru olur mu? ☙ Sen bu işi o kadar kü-

çümseme. Biraz bekle, ama sonra onların da İranlıların şiddetini görmeleri gerek!" dediler.

Fakat Siyâvuş onlara: "Yaptığınız teklif uygun bir teklif değil. Savaşmanın anlamı yok! ۞ Eğer savaşa girişecek olursam, kendi asaletimi lekelemiş ve padişahın karşısına bir hediye yerine düşmanlıkla çıkmış olurum. ۞ Şu dönen felek, suçsuz olmama rağmen, kötülerin elinde canımı alacaksa, ۞ benim göstereceğim yiğitliğin ne faydası olacak? Tanrı'nın iradesine karşı konulabilir mi? ۞ Akıllı bir filozof: Kötü yıldızının uğursuzluğunu gidermek için boşuna uğraşma! demiştir."

Dedikten sonra Efrâsiyâb'a seslendi: "Ey ünlü ve hünerli padişah! ۞ Ne diye tuttun da buralara kadar ordunla geldin? Beni ne diye suçsuz yere öldürteceksin? ۞ Neden iki ülke erlerinin yüreklerini kin ve yerle, zamanı da lanetle dolduracaksın?" ۞ Oradan akılsız Gersîvez atılıp da: "Peki, sen ne diye böyle saçmalıyorsun? ۞ Suçsuz olduğunu anlatmak istiyorsan, ne diye padişahımın yanına böyle zırhlar kuşanmış olarak geliyorsun?

Padişahlar böyle karşılanmaz; hediye olarak bir padişaha zırh ve yay verilmez!" deyince, ۞ Siyâvuş olup bitenin hep onun işi olduğunu, padişahın kızmasına onun sebebiyet verdiğini anladı. ۞ O soysuz ve kötü huylu herifin sözlerini dinledikten sonra: ۞ "Ben doğru yoldan senin sözlerinle ayrıldım. Padişahın bana darıldığını söyleyen sen değil misin? ۞ Binlerce suçsuz insan senin sözlerin yüzünden mahvolup gidecek.

Yaptığın kötülüğün cezasını sen de çekecek, ektiğin tohumun yemişini toplayacaksın!" dedi. ۞ Arkasından da yine padişaha seslenerek: "Ey padişah!" dedi. "Sen yüreğini böyle kızgınlığın ateşiyle doldurma. ۞ Benim gibi bir suçsuzun kanını dökmek, bu kadar günahsız bir insanın üzerine saldırmak oyun değildir... ۞ Şu aklı bozuk Gersîvez'in sözüne uyup Tûran'ı da, İran'ı da, kendini de mahvetme!" ۞ Hilekâr Gersîvez, Siyâvuş'un padişaha bu şekilde hitap etmesine kızdı. Padişaha dönerek:

"Ey padişah! Sana ne oldu böyle? Düşmanın sözüne kulak vermek, onu dinlemek ve onunla konuşmak doğru değildir!" dedi. ۞ Efrâsiyâb, Gersîvez'in bu sözlerini dinledikten sonra ertesi sabah güneş doğarken, ۞ bütün ordusuna keskin kılıçlarını çekerek, bir kıyamet gibi harekete geçmelerini buyurdu. ۞ Siyâvuş kendi kendine verdiği sözü tutarak, kılıcına ve mızrağına hiç elini sürmedi ۞ ve yanındaki arkadaşlarının da bu savaşa girmemeleri için emir verdi.

Fakat kötü düşünceli Efrâsiyâb İran padişahına çok zulüm etti. ۞ Erlerine: "Bunların hepsini hançerleyip, şu savaş alanında kanlarını akıtın!" dedi. ۞ İran ordusu, savaşmakta usta ünlü bin erden ibaretti. ۞ Talihleri tersine döndüğü için hepsi öldürüldü, böylece ömürleri sona erdi. ۞ O zamana kadar Türklerden hiçbiri o savaş yerinde padişaha karşı hiçbir harekette bulunmadı.

Siyâvuş'un talihi tersine dönünce yanındaki bütün kahramanlar öldürüldü. ۞ İşte o zaman hepsi birden Siyâvuş'a karşı harekete geçerek üzerine elli, altmış kadar ok attılar. ۞ Kahramanların savaşı böyle uzayıp gitti ve nihayet Siyâvuş da üzerine atılan oklar ve mızraklarla yaralanarak, kara yağız atından aşağıya düştü. ۞ Kara toprakların üzerine bir sarhoş gibi serilince, Zirih oğlu Gerûy hemen koşup ellerini bağladı. ۞ Ellerini böyle sımsıkı bağladıktan sonra boynuna da lale vurdular.

Bunun üzerine gençliği hiç yaşamamış olan bu delikanlının gözlerinden, erguvan renkli yanaklarının üzerine yaşlar akmaya başladı. ۞ Fakat Efrâsiyâb'ın insan öldürmeye alışmış adamları o genç padişahı sürüye sürüye çekip götürdüler. ۞ Bunların bir yanını da halk sarmıştı. Öylece Siyâvuş'a kadar gittiler. ۞ Tûran padişahı onlara: "Onu yoldan ayırıp bir kenara çekin! ۞ Hiç ot bitmeyen bir yerde kafasını hançerle gövdesinden ayırıp,

Kanını yerlere akıtın. Bunu yapmakta hiç gecikmeyin ve hiçbir şeyden korkmayın!" diye emir verince, ۞ bütün ordu: "Ey padişah, sen onun ne suçunu gördün ki? ۞ Bize söylemediğin hangi suçu var da onun kanıyla böyle ellerini yıkıyorsun? ۞ Fildişi tahtın ve tacın bile ölümüne ağladığı bir genci, sen neden öldürüyorsun? ۞ Saadet zamanında, yemişi zehir olacak olan bir ağacı dikme!" dediler.

Kötü yaradılışlı Gersîvez huyunun kötülüğünden, o adam öldürücülerin dostuydu. ۞ Yüreğinde savaş günlerinden kalma kinle onun öldürülmesini istiyordu. ۞ Pîrân'ın kendinden küçük, çok kutlu bir kardeşi vardı. ۞ Bu hünerli ve aydın canlı kahramanın adı ise Pîlsem'di. ۞ Efrâsiyâb'a: "Dikeceğin bu ağacın yemişi derttir.

Akıl ve düşünceyle hareket eden kimse, pişman olur mu hiç? Kızgın bir adamın ۞ akla uygun olan şu sözünü duymuştum: ۞ Aceleyle kötülük yapmak Ehrimen'e yaraşır; pişmanlık da canın ve tenin zahmetidir. ۞ Padişahı olduğun bir adamın başını kızgınlığa kapılarak kesmek doğru değildir. ۞ Zaman hükmünü verinceye ve sana doğru yolu gösterinceye kadar onu bağlı olarak tut; öldürmek için acele etme.

Aklın rüzgârı bir kere yüreğine essin, ondaki öfkeyi alıp götürsün de, ondan sonra bakar ve kesilecekse kesersin! ۞ Kızgınlık anında hüküm verme. Çünkü böyle işler-

de acele etmek, pişmanlık getirir. ☙ Ey akıllı padişah! Taca layık olan bir başı kesmek yakışık almaz! ☙ Kâvûs'la Rüstem'in intikam almaya kalkışacakları suçsuz bir başı ne diye kesiyorsun? ☙ Çünkü Kâvûs onun babasıdır; Rüstem de onu büyütüp yetiştirendir.

Biz bu çirkin işin cezasını elbette görürüz; sen de sonunda zamanın elinden bunun acısını çekersin! ☙ Bütün dünyayı icabında kana boyayan ve pırıl pırıl parlayan o elmas kılıçları; ☙ İran'ın, çokluğuyla ve şiddetiyle yeryüzünü ezip bitkin bir hale getiren ünlü pehlivanlarını hatırla bir kere... ☙ Sonra bunlar ve savaştan hiç usanmak nedir bilmeyen, yırtıcı aslan Kâvûs'un oğlu Ferîborz; ☙ gözünde hiçbir ordunun değeri olmayan fil gövdeli Rüstem,

Gûderz, Gurgîn, Ferhad ve Tûs fillerin üzerine davulları bağlarlar. ☙ Onun intikamını almak için kılıçlarını kuşanıp da, ovalar mızraklı savaş erleriyle dolunca ☙ karşılarında ne ben dayanabilirim ne de bu ordunun kahramanları... ☙ Bunun için iyisi mi Pîrân'ı çağıralım, o da sabah erkenden kalkıp saraya gelerek öğütlerde bulunsun, padişahımız bir kere de onun söyleyeceklerini dinlesin! ☙ Çok zorda kalmadıkça yeryüzüne kinin yaygısını yaymamalı.

Bu işte acele edilmesi için emir verecek olursan, sonra Tûran harap olup bir çöle döner!" dedi. ☙ Onun bu sözleri üzerine padişah biraz yumuşar gibi olunca, kardeşi yine küstahlaştı ☙ ve padişaha: "Ey akıllı! Bir gencin sözlerine kapılarak anlamsız düşüncelere sapma! ☙ Ovalar İranlıların leşlerini yiyecek kartallarla doludur. İntikam almaktan yana duyacağın korku bile sana yeter! ☙ Siyâvuş savaşmak için bir kere ayağa kalkmasın... Kalktı mıydı, Rûm'dan ve Çin'den o kadar çok asker gelir ki, yeryüzü kılıçlar ve gürzlerle dolar!

Onun sana yaptığı kötülük yetmiyor da, şimdi bir de onun bunun öğütlerini mi dinleyecekmişsin? ☙ Yılanın başını ezmiş ve kuyruğunu da ayağının altına almışken, tutup vücudunu kumaşlarla süslemek istiyorsun. ☙ Ona aman verecek olursan, ben de başımı alır giderim. Artık padişahımın yanında duramam. ☙ Dünyanın gider bir köşesine çekilir, yaşarım. İnşallah, oradaki ömrüm de çok sürmez!" dedi. ☙ Ondan sonra çekine çekine Demûr ve Gerûy da Tûran padişahının yanına gittiler.

Ona: "Sen Siyâvuş'un kanını dökmekten o kadar çekinme; çünkü sonunda huzuru ve rahatı kaçacak olan yine sensin! ☙ Sana yol gösteren Gersîvez'in sözleriyle iş gör ve düşmanını ortadan kaldırmaya hazırlan. ☙ Tuzak kurup düşmanını yakalamışken, ne diye sağ bırakacaksın? Boş yere şerefini ayaklar altına alma! ☙ Onu elinde tutuyorken sağ bırakmamaya bak. Kötü düşünen düşmanların yüreklerini

parçalamak gerekir. ۞ Tuttun bir kere ordusunu mahvettin; böyle yaptıktan sonra o ordunun ilerde sana nasıl davranabileceğini tahmin edersin!

Önceden o seni incitmemiş olsaydı onun suçunu bağışlamak mümkün olurdu. ۞ Ama şimdi uygun olan şey onun ne tutsak ne de serbest olarak yaşamasıdır!" deyince, ۞ padişah da karşılık olarak: "Kendi gözümle onun bir suçunu görmüş değilim! ۞ Fakat yıldızbakıcıların söylediklerine göre, ileride başıma ondan bir felaket gelecektir. ۞ Ancak intikam almak için onun kanını döktüğüm takdirde Tûran ülkesinde savaşın tozları öyle bir yükselecek ki,

Güneş bile görünmez hale gelecek ve en akıllı insanlar bile şaşırıp kalacak. ۞ Tûran'da başıma çökecek olan bu felaketin gelmesi de yakındır. Bu ülkede dert çekmek benim nasibim. ۞ Onu bırakmak öldürmekten kötüdür, ama öldürmek de bana zahmetler ve dertler yükleyecek! ۞ Evet, bu dünyada akıllı olan da, akılsız olan da şu dönen feleğin sırrını anlayamaz," dedi.

FERNGÎS'İN EFRÂSİYÂB'IN YANINA GELEREK AĞLAMASI

Ferngîs, Siyâvuş'un başına gelenleri duyduğu zaman kederinden yanaklarını tırmalayarak beline kanlı bir zünnar bağladı.

Yola yayan çıkıp padişahın yanına geldi ve ay gibi yanaklarını kanlı gözyaşlarıyla boyadı. ۞ Yüreği korku ve heyecanla dolu olduğu halde babasının yanına çıktı. Ağladı, sızladı, başına topraklar saçtı. ۞ Ona: "Ey hünerli padişah! Neden beni bu kadar hor görüyorsun? ۞ Niçin şunun bunun hilelerine kapılarak, yukardan bakınca aşağısını göremiyorsun? ۞ Hiçbir suçu olmayan bir taç sahibinin başını kesmekten vazgeç! Çünkü bu, güneşin ve ayın sahibi olan Tanrı'nın hoşlanacağı bir iş değildir!

Siyâvuş İran'dan ayrıldığı zaman, önce yeryüzünü yaratan Tanrı'ya, sonra da sana güvendi. ۞ Senin için tuttu babasını darıltarak tacını, tahtını ve hazinesini bırakıp ۞ sana sığındı. Şimdi sen ondan ne kötülük gördün de doğru yoldan ayrılıyorsun? ۞ Kendi tacını ve tahtını uzun süre korumak isteyen bir padişah başka taç sahiplerinin de başlarını kesmez! ۞ Benim de hiçbir suçum yok; onun için bana da zulmetme. Zaten bu dünya iğreti, gelip geçicidir.

Kimini tacıyla birlikte kaldırıp kuyuya atarken; çıplak kafalı birini de tutar tahta oturtup başına taç koyar. ۞ Her ikisinin de sonu topraktır; her ikisi de sonunda mezarın karanlık tuzağına düşer! ۞ Kötü düşünceli Gersîvez gibi bir adamın sözlerine

kapılarak, bu dünyada kendini kötü adlı edeceksin! ☙ Sen o zalim Arap Dahhâk'ın sonunda neler çektiğini ☙ ve büyük padişah Menûçehr'den Selm ile Tûr'un başına neler geldiğini duymadın mı?

Padişah Kâvûs henüz sağdır ve tahtının üzerinde oturmaktadır. Destan, intikam alıcı Rüstem, ☙ gürzünün korkusu savaş günlerinde aslanların ve kaplanların derilerini çatlatan Geşvâd oğlu Gûderz, ☙ Behrâm, pehlivanların indirdikleri gürzden korkusu olmayan Şâverân oğlu Zenge, ☙ intikam gününde, okunun şiddetiyle yerleri titreten Gûderz oğlu Gîv ☙ gibi pehlivanlar da henüz sağdır.

Siyâvuş'un matemini tutmak için sular bile kabarır, gökler de Efrâsiyâb'a lanet okur. ☙ Bunu böyle yapmakla sen kendi nefsine zulmetmiş oluyorsun. Sonra benim bu sözlerimi çok hatırlarsın. ☙ Senin yaptığın bu iş, bir avlakta yabaneşeklerini öldürmek veya ceylanları ürkütmek değil, ☙ bir padişahı çekip tahtından aşağı almak olduğu için, ay ve güneş sana lanet edeceklerdir! ☙ Tûran ülkesini böyle boşu boşuna mahvetme ki, Tanrı bu yaptığına seni pişman edip de, sonra bu öğütlerimi sana hatırlatmasın!" dedi.

Ferngîs bu sözleri söyledikten sonra dönüp Siyâvuş'un yüzüne baktı; duyduğu ıstırapla yanaklarını parçalayarak feryatlar kopardı: ☙ "Ey cesur padişah! Ey ulu pehlivan! Ey aslan! Ey kahraman! ☙ Sen İran'ı, yerini yurdunu bırakarak, gelip padişaha sığındığın halde ☙ şimdi ellerini bağlamış, böyle yerlerde sürükleyip götürüyorlar... Senin o tacına, büyük padişahlardan kalmış o tahtına ☙ ve padişahın sana verdiği o sözlere ne oldu? Padişah sana bu sözleri verirken güneş, ay ve Zühal bile titriyordu.

Padişah Kâvûs ve onun gibi büyük padişahlar nerede şimdi? Gelip de seni bu halinle bir görsünler! ☙ Ya Gîv, Tûs, Rüstem, Ferâmurz, Destan ve diğer kahramanlara ne oldu? ☙ Bu kötülüğün haberi İran'a erişince orası altüst olacak, saadet ve barış devri sona erecektir. ☙ Sana bunu yapan Gersîvez'dir. Ona da, Demûr'a da, Gerûy'a da lanet olsun! ☙ Sana kötülük yapmak için el uzatanların başları kopsun yerlere yuvarlansın!

Tanrı bu felaketi sana kolay göstersin; düşmanlarını senden korkacak bir hale getirsin! ☙ Şu gözlerim keşke kör olaydı da, senin böyle yollarda sürüklendiğini görmeseydim. ☙ Kucağımın senin gibi bir güneşten boşalmasına babamın sebep olacağını nerden bilirdim ki?" dedi. ☙ Kızının bu sözlerini duyunca dünya padişahın gözlerine zindan kesildi. ☙ Ona: "Haydi, kalk, git buradan! Sen bu iş için benim neler düşündüğümü nereden biliyorsun? Haydi, durma artık burada!" diye bağırdı.

Tûran padişahının yüreği ona duyduğu kızgınlıkla ateş kesildi. Artık akıl gözlerini yummuştu. ۞ Onun büyük sarayında Ferngîs'in bilmediği bir yer vardı. ۞ Padişah emredince, saray hizmetçileri, baygın bir halde olan Ferngîs'i tutup sürükleye sürükleye götürerek, ۞ o karanlık yere attılar ve kapıyı üzerine kapadılar.

SİYÂVUŞ'UN GERÛY'UN ELİYLE ÖLDÜRÜLMESİ

Gersîvez, Gerûy'a bir bakınca zalim Gerûy da döndü,
Siyâvuş'un yanına geldi ve işte o zaman mertlik ve utanma denilen şeyler ortadan kayboldu. ۞ Hemen elini atıp padişahlar padişahının sakalını yakaladı. ۞ Bu ne büyük hayâsızlıktı! Padişahı sakalından hakaretle çekip yere yuvarladı. ۞ Bunun üzerine Siyâvuş yüzünü Tanrı'sına çevirerek: "Ey dünyalardan, göklerden yüce Tanrı! ۞ Benden sonra benim tohumumdan, bütün insanlar arasında güneş gibi parıldayacak bir dal yetiştir de,
Şu düşmanlarımdan intikamımı alsın ve yeryüzünde benim âdetlerimi yeniden diriltsin! ۞ Hünerler ve mertlikler göstererek bütün dünyayı canlandırıp ayaklandırsın!" diye yalvardı. ۞ O böyle yalvarırken, Pîlsem de gözleri kanla ve yüreği de dertle dolu olarak arkasında duruyordu. ۞ Siyâvuş: "Allahaısmarladık! Dünya bir atkı, sen de onun ebedi çözgüsü ol! ۞ Pîrân'a selamlarımı götür ve dünyanın tersine döndüğünü söyle!
Pîrân'dan bunu ummazdım. Onun öğütleri rüzgârsa, ben de bir söğüt ağacı gibiydim. ۞ O bana belki yüz bin defa: Zırhını giy ve atına bin! ۞ Talihinin tersine döndüğü gün ben senin dostun ve otlama zamanında da senin otlağınım! demişti. ۞ İşte bugün şu Gersîvez'in önünde, böyle yerde düşkün bir halde bulunuyorum ۞ ve yanımda da halime acıyacak hiçbir dostum ve yardımcım yok!" dedi.
Bundan sonra Siyâvuş'u şehrin ve ordunun arasından sürükleyerek, elleri ve ayakları bağlı, ovaya götürdüler. ۞ Zirih oğlu Gerûy, Siyâvuş'un kanını dökmek için Gersîvez'in elindeki su renkli hançeri aldı. ۞ Saçlarından tutarak Siyâvuş'u ovadaki ok nişangâhının bulunduğu yere kadar sürükledi. ۞ Aslanları bile tutan Gersîvez ile Siyâvuş talim gününde burada ok atmışlardı. ۞ Nişangâhın yanına gelince, o kötü huylu Zirih oğlu Gerûy, hiç çekinmeden ve utanmadan, azgın bir fili andıran Siyâvuş'u yere doğru itti ve
Önüne bir leğen koyarak, koyunlara yaptıkları gibi, boynunu çevirdi. ۞ Arkasından da Siyâvuş'un gümüş bir serviye benzeyen vücudundan başını ayırınca, leğenin içi-

ne kanlar akmaya başladı. ۞ Padişahın güneş gibi başı, serviye benzeyen vücudundan ayrılır ayrılmaz uykuya varıverdi. ۞ Fakat bu ne uykudur ki, aradan bunca zaman geçtiği halde, hâlâ ne uyandı ne de kımıldandı! ۞ Bundan sonra Zirih oğlu Gerûy leğeni emredilen yere götürüp dökünce,

Leğendeki kanların döküldüğü yerde hemen bir ot bitti. ۞ Şimdi sana o otun adını söyleyeyim: Ona kardeş kanı derler. ۞ Bu ot biter bitmez arkasından da, kara tozlarla karışık öyle bir rüzgâr çıktı ki, ayla güneş bile örtüldü. ۞ Göz gözü görmez olmuş, herkes Gerûy'a lanet okumaya başlamıştı. ۞ Zaten padişahlığın tahtı öyle bir servi boyludan boş kaldıktan sonra, dünyada artık güneş de kalmasa olurdu, servi de!

Ben sağa da gitsem, sola da gitsem, ne yana gidersem gideyim, şu dünyanın ucunu bucağını bulamıyorum. ۞ Bakıyorsun biri hep kötülük yapıyor, buna karşılık iyilik görüyor; yeryüzü kölesiymiş gibi ona boyun eğiyor; talihi de hep kendisine yâr... ۞ Diğer yanda ise bir başkası, iyilik yapmaktan hiç geri durmadığı halde, karşılık olarak felaketten başka bir şey göremiyor! ۞ Onun için tutup da şu dünyayla o kadar çok ilgilenme, ona gönlünü kaptırma! ۞ Çünkü o gelip geçicidir ve işlerinde hiçbir düzen yoktur. Bu her zaman böyleydi, bundan sonra da yine böyle olacaktır!

Devam edip gitmediğine göre, ha sevinmişsin ha üzülmüşsün... hepsi bir! ۞ Bu olaydan sonra Siyâvuş'un sarayından bir feryattır koptu; Gersîvez'in yüzünden, bütün dünya birbirine girdi. ۞ Siyâvuş'un bütün adamları saçlarını yoldu. Ferngîs de uzun bir kemende benzeyen saçlarını ۞ yolarak, onlardan bir kuşak yapıp beline bağladı ve tırnaklarıyla o erguvan gibi yanaklarını tırmaladı. ۞ Bağıra çağıra yeniden Efrâsiyâb'ın canına lanetler okudu. Gözlerinden yaşlar döktü.

Saraydaki kadınlar da kement gibi saçlarını çözüp açtılar. Yüzlerini tırmalayarak ıstırap içinde kıvrandılar. ۞ Efrâsiyâb, Ferngîs'in yeniden bağırıp çağırmaya ve lanetler okumaya başladığını duyunca, ۞ o kötü Gersîvez'e: "Git, kapalı bulunduğu yerden onu gizlice çıkart da ۞ saçlarından sürükleye sürükleye götür, sarayın bekçilerine ve cellatlarına teslim et ۞ ve onlara, onun başını saçlarından tutarak, üzerindeki elbiseleri yırtmalarını söyle!

Onu o kadar dövsünler ki, kinin tohumu olan o karnındaki çocuk şu Tûran topraklarında yere düşsün! ۞ Çünkü Siyâvuş'un kökünden bir ağacın değil, bir dalın, hatta bir yaprağın bile çıkmasını; ondan bir tahtın ve tacın kalmasını istemem!" diye buyurunca, ۞ huzurunda bulunan bütün büyükler de Efrâsiyâb'a lanet ettiler. ۞

Çünkü hiçbirisi bir padişahın, bir vezirin veya bir ordu komutanının böyle bir emir verdiğini duymamıştı. ۞ Bu buyruğu duyunca Pîlsem yüreği yaralar ve yanakları kanlı gözyaşlarıyla dolu olarak

Lehhâk ve Ferşîdverd'in yanlarına gelerek, Efrâsiyâb'ın bu sözlerini onlara anlattı: ۞ "Cehennem bile Efrâsiyâb'ın tahtından hayırlıdır. Artık bu ülkede ne rahat kaldı, ne uyku ne de huzur... ۞ Haydi, hemen kalkın da Pîrân'ın yanına gidelim ve hiç olmazsa şu geriye kalan tutsakların canlarını kurtarmaya çalışalım!" dedi. ۞ Bunun üzerine üç değerli at seçerek eyerlediler ve öyle hızla gittiler ki, yer onların atlarının ayakları altında sanki büküldü kaldı. ۞ Nihayet yanakları kan ve canları da sıkıntı içinde Pîrân'ın yanına vararak,

Talihin yaptığı kötülükleri birer birer anlattılar. ۞ Siyâvuş için ağlaya ağlaya: "Ey padişahlığın tahtına yaraşan! Fildişi taht bir daha senin gibisini göremez!" dediler. ۞ Bundan sonra yalnız Lehhâk söze başlayarak: "Aman, hiç durmadan yola çık; çünkü felakete yeni bir felaket daha eklenecek. ۞ Efrâsiyâb o nazik vücudu titreye titreye Ferngîs'i tahtından aşağıya attı. ۞ Bu yetmiyormuş gibi, onu bir de, padişahın insan öldürmeye alışmış olan adamlarına teslim ettiler!" dedi.

PÎRÂN'IN FERNGÎS'İ KURTARMASI

Pîrân bu haberleri alınca heyecan içinde kendisini sarayından dışarıya dar attı. ۞ Ahırdan, binici taşımaya alışmış on genç at getirterek, ۞ Rûyîn ve Ferşîd ile birlikte hemen yola çıkıp tozu dumana kattı. ۞ İki gün iki gece yol aldıktan sonra Efrâsiyâb'ın sarayına yaklaştı. O zalim padişahın kapısı göründüğü sıralarda, ۞ cellatların Ferngîs'i baygın bir halde ve sürüye sürüye götürdüklerine tanık oldu.

Cellatlardan her birinin elinde birer kılıç vardı. Sarayın içinde kıyametler kopuyor, ۞ herkesin yüreği dertle ve gözleri de kanlı yaşlarla dolup dolup boşalıyor ve Efrâsiyâb'a lanetler yağıyordu. ۞ Sarayda kadın, erkek, herkes birbirine: "Eğer Efrâsiyâb Ferngîs'i de ikiye ۞ böldürecek olursa artık onu hiç kimse padişah olarak tanımaz!" diyordu. ۞ İşte tam bu sırada Pîrân bir rüzgâr gibi gelip yetişti. Akılları başlarında olup da onu görenler çok sevindiler.

Ferngîs'in asil gözleri de Pîrân'ı görünce öyle ağladı ki, yaştan yanakları görünmez oldu. ۞ Pîrân'a: "Bu felaketi ne diye başıma getirdin? Ne diye diri diri beni ateşe attın?" diye bağırdı. ۞ Bunun üzerine Pîrân kendisini atından aşağı atarak üstündeki

pehlivan elbisesini parçaladı. ۞ Bundan sonra padişahın adamlarına bu emrin yerine getirilmesinde acele edilmemesini buyurarak, ۞ yüreği dert ve gözleri de yaş içinde koşup Efrâsiyâb'ın yanına geldi:

"Ey padişah! Sen çok yaşa ve kötü eller de senden ırak olsun! ۞ Ey güzel huylu! Bu uğursuzluk sana nereden geldi yapıştı da, seni şu kara günlerde yaşatıyor? ۞ Pis dev senin yüreğini nasıl çekti de, Tanrı'dan utanmayı oradan silip götürüverdi? ۞ Siyâvuş'u suçsuz yere öldürdüğün, şerefini ayak altına aldığın ۞ İran'da duyulunca, bu barış ve saadet günleri sona ererek her taraf altüst olacak!

Kim bilir İran'dan ne kadar çok pehlivan, kin alıcı ordularla gelecek! ۞ Demek, dünya kötü ellerin kötülüğünden kurtulmuş ve Tanrı'nın doğru yolu görünmüşken, ۞ hilekâr bir dev cehennemden çıkıp gelerek Tûran padişahının yüreğini eline aldı! ۞ Seni bu kötülüklere sürükleyen o Ehrimen kim ise ona lanet olsun! ۞ Sen kıyamet gününde bu yaptıklarına pişman olacak ve cehennemin ateşinde yanıp eriyeceksin!

Bu kötü düşünceleri sana kim verdi ve Tanrı'nın bu hususta dileği nedir? Anlayamadım. ۞ Siyâvuş'un işini bitirdikten sonra bu sefer de kendi kızına musallat olmuşsun; kendi soyuna da zarar vermeye başladın! ۞ Çıldırmış gibi yerinden fırlayarak kendine böyle kötü bir gün hazırladın. ۞ Halbuki Ferngîs'in senden ne iyi bir şans, ne taht, ne taç ne de padişahlık istediği var... ۞ Karnında bir çocuk taşıyan kızına yaptığın bu zulümle kendini âleme rüsva etme!

Sonra o sağ oldukça sana lanet eder. Öldükten sonra da yerin cehennem olur. ۞ Eğer padişah beni sevindirmek istiyorsa, onu benim köşküme göndersin. ۞ Ondan doğacak çocuğun seni rahatsız edeceğinden korkuyorsan, ۞ anasından doğuncaya kadar bekleyiver. Doğunca alır sana getiririm; sen de o zaman istediğini yaparsın!" dedi. ۞ Padişah karşılık olarak: "Pekâlâ, nasıl istersen öyle olsun. Artık onun kanını dökmekten vazgeçtim!" dedi.

Komutan Pîrân bu karşılığa çok sevinerek, yüreği kötü düşüncelerden kurtuldu. ۞ Hemen koşup saraya gitti ve bekçilere paralar dağıtarak ۞ Ferngîs'i oradan alıp, bir kılına bile zarar gelmeden Hoten şehrine götürdü. Onların gelişine şehir ve saray halkı çok sevindi. ۞ Pîrân köşküne varınca Gulşehr'e: "Dünyaya bir padişah getirinceye kadar bu güzel yüzlü kadını bir yerde saklamalı. Ondan sonrasını ben düşünürüm. ۞ Sen ona şimdilik bir hizmetçi gibi hizmet et de, bakalım şu felek daha ne oyunlar oynayacak?" dedi.

Böylelikle aradan bir süre daha geçtikten sonra Ferngîs'in karnındaki çocuk büyüdü, yükü ağırlaştı.

KEYHÜSREV'İN DOĞMASI

Kapkaranlık bir geceydi. Ay gizlenmiş, bütün kurtlar ve kuşlar uykuya varmışlardı. ☙ Komutan Pîrân işte böyle bir gecede, rüyasında güneşten daha parlak bir ışık gördü. ☙ Siyâvuş bu ışığın aydınlığında tahtına oturmuş, elinde bir kılıç tutuyor ve yüksek sesle: "Oturacak zaman değil! ☙ Böyle tatlı tatlı uyumaktan vazgeç de uyan ve dünyanın akıbetini bir düşün!

Yeni bir gün doğuyor, yeni bir bayram görünüyor. Çünkü bu gece padişah Keyhüsrev dünyaya geliyor!" diye bağırıyordu. ☙ Komutan Pîrân bunu görüp de tatlı uykusundan sıçrayarak uyanınca, güneş yüzlü Gulşehr de uyandı. ☙ Pîrân ona: "Kalk da hemen o akıllı Ferngîs'in yanına koş! ☙ Rüyamda Siyâvuş'u güneşten ve aydan daha parlak bir halde gördüm. ☙ Bana: Daha ne zamana kadar uyuyacaksın? Kalk da hemen yeryüzü padişahı Keyhüsrev'in doğum şenliğine katıl! dedi," diyerek, gördüğü rüyayı anlattı.

Bunun üzerine Gulşehr hemen koşarak o ay yüzlü Ferngîs'in yanına gidince, orada henüz doğmuş olan Keyhüsrev'i gördü ☙ ve hemen geriye dönüp geldi. Bu haberin yayılması üzerine, köşkün içi sevinç sesleriyle doldu. ☙ Gulşehr komutan Pîrân'ın yanına gelince: "Keyhüsrev doğmuş... Ferngîs'in yanında, sanki aya güneş eş olmuş gibi duruyor! ☙ Bir kere yanına git de, yeryüzünü yaratan Tanrı'nın iradesindeki büyüklüğün bir eserini gör! ☙ Öyle bir çocuk ancak taç, zırh, gürz kullanmak ve düşman ülkelerini yakıp yıkarak yağma etmek için yaratılmış olabilir" dedi.

Bunun üzerine komutan Pîrân hemen kalkarak, gelecek zamanların padişahı olan o Keyhüsrev'in yanına gitti. ☙ Onun yeni doğmuş değil de, bir yaşındaki bir çocuğunkiler gibi gelişmiş olan kollarını ve omuzlarını görünce, Tanrı'ya binlerce kere şükretti. ☙ Siyâvuş'un üzüntüsüyle gözleri yaşararak Efrâsiyâb'a lanetler etti. ☙ Orada bulunan büyüklere: "Bu uğurda Tanrı'nın canımı alacağını, ☙ Efrâsiyâb'ın beni timsahların ağzına atacağını da bilsem, onun elini bu çocuğa dokundurmam!" dedi.

Sabah olup da güneş kılıcını parlattığı ve gecenin karabulutları çekilip uykuya vardıkları zaman, ☙ Pîrân korku ve ümit içinde koşarak padişah Efrâsiyâb'ın yanına gitti. ☙ Huzurunda bulunanların dağılıp gitmelerini bekledikten sonra onun süslü tahtına yaklaştı ve: ☙ "Ey güneş gibi olan büyük kişi! Ey yeryüzü padişahı! Ey uyanık yürekli ve büyücülükte usta olan! ☙ Dün gece bir kulun daha dünyaya geldi. Bu öyle bir çocuktur ki, sanki ona aklı ve zekâyı ay vermiştir!

Güzellikte bu dünyada eşi yoktur. Beşiğin içindeki sanki bir ay parçasıdır, başka bir şey değil. ۞ Tûr yeniden dünyaya gelseydi, onun yüzünü görmek için can atardı. ۞ Sarayda onun kadar güzel bir resim bile yoktur. Padişahın büyüklüğü bu çocukla tazelenmiş oldu. ۞ Onun güzelliğini, yüzünü, ellerini ve ayaklarını görenler, pehlivan Ferîdun'un yeniden dünyaya geldiğini sanırlar. ۞ Artık sen o kötü düşüncelerini yüreğinden silerek tacını parlat ve gönlünü yücelt!" dedi.

Bu sözlerle, yeryüzünü yaratan Tanrı onun yüreğinden zulüm ve kin duygularını uzaklaştırdı. ۞ Siyâvuş'u öldürdüğü için canında bir acı duydu ve yüreğinden bir ah çekti... ۞ Siyâvuş'tan aldığı intikamdan, yaptığı o kötü işten pişman oldu. ۞ Pîrân'a: "Biliyorum, başıma çok felaketler gelecek. Ben bunu herkesten duydum. ۞ Tecrübeli bir kimseden öyle duyduğumu hatırlıyorum ki, dünya savaşlarla dolacak.

O bana: Tûr'un ve Keykubâd'ın soylarından asil bir padişah doğacak. ۞ Bütün dünya onu sevecek, İran ve Tûran ona boyun eğecek. ۞ Şimdi olan oldu bir kere. Dediklerinin hepsi de çıktı. Olanlar için gam çekmek boştur. ۞ Sen onu halkın içinde bırakma; dağlara, çobanların yanına gönder. ۞ Ancak o, kendisini çobanlara niçin teslim ettiğimi, benim kim olduğumu bilmesin.

Kimseden aslını öğrenemeyerek, şimdiye kadar olup bitenleri anlayamasın!" ۞ dedikten sonra sözlerine devam ederek ona bütün bildiklerini söyledi. Bu eskimiş dünyayı yeni sandı. ۞ Ey insanoğlu! Sen şu feleğe ne yapabilirsin ki? O senin tuzağına düşmez; sen ona hâkim olamazsın. ۞ O sana bir yandan kötülük eder, ama bir yandan da iyiliği öğretir! ۞ Aldığı karşılık üzerine pehlivan Pîrân sevinç içinde ve yüreği saadet düşünceleriyle dolu olarak dönüp sarayına geldi.

Yeryüzünü yaratan Tanrı'ya şükürler ederek, o yeni padişahı övdü. ۞ Evine gelinceye kadar bu fidanın kökünü nasıl kurutmak gerektiğini düşündü.

PÎRÂN'IN KEYHÜSREV'İ ÇOBANLARA TESLİM ETMESİ

Pîrân nihayet Kalu dağının çobanlarını yanına çağırtarak, yeni doğan şehzadeyle ilgili olarak onlarla konuştu. ۞ Yüreği ve gözü gibi sevdiği o çocuğu, herkesçe övülen bu pehlivanı onlara teslim ederek: ۞ "Buna" dedi, "kendi canınız gibi bakacak; yerden de, havadan da ona bir zarar gelmemesine dikkat edeceksiniz!

Sakın canını sıkmayın. Sizin gözlerinizi ve yüreklerinizi bile istese, çıkarıp ona vereceksiniz!" ۞ Çobanlar hep birden: "Fermanından asla çıkmayacak ve bütün buyruk-

larını yerine getireceğiz!" deyince, ۞ Pîrân da onlara pek çok şey bağışladı. Keyhüsrev'in yanı sıra bir de dadı gönderdi. ۞ O taç sahibi şehzadeye eşlik edecek olanlar, ellerini, parmaklarını, gözlerini ve başlarını örterek onu dağa götürdüler. ۞ Pîrân bu sırrı hiç kimseye açmadı. Aradan bir süre geçip de

O yüce pehlivan şehzade yedi yaşına girdiği zaman gösterdiği bütün hünerler, yaradılışına ve soyuna layıktı. ۞ İşte bu sıralarda, eline bir değnek geçirmiş, bağırsaktan yaptığı bir kirişi o değneğin iki ucuna takarak düğümlemiş; ۞ sonra tüysüz ve temrensiz bir ok yaparak ovaya gidip avlanmaya başlamıştı. ۞ On yaşına girince daha kuvvetlendi. Yılan ve kurt avına gitti. ۞ Ondan sonra da aslan ve kaplan avladı. Onun yırtıcı hayvanlarla savaşma silahı da yine yay yapmak üzere büktüğü o değnekti.

Bunun üzerinden de bir zaman geçtikten sonra artık kendisini büyüten çobanı dinlememeye başladı. ۞ Bunun için çoban dağlardan ve ovalardan geçerek, gelip Pîrân'a şikâyette bulundu: ۞ "Sana" dedi, "o yüce pehlivandan şikâyete geldim. ۞ O ilk zamanlar aslan ve kaplan avıyla uğraşmıyor, sadece ceylan avlıyordu. ۞ Fakat zaman geçtikçe o hale geldi ki, onun için azgın aslanları avlamak ceylan avlamak kadar kolay bir iş oldu.

Doğrusu, bu çocuğun başına bir felaket gelmesinden korkuyorum. Sonra bunun için beni sorumlu tutup zincire vurmayın!" ۞ Pîrân bu sözleri duyunca gülmeye başladı ve kendi kendine: İnsanın bilgisi de, hüneri de, soyu da gizli kalamaz! diyerek, ۞ hemen hızlı giden bir ata binip, o güneşe benzeyen şehzadenin bulunduğu yere gitti. ۞ Yanına gelmesi için de ona haber gönderdi. Pîrân daha uzaktayken onun ne kadar boylu boslu olduğunu fark etti. ۞ Şehzade rüzgâr gibi hızla Pîrân'ın yanına girince, tuttu elini öptü.

Şehzadenin yüzü ve güzelliği karşısında, Pîrân'ın da yanakları gözyaşlarıyla ıslandı ve yüreği sevgiyle doldu. ۞ Hemen onu kucaklayarak uzun bir süre bağrına bastı ve temiz Tanrı'ya şükürler etti. ۞ Bunun üzerine Keyhüsrev Pîrân'a: "Ey temiz dinli pehlivan! Tûran ülkesi seninle aydınlansın! ۞ Seni bilenler ve görenler sana şefkatli bir adam gözüyle bakarlar ve başka bir ad veremezler! ۞ Çünkü sen bir çobanın oğlunu bile böyle hiç çekinmeden kucağına alıp sevebiliyorsun..." dedi.

Bu sözleri duyan Pîrân'ın yüreği sızladı, yanakları ateş gibi kızardı. ۞ Ona: "Ey büyük adamların yadigârı! Ey övülmeye layık olan, fakat hakkından yoksun edilen pehlivan! ۞ Senin soyunda çoban diye bir şey yoktur. Soyun sopun hakkında sana

söyleyeceklerim var" dedi. ۞ Sonra o genç için bir at istedi ve padişahlara mahsus bir elbise hazırlattı. ۞ Yüreğinde Siyâvuş'un acısıyla, onu da yanına alarak köşküne döndü.

Onu sevginin kucağında büyütüp yetiştirdi. Böylelikle kendisini pek mesut hissediyordu. ۞ Fakat bir yandan çocuğun sevgisi, bir yandan da Efrâsiyâb'ın korkusuyla, ne yemek yiyor, ne uyku uyuyor ne de rahat edebiliyordu. ۞ Böylelikle bir süre daha geçince nihayet Pîrân bu çocuğa karşı Efrâsiyâb'ın yüreğinde bir sevgi uyandırmaya muvaffak oldu.

PÎRÂN'IN KEYHÜSREV'İ EFRÂSİYÂB'IN YANINA GÖTÜRMESİ

Efrâsiyâb karanlık bir gecede ve herkes uyku ve istirahatteyken, bir adam göndererek ۞ Pîrân pehlivanı yanına çağırttı. Pîrân gelip kendisiyle konuşmaya başlayınca, Efrâsiyâb kendisine geçmişteki olaylardan söz açarak:

"Yüreğimin" dedi, "ne kötü düşüncelerden boşaldığı ne de üzüntüden kurtulduğu var! ۞ Siyâvuş'un tohumundan doğan bu çocuk benim aydın günlerimi kararttı. ۞ Ferîdun'un soyundan gelen bir çocuğu bir çoban nasıl büyütüp yetiştirir? Sağlam bir akıl bunu uygun görebilir mi? ۞ Eğer onun yüzünden benim başıma bir felaket gelmesi mukadderse, Tanrı'nın buyruğu böyle demektir. Ondan nasıl çekinilebilir? ۞ Eğer geçmişi hatırlamaz, ne olduğunu bilmezse o da bahtiyar olur biz de...

Yok, eğer onda da kötü huylar ve hareketler belirecek olursa, babası gibi onun da başını keseriz, olur biter!" dedi. ۞ Pîrân bu sözlere karşılık olarak: "Ey padişah! Bu işlerde hiç kimse sana akıl öğretemez! ۞ Küçük bir çocuk baygın bir insana benzer. Olup biteni nereden bilecek? ۞ Dağlarda bir çobanın büyütüp yetiştirdiği çocuk bir hayvandan farksızdır. ۞ Onun kafasında böyle şeyleri düşünecek kadar akıl olur mu?

Daha dün gece onu büyüten çobandan işittiğime göre: Bu çocuk peri kadar güzel olmakla beraber, akıldan ve düşünceden tamamıyla yoksunmuş! ۞ Yüzü ve boyu bosu çok güzelmiş, ama kafasında padişahlık tacını taşıyacak zerre kadar akıl yokmuş! ۞ Sen bu cihetten ne kork ne de üzül! Çok akıllı bir filozof şu sözü ne kadar güzel söylemiştir: ۞ Bir öğreticinin önemi babadan da ileridir. Annenin çocuk üzerindeki etkisi ise daha büyüktür. ۞ Eğer padişah ferman buyuracak olursa, o övülmeye layık olan genci ben hemen şimdi buraya getiririm.

Ancak sen padişahlar gibi yemin ederek, kesin bir söz verip beni sevindirmelisin. ☙ Ferîdun bir gerçeği ortaya koyacağı zaman tacına, tahtına, külahına, ☙ taç sahibi Tûr'a, dünyanın sahibi Tanrı'ya, ☙ taç ve kuvvet sahibi Niyâzâdşem'e, Merih'e, Zühal'e ve güneşin yaratıcısı adaletli Tanrı'ya ant içerdi!" dedi. ☙ Efrâsiyâb bu sözleri dinledikten sonra savaş erliğini bir yana bırakarak,

Aydın gündüzün ve lacivert gecenin üzerine, padişahlara yaraşan bir şekilde yemin etti: ☙ "Yeryüzünü, gökleri, bütün hayvanları ve canı yaratan Tanrı'nın üzerine ant içiyorum ki, ☙ bu çocuğa hiçbir kötülük yapmayacağım, ona ufak bir şiddet bile göstermeyeceğim!" dedi. ☙ Bunun üzerine Pîrân yeri öperek: "Ey adaletten ayrılmayan padişah! ☙ Aklın sana hep iyilik için kılavuzluk etsin; yer de, gök de ayağının tozu olsun!" deyip,

Erguvan renkli yüreği sevinçle dolu olarak koşup hemen Keyhüsrev'in yanına gitti. ☙ Ona: "Şimdi bütün aklını kafandan atıp kendini aptal gibi göstereceksin! Efrâsiyâb savaştan söz açınca sen düğünden bahsedeceksin. ☙ Huzuruna girdiğin zaman onu hiç tanımıyormuş gibi davran ve bir deli gibi abuk sabuk konuş! ☙ Akılla ilgini tamamıyla kes ki, belki bu sayede başına bir felaket gelmesinden kurtulursun" dedi. ☙ Sonra Keyhüsrev'in başına bir padişah tacı koyup, beline yine bir padişah kemeri bağladı.

Keyhüsrev hızlı giden bir de at getirterek binip ☙ Efrâsiyâb'ın sarayına gitti. Onu görenler sevinçlerinden gözyaşları döküyor ve: ☙ "Yol verin! Başına padişahlık tacı koymaya aday, yeni yetme bir kahraman geliyor!" diye bağırıyorlardı. ☙ Keyhüsrev huzura girince, Pîrân onu Efrâsiyâb'a takdim etti. ☙ Keyhüsrev yanına yaklaştığı zaman utancından Efrâsiyâb'ın gözleri yaşardı.

Keyhüsrev'in hayatından ümidini kesen Pîrân'ın yüreği ise bir söğüt yaprağı gibi titriyordu. ☙ Efrâsiyâb Keyhüsrev'i görünce şaşırdı ve cefayı bir yana bırakarak vefalı oldu. ☙ Onun padişahlara yaraşan o boyunu bosunu, kollarını, pençelerini, yürüyüşünü ve yüceliğini pek beğendi. ☙ Bir süre ona baktıktan sonra yüzü gülmeye başladı. Zaman o çocuğa karşı yüreğinde bir sevgi uyandırmıştı. ☙ Ona: "Ey genç çoban! Gece ve gündüz için neler biliyorsun?

Anlat bakalım... Koyunlarla neler yapıyorsun? Dağlarda koyunlarla keçileri nasıl sayıyorsun?" diye sorunca, ☙ Keyhüsrev: "Av yok! Benim yayım, okum ve kirişim yok ki," dedi. ☙ Efrâsiyâb bu sefer de onu büyüten çobandan ve zamanın iyiliğinden, kötülüğünden söz açtı. ☙ Keyhüsrev: "Bir yerde kaplan görününce, pençesi

kuvvetli bir kahramanın da yüreği korkudan parçalanır!" dedi. ☙ Efrâsiyâb üçüncü defa olarak İran'ı, bulunduğu şehri, anasını ve babasını sordu.

Keyhüsrev ise: "Yırtıcı bir aslan bir savaş köpeğini altına almaz ki," diye karşılık verdi. ☙ Efrâsiyâb sorularına devam ederek: "Sen buradan İran'a, o cesur padişahların yanına gider misin?" dedi. ☙ Keyhüsrev: "Evet, evvelki gece, dağlarda, ovalardayken yanımdan bir atlı geçti!" diye karşılık verince ☙ Efrâsiyâb gülmeye başladı. Yüzü güller gibi açılarak, tatlılıkla ☙ Keyhüsrev'e: "Sen kâtiplik öğrenmek, düşmanlarından intikam almak istemez misin?" diye sordu.

Keyhüsrev: "Sütte yağ kalmadı... Ben o çobanı ovadan kovacağım!" dedi. ☙ Onun bu abuk sabuk sözlerine Efrâsiyâb yeniden gülmeye başladı ve Pîrân'a dönerek: ☙ "Bunun yüreği yerinde değil. Ben başı soruyorum, o ayaktan bahsediyor! ☙ Bundan insana ne iyilik gelir ne de kötülük! Böyle akılsız bir adam kin de güdemez! ☙ Sen kalk git de, aklı başında bir adamla bunu anasına teslim ettir.

Onu pehlivan Siyâvuş'un bulunduğu yere gönder, ama kötü öğüt vericileri yanına sokturma! ☙ Ona at, hazine, para, cariye, ne lazımsa ver!" diye buyurdu. ☙ Pîrân, Keyhüsrev'i Efrâsiyâb'ın yanından bir an evvel çıkarmak için acele etti ☙ ve sevinç içinde ağır ağır köşküne döndü. Çünkü kötü bakan düşmanların gözlerini kapamaya muvaffak olmuştu. ☙ Kendi kendine: Tanrı'nın yardımıyla yeni yetişen bir ağaç yemiş verdi! dedi.

Eski hazinelerinin kapısını açarak bir padişaha gerekli olan eşyayı hazırlattı. ☙ Kumaş, altın, inci, mücevher, at, silah, külah, kemer, ☙ taht, para dolu keseler, halılar gibi şeylerin ☙ hepsini getirtip Keyhüsrev'in önüne koydurdu ve ona dualar etti. ☙ Sonra da onu annesiyle birlikte, iyilik isteyen Siyâvuş'un yaptırdığı şehre gönderdi.

Onlar da sevinç içinde, yeniden bir dikenlik haline gelen o şehre doğru yola çıktılar. ☙ Keyhüsrev ile Ferngîs oraya varınca onları görmek isteyen halk her yandan koşuştu. ☙ Karşılama için yollara çıkan bütün halk, ☙ kökünden sökülmüş o kutlu ağaçtan böyle bir dal sürdü diye yerleri öperek Tanrı'ya şükretti ve: ☙ "Yeryüzü padişahından kem gözler ırak olsun ve Siyâvuş'un ruhu nur içinde kalsın!" şeklinde dualar ettiler.

Keyhüsrev'in ayağının uğuru sayesinde şehrin bütün çalıları şimşire, otları da alabildiğine boy veren serviye döndü. ☙ Bütün hayvanlar da sevindiler; yürekleri Siyâvuş'un anısıyla doldu. ☙ Siyâvuş'un kanını içmiş olan topraktan, boyu bulutlara değen öyle bir fidan yetişti ki, ☙ şimdi bile yapraklarında Siyâvuş'un yüzünün aksi

görülür, onun sevgisinin kokusu gelir. ☙ Bu fidan aralık ayında, bahardaymış gibi açılıp yeşillenmişti. O, Siyâvuş'un yasını tutanların tapınağı gibidir. Gelip onun gölgesinde dua ederler.

Evet, felek işte böyledir! Meme emen çocuğu annesinin kucağından aldığı gibi; ☙ insanı, tam dünyaya bütün yüreğiyle sarıldığı bir zamanda birdenbire kaldırıp yerle bir eder. ☙ Bu dünyaya karşı koymaya gelmez. Onun sizden sakladığı daha nice nice felaketleri vardır. ☙ Onun için hayattan zevk almaya bakın. Dünya denilen bu bahçede kederin gülünü koklamaya yanaşmayın! ☙ Başında tacı olan bir padişah veya pabucu ayağını sıkan bir fakir de olsan, yine bu dünyada kalıcı değilsindir.

Bu dünya senin için bir zevk ve sevinç yeri değil diye üzülme! Nasıl olsa sonunda yerin daracık bir tabuttur! ☙ Serveti kazanıp da saklamak ne oluyormuş? Otur da kazandığını ye! Yeryüzünü yaratan Tanrı'nın hazinesinden ümidini kesme! ☙ Şu dünyadan ne kadar nasip alırsan kârdır. Çünkü o kimseye devamlı olarak sevgi göstermez; ☙ bir bakarsın birinin başını gökteki aya çıkarır, bir bakarsın kuyunun dibine kadar indirir... ☙ Şu yüce feleğin hali işte böyledir; insanların bazen birisi üstün gelir bazen de ötekisi...

Buraya kadar Siyâvuş'tan nasıl intikam alındığını yazdım. Şimdi bunu bırakıp, Keyhüsrev'in Tûran'dan İran'a nasıl getirildiğinden, ☙ savaştan, intikam almaktan, Rüstem'den ve orduların hazırlanmasından söz açacağım...

FİRDEVSÎ'NİN İHTİYARLIKTAN ŞİKÂYETİ

Altmış yaşın tepesine yaklaşan bir insana artık şarap verme! Çünkü o ömründen geçen bunca yılın şarabıyla zaten sarhoştur. ☙ Geçen şu kadar yıl elime, dizgin yerine dayanacak bir değnek verdi. Mal, mülk darmadağın oldu ve eski durum değişti. ☙ Dağın tepesinde duran gözcü sayısız bir düşman ordusunun gelmekte olduğunu görünce,

Onların mızrakları kirpiklerine değinceye kadar beklerse artık atının dizginini çevirip de kaçamaz. ☙ Altmışa varmama iki yıl var. Hızlı koşan iki atlıya benzeyen bu yıllar da gelip eriştikleri zaman, altmışlık olmanın kötülüğü beni sımsıkı bağlayacaktır. ☙ Bu yaşa gelmiş yetişkin bir şair ise artık söylemekten de, dinlemekten de bıkmıştır. Onca, bülbülün sesiyle aslanın böğürmesi arasında hiçbir fark kalmamıştır. ☙ Ben elli sekiz yaşın kadehini doldurup içmiş adamım. Onun için aklıma artık tabut-

tan ve mezarlıktan başka bir şey gelmiyor. ۞ Yazık oldu, o güzel otuz yaşın gülüne ve miskine! Yazık oldu, kullandığım Fars dilinin o keskin kılıcına! Hepsi gelip geçti.
Artık sülün yabangüllerinin çevresinde dolaşmıyor... Nârven gülü ve servi dalı arıyor! ۞ Şimdi Tanrı'dan, şu değerli ve eski İran tarihini bitirecek, kendimden sonra yeryüzünde bir eser bırakabilecek kadar ömür istiyorum, fazlasını istemem. ۞ Ta ki sözden anlayan herkes beni hayırla ansın! ۞ Öteki dünyada ise Zülfikâr ve minber sahibi olan Ali'nin şefaatini dilerim. ۞ Ben ehlibeytin kuluyum ve vasi olan Ali'nin ayağının toprağına başımı koymuşum!
Şimdi sen yine dihkânın sözlerine dön de bak, hikâyeler anlatan o adam daha neler söylüyor!

KÂVÛS'UN SİYÂVUŞ'UN BAŞINA GELENLERİ HABER ALMASI

Padişah Kâvûs'a Siyâvuş'un ölüm haberini şöylece bildirdiler: "Siyâvuş'un ömrü sona erdi. ۞ Tûran padişahı bir kuş gibi kafasını koparıp gövdesinden ayırdı. ۞ O suçsuz şehzade için dağlardaki hayvanlar bile yas tuttu. ۞ Bülbüller servi dallarında, keklikler ve sülünler de gül ağaçlarının altında hep onun için inliyor.
Tûran ülkesi baştan başa üzüntü içindedir. Bağlardaki nar ağaçlarının yaprakları onun derdiyle sararmıştır. ۞ Gerûy onun önüne bir leğen koydu. Sonra da koyunlar gibi o şehzadenin başını kıvırıp ۞ kestiler. Ne onu kurtaran oldu ne de şefaat eden!" ۞ Bu haberi alınca Kâvûs'un üzerinde taç bulunan başı yerlere eğildi; ۞ kederinden elbiselerini yırtıp, yüzünü yara bere içinde bıraktı. Kendini yüce tahtından aşağı attı.
Bütün İranlılar kalkıp yas içinde yollara düştü. Tüm atlılar yas tutmaya hazırlandı. ۞ Gözleri kanlı yaşlar içinde ve yanakları sapsarı kesilmiş olarak, hepsi birden "Siyâvuş!" diye feryat ettiler ۞ Tûs, Gûderz, Gîv, Şâpur, Ferhad, aslan Behrâm ۞ elbiselerini hep mavi ve kara renklere boyadılar ve külah yerine başlarına toprak koydular.

RÜSTEM'İN KÂVÛS'UN YANINA GELMESİ

Bundan sonra Nîmrûz'da da, yeryüzünü aydınlatan komutan Siyâvuş'un öldürüldüğünü;
Bu yüzden İran şehirlerinde ve bütün dünyada kıyametin koptuğu; ۞ Kâvûs'un tacının üzerine topraklar saçarak, üzüntüsünden üzerindeki padişahlara yaraşan elbi-

sesini paramparça ettiği ve Türklerin Siyâvuş'un başını kesip, onu düşküncesine yere yuvarladıkları haberi yayıldı. Bunları işiten Tehemten'in aklı başından gitti; Zâbilistan'ın her yanı feryatlarla doldu. Zâl tırnaklarıyla yanaklarını yara bere içinde bıraktı. Tacının ve bütün vücudunun üzerine topraklar saçtı.

Tam bir hafta keder içinde yas tuttuktan sonra sekizinci gün boruların sesleri yükseldi. Keşmir ve Kâbil'den birçok er gelip, fil gövdeli pehlivanın kapısında toplandı. Bunun üzerine pehlivan kalktı. Gözleri kanlı yaşlar ve yüreği kin ve intikam duyguları içinde, Kâvûs'un sarayına gitmek üzere yola çıktı. İran ülkesine yaklaşınca üzüntüsünden elbiselerini yırttı ve: "O karacanlı Türkten bunun intikamını almadan

Üzerimden savaş silahlarını çıkarmayacağım ve yüzümde birikecek tozları da yıkamayacağım! Düşmanların kafalarını kesip de o padişahın intikamını almadıkça onun yasını tutmaktan vazgeçmeyeceğim! Külahım tulgam, kadehim kılıcım ve kolumda taşıdığım kement de ağım olsun!" diye adaletli Tanrı'nın adına yemin etti. Padişah Kâvûs'un tahtına yaklaştığı sıralarda başından ayağına kadar topraklar içindeydi. Kâvûs'a: "Ey padişah! Bütün kötü huylarını tutup yeryüzüne yaydığın içindir ki, attığın tohumlar yeşerip yemişlerini veriyor!

Senin Sûdâbe'ye olan âşkın ve yaradılışındaki kötü huyların, başındaki padişahlık tacını da aldı! Azgın bir denizin dalgaları üzerine düştüğünü artık kendin de açıkça görebiliyorsun! Senin gibi zalim bir padişahın huyu ve düşünceleri yüzünden İran daha çok zarar görür. Bir milletin padişahı bir kadının emri altına girmektense kefenin içine girsin daha iyi; çünkü Siyâvuş bir kadının sözleri yüzünden mahvoldu. Dünyada en iyi kadın anasından doğmayandır!

Padişahlar arasında, Siyâvuş kadar akıllı, soylu ve neşeli bir padişah daha gelmiş değildir. Yazık onun o boyuna bosuna, padişahlar için süs olan o yüzüne ve yanaklarına yazık! Yazık onun başına, kollarına ve bütün uzuvlarına! O göğsüne, o ellerine ve gürzüne yazık! Yazık atının eyerine, kemendine ve ayaklarının izlerine! Yazık o ünlü padişaha! Dünya bir daha onun gibisini göremez!

O tahtına oturduğu zamanlar bir bahar, meclislerde padişahların başlarına taç, savaşlarda bir aslan, bir sırtlan, bir kaplandı! Kimse onun gibi keskin pençeli bir pehlivan daha görmüş değildir! Ömrüm oldukça yüreğim de, beynim de Siyâvuş'un intikamıyla dolu olacaktır! Ağlaya ağlaya onun için savaşacak ve bütün dünyayı yüreğim gibi yakacağım!" dedi.

RÜSTEM'İN SÛDÂBE'Yİ ÖLDÜRÜP SAVAŞ İÇİN HAZIRLANMASI

Rüstem böyle söylerken Kâvûs onun yüzüne baktı. Onun Siyâvuş'a olan sevgisini ve kanlı gözyaşlarını gördü.

Fakat utandığı için hiç karşılık vermedi. Gözlerinden sıcak yaşlar döktü. ۞ Sonra Rüstem oradan ayrılarak Sûdâbe'nin köşküne gitti. ۞ Onu saçlarından tutarak harem dairesinden çekip çıkardı ve büyüklüğün tahtından aşağı alıp kanlar içinde yerlerde sürükledi. ۞ Nihayet daha yoldayken dayanamayarak hançeriyle onu ikiye böldü. Bunu gören padişah Kâvûs korkudan tahtının üstünde titredi. ۞ Sonra Rüstem gözleri kanlı yaşlarla dolu, yüzü sapsarı, keder ve yas içinde kalkıp ordugâha geldi.

Orada bir hafta daha bekleyip yas tuttu. Kederinden ve hırsından mütemadiyen ağlayıp duruyordu. ۞ Bütün İran halkı yas tuttu. Yürekleri dertle dolu olduğu halde Rüstem'in yanına gittiler. ۞ Rüstem sekizinci gün davulları çaldırdı. Bunun üzerine Gûderz, Tûs, ۞ Şîdûş, Ferhad, Gurgîn, Gîv, Rehhâm, Şâpur, Horrâd, ۞ Kâvûs'un oğlu Feríborz, aslan Behrâm ve cesur ejder Gorâze gibi pehlivanlar kalkıp yanına geldi.

Rüstem onlara dedi ki: "Ben yüreğimi de, canımı da, tenimi de bu intikamı almaya bağladım. ۞ Çünkü dünyada, padişahlık kemerini binici Siyâvuş gibi beline bağlayan ünlü bir pehlivan daha yoktur! ۞ Bu küçük görülecek bir iş değil. Bunu küçümsemeyin! ۞ Yüreklerinizden korkuyu atarak, kanla yeryüzünü Ceyhun'a döndüreceksiniz! ۞ Tanrı'ya yemin ederim ki, ömrüm oldukça yüreğim Siyâvuş'un derdiyle dolu kalacaktır!

Derdimi hafifletmek için, o melun Gerûy'un onun kanını döktüğü topraklara yüzümü, gözümü süreceğim! ۞ İki elim iple bağlı olarak ve boynumda da laleyle, ۞ koyun gibi yerlere düşkünce atılmış da olsam, ۞ yine gürzümle ve keskin kılıcımla dünyada kıyametler koparacağım! ۞ Bundan böyle gözlerim savaş alanının tozundan başka bir şey görmesin, içki ve eğlence bana haram olsun!"

Rüstem'in bu sözlerini duyunca bütün pehlivanlar ۞ birdenbire heyecana gelerek kükrediler. Bütün İran halkı sanki birbirine girmişti! ۞ İran topraklarından öyle acı acı sesler yükseldi ki, bu sesleri duyan yeryüzünün bir ejderha yuvası olduğunu sanırdı. ۞ Rüstem filinin üzerinden elindeki çekici kadehe vurarak savaş ilan etti. Bunun üzerine erleri intikam kılıçlarını kınlarından çıkardılar. ۞ Tunç boruların ve davulların sesleri havaya yükselince,

Bütün yeryüzü Efrâsiyâb'a duyulan kin duygularıyla doldu; sulan kaynayan kabarmış bir denize döndü. ☙ Erlerin çokluğundan yeryüzünde adım atacak yer kalmadı; mızrakların çokluğundan da gökler kayboldu. ☙ Yıldızlar savaş olacağını bildiren bir duruma girdiler. Yer ve zaman yeryüzünden kötülüğü kaldırmaya koyuldu. ☙ İran pehlivanları kemerlerini kuşanarak, ordunun önüne Kâve'nin yıldızını taşıyan bayrağı çektiler. ☙ Nârven ormanlarında İran'dan yüz bin kahraman toplandı.

FERÂMURZ'UN SİPENCÂB PADİŞAHINI ÖLDÜRMESİ

Rüstem'in genç bir komutan olan oğlu Ferâmurz ordunun önünden gidiyordu. ☙ Böylece Tûran'a yaklaştılar. Bu sırada gözcülerden biri onları gördü. ☙ O zaman Sipencâb padişahı olan Verâzâd pehlivanlar arasında eşsiz bir inci gibiydi. ☙ Kulağına boruların ve Hint çıngıraklarının sesleri erişince, ☙ davulları çaldırıp savaş hazırlığı yapılmasını emretti; ordusunu ovaya ve oradan da kan denizine çekip götürdü.

Bu, savaştan anlayan ve iyi kılıç kullanan otuz bin kişiden toplanmış, pek büyük bir orduydu. ☙ Verâzâd hemen ordusunun merkezinden harekete geçerek, olanca şiddetiyle Ferâmurz'un karşısına çıktı. ☙ Ona: "Sen kimsin ve buraya niçin geldin? ☙ Sen buraya padişahın mı, yoksa ordu pehlivanının mı emriyle geldin? ☙ Senin Efrâsiyâb'dan, büyüklüğünden, taç ve tahtından haberin yok mu?

Burada öleceğine göre, bana adını söylesen fena olmaz. ☙ Adını söyle ki, canın karanlık vücudundan adsız olarak çıkmasın!" deyince, ☙ Ferâmurz da: "Ey talihsiz pehlivan! Ben Rüstem'in oğlu, o pehlivanlık ağacının yemişiyim! ☙ Babam öyle bir pehlivandır ki, ellerinde filler bile kıvrım kıvrım kıvranır. O bir kere kızdı mıydı, filler onun elinde bir ceset haline gelirler! ☙ Senin gibi dev soyundan gelmiş, kötü yaradılışlı bir mahlukla böyle ileri geri konuşmama ne lüzum var?

Fil gövdeli pehlivan orduyla zaten arkadan geliyor. Bu dünyada senden alınacak intikam için o yeter! ☙ O Siyâvuş'un intikamını almak için, beline kemerini kuşanmış, kükreyen bir aslan gibi hazırdır! ☙ Bu değersiz ülkeyi yok edecek ve onun kaldırdığı tozlara rüzgâr bile dokunamayacaktır!" diye karşılık verdi. ☙ Verâzâd bu sözleri dinledikten sonra, onunla böyle ileri geri konuşmayı lüzumsuz bularak ☙ ordusuna, yaylarını kurup savaşa hazır olmaları için emir verdi.

Ordular başlarında demirden tulgalarla saf bağladılar. ☙ Her yandan erlerin naraları yükseliyor; davulların sesleriyle kulaklar sağırlaşıyordu. ☙ Ferâmurz da davul ve

boru seslerini duyunca harekete geçti ☙ ve kolunda yayı, belinde kemeriyle azgın bir fil gibi ortaya çıkarak ☙ bir saldırışta bin pehlivanı yere serdi. Böylelikle savaşın durumunu değiştirmiş oldu.

Bundan sonra elindeki mızrakla koşup Verâzâd'ın yolunu kesti. ☙ Türk komutanının bayrağını gördüğü gibi, ordusunun ortasından bir aslan gibi fırlayarak, ☙ kara yağız atını oynatıp mızrağını eline aldı. ☙ Verâzâd'ın kemerine mızrağını indirince, üstündeki kaftanı ve bağlarını kopardı. ☙ Onu atının eyeri üzerinde bir sivrisinek gibi yakalayıp yere vurdu ve

Kendisi de atından inerek, Siyâvuş'a rahmetler okuduktan sonra, ☙ hançeriyle o ünlü pehlivanın kafasını kesip gömleğini kana buladı: ☙ "İşte" dedi, "kin denilen şey böyledir: bir tohum gibi saçılır ve günün birinde de böyle yeşerir!" ☙ Arkasından da bütün o ülkeyi ateşe verip dumanını göklere savurdular. ☙ Sonra babasına bir mektup yazarak Verâzâd'ın başına gelenleri anlattı:

"Ben Verâzâd'la savaşarak onu atından aşağıya aldıktan sonra, ☙ Siyâvuş'un intikamını almak için kafasını kestim ve ülkesini de ateşe verdim!" dedi.

SORHA'NIN RÜSTEM'E KARŞI SAVAŞ HAZIRLIĞI YAPMASI

Karşı yandan bir haberci gelerek Tûran komutanının yanına çıktı ve: ☙ "Fil gövdeli Rüstem intikam almaya geliyor! İran'ın bütün büyükleri bir araya gelmiş... ☙ Verâzâd'ın kafası kesildi; Tûran ülkesi altüst oldu.

Orduyu tamamıyla bozguna uğratarak her yeri ateşe verdiler!" diye söyledi. ☙ Efrâsiyâb bunlara üzüldü. Vaktiyle ☙ akıllı adamlardan, yıldızbakıcılardan ve mûbedlerden duymuş olduğu sözleri hatırladı. ☙ Memleketin büyüklerini toplayarak onlara paralar dağıttı, eski hazineleri açıp önlerine döktü. ☙ Verdiği emir üzerine çobanlan ovalardaki bütün at sürülerini alıp getirdiler.

Gürzlerin, zırhların, kılıçların, okların, yayların, ☙ altınların, mücevherlerin, taçların ve altın kemerlerin bulunduğu hazinenin ☙ anahtarını vezirden ve hazineciden alarak bütün paraları ortaya saçtı. ☙ Ordu baştan başa hazırlanınca, erlere hediyeler dağıtıldı. ☙ Sonra tunçtan yapılmış davullarla Hint çıngırakları çalındı. Atlılar savaşa yöneldiler.

Padişah Geng'den hareket ederek, dar yollardan geçe geçe ordusunu ovaya çıkardı. ☙ Pehlivanlardan Sorha'yı çağırtıp uzun uzadıya Rüstem'den bahsettikten sonra: ☙

"Kılıç kullanan ünlü kahramanlardan otuz bin kişi al da savaşa hazırlan! ۞ Sipencâb tarafına doğru, durup dinlenmeyi hatırından bile geçirmeyerek, rüzgâr gibi git! ۞ Ferâmurz ordusuyla orada bulunuyor. Bana onun başını kesip göndermelisin.

Kendini Zâl oğlunun kötülüğünden koru. Çünkü savaşta sana ancak o eş olabilir. ۞ Fakat yine de kaplanın savaştığı bir yerde köpeğe yer bulunmaz... ۞ Sen benim oğlumsun ve benim iyiliğimi istersin. Aynı zamanda ordunun da desteğisin! ۞ Önden gideceğin için dikkat et gafil avlanma. Orduyu Rüstem'den sen koruyacaksın," dedi. ۞ Bundan sonra Sorha babasının yanından ayrılarak, bayrağı ve orduyu ovaya doğru çekip götürdü.

Hatırına savaştan başka bir şey getirmeksizin, rüzgâr gibi Sipencâb tarafına gitti. ۞ Gözcü, gelen ordunun kaldırdığı tozları görür görmez koşup Ferâmurz'a haber verdi. ۞ Bu yanda İran ordusundan davul sesleri yükseliyor, yeryüzü kalkan tozlarla abanoz rengini alıyordu. ۞ Atlıların naralarıyla atların kişnemeleri, güneşin ve Zühre'nin bulunduğu gökleri de aşıyordu. ۞ Kılıçlar parlıyor, mızraklar kanla sulanıyordu.

Sanki yerden buharlar yükseliyor ve ondan da savaş ateşleri çıkıyordu... ۞ Küme küme yığılan insan kafalarından, yeryüzünde baştan başa dağlar peyda olmuştu. ۞ Sorha savaşın bu duruma geldiği sırada komutan Ferâmurz'un mızrağını gördü ۞ ve görür görmez dizginini koyuvererek, o cins atını koşturdu; elinde mızrağıyla onun üzerine yürüdü. ۞ Onu görünce Ferâmurz da ordunun ortasından fırlayarak mızrağıyla, intikam arayan Sorha'nın karşısına dikildi.

Ferâmurz da, Âzergoşesp gibi öyle bir mızrak salladı ki, onu atının üzerinden kaptığı gibi kendi atının beline kadar indiriverdi. ۞ Bunu gören, diğer kahramanlar ise Ferâmurz'un üzerine yüklenerek mızrağını parçaladılar. ۞ Tûranlıların büyükleri de yürekleri kinle dolu olarak koşup geldiler. ۞ Sorha başa çıkamayacağını anlayınca savaştan ayrılmak istedi. ۞ Fakat Ferâmurz elindeki Hint kılıcıyla sarhoş bir fil gibi saldırdı.

Öteki Tûran atlıları da devler gibi bağrışarak Sorha'yı takip ettiler. ۞ Bir aralık Ferâmurz, Sorha'yı pek yakınında gördü. Bunun üzerine bir kaplan gibi elini atarak ۞ onu kemerinden yakalayıp, atının üzerinden kaldırdığı gibi birdenbire yere vuruverdi. ۞ Sonra önüne katıp yaya olarak, savaş alanından ordugâha getirdi. ۞ Bu sırada Tehemten'in bayrağı da göründü. Fillerin bağırmaları ve erlerin sesleri işitildi.

Ferâmurz savaştan zaferle dönüp, toz bulutu gibi hızla babasının yanına gitti. ۞

Rüstem Sorha'yı elleri bağlı, Verâzâd'ı da parça parça edilmiş bir halde buldu. ۞ Ovalar düşman ölüleriyle dolmuş, geri kalanlar da savaştan sersemlemişti. ۞ Bunun üzerine bütün ordu, o genç ve ünlü pehlivana aferin dedi. ۞ Ona Tehemten de aferin dedi ve Tanrı'ya bu işlerden ötürü şükretmiş olmak için fakirlere paralar dağıttı.

Bundan sonra da söze başlayarak: "İnsanlar arasında yükselmek isteyen bir kimse ۞ cesaretli, akıllı ve soylu olmalı! Bilgiyi dost ve yol gösterici edinmeli... ۞ Bu dört erdeme sahip olduktan sonra o yiğitliğiyle bütün yeryüzünü ayakları altına alıverir! ۞ Ateşten bekleyeceğin şey ancak yakmaktır; o önüne çıkan her şeyi yakar. ۞ Ferâmurz her ne kadar cesursa da, kendisini henüz gösterememiştir. Çeliğin içinde ateş bulunduğu,

Sert taşlarla çarpışınca meydana çıkar; içindeki bu sır ancak o zaman anlaşılır!" dedi. ۞ Sonra da dönüp Sorha'ya baktı: Boyu yeşillikte yetişmiş bir servi, ۞ göğsü bir aslan göğsü, yanakları bahar, yüzüne dökülen kara saçları ise miskten yapılmış bir süs gibiydi. ۞ Rüstem adamlarına, yanlarına bir hançerle bir leğen alarak onu ovaya götürmelerini; ۞ ellerini iple bağlayarak, bir koyun gibi yere atmalarını buyurdu.

Onların Siyâvuş'a yaptıkları gibi, başını keserek kartallara yem yapmalarını söyledi. ۞ Bunu duyunca komutan Tûs, Sorha'nın kanını dökmeye hazırlandı. ۞ Fakat Sorha: "Ne diye tutup da beni suçsuz yere öldüreceksin? ۞ Siyâvuş benim akranım ve arkadaşımdı. Yüreğim her zaman onun üzüntüsü ve yasıyla doludur. ۞ Ben gece ve gündüz, gözlerim yaşlarla dolu olarak,

O padişahın başını kesenlere, hançeri boğazına koyup leğeni önüne tutanlara lanet ediyorum!" dedi. ۞ Bu sözleri duyunca Tûs pek yüce, fakat talihsiz olan o pehlivana acıyarak, ۞ Rüstem'in yanına gelip, Efrâsiyâb oğlu Sorha'nın söylediklerini anlattı. ۞ Rüstem: "Mademki Siyâvuş'un babası, oğlunun ölümüyle, yüreği yaralı ve yaslıdır; ۞ Efrâsiyâb'ın yüreği ve canı da dertle, yasla ve gözleri de yaşla dolsun!

Bu kadar kötü bir babanın tohumundan gelen bu çocuğun rahat durmasına, bize kötülük etmek için ileride hileler düşünmemesine imkân var mı? ۞ Onlar Siyâvuş'u yerlere atarak ellerini, göğsünü ve ayaklarını kana boğdular. ۞ İran padişahının, övülmeye layık olan o Kâvûs'un başına ve canına yemin ederim ki, ۞ bu dünyada kaldıkça, padişah olsun, köle olsun, Türklerden ۞ kimseyi canlı bırakmayacağım! Bu milletten kimi elime geçirirsem hemen kafasını keseceğim!" dedi ve

O aslan Zâvâre'ye bir işaret edip, dökülmesi kesin olarak gereken o kanı akıtmasını bildirdi. ۞ Bunun üzerine Zevâre hemen leğeni, hançeri hazırlayarak, o genç Sor-

ha'yı adamlarına teslim etti. ☙ Onlar da Sorha'yı yakaladıkları gibi kafasını hançerle kesiverdiler. Sorha'nın biraz inledikten sonra işi sona erdi. ☙ Ey dünya! Besleyip durduğun şu insanlardan, şu yüreği yaralı yaratıklardan ne istersin? ☙ Rüstem onun kafasını gövdesinden ayırttıktan sonra darağacına astırarak, ayaklarını onun üzerinden aşağı doğru sallandırdı.

Sonra vücudunu hançerle paramparça edip gömdürerek üzerine intikamın toprağını saçtırdı.

OĞLUNUN İNTİKAMINI ALMAK İÇİN EFRÂSİYÂB'IN HAZIRLIK YAPMASI

Tûran ordusunun erleri, vücutları kan ve başları da toz toprak içinde savaş alanından dönüp gelince: ☙ "O ünlü pehlivan öldürüldü! Onun gibi bir devlet birdenbire sönüverdi. ☙ Rüstem onun kafasını keserek, kanlar içindeki vücudunu baş aşağı edip darağacına astırdı. ☙ Siyâvuş'un yasıyla yürekleri yaralı olan İran ahalisi intikama hazırdır!" dediler.

Efrâsiyâb'ın bu haberler üzerine başından tacı yuvarlandı. Saçlarını yoldu, gözlerinden yaşlar döktü. ☙ Üzerindeki padişahlara yaraşan elbiselerini parçaladı. Ağlaya sızlaya başına topraklar saçtı. ☙ Bir yandan da feryat ederek: "Ey benim akıllı, cesur, ünlü, kahraman ve padişah oğlum! ☙ Yazık, o senin aya benzeyen erguvan renkli yanaklarına! Yazık, padişahlara yaraşan o boyuna bosuna! ☙ Artık senin babana, atının eyerinden ve savaş alanlarından başka duracak yer kalmamıştır!"

Dedikten sonra ordusuna dönerek: "Artık bize ne uyku var ne de rahat... ☙ Zırhlarınızı giyin! Bundan böyle intikamın gözünü aydın edeceksiniz!" dedi. ☙ Padişahın sarayının kapısından davul sesleri yükselince, erler de zırhlarını giydiler. ☙ Bir filin üzerinde oturan padişah tunç boruyu çalınca, Nil ırmağını andıran bir ordu yeryüzünü kaplayıverdi. ☙ Filin üzerine savaş davulunu da yüklediği zaman dünya altüst oldu; gökler yerlere kapandı.

Sonra Rüstem savaş erlerine dönüp: "Bir savaş eri, her iki taraftan da davul sesleri yükselince artık durmak nedir bilmez! ☙ O zaman biz de yüreklerimizi kinle doldurarak, düşmanların vücutlarını harbilerimize hedef yapalım!" dedi. ☙ Sonra boruların ve davullarla Hint çıngıraklarının çalınmasını buyurdu. ☙ Bunun üzerine bir kıyamettir koptu; boruların ve davulların sesleri havaya yükseldi. ☙ Yeryüzü atlıların atlarının nallarıyla kabardı; ordunun naraları bulutlara kadar çıktı.

Erlerin ayaklarından tozların kalkmaya başladığı sırada bir adam, intikam almak için bahane arayan Rüstem'in yanına gelerek: ۞ "Komutan Efrâsiyâb yanındaki orduyla denizde yürüyen bir gemi gibi geliyor! ۞ Kin almaya ve savaşmaya hazırlanarak pençelerini keskinleştirmiş," dedi. ۞ Fil gövdeli pehlivana Tûran komutanının gelmekte olduğu haberi erişir erişmez, ۞ bütün erler ayaklanarak Kâve'nin bayrağını alıp yola düştüler.

Gök kahramanların çelik kılıçlarının parıltısıyla masmavi kesildi. ۞ Her iki yandan da sesler yükseldi ve bütün dünya savaş erleriyle doldu. ۞ Yerden kalkan tozlarla güneş ve ay tutulmuş, yıldızları da timsahlar yutmuş sanılırdı. ۞ Tûran komutanı bütün savaş hazırlığını bitirdi. Erler gürzlerini ve harbilerini ellerine aldılar. ۞ Bârmân savaşmak için kükreyip duran Türklerden seçtiği büyük bir kuvvetle sola geçti.

Kılıç eri Gührem sağda, padişah da ortada duruyordu. ۞ Derken, öte yandan da Rüstem ordusuyla göründü. İran kahramanlarının kaldırdığı tozlardan yeryüzü görünmez olmuştu. ۞ Rüstem önünde Ferâmurz, arkasında da Zevâre olarak ortada yer aldı. ۞ Geşvâd'ın oğlu Gûderz ve Hecîr yanındaki bütün soylu pehlivanlarla birlikte solda; ۞ Gîv ile Tûs da davullar, borular ve yanlarındaki uyanık yürekli atlılarla birlikte sağdaydılar.

Rüstem kinle dolu yüreğini kabartarak bütün silahlarını kuşandı. ۞ Yeryüzü atların nallarıyla misk rengini aldı; gökyüzü de mızraklarla bir kaplan sırtına benzedi. ۞ Sanki hava demirden bir dağdı; bu dağın tepesi de tulgalar ve zırhlarla dolmuştu. ۞ Bayrak direğinin ucuyla menekşe renkli kılıçların parıltıları bulutları geçiyordu.

RÜSTEM'İN PÎLSEM'İ ÖLDÜRMESİ

Pîlsem yüreği kinle dolu, sert bir ifadeyle ordunun ortasına gelerek,

Tûran ordusunun padişahına: "Ey akıllı ve soylu padişah! ۞ Benden at, zırh, tulga esirgemeyecek olursan, ben bugün Rüstem'le savaşarak onun adını utanılır bir hale sokacağım! ۞ Onun başını, atını, gürzünü ve dünyalar bağışlayan kılıcını alıp sana getireceğim!" deyince ۞ Efrâsiyâb pek memnun oldu. O kadar ki, sevincinden mızrağının ucu güneşin üstüne yükseldi. ۞ Ona: "Ey ünlü aslan!" dedi. "Sakın o fil gövdeli seni alt etmesin!

Eğer fil gövdeli Rüstem'i pençenin içine alacak olursan, bütün dünyayı tahakküm altında yaşamaktan kurtarırsın! ۞ Tûran'da taht, mühür, külah ve kılıç sahibi sen-

den büyük kimse olmaz! ☙ Böyle bir zafer kazanarak başımı göklere yükseltirsen sana kızımı, hatta tacımı bile veririm. ☙ İran ve Tûran'ın üçte ikisiyle, bütün mücevherlerim, hazinelerim ve ülkelerim de senin olsun!" dedi. ☙ Bunları duyunca Pîrân çok üzüldü. Hemen muzaffer talihli padişahın yanına giderek:

"Bu genç ve güçlü delikanlı kendi nefsiyle savaşmak, kendisini öldürmek istiyor! ☙ Rüstem'le savaşacak olursa kendi başını yerlere yuvarlamış ☙ ve bütün ününü kaybetmiş olur! Bu delikanlı başına gelecekleri göremiyor. ☙ Bundan başka, bu iş sonunda padişahımız için de kusurlu olur. Çünkü ordunun tinsel gücü sarsılır. ☙ Biliyorsun ki, büyük kardeşler küçük kardeşlere karşı şefkatli olurlar!" dedi.

Bunun üzerine Pîlsem ona karşılık vererek: "Hayır, ben o pehlivandan yüz çevirecek adam değilim! ☙ Senin talihine yemin ederim ki, onunla savaşacak olursam, seni utandıracak bir harekette bulunmam. ☙ Ben senin önünde, o dört ünlü pehlivanı yenmedim mi? ☙ Oysaki şimdiki gücüm o zamankinden fazladır. Bu dileğimi yerine getirmemek uygunsuz bir iş olur. ☙ Tutup da, kötü yıldızların çevresinde dolaşma. Bu iş, tam benim harcımdır!" dedi.

Padişah bu sözlerini dinledikten sonra ona bir savaş atı, ☙ bir kılıç, ağır bir gürz, zırhlı bir gömlek, tulga ve bir at zırhı verdi. ☙ Böylece Pîlsem savaşa hazırlandı ve bir aslan gibi bağıra çağıra düşmanın üzerine yürüdü. ☙ İranlılara: "Savaş günlerinde bir ejderha kesildiği söylenen o Rüstem neredeymiş? ☙ Söyleyin ona da karşıma çıksın. Ben şu pençelerimi onun için biledim!" dedi.

Bu sözleri duyunca Gîv birdenbire köpürüverdi. Hemen elini atıp belinden kılıcını çekti. ☙ Rüstem ona tek bir Türk için savaşa girişip de adını kötülememesini söylediyse de, ☙ Gûderz'in oğlu Gîv dinlemedi ve Pîlsem'le savaşmaya başladı. ☙ Fakat Pîlsem, Gîv'e öyle bir mızrak indirdi ki, korkudan Gîv'in ayakları üzengilerden fırlayıverdi. ☙ Gîv'in başına geleni gören Ferâmurz hemen onun yardımına koşarak,

Kılıcını çekip Pîlsem'in mızrağına vurunca onu bir kamış gibi ikiye böldü. ☙ Kılıcıyla tulgasına da vurduysa da, bu sefer kılıcı parçalandı. ☙ Bunun üzerine o iki pehlivan savaş alanında, Pîlsem'le azgın aslanlar gibi boğuşmaya başladı. ☙ Rüstem ordusunun merkezinden, o iki değerli pehlivanın ☙ aslan gibi bir kahramana nasıl saldırdığını ve tozları bulutlara kadar nasıl yükselttiklerini seyrediyordu.

İçinden: Türklerin arasında Pîlsem kadar kuvvetli bir pehlivan daha yoktur, dedi. ☙ Zaten mûbedlerin başı olan bir ihtiyardan, yıldızbakıcılardan ve akıllı kimselerden duymuş, ☙ yıldızların uğurlu veya uğursuz olanlarını öğrenmiş ve bütün dünyayı

gezerek anlamıştı ki: ☙ Dünyanın felaketlerinden kurtulur ve iyi bir eğitmenin eline düşecek olursa, ☙ İran'da, Tûran'da, hatta bütün dünyada Pîlsem'e karşı çıkabilecek bir tek pehlivan bulunmaz!

Fakat bütün bunlardan sonra yine kendi kendine: Fakat benimle savaşmak istediğine göre artık eceli gelmiş olacak! ☙ Sonra erlerine dönerek: "Hiçbiriniz bir adım bile ileriye atmasın! ☙ Ben önce Pîlsem'in vücudunu şöyle bir yoklayacağım; bakalım hangimiz daha kuvvetliyiz?" diyerek, ☙ başına tulgasını giydi. Eline bir mızrak alıp atına bindi ve bacaklarıyla atının karnını sıkıştırdı. ☙ Vücudunun ağırlığından üzengiler de ağırlaştı. Atının dizginini serbest bırakan Rüstem

Hiddetinden kabına sığamıyor, ağzından köpükler saçıyordu. Ordunun merkezinden ayrılarak ön saflara doğru ilerledi ☙ ve Pîlsem'e: "Ey ünlü Pîlsem! Demek, o ateşli soluklarınla beni de yakmak sevdasına düştün! ☙ Bil ki bu senin savaş alanına son at yürütüşündür! Çünkü şimdi benim gibi bir timsahın darbesini yiyeceksin. ☙ Fakat doğrusu ya, yüreğim gençliğine acıyıp yanıyor. Senin gibi bir pehlivana gerçekten yazık olacak!" diyerek, ☙ atını yerinden oynattı. Yüreği şu yukarıdaki felek gibi kinle doluydu.

Beline bir mızrak indirdiği gibi Pîlsem'i atının eyerinden aşağıya aldı ☙ ve sonra kaldırıp onu Tûran ordusunun ortasına kadar götürerek, düşküncesine yerlere attı. ☙ Orada bulunanlara: "Şunu sarı bir kumaşa sarın! Çünkü benim gürzümün darbeleriyle vücudu mosmor kesildi" dedikten sonra ☙ savaş alanından çekilerek, atının dizginini çevirip hızla ordusunun ortasına dönüp geldi. ☙ Pîlsem'i tedavi edilemeyecek bir halde gören Pîrân gözlerinden yaşlar akıttı.

Bu savaş biter bitmez her iki ordu birbiriyle kapıştı. Pehlivanların "vur, tut!" sesleriyle gökler doldu. ☙ Fillerin üzerindeki davulların sesleri millerce uzaklıktaki yerlere kadar gidiyordu. ☙ Yer hayvanların nalları altında bitkindi. Akan kanlardan dağlar bile bir denize dönmüştü. Ovalar da, üzerlerindeki ölülerin çokluğundan, birer dağ gibiydiler. ☙ Boruların seslerinden ve savaş erlerinin naralarından gökler yerinden oynuyordu. ☙ Topraklar kan, taşlar mercan kesildi. Birçok seçkin kahramanın başı tersine döndü.

Sanki göklerden kan yağıyordu. Babalar bile oğullarına acımaz olmuştu. ☙ Savaş alanından göklere kara bir toz yükselerek havayı kara bir bulut gibi kapladı. ☙ İki ordu ovada o kadar birbirine girmişti ki, kendi kendilerini tanıyamaz oldular. ☙ Yeryüzü gece gibi kapkara oldu; gündüz geceye döndü.

EFRÂSİYÂB'IN RÜSTEM'DEN KAÇMASI

Efrâsiyâb savaşın bu duruma geldiğini görünce ordusuna seslenerek: "Uyanık talihimiz uykuya varıyor.

Siz candan ve şiddetle savaşmazsanız artık ben de savaşa devam edemem! ۞ Bugün birer kaplan gibi davranıp her yana saldıracağınız, var gücünüzle savaşacağınız gündür. ۞ Göreyim sizi, düşmanlara pusular kurup, mızraklarınızla güneşi yere indirin!" ۞ dedikten sonra, Tûran ordusunun ortasından çıkarak, yüreği yaralı ve kinle dolu olarak Tûs'un bulunduğu yere hücum etti. ۞ İran'ın büyük kahramanlarından çoğunu öldürdü. Bunu görünce Tûs'un gözü yıldı ve oradan kaçtı.

Rüstem'e gelerek: "Aman," dedi, "çabuk bir çaresini bul! Yoksa bugün bu işten hayır kalmadı, savaşı kaybediyoruz! ۞ Sağ kanat bir kan denizine döndü ve İran bayrağı baş aşağı oldu!" ۞ Bunun üzerine Rüstem ordunun ortasından ayrıldı. Ferâmurz da yanındaki kahramanlarla onun peşi sıra gitti. ۞ Karşı tarafta Rüstem'e düşman olan kalkanlı birçok er vardı. ۞ Efrâsiyâb'ın hısım ve akrabaları da yürekleri kinle dolu olarak bekliyorlardı.

Ferâmurz ile Tûs'un arkasından gittiği Rüstem onların birçoğunu öldürdü. ۞ Efrâsiyâb Kâve'nin menekşe renkli bayrağını görünce, ۞ karşısına gelen düşmanın, Nerîmân'ın soyundan olan fil gövdeli Rüstem olduğunu anladı ۞ ve hemen bir kaplan gibi olduğu yerden bağırarak, atının karnını bacaklarıyla sıkıştırıp karşısına çıktı. ۞ Rüstem, o ünlü pehlivan, ordunun bayrağını görünce bir aslan gibi yerinden fırlayıp

Coştu. Dizginleri gevşeterek o koşucu Rahş'ı kendi bildiği gibi koşmaya bıraktı. ۞ Asi Efrâsiyâb'ın üzerine yürüyerek yaptığı bu savaşta, mızrağının ucundan dereler gibi kanlar akıttı. ۞ Ucu bir söğüt yaprağına benzeyen okunu attığı gibi, o Türkün tulgasını iğne gibi deldi geçti. ۞ Tûran ordusunun komutanı Efrâsiyâb da bunun üzerine intikam peşinde koşan Rüstem'e bir mızrak salladı. ۞ Fakat Rüstem'in kemerinin derisine rastlayan mızrak bunu yarıp geçemedi.

Bu sefer Rüstem kinini almak için dönüp onun atına bir mızrak savurunca, ۞ at baş aşağı oldu ve üstündeki savaşçı padişah Efrâsiyâb da yere yuvarlandı. ۞ Bunun üzerine Rüstem acı çektirmeden bir an evvel canım almak için onu belinden yakalamak istedi. ۞ Bir kenarda duran Hûmân bunu görünce hemen gürzünü omuzlayıp yürüyerek ۞ Rüstem'in omzuna vurunca, her iki taraftan da bağırmalar yükseldi.

Ordunun kahramanı Rüstem'in arkasına bakmak için yüzünü döndürmesinden fay-

dalanan ☙ Tûran komutanı, Rüstem'in pençesinden kendisini kurtararak hızlı koşan bir ata atlayıverdi. ☙ Vîse'nin oğlu Hûmân bin türlü hileyle onu ejderin pençesinden kurtarmış oldu. ☙ Rüstem, Efrâsiyâb'ın böylece pençesinden kurtulmasına çok kızdı, kini büsbütün arttı. ☙ O taçlar bağışlayan, pehlivanları alt eden Rüstem, bu sefer de Hûmân'ı yakalamak için atını koşturmaya başladı.

Fakat bütün şiddetine ve süratine rağmen onu yakalayamadı. Anlaşılan henüz eceli gelmemişti! ☙ Pehlivanların naraları ve gürzlerin çarpışmalarından çıkan sesler göklere yükseliyordu. ☙ Rüstem'e bir kötülük gelmemesi için İran ordusundan da erler gelip yetişti. ☙ Değerli pehlivan Tûs, Rüstem'e, kendi gibi bir file o yabaneşeğinin vurduğu gürzden bir şey duyup duymadığını sorunca, ☙ Rüstem de: "Kahramanların ellerinden ağır gürzlerin yağdığı bir sırada,

Ne taş dayanır ne de örs! Fakat böyle bir gürzü vurabilmek için de böyle bir göğüsle şöyle bir kol gerekir. ☙ Hûmân'ın kullandığı gürzü demirden saymamak lazım; onun vurduğu gürzün mum kadar bile etkisi olmaz!" diye karşılık verdi. ☙ Savaşmak isteyen Hûmân kaçıp da Rüstem geri gelince, ☙ ordudan sevinç naraları yükseldi. Erler süngülerini bulutlara kadar kaldırdılar. ☙ Yeryüzü baştan başa yaralılar ve ölülerle dolmuştu.

O topraklar sanki safran ve lale tarlalarıydı. ☙ Atların nalları kan içinde kaldı; fillerin ayakları da kandan yakuta dönmüştü. ☙ Rüstem'in pazılarının kuvvetini gören Türklerin hepsi kaçıştılar. ☙ Rüstem kükremiş bir ejderha gibi, o kötü düşünceli Hûmân'ı üç fersah kadar kovaladıysa da, ☙ Hûmân feleğin yardımıyla kaçınca, fil gövdeli Rüstem de geriye döndü.

Erler ganimete doymuşlardı. Hepsi dönüp karargâha geldi. ☙ Savaş alanı düşmanın bıraktığı demir, gümüş, altın, mızrak, eyer, silah ve kemerlerle baştan başa dolmuştu.

EFRÂSİYÂB'IN HÜSREV'İ HOTEN'E GÖNDERMESİ

Sabah olup da güneş dağların ardından yüzünü gösterir ve katran renkli gecenin karaltıları üzerine yakutlar serperken; ☙ boruların sesleriyle birlikte erlerin de naraları yükseldi ve Rüstem ordusunu yola çıkardı. ☙ Ordunun bütün büyüklerinin yüzleri, Siyâvuş'un akıtılan kanından duydukları üzüntüyle gözyaşları içindeydi.

Efrâsiyâb önünde intikam almak isteyen Rüstem olduğu halde, bir ordunun yeniden üzerine doğru gelmekte olduğunu haber aldı. ☙ Bunun üzerine Çin denizinin kıyıla-

rına doğru öyle bir ordu yürüttü ki, ne ucu vardı ne de bucağı... Yeryüzü bu orduya dar gelmişti. ☙ Sonra tuttu, orduyu denizin öteki kıyısına geçirdi ve Pîrân'a: ☙ "Sen Siyâvuş'un şu uğursuz oğlu hakkında beni biraz aydınlat! ☙ Eğer Rüstem onu eline geçirir de İran ülkesine götürür ve

Bu şeytan yavrusundan yeni bir padişah dünyaya gelirse, tutar başına bir taç geçirip padişah yaparlar. ☙ Haydi, sen hemen git de onu suyun bu tarafına atıver! Bu sözümden dışarıya çıkayım deme" dedi. ☙ Bunun üzerine Pîrân Efrâsiyâb'a şöyle söyledi: "Onu öldürmekte o kadar acele etmemeli! ☙ Ben bu iş için öyle bir tedbir alacağım ki, iyiliğini isteyen şu kulunu sen de beğeneceksin. ☙ Biz onu buraya yanımıza getirtelim. O da Hoten'de otursun.

Mayası bozuk biri bir kötülük yapmakla, her zaman padişaha kötülük etmesi lazım gelmez!" ☙ Padişah bunları duyunca: "Ey güzel düşünceler sahibi! Sen beni hep iyiliğe götüren bir kılavuzsun. ☙ Haydi, bu işi yapmaya gayret et. Hiç gecikeyim deme!" dedi. ☙ Bundan sonra Pîrân padişahı aldırmak için bilgili ve soylu bir elçi gönderdi. ☙ Elçi hiç durmadan ve bir rüzgâr gibi giderek, komutanın dediği şekilde,

Keyhüsrev'in yanına erişti. Yüceliğini ve ihtişamını görünce ☙ onu övdü ve saygılarını sunarak uzun süre yanında kaldı. ☙ Söylenmesi gereken sözleri söyledi ve alınması gerekli karşılıkları aldı. ☙ Onun sözlerini başından sonuna kadar dinleyen Hüsrev bu işin başını ve sonunu bir türlü bulamadı, içinden çıkamadı. ☙ Bunun üzerine koşup annesine geldi ve bütün sırrını ona açarak:

"Anne" dedi, "Efrâsiyâb bir elçi göndermiş, beni suyun kıyısına çağırıyor! ☙ Buna karşı ne yapmalı? Akla ve bilgiye dayanarak, canımızı kurtarmak için bir çare düşünelim!" dedi. ☙ Ana oğul uzun boylu baş başa verip düşündülerse de, bir çare bulamadılar ☙ ve ister istemez oraya gitmeye karar verdiler. ☙ Yürekleri keder ve gözleri de yaşlarla dolu olarak ve Efrâsiyâb'a lanetler okuyarak yola girdiler.

Böylece Pîrân'ın yanına vardılar. Vîse'nin oğlu Pîrân onu görünce, ☙ tahtından indi ve karşılamak için ilerledi. Ona, bu uzun yolculukta zahmet çekip çekmediğini sordu. ☙ Pek çok överek iltifatlarda bulundu ve yanına oturttu. ☙ Onun için yiyecek, giyecek ve yere serilecek şeylerden başka, ☙ çadır, at gibi gerekli şeylerin de hepsini hazırlattı.

Bu gerekli eşya tedarik edilip her şey yerli yerine getirildikten sonra, ☙ Pîrân gelip Efrâsiyâb'a: "Ey bilgili ve şatafatlı padişah! ☙ O küçük çocuğu buraya getirttim. Ne emir buyruluyor?" diye sorunca, ☙ Tûran ülkesinin padişahı: "Onu Çin denizinin

öteki kıyısına göndermeli. ☙ Ta ki şu gelen asiler onun izini duyup bulamasınlar!" dedi.

Bunun üzerine Pîrân onu duman hızıyla hemen padişahın buyurduğu yere gönderdi.

RÜSTEM'İN TÛRAN'DAKİ SALTANATI YEDİ YILDI

Fil gövdeli komutan ordusuyla birlikte Çin'e ve Mâçin'e kadar ilerledi. ☙ Kılıç kullanmakta usta olan kolunun kuvveti sayesinde Hıtâ ve Hoten'le birlikte bütün Çin'i ele geçirdi. ☙ Rüstem Tûran tahtına oturunca Efrâsiyâb'ın talihi de tersine döndü. ☙ Bunun üzerine Rüstem: "Değerli bir kahraman düşmanını kendisi arar! Karşısına, senin kötülüğünü isteyen birisi çıkarsa onu öldürmesi hayırlıdır. Korkak bir adamsa savaştan çekilmelidir!" dedi. ☙ Sonra Rüstem Efrâsiyâb'ın sarayında bulunan bütün hazineleri aradı, yerlerini sordu. ☙ Efrâsiyâb'ın adamları bunların yerlerini doğru bir şekilde tek tek gösterdiler. ☙ Böylece Rüstem onun bütün atlarını, kölelerini, güzel yüzlü hizmetçilerini, ☙ altın hazinesini, değerli tacını, fildişi tacını, elbiselerini ve kumaşlarını Bir bir ele geçirdi. Hazinelerden pek çok mücevher çıktı. ☙ Bu ganimetlerle ordunun bütün erleri zenginleşti. Hepsi bilezik, gerdanlık ve taç sahibi oldu. ☙ Rüstem o fildişi tacı ve Çaç şehrinin menşurunu Tûs'a vererek: ☙ "Bundan böyle Efrâsiyâb'ın adını kim ağzına alacak olursa, ☙ hemen başını gövdesinden ayır ve leşinden de kuşlara ziyafet çek! Ve kim aklını başına alır da şeytana uymazsa, ☙ ona da evladın gibi bakıp bütün ihtiyaçlarını gider! ☙ Kimsenin rahatını bozma. Mertlikten ve adaletten ayrılma! ☙ Çünkü bu dünya fanidir. Dünyada Cemşîd'in saltanatından ve şatafatından büyük saltanat ve şatafat olmasın! ☙ Böyle olduğu halde o yüce felek onu da baş aşağı etti; yerine başkasını getirip padişah yaptı" dedi.

Sonra mücevherlerle süslenmiş ve padişahlara yaraşan bir taç, taht, gerdanlık ve küpeyle birlikte, ☙ Sipencâb ve Sogd'un menşurunu da Gûderz'e vererek birçok öğütte bulundu. ☙ Dini temiz olan bu çok hünerli pehlivanı uzun boylu övdükten sonra: ☙ "Bu padişahlık ve adalet mührü, bu meclisler ve savaşlar hep senden birer hatıra olarak kalacaktır. ☙ Hüner ve erdem, şerefli bir asillikten üstündür. Bununla beraber hüner ve erdem sahibi olana soylu olmak da gerekir.

İşte sende bunların ikisi de var: hem hüner hem erdem sahibisin hem de soyca yükseksin. Canım seninle zevk ve rahatlık duyar. ☙ Bana büyük adamlardan yadigâr olduğun için öğütlerimi dinlersen iyi olur. ☙ Sipencâb'dan ta Gülzeryun'a kadar uzanan yerlerde yaşayan insanların hiçbiri senin buyruğundan çıkamaz!" ☙ Sonra Kâvûs'un oğlu Ferîborz'a bir altın taçla birkaç mücevher ve altın göndererek: ☙ "Sen Siyâvuş'un kardeşisin; büyük bir adam ve bir komutansın!

Bunun için kardeşinin intikamını almaktan yana, belinden kemerini ve atının terkisinden de kemendini hiç çıkarayım deme! ☙ Yemeden, içmeden, durmadan, dinlenmeden hep Efrâsiyâb'dan intikam almayı düşün! ☙ Yaşadığın sürece adaletten ayrılma. Çünkü adaletli biri hiçbir zaman baş aşağı olmaz!" diye haber gönderdi. ☙ Rüstem'in padişahlık tahtına oturduğu Çin ve Mâçin'de duyulunca, ☙ ona, altından ve padişahlara yaraşan mücevherlerden hediyeler göndererek:

"Biz, buralarda yaşayanlar, hep senin kullarınız! Yeryüzünde yalnız senin fermanına uymak için yaşıyoruz!" diye haber gönderdiler. ☙ Rüstem canlarındaki bu uyanıklığı görünce onlara aman verdi. ☙ Bundan sonra Rüstem hep zağarlar ve doğanlarla avlanarak vakit geçirdi ve böylelikle aradan epey uzun bir zaman geçti.

RÜSTEM'İN TÛRAN ÜLKESİNİ YAKIP YIKMASI

Bir gün nasıl olduysa Zevâre yabaneşeği avına gitmişti. ☙ Önüne Türk bir kılavuz katarak, belirlenen yere geldi.

Orada, geniş bir ovanın ortasında bir orman gördü. Bu orman seyretmeden geçilemeyecek kadar güzeldi! ☙ Rengârenk çiçekleri ve akarsuları vardı. Burası o kadar güzel bir yerdi ki, manzarasını seyredenlerin canı taptaze bir hayata kavuşuyordu. ☙ Kılavuz olan Türk buraya geldikleri zaman eski günleri anarak söze başladı: ☙ "İşte" dedi, burası Siyâvuş'un avlağıdır! O burayı bütün Tûran'dan daha çok sever ☙ ve yalnız burada bir ferahlık duyar, başka yerler ona kasvet verirdi" dedi.

Türkün bu sözlerini duyunca Zevâre'nin hayalinde de eski günler canlandı. ☙ Türkün bu sözleri üzerine, kendini kaybedecek hale gelerek atından indi. ☙ Gözleri yaşlarla doldu. Elindeki doğanı fırlatıp bir tarafa attı. ☙ Ordusunun erleri koşuşup yanına gelince, onu gözyaşları ve keder içinde buldular. ☙ Bunun üzerine onu bu hale getiren kılavuza lanet ettiler. Her biri bir tekme vurarak onu yara bere içinde bıraktılar.

Zevâre duyduğu üzüntüyle gözlerinden yaşlar akıtarak, büyük büyük yeminler etti: ۞ "Artık ben ne av peşinde koşacağım ne de uyku uyuyacağım! Ben yalnız Efrâsiyâb'dan intikam almayı düşünecek ve bunun için çalışacağım! ۞ Rüstem'i de rahat bırakmayacağım. Bundan sonra bana düşen, savaşmaktır!" dedi. ۞ Sonra oradan kalkıp Rüstem'in yanına gitti. Onu görür görmez coşarak: ۞ "Söyle," dedi, biz buraya intikam almak için mi geldik, yoksa onları övmek için mi?

Mademki iyilik bağışlayan Tanrı sana kuvvet vermiş ve yıldızlar arasında talih yıldızı olarak güneşi seçmiştir; ۞ o halde bu ülke niçin hâlâ böyle mamur duruyor ve neden içinde hâlâ mesut adam bulunuyor? ۞ Sen o padişahın intikamını unutma! Çünkü onun gibisini, yüzlerce devir geçse yine göremezsin" diye bağırdı. ۞ Zevâre bu sözleriyle gerçekten, Rüstem'i de coşturdu ve Zevâre'nin düşündüğü gibi, o da ۞ memleketi yağma etmeye, ahalisini öldürtmeye başladı. Böylece her tarafı altüst etti.

Tûran'dan ta Rûm'a ve Saklâb'a kadar mamur tek bir yer kalmadı. ۞ Orada bulunan genç, ihtiyar herkesin başını kestiler; kadınları ve çocukları tutsak aldılar. ۞ Bin milden fazla olan bu bölgeyi baştan başa yakıp yıktılar. ۞ Bunun üzerine oranın halkından aklı başında olanlar başlarına toprak saçarak geldiler: ۞ "Artık biz Efrâsiyâb'dan usandık; rüyamızda bile onun yüzünü görmek istemiyoruz.

Onun suçsuz olarak döktüğü kanlarda bizim düşüncemiz alınmış değildir. ۞ Şimdi her ne kadar perişan bir hale geldiysek de, yine de sana boyun eğmekte birleşiyoruz. ۞ Mademki galip geldin; artık suçsuzların kanını dökmekten ve yeryüzünün sahibi olan Tanrı'yla savaşmaktan vazgeç! ۞ O padişaha ne oldu? Hayatta mı, yoksa bir ejderha tarafından mı yutuldu, kimse bilmiyor!" dediler. ۞ Onların sözlerini dinleyen fil gövdeli Rüstem'in uyanık yüreği sızladı.

Hemen ordunun ileri gelenlerini çağırarak, orduyu Kaçarbaşı'ya doğru götürdü. ۞ Akıllı ve tecrübe görmüş büyük adamlar gelip huzurunda toplandılar ve: ۞ "Kâvûs kudreti sayesinde, kendisine doğru yolu gösteren bir kılavuza muhtaç olmaksızın padişahlık tahtına oturdu. ۞ Efrâsiyâb tutar da bir taraftan üzerimize bir ordu gönderiverir ۞ ve kocamış Kâvûs'u yenerse, o zaman bütün emellerimiz suya düşer, rahatımız kaçar.

Her yerde kurduğumuz kin tuzaklarıyla Tûran'ın bütün mamur şehirlerini yakıp yıktığımız yetişir! ۞ Artık kalkıp da o ihtiyar padişahın yanına gidelim. Savaşmak icap ederse, gücümüzü birleştirir, beraberce hazırlanırız! ۞ Aradan altı yıl geçtiği

halde, bu zaman zarfında bir günümüz olsun hoş geçmiş değil! ☙ Bizim tahtımız, tacımız, padişahlık mührümüz ve kölelerimiz hep İran'dadır. ☙ Her Allah'ın günü vücudumuz silahlar ve ruhumuz da sıkıntı içinde olduğu için yorgun düştük; halimizden hoşnut değiliz!

Bu eski saraya gönül bağlarsan, o sana nazlanır ve gerçeği senden gizler! ☙ Eğer gönlün şeytanla birlik değilse, sana düşman olan hırsı hoş görme. ☙ Ye, iç, giy ve bağışlarda bulun! Dünya denilen şu geçit yerinde senin nasibin işte budur" dediler. ☙ Rüstem bu şen yürekli, doğru yolu gösterici mûbedlerin söyledikleri hikmetleri beğendi. ☙ Bu sırada bir başka mûbed de: "Şu iğreti sarayda, zevkten ve neşeden nasibini al!

Öldükten sonra toprağın altında sana kimlerin eş olduğunu görünce, dünyadayken arzularını yerine getirmediğine ağlayacaksın!" dedi.

RÜSTEM'İN İRAN'A DÖNMESİ

Rüstem mûbedlerin sözleri karşısında kendi durumundan utanarak, İran'a gitmek için kesin kararını verdi. ☙ Tûran ovasından sürülerle atlar ☙ ve her yandan padişaha yaraşan on bin köle ve cariye getirtti. ☙ Ceylan göbekleri, samur, sincap, kakım, kimal ve bor postları hazırlattı.

Erkek fillerin sırtları bu kokular, değerli postlar, altın ve gümüş yükleriyle dolmuştu. ☙ Bunlardan başka taht, taç, silah, kılıç, gümüş hazineleri, elbiseler ve yaygılar da alıp hepsini İran'a götürdüler. ☙ Tûran'dan kalkıp Zâbilistan'a, kutlu Zâl'ın yanına gittiler. ☙ Öte yandan da Tûs, Gûderz ve Gîv gibi büyükler de Fars'a doğru yola çıkarak, Kâvûs'un yanına geldiler. ☙ Mayası bozuk Efrâsiyâb, Tûs ile Rüstem'in suyun öbür yanına geçtiklerini haber alınca,

Başı savaş düşünceleri, yüreği de intikam duygularıyla dolu olarak, doğudan kalkıp Geng denizine doğru gitti. ☙ Oraya eriştiği zaman bütün ülkeyi harap olmuş; küçük büyük bütün halkın öldürüldüğünü; ☙ taç, taht, at, hazine gibi şeylerin mahvedildiğini; hatta ağaçlarda yaprak bile bırakılmadığını; ☙ bütün dünyanın ateşe verilerek köşklerin, sarayların yakılmış olduğunu görünce, ☙ gözlerinden kanlı yaşlar akıtarak, ordunun büyüklerine şöyle dedi:

"Yapılan bunca kötülüğü unutabilmek için insanın duygudan büsbütün yoksun olması lazımdır! ☙ Siz yüreklerinizi intikam duygularıyla doldurun. Kalkanlarınız yatağınız, tulgalarınız da yastığınız olsun. ☙ İran'a yürüyerek gökleri yere indirip inti-

kamımızı alalım! ☙ Yerlerimiz, yurtlarımız, çocuklarımız, hazinelerimiz ve her şeyimiz için ☙ çalışarak, İran ülkesini çiğneyip intikamımızı alalım

Bir savaşta da onlar bizi yendiler diye kendimizi pek aşağılarda görmenin anlamı yok! ☙ Dört bir yandan getirteceğimiz erler ve silahlarla yeni bir yol tutalım!" ☙ Bunun üzerine her yandan erler topladı; mızrakları ve diğer silahları hazırladı. ☙ Kurduğu bu orduyu, o aslan gibi yiğitlerden ve kahramanlardan intikam almak için İran'a götürdü. ☙ Hiç durmadan her yana saldırdı. Tarlalarına ve ağaçlarına varıncaya kadar bütün mamur yerleri yakıp yıktı. Bütün bunlara dayanmak İranlılara güç geldi, ama

Havaların kuraklığı yedi yıl sürmüş, hiç yağmur yağmamış, her yerin rengi değişmiş ve her şey altüst olduğu için ☙ herkes darlıktan bunalmıştı. Böylece aradan epey bir zaman geçti. ☙ Fil gövdeli pehlivan Zâbil'den çıkamadığı için, kılıç kullanmakta usta olan Türkler de bütün dünyayı ellerine geçirdiler.

GÛDERZ'İN RÜYASINDA KEYHÜSREV'DEN HABER ALMASI

Bir gece Gûderz rüyasında gökten İran tarafına doğru yağmurlu bir bulutun yol aldığını gördü. ☙ Bulutun üstünde bir melek oturuyordu. Ona şöyle dedi: "Bu sıkıntılı durumdan ve o kötü huylu Türkten, o erkek ejderhadan kurtulmak istiyorsan, kulaklarını aç da dikkatle dinle:

Tûran'da Keyhüsrev adında, yeni yeni yetişen bir padişah vardır. ☙ O Siyâvuş'un tohumundan, yani şerefli bir soydan gelmiş, hünerli ve erdemli bir padişahtır. ☙ Babadan yana Keykubâd'a dayanan bu büyük adamın ana tarafı Tûranlıdır. ☙ Onun kutlu ayağı İran topraklarına basacak olursa büyüklüğü o kadar artar ki, felek onun bütün sorularına cevap verir! ☙ O, babasının intikamını almak için savaşacak ve Tûran ülkesini altüst edecektir!

Onun dehşeti Kulzüm denizini bile coşturacaktır. O Efrâsiyâb'dan intikam almadıkça başını bile kaşımayacak; ☙ sırtından intikam zırhını çıkarmayacak, gece gündüz savaşlar yapacak, atının eyerinden inmeyecektir. ☙ İranlı pehlivanlar arasında, Gîv'den başkası onun izini bulamaz! ☙ Şu dönen feleğin işi böyledir... Herkesin o padişaha karşı duyacağı sevgiyi adaletli Tanrı vermiştir!" ☙ Gûderz uykusundan uyanır uyanmaz, Tanrı'ya şükürler ederek ve

O padişahtan birçok şey umarak, yerlere kapanıp ak sakalını toprağa sürdü. ☙ Güneş karga kanadını andıran gecenin karaltısı içinden parlak bir kandil gibi yükselir-

ken, ☙ komutan Gûderz de sarayını süsleyerek fildişinden tahtına oturdu. Onun yanına da sac ağacından yapılmış bir kürsü koydurdu. ☙ Yüreği düşüncelerle dolu olarak Gîv'i yanına çağırttı ve gördüğü rüyayla ilgili olarak konuştu: ☙ "Eserlerin ve dünyayı aydınlatan yıldızın var olsun! Günlerinin sonu olmasın!

O kutlu anandan doğdun doğalı yeryüzü baştan başa Tanrı'nın lütuflarıyla doldu. ☙ Bana Tanrı'nın buyruğuyla dün gece uykumda kutlu bir melek göründü. ☙ Rüzgârlar ve yağmurlarla yüklü bir bulutun üzerinde oturuyor, bütün yeryüzünden ıstırabı siliyordu. ☙ Beni görür görmez: Biliyor musun dedi, çektiğiniz ıstırap neyin nesidir; yeryüzü neden böyle intikam duygularıyla doludur ve yağmur yağmamaktadır? ☙ Çünkü padişahınızın yüceliği ve sözünü dinletme yetkisi yoktur! Çünkü o padişahların gittikleri yoldan sapmıştır.

Eğer Keyhüsrev Tûran ülkesinden İran'a gelecek olursa, o düşmanlardan intikam alacaktır! ☙ Pehlivanlar içinde, Gûderz oğlu ünlü Gîv'den başkası ona karşı çıkamaz! ☙ Şu yüce felek bizi sıkıntıdan senin kurtarmanı takdir etmiş, demek... ☙ Sen bu iki ordunun arasında ün almak istemiştin. Şimdi sana ebedi bir ad kazanma sırası geldi işte. ☙ Böylelikle kazanacağın ad, yeryüzünde insanlar yaşadığı ve söz denilen şey var olduğu sürece unutulmayacaktır!

Bu gerçi yorucu bir iştir; fakat hangi ad ve hazine zahmetsizce ele geçer ki? Sen de bu adı zahmetle elde edeceksin! ☙ Sen dünyada ebedi ol; iyi bir ad kazanmak, şu iğreti dünyadan hayırlıdır. ☙ Sen dünyaya bir padişah kazandıracak, bir vefa ağacını yemişlendireceksin!" dedi. ☙ Gîv de: "Babacığım! Ben senin kulunum. Sağ kaldıkça senin için çalışacağım. ☙ Mukadder olduktan sonra elbette bu işi üzerime alacağım. Ey benim yol göstericim! Senin kutlu adına ant içerim ki, bu işin sonunu getireceğim!" diye karşılık verdi.

Sonra köşküne giderek yola hazırlandı. Babasının rüyasına şaşırıp kalmıştı. ☙ Gîv'in karısı, büyüklerin büyüğü Goşesb, Gîv'in yola çıkmak üzere atını hazırladığını haber alınca, ☙ hemen onun yanına geldi ve: "Ey iyi ad kazanmak isteyen büyük adam! ☙ Ben senin Tûran'a giderek, yakınlarda ve uzaklarda Hüsrev'i arayacağını duydum. ☙ Eğer pehlivandan izin olursa, ben de aydın canlı Rüstem'in yanına gitmek istiyorum.

Dileğim onun yüzünü görmektir. Çünkü onu görmeyeli ruhum azap içindedir. ☙ Ey cihan pehlivanı! Sen hiçbir zaman pehlivanların yardımcısı olmaktan geri kalma!" dedi. ☙ Bundan sonra komutanın iznini alarak, kalkıp hızla Sîstan'a doğru yola çıktı.

GÎV'İN KEYHÜSREV'İ ARAMAK İÇİN TÛRAN'A GİTMESİ

Parlak güneş doğup da yeryüzü çiğdem rengine girince, ۞ cesur Gîv belinde kemeri ve altında rüzgâr gibi atıyla Gûderz'in yanına gitti.

Gûderz: "Yanında kimi götürüyorsun? Yoldaşın, arkadaşın kim?" diye sorunca, ۞ Gîv: "Ey cihan pehlivanı! Ey aydın canlı büyük adam! ۞ Arkadaş olarak, bana atım ve kemendim yeter! Oralara kadar başkalarını da alıp götürmek uygun düşmez! ۞ Çünkü yanımda adam götürecek olursam, savaşmak için geldiğimi sanırlar. ۞ Altımda hızlı koşan bir at, terkisinde bir kement, elimde bir kılıç ve sırtımda da bir Hint elbisesi olsun bana yeter.

Bir süre dağlarda ve ovalarda kalarak, bir kılavuz buldukça ilerleyeceğim. ۞ Şehirlere girmeyeceğim. Beni tanırlarsa yaptığıma pişman olurum. ۞ Sonunda da cihan pehlivanının kutlu talihi sayesinde, sevinçli bir yürek ve aydın bir canla döner gelirim. ۞ Sen küçük Bîjen'i kucağında büyüterek, onu feleğin yapacaklarından koru ۞ ve ona savaşmayı öğret. Çünkü o eğlence meclisleri ve savaş için yaratılmıştır.

Ben daha şu küçük yaşında bu erdemi onda gördüm ve beğendim. ۞ Sen canını benim üzüntümle sıkma. Beni hatırından çıkarma, hoşça kal! ۞ Acaba bundan sonra bir daha birbirimizi görmek kısmet olacak mı? Yeryüzünü yaratan Tanrı'nın sırlarını bilemeyiz ki... ۞ Tanrı'ya tapmak üzere yüzünü yıkadığın zaman benim için de dua et. ۞ Çünkü o bütün büyüklerin büyüğüdür; her büyük onun bir kuludur!

O istemeden şu felek dönemez; yemek de, uyumak da onun buyruğuyladır. ۞ Zamanla mekânı, kuvvetliyle zayıfı da o yarattı. ۞ Umut da ondan, korku da... Suyu, ateşi, havayı ve toprağı yaratan da o! ۞ Umarım Tanrı o büyük adamın yanına gitmek için bana yardımcı olur!" dedi. ۞ O cesur delikanlı bir aslan gibi kalkıp beline kemerini bağlayarak savaşa hazırlanmıştı, ama baba yaşlıydı.

Oğlunu bir daha görüp görmeyeceğini bilmediği için, bu yolculuktan yüreği perişandı. ۞ Cesur Gîv atından inip o yüce pehlivanın ellerini öptü. Babası da onu kucaklayarak birçok kere başını yüzünü öptü. ۞ Bunun üzerine ihtiyar Gûderz Tanrı'ya seslenerek: "Ey adaletli Tanrı! Sen benim yardımcım ol. Şu genç ve ünlü oğlumu da, aklımı da, canımı da sana emanet ediyorum. ۞ Ben bu fedakârlığı sırf şu memleketin sıkıntıdan kurtulması için yapıyorum. Sen onu yine bana bağışla, elimden alma!" diye dua etti. ۞ Birçok insan büyük adam olmak için bu dünyayı her şeyden üstün tutar.

Fakat sonunda yine düşüp yatacakları yer şu toprak olur. Bu dünyadan ancak zehir alınır, deva değil. ☙ Sen de bu dünyada uzun zaman kalmayacağını bildiğin halde, neden başına hırsın ve tamahın tacını koyuyorsun? ☙ Sen o hırsını da yanına alıp toprağın altına götürecek, başındaki o taçla birlikte mezara gireceksin! ☙ Dünyada seni sevindirmeye yetecek kadar şey varken, neden başkaları için zahmet çekeceksin? ☙ Sen uğraşıp çabalıyorsun; fakat topladığın serveti oturup başkaları rahat rahat yiyor ve buna karşılık olarak da değil mezarına, tabutuna olsun dönüp bakmıyorlar bile!

Ama ne çıkar? Sana mirasçı olanların saadeti de sona erecek, onların başı da nasıl olsa toprağın altına girecektir! ☙ Şu dünyadan göçüp gideceğin günü düşün de, adaletli Tanrı'ya tapmayı kendine iş edin. ☙ Kurtuluşun yolu yalnız iyilik yapmakta ve kimseyi incitmemektedir. ☙ Bu kararsız dünyaya gönül verme, çünkü o sana kalacak değildir. ☙ Burada ne kadar kalırsan kal, sonunda yine gitmek muhakkaktır ve bu gidişin dönüşü yoktur.

Ey akıllı ve uyanık yürekli kişi! Şüphede kalma, ayağını bataklıktan çıkar. ☙ Seni yaşatan Tanrı'dır; sen sadece Tanrı'nın yarattığısın. ☙ Başını eline alıp da düşünceye daldığın zaman Tanrı'nın varlığı üzerinde sorgu sualde bulunma ve Ona karşı aczini bil! ☙ Tanrı'nın varlığına inanmayan bir kimse yemeye de, oturmaya da, uyumaya da layık değildir. ☙ Onun yüreği kör ve kafası da akılsızdır. Akıllı olanlar onu insandan saymazlar.

Suda da, toprakta da onun varlığının işaretleri vardır. Yanlış edindiğin bilgilerle kendini sapıklığın karanlık çukuruna atma! ☙ Tanrı her şeyi bilir ve her şeyi yapabilir! Aklı ve canı bu kadar mükemmel olarak yaratan Odur! ☙ Tûran padişahı insanlar arasında ve kendi kendine yükselmek isteyerek, ☙ genç bir şehzadeyi öldürttü, ama böyle yaparak aslında kendisine kötü kötü günler hazırlamış oldu. ☙ Tanrı yine onun tohumundan bir çocuk yetiştirdi; yeni ve yemişli bir ağaç üretti.

İşte bu çocuk Tûran padişahına layık olduğu cezayı verecek, beynini sökecek, sarayını yıkıp tozlarını havaya savuracaktır! ☙ Tanrı güneşin, ayın ve Zühal'in yaratıcısıdır; zafer de, kuvvet de ondandır. ☙ Onun buyruğuna boyun eğmekten başka çare yoktur. Bilmeyerek de olsa güneş ve ay da onun buyruğundadırlar. ☙ Gîv de ancak Tanrı'nın isteğine ve buyruğuna boyun eğerek, kemerini beline kuşanıp kükremiş bir aslan gibi ortaya çıktı ☙ ve bir başına savaşmaya gitti. O nazlı vücudunu Tanrı'ya emanet ettiği için yanında kimseyi götürmedi.

Gîv yollarda rast geldiklerinden Türk diliyle Hüsrev'den haber sorardı. ☙ "Bilmiyorum!" diyen Türkün hemen kafasını gövdesinden ayırıp ☙ kemendiyle bağladıktan sonra uzağa götürüp üzerini toprakla örterdi. ☙ Bundan maksadı kimsenin sırrını bilmemesi, kimsenin onun adını, canını duymamasıydı. ☙ Bir aralık kendisine kılavuzluk etmesi için yanına yine o milletten birisini almıştı.

Birlikte yol aldıkları halde uzun bir süre ona sırrını açmadı. ☙ Nihayet bir gün: "Sana gizli bir şey soracağım. ☙ Eğer sende doğruluk görürsem, bana karşı yüreğini temiz tutarsan, ☙ ben de senden hiçbir şeyi, hatta canımı ve tenimi de esirgemem!" dedi. ☙ Türk de ona: "Bilinecek şeyler çoktur, ama bilgi de insanlar arasında bölünmüştür.

Bana soracağın şey, bildiğim bir şeyse söylemekte kusur etmem!" diye karşılık verdi. ☙ Bunun üzerine Gîv: "Keyhüsrev'in nerede olduğunu bana doğruca söyle öyleyse" dedi ☙ ve Türk: "Ne bu adı işittim ne de bu adı taşıyan bir adam için kimseye bir şey sordum!" ☙ diye karşılık verince, Gîv kılıcını çektiği gibi hemen kafasını kesip yere yuvarlayıverdi.

GÎV'İN KEYHÜSREV'İ BULMASI

Gîv şehzadeyi bulabilmek için yedi yıl dört bir yanı

Deliler gibi dolaştı. Beli kılıcıyla kemendini taşımaktan artık aşınmıştı. ☙ Çoğunlukla yabaneşeklerinin etini yiyor ve derilerini de sırtına alıyordu; bazen ot yer ve şarap yerine acı su içerdi. ☙ İnsanlardan uzak, zahmetler ve yorgunluklar içinde, çölleri ve dağları arıyordu. ☙ Rüstem'in, ordusunu alarak hızla Ceyhun'un bu kıyısına geçtiği sıralarda, ☙ Tûran komutanı Efrâsiyâb Geng'e gelmiş ve böylelikle Tûran ordusu yeniden savaşa girmişti.

Bunun üzerine Efrâsiyâb, Pîrân'a: "Şu uğursuz Keyhüsrev'i ☙ Mâçin'den getirtip anasına verdikten sonra kaçabileceği bütün yolları kapa!" diye buyurunca, ☙ Pîrân hemen Keyhüsrev'e develi birini göndermişti. ☙ Bu adam da buyruğa uyarak hemen kalkıp gitmiş, Siyâvuş'un oğlunu, insana hayat veren o akıllı genci getirmiş ☙ ve annesine teslim etmişti. İşte bunun üzerinden uzun bir süre geçmişti ki,

Cesur Gîv böyle ıstırap içinde Tûran ülkesinde dolaşıyordu. ☙ Çok düşünceli olduğu bir gün bir ormanın kenarına varmıştı. ☙ Her yer güzellik ve tazelikle doluydu, ama gelgelelim Gîv'in yüreği keder içindeydi. ☙ Topraklar yemyeşildi; dereler şırıl şırıl

akıyordu; doğrusu tam istirahat edilecek ve uyunacak bir yerdi. ۞ Gîv yere inip atını otlağa bıraktı. Kendisi de tasalı bir yürekle uykuya vardı.

Uyandıktan sonra kendi kendine: Galiba pehlivan Gûderz o rüyayı görürken, uğursuz dev de yanındaydı. Kendisine rüyada o görünmüş olacak. ۞ Çünkü bu kadar dolaştığım halde Keyhüsrev'in hiçbir izine rastlayamadım. Bilmem ki, bu yerlerde artık böyle aylak aylak gezip dolaşmanın ne faydası kaldı? ۞ Şu sırada bütün arkadaşlarım savaşlarda savaşıyor; dert ortaklarım da meclislerde içki içip eğleniyor. ۞ Kimisi ad kazanmaya, kimisi de eğlenmeye çalışıyor. ۞ Beni ise talihim, bunların her ikisinden de yoksun bırakıyor.

Ruhum yay gibi iki büklüm olduğu halde her yerde onun adını çağırmakla vakit geçiriyorum. ۞ Kim bilir, belki de şu Hüsrev dedikleri anasından hiç doğmamışın yahut doğup da zamanın elinde yok olmuşun biridir! ۞ Onu aramakla elime geçecek şey sadece yorgunluk ve eziyettir. Ne mutlu zehir yutup da ölene! diyerek, ۞ ormanın yeşillikleri arasında o padişahı arıyor, yine onu bulmak istiyordu! ۞ Bu sırada uzaktan bir çeşme gördü. Başında da başı kokulu ve renkli çiçek demetleriyle örtülü,

Elinde bir şarap kadehi olan sevimli, gönül çekici bir delikanlı vardı. ۞ Onda zekânın işareti, boyunda bosunda da ilahi bir güzellik görülüyordu. ۞ Onu bu haliyle görenler, Siyâvuş firuze tacını giymiş de gelmiş fildişi tahtına oturmuş sanırdı. ۞ Yüzünden sevimliliğin kokuları saçılıyordu; saçlarıysa, taçla süslenmiş kadar güzeldi. ۞ Gîv onu görünce: "Bu olsa olsa bir padişahtır. Çünkü böyle bir yüz ancak padişahlığın tahtına layık olanlara yaraşır!" deyip,

Hemen atından indi ve yaya olarak ona doğru yürümeye başladı. Yaklaştığı vakit ۞ düğüm çözüldü: çektiği zahmetlerin artık sona erdiğini, aradığı hazineyi nihayet bulduğunu anlamıştı. ۞ Gîv'i görünce Keyhüsrev de gülümsemeye başladı; sevinçten yüreği oynuyordu. ۞ Kendi kendine: Bu olsa olsa, Gîv olabilir. Çünkü buralarda, bu yüz güzelliğinde hiç kimse yoktur. ۞ O beni arıyor; İran'a götürüp orada beni padişah yapacak, dedi.

Gîv yaklaşınca Keyhüsrev yerinden kalkarak: ۞ "Ey Gîv pehlivan, hoş geldin! Sen buraya Tanrı'nın lütfu ve yardımıyla erişebildin. ۞ Söyle bakalım, buraya nerelerden geçerek geldin? Padişah Kâvûs'tan, Gûderz'den ve Tûs'tan ne haber? ۞ İnşallah hepsi iyidir. Beni, Hüsrev'i hiç anıyorlar mı? ۞ Yeryüzünü ele geçirmek isteyen fil gövdeli Rüstem pehlivan nasıl? Destan ve ötekiler ne yapıyor?" diye sordu.

Gîv bu sözleri duyunca şaşırıp kaldı. Nihayet ağzını açarak, yeryüzünün sahibi olan Tanrı'nın adını andı. ۞ Ona: "Ey yüce pehlivan! Bütün yeryüzü senin sevgine muhtaçtır. ۞ Öyle sanıyorum ki, Siyâvuş'un oğlu ve Keyânîyân soyundan olan akıllı Hüsrev sensin! ۞ Şimdi söyle bakayım, ey doğruların başı! Gûderz'i sen kimden duydun? Onun maceralarını sana kim anlattı? ۞ Ey saadet ve kudret kısmeti olasıca, Gîv'i ve Geşvâd'ı sana kim bildirdi?" dedi.

Keyhüsrev şöyle karşılık verdi: "Ey yiğit aslan! Bunları bana annem anlattı. ۞ Babam öleceği zaman, Tanrı'nın verdiği bir esinle, benim başıma gelecek kötülükleri anneme anlatmış ve: ۞ Senden Hüsrev doğacak; o İran'ı bağlayan zincirlerin düğümlerini çözecek; ۞ büyüyüp de bir pehlivan olduğu zaman İran'dan hünerler sahibi Gîv gelecek; ۞ onu alıp İran tahtına, aslanların ve büyük kahramanların yanına götürecek;

İşte bu Hüsrev yiğitliğiyle dünyayı altüst ederek benim intikamımı alacak! demiş." ۞ Bunun üzerine Gîv: "Ey kahramanlar kahramanı!" dedi. "Sende herhalde büyüklüğün bir alameti olmalı. ۞ Siyâvuş'un alameti gül üstüne düşmüş bir katran damlası gibi hemen kendini belli eder. ۞ Sen kolunu aç da bana gösteriver. Siyâvuş'un bu alametini tanımayan yoktur" deyince, ۞ Keyhüsrev soyundu ve Gîv ondaki o siyah alameti gördü.

Bu, ta Keykubâd zamanından kalma ve Keyânîyân sülalesinin şaşmaz bir alametiydi. ۞ Gîv bu alameti görür görmez Keyhüsrev'e saygılarını sunarak, gözlerinden yaşlar akıttı ve ona bütün sırlarını açtı. ۞ Bundan sonra da yeryüzü padişahı Keyhüsrev'i kucaklayarak sevinç içinde övdü. ۞ İran, İran tahtı, Gûderz ve hep savaşmak isteyen Rüstem üzerine onunla konuşarak: ۞ "Ey yeryüzüne sahip, yüce ve uyanık yürekli padişah!

Yeryüzünü yaratan, iyi ve kötü her şeyi bilen Tanrı eğer bana baştan başa cenneti ۞ ve yedi iklimin padişahlığını vererek başıma büyüklüğün tacını koymuş olsaydı, ۞ şu Tûran topraklarında senin yüzünü gördüğüm zaman duyduğum sevinci duyuramazdı! ۞ İran'da şimdi hiç kimse bilmez ki: ben acaba hâlâ yaşıyor muyum, yoksa toprağın altında mıyım? Acaba bir ateşkedede yakıldım mı? ۞ Acaba Siyâvuş'u sağ görüp de çektiği zahmetleri ve eziyetleri mi sordum? Ne olduğumu, ne yaptığımı kimse bilmez!

Tanrı'ya şükürler olsun. Talihim yardım etti de, şu çetin yorgunluklar sevinç ve saadetle sona erdi!" dedi. ۞ Sonra beraberce ormandan çıkıp yola girdiler. Giderlerken

Hüsrev padişah Kâvûs'un durumunu, ۞ onun yedi yıl boyunca çektiği zahmetleri, nasıl uyuduğunu, neler yiyip içtiğini sordu. ۞ Bunun üzerine Gîv yeryüzünü yaratan Tanrı'nın neler gösterdiğini söylemeye başlayarak; ۞ Gûderz'in rüyasını, uzun zaman çektiği zahmetleri, katlandığı eziyetleri, neler yiyip içtiğini, nasıl uyuduğunu, rahatlığını ve saadetini;

Kâvûs'un oğlu yüzünden vakitsiz kocadığını, artık elden ayaktan düştüğünü; ۞ sarayında büyüklükten ve şatafattan eser kalmadığını, baştan başa viranlığa yüz tuttuğunu anlattı. ۞ Hüsrev'in duyduklarıyla yüreği yandı, yanağı ateş gibi kıpkırmızı kesildi ve: ۞ "Uzun uzadıya çektiğin bu zahmetlere karşılık, talihin sana rahatlık ve düzen versin! ۞ Sen bana babalık et de, kimseye bir şey söyleme. Bakalım zaman ne gösterecek?" dedi.

GÎV İLE KEYHÜSREV'İN SİYÂVUŞGİRD'E GİTMESİ

Komutan Keyhüsrev Gîv'in atına bindi ve Gîv öne düşerek ۞ eline bir Hint kılıcı aldı. Yolda giderken kime rastladıysa, ۞ hiç düşünmeden kafasını kesip toz toprak içine yuvarladı. ۞ Böylece iki kahraman aralarında bir düşünce birliği kurarak, Siyâvuşgird'e doğru yollarına devam ettiler. ۞ Nihayet Ferngîs'i de aralarına alarak, sırlarını ona da açtılar ve

Savaşmak için bahane arayan düşman kahramanlarına görünmeden yeniden yola çıkmaya karar verdiler. ۞ Ferngîs: "Eğer burada biraz daha oyalanırsak dünyayı başımıza dar etmiş oluruz! ۞ Efrâsiyâb bizim bu hareketimizi duyar duymaz, yemeyi de uykuyu da bırakarak, ۞ bir Akdev gibi koşup gelir. İşte o zaman tatlı canımızdan ümidi kesmek gerek! ۞ İçimizden hiçbirini, ne gizli ne de açıkta olarak yeryüzünde bırakmaz!

Yeryüzü bizim kötülüğümüzü isteyen düşmanlarla dolu. Her ülkenin bir Ehrimen'i vardır. ۞ Ey benim soylu oğlum! Dinle, şimdi sana bir öğüt vereceğim: ۞ Biraz ilerimizde olan Tûranlı atlıların geçtikleri yerin öte tarafında bir çayırlık vardır. ۞ Sen sabah erkenden yanına bir eyer ve bir de kara dizgin alarak, Gîv'le birlikte işte o çayırlığa git. ۞ Orada göklere yükselmiş ve bulutlarla yüz yüze gelmiş bir dağ göreceksin.

Bu dağın üzerine çıkınca, bahar gibi taptaze bir çayırlık ۞ ve şarıl şarıl akan bir dere vardır ki, seyri insanın canını tazeler! ۞ Güneş bu gök kubbenin kenarında doğarken, komutan da uykusundan uyanır. ۞ Dereden su içmek için bu çayırlığa sabah

erkenden sürü sürü atlar gelir, ۞ işte Siyâvuş'un atı da onların arasındadır. Yanında götürdüğün eyerle dizgini Siyâvuş'un atı olan Behzâd'a göster. Eğer itaat ederse,
Ona doğru yürür, kendini gösterir, onu çağırır ve sevgiyle okşarsın. ۞ Siyâvuş aydın günleri kararıp da dünyadan ümidini kestiği vakit, ۞ o kara yağız Behzâd'a: Bundan sonra rüzgârlara bile boyun eğmeyecek ۞ ve ta Keyhüsrev gelip de seni alıncaya kadar dağlarda, çayırlarda yaşayacaksın! ۞ O zaman onun atı olur, dünyayı gezip dolaşır ve nallarınla yeryüzünden düşmanları temizlersin! demişti."

KEYHÜSREV'İN BEHZÂD'I TUTMASI

Bunun üzerine komutan Keyhüsrev atına bindi. Gîv de yaya olarak önüne düştü. ۞ Beraberce selamet ve çare arayan insanlar gibi hızla o dağa çıktılar. ۞ Derken at sürüleri de gelmeye başladı. Hayvanlar su içip kandıktan sonra dönüp gidiyorlardı. ۞ Yüce Hüsrev onların arasında nihayet Behzâd'ı gördü ۞ ve hemen suyun başına doğru koşmaya başlayarak, Behzâd'a o eyerle dizgini gösterip dileğinin yerine gelmesini umdu.

Keyhüsrev'i görür görmez suyun içinde bulunan Behzâd'ın ciğerlerinden soğuk bir ah çıktı. ۞ Siyâvuş'un üzeri leopar derisinden eyerini, hadeng ağacından kaşını ve o uzun üzengisini görünce ۞ olduğu yerden hiç kımıldamadı. Suyun içinde öylece durup bekledi. ۞ Hüsrev onu böyle sessiz görünce, elindeki eyerle ona doğru yürümeye devam etti. ۞ Olduğu yerde duran Behzâd'ın gözleri döktüğü yaşlarla birer çeşmeye dönmüştü.

Hüsrev'le Gîv de ağlamaya başladılar ve kuvvetli bir ateşin üzerindeki kebap gibi yanıp yakıldılar. ۞ Gözlerinden yaşlar akıtarak Efrâsiyâb'a lanet ettiler. ۞ Hüsrev elleriyle onun yüzünü gözünü, saçlarını okşadı. ۞ Dizginini başına, eyeri de sırtına geçirerek, dert içinde babasını andı. ۞ Keyhüsrev üzerine atlayıp da ayaklarıyla karnını sıkıştırınca, o ağır gövdeli hayvan bir anda Gîv'in gözlerinden kayboldu.

Gîv bu işe hem şaştı hem de üzüldü. Tanrı'nın adını anarak ona sığındı. ۞ Yerinden bir rüzgâr gibi fırlayıp uçuverdi. ۞ Kendi kendine: Hiç şüphe yok ki, insanları aldatmak için hep çare arayan Ehrimen bir at kılığına girip bize öyle göründü. ۞ Bak, Hüsrev ortadan yok oluverdi ve benim bütün emeklerim boşuna gitti. Oysaki o bu dünyada benim bir hazinemdi, diye düşüne düşüne ۞ yine Hüsrev'i aramak için dağa doğru yürüdü. Keyhüsrev Behzâd'ın üzerinde o dağın yarısını aşmıştı ki, kara dizginini biraz çekti ve

Gîv'in arkadan kendisine doğru gelmekte olduğunu görünce, gelmesini bekledi. Gîv yanına geldiği zaman Keyhüsrev: ☙ "Ey pehlivan! İster misin şimdi şu aydın canımla neler düşündüğümü sana bir bir söyleyeyim?" dedi. ☙ Gîv: "Ey yüce padişah! Sana her şeyin belli olması şaşılacak bir şey mi? ☙ Sen Tanrı vergisi şu zekân ve Keyânîyân soyundan gelme kabiliyetinle bir filin de içine girip neler düşündüğünü anlayabilirsin!" dedi. ☙ Bunun üzerine Keyhüsrev: "Şu cins atım hakkında içine, seni tasalandıran bir düşünce düştü.

Kendi kendine: Ehrimen bir at kılığına girerek bu gencin yanına geldi ☙ ve onu alıp götürdü. Böylece benim bütün emeklerim boşuna gitti! dedin ve benim ruhumun azap içinde olduğunu, bundan dolayı da Ehrimen'in memnun olduğunu sandın, dedi. ☙ Bu sözleri duyunca Gîv atından inerek Keyhüsrev'e dualar etti. ☙ "Sen" dedi, "gece ve gündüz hep bahtiyar ol! Senin hakkında kötülük düşünenlerin yürekleri kopsun! ☙ Çünkü Tanrı sana kuvvet, padişahlık tahtı, mevki ve şatafatla birlikte kabiliyet, hüner ve erdem de vermiştir!" dedi.

Sonra beraberce dağdan inip yürekleri bir kurtuluş yolu bulma kaygısıyla dolu olarak köşke geldiler. ☙ Tekrar Ferngîs'in yanına girip, yapacakları uzun yolculuk hakkında biraz konuştular ☙ ve planlarını kimsenin haber almaması için tedbirler düşündüler. ☙ Ferngîs'in Behzâd'ı görür görmez akıttığı gözyaşlarından yüzü görünmez oldu. ☙ Bir yandan yanaklarını onun yelelerine ve göğsüne sürerken, bir yandan da Siyâvuş'u andı.

Gözyaşlarını yüzünden sildikten sonra hemen dopdolu olan hazinesine gitti. ☙ Köşkündeki bu hazine gizliydi. Kimsenin ondan haberi yoktu. ☙ Hazinenin içinde altından başka pek çok mücevher, yakut, ☙ zırh, hançer, kılıç ve ağır gürz vardı. ☙ Gözleri yaş, yüreği de dertle dolu olan Ferngîs, bu hazinesinin kapısını oğlunun yanında açtı ve

Gîv'e: "Ey zahmetler çeken adam! Şu hazinenin içindeki altınlardan, padişahlara yaraşan mücevherlerden, yakutlardan ve mücevherlerle süslenmiş taçlardan neyi dilersen al! ☙ Bu hazine senindir! Biz sadece onun bekçisiyiz. Sen nasıl canını bizim için feda edip zahmetler çektiysen, biz de bütün bunları sana feda etmeye hazırız!" dedi. ☙ Bunun üzerine pehlivan onun önünde yeri öperek: "Ey bütün kadınların büyüğü! ☙ Yeryüzü senin güzel yüzünle cennetteki baharları andırır; felek ancak senin buyruğunla iyilik yahut kötülük yapar!" dedi. ☙ Gîv gördüğü o hediyeler arasında seçe seçe Siyâvuş pehlivanın zırhını seçti.

O değerli mücevherlerden de alabildikleri kadarını aldılar. ☙ Padişah kendisine bir

tulga ve bir zırhla, pehlivanlara yaraşan öteki silahlardan da seçtikten sonra ۞ hazinenin kapısını kapayarak, çöllere doğru gitmek üzere hazırlığa başladılar.

FERNGÎS'İN KEYHÜSREV VE GÎV'LE İRAN'A GİTMESİ

Bütün bunlardan sonra rüzgâr ayaklı atları eyerlediler. ۞ Ferngîs başına bir miğfer giydi. Üçü de rüzgâr gibi bir hızla giderek,

İran'a doğru yola düştüler. Herkesten gizli, sessiz sedasız gidiyorlardı. ۞ Fakat aralarında verdikleri bu karar gizli kalamadı. Birisi Pîrân'a gelip: ۞ "İran'dan yüce Gîv uyanık padişahın yanına geldi. ۞ Bunun üzerine Ferngîs, padişah ve savaşmak için bahane arayan Gîv İran'a doğru yola çıktı!" diye haber verdi. ۞ Bunu duyan Pîrân'ın canı çok sıkıldı. Korkusundan bir ağaç dalı gibi titremeye başladı.

Kendi kendine: Şimdi ben Efrâsiyâb'a ne cevap vereceğim? Yanında artık hiç itibarım kalmadı, diyerek ۞ pehlivanlardan, Gelbâd ve Nestehîn gibi çelik kuvvetli olanları seçti ۞ ve bunlar gibi daha üç yüz pehlivanın da hazır olmasını emretti. ۞ Sonra Pîrân onlara seslenerek: "Atlarınızın eyerleri üzerinde, başlarınızı bile kaşımadan yalnız savaşı düşüneceksiniz! ۞ Ne yapıp yapıp Gîv'in kafasını keserek mızrağın ucuna takacak ve Ferngîs'i öldürüp topraklara gömeceksiniz!

Hele o uğursuz Hüsrev'i hemen tutup bağlayacaksınız! Çünkü onun ayağı Tûran ülkesi için uğursuz bir yıldız gibidir. ۞ Eğer o uğursuz, Ceyhun'u geçecek olursa, bu ülkenin ve bütün büyüklerin başına gelmedik felaket kalmaz!" dedi ۞ ve Genç pehlivanlardan toplanan bu ordu o iki pehlivanın komutası altında olarak yola çıktı. ۞ Ferngîs çok yorgun olan oğluyla birlikte uykuya dalmıştı. ۞ Gîv yol yorgunluğundan ve uykusuzluktan hemen uykuya dalmış olan bu iki kişi için bekçilik ediyordu.

O da yorgundu. Fakat buna rağmen zırhı üzerinde, başlığı başında, kızgın, ۞ uyanık yürekli ve ölümü göze almış bir halde, gözlerini düşman atlılarının gelebilecekleri yola dikmiş ۞ ve âdeti üzere atına da zırhını giydirmişti.

GELBÂD İLE NESTEHÎN'İN GÎV'DEN KAÇMASI

Gîv daha uzaktan düşman atlarının ayaklarından kalkan tozu görünce hemen elini beline atıp kılıcını çekti ۞ ve bulutlarda çıkan gök gürültüsü gibi, öyle bir nara attı ki, onu duyunca aslanların bile kafalarını bir karanlık kaplar, akılları fikirleri birbirine karışırdı!

Sonra kaldırıp kendisini bir toz gibi düşman atlılarının içine atıverdi. Onun bu hareketiyle yeryüzü kapkara kesildi. ۞ Bazen hançeri bazen de gürzüyle vuruyor, sanki atının üzerinden demir yağdırıyordu. ۞ Düşmanların ileri gelenlerinin başları o cesur Gîv'in gürzünü yiyecekleri kadar yiyince savaşacak halleri kalmadı. ۞ Gîv yüreğinin sıkıntısından ve kızgınlığından o büyük orduyu hiçe sayıyor, denizi pınar gibi görüyordu. ۞ Bu sırada düşmanlar büyük bir grup halinde toplanarak, o büyük aslanı aralarına aldılar.

Savaş yeri mızraklardan bir kamışlığa dönmüş; güneşle ay görünmez olmuştu. ۞ O aslanın yüreği o kamışlığın içinde sıkılıverdi. Bu kamışlık dökülen kanlarla bir şarap mahzenine dönmüştü. ۞ Gîv düşmanların pek çoğunu öldürüp yerlere serince, düşman atlılarının gözleri yıldı. ۞ Gelbâd, Nestehîn'e: "Bu pehlivan şu kolu ve gücüyle, sert taştan bir dağa benziyor. ۞ Fakat bizim yenilgimiz Gîv pehlivanın kuvvetinden değil, Keyhüsrev'in yüceliğindendir!

Bilmem, bu ülkenin üzerine nasıl felaketler gelecek? Tanrı'nın buyruğuna boyun eğmemek kimin elinde? ۞ Yıldız bilgisinden anlayanların söylediklerine göre, Tûran'a ve pehlivanlarının başlarına çok kötülükler gelecek!" dedi. ۞ Sonra o büyük orduyla aslanlar gibi hücuma geçtiler. ۞ Savaş erlerinin ve boruların yükselen sesleriyle dağların yürekleri oynadı. ۞ Ovalar ve mağaralar ölülerle doldu. Topraklar kandan erguvan rengini aldı.

Düşman ordusu erlerin sığınağı olan o yüce Gîv'den ۞ kaçarak, yorgun ve bitkin bir halde yüce Pîrân'ın yanına döndü. ۞ Gîv de elleri ve göğsü kanlar içinde, bir aslan gibi, Keyhüsrev'in yanına gelerek: ۞ "Ey padişah! Yüreğini ferah tut. Aklın sana yâr ve vücudun sağlam olsun! ۞ Gelbâd ve Nestehîn gibi pehlivanlardan toplanmış bir ordu bizimle savaşmaya gelmiş.

Fakat sonunda öyle bir kaçış kaçtılar ki, her yaşayanın onların ölülerine ağlaması gerekir! ۞ İran'da, Rüstem'den sonra benimle savaşabilecek, benim dengim olan bir pehlivan daha yoktur!" dedi. ۞ Dini temiz olan Hüsrev çok beğenerek ona dualar etti. ۞ Sonra hep beraber Allah ne verdi ise yiyerek kalktılar ve kimsenin gitmediği bir yoldan çabucak yürümeye koyuldular. ۞ Öte yandan da Türkler yorgun argın ve ağlaya sızlaya Pîrân'ın yanına dönünce,

Pîrân kendinden geçerek Gelbâd'a: "Bu kadar acayip bir iş saklanabilir mi? ۞ Dosdoğru söyleyin: Gîv'e ne yaptınız? Hüsrev nerede ve aranızda neler konuştunuz?" dedi. ۞ Gelbâd karşılık olarak: "Ey pehlivan! Eğer ağzımı açar da, ۞ o cesur Gîv'in

bizim pehlivanlarımıza neler yaptığını söyleyecek olursam gönlün bir daha şu savaş ovasında durmak istemez! ☙ Sen benim erler arasında savaştığımı çok gördün, nasıl savaştığımı bilirsin.

Ben Gîv'i tutarak, atının üzengisine kadar aşağı aldım ve yere yuvarlamak istedim. ☙ Ey ünlü komutan! O bu kadarla kurtulmadı; benden bine yakın da gürz yedi. ☙ Sanki kafası bir demirci örsüne, göğsü ile bilekleri de Pîldendan'ın göğüs ve bileklerine dönmüştü. ☙ Ben Rüstem'in savaşmasını çok gördüm ve birçok savaş erinden de duydum. ☙ Fakat bu Gîv kadar düşman vuruşlarına, savaş yorgunluğuna dayanan bir kimse daha görmedim.

Ona vurulan gürzler mumdan ve mızraklar da leopar derisinden olsa bile, ☙ kollarının, butlarının ve pençelerinin bu darbelerle ezilmemesine yine de şaşılırdı! ☙ Fakat o bütün bunlara rağmen durmadan kükrüyor ve bir fil gibi yeniden bize saldırıyordu. ☙ Bütün savaşçılar o tek kişiden çekinince, ova da ölenlerin leşleriyle bir dağa dönüverdi!" dedi. ☙ Bunları duyunca Pîrân köpürdü: "Ayıp" dedi, "bunu tutup başka birine de söyleme!

Bunlar senin gibi bir binicinin ağzına yakışacak sözler mi? Sen artık savaş erleriyle savaşmaktan vazgeçmelisin! ☙ Üstelik yalnız da değildin; Nestehîn gibi bir kahramanla, erkek aslanlara benzeyen erlerden toplanmış bir ordu da senin yanındaydı. ☙ Tutmuş, Gîv'i bir sarhoş fil gibi gösteriyor ve kendi adını pehlivanlar arasında hiçe indiriyorsun! ☙ Efrâsiyâb bunu duyunca, kaldırır başındaki tacı yerlere atar! ☙ İki atlı kahraman, yanlarında da savaş için yaratılmış bir ordu olduğu halde,

Bir savaş erinden kaçıyor ve bu tek kişi bizim ordumuzun kahramanlarından bu kadar adam öldürüyor ha! ☙ Âlem buna hem üzülür hem de seninle alay eder... Sen artık gürz, bayrak ve davul eri değilsin!" dedi.

PÎRÂN'IN KEYHÜSREV'İN PEŞİNE DÜŞMESİ

Bunun üzerine Pîrân savaş erlerinden tam altı bin cesur pehlivan seçerek: ☙ "Haydi bakalım, atların dizginlerine yapışmanın zamanı geldi! ☙ Kükreyen aslanlar gibi gece gündüz hiç dinlenmeden yürüyün!

Gîv ile Hüsrev İran topraklarına ayak basacak olursa, orada kadınlar bile birer aslan kesilir. ☙ O zaman bu yerlerde de ne su kalır ne de toprak! Bu işe Efrâsiyâb çok üzülür. ☙ Onların kaçmalarına sebep olduğumu ileri sürerek beni suçlu çıkarır; gü-

neşi, ayı ve yıldızları değil..." dedi. ۞ Bu sözleri duyunca bütün erler kalkıp yola koyuldular ve gece gündüz yürüdüler. ۞ Gide gide derin bir nehre varınca darmadağın oldular.

Bu nehir derindi; eni pek fazla değildi, fakat geçilmesi pek güçtü. ۞ Bu nehrin adı Gülzeryun'du ve baharda bir kan denizine dönerdi. ۞ Keyhüsrev ile Gîv de bu nehrin öteki kıyısında uyuyorlardı. Ferngîs ise gözcülük yapıyordu. ۞ Ferngîs etrafına bakınırken Tûran komutanının bayrağını gördü. ۞ Hemen koşup Gîv'e haber verdi ve uykularından onları uyandırdı:

"Ey bunca zahmete katlanan kişi! Kalk artık sana da kaçma sırası geldi. ۞ Hatta korkarım kaçmaya bile imkân kalmadı. Çünkü peşimize koca bir ordu düşmüş geliyor. ۞ Eğer ellerine geçirecek olurlarsa seni öldürecekler ve senin derdinle yüreğimizde yaralar açacaklardır. ۞ Beni de oğlumla birlikte, gözlerimiz yaşlı ve elimiz ayağımız bağlı olarak, alıp Efrâsiyâb'ın önüne götürürler. ۞ Ondan sonra da bana ne yaparlar bilmem? Kimse bu yüce feleğin sırrını çözemez!" dedi.

Bunun üzerine Gîv: "Ey kadınların ulusu! Niye böyle canını üzüp duruyorsun? ۞ Sen beni ve gelen orduyu düşünmeyi bırak da, Keyhüsrev'le beraber şu dağın tepesine çıkmaya bak! ۞ Cihanın sahibi ve herkesten üstün olan Tanrı benim yardımcımdır! Benim karşımda, hâkim olan yıldızlar bile mahkûm durumuna düşer... ۞ Canı yaratan Tanrı'nın vereceği kuvvetle, düşmanların bir tek binicisini bile eyer üstünde bırakmam!" deyince, ۞ Keyhüsrev de: "Ey her an savaşmaya hazır olan kahraman! Bizim için katlandığın zahmetler pek çoğaldı.

Ben belanın tuzağından senin sayende kurtuldum! Bu kadarı yeter artık. Şimdi bir de tutup da kendini ejderhanın ağzına atma. ۞ Artık ben de savaş alanına çıkmalı ve kılıcımla düşmanların kanını dökerek göklere kadar sıçratmalıyım!" diye karşılık verdi. ۞ Fakat Gîv: "Ey yüce padişah! Dünya senin tacına muhtaçtır. ۞ Ben pehlivan oğlu pehlivanım! Biz ikimiz de senin hizmetine hazır kullarız. ۞ Benim yetmiş sekiz kardeşim var. Fakat sen ölürsen bütün dünya mahvolup gider.

Pehlivan dediğin çok bulunur, ama padişah azdır. Az değil, hatta ben bir tane bile göremiyorum. ۞ Ben ölürsem benim yerimi başkası tutar. Fakat padişahlığın tacını giyecek bir baş lazımdır. ۞ Çünkü sen ölürsen, ben taca ve tahta yaraşan bir başkasını daha göremiyorum. ۞ Sonra benim yedi yıldır çektiğim emekler hep boşa gider. Ayrıca senin soyuna karşı da büyük bir ayıp işlemiş olurum. ۞ Sen şu dağın üstüne çık da orduyu seyretmene bak. Yeryüzünü yaratan Tanrı benim yardımcımdır.

Düşmanlara üstün gelişim de yine ancak senin yüceliğin sayesindedir. Çünkü bütün dünya senin kanatlarının gölgesine sığınmıştır!" dedi.

PÎRÂN'IN GÎV'LE SAVAŞMASI

Gîv zırhını kuşanarak, dağ gövdeli atıyla bir aslan gibi ortaya çıktı. ☙ Nehrin bir kıyısında komutan bir kıyısında da düşman ordusu duruyordu. ☙ Gîv bahar mevsimindeki gök gürültüleri gibi bir nara atarak düşman ordusunun komutanını istedi. ☙ Bunun üzerine Pîrân ortaya fırlayıp ona küfürler savurmaya başladı: "Ey soysuz!" dedi,

"Cesur bir kahramanmışsın gibi, kalkıp da bir başına bu ordunun karşısına çıkıyorsun ha! ☙ Şimdi bir tek harbin darbesi senin yiyeceğin, benim gibi bir şahinin pençeleri de vücudunun kefeni olacak! ☙ Sen demirden bir dağ da olsan, atlılarım başına karınca gibi üşüşüp seni tuzla buz eder ☙ ve sırtındaki o zırhı parçaladıktan sonra vücudunu, bir leş gibi topraklara gömerler! ☙ Kükremiş bir aslan şu meseli söylemiştir: Eceli gelen bir dağkeçisinin,

Zaman son nefeslerini saymaya başlar ve o da kendiliğinden bir aslanın yanından geçer! ☙ İşte zaman seni de, tıpkı eceli gelen o keçi gibi, benim önüme ve şu ünlü savaşçıların karşısına getiriverdi!" dedi. ☙ Bu sözleri duyunca, kuvvetli ve büyük pehlivanların başı Gîv yine olduğu yerden kükreyerek: ☙ "Ey devin oğlu, kötü soylu Türk! Senin gibi komutanlar şu yeryüzünde olmaz olsun! ☙ Ben Siyâvuş'un intikamını almak için neler ve ne savaşlar yapmadım. Türklerden olsun, Çinlilerden olsun nice nice büyük pehlivanlar benim ellerimde can verdiler!

Hatta senin evini barkını da yıkmadım mı? Senin de canına zararlar getirmedim mi? Ailen içinde ileri gelen iki kadını yakalayıp, ta Hoten'den sürüye sürüye getirmedim mi? ☙ Senin canının ve teninin üzerine titreyen bu kadınların biri karın, biri de kız kardeşin değil miydi? ☙ Ben Siyâvuş'un intikamını almak için, neden ötürü acıyıp da o zavallıları bir kuluma bağışlarken, ☙ yüzünü çevirip de önümden karılar gibi kaçan sen değil miydin? ☙ Sen kim oluyormuşsun da pehlivanlıktan dem vuruyormuşsun? Senin karşına karı gibi bir erkek gerek!

Büyük adamlar senin yaptığın bu ayıbı bundan böyle kıyamete kadar söyleyecekler. ☙ Senin bu maceran müzik olup çalgıcıların çalgılarına, türkü olup türkücülerin dillerine düşecek. ☙ Herkes: Gîv bir başına Hüsrev'i alıp götürdü! diyecek ve senin

adını utanarak anacak. ۞ Bundan başka, bilmiyor musun ki, yeryüzünün bütün büyükleri, fağfûr, kayser ve Çin hakanı, ۞ padişah Kâvûs'un akrabası, altın külahlı yakın adamları, altın külahlı pehlivanları,

Hepsi Rüstem'in kızını nikâhlamak isteyip, yüreklerinde o süslü hülyayı besledikleri; ۞ Tûs bile Rüstem'in kızını istemek, ona damat olmak için adam gönderdiği halde, Tehemten üzüle üzüle bütün bu istekleri reddetti. ۞ Onlar arasında kızına layık kimseyi göremiyor ve onlarla akrabalık kurmak istemiyordu. ۞ Tehemten bütün dünyayı araştırdığı halde pehlivanlardan hiç kimseyi beğenmedi. ۞ Nihayet tacından daha değerli olan o kızı tuttu bana verdi.

Bânû Goşesb adındaki o kahraman kızını, yeryüzünün en büyük pehlivanı olan Rüstem bana nikâhladı. ۞ Bu kadar büyük adamlar arasından beni seçerek başımı göklere yükseltti. ۞ Ben de bunun üzerine tuttum, kadınların ayı olan kız kardeşim Şehrbânû İrem'i ona verdim. ۞ Yeryüzünde fil gövdeli Rüstem'den başka bana eş olabilecek bir pehlivan daha yoktur! ۞ Rüstem'le beraber karşına çıkacak olursam, senin feryadı basmaktan başka yapacak işin kalmaz.

Şu su renkli hançerimle şimdi senin gözlerinde dünyayı katran gibi karartacağım! ۞ Senin şu ordundan bir tek kişiyi bile sağ bırakacak olursam bu dünyada da bana erkek demesinler! ۞ Padişah Keyhüsrev'i aldım ve onu İran kahramanlarına padişah olanın yanına kadar da götüreceğim. ۞ Orada onu fildişi tahtın üzerine oturttuktan ve başına yürekleri aydınlatan padişahlık tacını koyduktan ۞ sonra, değerli zırhımı yeniden giyip Tûran ülkesini aslanlara in yapacağım!

Ben, Geşvâdların soyundan Gûderz'in oğlu ve kahramanların başı olan Gîv'im! ۞ Ey talihsiz Türk! Ey uğursuz Pîrân! Senin tacın da, tahtın da, yurdun da şu yeryüzünde yok olsun! ۞ Senin ölümün benim kemendimin ilmeğindedir. Kefenin sırtındaki zırh ile başındaki tulgadır!" dedi.

PÎRÂN'IN GÎV'E TUTSAK DÜŞMESİ

Pîrân Gîv'in bu sözlerini duyunca kızdı. Gözleri yaşla doldu ve yüreği altüst oldu. ۞ Hemen atını oynatarak ayaklarıyla karnını sıkıştırdı ve ağır gürzünü omuzladı.

Ovadan kalkıp, bir gemi gibi, nehre doğru ilerledi ve iyilik bağışlayan Tanrı'ya dualar etti. ۞ Gîv savaşmak için hiç acele etmeyerek, Pîrân'ın suyu geçmesini bekledi. ۞ Savaşmaktan vazgeçmiş gibi yaparak, kıyıdan içeriye doğru kaçtı. ۞ Böylelikle

onu ordusundan uzaklaştırdıktan sonra savaş gürzünü atının eyerine doğru sarkıttı. ۞ Pîrân ona yaklaşınca dünya gözlerinde gece gibi kapkara kesildi.

Gîv onu ordusundan uzaklaştırıp da ۞ öyle bir saldırdı ki, tıpkı kudurmuş bir ejderhaydı. ۞ Bir aslana benzeyen Pîrân hemen Gîv'in önünden kaçmaya başladıysa da, Gîv onun yakasını bırakmayıp peşine düştü. ۞ O yüce pehlivan görmeden, terkisinden kemendini çıkararak açtı ۞ ve koluna sardıktan sonra kaldırıp attı. Kement Pîrân'ın kafasına geçince, Gîv de onu atının eyerinden aşağıya aldı.

Yaya olarak, düşkün bir halde önüne katıp onu nehrin kıyısından uzaklaştırdı. ۞ Yere yuvarlayarak ellerini bağladıktan, üzerindeki silahları alıp kendisi kuşandıktan ve atına bindikten sonra, ۞ bayrağını eline alıp Gülzeryun nehrine kadar gitti. ۞ Türkler komutanlarının bayrağını görünce ister istemez ilerlediler. ۞ Bu sırada pehlivanların naraları ile Hint çıngıraklarının seslerinden bir kıyamettir koptu.

Gîv bu gürültüyü duyunca hemen kendisini suya atarak, dalgalardan bir gemi gibi hızla geçti. ۞ Kıyıya çıkıp da ağır gürzünü omuzlayınca, bütün ordu onun kahramanlığına şaşıp kaldı. ۞ Gîv atının dizginini serbest bırakarak bütün ağırlığıyla üzengiye yüklendi. Bütün büyük pehlivanları bir dehşet kaplamıştı. ۞ Bundan sonra da kılıcıyla, üzengisiyle, kollarıyla ve soluklarıyla harekete gelerek bütün Türklerin kafalarını yerlere yuvarladı. ۞ Savaş ovası ölülerle bir dağa döndü. Bütün düşman pehlivanları bu bir tek kişiden yılarak ona yenildi ve

İçine aslan giren bir koyun sürüsü gibi korkudan sırtlarını dönüp kaçıştılar. ۞ O kadar büyük bir ordu, bütün pehlivanlarıyla Gîv'in önünden çekilip kaçtı. ۞ Gîv bundan sonra o kadar büyük bir ustalıkla yeniden suyu geçti ki, düşman ordusu böyle bir işi rüyasında bile göremezdi! ۞ Böylece ve kükreye kükreye tekrar Pîrân'ın yanına geldi ve başını gövdesinden ayırmak istedi. ۞ Yüreği dert içinde olan Pîrân'ı, aklı başından gitmiş insanlar gibi sürükleye sürükleye,

Yüzü solmuş, yaslı ve düşkün bir halde padişahın yanına götürdü. ۞ Orada atından inerek padişaha dualar ettikten sonra: ۞ "İşte, şu vefasız ve kötü adam böylece kendisini ejderhanın ağzına attı. ۞ Nasıl Siyâvuş bunun sözlerine kanarak canını yok ettiyse, bu da yok olsun" dedi. ۞ Bu sözleri duyunca Pîrân yerleri öperek padişaha dualar etti ve:

"Ey insanlar arasında güneş gibi parıldayan bilgili padişah! ۞ Sen benim derdimi de, dermanımı da ve senin için Efrâsiyâb'la nasıl boğuştuğumu da bilirsin. ۞ Eğer şu kulun o zaman sarayda olsaydı, Siyâvuş da öyle yok olup gitmezdi. ۞ Ben seni

ve anneni ne hileler ve tedbirlerle devin pençesinden kurtardım! ☙ Bunun için ben de senin yardımın ve kudretin sayesinde şu ejderhanın pençesinden kurtulsam yeridir!" dedi.

FERNGÎS'İN PÎRÂN'I GÎV'İN ELİNDEN KURTARMASI

Pîrân'ın bu sözleri üzerine Gîv ne buyuracağını anlamak için Keyhüsrev'in yüzüne bakınca, ☙ Ferngîs'in Efrâsiyâb'a lanetler okuduğunu ve gözlerinin yaşla dolduğunu gördü. ☙ Ferngîs, Gîv'e: "Ey yüce kahraman! Sen bu uzun yolculuğun birçok zahmetine katlandın. ☙ Bil ki, şu ihtiyar pehlivan akıllı ve yüreği temiz bir adamdır. ☙ Bizim kanımızın dökülmesini, önce doğru yolu gösteren adaletli Tanrı, sonra da o engellemiştir!

Felaketler karşısında onun şefkati canımızın sığınağıydı Şimdi o bütün bu yaptıklarına karşılık olarak yardım ve aman istiyor. ☙ Ey ünlü pehlivan! Gel de, sen onu bize bağışlayıver. Çünkü o hiçbir zaman kötülüğe doğru kılavuzluk etmemiştir" diye yalvardı. ☙ Bunun üzerine Gîv: "Ey kadınların ulusu! Gönlün her zaman aydın ve sevinçli olsun! ☙ Ben ayın ve yüce padişahın tacı ile tahtının üzerine ant içtim ki, ☙ eğer bir intikam günü elime geçirecek olursam toprağı onun kanıyla erguvan rengine boyayayım!" deyince,

Bu sefer Keyhüsrev: "Ey aslanlara benzeyen pehlivan! Tanrı'ya karşı içtiğin andı bozma! ☙ Yeminini yerine getirmek için hançerinle Pîrân'ın bir kulağını delip gönlünü yatıştır. ☙ Hançerinden yere kan damlayınca hem sevgi hem de intikam duyguların unutulur gider!" dedi. ☙ Gîv padişahın da Pîrân'a acıdığını ve gözlerinden yaşlar döküldüğünü görünce onu öldürmekten vazgeçerek, ☙ tuttu hançeriyle Pîrân'ın kulağını deldi. Böylece yemini yerine gelerek üzerindeki yük gitti.

Bunun üzerine Pîrân padişaha dönerek: "Ben" dedi, "buradan yaya olarak ordumun yanına kadar nasıl gideyim? ☙ Gîv'e buyur da bari atımı geri versin. Bu iyiliğinle canımı ve her şeyimi bağışlamış oldun!" dedi. ☙ Bunun üzerine padişah Gîv'e: "Ey cesur kahraman! Ey erkek aslan! Haydi, şunun atını da bağışlayıver!" diye yalvarınca ☙ Gîv, Pîrân'a dönerek: "Ey cesur padişah! Sen savaş alanında neden bu kadar gevşeklik gösterdin? ☙ Eğer şu rüzgâr ayaklı atını sana geri vermemi istiyorsan, onu sana bir şartla veririm: Önce ellerini bağlayacağım.

Sonra sen de sağlam bir yemin edecek ve vücudundaki bağlardan ancak böylece

kurtulabileceksin! ☙ Senin içini de, dışını da çok iyi bilen ve kadınlarının en büyüğü olan ☙ Gulşehr'den başkasının ellerindeki bağları çözmeyeceğini yemininde söylersen atını alabilirsin!" deyince, ☙ Pîrân bu şartı kabul ederek: "Ellerimdeki bağı Gulşehr'den başkası çözmeyecek!" diye yemin edip atını ve canını kurtardı. ☙ Bunun üzerine Gîv onun ellerini bağladıktan sonra atına binmesini buyurdu.

Ferngîs'le güzel yüzlü Keyhüsrev Pîrân'ı sevgiyle kucaklayıp öptüler. ☙ Pîrân da Keyhüsrev'e ve yeryüzü pehlivanı Gîv'e dualar ederek kalkıp gitti.

EFRÂSİYÂB'IN KEYHÜSREV'İN PEŞİNE DÜŞMESİ

Hüsrev'in bu durumunu haber alınca, Efrâsiyâb'ın gözünde güneşin ışıkları bile kapkara oldu. ☙ Hemen davullarla borular çaldırıp ordusunu topladı ve olduğu yerden bir ateş gibi kalkıp gitti. ☙ İki konaklık yolu bir konaklıkmış gibi hızla geçerek, her iki konakta biraz dinlenerek ve oralardan da bir ok gibi fırlayarak,

Nihayet ordusuyla birlikte Gelbâd'ın savaştığı alana vardı. ☙ Bütün oraların harap, ordunun perişan ve ölülerin dört bir yana serilmiş olduğunu görünce, ☙ orada bulunanlara: "Bunları bu hale getiren ordunun komutanı kimmiş? O İran'dan buraya ne zaman gelmiş? ☙ Böyle bir ordunun sınırlardan geçtiğini benim savaş erlerimden hiç kimse görmedi, duymadı mı? ☙ O şeytan oğluna, burada Siyâvuş'un tohumundan birinin bulunduğunu ona kim haber vermiş?

Keşke şu gözlerime toprak dolsaydı da bugünleri görmeseydim!" dedi. ☙ Bunun üzerine Sipehrem de: "Eğer erlerim karşılarında bir ordu görüp de ondan korkmuş olsalardı, yine bir şey değildi. ☙ Fakat bizim karşımıza çıkan sadece Gûderz'in oğlu Gîv'dir! Onun yanında başka hiçbir atlı görmüş değiliz" deyince, ☙ bu sözleri duyan Efrâsiyâb'ın rengi sapsarı kesildi ve yüreği, feleğin bu cilvesiyle dertle dolarak, ☙ Sipehrem'e: "Demek" dedi, "bilgili bir kişiden vaktiyle duyduğum sözler tamamıyla çıktı!

Talihin ezelden talihli yarattığı bir kimse, hiçbir gayret göstermesine lüzum kalmadan tahta çıkabilir" dedi. ☙ Efrâsiyâb'ın bu sözleri söylediği sırada, ordusunun önünde olarak, ☙ Pîrân da yüzü, gözü ve omuzları kan içinde göründü. ☙ Efrâsiyâb önce onun Gîv'i yakalayarak zafer müjdesini vermek için gelmekte olduğunu sandıysa da, ☙ biraz sonra onun elleri arkasında bukağıyla sımsıkı bağlanmış ve öylece eyerin üstüne oturtulmuş olduğunu fark edince,

Hem şaşırdı hem de canı sıkıldı. Derin bir düşünceye dalmıştı. Pîrân yaklaşınca bunun sebebini sordu. ۞ Pîrân karşılık vererek: "Ey padişah!" dedi, "Gîv tek başına da olsa, bir savaş alanına çıkınca, ۞ ona ne azgın bir aslan, ne yırtıcı bir kurt ne de bir kaplan bir şey yapabilir! ۞ O savaş gününde öyle bir kükrüyor ve öylesine savaşıyor ki, nehirdeki timsah bile onun korkusundan yanar! ۞ O önce ağır gürzüyle alana çıktı. O kadar çok vurdu ki, onun gürzü bir çekice, bizim kafalarımız da birer örse döndü.

Atı, ayakları, kolları ve üzengisiyle bütün atlarımızı baş aşağı edip yerlere yuvarladı. ۞ Durmadan bizim pehlivanlarımıza vurup öldürdü ve savaşçılarımızdan hiç korkmadı. ۞ Bizimkiler de onun başına şimdiye kadar bulutların yağdırdıkları yağmurlardan daha çok kılıç yağdırdılar, ama ۞ o yine aldırmadı. Eyerinin üzerinde bir dağ gibi oturuyor, sanki bir gül bahçesinde dolaşıyormuş gibi duruyordu. ۞ Nihayet bütün ordu dönüp kaçtı ve onun karşısında benden başka öç almak isteyen bir düşman kalmadı.

Bunun üzerine önce benden uzaklaşarak kemendini havada salladı ve atıp beni belimden yakalayınca, ۞ aklım da başımdan gitti ve yere yuvarlandım. ۞ O beni bu halde görünce, atından inerek ellerimi bağlayıp önüne kattı ve kendisi yine atına binerek, ۞ hakaret içinde sürüye sürüye Hüsrev'in yanına götürdü. Böylece canıma yeniden bir yara daha açmış oldu. ۞ Arkasından da başımı gövdemden kesip atmak istedi. Fakat tam bu sırada Ferngîs imdadıma yetişerek bana şefaatçi oldu.

Bunun üzerine Gîv başımı kesmekten vazgeçti ve bunun yerine kulaklarımı kesip, ellerimi bağladı. Sonra yeniden kızarak, ۞ padişahın başı ve canı; güneşin, ayın, Tanrı'nın, tahtın ve külahın üzerine bana ağır yeminler teklif etti. ۞ Ben de, ne yapayım, kabul ettim. Fakat o andan itibaren talihim de tersine döndü. ۞ Bu yeminler gereğince, dünyada bu bağları eşim Gulşehr'den başkası çözemeyecektir. ۞ İşte böylece felek bir zaman başımı ve ayağımı nasıl iple bağladıysa, bu sefer de yeminle bağlamış oldu.

Bilmiyorum ki, feleğin sırrı ne? Benden ne diye lütuflarını böyle esirgiyor?" ۞ Bunları duyan Efrâsiyâb'ın kızgınlıktan gözleri yaşla doldu. ۞ Şiddetli bir bağırışla Pîrân'ı yanından kovdu. Pîrân korkusundan ne yapacağını şaşırarak sustu. ۞ Gurur kafasını birdenbire kaplayıverince, Efrâsiyâb küfürler savurarak: ۞ "Gûderz'in oğlu Gîv ile o şeytan yavrusu Hüsrev gürleyen bulutlar ve fırtınalar bile olsalar,

Yine de onları göklerden söküp yerlere yuvarlayacağım!" diye yemin etti ve elini kı-

zarar gelmediği gibi, ☙ mızrak, kılıç, hatta Hint kılıcı da işlemez. Tutmuş, şu sudan geçmek için onu karşılık olarak istiyorsun! ☙ Defol, git! İşte, biz sudan geçiyoruz; sen de yaptığınla kalırsın!" dedi.

KEYHÜSREV'İN CEYHUN'DAN GEÇMESİ

Bundan sonra Gîv, Keyhüsrev'e de şöyle söyledi: "Mademki Keyhüsrev'sin, o halde bu sudan geçmek senin için hayırlıdır. ☙ Çünkü Ferîdun da Ervend ırmağını geçerek büyüklüğün tahtına, şerefine yükselmişti. ☙ Padişahlığın yüceliğine Tanrı'nın lütfu olarak sahip olduğu için, bütün âlem de ona kul olmuştu. ☙ Sen de İran'ın padişahı, bütün kahramanların ve aslanların sığınağısın. Korkacak ne var? ☙ Büyük ve tahta layık bir padişah olduktan sonra su sana nasıl zarar verebilir?

Padişahların tahtı boş kaldığı için, bütün dünyanın beklediği senin anandan doğmandı. ☙ Beni de anam senin için doğurmuş. Artık üzülmeyi bir yana bırak. ☙ Eminim ki, yüreği kinle dolu olan Efrâsiyâb bu suyun kıyılarına doğru şimdi gelmektedir. ☙ Buraya gelip de yakalarsa bizi diri diri darağacına çeker ☙ yahut da ey padişah, Ferngîs'le beraber seni suya atıp balıklara yem yapar veya atının nalları altında çiğner!" deyince,

Keyhüsrev: "Evet, dediklerinin hepsi de doğru. Ben de herkesin yardımına koşan Tanrı'ya sığındım!" diyerek, ☙ o hızlı koşan atından inip yüzünü yerlere koydu ve Tanrı'ya: ☙ "Ey Tanrım! Benim sığınağım da, dayanağım da, adaletin yolundaki kılavuzum da hep sensin! ☙ Bendeki gevşeklik de, sertlik de sendendir. Aklım ve düşüncem ise senin büyüklüğünün kanadının bir gölgesidir!" diye yalvardıktan sonra ☙ gece renkli atına atladı. Yüzü de gece kadar korkunç bir hal almıştı.

Hüsrev nihayet bir gemi gibi kara atını gümrük yerine doğru sürdü. ☙ Onun arkasından da Ferngîs'le cesur Gîv de atlarını sürerek Ceyhun'un öteki kıyısına geçtiler. ☙ Üçü de selametle karşı kıyıya çıktıktan sonra, yeryüzünü ele geçirmek isteyen Hüsrev vücudunu ve başını yıkadı. ☙ Oradaki kamışlığın içinde, yeryüzünü yaratan Tanrı'yı överek dualar etti. ☙ Bunların böylece suyu geçtiklerini gören gümrükçü şaşırıp kaldı.

Arkadaşlarına: "Bu, ne şaşılacak iş! İnsan bundan daha garibini düşünemez. ☙ Mevsim bahar, Ceyhun taşkın ve akıntılı olduğu halde, kendileri de, atları da zırhlı olarak üçü de ☙ şu derin suyu geçiverdiler. Aklı başında olanlar şunların insan ol-

lıcına atıp çekerek: ۞ "Demirler bile eriten şu kılıcımla onlardan öcümü alacağım. ۞ Elime geçirecek olursam, o Ferngîs'in de gözlerine dünyayı zindan edeceğim. ۞ Belini keskin kılıcımla ikiye bölüp denize atacağım. Gerisini de balıklar parçalasın! ۞ Keyhüsrev İran'a gitmek istiyorsa, gider. Ferngîs'e de ne oluyormuş?" dedi.

GÎV'İN GÜMRÜKÇÜYLE ÇEKİŞMESİ

Pîrân kederli bir halde dönüp Hoten'e doğru gitti. Yüce padişah da ordusuyla hareket ederek ۞ Ceyhun'a doğru yürüdü. O kadar kızgındı ki, eteklerinden kan saçılıyordu. ۞ Hûmân'a: "Atının dizginini nehrin kıyısına doğru çevir, ۞ çünkü Gîv ile Hüsrev Ceyhun'u geçti. Bütün emeklerimiz ovalarda eş rüzgârlar gibi gelip geçecek. ۞ Sözüne güvenilir adamlardan işittiğim sözler hâlâ hatırımdadır. Onlar bana eski zamanlarda bilgili bir adamın,

Tûr'un ve Keykubâd'ın soyundan bir padişahın Tûran ülkesini altüst edeceğini, şehir ve köy diye bir şey bırakmayacağını, ۞ İran'a sevgi ve Tûran'a da kin besleyeceğini anlatmışlardı" dedi. ۞ Bu sırada Hüsrev ile Gîv de Ceyhun'un kıyısına gelmişler ve hemen karşıya geçmek istemişlerdi. ۞ Orada, gümrük yerinde bir gemi duruyordu. Gemi için gümrük memuruyla çekişmeye başladılar. ۞ Gemi yepyeni yelkenleriyle, Keyhüsrev'in binmesine layık olacak kadar güzeldi.

Gümrükçü Gîv'e: "Ne diye, lafı uzatıyorsun? Şu akan suyun ۞ üzerinden ister köle geçsin ister padişah... hepsi bir! ۞ Geçmeye niyetiniz varsa, geminin sahibine bir haber yollarız, olur biter" diyordu. ۞ Gîv de: "Bizi bir an önce karşıya geçir de karşılığında ne istersen iste! Yoksa düşmanlarımız gelip yetişecekler" dedi. ۞ Bu sözleri duyunca gümrükçü Gîv'e dönerek:

"Alacağım gümrük hiç de az değil. Senden şu dört şeyden birini isterim: ۞ Ya şu tacı vereceksin, ya şu yağız atı, ya şu köleyi yahut da başındaki şu ay gibi parlak tacı," dedi. ۞ Gîv ona karşılık olarak: "Ey akılsız herif! Eğer sen böyle her geçişte gümrük olarak bir ülkenin padişahını alacak olursan, bu dünyada yükünü bir hayli tutarsın. ۞ Ey pespaye! Sen kim oluyormuşsun da bir padişahı almak isteyecekmişsin? Hava al sen! ۞ Senin gümrük yerine istediğin şeylerin ikisi, başındaki taçla bir padişah ve anasıdır.

İstediğin üçüncü şey, koştuğu zaman rüzgârlara bile yetişen kara yağız Behzâd'dır. ۞ Dördüncü isteğin ise çok saçma. Çünkü senin gücün bu zırhın bir tek düğmesini bile çözmeye yetmez! ۞ O öyle bir demirden yapılmıştır ki, ona sudan ve ateşten bir

duklarından şüphe ederler!" dedi. ☙ Onlara söylediği kaba sözlerden pişman oldu ve sonunda kendisinin kötü bir duruma düştüğünü gördü. ☙ Elinde değerli olarak nesi varsa alıp gemiye bindi. Gemiyi de süsledikten sonra, özür dilemek için yelkenleri açarak padişah Keyhüsrev'in yanına gitti ve

Beraberinde getirdiği taç, yay ve kement gibi hediyeleri padişaha sundu. ☙ Fakat Gîv onu görür görmez bağırmaya başladı: "Ey akılsız köpek! Daha demin bize şu suyun insanı alıp götürdüğünü söylüyordun. ☙ Böyle cevher sahibi bir padişah senden bir gemi istedi de, dileğine kulak bile asmadın. ☙ Götür, o hediyeler de senin olsun! Elbette senden de intikam alınacak gün gelecektir. Sen işte o zaman görürsün!" dedi. ☙ Bunun üzerine nehrin bekçisi önüne baka baka çekip gitti ve canından ümidini kesti.

Gümrük yerine dönüp geldiği zaman Tûran ordusu da oraya varmış bulunuyordu. ☙ Efrâsiyâb nehre yaklaşıp da, suyun üzerinde ne bir gemi ne de bir insan göremeyince, ☙ adama: "O dev bu suyu nasıl geçti?" diye kızgınlıkla sordu. ☙ Bunun üzerine memur: "Ey padişah! Gümrük işlerine babam bakar; ben de alınan paraların hesabını yaparım. ☙ Ben şimdiye kadar böyle bir suyun üzerinden kimsenin geçtiğini ne gördüm ne de duydum...

Mevsim bahar, su yağan yağmurlarla taşkın; öyle ki, insan kendisini bir kere kaptırdı mıydı, bir daha kurtulmasına imkân yoktur. ☙ Böyleyken, üçü de sudan öyle bir geçiş geçtiler ki, rüzgârların kolları arasında uçup gitmiş gibi oldular. ☙ Sanki rüzgârdan yaratılmışlar da, Tanrı tarafından yollanarak insanlar arasına karışmışlar!" dedi. ☙ Bu sözleri duyunca Efrâsiyâb'ın yanakları sarardı ve yüreğinden soğuk bir ah çıktı. ☙ Sonra memura dönerek: "Çabuk gemiyi suya indir de,

Git bak, sudan geçenler çekip gitmişler mi? Yoksa bir yerde uyuyup kalmışlar mı? ☙ Çabuk, gemiyi yürüt de onları bulalım!" dedi. ☙ Bunun üzerine Hûmân padişaha: "Ey padişah! İyi düşün taşın da ateşi kucaklamaya kalkışma! ☙ Sen şu atlılarla kalkıp İran'a giderek, kendini ☙ Gûderz, Rüstem, Tûs ve ordular bozan Gurgîn gibi aslanların ağızlarına ve pençelerine mi atmak istiyorsun?

Padişahlığın tahtından bıktın mı? Neden kendini aslanların pençesine atmak istiyorsun? ☙ Şu nehirden tut da Çin'e, Mâçin'e, güneşe, aya, Zühal'e ve Ülker yıldızına kadar her yer senindir! ☙ Sen Tûran'ı ve yüce tahtını korumana bak. Şimdilik sana İran'dan bir kötülük gelme ihtimali yoktur!" dedi. ☙ Nihayet yürekleri duydukları üzüntüden kanla dolarak, nehri geçtiler. Bunun üzerinden de epey bir zaman geçti...

KEYHÜSREV'İN İSFAHAN'A GİTMESİ

Keyhüsrev Gîv'le birlikte Zem'e vardığı sırada, halkın çoğu memnun olduysa da, birazı da memnun olmadı.

Gîv habercilerle her yana mektuplar göndererek, ☙ Keykubâd'ın soyundan olan komutan Keyhüsrev'in zevk ve neşeyle Tûran'dan geldiğini; ☙ iyi talihli yüce Hüsrev'in Ceyhun'u karada yürür gibi geçtiğini ve nehrin, padişahlık tahtı gibi ayaklarının altında kendisine boyun eğdiğini bildirdi. ☙ Sonra Zem şehrinin ünlü komutanlarından, çok çevik, pehlivan, ata binmekte usta, akıllı ve uyanık yürekli ☙ birini seçerek olup biteni az çok anlattı ve:

"Haydi, İsfahan'a, o padişahlar ve büyükler ülkesine git de ☙ Gûderz'e: Ey cihan pehlivanı! Sen uyudun, ama ruhun uyanıktı! dedikten sonra, ☙ Hüsrev'in Zem'e vardığını ve onu yolundan alıkoyacak hiçbir ters rüzgârın esmediğini bildir!" dedi. ☙ Sonra padişah Kâvûs'a da bir mektup yazdı. Haberci bunları alır almaz yola çıktı. ☙ Rüzgâr ayaklı atlar, ağızları köpük içinde, oldukları yerden ateş gibi fırladılar.

Parlak akıllı Gîv'in gönderdiği haberci önce Gûderz pehlivanın yanına giderek, ☙ ona getirdiği haberleri bildirdi ve mektubu da sundu. Cihan pehlivanı Gûderz mektubu aldığı gibi başının üstüne koydu ☙ ve Siyâvuş'un üzüntüsünden gözleri yaşla dolarak Efrâsiyâb'a lanetler okudu. ☙ Bundan sonra haberci padişah Kâvûs'un sarayına geldi. Atların yelelerindeki terleri silip de ☙ saraya girince, sarayın içinden sevinç sesleri yükselmeye başladı.

Kâvûs onu yanına çağırtarak, Gîv'in gönderdiği mektubun üzerine mücevherler saçtı. ☙ Bu haberin şerefine dört bir yanı süslediler. Her yerden çalgıcılarla türkücüler çağrıldı. ☙ Yeryüzünü aydınlatan Gîv'in selametle İran'a geldiği haberi Nîmrûz'a ulaşınca Rüstem de çok sevindi ve o erkek aslana bir zarar gelmediği için fakirlere paralar dağıttı. ☙ Bin iki yüz ünlü pehlivanla birlikte, Gîv'e verilmek üzere, değerli bir taht ve taçla, ☙ iki yüz cariye ve yüz yirmi de köle gönderdi. Bunların her biri ellerinde altın birer kadeh tutuyordu.

Bânû Goşesb kanatlı bir kuş gibi hemen babasının yanından kalkıp Gîv'in yanına gitti. ☙ Gîv de onu İsfahan'a göndererek her yere adını yaydı. ☙ Bütün dünya, her yeri ele geçirmek isteyen padişah oğlu Keyhüsrev'in yoldan selametle geldiği haberini duydu. ☙ Dünyanın bütün büyükleri dört bir yandan kalkıp İsfahan'a geldiler. ☙ Gûderz de her yana hüsrevânî kumaşlar yayarak hazırlık yaptı.

Padişahlara yaraşan bir şekilde sarayını altınlar ve mücevherlerle süsletti. ۞ Bir bilezik, bir küpe, bir gerdanlık ve padişahlara yaraşan mücevherlerle süslü bir taç hazırlattı. ۞ Bundan başka bütün şehri de donatıp, gereken hazırlığı yaptırdıktan sonra atına bindi. ۞ Memleketin diğer büyükleri de Keyhüsrev'i karşılamak için kalkıp şehrin yetmiş fersah kadar dışına çıktılar. ۞ Gîv uzaktan görünür görünmez herkes atından indi.

Gûderz, Gîv'in yanındaki Hüsrev'i görünce, ۞ Siyâvuş'un ölümünü hatırlayarak gözlerinden yaşlar döktü. ۞ Atından inip genç padişahı kucakladı. ۞ Onu övdü ve dualar etti: "Ey yeryüzünün padişahı! ۞ Sen hep uyanık yürekli ve uyanık talihli ol! Ben padişahlığın tahtını sensiz görmek istemem!

Seni görmek canıma canlar katar. Yeryüzünden ırak olsun ve Siyâvuş'un ruhu nur içinde yatsın! ۞ Seni görmek canıma canlar katar. Yeryüzünün sahibi olan Tanrı benim tanığımdır. Sen de bunu böyle bil. ۞ Eğer Siyâvuş'u da görseydim, emin ol bundan çok sevinmezdim!" dedi. ۞ Sonra Gîv'in başından ve gözlerinden öperek: "Feleğin sırlarını ortaya çıkaran da sensin! ۞ Sen hem savaşmasını bilirsin hem de barış zamanında eğlenmesini ve düşünceyle hareket etmesini...

İran'ın bütün büyükleri başlarını yere koyarak sana boyun eğdiler!" dedi. ۞ Sonra oradan kalkarak dönüp geldiler. Yüce padişahın talihi parlamaya başlamıştı. ۞ Hep birlikte ve sevinç içinde pehlivanın evine gittiler. ۞ Bir içki meclisi kurarak tam bir hafta ellerinden kadehleri bırakmadılar. ۞ Sekizinci gün, padişah Kâvûs'un bulunduğu şehre gitmek üzere yola çıktılar.

KEYHÜSREV'İN KÂVÛS'UN YANINA GİTMESİ

Keyhüsrev padişah Kâvûs'un yanına varınca, bütün yeryüzü renkler, kokular ve süslerle bir gül bahçesine dönmüştü. ۞ Her taraf donanmış, süslenmiş, evlerin kapıları, damları, duvarları hediyelerle doldurulmuştu. ۞ Her yanda çalgıcılar ve şarkıcılar çalıp söylemeye koyuldu. Her yer gülsuyu, şarap, misk ve safranla dolmuştu. ۞ Bütün atların yelelerine misk ve şarap sürülmüş; şekerler, paralar ayaklar altına atılmıştı. ۞ Hüsrev'i görür görmez padişah Kâvûs'un kirpiklerinden yanaklarına doğru gözyaşları boşanıverdi.

Karşılamak için tahtından inerek ona doğru yürüdü ve yüzünü gözünü yüzüne sürdü. ۞ Genç padişah ona saygılarını sunduktan sonra padişahlara yaraşan bir yürü-

yüşle gidip tahtın üzerine oturdu. ❧ Padişah Kâvûs Türkler, onların padişahlık tahtı ve ordusu hakkında pek çok soru sordu. ❧ Keyhüsrev de karşılık vererek: "Efrâsiyâb denilen o akılsız padişahın kötülüğü yeryüzünü kapladı. ❧ Ne diye bana o uğursuzu soruyorsun? O dünyada hiçbir muradına erişemesin! Tacı da, tahtı da yok olup yerin dibine girsin!

Benim babamı düşküncesine öldüren ve annemi de vahşicesine döven o değil mi? ❧ Hem de o zaman annem bana gebeydi ve beni daha karnındayken öldürmek istemişti. O melunun başı hiçbir zaman kederden kurtulmasın! ❧ Ben doğunca bu sefer de o değersiz herif beni hemen dağlara yollattı. ❧ Orada işim gücüm, gece gündüz davarların, keçilerin, mandaların arasında yaşamak ve şu dönen güneşin dönüşlerini saymaktı. ❧ Nihayet Pîrân o dağlara gelip beni aldı ve o kinci herifin yanına götürdü.

Yanında kaldığım sürece onun her halinden ve hareketinden çekinir; öfkesine ve azarlamasına uğrama korkusuyla kıvranır dururdum. ❧ Efrâsiyâb bana birçok şey sordu. Ona verdiğim karşılıklarda aklımı ve kabiliyetimi gizlemeye çalıştım. ❧ O baştan sordukça ayaktan, yemekten sordukça da topraktan bahsettim. ❧ Tanrı o anda onun aklını ve düşüncesini aldığı için, o da beni akılsız bir genç sandı. ❧ Böyle beyinsiz bir genç olarak bulunca, lanetler okuyarak beni annemin yanına gönderdi.

İnciler yağdıran bir bulut da olsa, insan babasını öldüren bir adamı sevebilir mi hiç?" dedi. ❧ Bunun üzerine Kâvûs: "Ey yüce kahraman! Bütün dünya senin tacına muhtaçtır. ❧ Çünkü sen soy ve sopça büyük adamların tohumundan dünyaya geldin. Padişahlar padişahı gibi bilgili ve bu tahta layıksın!" dedi. ❧ Hüsrev padişah Kâvûs'a "Ey yüzyıllar görmüş tahtın padişahı! ❧ Bir de Gîv'den, benim için yaptıklarından bahsedecek olursam,

Şaşar kalırsın. Fakat şaşmak da bir şey ifade etmez. Çünkü bir insanın bu kadar iyilik yapmasına imkân olduğu kabul edilemez! ❧ O benim için ne zahmetler çekmedi, ne fedakârlıklar etmedi! Beni Tûran'da arayıp buldu ve benim için birçok savaşa girdi. ❧ Eğer o bunca zahmetlere katlanıp da Tûran'a, benim yanıma gelmemiş ve beni de beraberinde götürmemiş olsaydı, ❧ büyük bir orduyu komuta eden iki pehlivan, arkamızdan ateş gibi hızla gelerek bizi yakalayacaklardı. ❧ Gîv'in yaptığı kahramanlıkların içinde benim gördüklerimi, Hindistan'daki Hindular azgın bir filden bile görmemişlerdir.

Ben onu savaşırken gördüğüm zaman denizden bir canavar çıkmış da savaşıyor sandım. ۞ Onun karşısında, o iki pehlivanla o büyük ordunun genci de, ihtiyarı da hep bozguna uğradı. ۞ Bunun üzerine rüzgâr ayaklı bir ata binmiş ve beline de kemerini kuşanmış olan cesur Pîrân kalkıp bizimle savaşmaya geldi. ۞ Fakat pehlivan Gîv sarılı olan kemendini açtıktan sonra sallayıp atınca, Pîrân'ın kafası ilmeğin içine giriverdi. ۞ Ey padişah! Ben onu bu halde görünce, dayanamayarak gidip Gîv'e yalvardım. Yoksa onun kafasını bağırta bağırta koparıp atacaktı!

Ona acımamın sebebi, onun da babama acımış ve bana da hiçbir kötülükte bulunmamış olmasıydı. ۞ O azgın aslanın pençesinden beni de, annemi de o kurtarmıştı. ۞ Yoksa Efrâsiyâb babam gibi benim de başımı gövdemden ayırmak istemişti. ۞ Gîv işte hep böyle öküz kafası biçimindeki gürzüyle savaşa savaşa, Ceyhun'un kıyılarına kadar geldi. ۞ Orada da bir cesaret göstererek Ceyhun'u geçti. Yani senin anlayacağın, ne kara tanıdı ne de su...

Bu yaradılıştaki bir pehlivanın hiç kocamamasına şaşılır mı artık?" dedi. ۞ Onun bu sözlerini dinleyen Kâvûs sevincinden gülüyor, yanakları gül gibi kızarıyordu. ۞ Hemen Gîv'in başını tutup bağrına bastı ve yüzünü gözünü pek çok kez öptükten sonra ۞ Gûderz ve yurt için de dualar etti. ۞ Gîv'e, yeryüzünde küçük büyük hiç kimsenin bir eşini daha görmediği bir süslü elbise verdi.

Arkasından da perniyan kumaşı üzerine hemen bir menşur yazılmasını buyurarak, o Cemşîd kuvvetli padişah Horasan'ı, Rey'i, Kum'u ve İsfahan'ı ۞ Gîv'e verdi. Böylece o cesur pehlivanın başı güneşe kadar yükselmiş oldu. ۞ Padişah Gîv'e: "Ey zahmetler çeken pehlivan! Bunlar senin çektiğin zahmetlerin mükâfatıdır al!" dedi. ۞ Bunun üzerine Gûderz ve adamları hep birden ۞ başlarını yerlere kadar eğip padişaha dualar ettiler.

Bundan sonra Kâvûs, Ferngîs'e bir gerdanlık bir küpe bağışladığı gibi, altın nakışlarla süslenmiş ve gül bahçeleri kadar güzel bir de köşk hazırlattı. ۞ Köşkün içine de, üzeri altın kumaşlarla örtülmüş altın bir taht koydurmuştu. ۞ Ferngîs'e: "Ey hatunlar hatunu! Sen hiç keder yüzü görmeyesin! ۞ Yerini yurdunu bırakarak, bu yollarda pek çok zahmete katlandın, ama artık bütün İran ülkesi sarayındır! Bundan böyle senin düşüncelerin benim kılavuzum olacaktır!" dedi. ۞ Kadınlar içinde bir aya benzeyen Ferngîs de: "Yer ve zaman sensiz olmasın!" diye karşılık verdi.

TÛS'UN KEYHÜSREV'İ PADİŞAH OLARAK TANIMAK İSTEMEMESİ

İstahr'da, Geşvâd'ın yaptırdığı ve bütün hür insanların övündükleri bir köşk vardı. ۞ Gûderz ile Hüsrev, Kâvûs'un yanından çıktıktan sonra Geşvâd'ın bu köşküne gitmek istediler. ۞ Bu altın nakışlı köşke geldiler ve burada Hüsrev'i altın bir tahta oturtarak, onu padişah olarak tanıyıp dualar ettiler. ۞ Bütün İranlı pehlivanlar kemerlerini kuşanarak ona itaatlerini bildirmeye geldiler. Nevzer'in oğlu Tûs'tan başka itaat etmeyen olmadı. ۞ Tûs kendisinin altın ayakkabılara ve Kâve'nin bayrağına sahip olduğunu ileri sürerek itaat etmek istemedi.

Gûderz'in bu işe canı sıkıldı, ama ona da hiçbir şey söylemedi. ۞ Yalnız aslan pazılı ve pehlivan pençeli Gîv'e dönerek: ۞ "Git, o Nevzer'in oğlu Tûs'a: Şu sevinç zamanında tutup da savaşmaya bahane arama! ۞ İran'ın bütün büyükleri ve aslan gibi pehlivanları gelip de padişaha itaat ettikleri halde, ۞ sen ne diye şeytana uyup da yüz çeviriyor ve yeryüzüne sahip olanın yolundan ayrılıyorsun?

Eğer padişahın buyruğundan yüz çevirecek olursan, yüreğimde uyandıracağın kinle, savaş kapılarının açılmasına sebep olursun! ۞ Gîv'in sana getirdiği bu haber, aynı zamanda ünlü milletin de emridir. ۞ Ey hünerler sahibi! Sana gönderdiğim bu elçinin sözlerinden sakın çıkayım deme! diye söyle" dedi. ۞ Gîv de Tûs'a söylemek için kafasında birtakım sert sözler hazırlayarak babasının yanından ayrıldı ۞ ve komutan Tûs'un yanına gitti: "Düşündüğün akla uygun bir fikir değildir!" dedi.

Tûs onun sözlerini dinledikten sonra: "Düşünmeden bir işe girişmek ve sonra da pişmanlık duymak bize yakışmaz! ۞ İran'da, fil gövdeli Rüstem'den sonra bütün kahramanlar arasında, ordunun komutanı olmaya layık olan benim! ۞ Bütün yeryüzünü kılıcıyla hükmü altına alan cesur padişah Menûçehr de benim büyükbabamdır. ۞ Yeryüzü padişahı Nevzer'in oğlu olan Ferîdun'un soyundan kalan bir yadigârım. ۞ Savaşmaya başladığım her yerde aslanların ve kaplanların derilerini parçalarım.

Böyleyken, siz nasıl oluyor da bana danışmadan yeryüzüne yeni bir padişah seçiyorsunuz? ۞ Ben bu işe razı değilim. Benim yanımda Hüsrev'in adını bir daha anma. ۞ Efrâsiyâb'ın tohumundan gelen bir adamı yeryüzüne padişah yaptığımız gün bizim talihimizin de uykuya vardığı gündür. ۞ Biz Peşeng'in soyundan gelme padişah istemiyoruz. Porsuğun yanında koyun sürüsünün işi ne? ۞ Hüsrev pek genç ve toy olduğu için, çektiğin bütün zahmetler boşuna gitmiştir!

Yeryüzü padişahı olacak biri hünerli, soylu ve din sahibi olmalıdır. ☙ Bu bakımdan padişah Kâvûs'un oğlu Ferîborz padişahlık taht ve tacına daha layıktır! ☙ Onun hiçbir yandan düşmanla bir kan bağı yoktur ve baştan başa büyüklük, adalet, ün ve güzellikle yoğrulmuştur!" dedi. ☙ Bunun üzerine Gîv öfkeyle yerinden kalktı. Tûs'un düşünce ve davranışlarında hiçbir olgunluk görememişti. ☙ Ona: "Ey ünlü kahraman Tûs! Bütün bunlara peki, ama davullar çalınıp savaş başlayınca da yüzünü çevirmemelisin!

Gûderz'in erlerinin mızraklarını görünce pişman olacağın muhakkaktır. Şimdi şu fırsatı kaçırmanın zararını sonunda çekeceksin! ☙ Bu sonuca varmak için hep birlikte o kadar çalışıp çabaladığımız halde, sen şimdi bütün bu zahmetleri hiçe saymak istiyorsun. ☙ Zaten sen akıllı, fikirli bir adam olsaydın, Elburz'a kadar gidip bir padişah aramaya lüzum kalmazdı! ☙ Başının taçsız kalması sırf senin beyinsizliğinden, büyüklere yaraşan düşüncelerden yoksun olmandandır. ☙ Tanrı padişahlığın tahtını akıllı, düşünceli, güçlü ve yüce kimselere verir," diye

Ağır sözler söyledikten sonra kalkıp gitti ☙ ve Geşvâd'ın oğlu Gûderz'in yanına gelerek: "Tûs akılsız ve düşüncesiz adamın biridir. ☙ Kör gibi kalkmış, Ferîborz'u padişahlığa Keyhüsrev'den daha layık görüyor! ☙ Ama İran'da Hüsrev gibi, ne bir binici ne de altın eyerler üzerinde gezen padişahlar arasında onun gibi bir padişah vardır," dedi.

GÛDERZ'İN TÛS'A KIZMASI

Bu sözleri duyunca Gûderz çok kızdı: "Onun" dedi, "büyükler arasında adı batsın!

Biz ona, tahtın, fermanın, uğurlu talihin yaraştığını gösteririz!" dedi ☙ ve yetmiş, seksen kişi kadar tutan oğullarıyla torunlarını toplayıp davulları çaldırarak ovaya çıktı. ☙ On iki bin kadar atı ve zırhlı savaş süvarisini de hazırladılar. ☙ Ordular bozan Gûderz kendi adamlarından oluşan bu ordunun komutanıydı. ☙ Öte yandan da komutan Tûs hazırlandı. Filin üzerine savaş davulunu koydular.

Kahramanlar kemerlerini bellerine kuşandılar. Sancakçı da, Kâve'nin yıldızını taşıyan bayrağıyla önden yürüyordu. ☙ Gûderz ile ordusunu görünce güneşin ve ayın gözleri karardı. ☙ Bir filin üzerine parlak mavi firuzeden yapılmış tahtı koydular. ☙ Yeryüzünü ele geçirmek isteyen, taç sahibi Hüsrev de kemerini kuşanıp o tahtın üzerine oturdu. ☙ Etrafını saran iki yüz fille onu görenler dünyada başka padişahın olmadığını sanırlardı.

Hüsrev başındaki yakut tacıyla bu tahtın üzerinde ay gibi parlıyordu. ☙ Kolunda bilezik, boynunda gerdanlık, kulağında küpe ve elinde de öküz kafası biçiminde bir gürz vardı. ☙ Bütün bunları gören Tûs'un canı sıkıldı. Kendi kendine: Eğer ben bugün savaşacak olursam, ☙ her iki taraftan birçok kimse öleceği gibi bu kin duyguları da İran'da yerleşip kalacak! ☙ Böylece tam Efrâsiyâb'ın istediği olacak; Türklerin uykuya varmış olan bahtı yeniden uyanarak,

Padişahlığın tahtı Tûran'a geçecek ve büyüklüğün günleri sona erecek! diye düşündü. ☙ Bunun üzerine tuttu, akıllı ve yol yordam bilen bir adamı padişah Kâvûs'un yanına göndererek: ☙ "İçimizden biri, kim olursa olsun, şu savaş alanında kalkıp da yayı ile kayın ağacından yapılmış bir tek ok bile atsa, ☙ arada öyle bir kin duygusu çıkar ki, Efrâsiyâb'ın ömrü oldukça rüyalarında ondan başkasını görmesine lüzum kalmaz!" dedi.

GÛDERZ İLE TÛS'UN PADİŞAHLIK TAHTI HAKKINDA KONUŞMAK İÇİN KÂVÛS'UN YANINA GİTMESİ

Kâvûs bu sözleri dinledikten sonra bir adam göndererek ikisini de yanına çağırttı.

Padişah Kâvûs'un yanından kalkan bu haberci ordu komutanlarının yanına giderek: ☙ "Ey dünya görmüş ihtiyarlar! Sütle dolu olan bir kasenin içine zehir karıştırmaktan vazgeçin! ☙ Kılıcınızı kınına sokun ve soyunup kemerlerinizi çıkarın ki, sizden bize de bir kötülük erişmesin! ☙ Ordularınızın diğer büyüklerini bırakıp yalnız ikiniz yanıma gelin!" dedi. ☙ Bunun üzerine Tûs ile Gûderz padişahın yanına gittiler ve tahtın önünde durup söze başladılar.

Komutan Tûs padişaha şöyle söyledi: "Eğer padişahımız tahtından ve tacından artık usanmışsa, yeryüzü ve büyüklerden miras kalan bu taç ve taht ancak oğluna kalabilir. ☙ Padişahımızın bir oğlu varken, neden torunu başına taç giyip tahta oturacakmış? ☙ Ferîborz Keyânîyân soyunun kudretine de, büyüklüğüne de sahiptir. O azgın bir aslan gibi, beline kemerini kuşanmış ve bu makama yaraşır bir duruma gelmiştir!" ☙ Bunun üzerine Gûderz ona karşılık vererek: "Ey akılsız!" dedi. "İnsan olan seni akıllı sayar mı? ☙ Yeryüzünde Siyâvuş'tan daha akıllı, uyanık fikirli ve hür bir insan yoktu.

Şu dünyayı ele geçirmeye gücü yeten genç Hüsrev ise onun oğludur. Yüzü de, boyu bosu da tıpkı babasıdır! ☙ O her ne kadar anasından yana Tûr'a bağlıysa da, babasının bir eşi olduğu için doğru yoldan ayrılmayacaktır. ☙ Onun bir benzerini ne

İran'da ne de Tûran'da bulabilirsin! Artık ne diye şu boş sözleri tekrarlayıp duruyorsun, bilmem? ۞ Senin şu iki gözün onun boyunu bosunu ve o sevimli tavrını da mı görmedi? ۞ Ferîdun, Ervend ırmağını gemiye lüzum görmeksizin nasıl yüze yüze geçtiyse,

12725 O da Keyânîyân soyundan geçme gücü ve zekâsıyla Ceyhun gibi bir nehri geçti. ۞ Tanrı'nın yardımı ve yiğitliği sayesindedir ki, kötü eller ondan ırak oldu! ۞ O babasının intikamını almak için kemerini kuşanıp da, azgın bir aslan gibi ortaya atıldı mıydı, ۞ İran'ı bugünkü zahmetlerden ve felaketlerden kurtararak, Efrâsiyâb'ın aklını başından alıverir! ۞ Bana rüyada görünen kutlu bir melek, İran'ı düştüğü karışıklıklardan ancak onun kurtarabileceğini haber verdi.

12730 O büyüklerden miras kalan varlığıyla padişahlık tahtına oturunca, bütün dünya da mihnetten kurtulacaktır! ۞ Sen de Nevzer'in oğlusun, yabancı değilsin, ama baban gibi divanenin birisin. ۞ Silahlarım yanımda olsaydı şimdi kolunu, budunu keserek seni kana boğar; ۞ savaş kılıcımla boynunu vurarak böyle saçma sapan konuşmaktan kurtarırdım! ۞ Sen Keyânîyân sülalesi arasında bir düşmanlık çıkarmak ve böylelikle aklın sıra kendine de bir paye verdirmek istiyorsun

12735 Ama onun padişah olacağını padişahlar padişahı da bilir. Onun için padişahlığın tahtını padişahlığa yaraşana verecektir!" dedi. ۞ Tûs da: "Ey kocamış komutan! Neden böyle tatsız tatsız konuşuyorsun? ۞ Eğer sen Geşvâd'ın tohumundan gelme isen ben de Nevzer'in oğluyum. Ben de bir padişah oğlu ve bir padişahım! ۞ Senin kılıcın demircilerin örsünü ikiye bölüyorsa, benim mızrağım da Kafdağı'nın yüreğini delip geçer. ۞ Hem ne diye biz aramızda çekişip duruyoruz? Padişahın kim olacağını padişahlar padişahı bilir!" dedi,

12740 Bunun üzerine Gûderz tekrar atılarak: "O kadar çok söylenme! Ben seni o kadar şerefli bir insan olarak tanımıyorum!" diye onun sözünü kestikten sonra ۞ Kâvûs'a dönerek: "Ey dünya görmüş padişah! Sen öteden beri yerleşmiş olan geleneklerden ayrılma! ۞ İki değerli evladını yanına çağır. Onların ikisi de padişahlığa layıktır. ۞ Bununla beraber sen yine bak, onlardan hangisinin bu işe daha münasip olduğunu, hangisinin Tanrı'nın bağışlarına daha çok sahip bulunduğunu anla. ۞ Taçtan ve tahttan bıktıysan böylelikle onları en çok layık olana vermiş olursun!" dedi.

12745 Kâvûs ona şöyle karşılık verdi: "Bunlar sana göre düşüncelerdir. Benim gözümdeyse iki oğlum arasında hiçbir fark yoktur! ۞ Ben onların birini öbürüne üstün tutacak olursam, berikinin yüreği bana kırılır ve kinle dolar! ۞ Şu insanların ortasında bana hiçbirinin kin beslememesi için bir çare düşünmeliyim. Bunun için ۞ iki tabur as-

kerle onları alıp Erdebil'e gideceğim. ☙ Orada Behmen kalesi vardır. Bu kaledeyse her yıl Ehrimen bizimle savaştadır.

Ateşe tapanlar bu Ehrimen'den korktukları için hiçbir mûbed orada oturmaya cesaret edemez. ☙ Oğullarımdan hangisi kılıcıyla Ehrimen'in elinden bu kaleyi alabilirse, padişahlığı ona vereceğim!" dedi. ☙ Padişahın bu düşüncesini Gûderz de Tûs da uygun buldu. ☙ İkisi de, hiç kimsenin aklına gelemeyecek olan bu güzel düşünceyi beğendi. Diğerleri de bunu kabul ettikleri için padişahın yanından çıkıp gitti.

TÛS İLE FERÎBORZ'UN BEHMEN KALESİNE GİTMESİ

Güneşin Aslan burcundan yükseldiği ve göğün geceyi ortadan kaldırdığı sırada,

Ferîborz ile Tûs hemen cihan padişahının yanına gittiler. ☙ Tûs padişah Kâvûs'a: "Ben hemen orduyu filler ve davullarla birlikte alıp gidiyorum. ☙ Kâve'nin bayrağı da yanımdadır. Düşmanın yakut renkli bayrağını menekşe gibi mosmor yapacağım! ☙ Ferîborz ve Keyânîyânın büyüklüğü sayesinde onların kemerini belime bağlayacağım" deyince, ☙ padişah Kâvûs da: "Sen bir kere savaş alanına girdin miydi, artık herkes her şeyi hiçe sayar.

Güneşi ve ayı yaratan Tanrı'nın izniyle zaferi elde etmek kesindir. ☙ Mademki Ferîborz böyle bir düşünce peşindedir; o halde sen de hemen ordunu hazırla!" diye karşılık verdi. ☙ Bunun üzerine Tûs altın ayakkabılarını giyerek, Kâve'nin bayrağını alıp gitti. ☙ Ortada Kâvûs ile Ferîborz, önde de fillerle birlikte Tûs ☙ savaş arayan ordusuyla birlikte Behmen kalesinin yolunu tuttu.

Kaleye yaklaştıkları sırada ayaklarının altındaki toprak ateş gibi kızgın kızgın solumaya başladı. ☙ Sıcaktan mızraklar yanıyor, savaşçılar da zırhların içinde kavruluyorlardı. ☙ Yer sanki baştan başa ateş kesilmişti ve hava da o azgın Ehrimen'in durağıydı. ☙ Bu kalenin başı göklere doğru yükselmişti. İranlılar ise havada savaşmasını bilmiyorlardı. ☙ Komutan Ferîborz'a: "Bir savaş eri meydana çıktığı zaman

Oku, yayı, kemendi ve kılıcıyla düşmanına zarar vermeye çalışır! ☙ Bu kalenin yanına giden bir yol yok ki. Olsa bile onu bizden bilen kimse yok! ☙ Vücutlarımız zırhların altında yanıyor; atlarımız da sıcaktan bunalıyor. ☙ Aklına başka bir şey gelmesin: Bu kaleyi sen alamadıktan sonra emin ol senden başkası da alamaz!" dedi. ☙ Bir hafta kadar kalenin etrafında dolaşıp da bir türlü kapısını bulamayınca,

Ümitleri kırılarak savaştan vazgeçtiler. Böylece bu yorucu zahmetlerinden bir sonuç elde edemediler.

KEYHÜSREV'İN BEHMEN KALESİNİ ALMASI

Gûderz, Gîv ve Geşvâd'ın soyundan gelenler, Tûs ile Ferîborz'un Behmen'den döndüğünü duyunca, ۞ Gûderz kendi kendine: Haydi bakalım, şimdi de savaşa gitme sırası sana geldi. Kalk da savaş hazırlığını gör, dedi ۞ ve kalkıp hazırlığa başladı. Bunun üzerine her yandan bir gürültüdür koptu. Yeryüzünü ele geçirmek isteyen genç padişah da geldi. ۞ Zebercetlerle süslenmiş altın işlemeli bir taht hazırlayıp savaş filinin üzerine koydular. Birkaç atlı da

12780 Ellerinde bayraklar, ayaklarında altın ayakkabılar, ۞ başlarında bîcâde bir taç ve boyunlarında da birkaç mücevherle süslenmiş bir gerdanlıkla onun etrafını alıverdiler. ۞ Gûderz: "Bugün yeryüzünü ele geçirmek isteyen Keyhüsrev'in tahta çıkacağı yepyeni bir gündür!" dedi. ۞ Yeryüzünü almak isteyen Keyhüsrev başında taç ve elinde de bir gürzle gelip o altın tahta oturdu. ۞ O hür padişah Gûderz, Gîv ve daha pek çok erle birlikte kalkıp Behmen kalesine gitti.

12785 Kaleye yaklaşınca bu sefer atına binip zırhını giydi ve kemerini kuşandı. ۞ Filin üzerine kâtibini oturtarak, övgü dolu bir mektup yazılmasını buyurdu. ۞ Pehlevi diliyle, padişahlara yaraşan üslupta bir mektup yazdılar. ۞ Mektuba şöyle başlamışlardı: "Bu mektup, Tanrı'nın kulu, yeryüzünü almak isteyen ünlü Hüsrev tarafındandır. ۞ O Hüsrev ki, uğursuz Ehrimen'in tutsaklığından kurtuldu ve Tanrı'nın yardımıyla, bütün kötülüklerden elini çekti.

12790 Tanrı sonsuz ve her şeyden yücedir. Bütün canlıların rızklarını O verir, doğru yolu O gösterir! ۞ Güneşin, Zühal'in, Merih'in, kudret ve kuvvetin sahibi hep Odur! ۞ O bana Keyânîyân tahtını bağışlamış, beni fil gövdeli ve aslan pençeli olarak yaratmıştır. ۞ Tüm dünyanın padişahlığını bana vermiş, ta yerin dibindeki öküzden gökteki Balık burcuna kadar her şeyi benim buyruğuma vermiştir. ۞ Bu kalenin sahibi olan Ehrimen, yeryüzünü yaratan Tanrı'nın yürekten düşmanıdır.

12795 Ben temiz Tanrı'nın yardımıyla, onu bulutlardan indirip topraklara yuvarlayacağım! ۞ Bu kale cadıların hükmü altındaysa, onlara üstün gelmek için orduya bile ihtiyacım yoktur. ۞ Ben kemendime bir ilmek yapıp atınca, bütün cadıları boyunlarından yakalarım. ۞ Elimde, Tanrı'nın buyruğuyla toplanmış bir ordu olduktan sonra, kalenin içindeki kutsal bir melek de olsa umurumda değil. ۞ Ben Ehrimen soyundan değilim. Benim canımı da tenimi de Tanrı korur!

12800 Ben onun buyruğuyla kaleyi cadılardan boşaltacağım. Padişah da bana bu yolda

یکی شهر فرمود ایوان فراخ
پر از زیبق و ایوان و میدان و کاخ

بدانجا که آن رویشی بر دمید
از و تیرگی شد ناپدید

ferman buyurmuştur!" ۞ Mektup bittikten sonra Hüsrev eline bir mızrak alarak, o yüce mektubu, ۞ bir bayrak gibi o mızrağın ucuna bağladı. Bundan maksadı, bu dünyada yalnız kendi padişahlığını yükseltmekti. ۞ Gîv'e, bu mızrağı alarak, rüzgâr hızıyla kalkıp, o göklere yükselmiş olan kalenin yanına gitmesini buyurdu ve: ۞ "Birtakım öğütlerle dolu olan şu mektubumu al da, o yüksek kalenin duvarına yaklaşarak,

Mızrağı oraya dik! Tanrı'nın adını an ve hızla atını sür!" dedi. ۞ Gîv mızrağı eline alıp, Tanrı'ya tapan o kahramanı överek yola çıktı ۞ ve mektubu götürüp kalenin duvarına koyarak, yeryüzünü almak isteyen Hüsrev'in gönderdiği haberleri bildirdi. ۞ İyilik veren Tanrı'nın adını andıktan sonra o hızlı koşan atını rüzgâr gibi sürdü. ۞ Mektup ortadan kaybolunca, kalenin içinde de bir kıyamettir koptu.

Kalenin toprağı sarsılmaya başladı. Biraz sonra da Tanrı'nın buyruğuyla olduğu yere çöküverdi. ۞ Yıkılırken, baharda dağlarda ve ovalarda yankılar yapan gök gürültüleri gibi sesler çıkardı. ۞ Dünyanın yüzü bir zencininki gibi kapkara kesildi. ۞ Güneş, ay ve Ülker yıldızı hep birden görünmez oldu. ۞ Sanki birdenbire her tarafı bir karabulut kaplamış, hava aslan ağzı gibi kararmıştı.

Bu hali gören Hüsrev kara yağız atını oynatarak, ordusunun komutanına: ۞ "Yaylarınızı bir bahar bulutu haline getirin ve kaleyi ok yağmuruna tutun!" dedi. ۞ Bunun üzerine kaleye doğru öylesine ok yağdırdılar ki, gören, ölüm yağdıran bir dolu bulutunun peyda olduğunu sanırdı. ۞ Devlerin birçoğu bu oklarla ölüp yerlere serilince ۞ yine her taraf aydınlandı; o karanlık tamamen sıyrılıp gitti.

Üstelik bir de tatlı rüzgâr esmeye başladı. Böylelikle havanın da, yerin de yüzü güldü. ۞ Tanrı'nın adı ve padişahın lütfu sayesinde bütün yeryüzü ay gibi parıldadı. ۞ Padişahın bu tedbiri sayesinde devler ortadan kalktı ve kalenin kapısı meydana çıktı. ۞ Hür insanların padişahı Hüsrev, Geşvâd oğlu ihtiyar Gûderz'le birlikte kapıdan içeri girdi ۞ ve içeride bahçeler, meydanlar, saraylar ve köşklerle süslenmiş bir şehir gördü.

Karanlık ortadan kalkıp her taraf aydınlanınca Hüsrev emretti; oraya, ۞ eni ve boyu on kement boyunda, kubbesi karabulutlara değen, etrafı hücreler ve yüksek kemerlerle çevrili; ۞ çevresi, bir arapatının koşabildiği mesafenin yarısı kadar tutan bir tapınak yapılmasını söyledi. ۞ Tapınak yapıldıktan sonra getirip oraya Âzergoşesp ateşini koydular ۞ ve mûbedler, yıldızbakıcılar, olgun kişiler gelip onun çevresindeki hücrelere yerleştiler.

Burası çok güzel bir ateşkede olmuştu. Hüsrev de bir süre kalede oturdu. ۞ Aradan bir yıl geçtikten sonra ağırlıkları orada bırakarak ordusunu alıp geri döndü.

KEYHÜSREV'İN ZAFERLE DÖNMESİ

İran padişahı da Keyhüsrev'in, Tanrı'nın lütfuna ve yardımına erdiğini duydu. ۞ Bu başarıyı duyan herkes şaşırıp kalmıştı. ۞ Bütün halk ellerine hediyeler alarak, sevinç içinde onu karşılamaya gittiler.

Ferîborz da dağ gibi bir orduyla kalkıp İran'dan geldi. ۞ Padişahla karşılaştıkları zaman, o gül renkli padişah da gece renkli atından inerek ۞ öpüştüler. Ferîborz yeğeninin yüzünü öptü. Hemen oracığa bir altın taht kurarak, ۞ tahtın üzerine bir firuze koydular ve Keyhüsrev'i padişah olarak tanıyıp, başarısından ötürü dualar ettiler. ۞ O yeni padişah altın tahtın üstüne oturarak başına, mücevherlerle süslenmiş padişahlık tacını koydu.

Tûs da Kâve'nin bayrağıyla bir davul ve altın bir ayakkabı alarak; ۞ yeryüzünü ele geçirmek isteyen padişahın yanına gitti ve yeri öptükten sonra bunları ona vererek: ۞ "Şu davulu, şu altın ayakkabıyı ve şu Kâve'nin bayrağını ۞ ordunun erleri içinde bunlara en çok layık olan, becerikli ve hünerli hangi pehlivansa, ۞ ona ver! Ne yapalım, bizim elimizden bundan fazlası gelmez! Benim gibi suçlu bir kimsenin canını kurtarmış olması yeter!" dedi ve

Yaptıklarından ötürü özürler diledi. ۞ Muzaffer padişah da ona iltifatlar etti ve gülerek alıp yanına oturttuktan sonra: ۞ "Ben" dedi, "orduda Kâve'nin bayrağıyla şu altın ayakkabılara layık olan başka bir pehlivan görmüyorum. ۞ Böyle bir nimete ve devlete senden başka hiç kimse layık değildir. Yüreğimde de sana karşı hiçbir kırgınlığım yoktur. ۞ Hatta senin benden özür dilemene de lüzum yoktur. Sen nihayet yabancı bir adamın padişah olmasını istemiş değilsin ki," dedi.

Sonra o genç talihli, uyanık yürekli ve taç sahibi olmak isteyen Keyhüsrev kalkıp İran'a doğru yola düştü. ۞ Kutlu oğlunun gelmekte olduğunu haber alan Kâvûs'un da ۞ sevincinden yanakları erguvan gibi kızardı. Bu haliyle onu karşılayarak kocamış gönlünü tazeledi. ۞ Hüsrev de uzaktan büyükbabasını görünce gülümsedi ve yüreği sevinçle doldu. ۞ Hemen atından inip ilerleyerek önünde saygılarını sundu. Büyükbabası ona duyduğu hasreti açığa vurdu.

Onu gülerek kucakladı ve layık olduğu üzere övdü. ۞ O aslanın savaştan zaferle

döndüğünü, düşmanlarının yüreklerini ve gözlerini kederle doldurduğunu düşündü. ❧ Sonra hep beraber oradan ayrılarak, yeryüzü padişahının sarayına gelip tahta oturdular.

KÂVÛS'UN KEYHÜSREV'İ PADİŞAHLIK TAHTINA OTURTMASI

Saraya gelince, sevinç içinde atlarından inerek, gönülleriyle de, dilleriyle de Tanrı'ya şükürler ettiler. ❧ Hüsrev hemen koşup Kâvûs'un ellerini öptü ve tahtına yüzünü gözünü sürdü.

Büyükbabası da elinden tuttu ve onun için hazırlattığı yere götürüp oturttuktan sonra ❧ yüreği sevincin ışıklarıyla doldu ve tahtına çıkıp hazineciden Keyânîyân tacını istedi. ❧ Hüsrev tacı alıp öptükten sonra başına koydu ve o değerli fildişi tahtın yanındaki kürsüye dönüp oturdu. ❧ Hazineci bundan başka, zebercetler ve daha birçok padişaha yaraşan mücevherler getirip saçtı ❧ ve Hüsrev gibi, kendisine benzeyen bir yadigâr bıraktığı için Siyâvuş'a rahmet okudu.

Bundan sonra her yandan komutanlar ve büyük adamlar gelip onu kutladılar ve üstüne altınlar, inciler saçtılar. ❧ İşte, dünyanın alışverişi böyledir: Birinden aldığını ötekine verir. Feleğin bizi böyle aldatmasından yana başımız derttedir! ❧ Bir alçalır, bir yükseliriz... İmkân buldukça, gönlünü neşelendirecek şeylerden başkasına dönüp bakma bile. ❧ Saadet anlarından faydalanmana bak. Varlıklı zamanlarında da başkalarına yardımda bulun ki, aydın günlerin kararmasın! ❧ Elindekini ye, kalanı da başkalarına ver. Mademki onu sen kazandın, zahmetini sen çektin, ne diye düşmanlarına bırakıp gideceksin?

Sana varlık veren Tanrı senin çocuklarına ve senin tohumundan gelecek bütün torunlarına da verebilir! ❧ Görmüyor musun ki âlem Onun nimetleriyle doludur ve âlemi güzelliklerle süsleyen Odur! ❧ Adaletli Tanrı verdiğinde de cimrilik göstermez. Sen gönlünü hoş tutmaya bak...

KEYHÜSREV SALTANATI ALTMIŞ YILDI

Şair buraya kadar bu hikâye hakkında neler biliyorsa hepsini söyledi. Bundan sonra da eski zamanın tarihlerinden alarak, ❧ Hüsrev'in tahta nasıl çıktığını ve Tûran'a ordularını nasıl gönderdiğini anlatacak...

Eğer şu göklerin sahibi olan Tanrı'nın yardımıyla, yaşarsam ve sıhhatim de müsaade ederse, eski zamanların olaylarını anlatan şu ulu kitapla yeryüzüne bir tarih bırakmış olacağım. ۞ Bir baba, bir serviden çıkan bir dalın büyüyüp gelişmesi gibi, ۞ kendi tohumundan gelen oğlunun büyümesi, uyanık, düşünceli, talihli olması ve büyük yerlere geçip yeryüzünü yapacağı işlerden faydalandırmasıyla sevinir. ۞ Gönlünü işte onun bu devirlerini görmekle teselli eder. ۞ Doğuşunda padişah ruhlu olarak doğmamış olan bir adam başkalarına nasıl iyilik yapabilir?

Sen şu üç şeye inanmalısın; bunlar her şeyden üstündür: Soyluluk, erdem, yetiklik. Bu üç şey birbirinden ayrılmaz. ۞ Soylu olmayanda erdem olur mu? Sen hiç soylu bir adam gördün mü ki erdemsiz olsun? ۞ Soyluluk Tanrı'nın bir bağışıdır. Soylu olan bir insan kötülük yapmak şöyle dursun, kötülüğün lafını bile duymak istemez. ۞ Yemişin iyiliği nasıl tohumdan geliyorsa, soyluluk da babadan gelir. ۞ Erdem ise insanlarla düşüp kalkarak ve zahmetler çekerek elde edilir.

Bu üç şeye sahip olan insan, tam bir insan ve Tanrı'nın güzel bir eseridir. ۞ Bu üç şeye sahip olduktan sonra, iyi ile kötüyü ayırt etmek için bir de akıl lazımdır. ۞ İşte bu dördü bir insanda birleşti miydi, ne hırs kalır, ne zahmet ne de keder... ۞ Böyle bir insan için yalnız ölümün çaresi yoktur. Zaten ölümden, o en keskin bıçaktan kim kurtulabilmiştir ki? ۞ İşte, yeryüzünü ele geçirmek isteyen Keyhüsrev'e talihi bu dört iyiliği de hazırlamıştı.

İRAN BÜYÜKLERİNİN KEYHÜSREV'İ KUTLAMASI

Keyhüsrev'in tahta çıktığından bütün dünya haber aldı. ۞ Keyhüsrev başına tacını giyip de tahta oturunca hemen işe başlayarak, ۞ dünyanın her yanına adaleti yaymaya, yeryüzünden haksızlığı kaldırmaya koyuldu. ۞ Nerede Keyânîyân soyundan gelen, taç sahibi hür padişah ve vakti yerinde olan ünlü şahsiyet varsa, hepsi gelip kendisine boyun eğdi. ۞ Onun buyruğu altına girmeyen kimse kalmadı.

Bütün harap yerleri onararak, darlık ve sıkıntı çekenleri sevindirdi. ۞ Bahar bulutlarının yağmurları gibi her yere bereket yağdırdı; yeryüzünden ıstırabı silip kaldırdı. ۞ Bağışlar ve armağanlarla her taraf cennete döndü. ۞ Bütün dünya iyilik ve güvenlikle doldu. Kötülük yapmaktan yana Ehrimen'in eli kolu bağlandı. ۞ Her ülkenin ünlü padişahlarıyla büyüklerinden elçiler gelmeye başladı.

Nîmrûz'da da yeryüzünü adaletin ışıklarıyla aydınlatan komutan, ۞ o kutlu padişa-

hın tahta çıktığını ve yerinin göklere kadar eriştiğini haber alınca, ۞ bütün erlerini toplayarak gidip o yeni padişaha saygılarını sunmak istedi. ۞ Bunun üzerine Tehemten kalkıp birçok hediye ve sevinçle geldi. ۞ Nerîmân oğlu Sâm oğlu Zâl ile Kâbil'in bütün büyükleri de büyük bir orduyla birlikte yola çıktılar.

Bu orduyla ova baştan başa abanoz gibi karardı. Çalınan davulların sesleriyle de kaplanların kulakları yırtıldı. ۞ Zâl maiyetiyle birlikte ordunun önünde yürüyor, menekşe renkli bayrak da fil gövdeli kahramanın arkasından geliyordu. ۞ İyiliğini isteyen Rüstem'in kutlulamak üzere gelmekte olduğunu haber alan padişah, ۞ bütün şehir halkını ayağa kaldırıp karşılama için hazırlandı. ۞ Bu habere çok sevinen Keyhüsrev sarayında şairane bir şekilde: "Sen benim yanımda kal!

Çünkü Rüstem benim babamı yetiştiren ve yeryüzünde erdemin örneği olan bir adamdır!" dedi. ۞ Sonra da Gûderz'e, Tûs'a ve Gîv'e emirler verdi. Onlar da davullar ve borularla yola çıktı. ۞ Padişahın sarayından davul sesleri yükselince bütün pehlivanlar külahlarını giyip hazırlandılar. ۞ Ülkenin dört bir yanından gelen halk da davullar ve bayraklarla Rüstem'i karşılamaya çıktı. ۞ Rüstem'i karşılamak için bütün pehlivanlar ve birçok er iki günlük yola kadar gittiler.

Tehemten'in bayrağı uzaktan görününce, ordunun kaldırdığı tozlar güneşi bile örttü. ۞ Davul ve boruların seslerinden bir kıyamettir koptu. Gûderz, Tûs ve Gîv ordunun ortasından çıkarak ۞ Rüstem'e doğru koştu. Sevinç içinde, dilleri döndüğü kadar dualar ettiler ۞ ve onu kucakladılar. Aslan Rüstem önce padişahın hatırını sordu. ۞ Onlar da Rüstem'den sonra sevinç içinde, Sâm oğlu Zâl'ın;

Ondan sonra da Ferâmurz'un yanına giderek, yüzlerini görmekle sevindiklerini bildirdiler. ۞ Bundan sonra da hep birlikte kalkıp tacı kutlu Keyhüsrev'in yanına gittiler. ۞ Fil gövdeli Rüstem'i görür görmez, Keyhüsrev'in kirpiklerinden yanaklarına doğru yaşlar akmaya başladı. ۞ Tahtından inerek ona dualar etti. Rüstem de yeri öptü. ۞ Hüsrev Rüstem'e: "Ey pehlivan! Sen hep sevinçli ol ve canın da hep aydın kalsın!

Çünkü Siyâvuş'u büyüten de, yetiştiren de sensin, dünyada akıllı ve tedbirli bir adam varsa o da sensin!" dedi. ۞ Sonra Zâl-i zer'in başını tutup bağrına bastı ve babasını anarak elini aldı, başına koydu. ۞ Zâl'ın maiyetindeki pehlivanları da tahtlara oturttu ve Tanrı'nın adını anıp onlara da dualar etti. ۞ Rüstem Hüsrev'i baştan başa süzerek, konuşmasını ve oturup kalkmasını gözden geçirince, ۞ yanakları kanlı gözyaşlarıyla, yüreği de kederle doldu. Siyâvuş'un bütün halleri gözünün önüne gelmişti.

Keyhüsrev'e: "Ey padişah! Sen bu dünyada tam babandan kalmış bir yadigârsın! ۞ Ben yeryüzünde taç ve tahta senin kadar yakışan bir padişah, büyüklükte de babasına senin kadar benzeyen bir kimse görmedim!" dedi. ۞ Sonra tahtlarından kalkarak yemek ve içki sofralarına oturdular. ۞ Padişah gece yarılarına kadar uyumayarak geçmiş zamanlarda yaşadığı olayları anlattı.

KEYHÜSREV'İN İRAN'DA GEZİYE ÇIKMASI

Güneş parlak kılıcını çekince karanlık gecenin başı ortadan kayboldu.

Saraydan boru sesleri yükseldi. Tûs, Gûderz, cesur Gîv, Gurgîn, Gostehem, aslanlar gibi kuvvetli olan Rehhâm ۞ ve bunlardan başka bütün büyük ve değerli pehlivanlar o ünlü padişahın sarayına geldi. ۞ Bütün bunlar toplanınca yeryüzü padişahı ordusuna şöyle seslendi: ۞ "Ben bütün yeryüzünü ve övülmeye layık olan İran ülkesini gezip görmek düşüncesindeyim. ۞ Gidelim de, av âlemi şeklinde bir yolculuk yaparak hoş vakit geçirelim!"

Orada bulunanların hepsi gezip görmek maksadıyla yapılacak böyle bir geziyi kabul etti. ۞ Bunun üzerine yeryüzü padişahı ünlü Rüstem'le birlikte ava çıktı. ۞ Onlara ordudan da Geşvâd'ın oğlu Gûderz, Gîv, ۞ Şâpur, kılıç eri Behrâm, Gurgîn, ok atmakta usta Bîjen, ۞ Ferhad, Şâverân oğlu Zenge ve ünlü savaşçılardan Gorâze gibi pehlivanlar katıldı.

Hepsi birden öyle bir ordu teşkil ediyorlardı ki, onların zırhlarının, tulgalarının, gürz ve külahlarının parıltısından güneşle ayın gözleri kamaştı. ۞ O kadar çok avlandılar ki, her yer vurulan hayvanların ölüleriyle bir savaş alanına döndü. ۞ Hüsrev bütün İran ülkesini dolaşarak, düzgün olsun olmasın her tarafı gezdi. ۞ Zulümden harap olmuş veya bakımsız kalmış yerlerin onarılması için ۞ hazinesinden hiç esirgemeksizin paralar harcadı ve hepsini onardı.

Her gittiği şehirde tahtını kurdurdu ve talihli bir padişaha yaraşır şekilde bir süre kaldı. ۞ Hazinesinden para çıkarılmasını buyurarak her yeri onarıp süsledi. ۞ Bir şehirden kalkıp ötekine gidiyor, her gittiği yere de tahtını, tacını ve şaraplarını da beraber götürüyordu. ۞ Böylelikle memleketin büyükleri ve hür adamlarıyla birlikte Âzerbâdegân'a kadar gitti. ۞ Yolculuğu boyunca hem atını sürdü hem de şarap içti ve nihayet Âzergoşesp'in tapınağına vardı.

Bu ateşkedede Tanrı'ya dualar ve şükürler ettikten sonra, ۞ yavaş bir yürüyüşle padişah Kâvûs'un yanına dönmek üzere yola çıktı. ۞ Yanındakiler de sevinç içinde

onu takip ettiler; bir dakikaları bile neşesiz geçmeden ۞ ve parlak kadehi ellerinden bırakmadan şarap içtiler. Keyhüsrev nihayet sarhoş olunca uyumak ve dinlenmek istedi.

KEYHÜSREV'İN EFRÂSİYÂB'DAN ÖÇ ALACAĞINA DAİR KÂVÛS'A SÖZ VERMESİ

Güneş karanlığın perdesini yırtıp da kara toprağın üzerine yakutlar serperken,
Yeryüzünün sahipleri olan Keyhüsrev ve Kâvûs, o iki yüce ve kutlu padişah, ۞ Destan ve Rüstem pehlivanla oturup konuşmaya başladı. Kâvûs öteden beriden bahsettikten sonra ۞ sözü Efrâsiyâb'a getirince yanakları yaş içinde kaldı. ۞ Onun Siyâvuş'a yaptıklarını, İran'a verdiği zararları, ۞ nice nice pehlivanların canına kıyıp, kadınları ve çocukları nasıl perişan ettiğini anlattı ve
Keyhüsrev'e dönerek: "Şöyle etrafına bir bakmakla Efrâsiyâb'ın zulmüyle ne kadar şehrin harap olduğunu görüverirsin! ۞ Tanrı sana ordu, bilgi ve kuvvet gibi gerekli her şeyi vermiştir. ۞ Sen büyüklük, talih, erdem ve soyca bütün padişahlardan üstünsün. ۞ Şimdi senden şu şeyler için söz vermeni istiyorum: önce adaletten hiç ayrılmayacaksın! ۞ Sonra yüreğini hep Efrâsiyâb'dan alınacak intikamla dolduracak, bu ateşi hiç söndürmeyeceksin.
Ana tarafından ona bağlı olduğun halde hiç meyil göstermeyecek ve bu hususta hiç kimsenin sözünü dinlemeyeceksin! ۞ Kolaylıkla, güçlükle, her neyle karşılaşırsan karşılaş, ۞ onun tahtına, tacına, hazinelerine, kuvvetine, gürzüne ve kılıcına aldanıp da yolundan dönmeyeceksin! ۞ Dinle de sana ne üzerine yemin edeceğini de söyleyeyim. Çünkü akıl ve ruh için dünyada öğütten daha faydalı hiçbir şey yoktur. ۞ İçeceğin ant, güneşle ayın sahibi olan Tanrı'nın adına, tacın, tahtın, mührün, külahın,
Ferîdun'un hatırasının ve geleneğinin, Siyâvuş'un kanının, kendi canının ۞ ve "Tanrı'nın sana bağışladığı büyüklük ve saadetin üzerine olacak. Böylelikle kötülüğe sapmayacağına söz vermiş olacaksın! ۞ Efrâsiyâb'la aranda geçecek işlerde kılıçtan ve gürzden başkasına başvurmayacak, onun gururuna bunlarla karşı koyacak ve burnunu yerlere sürteceksin!" dedi. ۞ Genç padişah bu sözleri duyunca yüzünü ve yüreğini ateşe çevirerek, adaletli Tanrı'nın, aydın günün, karanlık gecenin, ۞ güneşin, ayın, tahtın, külahın, mührün, padişahın tacının ve kılıcın üzerine ant içerek:

Hiçbir zaman onun sevgisine ilgi göstermeyeceğim. Onun yüzünü rüyada bile görmek istemem!" dedi. ۞ Verilen bu sözü ayrıca Pehlevi yazısıyla ve miskle, padişahlara yaraşan bir deftere yazdılar. ۞ Destan'la Rüstem ve ordunun diğer büyükleri de bu yemine tanık oldular. ۞ Bütün bunlar bitince Kâvûs bu sözleşmeyi tam bir güvenle Rüstem'e teslim etti. ۞ Bunun üzerine yemek ve şarap istediler. Fevkalade bir meclis kuruldu.

Bütün büyükler tam bir hafta Kâvûs'un sarayında rûd ve şarapla vakit geçirdiler. ۞ Sekizinci gün yeryüzü padişahı başını ve vücudunu yıkayarak, tapınacak bir yer aradı ۞ ve orada gökleri döndüren Tanrı'nın huzurunda bütün duygularını döktü. ۞ Ta güneş doğuncaya kadar, karanlık gece boyunca, gözleri yaş içinde, ağlayıp sızlayarak: ۞ "Ey adaletli, eşsiz, yeryüzünün sahibi, rızk verici ve yol gösterici Tanrı!

Sen gençliğimde, elimde hiçbir kuvvet olmadığı halde beni ejderhanın ağzından kurtardın! ۞ Biliyorsun ki Tûran ordusunun komutanı ne günahtan korkar ne de kötülükten çekinir... ۞ Harabelerde yaşayanlar da, mamur yerlerde oturanlar da hep ona lanet ediyorlar. Bütün haksızlık edenlerin yürekleri onun intikamıyla doludur. ۞ O bu ülkenin de üzerine ateş yağdırarak, bütün cesur pehlivanların başlarına kederin toprağını saçtırdı. ۞ Haksız yere Siyâvuş'un kanını topraklara akıtarak yüreklerimizi parça parça etti.

Bütün padişahların yürekleri onun korkusuyla doludur. Onun tahtı ve tacı, dünyanın başının belasıdır! ۞ Biliyorsun o soysuz büyücünün tekidir" diye yalvardı ۞ ve yüzünü gözünü yerlere sürerek Tanrı'ya şükürler etti. ۞ Sonra oradan kalkıp tahtının olduğu yere döndü ve yüce pehlivanları yanına toplayarak: ۞ "Ey benim ünlü, cesur ve hançer kullanmakta usta kahramanlarım!

Atımın üzerinde olarak bütün İran ülkesini gezip dolaştığım ve ta Âzergoşesp tapınağına kadar gittiğim halde, ۞ hiçbir yerde gönlü hoş, vakti yerinde ve ocağı, yurdu bayındır bir kimseye rastlayamadım! ۞ Çünkü herkesin yüreği Efrâsiyâb yüzünden kan ve gözyaşıyla doludur. Ondan bıkmayan kalmamıştır! ۞ Onun yüzünden herkesten çok da benim ciğerim yaralıdır. Canım da, tenim de dertle doludur. ۞ Bunların dışında büyükbabam da, o hür padişah Efrâsiyâb'ın yaptıklarından dolayı her zaman yüreğinden ah çekiyor!

Yapılan yağmalardan, öldürmelerden, savaşlardan ve karışıklıktan, İran'da kadın, erkek herkes feryat etmektedir. ۞ Siz eğer benim candan dostlarım ve yardımcılarımsanız, ۞ babamın intikamını almak için hazırlanın hemen! Hep birlikte harekete

geçerek İranlıların üzerinden bu kötülüğü kaldıralım! ☙ Eğer benim arkadaşlarımsanız, gidip aslanlar gibi savaşınız. ☙ O benden önce savaşa hazırlansa bile ben yine kahramanlarım sayesinde dağları dümdüz ederim.

Yere dökülecek bütün kanların günahı onun boynunadır! ☙ Ordumuzdan öleceklerin yerleri de cennettedir. ☙ Şimdi düşünüp taşının da ortaya uygun bir düşünce koyun ve bu iş için ne düşündüğünüzü bana bildirin. ☙ Şunu bilin ki, kötülük eden yaptığının cezasını çeker!" dedi. ☙ Orada bulunup da cevaplarını hazırlayan büyükler yürekleri dert içinde ayağa kalkarak:

"Ey padişah!" dediler. "Sen yüreğini ferah tut, üzüntüyü hiç yanına sokma. ☙ Bizim canımız da, tenimiz de senindir. Bütün zahmetlere de senin için katlanırız." ☙ Fil gövdeli Rüstem'den, Gûderz'den ve Tûs'tan bu karşılığı alan padişahın ☙ sevinçten yanakları erguvan gibi kızardı. Devletinde yeni bir dirliğin başladığını gören genç Keyhüsrev ☙ bu pehlivanların hepsine teşekkür ederek: "Yeryüzü bu pehlivanlarla mamur olsun!" dedi.

KEYHÜSREV'İN PEHLİVANLARI SAYMASI

Aradan bir süre daha geçtikten sonra bir sabah, güneş Başak burcundan yüzünü gösterirken, ☙ Keyhüsrev dört bir yandaki mûbedleri çağırtarak, onlarla konuşulması gereken şeyler hakkında konuştu. ☙ Tam iki hafta kapıları kapatarak, huzuruna kimseyi almadı ve ordu için yeni bir defter hazırlattı. ☙ İaşe memurlarına küçük büyük bütün ordudaki erlerin adlarını söylemelerini buyurdu. ☙ Ordudaki erlerin adlarını derecelerine göre deftere yazdırdı.

Önce Kâvûs'un akrabasından olan yüz on komutan yazıldı. ☙ En başta Kâvûs'un oğlu ve yeni padişahın da amcası olan Ferîborz vardı. ☙ Nevzer'in soyundan da, savaşmakta ve gürz kullanmakta usta olan seksen kişi seçti. ☙ Bunların başıysa komutan Zeresp'ti. Bunları o komuta ederdi. ☙ Keyânîyânın baş tacı ve Tûs'un oğlu olan bu kahraman gürz, kılıç ve davul sahibiydi.

Keyhüsrev ordunun ayakta durmasını sağlayan Geşvâd oğlu Gûderz gibi üç pehlivan daha seçti. ☙ Geşvâd'ın yetmiş sekiz oğlu ve oğlunun oğlu vardı. Bunların her biri dağların kahramanı ve ovaların atlısıydı. ☙ Onlar Kâve'nin saadet yıldızını yükseltmiş, Keyânîyân tahtına ve tacına şeref katmıştı. ☙ Bunlarla beraber Gejdehem'in soyundan altmış üç pehlivan daha gelmişti. Onların da büyükleri ve komutanları

Gostehem'di. ۞ Yine yazılanlar arasında Mîlâd soyundan gelmiş, değerli ve her zaman galip gelen Gurgîn gibi yüz süvari,

Tevâbe'nin soyundan savaş atlıları ve padişahın hazinecisi olan seksen beş pehlivan bulunuyordu. ۞ Komutanları Borte savaşlarda onların adlarını yükseltirdi. ۞ Peşeng soyundan gelen otuz üç pehlivanın görevi ise savaşta zıpkın kullanmaktı. ۞ Komutanları, savaş sırasında davulun önündeki pehlivanları koruyan ve Tûs'un damadı olan akıllı Riv'di. ۞ Borzin'in soyundan gelen ve her biri savaş sırasında birer aslan kesilen yetmiş pehlivanın komutanı ise savaşta çelik bir örse dönen Ferhad'dı.

Gorâzen'in soyundan gelen yüz elli pehlivan daha vardı ki, bunlar kendi kendilerini idare ediyorlardı. ۞ Ginâreng de birçok büyük, kuvvetli, gösterişli, akıllı ve ünlü pehlivanla birlikteydi. ۞ Ordudaki pehlivanlar o kadar çoğalmıştı ki, sayılarını mûbed bile bilemiyordu. ۞ Bundan sonra o savaşa katılacakların adlarını, padişahın defterine yazdılar ۞ ve padişah pehlivanların şehirden çıkmalarını, sınırı geçerek ovaya ve

Oradan da Türklerle savaşmaya gitmelerini, hepsinin seve seve Tûran'ın yolunu tutmalarını, ۞ boruların ve Hint çıngıraklarının seslerini ta aya kadar yükseltmelerini buyurdu. ۞ Bunun üzerine hepsi gelip padişahın önünde başlarını yere koyarak ona dualar ettiler ve: ۞ "Ey yüce padişah! Taç ve taht seninle nurlandı. ۞ Padişahlık senindir; biz de senin kullarınız. Koç burcundan yerin dibindeki balığa kadar her yer senin buyruğun altındadır" dediler.

HÜSREV'İN PEHLİVANLARA HAZİNELER BAĞIŞLAMASI

Öte yandan da çobanlar, padişahın atlarını otlaklarından kaldırıp ordugâha getirdiler. ۞ Padişah pehlivanlara seslenerek: "İçinizde güzel kement atabilecek ve savaşta düşmanın karşısında tunç gibi durabilecek kim varsa, ۞ meydana çıksın da, şu rüzgâr gibi koşan arapatlarından istediğini, kemendini atıp yakalasın!" dedikten ۞ sonra, o herkesi yenen yeryüzü padişahı gürzünü eline alıp tahtına oturarak, ۞ altın hazinesinin kapısını açtırdı. Ve: "Büyüklerin hazinesinin kapalı durması doğru değildir.

Savaşılacağı, öç alınacağı veya bir iş yapılacağı zaman hazineler ve altınlar büyüklerin gözlerinde küçülüverir! ۞ Biz de savaşçılara hazineler ve tahtlar bağışlayarak, padişahlık ağacının dallarını ve yemişlerini güneşe kadar yükseltelim. ۞ Herkese

paranın lazım olduğu sırada onu ne diye saklayıp vakit kaybetmeli?" diyerek, ۞ üzeri altınlar ve incilerle süslü Rûm kumaşından yapılmış dört kat elbise, ۞ yine o kumaşa benzeyen ipek ve diğer cins kumaşlarla, içi padişahlara yaraşan mücevherlerle dolu bir kadeh getirtti.

Uşaklar onların hepsini yüce padişahın önüne koydular. Padişah orduya döndü: ۞ "İşte" dedi, "bunların hepsi; Efrâsiyâb'ın pehlivan saydığı ve ordusuna komutan yaptığı, melun erkek ejderha Pelâşân'ın o değersiz başı içindir! ۞ O uyanık olduğu için Efrâsiyâb rahat rahat uyuyabiliyor. ۞ Savaş günü, kılıcıyla kesip tozların içine yuvarlayacağı başını kim getirecek?" diye sordu. ۞ Bunun üzerine hemen Gîv'in oğlu Bîjen ayağa kalkarak, o ejderhayı öldürmeye hazır olduğunu söyledi ve

Elbiseleri, altın kadehle içindeki mücevherleri aldı. ۞ Padişaha: "Şu taçlı başın ebedi olsun!" diye dualar ettikten sonra ۞ elindeki mücevher dolu kadehle gelip yerine oturdu. ۞ Bunun üzerine padişah hazinecisine altınlı kumaşlar, ۞ ayrıca iki yüz kadar perniyan kumaşıyla diğer kumaşlardan ve

Belleri kuşaklı, gül yanaklı iki köle getirmesini söyledi. ۞ Sonra yine oradakilere dönerek: "Bu hediyeleri" dedi, "aynı zamanda kendisine minnettar kalacağım o kimseye vereceğim ki, ۞ bana veya şurada hazır bulunanların önüne, Efrâsiyâb'ın damadı Tejâv'ın başına koyduğu tacı alıp koysun!" dedi. ۞ Bunun üzerine, savaşlarda büyük yararlılıklar gösteren Gîv'in oğlu Bîjen yine kalkıp, ۞ o hediyeleri de alınca, bütün orada hazır bulunanlar şaşırıp kaldı.

Bîjen: "Dünya Keyhüsrev'in varlığıyla bayındır hale gelsin!" diye dualar ederek geldi, yerine oturdu. ۞ Padişah yine hazinecisini çağırarak, altın dizginli ve hızlı koşan on at ile belleri kemerli on köle ve iyi süslenmiş on cariye getirmesini buyurdu. ۞ Hazineci bunları getirince, padişah: "Bu atları ve şu güzel cariyeleri; ۞ Tejâv'ın her savaşta yanına aldığı bahar yüzlü, servi boylu, kamış belli, sülün yürüyüşlü, ۞ yasemin vücutlu, gönül çalan, misk kokulu, tatlı sesiyle kaplanları bile yumuşatan Espenûy adlı cariyesini

Kemendiyle belinden yakalayan, fakat göğsünde taşır gibi, hiç incitmeden bana getirene vereceğim! ۞ Evet, onu ancak böyle getirmeli. Çünkü o kadar güzel yüzlü bir kızı öldürmek yazıktır" deyince, ۞ Bîjen yine kalkıp, elini göğsüne koyarak muzaffer padişahın yanına geldi ۞ ve padişahı överek, yeryüzünü yaratan Tanrı'ya dualar etti. ۞ Yüce padişah onun bu hareketine çok sevindi: "Ey ünlü ve büyük kişi!

Düşmanım bile senin karşına çıkmasın! O aydın canın tensiz kalmasın!" dedi. ۞ Bu

sefer padişah hazinecisine gizli hazineden on altın kadeh getirmesini buyurdu. ۞ Kadehlerin içine şemmâme doldurdular. Bunlardan başka halis gümüşten ve incilerle dolu on, ۞ içi miskle dolu sarı yakuttan bir, firuzeden ve lacivertten de yine birer kadeh daha getirdiler. ۞ Sonra da altın dizginli ve değerli on atla, belleri kemerli on köle hazırlayıp padişahın önüne dizdiler.

Padişah: "Bunları" dedi, "Tejâv'la yapılacak savaşta, yüreğinde cesaret olup da ۞ onun kellesini savaş alanının ortasına koyana ve onu ordudaki kahramanların önlerine getirene vereceğim!" ۞ Bu sözleri duyanlar arasından, Gûderz'in oğlu Gîv elini göğsüne bastırıp kalktı ve o pehlivanlar savaşı için kemerini kuşanıp hazırlandı. ۞ Bunun üzerine o güzel kölelerle hediyeleri süslü bir halde getirip onun önüne koydular. ۞ Gîv bunlar için padişaha dualar ederek: "Yüzük ve külah senin yokluğunu görmesin!" dedi.

Padişah hazinecisine: "Tahtın önüne on altın tepsi getirerek ۞ üzerine altınlar, gümüşler, miskler ve inciler; etrafına da külahlı, kemerli ve peri yüzlü köleler diz! ۞ Bunlardan başka iki yüz parça altın sırmalı ve ipekli kumaşla, padişahlara yaraşan bir taç ve on da kemer hazırla!" dedi. ۞ Hediyeler hazırlanınca padişah: "Bunlara" dedi, "ad ve hazine kazanmak için zahmete girmekten çekinmeyene vereceğim! ۞ Bunları almak isteyen, Kâserûd'a giderek Siyâvuş'un ruhunu saygıyla ansın!

Orada, yüksekliği on kemendi geçen odundan bir dağ görecektir. ۞ Efrâsiyâb bu odunları suyun öteki kıyısına geçince yığdırmış, ۞ böylece İran'dan Tûran'a geçilmesini engellemek istemiştir! ۞ Bizden cesur birisi oraya giderek bütün Kâserûd'u ateşe vermeli ki, ۞ biz savaşa tutuştuğumuz zaman bu odunların arkasında bir ordu gizlenemesin!" deyince,

Gîv yine ortaya atılarak: "Hah" dedi," bu tam bana göre bir av. Odundan yapılmış bu dağı yakmak tam benim işim. ۞ Karşıma bir ordu da çıksa, yine savaştan çekinmem. Düşmanların leşleriyle yırtıcı kuşlara ziyafetler çekerim." ۞ Bunun üzerine padişah o hediyeleri de Gîv'e vererek: "Ey ordunun kahramanı! ۞ Tacım senin kılıcının yokluğunu görmesin, sen hep sevinçli ol!" diye dualar etti. ۞ Sonra hazinecisine hiç vakit geçirmeden türlü türlü renklerde yüz top kumaş;

Bakıldığı zaman donmuş birer su damlası gibi görünen yüz inci ile ۞ haremden, saçları başlarındaki taçların altında kaybolmuş beş cariye getirmesini buyurdu. ۞ Padişah: "Bu hediyeler de" dedi, "aklı ruhuna hâkim olan, ۞ akıllı, içgözü açık, iyi konuşan bir pehlivana yaraşır. O aynı zamanda savaşta aslandan bile yüz çevirme-

yen bir pehlivan olmalı! ☙ Efrâsiyâb'a bir haber götürdüğünde korkup gözleri yaşarmamalı ve

13115 Ondan aldığı haberleri de bana getirebilmeli. İçinizde bu işleri yapmaya kim cesaret edecek?" diye sordu. ☙ Bunun üzerine Mîlâd oğlu Gurgîn elini kaldırarak bu işleri yapmaya hazırlanıp da beline kemerini kuşanınca, ☙ padişah da cariyelerle altınlı kumaşları ve padişahlara yaraşan incileri ona verdi. ☙ Gurgîn bunları alıp padişaha dualar etti ve: "Akıl hep Hüsrev'in ruhuna yâr olsun!" dedi.

KEYHÜSREV'İN RÜSTEM'İ HİNT'E GÖNDERMESİ

Günün aydınlanmasıyla dağlar sandaloz rengini aldı ve horoz sesleri yükselmeye başladı.

13120 Bu sırada Rüstem padişahın yanına geldi. İran, taht ve taç üzerine, ☙ hazır bulunan Ferâmurz ve Zevâre'yle de birlikte uzun boylu konuştular. ☙ Bir aralık Tehemten yeryüzü padişahına: "Ey övülmeye layık padişah! ☙ Zâbilistan'da vaktiyle Türklerin bir şehri vardı. ☙ Türkleri oradan Menûçehr çıkarmıştır. Çok güzel bir yer olan

13125 Bu şehri, Kâvûs'un ihtiyarlamaya başladığı, eski kudreti kalmadığı sıralarda Tûranlılar tekrar almış ve İranlıları çıkarmışlardır. ☙ Halk şimdi buranın vergisini Tûran'a veriyor. İran'ı hatırına bile getiren yok! ☙ Bu yerlerde pek çok hazine ve fil vardır. Tûranlılar da suçsuz insanlara zulmediyor. ☙ Burada yaşayan halk öldürülmek, baskına ve yağmaya uğramaktan yana isyan edecek hale gelmiştir. ☙ Bir karıncanın ayağından tut da aslanın pençesine varıncaya kadar İran'da her şey senin buyruğundadır!

13130 Büyük bir pehlivanın idaresinde buraya büyük bir ordu göndermeli ☙ ve halkı, İran padişahına vergi vermeye, onun sarayına gelip boyun eğmeye davet etmeli. ☙ Eğer biz böylece o ülkeyi ele geçirecek olursak, Tûranlılara hatırı sayılır bir darbe indirmiş oluruz" deyince, ☙ padişah: "Sen hiç ölme! Bu pek doğru bir düşünce. ☙ Sen git de bir hesapla bakalım oraya ne kadarlık bir ordu göndermek gerek. Adamlarımız arasından da ünlü pehlivanlar seç.

13135 Senin ülkene bitişik olan bir memleketin savunma gücünü hesaplamak yine sana düşer. ☙ Bu büyük ordunun komutasını da Ferâmurz'a ver ki, savaş erlerine yaraşan bir şekilde ☙ ve onun eliyle bu iş olup bitsin! Bu timsah ancak onun oltasıyla yakalanabilir!" dedi. ☙ Rüstem pehlivanın padişahın bu sözlerinden yüreği sevinçle

doldu ve ona pek çok dualar etti. ☙ Bundan sonra padişah saray nazırına sofraların hazırlanmasını buyurdu.

Şaraplar getirtilip çalgıcılar çağrıldı. Padişah şarkı söyleyenlerin sesleriyle çok neşelendi.

KEYHÜSREV'İN ORDUSUNU HAZIRLAMASI

Bu toplantı parlak güneş dağların arkasından çıkıncıya kadar devam etti. Nihayet okuyucuların şarkı söylemekten usandıkları bir sırada, ☙ padişahın sarayından da davul sesleri yükseldi. Erler sarayın önünde sıra sıra dizildi. ☙ Tunç davulu filin üzerine bağladılar. Öküz kuyruğu biçimindeki boruların sesleri de havaya yükseldi. ☙ Başka bir filin üzerine de tahtı oturttular. Padişahlara yaraşan o ağaç nihayet yemişini verdi.

Padişah da gelip filin üstüne oturdu ve başına mücevherlerle süslenmiş bir taht geçirdi ve beline de inciler, altınlar ve zebercetlerle süslenmiş bir kemer bağladı. ☙ Fil altın çıngırakları ve sırtındaki zırhıyla ordunun arasında ağır ağır yürüyordu. ☙ Padişahın elindeki kadehin içinde bir toparlak vardı. Ordunun sesi ta Zühal yıldızına kadar yükseliyordu. ☙ Kılıçlardan, gürzlerden, davullardan ve kalkan tozlardan yeryüzü karardığı gibi, gök de lacivert rengini aldı. ☙ Sanki güneş bir tuzağa düşüp tutulmuş veya küp biçimindeki feleği su basmış sanılırdı.

Gözleri yeri göremedikleri gibi, gökte de yıldız yerine mızraklar görülebiliyordu. ☙ Sanki denizden dalgalar yükseliyormuş gibi, ordular birbirinin peşi sıra geliyorlardı. ☙ Felek bu kıyameti görünce şaşırıp kaldı. Padişahın otağını saraydan çıkarıp ovaya kurdular. ☙ Şerefli padişah elindeki mührеyi kadehe vurup da beline kemerini bağlayınca, ☙ artık yeryüzündeki diğer bütün padişahların kapısının eşiğine gelip de ona boyun eğmekten başka yapacakları bir şey kalmamıştı.

Azgın pehlivanların padişahı ünlü Hüsrev işte böyle padişahlık ediyordu! ☙ Padişah filin üzerine oturup olduğu yerde durdu ve bütün ordu gelip önünden geçti. ☙ Ordunun öncüsü Ferîborz olduğu için ilk olarak o geçti. ☙ Gürzü ile kılıcı elinde, altın ayakkabıları da ayağında olarak, üzerinde güneş resmi bulunan bayrağıyla, ☙ atının üzerine binmiş ve atın terkisine de kemendini asmıştı.

Bütün ordusu baştan başa altın ve gümüş içinde yüzüyordu. ☙ Yeryüzü padişahı ondan çok memnun kaldı. Kendisine: "Tanrı seni büyüklerin yüceliğine eriştirsin! ☙

Her işinde talihin üstün gelsin! Her günün nevruz gibi olsun! ۞ Sağlıkla git ve hiç yorgunluk duymadan dön!" diye dualar etti. ۞ Onun arkasından yeryüzünü kendi varlığıyla bayındır hale getiren Geşvâd oğlu Gûderz geçti.

Bayrağının üzerinde, pençeleriyle gürz ve kılıç tutan bir aslan resmi vardı. ۞ Sağında Rehhâm, solunda yüce Gîv, ۞ arkasında da bayrağı taşıyan ve yüceliğiyle dünyayı mosmor eden aslan gövdeli Şîdûş bulunuyor; ۞ bunların peşlerinden de atlarına binmiş, dizginler ellerinde, uzun mızraklı binlerce pehlivan geliyordu. ۞ Gîv'in arkasında duran adamların elinde, üzerinde kurt resmi bulunan bir bayrak vardı.

Yeryüzünü ele geçirmek isteyen ve mızrağı bulutlara kadar yükselen Rehhâm'ın bayrağının üzerinde ise bir kaplan resmi vardı. ۞ Gûderz'in oğullarının ve torunlarının sayıları yetmişi, sekseni buluyordu. Bunların erlerinin çokluğundan da ovada basacak yer kalmamıştı. ۞ Her birinin arkasında başka bir bayrak vardı. Bu cesur yiğitlerin her birinin elinde kılıç ve ayağında da altın ayakkabı vardı. ۞ Gûderz'in bu büyüklüğünü ve şatafatını görenler, bütün yeryüzünün ve bütün büyüklerin onun önünde eğilmiş olduğunu sanırlardı. ۞ Gûderz padişahın tahtının yanına gelince, o tahtın ve tacın var olması için çok dualar etti.

Padişah da Gûderz'e, Gîv'e ve onun erlerine dualar etti. ۞ Gûderz'den sonra Gejdehem'in uyanık yürekli oğlu Gostehem geçti. ۞ Savaşlarda elinde hep mızrak bulunan Gostehem'in yayı ve kayın ağacından yapılmış oku da sevgilileriydi. Onlardan hiç ayrılamazdı. ۞ Onun pazısındaki kuvvetle yaydan fırlayıp giden oklar taşları ve örsleri bile delip geçerlerdi. ۞ O da kılıçları ve süsleriyle tam bir şekilde giydirilip kuşatılmış büyük bir ordu hazırlamıştı.

Direğinin parlak ucu bulutlara değen ve üzerinde ay resmi bulunan bir de bayrağı vardı. ۞ Padişahın yanına gelince ona dualar etti. İran padişahı Keyhüsrev de ondan çok memnun kaldı. ۞ Gostehem'in ardından, keskin zekâlı, akıllı ve parlak düşünceli Eşkeş geçti. ۞ O Kubâd'ın soyundan, iyi gürz kullanan, soylu, temiz ve tedbirli bir pehlivandı. ۞ Komuta ettiği ordu, bir koç gibi savaşa susamış olan Gûç ve Buluç pehlivanlarından toplanmıştı.

Yeryüzünde onların savaştan kaçtıklarını gören yoktur. Parmaklarının ucuna kadar silahlıydılar. ۞ Eşkeş'in bayrağında, pençeleriyle saldıran bir aslan resmi vardı ۞ O da padişaha feleğin hep böyle güler yüz göstermesini dileyerek dualar etti. ۞ Keyhüsrev saf saf iki millik bir mesafeyi kaplayan bu orduyu filin üzerinden seyredince, ۞ çok memnun kaldı. Kendisine yardım eden talihin devamı ve kendisini yetiştiren

memleketin saadeti için dualar etti.

Onun arkasından Keyhüsrev ordusunun ruhu olan seçme pehlivan Ferhad geçti. ۞ O, savaşlarda erlerin yanından hiç ayrılmaz ve onlara bir baba gibi bakardı. ۞ Üzerinde ceylan resmi bulunan bir bayrak başını gölgelendiriyordu. ۞ Erlerin ellerinde Hint kılıçları, sırtlarında Türk zırhları ve atlarının üzerinde de Sogd eyerleri vardı. ۞ Hepsi de Kubâd'ın soyundan, Tanrı'nın lütfuna erişmiş pehlivanlardı.

Yanakları o kadar ışıl ışıldı ki, savaş alanında, her biri birer güneş veya parlak birer ay gibiydi. ۞ Ferhad tahtın üzerindeki genç padişahı görünce dualar etti. ۞ Ferhad'ın peşi sıra Gîv ailesinin en büyüğü, ünlü ve cesur savaşçı Gorâze geçti. ۞ Atının terkisine de halka halka sarılı kemendini asmıştı. Padişah onu çok beğendi. Doğrusu beğenilmeye de layıktı. ۞ Bayrağının üzerinde bir yılan resmi vardı. Erleri de kement atmakta ve savaşmakta usta süvarilerdi.

Gorâze padişahın yanına gelince ona dualar ettikten sonra yürüyüp gitti. ۞ Onun arkasından Şâverân oğlu Zenge yanındaki cesur pehlivanlarla birlikte hızla geçti. ۞ Zenge yerinden oynamış bir dağ gibi yürüyor; peşinden de üzerinde kartal resmi bulunan bayrağı geliyordu, ۞ Önünden geçerken padişah onun boyuna bosuna, kılıcına ve yüzüğüne dualar etti. ۞ Bağdat'tan gelme, mızraklı ve çelik kılıçlı ne kadar pehlivan varsa,

Hepsi filin üzerinde oturan padişahın önünden ve o kartal resimli bayrağın altından geçti. ۞ Ondan sonra yüce, şatafatlı ve değerli pehlivan Ferâmurz; ۞ Keşmir, Kâbil ve Nîmrûz'dan gelen ve yeryüzünü aydınlatan yüce kahramanlardan ۞ toplanmış büyük bir ordu davullar ve fillerle geçti. ۞ Onun bayrağı da, yeryüzünün en büyük pehlivanı olan cesur babası Rüstem'inkinin aynıydı.

Yani bayrağının üzerinde, bağlarından kurtulmuş yedi başlı bir ejderha resmi vardı. ۞ Yemişli bir ağacı andıran Ferâmurz gelip padişaha dualar etti. ۞ Padişah da ondan çok memnun kalarak şu öğütlerde bulundu: ۞ "Fil gövdeli Rüstem'in terbiye edip büyüttüğü bir insan her yerde saygı görür. ۞ Sen de Nerîmânların, Sâmların, Destanların soyundansın ve Rüstem'in oğlusun!

Hindistan'dan ve Kannûç'tan Sîstan'a kadar bütün ülkeler senindir! ۞ Seninle barış yapmak isteyeceklere bir kötülük yapma! ۞ Her yerde fakirlerin koruyucusu ve kendi adamlarının da gözeticisi ol! ۞ Felaket anlarında yardımına koşacak olan akıllı dostlarını iyi seç ve tanı! ۞ Kazandığını ye, yedir! Yarını hiç düşüneyim deme! Yarın ne olacağını insan ne bilir?

Ben sana oraların padişahlığını veriyorum, ama idareli ol ve olur olmaz yere savaşa girme! ☙ Daha gençliğinde hazine kazanmak hevesine düşme! Seni incitmeyeni sen de incitme! ☙ Felaket sarayı olan bu dünyada akıbetinden yana bir güvenin olmasın; ☙ o bazen öyle bazen de böyledir. ☙ Bu dünyadan memnun olmaya ve kendinden sonra büyük bir ad bırakmaya çalış.

Ömrümüzün yılları geçip gidiyor. Şu dönen felek de boyuna bizim soluklarımızı sayıp duruyor. ☙ Gönlün şen, tenin de esen olsun! Bunlardan başka neler lazımsa artık onları da sen düşünürsün. ☙ Yeryüzünü yaratan Tanrı senden razı olsun ve senin kötülüğünü düşünenlerin yürekleri dumanla dolsun!" dedi. ☙ Ferâmurz yeni padişahın bu sözlerini duyunca, hızlı koşan atından inip, ☙ yeni padişaha dualar ederek: "Yeni çıkan bir ay gibi, senin de günden güne nurun artsın!" dedi.

Yeri öpüp ona saygılarını sunduktan sonra uzun yoluna doğru yüzünü çevirerek yürümeye başladı. ☙ Rüstem de onun gitmesine üzüldü ve iki fersahlık yola kadar ona eşlik etti. ☙ Yolda giderlerken ona savaş usulleri, cemiyet hayatı, bilgi ve hüner konuları üzerinde öğütler verdi ve iyi günler diledi. ☙ Sonra yüreği dertle dolu olarak ovadan dönüp kendi otağına geldi. ☙ Rüstem bundan sonra da yüreği dert ve başı düşünceler içinde padişahın sarayına gitti.

Padişah, Rüstem yanına gelir gelmez şarap getirip büyük bir kadehle içti ☙ ve Rüstem'e: "Zevkten ve sefadan ayrılma! Aklı başında olan yarını anmaz! ☙ Tûr, Selm ve Ferîdun nerede şimdi? Hepsi geçip gitti, toprakla bir oldu. ☙ Uğraşıp çalışarak hazineler toplamış, yüreğindeki bütün başka emelleri öldürmüşsün diyelim... ☙ Peki, sonu ne olacak? Sonunda bütün bunlardan elinde ne kalacak? Toprak, değil mi? O acıklı günün felaketinden kimse kurtulamaz!

Aydın gün başlar başlamaz bizim hayat yolundaki adımlarımızı sayacağı için, biz de geceleri elimizden şarap kadehini bırakmayalım. ☙ Haber gönderelim de borularla davulları çıkartsınlar ve Tûs da boruyu çalsın! ☙ Bakalım, tutuşacağımız şu savaşta felek kime yardım edecek? ☙ Çalışmasına çalışalım, ama bizim uğraşmamızdan kime ne? Bütün olacak işler daha ezelde takdir edilmiş değil midir? ☙ İyi veya kötü, alnımıza ne yazılmışsa hepsi başımızdan gelip geçecektir. Akıllı bir insan artık ne diye bunun üzerinde düşünsün?

Yeryüzünü yaratan Tanrı yardımcımız olursa, babamın kanının intikamını almaya başlayalım!" dedi.

SİYÂVUŞ OĞLU FURÛD'UN HİKÂYESİ

Büyüyüp yetişen ve pehlivanlık çağına gelen bir padişahın ordusunu düşmanların eline bırakması doğru değildir. ☙ Böyle bir hareket gözlerinden yaşlar dökmesini, hiçbir hekimin çaresini bulamadığı bir derde benzeyen sonuçlarla karşılaşmasını doğurur. ☙ Büyüklerin soyundan gelen ve kudretini kaybeden bir kimse ümitsizliğe düşer. ☙ Bunun içindir ki, kendi gönlünün dileğine aykırı olarak, başkalarının hesabına çalışan bir kimseye

Ordusunu teslim eden ve ona dost gözüyle bakan bir padişah akılsızdır! ☙ Felek bütün dileklerini yerine getirse ve ona karşı sevgi gösterse bile, ☙ onun içi hiçbir zaman rahat etmez ve hırs yüreğini harap eder. ☙ Akıllı bir adam, aklıyla iş görmeyeni akıllı saymaz. ☙ Bu hikâyeyi sonuna kadar dinleyince kötü huylu olmanın ne demek olduğunu anlayacaksın!

KEYHÜSREV'İN TÛS'U TÜRKLERLE SAVAŞMAYA GÖNDERMESİ

Güneş tahtına oturup da Koç burcunu ayakları altına alınca, yeryüzü de baştan başa ve sapsarı bir şarap rengine girdi. ☙ İşte bu sırada padişahın sarayından davul, boru ve trampet sesleri yükseldi. ☙ Memlekette bir heyecandır başladı, çöllerde ve göklerde bir kıyamettir koptu. ☙ Atların seslerinden ve erlerin naralarından gökteki ay şaşırıp yolunu kaybetti. ☙ Silahların şakırtısıyla fillerin sesleri, Nil ırmağı gibi her yanı kapladı.

Hava, Kâve'nin bayrağının dalgalanmasından kırmızı, sarı, mavi ve menekşe renklerine boyandı. ☙ Kâve'nin yıldızı ortada, Gûderz'in atlıları da onun etrafındaydı. ☙ Padişah başında tacı ve borularla otağının aralığına kadar geldi. ☙ Tûs, Kâve'nin bayrağı elinde ve altın ayakkabıları da ayağında olarak padişahın yanına gitti. ☙ Boyunlarında gerdanlıklar ve başlarında taçlar bulunan ve Nevzer'in soyundan gelen büyük kahramanların

Hepsi ordunun önünden koşarak padişahın yanına gittiler. ☙ Tûs'un yanında, üzerinde fil resmi bulunan ve altın tepesi bulutlara değen bir bayrak vardı. ☙ Menûçehr'in soyundan olanların yürekleri de, canları da Tûs'un sevgisiyle doluydu. ☙ Bunlar kara bir dağ gibi hep birlikte gittiler. Kalkan tozlarla güneş ve ay görünmez oldu. ☙ Ordular, bayraklar ve başlarındaki külahlarla padişahın yanına gittikleri zaman,

Padişah komutanın, ordunun ünlü pehlivanlarıyla birlikte huzuruna gelmesini buyurdu. ۞ Uyanık padişah ordunun önünde, ۞ Kâve'nin yıldızını taşıyan bayrakla Tûs'un gitmesini ve herkesin ona boyun eğmesini emretti. ۞ Sonra ordunun önünde mührünü vererek, onun kendisinin müşaviri ve ordunun komutanı olduğunu ilan etti ۞ ve şunları söyledi: "Sakın verdiğimiz karardan döneyim deme! Benim buyruğumdan ve yolumdan ayrılma!

Kimseyi yollarda incitmemek padişahlık tahtının ve tacının gereğidir. ۞ İster bir çiftçi, ister bir işçi olsun, kimseye dokunma. Seninle savaşmayanlarla ۞ sen de savaşma! Seninle savaşanlarla savaşırsın, başkasına karışma. ۞ İnsana kötülüğü dokunmayanlara kötülük etmek doğru değildir. Nasıl olsa şu fani dünya kimseye kalmaz! ۞ Sakın Kelât yolundan gitme. Bu yoldan gidecek olursan bütün planlarımız bozulur.

Ruhu güneş gibi parıldayıp, öteki âlem kendisi için bir ümit âlemi olası Siyâvuş'un, ۞ Pîrân'ın kızından da bir oğlu vardı ki, babasının buyruğu gereğince insanlar arasında pek görülmezdi. ۞ O elbette benim kardeşimdir. Ben yaşta, kuvvetli ve bana benzeyen bir gençtir. ۞ Şimdi annesiyle birlikte Kelât'ta bulunuyor. Kuvvetlidir ve ordusu da vardır. ۞ O İran'dan hiç kimseyi tanımaz; hatta kimsenin adını bile işitmemiştir. Atlarınızı o tarafa sürmeyin!

Çünkü bulunduğu şehir çıkılması güç, sarp ve yolları dar bir dağın üstündedir. Üstelik büyük bir ordusu ve pek ünlü savaşçıları da vardır. ۞ O iyi bir savaşçı, bir pehlivan ve iyi bir atlıdır. Yaradılışı bakımından pek yüksektir. Vücudu ise her yerde ün almıştır. ۞ Onun için siz çöl yolundan gitmelisiniz. Aslanların pençesine atılmak doğru bir şey değil" dedi. ۞ Bunun üzerine Tûs söz alarak, padişaha: "Senin buyruğuna felek bile boyun eğer! ۞ Senin buyurduğun yollardan gidip senin buyruğunu yerine getirirsem elbette sonumuz da hayırlı olur!" dedi ve

Hemen yola çıkıp hızla ilerleyince, padişah her zaman kendisinin iyiliğini isteyen Rüstem'le gelip tahtına oturdu. ۞ Temiz yaradılışlı Hüsrev Rüstem'den, bir filozoftan ve bir de mûbedden oluşan bir meclis kurdu. ۞ Burada, Efrâsiyâb'dan ve onun elinden çektiği ıstıraplardan uzun uzadıya bahsetti, ۞ öte yandan da Tûs ordusuyla gide gide nihayet iki yol ağzına vardı: Bu yollardan biri çöllere, birisi de Kelât ve Çirm'e ulaşıyordu. ۞ Tûs arkadan geliyordu. Önden giden ordu bu iki yol ağzında filleri ve davullarıyla durdu.

Tûs'un gelmesini ve devam etmek için o iki yoldan birini seçmesini beklediler. ۞ Nihayet Tûs ordu komutanlarının yanına gelip, çöllere giden o sıcak yol hakkındaki

düşüncelerini anlatmaya başladı. ۞ Gûderz'e: "Bu kupkuru çölün, kumu misk ve tozu da amber olsa, yine bize hiçbir faydası yok! ۞ Bu yolda bir günlük sıkı bir yürüyüşten sonra suya ve dinlenmeye ihtiyacımız olacak elbette... ۞ Onun için biz altın ve gümüş neyimiz varsa, hepsini alıp Kelât ve Çirm yolundan gidelim!

Bu yolun her iki yanı mamur yerlerdir, akarsuları boldur. Ne diye çöle sapıp zahmetlerle karşılaşalım? ۞ Vaktiyle ben bir gün bu yoldan geçmiştim. Ordunun önünde Gejdehem vardı, ۞ inişi yokuşu az olduğu halde, bu uzun yol bize pek çok zahmet vermişti. ۞ Bunun için biz çölün fersahlar süren yolunu bırakalım da, öteki yoldan gidelim!" deyince, ۞ Gûderz: "Değerli padişahımız ordunun kılavuzu olarak seni seçmiştir.

Sen orduyu padişahın dediği yoldan götür de, bu yolculuğu ordu için zahmetli olmaktan çıkar. ۞ Padişahın sözünden çıkma ki, ordu yıpranmasın!" diye karşılık verdi. ۞ Fakat Tûs bu sefer de: "Ey ünlü pehlivan! Sen bu iş için öyle uzun boylu tasalanma. ۞ Hiç üzülme, padişahın bu işe canı sıkılmaz!" dedi ۞ ve Kelât ile Çirm yolundan gidilmesi için emir verdi. Davulları taşıyan filler o yola saptılar.

Şimdi Hüsrev'in buyruğunu dinlemediği için, sonunda başında ne kadar büyük bir fırtına koptuğunu göreceksin!

FURÛD'UN TÛS'UN GELİŞİNİ HABER ALMASI

Furûd büyük bir ordunun gelmekte olduğunu; atlarının ayaklarından kalkan tozlardan parlak güneşin karardığını ۞ ve erlerden, her tarafın Nil ırmağına döndüğünü haber aldı. ۞ Birisi gelerek: "Kardeşin bir intikam ordusuyla birlikte İran'dan Tûran'a doğru yürüyor. ۞ Kelât üzerinden geliyorlar, ama savaşı nerede kabul edeceklerini bilmem!" dedi.

Bunu duyunca o toy delikanlının canı sıkıldı, yüreği dertle doldu. ۞ Kaleden inip kapıyı açarak dağın çevresini gözden geçirdi. ۞ Bütün başıboş gezen at ve koyun sürülerinin ۞ tutulmasını, bağlanıp getirilmesini buyurdu. Böylece dağlarda ve ovalarda başıboş hiçbir hayvan kalmadı. ۞ Bunların hepsini Sipend dağına götürdükten sonra, orada bağlanıp Bent'e gönderilmelerini buyurdu.

Bütün bu işler bitince hızlı koşan bir ata binip kaleye döndü ve kapısını kapadı. ۞ Mim yönünden davul sesleri gelirken, Çirm yönünden de abanoz gibi kara tozlar havalara yükselmeye başladı. ۞ Siyâvuş'un derdiyle yüreği yanan Furûd'un annesi

Cerîre, kalenin üstünden bu manzarayı gördü, yüreği yerinden oynadı. ☙ Bu sırada Furûd da onun yanına gelerek: "Ey hatunlar hatunu! Komutan Tûs arkasında filler ve davullarla hazırlanmış ordusuyla geliyor... ☙ Ne dersin? Şimdi bunların bize saldırmamaları için ne yapmalı?" diye sordu.

Cerîre: "Ey savaş eri! Tanrı bugünkü gibi felaketli bir günü bir daha sana göstermesin! ☙ Senin İran'da tahta çıkan bir kardeşin daha vardır ki, uyanık ve dünyaya sahip bir padişahtır. Adı da Keyhüsrev'dir. ☙ Seninle aynı kandan, aynı babadan olduğu için senin karakterini ve adını bilir. ☙ Yeryüzüne Siyâvuş gibi bir padişah daha gelmemişti. Zaman onu durmadan övse yeridir! ☙ Pîrân ona önce beni vermişti. Çünkü o Türklerden bir kadın almak istemiyordu.

Sen anan ve baban tarafından ünlü ve taç sahibi padişahlar soyundansın! ☙ Senin kardeşin şimdi babanın intikamını almak, onun ruhunu sevindirmek istiyor. Senin de hemen hazırlanarak onlarla birlikte savaşa katılman gerekir! ☙ Sırtına Rûm zırhını giy de, yüreğini intikamla doldurup yürü! ☙ Babanın intikamını almak istediğine göre, sen de onunla birlik olup bu uğurda mücadele etmelisin. ☙ Siyâvuş için kaplanlar inliyor, timsahlar feryat ede ede sulardan dışarıya çıkıyor.

Havalarda kuşlar, denizlerde de balıklar ağlıyor ve Efrâsiyâb'a lanet okuyorlar. ☙ Çünkü bu dünyaya, beline padişahlığın kemerini Siyâvuş gibi bağlayabilen birisi daha gelmemiştir! ☙ Pehlivanlıkta, yiğitlikte, talihte, soyda sopta, temizlikte, taht sahibi olmakta, akılda, fikirde ve adalette de onun bir eşi daha yoktur! ☙ Sen işte böyle büyük ve ünlü bir pehlivanın oğlusun: Keyânîyân tohumundan gelmişsin ve bir padişah olarak yaratılmışsın! ☙ Bu soydan geldiğini göstermen için babanın intikamını almaya hazırlanmalısın.

Haydi, git de bu ordunun komutanı, yani büyükler içinde sözü en çok geçen kimdir, bir anla bakalım. ☙ Sonra pehlivanları çağırt. Dağıtacağın şarapları, süslü elbiseleri, ☙ kılıçları, tulgaları, zırhları, kaftanları ve Hint kılıçlarını bir sedirin üzerine koy. ☙ Hazine olarak yeryüzünde sana kardeşin yeter! Yabancılarda babanın intikamını bırakma. ☙ Kardeşin nasıl tahta çıkıp da genç bir padişah olmuşsa, sen de babanın intikamını almak için bu orduya komutan ol da ortaya atıl artık!" dedi.

Furûd bu öğütleri dinledikten sonra annesine: "Peki, ama dediklerini yapmak için gelen İran kahramanlarından hangisiyle görüşmeli? Savaş günlerinin bu kahramanları içinden hangisi bana bu işte yardım eder? ☙ Ben hiçbirinin adını bilmiyorum. Onlara ne diye ve nasıl haber ve selam göndereyim?" diye sordu. ☙ Cerîre o kahra-

man oğluna: "Ordunun kaldırdığı tozları görür görmez, ۞ o kahramanlar arasında, Behrâm ile Şâverân oğlu Zenge'nin, o iki yüce kahramanın ۞ alametlerini sorup anlarsın. Çünkü onlardan senin de benim de gizleyeceğimiz hiçbir şeyimiz yoktur.

13350 Çünkü baban sağlığında onları hiç yanından ayırmazdı. O bir padişahtı, ama bunlar da onun en ileri gelen adamlarıydı. ۞ Sen hiç ölme; adın yeryüzünden silinmesin. Siyâvuş'un ruhu da nur içinde yatsın! ۞ Benim öğütlerimi hor görme ve şimdi de ordunu alarak gitme, önce yanına yalnız Tuhar'ı alır, öylece gidersin. ۞ O asi ruhlu pehlivanları sorduğun zaman Tuhar sana onları gösterir. ۞ Çünkü o İran'da küçük büyük herkesi tanır. Koyunları da bilir, çobanları da!" dedi.

13355 Bunun üzerine Furûd annesine: "Ey iyi kadın! Senin şu güzel düşüncelerin bütün aileni ve bütün etrafındakilerin yüreklerini aydınlatır!" dedi. ۞ Tam bu sırada da gözetleme yerinden biri gelerek Furûd'a: "İran ordusu geldi. ۞ Dağlar, ovalar hep erlerle doldu. O kadar ki, güneş bile kararırdı; bunu gören tutulduğunu sanırdı. ۞ Kalenin kapısından Geng ırmağına kadar her yer bayraklar, filler ve savaşçılarla dopdolu!" dedi.

FURÛD İLE TUHAR'IN İRAN ORDUSUNU GÖRMEYE GİTMESİ

Bunun üzerine Furûd ile Tuhar oradan hızla ayrıldı. Genç prensin talihi artık tersine dönmüştü.

13360 Zaten felek bir kere tersine dönmeye başlamasın! Başladı mıydı artık ne sert davranmak para eder ne de yumuşak... ۞ Bir gencin ölmesi mukadderse artık onun kocamasına imkân kalır mı? ۞ Bunlar gide gide bir dağın üzerine vardılar. İran ordusu buradan tamamıyla görünüyordu. ۞ Ordunun, erleri ve savaş malzemelerinin çokluğu karşısında şaşırıp kaldılar. ۞ Genç Prens, Tuhar'a tatlı bir sesle: "Bütün sorularıma doğru karşılıklar ver, benden bir şey saklama; kimleri görürsen bana adlarını söyle, olur mu?" dedi.

13365 İran ordusunun kahramanları ilerleye ilerleye nihayet iki dağ arasındaki vadiye taburlar halinde girdiler. ۞ Bunlarda o kadar çok altın tulga, kalkan, gürz ve balta vardı ki, ۞ adeta madenlerdeki altınları tüketmişler, yetmemiş ve gökte bir bulut peyda olup yere altın yağdırmış gibiydi. ۞ Çalınan davulların ve trampetlerin sesleriyle havadaki kartalların yürekleri titriyordu. ۞ Savaş düzeninde yürüyen kalkanlı ve kılıçlı süvarilerin sayısı üç bindi.

Prensin veziri Tuhar bütün gördüklerini ona bir bir anlattı. ۞ Sorduklarına da karşılıklar vererek: "Şimdi sana kimsenin bilmediği şeyleri anlatacağım. ۞ Üzerlerinde fil resmi bulunan bayraklar ile menekşe renkli kılıçları taşıyan atlılar, ۞ yüce komutan Tûs'un erleridir. İntikam alma sırasında bu Tûs pek şiddetlidir. ۞ Onun ardından gelen ve üzerinde bir güneş resmi bulunan bayrak,

Babanın kardeşi ve Kâvûs'un oğlu olan ünlü komutan Ferîborz'undur! ۞ Onun arkasından gelen ve üzerinde bir ay resmi bulunan bayrakla onun etrafındaki kahramanlar ve kuvvetli pehlivanlar, ۞ Gejdehem'in oğlu, korkusu aslanların iliklerine kadar işleyen Gostehem'indir. ۞ Onun arkasından gelen ve üzerinde bir yabaneşeği resmi bulunan uzun bayrakla çevresindeki büyük savaş ordusu, ۞ o bayrağın altında duran, Şâverân oğlu Zenge'nindir. Bunun pehlivanları ise pek cesurdur.

Onun arkasından gelen ve üzerinde bir ay resmi bulunan yakut gibi kırmızı renkli ve saçakları kara miske benzeyen bayrak, ۞ Gîv'in oğlu ve göklere kan saçan Bîjen'indir! ۞ Onun arkasında gördüğün, üzerinde bir kaplan resmi bulunan bayrak, onu taşıyan pehlivanın bayrağıdır. ۞ Bu pehlivanın adı Şîdûş'tur, korkusundan aslanların derileri çatlar ve o kadar kuvvetlidir ki, dağları yerlerinden söküp atar! ۞ Onun ardından gelen, üzerinde bir yılan resmi bulunan ve gökleri sokacakmış gibi görünen bayrak,

Aslanlarla savaşmayı bile çocuk oyuncağı sayan, cesur kahraman Gorâze'nindir. ۞ Bunun arkasından gelen ve üzerinde bir manda resmi bulunup önünden birçok pehlivanın, peşi sıra da birçok atlının yürüdüğü bayrak, ۞ pehlivanların en seçkini olan ve göklerle boy ölçüşen Ferhad'ındır! ۞ Üzerinde kurt resmi bulunan bayrak, kuvvetli komutanlardan Gîv'indir. ۞ Üzerinde altından bir aslan resmi bulunan bayrak Geşvâd oğlu Gûderz'indir. İşte bak, bayrağı da kendisi taşıyor...

Üzerinde leopar resmi bulunan bayrak, arkadan gelen kuvvetli ve neşeli pehlivan Rivnîz'indir. ۞ Üzerinde ceylan resmi bulunan bayrak, Gûderz'in oğullarından Nestûh'undur. Erleri de etrafındadır. ۞ Üzerinde bir dağkeçisi resmi bulunan bayrak, Geşvâd oğlu Gûderz'in oğlu Behrâm'ındır. ۞ Bunlardan başka daha birçok aslan, kahraman ve atlı var ki, bunların hepsini tek tek anlatmak çok uzun sürer!" dedi ۞ ve böylece bütün İran kahramanlarının alametlerini Furûd'a gösterdi.

O da İran'ın büyüklerini, küçüklerini tanımakla sevindi ve sevinçten yanakları parladı. ۞ Bu yeryüzü padişahı Tuhar'a: "O halde babamın intikamını almak o kadar güç bir iş değil. ۞ Ben bir intikam savaşına girişecek olursam ne Çin'de bir atlı kalır

ne de Mâçin'de... ☙ O ejderhayı pençeme geçirip tahtını baş aşağı edinceye kadar uğraşacağım!" dedi. ☙ Bu sırada İranlılar da dağın üzerinde duran Furûd ile Tuhar'ı birdenbire görüverdiler.

Bunun üzerine Tûs hemen kızgınlığa kapılarak filleri ve davulları oldukları yerde durdurdu ☙ ve adamlarına dönerek: "Erlerin içinden aklı başında bir atlı buraya gelsin de, ☙ aranızdan ayrılıp hemen şu dereden geçip dağın üstüne çıksın. ☙ Baksın bakalım, şu iki kahraman kimmiş ve tepeye niçin çıkmış? ☙ Eğer bunlar bizim ordudansa ceza olarak kafalarına iki yüz kamçı vurulsun;

Yok, eğer bizimle savaşmaya gelen düşmanlar ise ellerini ayaklarını bağlayarak, sürüye sürüye buraya getirsin onları! ☙ Sürüklerken ölürlerse yine de bir korkusu olmasın. ☙ Bunlar bizim ordumuzun sayısını anlamak için düşman tarafından gönderilmiş casuslar da olabilirler. Eğer öyleyse, yanlarına gidecek olan onları ikiye bölüp dağdan aşağıya yuvarlayıp geriye öyle dönsün!" diye buyurdu.

BEHRÂM'IN FURÛD'UN YANINA GİTMESİ

Bunları duyunca Gûderz'in oğlu Behrâm komutan Tûs'a: "Bu işi araştıralım da bizim için gizli bir tarafı kalmasın! ☙ Ben hemen gider, dediklerinin hepsini yapar ve dağın altını üstüne getiririm!" diyerek,

Atını kamçılayıp ordunun önünden sürdü gitti. ☙ Behrâm böyle, başı düşüncelerle dolu olarak dağın tepesinin yolunu tuttu. ☙ Onu görünce ünlü Furûd, Tuhar'a: "Şu atına binip de kemendini atının terkisine bağlayarak, ☙ bizden hiç çekinmeden, bir başına ve hızla dağın tepesine tırmanan bu adam kim?" diye sorunca, ☙ akıllı Tuhar: "Bu gelenle" dedi, "öyle sert sert konuşmak olmaz.

Adını bilmiyorum, ama sanırım Gûderz ailesinden. ☙ Hüsrev Tûran'dan İran'a giderken padişahın bir tulgası kaybolmuştu. ☙ Bu gelenin başındaki tulga da galiba o kaybolan tulga... Sırtındaki zırh da öyle... ☙ Bu gelen herhalde Gûderz ailesindendir, bir de ona sormalı." ☙ Behrâm tepeye yaklaşır yaklaşmaz, bir bulut gibi gürleyerek,

Furûd'a: "Sen kimsin? Bu dağın üzerinde işin ne? Nice er toplanmış, görmüyor musun? ☙ Davulların, çıngırakların seslerini duymuyor ve uyanık yürekli komutan Tûs'tan korkmuyor musun?" diye bağırdı. ☙ Furûd da ona şöyle karşılık verdi: "Bir kabalığımızı görmediğin halde sen ne diye kaba davranıyorsun? ☙ Ey dünya gör-

müş adam! Tatlı tatlı konuşmak varken böyle kaba lafları ağzına alma. ☙ Sen savaş aslanıysan, biz de yabaneşeği değiliz. Bize böyle davranman doğru olmaz.

Senin pehlivanlıkça, vücutça ve diğer yönlerden benden ne üstünlüğün var? ☙ Bak bakalım, benim de senin gibi başım, ayağım, elim, yüreğim, aklım, fikrim ve konuşan dilim yok mu? ☙ Var, değil mi? Mademki senden eksik bir yanım yokmuş, senin de kendini benden üstün tutmaya hakkın yok! ☙ Şimdi sana bazı şeyler soracağım. Eğer bana güzel güzel karşılık verirsen çok memnun olurum" dedi. ☙ Behrâm: "Haydi, sor bakalım, ne soracaksan! Sen şimdi göktesin, ben de yerdeyim!" diye karşılık verince,

Furûd: "Önce bu ordunun komutanının kim olduğunu, savaş sırasında bu orduyu kimin idare ettiğini söyle!" dedi. ☙ Behrâm: "Şu yanında, Kâve'nin yıldızını taşıyan bayrakla davulun durduğu Tûs ordunun komutanıdır. ☙ Ordunun diğer pehlivanları da Gûderz, Rehhâm, Gîv, Şîdûş, Gurgîn, Ferhad, ☙ Gostehem, Şâverân oğlu Zenge ile pehlivanların başı olan Gorâze'dir!" dedi. ☙ Bunun üzerine Furûd da: "İyi, ama bu saydığın pehlivanlar arasında Behrâm'ın adı niye geçmedi? Böyle münasebetsizlik olur mu?

Biz Gûderz ailesi içinde en çok onunla övünürüz! Oysaki sen onun adını ağzına bile almadın!" deyince, ☙ Behrâm: "Sen Behrâm'ın adını ve ününü nereden duydun? Ondan sana kim bahsetti ki?" diye sordu. ☙ Furûd: "Ben" dedi, "onun maceralarını annemden duydum. ☙ Annem bana: Karşına İran ordusu çıkınca, sen onu bir başına karşıla ve önce Behrâm'ın adını verip onu iste! ☙ Ondan sonra yine pehlivanlardan Şâverân oğlu Zenge'yi sor, onu iste.

Çünkü bu ikisi senin babanın süt kardeşleridir. Onları arayıp bulman gerek! demişti." ☙ Bunun üzerine Behrâm: "Ey talihli genç! O halde sen de o padişahlara yaraşan ağacın yemişlerindensin! ☙ Ey genç prens! Sen Furûd'sun demek! Hay Allah ömrünü uzun etsin!" dedi. ☙ Furûd: "Evet, doğru, ben Furûd'um; o serviden fışkırmış bir dalım!" deyince, ☙ Behrâm: "O halde vücudunu aç da, bana Siyâvuş'un alametini gösteriver!" diye yalvardı.

Furûd onun bu ricası üzerine pazısını açtı ve oradaki, gülün üzerine düşmüş bir amber damlasına benzeyen benini gösterdi. ☙ Bu ben o kadar güzeldi ki, hiçbir ressam Çin pergeliyle bile o güzellikte bir resim çizemezdi! ☙ Behrâm beni görünce, Furûd'un Kubâd soyundan ve Siyâvuş'un tohumundan geldiğini anlayarak, ☙ ona dualar edip saygılarını sundu. Sonra hep birlikte dağın tepesine çıktılar. ☙ Genç padişah atından inip, yüreği sevincin ışıklarıyla dolarak, bir taşın üzerine oturdu.

Behrâm'a: "Ey uyanık padişah! Ey yüce adam! Ey savaş aslanı! Babam sağ olsaydı da gözlerim onu görseydi, bundan daha çok hoşlanamazdı! ۞ Seni böyle şen şakrak, hünerli ve uyanık yürekli bir pehlivan olarak gördüğüm için çok sevindim. ۞ Benim bu dağın üzerine çıkmam, savaşta İran ordusunu hangi pehlivanın idare ettiğini anlamak içindir. ۞ Ben bir de ziyafet verip meclis kurarak, ordunun komutanı olan pehlivanın yüzünü görmek istiyorum. ۞ Bu toplantıda at, kılıç, gürz ve kemer gibi pek çok hediye dağıttıktan sonra ordunun önüne geçip, intikamımı almak için Tûran'a yürüyeceğim!

Bu intikamı almak bana yakışır! Çünkü ben savaş sırasında atının üstünde ateş parçası kesilen bir kahramanım! ۞ Bunu, her ne kadar zahmetse de, komutana bildiriver. Gönlü isteyerek şu dağın üzerine gelsin de, ۞ bir hafta birlikte oturup görüşülmesi gereken şeyleri görüşelim. ۞ Sekizinci gün, davullar çalarken komutan Tûs kalkıp atına biner; ۞ ben de babamın intikamını almak için kemerimi bağlar ve yüreğimindeki acıyla öyle savaşırım ki,

Şu aslanlara, oklarına tüyler takarak düşmanların üzerine yürüyen savaşçılara, nasıl savaşılacağını öğretirim! ۞ Çünkü şimdiye kadar hiçbir kahraman böyle bir intikam savaşı için kemerini beline bağlamamıştır" dedi. ۞ Bunun üzerine Behrâm: "Ey padişah! Ey atlı! Ey delikanlı! Ey erdemli! Ey pehlivan! ۞ Ben bunların hepsini Tûs'a söyler ve dediklerini kabul etmesi için ellerini öperek ricada bulunurum. ۞ Fakat Tûs akılsızın tekidir. Güzel öğütleri anlayabilecek kafası yoktur.

Evet, soyludur, zengindir ve erdemlidir, ama gelgelelim akıl denilen şeyden yoksundur. ۞ Ferîborz'un padişahlık tahtına ve tacına sahip olabilmek için Gîv'le, Gûderz'le, hatta padişahla kavga etti. ۞ O: Ben Nevzer'in tohumundan gelmeyim! Yeryüzünde padişahlığa ancak ben yaraşırım! der durur. ۞ Bunun için, belki sözlerimi dinlemez de, benimle de kavga etmeye kalkar. ۞ İyisi mi, sen kendini korumayı bırakma. Yanına benden başkası gelecek olursa, bil ki onun seni değil, başını ve tulganı bile görmesi doğru değildir.

Tûs beni: Git, bak da şu dağın tepesindekinin kim olduğunu anla! Yanına yaklaşınca oraya neden çıktığını sorayım deme. ۞ Onunla yalnız gürzün ve hançerinle konuş. Böyle bir günde dağın tepesinde bu adamın işi neymiş? diyerek gönderdi. ۞ Eğer Tûs dediklerimi kabul edecek olursa seni alır, sağ salim bizim ordugâha götürürüm. ۞ Eğer benim yerime bir başkası gelirse, dediğim gibi, pek güvenme. ۞ Karşına bir atlı geldi miydi, bil ki amacı savaşmaktır. Bizim komutanın âdeti böyledir.

Şimdi iyice bir düşün taşın da, bir bak hangisi uygun? Bana kalırsa buradan ayrılarak kaleye gitmen daha iyidir" dedi. ۞ Bu sözleri duyunca Furûd kemerinde asılı duran, üzeri altın ve firuzeyle işlenmiş gürzü çıkarıp ۞ ona uzatarak: "Al da bu sana benim bir yadigârım olsun! Bunu yanından ayırma; belki işine yarar. ۞ Komutan Tûs kalkıp da buraya gelecek olursa, ikimiz de memnun ve mesut oluruz. ۞ Sana da ayrıca altın bir taç ve padişahlara yaraşan bir yüzükle at ve eyer veririm!" dedi.

BEHRÂM'IN TÛS'UN YANINA DÖNMESİ

Behrâm dönüp gelince Tûs'a: "Akıl her zaman ruhuna eş olsun! ۞ Dağın üzerinde duran, suçsuz yere öldürülen Siyâvuş'un oğlu Furûd'dur! ۞ Keykubâd'dan ve Kâvûs'tan geçme alametini bana gösterdi" deyince, ۞ zalim Tûs: "Bu ordunun, bu davullarla boruların sahibi benim! ۞ Ben sana, hiçbir şey sorup dinlemeden onu alıp buraya getirmeni söylemiştim.

O bir padişahsa ben kimim peki? Ya şu orduyu komutam altında ne diye tutuyorum? ۞ Uğursuz kara bir karga gibi, bir Türk, ne diye benim ordumun yolunu gözetliyormuş? ۞ Zaten bu Gûderz ailesinin orduya ziyandan başka bir hayırları dokunduğunu görmedim! ۞ Nasıl oluyor da hiç değeri olmayan bir atlıdan korkuyorsun? Dağın üstünde duran azgın bir aslan değil ya! ۞ O şüphesiz bizim ordumuzu görünce bir hile yapmak istedi. Sen ise hiçbir şey yapamadan boşuna dağa inip çıktın" dedikten sonra

Kendi pehlivanlarına dönerek: "Ey düşmanlarını aman vermeden öldüren ünlü kahramanlar! ۞ İçinizden, bu dağa çıkıp şu Türk oğlunun yanına giderek ün kazanacak birini istiyorum. ۞ Evet, gidip onun kafasını gövdesinden ayıracak ve buraya, bana getirecek birini... Kim yapacak bu işi?" dedi. ۞ Bunun üzerine savaşmasıyla tanınmış olan Riv kalkarak bu işi üstüne aldı. ۞ Behrâm da: "Ey pehlivan! Böyle kötü düşüncelere kapılma!

Güneşle ayın sahibi olan Tanrı'dan kork ve padişahtan utan! ۞ Çünkü o padişahın kardeşidir, padişahlar soyundandır ve aynı zamanda ünlü bir savaş atlısıdır. ۞ Eğer bu dağa bir başına sen değil, seninle beraber yüz de atlı çıkıp onunla savaşmaya kalkışsa, ۞ onun pençesinden yine de tek bir kişi bile kurtulamaz! Boşuna üzülecek ve sevinçli yüreğini kederle doldurmuş olacaksın!" deyince, ۞ komutan onun bu öğütlerinden hoşlanmadı, canı sıkıldı.

Hemen birkaç ünlü kahramanın hazırlanıp o dağa çıkmalarını buyurdu. ۞ Bunun üzerine birçok pehlivan ayrılıp bu savaş için meydana atıldı. ۞ Behrâm onlara: "Siz bu işi o kadar küçümsemeyin. ۞ Bu dağın üstünde kendisiyle savaşmaya gittiğiniz adam Keyhüsrev'in kardeşidir. Onun bir tek kılı bile yüzlerce pehlivana bedeldir! ۞ Siyâvuş'u görmeyenler onun yüzüne bakarak teselli bulabilir!" deyip de
Onlara Furûd'un alametlerini bir bir sayınca, o pehlivanlar oraya gitmekten vazgeçtiler.

FURÛD'UN RİVNÎZ'İ ÖLDÜRMESİ

Bunun üzerine Tûs'un bu teklifini, feleğin kendisine daima acıdığı damadı Rivnîz kabul etti. ۞ Yüreği zulümle dolu olarak, Çirm yolundan gidip Sipend dağına tırmandı. ۞ Dağın üstünde duran Furûd onun geldiğini görür görmez padişahlara yaraşan yayını kurdu ۞ ve savaşlar görmüş Tuhar'a: "Demek Tûs benim söylediklerime aldırış etmedi.
İşte gelen süvari Behrâm değil. Yüreğim çarpmaya başladı. ۞ Hele sen de bir bak bakalım, belki hatırladıklarındandır. Bu niye böyle baştan başa silahlı ki?" deyince, ۞ Tuhar onun bu sorularına: "Bu pehlivan atlı, Rivnîz'dir. ۞ Bunun bahar gibi güzel tam kırk kız kardeşi vardır, ama kendisi babasının biricik oğludur. ۞ Hilekâr, oyunbaz ve dalkavuktur ve Tûs'un damadıdır. Fakat aynı zamanda savaşın hünerlerini de iyi bilir!" dedi.
Furûd bilgili dostuna: "Böyle sözler savaş sırasında bir kulağımdan girer, ötekinden çıkar. ۞ Buraya geldiği zaman eğer hücuma kalkışacak olursa, hiç dinlemem, onu kız kardeşlerinin eteklerinde ölümün uykusuna yatırırım! ۞ Eğer benim okumun rüzgârıyla ölmez de diri kalırsa, sen de beni adamdan sayma! ۞ Ey tecrübeli Tuhar! Okla önce onu mu, yoksa atını mı yere sereyim? Ne dersin?" deyince, ۞ Tuhar: "Sen önce ona boş bir ok atıver. Belki Tûs'un aklı başına gelir.
O senin barış istediğini bilmiyor mu? Biliyor! O halde sen barışmak isterken, ۞ o yok yere savaşmaya kalkıştığı takdirde kardeşine karşı ayıp olacağını da düşünemez mi?" dedi. ۞ Nihayet Rivnîz de kılıcı elinde olarak iyiden iyiye yaklaşınca Furûd yayını kurarak, ۞ yukardan aşağıya doğru ona bir ok savurduğu gibi, başındaki Rûm tulgasını delip başı ile yeri birbirine dikiverdi. ۞ Vücudu attan aşağı yuvarlanınca, Rivnîz'in başı da gövdesinden ayrılmış oldu.
Komutan Tûs, Mim'den bu hali görünce artık o dağ gözüne görünmez oldu. ۞ Fa-

kat ne çare ki, kabahat onundu! Akıllı bir adam: "İnsan kötü huyunun cezasını çeker!" dememiş midir?

FURÛD'UN ZERESP'İ ÖLDÜRMESİ

Bunun üzerine Tûs, Zeresp'e: "Haydi bakalım, yüreğini kızgınlıkla doldurarak Âzergoşesp'in ateşine dön! ☙ Savaşçılar gibi silahlan, maddi ve manevi bütün gücünü topla! ☙ Bu ünlü pehlivanın intikamını sen de alamazsan artık sıra bendedir" dedi.

Zeresp hemen gidip tulgasını başına koydu. Yüreği intikam duyguları ve kafası birtakım kuruntularla dolu olarak ☙ Sipend dağına doğru yola çıktı. Kızgın bir aslan gibi, ☙ intikam almak için yolda giderken bağırıp çağırıyor, ateş püskürüyordu. Böylece dağın üstüne vardı. ☙ Onu görünce Furûd, kızgın bir aslana benzeyen Tuhar'a: "Bak, savaşa istekli biri daha çıktı! ☙ Dağın üstüne böyle ateş püsküre püsküre tırmanan bu adam, acaba İran pehlivanlarının hangisidir dersin?" diye sordu.

Bunun üzerine Tuhar söze başlayarak bir bir ona şunları anlattı: ☙ "Bu, savaş fillerinin karşısında bile atının dizginini çevirmeyen Tûs'un oğlu Zeresp'tir. ☙ Rivnîz onun kız kardeşinin kocası olduğu için, o da şimdi senden intikam almaya geliyor. ☙ Senin göğsünü, pazılarını ve başındaki tulgayı görebilecek bir mesafeye gelince bir okla ☙ onu atından aşağı düşür ve başını yerlere yuvarla!

Eminim ölümü yakındır. Tûs'un yüreği onun ölümüyle de yine bir güz yaprağı gibi titreyecektir! ☙ Şu divane komutan artık anlasın ki, biz burada böyle hücumlara uğramak için durmuyoruz." ☙ Bu sırada bütün İran ordusunun bakışları arasında Zeresp de dağın tepesine yaklaşmıştı. ☙ Bunun üzerine Furûd atını oynatarak Zeresp'in beline doğru bir ok atıp ☙ onun zırhını, atının eyerini ve vücudunu delip geçti. Böylece Zeresp'in canı bu okun temreninin ateşiyle yanarak,

Vücudundan ayrıldı. Atı da inleye inleye onun yanından kaçıp uzaklaştı.

FURÛD'UN TÛS'LA SAVAŞMASI

Zeresp'in ölümü üzerine İran ordusunun erleri arasında bir kıyamettir koptu. Bütün pehlivanlar tulgalarını başlarına geçirdiler. ☙ Tûs da yüreği kanlar ve gözleri yaşlar içinde hemen zırhını sırtına geçirip, ☙ bu iki pehlivanın ölümüne ağladı. Bütün vücudu bir ağaç yaprağı gibi titriyordu. ☙ Kuvvetli bir file vurdukları eyerin üzerine çıkıp, koca bir dağ gibi oturdu.

Yüreği intikam duygulan ve başı da kızgınlığın ateşiyle dolu olarak Furûd'un bulunduğu yere doğruldu. ☙ Onu görünce Tuhar, Furûd'a: "İşte bak, koca bir dağ yerinden oynamış geliyor! ☙ Bu sefer savaşmaya gelen komutan Tûs'tur! Sen gün görmüş ve pek çok savaşa katılmış o canavarla başa çıkamazsın. ☙ Haydi, kalkıp kaleye gidelim ve kapısını kapatalım da, bakalım talihimiz ne gösterecek? ☙ Sen onun hem oğlunu hem de damadını öldürdüğün için artık kaçmaya bak! Durmanın ve eğlenmenin sırası değil" dedi.

Genç Furûd ise Tuhar'a: "Şimdi elime yeni bir savaş fırsatı daha geçti. ☙ Karşıma çıkan Tûs değil de ister kızgın bir aslan ister bir fil olsun... bana göre hepsi bir! ☙ Şimdi tutup beni korkutmanın lüzumu var mı? Savaş sırasında insana cesaret verirler, senin gibi ateşin üstüne kül dökmezler!" dedi. ☙ Tecrübeli Tuhar: "Padişahlar kendilerine söylenen öğütleri hor görmezler. ☙ Sen kahraman bir atlısın, ama demirden de yapılmış olsan ve koca, sert dağlan kökünden koparsan da yine ihtiyatlı davranmalısın.

İranlıların en ünlü pehlivanlarından otuz bin kişi dağa doğru çıkarak, seninle savaşmaya geliyor. ☙ Onların hücumlarına ne kale dayanır, ne taş, ne toprak ne de başka bir şey... hepsini baştan başa silip süpürürler. ☙ Bu savaştan Tûs zararlı çıkacak olursa Keyhüsrev'in canı sıkılır. ☙ Çünkü sen onun, babasının intikamını almak için çizdiği planı altüst etmiş olacaksın! ☙ Böyle sert davranmaya ve savaşmaya kalkışmak senin neyine gerek? Haydi, kalk, kaleye gir de böyle boş boş savaşmaktan vazgeç!" dedi.

Fakat önceden söylenmesi gereken şeyleri söylemedi. Önemli yönleri gizledi. ☙ O değersiz ve işe yaramaz vezir ona savaşmayı faydalı gösterdi; böylece onun ölümüne sebep oldu. ☙ Genç Furûd'un kalesi çok onarılmış bir yerdi ve orada seksen cariyesi vardı. ☙ O ay yüzlü cariyeler onu görmek için kalenin üzerinde duruyorlar ve onun için birçok şey söylüyorlardı. ☙ Genç Furûd, Tûs'la savaşmadan döndüğü için bu kızlardan utandı.

Hemen atının dizginini çevirip rüzgâr gibi eski yerine döndü ve yayına kayın ağacından yapılmış bir ok yerleştirdi. ☙ Tuhar savaşmak isteyen bu padişaha: "Eğer niyetin savaşmaksa, ☙ bu ünlü Tûs'u öldürme. Önce onun atını öldürürsen daha iyi olur. ☙ Çünkü padişahlar en kötü durumda bile yaya olarak savaşmazlar. ☙ Bundan başka senin atacağın bir okla da onun ömrü hemen sona erecek değil.

Komutan dağın üstüne çıkar çıkmaz ordusu da herhalde peşinden gelecektir. ☙ Kal-

dı ki, sen Tûs'un savaşına bile dayanamazsın! Onun yüzünün savaşırken ne kadar korkunçlaştığını hiç görmedin!" dedi. ۞ Furûd, Tuhar'ın bu sözlerini dinledikten sonra yayına bir ok koyup hemen Tûs'a doğru attı ۞ ve savaş süvarilerine yakışacak bir şekilde attığı bu okla komutan Tûs'un atını vuruverdi. ۞ At hemen yere yuvarlanıp öldü. Bunu görünce Tûs'un yüreğini kin, başını da kızgınlık kapladı.

Hemen kalkanı boynunda asılı, toz toprak içinde ve yaya olarak, şaşkın bir halde ordugâhına dönüp geldi. ۞ Furûd onun arkasından giderek: "Bu pehlivana da ne oldu böyle? ۞ Bir başına bir süvariyle savaşmaya geldiği halde, nasıl oluyor da savaş alanını bırakıp geriye dönüyor?" dedi. ۞ Bu söz üzerine cariyeler gülmeye başladılar. Çıkardıkları çığlıklar gökleri aştı. ۞ Bir gencin okunun korkusuyla, yaşını başını almış bir adamın dağın üstünden aşağıya doğru yuvarlana yuvarlana kaçması çok tuhaflarına gitmişti.

Komutan Tûs dağdan inince bütün pehlivanlar da kederli kederli yanına geldi. ۞ Hepsi de onu övüp: "Ey yeryüzü pehlivanı! ۞ Sapasağlam dönüp geldin ya artık yenildim diye ağlayıp sızlamak doğru olmaz!" diye avuttular. ۞ Komutanın böyle yaya olarak dönüp gelmeye mecbur kalışına Gîv'in canı sıkıldı: ۞ "Bu delikanlı haddini bilmiyor! Bu iş hiçbir ünlü pehlivanın hoşuna gitmeyecektir.

Onun perçemli bir padişah olduğunu kabul etsek bile böyle büyük bir orduyu yine de hor göremez! ۞ Biz onun her yaptığına eyvallah deyip, böyle işler görmesine nasıl göz yumarız? ۞ Tûs oldukça sert davrandı, ama Furûd da dünyayı altüst edip çıktı işin içinden. ۞ Biz hep birden Siyâvuş'un intikamını almak için canımızı feda ederek, yapılan bu kötülüğü temizlemeliyiz! ۞ Nevzer'in soyundan gelen o yüce ve soylu süvari Zeresp mahvolup gitti.

Riv de onun kanları içinde yüzüyor. Bizim için bundan büyük hakaret mi olur? ۞ Furûd, Cemşîd'in ve Kubâd'ın soyundan gelmiş akıllı bir padişah oğlu olduğu halde, sırf bilgisizliği yüzünden hiç kapanmayacak bir kin kapısı daha açtı!" dedi.

FURÛD'UN GÎV'LE SAVAŞMASI

Gîv bir yandan böyle konuşurken bir yandan da zırhını giyiyordu. İşi biter bitmez de yabani bir koç gibi dağa tırmanıverdi. ۞ Onun gelmekte olduğunu görünce, Siyâvuş'un oğlu Furûd ta ciğerinden bir ah çekerek: ۞ "Bu savaş ordusunun hiç iniş çıkış tanıdığı yok, boyuna geliyorlar.

Bu ordunun erleri, birbirinden cesurmuş meğer. Hepsi de güneşin İkizler burcuna girdiği sıradaki halini andırıyor. ۞ Yalnız şu da var ki, bu gelen pehlivanın başında akıl diye bir şey yok. Akılsız bir başın cansız bir vücuttan ne farkı var? ۞ Ben bunların intikam savaşını kazanamayacaklarından ve Hüsrev'in Tûran ülkesine geleceğinden korkuyorum. ۞ Ama o zaman da onunla el birliği yaparak, düşmanlarımızı buyruğumuz altına alırız. ۞ Şimdi söyle bakalım, şu gelen yüce atlı da kim? Bunun da eli ve kılıcı ağlanacak hale gelir elbette." deyince,

Tuhar yukardan aşağıya doğru baktıktan sonra: "Bu gelen pehlivan" dedi, "azgın ejderhanın tekidir! Havada uçan kuşları soluklarıyla bile yere indirir! ۞ Bu bir başına iki Tûran ordusunu yenmiş, senin büyükbaban Pîrân'ın ellerini bağlamış, ۞ birçok yavruyu babasız ve birçok babayı da çocuksuz bırakmış, ۞ nice nice aslanın kafasını ayağının altına almış ve birçok ırmağı, dağı ve çölü aşmıştır! ۞ İran'da senin kardeşini öldüren ve Ceyhun gibi bir nehri gemisiz ve kayıksız geçen odur!

Ona Gîv derler. Bir file benzer, savaş zamanında da dünyayı kana boğan bir ölüm Nil'ine döner. ۞ Yayını kurup da onu vurmak istesen bile okun onun zırhını geçemez. ۞ Çünkü o savaşırken, Siyâvuş'un silahlarını kullanıyor. Onun için hadeng ağacından yapılmış oklardan korkusu yoktur! ۞ Sen yayını çekip de onun atına bir ok atacak olursan belki o iri gövdeli hayvanı yaralayabilirsin. ۞ Böyle olursa o da, komutanın yaptığı gibi, kalkanını boynuna asıp dönmeye mecbur kalır."

Bunun üzerine savaş eri Furûd tekrar yayını kurdu ve eliyle çekip ۞ atının göğsüne bir ok atarak yaralayınca, Gîv de yürüyerek dönmek zorunda kaldı. ۞ Sipend dağının üzerinden bu olayı seyredenler öyle çığlıklar attılar ki, bu sesler Gîv'in beyninde çınladı. ۞ Aşağıya indiği zaman hemen bütün pehlivanlar etrafını alarak: "Ey yüce pehlivan! Tanrı'ya şükürler olsun ki, ۞ yalnız atın yaralandı da sana bir şey olmadı. Adaletli Tanrı seni bir felaketten korudu" dediler.

Aslan yürekli Bîjen de yanına gelerek, onun eskiden yaptığı savaşlardan söz açıp: ۞ "Senin elin vaktiyle savaşın ruhuydu. Nasıl oluyor da şimdi bir tek atlının önünden kaçıyorsun? ۞ Yaralı atının dizgini elinde olarak şaşkın şaşkın dönüp geldin!" diye ona çıkıştı. ۞ Gîv de: "Ya, ne yapacaktım? Atım yaralandı diye kendim de ona teslim mi olmalıydım?" dedi. ۞ Fakat Bîjen kaçıp geldiği için kötü kötü söylenmeye devam edince,

Gîv onun bu küstahlığına kızarak kafasına bir kamçı indirdi ve: ۞ "Sana" dedi, "hiç ustan savaşta düşünceli davranman gerektiğini söylemedi mi? ۞ Sende zaten ne

beyin vardır, ne akıl ne de düşünce! Senin gibi bir oğlu büyütüp yetiştiren baba bedbahtın biridir!" dedi. ☙ Babasının bu sözlerine çok üzülen Bîjen Tanrı'nın adına ant içerek: ☙ "Tende can oldukça, Zeresp'in intikamını almadan atımın sırtından eyeri çıkarmayacağım!" dedi ve

Yüreği dert, başı da kin duyguları içinde, oradan kalkıp Gostehem'in yanına geldi: ☙ "Sen bana en kızgın atlarından, yani beni şu dağa çıkarabilecek rahvan yürüyüşlü atlarından birini ver. ☙ Ben de silahlarımı kuşanayım da, bir pehlivan nasıl olurmuş, görmeyen görsün! ☙ Şu dağın üstündeki Türk bütün ordunun dikkatini çekip duruyor. ☙ İşte, ben onunla savaşmaya gidiyorum. Çünkü onun hareketleri canımı çok sıktı!" dedi.

Gostehem de: "Bu, yaptığın doğru bir iş değil. Sen deliliği bırak da, dağın üstüne çıkmaktan vazgeç. ☙ Sonra daha yolumuz çok... Yolda ise bir sürü ova, inişli çıkışlı yokuş var. ☙ Zaten zırhımı giyip de yola çıktığım zaman binebileceğim topu topu iki atım kaldı. Şimdi o Türk tutar da bunlardan birini öldürecek olursa, ☙ onun gibi yürük, güçlü kuvvetli ve boylu boslu bir atı sonra ben bir daha nereden bulurum? ☙ Yeryüzüne sahip olan Zeresp ile Rivnîz, yeryüzünü hiçe sayan komutan Tûs,

Şu dönen feleğe metelik bile vermeyen ve aslanları yenen baban gibi pehlivanların hepsi ☙ bu işten yürekleri dertli olarak geriye dönüp geldiler. Hiçbiri bu sarp dağa tırmanamadı. ☙ O kaleye varabilmesi için insanın ya kartal ya da hümâ olması gerek... Yoksa yaya olarak oraya kimse çıkamaz" deyince, ☙ Bîjen: "Böyle söyleyip de kolumu, kanadımı ve cesaretimi kırma! ☙ Ben yeryüzünün sahibi olan Tanrı'ya, aya ve padişahın tacına büyük büyük yeminler ettim:

Sonu ölüm dahi olsa Zeresp'in intikamını almadan bu dağdan aşağı inmeyeceğim!" dedi. ☙ Fakat Gostehem söylediğinde ısrar etti: "Bu doğru bir iş değil! Akıl böyle bir kızgınlığı doğru bulmaz!" ☙ Bîjen de: "Peki, madem öyle, ben de Zeresp'in intikamını almaya yaya olarak giderim! At mat da istemem" deyince, ☙ Gostehem: "Haydi, gel ben senin kılına bile zarar gelmesini istemem. ☙ Kuyrukları ve yeleleri padişahlara yaraşan incilerle süslü yüz bin atım da olsa,

Hepsini ve bütün hazinelerimi, gürzümü, kılıcımı ve hatta canımı bile senden esirgemem! ☙ Haydi, git, dediğim atları bir gör de beğendiğini ayır. ☙ Ondan sonra emir ver de, onu istediğin gibi hazırlasınlar. Aldırma, ölse de önemi yok!" dedi. ☙ Gostehem'in uzun boyunlu, kurt gibi kuvvetli ve çevik bir atı vardı. ☙ Onu, yeryüzünü ele geçirmek isteyen bu genç pehlivan için hazırlayıp, üzerine de zırhını geçirdiler.

Bunu duyunca, Furûd'un cesaretini ve kuvvetini düşünerek, Gîv'in çok canı sıkıldı, yüreği dertle doldu. ۞ Hemen Gostehem'i çağırttı ve Furûd'un savaştaki ustalığından bahsederek, ۞ Siyâvuş'un zırhını ve padişahlara yaraşan tulgasını Bîjen'e yolladı. ۞ Gostehem zırhı alıp getirince, Bîjen de onu pehlivanlara yaraşan bir şekilde giyinerek, ۞ intikam almak isteyen bir insan gibi, Sipend dağının yolunu tuttu.

FURÛD'UN BÎJEN'LE SAVAŞMASI

Onu görünce yeryüzü padişahı, Tuhar'a yeni bir ünlü pehlivanın daha gelmekte olduğunu söyleyerek: "Bak, yeni bir pehlivan daha yola çıktı! ۞ Bunun adı ne? Ona kim ağlayacak acaba?" diye sordu. ۞ Tuhar ona karşılık vererek: "Bu" dedi, "İran'da eşi olmayan bir pehlivandır ۞ ve Gîv'in oğludur. Çok cesur ve erkek bir aslan gibi, savaşta yenilmek nedir bilmeyen bir kahramandır! ۞ Gîv'in bundan başka da oğlu yoktur. Bunun için o, Gîv'in gözünde her şeyden, hatta canından da değerlidir.

Sen yine önce onun atını vurmaya çalış, kendisine dokunma. İran padişahının yüreğini incitmek doğru olmaz! ۞ Bundan başka şunu da bil ki, Gîv'in sırtına giydiği ve yakasını düğümlediği zırha, ۞ ne ok işler ne de harbi! Atı da vurulsa o savaşı yaya olarak sürdürebilir. ۞ Sen onunla başa çıkamazsın. Bak, elinde bir de elmas var!" ۞ Furûd yayını kurup da Bîjen'in atına bir ok atınca, hayvancağız hiç canı yokmuş gibi olduğu yere yıkılıverdi.

Bunun üzerine Bîjen atından ayrılarak, elindeki kılıçla Furûd'a doğru yürümeye başladı ve: ۞ "Ey cesur pehlivan! Olduğun yerde dur da, aslanlar nasıl savaşırmış ۞ ve yiğitler yaya olarak, ellerinde hançerle nasıl savaşa atılırlarmış, bir gör! ۞ Eğer olduğun yerden kımıldamazsan, başına geleceği görür ve bir daha savaşmayı aklından geçirmezsin!" dedi. ۞ Bîjen'in kaçmadığını görünce Furûd hızla ona doğru yürüdü.

Bu aslan bir ok daha atar atmaz Bîjen kalkanını başına tuttu. ۞ Ok kalkanı deldi, ama zırhına hiçbir şey yapamadı. ۞ Bunun üzerine Bîjen de hızla onun üzerine doğru yürüdü ۞ ve o sarp yolları aşarak dağın tepesine erişince, elini atıp belinden kılıcını çekti. ۞ Onu bu halde gören Furûd dönüp kaleye sığınmak istedi. Kaledekiler onun kaçtığını görünce feryada başladılar.

Fakat Bîjen Furûd'un peşini bırakmadı. Elindeki keskin kılıçla ardından kovaladı. ۞

Yetişince kılıç atının zırhına öyle bir indirdi ki, o değerli at hemen yere yuvarlanıverdi ۞ ve Furûd da kendisini kaleye dar atabildi... Kapının yanında duran cesur pehlivanlar hemen onu kapayıverdiler. ۞ Duracak zaman kalmadığını anlayan Furûd bu sefer de kalenin burçlarından taş yağdırmaya başladı. ۞ Bunun üzerine Bîjen: "Ey ünlü pehlivan! Atın olduğu halde bir yayadan kaçıyorsun.

Bu yaptığından utanmadın mı? Senin yüreğine de, pençelerine de yazıklar olsun!" diye bağırarak, ۞ o savaş alanından ayrılıp Tûs'un yanına geldi ve ordunun komutanına: ۞ "O cesur pehlivanla savaşmak için ünlü ve zorlu bir çöl aslanı olmak lazım! ۞ Onun karşısında sarp bir dağın bile eriyip deniz olmasına şaşılmaz. ۞ Komutan, benim gözümün yılmasına şaşmamalı. Bir insan bundan fazlasına dayanamaz!" dedi.

Bunun üzerine komutan, Tanrı'nın üzerine ant içerek: "Ben şu kaleyi yerle bir edip tozunu güneşe kadar savuracağım! ۞ Değerli süvari Zeresp'in intikamını almak için gidip savaşacağım. ۞ Benim kötülüğümü isteyen şu Türkün tenini cansız bırakarak, kanıyla taşların yüreklerini mercan gibi kızartacağım!" dedi.

FURÛD'UN ÖLDÜRÜLMESİ

Parlak güneş kaybolup da, karanlık gecenin ordusu gökleri kaplayınca, ۞ kalenin koruyucularından bin kadar cesur atlı Kelât tarafına geldi.

Kalenin bu yana bakan kapısını adamakıllı kapadılar. Ordudan çıngırak sesleri yükseldi. ۞ Pîrân'ın kızı ve Furûd'un annesi, yüreği sıkıntı ve keder içinde, ۞ gelip değerli Furûd'un yanında yattı. Fakat o karanlık gece sabah oluncaya kadar pek sıkıntılı geçti. ۞ Bir aralık uykuya varmıştı. Rüyasında, akıllı Furûd'un yanından yükselen bir ateşin ۞ yayıla yayıla bütün Sipend dağını kaplayarak, kaleyi ve içindeki cariyelerin hepsini yaktığını gördü.

Bunun üzerine yüreği kederli ve ruhu üzüntülü olarak uyandı. ۞ Kalenin burcuna çıkıp da oradan aşağıya doğru şöyle bir bakınca, bütün dağın baştan başa zırhlar ve mızraklarla dolmuş olduğunu gördü. ۞ Bu manzara karşısında yüzü kanlı gözyaşları ve yüreği de kederle dolarak, koşa koşa Furûd'un yanına geldi: ۞ "Ey oğul, uyan!" dedi. "Talih yıldızımızdan başımıza bir felaket geldi. ۞ Bütün dağ düşmanlarla, kalenin kapısı da zırh ve mızrakla dolmuş!"

Delikanlı anasına: "Niye böyle kederleniyorsun? Günlerim sona ermişse onları sen artıramazsın ki... ۞ Babam genç yaşında ölmüştü. Demek benim talihim de onunki

gibi tersine döndü. ۞ Onun hayatı Gerûy'un elinde sona ermişti, benimki de Bîjen'in elinde sona erecek! ۞ Ben elimden geleni yapacağım. Sonunda dert içinde ölsem de, yine İranlılardan aman dilenmeyeceğim!" diye karşılık verdi. ۞ Sonra tuttu, erlerine gürzler ve zırhlar dağıttı. Kendi başına da değerli bir tulga geçirdi.

Belini kaftanının altından bağlayarak ve Keyânîyân yayını eline alarak geldi. ۞ Parlak güneş yüzünü gösterip de gök kubbesinde yavaş yavaş ilerlerken, ۞ dört bir yandan ordu komutanlarının komutları, ağır gürzlerin, boruların ve Hint çıngıraklarının sesleri yükseldi. ۞ Atların ayaklarından kalkan tozlarla atılan okların tozlarından güneşin ışığı kapandı ve dağın tepesi karardı. ۞ Burası sarp bir dağdı. Savaşacak hiçbir düz yer yoktu. Bu dağlık, taşlık yerde atlar şaşırıp kalıyordu.

Her taraftan hücumlar oluyor, her iki tarafta canla başla savaşıyordu. ۞ Tûs ordusundaki pehlivanların elinde keskin kılıçlarla kalkanlar, bellerinde de kemerler vardı. ۞ Kendisi önde, komutanlarıysa etrafındaydı. Bu halde kaleye doğru yürümeye başladılar. ۞ İnişler, yokuşlar, her taraf ölülerle dolmuş ve zavallı Furûd'un talihi de tersine dönmüştü. ۞ İranlılar onun savaşmasına hayran kaldı. Çünkü onun kadar azgın bir aslan görmemişlerdi.

Furûd savaşın pek çetin bir hal aldığını görünce artık talihinden ümidi kesti. ۞ Türklerden yanında hiçbir atlı kalmamıştı. Furûd tek başına savaşmaya başladı. ۞ Nihayet atının dizginini geriye çevirerek bir başına kaleye doğru hızla yürüdü. ۞ Rehhâm ile Bîjen de pusuya yatıp, iniş veya yokuş, herhangi bir yerde ona saldırmak istediler. ۞ Bîjen Furûd'u yokuşta görünce, atının dizginini gevşetip ağır ağır yürümeye başladı.

Delikanlı Furûd da Bîjen'i görür görmez elini atıp belindeki gürzü çekti ۞ ve azgın bir aslan gibi onun üzerine yürüdü. Yürüdü, ama zavallı, feleğin kendisi için ne düşündüğünden habersizdi. ۞ Yediği bu darbeyle Bîjen'in ne kafasında akıl kaldı ne de vücudunda derman... Olduğu yerde inlemeye başladı. ۞ Bunu gören Rehhâm, Furûd'un arkasından gelerek, elindeki Hint kılıcını o aslan pehlivanın ۞ kafasına indirdi. Zavallı Furûd bu darbenin etkisiyle savaşamaz duruma gelerek,

Kolları ve omuzları ağrılar içinde, feryat ede ede, atını alabildiğine sürdü. ۞ Bîjen tam kalenin yanında ona yetişerek kılıcıyla atının bir bacağını kesince, ۞ Furûd yaya kaldı ve yanındaki birkaç adamıyla savaşamayacak bir hale geldi. ۞ Kaleye girip hemen arkadan kapıyı kapadılar. ۞ Ne yazık ki, böylece o savaşçı Furûd'un adı ve ünü berbat oldu.

Onun bu halini gören annesiyle cariyeleri hemen koşuşup kucaklarına aldılar ۞ ve bir fildişi tahtın üzerine yatırdılar. Yazıklar olsun ki, padişah Furûd'un ömrü ve padişahlığı o anda sona erdi. ۞ Bunun üzerine annesiyle cariyeleri misk kokulu ve kement gibi saçlarını yoldular. ۞ Seçkin pehlivan Furûd can çekişmeye başladığı zaman, tahtın etrafı annesinin ve cariyelerin yolunmuş saçlarıyla doldu. Bütün kale matem içindeydi. ۞ Bu sırada Furûd annesine ve cariyelerine bakınca içinden soğuk bir ah çekti.

Dudaklarını güçlükle oynatarak: "Sizin de saçlarınızı böyle yolmanız yerinde. ۞ Çünkü neredeyse İranlılar gelecek. Herhalde kaleyi yağmalamaya adamakıllı hazırlanmışlardır. ۞ Buraya gelince kaleyi baştan başa yakıp yıkarak, cariyelerimi tutsak alacaklar. ۞ Ey benim felaketimle yürekleri yananlar ve yanakları kanlı gözyaşları içinde kalanlar! ۞ Haydi, kalkıp giderek kendinizi kaleye atın!

Ta ki buraya geldiği zaman Bîjen kimseyi bulamasın. Çünkü ben artık çok yaşayacak değilim. ۞ Benim temiz canıma kıyan ve gençliğimde ölümüme sebep olan, o Bîjen'dir!" dedi. ۞ Bu sözleri söylemesinin üzerinden çok geçmeden yanakları sararan Furûd ıstırap içinde ruhunu teslim etti. ۞ Şu, sarhoş gibi dönen felek bir hokkabaza benzer. Bir anda yetmiş türlü oyun yapar. ۞ Bu oyunlarını bazen rüzgârla, bazen bulutla bazen de kılıç veya hançerle yapar.

Bazen değersiz bir adamı alet olarak kullanır, bazen de kedere, düşkünlüğe, felakete ve tutsaklığa düşürür. ۞ Bu dünyada yaşadığı sürece insanın bütün bunlara katlanması gerek. Kendimi bildim bileli yüreğim de vardır, elim de... ۞ Akıllı olanlar bu dünyaya hiç gelmeselerdi, feleğin şu türlü türlü hallerini görmezlerdi! ۞ Fakat ne çare ki bu dünyaya bir kere gelinmiştir; artık felaketlere katlanmak ve yoksulluk içinde yaşamak ve böyle yaşamaya da ağlamak gerek. ۞ Sonunda insanın başını koyacağı yastık topraktır. Yazık ki onun temiz yüreği, düşüncesi ve aklı hep birden sönüp gidiyor.

CERÎRE'NİN KENDİNİ ÖLDÜRMESİ

Siyâvuş'un oğlu Furûd, işte böylece dünyadan nasibini alamadan ve bir ad kazanamadan göçüp gidince, ۞ bütün cariyeler de kalenin üstüne çıkıp kendilerini aşağıya attılar. ۞ Cerîre ise önce bir ateş yakarak kaledeki bütün hazineleri onun içine atıp hepsini yaktıktan ۞ sonra eline bir kılıç aldı. Arapatlarının bulunduğu ahıra girip

kapıyı kapayarak ☙ bir yandan ağladı, bir yandan da onların hepsinin karınlarını yardı. Kan ter içinde

O kutlu Furûd'un başucuna geldi. Yanında bir de hançer vardı. ☙ Yanaklarını oğlunun yüzüne koyarak karnını yardı ve hemen oracıkta canını verdi. ☙ Öte yandan tam bu sırada İranlılar da kalenin kapısına gelerek, yağmaya hazırlandılar. ☙ Behrâm kaleye yaklaşınca, duyduğu kederle yüreği parça parça oldu. ☙ Yanakları kanlı gözyaşları ve yüreği de dertle dolu olarak kutlu Furûd'un başucuna gelince,

İranlılara: "Bu" dedi, "babasından da düşkün ve acınacak bir halde öldü! ☙ Hiç olmazsa Siyâvuş'un başucunda annesi de böyle ölmüş ve bütün cariyeleri de kendilerini öldürmüş değildi. ☙ Ölüsü etrafında da sarayı, evi barkı böyle yok olup gitmemişti! ☙ Kötülüğü cezalandırmaktan yana feleğin gücü büyüktür. O zalimlerin üzerinde hiçbir zaman şefkatle dönmez. ☙ Mademki Keyhüsrev bu işi yapmaması için Tûs'a emirler vermiştir. O halde sizin de bu işten ötürü ondan utanmanıza gerek yoktur!

O sizi Siyâvuş'un intikamını almaya gönderdi ve size nasıl davranmanız gerektiğini de uzun uzadıya anlattı. ☙ Aman nedir bilmeyen Rehhâm ile Bîjen bu dünyada iyi bir gün göremeyecektir!" dedi. ☙ Bu sırada komutan Tûs da Kelât'a gitmek üzere yola çıkınca davullar çalınmaya başladı. ☙ Gûderz ve Gîv gibi İran'ın ünlü savaşçılarıyla idare edilen büyük ordu da beraberindeydi. ☙ Komutan Tûs hemen Sipend dağına çıktı. Yaptığı işler yüzünden hiç de üzülmüşe benzemiyordu.

Kızgınlıkla Furûd'un tahtın üzerinde serili yatan cesedinin başucuna gelince, ☙ bir yanda zavallı anasını, bir yanda gözleri yaşlı ve kızgın Behrâm'ı, ☙ bir yanda da Şâverân oğlu Zenge'yi gördü. Ünlü bazı pehlivanlar da onun ölüsünün etrafındaydı. ☙ Furûd'un cesedi fildişinden tahtın üzerine yatırılmıştı, boyu bir çınara, yüzü de aya benziyordu. ☙ Onu görenler o altın tahtın üzerinde zırhı, tulgası, gürzü ve kemeriyle Siyâvuş yatıyor sanırdı.

Onu bu halde görünce Gûderz, Gîv ve bütün pehlivanlar acı acı ağlamaya başladılar. ☙ Tûs da kendini tutamadı. Oğlunun ve Furûd'un yasıyla yanakları yüreğinin kanlarıyla doldu. ☙ Orada bulunanlar gözleri yaşlı ve yürekleri kızgın bir şekilde Tûs'a döndüler. ☙ Gûderz ve Gîv, o iki ünlü kahraman ona: "İşte, kızgınlık böyle pişmanlık doğurur. Dünya denilen şu bağa kötülüğün tohumunu saçmaktan vazgeç! ☙ Bir komutanın sert davranması iyi değildir. Sert davranan bir komutan, kötü bir iş yapmış olur.

Sen bu sertliğin yüzünden, Keyânîyân soyundan hem böyle boylu boslu bir genci hem de Nevzer soyundan Zeresp'i mahvettin! ۞ Riv de yine senin bu kızgınlığına ve sertliğine kurban olup gitti. Dünyada böyle bir felaket görülmüş değil! ۞ Kızgın bir adamın aklı ve hüneri paslanmış kılıç gibidir" dediler. ۞ Tûs'a daha bunun gibi o kadar acı sözler söylediler ki, gözleri yaşla dolup ağlamaya başladı. ۞ Biraz aklı başına gelip kızgınlığı yatıştıktan sonra:

"Evet," dedi, "bir insana talihinin kötülüğü herkese kötülük yaptırır!" ۞ Bundan sonra emir verdi, dağın tepesine padişahlara yaraşan bir türbe yaptılar. ۞ Onun altına Furûd'un altın tahtını, zırhını, kılıcını, gürzünü ve kemerini koydular. ۞ Padişahlara yaraşan ölüsünü de gül, misk, kâfur, şarap, gülsuyuyla, başını da kâfurla kokuladılar ۞ ve götürüp tahtın üstüne koyduktan sonra dönüp geldiler. Böylece o aslan yürekli genç şerefiyle bu dünyadan geçip gitti.

Zeresp ile Rivnîz'in ölü bedenlerini de Furûd'un yanına yatırdılar. ۞ Komutan Tûs kâfur gibi ak sakalı üzerine gözlerinden ırmak gibi kanlı yaşlar akıttı. ۞ Evet, şu dünyada ne kadar çok yaşarsak yaşayalım, sonumuz yine budur! ۞ Yalnız insanlar değil, iri filler ve aslanlar da bu dünyada kalmazlar. ۞ Taşların ve örslerin bile yüreği ölümden korkar. Ondan kendini ne yaprak koruyabilir ne de kök!

TÛS'UN ORDUSUNU KÂSERÛD'A SÜRMESİ VE BÎJEN'İN PELÂŞÂN'I ÖLDÜRMESİ

Tûs Furûd'la savaşını bitirdikten sonra o dağdan aşağıya indi. ۞ Üç gün Çirm'de kaldı. Dördüncü gün boru sesleri yükseldi. ۞ Ordu yola girip de davullar ve borular çalınmaya başlayınca, yeryüzündeki dağlar da abanoz rengini aldı. ۞ Tûs Tûran ordusundan kime rastladıysa hepsini öldürüp ölülerini yerlere serdi. ۞ Bütün ülkeleri altüst ede ede Kâserûd'a kadar geldi.

Orada ordusuyla konaklayınca, kurulan çadırların çokluğundan yeryüzü görünmez oldu. ۞ Tûran'da, İran'dan gelen bir ordunun Kâserûd'a indiği haberi duyuldu. ۞ Bunun üzerine Türklerden Pelâşân adında genç, uyanık yürekli ve cesur bir pehlivan, ۞ bu orduyu gelip görmek, bayraklarının ve otağlarının sayısını anlamak istedi. ۞ Ordugâhın bir yanında yüksek bir dağ vardı.

Gîv ile Bîjen bu dağın üzerinde oturup öteden beriden konuşurlarken, ۞ Tûran ordusundan olan Pelâşân'ın bayrağı uzaktan görünüverdi. ۞ Gîv bayrağı görünce hemen elini kılıcına atıp çıkardı ve: ۞ "İşte" dedi, "bu gelen ünlü süvari aslan yürekli

Pelâşân'dır. ☙ Ben gidip şunun ya kafasını koparayım yahut tutsak edip bağlayarak buraya getirivereyim!"

Bunun üzerine Bîjen: "Ey ünlü pehlivan! İyi, ama onu yenmem için padişah bana bir süslü elbise verdi. ☙ Bunun için onun buyruğuna uyarak bu savaş eriyle boğuşmak bana düşer!" dedi. ☙ Fakat cesur Gîv, Bîjen'e: "Bu gelen erkek aslanla savaşmaktan yana pek acele etme! ☙ Sonra, Tanrı korusun, bu savaşta belki yenilirsin de dünyayı başıma dar edersin. ☙ O çöllerde ve otlaklarda dolaşan bir aslanı andırır. Avı da senin gibi savaşçılardır!" dedi.

Bîjen de: "Bu sözlerinle cesaretimi kırıp da beni padişahın yanında utandırma! ☙ Sen Siyâvuş'un silahlarını bana ver bir kere de, sonra otur, kaplan avı nasıl olurmuş seyret!" dedi. ☙ Bunun üzerine cesur Gîv, Siyâvuş'un zırhını sırtından çıkarıp ona verdi. Bîjen zırhı giyip düğümledi ☙ ve hızlı koşan bir ata binip eline mızrağını alarak, ovada dolaşmaya başladı. ☙ Bu sırada Pelâşân da vurduğu bir ceylanı ateşte kızartmış, oturmuş onu yiyordu.

O karnını doyururken atı da çayırda otlamaktaydı. Pelâşân yemeğini yedikten sonra yayı kolunda olarak dinlenirken, ☙ atı uzaktan Bîjen'in atını görünce dehşet verici bir şekilde kişneyip tepinmeye başladı. ☙ Bunun üzerine Pelâşân savaşa hazırlanmış bir süvarinin kendisine doğru gelmekte olduğunu anlayarak, ☙ kalktı ve Bîjen'e yüksek sesle: "Ben devleri bağlayan bir aslanım! ☙ Ya, sen kimsin? Adını söyle ki, talih yıldızının sana ağlamasına çok zaman kalmamıştır!" diye seslenince,

Cesur Bîjen de: "Bana Bîjen derler! Savaşlarda gövdesi tunç kesilen bir devim! ☙ Büyükbabam da bir savaş aslanıdır. Babam ise Gîv'dir! Sen benim gazabımı şimdi görürsün. ☙ Benim karşımda sen kurda benzersin ki, savaş zamanında o dağlarda leş, ☙ toz, kül ve kan yutmaktan başka bir iş yapamaz! Nasıl oluyor da şimdi sen bir ovaya böyle ordunu alıp gelebiliyorsun?" dedi. ☙ Bunun üzerine Pelâşân onun sözlerine karşılık vermeye hiç gerek görmeden, bir savaş filine benzeyen atını oynattı.

İki savaş atlısı birbirleriyle kapışınca havaya kara bir toz dumandır yükseldi. ☙ Önce mızraklarla savaştılar. Nihayet mızraklarının uçları kırılınca kılıçlara sarıldılar. ☙ Vuruşmaktan ve birbirlerinin vücutlarında yaralar açmaktan kılıçlar da parça parça oldu. İkisi de ağaç yaprağı gibi titriyordu, sersemlemişlerdi. ☙ Atlar da kan ter içinde kalmıştı. ☙ Sonra bu iki savaş aslanı ağır gürzlerini ellerine aldılar,

Bîjen ağır gürzünü omuzlayıp bir nara atarak Pelâşân'ın beline öyle bir indiriş indirdi ki, bel kemiğini parça parça etti ☙ ve Pelâşân atından düştü; başı da zırhı da dar-

madağın oldu. ۞ Bunun üzerine Bîjen hemen atından atlayarak, Pelâşân'ın gövdesinden ayırdığı başını ۞ ve diğer eşyalarını alıp babasının yanına getirdi ve ona teslim etti. ۞ Bu sırada babası Gîv ise savaşın sonu neye varacak diye merak ve üzüntü içindeydi.

13845 Derken uzaktan bir tozun yükseldiğini gördü. Bu toz tel tel gelen Bîjen'in ayaklarından çıkan tozdu. ۞ O genç oğul, düşmanın başı, silahı ve atıyla geliyordu. ۞ Nihayet onları getirip de önüne koyunca, babası: "Ey oğul! Sen hep böyle muzaffer ol!" dedi. ۞ Sonra ikisi birlikte kalkıp sevinç içinde komutanın otağına gittiler. ۞ Bîjen Pelâşân'ın başını, silahlarını ve atını komutana sundu.

13850 Komutan bu habere o kadar çok sevindi ki, neredeyse canını verecekti. ۞ Bîjen'e: "Ey ordunun güvendiği, ey ünlü pehlivanların başı ve padişahın tacı olan oğul! ۞ Sen hiç ölme ve hep böyle yüksel, e mi! Kötülerin kötülükleri senden ırak olsun!" dedi.

İRANLILARIN KAR YAĞDIĞI İÇİN KÖTÜ DURUMA DÜŞMESİ

Efrâsiyâb Tûran ülkesinin, deniz gibi ucu bucağı olmayan bir ordunun istilasına uğradığını, ۞ bu ordunun Kâserûd taraflarına geldiğini ve yeryüzünün Siyâvuş'un intikamıyla kapkara kesildiğini haber alınca,

13855 Komutan Pîrân'a: "Artık Hüsrev'in niyeti anlaşılıyor. ۞ Onun isteklerini kabul etmeye gelmez. Hemen bayrakları ve savaş davullarını hazırlayıp yola çıkalım. ۞ Boşuna vakit kaybetmeyelim. Çünkü İran'dan bir ordu daha gelecek olursa, o zaman güneş de, ay da gözümüzde kararır! ۞ Haydi, kalk git de, her yandan ordular topla! Daha fazla konuşmanın anlamı yok!" dedi. ۞ Beri yanda ise İran ordusunun üzerine Tûran tarafından öyle bir rüzgâr esmeye başladı ki, İranlılar böylesini hatırlarına bile getirmemişlerdi.

13860 Kalın bir kar bulutu göğü kapladı; bütün sular soğuktan dondu. ۞ Otağlar ve çadırlar buz kesildi. Kardan bir yaygı bütün dağları örttü. ۞ Bütün ülke de kardan görünmez oldu. Bir hafta hiç kimse ovanın yüzünü göremedi. ۞ Yiyip içmek, uyumak ve rahat etmek güçleşti. Yeryüzü yekpare bir taş kesilmişti sanki. ۞ Savaş kimsenin hatırından bile geçmiyordu. Herkes atını kesip yiyordu.

13865 Kimsenin altında at kalmadı. İnsanlardan ve hayvanlardan birçoğu ölüp gitti. ۞ Sekizinci gün güneş doğunca, dünya denizler gibi yine duruldu ve berraklaştı. ۞ Komutan Tûs ordusunu toparladı ve savaştan yana da: ۞ "Ordumuz kıtlıktan ve dar-

lıktan harap oldu. En iyisi bizim buradan dönüp gitmemizdir! ۞ Lanet olsun şu yerlere! Sipend dağına da, Kelât'ına da, Kâserûd'una da lanet!" gibi sözler söyledi.

Onun bu sözlerini duyunca, pehlivanların en büyüklerinden olan Behrâm: "Komutandan doğruyu ne diye saklamalı ۞ sen her zaman bizi böyle sözlerle susturursun, fakat sonra da tutar Siyâvuş'un oğluna savaş açarsın! ۞ Dur bakalım, daha senin başına ne kötülükler gelecek! Çünkü bu iş henüz başlangıçtır" dedi. ۞ Tûs: "Âzergoşesp bile savaşçı Zeresp'ten daha ünlü değildi! ۞ Furûd öldürüldüyse bu sebepsiz yere olmadı. Ezelden öyle yazılmış, öyle oldu!

Sen bir kere orduya bak bakalım; mertlikte olsun, cesurlukta olsun Rivnîz gibi bir pehlivan daha görebilecek misin? ۞ O Rivnîz sayesinde benim kadehim her zaman süt ve şarapla dolardı. Yaşça küçüktü, ama sözce büyüktü! ۞ Şimdi geçmişi bir yana bırakalım. Furûd'un haklı mı, yoksa haksız yere mi öldürüldüğünden bahsetmenin sırası değil. ۞ Gîv yolumuza çıkan bu dağı yakmak için padişahtan hilat almıştı. ۞ İşte şimdi bu dağı yakıp ateşini göklere yükseltmenin zamanı geldi.

Bu dağ yakılsın ki ordumuza geçecek bir yol açılabilsin!" dedi. ۞ Bunun üzerine Gîv: "Bu iş güç değil. Güç olsa da sonunda bir karşılığı var!" diye cevap verince, ۞ öteden Bîjen atılarak: "Hayır," dedi, "ben buna razı olmam! Sen beni şimdiye kadar zahmetlere ve mihnetlere katlanarak büyüttün, bir kere olsun azarlamadın. ۞ Şimdi de bana düşen vazife, beline ihtiyarlığın kemerini bağlayıp seni köşeye oturtmak, senin yerine çalışmaktır!" dedi. ۞ Fakat Gîv: "Ey oğul! Bu işi üzerine alan benim. Keyif sürecek ve ihtiyarlığı düşünecek zaman değil!

Benim böyle tehlikeli bir işe girişeceğimi düşünerek korkma. Ben şu sarp dağı bir başıma da yıkarım!" diyerek, ۞ kalkıp yola çıktı. Her taraf karla kaplı olduğundan, Kâserûd'u güçlükle geçtikten sonra ۞ dağa ulaşmayı başardıysa da, yüksekliğini ve genişliğini bir türlü ölçemedi. ۞ Okunun temreniyle bir ateş yakarak, dağdaki bütün ağaçları tutuşturdu. ۞ Tam üç hafta alev, duman ve rüzgâr yüzünden dağdan geçmek mümkün olamadı.

Dördüncü hafta ateş söndükten ve su çekildikten sonra ordu geçti.

BEHRÂM'IN KEBÛDE'Yİ YAKALAMASI

Ordu komutanın etrafında toplandı ve hareket ederek ateşli yerlerden geçip Gerugird yoluna geldi. ۞ Burada orduyu yeniden düzene koyarak dağlara ve ovalara otağları kurdular. ۞ Her şeyi gerektiği gibi yaptılar; her yana gözcüler gönderdiler. ۞ Geru-

gird, aslanlardan bile korkusu olmayan, Tejâv adlı ünlü süvarinin oturduğu yerdi.
Onun dağdan dağa gezip otlayan birçok at sürüsü vardı. ۞ Tejâv İran'dan bir ordunun geldiğini duyunca hemen sürülerini ordunun yolundan çektirdi. ۞ Efrâsiyâb'ın çobanının yanına, Kebûde adında çok akıllı ve tedbirli birini yollayarak: ۞ "Akşam ortalık kararınca, kimseye görünmeden gidip ۞ bak bakalım İran ordusunun sayısı ne kadar? Kimlerin bayrakları ve külahları var?
Bunları bana bildir de, ben de ona göre bir gece baskını yaparak bütün dağları ve ovaları kana boyayayım!" dedi. ۞ Kebûde karanlık basınca, kara bir dev gibi İran ordusunun yakınlarına geldi. ۞ İran ordusunun bu karanlık gecedeki gözcüsü, kemendiyle fillerin bile kafalarını yakalayan Behrâm'dı. ۞ Kebûde daha uzaktayken birdenbire atı kişnemeye başladı. Bunun üzerine Behrâm, erlerinin arasından ayrılıp bu sese kulak verdi. ۞ Hemen yayını kurup atına bindi ve onu mahmuzlayarak sesin geldiği tarafa yöneldi.
Hiç sesini çıkarmadan bir ok attı. Fakat Kebûde gecenin karanlığında hiç görünmüyordu. ۞ Buna rağmen okunu padişahın çobanının kemerine yapıştırdı ve Kebûde'nin rengi korkudan kapkara kesildi. ۞ Atından hemen inerek aman istedi. Behrâm da: "Bana doğruyu söyle: ۞ Seni buraya kim gönderdi ve öldürmek istediğin kimdir?" diye sorunca, ۞ Kebûde: "Eğer bana aman verirsen, sorduklarının hepsine cevap veririm.
Ben padişah Tejâv'ın yanında bir köleyim. Beni gönderen de odur! ۞ Beni öldürmezsen, sana onun oturduğu yeri gösteririm!" dedi. ۞ Behrâm: "Senin Tejâv dediğin de kim oluyormuş? O benim karşımda, yırtıcı bir aslanın yanında bir öküz gibidir!" ۞ diyerek, hançeriyle kafasını kestiği gibi atının terkisine asıverdi. ۞ Ordugâha getirince de, sanki o ünlü bir pehlivanın kafası değilmiş gibi hakaretle yere attı.
Sabah oldu, horozlar ve çalıkuşları ötmeye başladı, ama bir türlü Kebûde gelip de Tejâv'a kendisini gösteremedi. ۞ Bunun üzerine o savaş erinin canı sıkıldı ve Kebûde'nin başına bir iş geldiğini anladı. ۞ Etrafındaki erleri toplayarak bir ordu topladı.

TEJÂV'IN İRANLILARLA SAVAŞMASI

Güneş ışıktan bayrağını ovalara serip de gece onun hançeriyle menekşe rengine girerken, ۞ komutan Tejâv da ordusuyla yola çıktı. Gözcüler onu görünce:
"Tûran'dan deniz canavarı gibi bir komutan, elinde bir bayrak ve ardında büyük bir orduyla geliyor!" diye bağırdılar. ۞ Pehlivanlar arasından Gîv birkaç ünlü pehlivan-

la birlikte ona doğru yürüdü ۞ ve heyecanla karşısına çıkarak adını sorduktan sonra: "Ey savaşmak için bahane arayan pehlivan! ۞ Sen nasıl oluyor da, yanına böyle birkaç kişi alarak benim gibi bir timsahla savaşmaya geliyorsun?" diye meydan okudu. ۞ Ona karşılık veren Tejâv: "Ben cesur bir yüreğe ve bir aslan pençesine sahip bir kahramanım! Adıma da Tejâv derler.

Hiç dinlemem, karşıma çıkanı yere vururum, savaş aslanlarının kafalarını gövdelerinden ayırırım! ۞ Aslım İranlıdır: kahramanların ve aslanların tohumundan gelmeyim. ۞ Şimdi burada bu sınırların bekçisi, büyüklerin seçkini ve padişahın da damadıyım!" dedi. ۞ Gîv ona karşılık olarak: "Bu söylediğin sözleri bir daha ağzına alma! Çünkü senin şerefine dokunur. ۞ İran'dan Tûran'a gidip de kim yerleşmek ister? Bu olsa olsa yemeği kan olan bir adamdır!

Sınırların bekçisisin de, neden buralarda daha büyük bir ordu bulundurmuyorsun? ۞ Şu kadarcık askerle o kadar sert davranıp, bizim gibi kahramanların karşısına çıkma! ۞ Ben öyle ünlü ve değerli bir kahramanım ki, senin gibi birçok bekçinin kellesini ayağımın altına alırım. ۞ Onun için, istersen ordunla beraber itaat et de İran'a, padişahın yanına git. ۞ Komutan Tûs'un yanına gir de, söyleyeceklerini söyle ve onun sözlerinden dışarıya çıkma!

Ben senin için ondan süslü elbiseler, cariyeler, güzel atlar ve başka hediyeler de alırım. ۞ Ey akıllı kişi! Ben bu iş için seni uygun buluyorum, sen ne dersin? Yoksa savaşa mı hazırlanalım?" dedi. ۞ Fakat kurnaz Tejâv: "Ey cesur pehlivan! Şimdiye kadar benim bayrağımı baş aşağı edebilecek kimse çıkmadı! ۞ Benim tahtım, yüzüğüm, ordum, atlarım, koyunlarım ۞ ve İran'da kimsenin rüyasında bile göremeyeceği, Efrâsiyâb gibi bir de padişahım var!

Kölelerim; dağlara, ovalara yayılmış sürü sürü ve rüzgâr gibi hızlı koşan atlarım var. ۞ Sen benim ordumun azlığına bakma! Sen beni bir de gürzümle atımın üzerinde ve savaş alanında gör! ۞ Ben senin az gördüğün orduyla öyle işler yaparım ki, bugün buraya geldiğine, geleceğine pişman olursun!" deyince, ۞ öteden Bîjen atılarak, bahtiyar babasına: "Ey savaşmak için bahane arayan ünlü, ۞ uyanık yürekli ve yüce pehlivan! Sen çok değiştin. İhtiyarlığında hiç de gençliğinde olduğun gibi değilsin!

Tejâv'a bu kadar öğütlerde bulunmak, bu kadar şefkat göstermek de niye? ۞ Böylelerine karşı hemen gürze ve kılıca sarılarak, yüreklerini ve kafalarını yarıp parçalamak lazım!" diyerek ۞ atını oynatınca, her tarafta bir kıyamettir koptu. Gürzleriyle hançerlerini alıp savaşa hazırlandılar. ۞ Ordular arasından havaya öyle bir kara toz

yükseldi ki, güneş kayboldu. ☙ Dünya bir yağmur bulutuna bürünmüş gibi karardı. Ortada ne ay kaldı ne de yıldız!

Pehlivan Gîv ordunun ortasında, yerden kaldırdığı tozlarla gündüzün ışığını karartıyor; ☙ keskin pençeli Bîjen ise ordunun ta önünde, bir an bile durmadan savaşıyordu. ☙ Beri yandan aslanlarla eş olan ve başında bir taç bulunan Tejâv da savaşıp duruyordu. ☙ Etrafında, savaşa doymak nedir bilmeyen Erjeng ve Merdûy adlı pehlivanlar vardı. ☙ Fakat çok geçmeden Erjeng vurulduğu gibi; Tûranlıların üçte ikisi de, talihleri tersine dönünce öldürüldü.

Sonunda Tejâv kaçmaya başladı, ama ünlü Bîjen peşini bırakmadı. ☙ Mızrağı elinde, naralar atarak, kükremiş ve sarhoş bir fil gibi arkasına düştü. ☙ Nihayet bir yerde yetişti ve beline öyle bir mızrak indirdi ki, Tejâv'ın kımıldayacak takati kalmadı. ☙ Sırtındaki Rûm zırhı dağılıp düğümleri çözüldü. Bunun üzerine Tejâv aman dileyince, ☙ Bîjen de mızrağını elinden atıp, bir kaplan dağlarda kovaladığı bir yabankeçisini yakalamak için nasıl pençelerini uzatırsa, pençesini öylece uzattı ve

Şahinin tarla kuşunu yakalaması gibi, başından, Efrâsiyâb'ın giydirdiği ve Tejâv'ın uyurken bile çıkarmadığı o değerli tacını aldı. ☙ Tejâv bir yandan atını koşturmaya devam ediyor; Bîjen de Âzergoşesp gibi arkasından kovalıyordu. Böylece kaleye kadar geldiler. ☙ Yaklaştıkları sırada Espenûy yüzü gözü yaşlarla dolu ve heyecan içinde, karşısına dikilerek: ☙ "Ey Tejâv, hani senin ordun? Gücüne, kudretine ne oldu? ☙ Beni buralarda ve böyle düşkün bir halde kime bırakıp da gidiyorsun?

Beni de atının arkasına al, buralarda düşmanın eline bırakma!" diye yalvarınca, ☙ Espenûy'un bu sözleriyle Tejâv'ın yüreği sızladı ve yüzü ateş gibi kızardı. ☙ Hemen onu atının önüne oturtup dizginleri eline verdikten sonra, ☙ kendisi de bir rüzgâr gibi fırlayıp Espenûy'un arkasına oturdu ve ellerini beline doladı. ☙ Böylece bir toz gibi hızla ve beraberce Tûran'ın yolunu tuttular.

Savaşçı Tejâv'ın atı bir süre böyle yoluna devam edebildiyse de sonunda atın da, Tejâv'ın da takati kesildi. ☙ Bunun üzerine Tejâv kölesine: "Ey iyi dost!" dedi, "bu iş güçleşti. ☙ Altımızdaki savaş atının dermanı kesildi, işe yaramaz bir hale geldi. Kötülüğümü düşünen düşman ardımda, uçurum da önümde. Ne yapacağımı bilemiyorum. ☙ Bîjen'le böyle aynı mesafeyi muhafaza edecek olursak, kötülüğümüzü isteyen düşmanın dileğini yerine getirmiş oluruz. ☙ Bîjen'in sana bir düşmanlığı yoktur. Onun için sen burada kal da, ben şu atı sürüp gideyim!" dedi.

Bunun üzerine Espenûy attan aşağı indi. Tejâv da onun derdiyle yüzü gözyaşlarıyla dolarak, ☙ atını sürüp Efrâsiyâb'ın yanına gitti. Bîjen olanca hızıyla onu kovalıyor,

peşini bırakmıyordu. ۞ Espenûy'un yanına gelip de onun ay gibi güzel yüzünü ve topuklarına kadar uzanan misk gibi saçlarını görünce, ۞ yalvararak ve okşayarak, o güzel yüzlü kadını ۞ alıp arkasına oturttu ve dönüp Tûs'un ordugâhına geldi.

Tûs'un otağına gelince davul sesleri yükseldi. ۞ Orada bulunanlar: "Uyanık yürekli ve savaş eri kahraman savaştan bir de avla dönüp geldi!" diye sevindiler. ۞ Bundan sonra komutan ve bütün pehlivanlar kaleyi yıkmaya başladılar. ۞ Bu iş de bitince Tûran ovalarında başıboş gezen at sürülerini yakalamaya gittiler. ۞ Her biri âdet olduğu üzere kementlerini ellerine aldılar ve

Atların kafalarını kementlerinin ilmeklerine düşürüp yakaladılar. Böylece ordu bu yeni atlarla doldu. ۞ Sonra yürekleri kızgınlıkla dolu olan İranlı süvariler, Tejâv'ın ülkesinde yerleşip oturdular.

EFRÂSİYÂB'IN TÛS'TAN VE ORDUSUNDAN HABER ALMASI

Zavallı Tejâv da içi dertle ve gözleri yaşla dolu olarak Efrâsiyâb'ın yanına gitti. ۞ Ona: "Komutan Tûs boru ve davullarıyla bir ordu getirdi. ۞ Pelâşân'ın ve diğer birçok ünlü pehlivanın başları yerlere yuvarlandı.

Bütün o yerleri yakıp yıktılar ve hayvan sürülerini kesip kırdılar!" diye haber verdi. ۞ Efrâsiyâb bunu duyunca çok üzülerek bir çare düşünmeye başladı. ۞ Vîse oğlu Pîrân'a: "Ben sana: her taraftan asker toplayıp ordular hazırla, demiştim. ۞ Sen ise tembelliğinden bu işi geciktirip durdun! Bu kusur acaba yaşlılığından mı, yoksa niyetinin bozukluğundan mı? ۞ Bu yüzden birçok akrabam ve yakınım öldürüldü ve uyanık talihimiz tersine döndü.

Artık durmanın sırası değil. Çünkü dünya akıllıların başlarına dar oldu!" dedi. ۞ Bunun üzerine komutan Pîrân hemen Efrâsiyâb'ın yanından çıkarak, ۞ bütün ülkelerin savaşçılarını çağırdı. Paralar ve silahlar dağıtarak orduyu kurup yola çıktı. ۞ Sınırları geçince bütün pehlivanların görevlerini belirledi. ۞ Ordunun sağ yanına, eşlerine ancak aslanlar arasında rastlanabilen Bârmân ile Tejâv'ı koydu.

Sol yana da, pençesinde aslanların bir kuzu kadar bile değeri olmayan Nestehîn pehlivanı yerleştirdi. ۞ Bütün yeryüzü boruların, davulların ve Hint çıngıraklarının sesleriyle doldu. ۞ Mızraklar ve türlü türlü bayraklarla hava kırmızı, sarı ve menekşe renklerine büründü. ۞ Atların, fillerin, develerin ve askerlerin çokluğundan, bir ırmaktan ötekine geçecek kadar bile yol kalmamıştı. ۞ Pîrân gitmekte acele ediyordu. Efrâsiyâb da sarayından çıkıp ovaya geldi ve

Birer birer sayarak savaşçıların sayılarını bilmek istedi. ۞ Sayım bitince bu sayının yüz bini bulduğu anlaşıldı. Bunların her biri demir silahları kullanmakta usta birer aslandı. ۞ Efrâsiyâb bu durumdan çok memnun kalarak canı aydınlandı ve Pîrân'a dualar etti. ۞ Ona: "Sağlıkla ve zaferle gidesin! Gözlerin zamanın kötülüğünü görmesin" dedi. ۞ Bundan sonra ordu takım takım Efrâsiyâb'ın önünden geçti. Erlerin çokluğundan ovalar, ırmaklar ve dağlar görünmez olmuştu.

Efrâsiyâb Pîrân'a: "Sapa, fakat kestirme yollardan gidin. ۞ Dikkat edin de düşmanlar bizim şu yüce ve ünlü pehlivanlarımızın gelmekte olduklarından haber alamasın. ۞ Öyle umuyorum ki bunlar düşmanın o büyük ordusunu ansızın bastırarak bir dağ gibi altüst edeceklerdir!" dedi ۞ ve önden iş bilir birçok adamı keşif kolu olarak gönderip yeryüzünde ne olup bittiğini anlamak istedi. ۞ Sonra da heyecanla yola girerek Gerugird'e doğru gitti.

Derken keşif kolundakiler düşmanın durumunu öğrenerek gelip Pîrân'a bildirdiler: ۞ Komutan Tûs olduğu yerde duruyor. Ordusundan davul sesleri filan da duyulmuyor. ۞ Erlerin hepsi gece ve gündüz şarap kadehini ellerinden bırakmıyorlar. ۞ Tûran ordusundan kendilerine bir zarar gelemeyeceğine inandıkları için yollarda gözcüleri bile yok!" dediler. ۞ Pîrân bu haberi alır almaz pehlivanları çağırtıp ordu hakkında onlarla uzun uzadıya konuşarak:

"Şimdiye kadar İran ordusuna hücum etmek için elimize bundan daha elverişli bir fırsat geçmemiştir!" dedi.

PÎRÂN'IN İRANLILARA GECE BASKINI YAPMASI

Pîrân o ünlü ordusundan iyi kılıç kullanabilen otuz bin kişi seçti. ۞ Bunlar gece yarısı kalkarak, hiç boru, davul çalmadan ve nara atmadan gitti. ۞ Uyanık yürekli Tûran komutanının ordusunu harekete geçirdiği yerle, İran ordusunun bulunduğu yer arasında yedi fersahlık bir mesafe vardı. ۞ Bunlar önce İranlılara ait at sürülerinin otladıkları yere geldiler. Başıboş gezen bu hayvanların

Birçoğunu hiçbir zarar vermeden alıp götürdüler. ۞ Sürünün çobanı Tûranlılar tarafından öldürülünce İranlıların talihleri de tersine dönmüş oldu. ۞ Bu iş bittikten sonra oradan kalkıp, bir karabulut gibi İran'a doğru yürüdüler. ۞ İran'a vardıkları zaman İranlıların bir kısmını sarhoş olmuş, bir kısmı da kemerlerini çıkarıp uykuya varmış buldular. ۞ Yalnız Gîv çadırında uyanıktı ve komutan Gûderz de gaflette değildi.

همه لشکر کشن زیر و زبر
بی پدر

پدر بی پسر

Ansızın davul sesleri yükselince, savaş eri olan Gîv şaşırıverdi. ☙ Otağının önünde eyerlenmiş ve sırtına zırhı geçirilmiş bir at duruyordu. ☙ Cesur Gîv hemen ve erkek bir aslan gibi Siyâvuş'un zırhını kuşanarak, ☙ bir kaplan gibi kükredi. Artık uykuyu ve dinlenmeyi kendisi için ayıp saymıştı. ☙ Kendi kendine: Haydi, uyan bakalım, bu gece kafamın içi savaş duygularıyla dolu diyerek,

Atının yanına gitti ve bir rüzgâr hızıyla ayağını üzengiye basıp üstüne bindi. ☙ Karanlıktan ve kalkan tozlardan gökyüzü kapkaraydı. Bu halde kalkıp komutan Tûs'un otağına gelerek: ☙ "Kalk, Tûran ordusunun baskınına uğradık. Bütün savaşçılarımız uykudalar!" diye haber verdi. ☙ Oradan da, elindeki öküz kafası biçimindeki gürzüyle babasının yanına gitti. ☙ Oradan ayrılınca bu sefer de bütün ordugâhı dolaşarak ayık olanları harekete geçirdi.

Şarap içen Bîjen'e de: "Burası savaş alanı mı, yoksa şarap içme yeri mi?" diye çıkıştı, ama ☙ Tûran ordusu bu sırada bir kara duman gibi bastırıp her tarafı sarıvermişti. Savaş alanından naralar yükselmeye başlamıştı. ☙ Sarhoş yatan İranlılar birdenbire kopan bu gürültüyle uyanıp şaşırdılar. Sanki başlarının üstünde yağmur yerine ok yağdıran bir bulut peyda olmuştu. ☙ Yumuşak yastıklarda sızıp kalmış olan bu sarhoşların üzerlerinde bir kılıç ve gürz tufanı koptu. ☙ Fecir Aslan burcu istikametinden açılırken, orduyu gözden geçiren Gîv

Bütün ovanın baştan başa İranlıların ölüleriyle dolduğunu ve artık talihinin tersine döndüğünü gördü. ☙ Gûderz etrafına baktığında düşman erlerinin her an artmakta olduğunu fark etti. ☙ O dar savaş alanını baştan başa bir halı gibi örten ölülerin sayısı, karıncalar ve çekirgeler gibi saymakla bitmezdi! ☙ Kendi ordusunu da gözden geçiren Gûderz kahramanlardan ve aslan gibi delikanlılardan hiçbirini göremedi. ☙ Bayraklar yırtılmış, davullar tersine dönmüş, hayatta kalanların yüzleri ise abanoz gibi kararmıştı.

Babalar oğulsuz, oğullar babasız kalmış; koca ordu darmadağın olmuştu. ☙ Evet, şu hızla dönen gök kubbe işte böyledir; insana bazen sevinç bazen de keder verir! ☙ İranlılar yas içinde savaştan yüz çevirip şaşkın şaşkın kaçtılar. ☙ Ne ordu, ne davul, ne eşya, ne ağırlık, hiçbir şey alamadan; ordunun sağı da, solu da bozulmuş, ☙ düzenden eser kalmamış bir halde Kâserûd'a gittiler.

Fakat Türk atlıları yine de Tûs'un peşini bırakmadılar. Yürekleri kin, dilleri de küfürle dolu olarak onu kovaladılar. ☙ Sanki zırhların ve tulgaların üzerine bulutlardan gürz yağıyordu. ☙ Bütün savaşçılar da, atlar da bitkin bir haldeydi. Hiçbirinde ne

akıl kalmıştı, ne fikir, ne cesaret ne de yiyecek... ☙ Dağa ulaşır ulaşmaz, savaştan ve yürümekten bitmiş olarak yere yığılıverdiler. ☙ Komutan Tûs dağa çıkınca Türklerin hücumundan kurtulduğunu düşündü.

İran'ın o nice ordusundan pek azı dönebildi. Bu hali gören İranlılardan bir feryattır yükseldi. ☙ Hayatta kalan bu erler de ya yaralı ya da hastaydı; ağlanacak bir hale gelmişlerdi. ☙ Ne taht kalmıştı, ne taç, ne otağ, ne savaşçı, ☙ ne de o yaralılara ve hastalara bakabilecek kimse... ☙ Çocuklar o yaralı babalarına baktıkça, yürekleri sızlıyor, ağlayıp duruyorlardı.

İşte, feleğin âdeti böyle... Yapacağı işi senden gizler! ☙ Bir hokkabaz gibi, perdenin arkasına saklanır ve seni istediği gibi oynatır. ☙ Biz birçok zahmet içindeyiz. Tamahın ve hırsın elinde esiriz. Feleğin sırlarını nereden bileceğiz? ☙ Bir yelden geldin, toprak olup gideceksin. Ondan sonra ne olacağını nasıl bilebilirsin? ☙ İranlıların üçte ikisi öldü. Geri kalanı da savaştan yaralı olarak döndü.

Bu yaralıların başuçlarında ne bir hekim ne de onları avutacak ve onlar için gözyaşı dökecek kimse kalmıştı. ☙ Hele Tûs tam bir deliye dönmüş, akılla hiçbir ilgisi kalmamıştı! ☙ Dünya görmüş o ihtiyar Gûderz'in ise evi barkı darmadağın olmuştu. ☙ Cesaretleri kırılmış bütün yeryüzü pehlivanları onun yanına gelerek bu felaketten kurtulmanın çaresini arıyorlardı. ☙ Komutan İranlılar arasında ün almış birinin hemen kemerini beline bağlayarak

Gitmesini, durumu padişaha anlatmasını ve bunun için ne yapması gerektiğini sormasını emretti. ☙ İşte intikam alma sevdasına düşen İranlıların başına böyle kara günler geldi ve birçok zarara uğradılar.

KEYHÜSREV'İN TÛS'U GERİ ÇAĞIRMASI

Gönderilen haberci padişahın yanına varıp, o parlak günlerin artık kararmış olduğunu bildirdi. ☙ Cesur padişah bu sözleri duyunca heyecana geldi. Üzüntü içinde yüreği yerinden oynadı. ☙ Zaten kardeşinin ölümüyle üzgündü. Bu üzüntüye şimdi bir de ordunun derdi katılıyordu.

Bütün gece, ta horozlar ötünceye kadar, Tûs'a lanetler etti. ☙ Bundan sonra akıllı kâtibini çağırtarak dertli yüreğini boşaltıp, ☙ padişah Kâvûs'un oğlu Ferîborz'a ve ordunun ileri gelenlerine, ☙ kardeşinin ölümünden söz açarak gözyaşları içinde, keder ve hiddetle dolu bir mektup yazdırdı. ☙ Mektubun başı, yeri ve zamanı yaratan Tanrı'ya şükrederek başlıyordu:

"Sözlerime güneşle ayın sahibi Tann'nın adıyla başlanm. İyiliğin de, kötülüğün de yapılması için gerekli kuvveti hep O verir. ☙ İyi ve kötü Ondan kuvvet alır. Zafer de Ondan, bozgunluk da... ☙ Bütün kâinatı, mekânı, zamanı, en küçük ve en büyük şeyleri, karıncanın ayağını da, büyük dağları da O yaratmıştır. ☙ İnsana aklı, canı, vücudu, büyüklüğü, tacı ve yüce tahtı O verir. ☙ Hiç kimse Onun kudret ve iradesinin bağından başını kurtaramaz. Herkes Ona boyun eğmeye mecburdur!

İstediğinin talihini kötü yapar ve onu ıstırap içinde yaşatır. ☙ Biz şu kara topraktan ta parlak güneşe varıncaya kadar her yerde Tann'nın adaletinin izlerini görüyoruz. ☙ Tûs buradan, Kâve'nin bayrağı ve orduyla maiyetine altın ayakkabılı kırk savaşçıyı da alarak gitti. ☙ Ben onu intikam almak için Tûran'a göndermiştim. Oysa onun ilk hamlesinin kurbanı kardeşim oldu! ☙ Bu ölen kardeşim gibi, İran'da ne bir ordu komutanı vardır ne de büyük bir adam...

Ünlü pehlivanların başı ve dayanağı olan o genç Furûd'a ne yazık! ☙ Bir süre babamın acısıyla yanmış, ağlayıp inlemiştim. ☙ Şimdi de kardeşim için ağlıyorum. Bilmiyorum ki bu dünyada dostum kimdir, düşmanım kim? ☙ Ben Tûs'a: Çirm yolundan gitme, Kelât'a ve Sipend dağına uğrama! ☙ Çünkü Keyânîyân soyundan olan kahraman Furûd oradadır.

O, gelen ordunun aslı nedir? İran'dan mı geliyor? Yoksa başka bir milletin mi ordusudur? Buraları bilmez, ☙ kalkar seninle savaşır, kendisini savaşa atar dedim. ☙ İşte, padişahlar soyundan gelen o kahraman dediğim gibi de yaptı. Böylelikle o alçak Tûs onun mahvına sebep oldu. ☙ Eğer o bundan önce komutanlık edeydi, padişah Kâvûs'un da talih yıldızı berbat olacaktı! ☙ O Tûs olacak herif, savaş oldu muydu uyuklar, şarap oldu muydu her şeyi bırakıp koşar!

Sen bu mektubumu okur okumaz, yemeyi, içmeyi, uyumayı ve dinlenmeyi aklından çıkarıp bir kenara bırak da, ☙ hiçbir şey söylemeden Tûs'u geri gönder! Buyruğumdan dışarı çıkayım deme. ☙ Kâve'nin bayrağını al ve altın ayakkabılı komutan sen ol! ☙ Ordunun pehlivanlarından Gûderz her konuda danışmanımdır. ☙ Savaşmaktan yana acele etme. Şaraptan kendini uzak tut ve uykuna da pek düşkün olma.

Öyle kızgınlığa kapılıp da hemen savaşa atılma. Kızgınlığın yatışana kadar sabret. ☙ Savaş sırasında Gîv ordunun önünde gitsin! Çünkü o ünlü, kuvvetli ve kaplan pençeli bir kahramandır. ☙ Sakın aklına zevke dalmak gelmesin. Her zaman için savaşa hazır ol!" dedi. ☙ Mektup bitince üzerine padişahın mührünü basarak,

haberciye verdiler. Ve: "Haydi, yürü! ☙ Ne gece ne de gündüz dinlenmeden yoluna devam edecek ve her konakta bir at değiştireceksin!" diye buyurdu.

Haberci bu emre uygun olarak mektubu götürüp o ünlü kahraman Ferîborz'a verdi. ☙ Bunun üzerine Ferîborz, Tûs'u ve diğer bütün pehlivanları çağırtarak olup biten olaylar hakkında onlarla konuştu. ☙ Mektubu o ünlü Gûderz ve Gîv pehlivanlarla öteki cesur pehlivanlar da okudu. Böylece yeni yeni ümitler belirdi; yeryüzünde yeni bir ağaç yemiş vermeye başladı. ☙ İran ülkesinin büyükleri ve aslan gibi kahramanları padişaha dualar etti. ☙ Komutan Tûs; Kâve'nin bayrağını, davulları, filleri ve altın ayakkabıları getirip Ferîborz'a teslim etti. Ve: "Bunlar sana layık olduğu gibi, sen de bunlara layıksın!

Talihin her yıl böyle muzaffer olsun ve bütün zamanların nevruza dönsün!" diye dualar ettikten ☙ sonra, Nevzer ailesinden olan bütün savaşçıları ve komutanları alıp yola çıktı. ☙ Hiç durmadan yürüye yürüye nihayet savaş alanından padişahın yanına vardı. ☙ Huzura girince önce yeri öptü. Hüsrev onun yüzüne bile bakmıyordu. ☙ Derken açtı ağzını, yumdu gözünü, meclisin içinde onu kötü kötü azarladı.

Dedi ki: "Ey kötü ünlü ve pehlivanlar arasında adı sanı batasıca herif! ☙ Senin ne pehlivanlardan utanman var ne de bütün kötülüklerden uzak olan Tanrı'dan... ☙ Ben sana Keyânîyân külahını ve kemerini verdimse, git de düşmanlarımla savaş diye verdim! ☙ Ben sana: Çirm yolundan gitme! demedim mi? Fakat söz dinlemek kim, sen kim? Gönlümü hep üzüntü içinde bıraktın. ☙ Önce Siyâvuş'un tohumundan gelme birini öldürerek benden kin aldın.

Bu zamanda bir eşi daha bulunmayan, savaşçı kardeşim yüce Furûd'u öldürttün. ☙ Öyle bir adamı öldürttün ki, savaş için bu zamanda ancak onun gibi kahraman gerek. ☙ Seni savaşa yolladım yollayalı şarap içmekten, eğlenmekten ve dinlenmekten başka bir şey düşünmüş değilsin! ☙ Bundan sonra senin yerin şehir değil, zindan ve hastanedir. ☙ Bundan böyle aklı başında adamlarla bir arada bulunman da doğru olmaz! Çünkü sende akıl diye bir şey yok.

Menûçehr'in soyu ve şu ak sakaldır seni ölümden kurtaran. Yaşama ümidini ancak bunlardan alabiliyorsun! ☙ Yoksa kafanın gövdenden ayrılması için hemen emir verirdim. ☙ Haydi, defol git de, zindan ebedi durağın olsun. O kötü huyun da senden hiç ayrılmasın!" ☙ Bundan sonra ellerinin bağlanmasını emrederek onu huzurundan attırdı. Böylece onun yüreğindeki sevinç ağacının kökünü kurutmuş oldu.

FERÎBORZ'UN PÎRÂN'DAN ATEŞKES İSTEMESİ

Hem bir padişah oğlu hem de bir pehlivan olan Ferîborz başına tacını giydikten sonra,

Rehhâm'a cesaret ve olgunluğunu göstererek, ☙ karşı dağdaki Pîrân'a gidip ona gerekli sözleri söylemesini ve onun vereceği karşılıkları da dinlemesini emretti: ☙ "Pîrân'ın yanına git ve şu dostça haberi götür: ☙ Şu dönen feleğin işleri hep böyledir; insanlara bazen sevgi gösterir bazen de sert davranır... ☙ İnsanların bazılarını göklere kadar yükseltir, bazılarını da düşkün yapar...

Düşmanın başına bir felaket getirmek isteyen gece baskını yapar, ama bunu yapmak mertlik sayılmaz! ☙ Gerçek savaş erleri, gürzlerine güvenen kahramanlar gece baskını yapmazlar. ☙ Eğer savaşa devam etmek istiyorsan edelim; ateşkes istiyorsan ona da hazırız. ☙ Şayet ateşkes yapmayı tercih edecek olursan, bunu hiç olmazsa bir ay için yapalım ki, yaralılar iyi olsun ve tekrar savaşabilecek kadar kuvvetlensinler!" dedi. ☙ Pehlivan Rehhâm Ferîborz'un yanından çıkarak onun bu haberlerini taşıyan mektubunu götürdü.

Gideceği yere yaklaştığı sırada kendisini gören bir gözcü adını ve nereden geldiğini sorunca, ☙ Rehhâm da: "Ben savaş eri, hünerler sahibi, uyanık yürekli ve taş gibi kuvvetli olan Rehhâm'ım! ☙ Kâvûs'un oğlu Ferîborz'un haberlerini Pîrân'a bildirmek istiyorum!" dedi. ☙ Bunun üzerine orada bulunan bir başka atlı bir toz gibi fırlayarak padişahın yanına gidip, Rehhâm'ın söylediklerini bir bir bildirdi. Ve: ☙ "Güderz oğlu Rehhâm savaş alanına geldi. Ordunun komutanını görmek istiyor!" dedi.

Pîrân onun iyi ağırlanarak yanına getirilmesini buyurdu. ☙ Rehhâm bir yandan Pîrân'ın önünde söylenmesi gerekenleri söylüyor; bir yandan da gizli bir niyeti olmasından endişeleniyordu. ☙ Pîrân onu görünce sevgi göstererek hatırını sordu ve tahtının üzerine oturttu. ☙ Rehhâm da gizli sözleri açığa vurarak, Ferîborz'un gönderdiği haberleri bildirdi. ☙ Pîrân bu haberlere karşılık olarak pehlivan Rehhâm'a: "Bu işi o kadar da basit görmemeli.

Savaşmaya önce siz başladınız! Tûs bize hiç nefes aldırmadı. ☙ Yırtıcı bir kurt gibi gelip sınırlarımıza girdi. Hiç çekinmeden büyük küçük demeyip herkesi öldürdü. ☙ Böylelikle ne kadar çok insan öldürdü, ne kadarını tutsak alıp götürdü! Şu ülkedekilerin iyisini de, kötüsünü de bir tuttu. ☙ Evet, savaşa önce siz başladınız, ama sonunda kaybederek cezanızı da çektiniz! ☙ Şimdi bu ordunun komutanısın madem, bana söyle bakayım, istediğin nedir?

İstersen bir aylık bir ateşkes yapalım. Bu zaman zarfında hiçbir atlı savaşmasın! ۞ Yok, savaş istiyorsan ona da hazırım. Sen de erlerini savaş düzenine koyup hazırlan. ۞ Bu bir aylık süre istediğiniz gibi geçerse, Tûran ülkesinden çıkıp gider, ۞ ordunuzu kendi ülkenize götürür, isteğinizin yerine gelmiş olduğunu görürsünüz. ۞ Böyle yapmak istemez de savaşmayı tercih ederseniz tekrar savaşınz! Bu ateşkes, bir aydan fazla sürmeyecek!" dedi.

Bundan sonra Pîrân Rehhâm'a, kendi ününe ve adına yaraşan süslü bir elbise hediye etti. ۞ Rehhâm da elbiseyi alıp Ferîborz'un yanına gitti ve nasıl ondan Pîrân'a mektup götürdüyse, Pîrân'dan da ona bir mektup getirdi. ۞ Ferîborz bir aylık ateşkesi koparınca, bir aslan gibi bundan faydalanarak ordunun eksiklerini tamamlamaya çalıştı. ۞ Keselerin ağzını açıp, dört bir yandan yaylar ve kementler getirtip eksiklerini tamamlayarak orduyu hazırladı.

İRANLILARIN SAVAŞTA YENİDEN BOZGUNA UĞRAMASI

Bir ay sonra ateşkes bitince yeniden savaşa sıra geldi. Bu zaman zarfında iki taraf da yaptıkları sözleşmeyi hiç bozmadı.

Gök boruların, davulların ve çıngırakların sesleriyle yerinden oynadı. ۞ Havada atların yelelerinden, dizginlerinden, atlıların ellerinden, gürzlerinden, kılıçlarından, yaylarla mızraklardan ۞ bir sivrisineğin bile uçmasına yer kalmamıştı. Ortalıkta o kadar gürz, kılıç, kement ve kalkan vardı ki, ۞ dünya sanki bir ejderhanın soluklarıyla yanıp tutuşuyor veya yerle gök birbirine kavuşuyordu. ۞ Mûbedlerin ve memleketin ileri gelenlerinin tuttuğu sağ yanı Gûderz'in oğlu Gîv komuta ediyordu.

Sol yanda ise savaş sırasında ortalığı bir kan denizine çeviren Eşkeş vardı. ۞ Kâvûs'un oğlu Ferîborz, etrafında pehlivanları ve arkasında bayrağıyla ortada duruyordu. ۞ Ferîborz kendi ordusuna dönerek: "Şimdiye kadar biz içimizdeki savaş hünerlerini ortaya dökemedik. ۞ Onun için bugün aslanlar gibi savaşalım da, kötülüğümüzü isteyen düşmanın başına dünyayı dar edelim! ۞ Yoksa bu rezalete, gürzlerimiz de, Rûm işi başlıklarımız da kıyamete kadar güler..."

Bunun üzerine İranlılar düşmanı müthiş bir ok yağmuruna tuttular. Oklar her yandan, güz rüzgârlarına tutulmuş ağacın yaprakları gibi dökülüyordu. ۞ Oklardan ve pehlivanların ayaklarından kalkan tozlardan havadaki kuşlar uçamaz oldu. ۞ Kılıçlar kara tozların içinde yanan bir ateş gibi parıldıyordu. ۞ Yeryüzü bir zenci gibi ka-

rarmış ve savaş erlerinin yürekleri birer yıldıza dönmüştü. ❧ Mızraklarla gürzlerin ve keskin kılıçların çokluğundan yeryüzünde bir kıyamettir kopuyordu.
Ordunun saflarından ağzından köpükler saçan Gîv fırladı ve en öne geçti. ❧ Savaşın sonucunu belirleyecek olan Gûderz ailesinin pehlivanları da yanındaydı. ❧ Derken oklar ve mızraklarla birbirlerine saldırdılar ve o demir silahlardan ateşler saçtılar. ❧ Gûderz ile Pîrân'ın savaşı pek şiddetli oldu. Pîrân'ın akrabasından ve yakınlarından dokuz yüz kişi öldü. ❧ Büyük ordunun yenileceğini anlayınca Dehhâk ile Ferşîdverd, Gîv'in ve yanındaki savaşçıların üzerine saldırdılar ve
İleri gelen pehlivanlara yaraşan yaylarından, o ünlü ve zırhlı kahramanların üzerlerine yağmur gibi ok yağdırdılar. ❧ Bu öylesine bir savaş olmuştu ki, ölülerin çokluğundan memleketin yüzü görünmüyordu. ❧ Düşmanın karşısından hiçbir er çekilmiyor, herkes olduğu yeri tutuyordu. ❧ Bunun üzerine Hûmân Ferşîdverd'e: "Ordunun merkezine hücum etmek lazım! ❧ Eğer Ferîborz'u merkezden sürüp geriye kaçıracak olursak,
Biz o zaman sağ kanatla daha kolay savaşır ve bütün ağırlıkları elimize geçiririz!" dedi. ❧ Böylece yapıp hep birden İran ordusunun merkezine hücum ederek, padişah Kâvûs'un oğlu Ferîborz'la savaşmaya başladılar. ❧ Gerçekten Ferîborz, Hûmân'dan kaçtı ve İran safları bozuldu. ❧ O mağrur savaş erleri hep yerlerini bıraktı. Komutanlarını dinlemeyerek başlarını alıp gittiler. ❧ İran pehlivanlarından kimse kalmadı. Hepsi kaçarak yerlerini düşmanlara bıraktılar.
Savaşın şiddetinden mosmor kesilen bu pehlivanların bayrakları da, davulları da görünmez oldu. ❧ Pehlivanlar düşmanlara sırtlarını çevirerek kaçınca, ellerine havadan başka bir şey geçmedi. ❧ Mızrakları, bayrakları ve davulları tersine döndü. Öyle bir şaşkınlığa uğradılar ki, dizgini üzengiden ayırt edemez oldular. ❧ Birdenbire ümitleri de kesilince dağlar ve ovalar kan içinde kaldı. ❧ Düşmanlar her yandan saldırınca Ferîborz dağın eteğine sığındı.
İranlılardan sağ kalanlar kaçıp kurtuldu, ama bu ağlanacak bir kurtuluştu! ❧ Gûderz ile Gîv'den ve bunların etrafındaki ünlü pehlivanlardan başka hiç kimse yerinde kalmamıştı. ❧ Geşvâd oğlu Gûderz ordunun merkezine bakıp da, padişah Kâvûs'un oğlu Ferîborz'un bayrağını ❧ ve onun yanındaki kahramanlarla erleri göremeyince yüreği ateş gibi yerinden fırladı. ❧ O da dizginini çevirerek kaçmaya başlayınca Gûderz ailesi arasında bir kıyamettir koptu.
Bunun üzerine Gîv, Gûderz'e seslenerek: "Ey yaşlı komutan! Sen ömründe nice nice gürzler ve oklar görmüşsündür! ❧ Eğer sen de Pîrân'dan kaçacak olursan, başın

toprak olsun! ☙ Sen ünlü pehlivanların da, gün görmüş tecrübeli kahramanların da ölümden kurtulamayacağını bilmiyor musun? ☙ Ölüm herkes için muhakkaktır. Ondan ne ben kurtulabilirim ne de sen! ☙ Başımıza böyle bir felaket geldiği sırada, düşmandan kaçmaktansa ölmek daha iyi değil mi?

Ben burada tutup savaştan yüz çevirerek Geşvâd'ın toprağını utandırmak niyetinde değilim! ☙ Eski sözleri söyleyen bir bilginin şu sözlerini hiç duymadın mıydı? O: ☙ Birlik olup, birbirine yardım eden iki kardeşin karşısında bir dağın bile bir avuç toz kadar değeri yoktur! diyor. ☙ Senden başka senin yetmiş tane savaşçı oğlun ve ayrıca birçok fil gövdeli ve aslan gibi akraban var. ☙ Biz istersek, hançerlerimizle düşmanlarımızın yüreklerini yarar ve karşımıza bir dağ da çıkmış olsa kökünden söküp atarız!" dedi.

Gîv'in bu sözlerini duyan ve hısım akrabasının başlarını ve tulgalarını gözden geçiren Gûderz ☙ kapıldığı yanlış düşünceden utanıp yaptığına pişman olarak tekrar yerinden fırladı. ☙ Pehlivan Gorâze, Gostehem, Borte ve Zenge de ortaya atılarak: ☙ "Biz gürzlerimizden dereler gibi kanlar aksa da, bu savaş alanından yüz çevirmeyiz! ☙ Elimizden çıkan şerefimizi tekrar kazanıncaya kadar birbirimize yardım edeceğiz!" diye ant içtiler.

Sonra kalkıp tekrar savaş alanına giderek gürzleriyle savaşmaya koyuldular. ☙ Tûranlılardan pek çok ünlü pehlivan öldürüldü. Hepsinin talihi tersine dönmüştü. ☙ Yaşlı Gûderz Bîjen'e seslenerek: "Haydi, gürzünü ve oklarını yanına al da, ☙ atının dizginini Ferîborz'un bulunduğu yere doğru çevirerek, git, Kâve'nin yıldızını taşıyan bayrağı alıp çabuk bana getir! ☙ Ferîborz o bayrağı alıp da gelecek olursa, onun korkusundan yeryüzü menekşe gibi morarır!" dedi.

Bîjen bu sözleri duyunca hemen atını oynatarak, Âzergoşesp gibi hızla kalkıp Ferîborz'un yanına gitti ve: ☙ "Ne diye ortaya çıkmıyorsun? Bu dağın üzerinde durduğun yeter. Sen de atının dizginini çevir de, pehlivanlar gibi kalk bu yana gel! ☙ Eğer gelmeye niyetin yoksa bayrağı, şu menekşe renkli kılıçları ve yanındaki atlıları bana ver!" dedi. ☙ Dedi, ama Ferîborz, Bîjen'in bu sözlerini dinleyerek akıllıca davranmadı. ☙ Tersine Bîjen'e kızdı: "Haydi, defol git! Sen böyle savaş işlerinden ne anlarsın, daha çocuksun!

Bu bayrağı, tahtı, tacı, pehlivanlık adını ve bu atlıları bana padişah verdi. ☙ Bu bayrağa ne Gîv'in oğlu layıktır ne de yeryüzünde bir başkası!" deyince, ☙ Bîjen elindeki menekşe renkli kılıcı kaldırıp bayrağın ortasına indirdiği gibi, ☙ Kâve'nin yıldızını ikiye bölüverdi. Parçalardan birini yanına alıp da ordugâha götürürken

Türklerle karşılaştı. ۞ Aslan yürekli ve savaş canlısı bazı pehlivanlar Bîjen'in üzerine yürüdü.

14245 Gürzlerini ve menekşe renkli kılıçlarını çekerek, Kâve'nin bayrağını onun elinden almak için savaşmaya hazırlandılar. ۞ Hûmân: "Bu öyle bir yıldızdır ki, İran'ın bütün kuvveti ona bağlıdır. ۞ Eğer biz şu menekşe renkli bayrağı elimize geçirecek olursak, dünyayı İran padişahının başına dar ederiz!" dedi. ۞ Beri yandan da Bîjen duman gibi hızla yayını kurarak, onlara yağmur gibi ok yağdırmaya başladı. ۞ Böylece etrafını saran düşmanları dağıtarak leşleriyle yırtıcı kuşlara ziyafet çekmiş oldu.

14250 Gîv ve Gostehem gibi atlılar: "Tûranlıların üzerine yürüyüp, ellerinden tacı ve tahtı almanın tam zamanı!" ۞ deyince, İran pehlivanlarının ileri gelenleri ellerindeki ağır gürzlerle koşuştular ۞ ve düşmanın birçok atlısını öldürdüler. ۞ Ünlü Bîjen de gelip onlara katıldı. ۞ Ordunun ileri gelenleri oradan ordugâha kadar olan bütün yolları tuttular.

14255 Bîjen azgın bir aslan gibi, elinde Kâve'nin bayrağıyla giderken, ۞ bütün düşmanlar üzerine atılıp bayrağı çevirdiler. Atlıların ayaklarından kalkan tozlarla hava mosmor kesildi. ۞ Oradan tekrar harekete geçerek, o savaş alanında yeniden vuruşmaya başladılar. ۞ Kâvûs'un tatlı canı kadar çok sevdiği Rivnîz ordunun önünde savaşırken vuruldu. ۞ Bu Kâvûs'un küçük oğlu Ferîborz'un oğluydu ve babasının canı gibiydi.

14260 O taç sahibi baş yerlere yuvarlanınca, bütün ünlü pehlivanlarda onun yasıyla elbiselerini yırttılar. ۞ Bunun üzerine Gîv heyecanlandı: "Ey ünlü pehlivanlar! Padişah Kâvûs'un gözünde Riv'den üstün bir savaş eri daha yoktu. ۞ Yazık ki ihtiyar Kâvûs'un hem oğlu, hem torunu, ۞ Siyâvuş'un oğlu Furûd ile Rivnîz de mahvolup gittiler. Yeryüzünde bundan acıklı daha ne olabilir? ۞ Şu genç padişahın tacı düşmanların eline geçseydi, bizim için artık pek ayıp olurdu.

14265 Eğer ben bu savaş alanından ayrılacak olursam İran ordusu bozguna uğrar. ۞ O padişahın tacı şu savaş alanında düşmanın eline geçmemelidir. ۞ Rivnîz'in tacı da düşmanların eline geçecek olursa ayıp üstüne ayıp olur!" diye bağırınca, ۞ yüce komutan Pîrân nasıl olduysa Gîv'in bu sözlerini işitti. ۞ Bunun üzerine o taç uğruna iki ordu yeniden kaynaşarak savaşa giriştiler.

14270 Her iki taraftan da birçok kimse öldü. Derken İranlıların talihi tersine döndü. ۞ Pehlivan Behrâm mızrağıyla aslanlar gibi bir hücum daha yaptı ۞ ve mızrağının ucuyla tacı yakalayıp öyle bir çekti ki, iki ordu da şaşırıp kaldı. ۞ İranlılar Behrâm'ın o tacı alıp getirmesine çok sevindiler. ۞ Bundan sonra savaş daha çok kızıştı. Hiçbir er sa-

vaştan yüz çevirmiyordu.

Her iki taraf da gittikçe kızışıyordu. Hiç ara vermeden birbirlerinin kafalarını ezip durdular. ☙ Savaş böylece hava kararıp da karanlıktan göz gözü görmeyinceye kadar sürdü. ☙ Gûderz ailesinden yalnız sekiz kişi kalmış, ötekiler hep vurulmuşlardı. ☙ Gîv ailesinden de yirmi beş kişi kalmıştı. Bunların hepsi de taç ve hazine sahibi olmaya layıktı. ☙ Kâvûs ailesinden ise savaş günlerinin usta süvarileri ve aslanları olan yetmiş sekiz kişi ölmüştü.

Fakat bütün bunların içinde, o taç sahibi Rivnîz gibi bir kahraman yoktu! ☙ Bu savaşta Pîrân'ın akrabasından ve yakınlarından da dokuz yüz kişi mahvolmuştu. ☙ Efrâsiyâb'ın soyundan da, talihleri uykuya vararak üç yüz kişi öldü. ☙ Bu savaş meydanına yalnız Pîrân sahipti. Gün onun günüydü. Dünyayı yalnız onun talih yıldızı parlatıyordu. ☙ Bu savaş gününde İranlıların talihinin yüzü hiç gülmedi. Bu savaşı istemek onlara zararlı oldu.

Yaralıları olduğu gibi sefalet içinde bırakarak savaş alanından dönüp gittiler. ☙ Orada Gostehem'in de talihi tersine dönerek atı vuruldu. ☙ Bunun içindir ki Gostehem elinde mızrağı ve sırtında zırhıyla, sarhoş gibi sallana sallana ve yaya dönüyordu. ☙ Günün kararıp da akşamın olduğu bir sırada Bîjen ona yetişerek: ☙ "Gel de atımın arkasına bin! Bu dünyada senden daha değerli neyim var ki?" dedi.

Aynı atın sırtında gittikleri sırada iyiden iyiye akşam olmuştu. ☙ Savaş alanından kaçarak beraberce dağın eteğine doğru ilerlediler. ☙ Beri yandan Türk süvarileri de içlerinde hiçbir kaygı taşımadan, sevinç içinde ordugâhlarına dönerek savaş hazırlığına başladılar. ☙ İranlıların yükselen feryatlarından neredeyse kulaklar sağır olacaktı. ☙ O dağın üstündeki bütün İranlılar savaşta ölen yakınları için yas tutuyorlardı.

Evet, şu kocamış feleğin işi hep böyledir! Ne yapsa, insan kendini ondan koruyup elinden kurtulamaz! ☙ Onun kimseye karşı sevgisi yoktur. Ha dost ha düşman... ona göre hepsi bir! ☙ İnsanın talihi tersine döndüğü vakit artık felekten korkmalıdır.

BEHRÂM'IN KAYBOLAN KAMÇISINI BULMAK İÇİN SAVAŞ ALANINA GERİ DÖNMESİ

İki ordu biraz dinlendikten ve gecenin bir kısmı da geçtikten sonra ☙ Behrâm koşa koşa babasının yanına geldi ve: "Ey hünerli babacığım!

Ben Rivnîz'in tacını mızrağımla yerden kaldırıp da bulutlara kadar yükseltirken, ۞ kamçımı yere düşürmüşüm. Eğer Türklerin eline geçecek olursa, ۞ benim gibi cesur ve gayretli bir adam için çok ayıp olur! Bütün dünya gözlerimin önünde abanoz gibi kararır. ۞ Onun derisinin üzerinde benim adım yazılı. Eğer bu Türk komutanının eline geçer de, ۞ benim olduğunu anlayacak olursa, benim için çok ayıp olacak. İnsan böyle bir utançla yok olabilir!

Her ne kadar benim için çok yorucu bir iş olacaksa da, koşup gideyim de onu alıp geleyim. ۞ Adım böyle yerlere düşecek olursa, talih yıldızım bana çok kötülük etmiş olur!" deyince, ۞ ihtiyar Gûderz de: "A, oğul! Sen kendi ellerinle talihini tersine çevirmek istiyorsun! ۞ Ucuna bir deri parçası bağlanmış bir değnek için durup dururken kendini kötülüğünü düşünen düşmanın ağzına atacaksın!" dedi. ۞ Behrâm yine: "Benim hayatım akrabamdan ve milletimden de mi kıymetli?

Ölmek gerekince insan ölmelidir! Niçin durduk yere kendimi herkese rezil edeyim?" diye ısrar etti. ۞ Bunun üzerine öteden Gîv atılarak: "Gel kardeşim, vazgeç, gitme! Bende yepyeni birçok kamçı var. ۞ Bunların bir kısmı altın ve gümüşle, bir kısmı da değerli mücevherlerle süslenmiştir. ۞ Ferngîs hazinesini açıp da herkese hediyeler dağıttığı zaman bana da birçok silah ve kemer vermek istemişti. ۞ Ben diğerlerini Tûran'da bırakarak sırtımdaki zırhla şu kamçıyı aldım.

Bak bunu da Kâvûs vermişti. Bu da ay gibi parlak mücevherlerle süslü. ۞ Bunlardan başka altınla işlenmiş ve üzerlerine padişahlara yaraşan mücevherler konmuş olan beş kamçı daha var. ۞ Sana bu kamçıların yedisini de vereyim. Ta ki şimdi sen bir başına gidip de bir daha savaşa tutuşma!" dedi. ۞ Behrâm, Gîv'in bu sözlerine de: "Bu büyük bir utançtır. ۞ Evet, bu sözlerin çok doğru, ama benim adım ve şerefim ne olacak? Bütün bunlar mahvoluyor...

Ben ya bu kamçıyı bulup getiririm yahut bu uğurda başımı ölümün makasına teslim ederim!" diye karşılık verdi. ۞ Behrâm işte böyle düşünüyordu. Fakat onun hakkında Tanrı'nın takdiri başka türlüydü. Talihi artık ondan yüz çeviriyordu. ۞ Talihi uykuya varırsa, insan boş yere uğraşır ve eceline kavuşmak için böyle acele eder! ۞ Nihayet Behrâm atına bindi ve savaş alanına geldi. Yeryüzü ayın ışıklarıyla aydınlanmıştı. ۞ Behrâm orada yatan ölüleri görünce, talihleri tersine dönen o zavallıların felaketlerine acı acı ağladı.

Rivnîz'in cesedi kan ve toprak içinde ve elbisesi paramparça olmuş yatıyordu. ۞ Aslan Behrâm onu görür görmez yüzünü onun bulunduğu tarafa çevirerek: ۞ "Ey

cesur ve genç süvari! Senin gibi büyükler şimdi saraylarda yaşıyor. Sen ise bir avuç toprak olmuş, bir çukurda yatıyorsun!" dedi. ☙ Orada yatan kardeşlerini de birer birer gözden geçirdi. Ölülerinin etrafında dolaştı. ☙ Bu ünlü kahramanlardan biri kılıçla yaralanmış, henüz ölmemişti.

Bu delikanlı Behrâm'ı tanıdı ve inleye inleye adını sordu. ☙ Kendisine: "Ey aslan! Ben yaşıyorum. Henüz ölmedim, ama ölüler arasındayım. ☙ İki günden beri istediğim biraz ekmek, su ve uykudur!" dedi. ☙ Behrâm onun bu sözlerini duyunca hemen yanına gitti. O candan sevdiği kardeşiydi. ☙ Ağlaya ağlaya gidip yanına oturdu ve gömleğini yırtarak yarasını bağladı.

Ona: "Korkma! Seninki nihayetinde bir yaradır. Yaran bağlanmamış da ondan sızlıyor. ☙ Ben şimdi onu bağlarım. Bu yaradan çabucak kurtulur ve orduya katılabilirsin" dedi. ☙ Fakat Behrâm kardeşini kurtarmaya çalışırken kendi başının derde gireceğinden habersizdi. ☙ Yaralı kardeşine: "Ey delikanlı! Sen burada dur, ben şimdi gideyim koşa koşa yine gelirim. ☙ Şu savaş alanında Rivnîz'in tacını kurtarmaya uğraşırken kamçım kayboldu.

Onu bulduktan sonra hemen gelir ve seni alıp ordugâha götürürüm!" deyip ☙ yanından ayrıldı. Ordunun merkezinin savaştığı yere gitti. Her yeri gezip aradı ve nihayet kamçıyı buldu, ☙ ölü yığınları arasında, üzerine dökülen kanlar ve tozlar arasındaydı. ☙ Hemen atından inip onu aldığı sırada civardaki düşman kısrakları kişnemeye başladı. ☙ Behrâm'ın atı bu sesleri duyunca, Âzergoşesp gibi

Yerinden fırlayarak, olanca hızıyla kısrak seslerinin geldiği tarafa doğru gitti. Fena halde canı sıkılan Behrâm da onun peşine düştü. ☙ At gitti; başında başlığı ve sırtında kaftanıyla Behrâm da gitti. Nihayet kan ter içinde ☙ ona yetişip üzerine atladı. Eline Hint kılıcını alıp, ☙ yürütmek için ne kadar karnını sıktıysa da, at bir türlü bir adım bile ileriye atmadı. Her ikisi de toz toprak ve ter içinde kaldı. ☙ Behrâm'ın o kadar canı sıkıldı ki, elindeki kılıçla atın başını vurdu ve

Bu sefer yaya olarak ve bir rüzgâr hızıyla savaş alanına doğru gitti. ☙ Savaş alanı baştan başa ölülerle dolmuş ve yer tamamıyla erguvan çiçeği gibi kıpkırmızı olmuştu. ☙ Orada kendi kendine: Şimdi ben burada ve altımda yürük bir at olmadan, ne yapacağım, diye düşünmeye başladı. ☙ Onun gelişini haber alan düşman ordusunun merkezinden yüz atlı birden fırlayıp çıktı ☙ ve onu yakalayıp komutanın yanına götürmek istediler.

Aslan Behrâm onların geldiklerini görünce hemen yayını kurup üzerlerine yağmur

gibi ok yağdırmaya başladı. ☙ Yayına her ok sürüşünde etrafındakileri yere seriyordu. ☙ Bunların çoğunu öldürdü veya yaraladı. Azgın bir aslan gibi, düşmanların önünde arkasını dönmeden savaştı. ☙ Karşısında bulunan düşman atlıları kaçıp Pîrân'ın yanına gittiler ve: ☙ "Bu cesur yiğit yaya olduğu halde bir erkek aslan gibi savaşıyor!" dediler.

TEJÂV'IN BEHRÂM'I ÖLDÜRMESİ

Behrâm'ın önünden kaçan erler pehlivan Pîrân'ın yanına geldikleri zaman, o genç kahramanın yaptığı işleri anlattılar. ☙ Savaşı ve savaşta yaptığı hileler hakkında pek çok şey anlattılar. ☙ Pîrân o ünlü pehlivanlara onun kim olduğunu sordu. ☙ İçlerinden biri: "O azgın bir aslana benzeyen Behrâm'dır. Ordunun bütün işlerini bilir!" dedi. ☙ Bunun üzerine Pîrân pehlivan Rûyîn'e: "Kalk git! Artık Behrâm'ın kaçacak yeri kalmamıştır.

Git, onu yakalayıp getir de âlem de onun şerrinden kurtulsun. ☙ Gerekiyorsa yanında istediğin kadar da er götür. Çünkü Behrâm savaşçılığıyla tanınmış bir pehlivandır!" dedi. ☙ Rûyîn bu sözleri duyunca hemen kalkıp gitti. Niyeti bozuktu. ☙ Behrâm onu görünce, bir rüzgâr gibi hızla yayını kurarak ok yağmuruna tuttu. ☙ Behrâm bir toprak yığınının ardına geçmiş, onu başına siper etmişti.

Rûyîn, Behrâm'ın okuyla yaralanınca yanındaki pehlivanların da cesaretleri kırıldı. ☙ Yürekleri kader ve canları da sıkıntı içinde, dönüp yine Pîrân'ın yanına geldiler ve: ☙ "Biz" dediler, "denizde bile böyle canavar görmedik! Hiçbir pehlivan onun gibi savaşamaz." ☙ Onların bu sözlerine Pîrân'ın canı çok sıkıldı, sinirlendi ve bir söğüt yaprağı gibi titremeye başladı. ☙ Hemen hızlı koşan bir atın üzerine binerek Behrâm'a doğru gitti. Bazı savaş erleri de onun peşinden yürüdüler.

Yanına yaklaşınca ona: "Ey ünlü pehlivan! Sen niçin böyle yaya olarak savaşıyorsun? ☙ Sen Tûran'dayken hep Siyâvuş'la beraberdin; akıllı ve uyanık bir pehlivandın! ☙ Aramızda tuz ve ekmek hakkı var. Onun için yapacağımız birbirimizi öldürmek değil, sevmektir! ☙ Sen çok soylu ve erdemlisin. Yiğitsin, fedakârsın. ☙ Senin gibi bir gencin başının yerlere yuvarlanması, bu yüzden ailenin ve memleketinin başına felaket gelmesi doğru olur mu?

Haydi, gel de seninle istediğin gibi sözleşelim, dost kalacağımıza ant içelim. ☙ İstersen aramızda bir de akrabalık kuralım. Böyle olunca ben de sana daha iyi davranı-

nm. ۞ Yaya olarak böyle büyük bir orduyla başa çıkamazsın. Boş yere canına kıyma!" dedi. ۞ Behrâm da: "Ey pehlivan! Ey akıllı, açıkgöz ve temiz ruhlu delikanlı! ۞ Üç günden beri ağzıma bir şey koymadan, gece gündüz savaşıyorum.

14385 Benim istediğim, beni adamlarımın ve Geşvâd oğlu ihtiyar Gûderz'in yanına götürecek ۞ bir attır! Yoksa ben savaşmaktan vazgeçmem!" dedi. ۞ Pîrân da: "Ey ün peşinde koşan pehlivan! Sen de bilirsin ki, bu doğru bir iş olmaz. ۞ Senin için hayırlı olan bundan vazgeçmek, boş yere şiddet göstermemektir! ۞ Bak, buradaki bu kadar atlı böyle bir utanca katlanıyor.

14390 Büyük adamların, taç giyen ve savaşlar yapan padişahların soyundan gelen bunca insanın ۞ seninle savaşa savaşa kimi yaralandı, kimi ölüp toprağa gömüldü. ۞ Bundan böyle kim tutar da İran'la savaşmaya kalkışır? Bunu yapsa yapsa kanı kaynamış ve beyni coşmuş bir deli yapar. ۞ Efrâsiyâb bu işe kızmayacak olsa, ۞ ben seni Gûderz pehlivanın yanına götürecek bir at verirdim!" dedi ve

14395 Sözünü bitirdikten sonra yüreği sevgiyle ve iyi niyetle dolu olarak dönüp yerine geçti. ۞ Bunun üzerine Tejâv ordudan ayrılıp Pîrân'ın yanına geldi. Tejâv filden daha kuvvetli bir pehlivandı. ۞ Tejâv Pîrân'a Behrâm'ın durumunu sordu. Pîrân: "Behrâm'ın pehlivanlar arasında eşi yoktur! ۞ Ben ona barış için teklifte bulundum, öğütler verdim ve uzlaşmanın yolunu gösterdim. ۞ Fakat sözlerim onu hiç etkilemedi. İran ordusunun üzerine gitmekten bir türlü vazgeçmedi!" dedi.

14400 Tejâv bu sözlere karşı, Pîrân'ın pek yumuşak yürekli olduğunu söyledikten sonra: ۞ "Onun yanına ben gideyim. Yaya da olsa yine onu elime geçirir ve o anda toprağın altına sokarım!" deyip, ۞ hemen Behrâm'ın yalnız bulunduğu savaş meydanına yürüdü. ۞ Behrâm'ı elinde mızrakla görünce sarhoş bir fil gibi kükredi ve: ۞ "Sen bu savaşta şu ünlü ordunun elinden kurtulamazsın.

14405 Biz biliyoruz: Sen yine İran'a gitmek, orada yine yüce bir pehlivan olarak yaşamak istiyorsun. ۞ Sen bizim büyük pehlivanlarımızın başlarını kestikten sonra biz seni nasıl bırakırız? Artık senin de kafanın kesileceği zaman gelmiştir" dedi. ۞ Sonra kendi adamlarına döndü: "Haydi, yürüyün! Ok, harbi ve hançerle şunu öldürün!" diye emir verdi. ۞ Bunun üzerine kahramanlıkta ileri gelen bazı pehlivanlar Behrâm'ın etrafını aldı. ۞ Behrâm da yayını kurup atmaya başladı. Attıkları okların çokluğundan hava karardı.

14410 Yanındaki oklar bittikten sonra mızrağını eline aldı. Akıttığı kanlardan dağlar ve ovalar kan içinde kaldı. ۞ Mızrağı kırıldıktan sonra gürzü ve kılıcıyla, yağmur bulu-

tundan dökülen yağmurlar gibi kanlar akıttı. ۞ Böylece savaşa devam etti. Nihayet düşmanların attıkları oklarla yaralandı. ۞ Behrâm'ın kuvvetten kesildiğini gören Tejâv arkasından gelerek ۞ omzuna bir kılıç indirdi. O cesur kahraman bu kılıç darbesiyle yere yuvarlanıverdi.

Hançer kullanmakta usta olan o eli vücudundan ayrıldı. İşi tersine döndü, savaşmaktan geri kaldı. ۞ Behrâm'ın bu haline, katili olan Tejâv'ın ateş gibi yüreği bile yandı. ۞ İçi dertle ve utanmayla dolu olarak çekilip gitti. Yüreğini bir ateş kaplamıştı.

GÎV'İN TEJÂV'I ÖLDÜRMESİ

Güneş batıp da hâlâ kardeşi dönmeyince Gîv'i düşünce aldı. ۞ Bîjen'e: "Ey yüreğime su serpen oğlum! Kardeşim hâlâ gelmedi.

Seninle gidip de bir bakalım, acaba ne oldu? Tanrı bizi onun ölümüne ağlatmasın!" dedi. ۞ Bunun üzerine iki kahraman, bir toz gibi hemen kalkıp savaş alanına gittiler. ۞ Her yanı gezip dolaşarak Behrâm'ı bulmaya çalıştılar. ۞ Nihayet o cesur pehlivanlar onu bir yerde görerek, gözleri kanlı gözyaşları içinde yanına gittiler. ۞ Behrâm'ın kanlar ve topraklar içinde, eli gövdesinden ayrılmış, düşkün bir halde yattığını gördüler.

Gîv erkek bir aslan gibi kükreyerek atından yere düştü. ۞ Behrâm onun bu bağırışıyla kendisine gelerek, olduğu yerde kıvranıp yuvarlanmaya başladı ۞ ve Gîv'e: "Ey ad ve ün kazanmak isteyen kardeşim! Sen beni tabuta koyup yüzümü örttükten sonra ۞ kardeşinin intikamını Tejâv'dan alırsın. Öküz aslana elbette karşı gelemez. ۞ Vîse oğlu Pîrân benimle önce tatlı tatlı konuştu.

Çin'in ileri gelenleri ve pehlivanları bana karşı bir düşmanlık beslemiyorlardı. ۞ Soyumu sopumu hiç hesaba katmadan vücudumu yaralayan o zalim Tejâv'dır!" dedi. ۞ Pehlivan Behrâm bu sözleri söylerken kirpiklerinden kanlı gözyaşları döküyordu. ۞ Gîv'de yeryüzünün sahibi olan Tanrı'nın, aydın günün ve kara gecenin üzerine yemin ederek: ۞ "Behrâm'ın intikamını almadıkça, şu başım Rûm tulgasından başka bir şey görmesin!" dedi.

Sonra eline Hint kılıcını aldı ve yüreği dertle dolu olarak kalktı atına bindi. ۞ Akşam olup da dünyanın yüzü karardığı zaman Tejâv'da gözcülerin bulunduğu yerden kalkıp yola çıktı. ۞ Cesur Gîv onu daha uzaktan görür görmez, sesini çıkarmadan, atının dizginini o tarafa çevirdi. ۞ Onun ordugâhtan ve yanındaki pehlivanlardan

uzaklaştığını fark edince, ۞ atının üzerinde asılı duran kemendini açtı ve bir yolunu bulup bunu üzerine attı ve onu belinden yakalayıverdi.

Onu kıskıvrak yakaladıktan sonra kolaylıkla atının eyerinden aşağıya alıp, ۞ düşküncesine yere yuvarladı. Sonra da atından inip ellerini bağladı. ۞ Yine atına bindi ve onu da ardı sıra ve baygın bir halde sürüye sürüye götürdü. ۞ Bunun üzerine Tejâv ona yalvarmaya başladı: "Ey cesur pehlivan! Hiç takatim kalmadı. ۞ Ben sana ne yaptım da, bu kadar insan içinde beni yakalayıp dünyayı başıma böyle cehennem ediyorsun?" dedi.

Gîv onun kafasına iki yüz kamçı vurarak: "Sus!" dedi. "Şimdi söz söylemenin sırası değil. ۞ Ey bedbaht! Sen kinin bağına yeni bir ağaç diktiğini bilmiyor musun? ۞ Hem de tepesi göklere kadar yükselip kanla beslenen ve yemişi hançer olan bir ağaç... ۞ Mademki Behrâm gibi bir kahramanı avlayıp pençene düşürdün; şimdi de timsahın ağzına düşmek sırası sende! ۞ Behrâm'ın başına gelen felakete elbette Gîv üzülecekti" dedi.

Savaş eri Tejâv, Gîv'e verdiği karşılıkta: "Sen bir kartalsın, bense pençene düşmüş ufak bir kuşum! ۞ Benim Behrâm için hiçbir kötü niyetim yoktu. O benim elimde ölmedi. ۞ Ben onun yanına gittiğim zaman Çinli süvariler onu zaten öldürmüştü!" dedi. ۞ Fakat Gîv: "Ey zalim herif! Kendini mazur göstermek için böyle anlamsız anlamsız konuşma!" dedikten ۞ sonra, onu yakalayıp sürüye sürüye o yüreği yaralı bir aslana benzeyen Behrâm'ın yanına götürdü ve

Behrâm'a: "İşte, vefasız zalimlerin başı!" dedi. "Ben de şimdi ona, sana yaptığı zulmü ve cefayı yapacağım! ۞ Yeryüzünü yaratan Tanrı'ya şükürler olsun ki, senin kötülüğünü düşünen ۞ düşmanını, yine senin önünde öldürebilecek kadar bana ömür verdi!" dedi. ۞ Tejâv kendisini öldürmemesi için yeniden Gîv'e yalvararak: ۞ "Bunun olmasını daha ezelde Tanrı takdir etmiş. Şimdi tutup da benim kafamı hançerle kesmenin faydası ne?" dedi.

Tejâv bir süre yerlerde yuvarlanıp bağırıp çağırdıktan sonra bu sefer Behrâm'a döndü ve: ۞ "Senin ruhunun kölesi olayım; mezarının bekçisine hizmetler edeyim!" diye yalvardı. ۞ Bunun üzerine Behrâm Gîv'e: "Dünyaya her gelenin ölmesi mukadderdir. ۞ Bu felaket başıma bunun yüzünden geldi diye, muhakkak surette onun da ölümü tatması gerekmez! ۞ Onun günahkâr kafasını gövdesinden ayırma ki, sağ kalıp bu dünyada beni rahmetle ansın!" dedi.

Gîv kardeşini böyle yaralı ve o zalim Tejâv'ı da bağlı görünce, ۞ dayanamayıp he-

yecana gelerek Tejâv'ın sakalına yapıştı ve bir kuş gibi kafasını gövdesinden ayırıverdi. ☙ Bu hali görünce Behrâm gözlerinden yaşlar aka aka feleğin cilvesine şaşırıp kaldı. ☙ O da birdenbire heyecanlanıp: "Aman Yarabbi! Dünyada, görünen ve görünmeyen şeyler arasında bundan daha şaşılacak şey var mı?" deyip ☙ hemen ruhunu teslim etti. Dünyanın işi hep böyledir!

Büyüklük denilen atın dizginini eline almak isteyen elini önce kanla yıkamalıdır... ☙ Böyle bir insan ya öldürür yahut da başkasına öldürtür. Dünyaya bu kadar kuvvetle bağlanma! ☙ Behrâm'ın ölmesi üzerine Gîv başına topraklar saçmaya başladı. ☙ Bundan sonra Behrâm'ın cesedini kaldırıp Tejâv'ın atına yükleyerek, Bîjen'in yanına götürdü. ☙ Atına binerek cesedi savaş alanından alıp götürdü ve padişahlara yaraşan bir türbe yaptırdı.

Başını misk ve amberle doldurttu. Vücudunu Çin kumaşlarıyla sardı. ☙ Padişahların âdeti üzere, ölüsünü bir fildişi tahtın üzerine yatırdı ve başının üstüne de tacını astı. ☙ Böylece Behrâm dünyaya hiç gelmemiş gibi oldu. Türbesinin kapısını mavi ve kırmızıya boyamışlardı. ☙ Ordunun bütün ileri gelenleri o büyük adamın ölümüne, feleğin acıklı cilvesine yas tuttular.

İRANLILARIN HÜSREV'İN YANINA DÖNMESİ

Parlak güneş dağların tepelerinden yükselmeye başlayınca, gündüzün başı ve tacı görünmüş oldu.

Bozguna uğrayan ordu yeniden toparlandı. Olup biten olaylar hakkında, herkes şunları söylüyordu: ☙ "Komutanımızın talihi tersine dönünce, İran ordusundan da bu kadar insan öldü, gitti. ☙ Türkler savaşta o kadar üstünlük gösterdiler ki, artık ordumuzun hiçbir yerde tutunmasına imkân yok! ☙ Bizim şimdi padişahımızın yanına dönmemiz gerek. Bakalım zaman ne gösterecek? ☙ Padişahımızın savaşmaya niyeti yoksa bizim de yapacak bir işimiz kalmaz!

O kadar çok yaralımız ve ölümüz var ki, babalar oğulsuz ve oğullar babasız kaldı. ☙ Padişahımız tekrar savaşmak isterse yeniden mükemmel bir ordu kurar; ☙ o zaman biz de yüreklerimiz kinle dolu olarak gelip, kötülüğümüzü düşünen düşmanın başına dünyayı dar ederiz!" ☙ İşte böyle söyleye söyleye, gözleri kan ve yürekleri de acılar içinde, bulundukları yerden ayrıldılar. ☙ Kardeşler, kardeşlerinin dökülen kanlarına üzülüyorlardı. Dilleri savaşta ölen hısım ve akrabaları için feryat ediyordu.

Hepsi birden ölülerine rahmet okuya okuya Kâserûd'a gitti. ۞ Tûran ordusunun gözcüsü gelerek savaş alanında kimseyi görmediklerini söyledi. ۞ Vîse oğlu Pîrân memleketin İranlılardan tamamıyla boşaldığını haber aldı ۞ ve haber alır almaz da, gizlice keşif kolları gönderdi. ۞ İran pehlivanlarının tamamıyla çekildikleri anlaşılınca, Pîrân'ın yüreği de düşünceden kurtuldu.

Bütün dağlar, ovalar ve mağaralar İranlıların bıraktığı otağlar ve çadırlarla doluydu. ۞ Pîrân bunların hepsini erleriyle paylaştı. Feleğin bu cilvesine o da şaşmıştı. ۞ Evet, insan bir gün yokuş çıkarsa, bir gün de yokuş iner! Bu felek insanı bazen memnun bazen de mahzun eder. ۞ Bunun için biz de, elimize yeryüzünü aydınlatan şarap kadehini alarak, günümüzü eğlenceyle geçirmeye bakalım... ۞ Pîrân bu haberi hemen Efrâsiyâb'a bildirdi.

Bu haberi alınca komutan Efrâsiyâb'ın yüreği üzüntüden kurtuldu. ۞ Bütün ordusu şenlik yaptı. Pîrân'ın döneceği yolu donattılar. ۞ Bütün evlere, kapılara kumaşlar astılar. Geldiği zaman da başına paralar saçtılar. ۞ Pîrân padişah Efrâsiyâb'ın yanına gelince, Efrâsiyâb da onu başına saçılar saçarak kabul etti. ۞ Tam iki hafta Efrâsiyâb'ın sarayından çalgı sesleri yükseldi:

Üçüncü hafta gelip de Pîrân sevinç içinde yerine dönüp gitmek isteyince, ۞ Efrâsiyâb ona süslü bir elbiseyle birlikte öyle güzel hediyeler verdi ki, bunları saymaya kalkışsam sabrın tükenir! ۞ Bu hediyeler arasında, meselâ altınlar, padişahlara yaraşan inciler, üzerleri incilerle süslü altın kemerler, ۞ altın eyerli arapatları, altın kınlı Hint kılıçları, ۞ fildişi ve sac ağacından yapılmış değerli bir taht, firuze bir mahfe, bîcâdeden bir taç,

Çinli cariyeler, Rûm köleler, misk, amber ve firuzeyle dolu kadehler ۞ gibi şeyler vardı. Efrâsiyâb hediyelerin hepsini hazırlayıp Pîrân'a gönderdi. ۞ Komutan Pîrân yanından çıkıp gideceği sırada Efrâsiyâb: "Ey iyiliksever pehlivan! ۞ Aklını başına topla ve hep mûbedlerle birlik ol da, orduyu düşmandan koru! ۞ Her yana aklı başında ve işten anlar kimseleri gizlice gönder.

Çünkü bugün Keyhüsrev ayağa kalkmış, adaleti ve cömertliğiyle memleketini kusursuz bir hale getirmiştir. ۞ Sen bugün için soyluluğa, tahta ve taca muhtaçsın. Bunlardan başka daha ne istersin? ۞ Düşmanın böyle bozguna uğrayıp da geriye dönmesine güvenme! ۞ Ara sıra onun durumu hakkında yeni haberler almaya çalış. ۞ Rüstem pehlivanın bulunduğu bir yerde gafil davranacak olursan, başına çok felaketler gelir.

Benim ondan başka bir tasam yok. Çünkü o kinden başka bir şey düşünmez. ۞ Ben

onun bu işlerden heyecanlanarak, İran'dan toplayacağı büyük bir orduyla birdenbire Tûran'a yürümesinden korkarım!" dedi. ۞ Kendi padişahı ve akrabası olduğu için Pîrân onun bu sözlerini dinledikten ۞ sonra yanındakilerle birlikte kalkıp Hoten tarafına doğru yola çıktı. ۞ Komutan da, erler de memnundu ve yollarına böylece devam ettiler.

KEYHÜSREV'İN FERÎBORZ'A KIZMASI VE TÛS'A LANET ETMESİ

Öte yandan da Ferîborz, Gûderz ve ordular bozan Gîv gibi adamlarıyla birlikte, ۞ yüzü gözyaşları ve yüreği de yas içinde, İran'a gitmek üzere yola çıktı. ۞ Ordusuyla Çirm yoluna vardığı zaman Kelât yukarda ve Mim ırmağı da aşağıda kalmıştı. ۞ Bu yerleri görünce ordunun bütün erleri, Furûd'la yapılan savaşları hatırlayıp üzüldü, ama son pişmanlık fayda etmedi. ۞ Hepsinin yürekleri dert içinde kaldı. Padişahın korkusuyla gözleri yaşararak, vicdanları yaptıkları cinayetin pişmanlığıyla doldu.

Böyle yürekleri yaralı, vicdanları üzgün ve utanç içinde padişahın yanına geldiler. ۞ Padişahın kardeşini suçsuz yere öldürüp, tacını ve yüzüğünü düşmanlara bıraktıkları ۞ için, hepsi de yürekleri yaralı ve elleri kavuşmuş olarak, köleler gibi huzura girdiler. ۞ Hüsrev'in de yüreği yaralı ve gözleri yaşlıydı. Onlara hiddetle baktı. ۞ Sonra Tanrı'sına dönüp: "Ey adaletli Tanrım! Sen bana taht, baht ve erdem verdin.

Şimdi sana karşı mahcubum. Sen her şeyin zamanını da, sebebini de herkesten iyi bilir ve her şeyi herkesten iyi yaparsın. ۞ Yoksa şimdi şu alanda ve bir anda binlerce darağacının kurulmasını emreder, başta Tûs olmak üzere, bu cinayette ona yardım edenlerin hepsini astırırdım! ۞ Ben zaten babamın dökülen kanı için dert, kızgınlık ve heyecan içindeyim. ۞ Şimdi de yüreğimde Furûd'un intikamı tazelendi. Şu Nevzer oğlu Tûs'un kafasını koparmak gerek! ۞ Ben ona, başına para da yağdırsalar, yine de Kelât ve Çirm yolundan gitmemesini tembih etmiştim.

Çünkü Keyânîyân sülalesinden savaşçı bir pehlivan olan Furûd annesiyle birlikte orada oturuyordu. ۞ Bu alçak Tûs'un kim olduğunu ve böyle büyük bir orduyu niçin hazırladığını elbette bilemezdi. ۞ Bunun içindir ki, onun bulunduğu dağda bir savaş açarak birçok ünlü pehlivanın ölümüne sebep olabileceğini düşünmüştüm. ۞ Fakat o beni dinlemedi bile. O kadar söylememe rağmen, o alçak ve beyinsiz Tûs tuttu, bütün hızıyla orduyu kalenin üzerine sürdü. ۞ Şimdi hiç şüphe yok ki, gökle-

rin sahibi olan Tanrı Tûs'tan da, ordusundan da rahmetini kesmiştir!
Onun yüzünden Gûderz ailesi de çok fazla zarara uğradı. Tanrı o Tûs'a da, fillerine de, davullarına da lanet etsin! ۞ Ben süslü bir elbiseyle birçok hediye vererek onu kardeşimin yanına, savaşa gönderdim. ۞ Bundan böyle Nevzer oğlu Tûs gibi bir komutan olmasın ve onun gibi bir komutan ordunun önünde bulunmaz olsun! ۞ Yazık Siyâvuş'un oğlu Furûd'a! O ne kadar cesur, gürz ve kılıç kullanmakta usta bir pehlivandı! ۞ O da babası gibi suçsuz yere, hem de benim ordumun komutanı tarafından öldürüldü.
Yeryüzünde Tûs'tan daha alçak bir adam var mı, bilmiyorum? Artık ona yapılacak tek şey kaldı, o da bağlayıp kuyuya atmaktır! ۞ Onda ne akıl ne de soyluluk damarı vardır. Benim gözümde onun bir köpek kadar bile değeri kalmamıştır artık!" dedi. ۞ Babasının ve kardeşinin intikamıyla padişah Keyhüsrev'in yüreği üzüntü içindeydi... ۞ Yüreğinin kanlarını gözyaşı olarak kirpiklerinden akıtırken, huzurundakileri de hakaretle kovup dışarıya attı. ۞ Kardeşinin acısıyla yüreği yanan Hüsrev huzuruna bir daha girmemeleri için onlara emir verdi.
Yas içinde kalan bütün İran pehlivanları bunun üzerine Rüstem'in köşküne giderek: ۞ "Başımıza açılan bela Tanrı'nın takdir ettiği bir şeydir! Yoksa tutup Furûd'la savaşmak kimin hatırından geçerdi ki? ۞ Bu savaşta Tûs'un oğlu da öldü. Bütün pehlivanlar ona yüreklerinden acıyıp yasını tuttular. ۞ Hatta Tûs'un damadı Rivnîz de öldü. Kötü talih onun da başına getirmedik bela bırakmadı. ۞ Padişahın o kadar sevdiği Furûd adında bir kardeşi olduğunu kim biliyordu?
Git, padişahın yanında bize şefaatçi oluver. Belki böylece o da ordudan intikam almaktan vazgeçer! ۞ Yine bu savaşta ölen Rivnîz de, Kâvûs'un çocuklarından genç bir kahraman olduğu gibi, babası da ay yüzlü Hüsrev'in sevdiği biri değil mi? ۞ Ne yapacaksın? Savaş dediğin hep böyledir: İnsan ya üstün gelip başına padişahlığın tacını koyar yahut da ölüp mezara gider!" diye yalvardılar.

HÜSREV'İN İRANLILARI BAĞIŞLAMASI

Dünyanın yüzü güneşin ışıklarıyla sararmaya başlayıp da lacivert renkli gece kaybolur kaybolmaz, ۞ padişahın sarayından da sevinç sesleri yükseldi. Rüstem gelip huzura çıkarak:
"Ey övülmeye layık olan padişah! Taht, taç ve yüzük senin varlığınla bahtiyardır.

Tûs'a ve orduna kınılmışsın. Evet, her ne kadar onların suçları büyükse de, sen onları bana bağışlayıver. Tûs'un da, ne yapsın, oğlunun ve damadının öldüğünü görünce aklı başından gitmiştir, zaten Tûs yaradılışça çok hiddetli ve sert bir adamdır. İhtiyatlı değildir. Sonra düşünmeli ki, bir insan için evladının ölümünü görmek az bir şey sayılmaz.

Rivnîz ve yüce kahraman Zeresp'in gözlerinin önünde öldüğünü gördükten sonra, onun da hiddetlenmesine şaşmamalı ve padişahımız da artık ondan intikam almaya kalkışmamalıdır. Bir de şu var ki, ordunun büyükleri bu kardeşini senin yanında hiç görmedikleri için şüpheye düşmüşlerdir. Eceli gelen insan elbette ölür. Bunun için gam yememeli. Zamanı gelince her insan ya kendi kendine ölür ya da başkaları tarafından öldürülür. Onu kurtarmak için binlerce hile de yapılsa, fayda eder mi?" deyince,

Hüsrev de Rüstem'e şöyle karşılık verdi: "Ey pehlivan! Şu avutucu sözlerinle yüreğim biraz yatışır, o gencin acısını unutur gibi oldu. Onun derdiyle üzgün olan yüreğime, senin şu öğütlerin can verici bir deva gibi geldi" dedi, padişahın bu sözlerini duyunca Tehemten eğilip yeri öptü. Güneş ufuktan, bir mızrak gibi ışıklarını göstererek hızla yükselmeye başladı. Nihayet yeşil gömleğini yırtıp, parlak bir yakutu andıran vücudunu gösterirken,

Tûs da Gîv ve İran ordusunun diğer pehlivanlarıyla birlikte gelip padişahın huzuruna girdi. Onu pek çok kez övdükten sonra: "Ey padişah! Dünya durdukça sen de saadetle yaşa! Yer senin taç ve tahtının temeli olsun ve gökler de senin talihinin ve saadetinin gölgesinde bulunsun! İşlediğim bu cinayetin derdiyle üzgünüm. Yüreğim acılarla, ruhum padişaha karşı ettiğim kabahatten ötürü utançla ve dilim de özürlerle doludur.

Suçsuz yere ölen Furûd ile Zeresp'i düşündükçe içim Âzergoşesp gibi yanıyor. Yaptığım bu işten dolayı çok pişmanım. Çünkü bu suça karışan ordu büyükleri arasında suçlu yalnız benim! Hele Behrâm'la Rivnîz'i düşündükçe, canımın gözümde hiçbir değeri kalmıyor. Padişahım, benim ve şu suçlu ordunun günahlarını bağışlayacaksa, ben de bu utançtan kurtulmak için elimden geleni yaparım. Gerekirse bütün ordunun zahmetlerini üzerime alır, ya ölür ya öldürürüm!

Bundan sonra ne tahta bakacağım ne de taca... Rûm tulgasını hiç başımdan çıkarmadan bütün ömrümce savaşıp duracağım!" deyince, padişah Keyhüsrev onun bu sözlerinden memnun kaldı ve yüreği bir bahar gülü gibi açıldı. Sonra oturup

Rüstem'le ve diğer savaşçılarla konuştu ۞ ve komutan Tûs'u bir ordu, filler ve davullarla yeniden Tûran'a göndermeye karar verdi. ۞ Böylece toplantı bitti ve pehlivan Rüstem de kalkıp, evine gitti.

HÜSREV'İN TÛS'U TÛRAN'A GÖNDERMESİ

Parlak güneş ortaya çıkınca, şafak da bir yaya benzeyen ufuktan ışıklar saçmaya başladı.

Bu sırada komutan Tûs, İran ordusunun büyükleriyle padişahın yanına geldi. ۞ Padişah Hüsrev onlara dedi ki: "Kinin izleri yeryüzünden asla silinmez! ۞ Selm ile Tûr arasında başlayan bu iş Menûçehr'le devam etti. ۞ Fakat İran padişahlığı şimdiye kadar hiçbir zaman bugünkü gibi bir utanç altında yaşamamış ve yeryüzü pehlivanların kanıyla böyle dolmamıştı. ۞ Dağların bellerinde hâlâ Gûderz ailesinin kanlarından yapılmış kuşaklar var.

Hâlâ kuşlar yeşilliklerde ve balıklar da denizlerde onlar için ağlıyor. ۞ Tûran ovaları İranlıların bacak, kol ve gövdeleriyle doludur! ۞ Yüreğim intikam için çırpınıp dururken verdiğiniz karar beni ümitlendiriyor," dedi. ۞ Onun bu sözlerini duyunca, huzurunda bulunan Tûs, Gûderz, Rehhâm, Gurgîn, ۞ Gîv, Horrâd, Şâverân oğlu Zenge ve Bîjen gibi savaşçılar ellerini kavuşturarak eğilip yeri öptüler ve

Ona: "Ey kutlu yıldızlı, iyi ve aslan yürekli padişah! Sen kılıcınla aslanların bile yüreklerini yok etmiş bir kahramansın! ۞ Hepimiz senin kullarınız, utancımızdan başımız yerdedir. ۞ Padişahımız savaşmamızı ferman buyurduktan sonra hepimiz savaş alanında canlarımızı feda ederiz. ۞ Padişahımız, güneşin ve ayın yüzü kararmadıkça, bizden bir daha öyle kötü bir hareket göremez" dediler. ۞ Sonra padişah Gîv'i yanına çağırarak, onu büyük adamların oturması için ayrılan tahtın üzerine oturttu.

Ona pek çok övücü söz söyleyip, iltifat ettikten ve süslü elbiseler bağışladıktan sonra: ۞ "Bu dünyada benim birçok zahmetimi çektiğin halde hazinemin hiçbir bağışını görmedin! ۞ Bundan böyle komutan Tûs sen onaylamadığın sürece sırf kızgınlığa kapılarak orduyu da, filleri de, davulları da hiçbir yere götürmesin! ۞ Sırf hiddetine kapıldığı için, o ruhu şad olası korkunç pehlivan Behrâm'ın başına gelenleri de gördün. ۞ O birtakım kötülerin sözüne uyarak, iyi olsun, kötü olsun bir ad kazanmış olmak için dünyayı başına karanlık ve dar etti.

Hiddetini yenemeyen bir insan, hiç olmazsa kendisinden sonra iyi bir ad bırakabilecek şekilde hareket edebilmelidir!" dedi ☙ ve Gîv'e paralar verdi. İaşe memurlarını da çağırıp onlara da gerekli emirleri verdikten sonra komutan Tûs'la uzun uzadıya konuştu. ☙ İşte Furûd'un hikâyesi burada bitti. Şimdi Kâmûs'un savaşmasını dinlemek gerek.

KÂŞÂNLI KÂMÛS'UN HİKÂYESİ

Güneşin ve ayın sahibi olan Tanrı'nın adıyla başlarım. ☙ O varlığın ve doğruluğun yaratıcısı olduğu için, hiçbir şeyde eksiklik ve eğrilik istemez!

Güneşin de, Merih'in de, Zühal'in de yaratıcısı Odur. Korku da, ümit de, sevinç de Ondandır... ☙ Onu nasıl öveceğimi bilememek düşüncesi beni kendimden geçiriyor. ☙ Mekân ve zaman Onun kudretiyle yaratılmıştır. Bir karıncanın ayağı bile Onun varlığının belgesidir. ☙ Dönen güneşten tut da şu kara toprağa, havaya, suya ve parlak ateşe ait ne varsa, ☙ hepsi de senin ruhuna Onun varlığını bildirir, Onun varlığının tanığıdır.

Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan O yaratıcıya ulaşacak yolu bulamazsın. ☙ O öyle bir hükümdardır ki, Onun hükümdarlığında vezirin, hazinecinin, tacın, tahtın, azlığın, çokluğun, felaketin ve saadetin lafı bile olmaz. ☙ O hiç kimseye muhtaç değildir, ama biz Ona muhtaç kullarız; Onun buyruğuna ve düşüncesine boyun eğmişiz. ☙ Canı, aklı, göğü ve yıldızları O yaratmıştır. ☙ Sen Ondan daha yüce bir Tanrı'nın varlığını tanıma. Senin sevincin de Ondandır, kederin de...

Geceyi, gündüzü, şu dönen feleği, yemeyi, uykuyu, şiddeti ve şefkati O yarattı. ☙ Hızla dönüp duran şu felek böyledir; insana bazen sevinç bazen de keder verir. ☙ Dünyada olup bitenler arasında, Rüstem'le de ilgili birçok şaşılacak hikâye anlatırlar ve herkesin hatırında bunlardan hiç olmazsa birisi kalır. ☙ Çünkü Rüstem karada bir fil, suda bir timsah, akıllı ve uyanık yürekli bir savaşçıydı. ☙ Yiğitlik, savaşçılık, akıllılık, bilginlik ve ağırbaşlılık hep ondaydı.

Ben şimdi Kâmûs'un savaşmasını anlatan ve tarihlerden topladığım sözleri şiir diliyle yazacağım... ☙ Onun için sen dihkânların sözlerine kulak ver de, o dünya görmüş adamlar neler söylemiş bir dinle: ☙ Keyhüsrev ordunun bütün hazırlıkları yapıldıktan ve Tûs da işlerini bitirdikten sonra, yıldız bilgisine göre ordunun hareketi için kutlu bir gün seçti ☙ ve huzuruna giren komutan Tûs'a Kâve'nin yıldızlı bayra-

ğını, ordunun fillerini ve davullarını teslim edip ☙ onu övdü. Bunun üzerine ordu harekete geçince bir kıyamettir koptu. Atların kişnemeleriyle toprak yerinden oynadı.

Zırhların ve bayrakların çokluğundan yeryüzü menekşe rengini almıştı. ☙ Güneş suya batmış, gökler ve yıldızlar uykuya varmış gibiydi. ☙ Böylece Tûs gürzleri ve filleriyle ovadan geçip gitti. ☙ Filin üzerine konulmuş, firuzeden yapılmış bir mahfeye oturarak Şehd ırmağına doğru yola çıktı.

PÎRÂN'IN İRAN ORDUSUNA HABER GÖNDERMESİ

Tûs yel gibi hızlı giden bir atla bir haberci göndererek:

"Ben savaşmak niyetiyle kalkıp Şehd ırmağına kadar geldim!" diye bildirdi. ☙ Bu haberi alan Pîrân'ın, ister istemez bir savaş hazırlığı yapmak lazım geldiğini anlayarak, canı sıkıldı. ☙ İleri gelen adamları, seçkin ve cesur süvarileriyle yola çıktı. ☙ Kendi kendine: Acaba bu gelen İran ordusunun sayısı ne kadar? Tûs'un yanında acaba başka kimler var? diye düşündü ve bunları öğrenmek istedi. ☙ Ordu Şehd ırmağına erişince, nehrin bu kıyısında ordu safa girdikten sonra, Pîrân Tûs'a haber gönderdi.

Tûs'un ordugâhı, bayrağı, filleri ve davulları da ırmağın öteki kıyısındaydı. ☙ Komutan Pîrân Tûs'a Türkçe bilen birini göndererek: ☙ "Ben her zaman padişaha olsun, Ferngîs'e olsun, elimden gelen iyiliği yaptım. Siyâvuş öldürülünce çok üzüldüm ve ateşin üzerine oturmuş gibi oldum. ☙ Fakat bunlara rağmen şimdi benim nasibim dert oldu; yani deva zehre döndü!" diye haber yolladı. ☙ Onun bu sözleri karşısında Tûs'un yüreği sızladı. Bu acı sözlere dayanamayarak ağladı.

Gelen haberciye: "Git de, o aydın ruhlu Pîrân'a benden: Eğer bu söylediğin sözlerde samimiysen artık savaşmak için aramızda bir sebep kalmadı demektir. ☙ Orduyu bir başına bırakarak yola çık, padişahla konuş ve düşmanlığın kapısını kapa! ☙ O bu yüzden seni mükâfatlandırır da. ☙ Sana İran'da pehlivanlık unvanını ve padişahlık tacını verir. ☙ Bunlardan başka senin yapacağın bu güzel işi hesaba alır ve çektiğin zahmetleri düşünerek üzülür, de!

Gûderz'in, Gîv'in ve diğer büyüklerin de böyle düşündüğünü söyle" dedi. ☙ Bu cevabı alan haberci yel gibi bir hızla kalkıp Pîrân'ın yanına gelerek, Tûs'tan ve aydın ruhlu Gûderz'den işittiklerini bildirdi. ☙ Pîrân verdiği karşılıkta: "Ben gece gündüz padişaha dualar ediyorum. ☙ Şimdi gideceğim ve aklı başında olan, benim öğütleri-

mi dinleyen hısım akrabamı ve bütün varımı yoğumu alıp İran'a götüreceğim. Çünkü hayatım taçtan da, tahttan da değerlidir!" dedi. ۞ Fakat bu kelimelerle onların taşıdıkları anlam arasında hiçbir ilgi yoktu! Pîrân işlerini yoluna koymaya çalışıyordu.

EFRÂSİYÂB'IN PÎRÂN'A YARDIM GÖNDERMESİ

Pîrân gece vakti Efrâsiyâb'ın yanına bir adam göndererek: ۞ "Tûs ile Gûderz'in ve Gîv'in komutaları altında, borular ve davullarla büyük bir ordu geldi. ۞ Ben Tûs'u oyalamak için bir adam göndererek, bazı vaatlerde bulundum. ۞ Sen hemen seçkin savaşçılardan bir ordu toplayıp gönder. ۞ Belki bunların kökünü kazır, yerlerini yurtlarını dağıtırız!

Yoksa padişah Siyâvuş'un kini hiç yatışmayacak, dinmek nedir bilmeyecek!" dedi. ۞ Bu sözleri duyunca Efrâsiyâb hemen ileri gelen adamlarını çağırtarak bir toplantı yaptı. ۞ Onlara aldığı haberleri bildirerek, bu intikamı almak için canla başla çalışmak gerektiğini söyledi ۞ ve öyle bir ordu hazırladı ki, erlerinin çokluğundan güneş bile karardı. ۞ Bu ordu dokuz günlük bir yolculuktan sonra

Onuncu gün Pîrân'ın bulunduğu yere vardı. Bu ordunun erlerinin çokluğundan, yeryüzü görünmez oldu. ۞ Gelen erlere yiyecek dağıtılıp, ağırlıklar da yerlerine yerleştirildikten sonra ordu düzene girerek savaşa hazırlandı. ۞ Pîrân Şehd ırmağının kıyısına ilk geldiği zamanki sözlerini unutmuştu. ۞ Öncüler Tûs'un yanına gelerek: "Haydi, savaş davullarını filin sırtına yüklet! ۞ O Pîrân işte böyledir. Sıkıştı mıydı basar yalanı.

Tûranlı erler nehrin kıyısına dizildiler. Artık zulmün bayrağı çekilmiş oldu!" dediler. ۞ Bunun üzerine komutan Tûs da ordusunu hazırladı. Filleri ve davulları ovaya çıkardılar. ۞ İranlı ve Tûranlı atlılar karşı karşıya dağlar gibi dizilip durdular. ۞ Erlerin ayaklarından kalkan tozlardan güneş kayboldu, gözü uykuya vardı. ۞ Kılıçların, mızrakların ve harbilerin parıltısından havada laleler var sanılırdı.

Altın kemerli atlıların, altın tulgalı ve kalkanlı süvarilerin çokluğundan ۞ gökyüzünü sandalozdan bir bulut kapladı; yeryüzü de kalkan tozlarla abanoz rengini aldı. ۞ O büyük pehlivanların başları, ağır gürzlerin altında, çekiç altındaki demirci örsüne dönmüştü. ۞ Nice baş kemende düşmüş ve nice büyük pehlivanın cesedi yerlere serilmişti, ۞ böğürleri ve göğüsleri kılıçla yarılmış olan ölülerin kefenleri, zırhları ve yatakları kan ve toprak içindeydi.

Yer erguvan gibi kızarmış, hava da abanoz gibi kararmıştı. Gökler ve yıldızlar davul sesleriyle doldu. ۞ Yeryüzünü ele geçirmek isteyen haris bir insan ya taç sahibi olur ya da savaş alanının kanları içine yuvarlanır. ۞ Yeryüzündeki nasibin ister zehir, isterse deva olsun, sonunda ecel gelince çekilip gitmek muhakkaktır. ۞ Evet, bu âlemin sonrası nedir onu bilmiyorum, ama ölümün acı ve ağlanmaya değer bir son olduğu açıktır!

TÛS'UN ERJENG'İ ÖLDÜRMESİ

Erjeng adında, savaşmaktaki ünü göklere çıkmış bir kahraman vardı.

Bu kahraman savaş alanına atılarak İranlılardan intikam almak istedi. ۞ Komutan Tûs onu görür görmez köpürerek kılıcını çekip üzerine yürüdü ۞ ve Zirih'in oğlu Erjeng'e: "Senin adın ne bakalım? Türk savaşçılarından kimlerin arkadaşısın?" diye sorunca, ۞ o da: "Ben ünlü savaşçı, ağırbaşlı ve tedbirli yüce aslan Erjeng'im! ۞ Ben şimdi senin bastığın toprakları altüst eder, kafanı savaş alanında yuvarlarım!" diye karşılık verdi.

İran komutanı, Zirih oğlu Erjeng'in sözlerini duyunca, ۞ hiç karşılık vermeden elindeki parlak kılıcını çekip ۞ o ünlü pehlivanın başlığına ve kafasına öyle bir indirdi ki, hiç yokmuş gibi gövdesinden ayırıverdi. ۞ Savaş alanının böyle bir pehlivandan boş kaldığını gören Pîrân'ın ve Tûran erlerinin canları çok sıkıldı. ۞ Tûran'ın pehlivanları ve kahramanları hemen kılıçlarını ve gürzlerini çekerek,

Erkek aslanlar gibi birbirlerine şöyle seslendiler: ۞ "Hep birden yürüyüp adamakıllı savaşarak, dünyayı Tûs'un başına dar edelim!" dedilerse de, ۞ Hûmân: "Biz bugün sabredelim de savaşmayalım. ۞ Eğer onlardan ünlü bir pehlivan çıkar da ortaya gelir ve savaşmak isterse ۞ biz de onun karşısına bir pehlivan göndererek, talihin bu pehlivanlardan hangisine yardım edeceğini görürüz.

Biz bugün onlarla savaşmak için acele etmeyelim, bugünlük bekleyelim. ۞ Ordu yerinden kalkıp da padişahın otağından davul sesleri yükselince, ۞ hep beraber gürzlerimizi alarak ırmağın öteki kıyısına doğru ilerler, ۞ Tanrı ve talih yardım ederse hep birlikte şiddetli bir savaş yaparız!" dedi.

HÛMÂN'IN TÛS'LA SAVAŞMASI

Hûmân bir ata binerek yürüdü.

Onu görenler, bir demir külçesinin yahut Elburz dağının zırhlar kuşanarak ortaya

çıktığını sanırdı. ☙ Elinde parlak bir mızrakla kalkıp düşman ordusunun önüne geldi. ☙ Komutan Tûs onu görür görmez yerinden fırlayınca, bütün dünya kerrenây sesleriyle doldu. ☙ Tûs, Hûmân'a seslenerek: "Ey uğursuz! Kin bahçesinde yetişen ağaç işte böyle olur. ☙ En ünlü pehlivanlarınızdan Erjeng adamakıllı bir kılıç yiyerek boyunun ölçüsünü aldı.

Şimdi de atının eyerine mızrağını oturtarak, sen de mi intikam almaya geldin? ☙ İran padişahının canı ve başı üzerine ant içerim ki, ben zırhsız, gürzsüz ve tulgasız olarak ☙ karşına çıkar ve seni, dağlarda pençelerini avına uzatan bir kaplan gibi yakalarım. ☙ Ortaya bir çıkayım da, er olanın nasıl savaştığını gör!" dedi. ☙ Hûmân da: "Kendini övmek o kadar iyi bir şey değildir. Sen de kendini pek övme!

Ömründe, o da bir kere, eline kazara aciz bir adam geçip de onu alt ettim diye, her şeyi başka türlü görmeye başladın! ☙ Lafını ettiğin Erjeng, savaş gününde benim de karşımda mertçe durabilir miydi ki? ☙ İran kahramanlarında utanma denilen şeyin zerresi bile yok! Hiçbirinin damarlarında kan kaynamıyor. ☙ Neden savaşa komutanlarını gönderiyorlar da, kendileri bir kenara çekiliyorlar? ☙ Bîjen, Gîv ve Geşvâd oğlu Gûderz nerede?

Madem sen yeri ordunun ortasında olan bir kahramansın, o halde ne diye oradan çıkıp da savaş alanına geliyorsun? ☙ Akıllı olan seni akıllı saymaz, sana deli gözüyle bakar... ☙ Haydi, sen dön yerine git de, Kâve'nin bayrağına sahip ol! Komutan olan savaşa çıkmaz. ☙ Sen yalnız padişahın kendisine süslü elbiseler hediye ettiği veya yüzük ve taç sahibi olmak isteyen kimlerse, ☙ onlara emret de, alana gelip aslanca savaşarak, başları yukarda olanları yerlere sersinler!

Eğer sen benim elimde ölecek olursan, bu iş senin ordunun üzerinde çok kötü bir etki bırakır: ☙ Erlerin sahipsiz ve cansız birer vücuda döner; ölmeseler bile çok sıkıntı çekerler. ☙ Çünkü ben, Sâm oğlu Zâl'ın oğlu Rüstem'den sonra İran'da senden daha ünlü bir pehlivan tanımıyorum. ☙ Sen anası babası soylu, ünlü bir padişahsın. Sen savaştıktan sonra orduya ne iş kalır? ☙ Sen kalk git ve ünlü bir pehlivan seçip gönder de karşıma o çıksın!

Bundan başka sana, doğruluğuna yüreğimin de, dilimin de tanık olduğu şu sözü söyleyeyim: ☙ Savaş gününde karşıma çıkanların başına pek çok bela gelir, bunu da iyi bil!" deyince, ☙ Tûs: "Ey yüce pehlivan! Bu savaşın komutanı da, eri de benim! ☙ Mademki sen de Tûran ordusunun ünlü bir komutanısın, o halde ne diye kalkıp da alana geldin? ☙ Eğer sen de benim şu öğüdümü dinleyecek olursan hiç de fena olmaz. Böylece ödeşmiş oluruz:

Sen ordunun en büyük pehlivanlarıyla birlikte kalk da İran padişahının yanına git! ۞ Çünkü bütün ordunuz kırılıp da tek bir kişi bile kalsa, bizim ordumuz yine de kin gütmekten vazgeçmeyecektir. ۞ Onun için kendini boş yere mahvederek, yaptığından pişman olup da benim bu öğüdümü hatırlayacak duruma düşme! ۞ Ölmeye aday olanları gönder de bu işe onlar bulaşsınlar! ۞ Bu işte eli olanlardan hiçbirinin kurtulamayacağını düşünerek akıllıca davran!

İran padişahı bana: Pîrân'a bir kötülük gelmesin. ۞ Çünkü o benim dostumdur; beni o büyütüp yetiştirdi. O dünya görmüş bir adamdır. ۞ Ona haksız yere kötülük etmekten çekinmelisin. Onu doğru yola getirmeye ve öğütlerimi dinlemeye alışmasına çalış diye tembihler etti," dedi. ۞ Hûmân da ona verdiği karşılıkta: "Eh, ne yapalım, mademki padişah öyle emrediyormuş, haklı veya haksız, ۞ ona boyun eğmek, bütün arzularımızı bir tarafa bırakmak gerekir.

Zaten Pîrân'ın düşüncesinde de savaşmak yoktur. Çünkü o da aklı başında ve iyi huylu bir adamdır!" dedi. ۞ Tûs böyle konuşurken, Gîv'in yüzü sandaloz gibi kıpkırmızı oldu. ۞ Erlerin arasından fırlayıp rüzgâr gibi gelerek Tûs'a: "Ey soylu Tûs! ۞ Ordu safları arasına ağzı köpüre köpüre gelen bu yalancı Türk böyle gizli gizli sana neler söylüyor? Bu ne uzun konuşma böyle? ۞ Barışa yanaşmayı bırak da, sen ona yalnız kılıcınla karşılık ver!" dedi.

Hûmân bu sözleri duyunca fena halde kızarak, o uyanık talihli Gîv'e: ۞ "Ey hür olanların talihsizi! Geşvâd'ın oğlu Gûderz yok olsun! ۞ Elimdeki Hint kılıcıyla savaş günlerinde sen beni çok görmüşsündür. ۞ Zaten Geşvâd'ın soyundan olup da benim kılıcımın menşurunu okumayan kimse kalmadı. ۞ Senin talihinin yüzü şeytanın yüzüne, evin de feryatların eksik olmadığı bir yas yerine dönmüş zaten.

Ben Tûs'un elinde ölecek olursam, yeryüzünden ne gürzler ve davullarla yapılan törenler kalkar, ۞ ne de dünya yıkılır... Şunu da açıkça söylemeli ki, Efrâsiyâb'la Pîrân sağ kaldıkça benim intikamımı almakta gecikmezler. ۞ Fakat Tûs benim elimde ölecek olursa, İranlılar böyle bir komutanı bir daha bulamazlar. ۞ Sen Tûs'la çekişeceğine, otur da kardeşlerinin ölümüne ağla!" dedi. ۞ Bunun üzerine Tûs, Hûmân'a: "Bu hiddet de ne oluyormuş? Bu alanda senin bütün işin benimle değil mi?

Haydi, o halde gel de savaşımıza başlayarak kendimizi tamamıyla savaşa verelim!" dedi. ۞ Hûmân da ona şöyle karşılık verdi: "Ölüm haktır. İnsanın başında ha taç olmuş ha tulga... hepsi bir! ۞ Madem ölüm gelecek, o halde bir savaş alanında ۞ hüner ve erdem sahibi bir savaşçı komutanın elinde ölmek en iyisidir!" ۞ Bunun üzerine ellerine ağır gürzleri alarak, birbirlerine saldırdılar.

Bunların şiddetinden yer dönmeye başladı, gün karardı, savaş alanının üzerini kapkara bir bulut kapladı; ☙ sanki gündüz gece olmuş, bu dünyayı aydınlatan güneş batıp gitmişti. ☙ Ağır gürzler birbirine çarptıkça Çaç yayları gibi inliyordu. ☙ Bu çelik silahların sesleri göklere yükselirken Şehd ırmağı bile çalkalandı. ☙ Sanki başlar tulgaların altında birer taş kesilmiş ve ölüm bile bu pehlivanların darbelerinden korkmuştu.

Bir aralık gürzleri bırakıp ellerine kılıçlarını aldılar. Bu çeliklerin çarpışmasından da çakmak taşları gibi ateşler saçılıyordu. ☙ Bu azgın pehlivanların şiddetleri ve durmadan çarpışmalarıyla o keskin kılıçlar da eğrilip parçalandı. ☙ İkisinin de vuruşa vuruşa dudakları kuruyup da başları toz toprak içinde kalınca, bu sefer birbirlerinin kemerlerine yapıştılar. ☙ Gösterdikleri şiddetle üzengiler ağırlaştıysa da, hiçbiri atından düşmedi. ☙ Yalnız, Hûmân'ın kemeri çözüldüğü için, üzerinde bulunduğu attan inerek daha yumuşak bir ata bindi.

Derken komutan elini tirkeşine atarak oradan kayın ağacından yapılmış bir ok çıkardı ve bunu yayına koyup kirişi çekti ☙ ve hasmı olan ünlü pehlivana yağmur gibi ok yağdırarak sağında solunda bulunan atlılarla savaşmaya başladı. ☙ Okların temrenleri ve onların üzerinde bulunan kartal tüyleri havayı öylesine kapladı ki, güneş görünmez oldu. ☙ Yeryüzünü kaplayan ve gecenin ileri vakitlerini andıran karanlığın içinde silahlar elmas gibi parıldıyordu. ☙ Hasmının attığı kayın oklarıyla Hûmân'ın atı yaralanıp yere yuvarlandı.

Bunun üzerine kalkanını yüzüne doğru kaldırarak, gelen oklardan başını korumaya başladı. ☙ Onun savaş alanında yaya kaldığını gören ve vurulmasından korkan Tûran pehlivanları hemen ona başka bir at getirdiler. ☙ Hûmân üzerine Tûz işi bir eğer vurulmuş olan bu yeni ata binip de eline Hint kılıcını aldığı sırada, ☙ arkadaşları olan ünlü savaşçılar birer birer yanına gelerek: ☙ "Artık hava karardı, akşam oluyor, savaşmaya son vermeli.

Kötülerin eli senden ırak ve savaşın sonu da senin için bir düğünden farksız olsun!" dediler. ☙ Bunun üzerine komutan Tûs mızrağını kaldırdı. Hûmân da atının dizginini çevirerek savaş alanını bırakıp ☙ Pîrân'ın yanına geldi. Onu görünce ordunun erleri heyecanlanarak: ☙ "Ey savaş eri! Tûs'la karşı karşıya gelince ne yaptın? ☙ Hepimizin yaşadığı korkuyla yüreğimizden kan gitti. Ne hallere geldiğimizi Tanrı'dan başkası bilemez!" dediler.

Bunun üzerine aslan Hûmân: "Ey nice savaşlar görüp geçirmiş cesur kahramanlar! ☙ Şu karanlık gece hele bir geçsin, sabah olsun da, o zaman gün bizim günümüz

ve dünyayı aydınlatan güneş de bizim talih yıldızımızdır! ☙ Benim talih yıldızım parlarken, siz de zafer sevincine kavuşacaksınız!" diye müjdeler verdi.

İRANLILARLA TÛRANLILARIN İKİNCİ KEZ SAVAŞMASI

Şu yüce felek kendisine bir taç edindiği ve lacivert gökler üzerine kâfurdan mumlar diktiği vakit, ☙ öncüler dört bir yandan gelip toplandıktan sonra çadırların önlerine birer bekçi bıraktılar.

Güneş gökte yükselmeye başlarken, dünya Rûmların yüzleri gibi aklaştı. ☙ Her iki komutanın otağından da davul sesleri yükseldi ve bütün âlem boru sesleriyle doldu. ☙ Çeşit çeşit bayraklarla hava kırmızı, kara, sarı ve menekşe renklerine boyandı. ☙ Kılıçlar ve gürzler tekrar meydandaki yerlerini aldılar ve bütün pehlivanlar atlarının dizginlerini savaş alanına doğru çevirdiler. ☙ Gök, yer ve zaman sanki demirden bir çadırla örtülmüş gibiydi.

Atların kaynaşmasından kalkan tozlarla, parlak güneş perdelerin arkasına çekilip kaybolmuştu. ☙ Atların kişnemelerinden ve davulların seslerinden sanki gökler eğilip yeri öpüyordu. ☙ Safların önünde duran ve elinde parıl parıl bir mızrak tutan komutan Hûmân ordusuna şöyle seslendi: ☙ "Ben bağırıp da atımı oynattığım ve her yanı birbirine kattığım vakit, ☙ siz de başlarınıza Çin kalkanlarını siper edip hep birden kılıçlarınızı çekin!

Bize yayın ve mızrağın lüzumu yok. Gözleriniz yalnız atlarınızın dizginlerinde olsun. ☙ Ellerinize, savaşçıların âdeti olduğu üzere, yalnız kılıçlarınızı ve gürzlerinizi alacaksınız! ☙ Savaşırken dizginleri tamamıyla atlarınızın yeleleri üzerine bırakıp öyle savaşın!" ☙ Cesur süvari Hûmân böyle söyledikten sonra, aslan gibi olan kardeşi Pîrân'ın yanına gelerek: ☙ "Ey pehlivan! Silah deposunun kapısını aç. Hazineye ve altına bakmanın ve silah konusunda cimrilik etmenin sırası değil.

Biz bugün düşmanları yenecek olursak, benim talih yıldızım senin de yüzünü ağartacaktır" dedi. ☙ Beri yandan da Tûs horoz gözü kadar güzel ve gösterişli bir ordu hazırladı. ☙ Buna hayran kalan bütün pehlivanlar da ona "Yeryüzü Pehlivanı" adını verdiler. ☙ Zaten savaş gününde de yiğitlikten yana Hûmân'a üstün gelmişti. ☙ Komutan, Geşvâd oğlu Gûderz'e: "Aramızda kalsın, kimseye bir şey söyleme.

Ordumuz şayet yenilir de düşmanın atlıları üstün gelirse, ☙ hep birden ellerimizi Tanrı'ya açalım ve benliği bırakıp aczimizi ortaya koyalım. ☙ Belki bu sayede Tanrı

bize yardım eder de, talih yıldızının bir uğursuzluğuna uğramaktan kurtuluruz! ۞ Şimdi altın ayakkabılı ünlü pehlivanlarımız hemen Kâve'nin bayrağını alsınlar. ۞ Sakın bu dağın eteğinden ayrılayım demeyin. Bugün beklemeli ve ihtiyatlı davranmalı.

Çünkü düşmanın sayısı bizim her birimize iki yüz kişi düşecek kadar çok" dedi. ۞ Gûderz ona verdiği karşılıkta: "Eğer Tanrı bizi zamanın felaketinden korursa, ۞ düşmanın azlığı, çokluğu söz konusu olamaz. Böyle sözlerle tutup da İranlıların cesaretini kırma! ۞ Felek kötülük etmek istedikten sonra da istediğin kadar sakın, para etmez. ۞ İleride olacak işler için şimdiden kendini üzmeyi bırak da ordunu hazırlamana bak!" dedi.

Bunun üzerine komutan Tûs savaşçıları toplayarak, filleri ve davullarıyla tam bir ordu hazırladı. ۞ Kendisi ağırlıklarla beraber dağ tarafına yerleşti. Ordunun sağ kanadını komutan Gûderz, ۞ sol kanadını da saflar bağlayarak Rehhâm ve Gurgîn tuttular. ۞ Davulların ve boruların sesleriyle gökler yerinden oynadı; ۞ şu dönen feleğin yüreği çatladı ve güneşin ağzı topraklarla doldu.

Alandan o kadar çok toz kalktı ki, ovanın yüzünü kimse göremez oldu. ۞ Parlak kılıçlarla mızraklar karabulutlardan yağan elmasları andırıyor; kılıçların tulgalara vurmasından da ateşler saçılıyordu. ۞ Pehlivanların kılıçlarıyla mızrakların ve ağır gürzlerin hareketinden sanki hava baştan başa demir ve yeryüzü de nal ve zırh kesilmişti. ۞ Çöller ve yeşillikler bir kan denizine döndü. Ortalığı basan gece karanlığının içinde, kılıçlar birer kandil gibi parıldıyorlardı. ۞ Davulların ve boruların sesleriyle herkes sersemleşmiş, kimse başını ayağından ayırt edemez olmuştu.

Bu sırada komutan, Gûderz'e: "Hava kararıyor. Yıldız bilgisinden anlayan birisi bana, bugün gecenin dörtte üçü geçtikten sonra ۞ savaş alanında pehlivanların kılıçlarıyla, yağmur sularının akması gibi, kan akıtacaklarını söylemiş ۞ ve kin alıcı düşmanın sonunda üstün gelmesinden korkarım demişti," dedi. ۞ Bunun üzerine Şîdûş, Rehhâm, Gostehem, Gîv, Horrâd, Ferhad ve Borzin ۞ bulundukları saflardan çıkıp, yürekleri üzgün ve intikam duygularıyla dolu olarak iki ordunun ortasına geldi.

Dört bir yandan yükselen sesler, karanlık gecelerde dolaşan devlerin sesleri gibi, bulutlara erişiyordu. ۞ Öteki yanda da Hûmân dağlar gibi asker bölüklerini sürüp getirdi. ۞ O kadar çok gürz, topuz, kılıç ve mızrak vardı ki, bunların arasında dizgini üzengiden ayırt etmek güçtü. ۞ İranlılar bu ovada savaşacak olan pehlivanları iki-

şerli gruplar halinde ayırmayı uygun gördüler. ۞ Bunun üzerine Gîv ailesinin başı ve aslan yürekli bir pehlivan olan Gorâze'nin Nehil'le,

Gûderz oğlu Rehhâm'ın Ferşîdverd'le, Şîdûş'un Lehhâk'la, ۞ ateşle rüzgârı birbirine katan Gîv oğlu Bîjen'in Gelbâd'la, ۞ ikisi de birer kahraman olan Gîv'le Şîdruh'un ۞ Gûderz'le Pîrân'ın ve Tûs'un Hûmân'la hiç hileye sapmaksızın ۞ savaşmalarına karar verdiler. Bunun üzerine ortalıkta kerrenây sesleri yükseldi.

Hûmân ortaya çıkarak: "Bugünkü savaş dünküne benzememeli. ۞ Bugün yeryüzü düşmanlardan boşalmalı. Böylece bu intikam işi sona ersin de, bundan sonra hiç kimse tutup da bu uğurda savaşmasın!" dedi. ۞ Komutan Tûs da ilerleyerek fillerini ve davullarını getirtti. ۞ Atlıların önüne kalkanlı, harbili ve mızraklı bölükler dizdikten sonra Tûs: "Mızrak ve kalkanlarınızı önünüze tutacak ve hiç yerinizden kımıldamayacaksınız! ۞ Bakalım şu Tûranlılar gürzlerini nasıl kullanıyorlar?" dedi.

TÛRANLILARIN İRAN ORDUSUNA KARŞI BÜYÜ KULLANMALARI

Türkler arasında Buzur adında biri birçok yerde büyücülük yapmış, ۞ büyü yapmasını, Çinceyi ve Pehleviceyi öğrenmişti. ۞ Pîrân bu büyücüyü çağırtarak: "Şu dağın tepesine çık da, ۞ oradan bir rüzgâr estirip havayı soğutarak İranlıların başlarına kar yağdır!" diye emir verdi. ۞ Bunun üzerine büyücü oraya çıkar çıkmaz şiddetli bir rüzgâr esmeye ve kar yağmaya başladı.

Bu karın etkisiyle mızraklı pehlivanların elleri dondu. Mızrakları tutamaz ve savaşamaz oldular. ۞ Bu kar kıyamet arasında yalnız pehlivanların naraları duyuluyor ve havadan yağmur gibi ok yağıyordu. ۞ Pîrân ordusunun bütün erlerine hiç durmadan hücuma geçmelerini buyurdu. ۞ Çünkü İranlıların elleri donarak mızraklarına yapışmış, hiçbirinde dayanacak hal kalmamıştı. ۞ Bu sırada Hûmân müthiş bir nara atarak erkek bir dev gibi saldırdı. O kadar çok İranlı öldürdüler ki, ortalıkta bir kan denizi peyda oldu.

İranlı atlılar yerlere serildi. Ovalar ve dereler kar ve kanla doldu. ۞ Ölülerden savaşacak yer kalmadı. Kardan ve yerlere serilen ölülerden savaş alanı daraldı. ۞ Bu sırada İranlı savaşçılar ve komutanları başlarını göklere kaldırıp Tanrı'ya: ۞ "Ey insanların akıllarından, bilgilerinden ve düşüncelerinden üstün olan Tanrı! Sen ne yerdesin, ne üstünde ne de altında! ۞ Biz, senin suçlarla dolu olan şu kulların, olanca aczimizle senden adalet istiyoruz.

Sen çaresiz kalmışların yardımcısısın; ateşe de, soğuğa da hâkimsin. ۞ Şu şiddetli soğuktan yana imdadımıza yetiş. Bizim senden başka kimsemiz yoktur!" diye yalvardılar. ۞ İşte tam bu sırada aklı ergin bir adam gelip Rehhâm'a, o açıkgöz ve Şeytan Buzur'un dağda büyü yaptığı yeri gösterdi. ۞ Rehhâm onu görünce, savaş alanından fırlayarak hemen atını o tarafa sürüverdi. ۞ Dağa vardığı zaman atını orada bırakarak, eteklerini beline sokup dağa tırmanmaya başladı.

Büyücü Buzur onun savaşmaya geldiğini görünce, elinde Çin çeliğinden yapılmış bir gürzle kalkıp üzerine yürüdü. ۞ Buzur yaklaşır yaklaşmaz Rehhâm hemen keskin kılıcını çekerek ۞ onun elini kesip atınca, kıyamet gibi bir rüzgâr çıkıp ۞ gökteki o karabulutu dağıtıverdi. Bunun üzerine pehlivan Rehhâm dağdan aşağı indi ۞ ve ovaya gelince, elinde Buzur'un kesik eliyle, yine atına binip yerine döndü.

Hava yeniden açılmış, güneş ışıklarını saçmaya başlamış ve gökyüzü eski rengini almıştı. ۞ Rehhâm gelip babasına bu savaş gününde o büyücünün başlarına ne işler açtığını anlattı. ۞ Bundan sonra İranlılar etraflarını görmeye başladılar ve bir de baktılar ki, savaş alanı bir kan denizine dönmüş; ۞ bütün ova baştan başa İranlıların başsız gövdeleri ve gövdesiz başlarıyla dolmuştu. ۞ Bunun üzerine Gûderz Tûs'a: "Artık bize ne filin lüzumu var ne de davul sesinin! Şimdi bize düşen iş, kılıçlarımızı çekip yürüyerek ya ölmek ya da öldürmektir!

Bunlar artık son nefeslerimizdir. Artık bize kemendin de, okun da, yayın da lüzumu yok!" dedi. ۞ Tûs ona karşılık olarak: "Ey dünya görmüş ihtiyar! Hava artık açıldı, o karakış geçti. ۞ Herkesin yardımcısı olan Tanrı bize de yardım edip kuvvet verdi. O halde ne diye kendimizi teslim edelim? ۞ Sen ilerleyip de düşmanın karşısına çıkma. Bak, etrafımızdaki şu pehlivanlar hep bize hücum etmek istiyor. ۞ Sen elindeki menekşe renkli kılıcınla ve Kâve'nin bayrağıyla ordunun ortasında kal!

Gîv ile Bîjen sağ yanı, Gostehem de sol yanı tutsun. ۞ Öfkeyle ağızlarından köpükler saçan Rehhâm, Şîdûş ve Gorâze safların önünde dursun. ۞ Ben şu savaş alanında ölecek olursam, İran ordusunu sen alıp götürürsün. ۞ Niyeti bozuk insanları arkamdan konuşturacağıma, ölmek daha hayırlıdır!" dedi. ۞ İşte, hep böyle dertle, acıyla doludur bu dünya. Sen de elinden geldiğince kendini tut, çok şey isteme ondan!

İyiliklerini senden bir gün daha esirgememekle senin ömrünü bir dakika bile uzatmış olmaz. ۞ Boruların, çıngırakların ve Hint çıngıraklarının sesleri yeniden yükselince, ۞ savaşçıların naralarından, kılıçların parıltısından, baltaların açtığı yaralar-

dan, ☙ okların temrenlerinden, gürzlerden ve harbilerden başka bir şey ne görülür ne de duyulur oldu. Her yeri bir karaltı kaplamış, yeryüzü bir katran denizine dönmüştü. ☙ Bütün ova baştan başa gövdesiz kollar ve kafalarla doldu. Kulaklar gürzlerin vuruşmasından çıkan seslerle çınlıyordu.

İranlıların talih yıldızları karardı. Savaş erleri düşmanlardan yüz çevirip kaçışmaya başladılar. ☙ Tûs, Gûderz, cesur Gîv, Şîdûş, Bîjen ve aslan Rehhâm ☙ canlarını dişlerine takarak, iyi bir ad kazanmak sevdasıyla safların önüne geçtiler. ☙ Tûs'un yanında olanlar gerçek kahramanlardı. ☙ Bunlar safların önünde hiç durmadan düşman kanı dökerken, arkadaki savaşçılar kaçışıyordu.

Mûbedlerden biri Tûs'a seslenerek: "Arkanda hiç kimse kalmadı. ☙ Dikkat et de, düşman seni ortaya almasın ve senin gibi bir komutana kötülük etmesin!" dedi. ☙ Bunun üzerine Tûs o cesur Gîv'e: "Bu erlerin kafalarında akıl diye bir şey yok! Böyle bir zamanda yüzlerini akılsızca çevirerek, bırakıp bizi kaçtılar. ☙ Sen kalk git de, padişahın yanında utanmamak ve düşmanların sevinmelerine meydan vermemek için şunları geri çevir!" dedi. ☙ Ovayı ölülerle dolu gören Gîv gidip kaçan erleri geri çevirdi.

Tûs ileri gelen kahramanlara: "Bu, büyüklerin yapacakları bir savaştır. Fakat şimdi gün karardı, memleket bir kan denizine döndü. ☙ Şimdi rahat edebilecek bir yer bulmalı. Şu karanlık gecede nerede rahat edecekseniz orada yatın. ☙ Biz de bir çukur açıp, ölülerimize yastığı kumdan ve yorganı topraktan bir yer hazırlayalım!" dedi.

İRANLILARIN HEMÂVEN DAĞINA SIĞINMASI

Bunun üzerine İranlılar yürekleri hısım ve akrabalarının ölümüyle üzgün ve başları da utançla dolu olarak çekilip gittiler. ☙ Bu sırada ay, dağın tepesinden firuze tahtın üstünde oturan bir padişah gibi kendisini gösterince,

Pîrân da ordusunu toplayarak: "Düşmandan yine epey sağ kalan oldu. ☙ Sabah olup da güneş şu lacivert renkli ülkeden sarı yakut rengindeki ışıklarını saçarken, ☙ ben de onların hiçbirini bırakmayıp, padişahlarının yüreğini onlar için yandıracağım!" dedi. ☙ Bundan sonra hepsi kalkıp, neşe ve sevinç içinde giderek otağın önünde toplandılar. ☙ Bütün gece çalınan çenk ve rebap seslerinden erlerin gözlerine bir türlü uyku girmedi.

İranlılar ise diğer yanda dert içindeydi. Babalar evlatlarının yasını tutuyordu. ☙ Bütün ova ölü ve yaralıyla dolmuş, yeryüzü büyük pehlivanların kanıyla yıkanmıştı.

Ölülerin kol ve bacaklarından meydanda hareket bile edilemiyordu. Bütün gece yaralıları taşıdılar ve kendilerinden olmayanları baygın bir halde bıraktılar. Gece ölülerin ortasında bir ateş yakarak, yaralıların yaralarını sardılar ve diktiler.

Gûderz ailesinden pek çok ölü ve yarası bağlanmış yaralı vardı. Gûderz bu haberi duyunca yerinden fırladı. Onun ve yanındakilerin feryatlarından yeryüzü titredi. Bütün ileri gelenler elbiselerini parçaladılar. Gûderz başına topraklar saçarak: "Dünyada benim başıma gelen böyle bir felaket hiçbir ihtiyarın başına gelmemiştir. Bunca evladım yerlerde yatarken ben hâlâ ne diye yaşıyorum?

Doğduğum o kara günden beri şu zırhı sırtımdan çıkarmış değilim. Pehlivanlarla yapılan savaşlara gittiğim zamanlar, çocuklarımla torunlarım hep yanımdaydı. Daha Tûranlılarla yaptığımız ilk savaşta intikam almak için sülalemden kimse kalmamıştı. Behrâm'ın ölümüyle talihimizin güneşi batmıştı. Bu son savaşta da ailemin ileri gelen pek çok çocuğu daha gözümün önünde ölüp gitti!" dedi.

Gûderz'in bu halini duyunca Tûs'un da gözleri yaşla doldu ve yüzü sandaloza döndü. Acı acı ağlayarak gözlerinden yaşlar akıttı ve: "Ah, benim temiz yaradılışlı Nevzer'im! Keşke ömrümün bahçesinde yetişen ağacın kökü olmasaydı! O zaman ne yaralanır ne dertlenir, ne zahmetlere katlanır ne de savaş gününde ölülerin yasını tutardım! Kemerimi belime bağladığım günden beri hep yüreğim yaralı.

Siz şimdi ölüleri toprağa gömüp, kesik başları gövdelerinin yanlarına koyun. Sonra da ağırlığı Hemâven dağına götürün. Biz de bütün erlerimiz ve çadırlarımızla o dağa çıkacağız. Padişahımıza atlı bir haberci gönderip bu halimizi bildirelim de bize asker göndersin! Ben bundan evvel de bir atlı yollayarak ona durumu bildirmiştim.

Belki o da tutar, Zâl oğlu Rüstem'i bir orduyla bu savaş yerine gönderir" dedi. Bundan sonra da ölenleri acı acı anarak, erlerini ve ağırlıkları o dağa yerleştirdi.

TÛRAN ORDUSUNUN HEMÂVEN DAĞINI SARMASI

Parlak güneşin tacını gösterip de fildişi tahtının üzerine kâfurlar saçtığı ve kötülüğünü isteyen düşmanlarının uykuda olduğu bir sırada Tûs on fersahlık bir yolu almış bulunuyordu. Yüreği yaralı ve karnı da aç olarak gece gündüz durmadan yürümüş,

Nihayet Hemâven dağının eteklerine gelerek ordusunu oraya yerleştirmişti. Yüreği yaralı, gözleri kanlı yaşlarla dolu ve ruhu da üzüntüden karga kanadı gibi kapka-

raydı. ۞ Gîv'e: "Ey akıllı ve ünlü pehlivan! Üç günden beridir böyle yürüyüp duruyoruz. Ne yemek yedik ne de uyku yüzü gördük! ۞ Üstünü başını temizleyip gel, otur bir şeyler ye de biraz uyu ve dinlen. ۞ Pîrân'ın oturup dinlenmeden bizim peşimize düşeceğini zannetmiyorum.

Erler arasında fazla yorgun olmayanların komutasını Bîjen'e bırak da, kalkıp şu dağa çık!" dedi. ۞ Bunun üzerine Gîv yanına yaralıları alarak, canından ve dünyadan bezmiş bir halde kalktı dağa çıktı. ۞ Hemen yaralıları kaleye yerleştirdikten sonra erlerin içinde fazla yorgun olmayanları ayırarak: ۞ "İşte bu dağ tepesi bizim karargâhımızdır. Kendinizi ona göre düzenlersiniz!" deyince, ۞ düşmanların dağa çıkmaması için ovaya bir gözcü gönderdiler.

Tam bu sırada gözcülerin bağırışlarıyla birlikte müthiş çıngırak sesleri yükseldi. Öyle ki dağlar, taşlar inliyordu. ۞ Bu bir süre böyle devam etti. Nihayet güneş kendini gösterince, Türkler de olanca hızlarıyla ilerlemeye başladılar. ۞ Bunun üzerine Pîrân'ın çadırından bir kıyamettir koptu. Sanki yer kaynıyordu. ۞ Tûran ordusunun komutanı ordusunu savaş alanına ateş gibi sürüp getirdi ۞ ve Hûmân'a: "Biz hemen savaşa başlamalıyız. Kaybedecek vaktimiz yok."

Çünkü bu sırada İranlı atlıların bir kısmı ölmüş, bir kısmı da savaştan yorgun düşmüştür!" dedi ۞ ve davullar çalınırken kendisi de ordunun önünde yürümeye başladı. ۞ Nihayet savaş alanına vardılar. Fakat alanda içi boş çadırlardan başka hiçbir şey yoktu. ۞ Bunun üzerine hemen birisi koşarak Pîrân'a, İran ordusundan hiç kimsenin kalmamış olduğunu müjdeleyince, ۞ ordudan sevinç sesleri yükseldi ve bütün erler Pîrân'ın komutasına kulak verdi.

Komutan: "Ey akıllı kişiler! Ey erdemli ve ünlü mûbedler! ۞ Savaş alanında bir tek düşman kalmamış. Şimdi ne yapalım dersiniz?" diye sorunca; ۞ ordunun genç ve ihtiyar bütün atlıları: ۞ "Kötülüğümüzü düşünen düşman erleri bozguna uğrayınca kaçıp gittiler. ۞ Savaş alanında kandan ve topraktan başka bir şey kalmadığına göre, onlardan bir korkumuz da kalmadı demektir!

Şimdi bizim yapacağımız onların peşine düşmektir. ۞ Çünkü böyle bir zamanda bizim onlardan korkup da peşlerinden gitmememiz akla uygun bir iş olmaz. ۞ Onlar bir yel gibi kaçmak isterken ayakları suya erdi. Hemen koşup peşlerinden gitmek, oturmaktan daha hayırlıdır!" dediler. ۞ Pîrân da onlara karşılık vererek: "Savaşmak için acele edenlerin ayağı çabuk yorulur! ۞ Şu anda Efrâsiyâb'ın dört bir yanında, denizler gibi ucu bucağı olmayan ordular hazır duruyor.

Onun için biz acele etmeyelim de, pehlivanlarımızın ve kahramanlarımızın gelmesini bekleyelim. ۞ Ondan sonra yürür, İranlılardan kimseyi sağ bırakmayız! Akıllı bir adamın doğru bulabileceği iş, işte budur!" dedi. ۞ Fakat Hûmân: "Ey Pehlivan! Kendini bu iş için o kadar üzme! ۞ Pehlivanlardan, atlılardan, kement ve hançer kullanan savaş erlerinden kurulmuş düşman ordusu, bize karşı dayanamadığı için bozulup padişahlarının yanına döndü; ۞ tahtlarını, çadırlarını ve otağlarını olduğu gibi bırakarak kaçtı.

Evet, sen şunu bil ki: Onların buradan gitmeleri, bize dayanamadıklarındandır; bizden yüz çevirmeleri, gelip de bir daha bizimle savaşmamak içindir. ۞ O halde onların padişahlarının yanına dönmelerine ve orada yeniden bir ordu toplamalarına fırsat vermeyelim! ۞ Çünkü bu takdirde Rüstem de Zâbilistan'dan kalkıp savaşmaya gelecektir. Yani durup beklemek bizim için tehlikelidir. ۞ Hemen hücuma geçerek, gereken hilelere başvuralım. ۞ Hiç şüphe yok ki, Gûderz'i de, komutan Tûs'u da, bayrağı da, filleri ve davulları da ele geçiririz!

Onun için burada durup beklemektense hücum etmek daha hayırlıdır!" dedi. ۞ Bunun üzerine pehlivan da ona şöyle karşılık verdi: "Her zaman ruhun aydın ve yüreğin uyanık olsun! ۞ Senin o güzel yıldızın neyi gerektirir ve aklın nasıl uygun görürse öyle yap! ۞ Sen o kadar büyüksün ki, gökler bile senin altında kalır!" ۞ Bunları söyledikten sonra Pîrân, Tûran ordusuyla birlikte İran ordusunun peşine düştü.

Pîrân, Lehhâk'a da: "Yanına iki yüz atlı alarak hemen atının dizginini oraya doğru çevir. ۞ Belindeki kemeri hiç çözmeden, git, İranlıların nerede olduğunu öğren!" dedi. ۞ Bunun üzerine Lehhâk yemeyi ve uykuyu hatırına bile getirmeden, bir yel gibi seğirtip gitti. ۞ Karanlık çöllerde giderken, vaktin gece yarısını geçtiği bir sırada, bir gözcü kendisini görünce ۞ dağdan çıngırak sesleri yükselmeye başladı. Bunu duyan Lehhâk artık orada hiç durmayarak,

Hemen geri dönüp Pîrân'ın yanına geldi ve İran ordusu hakkında ona bilgi vererek: ۞ "İranlılar Hemâven dağındalar ve kendilerine kötülük gelebilecek yolları kapamışlar!" dedi. ۞ Pîrân bunları duyunca Hûmân'a: "Haydi, çabuk, ayağını üzengiye atıp, ۞ dizginleri kavra! Ünlü pehlivanlardan ve atlılardan da istediklerini yanına al. ۞ İranlılar bayrakları ve davullarıyla Hemâven dağına sığınmışlar.

Savaş çetin olacak. İyice düşün de bir çare bul! ۞ Kâve'nin bayrağının durduğu yerin kapısını bulduğun anda düşmanların günü de menekşe gibi kararacaktır. ۞ Eline fırsat geçirince, keskin kılıcınla o bayrağı da, direğini de paramparça et. ۞ Ben hiç

vakit kaybetmeden bir yel gibi senin arkandan geliyorum!" dedi. ☙ Bunun üzerine Hûmân Tûran atlılarından kalkanlı ve kılıçlı otuz bin kişi seçti.

Parlak güneş yüzünü gösterip de bütün yeryüzünü sevgisiyle doldururken, ☙ İranlılar da uzaktan Tûran ordusunun kaldırdığı tozları gördüler. Gözetleme yerindeki gözcü bağırarak, ☙ Tûran'dan, tozları bulutlara kadar yükselten büyük bir ordunun gelmekte olduğunu bildirdi. ☙ Bunu duyan bütün İran atlıları dağın önüne sıra sıra dizildiler. ☙ Hûmân İran ordusunu, kılıçlarını, gürzlerini, mızraklarını,

Erlerin azgın aslanlar gibi coşmalarını ve orta yerde de Kâve'nin bayrağının yıldızını görünce, ☙ Gûderz ile Tûs'a şöyle seslendi: "İran'dan filler ve davullarla çıkıp gelen siz! ☙ Öç almak için ordunuzla Tûran ülkesine gelip, ele geçirmek isteyen de sizsiniz! ☙ O halde ne diye av hayvanları gibi, yorgun ve bitkin bir şekilde bu dağa kaçıp sığınıyorsunuz? ☙ Bu yaptığınızdan utanmıyor musunuz? Bu dağda, kayaların üzerinde ne yiyip içiyorsunuz? Nasıl yatıp kalkıyorsunuz?

Yarın güneş doğarken ben sizin bu kalenizi de bir kan denizine çevireceğim! ☙ Seni şu yüksek dağın üzerinde yakalayıp ellerini iple bağladıktan sonra ☙ aşağıya indirerek aç, susuz ve uykusuz bir halde Efrâsiyâb'ın yanına götüreceğim! ☙ Yaptığın şu işin acizlikten başka bir şey olmadığını bilmiyor musun? Senin şu zavallılığına ağlamak gerek!" dedi. ☙ Arkasından da hemen Pîrân'a bir atlı yollayarak: "Biz bu savaş için ne düşündük, ne oldu!

Biz İranlılara hücum etmeyi düşünmüştük ☙ ama buna imkân yok. Düşmanın erleri, davulları, bayrakları bütün dağı baştan başa kaplamış ve onların arkasında da Gûderz ile Tûs yer almış. ☙ Onun için sen öyle davranmalısın ki, günün temiz ışığı yeryüzünü aydınlatan göklerden görünür görünmez, ☙ ordunla birlikte burada bulunmalı ve bu ovayı doldurmalısın!" diye haber gönderdi. ☙ Yanına gelen habercideن bu sözleri duyan Pîrân coşuverdi ve

Hemen gece yarısı yola çıkıp denizler gibi ordusunu alarak götürdü.

PÎRÂN'IN İRANLILARLA SAVAŞMAK İÇİN HEMÂVEN DAĞINA GİTMESİ

Güneş mavi renkli çadırını yırtarak kendisini dışarıya atmak için titizlenirken, ☙ komutan Pîrân da Hemâven dağına gelip yetişti. Ordusunun kaldırdığı tozlarla yeryüzü görünmez olmuştu. ☙ Hûmân'a: "Şu savaş alanından bir yere ne kendin kımılda

ne de orduyu oynat! ۞ Şimdi ben gidip İranlıların komutanına, Kâve'nin yıldızını taşıyan bayrağı oraya niçin diktiğini,

Hemâven dağına sığınarak ne umduğunu, buraya sığınmakla kurtulacağını kendisine kimin müjdelediğini soracağım!" dedi. ۞ Başı kinle, yüreği de günahla dolu olarak kalkıp İran ordusunun karşısına gitti ۞ ve korkunç bir sesle: "Ey ünlü pehlivan Tûs! Ey filler, davullar ve gürzler sahibi! ۞ Beş ay oluyor ki, sen bizimle savaşmanın zahmetine katlanmaktasın. ۞ Gûderz ailesinin bütün ileri gelenleri savaş alanında ve başları gövdelerinden ayrılmış olarak yatarken, tutmuş

Şimdi de bir dağkeçisi gibi yüreğini intikamla doldurarak, bu dağa çekilmişsin! ۞ Fakat ne yapsan nafile! Sen kaçtın ve ordun da peşinden geldi, ama nasıl olsa sonunda tuzağa düşeceksin!" diye bağırdı. ۞ Yüce Tûs'ta ona şöyle karşılık verdi: "Senin şu yalanlarına teessüf ederim. ۞ Siyâvuş yüzünden padişahlar arasına bu düşmanlığı sokan sensin. ۞ Şimdi de utanmadan böyle saçmalayıp duruyorsun. Senin bu sözlerinle tuzağa düşecek değilim.

Büyük ve ünlü kahramanların arasında senin gibi pehlivanların adı batsın! ۞ Yalan yere ettiğin yeminlerle Siyâvuş'u mahveden ve onun kanını döktürerek yeryüzünü birbirine katan sensin. ۞ Siyâvuş'u Tûran topraklarında bıraktırarak, yeryüzünde intikam savaşlarının çıkmasına sen sebep oldun. ۞ Yüzünü görmekle herkesin sevindiği o yiğit padişaha ne yazık! ۞ Sen böyle hilelerle aklı başında insanlara karşı hiçbir başarı kazanamazsın!

Bundan önceki savaş yerinde ot azdı, ben de orduyu buraya çektim. ۞ Zaten yeryüzü padişahı da durumumuzdan haberdardır. Neredeyse büyük pehlivanlarla birlikte yetişip gelir. ۞ Rüstem ve Destan gibi ordunun ileri gelen bütün pehlivanları toplandı. ۞ Padişah buraya gelince Tûran ülkesinde de taş taş üstünde kalmayacaktır. ۞ Mademki buraya kadar geldin, yiğitlerin nasıl dövüştüklerini de görürsün. Bugün kin günüdür, oyun günü değil."

Bu sözleri duyunca Pîrân dört bir yana bölük bölük erler göndererek, dağa çıkan bütün yolları tuttu. ۞ Her yandan gelen erler dağın eteğine yığıldı. ۞ Ovanın yolları kapanınca da İranlılar için savaşmaktan başka çare kalmadı. ۞ Hûmân bu sırada Pîrân'a şöyle dedi: "Bizim dağa doğru yürümemiz gerek. ۞ Şimdi ben İranlılara öyle bir iş yapacağım ki, bir daha öç almaya kalkışamayacaklar!"

Pîrân'da ona karşılık vererek: "İyi ama rüzgâr bize doğru esiyor. Hiç kimsenin rüzgâra karşı savaştığı görülmemiştir. ۞ Ovaya giden bütün yolları tuttuğumuz için, dağın üstünde kalmak istemeyenler ۞ komutanlarına karşı gelecek ve işte o zaman

da bu savaşa istekli olan komutan çok kötü bir duruma düşecek. ۞ Sonunda da bütün erler savaşmaktan vazgeçecek ve bize sığınacaklar. ۞ Bu takdirde savaşmaya ne hacet? Bize sadece onları bağlamak kalacak!" dedi.

İRANLILARIN GECE BASKINI YAPMASI

Tûranlıların bu planını öğrenen İran ordusunun büyükleri Gûderz ve Tûs düşünceye daldı. ۞ İhtiyar Gûderz Tûs'a: "Savaş artık bizim için kaçınılmaz bir şey oldu. ۞ Bütün yollar tutulmuştur. Elimizde bulunan yiyecek ise bize ancak üç gün yeter. ۞ Ne çadırlarımız, ne otağlarımız ne de ağırlığımız kaldı. Çok geçmeden ordu aç kalır. ۞ İyisi mi, güneşin yüzü sararır ve gecenin lacivert renkli çadırı etrafı kaplarken,

Bir baskın yapalım. Bakalım talihimiz ne gösterecek? ۞ Ya hepimiz teker teker ölürüz yahut başlarımıza birer kahramanlık tacı konur. ۞ Savaş denilen şey zaten budur: İnsan ya toprağın altına girer yahut şerefli bir yer sahibi olur!" dedi. ۞ Gûderz'in bu sözlerini duyan Tûs'un yüreği dertle doldu, eski kini tazelendi. ۞ Böylelikle akşam oldu. Güneş battı, her taraf karardı.

Gecenin de bir kısmı geçtiği halde hiç kimseden ses çıkmıyor, bütün pehlivanlar susuyordu. ۞ Derken Tûs kalkıp orduyu hazırlamaya başladı. Savaşçı kahramanları çağırarak, ۞ ordunun bir kanadını Bîjen'e, öteki kanadını Horrâd ile Şîdûş'a ۞ ve kutlu bayrağı da Gostehem'e verdi ve ona birçok öğütte bulundu. ۞ Başta kendisi olmak üzere, Gîv ve Rehhâm gibi ileri gelen bütün pehlivanlar gürzlerini omuzladılar ve

Düşman ordusunun tam ortasına, yani Pîrân'ın bulunduğu yere bir ateş gibi saldırdılar. ۞ Pehlivanların naraları havalara yükselirken, savaş alanı da bir kan denizine döndü. ۞ Düşman savaşçılarının yüreğini bir korku kapladı ve komutanlarının bayrağı ikiye bölündü. ۞ Ordusunun yükselen feryatlarını duyan Hûmân hemen bir arapatına atlayarak geldi. ۞ Erlerinden pek çoğunun öldüğünü, birçoğunun da akılları başlarından gitmiş bir halde kaçtığını gördü.

Bunun üzerine gözlerinden kanlı yaşlar döktü ve öfkeli bir sesle ordusuna seslenerek: ۞ "Burada düşmanın hücumunu haber verecek bir gözcü yok muydu! Sizin savaş hakkında bilginiz de mi yok! ۞ Savaş alanında uyuyor musunuz yoksa! Onların bir kişisine karşı bizim üç yüz adamımız var. ۞ Haydi, kılıçlarınızı ve gürzlerinizi elinize alıp, Çin kalkanlarını yüzünüze tutun! ۞ Ay dağın üzerinden doğmadan her yandan düşmanların yolunu kesin!

Onların hiçbirisi elimizden kurtulmamalı!" deyince, ☙ boru sesleri yükseldi ve pehlivanlar yerlerinden fırlayıp dört bir yana dağılarak, ☙ İranlıların etrafını azgın aslanlar gibi her yandan sardılar. ☙ Tulgalara inen kılıçlar ateş saçıyor, bulutlardan sanki gürz yağıyordu. ☙ Karanlık bir geceydi. Havada yalnız savaş erlerinin kılıçlarının ışıltısı seçiliyor, orduların yerden kaldırdıkları tozdan ne yıldızlar ne de parlak ay görülüyordu.

İranlılar sanki zırhtan bir duvarla çevrilmiş olan bir katran denizinde yüzüyordu. ☙ Bu sırada Hûmân erlerine: "İleri gelen pehlivanları öldürmeyin. ☙ Onları okla yaraladıktan sonra ellerini bağlayıp bana getirin!" dedi. ☙ Fakat o ana kadar savaştan aciz kalanların yalnız ellerini bağlamakla yetinmiş olan erler: ☙ "Gürz, zıpkın, elinize ne geçerse savurun düşmana! Onların kafalarına kandan bir taç giydirin!" diye bağırdılar.

Tûs, Rehhâm ile Gîv'e: "Hayatımız artık tamamen tehlikede. ☙ Meğer ki, şu yüce mülkün sahibi canımızla tenimizi bu beladan kurtarsın! ☙ Yoksa aman nedir bilmeyen bir kartalın pençesinde veya ucu bucağı olmayan bir denizin ortasındayız!" dedi. ☙ Bunun üzerine üçü birden, azgın aslanlar gibi düşmana saldırdılar. ☙ Yeniden davul, boru ve Hint çıngıraklarının sesleri havalara yükseldi.

Karışıklıktan mızraklar kimsenin farkında olmadan gözlere giriyor; kimse atların yelelerini dizginlerden ayırt edemiyordu. ☙ Bir aralık Hûmân acı ve sert bir sesle: "Artık ne savaşacak ne de kaçacak yeriniz kaldı! ☙ O kötü talihiniz, sizin gibi kötü yaradılışlıları ziyana sokmak için yerinden oynadı" dedi. ☙ Savaş alanında İran ordusundan topu topu üç savaşçı kalmıştı. ☙ Bunlar her savaşta üstün gelen Rüstem'in, Şîdûş'un, Bîjen'in ve Gostehem'in adlarını anıyor

Ve: "Ah, ne olurdu, bu İran kahramanlarından biri burada olsaydı da bize yardım etseydi! ☙ Biz buraya savaşmaya değil de, boş yere kendimizi timsahların ağzına atmaya gelmişiz. ☙ Yazık! Padişahımızın sarayına, tacına ve tahtına. Bunları birdenbire elimizden alıverecekler. ☙ Tehemten ve Zâl şimdi ta Zâbilistan'dır. Yazık! İran ülkesi altüst olacak" diyorlardı. ☙ Bu sırada İranlıların tarafından gürz ve davul sesleri işitildi. Gîv ile Tûs'un orduya dönüp gelmeleri gecikince,

Şîdûş ve Gostehem: "Komutanın savaşı uzadı!" dedi. ☙ Gorâze'de Bîjen'e: "Ordu komutanının dönüşü gecikti!" dedi. ☙ Ortalık kararmış, yeryüzü abanoz rengini almıştı ve ovadan sürekli davul sesleri yükseliyordu. ☙ Bütün savaş erleri bu sesin geldiği tarafa yönelince, ovanın bir kan ırmağı halini aldığını gördüler. ☙ Kendi komutanlarının yanına varır varmaz ağır gürzlerini kavradılar.

Kendisine yardım geldiğini gören Tûs birdenbire coşuverdi ve ardından yiğitler davullar gibi naralar atarak savaşa girişti. ۞ Erler atların dizginlerini koyuvererek olanca güçleriyle üzengilere yüklenince, artık yokuşla inişi ayırt edemez oldular. ۞ Savaş erlerinin naralarıyla çıngırakların sesleri öyle korkunçtu ki, denizin dibindeki canavarlar bile yüzeye çıkıyordu. ۞ Gîv ile Rehhâm da erkek aslanlar gibi bağıran Bîjen'in sesinden cesaret aldı. ۞ Savaş böylece şafak sökene kadar sürdü. Yeryüzünü aydınlatan güneş dağın ardından görününce,

Komutanlar erlerini savaş alanından geri çağırdılar ve yine dağ ile kayalıklara doğru çekip götürdüler. ۞ Komutan Tûs kahramanlarına: "Tanrı kıyamete kadar sizi kem gözlerden korusun! ۞ Sizlerde gördüğüm cesaret ve fedakârlığı ne kimsede gördüm ne de bir kahramandan işittim. ۞ Yüce Tanrı'dan her zaman için dilediğim kem gözleri bu ordudan uzaklaştırmasıdır. ۞ Ve umudum Tanrı'nın sizi savaştan sevinçle çıkarması ve ardımızdan bir duman gibi hızla yardımcı kuvvet göndermesidir.

Gönderdiğimiz haberci şimdi padişahın yanına erişmiştir. Padişah bu haberi alınca, yüreğine bir ateş düşecek ۞ ve onun emri üzerine hemen fil gövdeli Rüstem'le birlikte aslan gibi kahramanlardan toplanmış bir ordu gelecektir. ۞ İşte o zaman biz de bu savaşı kazanıp, dileğimize ve zafere erişmiş olarak, yüzünü görmeye hasret kaldığımız padişah Keyhüsrev'e kavuşacağız. ۞ Oraya varır varmaz ben de, gizli ve açık her şeyi olduğu gibi o mutlu padişahımıza anlatacağım. ۞ Onu sevindirdiğimiz için de hepimiz felekten istediğimizi almış olacağız" dedi.

Bundan sonra erler kendi çadırlarına çekilerek, başarısızlıkla sona eren bu savaş hakkında konuştular. ۞ Her iki ordudan çıkan gözcüler kahramanların savaştıkları yerleri gözetliyordu. ۞ Savaş alanına gelen Hûmân ölülerin çokluğundan adım atacak yer bulamadı. ۞ Pîrân: "Nafile, istediğimiz gibi savaşamadık. Haydi, sen de yerine çekil. ۞ Zaten bütün pehlivanlarımız, seçkin atlılarımız ve erlerimiz hep istirahattedir.

Ben de şimdi öyle bir savaş planı yapacağım ki, güneşle ay böyle bir savaş görmemiş olsun!" dedi. ۞ Böyle konuşa konuşa ve türlü türlü düşüncelerini birbirlerine anlatarak oradan uzaklaştılar.

KEYHÜSREV'İN ORDUNUN DURUMUNU ÖĞRENMESİ

Bu sırada Keyhüsrev'e de: "Pîrân savaşı kazandı ۞ ve pehlivanların çoğu öldü, bunun için de komutan Hemâven dağına çekildi. ۞ Geşvâd oğlu Gûderz'in sarayının

kapısında artık pehlivanlardan ve hür insanlardan hiçbiri kalmadı!
Yıldızlar onların haline ağlıyor. Gül bahçelerinde solmayan gül kalmadı. ☙ Yeryüzü ölülerimizin kanları ve topraklarıyla doldu. Tûs'un yüce yıldızı tersine döndü" diye haber verdiler. ☙ Bu haber üzerine Keyhüsrev'in aklı altüst oldu ☙ ve hemen fil gövdeli Rüstem'in yanındakilerle birlikte saraya gelmesini buyurdu. ☙ İran'ın bütün akıllı adamları, dünya görmüş mûbedleri saraya toplandı.
Bu ünlü kişilerin en büyüğü söze başlayarak, ordunun yaptığı savaş hakkında bilgi verdi. ☙ Keyhüsrev Rüstem'e: "Ey yüce pehlivan! Ben korkuyorum. Bu eski devlet ☙ uçuruma doğru gidiyor. Onun içinde bulunduğu durum yüzünden yüreğimi korku kapladı. ☙ Bu padişahlığın taç ve tahtını yüceltip, yeryüzüne sahip olan ve bu padişahın bahtını aydınlatan sensin! ☙ Şu feleğin canı senin kılıcının ucunda; gök, yer ve zaman da senin hükmündedir.
Akdev'in yüreğini ve beynini söküp atan sensin. Zaman senin güzel sözlerine muhtaçtır. ☙ Yer senin atının ayağının tozuna köledir ve zaman da senin üstüne şefkatli bir anne gibi titrer. ☙ Senin kılıcınla güneş bile tutuşur; Çobanyıldızı senin gürzünün korkusuyla ağlar. ☙ Bela gününde senin okunun tüyünü ve temrenini görünce, aslan bile savaşa tövbe eder. ☙ Sen başına savaş başlığını koyduğundan beri tek bir düşman bile İran'a bakamaz oldu.
Şu an Tûs, Gûderz ve Gîv gibi, bu ülkenin birçok savaş eri ☙ yürekleri kanlı ve gözleri yaşlı olarak, Efrâsiyâb'ın pehlivanlarından kaçmaktadır. ☙ Savaş gününde Gûderz ailesinden birçok kimse öldürülmüş, yastıkları toprak olmuştur. ☙ Kurtulanlar ise yaralı yürekleriyle Hemâven dağına sığınmışlardır. ☙ Hepsi de başlarını göklere, ellerini de zamanın ve mekânın sahibi olan Tanrı'ya kaldırmış,
Tanrı'nın yardımı ve benim buyruğumla, belki fil gövdeli Rüstem gelir diye bekliyorlarmış. ☙ Gece yarısı onların bu durumlarını bildiren şu mektubu alıp okuyunca, yüreğimin kanlarını yanaklarımın üzerine bol bol akıttım. ☙ Bu işi tam üç gün, acizlerin yardımına koşan Tanrı'dan başkasına söylemedim. ☙ Bu gelen haber yüreğimi kederle doldurdu. Şu an iş işten geçmiş gibi görünüyor. ☙ Ama ordunun da, komutanların da bütün ümitleri sendedir! Canın şen, tenin esen olsun!
Her zaman başın dinç kalsın, gönlün keder yüzü görmesin, kötülüğünü isteyenlerin kötülüğü senden ırak olsun! ☙ Ordu, silah, hazine ve at gibi şeylerden neye ihtiyacın varsa, dile dilediğin kadar. ☙ Bu işi küçümsememek gerek. Haydi, şen bir yürek ve temiz bir niyetle yola çık!" dedi. ☙ Bunun üzerine Rüstem de padişaha şöyle kar-

şılık verdi: "Taç da, yüzük de sensiz kalmasın! ۞ Felek şimdiye kadar senin gibi akıllı, düşünceli ve şatafatlı bir padişah daha görmemiştir!

Padişahımız elbette duymuştur ki, Keykubâd padişahlık tacını başına koyduğundan beri ۞ ben de İran'ın intikamını almak için kemerimi kuşanmış bulunuyorum. Bütün hazırlığım bu uğurdadır ve bu uğurda bir gün bile dinlenmedim. ۞ Çöllerin ve karanlık gecelerin zahmetlerine katlandım. Fillerle, aslanlarla, cadılarla, erkek ejderhalarla, ۞ Tûran'la ve Mâzenderân'ın büyük kahramanlarıyla çarpıştım. Karanlık gecelerde ağır gürzlerle savaşlara giriştim. ۞ Zahmeti rahattan üstün tutarak, uzun yolculuklara ve susuzluklara katlandım.

Bu kadar zahmet çektiğim halde bir gün olsun zevk sürmeyi hatırıma bile getirmedim. ۞ Sen yeryüzünün padişahısın, bense senin bir kölen! Ne buyurursan yapmaya hazırım. ۞ Bu savaşta ölenler için padişah yüreğini üzmesin. Senin kötülüğünü isteyenlerin yüzleri solsun. ۞ İranlıların intikamını almaya hazır olarak hemen komutanın yanına gideceğim. ۞ Gûderz ailesinin başına gelen felakete çok üzüldüm. Onların da yaslarını tutacağım!"

Onun bu sözlerini duyunca Keyhüsrev gözlerinden ırmaklar gibi yaşlar akıttı ve: ۞ "Ben bu dünyada sensiz yaşamak istemem. Sen olmadıktan sonra bana Keyânîyân tahtının da, tacının da lüzumu yok! ۞ Felek senin kemendindedir. Bütün padişahların başı, senin tutsağın olsun" dedikten ۞ sonra hazinecisine altın, taç, inci, külah, yay, kement ve kemer gibi ۞ eşyalarla birlikte hazinenin anahtarını getirmesini emretti ve para keselerinin ağızlarını açtırdı.

İran padişahı bütün bunları Rüstem'e bağışlayarak: "Ey ünlü pehlivan!" dedi. ۞ "Sen hemen Zâbilistan pehlivanları ve Kâbilistan kahramanlarıyla birlikte rüzgâr gibi olanca hızınla, yolda bir dakika bile dinlenmeden git! ۞ Bu savaş için ordudan iyi gürz kullanan otuz bin pehlivan seçtikten sonra ۞ öncülerin komutasını Ferîborz'a ver. O da önden giderek düşmandan intikam alsın." ۞ Rüstem yeri öperek: "O kadar hızlı giderim ki, atımın üzengisi dizgininden ayırt edilemez.

Yollarda uyumayı ve dinlenmeyi hatırıma bile getirmeden, bütün ileri gelen pehlivanları da oraya götürürüm" diye karşılık verdikten ۞ ve askerlere paralar dağıttıktan sonra kalkıp ovaya giderek savaş hazırlığına başladı. ۞ Ferîborz'a: "Sen sabahleyin erkenden öncüyü alıp yola çıkarırsın ve ona ۞ komutan Tûs'un yanına erişinceye kadar hiçbir yerde durmamasını, ۞ ciddi bir savaşa girişmeden düşmanı oyalamasını ve körü körüne ateşe atılmamasını söylersin.

Ben de yollarda hiç oyalanmadan bir yel gibi ardından yetişeceğim. ۞ Birçok sava-

şa katılmış, tecrübeli Mîlâd oğlu Gurgîn de ordunun iyiliği ve kötülüğü hususundaki düşüncelerini bildirecek!" dedi.

FERÎBORZ'UN KEYHÜSREV'İN ANNESİ FERNGÎS'LE EVLENMESİ

Ferîborz, Rüstem'e: "Ey taçlar bağışlayan gürz, kaftan ve at sahibi pehlivan! ۞ Benim dünyada kimseye söyleyemediğim gizli bir dileğim var. ۞ Bunu ancak mühür, külah ve yüzük sahibi olmaya layık olan, yeryüzü pehlivanı sana söyleyeceğim.
15215 Çünkü bütün ordunun güvendiği tek pehlivan sensin. Bütün pehlivanlar, pehlivanlık külahlarını başlarında senin sayende taşıyabiliyor. ۞ Ey İran ülkesinin en yüce pehlivanı! Tanrı sana selamet versin. Biliyorsun ki, ۞ ben Siyâvuş'un kardeşiyim. Biz onunla bir soydan, bir kökten, bir tohumdanız. ۞ Onun için, ey yüce pehlivan, onun dul karısı da ancak bana yakışır. ۞ Sen padişaha bu konuyu açar da, bu işi yaparsan başıma saadet tacını koymuş olursun!" dedi.
15220 Bunun üzerine fil gövdeli Rüstem de kalkıp padişahın yanına giderek: "Ey ünlü padişah! ۞ Benim senden bir dileğim var. Eğer bunu yaparsan başım ayın bulunduğu göğü de geçer. ۞ Padişahın buyruğuyla Tanrı'nın katında hoş olacak bir şey isteyeceğim. ۞ Zaten herkesin senden gördüğü şey sevgi ve adalettir; yüzün parlak gökler gibi herkese gülüyor" dedi. ۞ Keyhüsrev ona karşılık olarak: "Ey pehlivan, sen hiç ölme ve hep bahtiyar ol!
15225 Benden taht, taç, mühür, külah, ne dilersen dile" deyince, ۞ Rüstem: "Padişahımızın iyiliklerinden bütün yeryüzü faydalanıyor ve herkes onun iyiliğini istiyor. ۞ Hür insanların padişahı olan Kâvûs'un oğlu Ferîborz eşi olmayan bir padişah oğludur. ۞ Akıl ve düşüncelilik bakımından ben onun bir eşini daha göremiyorum. ۞ Onun padişahımızdan bir tek dileği varsa, o da kocalıkta Siyâvuş'un yerini almaktır.
15230 O İran ordusuyla birlikte kardeşinin intikamını almaya gideceği için, ۞ ona buradaki sarayını ve hazinesini koruyacak, halinden anlar biri lazımdır. ۞ Bu da olsa olsa Efrâsiyâb'ın kızı olabilir, çünkü güneşe ancak ay eş tutulabilir!" dedi. ۞ Hüsrev ün peşinde koşan o akıllı ve büyük adamın bu sözlerini dikkatle dinledi ۞ ve bu işe razı oldu. Rüstem'e: "Ey ünlü pehlivan! Senin düşünceni kabul etmeyenleri zaman ayakları altına alır.
15235 Çünkü senin sözlerinin sonunda hep hayır vardır. Sağlıkla ve ebediyen yaşa! ۞ Fakat bilirsin ki, benim sözüm anneme geçmez ve sanırım o bu teklifi kabul etmeyecektir. ۞ Ama bir kere gider söylerim. Belki söyleyeceklerime onun da aklı yatar"

dedi. ☙ Bunun üzerine iyilik isteyen Hüsrev ile Rüstem beraberce kalkıp o ay yüzlü Ferngîs'in yanına gittiler. ☙ Padişah, annesine şöyle dedi: "Ey yeryüzünde babamdan yadigâr kalan!

Yeryüzünün bütün iyiliklerinden ve kötülüklerinden hep sana sığınırım. Ben bir kulum, sen de benim padişahım! ☙ Ordunun hiçbir sırrını, hiçbir planını ve savaşın hiçbir dönemini senden saklayacak değilim. ☙ Biliyorsun ki, İran ülkesinin birçok büyüğü intikam uğruna Tûran topraklarında başlarını feda etti. ☙ Ben şimdi oraya Zâl oğlu Rüstem'in komutasında bir ordu daha gönderiyorum. ☙ O bizim intikamımızı alacak. Bu ordunun öncü komutanı da Ferîborz'dur.

Zâl oğlu senin Ferîborz'un eşi olmanı uygun görüyor. ☙ Ey kendisine hep büyüklük ve iyilik eş olasıca annem! Buna sen ne buyurursun?" ☙ Oğlu Hüsrev'den bu sözleri duyunca Ferngîs'in hatırına eski günler geldi. ☙ Önce bu teklife içten içe kızdı, canı sıkıldı. Sonra da ağlamaya başlayarak: ☙ "Benim şimdi böyle şeyleri düşünecek zamanım değil, ama Rüstem'i de kırmak istemem.

Rüstem'in dileğini yerine getirmek gerek. Onun isteğine ancak felek baş çevirebilir" diye karşılık verdi. ☙ Bunun üzerine fil gövdeli Rüstem de Ferngîs'e: "Ey hatunlar hatunu!" dedi. ☙ "Sen soyunun temizliğiyle övülmeye layık bir kadınsın. Yeryüzündeki bütün düşmanların yok olsun! ☙ Öğüdüme kulak verirsen, sana şunu derim ki: Bir kadın dünyada erkeksiz yapamaz. ☙ Genç bir kadın nasıl olur da bir delikanlıya eş olmak istemez? Hele o delikanlı Keyânîyân soyundan olursa...

Evet, erkekler kadınlar için yaratılmıştır, ama kadının erkeğe olan ihtiyacı, erkeğin kadına olan ihtiyacından fazladır. ☙ Mutlu talihli Kâvûs'un oğlu Ferîborz taç ve tahta layık bir gençtir. ☙ Siyâvuş'la aynı soydan geldiği için yaradılışça da onun eşidir. ☙ İran'ın yarısı onun buyruğu altındadır. Mamur hale getirilmiş ve getirilmemiş bütün yerler onundur. ☙ Padişahın izni ve buyruğuyla onun sana eş olmasını ben de uygun gördüm.

Nasıl, bu işi kabul ediyor, Ferîborz'a eş olmaya razı oluyor musun? ☙ Bence padişahın bu düşüncesini ve benim teklifimi kabul etmen doğru olur" dedi. ☙ Bunun üzerine Ferngîs biraz düşündükten sonra: "Ey milletin en büyüğü ve erdemlisi! ☙ Evet, İran'da Ferîborz'a benzer bir erkek daha yoktur, ama yine de Siyâvuş'un yerini tutamaz. ☙ Fakat neyleyim ki, ey pehlivan, senin sözlerin dilimi bağladı.

Üstelik padişahın buyruğuna da uymak gerek" diye karşılık vererek ☙ bu işe razı olunca, padişahın annesinin yanakları baharda açılmış güller gibi parladı. ☙ Rüstem de hiç vakit geçirmeden hemen gerekli hazırlığı yaptırdı. ☙ Nikâhın kıyılması için

mûbedleri çağırıp, dine ve geleneğe uygun bir sözleşme yaptılar. ۞ O ay yüzlü kadını Ferîborz'a eş yapana kadar ordunun komutanı Rüstem de bir türlü rahat edememişti.

Nihayet Ferîborz damat olunca Rüstem'in de içi rahat etti. ۞ Padişah, Ferîborz'un rütbesini ve mevkiini yükselterek ona süslü bir elbiseyle bir de yeni taç bağışladı. ۞ Üç gün bu işlerle uğraştıktan sonra dördüncü gün her şey tamamlanmış oldu ۞ ve Rüstem pehlivan da yanındaki cesur pehlivanlarla birlikte ordusunu ovaya çekti. ۞ Ferîborz ordunun önünde gökte parlayan bir yıldızı andırıyordu.

Sabahleyin güneş, yüreği sevgiyle dolu bir güzel gibi yüzünü gösterirken ۞ ve boruların sesleri yükselirken Rüstem ordusunu harekete geçirdi. ۞ Yeryüzünün padişahı da başı üzüntü ve düşüncelerle dolu olarak orduyu iki fersahlık yola kadar uğurladı. ۞ Rüstem gece ve gündüz hiç dinlenmeden o kadar hızla gidiyordu ki, iki konaklık yolu bir konaklıkmış gibi alıyordu.

TÛS'UN RÜYASINDA SİYÂVUŞ'U GÖRMESİ

Bir gece davullar çalınırken Tûs yüreği acılar içinde uykuya varmıştı.

Aydın canı rüyada parlak bir mumun sudan çıktığını gördü. ۞ Bu parlak mumun yanındaki fildişi bir tahtta Siyâvuş, başında tacıyla şatafatlı şatafatlı oturmaktaydı. ۞ Dudakları gülümseyişler ve dili de tatlı sözlerle doluydu. Bir aralık güneş gibi yüzünü Tûs'a çevirerek: ۞ "Sen İranlıları burada tutmaya devam et. Nasıl olsa savaşı kazanacaksın. ۞ Gûderz ailesinin uğradığı felaketten yana üzülme. Biz taptaze bir gül bahçesinde yaşıyoruz.

Burada gül fidanlarının altında şarap içmekle vakit geçiriyoruz. Bu eğlencenin sonunu düşündüğümüz bile yok" dedi. ۞ Tûs hemen uykudan uyandı ve sevindi; yüreğindeki bütün üzüntü silinmişti. ۞ Gûderz'e: "Ey cihan pehlivanı!" dedi. "Ben şu aydın canımla bir rüya gördüm. ۞ Bak, görürsün, çok geçmeden Rüstem rüzgâr gibi bize yetişir!" ۞ Bunun üzerine borular çalındı ve ordu bulunduğu dağdan harekete geçti.

İran pehlivanları hazırlanıp Kâve'nin bayrağını açtılar. ۞ Karşı taraftan da Pîrân'ın ordusu harekete geçti ve böylece kalkan tozlarla parlak güneş karardı. ۞ Pehlivanların attıkları naralarla ve yağmur gibi yağan oklarla güneşin gözü körleşti. ۞ Nihayet iki ordu karşı karşıya geldi. Fakat pehlivanlardan hiçbiri ortaya çıkmaya cesaret edemedi. ۞ Hûmân Pîrân'a: "Savaşmak için her zaman ileriye atılıp meydan oku-

mak gerekir. O halde ne duruyorsun?

Buraya avlanmaya gelmedik. Bizim gibi atlarımızın da zırhları üzerindedir; savaşacağız!" deyince, ☙ Pîrân: "Sabırlı ol, çünkü bugün acele edilecek gün değildir, münakaşaya da lüzum yok. ☙ Dün, gece vakti yanlarında az bir kuvvet bulunan üç kişi savaş alanından vakitsizce ayrıldı. ☙ Bunlar aç aslanlara, biz de birer koyun sürüsüne benziyorduk. Dağdan sel gibi indiler. ☙ Ben geldiğim vakit, şu ova bir kan nehrine dönmüş, birçok büyük pehlivanımız yerlere serilmişti.

Onların bulundukları dağ kayalık ve kuraktır. Atlar toprakları misk koklar gibi kokluyor. ☙ Az sabret, onlar neredeyse kayaların üzerinde açlıktan kıvrana kıvrana ölecekler. ☙ Yalnız siz savaş alanının iki başındaki yolları iyi tutun, oraları boş bırakmaya gelmez. ☙ Savaşmadan düşmanı ele geçirebilecek olduktan sonra bir iki gün beklemekten ne çıkar. ☙ Durup dururken ne diye savaşalım. Şu ovada gözcü olarak on atlı bulundursak bize yeter.

Onların suları ve ekmekleri tükeninceye kadar bekleyeceğiz. Elbet o zaman bizden canları için aman isteyecekler. ☙ İstemezlerse de, taş yahut diken yiye yiye ölecekler!" diye karşılık verdi. ☙ Bunun üzerine savaş alanından ayrılıp çadırlarına döndüler ve ordunun dört bir yanına gözcüler diktiler. ☙ Bütün pehlivanlar soyunup kemerlerini çıkardı ve yemeklerini yiyip uykuya vardı. ☙ Bu sırada da Tûs yüreği kanlar içinde ve yüzü abanoz gibi kararmış olarak ordugâha gelip

Gûderz'e: "İşimiz berbat!" dedi. "Artık İranlıların talih yıldızı karardı. ☙ Dört bir yanımızı düşman sardı ve atlarımızın dikenden başka yiyecek bir şeyi yok. ☙ Askerlerimizin yemesi için de çok bir şey kalmadı. Artık gürze ve kılıca başvurmaktan başka çaremiz kalmadı. ☙ Gece basınca kılıçlarınızı çekip dağın çevresini kuşatın. ☙ Belki talihimiz yardım eder de onları yeneriz.

Eğer Tanrı kılıç altında ölmemizi takdir etmişse, ne yapalım? ☙ Nasıl olsa onun verdiği ömrü ne çoğaltmak mümkündür ne de azaltmak. Bunun için boşu boşuna uğraşma. ☙ Böyle korku ve felaket içinde yaşamaktansa, şerefli bir şekilde ölmek daha hayırlıdır!" ☙ Bunun üzerine hepsi, o iyi talihli komutanın bu planına göre hareket etti.

EFRÂSİYÂB'IN ÇİN HAKANINI VE KÂMÛS'U PÎRÂN'IN YARDIMINA GÖNDERMESİ

Güneş Akrep burcundan pençesini uzatıp misk renkli gömleğini yırtarken,

Bir haberci gelerek padişahın ağzından ona: "Her yandan pek çok asker geldi. ۞ Bunlar o kadar çok ki, savaş günü yerden kaldıracakları tozlarla Çin denizini bir çöl haline getirebilirler. ۞ Bundan başka Mâverâünnehir'den de, başı şu dönen feleği aşan bir pehlivan geldi. ۞ Bu pehlivan vücutça yüz erkek aslanın kuvvetindedir ve azgın fillerin kafalarını ayaklarının altına seriverir; ۞ boyca servi, yüzce de ay gibidir. Yeryüzünü ele geçirebilecek güçte olan bu kahramanla taç ve tahtımız övünebilir:

Bu büyükler büyüğünün adı Kâmûs'tur. Tûs'un ve Gûderz'in beyinlerini söküp çıkaracak olan da bu kahramandır. ۞ Gelen erler hep Sipencâb ile Rûm sınırları arasındaki ülkelerdendir. ۞ Bunların başlarında ise şu kahramanlar var: Tacı gök, tahtı yer olan Çin hakanı, ۞ kılıcıyla düşmanların kafalarını yerlere yuvarlayan Menşur ۞ ve gözü yılgınlık nedir bilmeyen kılıç eri Kâşânlı Kâmûs.

Bu Kâmûs müthiş bir adamdır: Kızınca fırtınalar koparır, karlar yağdırır ve daha birçok görülmemiş işler yapar!" dedi. ۞ Bunun üzerine Pîrân Tûran ordusuna dönerek şöyle dedi: "Ey yüce padişahın pehlivanları! ۞ Padişahın gönderdiği bu müjdeye genç ihtiyar hepiniz sevinin, gönülleriniz şen olsun. ۞ Artık yüreklerinizdeki üzüntüyü çıkarıp atın. Ben gelecek bu kuvvetle İran topraklarını altüst ederim. ۞ Artık intikam almak için uğraşmaktan, ordu hazırlamaktan kurtulduk demektir.

Bundan sonra bizim işimiz Tûran'da, İran'da, karada ve denizde Efrâsiyâb'ın dileklerini yerine getirmekten ibarettir; bundan başka bir şey düşünmeyin!" ۞ Bir yandan da yolda olan haberciler Pîrân'a şu haberleri getiriyorlardı: ۞ "Ey ünlü pehlivan! Sen çok yaşa ve yüreğinden hiç sevinç eksik olmasın! ۞ Padişahların yüzlerini görerek yüreğin sevinçle dolsun ve düşünce canından ayrılmasın! ۞ Keşmir'den ta Şehd ırmağına kadar her yer bayraklar, ordular, filler ve mahfelerle dolu.

Saklâb'dan aslana benzeyen Kender, Kât'tan savaş göğü Biyûrd, ۞ Segsâr'dan Gurçe, Hint'ten Şengil gibi pehlivanlar geliyor. Yeryüzü kumaşlar, gökyüzü de bayraklarla örtülü. ۞ Çağan'dan orduların süsü Fertûs, Kihan'dan tozu dumana katan Kihâr, ۞ Şeng'den de bu zamanın biricik pehlivanı, mızrağı ve kılıcıyla dört bir yana zehirler saçan Şemîrân geliyor. ۞ Sen şimdi sevinmene ve keyfine bak. Böyle müjdelerle ihtiyarlar bile gençleşir!"

Pîrân'ın yüreği ve canı sevinçle doldu; âdeta yeniden doğmuştu. ۞ Hûmân'a dedi ki: "Ben gelen orduyu karşılamaya gideceğim. ۞ Çünkü onlar pek uzaktan geliyor ve yürekleri savaş düşüncesiyle üzgündür. ۞ Bundan başka, gelenlerin Efrâsi-

yâb'dan aşağı kalır yanı yoktur; onlar da taht ve hazine sahibidir. ☙ Ben kendim gideyim de bir bakayım bunlar kimdir ve kaç kişidir? Komutanları ve pehlivanları kimlerdir?

Çin hakanına saygılarımı sunup tahtının önünde eğilerek yeri öptükten sonra ☙ yüce Kâmûs'u gözden geçireyim ve Şengil ile Tûs'u göreyim. ☙ Dönünce de silahlarımı kuşanır, İranlıları ortadan kaldırırım. ☙ Savaşımıza dayanamayınca da, günlerini kara ve dünyayı başlarına dar edeceğim. ☙ İleri gelenlerinin ellerini, ayaklarını sımsıkı bağlayıp,

Vakit geçirmeden, rahatı ve uykuyu bırakarak, hepsini Efrâsiyâb'a göndereceğim. ☙ Erlerinden elime kim geçerse kılıçla kafasını koparıp yerlere sereceğim. ☙ Sonra onları yakıp küllerini havaya savurarak yerlerinin, yurtlarının adını yeryüzünden kaldıracağım. ☙ Daha sonra İran padişahının gününü karartmak için de ordularımı üçe böleceğim: ☙ Bunun bir bölüğünü Belh'e göndererek, oradaki İranlıların tatlı günlerini zehir edeceğim.

Bir bölüğünü Zâbilistan'a gönderip, orayı ve Kâbil'i birbirine katacak ☙ ve üçüncü bölüğünü de bütün Türk büyükleriyle beraber alıp İran'a götüreceğim. ☙ Orada kadın erkek, çoluk çocuk, genç ihtiyar kimseyi canlı bırakmak istemiyorum. ☙ İranlıların yerlerini yurtlarını yok edip, ellerini ayaklarını koparacağım. ☙ Ben gidip gelene kadar da siz İranlılarla savaşa girişeyim demeyin."

Bunları söylerken yüreği intikam hırsıyla yerinden oynuyor, vücudunun derisi çatlayacak gibi oluyordu. ☙ Bunun üzerine Hûmân da Tûran ordusuna: "Artık tasalanmayın, yüreklerinizi rahat tutun. ☙ Şurada iki gün daha zahmete katlanarak Hemâven dağını gözetleyelim. ☙ Gözlerimizi açalım ki, İranlılar geceleyin bu dağdan kaçıp gitmesin. ☙ Çok yakında bu dağlar, ovalar, ırmaklar ve yollar baştan başa ordularımızın bayraklarıyla dolup taşacak" dedi.

ÇİN HAKANININ HEMÂVEN DAĞINA GİTMESİ

Pîrân gelmekte olan orduya eriştiği vakit, bütün ovayı baştan başa atların izleriyle dolu gördü. ☙ Yeryüzünü otağlar ve çadırlar kaplamıştı; her yanda kırmızı, sarı, menekşe ve mavi renkli bayraklar dalgalanıyordu. ☙ Pîrân bu manzara karşısında şaşırıp kaldı ve kendi kendine söylenmeye başladı: ☙ Aman Yarabbi! Gördüğüm bu yerler cennet mi, bir eğlence meclisi mi, gökyüzü mü, yoksa ayın bulunduğu gök mü? ☙ Sonra yaya olarak Çin hakanının yanına gitti ve eğilip yeri öptü.

Hakan da Pîrân'ın omuzlarına ve kollarına hayran kalarak onu kucakladı, ☙ hatırını sordu, yanındaki tahta oturttu ☙ ve: "Ey pehlivan! Hamdolsun, sizi şen ve bahtiyar gördüm" dedikten ☙ sonra İran ordusundan söz açarak: "Yüzük kimin parmağındadır ve külah kimdedir? ☙ Pehlivanlar ve savaşçılar kimlerdir? Bunlar ne diye bu dağın tepesinde oturup duruyorlar?" diye sordu.

Pîrân ona karşılık vererek: "Ey şehriyâr, dünya durdukça sen de var ol!" dedi. ☙ "Dünyayı yaratan Tanrı'nın lütfu ve yardımı senden eksik olmasın! Çünkü benim hatırımı sormakla beni sevindirdin. ☙ Sayende vücudum bahtiyar ve sıhhattedir. Canım hep senin ayağının toprağını arar. ☙ Padişahımızın İranlılardan bahsederken buyurdukları yüzük, külah ve tahttan bir şey kalmamıştır. ☙ Çünkü bizimle birçok kez savaştıkları halde ellerine geçe geçe işte şu kayalıklar geçti.

Onlar bütün şereflerini, ümitlerini, canlarını kaybettikten sonra kaçıp bu dağa sığındılar. ☙ Komutanları çöllerde aslanlarla savaşmaktan çekinmeyen Tûs'tur. ☙ Onun yanındaki büyük pehlivanlar da Geşvâd oğlu Gûderz, Gîv ve Rehhâm gibi hür kişilerdir. ☙ Fakat büyüğünüz Çin hakanı sayesinde onların komutanı artık elindeki askerden başka asker yüzü göremeyecek ☙ ve savaş başlayınca ovaya inmek zorunda kalacaktır. Çünkü yiyecek olarak ellerinde taştan, topraktan başka bir şey kalmamıştır!" dedi.

Bunun üzerine Hakan: "Yanımda kal da hep birlikte bir eğlence meclisi kuralım ☙ ve henüz gelmemiş günün tasasını bir yana bırakarak, şarap içelim" dedi. ☙ Hemen bu iş için bir çadırın içini öyle güzel süslediler ki, o süsleri gören çadırı cennet bahçesi sanırdı.

İRANLILARIN KENDİ DURUMLARI HAKKINDA KONUŞMASI

Güneş gök kubbesinin üzerinde yükselirken Tûs ile Gûderz'i de bir telaş aldı. ☙ Tûs: "Bugün Türklerin hiç sesi çıkmıyor. Ya gizli bir toplantı yapıyorlar yahut da şaraptan sızdılar.

Her ne olursa olsun ben bu durumdan şüpheleniyorum. ☙ Eğer onlara yardımcı bir kuvvet gelmişse, bil ki bizim de günlerimiz kararmış demektir. ☙ Ayrıca İran erlerinin hepsini ölmüş ve sağ kalanları da savaştan kaçmış bil. ☙ Rüstem yetişirse ne âlâ! Yoksa bu Türk ordusundan çekeceğimiz var. ☙ Artık bize ne mezar, ne mezarlık... Atların altında çiğnenip gideceğiz" deyince,

Gîv ona şu karşılığı verdi: "Ey padişahın komutanı! Sana ne oldu da, tuttun böyle düşünceni bozdun? ☙ Kötü düşünmen için hiçbir sebep yok. Dünyanın sahibi olan Tanrı senin yardımcındır. ☙ Biz dünyayı yaratana tapan kimseleriz ve yeryüzüne o kadar iyiliğin tohumunu ektik. ☙ Bundan başka kılıç, taht ve külah sahibi yeryüzü padişahının hürmetine, ☙ dünyayı yaratan Tanrı bizi, kötülüğümüzü isteyen düşmana muhtaç etmez.

Rüstem de şu savaş alanına gelince, ordumuzun başına gelen bütün kötülüklerin arkası kesilir. ☙ Aydın günün yüzü kararsa da, hiç kimse Tanrı'dan ümidini kesmemelidir. ☙ Türkler bir gün bizimle savaşacak diye hemen kötü düşüncelere kapılma. ☙ Tanrı'nın merhamet kapıları henüz yüzümüze kapanmamıştır. Birtakım kötü düşüncelilere bakıp da sen de kötü düşünmeye kalkışma. ☙ Eğer yüce Tanrı bize bir kötülük gelmesini takdir etmişse,

Böyle kötü düşüncelere dalarak ondan sakınılamaz. ☙ Usulden olduğu üzere, ordumuzun önüne hendek kazdıktan sonra, ☙ kılıçlarımızı çekerek savaşa tutuşup düşmanları öldürelim. ☙ Bakalım nasıl bir plan yapmışlar? Elbette sırları meydana çıkacak. ☙ Bu zaman zarfında mutlaka İran'dan bir haber gelir ve bu düzgün servi yeniden göverir, tazelenir!"

GÛDERZ'İN RÜSTEM'İN GELİŞİNİ HABER ALMASI

Bir aralık komutan Gûderz de ordudan ayrılarak dağın tepesine çıktı. ☙ Bu sırada gözetleme yerinden: "İranlı savaşçıların işi bitti!" diye acı bir ses işitildi. ☙ Güneş gök denilen kubbedeki dönüşünü bitirip de doğudan tekrar çıkmaya başlarken, ☙ batı tarafı da kalkan tozlardan baştan başa lacivert renkli bir gece gibi karardı. ☙ Parlak güneş bile yayılan tozdan menekşe rengini aldı. Derken birçok fil ve fillerin üzerinde de bayraklar görülmeye başladı ve

Gûderz gözcünün: "Artık bizim için kara topraktan başka gizlenecek yer kalmadı!" dediğini duydu. ☙ Bunun üzerine okla vurulmuş gibi bitkin bir hale gelerek, üzüntüden yanakları katran gibi karardı. ☙ İçinden: "Şu feleğin dönüşünden benim hisseme düşen de savaş ve intikam alanlarında böyle sürünmek, ☙ uğursuz bir talihe sahip olmaktır! Benim için dört bir yana deva yerine zehir saçılmış. ☙ Çocuk, torun ve ordu sahibi oldum ve bunların hepsinin de ünleri bütün ülkelere yayıldı.

Ama ne yazık ki, hepsi Siyâvuş'un intikamını almak uğruna ölüp gitti. Uyanık bah-

tım artık tersine döndü, ☙ aydın günlerim karardı. Yaşamaktan yana da ümidi kestim. ☙ Keşke anamdan doğmasaydım; keşke şu felek başımın üstünde hiç dönmeseydi!" dedikten ☙ sonra gözcüye dönerek: "Ey uyanık, ey aydın canlı adam! ☙ Sen bu tarafa gelen İran ve Tûran ordularına bak,

Sağı ve solu gözden geçir. Bir komutan bayrağı var mı ortada?" diye sordu. ☙ Gözcü: "Bakıyorum, ama hiçbir yanda böyle şeyler görmüyorum. ☙ Yalnız Tûran ordusu çok hareketli görünüyor. İran ordusu ise uykuda gibi, orada hiçbir faaliyet yok!" dedi. ☙ Pehlivan bu habere çok üzüldü; gözlerinden yaşlar akıttı, ağlayıp inledi. ☙ Adamlarına: "Atımı eyerleyin! Bundan sonra benim yastığım da kerpiçten olsun!

Artık gideyim de Gîv'i ve Şîdûş'u kucaklayıp öpeyim. Kucağımı ve gözlerimi onlarla doldurayım. ☙ Bîjen'in, Rehhâm'ın ve mağrur savaşçılarının ☙ yanaklarından öperek onlarla vedalaşayım ve kirpiklerinden yaşlar akıtayım!" dedi. ☙ Adamları onun atını hazırlamaya başlamışlardı ki, gözcünün heyecanlı sesi duyuldu. ☙ Gözcü yüksek sesle: "Ey pehlivan! Müjdeler olsun, artık yüreğindeki üzüntüyü at!

İran tarafından öyle bir kara toz yükselerek geliyor ki, aydın günün ışıkları laciverde boyanıyor. ☙ Ordunun arasından da ay gibi parlak birçok bayrak görünüyor. ☙ Bunların en öndekinin üstünde kurt, biraz daha geridekinin üstünde ay, ☙ bir başkasının üstünde de ejderha, onun üstünde de altından yapılmış bir aslan resmi var!" dedi. ☙ Bunu duyunca Gûderz de: "Yaşa, var ol! Kötü gözler senden ırak olsun!

Eğer heyecanla verdiğin şu haberler doğru çıkarsa, ☙ sana öyle hazineler bağışlayacağım ki, ömrün boyunca kimseye muhtaç olmayacaksın! ☙ Bundan sonra da seni alır İran'a, cesur pehlivanlar padişahının yanına götürür, ☙ tahtının yanına kadar sokar, seni tüm büyüklerden daha üstün bir yere yükseltirim! ☙ Sen şimdi hemen bulunduğun gözetleme yerinden çıkıp İran komutanının yanına git ve

Bu gördüklerini ona da anlat. Haydi, çabuk ol! Verdiğin müjde için de bahşiş iste!" diye bağırdı. ☙ Fakat gözcü: "Benim şimdi buradan ayrılıp İran komutanının yanına gitmem doğru olmaz. ☙ Ortalık kararıncaya kadar ben burada kalmalıyım. Nöbetim bitip de burada bir işim kalmayınca, ☙ sîmurg gibi hızla gider, İran ordusunun komutanına bu haberi ulaştırırım!" dedi. ☙ Pehlivan, gözcüye: "Dikkatli ol, aklını başına al da,

Dağın üstünden bir daha bak! Bu gelen ordu bize ne zaman erişebilir?" diye sorunca, ☙ gözcü: "Yarın sabah erkenden bu dağa varırlar!" diye karşılık verdi. ☙ Pehlivan bu sözleri duyunca ölüp de dirilmiş gibi sevindi. ☙ Beri yandan da Pîrân bu sı-

rada bir toz kadar hızla ordusunu ovaya çekiyordu. ۞ Önden gelen bir atlı müjdeyi vererek olup bitenleri anlattı.

Bunları duyan Hûmân sevinip güldü ve: "Hiç şüphe yok ki, talih bize yâr oldu!" dedi. ۞ Bu müjde üzerine Tûran ordusundan yükselen sevinç sesleri savaş alanından bulutlara değdi. ۞ İran ordusunun ileri gelenleri ise üzüntü içinde kaldı; yanakları sarardı, dudakları morardı. ۞ Birbirleriyle dertleşmek için dağın çevresine parça parça dağıldılar ۞ ve düştükleri bu durum yüzünden kendi hallerine acıdılar:

"Padişah soyundan gelen bunca pehlivan sefalet içinde buralarda kaldı da, bu İran'da kimsenin umurunda değil. ۞ Burada, aslanların ağızları onlara mezar olacak; yeryüzü kahramanların kanlarıyla dolacak!" dediler. ۞ Komutan Gîv, oğlu Bîjen'e: "Kalk da düşmanın durumunu bir öğren! ۞ Dağın tepesine çıkarak kaç kişinin geldiğini ve bunların kimler olduğunu; ۞ ordu, otağ, filler ve padişahlık tahtını getirmek için hangi yolu kullandıklarını bir anlayıver!" dedi.

Bîjen hemen ordudan uzaklaşarak dağın tepesine çıktı. ۞ Dağın dört bir yanına bakınca, Tûran ordusunun bayraklarını, atlılarını, fillerini ve erlerini gördü. ۞ Üzüntü içinde hemen koşup komutanın yanına giderek: ۞ "Onların" dedi, "yeryüzünü deniz gibi kaplayacak kadar çok eri ve fili var. ۞ Mızraklarını saymaya imkân bile yok. Yerden kalkan tozlarla güneşin rengi soldu.

Onları saymaya kalkışırsan sonunu getiremezsin. Davullarının sesleri, neredeyse insanları sağır edecek!" dedi. ۞ Bu sözleri duyunca komutanın yüreği dertle, gözleri de yaşla doldu. ۞ Bütün ileri gelenleri bir araya toplayarak ordunun işlerini bir düzene sokmaya çalıştı ve: ۞ "Öyle anlaşılıyor ki, şu felek bana savaşın sadece ıstırabını nasip etmiş! ۞ Şu dünyada pek çok şey gördüm geçirdim, fakat şimdiye kadar hiç böyle tehlikeli bir işle karşılaşmadım.

Erlerimiz ve silahlarımız az, ama hiçbir çaremiz de yok değil. ۞ Kendimizi toparlayıp bu gece bir baskın yaparak, yeryüzünü kandan Ceyhun nehrine döndürelim! ۞ Bu savaşta ölsem de değeri yok. Çünkü padişah sağ oldukça benim yerime daima bir komutan bulabilir. ۞ Hiç olmazsa benim için: Filan pehlivan şerefsiz öldü! demezler. Artık siz de beni ölmüş sayın!" dedi. ۞ Savaş yerinde bulunanların hepsi de komutanın bu teklifini uygun buldu.

Yeryüzünün karardığı; Zühre, Merih ve Utarit yıldızlarının görünmediği, ۞ Ayın Balık burcundan çıkarak ta göbeğine kadar siyah elbisesini yırttığı ۞ sırada, yüzü sandaloz gibi sararmış olan gözcü koşarak geldi ve: ۞ "Ey ordunun komutanı! İran'dan

padişahın yolladığı bir ordu geldi" diye haber verdi. ☙ Bunu duyan herkes sevinerek güldü. Komutan, ileri gelenlere, "Ey ünlü pehlivanlar!

Mademki yardımcı kuvvet geldi, şimdi savaştan vazgeçelim. Aceleye lüzum kalmadı. Biraz daha durup dinlenecek zamanımız var artık. ☙ Tanrı'nın yardımıyla fil gövdeli Rüstem ordumuzun imdadına yetişti. ☙ Artık Türklerden kâm alınız ve adımız göklere yükselir" dedi. ☙ Bunun üzerine artık o gece baskından vazgeçtiler. Komutan da, erler de sevinç içindeydi. ☙ Gözcünün verdiği haberle canları aydınlandı ve genç ihtiyar herkes birbirini kutladı.

Gözcüler yeniden savaş ovasına gönderildi. Dağdan sevinç ve çıngırak sesleri yükseldi. ☙ Bütün gece boyunca cihan pehlivanı Rüstem'i anarak sevinçle vakit geçirdiler.

ÇİN HAKANININ İRAN ORDUSUNU GÖRMESİ

Güneşin ordusunu göklere dizdiği, karanlık gecenin onun karşısından kaçıp gittiği sırada, ☙ Çin hakanı Tûranlıların ileri gelenlerini bir araya topladı. ☙ Bu toplantıda Pîrân'a: "Biz bugün savaş yapmayalım; bir gün rahat edelim.

Pehlivanlarımızla atlarımız bugün dinlensin. ☙ Çünkü bu uzun yolculuktan, o kadar iniş ve yokuş yürümekten yorgun düşmüşlerdir. ☙ Biz de bir kere İranlıların durumunu gözden geçirelim. Bakalım bu savaş alanında kimlerle karşı karşıyayız?" dedi. ☙ Pîrân bunun üzerine ona şu karşılığı verdi: "Çin hakanı akıllı ve övülmeye layık biridir. ☙ Bütün ordunun padişahı olduğuna göre, orduyu artık istediği gibi idare edebilir."

Bunun üzerine otağdan davul ve boru sesleri yükseldi. ☙ Bütün ordu Çin kumaşlarıyla süslendi. Beş fil eyerlediler. ☙ Tahtların üzerlerine zebercetler saçtılar, altın işlemeli ve firuze renkli kumaşlar serdiler. ☙ Altın üzengiler taktılar. Fillerin üzerindeki eyerler kaplan derisindendi. Onları ayrıca altın çıngıraklarla bezediler. ☙ Filcilerin başlarına işlemeli külahlar koydurdular; boyunlarına gerdanlıklar, kulaklarına küpeler taktılar.

Gökyüzü perniyan kumaşından yapılmış sarı, kırmızı ve menekşe renkli çeşit çeşit bayraklarla doldu. ☙ Savaş alanını, hepsi savaşmak isteyen erlerden oluşan bir ordu kapladı. ☙ Yeryüzü türlü türlü renklerle, boru ve davul sesleriyle horoz gözü gibi güzelleşmişti. ☙ Padişahlar orduyla birlikte yola çıktı. Hava kerrenâyların sesleriyle

doldu. ☙ Mızraklar parlıyor ve erler coşuyordu. Erlerin çokluğundan ova kapkara olmuştu.

Komutan Tûs onları görünce erlerini hemen savaş düzenine koydu. ☙ İranlı pehlivanlar kemerlerini kuşandı. Gîv, Kâve'nin yıldızlı bayrağını getirdi. ☙ İran ordusu savaş alanından ta dağın tepesine kadar her yeri kaplamıştı. ☙ Çin hakanı, Kâmûs, Menşur, Biyûrd ve uzağı gören Şengil ☙ sırf İranlıların durumlarını anlamak için Hemâven dağına yaklaştı. Yoksa savaşma arzusuyla değil...

Çin hakanı İranlı atlıları görüp de seslerini duyduğu zaman ☙ beğendi ve: "İşte yiğitleri yere vuran ve savaştan kaçmayan süvariler böyle olur!" dedi. ☙ "Fakat komutan Pîrân bunları bana başka türlü anlatmıştı. Bu kahramanların değerlerini inkâr etmemek lazım. ☙ Bir komutanın önündeki kuyunun ağzını çalı çırpıyla örtüp üzerinden atla geçmesi, ☙ savaş gününde düşmanın gizli hilelerine düşmesinden hayırlıdır.

Ben pehlivanlıkta ve yiğitlikte bu kadar ileri süvariler görmedim. ☙ Pîrân bana bunların pek az olduğunu, savaş alanında hiç de dikkate alınacak değerde olmadıklarını söylemişti. ☙ Biz şimdi bu intikam alanında ne yapacağız?" ☙ Pîrân verdiği karşılıkta: "Sen uzun bir yoldan geldin; dereler, tepeler aştın. ☙ Şimdi gel de biz üç gün burada kalalım. Askerler de bu zaman zarfında dinlensin.

Sonra erleri ikiye ayırarak savaş yapar, bitiririz. ☙ Yeryüzüne ün veren bu atlıların yarısı şafak sökerken başlayıp, öğleye kadar seğirterek, ☙ hançer, gürz ve yayla, bizim için kötü düşünen düşmanlarla savaşırlar. ☙ Öbür yarısı da öğleden sonra başlayıp gecenin karanlığı çökünceye kadar dövüşürler. ☙ Geceleyin de dinlenmiş olan erleri savaşa soktuk muydu, İranlıları çok kötü bir duruma düşürmüş oluruz.

Atlılarla ardı ardına hücumlar yapalım, onlara dinlenmeleri için hiç fırsat vermeyelim!" dedi. ☙ Kâmûs: "Ben aynı fikirde değilim. Bu işe benim aklım yatmadı. ☙ Bu kadar az bir düşmanla savaşmak için neden vakit kaybediyoruz? ☙ Hemen hazırlanıp hücuma geçerek şu dağı ve kayalıkları onların başlarına dar edelim. ☙ Onların bütün yerlerini, yurtlarını harap ederek, mertçe, hatta aslanca savaşalım!

Padişah, pehlivan, köle, ihtiyar, genç, kadın, çoluk çocuk, ☙ saray, köşk, yer, yurt ve hayvan adına İran'da hiçbir şey bırakmayalım! ☙ Biz ne diye burada günümüzü kötü geçirip başımızı derde sokacağız? ☙ Siz yalnız bir geceliğine yolları kapatın da, İranlılar hiçbir yere kaçamasın; ☙ ondan sonra sabah rüzgârı esmeye başlar başlamaz bütün ordu buraya toplanır.

Ben Hint komutanıyla birlikte bayrağı alıp dağın tepesine çıktım mıydı, ۞ sen o zaman İranlı pehlivanların ölülerinden dağın üstünde bir tepe meydana geldiğini görürsün! ۞ Hem de öyle bir tepe ki, orayı görüp de ağlamayan bir tek İranlı kalmaz!" dedi. ۞ Çin hakanı bu düşünceyi beğenerek: "Evet, bundan doğru bir düşünce olamaz. Dünyada da böyle bir ordu komutanı daha yoktur!" dedi. ۞ Ordunun bütün diğer ileri gelenleri de aslanları yerlere yuvarlayan Kâmûs'un planını beğendiler ve
Hepsi kalkıp bütün gece orduyu savaşa hazırladılar.

FERÎBORZ'UN HEMÂVEN DAĞINA ULAŞMASI

Güneş lacivert renkli ülkesinde sarı kumaştan otağını kurarken, ۞ gözetleme yerinden bir ses yükselerek Gûderz'e: "Ey ordu komutanı! ۞ İran'dan beklenen ordu geldi. Bu ordunun yerden kaldırdığı tozla gün karardı" diye haber verdiler. ۞ Bunun üzerine Gûderz hemen yerinden fırlayarak, hızlı koşan atını getirtip
Üstüne atladı ve sabırsızlıkla tozun kalktığı yere doğru seğirtti. ۞ Onlara yaklaşırken önce Ferîborz'un bayrağını gördü. ۞ Çünkü sevdiklerinden ve akrabasından olan bu yeni komutan gelen ordunun öncüsüydü. ۞ Yaşlı komutan Gûderz hemen atından indi. Ordunun şerefi, akıllı Ferîborz da inerek, ۞ kucaklaştılar. Gûderz kanlı yaşlar döktü.
Ferîborz ona: "Ey savaştan hiç başını alamayan yaşlı komutan! ۞ Siyâvuş'un intikamını alma uğruna sen pek çok zarara uğradın. Ailenin o süvarilerine çok çok yazık oldu! ۞ Güneşi ve ayı yaratana şükürler olsun ki, seni sağ ve sıhhatte gördüm!" dedi. ۞ Gûderz ailesinden ölenler, toprağın altına girenler için kanlı yaşlar döktü ۞ ve Ferîborz'a: "Gör işte, kötü talihim yüzünden başıma neler geldi!
Bu savaşlarda ne oğullarım kaldı, ne torunlarım, ne ordu, ne bayrak ne de davul... ۞ Fakat şimdi o savaşları unuttum. Çünkü önümüzde bir savaş daha var. ۞ Şu karşıki ovaya ve çayırlıklara yayılmış öyle büyük bir ordu var ki, erlerin çokluğundan yeryüzü karga kanadı gibi karardı. ۞ O orduyla karşılaştırıldığında Tûs'un erleri beyaz bir öküzün sırtındaki siyah tüyler gibi kalır. ۞ Çin, Saklâb, Hint ve Rûm'da, yeryüzünün mamur hale getirilmiş ya da getirilmemiş hiçbir yerinde,
Kemerini beline kuşanıp bizimle savaşmaya gelmeyen bir tek canlı yaratık kalmamıştır. ۞ Üzüntüden sırtım iki büklüm oldu. Rüstem pehlivanın şimdi nerede olduğundan hiç bahsetmedin!" dedi. ۞ Ferîborz: "Savaştan başka hiçbir şey düşünme-

yen Rüstem arkamda, geliyor. ۞ Hiçbir yerde durup da dinlendiği yok; gece gündüz yoluna devam edip duruyor. ۞ Ben elimdeki bu küçük kuvvetle nerede barınabilirim?" deyince,

15575 Gûderz: "Peki, Rüstem sana ne dedi? Onun söylediklerini gizleme" dedi. ۞ Ferîborz: "Ey değerli pehlivan! Rüstem bana savaş yapılmasını buyurmadı. ۞ Yalnız: Siz orada durun, düşmanın üzerine yürümeyin; ۞ benim bayrağım görününceye kadar savaş alanında bekleyin! dedi" diye karşılık ۞ verdikten sonra hep beraber kalkıp hızla Hemâven dağına doğru yola çıktılar.

PÎRÂN'IN ÇİN HAKANIYLA KONUŞMASI

15580 Bu orduyu düşman ordusunun gözetleme yerinden gördüler. Bunun üzerine bir gözcü Tûran ordusunun bulunduğu yere gelerek ۞ Pîrân'a: "Hepiniz savaşa hazırlanın! ۞ İran'dan ova yoluyla gelen bir ordu Hemâven dağına doğru geçip gitti!" diye haber verdi. ۞ Komutan da hemen Çin hakanının yanına giderek: "İran'dan bir ordu geldi. ۞ Ama bu ordunun komutanı kimdir ve ne kadar eri vardır bilmiyorum, ne yapalım?" dedi.

15585 Savaşlar görüp geçirmiş olan Kâmûs: "Sen oturduğun o yüce yerde çok yaşayasın emi! ۞ Efrâsiyâb sarayının büyükleriyle deniz gibi ucu bucağı olmayan bir orduyu ۞ komuta ettiğin halde, sayısı çok az bir düşmana karşı şu beş ay içinde ne yapabildik ki zaten. ۞ Şimdi erlerimizle yeryüzünü doldurduğumuz, başlarında Hakan ve Menşur'la benim gibi bir komutanların bulunduğu şu sırada, ۞ bak ey Pîrân, sen bir gör ne hünerler göstereceğiz! Senin açamadığın kapıları biz açacağız!

15590 Kâbil, Zâbil ve Hint ülkelerinin giyimli kuşamlı bütün orduları, Çin kumaşı gibi bütün yeryüzünü kaplasa bile, ۞ onların içinde benim gibi bir tek pehlivan bulamazsın! Senin İranlılar dediklerin de kimler oluyormuş? ۞ Sen bizi ünlü Rüstem pehlivanla korkutup duruyorsun, ama ben önce zaten onun hakkından geleceğim. ۞ Onu tuzağa bir düşürdüm müydü, yeryüzünden adını kazıyacağım. ۞ Sstan ordusundan çok korkuyorsun, onlarla savaşmak seni düşündürüyor.

15595 Fakat savaşa başladım mıydı, savaş alanında tozu dumana nasıl kattığımı göreceksin! ۞ Sen erkek kime derler? Yürekli pehlivan nasıl olurmuş? Savaş denilen şey nasıl şeydir? İşte o zaman anlayacaksın!" dedi. ۞ Pîrân da: "Sen de çok yaşa! Kötülerin elleri senden ırak olsun! ۞ Yeryüzünde bir eşin daha olmasın ve bu söyledikle-

rinin hepsi olsun!" diye karşılık verdi. ۞ Çin hakanı da Pîrân'a dönerek: "Sen düşmandan intikam almak için Kâmûs'u coşturdun muydu

O söylediklerinin hepsini yapar. Çünkü o eşi olmayan yahut eşi ancak fil olan bir pehlivandır. ۞ İranlılar o kadar kuvvetli değildir. Nafile yere savaşçılarımızın cesaretlerini kırma. ۞ Ben de bu savaşta İranlılardan kimseyi sağ bırakmayacağım! İniş ya da çıkış, her yerde tozu dumana katacağım! ۞ İçlerinden ileri gelenlerin ayaklarını sıkı sıkıya bağlatacağım ۞ ve kesik birçok başla beraber onları da Efrâsiyâb'a göndereceğim!

İran padişahını, tacını, tahtını her şeyini yok edeceğim! O ülkede bir tek ağaç yaprağı bile bırakmayacağım!" ۞ Pîrân bu sözlere çok sevindi ve güldü. Çin hakanına ve o ünlü pehlivanlara dualar ettikten ۞ sonra sevinç içinde karargâhına döndü. ۞ Burada bulunan Hûmân, Lehhâk ve Ferşîdverd gibi savaş günlerinin büyükleri ve aslanları onun etrafını alarak: ۞ "İran'dan bir ordu geldi. Önünde de kara bayraklı birisi yürüyor.

Adamlarımızdan biri gizlice ve hızla oraya gidip geldi. ۞ O, önden gidenin, Hüsrev'in kullarından ve yüce binicilerden Kâvûs oğlu Ferîborz olduğunu söylüyorlar," dediler. ۞ Bunu duyunca Pîrân Hûmân'a: "O halde üzülmeye hiç lüzum yok! ۞ Mademki bu gelen Rüstem değil Ferîborz'dur, korkunun da anlamı yok. Çünkü Ferîborz'un nefesi bu zehre deva olamaz. ۞ Her ne kadar savaş gününün kahramanı olan Kâmûs, Rüstem'i adamdan saymıyorsa da,

Ve yanımızda Kâmûs gibi yüzlerce canavar da olsa, yine Tanrı Rüstem'in savaşa geldiğini bize göstermesin!" dedi. ۞ Hûmân da: "Ey pehlivan! Mademki gelen Rüstem ve Sîstan ordusu değil, toprak ve kan içinde ölmeye koşan Ferîborz'dur. Niçin böyle düşüncelerle canını sıkmaya devam ediyorsun?" ۞ dedi. ۞ Fakat Pîrân: "Ben artık tahttan da, taçtan da vazgeçtim. Bu dünyanın güneşinde de, ayında da gözüm yok! ۞ İran'dan bir ordunun gelip de şu savaş alanına vardığını duyunca, bunların hepsi gözümden silindi.

Başım, beynim ve canım üzüntüyle doldu; elimde olmadan yüreğimden ahlar fırladı!" dedi. ۞ Onun bu sözlerine Gelbâd karşılık verdi: "Bu üzüntü neden? Rüstem'in ve Tûs'un korkusundan ağlanır mıymış? ۞ Elimizde yeryüzünden rüzgârların bile geçmesine yol bırakmayacak kadar çok er, gürz, fil ve kılıç var. ۞ Gözümüzde, İranlılarla toprak arasında hiçbir fark yok. Ne Keyhüsrev'den korkarız, ne Tûs'tan ne de Rüstem'den!" ۞ Bunun üzerine hepsi dağılıp çadırlarına gittiler.

Bu sırada da Tûs'a, ortalığın davul sesleriyle dolduğunu; ۞ İran'dan Rüstem'le Kâvûs'un oğlu Ferîborz'un geldiğini haber verdiler. ۞ Tûs hemen davulların yüklenmesini buyurdu ve ordu harekete geçti. Kalkan tozlarla Hemâven dağı abanoz rengini aldı. ۞ Yeryüzü atların kişnemeleriyle yerinden oynadı; dağdan bir kıyamettir koptu. ۞ Komutan ordusunu toplayarak Mâzenderân maceralarını andı.

Rüstem'in devle yaptığı savaşı ve savaş günlerindeki başarılarını anlattı. ۞ Bunun üzerine ordunun ileri gelenleri de pehlivana dualar ederek: "Sen hep uyanık ve şen yürekli ol! ۞ Bize canımızı bağışlayan bu müjde için canımızı senin ayaklarına saçsak az kalır. ۞ Rüstem gelip de savaşa girdiği vakit, Tûranlılar o canavarla başa çıkamazlar. ۞ Bu dağ boyunca savaşlar yaparak, İranlılara sürülmüş olan lekeyi temizleyelim!

Çin hakanının yüce bayrağını, o fildişinden tahtını, altın kalkanlarını, ۞ filcilerin altın başlıklarını, altın gerdanlıklarını, kemerlerini, ۞ yeryüzünde kimsenin bir eşini daha görmediği altın çıngıraklarını ve zillerini, ۞ erkek tavus kuyruğundan yapılmış ve üzeri incilerle işlenmiş şemsiyesini alalım ۞ ve daha ne varsa hepsini ele geçirmek için candan gayret edip savaşalım!" dediler.

Tûs tekrar orduya dönerek: "Yalnız" dedi, "biz şimdi iki taraflı bir tehlike karşısındayız: birisi düşmana saldırdığımız takdirde bozulmak; ikincisiyse saldırmadığımız takdirde Rüstem'in hakaretine uğramak tehlikesidir. ۞ Dağın çepeçevre düşmanla kuşatıldığını, yani büyüklerimizin kellelerinin tuzağa düşürülmüş durumda olduğunu siz de görüyorsunuz. ۞ Fakat öte yandan da Rüstem'in azarını işitmek var. O gelir de bizim böyle savaşmadan durduğumuzu görürse: ۞ Siz tuzağa düşmüş, kanatları bağlı birer kuş musunuz? Niçin bir iş göremediniz? ۞ Komutanı da, erleri de hep bir! Aranızda kendini savaşa atmış hiç kimseyi göremiyorum! der.

Bunun için şimdi biz erkek aslanlar gibi bir saldıralım. Bakalım, belki düşmanı dağın çevresinden atmaya muvaffak oluruz" dedi. ۞ Fakat bunun üzerine erler ona şöyle karşılık verdi: "Kendini bu kadar büyük görme, böyle yüksekten atma. ۞ Rüstem gelmeden önce bu dağdan kimse aşağıya inemez. ۞ İyisi mi, biz şimdi Tanrı'nın huzurunda ayakta durup yalvaralım. Çünkü doğru yolu ancak o gösterebilir. ۞ Ayın ve güneşin sahibi olan Tanrı'nın buyruğuyla Rüstem bir an evvel buraya gelir. Sen talihin yıldızını niçin bu kadar karartıyorsun? Fakirlere sadaka dağıt!" ۞ Bundan sonra İran ordusunun bütün pehlivanları dağın üstünde sevinçten naralar attı. ۞ Hepsi sevinçle yerlerine çekilip, bütün gece bu konu hakkında konuştular.

GÎV'LE TÛS'UN KÂMÛS'LA SAVAŞMASI

Güneş pençesini dünyayı taşıyan öküzün sırtına koyup ovadan tarla kuşlarının cıvıltıları duyulurken, ۞ yiğitleri yere seren ve savaşlarda hep ileride duran Kâmûs'un olduğu yerden bir ses yükseldi.

Erlerini toplayarak, zırhlarını dağıttı. Kafası savaşma isteği ve zafer düşüncesiyle dopdoluydu. ۞ Üzerinde daima gömlek yerine zırh, başlık yerine de tulga bulunurdu. ۞ En cesurları arasından seçtiği erleri de baştan başa çelik ve demir elbiseler içinde kaybolmuştu. ۞ Derken uzaktan toz toprak içinde bir ordunun gelmekte olduğu görüldü. Bu ordunun kılıç ve zırhlarının çokluğundan yollar seçilmez olmuştu. ۞ Gözetleme yerinden İranlılara batıdan bir ordunun gelmekte olduğunu sevinçle bildirdiler.

Önde fil gövdeli Rüstem'in bayrağı, arkasında da ordu görünüyordu. ۞ Beri yanda da Tûran ordularının çokluğundan hava bir karabulut gibi kararmıştı. ۞ Gelen ordunun komutanı ise dağ parçası gibiydi. Atının ayakları altında toprak bunalıyordu. ۞ Elinde öküz kafası biçiminde bir gürz taşıyor, önü sıra mızraklı kalabalıklar ilerliyor, arkasından da ordu geliyordu. ۞ Rüstem bu gürzü omzuna atıp öyle bir tavır takınmıştı ki, görüp de hayran kalmamak mümkün değildi.

Komutan Tûs da davulların seslerini göklere kadar yükseltiyordu. ۞ Pehlivan, gözcülerin verdiği müjdeyi duyduğu zaman çok sevinmişti. ۞ Bu sırada Geşvâd oğlu Gûderz'in yanından kalkan bir atlı olanca hızıyla Ferîborz'a giderek: ۞ "Tûranlılar savaşa girmek için ilerliyor. Savaş düzenine girdiler ve pek yaklaştılar. ۞ Allah vere de bize hücum etmeseler. Çünkü saldıracak olurlarsa bizim kökümüzü kazıyıverirler.

Artık sen hünerlerini göster de, ne yapmak lazımsa yap. Çünkü hepimizin büyüğü ve padişah oğlusun! ۞ İşte Rüstem'in de ordusunun tozları göründü. Neredeyse savaş alanında olur!" dedi. ۞ Bunun üzerine Ferîborz, pehlivanlardan kurulu ordusuyla gelip, Gîv ve Tûs'la birleşti. ۞ Dağın yüksek yerlerine ordularını yerleştirdiler, bayrağı süslediler. ۞ Sağ ve sol kanatlarla, ordunun merkeziyle ardı da belli olduktan sonra

Boruların sesleri yükseldi ve ordu gökler gibi harekete geçti. ۞ Kâmûs düşmanın yaklaşmakta olduğunu görünce, ovada daha fazla oyalanmadan ordusunu ۞ nehre doğru akan sel suları gibi sürüp getirdi. Hava karardı ve yeryüzü görünmez oldu. ۞

Dağa yaklaştığı zaman alaylı alaylı gülerek ordusuna döndü ve: ☙ "İranlılar" dedi, "savaş alanında şimdiye kadar böyle görkemli bir düşmanla karşılaşmadı.

Fakat şimdi karşılarında büyük bir ordu var. Bu ordunun komutanı ne Pîrân ne de Hûmân olmadığı gibi kendisi de bambaşka bir ordudur! ☙ İran ordusunda benim karşıma çıkabilecek savaşçı nerede?" dedikten sonra, ☙ bu sefer de yüzünü dağa doğru çevirerek: "Ey savaş günlerinin yiğitleri! ☙ Benim boyumu, bosumu, kollarımı, omuzlarımı, kılıcımı ve gürzümü şöyle iyice bir gözden geçirin bakalım!" diye seslendi. ☙ Bunu duyan Gîv heyecanlanarak yerinden fırlayıp belinden kılıcını çekti.

Fakat Kâmûs'a yaklaşıp da onu görünce, içinden: "Bu azgın bir fil midir, nedir?" dedi ☙ ve hemen yayını çekip kurdu. İyilik veren Tanrı'ya sığınarak ☙ Kâmûs'u ok yağmuruna tuttu. Bir bahar bulutu gibi ok yağdırıyordu. ☙ Kâmûs onun elindeki ustalığı görünce hemen kalkanını başına siper edip ☙ mızrağına sarıldı. O toz toprak içinde ve ölüm yağmuru altında canına susamış düşmanına kurt gibi yaklaşarak beline bir mızrak indirdi.

Gîv bu su renkli mızrağın çarpışıyla atının eyerinde sendeleyince ☙ Kâmûs hemen kılıcını kınından sıyırdı ve büyük bir coşkuyla önce adını söyleyerek, ☙ kılıcıyla hasmı olan süvarinin mızrağını parçaladı. ☙ Ordunun merkezinde bulunan Tûs bu savaş erlerinin boğuşmasını görünce üzüldü ☙ ve Gîv'in Kâmûs'un dengi olmadığını, ona karşı mızrak kullanabilecek kişinin ancak kendisi olabileceğini anladı.

Bunun üzerine hemen kızgınlıkla ordunun merkezinden fırlayarak, Gîv'in imdadına yetişmek ve Kâmûs'tan intikam almak için koştu. ☙ Kâmûs bu durum karşısında hemen atının dizginini çevirerek bu iki pehlivanın arasına girdi. ☙ Tûs'un atının boynuna öyle bir kılıç indirdi ki, şiddetinden Tûs'un bile yüzü abanoz gibi karardı. ☙ At hemen yere yıkıldı. Tûs hemen fırlayarak, kükreyen bir aslan gibi ayağa dikildi ☙ ve mızrağını kapıp ordunun önünde dolaşmaya başladı.

Kâşânlı Kâmûs iki kahramana karşı savaştığı halde bir türlü savaşa doyamadı. ☙ Böylece ta güneş batıncaya kadar dövüşerek, savaş alanının altını üstüne getirdiler. ☙ Ova abanoz gibi kararınca Kâmûs'la Tûs birbirinden ayrıldı. ☙ İki ordu da birbirinden uzaklaşarak biri ovaya, öteki de dağa çekildi.

RÜSTEM'İN İRANLILARIN YANINA GELMESİ

Güneşle ay yeryüzünden kaybolunca, her iki ordunun da öncüleri ortaya geldi.
Gözetleme yerindeki gözcülerden biri: "Ova toz duman içinde kaldı, ortalık karardı. ☙ Ovalarda ve çayırlarda bir gürültüdür gidiyor; gelen pehlivanlar arasından da pek çok meşale görünüyor. ☙ Fil gövdeli pehlivan Rüstem yanındaki Zâbilistanlı orduyla beraber, ateş püskürerek nihayet gelip yetişti!" diye haber verdi. ☙ Geşvâd oğlu Gûderz bu haberi duyar duymaz, o karanlık gece vakti dağdan aşağıya hızla inip gitti. ☙ Rüstem'in bayrağı görününce, karanlık olan ortalık menekşe rengini aldı.
Rüstem Gûderz'i görünce hemen atından inip yaya olarak ona doğru koşmaya başladı. ☙ Atılıp birbirlerini kucakladılar. ☙ O ünlü Gûderz ailesinin ölen büyüklerini ve zafer uğruna onların uğradığı zararları hatırlayarak, acı acı ağladılar. ☙ Gûderz Rüstem'e: "Ey pehlivan! Ey akıllı ve uyanık yürekli savaşçı! ☙ Senin bütün söylediklerin doğrudur. Taç ve tahtın parıltısı da, süsü de sensin!
İranlılar için sen anadan, babadan, tahttan, hazineden ve mücevherden de değerlisin! ☙ Bizler sensiz kalınca karaya vurmuş bir balığa, taşlar arasına sıkışmış ve başı toprağa girmiş bir ölüye dönüyoruz. ☙ Senin yüzünü gözünü görünce ve sağlığım için sorduğun şefkatli sorularını duyunca ☙ o ölen büyük adamların acısını unuttum. Talihinin parlaklığıyla yüzüm gülmeye başladı!" dedi. ☙ Rüstem de: "Üzülme, gönlünü şen tut. Dünyaya bağlanmaktan vazgeç.
Çünkü dünyanın işi baştan başa yalancılık ve düzenbazlıktır. Onda felaketten başka bir şey yoktur. Sana hazineler de bağışlasa yine sonu gelmez. ☙ İnsanların bazısını servete boğar, bazısını fakirliğe düşürür; bazısını şerefle yüceltir, bazısını da utanca boğar. ☙ Fakat insan nasıl yaşarsa yaşasın, sonunda buradan gitmek mukadderdir. Bu sebeple benim için ölüm hiç de korkulacak bir şey değil. ☙ Keşke hepimizin ölümü savaştan olsa... Gönlünü hoş tut!" dedi. ☙ Bu sırada Gîv ile Tûs da İran'dan binicilerin geldiğini,
Rüstem'in Hemâven dağına ulaştığını, bütün dünyayı gezip görmüş olan Gûderz'in onunla buluşup konuştuğunu da duyunca, ☙ hemen rüzgâr gibi hızla kalkarak Rüstem'i görmeye gitmek için hazırlandılar. Her tarafta bir kıyamettir koptu, borular çalınmaya başlandı. ☙ Birbirleriyle karşılaşınca, komutanlar ve erler atlarından indi. ☙ Orduda çığlıklar yükseldi. Savaşta ölenlerin hatıraları yine tazelendi. ☙ Onların bu hali Rüstem'e pek dokundu, yüreği parçalandı ve içindeki kin duyguları kabardı.
Bu ordunun başına gelen belalar onu ağlattı. ☙ Onlara birçok öğütte bulunarak: "Ey

kahramanlar!" dedi. "Biz şimdi büyük bir savaşla karşı karşıyayız! ☙ Her savaşın başı da sonu da aynıdır: Ya üstün gelinip bayram yapılır ya da yenilgiye uğranıp matem tutulur!" ☙ Yeryüzünü aydınlatan Rüstem pehlivan otağını kurdurdu. Onun gerisinde bulunan Nîmrûz ordusu da, ☙ bayraklarını dikip çadırlarını dağa kurdu.

Rüstem tahtının üstüne oturdu, bütün kahramanlar da etrafını sardı: ☙ Bir yanında Gûderz ile Gîv, bir yanında da Tûs'la diğer pehlivanlar yer aldı. ☙ Tahtının önüne bir de çok ışıklı mum getirdiler. Rüstem şuradan buradan konuştu. ☙ Büyük pehlivanların ve ordularının hikâyelerini anlattı; parlak güneşten ve aydan söz açtı. ☙ Etrafını saranlar da Tûranlıların erlerinden,

Kâmûs'tan, Şengil'den, Çin hakanından, Menşur'dan ve Tûran'ın diğer pehlivanlarından bahsettiler. ☙ Kâmûs için: "Onun hakkında bir şey diyemeyiz. Çünkü onun yüzünü görmek bize nasip olmamıştır. ☙ O yemişi gürz ve kılıç olan bir ağaçtır. Bulutlardan taş da yağsa yine aldırmaz. ☙ Savaş fillerinden bile korkmaz. Kafası kin ve yüreği savaş hırsıyla doludur. ☙ Menşur'a gelince, yeryüzünde ona layık bir makam yoktur. Ordu onun gibi komutanı bir daha bulamaz.

Bu dağdan ta Şehd ırmağına kadar olan yerler Tûranlıların bayrakları, erleri, filleri ve mahfeleriyle örtülü. ☙ Bu orduda yüzü gülen tek bir kişi bile göremezsin. Hepsi asık suratlı ve cesur adamlardır. ☙ Sen gelmeseydin, bizim burada halimiz haraptı. ☙ Muzaffer Tanrı'ya şükürler olsun ki, artık çektiğimiz zahmetler sona erdi. ☙ Tenlerimiz senin varlığınla can buldu. Yoksa hiç kimsenin yaşamaktan yana ümidi kalmamıştı" dediler.

Rüstem pehlivan bir süre daha savaşta ölenleri düşünerek üzüldü ve ağladı. ☙ Sonra: "İşte görüyorsunuz ya" dedi, "şu ayın bulunduğu gökten ta kara topraklara kadar ☙ bu dünya hep dertle doludur. Dünya denilen bu iğreti saray böyle kurulmuştur. ☙ Şu dönen felek böyledir; bazen savaş yaptırır bazen barış... Bazen zehir yedirir bazen de bal... ☙ Tanrı'nın işine karışılmaz. İster savaşarak ölelim, ister ecelimizle, her ikisine de boyun eğmek gerek.

Ecel gelip yetişince ona uymak lazımdır. Feleğin hareketlerine karşı konulamaz. ☙ Muzaffer olan Tanrı yardımcımız olsun, düşmanlarımızın talihi tersine dönsün! ☙ Düşmandan intikam almaya çalışarak, bütün yeryüzünü İran'a muhtaç bir hale getirelim!" dedi. ☙ Büyüklerin hepsi ona dualar ederek: "Tacın, yüzüğün ve kılıcınla sen çok yaşa! ☙ Bahtiyar ol, ün kazan! Muzaffer padişahın sarayı sensiz kalmasın!" dediler.

TÛRANLILARLA İRANLILARIN ORDULARINI HAZIRLAMASI

Yeryüzünü aydınlatan güneş dağın üzerine ışıklarını yayarken, gündüz de gecenin saçlarını iki örgüsünden yakalayarak ☙ katran renkli elbisesini soyup çıkardı ve dişleriyle kanatıncaya kadar ayın dudağını ısırdı. ☙ Tam bu sırada da otağdan davul sesleri yükseldi. Bütün pehlivanlar kalkıp yola çıktılar. ☙ Hûmân ordunun önüne geçti. Her yeri gözden geçirdikten sonra ☙ kendi kendine: İranlılara bir yardımcı gelmiş olsa gerek; çünkü yeni otağlar ve çadırlar kurulmuş, dedi.

Böylece etrafına bakınırken, gözüne firuze renkli kumaştan yapılmış bir otağ daha ilişti. Onun çevresinde birçok köle dolaşıyordu. ☙ Önünde de Rüstem'in bayrağını ve mızrağını görünce, talih yıldızının artık tersine döndüğünü anladı. ☙ Bundan başka gözüne, kara bir otağ daha ilişti. Bunun önünde de ay biçiminde bir bayrak dalgalanıyordu. ☙ Kâvûs oğlu Ferîborz'un etrafında birçok fil ve davulun olduğunu; Tûs'un bulunduğu yerde de birçok çadırın kurulmuş olduğunu gördü. ☙ Üzüntü içinde hemen Pîrân'ın yanına koşarak: "Bugün işimiz iş... Canımız burnumuzdan gelecek!

Dün gece İranlılar tarafından her gecekinden fazla silah şakırtısıyla, bağrış çağrış sesi geldi. ☙ Bunu merak ederek, sabahleyin erkenden çadırımdan çıkıp, İranlıları bir gözden geçireyim dedim. ☙ Meğerse İran'dan bunlara yardım için birçok er gelmemiş mi? ☙ Orada firuze renkli bir de otağ gördüm. Önünde ejderha gibi bir bayrak duruyor. ☙ Etrafında da kalkanlar ve Kâbil hançerleri taşıyan Zâbilistan erleri bulunuyor.

Herhalde Rüstem İran padişahı tarafından buraya yardıma gönderilmiş olmalı!" diye haber verdi. ☙ Bunun üzerine Pîrân: "Öyleyse vay halimize! Rüstem buraya geldiyse ☙ ne Kâmûs kalır, ne Şengil, ne Çin hakanı ne de bir tek Tûranlı pehlivan..." dedi ☙ ve hemen ordugâhtan ayrılıp İran ordusunu bir daha gözden geçirdi. ☙ Sonra koşa koşa Kâmûs'un, Menşur'un ve Fertûs'un yanına gitti:

"Ben bu sabah erkenden çadırımdan çıkıp, İran ordusunun dört bir yanını dolaştım. ☙ Onlara yardım için İran'dan kinci erlerden toplanmış bir ordu gelmiş. ☙ Sanırım bunların başında bulunan da, önceden sana sözünü ettiğim fil gövdeli Rüstem'dir! ☙ İran padişahının yanından ta buralara kadar sırf intikam almak için gelmiş" dedi. ☙ Kâmûs ona şöyle karşılık verdi: "Ey akıllı pehlivan! Senin yüreğin kötü düşüncelerle dolu.

Sen şunu bil ki, savaşa Rüstem değil, Keyhüsrev'in kendisi dahi gelse yine de merak etmeye değmez. ☙ Sen ne diye böyle ikide bir Rüstem'den bahsedip duruyorsun? Bir daha Zâbilistan'ın lafını etme! ☙ Savaş sırasında Rüstem benim bayrağımı bile bir kere görse, yüreği dertle dolar. ☙ Sen şimdi kalk git de, orduyu hazırlayıp bayrağı ordugâha getir. ☙ Ben erlerimle savaşa giriştiğim vakit, siz de bir an bile gecikmemelisiniz.

Sen şimdi yiğitlerin nasıl savaştığını göreceksin. Ova baştan başa bir kan denizine dönecek!" dedi. ☙ Pehlivanın yüreği bu sözlere çok sevindi. Artık Rüstem'in düşüncesinden, korkusundan kurtularak, ☙ ruhunu cesaret suyuyla yıkadıktan sonra, şen bir yürek ve dinç bir başla gelip, ☙ bütün erlere tulga ve zırh dağıttı. Bu işleri yaparken hep Kâmûs'un sözlerini hatırlıyordu. ☙ Bundan sonra da kalkıp Çin hakanının yanına gitti. Eğilip yeri öperek:

"Ey padişah, bahtiyar ol! Düşüncen her zaman aklınla beslensin! ☙ Bizim için kalktın, uzak ve yorucu yollardan geldin; zevkini ve rahatını bunca zahmete feda ettin. ☙ Efrâsiyâb'ın hatırı için Çin denizini tuttun gemilerle geçtin. ☙ Ordunun sırtı, senin sayende düzelmiştir. Sen yaradılışın nasıl icap ediyorsa, öyle hareket et. ☙ Filleri çıngıraklarla süsle ve boru sesleriyle dünyanın kulaklarını sağır et.

Ben bugün ordumla savaşa giriyorum. Sen filler ve davullarla merkezde kal. ☙ Ordumun ardını gözeterek, bana edeceğin yardımlarla külahımı bulutlara kadar yükselt. ☙ Savaşçı Kâmûs beni ordumun önünde gitmekle görevlendirdi ☙ ve yeminler ettikten sonra gürzünü çekip havaya kaldırarak: ☙ Bugün bulutlardan taş da yağsa bu gürzden başka silah kullanmayacağım!" diye söz verdi.

Bu sözleri duyar duymaz hakan boruları çaldırdı. Öyle ki, toprak ayaklı bir yaratık gibi harekete geçti. ☙ Davulların sesinden yerle gök titredi ve merhametini kesti. ☙ Hakanın buyruğuyla mahfeler fillerin üzerlerine yüklenince yeryüzü Nil gibi karardı. ☙ Kendisi de salına salına ordunun merkezine geldi. Hava tozdan bir karabuluta dönmüştü. ☙ Zillerin ve Hint çıngıraklarının sesleriyle yürekler yerlerinden oynadı.

Fillerin sırtlarındaki firuze tahtların ve Nil deryası gibi dalgalanan bayrakların parıltısından ☙ gözler sönükleşip cansızlaştı; ölü gözüne döndü. ☙ Feleğin ağzı burnu toz toprakla doldu. Toprağın yüzü de katranla sıvanmış gibiydi. ☙ Hakan ordugâha gelince gökteki ay bile yolunu şaşırdı. ☙ Kâmûs dağın sağ yanına çekildi. Ağırlıkları da ovaya doğru götürdüler.

Pîrân kardeşi Hûmân ve Gelbâd'la beraber sol tarafı tuttu. ☙ Hakanın bu işlerini gö-

ren Rüstem de ordusunu savaş alanında hazırlamaya başladı. ۞ Verdiği emir üzerine Tûs davulları bağlattı ve orduyu horoz gözü gibi süsledi. ۞ Sonra Rüstem: "Bakalım" dedi, "şu dönen felek kime güler yüz gösterecek? ۞ Nasıl dönecek ve büyük kahramanlardan hangisinin ömrü sona erecek?

Yolda gelirken hiç dinlenmedim. Atım da üç konaklık yolu bir konaklık gibi geçti. ۞ Yolun güçlüğünden, hayvancağız harap bir halde. Tırnakları da ezik. ۞ Onun için ben bugün ona pek yüklenemem; hiç kimseyle de savaşamam. ۞ Bu düşmanla yapılacak bugünkü savaşta bana yardım etmeniz gerek!" ۞ Sonra Tûs boruları ve tunçtan küpleri çaldırdı. Öküz kuyruğu biçimindeki boruların çığlıklarıyla da bir kıyamettir koptu.

Gûderz ağırlıkları dağa gönderip ordusuyla sağa yerleşti. ۞ Kâvûs'un oğlu Ferîborz da solda kalmıştı. Mızrakların çokluğundan bütün dünya bir kamışlığa dönmüştü. ۞ Ordunun ortasında ise Nevzer soyundan Tûs vardı. Derken havada kasırgalar koptu; yeryüzü toz toprakla doldu. ۞ Dünya toza toprağa bulandı; pehlivanlar birbirlerini göremez oldu. ۞ Bunun üzerine fil gövdeli Rüstem Çin hakanıyla birlikte Tûran ordusunu görmek için dağın tepesine çıktı.

Oradan bakınca öyle büyük bir ordu gördü ki, Rûm denizi bunun yanında mumdan yapılmış küçücük bir şey gibi kalırdı. ۞ Bunlar, her biri farklı elbise ve külah giyen ve Kâşân, Şeng, Vehr, ۞ Çağan, Çin, Saklâb, Hint, Kihan, Rûm, Nehir ve Sind gibi türlü türlü ülkelerden gelen erlerdi. ۞ Her köşede başka bir dil konuşuluyordu. Hepsinin bayrağı da, yiyecekleri de başka başkaydı. ۞ Süslü fillerle, fildişi tahtların, bileziklerin, taçların ve gerdanlıkların süslerinden

Yeryüzü baştan başa bir cennet bahçesine dönmüştü. Bu tehlikeli fakat güzel bir manzaraydı. ۞ Dağın üstünde duran Rüstem bu manzaraya hayran kaldı. Fakat geriye dönmeyi düşündü. ۞ Kendi kendine: Felek bize ne zamana kadar güler yüz gösterecek? Bu kocamış felek bakalım bize ne oyun oynayacak? diye sordu. ۞ Sonra hiç metanetini bozmadan dağdan aşağıya inerek ordunun ve komutanın yanına gitti. ۞ Onlara: "Belime kemer bağladığım zamandan beri bir yıl bile rahat etmedim ve

Birçok ordu gördüm, ama bu kadar büyüğüyle karşılaşmamıştım!" dedi. ۞ Sonra emretti, davulları yüklediler; komutan Tûs da savaşa girmeye karar verdi. ۞ Elinde mızrağıyla intikam almak için dağdan ovaya doğru yürüdü. ۞ Ordunun gelip de yerine geçmesi yarım gün sürdü; ovaya yerleşen ordu iki fersahlık bir yeri kapladı. ۞

Onun yerden kaldırdığı tozlarla, dünyada aydınlık denilen şey kalmadı ve gündüzü geceden ayırmak imkânsızlaştı.

Mızraklardan ve okların temrenlerinden hava da, güneş de karardı. ۞ Atlıların ve atların sesleri Merih ve Zühal yıldızını dahi aşıyor; ۞ atlıların naralarından ve baltaların şıkırtısından sanki kayalar kanatlanıp uçuyordu. ۞ Kılıçlarla onları kullanan eller, kandan yakuta dönmüş; atların ayakları altında toprak adeta hareket ediyordu. ۞ Korkakların yürekleri bedenlerinden ayrılıyordu. Savaş erlerinin sırtlarındaki kaftanlar birer kefen haline gelmişti.

Bu sırada Kâmûs ordusuna şöyle seslendi: "Eğer göklere yükselmek istiyorsanız, ۞ kılıçlarınızı, gürzlerinizi ve kementlerinizi alıp savaş alanına atılın! ۞ Canı elinde olmayan savaşçının başı taş altında ezilir!"

RÜSTEM'İN EŞKEBÛS'LA SAVAŞMASI

Her zaman davul gibi gümbürdeyip herkese meydan okuyan Eşkebûs adlı bir savaşçı vardı. ۞ İranlılarla savaşmak ve karşısına çıkacak düşmanların kafalarını yerlere yuvarlamak isterdi.

Nihayet ortaya atılarak: "Ey ünlü pehlivanlar! İçinizden hanginiz benimle savaşacak? ۞ O kim ise ortaya çıksın da, vücudundan şuracıkta bir ırmak akıtıvereyim!" diye bağırdı. ۞ Bunu duyunca Rehhâm, dayanamadı. Heyecana kapılıp, hiddetinden bir deniz gibi köpürdü. ۞ Binicilerin en zayıfı olan Rehhâm yayını kurup o ünlü pehlivanı ok yağmuruna tuttu. ۞ Fakat Eşkebûs'un vücudu çelik zırhlarla kaplı olduğu için gelen oklar kaftanının üzerinden rüzgâr gibi geçiyordu.

Diğer savaşçılar gibi yorgun olan Rehhâm bunun üzerine eline ağır gürzünü aldı. ۞ Her ne kadar düşmanını öldürmek istediyse de, tulgasına bile tesir edemedi. ۞ Sıra kendisine gelen Eşkebûs elini ağır gürzüne atınca yeryüzü demire döndü ve gök abanoz gibi karardı. ۞ Gürzünü Rehhâm'ın kafasına öyle bir indirdi ki, kafasındaki tulga paramparça oldu. ۞ Bunun üzerine Rehhâm'ın gözü Kâşânlı pehlivandan yana yıldı ve dağa doğru kaçmaya başladı.

Bunu gören Tûs Eşkebûs'la karşılaşmak için ordunun ortasındaki yerinden atını sürerek meydana atıldı. ۞ Fakat Tehemten kızmıştı ve Tûs'a: "Rehhâm meclislerde elinde şarap kadehi tutarken ۞ övünüyor, kahramanlığından dem vuruyor, kendisini herkesten yüksek görüyordu. ۞ Şimdi o sandaloz gibi sararmış yüzüyle nereye

kaçtı? Eşkebûs'tan da mı aşağıymış? ☙ Sen ordunun merkezinde kal. Ben yaya olarak da gidip savaşırım!" dedi.

Yayını kurup koluna taktıktan ve kemerine de birkaç tane ok yerleştirdikten sonra ☙ Eşkebûs'un karşısına çıkıp, ☙ şöyle kükredi: "Ey nice savaşlar görmüş geçirmiş pehlivan! Senin dengin karşına işte şimdi geldi. Yerinden hiç kıpırdama!" ☙ Kâşânlı pehlivan onun bu sözlerine hem şaşırdı hem de güldü. Atının dizginini ağırlaştırıp ona seslendi. ☙ Gülerek dedi ki: "Hele senin adın da neymiş? Şimdi kafasız kalacak şu vücuduna acaba kimler ağlayacak?"

Rüstem ona şu cevabı verdi: "Ey uğursuz vücutlu! Ne diye benim adımı soṛup duruyorsun? ☙ Anam benim adımı senin ölümün diye koymuş, zaman da beni senin kellenin topuzu yapmış!" ☙ Eşkebûs: "Karşıma böyle yaya geldiğine göre, vücudunu bir hamlede teslim etmek istiyorsun!" deyince, ☙ Rüstem bu sefer şu karşılığı verdi: "Ey akılsız savaşçı! ☙ Sen hiç ömründe yaya savaşıp da büyük kahramanların kafalarını mezara sokan yiğitler görmedin mi?

Sizin memleketinizdeki aslanlar, kaplanlar ve timsahlar at üzerinde mi savaşır? ☙ Şimdi iyi bak da, ben sana yaya nasıl savaşılırmış göstereyim. ☙ Tûs beni buraya, yaya olarak Eşkebûs'un atını almak için gönderdi. ☙ Böylece Kâşânlı Eşkebûs yaya kalacak ve ordusu bile ona gülecek! ☙ Böyle bir günde, şu alanda benim gibi yaya olarak savaşan bir pehlivan, senin gibi üç yüz atlıya bedeldir!" dedi.

Kâşânlı Eşkebûs: "Ben sende alay etmekten ve adam kandırmaya çalışmaktan başka bir silah göremiyorum" dedi. ☙ Rüstem de: "Sen şimdi ömrünü sona erdirecek olan yayı ve oku göreceksin!" diye karşılık verdi. ☙ Rüstem hasmının atına olan güvenini fark edince yayını kurup ☙ önce atına bir ok atarak onu yere devirdi ☙ ve gülerek ona yüksek sesle bağırdı: "Haydi bakalım" dedi, "sen de o değerli ahbabının yanında biraz oturuver.

Onun başını bağrına bas da, biraz savaş yorgunluğunu gider!" ☙ Bu sözleri dinledikten sonra Eşkebûs da yayını kurdu. Fakat yüzü sandaloz gibi kararmıştı ve vücudunun her yeri titriyordu. ☙ Bu durumda olduğu halde ardı ardına Rüstem'e ok yağdırmaya çalıştı. Rüstem: ☙ "Kollarını ve vücudunu boşuna yoruyor, boş yere üzülüyorsun!" dedikten sonra ☙ elini kemerine atıp hadeng ağacından yapılmış birkaç ok daha çıkardı.

Bunların içinden temreni masmavi çelik olan ve dibinde de dört kartal tüyü bulunan birini seçip ☙ Çaç yayını eline aldı; ona da yabankeçisi derisinden yapılmış bir yay

taktıktan sonra ☙ sol elini uzatıp yayı tuttu. Sağ eliyle kirişi çekip bırakmasıyla yaydan dehşetli bir vınlama duyuldu. ☙ Rüstem temreni parmağıyla tutup atınca, ok Eşkebûs'un göğsünden girip bel kemiğinden çıktı. ☙ Düşmanın göğsüne yaptığı bu tam isabet için felek Rüstem'in elini öptü.

Kaza: "tut!," kader: "vur!," felek: "aferin!" ve melekler: "maşallah!" dedi. ☙ Kâşânlı Eşkebûs hemen orada ölerek, anasından hiç doğmamışa döndü. ☙ Her iki ordu da bu pehlivanların savaşını seyretmekteydi. ☙ Çin hakanıyla Kâmûs da Rüstem'in boyunu, bosunu, kolunu, kuvvetini ve kin almak hususundaki azmini görmüştü. ☙ Rüstem savaş alanından ayrılınca, Çin hakanı hemen bir atlı gönderip

Eşkebûs'un vücuduna saplanan kanlı oku getirtti ve ordudaki herkese gösterdi. Görenlerin hepsi onu mızrak sandı. ☙ Çin hakanı bunun temrenini ve tüylerini görünce, genç ve dinç yüreği birdenbire kocayıverdi. ☙ Pîrân'a dönerek: "Bu adam kimdir? İranlı pehlivanlar arasında ne diye anılır? ☙ Sen bunların askeri değeri olmayan, az sayıda, aşağılık pehlivanlar olduğunu söylemiştin. ☙ İşte şimdi gördün, onların okları bile bizim mızraklarımız kadar; karşılarında dağlar bile dayanamaz!

Sen onlara hiç değer vermiyordun, ama şimdi sözlerinin asılsız olduğu anlaşıldı!" dedi. ☙ Pîrân onun bu sözlerine: "Ben İran ordusunda bu kuvvette bir adam olduğunu bilmiyordum. ☙ Attığı okla ağaçları delen bu uğursuzun bizim için ne düşündüğünü de anlayamadım. ☙ İranlılardan, kuvvet, cesaret ve maharet sahibi olarak bildiklerim Gîv ile Tûs'tur. ☙ Kardeşim Hûmân da o Tûs'un başına dünyayı zindan etmiştir!

Fakat bu adamın kim olduğunu ve bizim ordumuzdan kimin ona karşı çıkabileceğini henüz bilmiyorum. ☙ Hele otağıma kadar bir gideyim de, adının ne olduğunu öğreneyim!" diye karşılık verdi.

PÎRÂN'IN RÜSTEM'İN GELİP GELMEDİĞİNİ SORMASI

Pîrân benzi atmış ve başı düşünceli olarak gelip kendi ünlü pehlivanlarına soru sormaya başladı. ☙ Pehlivan Hûmân, Pîrân'a: "Akıllı olan düşmanını küçük görmez. ☙ İran'ın büyük pehlivanları cesur ve demiri kıracak kadar da kuvvetlidir.

Üstelik İran'dan yardımcı kuvvette gelmiş. Bak, savaş meydanının nasıl altı üstüne geliyor!" dedi. ☙ Pîrân: "İran'dan Tûs'a istediği kadar binici pehlivan gelsin. Ben onların hiçbirinden korkmam! ☙ Elverir ki Rüstem gelmesin. Rehhâm'mış, Gur-

gîn'miş bana vız gelir. Onların hiçbirisi beni korkutamaz. ۞ Sen şunu bil ki, onların içlerinde Tûs'tan başka pehlivan yoktur. Ne Ferîborz ne de Gurgîn Kâmûs'a denk olamaz. ۞ Bugün ordumuz için önemli bir gün. Ün kazanmak için herkes çalışmalı!" dedi.

Bundan sonra da kalkıp Kâmûs'un, Menşur'un ve Fertûs'un yanına gitti. ۞ Onlara: "Bugün büyük bir savaş oldu. Nihayet kurt, koyun sürüsünün içinde göründü. ۞ Şimdi bakın düşünün de bu işin bir çaresini bulun! Uğradığımız bu yenilginin lekesini üzerimizden kim silecek?" diye sordu. ۞ Kâmûs: "Bırak" dedi, "bugün adımız berbat oldu! ۞ Eşkebûs'un savaşta ölmesine, Tûs'la Gîv elbet sevinmiştir.

Fakat benim de, o yayan dövüşen pehlivandan ödüm koptu. Yalnız ben değil, bütün ordu da ondan korkuyor! ۞ Yeryüzünde onun gibi boylu boslu bir pehlivan daha yoktur. Bizim ordudan da ona denk olabilecek bir pehlivan çıkmaz! ۞ Onun yayını gördün; oku da burada duruyor. Kuvvetçe azgın bir aslandan da beter! ۞ O senin bana evvelce anlattığın Sîstanlı pehlivan olmalı. ۞ İran ordusuna yardım için gelmiş ve savaşa da yayan çıkıyor, demek..." deyince,

Pîrân: "Senin dediğin o Rüstem bambaşka bir pehlivan, bambaşka bir binici ve bambaşka bir savaşçıdır! O kimseye benzemez" dedi. ۞ Bunun üzerine aklı fikri Rüstem'de olan uyanık yürekli Kâmûs: ۞ "O halde sen bana bir anlat bakayım: O Rüstem dediğin pehlivan nasıl savaşır? ۞ Savaşta karşısına çıkanlara neler söyler? Boyu bosu nasıldır? ۞ Kuvveti ne kadardır? Yüzü nasıldır? Onunla nasıl savaşmalı?

Mademki o buraya gelmiştir; o halde onunla benim savaşmam lazım!" dedi. ۞ Pîrân ona şöyle karşılık verdi: "Aman Tanrı kimseyi onunla savaşmak sevdasına düşürmesin! ۞ Onun boyu düzgün bir serviye benzer; yüzü ise insana korku verir. ۞ Savaşlarda Efrâsiyâb kaç defa onun karşısından gözleri yaşlı olarak kaçmıştır. ۞ Hüsrev'i seven bu savaşçı, savaşlarda kılıcına elini hasmından önce atar.

Onun tek amacı, kucağında büyüttüğü Siyâvuş'un intikamını almaktır. ۞ Onun silahına karşı konulamayacağını, birçok pehlivanı sınadıktan sonra anlamışlardır. ۞ Savaşmak için kemerini kuşandığı zaman azgın bir aslana döner. ۞ Savaş günü gürzünü yere düşürse bir deniz canavarı dahi onu kaldıramaz. ۞ Onun yayının kirişi de aslan derisindendir. Okuyla temreninin ağırlığı on setir gelir.

Sert bir taşı eline alınca muma çevirir. ۞ Kendisinden aşağı olan pehlivanlarla savaşmaktan utanır. ۞ Savaşa hazırlandığı vakit sırtına bir zırh geçirir; bunun üstüne de bir kaftan giyip düğümler. ۞ Onun kaplan derisinden bir elbisesi vardır, onu gi-

yip savaşa çıkar. ۞ O buna bebr-i beyan der ve onu kaftandan da, öteki zırhlardan da üstün tutar.

Çünkü o ne ateşte yanar ne de suda ıslanır. Onu giyince Rüstem kanat açmış kuşa döner. ۞ Onun altında bir de at vardır ki, bu atı gören Bîsutûn dağı ayaklanmış da yürüyor sanır. ۞ Savaş sırasında hiç durmadan kişner, bağırır; taşlardan, topraklardan ateşler çıkarır. ۞ Rüstem'in böyle o kadar çok özelliği vardır ki, savaş alanında o insandan bambaşka bir şey olur. ۞ Onun kollarını, omuzlarını, göğsünü ve ellerini görüp de şaşmamak kabil değildir" dedi.

Bunları dinleyen akıllı Kâmûs, gözünü, kulağını Pîrân'a dikmişti. ۞ Pîrân'ın bu sözleri hoşuna gitti ve işinin yoluna girdiğini anladı. ۞ Ona: "Ey pehlivan! Sen yüreğini ferah tut, hiç canını sıkma! ۞ Bahtı uyanık padişahların ettikleri ağır yeminlerden hangisini istersen ederim. ۞ Hatta senin gönlünü hoş edinceye kadar savaşmadan,

Onların başlarına dünyayı iğnenin gözü gibi dar etmeden, ۞ güneşi yaratan Tanrı'nın izniyle atımın üzerinden eğeri kaldırmayacağıma, o yeminlerden daha ağır yemin de ederim," dedi. ۞ Bunun üzerine Pîrân da: "Ey uyanık yürekli ve doğru sözlü padişah! ۞ Bütün işlerimiz senin dediğin gibi yoluna girecek, savaş da bizim istediğimiz gibi bitecektir!" diyerek ۞ oradan kalktı. Bütün karargâhı gezip bütün otağlara ve çadırlara uğradı.

Çin hakanına ve herkese Kâmûs'un söylediklerini bildirdi.

TÛRANLILARLA İRANLILARIN SAVAŞ HAZIRLIĞI

Hava batan güneşin ışıklarıyla yakut rengini aldığı, bu suretle gecenin karanlığı gökyüzünü kapladığı vakit, ۞ ordunun bütün akıllı ve kılıç kullanmakta usta kahramanları toplanıp, ۞ yürekleri savaş ve kin duygularıyla dolu olarak Çin hakanının otağına gittiler. ۞ Bunların içinde aslan yürekli, filleri yerlere seren Kâmûs, savaşmak konusunda çok bilgili olan Menşur,

Şengli Şemîrân, Hintli Şengil, Saklâblı Kendrev ve Sind padişahı gibi kahramanları vardı. ۞ Her biri bu savaşla ilgili düşüncelerini bildirdi ve İran'dan bahsetti. ۞ Sonunda da oy birliğiyle savaşmaya, düşmanın kanıyla ellerini yıkamaya karar verdiler. ۞ Toplantı bitince dinlenmek için her biri kendi çadırına çekildi. ۞ Birbiri ardınca gelen karanlık gecelerin yüklenmeleriyle incelip sırtı iki büklüm olan ayın

Güneşe doğru yaklaşarak gözden kaybolduğu ve güneşin ışıklarla yıkanarak çıktığı

bir sırada ۞ iki ordu birbirine girdi ve ortalıkta bir kıyamettir koptu. ۞ Çin hakanı: "Dün olduğu gibi, bugün de savaşmaktan yana tereddüde düşmeyelim! ۞ Orduya Pîrân'ın olmadığını ve onsuz savaşmayacağımızı söylememiz doğru olmaz. ۞ Biz hepimiz uzun yollardan buraya yardım etmeye, savaşmaya geldik.

Eğer biz işi dünkü gibi, bugün de gevşek tutacak olursak, yiğitliğin ününe leke sürmüş oluruz. ۞ Burada başarı gösterdiğimiz takdirde Efrâsiyâb'ın teşekkürünü kazanır ve rahat ederiz. Bu ciheti de düşünmek gerek. ۞ Hep birden hücum ederek, düşmanın üzerine dağlar gibi yürüyelim. ۞ Yedi ülkenin kahramanları burada toplanmış bulunuyor. Artık bizim için uyku uyumak, yemek ve içmek söz konusu olmamalı!" dedi. ۞ Bunun üzerine orada bulunan bütün büyük kahramanlar yerlerinden kalktılar ve Çin hakanına teşekkürler ederek:

"Bugüne bugün ordu senin buyruğundadır. Çin ve Tûran ülkeleri de senin hükmündedir! ۞ Bak şu savaş alanına bir kere; bulutlardan sanki kılıç yağıyor!" dediler. ۞ Diğer tarafta da Rüstem İranlılara: "Artık beklediğimiz an geldi! ۞ Biz burada tek tük, birkaç kişi kaybetmedik değil. Fakat bu bütün kuvvetimize nispetle, otuz binde bir ölçüsündedir. ۞ Bunun içindir ki, üzülüp canınızı sıkmayın. Çünkü bizim şerefsiz yaşayacak vücuda ihtiyacımız yok!

Eşkebûs'un başına gelenleri görünce, bütün Türk erleri yüzleri abanoz gibi kararak dönüp gitti. ۞ Ey biniciler! Yüreklerinizi kinle doldurun. Kızgınlıktan, yüzleriniz kırış kırış olsun. ۞ Bugün savaşmak için atımı nalladım. Onun üzerinde kılıcımı düşman kanıyla yakuta döndüreceğim. ۞ Bugün yepyeni bir gün başlıyor. Onun için hazırlanın. Yeryüzü baştan başa Keyhüsrev'in hazineleriyle doludur ۞ ve bunların hepsi de sizindir. Kemerlerinizi kuşanıp savaşa hazırlanın. Mükâfat olarak taç ve küpe alacaksınız.

Ben de size içleri para dolu keseler ve Zâbil hediyelerinden başka Kâbil'in bütün servetini dağıtacağım" diyordu. ۞ Bu sözler üzerine bütün büyük kahramanlar teşekkürler etti ve: "Padişahlık tacı ve yüzüğü sensiz kalmasın!" dediler. ۞ Bundan sonra Rüstem savaş silahlarını kuşanarak, bütün büyüklüğü ve gücüyle ortaya çıktı. ۞ Önce zırhını onun üstüne de bebr-i beyanını giydi. ۞ Çin çeliğinden yapılmış olan başlığını da başına geçirerek, kendi için kötü düşünenlerin ölmesini diledi.

Tanrı'nın izniyle beline kemerini de bağladıktan sonra sarhoş bir fil gibi atına bindi. ۞ Yeryüzü atının nalları altında kararırken, gökler de onun boyuna bosuna hayran kaldı.

KÂMÛS'UN ELVÂ'YI ÖLDÜRMESİ

Her iki ordudan davul ve boru sesleri yükseldi. Bundan sonra son söz kılıçlarındı. ☙ Dağlar ve ovalar zangır zangır titriyor; toprak atların nallarıyla yorgun düşüyordu. ☙ Karşı tarafta da azgın filler ve ağırlıklarıyla Kâmûs ordunun sağında,

Çin kumaşlarıyla örtülü bir eyerin üzerinde bulunan Hint komutanı solda ☙ ve Çin hakanı da ortada yer almıştı. Bunların dehşetiyle de gökler kararıyor ve yer sarsılıyordu. ☙ İran ordusunun sol kanadındaysa Ferîborz, Kuzey burcundan parlayan güneş gibi duruyordu. ☙ Geşvâd'ın oğlu da, vücudu zırhlarla örtülü bir şekilde sağ kanattaydı. ☙ Ordunun ortasında ise önünde davulları ve kerrenâylarıyla Tûs bulunuyordu.

Her iki ordudan yükselen naralar neredeyse fillerin kulaklarını patlatacaktı. ☙ Her taraf duman ve ateş denizine dönmüştü. Hiçbir savaşçı böyle bir savaş gününü rüyasında bile görmemiştir. ☙ Ağzı ciğerinin kanıyla köpürmüş olarak ortaya ilk çıkan, ☙ filli ve davullu ordusuyla savaş yerine ilk gelen yüce komutan Kâmûs oldu. ☙ Öküz kafası biçiminde bir gürz taşıyan Kâmûs fil gibi kükredi ve:

"Dün yaya olarak savaşan ve ünlü pehlivanlara meydan okuyan o savaşçı nerede? ☙ Eğer o tutup da yine oku ve yayıyla ortaya çıkacak olursa, bil ki bugün okunun da, yayının da son günüdür!" dedi. ☙ Yüce Tûs, Gîv ve Rehhâm gibi pehlivanlar onu görmesine gördüler ☙ ama hiçbirisi onunla savaşmayı göze alamadı. Böylece İranlı pehlivanlardan ortaya çıkan olmadı. ☙ O bir kaplana benziyordu. İranlı biniciler ise onun yanında bir geyik gibi kaldıkları için hiçbirinde ortaya çıkacak cesaret yoktu.

İçlerinden yalnız Zâbilistanlı Elvâ adındaki pehlivan intikam kılıcını kınından çekip çıkarabildi. ☙ Elvâ, Rüstem'in çömeziydi. Onun hep mızrağını taşır, kimseyi Rüstem'in yanına yaklaştırmazdı. ☙ İyi ata binerdi. Ok, gürz ve mızrak kullanmasını da iyi bilirdi. ☙ Görmüş, geçirmiş, zahmetler çekmiş ve Rüstem'den birçok savaş taktiği öğrenmişti. ☙ Bilgili bir ihtiyarın ne söylediğini biliyor musun? Şimdi işiteceğin bu sözü aklında iyi tut.

Bu ihtiyarın sözü şudur: Hünerlerine güvenme, onlara aldanma, haddini aşma, olduğun yerde dur. ☙ Küçük bir çeşmenin derin bir denizle boy ölçüşmeye kalkışması cesaret değil, deliliktir! ☙ Elvâ, Kâmûs'un üzerine yürüyüp, onunla savaşmak isteyince, ☙ onlara geniş bir yer açıldı. Bunun üzerine Kâşânlı pehlivan bir kurt gibi atı-

lıp ۞ Elvâ'ya bir mızrak indirerek, onu atının eyerinden aşağıya aldı ve hiç zorlanmadan onu yere yuvarladı.

Sonra dizginini çevirip, atının nalları altında onu o kadar çok çiğnedi ki, toprak onun kanıyla yakuta döndü.

RÜSTEM'İN KÂMÛS'U ÖLDÜRMESİ

Rüstem Elvâ'nın bu şekilde öldürülmesine çok üzüldü ve hemen atının terkisinden kemendini alıp açtı. ۞ Bu Rüstem'in âdetiydi. Ne zaman pehlivanlarla savaşacak olsa, ağır gürzüyle beraber kemendini de yanına alırdı. ۞ Böylece bir elinde ağır gürzü ve bir elinde de kemendiyle Rüstem sarhoş bir fil gibi bağırarak meydana geldi. ۞ Onu gören Kâmûs: "O altmış halkalı ipine güvenip de öyle böbürlenme!" diye bağırdı.

Rüstem ona şu karşılığı verdi: "Aslan olan avını görünce böyle bağırır. ۞ Önce sen intikam kemerini beline bağlayıp İranlıların ünlü bir pehlivanını öldürdün. ۞ Benim kemendimle iplik diye alay ediyorsun, ama şimdi onun ilmeğinin başına neler getireceğini göreceksin. ۞ Ey Kâşânlı pehlivan! Seni buralara kadar getiren kaderindir ve şu topraklar bastığın son yerler olacaktır" dedi ۞ ve savaş atını yerinden oynatıp, düşmanın üzerine saldırdı. Fakat düşman da elinde kemendiyle bir fil kadar kuvvetliydi.

Rüstem kılıcıyla onun kafasını gövdesinden ayırmak istiyordu. ۞ Fakat kılıç atın boynuna rastlayarak, üzerindeki zırhı parçaladı. ۞ Böylece atın kafası kurtulmuş oldu. Bunun üzerine Rüstem hemen kemendini halka yapıp ۞ attı. İp düşmanın beline geçince, Rüstem o azgın fili yerinden oynatarak ۞ kemendiyle sıkı sıkıya bağladı. Altındaki Rahş da bu sırada at değil kanatlı bir kartaldı sanki.

Fakat Kâmûs'ta henüz cesaretini kaybetmemişti. Atının başını serbest bırakıp üzengiye yüklenerek, ۞ bütün gücüyle ipin ilmeğinden kendini kurtarmaya çalıştı. Ancak tüm gayretlerine rağmen ۞ ipten kurtulamadı ve sonunda baygın bir hale geldi, kendinden geçti. Bunun üzerine Rüstem atını durdurdu ۞ ve ipi çekip Kâmûs'u baş aşağı ederek yere serdikten ۞ sonra atından inip onu iple sımsıkı bağladı ve: "Ha işte şimdi işin tamam.

Artık şeytanlıktı, cadılıktı geçmiş ola. Senin canın deve esir oldu!" dedi. ۞ Kâmûs'un ellerini arkadan sımsıkı bağladıktan sonra, ipin ucunu eline alarak ۞ inti-

kam peşinde koşan düşmanını sürüye sürüye ordunun bulunduğu yere geldi. ۞ Pehlivanlara: "Hele bakın savaşmak için meydan okuyan şu pehlivana! O kadar kurumlanmanın üstüne burnu nasıl yere geldi. ۞ İşte yalancı dünya denilen bu saray hep böyledir; bazen iniş bazen de yokuştur...

İnsanı bazen sevindirir bazen de üzer... Bazen göklere yükseltir bazen de yerlerde yuvarlar... ۞ Aslanlarla her zaman savaşabilecek kadar güçlü olan bu yüce, bu cesur pehlivan, ۞ İran'a saldırmak, yurdumuzu yakıp yıkmak, aslanlara in yapmak niyetindeydi. ۞ Eğer sağ kalıp da bu dileğini yerine getirebilseydi, şimdi Zâbilistan'da da, Kâbilistan'da da ne saray kalacaktı, ne ev, ne bağ ne de bahçe... ۞ Zaloğlu Rüstem'i yeryüzünden kaldırmadan, elindeki gürzü bırakmayacaktı.

Fakat şimdi ona tulgasıyla zırhı kefen, tacı toprak ve gömleği de mezar oldu! ۞ Artık son dakikası geldiğine göre, şimdi söyleyin bakalım onun nasıl öldürülmesini istiyorsunuz?" diyerek, ۞ onu kaldırdığı gibi pehlivanların önlerine attı. Bunun üzerine ordudan ayrılan bazı pehlivanlar onun yanına kadar giderek ۞ vücudunu kılıçlarıyla paramparça ettiler. Taşlar, topraklar kan içinde kaldı. ۞ İşte bu feleğin âdeti böyledir; insanın ömrü bazen sevinçli bazen de üzüntülü geçer...

Dünyanın derdi hiç bitmez. Göstereceğin yiğitlikle de bu dert ne azalır ne de çoğalır. ۞ Ey insan! Senin işlediğin günahlarla, canın da üzüntüyle ezilip duruyor. ۞ Zamanın zalim eli sana uzandıktan sonra yiğitliğine ve cesaretine güvenmen boştur! ۞ Elinden geldiği kadar iyilik etmeye çalış ve seni doğru yola götüren Tanrı'ya şükret. ۞ İşte can almak isterken can veren Kâmûs'un hikâyesi de burada bitti.

Şimdi gelelim Çin hakanının savaşına; ondan ve kahramanlık usullerinden söz açalım.

RÜSTEM İLE ÇİN HAKANININ HİKÂYESİ

Ey akıllı ve aydın canlı kişi! Tanrı'nın adını dilinden hiç düşürme! ۞ İnsanlara doğru yolu gösteren O olduğu gibi, şu feleği de döndüren Odur! ۞ Bu dünya gelip geçicidir; sonunda yerleşip de rahat edeceğin yer bir başka âlemdir. ۞ Dihkânların anlattıkları şu hikâyeyi de dinle:

Kâmûs'un intikam meydanında öldürüldüğü haberini Çin hakanına götürdükleri zaman, ۞ bütün Kâşânlı, Şengli ve Belhli pehlivanların başlarına dünya zindan kesildi. ۞ Hepsi bir araya gelip birbirlerine: "Bu savaşçı ve hünerli pehlivan da kim? Acaba adı ne ve savaşta onun dengi kim olabilir?" diye sormaya başladılar. ۞ Pîrân

o aslan yürekli Hûmân'a: "Ben artık zaferden ümidi kestim. ۞ Kâmûs gibi bir savaş canavarını öldürdükten sonra bizim pehlivanlarımız onunla nasıl savaşabilir?
Dünyada onun gibi ünlü ve fil gövdeli bir pehlivan daha bulunamaz ki. ۞ Kâmûs gibi bir pehlivanı savaş meydanında tutup bağladıktan sonra ۞ o, savaş gününde fillerin kafalarını bile koparıp yerlere atabilir demektir!" dedi. ۞ Bütün erler hakanın etrafında toplanmış, Kâmûs için ağlayıp sızlıyorlardı. ۞ Bu sırada Pîrân da üzüntülü bir halde gelerek, Çin hakanını övdükten sonra: "Ey şu lacivert renkli gökten de yüce olan!
Şu erler sana savaşın nasıl olup bittiğini ve ne hale düştüğümüzü anlatmışlardır. ۞ Şimdi düşün de buna bir çare bul ve kimseye bir şey söylemeden, ۞ gizlice casusları çağırıp düşman ordusuna gönder. ۞ Bunlar gidip, o pehlivanın kim olduğunu ve ordumuzda ona denk olabilecek bir kimsenin çıkıp çıkamayacağını öğrensinler de, durumu bilelim. ۞ Eğer içimizde ona karşı çıkabilecek bir pehlivan varsa, hepimiz kendisine bağlanalım ve savaş alanında da ona hep birlikte yardım edelim!" dedi.
Çin hakanı da Pîrân'a: "Ne olursa olsun üzüntüye kapılmamalıyız. ۞ Benim istediğim de, kemendiyle aslanları yakalayan bu pehlivanın kim olduğunu anlamaktır! ۞ Ölümden kurtuluş yoktur. Yalvarıp yakarmakla da kimse yakasını kurtaramaz. ۞ Biz hepimiz dünyaya ölmek için geldik. Ona ister istemez boyun eğmeye mecburuz. ۞ Bir kimse ne kadar güçlü olursa olsun, dünyada fileri ayaklarının altına alırsa alsın, yine de feleğin bu yargısından kendisini kurtaramaz.
Kâmûs'un böyle bağlı olarak ölüp gitmesi sizin cesaretinizi kırmasın! ۞ Kemendiyle Kâmûs'un canını almış olan o pehlivanı ben kemendime takıp yuvarlar ۞ ve tam Efrâsiyâb'ın istediği gibi yaparak, İran ülkesini bir kan denizine çeviririm" dedikten sonra ۞ ordunun tanınmış ve eli hançerli bazı pehlivanlarını bir araya topladı. ۞ Kement ile ok kullanmakta ve pehlivan yakalamakta usta olan bu savaşçılara:
"Önce düşman ordusunun sağını solunu gözden geçirmek, o pehlivanın adını ve nereli olduğunu ۞ sorup öğrenmek gerekiyor. Bundan sonra da onun hesabını görürüz!" dedi.

CENGEŞ'İN RÜSTEM'LE SAVAŞMASI

Bu sırada Efrâsiyâb'ı taparcasına seven, güçlü kuvvetli bir binici kalkıp elini göğsüne koyarak, bu işi üstleneceğini söyledi. ۞ Adı Cengeş olan bu binici, ün kazanmak

için her yana cesaretle atılırdı. ۞ Çin hakanına: "Ey yüce kahraman! Yeryüzü senin mührüne boyun eğmiştir.

Sen şunu bil ki, bu dediğin kahraman erkek bir aslan bile olsa, ben onun cansız bedenini yere serer, kellesini savaş alanına yuvarlarım. ۞ Ben tek başıma onunla savaşır, o İranlıların adlarını yerin dibine sokarım! ۞ Kâmûs'un ölümünden sonra adını göklere çıkaran ve intikamını alan ilk adam ben olacağım!" dedikten sonra ۞ eğilip hakanın önünde yeri öptü. Hakan onun bu cesaretini överek: ۞ "Pekâlâ, eğer sen bu intikamı alır, dünyaya metelik vermeyen o adamın başını bana getirirsen,

Ömrün oldukça seni çalışmaktan kurtaracak kadar hazine bağışlarım!" dedi. ۞ Cengeş bunun üzerine hemen atını oynatıp Âzergoşesp gibi yerinden fırladı. ۞ İran ordusuna yaklaşınca, atının terkisinden kayın ağacından yapılmış bir ok çıkararak: ۞ "Bu meydan tam bana göre. Ünlü pehlivanların kafalarını pençesiyle avlayan benim! ۞ Kâmûs pehlivanı bağlayan ve savaşta bazen ok bazen de kement kullanan o kahraman kimse ortaya çıksın bakalım!

Meydana gelirse vücudunun ortadan kalkacağı, yerinin boş kalacağı gündür. Hani, neredeymiş o savaşçı?" diye bağırarak sağda solda dolaştı. ۞ Bunları duyan Rüstem hemen yerinden fırlayıp, gürzünü kaptığı gibi atına bindi ve: ۞ "Aslanları avlayan, pehlivanları yere seren, kement, gürz ve ok kullanmakta usta olan o pehlivan benim! ۞ Anlaşılan Kâmûs gibi senin de gözlerinin toprakla dolacağı zaman gelip çattı!" dedi. ۞ Cengeş: "Söyle bakalım, senin adın, sanın ve soyun ne? Savaşmaktan maksadın ne? Bunları bana söyle ki,

Ben de ortalık toza dumana karıştığı vakit kimin kanını döktüğümü bileyim" deyince ۞ Rüstem şu karşılığı verdi: "Ey kötü talihli! Şu dünya bağında senin gibi yemişler veren ağaçların kökleri kurusun. ۞ Benim mızrağımın ucu ve adım senin ölümün, sırtındaki zırhla başındaki tulga da kefenindir!" ۞ Bunun üzerine Cengeş, rüzgâr gibi yerinden fırlayıp, yayının iki ucuna kirişi taktı. ۞ Rüstem'in sırtında bebr-i beyan dediği zırh vardı; fakat bir buluta benzeyen yayıyla Rüstem'e yağmur gibi ok yağdıran o zalim:

"Ey pehlivan! Biraz daha sabret hele. Savaştan ümit keseceğin zaman yakındır!" diye bağırdı. ۞ Rüstem bu okların zırhını deleceğini anlayınca, kalkanını başına siper etti. ۞ Cengeş bir aralık Rüstem'e şöyle bir bakarak, onun yeşilliklerde yetişmiş düzgün bir serviye benzeyen boyunu bosunu gözden geçirdi. ۞ Ondan sonra da o dağ gibi kahramanın altında başka bir dağ gibi duran Rahş'a baktı ve fil gövdeli

Rüstem'i taşımaktan yorulmayışına hayret etti. ☙ Bütün bunları görünce içinden: Kendi kendine kıymaktansa kaçmak hayırlı olacak! diyerek

Atını yerinden oynattığı gibi kendi ordusuna doğru koşmaya başladı. ☙ Fakat cesur binici Rüstem onun kaçtığını görür görmez atını ateş gibi oynatarak hemen onun peşine düştü. ☙ Azgın bir file benzeyen Rüstem düşmanına yetişince bütün ovada bir kıyamettir koptu. ☙ Her iki ordu da bu savaşı hayretle seyretmekteydi. Derken Rüstem, düşmanın atının kuyruğuna yapıştığı gibi ☙ Cengeş'i kavradı ve bir süre havada tuttuktan sonra sabrı tükendi ve yere vurdu.

Türk yere yuvarlanınca aman diledi; fakat Rüstem onu yerle bir etti ☙ ve hemen başını gövdesinden koparıp attı. Artık Cengeş'te ne bir düşünce kalmıştı ne de bir dilek... ☙ Bunun üzerine İran'ın ileri gelen bütün pehlivanları Rüstem'i takdir ettiler. ☙ Rüstem de elinde parlak harbisiyle iki ordunun safları arasında bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı.

HAKANIN HÛMÂN'I RÜSTEM'E YOLLAMASI

Hakan bu durumu öğrenince çok üzüldü; talihinin böyle tersine dönmesine canı çok sıkıldı.

Hûmân'a: "Durumumuz kötüleşti. Zaman da daraldı, zemin de... ☙ Hele sen git bir bak bakalım bu pehlivan kim? Aklını kullanarak bu işi başar!" dedi. ☙ Hûmân karşılık olarak: "Ben ne demirci örsüyüm ne de savaşlarda Pîldendan diye anılan kahramanım! Ona nasıl gideyim? ☙ Yeryüzünde Kâmûs pehlivan gibi savaştan çekinmeyen ve akıllı bir savaşçı daha yokken, ☙ bu pehlivan onu bile kemendinin ilmeğine geçiriverdi. Bu pehlivanı hor görme.

Ama madem öyle buyuruyorsun, kalkıp gideyim. Bakalım, Tanrı bu savaş alanından kimin galip çıkmasını takdir etmiş?" dedi ☙ ve kalkıp rüzgâr gibi çadırına giderek başına başka bir tulga geçirdi; ☙ başka bir at, başka bir bayrak, başka türlü bir zırh ve kalkan alıp ☙ Rüstem'in yanına gitti. Onun kollarını ve omuzlarını gözden geçirdikten sonra: ☙ "Ey kement kullanmakta usta olan savaş binicisi, ünlü pehlivan!

Tanrı'nın üzerine yemin ederim ki, bizden intikam almak isteyen senin gibi kuvvetli bir düşmanı gördükten sonra padişahlık tahtından ümidimi kestim. ☙ Ben şu büyük ordunun erleri arasında senin kadar kuvvetli bir pehlivan daha göremiyorum. ☙ Seninle savaşacak bir savaşçının, aslanların yüreklerinin tozunu havaya uçuracak ka-

dar kuvvetli olması gerekir. ۞ Sen kimsin? Nerelisin? Nerede otururşun? Kimin soyundansın ve adın nedir? ۞ İran ordusunda, senin gibi savaşçı yüreği taşıyan bir kimse daha görmüş değilim!

Benim savaş erlerine, özellikle de senin gibi kaplan yürekli kahramanlara sevgim büyüktür. ۞ Eğer bana adını, yerini, yurdunu ve soyunu söyleyecek olursan, ۞ yüreğimdeki merakı gidermiş olursun. Ben de sana müteşekkir kalırım" dedi. ۞ Rüstem pehlivan onun bu sorularına: "Ey ünlü pehlivan! ۞ Ne diye sen önce bana kendi adını, yerini yurdunu söylemiyorsun da

Böyle diller dökerek, tatlı tatlı konuşarak yanımda duruyorsun? ۞ Eğer niyetin barış yapmaksa, gayreti elden bırakma ve bana da yardım et. ۞ Yani Siyâvuş'un kanını dökerek aramıza kinin tohumlarını saçan kimse bulup çıkar. ۞ Tûran ordusunda, bu masum başın kanını döken suçluyu arayıp bul. ۞ Siyâvuş'un İran'dan getirdiği yiğitleri ve hazineler yüklü atları da ortaya getir.

Bundan başka, hepiniz bizimle dost olur, iyiliğimizi düşünür ve geleneklerimize uygun davranırsanız, ۞ ben de artık intikam almak sevdasından, pehlivanlarınızın kellelerini yerlere yuvarlamaktan vazgeçerim. ۞ Bu cinayeti işleyeni bana teslim ederseniz, ben de onu tutar padişaha yollarım. Belki padişah da onu bağışlayıverir. ۞ Ben de Keyhüsrev'in yanında şefaatçilik yapar, yüreğindeki ve başındaki kini gidermeye çalışırım. ۞ İşte sana o adı batasıcaların kimler olduklarını şimdi söyleyeceğim. Tanrı onların bizim için düşündüklerini gerçekleştirmesin.

İran'ın felaketini isteyenler o Gersîvez'le ۞ adaletten nasibi olmayan, soyu sopu batasıca Gerûy Zirih'tir. ۞ Duru suyu bulandıranlar, aradaki dostluğu düşmanlığa çevirenler, Tûr'un tohumundan gelenlerdir. ۞ Siyâvuş'un başına ne geldiyse hep onlardan geldi; bu kötülüklere hep onlar sebep oldu. ۞ İşte bu iki adamla birlikte Efrâsiyâb'ın aklını çelerek denizler gibi kanlar akıtanlarla,

İranlılardan intikam almak için savaşa girişenleri ۞ ve Hûmân, Lehhâk, Ferşîdverd, Gelbâd ve aslan yürekli Nestehîn gibi ۞ ikiyüzlü ve herkesi sahte tavırlarıyla aldatan Vîse ailesinden olanların hepsini bana teslim edeceksiniz! ۞ Siz bu dediğim şeyleri yapar da bu düşmanlıklara bir son verirseniz, ۞ ben de intikamın kapılarını sizin ülkenize kaparım; siz de artık zırhlarınızı giyip bizimle savaşmaktan kurtulursunuz.

Yok, bunları yapmaz da ortaya başka şeyler atarsanız, ben de eski düşmanlığı tazeler, sizinle yeniden savaşırım. ۞ Ünlü padişah Keyhüsrev'in başı ve canı üzerine

yemin ederim ki, Tûran ülkesinde taş taş üstünde bırakmam. ☙ O zaman da ne Çin hakanı kalır, ne Şengil ne de bir Tûran pehlivanı... ☙ İşte sizin için yapılacak iş budur. Sen şu savaş alanında benim nasıl bir adam olduğumu gördün. ☙ Ben hanın ünlü pehlivanlarındanım ve aslanlarla boğuşmaya alışkınım.

Ben nice nice kelleleri gövdelerinden ayırmışımdır ki, onlar kara topraklardan başka sarınacak kefen bulamamışlardır! ☙ Ben şimdiye kadar hiç kimseyle böyle yumuşak konuşmuş değilim. Bütün ömrümce kin peşinde koşup durdum. ☙ Sana söylediklerimi iyice kavra ve bu güzel sözleri yüreğine yerleştir" diye karşılık verdi. ☙ Rüstem'in bu sözleri Hûmân'ı fena halde korkuttu; bir ağaç yaprağı gibi titremeye başladı. ☙ Rüstem'in tüm kininin kendi ailesinden kaynaklandığını anladıktan sonra

Ona şöyle karşılık verdi: "Ey aslan yürekli savaşçı! ☙ Sen bu güç kuvvet ve boy bosla ya İran padişahı, ☙ ya İran'ın en büyük pehlivanı ya da en büyük adamlarından biri olmalısın. ☙ Sen benim adımı sormakla herhalde başka ve gizli bir şey düşünüyorsun. ☙ Benim adım yiğit Kûh Gerûy'dur. Babam da Bûsipas adında aslan gibi bir adamdır.

Ben bu savaş alanına şu orduyla birlikte uzak bir yerden er olarak geldim. ☙ İşte şimdi sen benim kim olduğumu öğrendin. Artık benim de senin adını bilmek hakkımdır. ☙ Senin adını da, söylediklerini de herkese bildirmek için öğrenmek istiyorum. ☙ Senin kim olduğunu anladıktan sonradır ki, gidip bana söylediklerini birer birer Tûran ordusunun ☙ Menşur'un, Çin hakanının ve Tûran'ın bütün büyük adamlarıyla büyük pehlivanlarının önlerinde söyleyeceğim."

Rüstem: "Sen benim adımı sormayı bırak da, git benden işittiklerini onlara bildir. ☙ Yüreğim Pîrân'ın sevgisiyle yanıp duruyor. ☙ Çünkü Siyâvuş'un suçsuz yere kanının dökülmesine yalnız o üzülmüştür. Türklerin içinde soylu bir kişi varsa ancak odur! ☙ Sen oraya gider gitmez onu bana gönderiver. Bakalım zaman ne gösterecek?" dedi. ☙ Hûmân: "Ey yüce pehlivan! Sen Pîrân'la görüşmek mi istiyorsun?

Sen onu, Gelbâd'ı ve Pûlâd'ı nereden tanıyorsun?" diye sordu. ☙ Bunun üzerine Rüstem: "Neden böyle soru sorup duruyorsun? Maksadın akan suyun başını yukarıya doğru çevirmek midir? ☙ Bunca erin burada senin için savaştığını görmüyor musun?" dedi.

HÛMÂN'IN PÎRÂN VE HAKANLA GÖRÜŞMESİ

Hûmân yanaklarının rengi solmuş olarak koşa koşa geri döndü ☙ ve Pîrân'a: "Ey talihli pehlivan! Durumumuz iyice kötüleşti.

Çünkü bu pehlivan Zâbilistanlı Rüstem'dir. Artık ordumuzun akıbetine ağlamak gerek. ۞ O bana birçok şey sordu, ben de cevap verdim. Her birimizin yaptığı kötülükleri bir bir saydı. ۞ Siyâvuş'un intikamını almaktan bahsederken, önce benim adımı andı. ۞ Eskiden yapılmış işlerden, önce harap edilip sonra onarılan yerlerden ve kendi isteklerinden söz açtı. ۞ Ben onda, senden başkasına karşı zerre kadar sevgi görmedim. Senden bahsederken yüzü gülüyordu.

Ne düşündüğünü bilmiyorum, ama içimizden yalnız seninle konuşmak istiyor. ۞ Sen hele git bir bak, o iri gövdeyi elinde mızrağıyla görünce, o mızrağı bir dağın üzerine dikilmiş sanacaksın! ۞ Onu zırhı, gürzü, sırtındaki böbür postu ve altındaki kudurmuş file benzeyen atıyla bir gözden geçirirsen, ۞ onun için söylediklerimin yalan olmadığını anlarsın. Ateş bile parlaklığını onun kılıcından alır. ۞ Seni görmeden bir yere gideceği yok. Çünkü o orada seni görmek için bekliyor.

Yanına gidince öyle kılıcını filan çekmeyi bir yana bırak da, tatlı tatlı konuş!" dedi. ۞ Pîrân da: "Ey yüce pehlivan!" dedi. "Ömrümün sonunun gelmiş olmasından korkuyorum. ۞ Eğer bu adam gerçekten Zâbilistanlı Rüstem ise şu ova bizim matem yerimiz olacaktır! ۞ Demek ki artık yerimize, yurdumuza ateş düştü. Bilmem ki şu uğursuz talihimiz başımıza bu belayı da nereden sardı?" ۞ Sonra gözleri yaş içinde ve yüreği yaralı olarak kızgın kızgın kalkıp hakanın yanına gitti ve:

"Ey padişah, kızma! Artık bizim talihimiz tersine dönmüştür! ۞ Kâmûs pehlivanın başına gelenleri gördüğüm zaman zaten yüreğimdeki şüphelerden kurtulup, ۞ kemendi kangal kangal sarılı ve vücudu demirden bir kaleye benzeyen bu pehlivanın Rüstem olduğunu anlamıştım. ۞ Biz değil, Efrâsiyâb'ın kendisi bile onun sırtının yere geldiğini rüyasında bile göremez. ۞ Savaşlarda devler bile ondan yılar. Onun yanında bir kişiyle, ovalar dolusu kişi birdir.

O Zâbilistan'da rahat içinde yaşarken bir yandan da Siyâvuş'a eğitmenlik yapmıştı. ۞ Şimdi onun ölümünden duyduğu üzüntüyle bizimle savaşmak ve yeryüzünü ele geçirmek isteyen padişahın başına dünyayı dar etmek istiyor. ۞ Zaten duyduğum bu üzüntü beni canımdan bezdirdi. Gideyim de bir bakayım bari ne istiyormuş?" dedi. ۞ Bunun üzerine Hakan: "Peki kalk git, ama sakın sinirle hareket etme! ۞ Önce anla bakalım, eğer maksadı barış yapmaksa, bu kadar zahmete katlanıp orduyu neden buralara getirmiş?

Ona biraz hediye filan götür. Savaşmaktansa böyle yapmak daha doğru olur. ۞ Fakat karşımızda sırtında böbür derisiyle durduğuna göre derdi savaşmaktır. ۞ Onun

için biz de hep birlikte yürüyüp, savaşa girişerek şu meydanı ona da dar edelim. ۞ Tanrı'ya sığınarak, olanca gücümüzle savaşalım. ۞ Onun vücudu da, elbette demirden ve tunçtan değildir. O da her insan gibi kandan, etten ve kemiktendir.

Ne diye kendini üzüp duruyorsun? O da bizim gibi yerde savaşacak, havada değil ya... ۞ Hatta onun giysisi taştan ve demirden olup ok ve harbi işlemese bile yine de korkma! ۞ Bu savaş alanında onların bir kişisine karşı bizim otuz bin kişimiz olduğuna göre korkmak anlamsızdır. ۞ Bu Zâbilistanlı ve ünlü pehlivan bir filden de kuvvetli değil ya. ۞ Ben onunla şöyle bir fil savaşı yapayım da gör bakalım, bir daha benim yanıma yaklaşabiliyor mu?" dedi.

PÎRÂN'IN RÜSTEM'İN YANINA GİTMESİ

Pîrân Rüstem'in yaptıklarından korku duyarak ve yüreği iki parça olmuş bir halde, ۞ kalkıp İran ordusunun bulunduğu yere gitti ve Rüstem'e: "Ey savaşmak isteyen yüce pehlivan! ۞ Ordumuzun büyükleri içinde ve Türklerden yalnız benimle görüşmek istediğini duydum ۞ ve benden ne istediğini anlamak için onların arasından kalkıp geldim" dedi. ۞ Rüstem başına külahını giyip ordunun saflarından ayrılarak,

Pîrân'a: "Ey Türk! Söyle bakalım adın ve buraya gelmekteki maksadın nedir?" diye sorunca, ۞ Pîrân: "Ben ünlü pehlivanlardan toplanmış olan o ordunun komutanı Pîrân'ım! ۞ Sen Vîse oğlu Hûmân'a tatlılıkla benimle görüşmek istediğini söylemişsin. ۞ Ben de senin ünlü pehlivanlar arasında kim olduğunu ve adını merak ettim," dedi. ۞ Bunun üzerine Rüstem: "Ben zırh giyip Kâbil hançeri kullanan Zâbilistanlı Rüstem'im!" diye karşılık verdi.

Pîrân bunu duyar duymaz hemen atından inip ona saygılarını sundu. ۞ Rüstem de: "Ey pehlivan! Parlak güneşten, ۞ yani dünyanın en ünlü padişahı ve büyüklerin sığınağı olan Hüsrev'den ۞ ve her gece seni rüyasında gören ve Efrâsiyâb'ın kızı olan annesinden sana selamlar var" deyince, ۞ Pîrân da: "Ey fil gövdeli pehlivan! Ben de seni Tanrı'nın ve ordunun adına selamlarım.

Tanrı seni kutsasın ve gökler senin buyruğunca dönsün! ۞ Hepimizin sığınağı olan Tanrı'ya şükürler olsun ki, seni sağ ve esen gördüm. ۞ Sâm oğlu Destan, Ferâmurz ve Zevâre inşallah iyidirler, ۞ sağdırlar, değil mi? Dünya onların yokluğunu görmesin. ۞ Eğer küçüklerin büyüklerden şikâyet etmelerini hoş görürsen, sana anlatacaklarım var:

Ben bahçeye bir ağaç diktim, fakat onun yaprağı acıydı ve yemişi kanla doldu. ۞ O benim bütün varım yoğum ve hatta varlığımdı. Onun içindir ki, onu emeklerimle ve gözyaşlarımla suladım. ۞ Şimdi bu ağaçtan elimde kalan yorgunluktur ve deva olarak gördüğüm yemişi de bana zehir oldu. ۞ Siyâvuş beni babası sayardı ve bütün kötülüklerden korurdu. ۞ Ben de ona ülkemi ve şerefli bir döl almak için de kızımı verdim.

Fakat kızımla beraber onu da öldürdüler. Söyle, ben buna layık mıydım? ۞ Ben o padişahtan ve milletinden neler çekmedim! ۞ Tanrı'nın tanıklığına sığınmanın iyi bir şey olmadığını bildiğim halde, yine onu tanık olarak gösterir ve derim ki: ۞ Aradan bu kadar zaman geçmesine ve birçok akıllı kimsenin teselli etmesine rağmen ۞ evimde hâlâ yas eksik değildir. Üzüntünün ateşi, her zaman yüreğimi yakıp kavurmaktadır.

Yaş yerine, gözlerimden kan akıyor; hekimlerin elinde esirim. ۞ Bu işten benim hisseme düşen de ancak zarar oldu. Ne yapalım felek istediğimiz gibi döndükten sonra... ۞ Siyâvuş'un başına gelenleri duyduğumdan beri her şeyden elimi eteğimi çekmiş, duruyorum. ۞ Çünkü iki padişah ve iki ülke arasında şu acizliğimle ne yapacağımı şaşırdım kaldım. ۞ Ben kendi canımı ortaya koyarak Ferngîs'i kurtardım. Yoksa babası onu da öldürecekti.

Onu evime götürüp sakladım ve ondan hiçbir yardımı esirgemedim. ۞ Şimdi babası bu yüzden beni öldürmek, bir düşmanıymışım gibi kellemi koparmak istiyor. ۞ Ah, ey pehlivan! Bu iki millet arasında başım çok derde girdi. Böyle olduğu halde her iki millet de benden şikâyetçi. ۞ Benim için Efrâsiyâb'ın elinden ne kurtulmak var ne de rahat etmek... ۞ Çünkü bütün hazinelerim, mallarım ve hayvanlarım hep Tûran'da. Kaçmaya da imkân yok.

Birçok oğulum ve kadınım var. Bunların hepsi beni o toprağa bağlıyor. ۞ Efrâsiyâb savaş için emir verdiği zaman, gözümü bir an kapayıp da uyuyamam. ۞ İster istemez komutayı üzerime alıp orduyu idare etmeliyim. Onun sözünden nasıl çıkılabilirim? ۞ Bunun içindir ki sen benimle savaşacağın yerde benim durumuma acımalısın. ۞ Yüreğimdeki korku sadece Pîlsem'in korkusu değil.

Pîlsem gibi savaşa doymamış daha kaç tane oğlum var; onları da düşünüyorum. ۞ Kendi canımdan da korkuyorum. Çoluğum çocuğum ve malım mülküm hakkında bilmem ki sana daha ne söyleyeyim? ۞ Ey pehlivan! Galiplere zaferler bağışlayan Tanrı hakkı için, sakın bana gücenme. ۞ Benim çoluğum çocuğum ve akrabalarım

için kötülük düşünme. Tanrı'nın kahrından kork ve onu hatırından çıkarma. ☙ Siyâvuş'un aydın ruhuna yemin ederek söylüyorum ki, benim için tulgamı, zırhımı ve kılıcımı alıp seninle savaşmaktansa ölmek daha hayırlıdır.

Çünkü şu iki ordu savaşa bir tutuşursa, bu dağlar, tepeler; ☙ bulunduğumuz yerden ta Sind denizine kadar olan ülkelerden, Kâşân'dan, Şeng'den, Saklâb'dan ve Hint'ten ☙ buraya kadar sürüklenip getirilen ve Siyâvuş'un kanının dökülmesinde hiçbir suçu olmayan erlerin ölüleriyle dolacaktır. ☙ Bunun içindir ki, bence barış yapmak, savaşmaktan hayırlıdır. Bu işlerde fazla şiddet göstermemek lazımdır. ☙ Sen benden daha bilgilisin. Bilgilikte de, savaşmakta da güçlüsün. Söyle bakalım, sen neler düşünüyorsun?" dedi.

Rüstem'in bu sözler üzerine verdiği cevap Pîrân'ın umduğu gibi olmadı. ☙ O dedi ki: "Ben buraya padişahın cesur ve yiğit erleriyle birlikte savaşa hazır biçimde geldim. ☙ Senden de iltifattan ve tatlılıktan başka bir şey görmedim. Türkler arasında zararsız ve barışsever birisi varsa o da sensin! ☙ Sen kendisinden doğruluktan başka bir şey beklenmeyen bir adamsın ve senin bütün İranlıları yola getirmeye çalıştığın da doğrudur. ☙ Bir pars bile savaşmanın, birbirini öldürmenin kötü bir şey olduğunu bilir; bu hatta belki dağlar taşlarca da bilinen bir gerçektir.

Ancak şayet padişahlar padişahı barışa yanaşmaz da savaşmak isterse, artık iş okların yağmur gibi yağmasına kalır. ☙ Barış yapmak içinse şimdi iki şart var. Bu şartların işinize gelip gelmeyeceğini de sen düşün. ☙ Bunlardan ilki şudur: Siyâvuş'un ölümüyle ilgisi olup da, üstelik bir de küstahlık ederek bu savaşa katılmak için gelenlerle, ☙ yine bu suçsuz kanın dökülmesine sebep olup da bu savaşa katılmamış olanların ☙ hepsini toplayıp zincire vurarak Keyhüsrev'e göndermek.

İkincisi ise: Senin kemerini beline kuşanıp, benimle birlikte o muzaffer padişahın yanına gitmendir. ☙ Getirdiğin bütün değerli eşyaları burada bırakabilirsin. ☙ Çünkü padişah burada bırakacaklarının her biri yerine sana on verir. Artık Tûran ordusunun karargâhını aklından çıkaracaksın!" dedi. ☙ Pîrân bu sözleri dinledikten sonra içinden: "Bu işin sonu yok! Buradan kalkıp düşman padişahının yanına gitmek olacak şey mi? ☙ Bundan başka, bu düşman Siyâvuş'un intikamını almak için, onun kanının dökülmesinde suçlu olan ve

Efrâsiyâb'ın taht, hazine, mevki ve şeref sahibi akrabalarını ve ileri gelen adamlarını da istiyor. ☙ Yerine getirilmesi imkânsız olan bu isteklere şimdi nasıl cevap vermeli? ☙ Gûderz'in başının belası olan Hûmân, Gelbâd ve Ferşîdverd de ☙ teslim

edilmesi istenenler arasında. Olacak iş mi bu? Bu iş bana pek tuhaf geliyor. ۞ Bunun için iyisi mi ben bir tedbir düşünüp başımın çaresine bakayım!" diye düşünerek
16325 Rüstem'e: "Ey pehlivan! Sen her zaman genç ve neşeli kal! ۞ Bana şimdilik müsaade et gideyim de, bu tekliflerini Çin hakanına, Menşur'a ve Şengil'e söyleyeyim. ۞ Ayrıca Efrâsiyâb'a da bir atlı göndererek, uykusunu kaçıracak olan bu tekliflerden onu da haberdar edeyim!" dedi.

TÛRANLILARIN İRANLILARLA SAVAŞMAYA KARAR VERMELERİ

Pîrân oradan kalkıp bir rüzgâr gibi karargâha giderek, bütün Vîse soyundan olanları bir araya topladı. ۞ Bir meclis kurdu ve onlara meseleyi açarak: "İşler çatallaştı!
16330 Şunu bir kere bilin ki: O aslan yürekli pehlivan, Rüstem'dir ve bu savaş alanına sırf Siyâvuş'un dökülen kanının intikamını almak için gelmiştir. ۞ Zâbilistan'ın bütün aslanları, bütün büyükleri ve Kâbilistan'ın bütün ünlü kahramanları, ۞ yani kendileriyle savaşanları pişman eden Geşvâd oğlu Gûderz, Gîv ve Tûs gibi kahramanlar da onunla beraberdir. ۞ O bir kere intikam almak için ordunun önüne geçti miydi, dünyanın bütün kahramanları ve binicileri bile gelse onun karşısında duramaz. ۞ O sadece Siyâvuş'un kanının dökülmesinde suçlu olanları arıyor; suçsuz olanlarla işi yokmuş.
16335 Fakat bu işte suçsuz olmayan, Efrâsiyâb'la iş birliği yapmayan kim var? ۞ Bunun içindir ki, bu memlekette kimse kalmayacak. Tûran İran pehlivanlarının dileğince tamamen harap olacak. ۞ Genç, ihtiyar, er, taht, taç herkes ve her şey elden gidecek. ۞ Ben o zalim padişaha her zaman demez miydim: Ateşle ve rüzgârla bu kadar çok oynama! ۞ Kızgınlığına yenilme! Büyüklükle günün birinde aklın kaybolur, basiret gözün kapanır ve haberin olmadan birdenbire yanarsın! diye...
16340 Fakat o zalim padişah ne benim sözlerimi dinledi ne de o meşhur toplantıda bulunan büyüklerin sözlerini... ۞ Akıllı kimselere hiç danışmadan tuttu, o değerli padişahı öldürttü. ۞ İşte şimdi de elimizde ne taht kalıyor, ne taç ne de savaş fili, hepsi gidiyor. ۞ Nihayet İran padişahının istediği duruma düşeceğiz; bu işte kahramanlarımıza düşen hisse de sadece dert olacak! ۞ Yazık kahramanlara! Yazık taç ve tahtın koruyucusu olan şatafatlı ordumuza!
16345 Bundan sonra her şeyin gözlerinizin önünde harap olduğunu göreceksiniz; içimiz-

den hiç kimse şu savaş alanından sevinçle çıkamayacak! ۞ Talihimiz tersine döndüğü için hayvanlarının ayakları altında bizi ezecekler! ۞ Ben de Hûmân'a acıyorum, yüreğim onun için yanıyor; hele Rûyîn'i düşündükçe canım eriyor. ۞ Çünkü Rüstem'in yüreği ona duyduğu kinle dolu. Öfkeden hep kaşlarını çatıp yüzünü ekşitiyor. ۞ Şimdi yüreğimdeki bu üzüntüyle kalkıp Çin hakanının yanına gideceğim ve bu intikam yüzünden başıma gelen felaketi ona da anlatacağım" dedi.

Pîrân yüreği kan ve dudakları da ahlarla dolu olarak hızla Çin hakanının yanına gitti. ۞ Oraya vardığı zaman hakanın otağında yüzleri sararmış ve yanakları kana bulanmış birçok kişi gördü. Onların feryatlarıyla otağı dolup taşmaktaydı. ۞ Bunlar Kâmûs'un akrabasıydı ve hakanın yanına adalet istemek için gelmişlerdi. ۞ Hepsi de: "Efrâsiyâb artık saadeti ve büyüklüğü rüyasında bile göremez ۞ Onun yiğitlikten nasibi yok ki, savaşabilsin.

Biz şimdi gözlerimiz yaşlı ve yüreklerimiz intikamla dolu olarak, Kâşân ordusunu çekip Çin'e götürelim. ۞ Buraya Çin ve Berber'den erler getirerek Kâmûs'un intikamını alalım. ۞ Bozgûş'tan, Segsâr'dan, Mâzenderân'dan ağır gürzler kullanan erler getirelim. ۞ Bunlar öyledir ki, Rüstem onları görünce aklı başından gider; sesini çıkaramaz. ۞ Efrâsiyâb intikam almak istiyorsa artık rahatı ve uykuyu bırakmalı," diye bağırıyorlardı.

Bu sırada Eşkebûs'la Cengeş'in akrabası olanların da sesleri duyuluyor, feryatları davul sesi gibi yükseliyordu. ۞ Onları seyredenler de, bu ailelerin başlarına gelen felaketle sararıp solan yüzlerine gözyaşları döküyorlardı. ۞ Hepsi gözleri yaş içinde: "Artık rahatı ve uykuyu bırakmalı! ۞ Sîstan'ı baştan başa yakıp, düşmanlarımıza geceyi ve gündüzü haram edelim. ۞ Zâbilli Rüstem'in başını, bu ailelerin yası uğruna darağacına çekelim.

Vücudunu da yakıp külünü kapısının önüne saçalım!" diyorlardı. ۞ Bunların seslerini duyunca Pîrân'ın aklı fikri büsbütün karıştı ve yüzünün rengi değişti. ۞ Onlara: "Ey biçareler! Ey yürekleri dertle dolu talihsizler! ۞ Kendi hayatınızın da burada sona ereceğinden haberiniz yok," diyerek ۞ Çin hakanının yanına gitti ve: "Kısa süreceğini sandığımız savaş uzun sürdü.

Bizimle savaşmaya gelen adam insan değil, sırtında pars derisi olan, denizden çıkmış bir timsahtır! ۞ Adı Rüstem olan bu kahraman, nerede bir savaşçı ve ünlü bir yiğit varsa hepsini alıp ۞ buraya getirmiş. Çektiğimiz zahmetler boşa gitti. Yapılan zulüm adaletle cezalandırılacak. ۞ Tûran ülkesi padişahı böyle bir zulüm yapmayı

planladı ve Siyâvuş onun elinde can verdi. ☙ Gersîvez gibi akılsız bir herifin tavsiyesiyle onun elinden bu cinayet çıktı.

Cihan padişahı Siyâvuş çok değerli bir adamdı. Rüstem de onu yetiştirendir. ☙ Onun içindir ki buraya bizimle savaşmak için gelmiş, yeri göğü birbirine katacak. ☙ O bir kere ordunun başına geçti miydi, ☙ ona artık ne leoparın pençesi dayanır, ne filin hortumu, ne yüce dağlar ne de denizler... ☙ Onun altında Rahş denilen bir at vardır ki, o olduktan sonra kandan bir denizi geçmek için gemiye lüzum kalmaz.

Çünkü onun ne kadar şiddetli savaştığı herkesçe malumdur. ☙ Mavi göklerden, hararetiyle yüreklerimizi dumana boğan bir ateş inmiş demektir. ☙ Hemen akıllı kimseleri ve mûbedleri buraya çağırıp bir toplantı yapın; ☙ düşünün, taşının ve bu işe bir çare bulun. Bu savaşın sorumluluğunu üzerine kim alacaksa o da belli olsun. ☙ Yoksa başımızı bu belaya hiç sokmayalım. Şerefimizle kaybetmeyi göze alarak, dönüp memleketimize gidelim.

İşin doğrusu intikam almak sevdasından vazgeçmektir!" dedi. ☙ Hakan Pîrân'ın bu sözlerine çok üzülerek Tanrı'nın adını anmaya başladı. ☙ Pîrân'a: "Öyleyse söyle bakalım, karşımıza bir kere böyle bir savaşçı çıkmış, ona karşı ne yapalım?" diye sordu. ☙ Şengil onun bu sorusuna şöyle karşılık verdi: "Ey yüce kahraman! Sözü neden böyle uzatıp duruyoruz? ☙ Biz çölleri ve denizleri aşıp buralara kadar Efrâsiyâb'a yardım için geldik.

Ondan pek çok silah ve hediye aldık ve buraya bir an önce ulaşabilmek için yolumuzun üzerindeki şehirlerin hiçbirinde durmadık. ☙ Bu savaşa girmediğimiz takdirde, aslanlar gibi geldiğimiz halde, tilkiler gibi kaçmış olacağız. ☙ Kükremiş aslanlar gibi yollara düşüp hiçbir yerde dinlenmeden buralara kadar gelmişken, ☙ şimdi Sîstan'dan bir savaşçı gelmiş diye mi kendimizi kötü durumda göreceğiz? ☙ Savaştan kaçmak için bir adamı sebep göstermek ayıptır. Bir savaşa bambaşka sebeplerle girilmeyebilir.

Sonra farz edelim ki, bu adam azmış, kudurmuş bir fil; savaş alanında aslanları eliyle yakalayan bir kahramandır. ☙ Ne olacak? Yalnız Kâmûs'un ona yenilmiş olmasıyla ümitsizliğe mi düşeceğiz? ☙ Pîrân Rüstem'den korkuyor ve bu korkuyla karanlık gecelerde uykusu kaçıyorsa, ☙ içimizdeki pehlivanlardan onun yardımına yetişebilecek biri çıkar elbette. ☙ Kaldı ki, Rüstem Pîrân'ın dediği gibi ne bir fildir ne de aslana benzetilmeye layık ve birçok savaş hünerine sahip bir kahraman!

Bunu böyle düşünüp ona göre hareket etmeli ve intikam almaktan vazgeçmeliyiz. ☙ Yarın sabah erkenden gürzlerimizi ellerimize alıp ovaya yayılarak ☙ düşmanları-

mızın başlarına bahar bulutlarının yağmurları gibi oklar yağdıralım. ☙ Atlarımızın kaldırdıkları tozlar ve baltalarımızın vuruşlarıyla savaş alanında başlarla ayakları birbirinden ayırt edilemeyecek hale sokalım. ☙ Siz yalnız benim işaretime dikkat edin ve ben yerimden fırlayınca siz de fırlayıp savaşa girişin.

Bizim erlerimizin sayısı yüz binden de fazla olduğu halde, ☙ neden bir kişiden bu kadar korkup ıstırap içinde kalalım ve daha ölmeden ölmüşe dönelim? ☙ Ben o Sîstanlı pehlivanla savaşırken siz de yerle göğü toza dumana katarsınız. ☙ Yüreği fesatla dolu olanların hiçbir değeri yoktur. Onun için İranlılardan kimseyi sağ bırakmayın!" dedi. ☙ Şengil'in bu sözlerini duyunca Pîrân'ın kocamış gönlü gençleşti.

Ona: "Yaşa, var ol! Keder yüzü görmeyesin!" diye takdirlerde bulundu. ☙ Çin hakanı ve bütün ihtiyarlar Hint padişahını takdir ettiler. ☙ Tûran'ın, bazen korkup bazen ümide kapılan Hûmân, Nestehîn ve Bârmân gibi ünlü pehlivanları, ☙ Pîrân otağına dönüp geldiği zaman yerlerinden kalkıp onu karşıladılar. ☙ Hûmân, Pîrân'a: "Bu savaşın sonu ne olacak?

Barış mı? Yoksa iki ordu hâlâ birbiriyle savaşmak mı istiyor?" diye sorunca, ☙ Pîrân Şengil'in sözlerini anlattı ve bütün ordunun da onun düşüncesine katıldığını bildirdi. ☙ Hûmân işin böyle kötü bir duruma gelmesine üzüldü ve Şengil'e fena halde kızdı. ☙ Pîrân: "Göklerin takdirine aykırı olarak hareket edilemez. Bakalım zaman ne gösterecek?" dedi ☙ ve oradan kalkıp Gelbâd'ın yanına giderek: "Bu Şengil çıldırdı galiba.

Eğer o benim bildiğim ve herkesten de duyduğum Rüstem ise, ☙ bu savaş alanında Şengil mi kalır, Kender mi, Menşur mu, yoksa Çin hakanı mı? ☙ İyisi mi biz bu işe girmeyelim. Kenara çekilip kimin karlı ve kimin zararlı çıkacağını seyredelim. ☙ Göreceksiniz, ağır gürzlerle kuşamlı kahramanlardan toplanmış olan ve ucu bucağı görünmeyen bu ordunun ☙ üçte ikisi toprağın altına girecek, sırtlarındaki zırhlar onlara kefen olacak ve başlıkları kan içinde kalacak!" dedi.

Gelbâd da: "Ey kılıç kullanmakta usta olan kahraman! Daha şimdiden sonu böyle kötüye yorma. ☙ Gönlünü hoş tut. Belki işler, umduğumuzun tersine olur. ☙ Bir işin sonunu görmeden kötü hüküm vermek ve tasasını çekmek doğru değildir!" dedi.

RÜSTEM'İN ORDUYA SÖYLEVİ

Beri yandan da Rüstem bütün pehlivanları çağırtıp onlara gerekli sözleri söyledi. ☙ Bu toplantıda Tûs, Gûderz, Rehhâm, Gîv, Ferîborz, Gostehem, Horrâd,

Tecrübeli binici Gurgîn ve savaş kızıştırıcı Bîjen gibi kahramanlar hazır bulundu. ۞ Rüstem onlara bir söylev vererek dedi ki: "Ey akıllı ve uyanık yürekli kahramanlar ve mûbedler! ۞ Tanrı'nın iyilik yapmak istediği kimseler taca ve tahta sahip olabilirler. ۞ O kimseler savaşlarda da galip gelirler; filden de, timsahtan da, parstan da korkmazlar. ۞ Biz kullar neyiz? Bu kara toprak üstünde bizim ne değerimiz vardır? Bizim bütün gücümüz Tanrı'dandır!

Onun için biz imanımızı bozup Tanrı'nın yolundan ve akıldan ayrılmayalım. ۞ Dünya kimseye kalmaz. Onun dostluğuna aldanıp sevinmemeli. ۞ Erdem demek, doğruluk ve insanlık demektir. Doğruluktan ayrılmak, sapa yollara gitmek ancak zarar verir. ۞ Pîrân koşa koşa benim yanıma geldiği zaman bir süre yana yakıla diller döktü: ۞ Siyâvuş için katlandığı fedakârlıkları, çektiği zahmet ve felaketleri anlattı.

Ferngîs bile onun şefaati sayesinde ejderhanın ağzına girmekten kurtulmuşmuş. ۞ Fakat benim içime öyle doğuyor ki, bu savaşta önce Pîrân ölecek. ۞ Arkasından oğulları, kardeşleri ve bütün akrabası olan büyükler de onun yanında mahvolacaklar. ۞ Efrâsiyâb da Keyhüsrev'in elinde can verecek. Ben, hep bunların rüyasını gördüm. ۞ Şunu öyle bilin ki, düşmanlardan bir kişi bile sağ kalmayacak; hepsinin de leşleri ayaklar altında sürünecek.

Fakat ben yine de bu ordunun komutanı olan Pîrân'ın benim elimde can vermesini istemem.6 ۞ Çünkü o doğru bir adamdır. Kötülük onun yüreğine gidecek yolu bulamamıştır. ۞ Vaatlerini yerine getirdiği takdirde geçmişteki günahlarını bağışlamak yerinde olur. ۞ Bütün suçlular ve Siyâvuş'un hazinesi bize teslim edildiği takdirde, biz de artık intikamdan vazgeçmeliyiz. ۞ Ben de artık savaşı bırakırım. Çünkü dünyada doğruluktan ve barıştan daha iyi bir şey yoktur.

Eğer Efrâsiyâb bu büyükleri, bu taç ve fil sahiplerini ve Hint denizi gibi ucu bucağı olmayan ordunun ileri gelenleriyle ۞ taç ve hazineleri gönderirse, artık bizim de onlarla bir alıp vereceğimiz kalmaz. ۞ Onlardan isteyeceğimiz vergiyi verdikleri takdirde, savaş kaygısı da ortadan kalkmış olur. ۞ Biz kimseyi öldürmek niyetinde değiliz. İyiliğin sahibi olan Tanrı bize akıl ve adalet duygusu bağışlamıştır. ۞ Dünya taçlar, tahtlar ve hazinelerle doludur, ama bunlar ancak talihli olanlara nasip olur."

Rüstem'in bu sözlerini dinledikten sonra Gûderz ayağa kalktı ve: "Ey doğruluktan, akıldan ve düşünceden ayrılmayan büyük adam! ۞ Sen ordunun direği, padişahlık tahtının süsüsün. Taç da, taht da senin varlığınla aydınlanır. ۞ Senin mayan parlak

akıldan yoğrulmuştur. Ruhun her zaman akılla beslenir. ۞ Barış elbette savaştan daha iyidir, ama dikkat et, öküz hâlâ derisinin içindedir, canlıdır. ۞ Şimdi sana geçmiş zamana ait bir hikâye anlatayım da dinle.

Kötü adamların canı, bir insan boynunun yükten kaçması gibi, doğruluktan kaçar. ۞ Pîrân sana şimdi böyle vaatlerde bulunuyor, ama belki sonra bunları yerine getirmeyiverir. ۞ Dünyayı yaratan Tanrı onu kötü yaratmış olduktan sonra, sonunda o elbette kötülük edecektir. Bu nedenle onun sözlerine kapılma ki, sonunda ondan bir kötülük görmeyesin. ۞ Biz önce, savaşa hazırlandığımız sıralarda kendisiyle görüşüp bu meseleyi halletmiştik. ۞ Pîrân bize bir elçi yollayarak, savaştan bıkıp usandığını,

Kendisinin Hüsrev'in bir kulu olduğunu, onun topraklarında, ülkesinde ve otağında gözü olmadığını bildirdi. ۞ Biz de kendisine birçok öğütte bulunduk. O bunları dinledikten sonra: ۞ Ben artık savaşmayacağım. Bu konuştuklarımızın hepsini gidip akrabalarıma bildireceğim. ۞ Tacımı, tahtımı, hazinelerimi ve hayvanlarımı da Tûranlılara bırakmayacağım! diye söz verdi. ۞ Ben de kendisine: Tûran'ı bırakıp İran'a geldiğin takdirde, taç da, taht da, para da, mal da senin için...

Sen yalnız kalkıp gel ve padişahın himayesinde bir kenara çekilip otur. Böylece kabahatlerin örtülür gider, dedim. ۞ Pîrân bunun üzerine kalkıp gitti. Fakat o gece, şeytana uydu, düşüncesi değişti. ۞ Hemen Efrâsiyâb'a bir atlı göndererek: Büyük bir düşman ordusu geldi; savaşa hazırlan! dedi. ۞ Sanki aramızda evvelce bir şey konuşulmamış gibi davrandı; hatta konuştuklarımızın tersini yaptı. ۞ Derken onuncu gün de ordusunu ovaya çekip bütün yeryüzünü erlerle örtüverdi.

Ey pehlivan! İşte aynı adam sana bu sefer başka bir oyun oynamak istiyor. ۞ Çünkü yine hileye başvurmaktan başka çaresi kalmadı. Bu nedenle böyle birbirini tutmayan sözler söylüyor. ۞ Çünkü senin kemendinden korktu ve başına gelecek felaketi sezdi. ۞ Onların bütün güvendikleri Kâmûs ve komutanlarından Menşur'la Fertûs'tu. ۞ Şimdi Kâmûs'un talihinin tersine döndüğünü, senin kemendinin halkasında can verdiğini görünce,

Barışın kapısını çalmaya başladı ve artık ordusunu ovada tutamayacak hale geldi. ۞ O uçuruma doğru gitmekte olduğunu biliyor. ۞ O sana Siyâvuş'un kanını dökmekten suçlu olanlarla, hazineleri ve hediyeleri getirip teslim edeceğini söylüyor. ۞ Ama davullar çalınıp da Ferîborz ile Tûs savaşa başladığı zaman, ۞ sen Pîrân'ın ordunun önüne geçtiğini ve yeniden savaşa başladığını göreceksin.

Onun sözleri baştan başa yalandır. Ona dünyada yalnız Şeytan eş olabilir. ۞ Bu öğütlerimin sence değeri yoksa, bunları dinlemeyeceksen, işte oğlum Behrâm meydanda! ۞ Onun akıbetini gör de ibret al. Pîrân aciz kalınca ona da diller döktü; fakat arkamızdan da pusular kurdu. ۞ Savaş günlerinde Gûderz ailesinin verdiği ölülerden bir mezarlık meydana geldi. ۞ Bunun içindir ki, kan artık yaşadığım sürece gözümün yaşıdır. Hint kılıcından başka benim derdime derman kalmamıştır!" dedi.

Rüstem bu sözleri dinledikten sonra Gûderz'e: "Sözlerin hep böyle akıllıca olsun! ۞ Evet, Pîrân senin dediğin gibi bir adamdır; o ihtiyar bizim dostumuz değildir. Onun bu halini bilmeyen yoktur. ۞ Fakat geçmişteki dürüst hareketlerinden ötürü ben onunla hemen savaşmak istemedim. ۞ Onun İran padişahına yaptığı iyilikleri ve Siyâvuş için çektiği zahmetleri bir düşün. ۞ Eğer o sözünden döner de bizimle savaşmaya kalkışırsa,

Benim azgın filleri yakalayan kemendim atımın terkisinde asılı duruyor. ۞ Ben ona karşı önce iyi niyet gösteririm ve bizimle savaşacağını düşünmem. ۞ Eğer sözlerinden tutar dönerse, o zaman belasını bulur!" deyince, ۞ Gûderz'le Tûs onu alkışladılar ve kendisine: "Güneş ışıklarını senin üzerinden eksik etmesin! ۞ Pîrân'ın sözleri seni aldatamaz.

Dünya padişahı, senin vücudunla var olan tahtından ve tacından hiç yoksun kalmasın!" dediler. ۞ Bundan sonra Rüstem: "Artık ortalık karardı. Konuşmaktan da kafalarımız şişti. ۞ Şimdi oturup gece yarısına kadar şarap içelim. Sonra da ordunun işlerini düzenleriz. ۞ Bakalım dünyanın sahibi olan Tanrı gizliliğin perdesi arkasında neler gösterecek?" dedi. ۞ İranlılara da: "Ben" dedi, "mukadderatımızı bu akşam şarapla tayin edeceğim.

Yarın da Mâzenderân savaşında kullandığım Sâm'ın gürzünü ۞ omuzlayarak, savaşta timsah gibi kahramanların karşıma çıkacakları yere gideceğim. ۞ Hücuma geçtiğim vakit düşmanın elinde ne varsa hepsini alıp, İranlılara teslim edeceğim. ۞ Onun elinde hiçbir şey bırakmayacağım: Ne taç, ne fildişi taht, ne gürz, ne azgın fil ne de otağ!" dedi. ۞ Hüsrev'i taparcasına seven bu kahramanlar yerlerinden kalkarak

Çadırlarına gidip dinlenmeye ve uyumaya koyuldular.

TÛRANLILARLA İRANLILARIN SAVAŞA HAZIRLANMASI

Parlak güneş yüzünü gösterir göstermez, ay gümüş bir kalkana döndü ۞ ve güneş yüzünden bir iftiraya uğramamak için yüzünü örtüp ortadan kayboldu. ۞ Tam bu

sırada Tûs'un otağından da davul sesleri yükselmeye başladı ve binicilerin atlarından kalkan tozlarla hava abanoz gibi karardı. ☙ Yeryüzü Nil'in rengine boyanır ve hava tozlarla dolarken Rüstem de savaş silahlarını kuşandı.

Baba, oğul bütün İranlı erler saf bağlayarak savaşa hazırlandılar. ☙ Zırhını kuşanmış ve gürzünü de eline almış olan Geşvâd oğlu ordunun sağ yanında; ☙ Ferîborz da kuvvetli Rüstem'in bayrağıyla sol yanında yer aldı. ☙ Nevzer oğlu Tûs ordunun ortasındaydı. Erlerin çokluğundan yeryüzünde boş bir yer bile kalmamıştı. ☙ Rüstem düşmanlarını görmek için ordunun önüne doğru ilerledi.

Karşı tarafta filler bir deniz gibi yeryüzünü kaplamış ve Çin hakanı da ordunun ortasındaki yerini almıştı. ☙ Sağ yana savaşlarda pek çok yararlıklar gösteren aslan yaradılışlı Kender; ☙ sol yana da, birçok savaş görmüş geçirmiş ve atının nalları altında toprağı bitkin bir hale getiren Kihâr yerleşmişti. ☙ Bir aralık Pîrân ordunun önüne geçerek, kinci Şengil'in yanına geldi ve: ☙ "Ey Hint'in ünlü kişisi! Şirvan'dan ta Sind'e kadar bütün ülkeler senin buyruğundadır.

Sen dün bana bugün erkenden ve her yandan hücuma geçeceğini, ☙ Rüstem'i savaşa çağırarak, onun göklere kadar yükselen başını toza toprağa bulayacağını söylemiştin!" dedi. ☙ Şengil: "Ben hâlâ sözümde duruyorum ve sözümü yerine getireceğim. ☙ Şimdi onun üzerine yürüyerek, okumun temreniyle vücudunu delik deşik edeceğim. ☙ Kâmûs'un intikamını alacak ve İranlıları zor bir duruma sokacağım!" dedi.

Bundan sonra ordusunu üçe ayırarak davulları çaldırdı. Ovadan havaya tozlar yükselmeye başladı. ☙ Ordunun bir kısmı azgın savaş filleriyle ilerleyerek iki millik bir mesafede saf bağladı. ☙ Filciler başlarına başlıklar giymiş, kulaklarına küpeler, ☙ boyunlarına altın gerdanlıklar takmış ve bellerine altın kemerler kuşanmışlardı. ☙ Fillerin üzerlerine ise tahtlar ve mahfeler kurmuşlardı; sırtlarına örttükleri Çin kumaşları iki yanlarından aşağıya doğru sarkıyordu.

Birdenbire yükselen boru sesleriyle birlikte savaş filleri de yerlerinden oynadı. ☙ Mızraklı süvarilerden oluşmuş otuz bin kişi sağ yana, ☙ ellerine yaylarını ve Çin kalkanlarını alan otuz bin kişi de sol yana geçti. ☙ Ortada duran Çin hakanının filleri, savaş hırsıyla yerleri eşeleyerek delik deşik ediyordu.

RÜSTEM'İN PÎRÂN'A KIZMASI

Şengil elindeki Hint kılıcıyla iki ordunun safları arasında geziniyordu.

Denberli, Murglu ve Mâylı köleler de onun başına bir Hint şemsiyesi tutuyor; ☙ sağa sola o nereye giderse onlar da peşinden gidiyordu. ☙ Onun böyle kahramanca ortalıkta dolaşmasından çok hoşlanan Pîrân artık Rüstem'in yenileceğini düşünerek, yüreğindeki bütün tasayı attı. ☙ Hûmân'a: "Bugünkü savaş bizim istediğimiz gibi bitecek. ☙ Bunca aslan gibi süvarimiz ve silahımız var ama

Sen bugün ve yarın safların önüne geçip de savaşmaya kalkışma! ☙ Senin savaşman doğru olmaz. Sen Çin hakanının arkasında dur. ☙ Eğer Zâbilli kahraman seni kara bayrağınla bir görecek olursa, işimiz altüst olur. ☙ Hele biraz bekleyelim de bakalım felek ne yüz gösterecek ve sonumuz nereye varacak?" dedi. ☙ Sonra oradan ayrılıp Rüstem'in bulunduğu yerin karşısına geçti.

Atından inerek Rüstem'i selamladı ve onu övdü: "Yüce felek ışığını senden alır. ☙ Günün hiç kararmasın ve başına hiçbir felaket gelmesin! ☙ Yanından ayrıldıktan sonra söylediklerini gidip genç ve ihtiyar bütün Tûranlılara bildirdim. ☙ Bütün erdemlerini onlara anlattım. Fakat yeryüzünde seni hakkıyla övebilecek bir kimse var mıdır? ☙ Onlara hem savaştan hem de barıştan söz açarak, işin her yönünü anlattım.

Fakat sonunda hepsi: Biz senin bu dediklerini nasıl yaparız? İntikamdan nasıl vazgeçeriz? ☙ Hazine, altın ve hediye, onun bütün istediklerini verelim. ☙ Fakat suçluları nasıl veririz? Sen bunu iyice bir düşün de, bize bir daha söyle. ☙ Bu işte suçlu olanların hepsi Efrâsiyâb'ın akrabasıdır. Sen de bunu biliyorsun. O halde hüküm vermekte acele etme. ☙ Onun bizden istediklerinin hepsi de taht ve taç sahibi kimselerdir.

Biz onları nasıl veririz? Bu gençleri bile ihtiyarlatacak bir istek. ☙ Efrâsiyâb Çin'den, Saklâb'dan, Hotlan'dan, Tûran'dan, ☙ karadan ve denizden buraya bunca asker yığdıktan sonra nasıl olur da barışı kabul eder? ☙ dediler. Onlardan uygun bir cevap alamadığımı bildirmek için de şimdi sana geldim. ☙ Denizler gibi ucu bucağı olmayan bu ordunun bütün erleri seninle savaşmak istiyor.

Bu da onların seni tanımadıklarındandır. Onlar seni Sîstanlı sıradan bir adam biliyor. ☙ İşte Hint padişahı da yayını ve Hint kılıcını alarak gelmiş, seninle savaşmak istiyor. ☙ Fakat benim iyi bildiğim bir şey var ki, o da bu yiğitlerin hepsinin sonunda senin gibi fil gövdeli bir pehlivanın elinden gözyaşı dökecek olmasıdır!" dedi. ☙ Pîrân'ın bu sözlerini duyunca Rüstem fena halde kızarak: "Ey bedbaht!" dedi, ☙ "sen beni böyle yalan dolanla nasıl aldatmaya kalkışıyor, kendini böyle bir tehlikeye nasıl atabiliyorsun?

Senin ne kadar hilekâr biri olduğunu yeryüzü padişahı bana zaten anlatmıştı. ☙ Artık bütün sözlerinin ve düşüncelerinin yalan olduğunu anladım. ☙ Sen kendi kendini kana bulayacaksın. Şimdiki durumun kötüdür, ama daha da kötü olacaksın! ☙ İster cennet, ister cehennem olsun, şimdi yaşadığın ülkeyi, ☙ bu uğursuz zulüm diyarını bırakıp da daha iyi bir yere gitmeni tavsiye etmem!

Başın daima ejderhanın ağzında olduğuna ve yaşamanın bir değeri olmadığına göre ☙ İran'a gelip de, adalet ve şefkat sahibi, genç ve güzel yüzlü padişahı görüp ne yapacaksın? ☙ Süslü elbiseler giyeceksin de ne olacak? Burada kalıp da yılan eti yemek ve leopar derisi giymek sana daha çok yaraşır! ☙ Zevkine diyecek yok. Ektiğin tohumların mahsulünü yemeye mahkûmsun!" diye karşılık verdi. ☙ Bunun üzerine Pîrân da: "Ey iyi talihli! Ey kuvvet ve kudret sahibi!

Ey talihinden memnun kişi! Ey tahtların ve taçların süsü! ☙ Böyle güzel sözleri, senden başkası söyleyemez. Dünyanın bütün büyükleri seni beğenir. ☙ Canım da, yüreğim de buyruğundadır; ruhum elinde bir emanettir. ☙ Bana bir gece daha müsaade et de iyice bir düşüneyim ve adamlarımızla bir daha konuşayım!" deyip, ☙ Rüstem'in yanından ayrıldı ve yüreği yalanlarla, başı da intikam duygularıyla dolu olarak ordugâha dönüp geldi.

SAVAŞIN BAŞLAMASI

Pîrân ordugâha dönünce hemen savaş hazırlığı tamamlandı ve iki ordu harekete geçti. ☙ Yığınlar halindeki erlerin çokluğundan, yeryüzü baştan başa bir dağ kesildi ve her yanda kıyametler koptu. ☙ Rüstem İranlılara: "Artık kemerimi belime bağlayıp, savaş hazırlığımı yaptım. ☙ Hepinizin kafası kin duygularıyla dolsun ve kızgınlıktan kaşlarınız çatılsın. ☙ Çünkü bugün şiddetli bir savaş yapacağız; kurtlarla koyun sürüleri karşılaşacak.

Vaktiyle bir yıldızbakıcısı bana, gönlümü korku içinde bırakacak bir savaş olacağından bahsetmiş ve: ☙ İki dağ arasında bir savaş olacak. Buna dünyadaki bütün insanlar katılacak. ☙ Bütün büyükler de bu savaşta olacak; yeryüzünde insan kalmayacak ☙ ve çelik gürzler bir mum gibi eriyecek. Kin duygusu dünyadan ancak böyle kalkacak! demişti. ☙ Benimle savaşmak isteyen bu düşmandan hiç korkmayın.

Göklerden yardım da görse, ben onun ellerini kemendimle bağlayacağım. ☙ Karşımıza çıkacak olan ünlü kahramanlardan da çekinmeyin. ☙ Eğer savaşta ölmem yazılıysa şüphesiz ölürüm. ☙ Zaten bu beden ölmek için yaratılmıştır. Benim için de

Tanrı'nın adını anarak ölmek daha hayırlıdır. ☙ Ey insanlar! Size lazım olan yeryüzünde iyi bir ad bırakmaktır. Siz nasıl olsa burada kalacak değilsiniz;
İnsanın ruhu akılla birleşirse, dünyanın iyiliğine de aldırmaz, kötülüğüne de... ☙ Hatta taç ve hazine sahibi de olsa, bu dünyaya gönül bağlamaz!" deyince, ☙ erler de ona şöyle karşılık verdi: "Senin buyruğun, gökten de, aydan da yüksektir! ☙ Biz keskin kılıçlarımızla öyle savaşacağız ki, bizden sonra adımız kıyamete kadar kalacak!" ☙ Sonra iki ordu birbirine girdi. Yerlerden kalkan tozlar havada bir karabulut vücuda getirdi.
Bu bulutun yağmuru kılıç ve oktu. Yeryüzü bir katran denizine döndü. ☙ Okların uçlarındaki temrenlerden ve diplerindeki kartal tüylerinden güneş bile görünmez olmuş, ☙ mızrakların parlak uçları, kara tozlar içinde kana bulanmış yıldızlar gibi parlıyordu. ☙ Öküz kafası biçimindeki gürzlerin havada kaynaşmasını gören, göklerden taş yağıyor sanırdı. ☙ Elmas renkli kılıçların birbirlerine girmeleri, havada kan yağdıran bir bulut meydana getirmişti.
Savaş erlerinin tulgaları paramparça olmuş, beyinlerinin içi toz toprakla dolmuştu. ☙ Gûderz ihtiyarlıktan ağarmış saçlarıyla: "Ben belime kemer kuşanıp savaşmaya başladığımdan beri ☙ ne böyle bir savaş gördüm ne de yaşlı pehlivanlardan duydum! ☙ Savaş dediğinde, çarpışanlardan biri ölse, diğeri sağ kalır. Bunda ise hiç sağ kalan yok!" dedi.

ŞENGİL'İN RÜSTEM'LE SAVAŞMASI

Derken, Şengil ordunun önüne atıldı ve: "Savaşmak isteyen ve savaşçıların kellelerini uçuran kahraman benim!
Şu Sîstanlı pehlivanın elinde nasıl marifetler varmış, hele bir görelim!" diye kükredi. ☙ Bu sesi duyup da erlerin arasından başını kaldırarak bakınca Rüstem, Şengil'i gördü ve: ☙ "Zaten benim de dünyanın sahibi Tanrı'dan, hem içimden hem açıkça istediğim işte böyle bir şeydi! ☙ Ben de şu büyük ordudan karşıma böyle birinin çıkıp da benimle savaşmasını istiyordum. ☙ Artık ne Şengil'i sağ bırakacağım, ne Çin hakanını, ne öteki pehlivanları ne de Tûran ülkesinin savaşçılarını!" diyerek yerinden fırlayıp
Şengil'in yanına geldi. Ona: "Ey bedbaht! Ey alçak! ☙ Zâl-i Zer bana Rüstem adını takmışken, sen ne hakla benden sadece Sîstanlı diye bahsedip duruyorsun? ☙ Şimdi görürsün, sadece Sîstanlı diyerek aşağıladığın adam senin ölümün, sırtındaki zırhla

başındaki tulga da kefenin olacak!" ۞ deyip, elinde o canlar alıcı mızrağıyla dağ gibi atını yürüttü. ۞ Bir rüzgâr gibi onun yanına seğirterek, intikamını almak için kolunu kaldırdı ve

Ona öyle bir mızrak indirdi ki, atının eyerinden aşağı aldığı gibi yere vurdu. ۞ Üzerinden de bir kere atladıktan sonra hemen elini kılıcına attı. ۞ Fakat aynı anda düşman tarafından zehirli kılıçlarını çeken ۞ Türkler, Saklâblılar ve Hintliler hep birden Rüstem'in üzerine yürüdüler ۞ ve Rüstem'i aralarına alıp, Şengil'i o azgın aslanın pençesinden kurtardılar.

Böylece Şengil Rüstem'in elinden kurtuldu. Üzerinde zırhı olduğu için de kendisine hiçbir şey olmamıştı. ۞ Şengil üzüntü içinde hemen kaçıp Çin hakanının yanına gitti ve: ۞ "Bu insandan başka bir şey! Yeryüzünde onunla savaşabilecek hiçbir pehlivan yoktur. ۞ O atının üzerindeyken bir dağa oturmuş azgın bir file benziyor. Onunla bir kişi değil ancak bir ordu savaşabilir. ۞ Hiç kimse tek başına bir ejderhayla savaşamaz. Savaşacak olursa da onun pençesinden yakasını selametle kurtaramaz" dedi.

Bu sözleri duyan Çin hakanı da: "Sen sabah başka türlü, şimdi başka türlü konuşuyorsun! Ne oldu böyle?" diye karşılık verdikten ۞ sonra orduya, hep birden bir dağ gibi yürüyerek ۞ o büyük pehlivanı ortalarına alıp hayatına son vermelerini emretti. ۞ O zaman aslan pençeli Rüstem de Çinlilerin sol yanına saldırarak onları bozguna uğrattı. ۞ Her hançer sallayışında kafaları gövdelerinden ayırıp, yerlere yuvarlıyordu.

Onun savaşmasına dağlar, şiddetine de azgın filler bile dayanamıyordu. ۞ Düşman onun etrafını öyle sarmıştı ki, başının üstündeki gökler dahi karardı. ۞ Üzerine yağdırdıkları mızrakların, hançerlerin, gürzlerin ve okların çokluğundan ۞ kendisini bir kamışlıkta ve yüzünden saçılan kanlara bakarak da bir şarap denizinde sandı. ۞ Her saldırışıyla yüzlerce mızrağı kırıp atıyor, azgın bir aslan gibi her yana saldırıp duruyordu;

İranlı kahramanlar da yürekleri intikam ve savaş duygularıyla dolu olarak onu takip ediyorlardı. ۞ Mızraklar, gürzler, topuzlar ve kılıçlar bulutlardan çiğ yağar gibi yağıyordu. ۞ Savaş alanı cesetler, eller, kelleler, tulga ve başlıklarla dolmuştu. ۞ Toz yığınlarından yüce gökler de yerden farksız hale gelmişti. Bu toz yığınlarını yalnız hançerler yarabiliyordu. ۞ Çinli, Şengli, Hintli, Saklâblı, Heratlı ve Pehlevi

Erlerin cesetleriyle yerler, denizler ve dağlar doldu. Bütün ordu, bir kişinin eliyle

yerlere serildi. ☙ Bunun üzerine gördüğü savaşın dehşetinden rengi uçmuş olan Pîrân, Gelbâd'ın yanına koşarak: ☙ "Yeryüzünde Rüstem gibi bir komutan daha yoktur. Artık benim bu savaşa tahammülüm kalmadı. ☙ Böyle bir işe aklı başında olan hiç kimse inanmaz. ☙ Üç yüz bin savaşçı bir kişiye karşı koyamadı!

Bu savaşın sonu Efrâsiyâb için iyi olmayacak ve Rüstem'in elinden rahat yüzü göremeyecek! ☙ Barış yapmaya kalkışsak herkes bizi ayıplar, ☙ savaşa devam etsek büsbütün mahvolup gideceğiz" dedi.

RÜSTEM'İN SÂVE İLE SAVAŞMASI

Bu sırada Rüstem İranlılara seslenerek: "Biz bu savaştan bir zarar görmedik. ☙ Ben şimdi Çin hakanının fillerini, bütün servetini, tacını, tahtını

Alıp İranlılara dağıtacağım ve onlara kutlu bir gün yaşatacağım! ☙ Bu iş için hiçbir İranlının yardımını istemem. Tanrı'nın yardımı ve Rahş bana yeter! ☙ Çinli Şengli ve Saklâblı erlerden hiçbirini sağ bırakmayacağım. ☙ Bugün bizim zafer günümüzdür. Gökler bizim saadet yıldızımızı parlatacak. ☙ Onlara bu kötülük kendilerinden geldi. Kötülük yapmanın cezası elbette kötülük görmektir.

Yardımcımız olan Tanrı yardımını esirgemezse ve Rahş'ım da bu savaşta bütün hünerlerini gösterirse, ☙ şu çölleri mezarlığa, mamur yerleri de çöle döndüreceğim! ☙ Haydi, şimdi hepiniz işlerinizin başına. Bir yel gibi hızlı davranacaksınız. ☙ Dikkatli olun ve ben yerimden fırlar fırlamaz çıngıraklarla ☙ davulları çalıp, binicilerin kaldırdıkları tozlarla yeryüzünü abanoz gibi karartın.

Topuzlarınızı elinize alıp, demircilerin çekiçlerini örsün üzerine indirmeleri gibi, siz de onları düşmanın kafasına indirin. ☙ Denizlerden bulutlara kadar toz toprak yağdırın. Düşmanların çokluğundan korkmayın. ☙ Çin ve Saklâb ordularının saflarını yarın. Yerle gök toz yığınlarıyla birbirinden ayrılsın. ☙ Gözünüz tulgamda olsun. Ben yerimden fırlayınca, siz de fırlarsınız" dedikten sonra, ☙ elinde öküz kafası biçiminde gürzüyle sarhoş bir fil gibi fırlayıp,

Naralar atarak, düşman ordusunun Kender'in komutasındaki sağ yanına hücum etti. ☙ Ordunun bu yanını baştan başa yararak birçok kelleyi gövdesinden ayırdı. ☙ Kâmûs'un akrabasından, Sâve adında, her savaşta üstün gelen çok ünlü bir savaşçı vardı. ☙ İşte bu kahraman elindeki Hint kılıcıyla Rüstem'in önüne atıldı ☙ ve onun sağını solunu dolanarak, Kâmûs'un intikamını almak istedi.

Rüstem'e: "Ey azgın fil, sen şu deniz gibi ordunun hareketini görüyorsun. ☙ Sen-

den zavallı Kâmûs'un intikamını alacağım. Bu senin görüp göreceğin son savaştır!" dedi. ☙ Rüstem bu sözleri üzerine hemen elini ağır gürzüne atıp kaldırdığı gibi ☙ Sâve'nin tulgasına indiriverdi. Sâve'nin kafası hemen ortadan kayboldu; hiç yokmuş gibi oldu. ☙ Rüstem onu yere yuvarladıktan sonra atıyla yanından geçip gitti; Sâve'nin de adı yeryüzünden silindi.

6685 Rüstem Sâve'yi böyle öldürerek Tûran ordusunu matem içinde bıraktı. Kâşânlıların bayrağı baş aşağı oldu. ☙ Tûran ordusundan artık onun karşısına çıkacak kimse kalmamıştı. Atının nalları zaferi sağladı.

RÜSTEM'İN KİHANLI KİHÂR'I ÖLDÜRMESİ

Bundan sonra da Rüstem Tûran ordusunun soluna saldırdı ve bütün düşmanı derde boğdu. ☙ Bu yanda bulunup da elinde bayrak tutan, aslan yaradılışlı Kihanlı Kihâr, ☙ Rüstem'in tulgasını görünce yerinden fırlayarak azgın bir aslan gibi kükredi ve

6690 Ordusuna dönüp: "Tûran'ın ve Çin'in intikamını bu Sîstanlı heriften hemen şu meydanda alacağım! ☙ Aslan yürekli ve gürzlü olduğuna göre, bu iş zaten bana düşer" diyerek, ☙ savaşçıların arasından atını sürüp, intikam peşinde koşan fil gövdeli Rüstem'in yanına gitti. ☙ Fakat onun tulgasıyla karşılaşınca, bir çiğdem gibi sarardı. ☙ İçinden: "Ey nice savaşlar görmüş Kihâr! Bu pehlivanla Kâmûs bile başa çıkamadı.

6695 Böyle azgın bir fille savaşmak, ucu bucağı olmayan bir denizin dalgalarıyla pençeleşmek demektir. ☙ İcabında, baş henüz gövdenin üstünde dururken kaçmak, yiğitlik uğruna kellenin ayaklar altına yuvarlanmasından iyidir" diyerek ☙ ordusunun ortasına doğru kaçmaya başladı. Her yandan erler bakıyordu. ☙ Rüstem'in bayrağı, ordusunun erleri arasından dağ başındaki bir ağaç gibi görünüyordu. ☙ Rüstem kaçmakta olan Kihâr'ın peşinden toz gibi hızla seğirtti. Yeryüzü akan kanlardan yakut gibi kızarmış, gökyüzü de kararmıştı.

6700 Nihayet Rüstem Kihâr'a yetişti. Önce beline bir mızrak indirerek zırhını ve bağını parçaladı, ☙ sonra da onu kaldırıp rüzgârda savrulan ağaç yaprakları gibi yere yuvarladı. ☙ Mavi bayrağı baş aşağı olan Kihâr, dünyaya hiç gelmemiş gibi oldu. ☙ Tûran pehlivanları Rüstem'in yaptıklarını görünce, dört bir yandan hücuma geçtiler. Sağ sol, her taraf toz içinde kaldı. ☙ Karşı yanda da, İran ordusunun sığınağı olan Rüstem'in galip gelmesi üzerine boru sesleri havalara yükseldi.

Kutlu bayrakla davulu getirdiler. Ünlü Gûderz'le Tûs da geldi. ۞ Rüstem: "Bana İranlı atlıların ünlülerinden yüz kişi gönderin de, ۞ şu Tûranlıların fil, fildişi, taht, taç, altın, gerdanlık ve inci gibi değerli neleri varsa alıp getireyim. ۞ Bunları Çinlilerden alıp, kahramanların padişahı İran padişahına ve İranlılara vereyim!" dedi. ۞ Bunun üzerine İran ordusundan, zırhlı ve öküz kafası biçiminde gürzler taşıyan bin kadar kahraman geldi.

Rüstem yine İranlılara seslenerek: "Hepiniz intikam kemerinizi belinize kuşanın! ۞ Padişahın canına, başına, güneşe, aya, Siyâvuş'un toprağına ve İran ordusunun şerefi üzerine yemin ederim ki, ۞ şimdi Çin ordusuyla savaşırken İranlılardan kim kaçacak olursa, ۞ onu yakalar, başına kâğıttan bir külah geçirdikten sonra ya kuyuya atarım yahut da darağacına çekerim!" dedi. ۞ Bu sözleri duyan bütün erler onun, pençesini bir dağkeçisinin buduna geçirmek isteyen bir aslan yaradılışında olduğunu anladılar.

Hep birden Çin hakanının bulunduğu tarafa doğru yürüdüler. ۞ Rüstem dolu dizgin düşman ordusunun saflarına hücum etti ۞ ve düşmanların kanlarını ta aya kadar yükseltti. Yıldızlar bile bu manzarayı seyre koyuldu. ۞ Savaş alanından yükselen tozlarla ovanın yüzü görülmez oldu. ۞ Süvarilerin bağırmalarından ve mızrakların çarpışmasından üzengiyi dizginden ayırmaya imkân kalmamıştı.

Güneş bir perdenin arkasına çekilmiş gibi ortadan kaybolmuştu; yeryüzü atların nalları altında bunaldı, kaldı. ۞ Hava bir zenci yüzü gibi kapkara kesildi. Ölülerin çokluğundan, ovalardaki yollar silindi. ۞ Gövdelerine veda eden başların hesabını tutmaya imkân yoktu; her taraf zırh, tolga ve eyerle dolmuştu. ۞ Atlıların kaldırdıkları tozlardan, gökte bir bulut meydana geldi ve yeryüzü çelik silahların sesleriyle doldu. ۞ Ün kazanmak için dövüşen nice kahraman boş yere canından oldu.

Bu sırada Rüstem'in bağırmasını duyan, bir denizin coştuğunu sanırdı. ۞ Bu bağırışıyla Tûranlılara: "Sizin şu filleriniz, fildişi tahtınız, tacınız, bilezik ve gerdanlıklarınız, ۞ İran padişahı Keyhüsrev'e layıktır. Çünkü o, yeryüzünde, padişahlık tahtının genç sahiplerindendir. ۞ Siz tahtı ve tacı ne yapacaksınız? Bunca kuvvetiniz ve hüneriniz olmasına bakmadan, ۞ şu ellerinizi uzatın da bağlayayım. Bellerinizi de şu kemendimin ilmeğine geçirin.

Ben sizi işte bu halde yeryüzü padişahının yanına göndereceğim. Elimden ne Çin hakanı kurtulabilir ne de Menşur! ۞ Size yaşamak için şimdiye kadar verdiğim mühlet yeter! Elinizdeki bu taç ve yüzük artık başkalarınındır. ۞ Buna razı olmadı-

ğınız takdirde, savaş alanının toprağını, atımın nallarıyla ta aya kadar uçuracağım!" diyordu.

ÇİN HAKANININ TUTSAK OLMASI

Rüstem'in bu sözlerini duyunca Çin hakanı fena halde kızarak ona sövmeye başladı: "Ey alçak! ☙ Senin İranına da, milletine de, padişahına da lanet olsun. Aklınca benim gibi bir hakanı tutsak edeceksin.

Senin gibi dünyada herkesten daha alçak olan Sîstanlı bir herif, Çin hakanını yanında bir er gibi kullanmak istiyor ha!" ☙ deyince, savaş yeniden kızışarak oklar güz rüzgârına tutulmuş bir ağacın yaprakları gibi yağmaya başladı. ☙ Hava okların uçlarındaki kartal tüyleriyle doldu. Hiçbir savaşçı böyle bir savaşı rüyasında bile görmemiştir. ☙ Bu ok yağmurunu görünce Gûderz, Rüstem'e bir zarar gelmesinden korktu. ☙ Rehhâm'a: "Haydi, durma, yanına çabuk iki yüz atlı alıp atını sür.

Çaç yaylarınızı ve kayın ağacından yapılmış oklarınızı alarak, Rüstem'in arkasını koruyun!" dedikten sonra ☙ Gîv'e dönerek: "Haydi, sen de erlerini sür ve şu ovada tek bir düşman bile bırakma! ☙ Durulacak, dinlenilecek zaman değil. ☙ Sağa doğru git de bak bakalım o Pîrân ile Hûmân nerede? ☙ Bak şu Rüstem'e! Hakanın önünde yerle göğü birbirine nasıl katıyor!

İntikam alma gününde ondan nefret eden göze lanet olsun!" dedi. ☙ Bunun üzerine Rehhâm bir pars gibi coşup Rüstem'in arkasına geçti. ☙ Rüstem ona: "Atımın yorulmasından korkuyorum. ☙ Yorulacak olursa yere inip yaya olarak savaşmaya mecbur kalacağım. ☙ Şu orduya bak hele! Karınca sürüsü müdür, çekirge sürüsü müdür, nedir? Sakın fillerle filcilere saldırayım deme!

Çünkü onları sağ olarak Hüsrev'e götürerek ona Şengân ve Çin'den birer hediye sunmuş olacağız!" dedikten ☙ sonra Tûranlılara dönerek: "Siz Türklerle Çinlilere şeytanlar eş olsun! ☙ Ey zavallılar! Ey talihsizler! Ey başları dertten kurtulamayanlar! ☙ Rüstem'in bu savaş alanına geldiğini hiç mi duymadınız? Sizin kafanızda akıl denilen şey yok mu? ☙ Rüstem öyle bir pehlivandır ki, ejderhaları bile hiçe sayar, savaş gününde yalnız fillere saldırır.

Hâlâ benimle savaşmaktan usanmadınız mı? Size gürzden ve kılıçtan başka verecek bir hediyem de yok!" diye bağırdıktan ☙ sonra, atının terkisinde kangal kangal asılı duran kemendini açtı, eyerin üzerine koyup hazırladı ☙ ve atını sürerek öyle naralar attı ki, ejderhaların bile kulaklarının zarı patladı. ☙ Kemendini her attığında ne ka-

dar düşman varsa hepsini birden temizliyordu. ☙ Zaten amacı, sadece Çinlileri ezmekti. Kızgınlıktan kaşlarını çatmış, kolundaki kemendiyle sağa sola hücum ediyor;
Nerede büyük bir pehlivan görse, intikam almak için kemendini atarak onu atından aşağıya yuvarlıyordu. ☙ Bu savaşta komutan Tûs da boru ve davul seslerini ta bulutlara kadar yükseltiyordu. ☙ Onun elini bir İranlı bağlayarak, ovadan dağa doğru çekip gitti. ☙ Hakan bindiği filin sırtından şöyle bir aşağıya bakınca, yeryüzünün köpürmüş bir denize döndüğünü gördü. ☙ Derken gözüne, yüksek bir dağın üstünde duran eli kementli bir fil ilişti.
O kemendiyle, karabulutlardan kartalları avlayıp aşağıya indiriyor; ayla yıldızlar onun bu kuvvetine hayran hayran bakıyorlardı. ☙ Hakan onu görünce artık bütün ümidini kesti. ☙ Hemen ordusundan Farsçayı iyi bilen ünlü bir pehlivan çağırttı. ☙ Ona: "Haydi, şu aslan yaradılışlı pehlivanın yanına git de, şöyle söyle: Savaşta bu kadar şiddet gösterme! ☙ Savaştığın şu Çinli, Şengli, Çağanlı ve Vehrli erlerin bu intikam savaşıyla hiç ilgisi yoktur.
Yine bu savaşa katılan Çin padişahıyla Hatlan padişahı gibi yabancı adamlarla da senin bir alıp veremeyeceğin olamaz. ☙ Bu savaşı açan, sadece, suyu ateşten ayıramayacak kadar aciz olan Efrâsiyâb'dır! ☙ Dünyayı başına toplayıp, onların yardımlarıyla savaşmaya kalkışan yalnız odur! ☙ Evet, dünyada ün kazanmak ve muzaffer olmak istemeyen yoktur, ama elbette barış savaştan hayırlıdır!" dedi. ☙ Bu elçi kafası söyleyecekleriyle, yüreği de üzüntüyle dolu olarak kalkıp Rüstem'in yanına gitti.
Ona: "Ey savaşa doymayan yüce kahraman! Savaş sona erdi; artık keyfine bak! ☙ Senin Çin hakanıyla geçmişte hiçbir alış verişin yoktur. ☙ Nasıl olsa savaş bitti. O savaştan vazgeçip de döner giderse sen de onun peşini bırakıver artık. ☙ Kâmûs, senin elinde can verdi. Birçok pehlivanın kafası yerlere yuvarlandı," dedi. ☙ Rüstem bundan sonra: "Tûranlıların fildişi tahtı, tacı ve filleri benim olmalıdır!
Siz İran'a her yeri yakıp yıkmak ve her şeyi yağmalamak için geldiğiniz halde, şimdi ne diye böyle gevezelik edip duruyorsunuz? ☙ Hakan, ordusunun benim elime düştüğünü, ordunun gayretinin bana bağlı olduğunu pekâlâ biliyor. ☙ Durum böyle olduğuna ve ben de ona hayatını bağışlayacağıma göre o buna sevinmeli ☙ ve fildişi tahtını, tacını, gerdanlığını ve fillerini bana vermelidir!" dedi. ☙ Elçi: "Ey Rahş'ın sahibi! Henüz ovada dolaşan ve ele geçmemiş olan ceylanın canını şimdiden bağışlamaya kalkışma.

Savaş ovası henüz filler ve erlerle doludur ve hakan da, hazineleri ve tacıyla henüz olduğu yerdedir. ☙ Sonunda zamanın ne göstereceğini, savaştan kimin galip çıkacağını kim bilir" dedi. ☙ Rüstem onun bu sözlerini duyunca atını sürerek: "Taçlar bağışlayan, azgın aslan ☙ ve kemendi kolunda gezen Rüstem pehlivan benim! Öğütler vererek beni aldatmaya kalkışmak da ne demek? ☙ Çin hakanı benim kemendimi ve azgın bir aslana benzeyen pazılarımı

Görünce canından bezecek ve ister istemez bana teslim olacaktır" dedi ☙ ve kemendini açıp ortaya atıldı. Onun yeniden birçok atlının kafasını kemendine aldığını ☙ gören Çin hakanı ak filinin üstüne bindi. Gerçekten canından bezmiş gibiydi. ☙ Demir bir çubukla filin başına vurarak, gürleyen nisan bulutları gibi bir nara attıktan sonra ☙ savaş harbisini eline alıp keskin pençeli Rüstem'in üzerine fırlattı.

Böyle yaparak Rüstem'i yere devirip başını ele geçirmek istemişti. ☙ Fakat harbi Rüstem'e hiç tesir etmedi ve Rüstem kemendini fırlatıp attı. ☙ Kemendin Rüstem'in elinden çıkmasıyla Çin hakanının başının ilmeğe girmesi bir oldu. ☙ Rüstem onu filden aşağıya alıp yere vurdu. Sonra gelip hakanın kollarını bağladılar. ☙ Rüstem hakanı yaya olarak, filsiz, taçsız, tahtsız ve mahfesiz ta Şehd ırmağına kadar götürdükten sonra

Onu Tûs'un bekçilerine teslim etti. Bu zafer üzerine şenlik yapıldı, davul sesleri göklere kadar yükseldi. ☙ İşte, bu yalancı dünyanın hali böyledir; insana bazen yokuş çıkartır bazen de indirir... ☙ Şu dönen felek oldum olası hep böyledir; insana bazen sevginin balını yedirir bazen de savaşın zehrini... ☙ Kimini göklere çıkarır, kimini de düşkün bir halde yerin dibine geçirir... ☙ Kimini ta ayın bulunduğu yerden çıkartıp kuyunun dibine sokar, kimini de kuyudan çıkartıp ayın bulunduğu yere kadar yükseltir...

Kimini yüceltip padişah, kimini de denizin dibindeki balıklara yem yapar... ☙ Ey dünyayı yaratan! Senin bu birbirine uymayan görünüşlerin, ne birini sevdiğinden ne de ötekini sevmediğindendir. Bunlar bizim anlayamadığımız bir hikmetin sonuçlarıdır. ☙ Yeryüzünde bütün felaketler de, saadetler de senden! Senin ne olduğunu ben nerden bileyim? Sen neysen Osun...

TÛRAN ORDUSUNUN BOZGUNA UĞRAMASI

Rüstem ağır gürzünü kapıp tekrar ortaya atıldı. Artık gözünde en zayıf pehlivanla en güçlü pehlivan arasında bir fark kalmamıştı. ☙ Henüz dağlarla ovalar o kadar er-

le doluydu ki, karıncalarla sineklere bile yer kalmamıştı.

Ölenlerle yaralananların kanlarından ırmaklar meydana geldi; kimi tepetaklak düşmüş, kimisi de başsız olarak yatıyordu. ☙ Düşmanın parlak talihi böylece kararınca, gündüzü de geceye dönmüş oldu. ☙ Toz dumana karışınca havada bir karabulut peyda oldu. Güneşle ayın ışıkları sönerek görünmez bir hale geldi. ☙ Düşman öyle bir bozguna uğradı ki, başla ayak birbirinden ayırt edilemez oldu ve bu durumda kaçmaya başlayarak çöllerin uzun yollarına düştüler. ☙ Pîrân savaş alanına bir göz atıp da artık feleğin kendisinden yüz çevirdiğini;

Menşur'un, Fertûs'un, Çin hakanının ve Tûranlı büyük kahramanların kötü durumlarını; ☙ büyüklerden yadigâr kalmış bayrağın baş aşağı olduğunu ve yaralıların yerlere serildiğini görünce, ☙ Nestehîn ve Gelbâd pehlivana: "Artık harbileri ve hançerleri elden bırakmak gerek! ☙ Kara bayrağımız baş aşağı oldu ve erlerimiz oraya buraya kaçışıyor" dedi. ☙ Diğer yandan Gîv de düşman ordusunun sağ yanını altüst ediyor, dağlarla ovaları karga kanadına döndürüyor,

Pîrân'ın nerede olduğunu anlamak için sağa, sola koşup duruyordu. ☙ Gîv ile arkadaşları her yeri böyle arayıp da Pîrân'ı bulamayınca, dönüp Rüstem'in yanına geldiler. ☙ Savaşçıların atları da artık savaştan yorgun düşmüştü. ☙ İstedikleri intikamı almış oldukları için, nihayet Rüstem önde olarak, sevinç içinde dağa doğru çekilip gittiler. ☙ Yürekleri sevinçle doluydu, ama vücutları iyiden iyiye yorgun düşmüştü. Zaten feleğin âdeti böyledir: İki iyiliği bir arada vermez!

Bu savaştan sonra bütün tulgalar ve zırhlar toza ve kana bulanmıştı. Hayvanların zırhları da parça parça olmuştu. ☙ Eller, ayaklar, kılıçlar, üzengiler hep kan içinde kalmıştı. Ölülerin çokluğundan, inişlerle yokuşlar ayırt edilemez olmuştu. ☙ Nihayet oturup üstlerini, başlarını ve silahlarını temizlediler; birbirlerini tanıyamayacak bir hale gelmişlerdi, ama ☙ düşmanlar tutulmuş ve elleri, ayakları bağlanmış olduğu için yüreklerinde de tasa diye bir şey kalmamıştı.

RÜSTEM'İN ORDUYA HEDİYE DAĞITMASI

Rüstem İranlıları karşısına alarak: "Artık silahlarınızı çıkarın!

Çünkü her şeyden üstün olan Tanrı'nın katında, öyle topuzlar, kemerler ve hazinelerle durulmaz. ☙ Hepiniz başlarınızı önce yere koyun, ondan sonra taçlarınızı giyin. ☙ Artık karşımızda kendisinden korku duyacağımız ünlü bir düşman kalmadı.

Padişah bu zaferimizi duyduğu vakit benimle gizli ve kapalı olan her şey üzerine konuşmuş; komutan Tûs'un, Pîrân'la Hûmân'ın şerrinden kaçıp dağlara sığındığını söylemişti.

Bunu duyar duymaz aklım başımdan gitti; kafamda savaş istekleri uyandı. Gûderz'i, Behrâm'ı ve Rivnîz'i düşündükçe merak etmeye başladım. Hemen İran'dan yola çıktığım gibi, hiçbir yerde durup dinlenmeden soluğu burada aldım. Önce gözüme Çin hakanı ilişmişti. Sonra da düşman tarafının o ünlü pehlivanları, hele o Kâmûs'un kollarını, ellerini, ayaklarını ve kuvvetini görünce,

Kendi kendime: Artık ömrümün sonu geldi, diyerek üzüldüm. Çünkü ben belime kemer kuşanıp da savaşa başladığım andan itibaren, şu uzun ömrüm boyunca, bu kadar çok pehlivanı ve savaş malzemesini bir arada görmemiştim. Ben Mâzenderân'da, karanlık bir gece vakti, kendimi elimdeki ağır gürzle devlerin ortasına attığım halde, yine içime hiçbir korku düşmemiş, hayatımdan ümidi kesmemiştim. Fakat bu savaşta dünya başıma zindan oldu; yeryüzünü aydınlatan yüreğim karardı.

Haydi, hemen, temiz olan Tanrı'nın katında hep birlikte başımızı kara topraklara koyalım! Çünkü bize bu talih yıldızını, bu kuvveti, güneşin ve Zühal'in yardımlarını O verdi. İşlerimizin bundan sonra da bozulmaması, başımıza bir felaket gelmemesi için Ona yalvaralım. Beri yandan da, içimizden aklı başında biri hemen gidip bu zaferi padişaha müjdelesin ki, o da başına padişahlık tacını giyip sarayını donatabilsin ve

Tanrı'nın bu gibi lütuflarını eksiltmemesi için fukaralara sadaka dağıtsın! Biz de savaş elbiselerimizi çıkarıp artık rahatımıza ve zevkimize bakalım. İnsanın üzüntüsü de geçicidir, sevinci de... Zaman bizim nefeslerimizi saymakla meşgul. Bunun için yapılacak en iyi iş şarap kadehlerini ardı ardına yuvarlamak, bu vefasız feleğe aldırmamaktır. Gece yarılarına kadar yiyip içerek, büyüklerimizi analım.

İyi talihimizin, yiğitliğimizin ve daha birçok meziyetimizin bağışlayıcısı olan Tanrı'ya şükürler olsun. Akla uygun olan, bu üzüntü ve eziyet dünyasına gönül kaptırmamaktır!" dedi. Bunları dinleyen bütün büyükler: "Sen hiçbir zaman taçsız ve yüzüksüz kalmayasın! Seni doğuran ana ve aslın olan atan sağ olsun. Senin gibi fil gövdeli bir evlat doğuran ananın başı, şu dönen feleklerin üstüne çıksa yeridir!

Gök senin varlığınla sevinir! Şefkatinle, bize ne büyük yardımlar ettiğini sen de bi-

lirsin. ۞ Sen bizim yardımımıza gelmeden önce hepimiz mahvolmuş, bitmiştik. Talihimiz tersine dönmüştü. Ancak senin sayende yeniden dirilerek, dünyayı aydınlatabildik" dediler. ۞ Bundan sonra Rüstem'in emriyle fildişi tahtı hazırladılar. Altın gerdanlığı ve tacı getirdiler. ۞ Rüstem padişahlara layık olan bir şarapla kadehini doldurarak önce padişahın şerefine içti. ۞ Cihan pehlivanıyla arkadaşları böylece şarapla epey neşelendikten sonra kalkıp dinlenmek için çekildiler.

Ay gecenin gömleğini parçalayıp, mavi göklere tahtını kurarken, ۞ Rüstem de bütün dağlara ve ovaya keşif kollarını yaydı. Gecenin koyu karanlığı sıyrılıp da, ۞ parlak bir hançere benzeyen güneş ufuktan görünerek yeryüzü yakut rengine girerken, ۞ Rüstem'in otağından davul sesleri yükselmeye başladı. Bütün pehlivanlar yerlerinden kalktılar. ۞ Rüstem o büyük pehlivanlara: "Pîrân'ın izini bir türlü bulamadık.

Onu bulmak için savaş alanına kadar gidip oradan dört yana erler göndermeli" deyince ۞ aslan yaradılışlı Bîjen kalkıp savaş yerine gitti ۞ ama orada, ölülerden, yaralılardan, eşyalardan ve bomboş çadırlardan başka bir şey bulamadı. ۞ Ova baştan başa yaralılar, yerlere yuvarlanmış ölüler, elleri ve ayakları bağlı tutsaklarla doluydu. ۞ Ortalıkta boş çadırlardan ve otağlardan başka bir şey yoktu. Canlı tek bir kişiye bile rastlayamadılar.

Oranın Türklerden boşaldığı haberi gelince, Rüstem ۞ azgın bir aslan gibi kızdı. ۞ Sövüp saymaya başlayarak, İranlılara: "Sizin hiçbirinizin kafasında bir damla bile akıl yok! ۞ İki dağ arasına sıkışıp kalmış bir düşman ordusunu insan nasıl kaçırır? ۞ Ben size, dağlara ve ovalara keşif kolları gönderin demedim mi?

Dedim, ama aldıran kim. Keyfinize baktınız, yan gelip yattınız. Elbette bu sırada da düşman kaçıp gitti. ۞ Tembelliğin cezası işte böyle üzülmektir. Hiçbir nimet zahmete katlanmadan elde edilemez! ۞ Ben size: Tembellikle vakit geçirelim de, sonunda İran'ı korumaktan yana aciz mi kalalım, dedim" diye çıkıştı. ۞ Sonra Tûs'a dönüp: "Burası savaş meydanı mı, yoksa rahat yeri mi? ۞ Bundan böyle hiçbir şeye karışmam! Sen de Pîrân, Hûmân, Gelbâd, Rûyîn ve Pûlâd'la baş başa kalırsın.

İşte elinde bir ordu var. İran'da oturduğumuz yerler de zaten ayrı. ۞ Bundan sonra gücünüz yetiyorsa savaşırsınız. Beni yardım için bir daha buralara kadar sürüklemeyin! ۞ İşte gözünüzle görüyorsunuz, savaşı kazanmamın hiçbir faydası olmadı. ۞ Git bak, keşif kolları kimin ordusundandır ve başlarında bulunanın adı nedir? ۞ O herifi ele geçirirsen, bas sopayı. Eline, ayağına, neresine rastlarsa yapıştır.

Üstünde başında ne varsa, hepsini alıp ayaklarını bağlayarak bir filin sırtına yükle ۞ ve padişaha gönder. Artık orada ölür mü, kalır mı orasını bilmem. ۞ Sonra da taht, taç, hazine, altın, inci, fildişi ve kumaş gibi şeylerin ۞ hepsini İranlı erlere toplat; bunları getirip senin önüne koysunlar. ۞ Çünkü Çin'den, Saklâb'dan, Hint'ten ve Vehr'den birçok büyük padişah,

Hepsi de ülkeler zapt etmiş, hazine sahibi kimseler gelip bu ovada savaştı. ۞ Ama önce padişaha sunulacak hediyeleri ayırmalı. Bizlerin hissesi bundan sonra gelir," dedi. ۞ Bunun üzerine Tûs savaş erlerini toplayarak hemen gitti. Bunlar ovaya dağılarak, ۞ düşmandan kalan altın kemerleri, bicade taçları, Rûm kumaşlarını, fildişi tahtları, ۞ okları, yayları, at zırhlarını, topuzları ve Hint hançerlerini topladı.

İki dağın arasına yayılmış bu eşyalardan öyle bir dağ meydana gelmişti ki, bütün erler hayran kaldı. ۞ İçlerinden geniş göğüslü, kuvvetli ve yay kullanmakta usta olan bir binicinin ۞ attığı, kayın ağacından yapılmış dört kanatlı bir ok bile yığının bir başından öteki başına erişemedi. ۞ Rüstem bunu görünce hayran kaldı ve bu kadar nimet bağışlayan Tanrı'ya şükürler ederek: ۞ "Şu zaman denilen şey ne tuhaftır; asla bir kararda durmaz, insanı bazen eğlendirir bazen savaştırır...

Şu ortada duran eşyayı ondan alır buna verir. İnsana bazen lanet eder, bazen merhamet gösterir... ۞ Birinin topladığı maldan, bir başkası faydalanır. ۞ Kâmûs'la Çin hakanının niyeti İran'ı yakıp yıkmaktı. ۞ Bunca mala, orduya ve azgın file sahip oldukları için de ۞ mutluydular. Ama bunlar için yeri, göğü, zamanı, görünen ve görünmeyen her şeyi yaratan Tanrı'yı bir kez bile anmadılar.

Onlar bu kadar çok hazine ve ere, Tanrı'nın bunca nimetine sahip oldukları halde yine zulüm ve haksızlık yaptılar. ۞ İşte ben de şimdi böyle yapan ülke büyüklerini ۞ altın taht ve taçlarıyla birlikte, azgın fillerin üzerine bindirip padişaha gönderiyorum! ۞ Yürük develerle ona layık olan her şeyi göndereceğim. ۞ Bundan sonra da hemen Geng'e gideceğim. Çünkü bir savaş erine durmak yakışmaz.

Siyâvuş kanının akmasından sorumlu ve suçlu hiç kimseyi memlekette bırakmayacağım. ۞ Dünyayı kılıcımla temizleyerek, yeryüzünde kötülere yer vermeyeceğim. ۞ Tanrı'nın doğru yolunu göstererek, puta tapanların kafalarını yerin dibine sokacağım!" dedi. ۞ Gûderz de: "Ey iyi düşünceli pehlivan! Dünya durdukça sen de var ol" diye dua etti. ۞ Bundan sonra Rüstem, padişahın hoşlanabileceği bir elçi aradı ve

Bu iş için padişahın akrabası olan Kâvûs oğlu Ferîborz'u seçti. ۞ Ona: "Ey yüce ve

ünlü kişi! Sen hem padişahlar soyundansın hem de bir padişahsın! ☙ Akıllı, bilgili ve soylusun. Talihinden memnunsun ve senin memnunluğunu görerek herkes de memnun oluyor. ☙ Bir zahmet et de, benim şu mektubumu genç padişaha götürüver. ☙ Gereken adamlarla develeri, hediyeleri,

Fildişi tahtı, tacı, gerdanlığı, bileziği ve azgın filleri de yanına alıver," dedi. ☙ Ferîborz: "Ey azgın aslan! İşte hazırım, bu çetin yolculuğa çıkacağım" diye karşılık verdi.

RÜSTEM'İN KEYHÜSREV'E MEKTUP YOLLAMASI

Bunun üzerine Rüstem gün ve dünya görmüş kâtibini yanına çağırıp, gereken sözleri söyleyip bir mektup yazdırdı. ☙ Verdiği emir üzerine mektup, amber ve perniyan kumaşı üzerine yazıldı. ☙ Mektuba Tanrı'yı övmekle başladı: "O ebedi Tanrı'yı, ki O

Güneşi, ayı ve Zühal'i böyle yükseklerde tutar ve padişahlara taç ve kuvvet verir." ☙ Rüstem sonra sözüne devam ederek: "Göklerin, zamanın ve yerin sahibi olan, canı ve aklı buyruğunda tutan ☙ Tanrı padişahımızı kutsasın. Zaman onun eksikliğini göstermesin! ☙ Ben senin buyruğun üzerine savaş yeri olan bu iki dağ arasına geldim. Üç ülkenin erlerini burada topladım. ☙ Kılıçlı düşman erlerinin sayısı yüz bini geçiyordu.

Aralarında Çin'den, Hint'ten, Kâşân'dan ve Şeng'den gelenler pek çoktu. Hele Çin ordusu ta Sind denizine kadar uzanıyordu. ☙ Keşmir'den ta Şehd ırmağına kadar bütün yerler otağlar, filler ve mahfelerle doluydu. ☙ Fakat padişahımızın gücü sayesinde onların karşısında hiç korkmadım ve hepsinin canını aldım. ☙ Aramızdaki savaş kırk gün sürdü ve dünya onların başlarına dar oldu. ☙ Onların her biri bir ülkenin padişahı, taht, taç ve hazine sahibi büyük kimselerdi.

İki dağ arasındaki ovalar ve çadırlar bir yandan öbür yana geçilemeyecek kadar kan ve ölüyle dolmuştu. ☙ Kırk fersahlık bir mesafe, dökülen kanlarla kıpkırmızı bir güle döndü. ☙ Çok uzun süren bu savaşı etraflıca anlatmaya kalkışacak olursam, mektubum da çok uzar. ☙ Kemendimle fillerin üstünden aşağıya alıp bağladığım padişahları, ☙ hediyeler ve padişahlara yaraşan mücevherlerle sana gönderiyorum.

Şimdi ben, Gerûy pehlivanla savaşmayı umarak Geng'e doğru yola çıkacağım. ☙ Onun başını, milletin başı olan Siyâvuş'un intikamını almak için mızrağıma taç yapacağım. ☙ Diller sana dua etmekten geri kalmasın ve dönen feleğin başı ayağının

basacağı yer olsun!" ۞ diyerek sözlerini bitirdi ve mektubunu mühürledikten sonra padişahlar soyundan olan Ferîborz'a verdi. ۞ Filleriyle beraber esir aldığı padişahların ve savaşta alınan üç bin eşyayı da kendisine teslim etti.

Kâvûs oğlu Ferîborz, bunları alıp neşe içinde ve hızla Keyhüsrev'in yanına gitti. ۞ Fil gövdeli Rüstem pehlivan ordunun büyükleriyle birlikte onu uğurladı ۞ ve vedalaşmak için kucaklaştıklarında Ferîborz'un gözlerinden yaşlar aktı. ۞ Gecenin saçları dört bir yana serilirken, Rüstem de ordugâha döndü. ۞ Oturup bir meclis kurdular; şaraplar içildi, çalgılar çalındı. Kimi içkiden, kimi çalgıdan sarhoş oldu.

Sonra da meclisteki herkes gönüllerinin dilediği ve hoşlandığı hediyeye kavuşmuş olarak yerine çekildi. ۞ Güneş altın sarısı rengiyle gelip, göğün lacivert perdesini yırtarken, ۞ Rüstem'in otağından kerrenây sesleri duyuldu. ۞ Rüstem hücum için beline kemerini kuşanıp hazırlandı ve hızlı giden atına bindi. ۞ Ordusuna da yol hazırlığını görmelerini buyurdu. Her şey hazırlandıktan sonra sarp yollara düştüler.

Çöllere dalıp, uzun yollardan geçtiler. Savaşa hazırlanmış olan ordu böylece yoluna devam etti. ۞ Rüstem, Tûs ile Gîv'e: "Ey ünlü pehlivanlar! ۞ Ben yeniden savaşmaya başlayıp, kötülüğümüzü düşünen düşmanları kötü bir duruma sokacağım. ۞ O hilekâr Sindli herifin, Çin'den, Saklâb'dan ve Hint'ten bir daha ordu toplamayacağını kim bilir? ۞ Fakat ben buna meydan vermeyeceğim ve onu bitkin bir hale getirerek, vücudunu Siyâvuş'un mezarına toprak gibi saçacağım!

Onu öyle bir duruma düşüreceğim ki, bundan böyle, ne Hint'te, ne Çin'de, ne Şengân'da ve ne de Saklâb'da bir tek kimse bile onun adını bir daha ağzına almayacak!" dedi. ۞ Bunun üzerine davullar çalındı. Ovadan kalkan tozlar göklere yükseldi. Yeryüzü pehlivanlarla, hava da tozlarla doldu. ۞ Bu pehlivanların ünü bulutları tutmuştu. ۞ Böylece o savaş yerinden iki konak kadar uzaklaştılar. Her yanı dolduran ölülerle, yeryüzü kararmıştı. ۞ Gide gide, bir ormana vardılar. Rüstem burada atından indi. Erlerin çokluğundan ovalar ve nehirler kararmıştı.

Rüstem şarap içmek ve çalgı dinlemekle vakit geçirirken, kimi şarabın verdiği keyifle neşeleniyor, kimisi de sızmış uyuyordu. ۞ Burada bulunduğu sırada, her ülkeden ve her ünlü padişahtan ۞ o ünlü kahramana armağanlar ve bağışlar geldi.

KEYHÜSREV'İN RÜSTEM'E CEVABI

Bu işlerin üzerinden de birkaç gün geçti. Yüce felek hiç durmadan dönüp duruyor-

du. ۞ Bir gün İran padişahına adamlarından biri gelerek Kâvûs oğlu Ferîborz'un dönmekte olduğunu söyledi.

Bunun üzerine padişah yanındaki pehlivanlarla ve büyük bir orduyla onu karşılamaya çıktı. Borular ve davullar çalındı. ۞ Ferîborz, Hüsrev'in yanına yaklaşıp da yüzünü görünce, eğilip yeri öptü ۞ ve padişaha dualar ederek: "Ey bahtiyar padişah! ۞ Şu yüce felek senin varlığınla sevinsin ve yeryüzü senin adaletinle onarılsın!" dedikten sonra ۞ ona Rüstem'in mektubunu verdi. Padişahlar padişahı onu alıp okuyunca,

Rüstem'in anlattığı savaşa şaştı kaldı. ۞ Gelen esirleri, develeri, filleri ve yaralıları gözden geçirdikten sonra ۞ atının dizginini çevirip oradan uzaklaştı ve tacını başından çıkararak ۞ atından indi, yüzünü gözünü topraklara sürdü: "Ey temiz Tanrı! ۞ Zalimin biri bana zulüm etti. Beni babasız ve yaslar içinde bıraktı.

Beni bütün bunlardan kurtararak bu taca ve saadete eriştirdin. ۞ Zeminle zaman benim buyruğumda birer köle oldu. Yeryüzü benim hazinelerimle doldu. ۞ Her yerde sana şükretmekle meşgulüm. Sen şu Rüstem'i de bana bağışla ve ona uzun ömürler ver!" dedi, ۞ sonra kalkıp tekrar fillerin ve esirlerin yanına giderek onları gözden geçirdi ۞ ve hemen zindana, eziyet içinde yaşayan öteki mahkûmların yanına atılmalarını buyurdu.

Fakat Çin hakanı için mükemmel bir köşk hazırladılar. ۞ Sonra padişah, sarayına çekilerek, Rüstem'in mektubuna cevap yazıp büyüklüğün bahçesine bir ağaç daha dikti. ۞ Mektubunda önce zaferi bağışlayan Tanrı'yı övdü: ۞ "Güneşin ve şu dönen feleğin sahibi Odur. Savaş da, barış da Onun isteğine bağlıdır. ۞ Bu gökleri böylece O yaratmış, yeryüzünü gündüz ve geceyle O süslemiştir.

O insanların kimini kötü talihli yarattığı gibi, kimini de iyi talihli yaratır, taca ve tahta layık kılar, ۞ üzüntü, sevinç, cesaret ve korkaklık hep Ondandır!" ۞ dedikten sonra sözü Rüstem'e getirerek, şöyle devam etti: "Ey pehlivan! Sen hep böyle temiz yaradılışlı ve temiz ruhlu olasın! ۞ Gönderdiğin esirler, filler, tahtlar, külahlar, ۞ Çin kumaşları, fildişinden taht, arapatları, gerdanlık, taç,

Birçok deve, halı, elbise, ۞ savaş atı ve barışta işime yarayacak olan eğlence levazımı buraya geldi. ۞ Zaten senin önünde durmaya kim cesaret edebilir? ۞ Meğer ki o kimse kellesini koltuğuna almış, canından bezmiş olsun! ۞ Senin Tûran ordusu karşısında gece gündüz çektiğin zahmetleri,

Ben de burada gece gündüz düşünür dururdum, ama başka kimseye hiçbir şey söy-

leyemezdim. ۞ Yüreğim parça parça, Tanrı'nın katında gece gündüz hep senin için dualar ettim. ۞ Rüstem gibi pehlivanı olan bir padişah asla kocamaz. ۞ Feleğin bile senin gibi kulu yoktur. Talihin her zaman açık olsun" dedi. ۞ Kâtip, Rüstem için bu duaları yazıp bitirdikten sonra, padişah mektuba mührünü bastı

Ve süslü elbiseler, eyerler, kemerler, ۞ altın kemerli ve kıvırcık saçlı yüz kadar cariye, altın takımlı yüz kadar at, ۞ yüz Çin kumaşı, yüz tane de halı ve kilim yüklü deve, ۞ parlak yakuttan iki yüzük, inci ve altınla süslenmiş çok güzel bir taç, ۞ bilezikler, gerdanlıklar, altın kemerli ve altın işlemeli elbiseler hazırlanması için emir verdi.

Ordunun büyükleri için de birer hediye ayırdılar ve bir de hazine eklediler. ۞ Padişah Ferîborz'a da bir gürz, menekşe renkli bir kılıç, altın bir taç ve altın bir ayakkabı vererek, ۞ İran'dan yola çıkıp komutan Rüstem'in yanına gitmesini buyurdu ve: ۞ "Rüstem'e de ki: Efrâsiyâb'la savaşmaktan yana ne uykunun lüzumu var ne de dinlenmenin... ۞ İnşallah, günün birinde, o yüce padişahın kellesi de senin kemendinin ilmeğine girecektir!" dedi.

Bunun üzerine Ferîborz İran padişahını sevinç içinde bırakarak yola çıktı.

EFRÂSİYÂB'IN ORDUSUNUN YENİLDİĞİNİ DUYMASI

Bu sırada Efrâsiyâb'a da şu haber geldi: "Denizlerden ateşler çıktı! ۞ Çin hakanı, Kâmûs ve Menşur Tûran topraklarında bozguna uğradı. ۞ İran'dan savaşmak için öyle bir ordu geldi ki, korkusundan şu dönen felek bile yolunu şaşırdı. ۞ Kırk gün süren savaşta kalkan tozlarla gündüz gece gibi karardı;

Atlıların kaldırdıkları tozlarla, güneş, uyanık talih gibi uykuya daldı, görünmez oldu. ۞ Sonunda da Tûran'ın sayısız ere sahip o büyük ordusundan bir tek atlı bile kalmadı. ۞ Ünlü Rüstem pehlivanla diğer pehlivanlar düşman ordusundaki herkesi esir alıp sımsıkı bağladı ۞ ve onları fillerin üzerine atarak, düşkün bir halde, iki millik bir alanı kaplayan ordunun ortasında, ۞ Çin hakanı ve diğer büyük pehlivanlarla birlikte İran'a götürdüler.

Savaş alanındaki ölülerin çokluğundan adım atacak yer kalmamıştı. ۞ Beri yandan da Pîrân Hoten yolunu tutarak, ünlü bir toplulukla birlikte kaçıp gitti. ۞ Savaş alanında ne Çinli kaldı, ne Kâşânlı ne de Hintli... Alan da, çadırlar da, memleket de bomboş kaldı. ۞ İki millik yer boyunca, her taraf kanla doldu. Büyük pehlivanlar ve

filler yeryüzünden kalktı. ☙ Şu dar yollardan şimdi bir ordu daha geliyor. Başlarında da intikam alıcı Rüstem var.

17035 Eğer bunlar da bizimle savaşacak olursa sen artık ölülerin çokluğundan dağları ova, ovaları da dağ olmuş görürsün!" diye, ☙ ordusunun nasıl bozguna uğradığını bildirdiler. Bu haberi alınca Efrâsiyâb'ın yüreği kederle doldu, aklı karıştı. ☙ Hemen bütün mûbedleri ve akıllı kişileri çağırtıp, onlara olup biteni bir bir anlattı. ☙ İran'dan nasıl bir ordunun geldiğini, ünlü pehlivanlardan kurulmuş bir ordunun da nasıl onlara karşı gönderildiğini ☙ ve bu ordunun bütün erlerinin savaş malzemeleriyle birlikte nasıl bozguna uğradığını bildirdikten sonra:

17040 "Kâmûs'la Çin hakanının başına gelenlere o kadar üzüldüm ki, sanki beni bağlamışlar da yere gömmüşler gibiyim. ☙ Bu koca ordudaki pehlivanlardan üçte ikisi esir düştü; geriye kalanların da kimisi yaralandı, kimisi öldü. ☙ Şimdi bunu umursamamak olmaz. ☙ Bu ordunun komutanı gerçekten Rüstem ise bu ülkede ot bile bitmez. ☙ Ben onu tanırım. Vaktiyle Rey'e bir ordu götürmüştüm, o sıralarda da o henüz kamış gibi bir çocuktu. O haliyle

17045 Bana saldırdı ve beni atımın eyerinden öyle bir alaşağı etti ki, bütün pehlivanlar şaşırdı. ☙ Bereket versin kemerimin ve elbisemin düğmeleri çözüldü de onun pençesinden kurtulup yere yuvarlandım. ☙ Ben onun savaşmaktaki ustalığını böylece kendi gözlerimle gördüğüm gibi, birçok bilgili kimseden de duydum. ☙ O Mâzenderân devlerine bile ağır gürzüyle neler yapmadı! ☙ Bundan başka, intikam meydanında büyük Tûranlı pehlivanların başlarına da neler getirmedi!" dedi.

17050 Bu sözleri dinleyen o büyük adamlar cevap vermeye hazırlanarak, hep birlikte yerlerinden kalktılar ve dediler ki: ☙ "Eğer Çin ve Saklâb padişahları İran'a saldırmak istediler ve yenildilerse, bize ne? ☙ Bizim erlerimizden hiç kimse ölmediği için, bu memleket de bizim kanımızla ıslanmadı demektir. ☙ Sen ne diye Rüstem'den korkuyor ve hep o düşmanın adını anıyorsun? ☙ Hepimiz bu dünyaya ölmek için gelmedik mi? Biz bir kere savaşmak için belimize kemerlerimizi kuşanmışız; artık bir daha onları çözemeyiz.

17055 O bizim topraklarımıza bir adım bile atacak olursa, cezasını da çeker. ☙ Biz intikam almak için kemerlerimizi kuşanınca, İranlılardan bir kişi bile sağ kalmaz!" ☙ Padişah büyük adamların bu sözlerini dinledikten sonra erlerinin arasından güzel konuşanları seçti ☙ ve bütün cesur ve kuvvetli pehlivanları çağırttı. Yemeyi, içmeyi, uykuyu ve dinlenmeyi bıraktı. ☙ Hazinesinin kapılarını açıp, altınlar dağıttı ve canını yüreğinin kanıyla parlattı.

Yeryüzünü kaplayan erlerin çokluğundan, adeta göklerde bile bir intikam havası esmeye başladı.

RÜSTEM'İN İNSAN ETİ YİYEN KÂFÛR'LA SAVAŞMASI

Düşmanların bu planları gerçekleşeceği sırada Feríborz da döndü, Rüstem'in yanına geldi. ☙ Padişahtan hediye olarak aldığı süslü elbiseden ve küpeli taçtan dolayı pek sevinçliydi. ☙ Fil gövdeli Rüstem pehlivan da onu görünce çok sevindi. Ordunun bütün pehlivanları da toplandı. ☙ Rüstem'e: "Yeryüzü Rüstem pehlivan sayesinde onarılsın!

Yeryüzü padişahı onun varlığıyla sevinsin ve İran ülkesi onun sayesinde bayındır olsun!" dediler. ☙ Rüstem buradan kalkıp Sind'e gitti ve orada iki hafta kadar kalıp ☙ yabaneşeği avlamak ve şarap içmekle vakit geçirdikten ☙ sonra ordusuyla yeniden yola çıktı. Yolda giderken bir konak uzaklıkta bir şehir gördü. ☙ Bu bayındır ve mamur şehrin adı Bîdâd'dı ve bir de kalesi vardı.

Ahalisi insan eti yerdi ve şehirde her an peri gibi güzel gençlerden birisi kaybolurdu. ☙ Şehrin padişahının sofrasından henüz erginliğe ermemiş çocuk eti hiç eksik olmazdı. ☙ Padişahın adamları boylu boslu, güzel cariyeleri ve köleleri keserek ☙ pişirip yemek yaparlar ve padişahın sofrasına koyarlardı. Onun yiyeceği hep buydu. ☙ Rüstem atları zırhlı üç bin süvarinin seçilmesini emretti ve

Onları Gostehem ve diğer iki pehlivanla beraber o kaleye gönderdi. ☙ Bu pehlivanlardan biri Gîv oğlu Bîjen, ötekisi de Hecîr gibi ☙ savaşlarda başarı göstermiş kimselerdi. ☙ O şehirde hüküm süren ve insan eti yiyen padişahın adı ise Kâfûr'du. ☙ Kâfûr, İran'dan savaşçı ve kin alıcı bir komutanın idaresinde bir ordunun geldiğini duyunca,

Hemen zırhını giydi. Şehrin bütün ahalisi de, zırhlarını kuşanıp bir pars gibi hazırlandılar. ☙ Bunların hepsi de, kement kullanmakta usta ve savaşırken bir taş veya bir demirci örsü kadar sertti. ☙ Savaş başlar başlamaz Kâfûr hemen Gostehem'in üzerine yürüdü ve iki ordu birbirine girdi. ☙ Rüstem'in ordusu dağkeçisine saldıran aslanlar gibi savaşıyordu, ama ☙ İranlı pehlivanların birçoğu öldü ve erlerin birçoğunun da kellesi gitti.

Gostehem, dünyanın uğursuz devin eline geçtiğini ve ordusunun bu duruma düştüğünü görünce, ☙ bir ok yağmuruna başlanılmasını ve süvarilerin de pusuya girme-

lerini emretti. ☙ Fakat bunun da bir etkisi olmadı. Bunun üzerine pehlivanlara: "Birer örse benzeyen düşmanların kafalarına, oklarınızın da bir etkisi olmuyor. ☙ Bunun için onların kafalarını kılıç, gürz ve kementle avlamaya çalışın" diye seslendi. ☙ Pehlivanlar bu emre uyarak, bir süre de öyle savaşıp denizden ateş çıkarttılar.

17090 Fakat İranlıların başında dönen gök bir bela göğü haline geldiği için yine pek çok kayıp verdiler. ☙ Bunu görünce Gostehem, Bîjen'e: "Bir an için atının dizginini gevşeterek ☙ hemen Rüstem'e git ve vakit kaybetmeden, iki yüz süvariyle gelmesini söyle" dedi. ☙ Bîjen hemen rüzgâr gibi gidip Rüstem'e bu haberi verdi. Rüstem bunu duyar duymaz ☙ olanca kuvvetiyle atının üzengisine yüklenerek öylesine koşturdu ki, ardı sıra gelen erler inişi yokuştan ayırt edemez oldular ve

17095 Kara dağlardan inen seller gibi hızla savaş alanına yetiştiler. ☙ Rüstem, Kâfûr'a: "Ey kötü ve hünersiz herif! Ben şimdi senin savaşmanı keserim!" diye bağırdı. ☙ Kâfûr o yemişli ve padişahlara yaraşan ağacı görünce hemen şiddetle üzerine saldırdı. ☙ Aslanları avlayan o pehlivanı öldürmek için ok gibi hızla bir kılıç savurduysa da, ☙ Rüstem kalkanını siper etti ve kılıcın hiçbir etkisi olmadı.

17100 Bunun üzerine Kâfûr, Zaloğluna doğru kemendini attı; fakat Rüstem ondan da kendisini korudu. ☙ Artık sıra Rüstem'e gelmişti. Rüstem öyle bir nara attı ki, Kâfûr korkusundan olduğu yerde kaldı. ☙ Rüstem onun kafasına indirdiği bir topuzla başlığını, başını ve omuzlarını paramparça etti. ☙ Savaşçı Kâfûr beyni burnundan aka aka, yere seriliverdi. ☙ Rüstem onu o halde bırakıp, bu sefer kaleye saldırdı. Fakat kalede bulunanların küçük büyük hepsi dayanıyor,

17105 Kapının açılmasına engel oluyor ve aynı zamanda kalenin üzerinden ok yağdırıyorlardı. ☙ Rüstem'e de: "Ey güçlü kuvvetli pehlivan! Ey pars derisine bürünmüş fil! ☙ Sen doğduğun zaman baban sana ne ad koydu? Sen kement kullanan bir pehlivan mısın, yoksa bir savaş dünyası mısın? ☙ Yeryüzündeki bütün yiğitlerin "savaş şehri" diye andıkları bu şehri almak için harcadığın emeklere yazık! ☙ Ferîdun'un oğlu Tûr, İran'dan çıktığı zaman bütün bilginleri topladı da

17110 Bu kalenin temellerini öyle attı. Bu temeller taştan, odundan ve kamıştan yapılmıştır. ☙ Büyüklerle birlikte zahmetler çekip, hazineler dökerek bu kaleyi meydana getirebildi. ☙ Nice kahraman bu kaleyi yıkmak, tozunu havaya uçurmak için uğraştı. ☙ Ama bu hiçbirine nasip olmadı. Senin anlayacağın bu uğurda harcanan emekler boşa gider. ☙ Bu kalenin içi yiyeceklerle doludur, altında da savaş malzemelerinin taşınması için yol vardır.

Bunun için sen yıllarca uğraşsan da, boş yere savaşmaktan başka bir şey yapamazsın. ۞ Tûr'un büyüleri ve rahiplerin nefesleri sayesinde bu kaleye mancınık bile zarar veremez!" diye seslendiler. ۞ Rüstem'in bu sözleri duyunca, savaş hırsıyla dolu olan kafası karmakarışık oldu ve düşünceye daldı. ۞ Nihayetinde istemeye istemeye de olsa savaşa katıldı ve erlerini kalenin dört bir tarafına gönderdi. ۞ Bir yandan Gûderz, bir yandan filleri, davulları ve boruları idare eden Tûs,

Bir yandan da zırhları ve Kâbil hançerleriyle Zâbilistan erleri kaleyi kuşattı. ۞ Bunlar karşısında dünya görmüş Rüstem de yayını eline alıp öyle bir gayrete geldi ki, kaledeki herkes onun bu haline şaşırıp kaldı. ۞ Burçların dışına kafasını uzatan hemen yok oluyordu. ۞ Kötü bir arkadaşlıktı belki, ama Rüstem'in oklarının temrenleri düşman kafalarının arkadaşları olmuşlardı. ۞ Sonra Rüstem kalenin temellerini yıkıp duvarların üstündekileri aşağıya yuvarlamaya çalıştı.

Kalenin altına direkler koyup onları katrana buladılar. ۞ Kale duvarı yarıya kadar delindikten sonra buralara sokulan direklere ateş verdiler. ۞ İşte, Tûr'un kalesi de böylece yıkılınca, Rüstem toz toprak içinde kalan ۞ erlerine: "Yaylarınızı ve oklarınızı çıkarıp savaşın!" diye buyurdu. ۞ Bu sırada düşman erleri de çoluk çocuklarını ve soylarını kurtarmak derdine düşmüştü.

Sonunda hepsinin kellesi elden gitti. Bu öyle bir felaketti ki, anasından doğmayıp da bunu görmeyen bahtiyardı. ۞ Kahramanların hepsi atlarından inip yaylarını, oklarını ve kalkanlarını ellerine aldılar ۞ ve Bîjen'le Gostehem'in öncülüğünü yaptığı mızraklı alayla birlikte ilerlediler. ۞ Bir yandan ateşe, bir yandan da ok yağmuruna tutulan düşman için kaçmaktan başka çare kalmamıştı. ۞ Kalenin kapısından çıkarak, ağlaya sızlaya ovaya doğru kaçışmaya başladılar.

Bunu gören Rüstem kalenin kapısını kapatarak, içeride kalanları öldürmeye ve burada bulunan eşyaları yağma etmeye başladı. ۞ Rüstem'in erleri genç ihtiyar demeden pek çok insan öldürdüler ve çoğunu da esir alıp şehrin dışına çıkardılar. ۞ Altın, gümüş, hayvan, köle, cariye ve birçok değerli hazine aldılar. ۞ Bunları kaldırıp ağırlıkların bulunduğu yere götürdüler. ۞ Rüstem de dönüp gelerek başını ve vücudunu yıkadıktan sonra, önce dünyayı yaratan Tanrı'nın katına çıkarak ona şükürler etti ve

İranlılara şöyle dedi: "Tanrı kendisi için yapılacak ibadetin ve teşekkürün gizli olmasını daha çok sever. ۞ Bu zafer ve diğer bağışları için Tanrı'ya şükredin!" diye buyurdu. ۞ Bunun üzerine o büyük kahramanların hepsi, birer birer dünyayı yaratan

Tanrı'nın önünde başlarını yere koydular. ☙ Bu ödevlerini de bitirdikten sonra o ünlü kahraman Rüstem'i övmeye başladılar: ☙ "Savaşlarda sana benzemeyen bir kahramanın ün kazanmaktan vazgeçmesi daha hayırlıdır.

17145 Sende bu fil gövdesi, cesaret ve şu aslan pençeleri varken, savaştan asla bıkmazsın!" dediler. ☙ Rüstem onlara şöyle dedi: "Bendeki bu kuvvet ve büyüklük hep adaletli Tanrı'nın armağanıdır! ☙ Tanrı'nın bu nimetlerinde sizin de hisseniz var. Hiçbirinizin Tanrı'dan şikâyet etmeye hakkı yoktur." ☙ Bundan sonra da Gîv'e, yanına on bin kalkanlı ve zırhlı süvari alarak ☙ hızla Hoten'e gitmesini ve Türklerin yeniden toplanmalarına engel olmasını buyurdu.

17150 Gecenin kara kaküllerini gösterdiği ve ayın düşünmekten sırtı kamburlaştığı bir sırada, ☙ Gîv de savaş atlılarıyla birlikte yola çıktı. Üç gün yol aldıktan sonra ☙ dördüncü gün, güneş başında tacı, fildişi tahtında otururken, ☙ yanında güzel yüzlü Tirâz dilberleri, değerli atlar, birçok değerli eşya ☙ ve esir alınmış birçok yüce pehlivanla birlikte Tûran'dan dönüp geldi.

17155 Rüstem bunların bir kısmını padişaha gönderdikten sonra geriye kalanını erlere dağıttı. ☙ Bunun üzerine Gûderz, Tûs, Gîv, Gostehem, Rehhâm, Şîdûş ☙ ve Gîv oğlu Bîjen kalkıp kendisine yeniden dualar ettiler. ☙ İçlerinden Gûderz söz alarak, Rüstem'e: "Ey yüce pehlivan! Dünya senin sevgine muhtaçtır. ☙ Bundan sonra da gece ve gündüz ağzımızı seni övmekten başka bir şey için açmasak yeridir.

17160 Sen çok yaşa! Canın aydın olsun! Aklın kocasın ve saadetin hep genç kalsın! ☙ Tanrı soyca temizliği sana vermiştir. Hiçbir ana senin kadar soylu ve temiz bir çocuk doğurmamıştır. ☙ Bu soyluluk, babadan babaya ve oğuldan oğula sürüp gitsin. ☙ Sen hiçbir zaman ve hiç kimseye muhtaç değilsin; iyi talihlisin ve bütün büyüklerin de büyüğüsün. ☙ Yeryüzünün sahibi olan Tanrı senin sığınağın olsun. Zemin ve zaman senin iyiliğini istesin.

17165 Yeryüzünü karış karış bilen, dünyanın barışını, savaşını ve her halini gören hiç kimse yoktur ki, ☙ esir alınmış bunca padişahı, fili, fildişi tahtı, savaşçıyı, atı, hazineyi ve tacı ☙ bir arada görmüş veya yaşlı mûbedlerden işitmiş olsun. ☙ Yıldızlar bile bütün bunları ovada görünce, böyle büyük bir ordunun savaşta yenilmesine şaşırıp kaldılar. ☙ Biz kalenin dört bir yanını ölçüp biçtiğimiz halde içine girmek için bir türlü bir çare bulamamıştık.

17170 Ejderhanın elinde halimiz pek haraptı. Senin yayın bizi bu beladan da kurtardı. ☙ Sen İran'ın baş tacı ve büyüklerin sığınağısın! Senin büyüklüğün yanında biz pek

küçük kalınız. ۞ Tanrı senin yaptığın bu iyiliği mükâfatlandırsın ve yüzün her zaman gülsün. ۞ Biz buna karşı, sana gece ve gündüz dua etmekten başka bir şey yapamayız. Elimizden ancak bu gelir" dediler. ۞ Rüstem de onlara dualar ederek: "Yeryüzü sizin gibi pehlivanlarla şenlensin!

17175 Benim sırtım ancak sizin gibi pehlivanlar sayesinde doğrulur. Temiz yüreğim bu sözü söyleyen dilime tanıktır. ۞ Yüzüm ancak sizin güzel yüzlerinizle güler ve canım ancak sizin sevginizle aydınlanır" dedikten sonra: ۞ "Haydi, kalkın da şurada üç gün oturup içip eğlenmekle vakit geçirelim ۞ ve dördüncü gün Efrâsiyâb'la savaşmaya giderek sulardan ateş çıkartalım" dedi. ۞ Bunun üzerine bütün pehlivanlar kalkıp, şarapları, çalgıları ve çalgıcıları getirterek eğlendiler.

EFRÂSİYÂB'IN RÜSTEM'İN GELİŞİNİ DUYMASI

17180 Efrâsiyâb'a Rüstem'in hızla gelmekte ve kendisiyle savaşmak niyetinde olduğunu haber verdiler. ۞ Bunu duyan Efrâsiyâb çok üzüldü; sırtındaki o perniyan kumaşından elbise diken diken oldu. ۞ Kendi kendine: Şu Rüstem'le şimdi kim savaşacak? Benim erlerim var, ama onları kim komuta edecek? ۞ O savaşçıya kim karşı çıkabilir ve kılıcının ateşine kim dayanabilir? diye düşündü. ۞ Bunu işiten erler: "Rüstem'le savaşmaktan hiç çekinme.

17185 Sen öyle bir kahramansın ki, savaş alanının tozlarını kana çevirerek onları aya kadar yükseltirsin. ۞ Elimizde bunca silah, er ve hazine varken, ne diye savaştan çekiniyor ve böyle canını sıkıyorsun. ۞ İnsan, bir tek binicinin savaşıyla, kendini bu kadar üzer mi hiç. Bir kere, şu bizim ünlü kahramanlarımıza bak! ۞ Senin Rüstem dediğin baştan başa demirden de olsa, yine tek bir kişidir. ۞ Onun hakkında söylenen sözler fazla abartılıyor. Ondan korkmayı bırak da, bir ordu hazırlayıp çaresine bak.

17190 Onun bulutlara erişmiş kellesini topraklara yuvarladıktan sonra İran'dan da, padişahından da korkulacak hiçbir şey kalmaz! ۞ Ne Keyhüsrev tahtında kalır ne de tahtı yerinde kalır! Onun soyu sopu da, İran ülkesi de mahvolur gider. ۞ Şu ünlü orduyu, şu savaşçı gençleri bir gözden geçirirsen, ۞ onların memleketleri, çoluk çocukları ve akrabaları için savaşa hazır olduklarını anlarsın. ۞ Yurdumuzu düşmanlara vermektense, hepimiz ölüp gidelim daha iyi" dediler.

17195 Efrâsiyâb bu sözleri duyunca, eski savaşları unutarak, ۞ dedelerinin yurdu ve kendisi için yeni bir düşünceye kapıldı ۞ ve onlara şu karşılığı verdi: "Durum güçleşirse

ben de savaşa hazırlanırım. ☙ Keyhüsrev'i talihinden ve tahtından memnun kalmaya bırakmam. ☙ O Zâbilistanlı kahramanın kafasını da, uzun bir savaşta olsa, sonunda yerlere yuvarlarım.

Ne torununu sağ bırakırım ne de onu! Ben bu işi kılıçla bastırmasını da bilirim" ☙ Bundan sonra seferberlik yapılmasını, intikam almak için herkesin yeniden hazırlanmasını buyurdu. ☙ İleri gelen pehlivanlar kendisini takdir ettiler ve intikam almak için kışkırttılar. ☙ Fergar adında biri, aslan yürekli, kafese girmiş çıkmış, gökselere düşüp kurtulan bir kuş kadar kurnaz ve tecrübeliydi. ☙ Efrâsiyâb onun savaşmasını birçok kez görmüş ve her defasında onu çok beğenmişti.

Meclisindeki yabancıları çıkarıp Fergar'la baş başa kalarak: "Ey değerli pehlivan! ☙ Sen şimdi İran ordusuna kadar git de, şu savaşa susamış Rüstem'i bir gözden geçiriver. ☙ Bir anla bakalım, yanında ne kadar atlı var ve bunlar ne durumdalar? Yanında bizden kaç kişi var? Kılavuzları kimler? ☙ Onun fillerini, savaşçılarını, İranlıların iyi ve kötü bütün pehlivanlarını gözden geçir. ☙ Ayrıca savaşçıların ileri gelenleri kimler, sayıları ne kadar ve ne istiyorlar?

Yaylı, mızraklı ve atlı olanlar arasında ün kazanmış olanlar kimlerdir ve kaç kişidirler? Bunları iyice bir anla!" dedi. ☙ Bunun üzerine Fergar, İran ordusunun durumunu anlamak için kalkıp yola düştü. ☙ Taç sahibi Efrâsiyâb bütün bu olup bitene pek üzülüyordu, ama hiç kimseye üzüldüğünü belli etmiyordu. ☙ Bir adam gönderip, oğlu Şîde'yi yanına çağırttı ve birçok sırrını döktü. ☙ Dedi ki: "Ey akıllı oğlum! Ne dersin, yanındaki erlerin sana bir yardımı dokunabilecek mi?

Şunu bil ki, bizimle savaşmaya gelen ordu sayısız ere sahiptir ☙ ve bunların komutanı da, kılıcından dökülen kanlarla toprakları balçığa çeviren aslan yürekli Rüstem'dir! ☙ İranlılar hep bu pehlivan sayesinde Kâmûs'u, Menşur'u, Çin hakanını, Kihâr'ı, Fertûs'u, ☙ Kender'i, Hint şahı Şengil gibi pehlivanları ve onların Keşmir'den Sind'e kadar uzanan ordularının ☙ erlerini ya öldürdüler ya da tutup İran'a götürdüler.

Onlarla yapılan savaş, ara sıra yapılan ateşkeslerle kırk gün sürdü. ☙ Sonunda Rüstem kemendiyle onları fillerinin üstünden alaşağı edip ellerini, ayaklarını bağladı. ☙ Her ülkeden ve her yandan yardım için gelen büyük adamları, pehlivanları, atlıları; ☙ fildişi tahtımızı, taçlarımızı, silahlarımızı ve develerimizi vurgun olarak alıp İran'a gönderdi. ☙ Ben şimdi bu ünlü pehlivanların ve savaşçıların, bizim yurdumuza geldiğini öğrendim.

17225 Bu işte talihimiz tersine dönmüş olduğu için hazinemi ve tahtımı burada bırakmak istemiyorum. ☙ Hazine, taç, kemer, altın gerdanlık ve altın kalkan gibi eşyalarımızı, ☙ elmas ırmağı yönüne göndereceğim. Durulacak ve eğlenceyle geçirilecek zaman değil. ☙ Ben o keskin pençeli Rüstem'den çok korkuyorum. Elbette timsahın ağzına düşen bir kimse rahat edebilir mi! ☙ O savaşlarda insana benzemeyen bir yaratık olur; ne yaralanmaktan çekinir ne de felaketten sızlanır.

17230 Mızrak ve kılıç onu korkutamaz. Şu kocamış felek onun başına gürz de yağdırsa yine aldırmaz. ☙ O sanki tunçtan yahut demirdendir; sanki insan değil de, dev cinsinden bir şeydir. ☙ Savaş sırasında onun sırtındaki silahları, yer bile taşımaktan yorulur. ☙ Başında tulga, sırtında zırh ve böbür derisi vardır. Savaşırken, yağmur bulutları gibi naralar atar. ☙ Onun savaşına filler bile dayanamaz; silahlarını, denizin üstündeki gemiler bile çekemez.

17235 Altındaki dağ gibi atı görenler, onu felek doğurmuş sanır. ☙ Bu at ahu kadar çevik ve aslan kadar korkunçtur. ☙ Onun hızını bana sorarsan, denizde giden bir gemiden farklı olmadığını söylerim. ☙ Ben o atın binicisi olan Rüstem'le nice savaşlar yaptım, bilirim onun zırhı böbür derisindendir. ☙ Ona ok mu atmadım, balta mı indirmedim ama hiçbirisi işlemedi.

17240 Hele bir sınayalım da, bakalım, talihimiz ne gösterecek, ☙ Tanrı yardım ederse şu yüce feleğin de bizim istediğimiz gibi dönmesi lazımdır. ☙ İşte o zaman da ben ne İran'ı yerinde bırakırım ne de padişahını! Böylece bu savaş da benim elimle sona erer. ☙ Yok, iş tersine çıkar da Rüstem üstün gelirse, buralarda durmam. ☙ Çin denizine doğru gider ve bütün Tûran ülkesini ona bırakırım."

17245 Efrâsiyâb'ın oğlu Şîde bu sözleri dinledikten sonra: "Ey akıllı padişah! Bu dünyada taht ve taç kaldıkça, sen de var ol! ☙ Sen kahraman, zeki, soylu, talihli ve güçlü bir padişahsın. ☙ Senin elbette hiçbir öğüde ihtiyacın yoktur. Yalnız bir kere de, feleğin şimdiye kadar bize oynadığı oyunları bir gözden geçirmek iyi olur. ☙ Pîrân, Hûmân, Ferşîdverd, Gelbâd, Nestehîn gibi kahramanların hepsi, yaptıkları savaşlarda ☙ silahlarını bırakıp yenildiler ve şimdi hepsi cesaretleri kırılmış ve üzgün bir haldeler.

17250 Onların bu durumları ortadayken sen de tutup bu adamla savaşa girişme. ☙ Gelmekte olan ordunun büyüklüğünü bildiğine göre, bu denizde sen de gemi yürütmeye kalkışma. ☙ Şimdi sen tekrar bu yenilen pehlivanları çağır da, onların manevi güçlerini artırarak düşmanın üzerine gitmeye teşvik et. ☙ Sen yeryüzünün padişahları arasında, akıllı ve görmüş geçirmiş bir padişahsın. ☙ Ben Tûran ordusunun pa-

dişahının başı, canı, padişahlık tahtı, tacı ve güneşle ay üzerine yemin ederim ki,
Kâmûs'la Çin hakanının başına gelen iş yüreğimi üzüntü ve başımı da kinle doldurdu. ☙ Şimdi savaştan yana hiç yüz çevirmeden, orduyu Geng tarafına çekip götürmeli ☙ ve ancak Çin ile Mâçin ordularını da topladıktan sonra düşmanın üzerine yürümeli!" dedi. ☙ Aralarında böylece konuştuktan sonra Efrâsiyâb başı tasalı, yüreği de kinle dolu olarak kalkıp uyumaya gitti. ☙ Karanlık gece çökünce, üzüntüden ayın beli de iki büklüm oldu ve
Yeryüzünün mis gibi karardığı bu sırada Fergar da İran ordusu tarafından dönüp geldi. ☙ Gece yarısı, Efrâsiyâb uykudayken yanına girdi. ☙ Ona: "Ben senin sarayından ayrıldıktan sonra devleri bağlayan Rüstem'i görmeye gittim. ☙ Oraya vardığım zaman yeşil bir otağla bir süvari gördüm. ☙ O süvari Rüstem'in ta kendisiydi. Orada ucu aya değen ve ejderha gibi dikilmiş bir bayrak gördüm.
Rüstem çadırın içinde, belini sımsıkı bağlamış ve sırtına da böbür derisi giymiş olarak bir fil gibi duruyordu. ☙ Önünde bir an bile yerinde duramayan bir at vardı. ☙ Dizginleri üzerine atılmış olan atın terkisinde, kangal kangal sarılmış bir kement asılıydı. ☙ Ordusundaki komutanlar Tûs, Gûderz, Gîv, Ferîborz, Gurgîn ve Şîdûş adlı pehlivanlardır. ☙ Gîv'in oğlu Bîjen, Gorâze ve Gostehem de keşif kollarını idare ediyorlar" dedi.
Padişah Efrâsiyâb, Fergar'ın verdiği bu haberler üzerine düşünmeye başladı; canı sıkılmıştı. Ordusunun komutanı olan Pîrân'a bir adam göndererek ☙ yanına çağırttı. Pîrân ve bütün savaşçı erler, bunun üzerine bir toz gibi hızla koşup geldiler. ☙ Efrâsiyâb Pîrân'a Fergar'ın getirdiği haberlerin bir kısmını bildirdikten sonra, Rüstem'e kimin denk olduğunu sordu. ☙ Pîrân Efrâsiyâb'a: "Bizim savaşmaktaki amacımız, sadece ün ve şeref kazanmaktır! ☙ Yurdumuz, çocuk çocuğumuz ve soyumuz sopumuz için çalışmamız gerek" dedi.
Efrâsiyâb Pîrân'dan bu karşılığı alınca hemen savaşa girmek istedi. ☙ Pîrân'a ordunun başına geçerek, o kinci Rüstem'e karşı yürümesini buyurdu. ☙ Bunun üzerine Pîrân'la arkadaşları padişahın huzurundan çıktılar ve orduyla birlikte savaşmak için ovaya doğru yürüdüler. ☙ Davul sesleri ovadan göklere kadar yükseldi ve erlerin ayaklarından kalkan tozlarla yeryüzü abanoz gibi karardı. ☙ Erlerin çokluğundan yeryüzü atların nalları altında gözden kayboldu.
Erler davullar çalıp naralar atarak, filleri de birbiri ardına sıraya dizdiler.

EFRÂSİYÂB'IN PÛLÂDVEND'E MEKTUBU

Efrâsiyâb da sarayından kalkıp savaş alanına gelerek, düşmandan adamakıllı bir intikam alabilmek için hemen çareler aramaya başladı. ۞ Pîrân'a gerekli bazı şeyler söyledikten sonra beraberce ovadan ayrılarak gizli bir yere çekildiler. ۞ Çadırlarından yabancıları boşalttıktan sonra kâtibi çağırıp karşılarına oturttular. ۞ Efrâsiyâb kâtibe, büyüklerin sırlarını gizlemenin lüzumunu tembih ettikten sonra:

"Şimdi benim ağzımdan Pûlâdvend'e bir mektup yazacak ve sana söyleyeceğim sırları anlatacaksın. ۞ Önce adaletli ve temiz; kuvveti ve ölümü yaratan, ۞ şu dönen feleğin, parlak güneşin, Zühre'nin ve Zühal'in sahibi olan Tanrı'ya şükürler et. ۞ Sonra da akıllı ve zeki komutan Pûlâdvend'i överek ۞ ona savaşa doymayan ünlü Rüstem'den yana uğradığım tehlikeleri bildir.

Tûs, Gûderz gibi hünerli pehlivanlardan, milletin ve memleketin padişahı olan torunum Keyhüsrev'den bahset. ۞ Benim onu nasıl büyüttüğümü, bir zarar gelmesin diye rüzgârlardan bile koruduğumu yaz. ۞ Yüce feleğin yardımıyla Pûlâdvend kalksın buraya gelsin. ۞ Biz buraya Çin'den ve Saklâb'dan birçok er getirttik, ama hepsi de bozguna uğrayıp perişan oldu. ۞ Nice ülke İranlı savaşçılar yüzünden harabe haline geldi.

Şimdi de üzerimize, başında komutan Rüstem'in bulunduğu dağ gibi bir ordu daha geliyor. ۞ Savaşçı Gûderz, Tûs ve Gîv gibi pehlivanlar da bu orduda. İranlılar davulların seslerini göklere kadar yükseltiyor. ۞ Eğer sen onlara karşı çıkar da Rüstem'i yenersen, bu ordu artık bizim yurdumuza adım atamaz. ۞ Çünkü bu memleketin başına ne kadar bela geldiyse hep onlar yüzündendir. Sen bu işte bize yardımcı oluver. ۞ Onun ömrü senin elinde sona erecek olursa, hiç şüphe yok ki, bütün yeryüzü buyruğumuza girer.

Ben padişahı olduğum ülkenin hazinesinin yalnız yarısını alırım. ۞ Geri kalanı, tacım ve tahtım da senindir. Çünkü bu savaşın bütün cefasını sen çekeceksin, diye yaz," dedi. ۞ Mektup yazılıp bittikten sonra üzerine padişahın mührünü bastılar. Ay Yengeç burcundan görünürken ۞ Şîde de yola çıkmaya hazırlandı. Babasının şikâyetlerini Pûlâdvend'e bildirecek elçi o olduğu için beline kemerini kuşandı. ۞ Korku içinde ve ateş gibi hızla Pûlâdvend'in yanına vardı.

Önce onu övdükten sonra mektubu vererek, Rüstem'in yaptıklarını anlattı. ۞ Pûlâdvend, padişahlığının ünü yüce göklere kadar erişmiş bir padişahtı. ۞ Çin dağında

oturuyordu ve civarda da cesurlukta onun bir eşi daha yoktu. ۞ Şîde, onu selamlayarak: "İran'dan bizimle savaşmak için komutanları aslan Rüstem ve erleri de pars olan bir ordu geldi. ۞ Ülkemizi harap eden bu adama, Tanrı merhamet yüzü göstermesin!

17310 Çünkü o, Kâmûs, Çin hakanı ve Fertûs gibi pehlivanlarımızı tutup bağladı. ۞ Onun kolundan kemendi, sırtından da aslan derisi hiç eksik olmaz. Savaşmaktan bıkmak nedir bilmez. ۞ Onun yüzünden bütün işlerimiz altüst oldu; Tûran'da bayındırlık diye bir şey kalmadı" dedi. ۞ Pûlâdvend bunun üzerine bütün valilerini ve mûbedlerini çağırarak, onlarla bu iş hakkında konuştu. ۞ Büyük bir fatih, kuvvetli ve kendisini beğenmiş bir adam olan bu padişah onlara mektupta yazılı olan şeyleri anlattı.

17315 Bundan sonra da emri üzerine davulu dışarıya çıkardılar; otağını da ovaya kurdular. ۞ Naraları göklere yükselen dev gibi pehlivanlar ve erler toplandı. ۞ Pûlâdvend, kalkanını, tulgasını ve kemendini alarak, önünde ve ardında bakrakçılarla yola çıktı. ۞ Dağdan inip nehri geçti ve Efrâsiyâb'ın yanına vardı. ۞ O görününce saraydan davul sesleri yükseldi; erler çıkıp kendisini karşıladılar.

17320 Efrâsiyâb onu kucaklayarak geçmiş zamanları andı ve: ۞ "Türklerin bu hale gelmesinin sebebi kimdir ve bunun çaresi nedir?" diye sordu. ۞ Sonra hep birlikte salına salına padişahın köşküne gittiler ve yeni yeni çareler düşündüler. ۞ Efrâsiyâb savaşa hemen veya bir süre sonra girmenin yarar ve zararlarından bahsetti. ۞ Siyâvuş'un kanının dökülmesiyle ortaya çıkan savaşları ve dedikoduları,

17325 Çin hakanının, Menşur'un ve Kâmûs'un başına gelenleri ve bunlar için dolaşan söylentileri anlattı. ۞ Sonra da: "Başıma gelen bütün bu işler hep sırtına pars derisinden gömlek giyen o adam yüzündendir! ۞ Ne yapayım, benim silahlarım o canavara, tulgasına ve Çin kalkanına tesir etmiyor? ۞ Çöller aştın, bu kadar uzun yollar yürüdün de geldin; şu bizim derdimize bir çare bul" dedi. ۞ Bu sözleri dinleyen Pûlâdvend, işin içinden nasıl çıkılabileceğini düşünmeye başladı.

17330 Efrâsiyâb'a: "Savaşmak için acele etmemeli. ۞ Senin sözünü ettiğin pehlivan, gerçekten ağır gürzüyle Mâzenderân'ı harap eden, ۞ Akdev'in böğrünü parçalayan, Pûlâd'ın, Gundi'nin ve Bîd'in ciğerlerini söken Rüstem ise ۞ ben ona karşı duramam ve onu kızdırmak istemem, ۞ ama benim tenim de, canım da senin buyruğundadır. Akıl her zaman kılavuzun olsun.

17335 Yalnız sen bana izin ver de, savaşta bir hile yapayım. Ben bir pars gibi onun etrafında dolanırken, ۞ sen de ordunu hemen onun üzerine salarsan belki şaşırıp ser-

semler. ☙ Böyle bir hileyle onun kolunu kanadını kırmazsak, halimiz haraptır" dedi. ☙ Efrâsiyâb Pûlâdvend'in bulduğu bu çareye pek sevindi; hemen saf şarap, çenk ve rebap getirtip eğlenmeye başladılar. ☙ Sarhoş olduktan sonra Pûlâdvend, yüksek sesle konuşmaya başladı ve:

"Ben Cem'e, Dahhâk'a ve Ferîdun'a yemeyi, içmeyi, rahatı ve uykuyu haram etmiş bir kahramanım! ☙ Brehmen bile benim naramdan ve yiğit ordumdan korkar. ☙ O Zâbilistanlı pehlivanı ben savaşta keskin kılıcımla paramparça edeceğim" dedi.

PÛLÂDVEND'İN GÎV VE TÛS'LA SAVAŞMASI

Güneş parlak bayrağını yükseltirken, menekşe renkli perniyan kumaşından yapılmış gibi duran gök de solmaya başladı. ☙ Bu sırada padişahın sarayından davul sesleri yükseldi ve erlerin naraları bulutlara değdi.

Pûlâdvend, kuvvetli gövdesi ve kolunda da kemendiyle ordunun önüne düştü. ☙ İki ordu karşı karşıya gelip de saf bağlayınca, yeryüzü karardı ve hava menekşe rengini aldı. ☙ Rüstem bebr-i beyan adlı zırhını giyerek, azgın bir file benzeyen atına bindi ☙ ve şiddetli bir hücuma geçip, düşman ordusunun sağ yanına saldırdı ve Türklerin birçok pehlivanını yere serdi. ☙ Böylece Pûlâdvend de onu görmüş oldu ve hemen atının terkisinden kemendini alıp açtı.

Elinde gürzü ve kolunda kemendiyle, sarhoş bir fil gibi o da Tûs'un üzerine yürüdü. ☙ Onu hemen belinden yakalayarak atının üzerinden alıp havaya kaldırdıktan sonra yere vurdu. ☙ Gîv onun böyle savaştığını ve Nevzer oğlu Tûs'un tepetaklak yuvarlandığını görünce, ☙ canla başla savaşmaya hazırlanarak, Şebdîz adındaki atını oynatıp ☙ sırtında zırhı ve elinde öküz kafası biçimindeki gürzüyle o dev gibi pehlivana saldırdı.

Fakat Pûlâdvend, kemendini attığı gibi Gîv'in kafasına geçiriverdi. ☙ Onun gürzünü, kuvvetini ve ustalığını gören Rehhâm'la Bîjen ☙ kementleriyle onu tutup bağlamak için hemen koşup geldiler, ama ☙ akıllı Pûlâdvend elini kaldırıp atını oynatınca, işte o zaman bir kıyamettir koptu ☙ ve birer aslana benzeyen o değerli pehlivanları hemen

Düşkün bir halde yerlere yuvarladı. Ovada bulunan atlılar bu işe şaşırıp kaldılar. ☙ Pûlâdvend bundan sonra da Kâve'nin yıldızını taşıyan bayrağın bulunduğu yere gelerek hançeriyle onu da ikiye böldü. ☙ Bunun üzerine İran ordusundan göklere doğ-

ru bir feryattır yükseldi; savaş alanında hiçbir pehlivan kalmamıştı. ۞ Ferîborz, Gûderz ve diğer pehlivanlar o savaş devinin yaptıklarını görür görmez ۞ hemen intikam alıcı Rüstem'in yanına koştular ve: "Savaş meydanına Pûlâdvend geldi.

Onun karşısına çıkan ünlü kişilerden ve yiğitlerden hiçbirisi atının üzerinde duramadı. ۞ Bu pehlivan onların hepsini gürzü, hançeri, oku ve yayıyla yerlere yuvarladı. ۞ Savaş alanı baştan başa bir yas evine dönmüştü. Aman Rüstem pehlivan, bu işin çaresi sendedir!" dediler. ۞ Tam bu sırada ordunun merkezinden, sağından ve solundan da feryatlar kopmaya başlayınca, ۞ yaşlı Gûderz, Rehhâm'la Bîjen'in öldüğünü,

Böylece iki evladını daha kaybettiğini zannederek adaletli Tanrı'ya döndü: ۞ "Yetiştirdiğim oğullarım ve torunlarımla başım göklere değmişti. ۞ Sonunda onların hepsini savaşlarda ve gözümün önünde kaybettim. Talihimin o parlak yıldızı söndü ve artık gücüm kalmadı. ۞ Şu ihtiyar, genç çocuklarının öldüğünü gördü. Bundan sonra taç ve kemer kuşanmaktan utanıyorum. ۞ O delikanlılara da, artık yüzüme gülmez olan talihime de yazık..." deyip,

Başından tacını, belinden kemerini çıkarıp attı ve ağlayıp sızlamaya başladı.

RÜSTEM'İN PÛLÂDVEND'LE SAVAŞMASI

Rüstem bütün bu olup biteni duyunca fena halde kızdı ve hiddetinden bir ağaç dalı gibi titredi. ۞ Hemen Pûlâdvend'in yanına gitti ve onun gövdesinin yüce bir dağdan farksız olduğunu gördü. ۞ O cesur pehlivanların başına gelenlere üzülürken, ۞ İranlı erlerin birer yabaneşeğine döndüğünü ve düşmanların da birer aslan gibi onlara saldırdığını,

İranlı erlerden birçoğunun yaralanmış olduğunu, fakat yine de savaşa hiç ara verilmediğini de görerek, ۞ içinden: "Günlerimiz karardı, ünlü adamlarımız da gitti. ۞ Savaş tersine döndüğüne göre, talihimiz de uykuya vardı demektir!" dedikten sonra, ۞ bacaklarıyla atının karnını sıkıştırıp yerinden oynatarak hücum için hazırlandı. ۞ Pûlâdvend'e: "Ey uğursuz dev! Feleğin başına neler getireceğini sen şimdi görürsün!" dedi.

Pehlivanlar Rüstem'in sesini duydular. Rüstem de etrafına bakınınca onların atsız kaldığını gördü. ۞ Bunun üzerine yüzünü göğe çevirerek: "Ey yeryüzünün sahibi olan Tanrı! Sen gizli ve açık, her şeyden üstünsün! ۞ Bu kötü günü göreceğime,

keşke gözlerim savaşırken kör olsaydı! ۞ Pîrân'ın, Hûmân'ın ve bütün Tûranlıların şu erkek devin kazandığı zaferle seslerini böyle göklere çıkardığı, ۞ Gîv, Tûs, Rehhâm ve Bîjen gibi aslanların atsız kalıp acınacak bir hale geldiği,

Bu yüce pehlivanların atlarının yedikleri oklarla yerlere yuvarlandıkları ve onların yaya olarak savaşmaya mecbur kaldıkları bugünü görmek bana pek ağır geldi!" dedi ۞ ve Pûlâdvend'in üzerine yürüyerek kemendini attı. ۞ Pûlâdvend kendini kementten koruduysa da Rüstem'den pek korktu ve savaşmaktan yana gözü yıldı. ۞ Rüstem'in kemendine düşmekten ve kafasını ona teslim etmekten kurtulduktan sonra: ۞ "Ey cesaretli, ünlü ve dünya görmüş aslan!

Sen önünden azgın fillerin bile kaçtıkları bir kahramansın, ama ben de sana şimdi Hint denizinin tufanı andıran dalgalarını göstereceğim. ۞ Sen şimdi benim savaşımın ateşini, kemendimi, cesaretimi, kuvvetimi ve saldırışımı bir seyret. ۞ Bundan böyle ne padişahını görebilirsin ne de pehlivanlarını... ۞ Bütün erlerini tutup Efrâsiyâb'a götüreceğim. Dünyayı da artık ancak rüyanda görebilirsin" dedi. ۞ Rüstem ona şu karşılığı verdi: "Bakalım daha ne kadar beni ele geçirmekle korkutabileceksin?

Savaşçılar arasında böyle senin gibi yüksekten atan kimse yoktur. Böyle konuşanlar eninde sonunda kellelerinden olurlar. ۞ Kaldı ki, sen ne kadar kahraman olursan ol, ne Sâm'a benzeyebilirsin ne de azgın Gerşâsp'a!" ۞ Bu sözleri duyunca Pûlâdvend eski bir atasözünü hatırladı: ۞ Haksız yere savaşan bir adam savaştan yüzü solmuş ve yüreği parçalanmış olarak çıkar. ۞ Düşman olsun, dost olsun göreceğin kötülüğe karşı iyilik et!

Pûlâdvend karşısındakinin, karanlık bir gece vakti, elindeki ağır gürzüyle Mâzenderân'a giren Rüstem olduğunu anlamıştı. ۞ Ona: "Ey çok savaşlar görmüş geçirmiş pehlivan! Niye böyle boşu boşuna duruyor da, savaşa başlamıyorsun?" dedikten sonra, ۞ o iki azgın fil ve savaş aslanı meydanda şöyle bir dolaşıp tozu dumana kattılar. ۞ Derken bu sırada Rüstem birdenbire Pûlâdvend'in kafasına öyle bir gürz indirdi ki, sesini duymayan kalmadı. ۞ Bunun üzerine Pûlâdvend'in gözleri karardı ve elleri dizginleri tutamaz oldu.

Duyduğu acıyla sağına doğru kıvrıldı ve içinden: "Bugün bir felaket günü galiba" dedi. ۞ Maksadı düşmanının beynini kulaklarından şakaklarına doğru akıtmak olan Rüstem ۞ onun atından bile yuvarlanmadığını görünce, Tanrı'ya: ۞ "Ey feleğin olaylarından etkilenmekten uzak olan ve yeryüzünün sahibi olan Tanrı! Ey her şeyi

gören ve herkesin rızkını veren Tanrı! ☙ Eğer bu savaşı haksız yere yapıyorsam, canım da öteki dünyada sevinç yüzü görmesin.

17415 Yok, bu işte ben değil de Efrâsiyâb haksızsa, gücümü elimden alma. ☙ Şu Pûlâdvend'in eliyle canımın tenimden ayrılması günah olur. ☙ Ben onun elinde ölecek olursam artık İran'da ne bir savaşçı, ☙ ne bir kahraman, ne bir çiftçi, ne bir zanaatçı, ne yer ne de yurt kalır, hepsi mahvolup gider" ☙ dedikten sonra Pûlâdvend'e dönerek: "Kahramanların gürzü insanı işte bu hale getirir!

17420 Ey dev, ellerin dizginleri tutamaz oldu da daha ne duruyorsun? Atından in de aman dile!" dedi. ☙ Fakat Pûlâdvend: "Senin vurduğun gürz bana vız gelir!" diye karşılık verdi. ☙ İki kahraman aralarında bir süre daha böyle konuştuktan sonra, ☙ Pûlâdvend elmas kakmalı hançerini eline alarak ve birtakım oyunlar oynayarak Rüstem'e sapladıysa da, ☙ onu Rüstem'in sırtındaki bebr-i beyana bir türlü geçiremedi ve bu üzüntüyle yüreğine kan doldu.

17425 Silahının bir etkisini göremeyince, talihine lanet etmeye başladı ve Rüstem'in kolunun kuvvetinden yıldı. Ona bir kere daha: ☙ "Şu sırtındaki postu, savaş elbisesini ve o kara tulganı değiştirip, ☙ başka silahlar kuşan da gel. Ben de silahlarımı değiştirip yine hemen karşına geleceğim" dedi. ☙ Fakat Rüstem: "Hayır! Söylediğin saçmalığa bak! Şu akan suyun yatağı bu dere olamaz. ☙ Ne ben silahlarımı değiştireceğim ne de sen değiştireceksin" diye karşılık verdi.

17430 Bunun üzerine meydanda bir daha döndüler. Değerli pehlivan Pûlâdvend ☙ Rüstem pehlivana silahıyla bir daha saldırdı. ☙ Fakat ağır gürzü bu sefer de Rüstem'in sırtındaki posta ve zırha işlemedi. ☙ Bunu görünce savaşçı Pûlâd, Rüstem'e: "Yiğitlik dediğin güreşte belli olur. ☙ Eğer buna razıysan, azgın aslanlar gibi güreşmeye hazırlanalım.

17435 Birbirimizin kemerinden yapışarak bir güreş tutalım da, ☙ bakalım bu sefer felek kime yâr olacak, kim üstün gelecek?" dedi. ☙ Rüstem de: "Ey mendebur dev! Benim gibi kahramanların darbesine dayanamayınca ☙ böyle tilkiler gibi dolap çevirmeye kalkışıyorsun, ama ne yapsan nafile! Nasıl olsa bugün kellen kemendimin ilmeğine geçecek. ☙ Senin güreşmekten maksadın, bir dolap çevirerek canını pençemden kurtarmaktır" dedi.

17440 Savaşa susamış olan iki kahraman, güreşirken her iki ordudan kimseyi işe karıştırmayacaklarına dair söz verdikten ☙ sonra atlarından inerek, bir süre oturup konuştular.

RÜSTEM'İN PÛLÂDVEND'LE GÜREŞMESİ

Nihayet intikam peşinde koşan bu iki büyük pehlivan güreşmeye başladı. ☙ Her iki ordudan da kimsenin yardıma gelmemesi için karşılıklı olarak verdikleri sözde duruyorlardı. ☙ İki ordunun arasında yarım fersahlık bir mesafe vardı. Gökteki yıldızlar bile

17445 Rüstem ile Pûlâdvend'in güreşini seyre koyulmuşlardı. ☙ Güreşe başlayıp önce ellerini çarptıktan sonra birbirlerinin kemerlerine yapıştılar. ☙ Şîde uzaktan Rüstem'in kolunu ve kuvvetini görünce yüreğinden bir ah çekerek babasına: ☙ "Senin devleri bağlayan Rüstem dediğin eğer bu kuvvetli pehlivansa, ☙ şu kolu ve kuvvetiyle devin kafasını yere yuvarlayacağı muhakkaktır.

17450 İşte o zaman bizim pehlivanlarımızın da nasıl kaçıştıklarını göreceksin. Feleğin cilvesine karşı durmaya çabalama" dedi. ☙ Efrâsiyâb oğluna: "Şu söylediklerinle aklımı, fikrimi darmadağın ettin. ☙ Haydi, kalk git de, bak Pûlâdvend güreşte nasıl oyunlar yapıyor. ☙ Sen ona Türkçe söyleyerek oyun ve yol göster. Belki böylelikle o da Rüstem'i yere vurabilir. ☙ Ona hasmını yere vurur vurmaz, hemen kılıcına sarılıp işini bitirmesini söyle" dedi.

17455 Şîde: "Padişahımız orduların önünde Rüstem'e böyle söz vermedi. ☙ Sen böyle sözünü tutmaz ve hiddetine kapılırsan bu işin de sonu gelmez. ☙ Kusur arayanlar da sonra seni ayıplarlar. Gel de durulmuş suyu bulandırma!" diye karşılık verdi. ☙ Bunun üzerine Efrâsiyâb kızarak oğluna sövmeye başladı ve kötü düşüncelere kapıldı. ☙ Oğluna: "Eğer Pûlâdvend denilen dev o tehlikeli heriften zarar görürse, bu savaş alanında da bizden tek bir kimse kalmaz.

17460 Senin bütün hünerin de böyle çene çalıp saçma sapan konuşmaktan ibaret; başka bir şey bildiğin yok!" diyerek, ☙ atını sürüp, aslan gibi o iki cesur pehlivanın güreştikleri yere gitti ☙ ve o iki aslan gibi pehlivanın gök gürültüsü gibi naralar atarak birbirleriyle boğuştuklarını gördü. ☙ Pûlâdvend'e: "Ey yüce aslan! Eğer onu güreşte altına alabilirsen, ☙ hançerinle hemen göğsünü yar. Bir hüner sahibinden iş beklenir, laf değil" dedi.

17465 Gîv, Efrâsiyâb'ın kızgın kızgın Pûlâdvend'e söylediği bu saçmalıkları duyunca ☙ ve beri yandan da Şîde'nin Rüstem'in üzerine doğru yürüdüğünü görünce, ☙ kötü niyetli düşmanın verdiği sözde durmamasına kızarak atını sürdü. ☙ Rüstem'e: "Ey intikam peşinde koşan! Biz küçüklere ne emrin varsa söyle. ☙ Şu saçma sapan konu-

şan ve kızgınlığına kapılan Efrâsiyâb'ın yaptığı işe de bak.

Onun buraya kadar gelmesi, hasmının manevi gücünü artırmak ve onu güreş sırasında seni hançerle öldürsün diye kışkırtmak içindir" deyince, ☙ Rüstem: "Savaşan benim ve güreşte de soğukkanlılığımı kaybetmemeyi bilirim! ☙ Size ne oluyor da böyle korkuya kapılıyorsunuz? Yürekleriniz korkudan tir tir titriyor. ☙ Ben şimdi Pûlâdvend'in kolunu kanadını kırıp, onu yükseldiği göklerden topraklara yuvarlayacağım. ☙ Onu yenecek kadar kuvvetim yoksa oda benim bileceğim iş. Sen ne diye şimdi benim cesaretimi kırıyorsunuz?

Eğer şu akılsız dev Tanrı'ya verdiği sözü tutmuyorsa, ☙ siz neden korkuyorsunuz? O nasıl olsa belasını bulup, başına topraklar saçacak!" dedikten sonra ☙ aslan gibi bir pençe atarak o savaş canavarını kollarından yakaladı. ☙ Pûlâdvend buna karşı koymak istediyse de, para etmedi; Rüstem onu bir çınar ağacını kökünden söker gibi ☙ kaldırıp yere vurdu. Sonra da bu üstünlüğü sağladığı için Tanrı'ya şükürler etti.

Bu sonucu gören İran ordusu sevinç naraları atarak ve davullar çalarak yola çıktı. ☙ Boruların, davulların ve Hint çıngıraklarının sesleri bulutlara kadar yükseldi. ☙ Rüstem artık Pûlâdvend'in vücudunda birbirinden ayrılmamış hiçbir ekleminin kalmadığını sanıyordu. ☙ Pûlâdvend'in yüzü sapsarı kesilmiş ve bütün kemikleri birbirinden ayrılmıştı. ☙ Bunun üzerine Rüstem Rahş'ına binip, o devin vücudunu orada bırakarak uzaklaştı.

Aslanları avlayan Rüstem ordusunun önüne vardığı vakit, Pûlâd da kendine gelerek etrafına ok gibi bakışlarla baktı, ☙ yüreği kanla ve gözleri de yaşla dolu olarak kaçıp Efrâsiyâb'ın yanına doğru gitti. ☙ Vücudunda sağlam tek bir kemik kalmadığı için Rüstem'in korkusundan böyle kaçıp giderken, ☙ olduğu yerde kara topraklara yığılıverdi ve bir süre geçtiği halde aklı başına gelemedi. ☙ Pûlâdvend'in hâlâ canlı olduğunu ve meydanın dağınık erlerle dolduğunu görünce Rüstem'in

Canı sıkıldı. Gün görmüş Gûderz'i yanına çağırarak erlerini ileriye sürdürdü ☙ ve yağmur gibi ok yağdırarak her tarafı bahar bulutları kaplamış gibi bir duruma sokmalarını buyurdu. ☙ Bir yandan Bîjen, bir yandan dünya görmüş Rehhâm ve Gurgîn pehlivan savaşa girişti. ☙ Bunlar hançerleriyle her tarafı kasıp kavurarak dünyayı ateşe veriyorlardı. ☙ Pûlâdvend kendi ordusuna: "Artık bizim ne tahtımız kaldı, ne hazinemiz ne de yüce ünümüz ve adımız!

Bundan sonra ne diye savaşalım?" ☙ diyerek ordusunu geriye çekti ve Rüstem'in korkusuyla yüreğinin bütün damarları kopmuş olarak kaçıp gitti.

EFRÂSİYÂB'IN RÜSTEM'İN ELİNDEN KAÇMASI

Bu sırada Pîrân Efrâsiyâb'a: "Yeryüzü bir kan denizine döndü. ۞ Ben sana şu uğursuz Rüstem var oldukça bizim bu yerlerde hayatımızın tehlikede olduğunu söylememiş miydim? ۞ Bir gencin kanını dökmemek mümkünken, tutup döktün de böylece okların temrenleriyle hepimizin yüreklerinde yaralar açtırdın.

Haydi bakalım, şimdi ne yapacaksın? İşte etrafında kimsecikler kalmadı. Pûlâdvend de ordusunu alıp gitti. ۞ İran erlerinin sayısı yüz bini geçiyor ve bunların hepsi de atları zırhlı biniciler. ۞ Başlarındaysa Rüstem gibi aslanları avlayan bir komutan var. Yeryüzü kan denizine döndü, hava oklarla doldu. ۞ Denizlerden, dağlardan, çöllerden yığın yığın erler geldi, olmadı. ۞ Onlar mahvolduktan sonra tuttun, bu sefer de devleri getirerek böyle kanlı ve korkunç bir savaşa giriştin.

Rüstem gelip de işe karıştıktan sonra sana onun önünden kaçıp gitmek düşer. ۞ Sen yeryüzünde bizim için bir hazinesin. Buradan doğruca Çin denizine git. ۞ Orduyu burada bırak, akrabanı yanına al ve hemen deniz kıyısına doğru yola çık" dedi. ۞ Artık bu savaşı kazanacak gücü kalmadığını anlayan Efrâsiyâb, Pîrân'ın dediği gibi yaptı. ۞ Bayrağını orada bırakarak, olanca hızıyla Çin ve Mâçin'e doğru çekip gitti.

Biraz sonra da iki ordu birbirine girdi ve yeryüzünü bir karabulut kapladı. ۞ Bu sırada Rüstem erlerine seslenerek: "Mızrak, ok ve yay kullanmayın. ۞ Gücünüzün yettiği kadar kılıç ve gürzlerinizi düşmanlarınızın kafalarına indirin. ۞ Avının ayağına kadar geldiğini ve yatağına girdiğini gören bir pars artık intikam duygusunu gidermiş demektir!" dedi. ۞ Bunun üzerine erler hep birden naralar atarak, mızraklarını dağlara bırakıp düşmanın üzerine yürüdüler.

Savaş o kadar şiddetli oldu ki, meydan ölülerle doldu, yollar gözden kayboldu. ۞ Düşmanın bir kısmı teslim olup aman diledi, bir kısmı da kaçıp her biri bir yana giderek darmadağın oldu; ۞ çobansız kalan sürü dağıldı. Ova baştan başa ölüler, kollar ve bacaklarla doldu. ۞ Bunun üzerine Rüstem: "Artık öldürdüğümüz yeter! Talih sırayladır; bazen ondadır bazen bunda... ۞ İnsana bazen zehir verir, bazen de deva...

Siz artık savaş elbiselerinizi çıkartın ve bundan böyle iyilik yapın. ۞ Bu iğreti dünyaya gönül bağlamayın. Çünkü o insanı bazen memnun ederse bazen de mahzun eder... ۞ Zaman bazen süslü bir gelin gibi insanın kucağına atılır bazen de bir şeytan gibi insanla savaşır... ۞ Ey insan! Gönül kırma, yumuşak huylu ol! Nefretin

takdirden üstün olduğunu kim söyleyebilir" dedikten ☙ sonra, ovada düşmandan kalma gümüşlü ve giyilmemiş elbiselerle,

Gülle, at, kılıç, tulga gibi ne varsa hepsini toplatıp padişaha gönderdi. ☙ İçlerinden taç, misk ve amber gibi şeyleri kendisi için ayırdı ☙ ve savaş yerinde kalan diğer şeyleri de erlere bağışladı. ☙ Daha sonra da Tûran ordusunun padişahını bulmaya çalışarak, köşe bucak her yeri aradı. ☙ Fakat ne denizde, ne karada hiçbir yerde onun izine rastlayamadılar; Efrâsiyâb'dan hiçbir haber yoktu.

Hemen kalkıp onun sarayına ve eğlence yerlerine gitmek ve oraları yakıp yıkmak için yola çıktılar. ☙ Onun bütün bayındır şehirlerini yakıp yıktılar, dünyayı ateşe verdiler.

RÜSTEM'İN PADİŞAHIN SARAYINA DÖNMESİ

İranlılar ele geçirdikleri değerli silahlar, taçlar ve tahtlarla Rüstem'in arayıp bulduğu hazineleri bir yere toplayıp ☙ Tûran ülkesinden İran'a doğru yola çıktılar. ☙ Yanlarına o kadar çok deve ve hayvan sürüsü almışlardı ki, ordunun bunlardan yana hiçbir şikâyeti kalmadı.

Erlerin naralarıyla öküz kuyruğu biçimindeki boruların, çıngırakların ve tunç davulların sesleri havaya yükseldi. ☙ Türlü türlü silahlarla süslenmiş olan ordu böylece İran'a doğru yola çıktı. ☙ Padişaha Rüstem'in gelmekte olduğunu bildirdikleri zaman, saraydan ve şehirden yükselen sevinç çığlıklarıyla her taraf çınladı; ☙ gürz ve topuz sahibi Rüstem'in gelmekte olduğu haberi yayılınca, İran'ın her yanından yükselen sevinç sesleri ta bulutlara değdi. ☙ Bütün yeryüzünde, küçük büyük herkes bayram yaptı.

Padişahın gönlü sevinçle dolu bir cennet haline geldi, Tanrı'ya şükürler etti. ☙ Keyhüsrev yerinden kalkarak önüne bir fil getirilmesini buyurdu. ☙ Her yerde şenlikler başladı; şaraplar, çalgılar ve çalgıcılar getirildi. ☙ Filler baştan başa misk, şarap ve safranlarla kokulandırıldı. ☙ Filcilerin başları süslü başlıklar ve kulakları da küpelerle süslendi.

Her yere bol bol safran, para ve miskle karışık amber saçıldı. ☙ Rüstem her yanı çınlatan sevinç çığlıkları arasında, kendisini karşılamaya gelen yüce padişahın tacını görür görmez ☙ hemen atından inip, eğilerek saygılarını sundu. Keyhüsrev de ona bu uzun yolculuğu nasıl geçirdiğini sordu ☙ ve onu sıkı sıkıya kucaklayıp bağrına basarak bir süre böylece tuttu. ☙ Yeryüzü padişahı bütün büyük pehlivanların büyüğü olan o ünlü kahramanı bol bol övdükten sonra

Atına binmesini buyurdu. Tüm yol boyunca da elini bırakmadı ve: ۞ "Niye bu kadar geciktin de bizi ayrılığının ateşiyle yaktın?" diye sordu. ۞ Rüstem: "Bizim de yüreğimiz sensiz hiç sevinçli değildi" diye karşılık verdi. ۞ Sonra hep birden padişahın köşküne, o ünlü saraya gittiler. ۞ Padişah altın tahtına, Rüstem de onun yakınına oturdu.

Gûderz, Tûs, Ferîborz, Gîv, Ferhad, Rehhâm da onun yanına oturdu. ۞ Padişah Hüsrev savaş ve Tûran ordusu hakkında bilgi edinmek istedi. ۞ Gûderz karşılık vererek: "Padişahım bunu anlatmak uzun sürer. ۞ Önce şarap içip biraz kendimize gelelim de, ondan sonra anlatalım" dedi. ۞ Bunun üzerine sofralar kuruldu. Padişah gülerek: "Galiba yol seni biraz yordu" dedi.

Padişah şarapları ve çalgıcıları getirttikten sonra etraflıca bilgi edinmek için ۞ Efrâsiyâb'dan, Pûlâdvend'den, Pûlâdvend'in Rüstem'le güreşmesinden, Rüstem'in kemendinden, ۞ Çin hakanından, Kâmûs'tan, Eşkebûs'tan, filler ve davullarla kuşatılmış büyük ordudan söz açtı. ۞ Gûderz: "Padişahım, hiçbir ana Rüstem gibi bir pehlivan daha doğuramaz! ۞ O kadar kuvvetlidir ki, karşısına bir aslan veya bir ejderha bile çıksa, onun uzun süren savaşından yakasını sağ salim kurtaramaz.

Padişahımıza ve bu ünlü pehlivanımıza binlerce aferin olsun!" dedi. ۞ Taç sahibi padişah onun bu sözlerine öyle sevindi ki, başı Zühal yıldızının olduğu yere kadar yükseldi ۞ ve karşılık olarak: "Ey yeryüzünü ele geçiren! Ey uyanık, aydın ve temiz canlı pehlivan! ۞ Felek aklı başında olan bir insanı her şeyden korur. ۞ Tanrı bu pehlivanı kem gözlerden korusun ve bütün ömrü eğlenceyle geçsin" dedi.

Böylelikle bir hafta kadar şarap kadehlerini ellerinden bırakmayarak eğlendiler. Taht, taç ve saray onun varlığıyla şereflendi. ۞ Çalgıcılar da neyler ve rûdlarla hep Rüstem'in maceralarını söyleyip çaldı.

RÜSTEM'İN SÎSTAN'A DÖNMESİ

Rüstem şarap kadehini elinden düşürmeden padişahın yanında bir ay kadar kalıp eğlendikten ۞ sonra padişaha: "Ey taç sahibi ve hünerli padişah! ۞ Bilgili ve güzel huylu padişahımızın tatlı sohbetinden çok memnunum ama Zâl'ı da çok göresim geldi" dedi.

Bunun üzerine padişah hazinesinin kapısını açarak, orada saklı bulunan birtakım değerli şeylerle birlikte ۞ taç, yüzük, yakut, kumaş ve Berberi elbiseleriyle; ۞ başları taçlı, kulakları küpeli cariyeler, birçok süslü deve, ۞ misk ve ödağacı dolu tabak,

iki çift altın ayakkabı ve iki tane de ☙ padişahlara yaraşan ve o pehlivana layık, üzeri incilerle süslü topuz hazırlatarak

Rüstem'e gönderdi ve onu iki konaklık yere kadar uğurladı. ☙ Padişah uzunca süren bu yolculuktan yorulunca, Rüstem atından inip saygılarını sundu ☙ ve vedalaşıp İran'dan ayrılarak, olanca hızıyla Zâbilistan'a doğru yoluna devam etti. ☙ İşte Kâmûs'un savaş hikâyesini de burada sona erdirdim. Çok uzun olan bu hikâyenin hiçbir yerini eksik bırakmadım. ☙ Eğer bu hikâyenin bir tek kelimesi bile eksik kalsaydı, canım yasta kalırdı.

Pûlâdvend'in, insanlara vurduğu esaret bağlarına çelik bir bağ daha vuramadan ölüp gitmesine çok sevindim. ☙ Şimdi de ünlü Rüstem'in Ekvân'la olan savaşını dinle...

RÜSTEM'İN EKVÂN ADLI DEVLE SAVAŞMASI

Ey insan! Sana yakışan, aklı ve canı yaratan Tanrı'ya şükretmektir. ☙ Ey akıllı, aydın ve temiz canlı kişi! Onu gereği gibi övmek mümkün mü? Bir düşün bakalım. ☙ Bizim bütün bildiğimiz aciz olduğumuzdur ve bizim gibilerin haline yalnız ağlanır.

Ey her zaman bilgiden dem vuran filozof! Ben senin git dediğin yola gitmem. ☙ Tanrı'yı bir tanımaktan iyi inanış yoktur. Sen ister inan, ister inanma: Tanrı birdir! ☙ İyiliği yaratan Tanrı senin gözünle gördüğün, aklınla düşündüğün ve yüreğinle duyduğun ☙ her şeyden sıyrılmıştır. İşte bu inanıştan şaşma! ☙ Akıllıysan akıllıların yürüdüğü yoldan git. Yoksa bu konu üzerindeki hiçbir düşünce bir sonuca varamaz.

Sen kendini pek büyük görüyorsun, ama bir nefeslik canın ve tenin var. ☙ İşte günler gelip geçiyor. Dinlenilecek yer bu âlemden başka bir âlemdir. ☙ Her şeyden önce yeryüzünü yaratan Tanrı'yı an ve ibadetini de Onu anarak yap! ☙ Şu dönen feleği ayakta tutan da, iyi işlere kılavuzluk eden de Odur! ☙ Hiç kimse Tanrı'yla boy ölçüşemez! Dikkat edersen kâinat sırlar, anlaşılmaz şeylerle doludur.

Senin tenin ve canın da birer sırdır. İnsan her şeyden önce kendini düşünmeli. ☙ Bundan sonra da başının üstünde dönen feleğe bak da gör, her gün sana nasıl yeni bir yüzle görünüyor! ☙ Sen ihtimal ki, dihkânın eski zamanlara ait olarak anlattığı şu hikâyeye inanmayacaksın. ☙ Akıllı bir insan bunu dinleyince bildikleriyle karşılaştırır da ona inanmaz. ☙ Fakat anlamını iyice düşünecek olursa, aklı yatar da uzun lafı bırakır.

Şimdi her ne kadar hoş bir şey değilse de, yaşlı dihkânın anlattığını bir dinle. ۞ Dihkânın anlattığına göre: Bir gün Keyhüsrev sabahleyin erkenden, ۞ gül bahçesini bir bahar gibi süsleyerek, memleketin bütün büyüklerini buraya topladı. ۞ Gûderz, Tûs, Gostehem, Cem'in soyundan gelen Gerşâsp oğlu Borzin, ۞ Gîv, savaşmakta tecrübeli Rehhâm, Gurgîn ve Horrâd gibi pehlivanlar da geldiler ve

Burada padişahlar padişahının şerefine şarap içip eğlendiler. ۞ Gün doğduktan bir saat sonra saraya ovadan doğru bir çoban geldi ۞ ve padişah Hüsrev'in yanına girerek, o yüce soylu padişaha: ۞ "Sürülere, yelesi kesik bir deve benzeyen bir yabaneşeği musallat oldu. ۞ Suratı asık bir aslan gibi gelerek, atların yelelerini kesip gidiyor.

Rengi, güneşin rengi gibi. Öyle ki, feleğin onu altın suyuyla yıkadığını sanırsın. ۞ Üzerinde de, ta yelesinden kuyruğuna kadar uzanan, kara miskle çekilmiş bir çizgi var. ۞ Ellerine, ayaklarına ve yuvarlak kalçasına bakılacak olursa, onun kara yağız bir attan farkı yok" dedi. ۞ Bu sözlerden Hüsrev bunun bir yabaneşeği olmadığını anladı. Çünkü bir eşeğin hiçbir zaman bir attan daha kuvvetli olamayacağını biliyordu. ۞ Akıllı ve dünya görmüş bir adam olan Hüsrev bunu bildiği gibi,

Kulağı delik birçok kimseden de duymuştu ki: Bu çobanın sürülerini civarında otlattığı ۞ çeşme, yeryüzünü feryat içinde bırakan Ekvân adlı devin yurdudur! ۞ Bunun üzerine çobana: "Bu senin gördüğün yabaneşeği değildir. Ben onun ne olduğunu anladım. Haydi, sen git," dedi. ۞ Sonra da pehlivanlarına dönerek: "Ey ünlü pehlivanlar! ۞ Bu işi halletmek için içinizden, azgın bir aslana benzeyen bir pehlivan gerek," dedi.

Dedi, ama onların hepsini süzdüğü halde içlerinden hiçbirini gözü tutmadı ۞ ve Zaloğlu Rüstem'den başka hiç kimsenin bu iş için yardımına koşamayacağını anladı. ۞ Rüstem'e çok içten bir mektup yazarak Mîlâd oğlu Gurgîn'e verdi. ۞ O uğurlu pehlivana: "Bu mektubu al ve Zaloğlu Rüstem'e götür. ۞ Duman gibi hızlı git. Ne gece dinlen, ne gündüz. Zâbilistan'da da kalma.

Ona benim candan selamlarımı söyle ve de ki: Zaman hiç sensiz kalmasın! ۞ Rüstem mektubu okuyup bitirince de yine benim ağzımdan ona: Ey ün peşinde koşan pehlivan! Benim padişahlığım da, büyüklüğüm de senin sayendedir. ۞ Bu mektubu okur okumaz Zâbilistan'dan kalk gel, dersin!" diye buyurdu. ۞ Gurgîn kalkıp bir duman veya korkak bir yabaneşeği gibi hızla gitti. ۞ Zâbilistan'daki o ünlü pehlivanın yanına vararak, padişahın mektubunu verdi.

Rüstem padişahın mektubunu alır almaz hemen hızla yola çıkıp saraya geldi. ۞ Pa-

dişahın tahtının önüne kapanıp yeri öperek onun talihinin hep kutlu olması için dualar etti ve: ☙ "Padişahım, gelmemi buyurmuşsun, işte geldim, ne emrin var? ☙ Ne emredersen, hizmetine hazırım. Büyüklük ve iyilik senden ayrılmasın!" dedi. ☙ Padişah da Rüstem'i görünce iltifatlarda bulundu ve tahtının yanına oturtarak:

"Ey pehlivan! Sen hep sevinçli ve aydın canlı olasın! ☙ Senin yüzünü gördüğüm gün benim kutlu günümdür. Talihim senin uyanık canınla gülümser. ☙ Başıma gelen bir işin içinden çıkabilmek için bu kadar pehlivan arasından seni seçtim. ☙ Bu emrimi yerine getirmek sana zahmet vermezse, tacımın ve tahtımın selameti adına hazırlan. ☙ Bizim çoban benim at sürülerime bir yabaneşeğinin musallat olduğunu söylüyor" diyerek,

Olayı çobandan nasıl işittiyse, başından sonuna kadar olduğu gibi Rüstem'e anlattı ve: ☙ "Ey pehlivan! Önce bu savaşın önemini ve çekeceğin zahmetleri gözünün önüne getir de öyle git. ☙ Kendini bu yabaneşeğinden koru. Çünkü belki de o, bizden intikam almak isteyen Ehrimen'dir!" dedi. ☙ Rüstem karşılık olarak: "Senin tahtına tapan, senin talihin sayesinde hiçbir şeyden korkmaz. ☙ O ister bir dev isterse erkek bir ejderha olsun, yine de benim keskin kılıcımdan kurtulamaz!" dedi.

RÜSTEM'İN DEVİ ARAMAYA ÇIKMASI

Rüstem elinde kılıcı ve ejderha gibi atıyla avlanmaya çıktı. ☙ Nihayet devin bulunduğu ve çobanın at sürülerini yaydığı ovaya geldi. ☙ Üç gün bu otlakta ve at sürülerinin etrafında dolaşarak devi aradı. ☙ Dördüncü gün onu görebildi ve hemen poyraz gibi hızla ona doğru seğirtti. ☙ Bu dışı altın gibi parlak, fakat içi pis ve yabaneşeği kılığına girmiş bir yaratıktı.

Önce hemen atını üzerine sürüp öldürmek istediyse de, yaklaşınca bundan vazgeçti. ☙ İçinden: Onu öldürmektense kementle diri diri tutmalı; ☙ hançerle öldürmek yerine diri diri yakalayıp padişaha götürmek daha iyi, dedi ☙ ve padişahlara yaraşan kemendini atarak kafasından yakalamak istedi. ☙ Fakat cesur bir yabaneşeği kılığına girmiş olan dev, Rüstem'in kement attığını görünce birdenbire gözden kayboldu.

Bunu gören Rüstem onun gerçek bir yabaneşeği olmadığını ve onu zorla değil, hileyle yakalamak gerektiğini anladı: ☙ Bu Ekvân adlı devden başkası olamaz. Bunu birdenbire ve el çabukluğuna getirip kılıçla öldürmek lazım. ☙ Ben dev Ekvân'ın yerinin burası olduğunu, yabaneşeği derisine bürünüp dolaştığını bilgili bir kimseden

işitmiştim. ☙ Onun işini kılıçla bitirerek, o altın gibi parlak derisinin üstüne kanını akıtmalı, dedi. ☙ Rüstem böyle düşünürken dev yine ovada göründü ve Rüstem de tekrar atını hızla sürdü.

Yayını kurup atını hızla koşturarak Âzergoşesp gibi bir ok attı. ☙ Rüstem yayını çeker çekmez yabaneşeği tekrar gözden kayboldu. ☙ Rüstem onu bulmak için bir gün bir gece, o geniş ovada atını sağa sola sürekli koşturdu. ☙ Nihayet karnı acıktı ve susadı; canı ekmek ve su istedi. Uykusuzluktan da başı atının eyerine düşmeye başladı. ☙ Su bulmak için şuraya buraya hızla koşarken önüne bir çeşme çıktı. Bu çeşmenin suyu gülsuyu gibi tatlıydı.

Aşağıya inerek atına su verdi. Kendisi de biraz uyumak istedi ☙ ve ok kuburunu yastık yaptı. Atının eyerini çıkarıp, ☙ otlaması için ovaya saldı. Kendisi de eyeri suyun kenarına bıraktıktan sonra uykuya daldı.

DEV EKVÂN'IN RÜSTEM'İ SUYA ATMASI

Ekvân, Rüstem'in uyumakta olduğunu görünce, yel gibi hızla geldi ☙ ve yattığı yeri çepeçevre çevirerek onu yakaladığı gibi ovadan göklere kadar yükseltti.

Rüstem uyanıp da kendisini bu halde görünce telaşlandı, akılla dolu olan başı korkuyla kaplandı. ☙ İçinden: Bana bu tuzağı kuran o melun devdir! ☙ Artık şu yüreğime, koluma, kuvvetime, kılıcıma, gürzüme de elveda! ☙ Benim bu duruma düşmemle bütün âlem harap olacak ve Efrâsiyâb'ın istediği yerine gelecek. ☙ Bundan sonra ne Hüsrev kalır, ne Gûderz, ne Tûs, ne taht, ne taç, ne fil ne de davul...

Benim başıma gelen bu felaket, bütün yeryüzüne kötülük getirecek. Bütün düşüncelerim altüst oldu. ☙ Bu melun devden benim intikamımı kim alacak? Ona kim denk olabilir ki? dedi. ☙ Rüstem'in can korkusuyla titrediğini gören dev: "Ey fil gövdeli! ☙ Söyle bakalım, şimdi seni nereye atmamı istersin? ☙ Dağlara mı, sulara mı? İnsanlardan uzak olan nereye düşmek istersin?" diye sordu.

Bu sözleri duyan Rüstem bütün dünyanın o melun devin elinde olduğunu anladı. ☙ İçinden: En iyisi ona vereceğim karşılıkta bir hile kullanmak. ☙ Nihayetinde bu bir devdir; ne yemin bilir ne de verdiği sözde durur. Kendisine söylenilenin tam aksini yapar. ☙ Beni suya at dersem, bu soysuz beni kaldırıp dağlara atar. ☙ Orada da kıyamet başımda kopar, bütün kemiklerim kırılır.

Onun için bu devin beni suya atmasını sağlayacak bir hile bulmalıyım! diye düşündükten sonra ☙ devin sorusuna karşılık olarak: "Bir Çin bilgini demiştir ki: ☙ Canı

suda çıkan bir kimsenin ruhu cennetin yüzünü göremez! ☙ Öteki dünyada da düşkün olur, rahata kavuşamaz! ☙ Aman, ne olursun, sen de beni suya atıp balıkların kursaklarını bana kefen yapma!

Dağlara at ki, aslanlarla böbürler cesur bir insan pençesi görsünler" dedi. ☙ Rüstem'in bu karşılığına Ekvân bir deniz gibi homurdanarak: ☙ "Şimdi ben seni iki dünyanın ortası olan yere atayım da gör! ☙ Ruhun düşkünlük içinde topraklarda sürünsün ve öteki dünyaya gidemesin!" ☙ diyerek, Rüstem'i derin bir suya attı. Yani onun söylediğinin tersini yaptı.

Rüstem suya düşer düşmez hemen keskin kılıcını çekerek ☙ kendisine saldıran timsahlara sallamaya başladı. Timsahlar ne yapacaklarını şaşırdılar; gördükleri bu şiddetli karşı koyma karşısında darmadağın oldular. ☙ Rüstem sol eli ve sol ayağıyla yüzüyor, sağ eli ve ayağıyla kendini koruyordu. ☙ Bir an bile dinlenmedi, tam bir savaş eri gibi davrandı. ☙ Eğer mertlik göstererek ölümden kurtulmak mümkün olsaydı, bu felek de Rüstem'e hiçbir şey yapamazdı.

Fakat şu dönen felek işte böyledir; insana bazen bal yedirir bazen de zehir... ☙ Rüstem böylece mertliği sayesinde kendini kıyıya atabildi. Karaya çıkıp da ovayı tekrar görünce ☙ şu kulunun hayatını felaketten kurtaran Tanrı'ya şükürler etti. ☙ Biraz dinlendi. Belindeki kemerini çözdü, bebr-i beyan zırhını çıkarıp çeşmenin başına koydu. ☙ Azgın aslan Rüstem kemendi ve silahı kuruduktan sonra zırhını yeniden giyerek,

Evvelce uyuya kaldığı ve soysuz devin azıttığı yere döndü. ☙ Fakat orada atını göremeyince feleğe kızmaya başladı; ☙ fena halde kızdı. Eyeri ve dizginleri eline alarak, can sıkıntısı içinde atını aramaya koyuldu. ☙ Kaybettiği atını bulmak için yürürken, biraz ileride karşısına bir otlak çıktı. ☙ Burası ormanlık güzel bir yerdi. Her yandan sular akıyor, türlü türlü kuşlar ötüyordu.

Efrâsiyâb'ın at sürülerine bakan çobanı da ormanın içindeki bir yerde uykuya varmıştı. ☙ Rüstem'in Rahş'ı da gelip, dev gibi bu sürünün içine girmiş, olanca gücüyle kişniyordu. ☙ Rüstem onu görünce, padişahlara yaraşan kemendini atıp kafasından yakaladı. ☙ Sırtından tozunu silkerek eyerledi ve bu işi başarmasını sağladığı için Tanrı'ya şükürler etti. ☙ Dizgini boynuna geçirerek üstüne bindi ve kılıcını çekti.

Dilinde Tanrı'nın adı, elinde kılıcıyla oradaki bütün at sürüsünü önüne katıp götürdü. ☙ Atların sesini duyup uyanan çoban, ☙ sersem bir halde, yanında bulunan at-

lıları çağırarak hepsini hızla giden atlara bindirdi. ☙ Hepsi de kementlerini ve yaylarını alarak, böyle kötü bir niyetle buralara kadar gelenin, ☙ bu otlağa, bu kadar atlının bulunduğu yere girme cüretinde bulunanın kim olduğunu anlamak ve
17725 Bu işi yapan savaş aslanının derisini parçalamak için olanca güçleriyle atlarını sürdüler. ☙ Rüstem peşinden koşanları görünce hemen keskin kılıcını çekip: ☙ "Ben Sâm oğlu Destan'ın oğlu Rüstem'im!" diye aslan gibi kükredikten sonra ☙ kılıçla onların üçte ikisini öldürdü. Bu durumu gören çoban hemen arkasını dönüp kaçtı. ☙ Geri kalanlar da kaçınca, Rüstem yayı kolunda, hızla arkalarından gitti.

EFRÂSİYÂB'IN ATLARINI GÖRMEYE GELMESİ VE RÜSTEM'İN DEV EKVÂN'I ÖLDÜRMESİ

17730 Atlarını görmek için hızla yola çıkan Efrâsiyâb da tam bu sırada otlağa vardı. ☙ Gam dağıtmak için yanındaki pehlivanlarla birlikte şarap ve çalgı da getirmişti. ☙ Her çobanın atlarını yaydığı o sulak ovaya geldi, ☙ geldi ama otlakta ne çoban vardı ne de at. ☙ Yalnız uzaktan, at kişnemeleri duyuluyor
17735 Ve Rahş'ın ayaklarından kalkan tozlar görünüyordu. ☙ Derken zavallı ihtiyar çoban da çıkageldi. Rüstem'den ve aldığı ok yarasından feryat ederek, ☙ Tûran padişahı Efrâsiyâb'ın yanına koştu ve başına gelen garip işi anlattı: ☙ "Rüstem tek başına gelerek ve bizden birçok kişiyi öldürerek, at sürülerini elimden alıp gitti!" dedi. ☙ Türkler arasında ileri geri birçok laf edildi: "Nasıl oluyor da o intikamcı bu ovaya bir başına gelebiliyor?
17740 Hepimiz bir olup ona karşı silaha sarılmalıyız. Bu iş bizi rezil olmaktan da beter bir duruma düşürdü. ☙ Demek biz o kadar aciziz ki, bir kişi tek başına bizim kanımızı dökme cesaretini kendinde görebiliyor. ☙ Bu rezalete artık katlanılır mı? Hayır, bu işi karşılıksız bırakmamalıyız!" dediler. ☙ Bunun üzerine yanlarına dört de fil alarak, Rüstem'in peşine düştüler. ☙ Efrâsiyâb'ın erleri Rüstem'e yaklaştıkları zaman, o da yayını omzundan çıkarıp eline alarak üzerlerine yürüdü.
17745 Bulutlardan çiy yağar gibi Efrâsiyâb'ın erlerinin üzerlerine ok ve kılıç yağdırdı. ☙ Bu cesur kahraman onlardan böylece altmış kişiyi yere serdikten sonra kılıcıyla yayını bırakarak eline gürzünü aldı ☙ ve o pehlivanlardan kırk kadarını da gürzüyle öldürdü. Bunu gören komutan Efrâsiyâb korkarak kaçmaya başladı. ☙ Rüstem dört beyaz fili de onların ellerinden aldı. Düşman erleri canlarından da, dünyalarından da

bıkıp ۞ kaçarken Rüstem de, elinde gürzüyle iki fersahlık yere kadar onları bir buhar bulutu gibi takip etti.

Üzerlerine, hiç durmadan, dolu gibi gürz yağdırdı; ۞ başlıklarını, tulgalarını paramparça etti. ۞ Rüstem böylece düşmanların fillerini, at sürülerini ve eşyalarını ele geçirdikten sonra ۞ tekrar o çeşmenin başına döndü. Fakat içindeki savaşma isteği henüz sönmemişti, yerinde duramadı. ۞ Tam bu sırada da dev Ekvân tekrar göründü ve Rüstem'e: "Hâlâ ne düşünüyorsun öyle? Savaşmaktan daha bıkmadın mı? Denizlerde timsahların pençesinden kurtulduktan sonra tuttun ovada savaştın. Biraz dinlen artık" dedi. ۞ Rüstem devin bu sözlerini duyunca, bir aslan gibi kükredi ۞ ve hemen o kangal kangal ipini çıkarıp deve attığı gibi, onu belinden yakalayıverdi. ۞ Kendisi de eyerin üstünde biraz sendelemedi değil; fakat hemen ağır gürzünü kaldırıp, demirciler örse çekici nasıl indirirlerse, ۞ o azgın fil de, devin neresine rast gelirse gürzünü öylece indirerek kafasını, beynini ve omuzlarını paramparça etti.

Sonra atından inip su renkli hançerini çekerek o kötü devin kafasını gövdesinden ayırdı. ۞ Bu işi de bitince savaş gününde zaferi bağışlayan Tanrı'ya şükürler etti. ۞ Tanrı'ya şükretmeyen nankörleri sen insandan sayma, onlar birer devdir. Çünkü ۞ insanlıktan uzaklaşan bir insanı dev olarak kabul etmek gerek. ۞ Bu söylediklerimi kabul etmeyen bir kimse, bunların derin anlamını kavrayamamış demektir.

Boylu boslu, kolları kuvvetli bir pehlivana da ۞ kahraman demelisin, dev Ekvân değil. Kahramanların hikâyelerini dilinden düşürme. ۞ Ey feleğin her halini görmüş, acısını da tatlısını da tatmış, çok yaşamış kişi! ۞ Hele söyle bakalım, şu boyuna uzayıp giden zaman, insanlara daha ne kadar güçlükler ve kolaylıklar gösterecek? ۞ Uzun süren bir ömür azgın fillerin bile boynunu büker.

Şu hızla dönen kubbenin altında, kim bilir daha ne kadar düğünler ve ne kadar savaşlar olacak?

RÜSTEM'İN İRAN'A DÖNMESİ

Rüstem o alçak devin kafasını kestikten sonra fil gövdeli atına bindi. ۞ Türklerin bıraktıkları bütün eşyayı alıp, sürüleri de önüne kattı. ۞ Filler ve aldığı eşyalarla birlikte yola çıktı. Bütün yeryüzü onun sayesinde süslenip püslendi. ۞ Daha yoldayken padişah onun muzaffer olarak gelmekte olduğunu haber alınca,

Yabaneşeği kılığındaki devi avlamak için beline kemerini kuşanıp giden ☙ ve şimdi de dev ile filleri eline geçiren, karada kaplan, suda da timsah olan, ☙ kılıcından ne dev, ne aslan ne de savaşçı kurtulan ☙ Rüstem'i karşılamak için hazırlandı. Pehlivanlar da başlıklarını giydiler, ☙ padişahlar padişahının bayrağını da alarak, borularla çıngırakları azgın fillere yükleyip yola çıktılar.

Bütün erler, bölük bölük, onu karşıladılar. Yeryüzünün sahibi olan padişah sevinç içindeydi. ☙ Rüstem kendisini karşılayan yüce padişahın bayrağını görünce ☙ atından inip yeri öptü; erlerin sevinç çığlıkları, boru ve davul sesleri de göklere yükseldi. ☙ Ordunun ileri gelenleri de atlarından indiler. Padişah atını sürdü. ☙ Büyüklerin büyüğü, taçlar bağışlayan padişah Rüstem'in atına binmesini buyurdu.

Oradan, gönülleri sevinç içinde, doğruca padişahın köşküne gittiler. ☙ Rüstem kendine binek olarak Rahş'ı yeterli gördüğü için, getirdiği bütün atları İranlılara dağıttı. ☙ Filleri de taht ve taç sahibi padişahın fillerinin yanına gönderdi. ☙ Köşkü süsleyip donatarak, bir hafta kadar oturup şarap içtiler. Çalgıcılar da rûd çalıyorlardı. ☙ Rüstem bu içki ve eğlence meclisinde, Ekvân'la aralarında geçenleri padişaha şöylece anlatmaya koyuldu:

"Ben ömrümde bu kadar güzel gövdeli ve güzel renkli bir yabaneşeği görmedim. ☙ Fakat kılıcımla derisini yardığımda onun ne dosta ne de düşmana faydalı bir yaratık olduğunu gördüm. ☙ Vücuduna bakılmaya bile değmezdi; gözleri ak, dudakları da karaydı. ☙ Develer bile onun kadar güçlü kuvvetli olamaz. Bütün ova onun yüzünden bir kan denizine dönmüştü. ☙ Kafasını hançerle kopardığım zaman havaya yağmur gibi kan fışkırdı!" dedi.

Keyhüsrev onun bu sözlerine şaşıp kaldı. Elindeki kadehi bırakarak, ☙ kimsenin görüp işitmediği bir hilkat hazinesi olan, ☙ insanlar arasında boy bos ve cesaretçe bir eşi daha bulunmayan böyle bir pehlivana sahip olduğu için Tanrı'ya şükretti ve: ☙ "Eğer şu feleğin sahibi olan Tanrı adalet ve şefkatinden bana da bir hisse ayırmamış olsaydı, ☙ yeryüzünde böyle bir adamım ve fillerle devler de avım olmazdı" dedi.

İki hafta böylece yiyip içerek, barış ve savaş üzerine konuştular. ☙ Üçüncü hafta Rüstem muzaffer ve neşeli olarak memleketine dönmek isteğinde bulundu: ☙ "Sâm'ın oğlu Zâl'ı göresim geldi. Kusura bakmayın, insan bu gibi isteklerini saklayamıyor. ☙ İzin olursa ben hemen gidip geleyim. Dönüşümde intikam için yeniden hazırlıklara başlarız. ☙ Çünkü Siyâvuş'un intikamını böyle atlar ve sürülerle kapatmak, bu işi küçümsemek, doğru olmaz!" dedi.

Bunun üzerine padişah, hazinesinin kapısını açtı. Onun burada saklı çok değerli mücevherleri vardı. ☙ Onları getirtip bir kadehin içine doldurdu. Ayrıca Rüstem'e altın ipliklerle dokunmuş beş kat elbise, ☙ altın kemerli Rûm köleler, altın gerdanlıklı cariyeler, ☙ halılar, fildişi taht, kumaşlar, altınlar ve firuze bir taç ☙ bağışlayarak: "Bunları da yanında götürüver.

Yalnız yanımda bir gün daha kal, gitme işi sonra" dedi. ☙ Rüstem de bir gün daha orada kaldı ve oturup beraberce hurma şarabı içtiler. Sabahleyin erkenden Rüstem gitmek için hazırlandı. ☙ Padişah iki fersahlık yola kadar onu uğurladıktan sonra onunla kucaklaşıp vedalaştı. ☙ Rüstem yoluna devam ederken o da geriye döndü. ☙ İşte böylece bütün istekleri olmuş, yeryüzü eline geçmişti.

Feleğin dönüşü böyledir; o bazen ok gibi düz bazen de yay gibi eğridir. ☙ İşte ünlü pehlivan Rüstem'le Ekvân'ın hikâyesi de burada bitti. ☙ Şimdi de Bîjen'in yaptığı, ağlanacak kadar acıklı savaşı anlatacağım...

BÎJEN İLE MENÎJE'NİN HİKÂYESİ

Karanlıkta ne Müşteri'nin, ne Merih'in ne de Zühal'in göründüğü, gecenin yüzünün katranla sıvanmış boncuğa benzediği bir zamandı. ☙ Yolculuğa çıkmak için hazırlanıp süslenen ay bile

Yukarıdaki sarayında bunalmış ve beli bükülmüş bir haldeydi. ☙ Tacının üçte ikisi kararmış olarak, toza ve sülgene bulanmış bir havanın içinde duruyordu. ☙ Bu karanlık gece vakti, bütün ovalar ve çayırlar, karga kanadı kadar siyah bir örtüyle örtülmüşlerdi. ☙ Paslanmış bir çeliğe benzeyen göklerin yüzü katranla sıvanmış gibiydi. ☙ Bu karanlığın içinde Ehrimen ağzını açmış bir kara yılan gibi her taraftan görünüyor;

Her soluk verişinde, yakmak için kömürü üfleyip ortalığı dumana boğan bir zenciyi andırıyordu. ☙ Bağlarda ve dere kenarlarında da bir katran denizi dalgalanıyordu. ☙ Güneşin eli ayağı yorulmuş, dönen felek bile dönmekten usanmıştı. ☙ Yeryüzü bu katran renkli çadırların altında, uykuya varmış gibiydi. ☙ Bütün dünya içten gelme bir korku içinde bulunuyor; gecenin bekçisi elinde çıngıraklarıyla bekliyordu.

Ortalıkta ne bir kuş sesi ne de bir canavar homurtusu vardı. Zaman derin bir sessizliğe gömülmüştü. ☙ İnişlerle yokuşlar birbirinden ayırt edilemez hale gelmişti. Bu sessizlikten içim sıkıldı. ☙ Bu sıkıntıyla yerimden fırladım. Evimde vefalı bir sevgilim vardı. ☙ Heyecanla kalkıp, ondan bir mum getirmesini istedim. Bunun üzerine o

vefalı sevgilim bulunduğum bahçeye gelerek ۞ bana: "Bu karanlık gecede ve bu vakitte mumu ne yapacaksın? Uykun yok mu? Niçin uyumuyorsun?" diye sordu.

Ben de: "Hiç uykum yok. Bana güneş kadar parlak bir mum getir. ۞ Onu önüme koy. Şuracıkta bir içki sofrası kur. Eline şarap kadehini ve çengini al; hem iç hem de çal!" dedim. ۞ O vefalı güzel gidip parlak bir mum, bir kandil, ۞ şarap, nar, turunç ve ayvayla birlikte padişahlara layık şarapla dolu bir kadeh getirdi. ۞ Bir yandan şarap verdi, bir yandan da çenk çaldı. Böylelikle Hârût'un büyüsüyle büyülenmiş gibi oldum.

Gönlümdeki bütün dileklere kavuşarak, karanlık gecem gündüze döndü. ۞ Beraberce birkaç kadeh içtikten sonra, şimdi bak, o güneş yüzlü ay bana ne dedi. ۞ Dedi ki: "Felek senin varlığınla sevinmiş! ۞ Sen içmene devam et. Ben de sana eski zamanlardan kalmış bir defterden bir hikâye okuyayım. ۞ Bunu dinleyince şu feleğin yaptığı işlere şaşıp kalacaksın.

Anlatacağım bu hikâyenin sevgi, hile ve savaş gibi türlü türlü konuları vardır. Bilgili, akıllı insanlar için dinlenmeye layıktır!" ۞ Ben de o servi boylu güzele: "Ey ay yüzlü! Evet, bu gece sen bana o hikâyeyi anlatıver. ۞ Şu düzensiz feleğin insanlara yaptığı türlü türlü iyiliklerden ve kötülüklerden bahset. ۞ Onun huyu suyu belli değildir. İnsan aklı onun verdiği derde de ermez, dermana da!" dedim. ۞ O bana: "Peki ben bunu anlatırım, ama sen de bir Pehlevice kitaptan okuyacağım bu hikâyeyi nazma çekeceksin!" deyince,

Ben: "Ey güzel yüzlü ay! Haydi, başla da, sana olan sevgim artsın. ۞ Belki böylelikle sıkıntı içinde olan şu gönlüm açılır da, bu zifiri gecede ben de uyumak tasasından kurtulurum. ۞ Ey her türlü güzellikle bezenmiş sevgili! Benim ruhum da seninle süslenir. ۞ Ben de bu hikâyeyi, senden nasıl dinlersem, olduğu gibi nazma çekeceğim. ۞ Ey vefalı sevgili! Ey iyilikten anlayan arkadaş! Ben onu hem yazar hem de sana teşekkürler ederim!" dedim.

Bunun üzerine o vefalı sevgili, bu hikâyeyi, eski zamandan kalmış olan Pehlevice bir kitaptan okudu, ben de yazdım. ۞ Şimdi sen de benim nazmıma kulak ver, aklını başına al ve onu hatırında tut.

ERMANLILARIN HÜSREV'DEN ADALET İSTEMESİ

Şu dönen feleğin, Müşteri'nin ve güneşin sahibi olan Tanrı'nın adıyla söze başlarım. ۞ Hüsrev Tûranlılardan intikamını aldıktan sonra dünyaya yeni bir düzen ver-

mek istedi. ۞ Tûran ülkesinde padişahlık tahtından eser kalmayınca, Hüsrev'in tahtı güneşin de üzerine yükseldi.

İran ülkesi göklerle bir oldu ve Hüsrev hür İranlılara adaleti yaydı. ۞ Dünya ilk yaratıldığı zamanki halini aldı. Hüsrev adaletin suyuyla her yerl yıkayıp kötülüklerden temizledi. ۞ Akıllı kimseler selin basıp geçtiği yerde yatıp uyumayacakları için, ۞ dünyanın üçte ikisi de Siyâvuş'un intikamını alan Keyhüsrev'in hükmüne girdi. ۞ Bir gün Hüsrev bu zaferin sevinciyle bir içki meclisi kurmak isteyerek, ordunun büyüklerini çağırttı.

Başına mücevherlerle süslü tacını koyup, kumaşlarla bezenmiş tahtına oturan Hüsrev ۞ elindeki yakut kadehle bir yandan şarap içiyor, bir yandan da çalgıcıların çaldıkları çengileri dinliyordu. ۞ Bütün büyükler oradaydı: Kâvûs oğlu Ferîborz, Gostehem, ۞ Geşvâd oğlu Gûderz, Ferhad, Gîv, Mîlâd oğlu Gurgîn, Şâpur, Nevzer, ۞ Nevzer ailesinin en büyüğü, ordular bozan Tûs, Horrâd ve savaşçı Bîjen gibi...

Hüsrev'i taparcasına seven bütün büyük pehlivanlar, ellerinde padişahlara yaraşan, ۞ akik gibi kırmızı şarapla dolu kadehler ve önlerinde deste deste yabangülleriyle oturuyorlardı. ۞ Kaküller yasemin gibi yanaklarına miskler saçan peri yüzlü hizmetçiler de Hüsrev'in önünde ve ayakta duruyorlardı. ۞ Meclis, türlü türlü renklerle süslenmiş ve güzel kokularla kokulandırılmıştı. Saray nazırı da padişahın önünde, ayakta bekliyordu. ۞ Bu sırada kapıcılardan biri kapının perdesini açarak içeriye girdi ve nazıra yaklaşıp:

"İran'la Tûran arasındaki sınırda yaşayan Ermanlılar, ۞ uzun bir yolculuğa katlanarak buraya kadar gelmişler. Padişaha sığınmak için huzura girmek istiyorlar!" dedi. ۞ Akıllı nazır bunu duyunca hemen padişahın yanına giderek, ۞ aldığı bu haberi kendisine bildirdi; aldığı emir üzerine ve âdet olduğu üzere, gelen heyeti padişahın huzuruna soktu. ۞ Huzura girenlerin hepsi de ağlayıp sızlıyor, feryat ediyorlardı.

Ellerini kavuşturarak ve yüzleriyle yeri süpürerek: ۞ "Ey muzaffer padişah! Sen çok yaşa, çünkü çok yaşamaya layıksın! ۞ Biz sırf adalet istemek için, bir yanı İran, bir yanı Tûran olan sınırdan geliyoruz. ۞ Buraya Erman derler. Ermanlıların hepsinden sana selam getirdik. ۞ Ey padişah, sen çok yaşa ve dünyanın her yerinde kötülere karşı acizlerin yardımcısı ol!

Sen yedi ülkenin padişahı ve her memlekette kötülere karşı acizlerin yardımcısısın! ۞ Bizim memleketimiz Tûran'la bitişik olduğu için başımız Tûranlılarla beladadır. ۞ Şimdilik derdimiz de İran sınırındaki bir ormandır. ۞ Orada bizim birçok ekili tarla-

mız ve yemişli ağacımız var. ☙ Otlaklarımız ve bütün varımız yoğumuz oradadır. Ey İran padişahı bizim hakkımızı koru.

Çünkü bu ormana birçok domuz musallat oldu. Çayırları ve her yeri kapladılar. ☙ Bunların dişleri fillerinkine, vücutları da dağlara benziyor. Erman halkı onların verdikleri zararlara dayanamaz oldu. ☙ Hayvanlarımıza ve ekinlerimize verdikleri zararın haddi hesabı yok. ☙ Çok eskiden dikilmiş olan ağaçlarımızı dişleriyle söküp atmak onlar için iş bile değil. ☙ Onların dişlerine kara taşlar bile dayanamaz. Onlar yüzünden günün birinde sefil olacağız" dediler.

Padişah'ın bu adalet isteyen zavallıların sözlerini duyunca yüreği sızladı, çok üzüldü. ☙ Pehlivanlarının ileri gelenlerine: "Ey ünlü kumandanlarım! İçinizden, akranları arasında kim adını yüceltmek istiyorsa, ☙ büyüklüğün adı ve savaşın şerefi için kalksın, o ormana gitsin ☙ ve kılıcıyla domuzların kafalarını kessin! Bu işi başaracak olandan hazinemi de esirgemem, mücevherlerimi de," dedi. ☙ Sonra ortaya altın bir masa getirilmesini buyurdu. Hazineci hemen bu emri yerine getirip padişahın önüne altın bir masa koydu.

Masanın üstüne de, türlü türlü mücevherler getirip döktüler ve hepsini birbirine karıştırdılar. ☙ Bunlardan başka üzerlerinde Kâvûs'un damgası olan on tane de at getirdiler. ☙ Bunları da Rûm kumaşlarıyla süsledikten sonra, pehlivanların arasından bu işi başaracak olanın ortaya çıkması için beklemeye başladılar. ☙ Padişah yine: "Ey benim övülmeye değer ünlü kahramanlarım! ☙ Hazinem, benim derdimi kendi derdi sayanın ve buna çare arayanındır!" dediyse de,

Orada bulunanlar içinden karşılık veren olmadı. Derken soylu Gîv'in oğlu Bîjen ☙ bütün pehlivanların arasından sıyrılıp, padişahın huzuruna doğru ilerledi ve dualar ederek: ☙ "Bütün yeryüzü buyruğun altında olsun ve sarayın senden başka padişah görmesin! ☙ Tenim de, canım da senindir. Buyruğunu yerine getireceğim!" dedi. ☙ Bîjen bu sözleri söylerken Gîv meclisin öteki başında durmuş dinliyordu. Ancak oğlunun üzerine aldığı bu işi çok ağır buldu.

Yerinden kalkıp önce padişahı övdükten sonra oğluna öğüt vermeye başladı: ☙ "Bu cesaret, bu kendine güven de nereden geliyor? ☙ Ne kadar becerikli ve bilgili de olsa, bir genç yine tecrübesiz ve hünersiz sayılır. ☙ İnsan önce dünyanın iyiliğini kötülüğünü görmeli, acısını tatlısını tatmalı... ☙ Bilmediğin bir yola sapıp da, padişahın yanındaki itibarını kaybetme" deyince,

O talihi uyanık, akıllı ve genç Bîjen babasının bu sözlerine çok kızdı ☙ ve karşılık

olarak: "Ey muzaffer baba! Sen beni o kadar aciz görme, ۞ sözlerime inan. Çünkü ben, iş başında genç, akılca da ihtiyarım ۞ ve ordular bozan Gîv'in oğluyum! Domuzların kafalarını da gövdelerinden ayıracağım!" dedi. ۞ Padişah, Bîjen'in bu sözlerini duyunca çok sevindi. Ona dualar ederek bu iş için izin verdi ve:

"Ey kahraman!" dedi. "Sen bütün kötülüklere karşı bir kalkansın! ۞ Bir kimsenin senin gibi bir kahramanı olduktan sonra düşmandan korkması aptallıktır!" ۞ Bundan sonra da Mîlâd oğlu Gurgîn'e dönerek: "Bîjen Erman yolunu bilmez. ۞ Sen su derbendine kadar onunla beraber git ve bütün bu yol boyunca ona arkadaşlık et" diye emir verdi.

BÎJEN'İN DOMUZLARLA SAVAŞMASI

Bîjen padişahtan izin alınca yol hazırlığına başladı. Kemerini kuşandı, tulgasını giydi.

Kuvvet ve cesaretçe kendisine denk olan Mîlâd oğlu Gurgîn'i de yanına aldı. ۞ Padişahın sarayından ayrıldıktan sonra yollarda avlanmak için zağar ve doğan da götürdü; ۞ yollarda birçok yabaneşeği ve ceylan avlayıp kafasını kopardı. Gezdiği bütün yerlerde şiddetinden bir aslan gibi köpürüyordu. ۞ Ovalardaki bütün yabankeçilerinin karınları, zağarların pençeleriyle parçalandı ve yürekleri kızgın dağlarla dağlandı. ۞ Yabaneşeklerinden, kellesi Bîjen'in kemendine düşmeyen kalmadı. Bîjen adeta devleri bağlayan Tehmûrs'un ta kendisiydi.

Havada uçan doğanların pençelerine düşen sülünlerin kanları da, çayırlardaki yaseminlere damlıyordu. ۞ Bütün yol onlara bağlık bahçelik yerler gibi güzel göründü. ۞ Nihayet adı geçen ormana geldiler, geldiler ama Bîjen de bu işin nereye varacağını düşünmeye başladı. ۞ Ormana şöyle bir göz atınca kızgınlıktan kanı başına sıçradı. ۞ Çünkü her taraf domuzlarla doluydu. Bîjen'in geldiğinden haberleri olmadığı için ortalıkta koşuşup duruyorlardı.

Bîjen'le arkadaşı, önce korkunç bir ateş yaktılar ve sonrada kenarına oturup içine sürekli odun attılar. ۞ Yanlarında bir tulum dolusu şarap vardı. Bir de dişi ve iri bir yabaneşeği yakalayıp ۞ ateşin üzerinde kebabını yaptılar. Bir yandan yediler, bir yandan da içtiler. ۞ Birbirlerine şarap sunup, neşe içinde vakit geçirdiler. ۞ Nihayet şaraptan her ikisinin de yüzleri kızarınca, Gurgîn uyuyacak bir yer aradı.

Fakat Bîjen: "Ey kardeş! Benim uykum yok. Sen de gözünü kırpma ve bir an bile

gafil olma. ۞ Önce işimizi bitirelim, padişahın yüreğindeki derdi atalım da, uykuyu sonra düşünürüz" dedi ۞ ve kalkıp ormana yaklaşarak, domuzlarla savaşmaya başladı. ۞ Gurgîn'e: "Ya olduğun yerde kal yahut sen de buraya gel! ۞ Ben bir domuzla savaşırken sen de suyun başına gidip onu tut.

17945 Ormanın içinde bir gürültü kopunca da hemen gürzünü eline al. Çok dikkatli ol. ۞ Benim pençemden kurtulanların kafasını bir vuruşta koparıver," dedi. ۞ Gurgîn onun bu sözlerini dinledikten sonra: "İyi, ama biz padişaha böyle bir söz vermedik. ۞ Bu işi başarmak için altınları, gümüşleri ve mücevherleri alan sensin. Bu domuzlarla savaşmak için beline kemerini kuşanan da sen... ۞ O halde benden bir yardım bekleme. Benim görevim, seni buraya getirmekten ibarettir," diye karşılık verdi.

17950 Bu sözleri duyan Bîjen'in canı sıkıldı ve kızgınlıkla yüzünü çevirerek, ۞ aslanlar gibi bir başına ormana daldı. Yayına kirişini takıp, ۞ bahar bulutlan gibi gürleyerek, ağaçların yapraklarını yağmur gibi yerlere döktü. ۞ Elindeki su renkli hançerle, sarhoş bir fil gibi bir domuzun peşine düştü. ۞ Oradaki bütün canavarlar ona saldırıp, dişleriyle yerden taşları söktüler.

17955 Bunların arasından Ehrimen'e benzeyen biri, Bîjen'in zırhını parçaladı ۞ ve çelik bir törpüye sürter gibi dişlerini ağaçlara sürtmeye başladı. ۞ Savaş kızışıyordu. Ormandan dumanlar yükselmeye başladı. ۞ Sonunda Bîjen o domuzun beline indirdiği bir hançerle, gövdesini ikiye böldü. ۞ Bunu görünce, o cesur hayvanların gözleri yıldı ve hepsi birer tilkiye döndü. Zaten yedikleri kılıç darbeleriyle vücutları kan içinde kalmış ve savaşmaktan bıkmışlardı.

17960 Bunun üzerine Bîjen hepsinin kafalarını birer birer kesti ve Şebreng adlı azgın atının terkisine bağladı. ۞ Bunu yapmaktaki amacı, leşlerini yere serdikten sonra kellelerini padişaha götürüp ona ۞ ve İranlı kahramanlara domuzların kafalarını nasıl kopardığını ۞ ve mandaların bile taşımaktan aciz kaldıkları dağ gibi gövdelerini nasıl kaldırıp havaya fırlattığını göstermekti.

GURGÎN'İN BÎJEN'İ KISKANMASI

Kötü niyetli Gurgîn de, ormanın bir köşesine çekilmiş, sessiz sedasız birtakım düşüncelere dalmıştı.

17965 Bîjen söylediği işi başarınca, orman da Gurgîn'in gözlerinde kararda ve Bîjen'i görünüşte övdü. ۞ Ama kıskandı ve Bîjen'in bu işi başarması içine dert oldu. Öte yan-

dan da onunla işbirliği yapmadı diye adının kötüye çıkacağından korkmaya başladı. ☙ Bunun içindir ki, aklını ve düşüncesini darmadağın etmiş olan Ehrimen onu Bîjen'e bir kötülük yapması için dürttü. ☙ Evet, o böyle bir kötülük düşünüyordu, ama alında yazılı olan başka türlüydü ve o Tann'nın adını hiç anmıyordu. ☙ Başkasına kuyu kazanın, kendisinin düşmemesi için dikkatli olması gerek.

Gurgîn böylece kendisini olduğundan büyük göstermek ve iyi bir ad kazanmak için Bîjen'e bir tuzak kurdu. ☙ Onun bu kötü planlarından habersiz olan Bîjen de ona inanıyor, bütün söylediklerini doğru sanıyordu. ☙ Kırmızı şaraptan biraz daha içtikten sonra Bîjen, Gurgîn'e dönerek: ☙ "Benim bu canavarlarla nasıl savaştığımı gördün, değil mi? Savaştaki bu ustalığı benden başkası gösterebilir mi?" diye sorunca, ☙ Gurgîn: "Ey güzel yüzlü kahraman! Ben yeryüzünde senin gibi bir savaşçı daha görmedim!" diye karşılık verdi.

Bu sözlere sevinen Bîjen onun yüreğinin kıskançlıktan bir çelik haline geldiğini bilmiyordu. ☙ Bundan sonra birkaç kadeh daha içip, gülüp eğlendiler. ☙ Derken Gurgîn, Bîjen'e: "Doğrusu ya, aslanlar gibi gösterdiğin yiğitliğe şaştım kaldım. ☙ Tann'nın ve şu yüce talihinin sayesinde sen böyle daha nice nice başarılar gösterirsin. ☙ Şimdi kulağını bana ver de, söyleyeceklerimi iyi dinle. Sana söylenmeye değer şeylerden bahsedeceğim.

Dediğim gibi, sözlerimi dinle, çünkü ben buralara Rüstem, Gîv, Gostehem, hatta Nevzer oğlu Tûs ve Gejdehem'le çok geldim. ☙ Onlarla birlikte şu büyük ovada ne başarılar göstermedik! Şimdi hepsi tarihe karıştı. ☙ Gösterdiğimiz kahramanlıklarla adımızı yükselttik ve padişahın yanında büyüdük. ☙ Buraya iki gün uzaklıkta ve Tûran sınırında bir eğlence yeri vardır. ☙ Orası yeşil ve sarı yapraklı ağaçlarla bezenmiş bir ovadır ki, her duygulu insanın yüreğini okşar.

Her ne yanına gitsen ormanlar, bahçeler ve akarsularla karşılaşırsın. Orası tam senin gibi bir pehlivanın yaşayacağı yerdir doğrusu... ☙ Toprakları, perniyan kumaşı gibi renk renk çiçeklerle döşenmiştir; havası misk gibi kokar. Derelerinin suyu o kadar tatlıdır ki, gülsuyu sanırsın. ☙ Yasemin ağaçlarının dalları, üzerlerindeki çiçeklerin çokluğundan yerlere sarkar. Gülleri put kadar güzeldir ve bülbülleri de puta tapanlara benzer. ☙ Sülünler, güllerin çevresinde dönüp durur; bülbüller servi ağaçlarında şakır. ☙ Derken aradan çok geçmeden, o dere boyları bir cennete döner.

O dağlarda, ovalarda peri yüzlü kızlardan geçilmez olur. Kızlar neşe içinde her yanda öbek öbek toplanır. ☙ Efrâsiyâb'ın kızı Menîje de gelip o dağları ve bahçeleri yü-

zünün ışıklarıyla aydınlatır; ☙ emrindeki yüz cariyeyle gelip, çadırını o çayırlara kurar. ☙ Her taraf Türk kızlarıyla dolar. Bunlar servi boylu, misk kokulu, kara saçlı ve yüzleri örtülüdür. ☙ Yanakları güller, gözleri uyku, dudakları şarap ve gülsuyu kokularıyla doludur.

17995 Bütün ova onların vücutlarıyla süslenerek, bir Çin puthanesi gibi türlü türlü güzellikler içinde kalır. ☙ Haydi, kalk, şimdi seninle o eğlence yerine gidelim. Bir günlük yolculuktan sonra oraya erişebiliriz. ☙ O peri yüzlü kızlardan birkaçını alıp da Hüsrev'in yanına öyle dönelim," dedi. ☙ Genç Bîjen'in Gurgîn'in bu sözleri üzerine kanı oynadı ve yerinden fırlayarak, ☙ Gurgîn'e: "Haydi, kalk, hemen gidelim de şuranın zevkini çıkaralım" dedi.

18000 Bunun üzerine kalkıp atlarına binerek o eğlence yerine doğru yola çıktılar. ☙ Bu sırada Bîjen bir yandan kazandığı zaferi, bir yandan da elde edeceği zevki düşünüyordu. ☙ Ne de olsa gençti; onun içindir ki uzun boylu düşündükten sonra o da her genç gibi zevki tercih etti.

BÎJEN'İN EFRÂSİYÂB'IN KIZI MENÎJE'NİN YANINA GİTMESİ

Gurgîn ile Bîjen biri fesat, öteki de temiz yürekle o uzun yola düştüler. ☙ İki orman arasındaki bir günlük bir yolculuktan sonra, orduların kahramanlığına sığındığı Bîjen pehlivan o eğlence yerine indi.

18005 Ermanlıların bu çayırında doğanlar ve zağarlarla avlanarak iki gün vakit geçirdiler. ☙ Menîje'nin bir gelin kıyafetiyle gelip ortalığı bir horoz gözü gibi güzelleştirdiğini duyan Gurgîn, ☙ Bîjen'e, orada yapılacak olan musiki ve eğlence âlemlerini de anlattı. ☙ Bunun üzerine Bîjen: "Öyleyse ben bir an evvel kalkayım da oraya gitmeye hazırlanayım. ☙ Onların eğlence yerine giderek nasıl hazırlıklar yaptıklarına bir bakayım.

18010 Önce kızları bir gözden geçireyim de, içlerinden hangisi hoşuma giderse onu alıvereyim. ☙ Ondan sonra da atımın dizginini tekrar bu yana çevirip mızrağımı omuzlayarak buraya geri dönerim. ☙ Seninle de oturur, o zaman adamakıllı bir çare düşünürüz. Şimdi önce gidip de kızları bir görmeli" dedi. ☙ Sonra hazinecisine dönerek: "Babamın toplantılarda ve düğünlerde başına giyip de ☙ parıltısıyla bütün meclisi aydınlattığı o taç nerede?

18015 O taçla beraber gerdanlığı, küpeyi ve Gîv'in mücevherlerle bezenmiş bileziğini ge-

tir!" diye buyurdu. ☙ Tacın tepesine hüma kuşunun tüyünü de taktılar. Bîjen üzerine parlak Rûm kumaşından yapılmış bir elbise giydi. ☙ Şebreng'i eyerlediler. Bîjen son olarak kemerini kuşanıp pehlivanlık yüzüğünü parmağına geçirerek ☙ atına atladı ve eğlence yerine kadar dört nala sürdü. ☙ Oraya varınca ormana gizlendi. Muradına erebilecek mi, eremeyecek mi? diye heyecan içindeydi.

Atıyla, kendini güneşten korumak için bir servi ağacının dibine gitti ☙ ve o güzel yüzlü Menîje'nin çadırına biraz daha yakınlaşıp da bir göz atar atmaz hemen ona gönlü kayıverdi. ☙ Baştan başa bütün ova, rûd sesleri ve şarkılarla çınlıyor, insanın içi geçiyordu. ☙ Güzel yüzlü Menîje de, çadırından yola doğru bakıp, o ordu pehlivanını görmüştü. ☙ Onun, Yemen göklerinde parıldayan Süheyl yıldızı gibi yüzünü, menekşelerle çevrilmiş yaseminlere benzeyen yanaklarını,

Başındaki cihan pehlivanlığı tacını ve üzerindeki Rûm kumaşından elbisesiyle parıl parıl parıldayan boyunu bosunu görünce ☙ perde arkasında saklı duran ve yüzü örtülü olan genç kızın yüreğinde, âşk peşinde koşan bu gence karşı bir sevgi kaynamaya başladı. ☙ Bunun üzerine hemen dadısını çağırıp: "Şu yüksek servi ağacının altına git de, ☙ bir bak, bu ay yüzlü genç de kim? Dünyaya yeniden gelmiş Siyâvuş mu, yoksa bir peri mi? ☙ Benim ağzımdan ona: Seni buraya kim getirdi ve niye geldin?

Sen Siyâvuş'un soyundan mısın yahut bir peri misin ki, böyle herkesi kendine âşık ediveriyorsun? ☙ Sen sevgini salınca, dünya kıyamet kopmuş gibi birbirine girdi. ☙ Ben yıllardan beri her bahar bu ovada yeni yeni eğlenceler yaptığım halde ☙ şimdiye kadar hiç yabancı görmemiştim. Ey servi boylu genç! İlk seni görüyorum, de. ☙ Yine benim ağzımdan: İster peri, ister insan, ne olursan ol, kalk gel de bizim eğlencemize sen de katılıver.

Ey ay yüzlü! Ben şimdiye kadar senin bir eşini daha görmedim. Senin adın ne ve nerelisin, bana bildiriver, diye söyle!" dedi. ☙ Dadı kalkıp Bîjen'in yanına gitti ve onu övdükten sonra ☙ Menîje'nin sözlerini bildirince Bîjen'in yanakları güller gibi kızardı. ☙ Bütün dileklerinin yerine geldiğini gören delikanlı o genç dadıya: "Ey tatlı tatlı konuşan elçi! ☙ Ben ne Siyâvuş'um ne de bir peri oğluyum. Ben hür insanların ülkesi olan İran'danım.

Ben İran'dan buralara, şu keskin ve sert pençelerimle domuzlarla savaşmak için gelen Gîv oğlu Bîjen'im! ☙ Evet, buraya sırf bu iş için geldim ve onların hepsinin kafasını yerlere yuvarladım. Şimdi de onların dişlerini padişaha götüreceğim. ☙ Fakat

burada eğlence olduğunu öğrenince, Gûderz oğlu Gîv'in yanına gitmekten vazgeçtim. ☙ Maksadım Efrâsiyâb'ın kızının yüzünü görmektir. ☙ Çok şükür, talihim de bana yardım etti de,

Şimdi gözümün önündeki şu ovayı, güzellerle bir Çin puthanesi gibi süslenmiş olarak görebiliyorum. ☙ Eğer sen bana bir yakınlık gösterir de, beni onun yanına götürür ve onun gönlünü bana kaydırabilirsen, ben de sana şu altın tacımı, kemerimi ve küpemi bağışlarım" dedi. ☙ Dadı bu sözleri dinledikten sonra hemen geriye dönüp Bîjen'in söylediklerini Menîje'ye bildirdi. ☙ Dadı, Bîjen'den boyu şöyle, yüzü böyle, dünyayı yaratan Tanrı onu şöyle yaratmış, böyle yaratmış diye bahsedince, ☙ Menîje de Bîjen'e: "Senin bütün muradın olmuş sayılır.

Hemen kalk, buraya gel de, karanlıkta kalmış şu gönlümü aydınlatıver. ☙ Buraya gelirsen senin yüzünün nuruyla, dağlar, ovalar ve şu çadırlar ışık içinde kalır," diye haber gönderdi. ☙ Elçi, Bîjen'i alıp getirmek için hemen yola çıkarak, bu sevinçli haberi ona ulaştırdı ve yüreğini sevinçle doldurdu.

BÎJEN'İN MENÎJE'NİN ÇADIRINA GİTMESİ

Artık bu sefer, Bîjen'in söyleyeceği hiçbir söz kalmamıştı. Gölgesinde durduğu servinin yanından ayrılarak, ☙ hızlı adımlarla Efrâsiyâb'ın kızının çadırına doğru yürümeye başladı.

Belinde altın kemeri duruyordu. Perdeyi kaldırıp içeriye girdi. ☙ Menîje onu karşılayarak, kucaklayıp belindeki padişahlara yaraşan kemeri çözüp çıkardı ☙ ve yolculuğunun nasıl geçtiğini, işlerinin nasıl gittiğini, domuzlarla savaşmaya kimlerle geldiğini sordu. ☙ Ona: "Ey güzel yüzlü delikanlı! Şu boyunu bosunu, şu güzel yüzünü ne diye gürz kullanarak harap ediyorsun?" diye çıkıştı. ☙ Hizmetçiler gelip onun ayaklarını misk ve gülsuyuyla yıkadılar. Bundan sonra beraberce yemek yemeye gittiler.

Onlar için çeşit çeşit yemeklerin bulunduğu bir sofra kurulmuş, ☙ şaraplarla rûdcuları da getirmişlerdi. Çadırın içinde yabancı kimse yoktu. ☙ Köleler ayakta durmuş, ellerindeki berbatlarla çenkleri çalıyorlardı. ☙ Çadırın içi renk renk kumaşlarla bir tavus kanadına; yerlere saçılan altınlarla da bir pars sırtına dönmüştü. ☙ Çadırı baştan başa bezemek için harcanmış olan miskin, amberin, yakutun ve altının haddi hesabı yoktu.

Menîje, Bîjen'e, billur bir kadehte, Gîv gibi sert, kuvvetli, yıllanmış bir şarap getirip sundu. ۞ Bîjen böylece tam üç gün üç gece Menîje'yle zevk ettikten sonra sarhoş olup sızdı.

MENÎJE'NİN BÎJEN'İ KENDİ KÖŞKÜNE GÖTÜRMESİ

Bîjen'in artık gitme zamanı gelmişti, ama Menîje bir türlü ondan ayrılamıyordu. ۞ İkisi de üzgün üzgün oturup düşünürken Menîje hizmetçilerini çağırıp ۞ onlara balla karışık bayıltıcı bir ilaç yapmalarını emretti.

Bu ilacı Bîjen'e verdiler. Bîjen bunu yer yemez sarhoş gibi oldu, başını tutamayacak hale geldi. ۞ Bunun üzerine hemen bir deve hazırlayıp, baygın Bîjen'i onun üstüne yatırdılar. ۞ Bu devenin üstündeki mahfenin bir yanı yatılacak, bir yanı da oturulacak şekilde yapılmıştı. ۞ Menîje, uyumak için hazırlanmış olan yere, kâfur ve gülsuyuyla karıştırılmış sandal ağacı tozu serpti. ۞ Şehre yaklaştıkları zaman da, baygın bir halde yatan Bîjen'in yüzünü örterek,

Onu gece yarısı ve gizlice köşküne soktu. Yabancılara hiçbir şeyden söz açmayarak, ۞ ona yatacak güzel bir yer hazırladı ve bundan sonra da Bîjen'i ayıltmanın çaresini düşündü. ۞ Aklını başına getirmek için kulağına ayıltma ilacı döktü. ۞ Bîjen ayılınca kendisini ay yüzlü ve yasemin vücutlu bir güzelin kucağında ve Efrâsiyâb'ın köşkünde buldu. ۞ İşte o zaman başına gelen felaketle kıvranmaya ve Ehrimen'in şerrinden Tanrı'ya sığınmaya başladı:

"Ey Tanrı! Artık benim için bu felaketten kurtuluş yok. ۞ Gurgîn'den intikamımı sen al ve ona edeceğim lanetleri kabul et! ۞ Beni bu felakete sürükleyen, binlerce hile ve efsunla beni bu hale getiren hep odur!" dedi. ۞ Menîje: "Yüreğini ferah tut ve henüz olmamış bir işe üzülme! ۞ İnsanların başlarına türlü türlü işler gelebilir; felaket de saadet de onlar için," dedi.

Sonra beraberce yemek salonuna geçtiler. Bîjen'in gözlerine bir yandan düğün, bir yandan darağacı görünüyordu. ۞ Her çadırdan güzel birer kız getirterek, onları Çin kumaşlarıyla süslediler. ۞ Öte yandan peri kadar güzel çalgıcılar da rûd çalıyordu. Böylece gece gündüz demeden eğlendiler. ۞ Bir süre böyle geçtikten sonra sarayın kapıcısı olup biteni duydu. ۞ Saçma sapan konuşmaktan ve ortalığı karıştırmaktan başka işi gücü olmayan bu adam nihayet belanın ağacını silkeledi.

Gizli kapaklı döndürülen işleri anlayabilmek için ta başından beri dikkatli davranı-

yor, ☙ kendi kendine: Bu adam da neyin nesi? Nereli ve Tûran'a ne diye gelmiş? diye sorup duruyordu. ☙ Gördüklerini saklamanın kendisi için de tehlikeli olabileceğini düşünerek ☙ bu olup biteni Efrâsiyâb'a bildirmekten başka çaresi olmadığını anladı ve hemen Menîje'nin dairesinden çıkıp, ☙ Tûran padişahının yanına gitti ve kızının kendisine İranlı bir eş bulduğunu söyledi.

Yeryüzünü ele geçirmek isteyen padişah bu haberi alınca, Tanrı'nın adını anarak, rüzgâra tutulmuş bir söğüt gibi titredi. ☙ Çok heyecanlandı ve eliyle, gözlerinden boşanan kanlı yaşları silerek: ☙ "Kız sahibi bir baba, padişah da olsa talihsizdir!" sözünü tekrarladı. ☙ Menîje'nin yaptığı bu iş karşısında ne yapacağını şaşırmıştı. Saray nazırı Karahan'ı çağırtarak: ☙ "Şu namussuz kadının yaptığı iş için bana akıllıca bir çare söyle!" dedi.

Karahan, şöyle karşılık verdi: "Evet, bunu iyi düşünmek gerek. ☙ Eğer bu doğruysa diyecek bir şey yok, ama görmek işitmeye benzemez." ☙ Efrâsiyâb da Karahan'ın bu sözleri üzerine hemen harekete geçti. ☙ Gersîvez'e dönerek: "Biz şu İran'dan şimdiye kadar nice kötülükler gördük ve göreceğiz de! ☙ Şu zaman bana, niçin böyle kötü oyunlar oynuyor? İran belası yetmiyormuş gibi, şimdi de başımıza kızımızın derdi çıktı!

Haydi, kalk, yanına aklı başında atlılar alarak git de, köşkün kapısını bacasını kuşatıp, ☙ içerideki herif kimse yakala ve elini kolunu bağladıktan sonra onu sürüye sürüye bana getir!" dedi.

GERSÎVEZ'İN BÎJEN'İ EFRÂSİYÂB'IN YANINA GÖTÜRMESİ

Köşkün kapısına gelen Gersîvez, içeriden çenk ve rebap nağmeleriyle neşeli birtakım seslerin yükseldiğini duydu. ☙ Yanındaki atlılar köşkün kapısını bacasını kuşattılar ve bütün yolları tuttular. ☙ Gersîvez içki ve eğlence seslerini duyduğu halde, kapı kapalı olduğu için içeriye giremiyordu.

Nihayet kilidi eliyle kırarak kendini sarayın içine atıverdi. ☙ Saraydaki üç yüz cariyenin kimi şarap veriyor, kimi çalgı çalıyor, kimi de şarkı söylüyordu. ☙ Bîjen'i kadınlar arasında ve elinde kırmızı şarap kadehiyle eğlenirken gören ☙ Gersîvez, kızgınlıkla: "Ey kendini bilmez pis herif! ☙ Artık benim gibi azgın bir aslanın pençesine düştün, bakalım bu işten canını nasıl kurtarabileceksin?" dedi.

Bu sözleri duyunca, Bîjen kızdı, ama acı içinde de kendi kendine: Şu silahsız halimle şimdi nasıl savaşabilirim? ☙ Yanımda ne Şebreng'im var ne de başka yürük bir at...

Bugün galiba son günüm. ۞ Ah, Geşvâd oğlu Gûderz'in oğlu Gîv nerede? Şu başım, hem de hiç silah kullanamadan pek ucuza gidecek! ۞ Yeryüzünde, Tanrı'dan başka imdadıma yetişecek kimse göremiyorum, dedi. ۞ Bîjen her zaman çizmelerinden birinin içinde su rengi bir hançer bulundururdu.

Elini bu hançere atıp kınından çıkararak kapıya doğru yürüdü ve adını söyledi: ۞ "Ben, Geşvâd oğullarından, hür insanların ve pehlivanların başı Bîjen'im! ۞ Bana ancak gövdesi kafasını taşımaktan bıkmış olanlar elini sürebilir. ۞ Kıyamet kopsa kimse benim savaştan kaçtığımı göremez" dedikten ۞ sonra bağıra bağıra Gersîvez'e: "Beni bu duruma sokan talihimin kötülüğüdür.

Sen benim babamı, dedemi ve pehlivanlar arasındaki yerimi bilirsin. ۞ Eğer siz benimle savaşmak istiyorsanız, ben de pençelerimi kana bulamaktan çekinmem. ۞ İşte şu hançerle, Tûranlıların ileri gelenlerinden birçoğunun kafasını uçururum. ۞ Yok, eğer beni Tûran padişahının yanına götürürsen, bu duruma nasıl düştüğümü ona anlatırım. ۞ Kanımı bağışlaması için bana sen şefaatçi ol. Gel de, şu iyiliğe bir kılavuzluk ediver" dedi.

Gersîvez onun davranışını ve pençesinin savaştaki keskinliğini görünce, ۞ ne olursa olsun savaşmaya karar verdiğini ve kan dökmeye hazırlandığını anladı. ۞ Bunun üzerine kendisine bir zarar gelmeyeceğine yeminlerle söz vererek, birçok öğütte bulundu ۞ ve geriye vereceğine yemin ederek, elindeki hançeri aldı. İşte böyle tatlılıkla ۞ bir zağar gibi onu başından ayağına kadar bağladı.

Evet, şu dönen kambur felek böyledir. Sen ona yumuşak davrandıkça, o senin tepene biner! ۞ Sonra Bîjen'i yüzü sararmış ve gözleri yaşla dolu olarak Efrâsiyâb'ın yanına götürdüler. ۞ Bîjen böylece elleri ayakları bağlı ve başı açık olarak padişahın yanına gelince ۞ Efrâsiyâb: "Ey sersem herif! Senin bu topraklarda ne işin var? Söyle, niçin geldin?" diye bağırdı. ۞ Bîjen önce onu överek: "Ey padişah!

Ben buralara kendi isteğimle gelmiş değilim ve bu işte başka birinin de günahı yoktur. ۞ Ben domuzlarla savaşmaya gelmiştim. Sonra nasılsa, Tûranlıların eğlendikleri yere düşüverdim. ۞ Yolunu şaşırıp da sizin sınırınızı aşan doğanlarımdan birini yakalayıp getirmeleri için adamlarımı yollamış, ۞ ben de bir ağacın gölgesine sığınmıştım. Nasıl olduysa, olduğum yerde uyuya kalmışım. ۞ Bu sırada bir peri gelip kanadını üzerime açtı. Beni uyurken kucaklayarak,

Atımın yanından alıp götürdü. Nihayet bir yerde senin kızının yanındaki erlerle karşılaştık. ۞ Burası dört bir tarafına atlıların yayıldığı düzlük bir yerdi. Yanımdan pek

çok mahfe geçiyordu. ۞ Bu sırada uzaktan, etrafını atlıların çevirdiği bir Hint çadırı gördüm. ۞ Orada, üstü perniyan kumaşıyla örtülmüş, bir mahfe vardı ki, ۞ bunun içinde taçlı başını yastığa dayamış bir kız yatıyordu.

Peri, birdenbire, Ehrimen'in adını anarak, atlıların arasından bir rüzgâr gibi fırlayıp geldi ۞ ve hemen beni de o mahfeye oturtarak, uyumakta olan güzel kadına birkaç efsun okudu. ۞ Ben Efrâsiyâb'ın sarayına gelinceye kadar uyumuşum, gözlerimi hiç açmadım. ۞ Bu işte ne benim bir suçum var ne de Menîje'nin. ۞ İşte o peri okuduğu efsunlarla talihimi böyle tersine çevirdi" dedi.

Efrâsiyâb ona şu karşılığı verdi: "Felaket günün pek yakınlaşmış! ۞ Demek, gürzün ve kemendinle buralara kadar bizimle savaşmaya gelmiş değilsin, öyle mi? ۞ Bir de ellerin bağlı olduğu halde karşıma geçmiş, sarhoşlar gibi saçmalıyor ve karılar gibi masal anlatıyorsun! ۞ Aklın sıra böyle yalanlarla kelleni elimden kurtaracaksın." ۞ Bîjen: "Ey padişah! Sana söyleyeceklerimi dikkatle dinle:

Domuzlar dişleriyle, aslanlar da pençeleriyle savaşır. ۞ İki düşman düşün ki, biri elleri bağlı ve silahsız, öteki de tepeden tırnağa çelik silahlarla kuşanmış olsun. ۞ Bu durumda karşılaşma olur mu? Yürekli bir aslan bile pençeleri bağlı olunca ne yapabilir? ۞ Eğer padişah şu kalabalığın arasında benim cesaretimi ve ustalığımı görmek istiyorsa, ۞ bana sadece bir atla ağır bir gürz getirtsin, ondan sonra da karşıma bin Türk yiğidi diksin.

Eğer bu bin kişiden birini sağ bırakırsam, bana o zaman adam demesin!" deyince, ۞ Efrâsiyâb ona şöyle bir baktı ve çok kızdı. ۞ Gersîvez'e dönerek: "Duydun mu şu herifin söylediklerini?" dedi. ۞ "Şu pis yaradılışlı şeytan herif, üstelik bana kafa da tutuyor! ۞ Yaptıkları yetmiyormuş gibi, ne pahasına olursa olsun şimdi de benimle savaşacak.

Sen şimdi gidip ip getirerek şunun ellerini ayaklarını bağla ve vücudunu ortadan kaldır. ۞ Söyle de, kapının önüne, dört bir yandan görülebilecek şekilde, bir de darağacı kursunlar. ۞ Şu bedbahtı da o darağacına diri diri as da, artık bir daha bana lafını etme. ۞ Bu işi böylece yapmalı ki, bundan sonra İranlılardan Tûran'a göz diken olmasın." ۞ Bunun üzerine zavallı Bîjen'i, yüreği dertle ve gözleri de yaşla dolu olarak Efrâsiyâb'ın huzurundan çıkardılar.

Yüreği yaralı Bîjen kapıya çıkana kadar öyle ağladı ki, kirpiklerinden dökülen yaşlarla çamurlaşan yerlere ayakları battı. ۞ Bu haliyle: "Eğer Tanrı benim alnıma böyle acıklı bir şekilde ölmemi yazmışsa, ۞ ben de artık ne darağacından korkarım ne

de öldürülmekten! Sadece İranlı kahramanlardan çekiniyorum. ☙ Hiç yaralanmadan, düşmanımla çarpışmadan darağacına çekildiğim için, onlar bana namert diyecekler! ☙ İran'ın padişah yaradılışlı büyükleri de ben öldükten sonra aynı şeyleri söyleyecek.

Yazık ki, düşmanlarım sevinecek ve benim için istediklerinin hepsine erişmiş olacaklar. ☙ Yazık ki artık ne padişahlar padişahını görebileceğim ne de Gîv'i! Bütün sevdiğim pehlivanlardan da uzaklaşıyorum. ☙ Ey rüzgâr! İran topraklarına doğru gidip, orada es de, o eşi bulunmaz padişahıma durumumu bildir! ☙ Ona Bîjen'in, erkek bir aslanın pençesinde kötü bir duruma düştüğünü söyle. ☙ Geşvâd oğlu Gûderz'e de, bu hale şerefsiz Gurgîn yüzünden geldiğimi anlat.

İşte o beni öyle bir belaya soktu ki, kurtulabilmem için imdadıma hiç kimse gelemiyor! ☙ Ona da, benim ağzımdan: A, köpek! Öteki dünyada bana nasıl cevap vereceksin? diye söyle!" dedi.

PÎRÂN'IN BÎJEN'İN HAYATINI BAĞIŞLAMASI İÇİN EFRÂSİYÂB'A YALVARMASI

Tanrı Bîjen'in gençliğine acıdı ve böylece düşmanlarının dilekleri olmadı. ☙ Türklerin darağacını dikmek için çukur kazdıkları sırada, talihinden, Pîrân uzaktan görünüverdi. ☙ Vîse oğlu Pîrân oraya yaklaşınca, yol üzerinde kemerini kuşanmış birçok Türk gördü.

Bunlardan biri yüksek bir darağacı dikmiş ve yukarıdan aşağıya doğru da bir kement sarkıtmıştı. ☙ Pîrân onlara: "Bu darağacı da ne? Tûran padişahı yine kime kızdı?" diye sorunca, ☙ Gersîvez: "Padişahın cezalandırmak istediği, İranlı düşmanlarından Bîjen'dir!" dedi. ☙ Pîrân bunu duyunca hemen atını sürerek Bîjen'in bulunduğu yere geldi ve onu silahsız, ciğeri yaralı, ☙ elleri ardında sımsıkı bağlı, dudakları susuzluktan kurumuş, yüzünün rengi uçmuş, perişan bir halde buldu.

Ona: "Sen buraya nasıl geldin? İran'dan buralara kadar, seni ölümün mü çekip getirdi?" diye sorunca, ☙ Bîjen kötü yürekli arkadaşı yüzünden başına gelenleri bir bir anlattı. ☙ Bunun üzerine Vîse oğlu Pîrân ona çok acıdı, iki gözü iki çeşme ağlamaya başladı. ☙ Hemen oradakilere Bîjen'i darağacına çekmekte acele etmemelerini buyurdu, ona da: "Hele sen burada bekle de ben gidip ☙ padişahı göreyim ve doğru yola götüren yıldızı ona göstereyim!" dedikten

Sonra atını yerinden oynatarak, Tûran padişahının bulunduğu yere doğru hızla ilerledi. ۞ Sarayın içine bir köle gibi girerek padişahın karşısında ellerini kavuşturdu. ۞ Yaya olarak tahtının yanına kadar gidip Efrâsiyâb'ı övdü. ۞ Temiz yürekli bir vezir gibi tahtın yanında onun ayakta beklediğini görünce ۞ padişah, hür yaradılışlı Pîrân'ın bir dileği olduğunu anladı ve

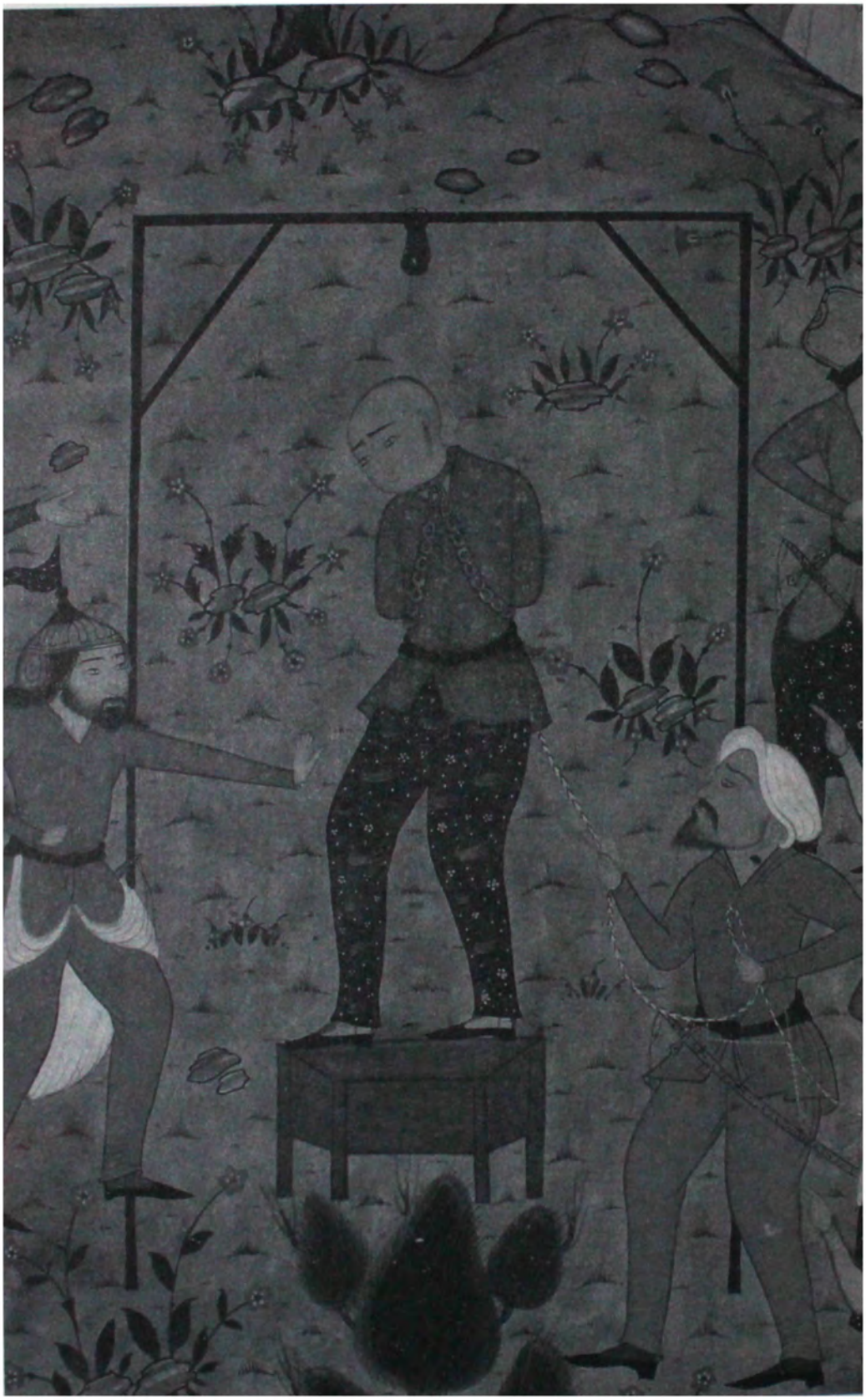
Gülerek: "Ne dilersen dile! Sen benim en saydığım insansın. ۞ Altın mı? Mücevher mi? Padişahlık mı? Ordu mu? ۞ Hangisini istiyorsan söyle. Söylemekten niye çekiniyor, kendini eziyete sokuyorsun? Ben senden hazinemi bile esirgemem" dedi. ۞ Padişahı çok seven Pîrân onun bu iltifatlarını duyunca, eğilip yeri öptükten sonra kalkıp ayakta durarak: ۞ "Talihin senin tahtından başka sığınağı olmasın ve tahtın ebedi olsun!

Seni yeryüzünün bütün padişahları över; güneş bile seni beğenir. ۞ Elimde kuvvet, ordu, at... her ne varsa zaten hep senin talihin sayesindedir. ۞ Kendim için bir şey isteyecek değilim; zaten senin kullarının hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. ۞ Ben ancak senin sayende varlık sahibiyim. Benim dayanağım senin gibi kuvvetli büyüklerdir. ۞ Ey tahta yaraşan padişah! Benim bir derdim var. Ama bu taç, ordu ve hazine derdi değil..."

Dedikten sonra ona öğüt vermeye koyularak: "Ey aslanları avlayan padişah! ۞ Sen akıllı ve tedbirli bir padişahsın. Onun için benim öğüdümü dinle de, gel şu Bîjen'i öldürme! ۞ Yoksa Siyâvuş'un intikamını tazelemiş, Tûran'da yeniden bir savaş, bir düşmanlık havası yaratmış olursun. ۞ Ben vaktiyle padişahımıza bazı işler için birkaç defa öğüt vermiştim. ۞ Fakat öğütlerime değer verilmediği için bir daha bir şey söylemedim.

Ben sana: Kâvûs'un oğlunu öldürme, sonra Rüstem'le Tûs'u bize düşman edersin, ۞ Siyâvuş, Keyânîyân soyundandır, üstelik sana sevgi ve saygı da besliyor, ۞ onu öldürecek olursan, İranlılar bizimle bütün ilişkilerini keser ve bizi fillerin ayakları altında çiğnerler demiştim. ۞ Fakat sen dinlemedin. Akılsızlık ederek tutup onu öldürdün ve böylece bala zehir katmış oldun. ۞ Bu yüzden İranlıların Tûranlılara ettikleri kötülükleri de gördün.

Tûran'ın üçte ikisini hayvanların ayakları altında çiğneterek, saadetimizi felakete çevirdiler. ۞ Sâm oğlu Destan'ın kılıcı henüz kınına girmemiştir. ۞ Rüstem hâlâ Siyâvuş için Tûranlıların kafalarını kesip duruyor ve döktüğü kanlar göklere kadar fışkırıyor. ۞ Sen düşmanlığı barıştan üstün tutuyor, zehirli güller kokluyorsun! ۞ Eğer

Bîjen'in de kanını dökecek olursan, intikamın kaldıracağı tozlar Tûran'da yeniden havalara yükselir.

Sen akıllı bir padişahsın, biz de senin kullarınız. Gözünü aç da, bu meseleyi iyice düşün. ☙ Şimdiye kadar yaptığın kötülüklerden dolayı, İran padişahından neler gördüğünü hatırla. ☙ Şimdi yeniden bir savaş havası estirmek, intikamın ağacını yeniden yemişlendirmek istiyorsun. ☙ Ey yeryüzü padişahı! Siyâvuş'un intikamına bir de bu eklendi miydi, biz artık dayanamayız! ☙ Sen Gîv'in nasıl bir kahraman, Rüstem'in ne korkunç bir canavar,

Geşvâd oğlu, çelik pençeli Gûderz'in de ne kadar kuvvetli bir pehlivan olduğunu herkesten iyi bilirsin. Gözünü aç, çünkü bunlar bu delikanlının intikamını almaya muhakkak gelirler" ☙ diyerek, Efrâsiyâb'ın kızgınlık ateşine su serpmek istedi. Efrâsiyâb onun bu sözlerine karşılık olarak: ☙ "Bîjen'in bana ne kötülükler ettiğini bilmiyor musun? İran'da da, Tûran'da da rezil oldum. ☙ Onun şu ihtiyarlığımda, o namussuz kızımla benim başıma neler getirdiğini duymadın mı? ☙ Haremimdeki bütün kadınlarımın adlarını dünyaya yaydı.

Bütün halk ve erlerim, her zaman kapımın önünden geçip benimle alay edecekler. ☙ Bîjen elimden cezasız olarak kurtulacak olursa, her yerde dedikodular alıp yürüyecek. ☙ Gözyaşı döküp, rezalet içinde kıvranacağım" dedi. ☙ Bunun üzerine Pîrân Efrâsiyâb'ı övdükten sonra: "Ey iyi talihli ve doğru sözlü padişah! ☙ Dediklerin doğrudur. Padişahımız her zaman iyi bir ad kazanmak ister.

Ancak padişahımız bir kere de şu benim söyleyeceğim akıllıca düşünceyi incelesin: ☙ Biz Bîjen'i darağacına çekmekten veya öldürmektense demirden kösteklere vuralım. ☙ Böylece İranlılar bundan ibret alarak, bir daha bize bir kötülük etmeye kalkışamazlar. ☙ Bir insan bir kere senin zindanında yattı mıydı, onun adını artık Ehrimen bile anamaz" dedi. ☙ Padişah Pîrân'ın yüreğiyle dilindeki birliği görünce onun dediği gibi yaptı.

Bir padişahın padişahlığı ve büyüklüğü ancak temiz yürekli ve doğru yolu gösteren bir vezirle parıldar.

EFRÂSİYÂB'IN BÎJEN'İ ZİNDANA ATMASI

Padişah Efrâsiyâb, Gersîvez'e: "Sağlam bağlar hazırlayıp bir kuyu kazdırdıktan sonra ☙ Bîjen'in ellerini zincirle bağlayarak, belini bir Rûm bağıyla çevir. Zinciri de ba-

şından aşağıya doğru köprü gibi uzatıp, ☙ iri çivilerle başından ayaklarına kadar çivile. ☙ Sonra tutup onu tepe üstü kuyuya sarkıt da orada artık ne güneşin yüzünü görsün ne de ayın!

Bundan başka, yanına filleri alarak, yeryüzü padişahının derin denizden çıkarıp ☙ Çin ormanına attığı, dev Ekvân'ın taşını buraya getir ve onu kuyunun üzerine koy. Bîjen'den intikamımı alabilmek için ☙ Erjeng kuyusunun başını örten o taşı, azgın fillere yükleyerek buraya getir ☙ ve onunla Bîjen'i attığın kuyunun ağzını kapat ve o içinde açlıktan, susuzluktan kendinden geçinceye kadar da kuyunun başından ayrılma. ☙ Bu iş bittikten sonra da, soyumuzun şerefini berbat eden o namussuz Menîje'nin

Köşküne git ve yanına alacağın atlılarla, talihi tersine dönmüş olan o karıyı başsız ve taçsız bırak. ☙ Ona: Ey talihi tersine dönen melun! Sen artık taca ve tahta layık değilsin. ☙ Babanı padişahlar arasında rezil ettin; tacını yerlere yuvarladın, de ☙ ve çıplak olarak alıp kuyunun başına getirerek: Bir zamanlar tahtın üstünde gördüğün adamı şimdi biraz da kuyuda gör! ☙ Evvelce onun bahanıydın; bundan böyle de bu zindanda, dert ortağı olursun, de" dedi.

Bunları dinledikten sonra huzurdan çıkan Gersîvez, padişahın bütün emirlerini yerine getirdi. ☙ Gîv'in oğlu Bîjen'i, elleri ayakları bağlı olarak darağacının yanından alıp sürüye sürüye kuyunun yanına götürdüler. ☙ Bütün vücudunu zincire vurdular; ellerini zincirle bağladıkları gibi, beline de bir Rûm bağı geçirdiler. ☙ Demirciler gelip çelik çekiçlerle ve kalın çivilerle zincirin halkalarını birbirlerine tutturdular. ☙ Sonra onu baş aşağı sarkıtıp kuyunun ağzını taşla kapadılar.

Gersîvez, oradan ayrılıp yanındaki erlerle birlikte Efrâsiyâb'ın kızının köşküne gitti. ☙ Onun hazinesini yağma edip, adamlarından kimine altınlarla dolu keseler, kimine de taçlar bağışladı. ☙ Menîje'nin üzerindeki elbiseyi çıkararak, başı ve ayağı çıplak bir halde, ☙ gözlerinden kanlı yaşlar aka aka, kuyunun başına kadar sürüyüp getirdi. ☙ Ona: "İşte artık senin yerin yurdun burası. Hizmetçi olarak hep burada kalacaksın" dedi.

Gersîvez kuyunun başından ayrılınca, Menîje acı içinde ve bir başına kaldı. ☙ O düzlük yerde feryat ederek başıboş dolaştı. Böylece aradan bir gün ve bir gece geçtikten sonra ☙ dönüp ağlaya sızlaya kuyunun başına geldi ve eliyle kuyunun ağzında bir delik açtı. ☙ Ondan sonra da, güneşin dağlardan baş gösterdiği zamandan başlayarak akşama kadar kapı kapı dolaşıp ekmek dilendi. ☙ Her gün bu topladıklarını bir araya getirip kuyuda açtığı delikten

Bîjen'e atar, ağlayıp sızlardı. İşte ömrü böylece talihsizlik ve yoksulluk içinde geçmeye başladı.

GURGÎN'İN İRAN'A DÖNEREK YALAN SÖYLEMESİ

Gurgîn, bir hafta kadar bekleyip de Bîjen'in geriye dönmediğini görünce ☙ dört bir yanda onu aradı; gözlerinden kanlı yaşlar döktü. ☙ Arkadaşı için kötü düşünmüş olmaktan pişman olarak ☙ Gîv oğlu Bîjen'in yolunu kaybettiği yere kadar koşup gitti.

Fakat bütün ormanı dolaştığı halde kimseyi göremedi. Orman o kadar ıssızdı ki, bir tek ses bile yoktu. ☙ Ondan sonra o çayırları da baştan başa dolaşıp arkadaşını aradı. ☙ Derken, birdenbire, uzaktan ve dere tarafından Bîjen'in atının ☙ yuları kopmuş, eyeri tersine dönmüş, dudakları sarkmış, kinli kinli gelmekte olduğunu görünce ☙ Bîjen'in işinin bittiğini, bir daha da İran'a dönme ümidi kalmadığını,

Ya darağacına çekildiğini, ya kuyuya atıldığını yahut da tutulup bağlandığını, yani Efrâsiyâb tarafından başına bir felaket geldiğini anladı. ☙ Bîjen'in atını gördükten sonra kemendini elinden atıp, yaptığına pişman olmuş bir halde, bir çare düşünmeye koyuldu. ☙ Çayırdan Bîjen'in atını da alıp çadırına gitti. Bir gün sonra da ☙ İran'a doğru yola çıkarak, gece ve gündüz hiç durmadan yürüdü. ☙ Nihayet Gurgîn'in bir başına, yanında Bîjen olmadan döndüğünü padişaha bildirdiler.

Padişah, Gurgîn'den davacı olmaması için bu haberi Gîv'e söylemedi. ☙ Fakat Gîv, oğlu savaşçı Bîjen'in kaybolduğunu duydu. ☙ Yüreği dertle, gözleri de yaşla dolu olarak hemen yerinden fırlayıp çıkageldi. ☙ Kendi kendine: Bîjen'e ne oldu da gelmedi? Erman'da neden bu kadar kalıyor? diye düşünüyordu. ☙ Sonra Geşvâd'ın kara günlerde bindiği atın hazırlanmasını buyurdu.

Ata, kayın ağacından yapılmış bir eyer vurdular; Gîv de yüreği kinle dolu olarak ☙ hemen onun üzerine atladı ve bir rüzgâr gibi yerinden fırlayıp ☙ Bîjen'e ne olduğunu sormak için Gurgîn'in bulunduğu yere doğru seğirtti. ☙ Yolda: Sakın Gurgîn haberi olmadan Bîjen'e bir kötülük etmiş olmasın? ☙ Eğer Bîjen'i onun yanında görmeyecek olursam hemen kafasını gövdesinden ayırırım, diye düşünüyordu.

Gurgîn, daha uzaktan, Gîv'in gelmekte olduğunu görünce hemen atından inip ona doğru koştu. ☙ Başı ve ayakları çıplaktı. Kendini Gîv'in ayaklarına ve toz toprak içine atarak: ☙ "Ey ordunun seçkin kişisi! Padişahın ve İran ordusunun komutanı, ☙

ne diye beni karşılamak için böyle kanlı gözyaşları dökerek yollara düştün, zahmetler ettin? ۞ Zaten dertliyim, tatlı canım dertle inliyor. Seni bu halde görünce daha çok dertlendim.

Gözlerim sana bakmaya utanıyor. Yanaklarımdan, ne kadar kanlı yaş akıtsam yeridir. ۞ Fakat hiç üzülme. Ben sana, onun başına bir zarar gelmediğinin belgesini göstereceğim" dedi. ۞ Fakat Gîv tam bu sırada oğlunun atını toz toprak içinde, perişan bir halde gördü ۞ ve aklı başından giderek atından aşağıya yuvarlandı. ۞ Başı toz toprak içinde kaldı. Üstündeki Pehlev elbisesini yırttı,

Temiz yüzünden sakalını, başından saçlarını yoldu. Ağlayıp sızladı, başına topraklar saçtı ۞ ve Tanrı'ya dönerek: "Ey şu göklerin sahibi! Yüreğimdeki şefkati ve aklı yaratan sensin. ۞ Oğlum elimden gittikten sonra şu dünyadan ilgimi de kessen ne çıkar? ۞ Canımı al da, iyilerin bulunduğu âleme gönder! Sen yüreğimin derdini herkesten iyi bilirsin. ۞ Oğlum bu dünyada benim her şeyimdi. Benim hem dert ortağım hem de sığınağımdı.

Şimdi oğlum benden ayrılınca ejderhanın ağzına düşmüş gibi oldum!" dedikten ۞ sonra, bu felaketin başına nasıl geldiğini Gurgîn'den öğrenmek istedi ve: ۞ "Söyle bana, felek onu bir felaketle senin önünde mi yok etti, yoksa senin hiç haberin olmadan mı kaybolup gitti? ۞ Başına kötülüklerin hangisi geldi de, onu böyle belanın tuzağına düşürdü? ۞ Sen bu atı nasıl böyle sahipsiz buldun ve Bîjen'den nerede ayrıldın? Bana bunları anlat," dedi.

Gurgîn ona şu karşılığı verdi: "Şimdi aklını başına topla ve kulaklarını açıp beni dinle! ۞ Sana bu işin nasıl olduğunu, nasıl başladığını ve o ormandaki domuzlarla nasıl savaştığımızı birer birer anlatacağım. ۞ Ey padişahlığın tacı kendisiyle aydınlanasıca pehlivan! Sen bu işi, benim anlatacağım gibi bil. ۞ Biz Bîjen'le beraber kalkıp Erman'a, domuzlarla savaşmaya gittik. ۞ Orada, ağaçları koparılıp sökülmüş ve böylelikle dümdüz olmuş bir orman gördük.

Her yer domuz yuvalarıyla doluydu. Bütün şehir de, onların şerrinden harap olmaya yüz tutmuştu. ۞ Biz ellerimize mızraklarımızı alarak ormanın içinde naralar atmaya başladık. ۞ Domuzlar birer birer değil, sürü halinde ve dağ gibi üzerimize yürüyorlardı. ۞ Biz de aslanlar gibi savaşıyorduk. Öyle ki, o gün akşam olduğu halde yüreklerimiz hâlâ savaşa doymamıştı. ۞ Onları filler gibi yere sererek, çivilerle dişlerini söktük!

Böylece işlerini bitirdikten sonra neşeli neşeli kalkarak İran'ın yolunu tuttuk. Bir

yandan da avlanıyorduk. ۞ Böyle giderken birdenbire o çayırlardan karşımıza bir yabaneşeği çıkıverdi. Doğrusu, eşini kimsenin göremediği kadar güzeldi. ۞ Tüyleri Gûderz'in atı Gülgûn'un tüylerine, yüzü Ferhad'ın kara yağız atının yüzüne, ۞ başı, kuyruğu ve kulağı da Bîjen'in Şebreng'inin başına, kuyruğuna ve kulağına benziyordu. Çelik tırnaklı ve Sîmurg'un kanatlarına sahipmiş gibi de süratliydi. ۞ O kadar ki, koşarken rüzgârdan fark edilmiyordu. Boynu aslan boynuna benziyordu. Sanki Rahş'ın soyundandı.

Yabaneşeği de, iri bir fil gibi Bîjen'e yaklaştı. Bîjen hemen onun boynuna kemendini attı, ۞ ama atmasıyla onun da kaçıp gitmesi bir oldu. Yabaneşeği koşmaya, Bîjen de onu kovalamaya başladı. ۞ Yabaneşeğinin ve Bîjen'in atının ayaklarından kalkan tozlarla, çayırdan havaya bir duman yükseldi. ۞ Yeryüzü köpüren bir denize döndü ve ortalık o kadar karıştı ki, hem yabaneşeği hem de kemendi atan Bîjen gözle görülmez oldu. ۞ Ben onu arayıp bulmak için ovalarda o kadar dolaştım ki, atım yoruldu.

Fakat Bîjen'den, şu atla onun sürükleyerek getirdiği eyerinden başka, hiçbir şey bulamadım! ۞ Onun o yabaneşeğiyle boğuşmasının sonunu düşünmekten yüreğim ateşler içinde kaldı. ۞ Uzun süre o çayırlıklarda kalıp, sorup soruşturdum ۞ ve sonunda o yabaneşeğinin Akdev olduğuna kanaat getirerek ümitsiz bir halde dönüp geldim" dedi. ۞ Bu sözleri dikkatle dinleyen Gîv bu işin içinde bir iş olduğunu sezdi.

Yalanlar uyduran Gurgîn'in, bütün bunları anlatırken gözlerinin rengi değişiyor, ۞ padişahın korkusuyla yüzü sapsarı kesiliyor, sinirleri boşanıyor, her halinden suçlu olduğu anlaşılıyordu. ۞ Gîv artık oğlunun elden çıktığına inandı ve Gurgîn'in sözlerini de şüpheli bulduğu için ۞ Şeytan onu ayaklarının altına aldırmak istedi. ۞ Kendisi için bir ayıp olduğunu bildiği halde biricik oğlunun intikamını alma hevesine kapıldı.

Fakat düşündü taşındı, bir karar veremedi. ۞ Kendi kendine: Bunu öldürmenin, kötü yaradılışlı Şeytan'ın isteğini yerine getirmekten başka ne faydası olacak? ۞ Onu öldürmekle, Bîjen dirilmez. Başka bir çare bulmak lazım. ۞ Mızrağımın önünde duvar filan yok, onu öldürmek benim için iş bile değil, ama ۞ en iyisi bir kere, padişah Hüsrev'in yanına gidelim de, Gurgîn'in suçlu olduğuna o da kanaat getirsin! dedikten sonra

Gurgîn'e bağırdı: "Ey zararla yoğrulmuş, kötü yaradılışlı şeytan! ۞ Sen benim güneşim, ayım, padişahım ve binicilerin en seçkini olan oğlumu yok ettin! ۞ Bu fela-

ketle karşılaşmam için yeryüzünde beni derbeder ettin. Her yere başvurmama sebep oldun. ☙ Ben şimdi senin bu düzenbazlıkların karşısında nasıl sabreder, rahat durur ve uyku yüzü görürüm? ☙ Padişahı gidip görmeden seni serbest bırakmayacağım ve

Ondan sonra da hançerimle senden, gözlerimin ışığı olan oğlumun intikamını alacağım!" dedi.

GÎV'İN GURGÎN'İ HÜSREV'İN YANINA GÖTÜRMESİ

Sonra Gîv yüreği intikamla ve gözleri de yaşlarla dolu olarak, padişah Hüsrev'in yanına geldi. ☙ Önce onu överek: "Ey padişah! Zamanın hep zevk ve neşeyle geçsin! ☙ Ey iyi talihli! Ey yeryüzünün sahibi! Gördün mü şu başıma gelenleri? ☙ Şu dünyada, gece gündüz yüzünü görerek bahtiyar olduğum bir tek oğlum vardı.

Ona bir kötülük gelecek korkusuyla ağlayıp, ayrılığını düşünerek yanıp tutuşurken, ☙ Gurgîn yoldan çıkageldi. Gelmesine geldi, ama yüreği günahla, dili de saçma sapan sözlerle dolu olarak. ☙ Bana o yüreği temiz, her yerde ünlü ve her işte kılavuzum ve öğütçüm olan oğlumdan kötü haberler getirdi. ☙ Yanında eyeri yerlerde sürünen bir at getirmiş. İşte, Bîjen'e dair bütün iz bu. ☙ Padişah eğer bu işin doğrusunu ortaya çıkarmak istiyorsa, iyice sorup soruşturarak,

Beni yeryüzünde bedbaht eden şu Gurgîn'den intikamımı alsın!" dedi. ☙ Padişah Gîv'in ortaya dökülen bu dertlerine çok üzüldü ve hemen külahını başına geçirdi. ☙ Tahtında otururken Bîjen'in acısından yüreği ve yüzünün rengi de değişti. ☙ Gîv'e: "Peki Gurgîn ne diyor? O değerli arkadaşının nerede kaldığını söylüyor?" diye sorunca, ☙ Gîv de oğlu hakkında Gurgîn'in söylediklerini tekrarladı.

Hüsrev bunları dinledikten sonra: "Sen hiç merak etme ve böyle ağlayıp sızlama. ☙ Bîjen sağdır. Buna sevin ve kaybolan oğlundan yana ümidini kesme. ☙ Akıllı, uyanık yürekli ve ünlü mûbedler bana bunu böylece söylediler. ☙ Ben de hiç durmadan, savaşmak için İranlılarla birlikte Tûran ülkesine gideceğim. ☙ Siyâvuş'un intikamını almak için hazırlanarak, bütün o ülkeyi fillerle ele geçireceğim.

Bîjen de bulunduğu yerden kurtulacak ve bizimle beraber Tûranlılara karşı devler gibi savaşacaktır. ☙ Sen bu iş için hiç üzülme. Onun intikamını almaya ben yeterim!" dedi. ☙ Bunun üzerine Gîv yüzü morarmış, yüreği dertli ve gözleri yaş içinde padişahın yanından ayrıldı. ☙ Gurgîn saraya geldiği zaman kapıda Hüsrev'in pehli-

vanlarından hiçbirini göremedi. Hepsi de Bîjen'in intikamını almak için Gîv'le beraber gitmişti. ۞ Gurgîn işlediği suçtan duyduğu utançla padişahın yanına gitti.
Huzura girince yeri öptü ve padişahı övdükten sonra ۞ domuzların elmas gibi parlak dişlerini padişahın önüne koyup saygılarını sunarak: ۞ "Padişahımız her işte üstün gelsin, her günü nevruz olsun! ۞ Düşmanlarının kafaları şu domuzların kafası gibi kopsun!" dedi. ۞ Padişah onun getirdiği dişlere baktıktan sonra: "Anlat bakalım, bu iş nasıl oldu?
Bîjen nerede kaldı? Sen ondan nerede ayrıldın? Ehrimen ona ne gibi kötülükler etti?" diye sordu. ۞ Hüsrev'in bu soruları sorması üzerine Gurgîn, ayakta dona kaldı. ۞ Saçma sapan bir şeyler söyledi. Ağzı günahla doluydu. Yüzü sarardı ve padişahın korkusundan titremeye başladı. ۞ Ormandan, yabaneşeğinden, oradaki çayırlardan bahsederek abuk sabuk konuştu. ۞ Onun sözlerinin birbirini tutmadığını gören padişah fena halde kızarak onu tahtının önünden kovdu.
Onun kötü niyetli bir adam olduğunu anlayınca, saydı, sövdü, ağzına geleni söyledi. ۞ Ona: "Gûderz ailesinden intikam almaya kalkışan bir kimse, aslan bile olsa, yine eceli gelmiş sayılır. ۞ Eğer sen kötü bir insan olmasaydın ve Tanrı senin alnına kötü bir son yazmasaydı, ۞ Ehrimen'e, senin kafanı bir kuş gibi gövdenden ayırmasını emrederdim!" dedikten ۞ sonra demirciye döndü: "Çivili demirden bir köstek yap da hemen şunun ayaklarına vur!
Kötüler ancak böyle kösteğe vurularak uslanırlar!" dedi. ۞ Bu iş bitince Gîv'e: "Aklını başına al da, dört bir tarafa göz kulak olup, oğlunu ara! ۞ Ben de hemen her yana savaşçı atlılar göndereceğim ۞ ve bu iş için büyük bir titizlikle çalışacağım. Bakalım, belki böylelikle Bîjen'le ilgili bir şey öğrenebiliriz. ۞ Fakat alacağımız haber gecikebilir de. Bunun için tutup da soğukkanlılığını kaybetme.
Biraz sabret. Ferverdîn ayı gelsin, güneş her yanı aydınlatsın, ۞ bahçeler güllerle şenlensin, rüzgâr gül yapraklarını insanların başlarına saçsın, ۞ yeryüzü yeşil örtülere bürünsün, rüzgârlar göllerin üstünden essin, ۞ o zaman ben de bu candan isteğimi Hurmuz'a arz ederim. Ona ettiğim kulluk, benim canımı aydınlatır. ۞ Elime, içine bakılınca bütün dünyayı gösteren kadehi alıp Tanrı'nın huzuruna dikilince,
Yedi ülkeyi ve her ülkenin dört bir bucağını onun içinde görürüm. ۞ Babamın, dedelerimin ve bizim bütün yeryüzü padişahlarımızın ve iyi kimselerimizin ruhlarına dualar edince ۞ sana Bîjen'in nerede olduğunu söyleyiveririm. O kadeh bana her şeyi olduğu gibi gösterir" dedi. ۞ Bu sözleri duyunca Gîv sevindi ve oğlu için tasa-

lanmaktan kurtuldu. ☙ Sevinçle gülerek padişaha: "Yer ve zaman sensiz kalmasın!
18420 Şu yüce felek senin dileğince dönsün! Kötülerin gözünden zarar görmeyesin!" diye dualar etti ☙ ve padişahın yanından ayrıldıktan sonra dört bir yana atlılar gönderdi. ☙ Bîjen'in izini bulmak, ondan bir haber alabilmek için dünyanın her yerini araştırdı. ☙ Ancak bütün Tûran ve İran'ı altüst ettiği halde Bîjen'den bir haber alamadı.

HÜSREV'İN DÜNYAYI GÖSTEREN KADEHTE BÎJEN'İ GÖRMESİ

Nihayet kutlu nevruz gelince, o kutlu kadehe de lüzum görüldü.
18425 Oğlunun tasasıyla beli iki büklüm olan Gîv pehlivan, Bîjen'in haberini almak ümidiyle inleye inleye kalkıp padişahın sarayına gitti. ☙ Hüsrev Gîv'i böyle yüzü solmuş ve yüreği dertle ezilmiş olarak görünce ☙ Tanrı'nın katında kulluk etmek için Rûm kumaşından yapılmış olan elbisesini giydi ☙ ve ağlaya sızlaya Tanrı'ya yalvardı. O parlak kadehin üzerine dualar okudu, ☙ herkesin yardımına koşan Tanrı'dan kuvvet ve kötü yaradılışlı Ehrimen'e karşı ondan yardım istedi.
18430 Sonra kalkıp, salına salına sarayına giderek başına Keyânîyân tacını giydi. ☙ Arkasından da eline kadehi alıp içine bakarak Yedi Ülke'yi, ☙ yüce feleğin bütün sırlarını, her şeyin nasıl ve niçin olup bittiğini gözden geçirdi. ☙ Yerin dibindeki balıktan gökteki Koç burcuna kadar her şey onun içinde görünüyordu. ☙ Güneş, ay, Müşteri, Zühal, Merih ve Çobanyıldızı; Hurmuz ve Aslan burcu hep onun içindeydi.
18435 Büyüden anlayan yeryüzü padişahı gelecekte olacak bütün olayları da bu kadehte gördü. ☙ Fakat Yedi Ülke'nin dört bir yanına baktığı halde Bîjen'i bir türlü göremedi. ☙ Nihayet Tanrı'nın yardımıyla, Gurgsârân'ı gözden geçirirken Bîjen'i orada gördü. ☙ Bîjen sımsıkı bağlanmış olarak bir kuyuda oturuyor ve acı çeke çeke ölümü bekliyordu. ☙ Padişah soyundan bir kız da ona hizmet ediyordu.
18440 Bîjen'i bu halde gören padişah yüzünü kaldırarak, tahtını aydınlatan bir gülümseyişle: ☙ "Artık gönlün sevinsin! Bîjen sağ. Üzülmeyi ve kendine eziyet etmeyi artık bırakmalısın. ☙ Sağ olması yeter. Bir zindanda bağlı olarak kalmasına aldırma. ☙ Bîjen Tûran'da ve bağlı olarak bir zindandadır. Yanında bulunan ünlü bir kız da hizmetini görüyor. ☙ Çekmekte olduğu ıstırap, benim de yüreğimi kederlendirdi.
18445 O kadar kötü vakit geçiriyor ki, gözleri bahar bulutları gibi yaş yağdırıyor. ☙ Soyunu sopunu bir daha görmekten yana ümidini kesmiş, günden güne eriyor ve bir söğüt yaprağı gibi titriyor. ☙ Gözleri kan çanağına dönmüş, yüreği dertle dolu. Soyu-

nu sopunu hiç dilinden düşürdüğü yok. ☙ Bahar bulutları gibi yaşlar yağdırarak, böyle yaşamak yerine ölmeyi diliyor. ☙ Haydi bakalım, şimdi bunun çaresini bulmak için kim ortaya atılacak? Onu bu beladan kurtarmak için kendini ejderhanın ağzına kim atabilecek?

Bunu denizden canavar çıkaran Rüstem'den başkası yapamaz! ☙ Haydi, gece ve gündüz dinlenmeden Nîmrûz'un yolunu tut. ☙ Mektubumu Rüstem'e götür. Fakat gelirken sakın kendisine bundan bahsetme. ☙ Ben ona buraya gelince anlatırım. Ey Gîv, korkma! Ben senin dertlerine son vereceğim" dedi.

HÜSREV'İN RÜSTEM'E MEKTUP YAZMASI

Hüsrev kâtibini yanına çağırtarak, ona biraz bu işten bahsetti.

Sonra bunları toparlayarak, kendi ağzından o iyiliksever Rüstem'e şöyle bir mektup yazmasını buyurdu: ☙ "Ey erdemli kişi! Ey bütün yeryüzü kahramanları arasında, mertliğiyle kendini göstermiş olan pehlivan oğlu pehlivan! ☙ Sen bana dedelerimden kalma bir yadigâr ve her an savaşmaya hazır bir savaş erisin! ☙ Sen padişahların yüreği ve dayanağısın! ☙ Kaplanlar senin mertliğine boyun eğer; timsahlar, köpüren nehirlerde senin korkunla heyecanlanır!

Dünyayı Mâzenderân devlerinden temizleyen ve kötülerin kafalarını koparan sensin! ☙ Nice düşman senin elinde can vermiş; nice ülkeler, yerler ve yurtlar harap olmuştur. ☙ Ey pehlivanların başı ve ordunun dayanağı! Senin yerin padişahların yanıdır. ☙ Gürzünle bütün cadıların kafalarını sen kırdın. Bütün padişahların taçlarını sen aydınlattın. ☙ Efrâsiyâb olsun, Çin hakanı olsun, hepsi mühürlerinin üzerine senin adını kazıtmıştır,

Senin bağladığın bir bağı çözmeye kalkışanların hali haraptır. ☙ Bağlanan bütün bağları ancak sen çözebilirsin. Sen padişahların kutlu göğüsün. ☙ Tanrı'nın sana fillerin gücünü, o göğsü, o pençeleri ve o soyluluğu ☙ vermesi, senden yardım isteyenlerin bile yardımına koşman, onların elinden tutup düştükleri felaket kuyusundan çıkarman içindir. ☙ Şimdi akla bile gelmeyecek bir iş bizim başımıza gelmiş bulunuyor.

Hem de öyle bir iş ki, Gûderzlerin başına, o şeytan yüzlü Tûranlılardan bu ana kadar gelmemiştir! ☙ Bütün ülkelerin hâkimi olduğun için, bu işin başarılmasını Gûderz'le birlikte senden bekliyorlar. ☙ Sen onların benim yanımdaki mevkilerinin ne

kadar yüksek olduğunu, onların sözlerine ve düşüncelerine ne kadar değer verdiğimi bilirsin. ☙ Onlara yardım için gereken zahmete katlanıver. Bu iş için benden ne kadar para ve er istersen iste. ☙ Bu aileyi kimse kederli görmemiş, onlardan daha bahtiyarını duymamıştır.

Gîv'in ondan başka oğlu da yoktur. Bîjen onun hem oğlu hem de biricik yardımcısıdır. ☙ Gîv'in ise benim yanımdaki mevkii büyüktür. O benim büyükbabalarımın dostu olduğu gibi benim de iyiliğimi isteyendir. ☙ İstediğim her yerde yardımıma koşmuş, iyi ve kötü günlerimde hizmetimde bulunmuştur. ☙ Benim bu mektubumu okur okumaz hemen Gîv'le beraber yola çık. ☙ Bu iş için seninle daha da konuşuruz. O zaman ben de senin bütün bu olup bitenle ilgili o kutlu düşüncelerini dinlerim.

Biz para, er, silah... her ne lazımsa, hepsini hazırlarız. ☙ Ayağı uğurlu olmakla tanınan bir pehlivan olduğun için Tûran'da da dilediğine erersin. ☙ Ne gerekiyorsa yap da şu Bîjen tutsaklıktan kurtulsun!"

GÎV'İN KEYHÜSREV'İN MEKTUBUNU RÜSTEM'E GÖSTERMESİ

Hüsrev mektubu mühürleyince, Gîv onu eline alarak, padişaha dualar etti ☙ ve kalkıp evine gitti. Oradan da olanca hızıyla Sîstan'a doğru yola çıktı.

Tanrı'ya sığınıp onun adıyla işe başlayarak, kendi soyundan olan bütün atlıları hazırladı. ☙ Çölleri aştı ve Hîrmend yolundan devam ederek olanca hızıyla gitti. ☙ Bir av hayvanı gibi atılarak, iki günlük yolu bir günde aldı. ☙ Yanındaki atlılar da dağları ve ovaları yorgun argın aşıp ilerlediler. ☙ Gözetleme yerindeki gözcüler, Gîv'in geldiğini uzaktan görünce Zâbilistan'a doğru bağırarak:

"Hîrmend yolundan bir atlı geliyor. Yanında da birçok atlı var. ☙ Arkasında parlak bir bayrak elinde de bir Kâbil kılıcı var!" diye haber verdiler. ☙ Bunun üzerine Sâm oğlu Destan hemen atına dizgin vurulmasını emretti ☙ ve gelenin bir düşman olması ihtimaline karşı, derhal atına binip onlara bakmaya gitti. ☙ Fakat yolda Gîv'in perişan bir halde ve hızla geldiğini görünce,

Hayret etti ve o da ona doğru koşmaya başladı. İçinden: "Herhalde Hüsrev'in başına yeni bir iş gelmiş olacak ki, Gîv'i böyle yola çıkarmış!" dedi. ☙ Gîv pehlivanla ordusu Destan'a yaklaşınca onu selamladılar ve beraberce yola devam ettiler. ☙ Destan İran padişahını, memleketin büyüklerini ve Tûranlıların durumlarını sordu.

Gîv de ona padişahın ve soylu kahramanların selamlarını bildirdikten sonra kendi dertlerini açtı. Kaybolan oğlunun acısından bahsederek:

"Şu yüzümün rengine bak! Kirpiklerimden dökülen kanlardan ayaklarımın üstü kaplan sırtı gibi benek benek oldu!" dedi ve Rüstem'in nerede olduğunu sordu. Destan: "Rüstem yabaneşeği avına gitti; güneş batarken döner," deyince Gîv: "Onu görmem lazım, çünkü Hüsrev'den bir mektup var!" dedi. Destan: "Bir yere gitmene gerek yok. Merak etme pek yakında o, avdan döner. O gelinceye kadar bekleyiver. Bugün bizim misafirimiz ol da evimizi şenlendir," dedi. Gîv bu teklifi kabul etti ve hep birlikte Zâl'ın evine gidip sohbete başladılar. Gîv, Destan'la eve henüz girmişti ki, Rüstem de avdan dönüp geldi. Gîv koşup onu karşılamaya çıktı. Atından inip saygılarını sundu; onun karşısında, yüreği yardım bekler, gözleri de dere gibi akar bir halde durdu.

Rüstem onun yüreğini yaralı ve yüzünü de yaşlar içinde görünce, içinden: Eyvahlar olsun ki, İran'ın hali duman ve padişahın işi de yaman, dedi. O da atından inerek Gîv'i kucakladı ve taç sahibi Gûderz ile Hüsrev'i, Tûs'u, Gostehem'i ve ordunun bütün ileri gelen kahramanlarını; Şâpur'u, Rehhâm'ı, Bîjen'i, Ferhad'ı, Gurgîn'i ve bütün tanıdıklarını sordu.

Gîv, Bîjen'in adını duyunca, kendini tutamayarak bir çığlık kopardı ve Rüstem'e: "Ey yeryüzündeki bütün büyüklerin büyüğü, sana selam olsun! Seni görmekten ve senin sorularını ve şu tatlı sözlerini duymak beni çok sevindirdi. İsimlerini saydığın tüm pehlivanlar iyidir ve hepsinin de sana selamı var. Yalnız ey pehlivanlar pehlivanı! Bîjen'in kuyuya atıldığını, orada tutsak edildiğini söylüyorlar.

Şu ihtiyar halimde başıma ne felaketler ne talihsizlikler geldi, görüyor musun? Şu dünyada bana yardımcı olan bir tek oğlum vardı, şimdi onu da kaybettim. Nerede olduğunu bilmiyorum. Şimdiye kadar ailenin başına böyle bir felaket geldiğini gören olmamıştır! Bunun içindir ki, güneş nasıl hiç aralıksız dönüyorsa, ben de atımla hiç durmadan dört bir yanda onu arıyorum. Ondan bir haber alabilmek için ne gündüz durduğum var ne de gece... Deliler gibi her karşıma çıkana onu soruyorum

Benim bu halimi gören padişah eline dünyayı gösteren kadehi alıp, yeryüzünü yaratan Tanrı'nın katında durarak, padişahlar bayramının ve ferverdîn ayının ilk gününde ona yalvardı, dualar etti, ağlayıp sızladı. Sonra ateşkededen kalkıp, saraya gelerek beline kemerini bağladı, başına külahını giydi ve o parlak kadehi önüne koyup dünyanın dört bir yanına uzun uzadıya baktı. Nihayet Tûran ülkesine baktığında, Bîjen'in orada sımsıkı bağlı ve sefalet içinde olduğunu söyledi.

İşte, Hüsrev kadehte onu görünce hemen beni senin yanına gönderdi. ☙ Ben de, ümide kapılıp, şu sararmış yanaklarım ve ağlamaktan ağrımış gözlerimle kalkıp geldim. ☙ Ben de, bu dünyada, herkesin yardımına koşan, herkesin feryadına erişen bir seni tanıyorum!" dedi. ☙ Gîv bu sözleri söylerken bir yandan ağlıyor, bir yandan da acı acı ahlar çekiyordu. ☙ Mektubu Rüstem'e verdikten sonra Gurgîn'in yaptıklarını da birer birer anlattı.

Bîjen için Rüstem de acı acı ağladı, gözlerinden kanlı yaşlar akıttı. ☙ Çünkü Rüstem'in kızı Gîv'in karısı olduğu için öteden beri akrabaydılar. ☙ Rüstem de Gîv'in kız kardeşini tutuyordu; Ferâmurz pehlivan bu kadındandı. ☙ Bütün milletin içinde ünlü bir pehlivan olan Bîjen, Rüstem'in kızından doğmuştu. ☙ Bunun üzerine Rüstem Gîv'e: "Sen hiç merak etme! Rüstem atının eyerini,

Bîjen'i elinden tutup esirlikten ve zindandan kurtarmadığı sürece çıkartmaz! ☙ Ben Tanrı'nın kudreti ve padişahımızın buyruğuyla onu o karanlık kuyudan çıkaracağım" dedi.

RÜSTEM'İN GÎV'E ZİYAFET VERMESİ

Rüstem'le Gîv daha sonra oradan kalkıp köşke gitti. Yol boyunca da hep yolculuk üzerine konuştular. ☙ Rüstem padişahın mektubunu okuyunca onun söylediklerine şaşırdı. ☙ Evet, yeryüzü padişahı ordunun bu ünlü pehlivanını o kadar çok övüyordu ki,

Gîv'e dönerek: "Padişahın emri gereğince hareket ederek, hiç vakit kaybetmeden hemen yola çıkacağım. ☙ Ben senin ne zahmetler çektiğini, nice felaketlere katlandığını biliyorum. ☙ Senin benim yanımdaki mevkiin de yücedir. Sen Siyâvuş'un intikamını almak için yapılan savaşlarda, ☙ Mâzenderân'da, bütün pehlivanların önündeydin. ☙ Şimdi de buraya kadar gelip bu güç yolları aşarak çok sıkıntılar çektin.

Seni gördüğüme çok sevindim. Fakat Bîjen'in başına gelen felakete de pek üzüldüm. ☙ Ben seni böyle yas içinde ve perişan bir halde görmemeliydim. ☙ Padişahın mektubu ve buyruğu gereğince bu yolculuğa çıkmaktan geri kalmayacağım! ☙ Bîjen'in işini düzeltmek için yola çıkmaya hazırım. ☙ Tanrı benim canımı tenimde bıraktıkça da, bu iş için çalışacağım.

Ben Bîjen için canımı, ordumu ve hazinelerimi feda ederim, zahmete katlanmaktan çekinmem. ☙ İşte Tanrı'nın kudreti ve muzaffer yeryüzü padişahının talihinin yar-

dımıyla kemerimi bağlıyorum. ☙ Ben Bîjen'i tutsaklıktan kurtararak, karanlık kuyudan çıkarıp o ünlü padişahın huzuruna getireceğim. ☙ Şimdi sen üç gün kadar evimde otur; ye, iç, zevkine bak, tasalanmayı bırak. ☙ Benim evim demek, senin evin demektir. Benim hazinem, canım, tenim senin, seninki de benim demektir.

Üç gün burada beraberce eğlenip, padişahımızı ve bütün pehlivan arkadaşlarımızı analım. ☙ Dördüncü gün de İran'a doğru yola çıkar, padişahın buyruğunu yerine getiririz" dedi. ☙ Rüstem'in bu sözlerini duyan Gîv hemen yerinden fırlayıp onun alnını, başını ve ayağını öptü. ☙ Ona: "Ey ünlü pehlivan! Şu yiğitliğin, kuvvetin, talihin, hünerlerin, ☙ ancak fillerde bulunan şiddetin ve mûbedlerde bulunabilen şu aklın hiç eksilmesin!

Yüreğimdeki bütün dertlerin pasını sildin. Senin de, yeryüzündeki bütün iyiliklerden nasibin olsun!" dedi. ☙ Rüstem Gîv'in yüreğinin rahatladığını görünce, bu işin de hızla biteceğini anladı. ☙ Hemen sofracıbaşısına emir vererek: "Haydi, sofrayı kur da bütün büyükleri çağır, hepsi buraya gelsin" dedi. ☙ Destan, Gîv, Zevâre ve Ferâmurz hep birlikte gelip sofraya oturdular. ☙ Rûd çalan bir çalgıcıyla şarap dağıtan bir hizmetçi de mücevherlerle süslü bu köşke geldi.

Yakut renkli şarapla dolu olan kadehleri ellerine aldılar. Bir yandan çalgıcı çenk çalarken, bir yandan da sâki şarap sundu. ☙ Gîv böylece gitmekte acele etmeden, üç gün Rüstem'in evinde kalarak şarap içmekle vakit geçirdi.

RÜSTEM'İN HÜSREV'İN YANINA GİTMESİ

Nihayet dördüncü gün kalkıp yol için hazırlandılar. Vakit geldiğinde, ☙ Rüstem eşyalarını yükleyerek, İran'a doğru yola çıkmalarını buyurdu. Bunun üzerine ☙ memleketin en kuvvetli atlıları gelip Rüstem'in kapısının önünde durdular.

Bundan sonra da Rüstem üzerine Rûm kumaşından bir elbise giymiş ve beline de kemerini kuşanmış olarak gelip Rahş'ına bindi. ☙ Babasının gürzünü eyere astı. Yüreği intikam hevesiyle, başı da savaşta yapmak istediği hilelerle doluydu. ☙ Rahş'ın kulakları göklere, taçlar bağışlayan o pehlivanın başı da güneşin üstüne kadar yükseliyordu. ☙ Götürülmesi mümkün olan her şeyi yanlarına aldılar. Ferâmurz'u ise Zâbil'de bıraktılar. ☙ Rüstem'le Gîv, savaş eri olarak seçilmiş yüz bin Zâbilli ile

Oradan kalkıp İran'a doğru yola çıktılar. Yürekleri intikamla doluydu. ☙ İran'a var-

dığı, Keyhüsrev'in tahtı uzaktan göründüğü zaman, ۞ tatlı ve sevgi dolu bir rüzgâr Rüstem'e göklerin selamını getirdi. ۞ Bu sırada da Gîv Rüstem'in yanına gelerek: "Ben önden gidip, ۞ senin Rahş'ınla birlikte gelmekte olduğunu padişaha bildirmeliyim" deyince,

Rüstem: "Sağ ol! Git, padişaha haber ver de üzüntüden kurtulsun" diye karşılık verdi. ۞ Bunun üzerine Gîv pehlivan, Rüstem'den ayrılarak, yeryüzü padişahı Hüsrev'in yanına gitti. ۞ Oraya vardığında, saygılarını sunup onu pek çok kez övdükten ۞ sonra Hüsrev, Gûderz oğlu Gîv'e, Rüstem'in nerede kaldığını ve yolculuğun nasıl geçtiğini sordu. ۞ Gîv de karşılık vererek: "Ey ünlü padişah! Senin talihinin bağışladığı saadetle bütün işlerimiz yoluna girdi.

Rüstem senin buyruğuna uymak konusunda hiç tereddüde düşmedi. Sana ettiği bağlılık yemininde duruyor. ۞ Padişahımızın mektubunu verdiğim zaman onu önce yüzüne gözüne sürdü ۞ ve okuması biter bitmez hemen atının dizginini bağlayarak padişahın kullarına yakışacak bir şekilde yola çıktı. ۞ Ben önden koşup onun gelmek üzere olduğunu bildirmek istedim," dedi. ۞ Padişah: "O büyükler dayanağı ve vefa tohumu Rüstem şimdi nerededir?

İyiliği seven o padişah kuluna saygı göstermek gerek," dedi. ۞ Gîv: "Ey taca ve tahta yaraşan padişah! Benim sana onun geldiğini haber vermek için ayrıldığım yer, buraya iki konaklık kadar vardı" deyince, ۞ Hüsrev şehzadelere, pehlivanlara ve memleketin bütün büyüklerine, ۞ Rüstem'in kendisinin fermanıyla geldiğini söyleyerek, bir orduyla çıkıp hep birlikte onu karşılamalarını buyurdu. ۞ Bunun üzerine hemen Geşvâd oğlu Gûderz'e, Nevzer soyunun başı olan Tûs'a ve Ferhad'a haber verdiler.

Pehlivanların ve düşmanları öldüren kahramanların üçte ikisi ۞ Kâvûs'un geleneğine uygun olarak kalkıp Rüstem'i karşılamak için hazırlandılar. ۞ Yeryüzü binicilerin atlarının kaldırdığı tozlarla menekşe rengi oldu. Atlar gemlerini azıya aldılar ve bayraklar havada parıldamaya başladı. ۞ Rüstem'e yaklaştıkları zaman hepsi birden atlarından inip saygılarını sundular. ۞ Yeryüzü pehlivanı Rüstem de atından inerek kendisini karşılamak için zahmetlere girmiş olan pehlivanların ve

Padişahın hatırını, parlak güneşle ayın onun talihi üzerindeki etkisini sorduktan ۞ sonra Rüstem'le birlikte bütün pehlivanlar, Âzergoşesp ateşi gibi yerlerinden fırlayıp tekrar atlarına bindiler. ۞ Nihayet Rüstem kullarını hoş tutan padişahın yanına gelerek ona saygılarını sundu ۞ ve biraz daha yaklaşarak övülmeye layık olan o padişahı övdü. ۞ Sonra başını kaldırıp: "Padişahlığın tahtı sensiz kalmasın!

Hurmuzd, tıpkı Behmen gibi senin tahtını ve külahını korusun! ۞ Ordîbehişt, Hecîr, Behrâm ve Tîr her zaman senin koruyucun olsun! ۞ Şehrîver'in yardımıyla düşmanlarına hep üstün gelerek ad kazanasın! ۞ Sipend senin koruyucun olsun! Akıl, ruhunun yerini alsın ve seni hep o idare etsin! ۞ Dey ve Ferverdîn hep seni kutsasın! Bütün kötülüklerin kapısı sana kapalı kalsın!

Âzer sayesinde gecelerin gündüz gibi aydınlansın! Yüreğin dert nedir bilmesin ve dünyanın yüzü senin tacının ışıklarıyla parlasın! ۞ Âbân senin işlerini yoluna koysun ve şu dönen felek sana kul olsun! ۞ Mordâd senin hayvanlarını korusun! Neşen ve talihin zarardan hep uzak kalsın! ۞ Soyun sopun bahtiyar ve Hordâd'ın yardımıyla yerin yurdun da bayındır olsun!" dedi. ۞ Rüstem ayakta durup bu duaları yaptıktan sonra padişah kendisine yanında yer gösterdi ve:

"Hoş geldin! Kötülerin eli senden ırak olsun! ۞ Sen bütün yeryüzü padişahlarının başısın! Senin için yeryüzündeki gizli veya açık bütün işler birdir! ۞ Sen bütün pehlivanların en seçkini, ordunun dayanağı ve İran'ın koruyucususun! ۞ Senin erdemli ve uyanık ruhunla, yüzünü gördüğüme sevindim. ۞ Sâm oğlu Destan, Zevâre ve Ferâmurz nasıllar? İyiler mi?" diye sorunca,

Rüstem tekrar eğilip tahtı öperek: "Ey uyanık talihli ve erdemli padişah! ۞ Senin talihin sayesinde her üçü de sağ ve sıhhattedir. Padişahın hatırını sorduğu bir insan ne kadar bahtiyardır!" diye karşılık verdi.

KEYHÜSREV'İN PEHLİVANLARLA BİR TOPLANTI YAPMASI

Padişahın buyruğuyla, saray nazırı bahçenin kapısını açtı ve oturacak yerler hazırlattı. ۞ Sonra altın bir taçla bir taht getirterek gül ağaçlarının altına koymalarını emretti. ۞ Bütün bahçeye padişahlara yaraşan yaygılar serdiler; o çiçek bahçesi bir kandil gibi parıldadı.

Padişahın tahtını ve tacını gölgelendirmek için de bir ağaç getirip diktiler. ۞ Üstünde salkım salkım mücevherlerin asılı olduğu bu ağacın gövdesi gümüşten, dalları yakuttan ve altındandı. ۞ Yaprakları akikten ve dallarından aşağıya doğru küpe gibi sarkan yemişleri de zebercettendi. ۞ Bazı yemişleri de altından olup ayvayla turunç biçimindeydi. ۞ Bunların içleri kamış gibi oyularak boşaltılmış ve şarapla karıştırılmış miskle doldurulmuştu.

Padişahın bu tahtın üzerine oturttuğu kimseler, ağaçtan yayılan misk kokularıyla

kokulanırlardı. ۞ Padişah gelip o altın tahta oturdu. Ağaçtan üzerine doğru misk kokuları saçılmaya başladı. ۞ Bütün sâkiler de, başlarında mücevherli taçları, ۞ altın işlemeli kumaşlardan ve Çin kumaşlarından yapılmış elbiseleriyle gelip tahtın önüne dizildiler. ۞ Hepsinin boyunlarında gerdanlıklar, kulaklarında küpeler ve üzerlerinde altın işlemeli elbiseler vardı.

Yürekleri de haz ve sevinç içindeydi. Şarap kadehlerini ellerinde tutuyorlardı. Daha sarhoş olmadan yanakları erguvan rengini almış, ۞ bir Rûm kumaşı gibi renklenmişti. Kimi çenk çalıyor, kimi de ödağacı yakıyordu. ۞ Padişah nöbetçi komutanına Gûderz'in, Tûs'un ve öteki pehlivanların da çağrılmalarını ۞ ve Rüstem'in gelmesini buyurdu. Rüstem gelip ağacın altına kurulmuş olan padişahın tahtının yanına oturdu. ۞ Ona: "Ey iyi günler sağlayan pehlivan!

Sen tıpkı Sîmurg gibi, o koruyucu kanatlarını İran'ın üzerine açmışsın ve ona gelecek bütün kötülüklere karşı bir kalkan gibi duruyorsun! ۞ İran'ı ve padişahlarını korumak için pek çok zahmete katlandın. ۞ Sen Gûderz ailesinin barış, savaş, saadet ve felaket zamanlarındaki her halini bilirsin. ۞ Onlar her zaman kemerlerini bellerine kuşanmış olarak önümde ayakta dururlar ve bana hep iyilik yolunda kılavuzluk ederler. ۞ Hele Gîv, gelebilecek her kötülüğe karşı önümde bir kalkan gibi durup, beni korur.

Şimdiye kadar bu ailenin başına böyle bir felaket gelmemişti. Dünyada, evlat acısından daha büyük bir acı olamaz! ۞ Eğer bu işte sen de bize yardım etmezsen artık ben hiçbir çare bulamam. ۞ Tûran'da başına bir felaket gelmiş olan Bîjen'i kurtarmak için bir çare bul. ۞ At, silah, er, para... hiç düşünme, ne lazımsa ne kadar lazımsa al götür" dedi. ۞ Rüstem Hüsrev'in bu sözlerini dinledikten sonra fırlayıp yeri öperek:

"Ey iyi adlı ve güneş gibi her yere hâkim olan padişah! ۞ Hırs, öfke ve muhtaçlık senden ırak olsun, senin kötülüğünü düşünenlerin yürekleri erisin! ۞ Sen bütün padişahların padişahısın, yeryüzünün bütün padişahları senin ayağının toprağıdır. ۞ Ne padişahlık tahtı, ne parlak güneş ne de ışık saçan şu ay senin gibi bir padişah daha görmemiştir! ۞ Kötüleri iyilerden ayırt eden, ejderhaları efsunlar ve hilelerle bağlayan sensin!

Sen hiç üzülme, keyfine bak. Anam beni zaten senin zahmetlerini çekeyim diye doğurmuştur. ۞ Kulağım her zaman padişahın vereceği emirlerdedir. O bana hangi yolu gösterirse ben oraya giderim. ۞ Ben padişahın büyüklüğü ve ağır gürzüm sa-

yesinde Mâzenderân devinin yüreğini parçaladım. ۞ Gîv'in işi uğruna, başıma ateş de yağsa, aldırmam. ۞ Mızraklar gözüme de girse, yine padişahın buyruğundan yüz çevirmem.

Ben ne komutan isterim ne de er... Bu işi bir başıma başarırım!" dedi. ۞ Rüstem böyle söyleyince Gûderz, Gîv, Ferîborz, Ferhad ve Şâpur gibi ۞ ordunun büyük adamları onu çok beğendiler ve onun için Tanrı'dan iyilik dilediler. ۞ Bundan sonra da padişahla beraber ellerine şarap kadehlerini alıp içerek sarhoş oldular; gönülleri neşeden bir bahara döndü.

RÜSTEM'İN GURGÎN'E ŞEFAAT ETMESİ

Gurgîn, Rüstem'in geldiğini duyunca, son saatinin geldiğini de anladı.

Rüstem'e selam yollayarak: "Ey uğurlu, kutlu ve iyi adlı pehlivan! ۞ Ey büyüklüğün ağacı! Ey vefa hazinesi! Ey akıl ve hikmet kapısı ve beladan kurtarıcı! ۞ Eğer söyleyeceklerimi dinlemek zahmet vermeyecekse, sana halimi anlatmak istiyorum. ۞ Önce şu kambur feleğin yaptığı işe bak da, hiç yoktan yere gönlümün ışığını nasıl söndürdüğünü bir gör: ۞ O tuttu, beni karanlıklara sürükledi. Ne yapayım? Demek alnımın yazısı böyleymiş.

Padişah şu suçumu bağışlayacak olursa, hiç olmazsa, kendimi onun önünde ateşe atar da, ۞ belki böylelikle kötüye çıkan adımı temizlerim. Ne çare ki, şu ihtiyarlığımda başıma böyle bir işin gelmesi de yazılıymış! ۞ Padişahın yanında bana şefaat edersen, ben de hazırlanır, seninle beraber azgın bir dağkeçisi gibi yola düşer ۞ ve Bîjen'in önünde kendimi yerlere atarım da, belki böylece eski şerefimi kurtarmış olurum!" dedi. ۞ Gurgîn'in gönderdiği bu haber Rüstem'in kulağına değince, içinden bir ah çekti.

Bu haber onun canını sıktı, dilediği şey hiç hoşuna gitmedi. ۞ Haberi getirene: "Haydi, dön git ve ona de ki: Ey uğursuz, pis herif! ۞ Sen derin denizdeki timsahla savaşmak isteyen kaplanın hikâyesini hiç duymadın mı? ۞ Hevesi aklına üstün gelen insan isteklerinin pençesinden kurtulamaz. ۞ Heveslerini yenebilen akıllı bir kimse ise aslanlar gibi dillere destan olur.

Sen kocamış bir tilki gibi hilekârlığa saptın ama avcının kurduğu tuzağı göremedin! ۞ Dileğin pek saçma. Senin adını, padişahın yanında ağzıma almamam lazım. ۞ Ama ne çare ki, pek düşmüşsün! Şu zavallılığına acıdığım için ۞ suçunun bağışlan-

ması için padişaha yalvarıp, kararmış olan ayını yeniden aydınlatmaya çalışacağım. ☙ Eğer Bîjen yeryüzünün sahibi olan Tanrı'nın yardımıyla kurtulursa,

Sen de yakanı kurtarırsın; canın selamette kalır ve pehlivanın pençesinden sıyrılırsın. ☙ Fakat felek bu dediğim şekilde dönmezse, sen canından da, teninden de el çekersin. ☙ O zaman Tanrı'nın yardımı ve padişahın izniyle, senden ilk intikam alacak olan benim. ☙ Bîjen'i bulamazsam zaten Gûderz'le Gîv senden oğullarının intikamını alacaktır!" dedi. ☙ Rüstem bu işin üzerinden bir gün ve bir gece geçtiği halde padişaha bir şey söylememişti.

İkinci gün, güneş ufuktan tacını gösterip de gümüş renkli ve fildişinden tahtına oturunca, ☙ şefaatçilik etmek üzere gidip muzaffer padişahın yanına girdi. ☙ Konuşma sırasında Gurgîn'in, o bedbahtın sözü de geçince, ☙ Rüstem suçunun bağışlanması için ricada bulundu. Padişah: "Ey komutanım! Sen bana ettiğim yemini bozduracaksın. ☙ Ben tacın tahtın, güneşin, ayın, Merih'in ve Çobanyıldızı'nın üzerine yemin ettim ki,

Eğer Bîjen bağlarından kurtulamayacak olursa, Gurgîn benden belasını bulacaktır. ☙ Onun için sen benden taç, taht, sevgi, kılıç ne istersen iste de, bunu isteme!" dedi. ☙ Bunun üzerine Rüstem: "Ey ünlü ve hünerli padişah! ☙ Gurgîn suç işlemesine işledi ancak şimdi o kadar pişman ki, canını bile vermeye hazır. ☙ Padişah suçunu bağışlamazsa vicdan azabından ölecek.

Aklın yolundan ayrılan bir kimse, sonunda yaptığı işten dolayı pişmanlığa düşer. ☙ Sen onun vaktiyle İran için yaptıklarını da düşünmelisin. O bütün savaşlarda hazır bulunmuştur. ☙ Bu nedenle eğer padişah uygun görürse, onu bana bağışlasın da böylelikle o talihsizin talihi belki bir daha yüzüne güler" dedi. ☙ Muzaffer padişah Rüstem'in bu sözleri üzerine onu bağlı bulunduğu karanlık kuyudan çıkarttı.

RÜSTEM'İN ORDUYU HAZIRLAMASI

Bundan sonra padişah, Rüstem'e: "Şimdi şu intikam savaşını nasıl yapmalı?

Yanında götürmek için, para, er... ne lazımsa söyle! ☙ Ben o kötü yaradılışlı Efrâsiyâb'ın, bizden önce davranarak Bîjen'i öldürmesinden korkuyorum. ☙ Çünkü o macera arayan kötü bir devdir. Ekvân ona bu çeşit hileleri öğretmiştir. ☙ Onun yüreğini çelen, bu cinayetin sorumlusu da odur!" dedi. ☙ Rüstem ona verdiği karşılıkta: "Ben bu işi gizlice yapmalıyım.

Böyle güç işlerin anahtarı hiledir. Bu tür işlerde şiddete sapmak doğru olmaz. ☙ Tû-

ran'a bir tüccar kılığında, belli etmeden girmeli ve ihtiyatlı davranmalı. ۞ Bu iş ancak böyle başarılabilir; yoksa gürz, kılıç ve mızrak kullanmanın sırası değil. ۞ Satmak ve hediye etmek için birçok elbise, halı, ۞ altın, gümüş ve mücevher götürmeli. Giderken ümit taşımalı, fakat oraya gidince tedbirli ve uyanık olmalı!" dedi.

18720 Rüstem'in bu teklifini duyan padişah emretti, hazineci eski hazinelerin kapılarını açtı ۞ ve ne var ne yoksa hepsini getirip padişahın önüne koydu. ۞ Hazineci keselerin ağzını açıp, tahtın etrafını gümüşler, altınlar ve mücevherlerle bezedi. ۞ Rüstem geldi ve onların içlerinden kendisine lazım olanları seçip aldı. ۞ On deveye altınları, yüz deveye de diğer eşyaları yükledi.

18725 Sonra da kafile reisine: "Ordudan bin atlı seç. ۞ Ünlü ve azgın kahramanların padişahı Gostehem, Şâverân oğlu Zenge, Gurgîn, ۞ padişahlık tahtının, tacının, pehlivanların koruyucusu ve ordunun komutanı Gorâze, ۞ Rehhâm, cesur pehlivan Ferhad ve erkek bir aslana benzeyen Eşkeş hazırlansın da, ۞ yedisi birden orduyu ve hediyeleri korumak için gelsin" diye buyurdu.

18730 Her şey lazım olduğundan da bol olarak alınmış, gerekli hazırlıklar tamamlanmıştı.

RÜSTEM'İN PÎRÂN'IN YANINA GİTMESİ

Sonra Rüstem bu azılı, gürz kullanmakta ve adam öldürmekte usta kahramanlara ۞ sabaha doğru nöbetçi komutan kapıya gelir gelmez hemen kalkıp kemerlerini bellerine kuşanarak hazır olmalarını buyurdu. ۞ Sabahleyin de, horozlar öterken, fillerin üstüne davulları yerleştirdiler. ۞ Bunun üzerine Rüstem gürzü pençesinde ve kemendi de atının eyerinde olarak, uzun bir servi gibi geldi.

18735 Önce ordusuyla birlikte padişahın sarayının önünde bir geçit yaparak, İran'ın selameti için dualar etti. ۞ Ardından da, erlerinin her biri canını ağzına ve kellesini de koltuğuna almış olan ordu geliyordu. ۞ Tûran sınırına yaklaştıkları zaman Rüstem ordunun ileri gelenlerini seçip ayırdı ve sonra orduya seslenerek: "Canlarınızı uyanık tutun! ۞ Tanrı canımı tenimden ayırıncaya kadar hiçbiriniz yerinizden kıpırdamayın! ۞ Hep savaş anını bekleyerek pençelerinizle kan dökmeye hazır olun!" deyip

18740 Orduyu orada bıraktı. Kendisi de büyük pehlivanlarla birlikte Tûran'ın yolunu tuttu. ۞ Önce Rüstem belinden kemerini çıkararak bir tüccar kılığına girdi. ۞ Sonra da öteki pehlivanlar bellerinden gümüş kemerlerini çıkardılar. Rüstem onlara keten elbiseler giydirdi. ۞ Böylece yanında çeşit çeşit eşya götüren bir kervan haline girin-

ce, kafile Tûran'a doğru yola çıktı. ۞ Kervanda, biri Rahş, gerisi diğer pehlivanlara ait olmak üzere sekiz değerli at vardı.

18745 Mücevher yüklü on, er elbisesi yüklü yüz deve vardı. ۞ Bu kervanın çıngırak ve Tehmûrs devrinden kalma boru seslerinden, ovalar inliyordu. İşte böyle bir kafile halinde, Pîrân'ın oturduğu şehre kadar gittiler. ۞ Tûran'ın bu sınır yerinde, Pîrân'ın da sahipleri arasında olduğu bir şehir vardı. ۞ Kervan buraya geldiği vakit Pîrân ava gitmişti; sarayında kimse yoktu. ۞ Rüstem yolda kalıp, Vîse oğlu Pîrân'ın avdan dönmesini bekledi.

18750 Hemen bir kumaş örtüp, eline mücevher dolu bir kadeh aldı. ۞ Yanında baştan başa mücevherlerle süslü, altın eyerli iki de at vardı. ۞ Pîrân'ın sarayına doğru hızla yürümeleri için adamlarına emir verdi. Kendisi de önden gidiyordu. ۞ İçeriye girince, Pîrân'a: "Ey İran'da da, Tûran'da da erdemleriyle ün almış kahraman! ۞ Senin kadar ünlü ve şerefli hiç kimse yoktur. Çünkü sen padişahın veziri ve tahtın süsüsün," dedi.

18755 Rüstem öyle davrandı ki, Pîrân onu tanıyamayarak: ۞ "Sen kimsin? Buralara niçin ve nereden geldin?" diye sordu. ۞ Rüstem: "Ben senin bir kulunum! Tanrı rızkımı burada, senin şehrinde yaratmış. ۞ Ticaret yapmak için ta İran'dan kalkıp uzun ve çetin yolları aşarak Tûran'a geldim. ۞ Ben hem satıcı hem alıcıyım. Hem satarım hem de ucuz bir şey buldum mu alırım.

18760 Eğer pehlivan beni korursa burada mücevherleri satarak, onların yerine hayvan alacağım. ۞ Senin adaletin sayesinde kimseden bana bir kötülük gelemez; senin sevgi bulutun başıma mücevherler saçar!" dedikten ۞ sonra, Pîrân'ın yanındaki büyüklerin önünde, elindeki kadehin içinde bulunan mücevherleri saçıverdi. ۞ Bunun arkasından da, tüylerine rüzgârların bile toz konduramadığı o cins ve değerli arapatlarını ۞ ve diğer hediyeleri sunarak, işlerini yoluna koydu.

18765 Pîrân mücevherlerle o parlak kadehi gözden geçirince, ۞ Rüstem'e iltifatlar etti ve onu firuze tahtının yanına oturttu. ۞ Ona: "Haydi, keyfini hiç bozmadan ve her şeyden emin olarak şehre gir! Biz sana sarayımızda bile yer veririz. ۞ Malından, mülkünden emin ol. Sana hiç kimse bir şey yapamaz. ۞ Satılacak neyin varsa ortaya dök ve canın ne isterse satın al.

18770 Kendini ailemin bir üyesi say. Oğlumun evine iner orada kalırsın!" dedi. ۞ Fakat Rüstem: "Ey pehlivan! Bizim kervanın başında bulunmamız daha iyidir. ۞ Getirdiğim bütün eşya senindir. Bundan sonra eşyaların başında durmamız daha uygun-

dur. ۞ Çünkü getirdiğim eşyalar arasında türlü türlü mücevherler var. Bunlardan hiçbirinin kaybolması doğru olmaz. ۞ Bu nedenle ey pehlivan, senin muzaffer talihin sayesinde biz dışarıda yatalım. Böylesi bizim için daha iyi.

Oğlunuzun evinde kalmamıza gerek yok" dedi ۞ Pîrân: "Öyleyse istediğin yerde oturabilirsin. Ben seni koruyacak bekçiler tayin ederim," dedi. ۞ Bunun üzerine Rüstem kendisi için seçtiği bir eve bütün eşyalarını yerleştirdi. ۞ Şehrin dört bir yanına ünlü pehlivan Pîrân'a İran'dan bir kervanın geldiği haberi yayıldı. ۞ Bir mücevher tüccarının geldiği duyulunca, her yandan müşteriler taşınmaya başladı.

Mücevher, halı ve kumaş almak isteyen bütün müşteriler Pîrân'ın şehrine doldular. ۞ Rüstem her gün güneş doğup da dünyayı süslemeye başlar başlamaz bu evde alışverişe koyulurdu.

MENÎJE'NİN RÜSTEM'İN YANINA GELMESİ

İran'dan bir kervanın geldiğini duyan Menîje de, başı açık ve ağlaya ağlaya Rüstem'in yanına koştu. ۞ Kolunun yeniyle kirpiklerinden dökülen kanlı yaşları silip ona dualar ettikten ۞ sonra: "Sen hayattan nasibini almış bir adamsın. Her zaman emeklerinin karşılığını göresin ve pişmanlık duymayasın.

Şu yüce felek senin dileğince dönsün, kötülerin nazarı sana değmesin. ۞ Ümitlerin boşa çıkmasın ve çektiğin zahmetlerden sana bir zarar gelmesin. ۞ Akıl her zaman senin kılavuzun olsun. İran ülkesi senin yardımınla iyi günler görsün. ۞ İran padişahının Gîv, Gûderz gibi kahramanlarından ve İran ordusundan bir haber getirdin mi? Nasıllar? ۞ Bîjen'den, İran'a bir haber gelmedi mi? Onun ettiği dualarının hiçbir etkisi olmadı mı?

Gûderz ailesinden böyle bir gencin vücudunun demirden bağlar içinde, ۞ ayakları ağır kösteklere vurulmuş, elleri de demircilerin çivileriyle çivili, ۞ zincirlere sarılı ve elbisesinin baştan başa kanlı olarak kalması reva mı? ۞ Onun çektiği ıstıraptan geceleri beni de uyku tutmuyor ve gözlerim her zaman yaşlı," dedi. ۞ Bu sözleri duyunca korkuya kapılan Rüstem birdenbire bağırıp onu yanından kovdu:

"Haydi, defol yanımdan! Ben ne Hüsrev bilirim ne de onun komutanını! ۞ Gûderz ve Gîv dediklerin de kimlermiş? Benim bu dediklerini bildiğim yok. Sözlerinle kafamı karıştırdın," dediği halde ۞ Menîje gitmedi. Rüstem'in yüzüne bakarak, acı acı ağladı; gözlerinden kanlı yaşlar yağdırdı. ۞ Rüstem'e: "Ey çok akıllı, büyük adam!

Sana böyle sert konuşmak yakışır mı? ☙ Ben zaten yüreği yaralının biriyim. Sorularıma karşılık vermeyeceksen verme, ama karşından da böyle kovma!

Bir şey isteyen kimsenin sorularına cevap vermemek, onu böyle kovmak İranlıların âdeti midir?" dedi. ☙ Rüstem ona şöyle karşılık verdi: "Ey kadın! Ne var, ne oluyor? Şeytan başında bir kıyamet mi kopardı? ☙ Sen gelip şurada benim alışverişimi bozdun da, ben sana onun için kızdım. ☙ Haydi bakalım, beni daha fazla kızdırma. Görüyorsun alışveriş yapıyorum. ☙ Benim Keyhüsrev'in yaşadığı yerle hiç ilgim yok, ben başka yerde otururum.

Gîv ile Gûderz'in de kimler olduklarını bilmem. Ben oralarda hiç bulunmadım," dedi ☙ ve sonra emri üzerine, o dilenci kılıklı kadının önüne yiyecek ne varsa getirip koydular. ☙ Rüstem de bu sırada ona neden böyle kötü bir duruma düştüğünü, ☙ İran hakkında neden bilgi almak istediğini ve İran'la bir ilgisi olup olmadığını sordu. ☙ Bunun üzerine Menîje: "Ey akıllı kahraman! Sen de ne diye benim halimi ve derdimi soruyorsun?

Ben Bîjen'in bulunduğu kuyunun başından dertli bir yürekle kalkıp sana geldim. ☙ İstediğim, savaş erleri Gûderz'le Gîv'den bir haber almaktı. ☙ Ama sen savaş erleri gibi bağırdın ve büyüklerin büyüğü olan Tanrı'dan hiç korkmayarak, beni yanından kovdun! ☙ Ben Efrâsiyâb'ın kızı Menîje'yim. Güneş benim vücudumu bir kere bile olsun çıplak görmemişti. ☙ Şimdiyse, kanlı yaşlarla dolu gözlerimle ve sararmış yüzümle kapı kapı dolaşıp

Arpa ekmeği dileniyorum. Ne yapayım? Benim alnımın yazısı da böyleymiş... ☙ Felek bir insanı bundan daha fazla düşüremez. Tanrı inşallah sonumu hayır eder. ☙ Zavallı Bîjen o derin kuyunun içinde ne güneşin ne de ayın yüzünü görebiliyor. ☙ Ağır zincirler, kelepçeler ve çivilerle sımsıkı bağlı. Tanrı'dan hep ölümünü diliyor. ☙ İşte benim günden güne derdimi artıran da bu. Gözlerimin yaşı dinmek nedir bilmiyor.

Eğer yolun İran'a düşer de, Geşvâd oğlu Gûderz'den bir haber alırsan ☙ veya Hüsrev'in sarayında Gîv yahut Rüstem'i görebilirsen, ☙ zavallı Bîjen'in kuyuda olduğunu haber ver ve gelmekte biraz daha gecikirlerse iş işten geçti, diye söyle. ☙ Bîjen'i görmek istiyorlarsa bir an önce gelsinler. Çünkü onun altı demir, üstü de taştır!" dedi. ☙ Rüstem: "Ey güzel yüzlü kadın! Ne diye, gözlerinden sevginin yaşlarını hep böyle döküp duruyorsun?

Böyle ağlayacağına, neden başka ülkelerin büyüklerini babanın yanına şefaatçi ola-

rak getirtmiyorsun? ۞ Böylelikle babanın damarlarındaki merhamet kanı kabarıp yüreği sızlar da sana acıyıverir. ۞ Ondan korkmasaydım şimdi sana istediğin her şeyi verirdim!" dedi. ۞ Sonra aşçılara buyurdu; kızın yanında götürmesi için yemek verdiler. ۞ Kızarmış ve taze, yumuşak bir ekmeğe sarılmış bir tavuk hazırladılar.

Rüstem bir perinin el çabukluğuyla, kimse görmeden, tavuğun içine yüzüğünü koydu ۞ ve tavuğu Menîje'ye vererek: "Haydi, ey düşkünlerin yardımcısı! Bunu al da, Bîjen'in hapsedildiği yere götür" dedi.

BÎJEN'İN RÜSTEM'İN GELİŞİNİ ÖĞRENMESİ

Menîje, yanına bu yiyecekleri alarak, kalktı kuyunun başına gitti. ۞ Mendilin içindeki yazılı mektubu Bîjen'e verdi. ۞ Bîjen bunu görünce şaşırdı. Kuyudan o güneş yüzlü Menîje'ye seslenerek:

"Şefkatli kadın! Bu yiyecekleri de nereden bulup getirdin? ۞ Ey herkesin imdadına yetişen kadın! Sen benim yüzümden ne çok zahmete girdin," dedi. ۞ Menîje de: "Buraya kervanla zengin bir adam geldi. ۞ Ta İran'dan Tûran'a, para kazanmak için pek çok zahmete katlanıp gelmiş. ۞ Çok akıllı bir adam. Yanında değişik değişik pek çok da mücevher getirmiş.

Köşkün önüne bir kulübe yaptırmış, orada alışveriş yapıyor. ۞ Bana o mendili vererek: Dünyayı yaratan Tanrı'ya dua et. ۞ Bunları o kuyuda bağlı tutulan adama götürüp ver. Eğer daha isterse gelir alırsın," dedi. ۞ Bîjen içinde kızarmış tavuğun bulunduğu ekmeği açınca, yüreği korku ve ümitle doldu. ۞ Elini uzatıp ekmeği yiyeceği zaman Rüstem'in yüzüğünü buldu.

Yüzüğün kaşında Rüstem'in adını okuyunca, hem sevindi hem de şaşırıp kaldı. ۞ Rüstem'in bu firuze yüzüğünün üzerine adı, demirle ve incecik bir yazıyla kazılmıştı. ۞ O vefa ağacının bu yemişini görünce Bîjen artık çektiklerinin sonunun geldiğini anladı ۞ ve neşeyle güldü. Hem de öyle bir kahkaha attı ki, sesi kuyunun dışından işitildi. ۞ Menîje onun o karanlık kuyunun içinde, eli ayağı bağlıyken böyle gülmesini

Tuhaf bularak şaşırdı ve artık delirdiğini sandı. ۞ Bîjen'e seslenerek: "Ey iyi talihli! Böyle gülecek ne var? ۞ Karanlık bir kuyudasın ve geceyi gündüzden, gündüzü geceden ayırt edebilecek halde değilsin. ۞ Şu sırrı bana da anlatıver. Yoksa talihin sana iyi bir yüz mü gösterdi?" diye sordu. ۞ Bîjen: "Evet" dedi, "öyle umuyorum ki artık talihim beni bu felaketten kurtaracaktır!

Eğer bana ihanet etmez, sözünde durur, yemin edersen ۞ ve bu işi kimseye açmazsan ben de sana bunu anlatırım. ۞ Fakat dediğim gibi başımıza bir bela gelmemesi için dilini tutman lazım, ama kadınların dilini tutmasına da imkân yoktur!" dedi. ۞ Menîje bu sözleri duyunca: "Hep kötülüğümü isteyen şu talih başıma neler açmadı! ۞ Yazık ki bütün ömrüm mahvolup gitti! Yüreğim yaralı ve gözüm yaşlı,

Ben Bîjen'e gönlümü ve bütün varımı yoğumu verdiğim halde o şimdi benden şüpheleniyor. ۞ Babam da, bütün soyum sopum da benden yüz çevirdi. Ben onların yanından başı açık kaçtım ۞ ve bütün hazinemi, altınlarımı, tacımı ve mücevherlerimi feda ettim. ۞ Bîjen'e bağlanarak, her şeyden ümidimi kestim. Dünya başıma zindan kesildi ve gözlerim ağlamaktan ağırlaştı. ۞ O hâlâ sırrını benden saklıyor. Ey yeryüzünü yaratan Tanrı, sen benim bütün bu çektiklerimi herkesten iyi bilirsin!" deyince

Bîjen: "Söylediklerinin hepsi doğru. Gerçekten, sen benim yüzümden mahvoldun, her şeyini kaybettin! ۞ Ey şefkatli ve akıllı sevgilim! Hemen şimdi sana bu sırrı söyleyeceğim. ۞ Bana her işte öğüt vermen lazım. Çünkü çektiğim eziyetlerden, başımda akıl diye bir şey kalmadı. ۞ Şunu bil ki, o mücevher satan ve sana bu kızarmış tavuğu veren adam, ۞ İran'dan Tûran'a sırf benim için gelmiştir. Yoksa onun mücevher satmaya ihtiyacı yoktur.

Dünyayı yaratan Tanrı nihayet bana acıdı. Belki günün birinde bu karanlık kuyudan kurtulup yeryüzünü tekrar göreceğim. ۞ O beni, uzun zamandır çektiğim bu felaketlerden, seni de benim için katlandığın zahmetlerden kurtaracaktır. ۞ Şimdi sen onun yanına git de, gizlice: Ey bütün dünya pehlivanlarının pehlivanı! ۞ Ey yüreği şefkatli ve kolunun kuvvetiyle zavallıların yardımına koşan! Sen Rahş'ın sahibi Rüstem misin? diye sor," dedi. ۞ Bunu duyunca Menîje hemen ormandan kalkıp, rüzgâr gibi giderek Rüstem'e bu sözleri söyledi.

Rüstem Bîjen'e bir çare bulmak için uzak yollardan koşup gelen o güzel yüzlü kadının sözlerini dinledikten sonra, ۞ Bîjen'in o servi boylu ve güzel yüzlü kadına sırrını açtığını anladı ve: ۞ "Ey güzel yüzlü kadın! Tanrı sana Bîjen'in sevgisinin yokluğunu göstermesin! ۞ Şu günlerde kim bilir ne kadar zahmet çektin? Üzüntüden başını alamadın? ۞ Haydi, git de ona, Tanrı'nın, Rahş'ın sahibini onun imdadına gönderdiğini;

Zâbil'den İran'a ve İran'dan da Tûran'a kadar bu uzun yolları sırf onun için geçip geldiğini söyle. ۞ Fakat dikkat et ki, bunları ona söylerken başka kimse duymasın.

Gece olunca da sese kulak ver ☙ ve ormandan odun toplayıp, gece basınca bir ateş yak," dedi. ☙ Bu sözleri duyan Menîje çok sevindi, yüreğindeki bütün üzüntüler gitti. ☙ Koşa koşa Bîjen'in inlediği kuyunun bulunduğu dağa gelerek:

"Senin söylediklerinin hepsini o ünlü ve uğurlu adama söyledim. ☙ O da bana: Evet, Bîjen'in adıyla sanıyla anlattığı adam benim. ☙ Ben senin yüreğinin yaralı olduğunu, Bîjen için çok uğraşıp didindiğini ve yanaklarının üstüne kanlı gözyaşları akıttığını da biliyorum. ☙ Sen şimdi ona, bizim onu kurtarmak için kemerimizi belimize bağladığımızı, bir kaplan gibi savaşmak için pençelerimizi hazırladığımızı söyle! ☙ Artık onun izini bulduk. Kendisinin, yakın zamanda, kahramanlarımızın kılıçlarının ucunu görebileceğini temin et.

Ben pençelerimle yerleri delik deşik ederek, onun kuyusunun üstüne koydukları taşı göklere fırlatacağım! dedi. ☙ Sonra da: Akşam olup da karanlığın çöktüğü, gecenin güneşin pençesinden kurtulduğu sırada ☙ dağ gibi bir ateş yak. Öyle ki, kuyunun başı onun ışığıyla gündüz gibi olsun ☙ ve ben de böylelikle onun aydınlığında yürüyerek kuyunun yerini bulabileyim! dedi," diye anlattı. ☙ Bîjen kuyunun içinde Menîje'nin bu anlattıklarını duyunca çok sevindi.

Sevinçten başını kaldırıp Tanrı'ya: "Ey adaletli, temiz ve nimetler bağışlayan Tanrı! ☙ Beni her kötülüğe karşı koruyan sensin! Kötülüğümü isteyenlerin canlarını ve yüreklerini kahrının okuyla vur! ☙ Benim bütün dertlerimi ve üzüntülerimi biliyorsun; bana haksızlık edenlerden hakkımı al! ☙ Umarım, senin yardımınla bana bu kuyudan çıkmak, tekrar dünyayı ve vatanımı görmek ve şu uğursuz yıldızımı burada bırakmak nasip olacaktır! ☙ Sana gelince, ey benim için bunca felakete uğrayan ve yüreğini, canını, vücudunu, her şeyini feda eden eşim!

Sen benim için katlandığın bütün bu eziyetleri, kendin için hep birer nimet saydın! ☙ Ananı, babanı, tacını, tahtını, kemerini, hazineni, soyunu ve sopunu, hepsini bıraktın. ☙ Eğer şu genç yaşımda bu ejderhanın elinden kurtulabilirsem, ☙ Tanrı'ya tapan temiz insanlar gibi koşup karşında kulluk edercesine ellerimi kaldırarak sana dualar edeceğim! ☙ Padişahların önlerinde duran hizmetçiler gibi her zaman senin hizmetine hazır bulunacağım!

Sen şimdi bir an önce beni şu beladan kurtarmaya bak. Bu çektiğin sıkıntıların karşılığını birçok nimet ve hazineyle göreceksin!" ☙ Bunun üzerine Menîje, daldan dala seken kuşlar gibi öteye beriye koşarak odun toplamaya başladı. ☙ Bir gözü odun ararken, bir gözü de güneşi kolluyor, batmasını ve bir an evvel gecenin gelmesini

bekliyordu. ☙ Gece gözden kaybolup da ordusunu dağlara yaydığı, ☙ göze görünen bütün eşyanın silindiği, her yeri sessizliğin kapladığı,

Gece ordusunun gündüzü yenip, güneşin başını yere eğdiği sırada, ☙ Menîje de ateşi yakarak, gecenin katran gibi kapkara yüzünü gözünü yakıp yok etti. ☙ Tam bu sırada da tunç davulların ve tunç ayaklı Rahş'ın sesi de kulaklarına gelmeye başladı.

RÜSTEM'İN BÎJEN'İ KUYUDAN ÇIKARMASI

Rüstem Rûm zırhını giyerek iliklerini düğümledikten sonra, ☙ güneşin ve ayın sahibi olan Tanrı'nın katına çıktı ve Ona sığınarak:

"Bîjen'i kurtarabilmem için Tanrı bana kuvvet versin ve kötülerin gözleri kör olsun!" dedi ☙ ve kahramanlarına intikam almak için kemerlerini bellerine bağlayıp hazırlanmalarını emretti. ☙ Bunun üzerine onlar da hep birden, kayın ağacından yapılmış olan eyerleri atlarına vurarak pençelerini savaşa hazırladılar. ☙ Rüstem de Rahş'ına bindi. Biri öne geçerek hep beraber yola düştüler. ☙ Ağzı Ekvân'ın taşıyla kapatılmış olan o keder ve felaket kuyusuna varınca, Rüstem

Yanındaki yedi kahramana: ☙ "Atlarınızdan inmenin, şu taşı atıp kuyunun ağzını açmanın zamanı geldi" dedi. ☙ Bunun üzerine ordunun bütün büyükleri atlarından inerek kuyunun ağzını açmak için ☙ elleriyle taşa yapıştılar, ama taş yerinden kıpırdamıyordu; bütün çabaları boşa gitti. ☙ O kadar uğraşıp kan ter içinde kaldıkları halde kuyunun ağzındaki taşı yerinden oynatamadılar.

Nihayet erkek bir aslanı andıran Rüstem atından inerek zırhının eteğini beline soktu. ☙ Tanrı'dan kuvvet diledikten sonra taşa elleriyle yapıştığı gibi onu kaldırıp ☙ Çin ülkesinin ortasına doğru öyle bir fırlatış fırlattı ki, şiddetinden yeryüzü zangır zangır titredi. ☙ Bîjen'in halini sordu. Çok üzgündü. Ona: "Şuradaki kötü zamanlarını nasıl geçirdin? ☙ Hayattan nasibinin sadece saadet olması gerekirken nasıl oldu da sen dünyanın elinden bu zehir kadehini alıp içtin?" dedi.

Bîjen de kuyunun içinden: "Pehlivan, bunca yolun zahmetine nasıl katlandın? ☙ Sesini duyunca dünyanın bütün zehirleri bana bal gibi geldi. ☙ İşte, gördüğün gibi benim evim barkım burası. Yerim demirden, göğüm de taştan! ☙ Burada öyle bir hale geldim ki, çektiğim zahmetlerin ve uğradığım felaketin şiddetinden şu iğreti dünyadan ümidimi kesmiştim!" diye karşılık verdi. ☙ Rüstem: "Merhamet sahibi Tanrı sana acıdı.

بیرون آوردن رستم تهمتن را از چاه
همه تن پر از درد و رخ چاره زرد
از ان بند و زور بخسبد ز نگار خورد

Ey güzel huylu ve akıllı Bîjen! Şimdi benim senden bir isteğim var. ۞ İntikam duygusunu yüreğinden uzaklaştır da, şu Mîlâd oğlu Gurgîn'i bana bağışlayıver!" deyince, ۞ Bîjen: "Ey bana dost olan! Sen benim başıma gelenleri bilemezsin. ۞ Ey aslan yürekli büyük adam! O Mîlâd oğlu Gurgîn'in bana yaptıklarından haberin yok. ۞ Şu kuyudan çıkıp da gözlerim dünyayı görünce, ben onun başında ne kıyametler koparacağım, bilemezsin!" dedi.

Rüstem: "Yok, eğer böyle kötü davranır da, benim sözümü dinlemez ve bu dediklerini yapmakta ısrarcı olursan, ۞ ben de seni kurtarmaktan vazgeçer, elin ayağın bağlı olarak bu kuyunun içinde bırakırım ve atıma binip giderim!" dedi. ۞ Rüstem'in bu sözleri Bîjen'in kulağına gidince, kuyunun içinden bir feryattır yükseldi. ۞ Bîjen: "Bütün pehlivanlar ve ailem içinde en talihsiz olan benim! ۞ O Gurgîn yüzünden başıma gelen kötülükleri bugüne kadar çektiğim yetmiyormuş gibi,

Şimdi bir de ondan hoşnut görünmem gerekiyor. Peki, ona duyduğum kini de yüreğimden sildim işte!" diyordu. ۞ Bunun üzerine Rüstem kemendini sarkıtarak onu kuyudan çıkardı. ۞ Bîjen'in vücudu çıplak ve ayakları bağlıydı. Çektiği zahmetle erimiş, saçları ve tırnakları uzamıştı. ۞ Rüstem onun, bağlı olduğu paslı zincir yüzünden başından ayağına kadar kan içinde kaldığını, yüzünün sapsarı kesildiğini ۞ ve bütün vücudunun demir bağlar ve zincirler içinde kaybolduğunu görünce, bir feryat koparark,

Hemen elini atıp o zincirleri ve demir bağları kopardı; halkaları ve ayağındaki kösteği açtı. ۞ Sonra da oradan kalkıp Bîjen ve Menîje'yle birlikte eve gitti. ۞ Üzüntüden bitkin düşen iki genç, başlarından geçen her şeyi Rüstem'e anlattılar. ۞ Rüstem, Bîjen'in başının yıkanmasını emretti ve üstüne de yeni bir elbise giydirdi. ۞ Sonra Gurgîn, Bîjen'in yanına gelerek, önünde yerlere kapandı ve yüzünü gözünü yerlere sürdü.

Evvelce söylediği anlamsız sözler ve yaptığı kötülüklerden dolayı pişman olduğunu söyleyerek ondan af diledi. ۞ Bunun üzerine Bîjen de intikam almaktan vazgeçti, onun yaptığı kötülüğe bir karşılık vermedi. ۞ Bundan sonra da kalkıp eşyaları develere yüklediler ve atlarını eyerlediler. Rüstem en seçme silahlarını kuşandı ۞ ve Rahş'ına bindi. Bütün öteki büyükler de kılıçlarını çekip, gürzlerini ellerine aldılar. ۞ Savaşa girer gibi bütün gerekli hazırlıkları yaptılar.

Her zaman ordunun gözcülüğünü yapan keskin zekâlı Eşkeş, ağırlıkların başındaydı. ۞ Rüstem, Bîjen'e: "Sen de Eşkeş ve Menîje'yle beraber git! ۞ Ben Efrâsi-

yâb'dan intikam almayı kafama koydum; onun için bu gece bana uyku, rahat ve yiyip içme yok. ☙ Ben bu akşam, hem de sarayının içinde ona öyle bir şey yapacağım ki, ordusunun bütün erleri yarın ona gülecek. ☙ Ama sen kuyunun içinde ve demirler arasında çok zahmet çektiğin için yorgunsundur. Bu sebeple, bu savaşa katılman doğru olmaz" deyince

Bîjen: "Efrâsiyâb'dan benim intikamımı almaya bensiz mi gideceksin? ☙ Benim Bîjen olduğumu ve her zaman ordunun önünde gittiğimi bilirsin. ☙ Ne olursa olsun, ben de sizinle gelip düşmanların kafalarını uçuracağım" dedi.

RÜSTEM'İN EFRÂSİYÂB'A GECE BASKINI YAPMASI

Bunun üzerine Rüstem ağırlıkları Eşkeş'e bırakarak, o yedi kahramanla beraber yola düzüldü. ☙ Hepsi dizginleri eyerlerin üzerine bırakarak, intikam kılıçlarını çekmişlerdi.

Böylece dinlenip uyuduğu bir zamanda Rüstem Efrâsiyâb'ın sarayına gitti. ☙ Elini kapıya atarak, kilidi çivileriyle birlikte söküp azgın bir aslan gibi içeriye daldı. ☙ Birdenbire, her yandan "vur, tut!" sesleri yükseldi. Kılıçlar parlamaya, oklar yağmur gibi yağmaya başladı. ☙ Bütün kafalar gövdelerinden ayrıldı. Ağızlar kanla, avuçlar da toprakla doldu. ☙ Rüstem sofadan Efrâsiyâb'a bağırarak: "O tatlı uykun sana zehir olsun!

Sen tahtına kurulmuş otururken, Bîjen de kuyuda varsın inlesin, öyle mi? Sen Tûran'la İran arasında demirden bir duvar mı var sanıyordun? ☙ Hey, ben Zâbilli Rüstem'im, Rüstem! Uyuyacak, keyif edecek zaman değil. ☙ Senin o kuyunun ağzına koyduğun kapıları, kilitleri kırıp parçaladım; kuyunun ağzındaki o ağır taşı kaldırıp attım. ☙ Bîjen'in boynu ve ayakları artık bağlı değil. Damadına bu kadar zulmeden görülmüş müdür? ☙ Siyâvuş'a yaptığın kötülük yetmedi mi? Savaş alanlarında, atımın kaldırdığı tozlardan hâlâ yılmadın da mı,

Bîjen'in canına kıymaya kalkışıyorsun? Senin yüreğini fesat, başını da gaflet uykusu basmış" dedi. ☙ Öte yandan Bîjen de: "Ey akılsız ve kötü yaradılışlı Türk! ☙ Yaptıklarını bir düşün. Sen böyle tahtında otururken, benim ellerimi ve ayaklarımı bağladın; ☙ ben kaplanlar gibi savaşan bir kahraman olduğum halde, tuttun ellerimi taş gibi sımsıkı bağlattın. ☙ Şimdi de beni, bağlarımdan kurtulmuş olarak bir de şu ovada gör. Azgın bir aslan bile benimle savaşmaya cesaret edemez!" diye bağırıyordu.

Bunun üzerine uykusundan uyanan Efrâsiyâb: "Benim savaş erlerime ne oldu? Hepsi uykuda mı? ۞ Haydi, kalkıp hemen şunların üzerlerine dört bir yandan saldırarak, yolları tutun! Taç ve yüzük sahibi olmak isteyenler yürüsün!" diye bağırdı. ۞ Bu sesin sarayda duyulması üzerine, her yanda bir gürültüdür koptu. ۞ Dökülen kanlarla sarayın kapısında bir dere peyda oldu. ۞ Tûran ordusundan gelip de saraya giren hiç kimse sağ kalmadı.

İranlılar öyle bir intikam savaşına giriştiler ki, sonunda Efrâsiyâb da sarayından kaçmak zorunda kaldı. ۞ Rahş'ın sahibi Rüstem de Efrâsiyâb'ın sarayına girerek, bütün halıları ve kumaşları ayaklarıyla çiğnedi. ۞ Bunun üzerine padişahlarını taparcasına seven peri yüzlü cariyeler gelip, kahramanların ellerini tuttular. ۞ Sonra İranlılar, eyerleri kayın ağacından yapılmış ve inci işlemeli kaplan postlarıyla üstleri örtülmüş olan değerli atlara, ۞ sarayın kapısında ağırlıklarını yüklediler ve Tûran'da daha fazla kalmadılar.

Ağırlıkları bir an evvel kaçırmak ve başlarına bir iş açmamak için olanca hızlarıyla kaçtılar. ۞ Rüstem yolun çetinliğinden o kadar yorgun düştü ki, başındaki tulgayı bile taşıyamaz oldu. ۞ Öteki biniciler de yorulmuştu. Atların da, koşmaktan, kımıldayacak halleri kalmadı. ۞ Rüstem ordusuna haber göndererek: "İntikam kılıçlarını kınlarından çıkartın. Çünkü benim hiç şüphem yok ki, ۞ Efrâsiyâb bir ordu hazırlayıp nehri geçecektir. Hem de öyle bir ordu ki, erlerinin süngülerinden güneşin yüzü görünmez olur," dedi.

Bunun üzerine atlıların hepsi birden yürüyüp, keskin pençelerini savaşmak için hazırladılar. ۞ Bu sırada bir gözcü, Tûran yönünden atlıların gelmekte olduğunu haber verdi. ۞ Menîje çadırında oturuyordu. Önünde bir kılavuz ve cariyeler vardı. ۞ Rüstem: "Şarap dökülse de kokusu kaybolmaz!" dedi. ۞ Dünya denilen şu iğreti saray işte böyledir; insan ondan bazen saadet bazen de felaket görür...

EFRÂSİYÂB'IN RÜSTEM'İN PEŞİNE DÜŞMESİ

Güneş dağların tepesinden görünürken, Tûranlı süvariler de yüklerini bağlayıp hazırlandılar. ۞ Şehir baştan başa birbirine girmiş, her yandan bir kıyamettir kopmuştu. Savaşçıların naralarıyla kulaklar sağır oldu. ۞ Hepsi de kemerlerini kuşanıp Efrâsiyâb'ın kapısına gelerek sıra sıra dizildiler. ۞ Tûran'ın bütün büyükleri de, kemerleri çözülmüş olarak, başlarını yere koydular ve: ۞ "Biz artık ne söyleyeceğimizi şaşırdık. Bu işe ne yapmalı?

Bîjen'in karşısındaki savaşta uğradığımız bu bozgunluk kıyamete kadar üzerimizde bir leke olarak kalacak. ۞ Artık İran'da bizi erkekten saymayacaklar; bize, silahlı bir kadın sürüsü gibi bakacaklar!" dediler. ۞ Bu sözleri duyan Efrâsiyâb bir kaplan gibi kükreyerek, bu lekeyi temizlemek için hemen savaşa hazırlanılmasını emretti. ۞ Bu felaketten şaşkına dönen Pîrân'a da davulu hazırlamasını buyurdu. ۞ Bunun üzerine padişahın sarayının kapısında tunç borular çalındı ve Tûran ülkesinde bütün ordu savaş için ayaklandı.

Pehlivanlar sarayın önünde sıra sıra dizildiler. Boruların ve Hint çıngıraklarının sesleri havaya yükselirken, ۞ Efrâsiyâb da Tûran'dan İran üzerine yürümek üzere büyük bir ordu hazırladı. Böylece yeryüzü bir denize döndü. ۞ Gözetleme yerindeki İranlı gözcü, deniz gibi her yeri kaplayan bir ordunun gelmekte olduğunu gördü. ۞ Hemen koşup Rüstem'e giderek: "Haydi, hazırlan, Tûran'dan bir ordu geliyor ki, atlılarının kaldırdıkları tozlarla bütün yeryüzü karardı!" diye haber verdi. ۞ Rüstem: "Onlardan bir korkumuz yok. Biz onların pençelerini yerle bir ederiz!

Haydi, Menîje ağırlıklarla gitsin, siz de savaş elbiselerinizi giyin!" dedi. ۞ Sonra bir yere çıkıp oradan bakarak, gelen büyük orduyu gözden geçirdi ve azgın bir aslan gibi bağırarak ۞ o yiğit binici Rüstem şu sözü söyledi: "Tilki hiç aslanla pençeleşebilir mi?" ۞ Savaşçı pehlivanlara da: "Bugün savaşmak muhakkaktır! ۞ Demirleri eriten kılıçlar, harbiler, mızraklar ve öküz başı biçimindeki gürzlerle ortaya atılarak,

Bütün savaş hünerleri ortaya konulmalı ve bu meydanda Tûranlılardan intikam alınmalı!" deyince, ۞ borular çalınmaya başladı. Rüstem de Rahş'ına bindi ۞ ve düşman ordusu görünür görünmez, ordusunu dağdan ovaya çekti. ۞ Her iki taraf böylece erlerini o geniş meydana getirip demirden bir kale gibi saflar kurdu. ۞ Rüstem savaş yerini öyle bir düzenledi ki, atların kaldırdığı tozlarla yeryüzü karardı.

Eşkeş, Gostehem ve diğer pehlivanlar sağa; ۞ Rehhâm ile Zenge de sola geçti. Böylece zafer tam olarak sağlanmış oldu. ۞ Rüstem ile Bîjen de ordunun dayanağı olmak ve pehlivanları korumak için ortada yer aldı. ۞ Kahramanların kılıçlarından, ordunun önünde sanki bir Bîsutûn dağı peyda olmuştu. ۞ Rüstem'in komutasındaki bu orduyu gören Efrâsiyâb'ın canı sıkıldı.

Erlerine savaş zırhlarını giyerek hemen savaşa girişmelerini buyurdu. ۞ O da ordusunu savaş düzenine koydu. Bunun üzerine hava morardı ve erlerin çokluğundan yeryüzü görünmez oldu. ۞ Efrâsiyâb ordunun soluna Pîrân'ı, sağına da Hûmân'ı yerleştirdi. ۞ Ordunun merkezini de Gersîvez'e bıraktı. Kendisi de her yeri gözden

geçirmeye koyuldu; ۞ demirden silahlara gömülmüş olan Rüstem kara bir dağ gibi ordusunun dört bir yanını dolaşıyordu.

Efrâsiyâb'a: "Ey uğursuz talihli Türk! Sen tacın ve tahtın ayıbısın! ۞ Hem savaş binicilerine yaraşan bir yüreğin yok hem de savaş erlerinin karşısına çıkmaktan utanmıyorsun! ۞ İntikam almak için daha ne kadar böyle karşıma çıkacak, erlerin ve atlarınla yeryüzünü kaplayacaksın? ۞ Yanındaki kahramanlar şiddetle savaşırken, seni hep kaçar gördüm. ۞ Sen eski zamanlardan kalmış olan şu atasözünü hiç duymadın mı:

Bütün yıldızlar bir araya gelse güneşin ışığını saçamazlar ve bir aslan bir ova dolusu yabaneşeğinden korkmaz. ۞ Bir yabankeçisi, istediği kadar kuvvetli olursa olsun, kurdun daha pençesinin adını duyunca ödü patlar. ۞ Tecrübeyle ne tilkiler kurt olabilir ne de yabaneşekleri aslanların pençelerine karşı koyabilir. ۞ Senin gibi yarım akıllı bir adam padişah olamaz, olsa da günün birinde elbet padişahlık elinden gider. ۞ Sen bugün, bu ovada canını da tenini de elimden kurtaramayacaksın!" dedi.

EFRÂSİYÂB'IN BOZGUNA UĞRAMASI

Efrâsiyâb bu sözleri duyunca, titredi ve olanca şiddetiyle erlerine seslenerek: ۞ "Ey Tûran'ın yüce kahramanları! Burası düğün yeri mi, yoksa savaş alanı mı? ۞ Bu iş zahmetsiz başarılmaz. Katlanacağınız zahmete karşılık olarak, benden hazineler alacaksınız!" dedi. ۞ Onun bu sözlerini duyan savaşçılar heyecana kapılıp hepsi birden yerlerinden oynadılar. ۞ Atların ayaklarından kalkan tozlarla ortalık o kadar kararmıştı ki, yeryüzü suya batmış gibiydi.

Fillerin üzerindeki tunç davullar ve öküz kuyruğu biçimindeki borular çalındı. ۞ Sırtlarındaki zırhlarla, o intikam meydanında sanki demirden bir kale meydana getirmişlerdi. ۞ Her iki tarafın atlılarının attıkları naralarla yerler sallandı ve dağlar ateş püskürdü. ۞ Kılıçlar, kalkan tozların arasından öyle parıldıyordu ki, kıyamet kopuyor sanılabilirdi. ۞ Çelik gürzler, zırhlar, tulgalar ve başlıkların üzerlerine dolu gibi yağıyordu.

Parlak güneş bile Rüstem'in ejderhalı mor bayrağının rengini almıştı. ۞ Hava atılan oklarla kararmış ve güneş sanki katranla sıvanmıştı. ۞ Rüstem Rahş'ı ne yana sürse düşman atlılarının kafalarını parçalıyordu. ۞ Elindeki öküz kafası biçimli gürzle,

başıboş bir at ۞ ve bir kurt gibi ordunun ortasından gelip saldırarak o koca orduyu darmadağın etti.

Atlıların kelleleri yele tutulmuş bir ağacın yaprakları gibi dökülüyordu. Artık talihleri tersine dönmüştü. ۞ Bu sırada Eşkeş, sol yandan gelerek, kılıç kullanmakta usta olan Gersîvez'den intikam aldı. ۞ Gurgîn, Rehhâm ve Ferhad da Tûran ordusunun sol kanadını dağıttı. ۞ Keskin pençeli Bîjen'e gelince, o öyle savaşıyordu ki, savaş alanı kendisine dar geliyordu. ۞ Her yandan kanlar dereler gibi akıyordu. Nihayet Tûran ordusunun komutan bayrağı baş aşağı oldu.

Efrâsiyâb savaşçılarının öldüğünü ve talihinin tersine döndüğünü görünce, ۞ elindeki Hint kılıcını atarak, bir ata atladığı gibi ۞ pehlivanlarıyla beraber, İranlılardan intikamını alamadan Tûran'ın yolunu tuttu. ۞ Bunun üzerine aslanları avlayan Rüstem de onların peşlerine düşerek, arkalarından ok ve gürz yağdırdı. ۞ İki fersahlık yere kadar onları kovalayarak, her soluk alışında, bir ejderha gibi ortalığı kasıp kavuruyordu.

İranlılar savaşın sonunda birçok Tûranlıyı esir aldılar. ۞ Sonra Rüstem savaş alanına döndü ve ele geçirilen eşyaları erleri arasında pay etti. ۞ Onların bir kısmını böylece dağıttıktan sonra, geri kalanını fillere yükleyerek muzaffer padişahın yanına gitti.

RÜSTEM'İN KEYHÜSREV'İN YANINA DÖNMESİ

Cesur padişaha, o aslan Rüstem'in zaferler kazanarak ormandan döndüğünü, ۞ Bîjen'in zindandan, bağlardan ve kötü niyetli ejderhanın elinden kurtulduğunu,

Tûran ordusunun bozguna uğradığını, düşmanın emellerinin hep boşa gittiğini bildirdikleri zaman, ۞ sevincinden, yeryüzünü yaratan Tanrı'nın huzurunda yüzünü gözünü yerlere sürdü. ۞ Gûderz'le Gîv de bunu duyar duymaz, koşarak o muzaffer padişahın yanına gitti. ۞ Rüstem'i karşılamak için hemen bir ordu hazırlandı. Davullar çalındı, naralar yükseldi. ۞ Sarayın kapısında borular çalınırken, ordu erlerinin de sesleri duyuldu.

Meydan atların ayakları altında kapkara oldu. Bütün şehir tunç davulların sesleriyle doldu. ۞ Atlar kişniyor, azgın filler de dişleriyle yerleri söküyordu. ۞ Hazırlanmış olan bu ordunun önünde, davullar ve borular çalınıyor; bayrak da Gûderz'le Tûs'un ardından geliyordu. ۞ Bir yanda zincirlerle bağlı aslanlarla kaplanlar, bir yanda da

savaş binicileri bulunuyordu. ☙ Padişah muzaffer komutanı Rüstem'in işte böylece karşılanmasını emretmişti.

Erler takım takım yürüdüler. Bu kahramanlarla, etraf yer yer dağlara döndü. ☙ Rüstem uzaktan görününce, Gûderz ile Gîv atlarından indi. ☙ Onlarla birlikte İran ordusunun bütün büyükleri de atlarından inerek yollarına yayan devam ettiler. ☙ Derken Rüstem de atından indi. Bunun üzerine genç ve ihtiyar, karşılamaya çıkanların hepsi ona saygılarını sundular. ☙ Gûderz ile Gîv: "Ey anlı şanlı komutan!

Tanrı seni her zaman korusun; güneşle ay dileğince dönsün! ☙ Aslanlar her yerde kuvvetlerini ve cesaretlerini senden alsın! Dünya senin yüzünü görmeye doymasın! ☙ Yaptığın bu iyilikle bütün aileyi kendine kul köle ettin. Kaybolan oğlumuzu senin sayende bulabildik. ☙ Üzüntüden senin yardımınla kurtulabildik. Biz her zaman senin beli kemerli kullarınız!" dediler. ☙ Sonra bütün ileri gelenler atlarına binerek hep birden padişahın sarayına doğru yollandılar.

Ordunun dayanağı olan pehlivan, cihanın sahibi olan padişahın sarayına yaklaşırken, ☙ kahramanların koruyucusu ve büyüklerin baş tacı olan padişah da onu karşılamaya çıktı. ☙ Rüstem, padişahın tüm şatafatıyla kendisini karşılamaya geldiğini görünce, ☙ onun böyle büyük bir zahmete girmesine üzülerek atından inip ona dualar etti. ☙ Padişah da onu kucaklayarak: "Ey mertliğin dayanağı ve erdemlerin ruhu!

Senin iyiliklerin güneşin ışıkları gibi dört bir yana yayılmıştır," dedi. ☙ Rüstem padişahı ve Gîv'i görünce, sevinçten kendini kaybetmiş olan Bîjen'i hemen elinden tutup ☙ onlara teslim ederek, kederinden beli iki büklüm olan Gîv'in sırtını düzeltmiş oldu. ☙ Sonra da Tûranlılardan aldığı binlerce tutsağı elleri bağlı olarak padişahın önüne dizdi. ☙ Padişah bütün bunlar için Rüstem'e: "Felek her zaman dileğince dönsün!

Başın dinç, gönlün şen, tenin esen ve kötülerin gözünden ırak olsun! ☙ Ömrünün sonuna yaklaşan Zâl, arkasında senin gibi bir oğul bırakacağı için ne kadar mesut bir adamdır. ☙ Zâbil'in toprağı ne kadar kutluymuş ki, senin gibi aslanlar, kahramanlar yetiştiriyor. ☙ Senin gibi bir pehlivana sahip olduğu için İran ülkesi çok bahtiyardır. ☙ Tahtını sana borçlu olan ben ise bu saydıklarımın hepsinden bahtiyarım!" dedi.

Sonra Gîv'e dönerek: "Tanrı'nın sana yaptığı bu lütuf büyüktür. ☙ Rüstem'in eliyle, o seçkin oğlunu sana sağ salim yeniden bağışladı!" deyince, ☙ Gîv de padişaha:

"Dünya durdukça sen de sevinçle yaşa! ۞ Rüstem'le beraber sen de ebedi ol! Bahtiyar Zâl'ın gönlü de bununla şenlensin!" dedi.

HÜSREV'İN ŞENLİK YAPMASI

Bundan sonra Hüsrev bir sofra kurulmasını emrederek bütün büyükleri davet etti.
Yemekten kalkıldıktan sonra da başka bir salonda içki sofrası kuruldu. ۞ Güzellikleriyle dört bir yanı aydınlatan köleler, cariyeler ve kulakları küpeli çalgıcılar toplanıp geldi. ۞ Hepsinin başında incilerle süslenmiş birer altın taç vardı. ۞ Peri kızlarını andıran ve yüzleri Rûm kumaşları gibi parıl parıl parlayan bu kızların çaldıkları çenklerin sesleri her yanı çınlatıyordu. ۞ Miskle dolu altın ve gülsuyu kapları her tarafı kaplamıştı.
Padişahın yüzü, düzgün bir servinin üzerinde beliren iki haftalık ay gibi parlıyordu. ۞ İşte böylece içip eğlendikten sonra, padişahı taparcasına seven bütün bu kahramanlar sarhoş oldu ve kalkıp yerlerine gittiler. ۞ Sabaha karşı, beline kemerini sımsıkı bağlayan Rüstem şen bir yürekle saraya gelerek, ۞ dönüp gitmek için padişahtan izin istedi. Padişah o akıllı pehlivanla oturup sohbet ettikten ۞ sonra, üstü incilerle süslenmiş bir taç, bir kat elbise,
Padişahlara yaraşan incilerle dolu bir kadeh, eyerli ve yüklü yüz at, yüz deve, ۞ beli kemerli ve peri yüzlü yüz köleyle altın gerdanlıklı yüz cariye getirilmesini emretti. ۞ Onları getirip padişahın önüne dizdiler. ۞ Padişah hepsini Zâbilli Rüstem'e verdi. Bunun üzerine Rüstem kalkıp yeri öptü. ۞ Başına padişahların külahını ve kemerini bağlayarak
Padişaha dualar ettikten sonra Sîstan yolunu tuttu. ۞ Padişah Rüstem'in yanında bulunan, felaket ve saadet anlarında ondan hiç ayrılmayan ۞ pehlivanların hepsine de, derecelerine göre hediyeler verdi. Onlar da bu hediyeleri alarak sevinç içinde saraydan ayrıldılar. ۞ Padişah, pehlivanları yola koyduktan sonra dinlenme odasına çekildi ۞ ve buyruğu üzerine Bîjen yanına gelerek çektiği zahmetler,
Zindanın durumu ve yapılan savaş hakkında kendisine etraflıca bilgi verdi. ۞ Padişah Bîjen'e ve o talihsiz kıza çok acıdı. ۞ Bîjen'e inciler ve altınlarla işlenmiş Rûm kumaşından yüz kat elbise, ۞ bir taç, on kese altın, cariye, halı ve bunun gibi türlü türlü hediyeler vererek: ۞ "Hemen bunları alıp, o üzgün Menîje'ye götür!
Onu sakın üzme. Kötü bir söz söyleme. Her zaman senin yüzünden onun başına

gelen felaketleri düşün. ☙ Zamanını artık yalnız onunla ve hoşça geçir. Feleğin ahvalini gözünden kaçırma. ☙ Felek, insanların kimini göklere yükseltip dertsiz yaşattıktan ☙ sonra, tutar o yükselttiği yerden yoksulluğun toprağına indiriverir. Dünyanın dört bir yanı korku ve felaketle doludur. ☙ İşte felek böyle nazla büyüttüğünü kaldırıp kuyunun dibine atar.

Kimini de kuyudan çıkartıp tahta oturtur ve başına incilerle süslenmiş bir taç koyar. ☙ Bu yaptığı işlerden ötürü utanmak nedir bilmeyen dünyayla kimse boğuşamaz. ☙ Onun iyi veya kötü, her şeyi yapmaya gücü yeter, ama hiç kimsenin rahatını ve saadetini istemez. ☙ İşte bu iğreti dünya sarayı böyledir. İyilikte de, kötülükte de insana o kılavuzluk eder. ☙ Para için hiç kendini üzme. Akıllı adamın gönlü gamsız gerek..." dedi.

İşte böylece burada Bîjen'in hikâyesini bitirdik. Şimdi de Gûderz ile Pîrân'dan söz açacağım...

ON İKİ KAHRAMAN SAVAŞININ HİKÂYESİ

Ömrünü nasıl geçirirsen geçir, sonunda iyi ve kötü her şey bitecektir. ☙ Hırsın yolunu seçecek olursan, hayatın uzun ve çetin olur. ☙ İnsan asıl büyüklüğü aramalı, ejderhanın ağzından da olsa onu elde etmeye çalışmalı. ☙ Hırs ve intikam peşinde koşanı dünyada hiç kimse beğenmez.

Kaldı ki dünya zaten iğreti olan, bekası bulunmayan bir yerdir. ☙ Bağda yetişmiş bir servinin boynu bükülmeye, ömrünün ışığı sönmeye başlayınca, ☙ yaprakları solar, kökleri gevşer, tepesi yere eğilmeye yüz tutar ☙ ve nasıl topraktan çıkmışsa, sonunda yine toprağa geri döner. Bu dünya baştan başa felaket, korku ve eziyet yeridir. ☙ Akıllı bir insanın yapacağı iş, bu dünyadan, sessizce ve zahmetsizce hissesini almaktır.

Dünyada uzun boylu yaşayacak olursan, tenine çöken dermansızlıkla ve çektiğin zahmetlerle ölümü ararsın. ☙ Dünya dibi görünmeyen bir deniz, anahtarı bulunmayan, içi sır dolu bir hazinedir. ☙ Dünyada ne kadar kalırsan kal yine ölmek istemezsin. İstemezsin, ama her geçen gün ömrün biraz daha eksilir. ☙ Sana yeryüzünde onlarsız yaşamaya imkân olmayan üç şey lazım: ☙ Yemek, giyinmek ve ihtiyacı olanlara yardım etmek. Gerisine aldırma.

Bu üçünden fazlasını aramak hırsa kapılmaktan ve boşuna yorulmaktan başka bir şey değildir. Ha yoksul olmuşsun, ha zengin... ☙ Bu dünyada kalmayacağını bildi-

ğin halde hırsa kapılıp da ne diye kendine eziyet edeceksin? ۞ Hırs ve tamah insanın şerefini berbat eder. Elinde bulunanı yemene bak da fazlasına aldırma!

EFRÂSİYÂB'IN ORDU TOPLAMASI

İşte, Türklerin padişahının yüreği de böyle hırstan doğma eziyetler içindeydi. ۞ Rüstem'in başına zindan ettiği savaş alanından döndükten sonra

Hızla yürüyerek Hallâh'a gitti. Utancından kimseye görünemedi. ۞ Yüreği sıkıntı içinde sarayına girerek Pîrân, Gersîvez, Karahan, Şîde, ۞ Hûmân, Gelbâd, Ferşîdverd ve savaş canavarı Rûyîn gibi ۞ akıllı ve gün görmüş pehlivanları yanına çağırttı. ۞ Onlara başından geçenleri ve geçmiş olayları anlatarak:

"Şu padişahlık tacını başıma koyduğum günden beri güneşle ay hep dileğimce döndü. ۞ Bütün büyüklere ben yardım ederdim. Hiç kimse atımın dizginini çeviremez, beni yolumdan alıkoyamazdı. ۞ Menûçehr'in yaptığı savaştan beri İranlılar Tûran'a saldırmamışlardı. ۞ Bu sefer nasıl oldu da, bir gece baskınıyla sarayımın içine kadar girebildiler ve canıma kastettiler? ۞ O korkak millet cesur oldu, dağkeçisi aslan yatağıma kadar sokulabildi, ha!

Bunlar bu gidişle yurdumuzu da toprağımızı da havaya savuracaklar. Bu nedenle ne yapıp yapıp bir an evvel intikamımızı almalıyız! ۞ Türkler ve Çinlilerden kuracağımız bir milyon kişilik bir orduyla ۞ İran ordusunu kuşatarak, dört bir yanı savaş alanına çevirelim!" dedi. ۞ Bundan sonra da akıllı mûbedler Efrâsiyâb'a düşüncelerini açarak: ۞ "Biz Ceyhun'u geçip, İranlıların o geniş ovalarında savaş davulları çalmalıyız!

Geceyi gündüze katıp, Âmu'ya vararak ordugâhımızı orada kurmalıyız. ۞ Çünkü Gîv ve Rüstem'le savaşıp kan dökecek yer ancak orasıdır. ۞ Ülkeler alan o pehlivan başı, bize karşı pençelerini zehirle sulamıştır!" dediler. ۞ Bu sözlere çok sevinen Efrâsiyâb ۞ bütün oradaki mûbedlerle pehlivanlara, akıllı bir adama yakışır dualar ettikten

Sonra yanına kâtibini çağırarak ona gereken şeyleri söyledi. ۞ Habercileri de çağırtarak, onları fağfûra ve Hoten padişahına yolladı. ۞ Ayrıca diğer bütün ülkeler ve dünyanın ünlü adamlarına da birer mektup göndererek, ۞ savaşmak ve Rüstem'den intikam almak için bir ordu hazırlamak düşüncesinde olduğunu bildirdi. ۞ İki hafta içinde, Çin ve Hoten'den Türkler gelip toplandı.

O kadar çok er gelmişti ki, her yer yığın yığın insanla doldu; onların ayakları altında ovalar görünmez olmuştu. ☙ Efrâsiyâb dört bir yandan sürü sürü at getirtti. Ta Tûr'dan, babadan oğula kalma hazinelerin ☙ kapılarını ve keselerin ağızlarını açarak gece ve gündüz, erlere altın dağıttı. ☙ Ordu tamamıyla kuşandırılmıştı. Artık hiçbir şeyin eksik kalmadığı bir sırada, o pehlivanların arasından, savaşçı olarak elli bin kişi seçti. ☙ Savaş aslanları arasında cesaretiyle ün kazanmış olan oğlu Şîde'ye:

"Bu savaş ordusunun komutasını sana veriyorum. Haydi, kalk Hârezm'e git. ☙ O sınır boyunu koru ve savaşmak için her zaman hazır ol!" dedi. ☙ Sonra Çin ordusundan da elli bin kişi seçmesi için Pîrân'a emir vererek: ☙ "Sen de İran'a giderek, o yeni padişahın huzuruna gir. ☙ Barış yapmayı bir kenara bırak; savaş ve intikamdan başka bir şeyden bahsetme!

Suyla ateşi bir araya getiren, ikisine de kötülük etmiş olur!" dedi. ☙ Biri yaşlı, biri genç olan bu iki akıllı, uyanık yürekli ve değerli pehlivanın, ☙ altın çıngıraklar, gürzler, kılıçlarla kuşandırılmış ve gürleyen bir bulutu andıran birer orduyla ☙ Efrâsiyâb'ın buyruğuna uyarak, yaşlısı dinlene dinlene, genci de hızla yol aldı.

KEYHÜSREV'İN GÛDERZ'İ TÛRANLILARLA SAVAŞMAYA GÖNDERMESİ

Savaşlarda hep üstün gelen padişah Keyhüsrev'e: "Tûran'dan İran'a doğru büyük bir ordu geliyor!

Kötü yaradılışlı ve zalim Efrâsiyâb intikam uğruna, gece ve gündüz, rahatı da uykuyu da bırakmış, ☙ uğradığı bozgunun lekesini temizlemek için dört bir yana ordular gönderiyor. ☙ Mızrağının ucunu boyuna zehirle sulayarak, İran'a saldırmak istiyor! ☙ Üç yüz bin savaş eriyle Ceyhun'u geçecek. ☙ Bu öyle bir ordudur ki, savaşa bir başlarsa, Ceyhun'un tozunu göklere savurur.

Savaşçılar sabahlara kadar Efrâsiyâb'ın sarayının kapısında savaş davullarını çalıp duruyorlar. ☙ Boruların ve çıngırakların sesleriyle yürekler yerlerinden oynuyor. ☙ Bu ordu savaşmak için İran'a bir yürüyecek olursa, aslanlar bile yollarını şaşırır! ☙ Efrâsiyâb İran sınırlarını aşmayı Pîrân'a buyurmuştur. ☙ Elli bin kişi de yine savaşmak için Hârezm'e yürüdü.

Bu ordunun komutanı da, kılıcıyla ateşin bile canını alan aslan yürekli Şîde'dir. ☙ Bu da öyle büyük ve kuvvetli bir ordu ki, onun azgın fillere benzeyen erlerinin kar-

şısında dağlar bile dümdüz olur!" diye haber verdiler. ☙ Casuslarından bu haberleri alan yeryüzü padişahı Hüsrev oturup düşünmeye başladı. ☙ Sonra adamlarına: "Ey akıllı kişiler! Mûbedlerden işittim ki, ☙ Türklerin ayı yükselince, İran'ın güneşinden zarar görür.

Ölüm zamanı gelen bir kara yılan, deliğinden çıkarak, kıvrıla kıvrıla, kendiliğinden nasıl sopanın yanına giderse, ☙ zulmün ağacını diken bir padişahın da, öylece talihi tersine dönerek padişahlığı elinden gider!" dedikten ☙ sonra, mûbedlerini çağırtarak aldığı haberleri onlara da bildirdi. ☙ Bundan başka, Destan, Gûderz, Gîv, Şîdûş, Ferhad, ☙ Rehhâm, Bîjen, Eşkeş, Gostehem, Gurgîn, Zenge, Gejdehem,

Nevzer ailesinden ünlü Tûs, Kâvûs oğlu Ferîborz gibi ☙ akıllı savaşçılar padişahla bir toplantı yapıp, gizlice konuştular. ☙ Bu toplantıda ayrıca ordunun ileri gelenleri de bulunuyordu. ☙ Padişah hepsine birden: "Türkler bizimle savaşmak ve benim tahtımı elimden almak istiyor. ☙ Madem düşmanlarımız ordular toplayıp, bize saldırmak için pençelerini hazırlamıştır; o halde bizim de durmamamız, hazırlanmamız gerek!" deyip,

Sarayın kapısında, boruların ve tunç davulların çalınmasını emretti. ☙ Sonra sarayından çıkıp meydana geldi. Orada, üstüne taht kurulmuş olan bir filin ☙ üzerindeki mührеyi bardağa vurarak, savaşı ilan etti. Bu sırada, yeryüzü Nil rengini aldı. ☙ Hava kararıp yeryüzü Nil'in rengini alırken, savaş erleri de birer kaplan kesildiler. ☙ Yüreklerinde intikam ve ellerinde gürz bulunan kahramanların çokluğundan, yeryüzü kaynaşan bir denize döndü.

Bu sırada padişahın sarayından şöyle bir ses yükseldi: "Ey İran ordusunun kahramanları! ☙ Ata binmesini bilen hiç kimse evde kalmamalı, kim olursa olsun bu savaşa katılmalıdır!" ☙ Padişah bütün bunlardan başka, gönderdiği bir emirle, savaş atlısı olan Rûm ve Hintlilerden, ☙ savaşmak isteyen ve azgın aslanlara benzeyen Araplardan, ☙ cesur erlerden ve mızraklı atlılardan üç yüz bin kişi isteyerek,

Kırk güne kadar gelip başvurmayanların taç giymekten yoksun kalacaklarını bildirdi. ☙ Padişahın bu yazılı emrini duyurmak için haberciler dört bir yana dağıldı. Aradan ☙ iki hafta geçer geçmez, padişahın erleriyle her yer deniz gibi kaynamaya başladı. ☙ Her ülkeden ordular gelince, yeryüzü birbirine girmiş oldu. ☙ Sabahleyin horozlar ötüp, her yandan davul sesleri yükselirken,

Her ülkenin padişahı da ordusuyla birlikte gelip, padişahın sarayının önünde safa girdi. ☙ Padişah da hazinelerinin kapılarını açarak erlere para dağıtmaya başladı. ☙

Bütün erler, ellerine geçen bu servet ve altınla, başlarına taçlar koydular ☙ ve zırhlı gövdeleriyle atlarının gövdelerinden, demirden dağlar gibi kaleler meydana getirdiler. ☙ Padişah ordusunun bütün işlerini bitirdikten sonra,

O ünlü ordudan önce kılıçlı otuz bin süvari ☙ seçip onların komutasını Rüstem'e verdi ve: "Ey adlı sanlı pehlivan! ☙ Bu süvarileri alarak Sîstan'ın yolunu tut ve Hindistan'a girip düşmanlarımla savaş. ☙ Sonra da Gazne'den kalkıp şimal yolunda yürü. Bu hizmetine karşılık ben de sana taç, taht ve yüzük vereceğim! ☙ Sen oranın padişahlık tacını ve yüzüğünü Ferâmurz'a ver ve ordudan istediği pehlivanları seçmesi için ona müsaade et.

O da orada, aslanla kuzunun yan yana su içebileceği ölçüde adalet göstersin. ☙ Kâbil ve Keşmir'de çok durma. Hemen tunç davulları ve boruları çaldır. ☙ Çünkü Efrâsiyâb'la yapacağımız savaşı düşünmekten, ne huzurumuz kaldı ne de rahatımız!" dedi. ☙ Elânan ve Gurçe'yi de Lohrâsp'a vererek: "Ey kutlu yaradılışlı pehlivan! ☙ Sen de ordumdan seçeceğin pehlivanlarla ve dağ gibi ordunla yürü, git.

Savaşta işine yarayacak erleri yanında götürerek, Türklerden intikam al!" dedi. ☙ Eşkeş'e mızraklı ve aslan gibi otuz bin savaşçı verdi ☙ ve ona büyük davulu alıp, yırtıcı kurtlar gibi erlerden kurulmuş bu orduyla Hârezm'e giderek, ☙ tahtını oranın kapısına kurmasını ve Şîde'yle savaşmasını söyledi. ☙ Dördüncü orduyu Gûderz'e vererek: "Ey pehlivan yaradılışlı kahraman!

Sen de İran'ın büyük pehlivanlarını yanına alıp, git. Bu pehlivanlar Gostehem, Gurgîn, ☙ Zenge, Şîdûş, Horrâd'ın oğlu Ferhad, Gîv, komutan Gorâze ve Rehhâm olsun!" dedi ☙ ve hepsine birden savaş için kemerlerini bellerine bağlayarak, hiç durmadan Tûran ülkesine gitmelerini emretti. ☙ Geşvâd oğlu komutan Gûderz'le diğer pehlivanlar ☙ padişahın bu emri üzerine hemen atlarına bindiler. Gûderz ordunun önündeydi.

Padişah ona: "Savaş kemeri belinde olarak oraya gittiğin zaman, ☙ dikkat et de zulmün eli halkın malına ve canına uzanmasın! Bayındır yerleri yakıp yıkma. ☙ Seninle savaşmak istemeyenlere, senin de bir zararın dokunmasın. ☙ Çünkü adaletli Tanrı bizim başkalarına kötülük etmemize razı olmaz. Bu dünya zaten fanidir. ☙ Orduyu Tûran'a soktuğun zaman sakın hiddet ve şiddet gösterme.

Tûs gibi sert davranma. Olur olmaz sebeplerle, savaş davulunu hemen filin üzerine yükleme. ☙ İnsanlara adalet göstermekten vazgeçme. Her zaman iyilik veren Tanrı'yı düşün! ☙ Pîrân'a, dünya görmüş, tecrübeli, akıllı, işittiğini unutmaz bir adam gönder. ☙ Onun kulağını öğütlerle doldurarak, sevginin ve samimiyetin örtüsünü

yüzüne ört!" dedi. ۞ Ordunun komutanı olan Gûderz de, padişaha: "Senin buyruğun, ayın bulunduğu gökten de yücedir!

Ben senin buyruğundan çıkamam. Çünkü sen yeryüzünün padişahısın, bense bir köleyim!" dedi. ۞ Bunun üzerine pehlivanın sarayının kapısından yükselen davul sesleriyle, yeryüzü çınladı. ۞ Erler bölük bölük ordugâha geldi. Yerden kalkan tozlarla dünya kapkara oldu. ۞ Ordunun önünden altmış fil gidiyor, toprak o azgın fillerin ayakları altında eziliyordu. ۞ O azgın savaş fillerinden dördü padişah için süslendi.

Üzerine altın tahtı oturttular. Bu taçlı, şatafatlı ve padişahlara yaraşan yere; ۞ o azgın filin ve tahtın üzerine Gûderz'in çıkıp oturmasını buyurdu padişah. ۞ Bundan sonra filler yola düzüldü; havaya bir tozdur yükseldi. Padişah bu tozu talihinin açıklığı bakımından hayırlı bir işaret saydı ve: ۞ "İşte, biz de, bu fillerin ayaklarından kalkan tozlar gibi, Pîrân'ı mahvedip tozunu havaya uçuracağız!" dedi. ۞ Ordu da, padişahın emri üzerine konaktan konağa zahmetsizce ilerledi.

GÎV'İN GÛDERZ'DEN PÎRÂN'A HABER GÖTÜRMESİ

Gûderz Rîbed'e yaklaştığı sırada ordunun ileri gelenlerini seçti. ۞ Mızraklı, azılı ve ünlü bin kadar pehlivanla, ۞ söz söylemesini beceren ve savaşta usta olan on kişiyi ayırarak, ۞ Gîv'i yanına çağırtıp padişahın emirlerini bildirdikten sonra: ۞ "Ey benim akıllı ve birçok yüce pehlivandan yüce, pehlivan oğlum!

Benim adıma Pîrân'a gitmek, benim sözlerimi ona söylemek, onun vereceği cevapları bana getirmek ۞ ve aynı zamanda, her biri bir ülkeye padişah olmaya layık erlerden oluşan şu orduya komutan olarak seni seçtim! ۞ Hemen git de ona, benim ağzımdan: Padişahın buyruğu gereğince ben Rîbed'e geldim. ۞ Sen ne dediğini biliyorsun, ne yaptığını, ne iyiliği ne de kötülüğü! ۞ Tûran halkı bütün ünlü adamlarıyla birlikte bir kötülük etmek için hazırlanmış bulunuyor.

Kutlu Ferîdun yeryüzünde çektiği dertlerle ağladı; gözyaşları hiç kurumadı. ۞ İran'ın ve İran padişahının kederli olduğu ve İrec'in yasıyla ayın bile karardığı sırada, ۞ Türkler arasında sevgiden ve vefadan bahseden bir sen oldun! ۞ Fakat senin gösterdiğin bu vefakârlık yalandır. Çünkü ben senin yüreğinde vefadan eser görmüyorum. ۞ Merhametli padişah Keyhüsrev bana seninle tatlılıkla konuşmamı emretti.

Senin akıllı Siyâvuş'un zamanında bir kötülük etmediğini, ۞ onun yanında iyi bir mevkiin olduğu gibi babasına karşı da bir suçun olmadığını söyledi. ۞ Padişah şimdiye kadar şuna, buna ve padişahlara karşı işlediğin günahların ۞ hepsini bağışlıyor, bu kötülükleri bir iyilik gibi kabul ediyor. ۞ Vaktiyle yaptığın birçok kötülük yüzünden, elimde mahvolman doğru değil.

Sen şunu bil ki, bütün dünya bir an evvel Efrâsiyâb'la savaşmak istiyor. ۞ İran'ın büyükleri ve benim oğlum sana bu öğütlerimi söyleyecek. ۞ Sen de onlara bildiklerini söyle ve onlardan cevaplarını al. ۞ Eğer dilinle yüreğin bir olursa ve doğru davranırsan, canını elimden kurtarırsın. ۞ Böylece yerin yurdun bayındır olur ve boynun da kılıcımdan kurtulur.

Fakat eğer kötülük yönüne saparsan, canını padişahın elinden kurtaramazsın. ۞ Ben bunun da intikamını almak için rahatımı ve uykumu feda eder, elime gürzümü aldığım gibi Efrâsiyâb'ın karşısına dikilirim! ۞ Padişahımız ondan intikam almak isterse, o kadar ere lüzum da yoktur. ۞ Eğer sen beni dinler de, benim şu akıllıca öğütlerimi kabul edersen, ۞ önce bu intikam duygularını uyandıran, kan dökmek için elini uzatan,

Siyâvuş'u öldürmekle dünyanın böyle zulüm içinde harap olmasına sebep olan kimlerse, ۞ halkın arasından onları ayırıp köpek gibi bağladıktan sonra bana teslim edersin. ۞ Ben de, tutar onları padişaha yollarım. O isterse onların kafalarını keser, isterse canlarını bağışlar. ۞ Yeryüzünün sahibi olan padişah onların adlarını benim defterime yazdı. ۞ Sen azgın bir aslanın bir kurda söylediği şu sözü duymadın mı:

Zaman büyüklerin kanını dökmek isteyenin yerini toprak eder! ۞ Bunların dışında, yanında tuttuğun o kararmış ruhunun düşmanı olan hazinendeki eşyayla ۞ değerli atları, mücevherleri, altınları, kumaşları, taçları, ۞ kılıçları, başlıkları, at zırhlarını, kaftanları, Hint hançerlerini, ۞ ordunun bütün malzemesini ve altın, gümüş gibi değerli neyin varsa hepsini bana gönder!

Halktan haksızlıkla topladıklarını da getir de, belki böylelikle canını benden satın almış, derdine derman bulmuş olursun. ۞ Ben bunlar arasından, padişah Keyhüsrev'e layık olanları ona verir, ۞ gerisini de vaktiyle işlemiş olduğun suçların karşılığı olarak erlere dağıtırım. ۞ Bir de, senin tacının ve tahtının koruyucusu sevgili oğlunla beraber, ۞ ordunun komutanlarından olan ve başlarını aya kadar yükselten iki kardeşini de bana teslim et.

Bunlardan başka, milletinin ileri gelenlerinden üç kişiyi de bana rehine olarak bırak-

malısın ki, ☙ ben senden emin olabileyim. İşte o zaman vefa ağacı yemişini vermiş olur. ☙ İşte, düşün taşın da, bu ikisinden birini seç. Dikkat et de, seni padişaha götürecek yolu tut! ☙ Aileni alıp da onun yanına gidecek olursan, rahat edersin. ☙ Efrâsiyâb'la olan ilişiğini kes ve onu karanlık gecelerdeki rüyalarında bile görmemeye çalış.

Sana, Keyhüsrev'in senin başını parlak güneşe kadar yükselteceğine söz veriyorum. ☙ Sen onun ne kadar şefkatli olduğunu iyi bilirsin. Onda büyüklükten başka bir şey göremezsin. ☙ Eğer Tûran padişahından korkuyor da İran'a kaçmaktan bunun için çekiniyorsan, ☙ o halde git, Çaç'a yerleş; yalnız şu Tûran'ı bırak. Gider tacını Çaç'ta parlatırsın. ☙ Efrâsiyâb'ın tarafını tutmak istiyorsan onun yanına git, ama bizimle savaşmaktan vazgeç.

Benimle savaşacak olan, pençelerimin aslanın ve kaplanın pençelerine benzediğini bilmelidir. ☙ Sonra ben de Türklerin padişahlığından eser bırakmam. Benim yayım bir bulut, yağdırdığı yağmur da zehirdir! ☙ Bu sözlerimi dinlemez de savaşmaktan vazgeçmezsen, kafanın hile ve ahmaklıkla dolu olduğunu ispat etmiş olursun! ☙ O halde, haydi, kalk da yırtıcı bir aslanla savaşacak gücün varsa, savaşmaya hazırlan! ☙ İki ordu karşı karşıya gelip de savaş safına girince, suçluyla suçsuz birbirinden ayrılır.

Zamanın kılıcı senin kafanı koparıp attığı vakit, pişmanlık fayda etmez! diye söyle," dedi.

GÎV'İN PÎRÂN'IN YANINA GİTMESİ

Gîv bu sert sözleri dinledikten sonra babasının yanından ayrılarak Belh'e gitti. ☙ Oraya varır varmaz, Gûderz'in dediği gibi hemen Pîrân'a bir adam gönderdi. ☙ Aynı gece, ordusuyla yerden tozlar kaldırarak, Belh'ten Vîsegerd'e geçti. ☙ Çünkü İran'ın tahtını ve tacını ele geçirmek isteyen Pîrân ordusuyla birlikte bu şehirdeydi.

Gîv'in gönderdiği adam da, Türk ordusunun komutanını görüp, ☙ Gîv'in ünlü savaşçılarla beraber Belh'e geldiğini bildirdi. ☙ Bunu duyunca Pîrân kulak kabarttı; ordunun ileri gelenleri arasında da bir heyecan uyandı. ☙ Pîrân hemen savaşmaya hazırlanarak, tunç boruları çaldırdı ve davulu yükletti. Atların ayakları altında yeryüzü abanoz gibi karardı. ☙ Ordudan savaş için yüz on bin atlı ayrıldı.

Bunların üçte ikisi orada bırakıldı. Pîrân da dünya görmüş, tecrübeli savaşçılarla ☙ beraber gelerek, Ceyhun'un kıyısına ordugâhını kurdu. ☙ Karşı kıyıda da, düşman

erlerinin mızraklarından bir duvar meydana gelmişti. Pîrân gidip Gûderz oğlu Gîv'le görüştü. ۞ Haksız ve boş yere savaşmamak için yapılan bu görüşmeler, iki hafta sürdü. ۞ Pîrân'ı yola getirmek için pek çok şey söylediler; o da bunların hepsini dinledi. Fakat sonunda Türklerin niyetlerinin kötü olduğu anlaşıldı.

İran'ın büyükleri, söz söylemekteki ustalıklarını göstererek Türklere üstün geldiler. ۞ Bunun üzerine Pîrân Efrâsiyâb'a hemen bir haberci yollayarak: ۞ "Geşvâd oğlu Gûderz İran'ın tahtını ve tacını korumak için gelmiş. ۞ Bunun için de ordular bozan oğlu Gîv'i elçi olarak gönderdi. ۞ Fakat benim ne kulağım ne de yüreğim senin buyruğundan başkasını dinlemez. Benim canım, senin elinde bir emanettir; ben sana bağlıyım!" dedirtti.

Bu haber Tûran padişahına ulaşır ulaşmaz kendi savaşçılarından bir ordu toplayarak, ۞ iyi kılıç kullanmasını bilen otuz bin kahramanı Pîrân'a gönderdi ve: ۞ "İntikam kılıcını çek ve onları yeryüzünden temizle! ۞ Ne Gûderz bırak, ne Gîv, ne Ferhad, ne Gurgîn ne de Rehhâm! ۞ Bize dünyanın dört bir yanından erler geldi. Bunların hepsinin de isteği, İran'ın tahtını yeryüzünden kaldırmaktır!

Ben bütün bu Türk atlılarını getirerek, İran ülkesini bir kan deresine döndüreceğim! ۞ Akıllıca çareler ve savaşlarla Keyhüsrev'in tozunu havaya uçuracağım!" dedirtti. ۞ Pîrân kurt gibi kana susamış erlerden meydana gelmiş bu orduyu görünce ۞ heyecanlandı, kendisine bir güç geldi ve yüreğinden merhameti kaldırıp attı. ۞ O iyi huylu adam birden bire zalimleşti, kanı kaynadı ve savaşmak isteğiyle doldu.

Gîv'e: "Haydi, kalk, ordunun pehlivanının yanına git de, ۞ ona benim ağzımdan: Sen benden, akıllıların uygun bulmayacağı bir şeyi isteme! ۞ Nasıl olur da, en ünlü pehlivanlarımı ben sana teslim ederim? ۞ Bunlardan başka silahları, orduları, değerli atları, tacı, tahtı, ۞ aydın canıma benzeyen kardeşimi ve en seçme pehlivanım olan oğlumu sana nasıl veririm?

Bütün bunları kendimden nasıl uzaklaştırırım. Senin sözlerin akıllı olana pek zalim gelir. ۞ Komutanlığı bırakıp da kulluk edeceğime, ölürüm daha iyi. ۞ Bir aslanla savaşan kaplan bile: ۞ Şerefimi kirletmeden kanımı dökmek, düşkünlük içinde yaşamaktan iyidir! demiştir. ۞ Kaldı ki şimdi padişahtan, savaş emriyle birlikte bir de ordu geldi! diye söyle," dedi.

Gîv, Pîrân'dan bu karşılığı alınca, yanındaki ünlü pehlivanlarla birlikte geriye döndü ۞ ve savaşmaya karar vererek ۞ Kunâbed önüne gelip ordusunu dağın eteğine çekti.

İKİ ORDUNUN SAVAŞ DURUMUNA GEÇMESİ

Gîv babasının yanına dönüp gelince, Pîrân'dan aldığı uygunsuz karşılığı ona bildirdi ve: ۞ "Haydi, artık savaş yapmak için orduyu istediğin yere çek!

Pîrân barışmaya hiç yanaşmıyor. Onun yüreğinde adalet denilen şeyden eser yok. ۞ Ben ona gereken bütün sözleri söyleyerek, senin dediklerini bir bir anlattım. ۞ Yaptığımız konuşmalar sırasında suçları meydana çıkınca hemen padişahın yanına bir adam göndererek: ۞ Gûderz'le Gîv savaşmaya geldi. Onun için hiç zaman kaybetmeden, orduyu göndermen gerek! dedirtti. ۞ Bunun üzerine Efrâsiyâb da orduyu gönderdi. Bizim oradan döndüğümüz sıralarda, bu ordu da Ceyhun'u geçmişti.

Şimdi savaş davulunu yüklemek gerek. Çünkü artık savaş kaçınılmaz oldu!" dedi. ۞ Gûderz, Gîv'e: "Pîrân artık iyiden iyiye kocamış. ۞ Ben ondaki gücün kaybolduğunu umuyorum. Fakat padişahın buyruğuna uyarak, ۞ bu işe böyle başlamak lazımdı. Böylelikle padişah onun yüreğini bir kere daha sınamış oldu. ۞ Keyhüsrev ona karşı bir ordu göndermek için emir verdiği zaman ona dedim ki:

"Sen bu adamın sevgisini yüreğinden sil. Çünkü onun yüreğiyle dili bir değildir! ۞ Pîrân Türkleri çok sever. Padişah bu adamdan elini çekmelidir!" dedi. ۞ Gîv ayrılınca, cesur Pîrân da ordusunu olanca hızıyla sürerek, aslan gibi onu kovaladı. ۞ Gûderz onun geldiğini duyunca, davulu çaldırıp Rîbed yolundan yürümeye başladı. ۞ Dağdan inerek, ordusunu o geniş ovaya çekti.

Pîrân'ın Kunâbed'den sürüp getirdiği orduyla ortalık karardı. Gündüzden eser kalmadı. ۞ Türklerden, savaşa hazır ve zırhlı yüz bin atlı bellerine kemerlerini bağlayıp, ۞ ellerindeki mızraklar ve Hint kılıçlarıyla yürüdüler. ۞ Her iki tarafın erleri başlarına da demirden başlıklar giyip karşılıklı durdular. ۞ Boru sesleri birdenbire havaya yükselince, dağlar yerlerinden oynar gibi oldu.

Rîbed'den Kunâbed'e kadar bütün dağlarla o meralar, mavi ve kara renkli elbiseler giymiş erlerle doldu. ۞ Erlerin kaldırdığı tozlarla gündüzün ışığı kayboldu. Mızraklar birbirine öyle geçmişti ki, havaya sanki bir zırh gerilmişti. ۞ Atların kişnemelerinden ve erlerin ayaklarından kalkan tozlardan güneşin ve ayın parlaklığı silindi. ۞ Kılıçlar güneş, mızraklar da yıldızlar gibi parıldıyordu. Yeryüzü demir kesilmiş ve tozlardan havada bir bulut peyda olmuştu. ۞ Yeryüzü pehlivanların naralarıyla inliyor, gökyüzü de mızrakların çokluğundan demirdenmiş gibi görünüyordu.

Gûderz Tûran ordusunun bir deniz gibi dört bir yanı kapladığını, ۞ bayrakların bayrakları, bulutların bulutları takip ettiğini gördü. Bu iş böylece akşama kadar ardı ar-

kası kesilmeden sürdü. ۞ Akşam basınca, fili ordunun önüne koyarak, yolu kapadılar. ۞ Her iki tarafta da ateşler yakıldı. Kahramanlar öyle naralar atıyorlardı ki, ۞ dört bir bucak devlerle dolmuş ve yeryüzünü baştan başa düşman kaplamış sanılırdı.

Kayaların arasında çalınan davulların sesleri, kara gecenin içinde insanın yüreğini patlatıyordu. ۞ Kara dağların ardından şafak sökerken, İran ordusunun komutanı da, ۞ sessizce atına binip ordusunun önüne düştü ve bütün pehlivanlarına görevlerini söyledi. ۞ Ordunun sağı dağa dayalı olduğu için emniyetteydi. ۞ Sol yanıysa ırmağa dayalıydı. Dağ ile ırmak, ten ile can gibi birbirine uymuştu.

Yaya olan erler, zırhları ve demiri eriten oklarıyla, mızrakların arkasındaydı. ۞ Ciğerlerindeki kan durmadan coşan bu erler, yaylarını kollarına takmışlardı. ۞ Onların arkasında, hançerleriyle ateşin rengini solduran savaş atlıları ۞ ve sonrasında dağlar gibi azgın filler duruyordu. Yeryüzü bu fillerin ayakları altında yorgun düşmüştü. ۞ Mücevherleriyle ay gibi parıldayan kutlu bayrak ortadaydı.

Menekşe renkli kılıçlar, Kâve'nin bu bayrağının gölgesinde, ۞ kara gecenin içinde ve göklerdeki yıldızlar gibi parıldıyordu. ۞ Komutan, ordusunu bir cennet gibi süsleyerek, vefa bahçesine kinin servisini dikmiş oldu. ۞ Sağ yanın komutasını Ferîborz'a verdi ve ağırlıkları ordunun gerisinde bıraktı. ۞ Gîv ailesinin en ileri geleni Gorâze ile Keyânîyân tahtının koruyucusu olan Zevâre,

Ferîborz'a yardım etmek için ayrı bir ordu hazırladı. ۞ Pehlivan Gûderz bundan sonra Rehhâm'a: "Ey tacın, tahtın ve aklın ruhu olan kahraman! ۞ Güneşin nevruzda Koç burcundan çıkıp gitmesi gibi sen de atlıları alıp sol yanı tut. ۞ Büyüklüğünle orduyu canlandır ve koru. ۞ Azgın bir aslan gibi saldırarak, o su renkli hançerinle düşmanları öldür!" diye buyurdu.

Bunun üzerine Rehhâm, arkadaşlarıyla beraber gitti. Ona, ordunun kahramanlarından Gostehem, ۞ her savaşta gerekli olan Gejdehem ve okları gökleri aşan Furuhîl de katıldı. ۞ Gûderz'in buyruğu üzerine, on bin zırhlı süvariyle birlikte, ۞ ordunun asıl savaşçılarının bulunduğu yer, yani arka taraf Gîv'in komutasına verildi. ۞ Gîv'in yanında bulunan ünlü pehlivanlar da Gurgîn ile Şâverân oğlu Zenge'ydi.

Bundan başka, bir bayrakla, orduyu koruması için ırmak yönüne otuz bin atlı ۞ ve dağ tarafına da bir bayrakla otuz bin kişi gönderdi. ۞ Gûderz dağın tepesine de bir gözetleme yeri yaptırdı. Buradaki gözcü her yeri görebiliyordu. ۞ Gece gündüz o yüksek yerden dört bir yanı ve Tûran ordusunun yolunu gözetlerdi. ۞ Yolda bir karıncanın yürüdüğünü bile görse,

Hemen durduğu yerden bağırır ve bunun üzerine Gûderz harekete geçerdi. ☙ Gûderz savaş alanını öyle güzel süslemişti ki, güneşle ay bile orayı görse savaşmak isterdi. ☙ Komutan gerçek bir savaşçı olursa, erler timsahlarla bile savaşmaktan çekinmez. ☙ Bu işler bitince, Gûderz de orduyu idare etmek ve düşmandan korumak için kendi yerine geçti; ☙ yüreğini aydınlatan bayrağı dikerek pehlivanları ordunun ortasına gönderdi.

İleri gelenlerini yanına çağırttı. Ferhad'ı öne çıkardı ve Şîdûş'u geride bıraktı. ☙ Komutan Gûderz de onların ortasında duruyordu. Parıltısıyla, ayla güneşi sönük bırakan Kâve'nin bayrağı da yanında bulunuyordu. ☙ Bütün bu orduyu, savaş malzemelerini, yapılan hazırlıkları, zahmetten yorulmak nedir bilmeyen erleri; ☙ mızraklarla dolan dağları, bayırları ve çölleri; atlarının dizginleri birbirine girmiş atlıları ☙ uzaktan görünce, Pîrân'ın canı sıkılarak, güneşi batan talihine lanet etti ve

Savaş arzusu yüreğinden silinip gitti. Ordusunu gözden geçirdi, ☙ fakat canı ne ordugâhına bakmak istedi ne de erlerin saflarına... Kızgınlıktan, ellerini birbirine vurup durdu. ☙ Sonra gereği gibi davranarak, atını pehlivanların bulunduğu tarafa sürdü. ☙ Savaştan bıkmak nedir bilmeyen kendi pehlivanlarıyla ☙ Efrâsiyâb'ın intikam almaya hazır olan savaşçılarından

Otuz bin kişi seçti. Bunlar savaşçıydı. ☙ Ordusunun merkezine, aslanları yere seren ve savaşmak için pehlivan arayan bu orduyla Hûmân'ı yerleştirdi. ☙ Enderiman ile Ercâsp'ı yanına çağırtarak, onları ☙ otuz bin kişilik bir orduyla savaş alanının sol yanına gönderdi. ☙ Savaş kahramanı otuz bin kişiyle savaşçı Lehhâk ile Ferşîdverd de

Sağ yana yerleşince, yeryüzü demir silahlarla kapkara kesilmiş oldu. ☙ Pîrân kahraman Zengûle'yi, Gelbâd'ı ve kara gün dostu Sipehrem'i, ☙ mızraklı on bin kişiyle birlikte hançerli süvarilerin arkasına koydu. ☙ Tunç gövdeli Rûyîn'e de, on bin Hotenli pehlivan verdi. ☙ Onun görevi, düşman kahramanlarına ormanlarda aslanları gibi pusu kurmak,

Irmağın kenarına ve dağın tepesine gözcüler dikmek, İran komutanını usandırmak, ☙ savaş alanından ileriye bir adım atar da savaştan yılar veya korkaklık gösterirse, ☙ bir aslan gibi atılıp onu ardı sıra kovalamaktı. ☙ Ayrıca dağlara da, gece gündüz her yanı gözetleyen gözcüler dikti. ☙ Bu gözcüler, İranlılardan bir atlının çok uzakta dahi olsa Tûran komutanına doğru geldiğini görse,

Hemen bağırırlar, bunun üzerine bütün ordugâh birbirine girerdi.

BÎJEN'İN SAVAŞMAK İÇİN GÎV'DEN İZİN İSTEMESİ

Savaş isteklisi erlerden kurulmuş olan bu iki ordu ☙ üç gün, üç gece böyle karşılıklı olarak durup beklediler. İki taraftan da kımıldayan olmadı, hiç kimse dudağını bile kıpırdatmadı. ☙ Bu durum karşısında Gûderz: "Eğer ben bulunduğum yerden kalkar da ordumla düşmana doğru ilerlersem, ☙ arkamdan gelecek bir düşman kuvveti bizi mahvedebilir!" diye düşünüyor ve

Böyle, gece ve gündüz, ordunun önünde durarak, güneşle aydan uğur bekliyor, içinden: ☙ "Savaşa başlamak için acaba hangi zaman uğurludur? Ne zaman harekete geçmek doğru olur? ☙ Acaba savaş havası ne zaman esecek de, meydandan kalkan tozlar atlıların gözlerini örtecek? ☙ Ah o zaman bir gelse de, erlerimi bir rüzgâr gibi savaş alanına sürüp düşmanı yensem!" diyordu. ☙ Karşı tarafta da Pîrân gözlerini dikmiş, Gûderz'in kendini tutamayıp coşarak yerinden oynamasını,

Ordusunun ardını emniyete almadan yürümesini ve böylece pusudaki ordunun hücumuna uğramasını bekliyordu. ☙ Dördüncü gün Bîjen, üstündeki elbise paramparça olmuş bir halde ve tozu dumana katıp babasının karşısına dikildi. ☙ Ona: "Ey tecrübeli babacığım! Ne diye boş yere buralarda bekleyip duruyorsun? ☙ Bugün beş gün olduğu halde, ne gece ne de gündüz hâlâ bir iş yapıldığı yok! ☙ Ne güneş pehlivanların kılıçlarının parladığını gördü ne de havaya tozlar yükseldi.

Atlılar savaş zırhlarını ve tulgalarını giymişler, ama hiçbirinin damarında savaş kanı kaynamıyor. ☙ İran'da Rüstem'den sonra Gûderz gibi bir savaş atlısı daha yoktur, ama ☙ o Peşen savaşından ve o savaş meydanından döneli ☙ ve İranlıların talihleri tersine dönüp de birçok oğullunun öldüğünü göreli, ☙ yüreği yaralı ve ne yapacağını şaşırmış bir haldedir. Savaş meydanını görmek bile istemiyor.

Onun kocadığını ve artık yüzünü sürekli göklere çevirdiğini düşünmeli. ☙ O ordusunun erlerini saymak yerine, ayın çevresindeki yıldızları sayıp duruyor. ☙ Artık damarlarındaki kan kuruduğu için, o savaştan usanmış sayılır. ☙ Onun ruhu artık bu dünyada değil. Bunun için ben o dünya görmüş Gûderz'e şaşmıyorum ☙ Ama a babacığım, doğrusu sana şaşıyorum. Azgın aslanlar bile senden ders alır.

İki ordunun da gözü sende! Sen de şöyle bir zihnini toparla da kendini göster artık ve savaşmak için emir ver! ☙ Hava sıcak ve her taraf güneş içindeyken, ordu neden savaş düzenine girmesin? ☙ Şu güzel yaz geçer de yerler çelik gibi donar, ☙ eller mızrakları tutamaz olur, erler bir yandan savaşırken, bir yandan da sırtlarına kar yağarsa, ☙ pehlivanlardan hangisi kalkıp düşmanın karşısına çıkabilir? Şu savaş

alanına kim girer?

Eğer pusuya düşmekten veya düşmanların hücumuna uğramaktan korkuyorsan, bana şöyle istediğim gibi otuz bin savaşçı ver de, onların pusularını altüst edip tozlarını havaya uçurarak, kafalarını göklere savurayım!" dedi. Gîv, Bîjen'in bu sözlerini duyunca güldü ve ona dualar etti: "Ey Tanrım, bana bu kadar iyi bir oğul verdiğin için sana şükürler olsun!

Sen ona hem kuvvet, hem akıl hem de din bağışlamışsın! O savaşmasını da bilir, her işi başarmasını da! Bir pehlivan oğlunun pehlivan olması gerek... İşte, benim şu cesur oğlum da bana benzemiştir! Erkek bir aslan dişisine: Yavrumuz bizim gibi cesur olmayacak olursa, biz de ondan sevgimizi esirgeriz. Varsın denizin suyu onun babası, toprak da anası olsun! demiştir. Fakat ey tok sözlü çocuğum! Büyükbaban hakkında böyle konuşma.

O dünya görmüş, bilgili bir pehlivan ve bu ordunun komutanıdır. Dünyanın her halini görmüş geçirmiş bir adama akıl verilir mi hiç? Bizim atlılarımız silahlarının altında eziliyorlarsa, karşımızdaki Türkler de zevkle vakit geçirmiyorlar ya! Onların talihleri tersine dönmüş. Gözleri yaşla ve ciğerlerinin kanıyla dolu. Ne yapacaklarını da şaşırmışlar. Gün görmüş ihtiyar Gûderz istiyor ki, savaşa önce onlar başlayıp ilerlesin.

Onlar arkalarındaki dağdan ayrılınca, o da intikam almak için bahane arayan erlerini üzerlerine salacak. Sen yakında Gûderz'in gürzüyle bu ülkenin düşmanlardan nasıl temizlendiğini göreceksin. Onun böyle beklemesinin bir sebebi de şudur: O uğurlu bir saat bulmak için feleğin dönüşünü gözlüyor. İyi ve kötü yıldızların doğuş zamanlarını hesaplıyor. Beklediği zaman gelir gelmez o, yeryüzünü Türklerden temizleyecektir" dedi. Bunun üzerine Bîjen babasına: "Ey cihan pehlivanı!

"Eğer büyükbabamın düşüncesi bu ise, o halde bizim de şimdiden bu Rûm zırhlarını giymemize lüzum yok! Ben gidip şu savaş elbisesini çıkararak solmuş yüzümü şarapla biraz renklendireyim! Cihan pehlivanının ne zaman bana ihtiyacı olursa, ben de o zaman savaş kemerimi belime kuşanıp hazırlanırım!" dedi.

HÛMÂN'IN SAVAŞMAK İÇİN PÎRÂN'DAN İZİN İSTEMESİ

Bu sırada Türk ordusundan o cesur Hûmân da bir aslan gibi gelip kardeşinin karşısına dikildi ve: "Ey Efrâsiyâb'ın akıllı kahramanı! Bu çölde beklemekten artık sabrımız tükendi.

Bunca atlının, bellerinde savaş kemerleriyle, savaşa hazır durumda beklemelerinin bugün beşinci gün oluyor! ☙ Belleri, demir silahları taşımaktan aşındı. Yürekleri kinle dolu ve gözlerini İran'a dikmiş bekliyorlar. ☙ Düşmanla böyle karşılıklı durmak bize ne kazandırır? Ne düşünüyorsan söyleyiver. ☙ Eğer maksadın savaşmaksa, haydi savaşalım! Yok, dönüp gitmekse, haydi gidelim! ☙ Bu durumda kalmak bize yakışmaz. Buna genci de güler, ihtiyarı da...

Karşımızda duran düşman erleri, bizim yendiğimiz, bizim korkumuzla benizleri uçmuş erlerdir! ☙ Daha geçenlerde savaş alanı bunların leşleriyle dolmuş, yeryüzü bunlardan akan kanlarla bir kan ırmağına dönmüştü. ☙ Bizim ordumuzdan ise bir tek atlı bile eksilmedi. Karşımızdaki ordunun komutanı da Rüstem değilken, ne diye hâlâ savaşmıyoruz? ☙ Eğer sen kan dökmekten çekiniyor, bunun için savaşa hazırlanmıyorsan, ☙ savaşçılardan bir kuvvet seçip ver de, şu intikam alanında savaş nasıl olurmuş, bir gör!" dedi.

Hûmân'ın bu sözlerini dinledikten sonra Pîrân: "Ey kardeşim! Dur bakalım, bu kadar aceleye ve kızgınlığa düşme! ☙ Şunu bil ki, şu karşımdaki orduyu alıp benimle savaşmaya gelen savaşçı, ☙ Keyhüsrev'in büyüklerinin ve pehlivanlarının en ileri gelenlerinden biridir. ☙ Bir kere, Keyhüsrev her yerde benim padişahımdan üstündür. ☙ Bundan başka, padişahın pehlivanları arasında Gûderz gibi

Mertlik, akıllılık, kahramanlık ve pehlivanlık hususunda üstün başka hiçbir pehlivan yoktur. ☙ Üçüncü bir sebep de, birkaç oğlunu kaybettiği için yüreğinin kanla ve dertle dolu olmasıdır. ☙ Üstelik onların kafalarını savaşlarda biz koparıp attık, yerden kalkan tozları onların kanıyla biz bastırdık. ☙ Bunun içindir ki, teninde can kaldıkça, onların intikamını almak için bir yılan gibi kıvrım kıvrım kıvranıyor. ☙ Dördüncü sebep ise düşman ordularını getirip iki dağın arasına yerleştirmiştir.

Onlara saldıracak hiçbir yolumuz yok. Bunu iyi düşünmek gerek; çünkü düşmanı oradan söküp atmak kolay olmaz. ☙ Bunun için onları dağın eteğinden ayrılmak zorunda bırakacak bir çare bulmak lazım. ☙ Bu çareyi bulursak, savaşa önce onların başlamalarını sağlayabiliriz. ☙ Onlar erlerini dağdan çeker çekmez ben üzerlerine yağmur gibi ok yağdıracağım. ☙ O zaman ordularının dört bir yanını bir duvar gibi kuşatarak, azgın aslanlar gibi saldırıp canlarını alır ve

Muradımıza ererek, adımızı güneş kadar yükseltiriz! ☙ Sen ordunun dayanağı ve padişahın komutanısın. Tacını feleklerden ve Zühal yıldızından daha yüce yerlere ulaştırmışsın. ☙ Yüce bir ad kazanmak isteyen bir insan, hırslı olmasın da ne yap-

sın? ☙ Bundan başka, hiçbir ünlü savaşçı tutup da yırtıcı bir kaplanla savaşmaya kalkışmaz. ☙ İranlılardan, ünlü olmayan ve yiğitlerin savaşına dayanamayacak birini,

İntikam almak için senin karşına gönderseler ve sen de onun başına dünyayı yıkıp devirsen, ☙ ne senin adın yücelir ne de İranlılar bir zarar görür. ☙ Fakat o sana üstün gelecek olursa, o zaman bütün Türk kahramanları yenilmiş sayılır!" dedi. ☙ Hûmân Pîrân'ın bu sözlerini saçma buldu. ☙ Verdiği karşılıkta: "İranlılardan, bana kim karşı çıkabilirmiş ki? Sen merhameti bir türlü elinden bırakmıyorsun; bense savaşmak istiyorum!

Mademki intikam için harekete geçmiyorsun, o halde savaşmaya niyetin yok demektir. ☙ Öyleyse ben de şimdi gidip atımı eyerleyerek, yarın şafakla beraber savaşa çıkacağım!" dedi.

HÛMÂN'IN SAVAŞMAK İÇİN KARŞISINA ER İSTEMESİ

Bundan sonra Hûmân bir yılan gibi dişlerini gıcırdata gıcırdata kendi karargâhına döndü. ☙ Ertesi sabah da yanına bir tercüman alarak, kükremiş bir aslan gibi atına bindi. ☙ Başı ve yüreği intikamla dolu olarak İran ordusunun karşısına geldi.

Onun savaşmaya karar verdiğini gören Pîrân'ın canı sıkıldı, dünya başına dar oldu ☙ ve büyük bir heyecana düşerek, babadan kalma bir atasözünü hatırlayarak şöyle dedi: ☙ "Akıllı olan, hiçbir işte acele etmez ve düşünmeden başını savaşa sokmaz. ☙ İhtiyatlı davranan, can sıkıcı bir sonuçla karşılaşmaz. ☙ Kafa beyinsiz olduktan sonra dilin inci gibi sözler söylemesi neye yarar?

Hûmân savaşmak için acele ediyor, ama bunun sonu neye varır, bilmem. ☙ Yeryüzünün sahibi olan Tanrı yardımcısı olsun! Çünkü benim de ondan başka yardımcım yok," dedi. ☙ Vîse oğlu Hûmân, Geşvâd oğlu Gûderz'in ordusuyla beklediği savaş yerine, ☙ İranlı savaşçılardan karşısına er istemek için ilerlediği sırada gözcülerle karşılaştı. ☙ Gözcüler tercümanın yanına gidince İranlı atlılar bu durumdan şüphelendi.

Gözcüler tercümana: "Bu savaşçı pehlivan, durup dururken, ne diye ovaya geliverdi? ☙ Elinde gürzü ve atının eyerinde de kemendiyle, bir haberci gibi nereye gitmek istiyor?" diye sordular. ☙ Tercüman da, İranlılara: "Kılıç, gürz ve yay kullanan ☙ bu aslan yürekli ünlü pehlivan elbette sizinle savaşmak istiyor. ☙ Aslanların yüreği

kılıcına kın olan bu pehlivan, Vîse ailesinin en büyüğü Hûmân'dır!" dedi.

İranlılar gürzünü, beline kuşandığı kemeri ve padişahlara yaraşan boyunu görünce, ☙ bütün mızraklıların elleri onun yüceliği karşısında tutmaz oldu. ☙ Hepsi onun yanından çekilerek tercümanın yanına gittiler. ☙ Ona: "Haydi, git de bizim söylediklerimizi ona Türkçe olarak anlat ☙ ve bizim ağzımızdan: Bizim seninle savaşmaya niyetimiz yok! Çünkü Gûderz savaşmak için bize izin vermiş değildir.

Eğer savaşmak istiyorsan yolun açık; git ordumuzun komutanı olan o ünlü pehlivanla anlaş! diye söyle" dediler. ☙ Hûmân'a birer birer komutanın, ileri gelen kahramanların, ☙ pehlivanların kimler olduğunu, ordunun nerede durduğunu, sağ ve sol kanatlarda kimlerin bulunduğunu bildirdiler. ☙ Beri yanda da bir haberci atla ve hızla gelip pehlivanın yanına çıkarak, ☙ Türk ordusundan Hûmân'ın savaşmak için bir kaplan gibi gelmiş olduğunu bildirdi.

Hûmân gözcülerin yanından ayrılarak, kızgınlıkla Rehhâm'ın yanına gitti ☙ ve bağırıp çağırarak: "Ey uyanık talihli komutanın oğlu! ☙ Haydi bakalım, atının dizginini meydana doğru çevir de, iki ordunun safları arasına gir! ☙ Sen bu aslanlar ordusunun sağ kanadının komutanı ve İran'ın koruyucu kahramanısın! ☙ Benim karşıma senin çıkman, benimle senin savaşman gerek. İstersen dağa, istersen ırmağa doğru gideriz.

Sen çıkmayacaksan, Gostehem ile Furuhîl gelsin! ☙ Pehlivanlarınız arasında, kılıç, mızrak ve ağır gürzle savaşmak isteyen kim varsa karşıma çıksın! ☙ Felek, benim karşıma intikam almak için geleceklerin başına dünyayı yıkacaktır! ☙ Savaşırken, benim kılıcımı gören aslanın yüreği, kaplanın da derisi paramparça olur!" diye meydan okudu. ☙ Rehhâm ona verdiği karşılıkta: "Ey savaşçı ve ünlü pehlivan!

Ben seni Türklerin içinde akıllı bir adam diye tanırdım, meğer yanılmışım. ☙ Sen hangi cesaretle şu meydana çıktın da, ordunun önünde ve bir başına benimle savaşmak istiyorsun? ☙ Galiba yeryüzünde senden başka kılıç taşıyıp beline kemer kuşanan pehlivan yok sanıyorsun. ☙ Padişahlardan kalma şu atasözünü hatırla da, bu düşüncenden vazgeç: ☙ Savaşa önce atılmak cesaretini gösteren kişi, geriye kaçmayı düşünmemeli!

Pehlivanlar arasında şu isimlerini saydıklarının hepsinin de pençeleri savaşmaya hazırdır. ☙ Ama gelgelelim padişahın komutanının izni olmadıkça hiç kimse savaşmaya çıkamaz. ☙ Bizim pehlivanlarımızla savaşmak istiyorsun da, neden gidip komutana söylemiyorsun? ☙ Önce Gûderz'den izin al da, ondan sonra bizimle savaş-

maya gel!" dedi. ☙ Bunun üzerine Hûmân: "Haydi, saçmalama! Bunlar hep bahane. Maksat benimle savaşmaktan kaçmak.

Sen elindeki o mızrağı at da, kadınların örgü ördükleri şişleri al! Sen kim, intikam meydanında er olmak kim!" dedi ☙ ve oradan kalkıp ordunun merkezindeki erlerin yanına döndü.

HÛMÂN'IN FERÎBORZ'A MEYDAN OKUMASI

Tercümanıyla beraber, azgın bir fil gibi Ferîborz'un yanına giderek, ☙ ona şöyle bağırdı: "Ey pehlivanlar arasında sivrilmiş, kötü kişi! ☙ Sen bütün atlılarını, fillerini, Kâve'nin bayrağını ve o altın pabuçlarını savaşta

Türklere bırakıp kaçtığın için artık İranlı pehlivanlar seni er kişi saymasalar gerek! ☙ Komutanken tutsak düştüğün için artık belki köleler gibi kemer bağlasan yeridir! ☙ Sen akıllı Siyâvuş'un kardeşisin. Yani yaratılışça, bir komutandan ilerisin. ☙ Ben de Tûran padişahının soyundan olduğum için seninle eşit durumdayım. ☙ İntikam almaya layıksan, kalk, bu iş için hazırlan!

Hele şu meydana bir çık da, seninle orduların önüne geçelim! ☙ Karşıma çıkıp da benimle savaşmak, senin için şereftir. Böylelikle adını güneşe kadar yükseltmiş olursun! ☙ Ama karşıma çıkamazsan, seni yine haksız bulmam. Böyle yapacaksan, o halde bak Gorâze veya Zevâre nerededir? ☙ İran'ın ünlü pehlivanlarından birini bul da karşıma çıkar bakalım!" dedi. ☙ Ferîborz onun bu sözlerine şöyle karşılık verdi: "Bir yırtıcı aslandan intikam almaya uğraşma!

Savaş gününün sonu hep böyledir: Biri üstün gelir, biri de yenilip üzülür. ☙ Üstün gelsen bile sonunda bir zarara uğramaktan kork. Çünkü feleğin işleri hep bir türlü gitmez. ☙ Senin gibi kavgacılar, sözü, kendi evlerini, barklarını yıkacak kadar ileriye götürürler. ☙ Padişah bayrağı benden alıp başkasına verdiyse ne çıkar? Mal onun değil mi? Fillerini de, ordusunu da canı kime isterse ona verir. ☙ Zaten Keykubâd'dan sonra, padişahların intikamını almak için başına büyüklüğün tacını giyen,

Beline kemerini bağlayıp yeryüzünü adaletiyle onaran, Geşvâd oğlu komutan Gûderz'dir. ☙ O soyca da bir pehlivan ve padişahın komutanıdır. Her zaman da, intikam için ordunun önünde savaşır. ☙ Onun gürzü, muhakkak, sizin komutanınızın ömrünü de sona erdirecek. ☙ Bütün sorumluluk ondadır; ordu ancak onun buyru-

ğuyla savaşabilir. ۞ Eğer o bana seninle savaşmam için izin verirse, yani bu yarama derman bulursa,

Sen benim savaş meydanında başımı göklere kadar nasıl yükselteceğimi görürsün!" dedi. ۞ Hûmân da: "Yeter, yeter! Senin bütün pehlivanlığın lafta! Kahramanlarla savaşmaktan çekiniyorsun da, şu kılıcını beline ne diye kuşandın? ۞ Şu bir işe yaramaz, ne tulga ne de zırhıma bir zarar veremeyecek olan gürzünle benimle savaşacaksın da, ben de göreceğim!" diyerek ۞ oradan da kızgın bir dev gibi yürüyüp ayrıldı.

HÛMÂN'IN GÛDERZ'E MEYDAN OKUMASI

Hür olanların intikamını almak için beline kemerini kuşanmış olarak kalktı, Geşvâd oğlu Gûderz'in yanına gitti ve

Olanca kızgınlığıyla: "Ey devleri bağlayan, güçlü ve yüce pehlivan! ۞ Ben senin padişaha neler söylediğini, orduyu hazırlayıp yola nasıl çıktığını, ۞ padişahtan Pîrân'a ne hediyeler getirdiğini, padişaha nasıl yemin ettiğini, senin emrinle ۞ ordunun dayanağı olan o seçkin oğlun Gîv'i elçi olarak Tûran ordusuna nasıl gönderdiğini hep duydum. ۞ Evet, sen padişaha, güneşe, aya, tahta ve taca yemin ederek,

Savaş zamanında Pîrân nerede gözüne ilişirse hemen ondan intikamını alacağını söyledin ۞ ve aslanlar gibi bir ordu hazırlayarak, bizimle savaşmaya kalkıştın. ۞ Şimdi de üzgün bir dağkeçisi gibi dağın ardına çekilmiş, duruyorsun! ۞ Benden, tıpkı, peşinden gelen erkek bir aslanın pençesinden kurtulmak için ۞ ormana sığınıp da dar bir deliğe giren ve can korkusuyla artık her şeyden vazgeçen bir av gibi kaçıyorsun!

Orduları böyle dağın ardında saklayıp da ne yapacaksın? Onlardan birini ovaya göndersene. ۞ Sen padişaha böyle dağların arasına girip de saklanmak için mi söz verdin?" dedi. ۞ Gûderz de: "Söyleyeceğin sözü önce düşün sonra söyle ki, cevap vermeye layık olsun. ۞ Ordumuzdan karşına kimse çıkmayınca, bana bahane bulmaya başladın. ۞ Sen şunu bil ki: Ben padişahın buyruğu ve benim ona verdiğim söz gereğince,

İran'ın seçkin ve cesur pehlivanlarından toplanmış olan bu orduyu kaldırıp buraya getirdim. ۞ Fakat avcı korkusuyla ormana gizlenen yaşlı bir tilkiye benziyorsunuz. ۞ Birtakım çareler ve hileler arayıp bizim gürzlerimizden ve kementlerimizden kaçı-

yorsunuz. ۞ Sen öyle cesaret taslayıp da bizimle savaşmaya kalkışma, çünkü tilki aslanla başa çıkamaz!" dedi. ۞ Hûmân Gûderz'den bu karşılığı alınca, o savaş alanında bir aslan gibi öfkelenerek:

"Senin benimle savaşmaya yanaşmaman, beni küçük görmenden değil. ۞ Çünkü sen Peşen savaşına katılmış ve orada Türklerle savaşmaktan kaçmış bir adamsın! ۞ O savaşta benim gücümü sınamış ve yiğitliğimi övmüşken, şimdi de tersini yapıyorsun. ۞ Eğer dediğin gibi benden güçlüysen ve bunu da ortaya koymak istiyorsan, ۞ ordunun erleri arasından birini seç de, gelsin benimle savaşsın bakalım!

Ben bir canavar cesaretiyle ortaya atılıp önce Rehhâm'la Ferîborz'dan benimle savaşmalarını istediğim ۞ ve bu meydan okumayı bütün ordunun önünde yaptığım halde pehlivanlarınızdan hiçbiri karşıma çıkamadı! ۞ Verdikleri karşılık da şu: Onların benimle savaşmaları için Gûderz'in izin vermesi gerekiyormuş! ۞ Savaş gününde, otları sararan dağları hançerinle kana boyayıp onları bir lale tarlasına döndüreceğini söyleyen sen değil misin? ۞ Haydi öyleyse, şu savaş meydanına çık da, o ağır gürzünle benden de bir intikam alıver!

Ey ünlü pehlivan! Benimle savaşmaya hazırlanmış bir oğlun ۞ ve senin de savaşmaya niyetin varsa, daha ne duruyor ve onlardan birini benim karşıma neden göndermiyorsun?" dedi. ۞ Bunun üzerine Gûderz ona karşı hangi pehlivanı gönderebileceğini düşünmeye başladı. ۞ İçinden: "Eğer ben, şu niyeti bozuk Hûmân'ın karşısına tutar da ünlü pehlivanlardan birini çıkarırsam, ۞ bu o pehlivanın elinde ölür ve böyle olunca da artık Türklerden hiç kimse savaşa çıkamaz.

O zaman komutan Pîrân kederinden ne yapacağını şaşırır ve artık kızgınlıkla ve sertlikle savaşmaktan vazgeçer de, ۞ ordusunu Kunâbed dağına çekerse, işte o zaman bizim durumumuz da kötüleşir! ۞ Yok, Hûmân bizim ünlü pehlivanlarımızı öldürecek olursa, o zaman benim ünüm mahvolacağı gibi, ۞ savaşçılarımızın da gözleri yılarak artık savaş ovasında durmak istemezler. ۞ O halde en iyisi, onlarla şimdilik savaşmamak ve sadece pusu kurarak yollarını kesmektir.

Belki böylelikle onlara savaşmak için cesaret gelir de, ordularını şimdi bulundukları sarp yerden çıkarırlar!" diye düşündükten ۞ sonra Hûmân'a: "Haydi, git! Yeni yeni işler ve sert sözlerle ۞ sen daha ağzını açıp da konuşmaya başlar başlamaz, senin içini de, dışını da anladım. ۞ Türklerin içinde doğru düşünebilecek, akıllı bir adam yok mu? ۞ Bilmiyor musun ki, azgın bir aslan, savaşta, tutup da bir tilkinin kanına ellerini bulaştırmaz.

Sonra görüyorsun ki, her iki ordu da savaşmak için toplanmış, hazır bekliyor. ۞ Durum böyleyken, ortaya iki kişi çıkıp savaşsın da, geriye kalanlar buna seyirci mi kalsın? ۞ Bütün ordunuzu savaşa sokmanız gerek. ۞ Sen hemen ordunuzun bulunduğu yere git de, komutanın önünde göğsünü gere gere ona ۞ şöyle de: Ben İranlılardan karşıma er istedim, fakat kim geldiyse feryat edip gitti.

Bu savaş alanında zafer senindir! İstediğin gibi intikamını alacaksın!" dedi. ۞ Bunları duyunca Hûmân yüksek sesle: "Sizin komutanınız da kimmiş? Pehlivanlarınız da kimler oluyormuş? ۞ Şimdi şu savaş alanında aklıma geldi; bizim yeryüzü padişahımızın bir sözü vardır. ۞ O der ki: Padişahlık tahtını ele geçirmeyi düşünüyorsan, bu fikrinden vazgeç. Ateşi istiyorsan, yüzünü onun alevinden çevirme! ۞ Senin savaşmaya niyetin yok. Gül toplamak istiyorsan dikensiz yolu yoktur.

İranlılar arasında senden başka, bu ordunun önünde savaşabilecek aslan yürekli bir pehlivan varsa karşıma o çıksın? ۞ Beni bir oyunla atlatmak istiyorsun, ama benim nasıl bir adam olduğumu bildiğine göre senin bu oyunlarına da kanmayacağımı bilmen gerek!" deyip sözü kesti. ۞ Ordunun ileri gelenleri Gûderz'e: "Tutacağımız yol, bununla savaşma yoludur. ۞ İçimizden birini, onunla savaşmak için meydana gönder!" dedilerse de, ۞ Gûderz: "Bugün onunla savaşmak uygun değil," dedi.

Böyle boş yere söyleyip dinlemekten canı sıkılan Hûmân cesur bir aslan gibi kızdı, coştu ۞ ve sonra gülerek komutanın yanından ayrıldı. Ordu muhafızlarının yanına hızla gidip ۞ yayını kurdu ve onlardan dört kişiyi atlarından çayıra yuvarladı. ۞ Uzaktan Hûmân'ın bu yaptığını gören muhafızlar ۞ hiç ses çıkarmadan, ona hiçbir şey söylemeden oradan kaçıp gittiler.

Hûmân bundan sonra da bir sarhoş gibi dağın tepesine çıkıp, dağı çökertecek gibi naralar atmaya başladı. ۞ Mızrağını başının etrafında çevirerek: "Vîse oğlu Hûmân galiptir!" diye bağırdı. ۞ Bunun üzerine tunç boruların sesleri ovadan göklere yükseldi. ۞ Tûran ordusundaki pehlivanların külahları da, sevinçlerinden göklere değdi. ۞ Hûmân'ın böyle bir üstünlük elde etmiş olması nihayetinde Gûderz'in de canını sıktı;

Utandı, üzüldü, pek çok kızdı. ۞ Kendi pehlivanlarından duyduğu utançla, kan ter içinde kaldı, ama bunu hayırlı bir fal saydı. ۞ İçinden: "Mademki kan dökmeye önce onlar başladı, bu kötülüklerinin cezası da kötü olacaktır!" dedikten ۞ sonra, ona karşı kim çıkabilir diye pehlivanlarını bir bir gözden geçirdi.

BÎJEN'İN HÛMÂN'IN YAPTIKLARINI DUYMASI

Bîjen, Hûmân'ın bir aslan gibi büyükbabasının yanına geldiğini,

Ordunun sağını ve solunu dolaşıp, ileri gelen pehlivanlardan birinin savaşmak için karşısına çıkmasını istediğini, ☙ fakat onlardan hiçbirinin onun karşısına çıkamadığını, bunun üzerine de Hûmân'ın onlara ağır hakaretler ettiğini ☙ ve ordudan dört atlıyı attığı oklarla düşküncesine yere yuvarladığını duyunca, ☙ fena halde kızarak, savaşmak için bir kaplan gibi pençelerini biledi. ☙ Emri üzerine o fil gövdeli ve değerli atını eyerlediler.

Kendisi de Rûm zırhını giyip atının kolanını sımsıkı bağlayarak üstüne atladı ☙ ve kızgın kızgın babasının yanına gitti. Ona büyükbabasının başına gelenleri anlattıktan sonra ☙ şöyle dedi: "A babacığım, ben sana demedim mi, ☙ ihtiyarlıktan Gûderz'in aklı ve düşüncesi zayıflamış diye? Görmüyor musun, ne kadar değişti! ☙ Savaşlarda bunca çocuğunu kaybettiği için yüreğine olağanüstü bir korku düştü. Duyduğu acıyla yüreği kan ağlıyor.

Oğullarının hepsinin başı kesildi; hepsi de, savaş alanında öldü. ☙ Sana söylediklerimin kanıtı da ortada! İşte, cesur bir Türk gelip kendisini bir aslan gibi bizim pehlivanlarımızın arasına attı ☙ ve elindeki mızrakla büyükbabamın yanına giderek, bir sarhoş gibi büyük bir küstahlık etti de, ☙ bizim şu ünlü ordumuzdan karşısına bir savaşçı çıkıp, ☙ onu kebap şişine bir kuş geçirir gibi mızrağına geçirerek yere yuvarlayamadı!

Ey benim şefkatli ve akıllı babacığım! Haydi, artık sırtıma Siyâvuş'un zırhını geçiriver. ☙ Çünkü benden başka onun karşısına çıkacak, tozunu havaya uçuracak kimse yok!" dedi. ☙ Gîv ona: "A çocuğum! Aklını başına topla da söylediklerime kulak ver. ☙ Ben sana, kızgınlığına kapılma ve Gûderz'in aleyhinde konuşma demedim mi? ☙ O hepimizden daha çok gün görmüş, akıllı ve ordunun büyüğüdür.

Yanında fillerle bile savaşabilecek kahramanlar olduğu halde, Hûmân'la savaşması için hiçbirine izin vermedi. ☙ Sen işte bundan ibret alacağın yerde, ne oldu, gençlik kanı başına mı sıçradı da gelmiş bana böyle şeyler söylüyorsun? ☙ Ben senin bu düşünceni beğenmedim ve bir daha da benim yanımda böyle şeylerden bahsetme!" deyince, ☙ Bîjen babasına kızarak: "Benim bu dileğimi yerine getirmediğine göre, sen benim ün kazanmamı istemiyorsun. ☙ O halde ben de kemerim belimde olarak komutanın yanına gider ve Hûmân'la çarpışmak için ondan izin alırım!"

Diyerek atını yerinden oynatıp hızla Gûderz'in yanına gitti.

BÎJEN'İN SAVAŞMAK İÇİN GÛDERZ'DEN İZİN İSTEMESİ

Önce onu övdükten sonra, durumu başından sonuna kadar anlatmaya başlayarak: ۞ "Ey yeryüzü padişahının pehlivanı! Ey her şeyi bilen ve padişahlık tahtının süsü olan! ۞ Her ne kadar senden daha genç ve daha az akıllıysam da, yine de tuhafıma giden bir şey var: ۞ Sen Türklerden intikam almaktan vazgeçmiş olacaksın ki, savaş alanını bir gül bahçesi gibi kullanıyorsun.

Bugün yedinci gün olduğu halde oturup dinlenmekten başka bir şey yapıldığı yok. ۞ Şimdiye kadar ne güneş pehlivanların kılıçlarının parıltısını görebildi ne de havaya bir toz yükseldi! ۞ Bütün bunlardan da tuhafı, erlerin arasında uğursuz ve şaşkın bir Türkün belirmesidir. ۞ Hiç şüphe yok ki, iyiliğin sahibi olan ve her zaman kötülerin belasını veren Tanrı, ۞ bunu Tûran ordusundan kaldırıp buraya kadar, senin elinde belasını bulması için göndermiştir.

Sense tuzağa düşen bir yabaneşeğini serbest bırakıyorsun. Bu konu hakkında ne düşündüğünü bilmiyorum. ۞ Sen Hûmân'ın kanı dökülürse, Pîrân'ın savaştan yılıp vazgeçeceğini veya ۞ tersini, düşmanlığının artıp ordusunu ileriye süreceğini düşünmekten vazgeç. ۞ İşte ben pençelerimi yıkayıp, onunla savaşmak için belime kemerimi kuşandım. ۞ Eğer izin verirsen azgın bir aslan gibi onun karşısına çıkacağım.

Yalnız komutan Gîv'e emir ver de, Siyâvuş'un silahlarıyla ۞ Rûm tulgasını bana versin ve zırhının da düğmelerini çözüp sırtıma geçirsin!" dedi. ۞ Gûderz onun bu sözlerini dinleyip de aklını ve düşüncesini ölçünce, ۞ sevinçle: "Talih sana yüzünü çevirmesin! ۞ Zaten sen şu kaplan postundan eyerin üzerine oturduğundan beri ne aslanların pençelerine iş kaldı ne de timsahların kuyruğuna...

Hiç rahat yüzü gördüğüm yok; her savaşa önce sen atılırsın. ۞ Bütün savaşlara cesaretle atılıyor ve hepsinden de aslanlar gibi galip çıkıyorsun. ۞ Yalnız dikkat et de, meydana girdiğiniz zaman savaşmaya önce o başlasın. ۞ Çünkü Hûmân pis yaradılışlı bir şeytandır. Savaştaysa zırhlı bir dağa benzer. ۞ Daha gençsin; henüz felek üzerinden yeteri kadar geçmediği için kendine acımasını bilmiyorsun.

Sen gel de Hûmân'a karşı çıkma. Ben senin yerine daha tecrübeli, savaşlar görüp geçirmiş birini göndereyim de, ۞ gitsin onun başına, gürleyen bulutun dolu yağdırması gibi ok yağdırsın ve başlığını kafasına okla çivilesin!" dedi. ۞ Fakat Bîjen: "Ey pehlivan! Genç bir kahramanın hünerli olması gerekir. ۞ Eğer sen benim Furûd'un

savaşındaki ustalığımı görmediysen, beni bir daha sına. ☙ Ben Peşen savaşında da yeryüzünü altüst ettim. İntikam gününde kimse benim sırtımı görmemiştir.

Eğer ustalıkta başkalarından geriysem, Tanrı canımı alsın! ☙ Eğer benim dileğimi yerine getirmez ve Hûmân'la savaşmam için izin vermezsen, ☙ seni de gider padişaha şikâyet ederim ve bundan sonra ne belime kemer bağlarım ne de başıma külah giyerim!" deyince, ☙ Gûderz onun bu sözlerinden çok beğendi, güldü ve yeni yetişmiş bir servi gibi dinçleşti. ☙ Ona: "Senin gibi bir oğlu olduğu için Gîv gerçekten bahtiyardır.

Anasının Bîjen'i doğurduğu gün ne kutlu bir günmüş! ☙ Sen pençelerinle savaşmaya başladığın günden beri kaplanlarda savaşlardan pençelerini çekti. ☙ Peki, öyleyse ben de sana Hûmân'la savaşman için izin veriyorum. Umarım talihin sana yâr olur. ☙ Dilerim ki, yeryüzünün sahibi olan Tanrı'nın yardımı ve padişahımızla pehlivanlarımızın büyüklüğüyle ☙ şu şeytanın canı senin elinden çıkar! Haydi, git de Tanrı'nın izniyle bunu başarmaya çalış.

Ben şimdi Gîv'e, Siyâvuş'un zırhını sana vermesini söylerim. ☙ Eğer bu zırhı giyer de düşmanını yenersen, benim yanımdaki şerefin daha çok artar. ☙ Ferhad'dan da, Gîv'den de seni üstün tutar; sana yüksek bir mevki ve şimdikinden daha çok servet, taht, taç ve er veririm!" dedi. ☙ Torun büyükbabanın bu öğütlerinden pek çok dersler aldı ☙ ve hemen atından inip yeri öperek büyükbabasına dualar etti.

Bundan sonra Gûderz, Gîv'i çağırttı ve onunla Bîjen hakkında konuştu. ☙ Bîjen'in savaşmak için istediği zırhtan söz açınca, ☙ Gîv babasına: "Ey bütün yeryüzünün en büyük pehlivanı! ☙ Bu çocuk benim aklım ve canım demektir. Onu dünyayla bir tutarım, bunun için de onun yaşamı benim için pek değerlidir. ☙ Ben onu gözümün önünden ayırıp ejderhanın ağzına atmak istemem!" dedi.

Gûderz de: "Ey şefkatli oğlum! Bîjen için başka türlü düşünmen gerek. ☙ Bîjen gençtir, toydur, ama aklı her işe erer. ☙ Üstelik şimdi intikam almanın, devlerden bu dünyayı temizlemenin zamanı da gelmiştir. ☙ Mademki padişahın buyruğu gereği Siyâvuş'un intikamını almamız lazımdır, o halde soy bağını bir yana bırakmalıyız ☙ ve gökten çelik kılıçlar da yağsa, yine canımızı bu uğurda vermekten kaçınmamalıyız.

Onun savaş hevesini kırmak, yüzüne galipliğin yahut mağlupluğun kapılarını kapamak doğru olmaz. ☙ Tembelliğe alışan bir genç, kötü huylu ve kötü düşünceli olur!" dedi. ☙ Babasından bu karşılığı alan Gîv artık bir çare kalmadığını anladı,

ama oğluna bir kere daha öğüt vermek ☙ ve böylece onu düşüncesinden vazgeçirmek istedi. Fakat Bîjen: "Sen benim adımı kötüye çıkarmak istiyorsun!" diye karşılık verdi. ☙ Bunun üzerine Gîv tekrar Gûderz'e dönerek: "Ey yeryüzü pehlivanı! Can tehlikede olunca,

İnsanın gözü ne evlat görünüyor, ne hazine, ne ordu ne de padişahın komutanının emri... ☙ Böyle tehlikeli bir günde, ne diye zırhımı başkasına verip de kendimi mahvedeyim? ☙ Bîjen savaşmak istiyorsa kendi silahı yok mu? Arkasında zırhı varken, ne diye benimkini istiyor?" deyince, ☙ Bîjen: "Artık senin zırhına da ihtiyacım yok! ☙ Senin zırhın olmadan hiçbir pehlivanın savaşta hüner gösteremeyeceğini,

Siyâvuş'un zırhını giymeden düşmanlarına üstün gelemeyeceğini sanıyorsun galiba," diyerek ☙ ordunun arasından atını oynatıp, karargâhına gitmek için yola çıktı.

GÎV'İN SİYÂVUŞ'UN ZIRHINI BÎJEN'E VERMESİ

Ordunun arasına karışıp, gözden kaybolunca, Gîv'in yüreği üzüntüden kabardı. ☙ Yüreğinin derdiyle gözlerinden kanlı yaşlar döktü, pişman oldu. Evlat derdinin ne olduğunu, işte buradan anlamalı. ☙ Duyduğu acıyla ciğeri yaralı ve gönlü de kanlı olarak, başını göklere kaldırıp

Tanrı'ya hep: "Ey yeryüzünün sahibi! Şu gönlü yaralıya baksan, onu görsen yeridir! ☙ Yüreğimi Bîjen'in derdiyle yakma, kirpiklerimden dökülecek yaşlarla ayaklarımı çamurlara batırma! ☙ Onu bana bağışlayıver; zamanın kötülüğünü onun canından uzaklaştır!" ☙ Böylece pehlivanın gönlü tasalandı; genç oğlunun giriştiği iş yüzünden yüreği kanla doldu. ☙ Kendi kendine: Onu boş yere hırpaladım. Ne ettim de, istediğini önüne koymadım?

Ona Hûmân'dan bir kötülük geldikten sonra bana kılıcın, kemerin, zırhın ne lüzumu var? ☙ İşte şimdi üzüntü içindeyim; gönlüm onu görmek isteğiyle, gözlerim de yaşla dolu, diyordu. ☙ Derken hemen oradan kalkarak, bir toz gibi hızla savaş alanına, oğlunun yanına gitti ve: ☙ "Ne diye bizi böyle üzüyorsun? Uslu uslu oturacağın yerde kızgınlığa kapılıyorsun. ☙ Savaş sırasında denizden çıkan azgın bir timsaha bir kara yılan ne kadar kendini gösterebilir?

Parlak güneş kaybolduktan sonra ay ne kadar parıldayabilir? ☙ Şimdi ne diye benim sözümden çıkıyor ve Hûmân'a doğru koşuyorsun? ☙ Kendi aklını beğeniyorsun, ama nasıl bir işle karşılaşacağını bilmiyorsun!" deyince, ☙ Bîjen de: "Ey kahra-

man babacığım! Yüreğimi, Siyâvuş'un intikamını almaktan vazgeçirmeye uğraşma! ☙ Senin Hûmân dediğin ne tunçtan ne de demirdendir; ne azgın bir fil ne de bir Ehrimen'dir.

O savaş eriyse ben de savaş peşinde koşan biriyim. Senin talihine yemin ederim ki, ondan yüz çevirmem! ☙ Zaman, yeryüzünün sahibi olan Tanrı'nın elindedir. Yok, alnımdaki yazı başka türlüdür de, ☙ başıma bir iş gelirse, sana yaraşan üzülmemek, yüreğini dertle doldurmamaktır!" dedi. ☙ Gîv bir aslan gibi savaşmak için beline kemerini kuşanmış olan kahraman oğlunun bu sözlerini duyunca, ☙ yürük atından aşağıya inip onu da, Siyâvuş'un zırhını da kendisine vererek:

"Mademki savaşmak istiyorsun, mademki arzun aklına üstün geldi, ☙ o halde insanı muradına eriştiren ve yeri altüst edecek olan şu ata bin! ☙ Mademki Ehrimen'le savaşacaksın, silahlarım da işine yarar!" dedi. ☙ Bîjen babasının atını ayağının dibinde görünce, rüzgâr gibi hızla kendi atından onunkine atlayıverdi ☙ ve Siyâvuş'un giydiği zırhı da sırtına geçirerek onu kemerinin üstünden düğümledi.

Böylece padişahlara yaraşan o atın üstüne bindikten, beline kemerini kuşanıp eline gürzünü aldıktan sonra, ☙ ordudan, ağzı laf yapan ve iyi Türkçe bilen birini de seçti ☙ ve Siyâvuş'un intikamını almak için beline kemerini kuşanmış olarak, bir pars gibi ortaya atıldı. ☙ Bîjen, Hûmân'ın yanına yaklaştığı zaman, karşısında demirden yapılmış ve kabarıp taşmış bir dağ gördü. ☙ Hûmân'ın üzerindeki zırhın parıltısından bütün ova ışıldıyordu ve bu zırhın altında da bir fil saklıydı.

Bîjen tercümana onunla konuşmasını buyurdu. Tercüman da o kötü düşünceliye bağırarak: ☙ "Eğer savaşmak istiyorsan, yeniden geriye dön. Çünkü Bîjen de seninle savaşmak istiyor ☙ ve sana diyor ki: Ey savaş görmüş binici! Şu çayırlıkta, ne diye atını koşturup duruyorsun? ☙ Senin yüzünden Efrâsiyâb'a bir kötülük gelecek olursa, Tûran ülkesi sana lanet edecektir. ☙ Sen intikam almaya niyetlenmişsin ve kötü huylunun birisin! Anlaşılan, Tûran'da, senden daha günahkâr biri yok.

Tanrı'ya şükürler olsun ki, seni şu savaş meydanında karşıma getirdi! ☙ Mademki intikam almak için kanın kabarıp duruyor, o halde o hızlı koşan atının dizginini çevir de, ☙ ovada olsun, dağda olsun, nerede istersen, beraberce dönebileceğimiz bir savaş yeri seç! ☙ Eğer iki ordunun safları arasında yer ve ad arayacak olursan, ☙ dost düşman, herkes seni görmüş ve kahramanlar arasında seni beğenmiş olur!"

Hûmân bu sözleri duyunca, kahkahayla gülerek, şöyle dedi: "Ey talihsiz! ☙ Bakıyorum da kendine pek güveniyorsun. Herhalde gövden başından bıkıp usandı! ☙ Seni

ordunun yanına öyle bir yollarım ki, Gîv senin haline yanar yakılır! ☙ Şimdiye kadar senin soyundan birçoğuna yaptığım gibi, senin de başını çok geçmeden gövdenden ayırıveririm! ☙ Şimdi benim pençeme, servi dalında dururken kartalın pençesine düşen bir sülün gibi düşeceksin!

Kanatların pençeme geçince ve kanlarının içine gömülünce gözlerinden kanlar akıtarak feryat edeceksin! ☙ Fakat ne fayda ki, gece yaklaştı. Haydi, git de gecenin karanlığına şükret! ☙ Ben şimdi ordunun yanına dönüyorum. Sabahleyin erkenden komutanın yanına vardıktan sonra ☙ hemen buraya geri gelerek seninle savaşacağım!" ☙ Bîjen de ona şu karşılığı verdi: "Haydi, git! Senin gibi Ehrimen'in yeri kuyunun dibi olsun!

Fakat yarın savaş yerine geldikten sonra bir daha böyle geriye dönüp de ne ordunu görebileceksin ne de padişahını! ☙ Kafanı öyle koparacağım ki bir daha ordunu düşünemeyeceksin!" ☙ Bunun üzerine gecenin karanlığı içinde o savaş çölünü geçerek oradan uzaklaştılar. ☙ Böylece pehlivanlar arasında her ikisi de yücelerek kendi karargâhlarına vardılar. ☙ Bütün geceyi, savaşmak için duydukları sabırsızlıkla, üzüntü ve korku içinde geçirdiler.

BÎJEN'İN HÛMÂN'LA SAVAŞMASI VE ONU ÖLDÜRMESİ

Gecenin eteği ortadan kaybolup da dağın başından gün görününce, ☙ Hûmân hemen savaş silahlarını kuşanıp Pîrân'ın yanına gitti ve olup biteni anlatarak: ☙ "Ben Gîv'in oğlu Bîjen'i savaşa çağırdım ve bütün geceyi de onunla nasıl savaşacağımı düşünmekle geçirdim!" ☙ dedikten sonra, yanına ordudan bir de tercüman alarak rüzgâr gibi hızlı giden atına bindi. ☙ O savaş yerine gelerek, gözlerini yola dikip, Bîjen'i beklemeye başladı.

Derken, bu sırada, savaşa hazırlanmış olan Bîjen de tercümanıyla beraber göründü. ☙ Atının üzerinde, domuzlarla savaşmaya giden bir savaş kaplanı gibi duruyordu. ☙ Hûmân'a dedi ki: "Dün gece için başını sana bağışladım. ☙ Fakat bugün artık umuyorum ki, başın gövdenden fırlayınca, ☙ dökülecek kanınla topraklar çamurlaşacak." Şimdi sen hikâyeyi hatırla:

Bir yabani koyun bir ceylana demiş ki: "Çöller baştan başa perniyân kumaşıyla döşense de, ☙ ben bir tuzaktan bir kere kurtulunca artık oralara bir daha adımımı atmam! Varsın, bütün çöller senin olsun!" ☙ Hûmân da: "Bugün Gîv'in, şu kahraman

oğlu yüzünden ciğeri yaralanacak. ☙ Söyle bakalım, Kunâbed dağı tarafında mı, yoksa Rîbed tarafında mı savaşmak istersin? ☙ Savaşacağımız yer öyle bir yer olmalı ki, ne İran'dan ne de Tûran'dan kimse imdadımıza gelemesin!" deyince,

Bîjen: "Daha ne kadar konuşacaksın? Canın nerede savaşmak istiyorsa, oraya yürü işte!" dedi. ☙ Bunun üzerine kirişleri takılmış savaş yaylarıyla birlikte atlarını sürüp tozu dumana katarak, ☙ Kunâbed dağının dışına çıkıp ovaya doğru yürüdüler. ☙ Sonunda toprağında bir insanın barınmış olduğunu gösteren hiçbir iz bulunmayan bir yere geldiler. ☙ Erkek aslanların ayak izleri bulunan bu yerin gökleri ise kartalların bile geçmesine elverişli değildi.

Etrafta da, her iki ordudan yardıma gelebilecek hiç kimseyi göremediler. Bundan sonra ☙ tercümanlarla konuşarak şöyle ant içtiler: "Şaşkınlığa düşerek, kötü yola sapmayalım. ☙ İçimizden kim sağ kalırsa kalsın, hasmının tercümanına dokunmayacak. ☙ Ta ki o da gidip padişaha zamanın ne işler yaptığını, ortaya iyiliklerin ve kötülüklerin nasıl döküldüğünü, ☙ bu kanlı savaşın nasıl yapıldığını, savaşta işlerin nasıl olup bittiğini anlatabilsin!"

Bunun üzerine atlarından inip zırhlarını düğümlediler. ☙ Yürekleri intikamla dolu olan o kızgın kahramanlar, rüzgâr ayaklı atlarını eyerledikten sonra, ☙ yaylarını da gereği gibi hazırlayarak savaş meydanına doğru yöneldiler. ☙ Çelik temrenleri ve kayın ağacından oklarını atabilmek için yaylarını, uçları birleşinceye kadar çektiler. ☙ Yeter miktarda ok attıktan sonra bu sefer mızraklarına el attılar.

Atlarının dizginlerini çevirip sağa sola seğirterek, su verilmiş çelik mızraklarla ☙ birbirlerinin zırhlarını paramparça ettiler. Fakat henüz kimin talihinin tersine dönüp günlerinin sona ereceği belli değildi. ☙ Nihayet ağızları, ıstıraptan açık kalmış bir aslan gibi öylece kaldılar ve dinlenme ihtiyacı duydular. ☙ Bunun üzerine bir kenara oturup biraz nefes aldılar ve böylece savaşın ateşine biraz su serptiler. ☙ Bundan sonra tekrar keskin kılıçlarıyla kalkanlarını kavradılar. O gün sanki bir kıyamet günüydü.

Kılıçların tulgalara çarpmasıyla, karabuluttan çıkan parlak şimşekler gibi kıvılcımlar çakıyordu. ☙ Üzerleri mücevherlerle süslenmiş kılıçlar kahramanların pençelerinde ateş gibi savruluyordu. ☙ Bu kan dökme işinde hiçbir yardımcıları olmadığı halde yürekleri de savaşa bir türlü doymuyordu. ☙ Bundan sonra da ellerine topuzlarını alarak, sonu gelmeyen savaşa yeniden daldılar. ☙ Bu da bittikten sonra bir de güçlerini denemeye karar verdiler.

Birbirlerini atlarının üstünden aşağıya almacasına savaşmaya koyuldular. ۞ Karşılıklı olarak kemer bağlarından tutarak birbirlerini atlarından aşağıya almaya çalıştılar. ۞ Kahramanların asılma ve yüklenmeleriyle, üzengilerin kayışları koptu. ۞ Fakat tüm çabalarına rağmen birbirlerini attan aşağıya alamadılar, kimse kimseye üstün gelemedi. ۞ Bunun üzerine her ikisi de atlarından inerek yine biraz nefes aldılar.

Atları tercümanlar tutuyordu. İki savaşçı da, kükreyen birer aslan gibi, ۞ biraz dinlendikten sonra birbirlerini öldürmek için tekrar kapıştılar. ۞ O iki savaşçı, bu şekilde ta sabahtan güneş batıncaya kadar korku ve ümit içinde ۞ birbirleriyle savaştılar. İkisi de intikam almaktan yüz çevirmedi. ۞ Güneşin kızgınlığı ve çektikleri zahmetle, vücutları kan ter içinde kalmış ve ağızları kurumuştu.

Bu sırada birbirlerinden izin alarak su içmeye gittiler. ۞ Bîjen suyu içtikten sonra dert içinde doğrularak, iyilik veren Tanrı'yı andı... ۞ Duyduğu acıyla rüzgâra tutulmuş bir servi gibi titriyordu. Gönlü, tatlı canından yana ümidini kesmişti. ۞ Tanrı'ya yönelerek dedi ki: "Ey Tanrım! Tûranlının halini bilmiyorum, ama işte benim halim meydanda! ۞ Eğer beni bu savaşta, bu intikam arayışında haklı buluyorsan,

Bugün benim rızkımı kesme ve şu uyanık aklımı koru!" ۞ Ciğeri yaralı, yüreğindeki dert ve aldığı yaralarla vücudu bir karga gibi kararmış olan Hûmân yine kalkıp geldi. ۞ O yaralı halleriyle, domuzlara saldıran birer aslan gibi tekrar savaşmaya başladılar. ۞ Güçlerini birbirlerinin üzerinde deneyerek, bazen o bunu, bazen de bu onu yerde sürükledi. ۞ Hûmân'ın kuvveti Bîjen'inkinden üstündü, ama insanın talihi bir kere döndü müydü, hüneri de kaybolur.

Böylece birbirleri üzerinde kuvvetlerini türlü şekillerde sınadılar ve birçok oyun gösterdiler. Fakat gelgelelim, feleğin oyunu hepsininkinden üstündü. ۞ Nihayet Bîjen elini atarak pençesini onun başından ayağına kadar üzerinde bir dolaştırdıktan sonra, ۞ sol eliyle boynundan, sağ eliyle de dizinden yapışarak o iriyarı bir deveyi andıran Hûmân'ın belini iki büklüm ettiği gibi, ۞ onu havaya kaldırıp yere fırlattı ve rüzgâr gibi elini hançerine attı. ۞ Hûmân'ı yere serince hemen hançeriyle başını gövdesinden ayırarak, bir ejderha gibi onu kaldırıp fırlattı.

Hûmân toz toprak içinde yuvarlandı, durdu; bütün çöl baştan başa kanla dolmuştu. ۞ Bîjen düzgün bir servi gibi çayırların üzerine devrilmiş, yerlerde yatan o fil gövdeli Hûmân'a baktı ۞ ve onun talihinin nasıl olup da böyle tersine döndüğüne şaştı. Yeryüzünün sahibi olan Tanrı'ya dönerek: ۞ "Ey zamana, yere, konuşan cana ve

uyanık ruha ihtiyacı olmayan Tanrı! ☙ Ey yeryüzünün sahibi, bu işi başarmamı sağlayan sensin! Senin işlerine akıl ermez.

Benim ne böyle bir hünerden nasibim vardı ne de böyle bir filden intikam alabilecek kadar cesaretim... ☙ Ben onun başını, Siyâvuş'un ve babamın yedi kardeşinin intikamını almak için kopardım. ☙ Onun ruhu benim ruhuma köle olsun ve vücudunu da aslanların pençeleri didiklesin," dedi. ☙ Bundan sonra gövdesini toz toprak içinde bırakarak, başını Şebreng'in eyerine astı. ☙ Böylece Hûmân silahları dağılmış, kemeri çözülmüş, vücudu bir yanda, başı bir yanda olarak kaldı.

İşte, zaman hep böyle yalanlarla doludur; onun sertliği karşısında, kimse imdada koşamaz. ☙ Mademki dünyanın görünüşünde bir iş yoktur, o halde ona gönül bağlamaya değmez. ☙ Vîse oğlu Hûmân'ın işi böylece bitince, her iki ordunun tercümanları da konuşup ☙ Bîjen'in yanına gelerek onu övdüler ve Çin putunun önünde duran Brehmenler gibi karşısında durdular. ☙ Bîjen bundan sonra o savaş alanına bir göz gezdirince, geriye dönmek için Tûr ordusunun yanından geçmekten başka bir çaresi olmadığını anladı.

Fakat o kalabalığın yanından geçmekten korktu. Hûmân'la aralarında geçenleri anlayabileceklerini ☙ ve bunun sonucunda hep birden dağ gibi yürüyerek kendisiyle savaşa tutuşmalarının hoş bir durum olmayacağını düşündü. ☙ Bunun üzerine Siyâvuş'un zırhını üzerinden çıkararak, sırtına Hûmân'ın kaftanını geçirdi. ☙ Hûmân'ın elinde tuttuğu siyah bayrağı aldı, yerinde hiç duramayan atına bindi. ☙ Böylece onun o fil gövdeli kır atına bindi ve o ünlülerin başının bayrağıyla

Yola çıktı; kendi uyanık talihini ve o uğurlu yeri övdü. ☙ Büyüğüne bunca kötülüğün geldiğini gören Hûmân'ın tercümanı korku içindeydi. ☙ Bîjen: "Bana bir zarar gelir mi, diye korkma! Benim sözüm sözdür. Şimdi de sana öğüdüm şu: ☙ Hemen kendi ordugâhına git ve bütün gördüklerini oradakilere anlat!" deyince, ☙ tercüman yola çıktı. Bîjen de kirişi yayına takılmış olarak Kunâbed dağına geldi.

Türk ordusunun gözcüleri Tûran komutanının bayrağını ve mızrağını uzaktan ☙ görür görmez gözetleme yerinden fırlayarak sevinçle bağırmaya başladılar. ☙ Orada bulunan gözcü Pîrân'a duman gibi hızlı giden bir haberci göndererek: ☙ "Padişahımız sayesinde Hûmân savaş alanından zaferle döndü. ☙ İranlıların yüce bayrağı baş aşağı oldu; Bîjen'in vücudu da, düşkün bir halde ve kana toprağa bulanmış olarak orada kaldı!" diye haber verdi.

Bunun üzerine bütün erler harekete geçerek, Hûmân'ı karşılamak için sevinçle ha-

zırlandılar. ☙ Fakat bu sevincin sonunda ümitsizlik ve ölümün haberi vardı ve başlarına belanın doluları yağacaktı. ☙ Biraz sonra tercüman Tûran ordusuna erişip gördüklerini anlattı. ☙ Onun ardından da kara haber Pîrân'a erişti ve padişahlık güneşinin karardığı bildirildi. ☙ Bunu duyan Tûranlı erler çığlıklar attılar; başlarından külahlarını çıkarıp yerlere çaldılar.

Dünya başlarına zindan kesildi. Artık hiçbir tesellileri kalmamıştı. ☙ Orada bulunan öncü, Pîrân'a yel gibi hızlı giden bir haberci göndererek: ☙ "Padişahımız sayesinde Hûmân savaş alanından zaferle döndü. ☙ İranlıların yüce bayrağı baş aşağı oldu, Bîjen'in vücudu da düşkün bir halde, kana ve toprağa bulanmış olarak orada kaldı!" diye haber yolladı. ☙ Bunun üzerine bütün erler Hûmân'ı karşılamak üzere sevinçle hazırlandılar; fakat bu sevincin ardından ümitsizliğin ve ölümün haberi gelecek, başlarına belanın doluları yağacaktı.

Biraz sonra gözcü Tûran ordusuna yetişip gördüklerini anlattı. ☙ Onun arkasından da haber Pîrân'a ulaştı ve padişahlık güneşinin karardığı bildirildi. ☙ Bunu duyan Tûranlı erler feryada başladı. Başlarından külahlarını çıkarıp attılar; ☙ dünya başlarına zindan kesildi. Artık hiçbir tesellileri kalmamıştı. ☙ Bîjen iki orduyu birbirinden ayıran meydana gelince,

O kara bayrağı baş aşağı etti. ☙ Bunu gören İran ordusunun gözcüleriyse yüzlerini Bîjen'in bulunduğu tarafa çevirerek, ☙ gözetleme yerinden sevinç naralarını göklere kadar yükselttiler ☙ ve hemen büyüklerine bir haberci göndererek: "Bîjen bir aslan gibi savaştan zaferle döndü ve kara bayrağı baş aşağı etti!" dediler. ☙ Bu sırada Gîv deliler gibi dört bir yana koşup bağırıyor,

Oğlunun iyi olup olmadığını öğrenmeye çalışıyor, sevineceği yerde üzülüp duruyordu. ☙ Nihayet Bîjen'in hayatta olduğu haberini alınca, koşarak onu karşılamaya gitti. ☙ Onun kutlu yüzünü görür görmez, âdet olduğu üzere hemen atından indi ☙ ve yüzünü gözünü yerlere sürerek adaletli Tanrı'ya şükürler etti. ☙ O genç, akıllı ve cesur oğlunu tekrar tekrar kucakladıktan sonra

Beraberce oradan kalktılar ve Tanrı'yı öve öve komutanlarının yanına gittiler. ☙ Bîjen Gûderz'i görür görmez atından indi. ☙ Yüzü, gözü ve silahları toza toprağa bulanmış, kan içinde kalmıştı. Hûmân'ın kafası da atının terkisinde asılı duruyordu. ☙ Bîjen Hûmân'ın başını, atını ve silahlarını Gûderz'e teslim etti. ☙ Gûderz onun bu zaferine o kadar sevindi ki, neredeyse onun uğruna canını verecekti.

Adaletli Tanrı'ya şükürler etti. Bîjen'in uyanık talihi için onu övdü. ☙ Hemen hazinecisine: "Padişahlara layık bir taçla, yine padişahlara layık öyle bir elbise getir ki,

saf altından ve mücevherlerle örülmüş olsun!" dedi. ☙ Bunlardan başka güneş gibi parıldayan bir taçla bir kemer, altın dizginli on at ve peri gibi güzel yüzlü, altın kemerli on köle getirmesini buyurdu. ☙ Bu hediyeleri Bîjen'e vererek: "Ey erkek aslanlara benzeyen pehlivan! Bu Hûmân denilen ejderhayı şimdiye kadar kimse yenememişti ☙ ama sen Tanrı'nın yardımı ve şu kılıcın sayesinde Türklerin padişahını yenerek, ordumuzu kurtarmış oldun.

Rüzgâr ayaklı atlarının üstünde bütün erlerimiz zaten birer aslandır!" dedi.

NESTEHÎN'İN GECE BASKINI YAPMASI VE SONUNDA ÖLDÜRÜLMESİ

Beri yanda ise Pîrân yüreği üzüntü ve kızgınlıkla, gözleri de yaşla dolu olarak ☙ Nestehîn'e bir adam yolladı ve: "Ey ünlü pehlivan! Sesimizi duy, yardımımıza yetiş! ☙ Kardeşinin öcünü almak için pençelerini savaşa hazırlamakta bir an bile gecikmemelisin! ☙ İranlılara bir gece baskını yap ve dökeceğin kanlarla yeryüzünü Ceyhun ırmağına çevir!

Yanına da öç almak için hazır ve tecrübeli on bin süvari al. ☙ Ben senin Hûmân'ın öcünü alıp, düşmanların kafalarını uçuracağından eminim!" diye haber gönderdi. ☙ Nestehîn de: "Senin dediklerinin hepsini yapar, yeryüzünü düşman kanıyla Ceyhun ırmağına çeviririm!" diye karşılık verdi. ☙ Gecenin üçte ikisi geçince, ovada süvariler kaynaşmaya başladı. ☙ Hücum hazırlığı yapan Türkler zafer kazanacaklarını umuyorlardı. Nihayet Nestehîn,

İranlılara karşı hazırladığı bu orduyu yola çıkardı. Fakat sabahleyin ☙ İranlıların gözcüsü bu orduyu fark etti ve bulunduğu yerden: "Tûran'dan büyük bir ordu geldi!" diye bağırarak haber gönderdi. ☙ Bunu duyanlar hemen Gûderz'e koştu ve: ☙ "Tûran'dan, sessiz sedasız akan sular gibi yürüyen bir ordu geldi. ☙ Bir gece baskını yapmayı planladıkları açık. Bunun sonunun ne olacağını ancak komutanımız bilir!" dediler.

Komutan Gûderz bunun üzerine orduya dönerek: "Uyanık ve aydın canlı olun! ☙ Kulağınızı yollara dikip, onlar üzerimize gelmeden hazırlıklarınızı tamamlamış olun; gafil avlanmayın!" diye buyurdu. ☙ Ardından da Gîv'in oğlu Bîjen'i, o kılıç kullanmakta usta olan kahramanı çağırarak: ☙ "Ey yıldızı parlak ve iyi niyetli pehlivan! Senin adını duyan düşmanın ödü patlar! ☙ Yanına pehlivanlarımdan ve ünlü kahramanlarımdan istediğini seçip,

Bir aslan gibi hazırlan, şu Tûranlıların hücumlarını karşıla, onları ayaklarının altına ser!" dedi. ۞ Bunun üzerine Bîjen ordunun yiğitleri arasından bin süvari seçti ve yola çıktı. ۞ Nihayet yürekleri öçle dolup taşan iki tarafın erleri karşılaştı. ۞ Ellerine gürzleri aldıkları zaman kalkan tozlarla, kara toprakların üzerinde bir bulut peyda oldu. ۞ Tozlar tekrar yere inerek Tûran ordusunun üzerine bir perde çekti.

Türklerin tozdan görülmez bir hale geldiğini gören komutan, ۞ erlerine yaylarını kurmalarını emretti. Her yandan: "vur, indir!" sesleri yükselmeye başladı. ۞ Bîjen Nestehîn'in yanına yaklaşınca, Vîse sülalesinin bayrağını gördü. ۞ Bu sırada atılan bir ok Nestehîn'in atına saplandı ve aldığı yarayla at yere yuvarlandı. ۞ Bîjen de hemen seğirtip gürzünü Nestehîn'in kafasına

Öyle bir indirdi ki, beyni dışarıya fırladı ve böylece Nestehîn'in işi bitmiş oldu. ۞ Bunun üzerine Bîjen İranlılara dönerek: ۞ "İçinizden, yani savaş kemerini kuşanmış olanlardan her kim ۞ gürz ve kılıçtan başka bir şey kullanırsa yayını kafasında parçalarım! ۞ Türkler görünüşte peri yüzlü insanlardır\ ama gürz ve kılıç kullanarak savaşmakta yaya kalırlar!" diye bağırdı.

Bundan sonra her iki tarafın savaş erleri birbirlerine saldırdı. ۞ Havanın rengi tunca, yeryüzü de kan denizine döndü. ۞ İranlılar düşmanın üzerine filler gibi saldırarak, ovayı kafaları kopmuş, birbiri üzerine yığılmış gövdelerle doldurdular. ۞ Türklerin üçte ikisi kan revan içinde atların ayakları altına serildi. ۞ Sonra İranlılar bozguna uğrayan düşmanı savaş yerinden ta ordugâhlarına kadar kovaladılar.

Dönenler arasında kardeşini göremeyen Pîrân'ın başına dünya zindan kesildi. ۞ Becerikli kişilere: "İran ordusunun bulunduğu yere doğru bir adam yollayın da ۞ bana Nestehîn'den bir haber getirsin, yoksa hemen şu gözlerimi kör edeceğim!" dedi. ۞ Bunun üzerine hızla bir haberci yolladılar. Gidip durumu yakından gören bu haberci ۞ döndüğü zaman, Nestehîn'in Tûran ordusunun ileri gelenleriyle birlikte,

Başı kesilmiş, vücudu gürzden mosmor olmuş bir halde, fil gibi yerde yatmakta olduğunu bildirdi. ۞ Pîrân'ın bunu duyunca aklı başından gitti ve feryada başladı. ۞ Saçını başını yoldu, ağlayıp sızladı; yemeden, içmeden ve uykudan kesildi. ۞ Üzerindeki Rûm kumaşından yapılmış elbiseyi parçaladı ve gözlerinden yaşlar akıtarak ۞ Tanrı'ya: "Ey yeryüzünün sahibi! Ben nasıl bir günah işledim de,

Sen benim her şeyim olan kardeşimi aldın? Onun ölümüyle güneşim de, yıldızım da karardı! ۞ Aslanları yere seren, pehlivanları yenen, o cesur, genç ve binici aslana yazık! ۞ Canımdan daha değerli olan kardeşime ve Vîse sülalesinin başı olan o peh-

livan Hûmân'a yazık! ۞ Pençesinde kaplanların bile tilki gibi kıvrandığı o azgın aslan Nestehîn'e yazık! ۞ Şimdi ben orduyu savaşa sokmak için kimi bulayım?" dedi.
Nihayet tunç boruyu çaldırarak davulu bağlattı; hava masmavi kesildi ve yeryüzü de abanoz gibi karardı. ۞ Ordu Kunâbed dağından yola çıktı. Kalkan tozlardan güneşle ay karardı. ۞ İran komutanı da boruları çaldırarak ordusunu ovaya sürdü. ۞ Kâve'nin bayrağı ordunun ortasında dalgalanıyor, ön saflardaki kahramanların menekşe renkli kılıçları da parıl parıl parlıyordu. ۞ Bu ünlü savaş erlerinin, kılıçlarından başka öküz kafası biçiminde gürzleri ve süngüleri de vardı.
Savaş için sabahtan yola çıkan Pîrân akşama doğru savaş alanına vardı. ۞ Ortalık kararıyordu. Her iki ordunun erleri de, yürekleri öçle dolu olarak çadırlarına çekildiler. ۞ Rîbed'e varan İran ordusunun komutanı da, mütemadiyen düşünüyordu. ۞ Ve: "Adamakıllı bir savaş yaparak, düşmanın ileri gelen kahramanlarını öldürdük! ۞ Öyle sanıyorum ki Pîrân şimdi Tûran padişahına bir adam yollayarak,
Benimle yapacağı savaş için yardım isteyecektir. Ben de durumu İran padişahına bildirmeliyim!" diyordu.

GÛDERZ'İN KEYHÜSREV'DEN YARDIM İSTEMESİ

Gûderz kâtibini yanına çağırtarak: "Sana bazı gizli şeyler yazdırmak istiyorum. ۞ Ama ağzından bir şey kaçıracak olursan, başına çok iş açarsın!" ۞ dedikten sonra padişah için bir mektup yazdırdı. Bu mektupla, ordunun başından geçenleri, ۞ nerelere gittiğini, Pîrân'la yaptığı konuşmayı, Gîv'i nasıl gönderdiğini,
Onun aracılığıyla nasıl bir yakınlık kurmak istediğini, şu dönen feleğin durumunu ona nasıl bildirdiğini, ۞ Pîrân'ın Gîv'e ve yanındaki tecrübeli kimselere nasıl karşılık verdiğini, ۞ ordunun halini ve ardından bir kaplan gibi savaşmak için Kunâbed dağına nasıl gittiğini, ۞ nerede savaşa tutuştuklarını ve buradan nasıl çıktığını bildirdi ۞ ve ayrıca savaş eri Hûmân ve Nestehîn'den, kendisinin yaptığı işlerden,
Savaş gününde Bîjen'in Tûranlıların gürzlü pehlivanlarına neler yaptığından da söz açtı. ۞ Mektupta bütün olup biteni birer birer anlattıktan sonra: ۞ "Efrâsiyâb ordusuyla birlikte Ceyhun kıyılarına kadar geldi. ۞ Eğer Ceyhun'u geçer ve İranlılarla savaşmaya başlarsa ۞ ve sen de pehlivanların başlarına tulgalarını geçirtip bizim ordumuzu desteklemeye gelmezsen,
Ey yeryüzü padişahı, sen de bilirsin ki biz onlara karşı koyamayız! ۞ Pîrân tek başı-

na gelecek olursa, bizim ordumuzun da yardıma ihtiyacı kalmaz. ☙ O zaman sen bu kulunun onun başına açacağı belaları işitirsin! ☙ Bundan başka, devleri bağlayan Rüstem ile Lohrâsp ve akıllı Eşkeş'ten, ☙ muzaffer padişahımızın bu kuluna haberler göndereceği de umulur," deyip

Mektubuna son vererek kapadı, mühürledi ve hızlı giden bir ata ☙ padişahlara yaraşan bir eyer vurulmasını buyurdu. ☙ Ayrıca hızlı koşabilen daha pek çok at hazırladılar. Bundan sonra Gûderz, genç yaşına rağmen yaşlılar kadar akıllı olan Hecîr'in yanına gelmesini buyurdu. ☙ Hecîr huzura girince: ☙ "Ey uyanık yürekli bu işe tüm kalbinle sarıl!

İlerlemek, benim yanımda iyi bir mevki kazanmak istiyorsan işte tam zamanıdır! ☙ Bu mektubu eline alır almaz yel gibi seğirtip git! ☙ Ne gece dur ne de gündüz, başını bile kaşımakla vakit harcama, bu mektubu bir an önce padişaha ulaştır!" dedi. ☙ Delikanlı, babasının boynuna sarılıp vedalaştıktan sonra ayrıldı. ☙ Ordudan seçme iki pehlivanı da yanına alarak

Babasının otağından çıkıp yola girdi. Her konakta bir at değiştire değiştire ☙ ve vakit kaybetmemek için atlarından hiç inmeden yollarına devam ettiler. ☙ Yemeklerini at üstünde yiyip at üstünde uyuyorlar, gece gündüz durup dinlenmeden ☙ at sürüyorlardı. Nihayet yedinci gün padişahın yanına vardılar. ☙ Hecîr uzaktan göründüğü gibi, birisi gidip padişaha haber verdi.

Bunun üzerine padişah hemen Şemmâh'la birtakım cesur pehlivanı onu karşılamaya gönderdi. ☙ Şemmâh, Hecîr'in yanına gelince: "Ey aslanları yakalayan pehlivan oğlu! ☙ Ne oldu da böyle ansızın padişahı görmeye geldin?" diye sordu. ☙ Sonra Şemmâh perdeyi kaldırmalarını emretti. Hecîr atının üzerinde sarayın avlusuna girdi. ☙ Huzura çıkıp da padişah kendisini görünce, yüzünü gözünü yerlere sürdü.

Padişah uzun uzadıya onun hatırını sordu, yanına oturttu. ☙ Gûderz ve ordunun ileri gelenleri hakkında birer birer bilgi istedi. ☙ Hecîr de bütün büyüklerin padişaha olan saygılarını ve ordunun genel durumunu bildirdi. ☙ Bundan sonra da bu akıllı, aydın ruhlu delikanlı komutanın mektubunu sundu. ☙ Bunun üzerine padişah kâtibini yanına çağırtıp mektubu okumasını buyurdu.

Kâtip mektubu okuyunca, padişah Hecîr'in ağzını parlak yakutlarla doldurdu. ☙ Sonra hazinecisine altın ve kum getirmesini buyurdu. ☙ Bu buyruk üzerine hazineci keseler dolusu altın getirip bunları Hecîr'in başından aşağı döktü ki, Hecîr'in başı görülemez oldu. ☙ Hazineci bunlardan başka, padişaha yaraşan altınlarla işlenmiş bir elbise, mücevherlerle süslenmiş bir taç ☙ ve altın eyerli on kuvvetli at getirdi.

Padişah Hecîr'in yanındakilere de elbiseler, altınlar ve gümüşler bağışladı. ☙ Sonra beraberce tahttan kalkıp bir şarap sofrası kurdular. ☙ Hecîr ve padişaha bağlı büyükler hep birlikte şarap içtiler. ☙ Tüm gün ve bir gece boyunca oturup konuştular. Padişah türlü konular üzerindeki düşüncelerini anlattı ☙ ve sabaha karşı yıkanıp, Tanrı'nın huzurunda durdu.

Kulluğun elbisesini giyerek gözlerinden yağmur gibi yaşlar akıttı, ☙ eğilip başını yerlere koydu ve adaletli Tanrı'ya yalvardı. ☙ Ondan zafer, saadet ve büyüklüğün tacını istedi. ☙ Efrâsiyâb'dan yana sızlanıp ağladı. ☙ Sonra düzgün bir servi gibi gelip tüm görkemiyle tahtına oturdu.

HÜSREV'İN GÛDERZ'İN MEKTUBUNA CEVABI

Hüsrev akıllı kâtibinin yanına gelmesini buyurdu. ☙ Gûderz'in mektubuna cevap yazdırıp, iyi ve kötü her şeyi söyleyerek onu aydınlattı. ☙ Önce onun için dualar etti: "Sen" dedi, "her zaman bahtiyar kal ve mutlu ol! ☙ Ey ordumun komutanı! Ey büyük, akıllı ve savaşçı kahramanım! ☙ Ey gürz ve menekşe renkli kılıç sahibi! Ey Kâve'nin bayrağını yükselten!

Tanrı'ya bin şükür olsun ki, bizim pehlivanlarımız üstün gelmişler. ☙ Talih yıldızın sana yardım edince, düşmanın dumanı da birdenbire havaya savrulmuş oldu! ☙ Önce Gîv'i bazı akıllı kimselerle birlikte Pîrân'ın yanına gönderdiğinden, ☙ kendisine öğütlerde bulunduğundan, ☙ fakat o sütü bozuğun senin bu öğütlerini kabul etmediğinden

Ve seninle yakınlık kurmak istemediğinden, kötülük yapmak isteyen her alçak gibi, ☙ onun da iyilikten kaçtığından ve bunun için onunla savaşa tutuşmak zorunda kaldığından bahsetmişsin. ☙ Ben zaten Pîrân'ın düşmanlıktan ve öç almaktan vazgeçmeyeceğini biliyordum. ☙ Fakat vaktiyle yapmış olduğu iyiliklerin hatırı için onunla savaşmak istemiyordum. ☙ Nihayetinde anlaşılmış oldu ki, Pîrân Tûran ülkesine bağlıdır.

O dünyanın Efrâsiyâb'dan başkasının eline geçmesini istemiyor. ☙ Onun için artık sen onun gönlünü Efrâsiyâb'dan ayırmaya çalışma! ☙ Aklını bırakıp da hisleriyle hareket eden bir adama ne yapılabilir? Zorla, taşın üstünde ot bitmez! ☙ Düşmana güzel ve yumuşak sözler söylemekle çok iyi yapmışsın. ☙ Senin gibi insanlara da böyle yapmak yakışır. Sonra bizim savaş erlerimizin ağır gürzleriyle düşmana nasıl saldırdıklarını,

Talih ve kaderin yardımıyla savaş alanında nasıl başarılı olduklarını anlatmışsın. ۞ Ben bunların hepsini takdirle anar ve Tanrı'dan, savaş alanlarında her zaman muzaffer olmanı dilerim; ۞ sen bu kuvvetini Ondan bil ve Ona şükret. Bunlardan başka Efrâsiyâb'ın ordusuyla birlikte nehri geçtiğini, ۞ Pîrân'ın ona bir elçi yolladığını ve onun da kalkıp Pîrân'ın yanına gitmek üzere yola çıktığını yazmışsın. ۞ Evet, bunlar doğrudur. Benim bu sözlerine karşılık vereceğim cevap da şudur:

Ey benim akıllı ve her görevden zaferle dönen komutanım! Şunu bil ki, Efrâsiyâb'ın Ceyhun kıyılarında bulunmasının bizim savaşımızla ilgisi yoktur. ۞ O orada Çin sınırlarından getirdiği ordusuyla, iki taraftan hücuma uğramıştır. Tûran'ı dört bir yandan kuşatan o büyük orduyu, ۞ savaş günlerinde pehlivanların güvencesi olan Rüstem, keskin pençeli Lohrâsp ve Eşkeş gibi savaş erleri dört bir yandan sarınca, o da ordusunu nehrin kıyısına çekmeye mecbur kaldı. ۞ Bir adım bile atacak olsa, sahip olduğu bütün ülkeler düşmanların eline geçer. ۞ Mektubunun sonunda kahramanlarımızı soruyor, onlar için sevgi ve şefkat beslediğini gösteriyorsun.

Ey komutan! her zaman uyanık ol, talih ve saadet yoldaşın olsun! ۞ Bilesin ki Rüstem Hint ve Keşmir yolundan, geçtiği her yeri tozu dumana katarak geliyor. ۞ Keskin zekâlı Eşkeş de Hârezm üzerinden yola çıkmıştır. O da oralarda kıyametler kopanyor. ۞ Şîde, savaşta onun önünden kaçarak, Gurgenç tarafına doğru gitmiştir. Lohrâsp'ın ordusuyla gelmekte olduğu yönde de düşmanın bütün kahramanları kaçmış, yolları serbest bırakmışlardır. ۞ Elânan ve Gaznîn de düşmandan tamamıyla temizlenmiş, padişahlığımızın hükmü altına girmiştir.

Eğer Efrâsiyâb tutup da ordusunu nehrin bu yakasına geçirmeye kalkışırsa ۞ bütün pehlivanlarımızı peşine düşürmüş olur, nitekim sonunda da elindekilerin hepsini kaybeder. ۞ Şunu da iyice bil ki, bütün mamur şehirleri ve yeri yurdu, ۞ bir adım dahi atsa, düşmanının eline geçer, yoksa Pîrân'ın lafıyla yerinde kalmaz. ۞ Benim haber alma teşkilatım o kadar güçlüdür ki, gece ya da gündüz, Efrâsiyâb dudağını bile oynatsa benim haberim olur.

Onun nehrin bu yakasına geçtiği ve zafer kazanacağı günü Tanrı bize göstermesin! ۞ Şimdi komutan Tûs'un savaş davulunu file yükleyip ۞ Dehistan ve Gurgân taraflarını ele geçirmesini ve böylece başını güneşe kadar yüceltmesini buyurduktan sonra, ۞ ben de savaş fillerini, tacımı, tahtımı ve yardımcı birlikleri yanıma alıp onun peşi sıra yola çıkacağım. ۞ Pîrân'la savaşmaktan sakın çekinme! Ordunu iyice hazırladıktan sonra hemen savaşa giriş!

Hûmân ve Nestehîn gibi savaş erlerini kaybettikten sonra onun göreceği şey ancak kederdir. ۞ Pîrân İran kahramanlarından biriyle savaşmak isterse kabul et. ۞ Eğer seninle savaşmak isterse sakın korkma, üzerine aslan gibi saldır! ۞ Efrâsiyâb'a karşı çıkmaktan da çekinme. ۞ Yüreğini sağlam tut, geri dönme! Yüreğini sağlam tuttuğun takdirde, savaşta onları yenersin.

Felekten, Tanrı'nın beni sevindirmesini, yüzümü güldürmesini dilerim. ۞ Ve öyle sanıyorum ki, ben ordumu Efrâsiyâb'ın ordusunun karşısına getirdiğim zaman, ۞ siz de hücuma geçerseniz zaferi elde eder ve adınızı parlak güneşe kadar yüceltirsiniz!" ۞ dedikten sonra Kâvûs ve Tûs'tan orduya selamlar gönderdi. ۞ Nihayet mektubun üzerine mührünü basarak elçiye verdi ve onu selamladıktan sonra yola çıkardı.

HÜSREV'İN SAVAŞ HAZIRLIĞI YAPMASI

Hecîr gittikten sonra Hüsrev kâtibiyle konuşmaya koyuldu. ۞ Hüsrev ordusuna çok güvendiği için savaştan başka bir şey düşünmüyor ve: ۞ "Eğer Efrâsiyâb ordusunu bulunduğu yerden kaldırıp nehrin bu yakasına geçirebilirse, ۞ benim ordumu da yerinden oynatmış olacak ve böylece bana da fırsat sağlayacaktır. İşte düşüncem budur!" diyordu. ۞ Bunun üzerine hemen Nevzer ailesinin büyüğü olan Tûs'u yanına çağırtıp, savaş hazırlığı yapmasını,

Ordusuyla Dehistan tarafına giderek Hârezm ovasını ele geçirmesini ۞ ve savaş gününde bir kaplan gibi erlerini korumasını buyurdu. ۞ Bunun üzerine Tûs'un karargâhından davul ve boru sesleri yükseldi. ۞ Komutan hazırlanıp ordusuyla yola çıktı. Atların nallarının kaldırdığı tozlardan yeryüzü görünmez oldu. ۞ Sanki şu dönen güneş, binicilerin korkusundan ve şaşkınlığından dona kalmıştı.

Tûs böylece iki haftalık yol aldı. Atların nallarından kalkan tozla ayla güneş görünmez olmuştu. ۞ Bu muzaffer padişahın savaş hazırlığı yaptığı haberi her tarafa yayıldı. ۞ İran padişahı da, Tûs yanından ayrıldıktan sonra ۞ hazırlanıp seçkin komutan ve pehlivanlardan oluşan yüz bin kişilik ۞ bir orduyla Gûderz'in bulunduğu yere doğru yola çıktı.

Hecîr ve Gûderz'in otağına yaklaştığında ünlü savaşçılar, filler, davullar ve büyük bir teşrifatla onu karşılamaya çıktılar. ۞ Hecîr o ünlü kahramanın yanına giderek, padişahlar padişahından görüp işittiklerini, ۞ onun bağış yapmayı ve hürriyeti seven bir insan olduğunu, ۞ erlerine büyük bir sevgi beslediğini, onların sıhhatte ol-

duğunu duyunca çok sevindiğini ۞ anlattıktan sonra Gûderz'e, yeryüzü padişahı Hüsrev'in mektubunu verdi

Ve yanındaki büyük adamlardan aldığı selamları iletti. ۞ Gûderz, Hüsrev'in bu sevgi ve samimiyeti karşısında duyduğu mutluluğu gizleyemedi, mektubu yüzüne gözüne sürdü. ۞ Mührü açtıktan sonra okuması için kâtibine verdi. Kâtip mektubu okuyunca, ۞ komutan, padişaha dualar etti. Onun buyruğuyla birlikte yeri öptü. ۞ O gece sabaha kadar oğluyla oturup konuştu. Sabahleyin tahtına çıkıp otağının kapısını açtı.

Ordunun büyükleri erkenden gelip huzura girdiler. ۞ Sonra Hecîr o kutlu padişahın mektubunu getirip kâtibinin önüne koydu. ۞ Kâtip de mektubu alarak, padişahın buyruklarını ve öğütlerini birer birer okudu. ۞ Gûderz ordudaki erlere para dağıtılması için levazımcıları çağırtıp bir bağış divanı kurdu. ۞ Dağlarda ve yaylalarda bulunan atlarını, sürüler halinde ordugâha getirtti.

Altın, kemer, kılıç, taç, zırh ve altın tulgaların ۞ saklandığı hazinelerin anahtarlarını levazımcılara verdi ۞ ve bunların hepsini orduya bağışladı. Öyle bir ordu kuruldu ki, ۞ yeryüzü bunların atlarının nalları altında yorgun düştü. ۞ Altın ve gümüşe doyan binicilerden, erkek aslanlar bile korkardı.

Komutan, bunların savaş için hazırlık yapmalarını ve öç almaktan başka bir şey düşünmemelerini buyurdu. ۞ Erler, dağ yığınları halinde ve bölük bölük onun önünden geçtiler. ۞ O da binicileri selamladı. Bu orduyla yeryüzü karardı ve gökler lacivertleşti. ۞ Gûderz: "Yüce Cemşîd'den beri hiçbir padişah böylesine muntazam atlar, silahlar, altınlar, gümüşler ve savaş fillerine benzeyen erlerden meydana gelen bir ordu kurabilmiş değildir! ۞ Eğer dünyayı yaratan Tanrı yardım ederse, atımın dizginini buradan Çin'e çevireceğim!" dedi.

Sonra bütün akıllı ve tedbirli adamlarını çağırtıp bir içki meclisi kurdu. ۞ Bir yandan çenk ve neyler eşliğinde şarap içti, bir yandan da komutanlarıyla savaş üzerine konuştu.

PÎRÂN'IN GÛDERZ'E MEKTUBU

Pîrân İran komutanının düşüncelerini ve hazırlandığı haberini aldı. ۞ Yüreği korkuya kapıldığı için türlü türlü çareler, hileler ve düzenler düşünmeye başladı. ۞ Akıllı vezirine de danışarak, bu beladan kurtulmanın bir yolunu aramaya başladı.

Hemen kâtibini çağırtıp, kahraman Gûderz için bir mektup yazmasını buyurdu. ۞ Mektubuna, büyük Tanrı'yı övmekle başlayıp Şeytan'ın kötülüğünden ona sığındı. ۞ Sonra söze başlayarak: "Ben Tanrı'dan hem dilim hem de yüreğimle dilerim ki, ۞ iki ordu arasındaki bu düşmanlık kalksın! ۞ Ey Gûderz! Bu savaşı isteyen ve yeryüzünü düşmanlıkla dolduran sensin!

Bu dileğinin gerçekleştiğini kabul edelim, fakat sonunun ne olacağını biliyor musun? ۞ Bir kere düşünüp, gözünün önüne getir: Benim kahramanlarımdan, ۞ akrabalarımdan ve aslan gibi pehlivanlarımdan nicesinin başını gövdelerinden ayırdığını hatırla. Sende hiç Tanrı korkusu yok mu? ۞ Aklı da, merhameti de bir yana bırakarak bütün istediklerini yaptın. ۞ Artık bu düşmanlığa, bu öç alma sevdasına doymak, kan dökmekten el çekmek gerek.

Şu savaşta İrandan da, Tûrandan da nice nice insanın öldüğünü düşün! ۞ Senin yüreğine ne zaman merhamet gelecek, bu öç alma sevdasından ne vakit vazgeçeceksin? ۞ Göçüp giden bir ölünün öcünü almak için daha ne vakte kadar binlerce dirinin başını keseceksin? ۞ Mademki geçen günler bir daha geriye gelmiyor, o halde ne diye yeryüzüne kinin tohumlarını saçıp duruyorsun? ۞ Gel, daha fazla kan dökme artık, kendine de eziyet edip, vücuduna zahmet vermekten vazgeç!

Kötü ad bırakan birine, öldükten sonra da lanet ederler. ۞ Saçları ağaran bir insanın, dünyada yaşamaktan yana fazla ümidi de kalmaz. ۞ Korkuyorum ki, eğer iki ordu bir daha savaşa tutuşacak olursa, her iki taraftan da canlı bir kişi bile kalmayacak. ۞ Ruhlar bedenlerinden ayrılsa bile intikam duygusu yine de kalacak! ۞ O zaman kimin kazandığını, yani yeryüzünü şenlendirecek kişiyi kim bilecek?

Eğer senin saldırmaktan, kan dökmekten, aslanlar gibi savaşmaktan maksadın ۞ İran ülkesine yeni ülkeler kazandırmaksa, ۞ haber et ki, ben de Efrâsiyâb'a bir adam göndereyim. ۞ Onun rızasını alıp, buyruğuyla yeryüzünü aramızda paylaşalım, ۞ böylece kin gütmekten vazgeçip, yeryüzünü elinde tutan Menûçehr'in zamanında olduğu gibi aramızda anlaşırız.

Sen bana bildir ki, adaletli Keyhüsrev'in buyruğuyla, ülkeler mamur veya harap olsun. ۞ Hangi şehri İran'dan sayıyorsan ben hemen orasını Türklerden boşaltır, ۞ İran'dan dağların içlerine, Gurçegân'a ve Büst'e kadar çekilirim. ۞ Bundan sonra Fâryâb'a, Tâlkân'a, Enderâb'a, ۞ İran'ın sınırı ve Keyânîyân sülalesinin yeri olan Bâmyân'a kadar olan beş ülkeyi,

Tanrı'nın kutlu bir ada layık gördüğü Gurgân'ı ۞ ve Belh'ten idaremiz altında olan

Bedahşan'a kadar olan toprakları, ۞ Âmu ve Zem ovalarından başlayarak Bahtelân, ۞ Şengân, Termiz, Vîsegerd, Buhara ve çevresindeki ülkeleri, ۞ ahalisinin hiç karşı koymayacağından emin olduğum Sogd'u verir,

Kahramanları kasıp kavuran Rüstem'e de memleketi olan Nîmrûz'u bırakırım. ۞ Buralarda konuşlanan erlerimi geri çağırır, doğuya doğru çekilip giderim. ۞ Üzüntü duymadan, geri döner Hindistan'ı, ۞ hatta Keşmir, Kâbil, Kandehâr ve Sind nehrinin etrafındaki yerleri de bırakırım. Lohrâsp'ın savaşmakta olduğu Elânan'ı ona bağışlarım ۞ buradan Kafdağı'na kadar olan ülkelerin hepsini savaşmadan, hatta bir tek söz bile söylemeden Hüsrev'e teslim ederim.

Eşkeş'in ele geçirdiği yerleri de baştan başa ona veririm. ۞ Bütün bunları yaptıktan sonra ordularımı etrafıma toplayıp, ۞ sana karşı artık hiçbir kin ve düşmanlık beslemeyeceğime yemin ederim. ۞ Şunu da bil ki, ben sana bu teklifi sırf hak yerini bulsun diye yapıyorum. ۞ Tûran padişahına haber göndererek kin sevdasından vazgeçtiğimizi bildiririm.

Sen de Hüsrev'e bir mektup yazıp haber gönder de bize dostluk yüzünü göster. ۞ Bu sözlerimi sevgiyle karşılayarak, savaşmak ve kan dökmek düşüncesinde olmadığımı bil. ۞ Böyle sözleştikten sonra Hüsrev benden ne dilerse dilesin ۞ hepsini ona gönderiririm. Umarım o da artık ordusunu kin gütmekten vazgeçtirir. ۞ Teklifimi kabul edecek olursan istediğini rehin olarak yollar,

Dinin, dostluğun ve âdetin gerektirdiği biçimde antlaşma yaparım; vefanın eliyle kinin gözlerini kapar, ۞ yüce padişah Ferîdun zamanında kötü yaratılışlı Tûr'la Selm yüzünden bozulan dostluğu tazelerim. ۞ O ünlü Îrec öldürüldüğü zaman, yüce padişah Ferîdun da onun kederiyle ölüp ölüp dirildi. ۞ Bu saydıklarımdan hangisini istiyorsan söyle ve sonra da padişaha bir mektup yazarak durumu bildir. ۞ Sakın senin milletin benim iyi niyetle ettiğim bu sözlerden kuşkulanmasın.

Ben sırf kötü bir sonucu önlemek için, insanlık ve merhamet duygularıyla konuşuyorum. ۞ Yoksa benim hazinelerim, erlerim ve yiğitlikteki ünüm seninkinden üstündür. ۞ Fakat bu söndürülmeyen kin duyguları yüzünden, dökülen kanlar ve mahvolan ordular yüreğimi sızlatıyor. ۞ Bunun içindir ki artık intikam duygularını ortadan kaldırmak istiyorum. ۞ Bundan başka şunu da bil ki, ben Tanrı'dan korkarım.

Çünkü o da bizim kötülük yapmamızı, bu toprakların savaşla harap olup gitmesini istemez. ۞ Yok, eğer sen teklifimi kabul etmez de, her şeye rağmen savaşmak ister-

sen ۞ ve hiçbir suçum olmadığı halde beni sorumlu tutup bu sözlerime kulak asmazsan ۞ bir diyeceğim kalmaz. Bu takdirde sen zulümle adaleti birbirinden ayırt etmiyor ve kinin tohumlarını saçmaktan başka bir şey düşünmüyorsun demektir. ۞ O zaman sen İran kahramanlarının ileri gelenlerini, gürz kullanmakta usta olanlarını seç;

Ben de kendi erlerimi seçeyim. ۞ Bunları karşılıklı dizerek, komutanları da orada toplayalım. ۞ Sonra yalnız ikimiz savaşalım. ۞ Böylece hiç olmazsa, suçsuz olanların kanı dökülmemiş, savaştan vazgeçilmiş olur. ۞ Erlerim arasında suçlu olduğunu düşündüğün veya hoşlanmadığın biri varsa,

Senin karşına onu da çıkarırım. Fakat bir şartla: ۞ Eğer Türk kahramanlarının talihleri tersine döner de savaşta üstün gelip, beni öldürürsen, ۞ erlerime eziyet etmeyecek, ülkelerimizi yakıp yıkmayacaksın! ۞ Tûran'a sağ salim varmaları için orduma izin verecek, yollarını kesip onları pusuya düşürmeyeceksin. ۞ Buna karşılık, talih bana yâr olur da seni yenip ülkelerini ele geçirecek olursam,

Ben de İranlılara pusu kurup onlardan intikam almayacağıma, ۞ İran'a gitmemeleri için yollarını kesmeyeceğime, onları sağ olarak padişahlarının yanına göndereceğime, ۞ orduna kötülük etmeyeceğime, hiçbir erinin canına, malına dokunmayacağıma söz veririm. ۞ Eğer sen benim dediğim gibi yapmayıp da başka türlü davranmak, var olan gücünle savaşmak istiyorsan ordunu savaş alanına sürersin. ۞ Ama bilesin ki, günahsız yere dökülecek her damla kan ahrette boynuna yapışacaktır!"

Deyip mektubunu bitirdi ve onu bir bağla bağlayarak değerli oğlunu çağırttı. ۞ Bu delikanlı ordunun başı olan tunç gövdeli Rûyîn'di. ۞ Pîrân ona: "Haydi, hemen kalkıp Gûderz'in yanına git, onunla akıllıca konuş da vereceği cevabı iyi dinle" dedi. ۞ Bunun üzerine Rûyîn babasının yanından çıkıp on atlıyla birlikte ۞ yola koyuldu ve akıllıca bir tavır, aydın bir canla gidip hemen Gûderz'in otağına girdi.

Gûderz'i, ellerini kavuşturmuş ve başını öne eğmiş olarak buldu. ۞ Komutan Gûderz ansızın Rûyîn'i karşısında görünce yerinden sıçrayıp onu kucaklayarak bağrına bastı. ۞ Pîrân'ın, padişahın, ordunun, pehlivanların ve memleketin durumlarını sordu. ۞ Bunun üzerine Rûyîn önce getirdiği haberleri bildirdi ve mektubu çıkarıp verdi. ۞ Bunun üzerine kâtip de gelip mektubu okudu.

Mektubun okunması bitince, huzurda bulunan bütün büyükler akıllı Pîrân'ın yazdıklarına, ۞ onun o güzel öğütlerine ve uzlaşmak için ettiği güzel sözlere şaşırıp kaldılar. ۞ Bunun üzerine Gûderz, Rûyîn'e: "Ey ordu komutanının oğlu! Ey kutlu

delikanlı! ☙ Sen önce birkaç gün benim misafirim ol da, ondan sonra mektubun cevabını iste!" dedi. ☙ Padişahın adamları hemen yeni bir otağ hazırlayıp padişahlara yaraşan bir taht kurdular.

Otağın içini Rûm kumaşlarıyla süsleyip yemekler hazırladılar, çalgı getirdiler. ☙ Fakat Rûyîn'in yüreği "Gûderz acaba nasıl cevap verecek?" diye meraktaydı. ☙ Gûderz bir hafta, sazlar çalmaya devam ederken bir yandan içki içti, bir yandan da cevabını hazırladı. ☙ Yeryüzünü aydınlatan güneş, her gün öğle vakti yükseklerden batıya doğru yöneldiği sırada ☙ içki meclisini kurar, şarap ve çalgı hazırlatır, elçiyi de yanına çağırtırdı.

GÛDERZ'İN PÎRÂN'IN MEKTUBUNA CEVABI

Padişah bir hafta geçtikten sonra sekizinci gün kâtibi yanına istetti. ☙ Gelen mektuba cevap yazılmasını buyurdu ve yeniden bir intikam ağacı dikti. ☙ Mektubuna Tanrı'yı övmekle başlayarak, Pîrân'ın mektubundaki soruları tek tek cevapladı. Dedi ki: "Mektubunu sonuna kadar okudum ve ne demek istediğini anladım. ☙ Rûyîn de senin söylediklerini bana bir bir bildirdi. ☙ Fakat senin bu işine benim aklım ermedi. Senin o güzel sözlerin beni hayrete düşürdü.

Senin yüreğinle dilin bir değil ve akıldan yana hiç nasibin yok. ☙ Böyle süslü ve tatlı sözlerle beni kandırmaya çalışıyorsun, ☙ ama senin samimiyetine ancak anadan doğma ahmaklar inanır. Sen güneşin parıltısıyla sulak gibi görünen çorak yerlere benziyorsun. ☙ İş gürze, mızrağa ve kemende düştüğü zaman bu yalanların ve hilelerin faydası olmaz. ☙ Benim seninle savaşmaktan, senden intikam almaktan başka yapacak işim yoktur. Seninle konuşup antlaşma yapmamın zamanı geçmiştir.

Şimdi bekle de, bakalım felek ne gösterecek? Hileler yaparak dostluk kurmaya çalışmanın faydası yok. ☙ Bu savaşta yeryüzünün sahibi olan Tanrı'nın kimi üstün getireceği, talihin kimin yanında olacağı henüz belli değildir. ☙ Bununla birlikte mektubuna vereceğim yanıt şudur: Talihin yardımına erişmek istersen aklı kendine kılavuz seç! ☙ Mektubunda önce: Ben Tanrı'dan ve kıyamet gününden korktuğum için ☙ dostluktan ayrılmak istemiyorum, savaşmaktan hoşlanmıyorum; çünkü yüreğim bu işten artık sıkılmıştır! diyorsun.

Ama bu sözleri söylerken dilin yüreğinle bir değil. ☙ Eğer adalet duygusu senin yü-

reğine yerleşmiş olsaydı, kan dökmeye başlamazdın. ☙ Savaşa başlamadan evvel Gîv yanına İran'ın akıllı büyükleri ve ünlü pehlivanlarını da alarak sana gelmişti. ☙ Ve seni bu işten vazgeçirmek için güzel sözler söyleyip öğütlerde bulunmuştu. ☙ Ama sen bunların hiçbirine aldırmayıp, memleket memleket dolaşmaya devam ederek asker topladın.

Savaşa ön ayak olarak, orduyu harekete geçirip savaşı başlatan hep sen oldun. ☙ Aklın başına sonradan geldi. Eğer bunu önceden düşünseydin sonun böyle olmazdı. ☙ Fakat ne çare ki, senin o kötü yaradılışın seni aklın yolundan alıkoyuyor. ☙ Soyunun yaradılışında kötülük vardır ve bu yaradılışa da zaten kötülükten başkası yakışmaz. ☙ Sen Tûr'un, taht ve taç yüzünden, o kutlu İrec'in başına ne felaketler getirdiğini elbette işitmişsindir.

Kin duygularını yeryüzüne yayan Tûr ile Selm'dir. ☙ Ferîdun yüreğinin acısıyla bu kötü düşüncelilerin üzerine lanetler yağdırdı. ☙ O, insanlara iyilik bağışlayan Tanrı'nın yardımıyla, baştan başa şefkatin ve adaletin timsali olmuş ve yeryüzünü barışa kavuşturmuştur. ☙ Menûçehr intikam duygularını yeniden tazeleyerek, gücü ve kuvvetiyle dünyanın işlerini istediği gibi yoluna koydu. ☙ Tûr, yaptığı kötülüğün cezasını çekti, ama bu olayların üzerinden çok uzun zaman geçmesine rağmen o ünlü, fakat akılsız olan padişahın kötü huyları Efrâsiyâb'a da bulaştı.

Menûçehr, Nevzer ve Keykubâd'la birlikte düşmanlık duygularını yeniden canlandırdı. ☙ Kâvûs'a da yapacağını yaptı; İran'ı yakıp yıktı, tozunu havaya savurdu. ☙ Hele Siyâvuş'un kanına girmekle, düşmanlığı daha da artırmış oldu. ☙ Bu suçsuz padişah tatlı canını verirken, sen hak ve adaleti aklına bile getirmedin. ☙ Bu savaşta İran'ın nice taç ve taht sahibi büyükleri mahvolup gitti.

Bundan başka, benim gibi bir ihtiyarın daha ne kadar savaşacağını soruyor ve artık kan dökmekten vazgeçme zamanının geldiğini söylüyorsun. ☙ Ey her şeyi görmüş, hilekâr adam! ☙ Sen şunu bil ki, Tanrı bana şu uzun ömrü ve kimseye nasip olmayan talihi, ☙ günün birinde Tûran'ı yakıp yıkmak, tozunu güneşe kadar savurmak ve böylece Tûranlılardan intikam almak için vermiştir! ☙ Bu intikamı almadan, Tûran'ın altını üstüne getirmeden

Tanrı'nın canımı almasından korkarım. ☙ Bu sözlerden sonra benim yüreğimde Tanrı korkusu olmadığını, ☙ sonunda haksız yere kan dökmenin cezasını göreceğimi söylüyorsun. ☙ Eğer söylediğin bu yalanlara kanar da savaştan vazgeçersem, ☙ asıl o zaman Tanrı mahşer günü bu dünyada yaptığım işler için beni sorguya çeker.

Asıl o zaman bana: Ben seni bütün kahramanların başı yaptım; sana kuvvet, akıl ve servet verdim. ۞ Sen niçin İranlıların önüne düşüp de Siyâvuş'un intikamını almaya çalışmadın? diye sorar. ۞ Hele yeryüzünü yaratan adaletli Tanrı tutar da, yetmiş değerli oğlumun intikamını neden almadığımı sorarsa, ۞ o zaman ben ona ne cevap vereyim? Nasıl bir sebep göstereyim? ۞ Ey yaşlı komutan! Dördüncü olarak, Siyâvuş'un intikamı meselesine geçiyor

Ve ölüp gitmiş biri için kan akıtmanın doğru olmadığını söylüyorsun. ۞ İran ülkesine yaptığınız kötülükler, İran padişahlarına ettiğiniz o yürekler acısı eziyetler, ۞ verdiğiniz sözlere rağmen yaptığınız hareketler ۞ ve daima intikam duygularını uyandırmak ve hep kötülük etmek için gösterdiğiniz gayretler ۞ hatırımdayken, nasıl olur da ben seninle barışırım? Size yaptığımız tüm iyilikleri kötülük gibi karşıladınız.

Mektubunun beşinci maddesinde benimle bir sözleşme yapmak ve ona uyarak da Tûran'ın ileri gelen pehlivanlarını bana rehin olarak yollamak ۞ ve Hüsrev'e de hediyeler vererek savaş tehlikesini ortadan kaldırmak düşüncesinde olduğunu bildiriyorsun. ۞ Ey Tûran ordusunun komutanı! Şunu bilesin ki, padişahımız bize bunun için emir vermemiştir. ۞ Onun bize verdiği emir, sizinle savaşa tutuşmak ve Siyâvuş'un intikamını almak için kan dökmektir. ۞ Eğer biz padişahımızın bu emrini yerine getirmezsek, ruhumuz bu dünyanın sahibi olan Tanrı'dan utanır.

Eğer Hüsrev'in, bu sözlerini güler yüzle karşılayacağını umuyorsan, ۞ rehinleri ve hediyeleri, Efrâsiyâb'ı taparcasına seven Lehhâk ya da Rûyîn'le birlikte ۞ derhal padişaha gönder; İran yolu açıktır. ۞ Mektubunun altıncı maddesinde, bütün mamur ve bereketli ülkeleri ۞ bize vereceğini ve buralarda konuşlanan askerlerini geri çekeceğini yazmışsın.

Tanrı beni bunlara muhtaç etmiş değildir. Eğer bilmiyorsan haberin olsun ki, ۞ batıdan Hazar kıyılarına kadar her yer Lohrâsp'ın oldu. ۞ Nîmrûz içlerinden tut da Sind'e kadar bütün dünya bir Rûm kumaşı gibi süslenip mamur edildi. ۞ Rüstem pehlivan, keskin kılıcıyla bu yerlerin ahalisinin başında kıyametler kopardı. ۞ Hinduların kesilmiş başlarını, kara bayraklarıyla beraber padişaha gönderdi.

Dehistan ve Hârezm taraflarında baş kaldırıp, her yana akınlar yapan Türklerden bu çölleri temizlediler. ۞ Eşkeş, Şîde'nin üzerine yağdırdığı oklarla onu ölecek hale getirdi. ۞ Aldığı esirlerle bazı ganimetleri de Hüsrev'e yolladı. ۞ Şimdi sıra bizde. Bu savaş alanında ikimiz hazır bulunuyoruz. ۞ Sen yenilginin tadına, ben ve aslan gibi ünlü pehlivanlarım sayesinde zaten varmış bulunuyorsun.

Eğer bu sefer de yolumuza çıkarsan seni mahveder ve böyle laf etmekten kurtarırım. ۞ Tanrı'nın yardımı ve padişahın buyruğuyla şu savaş meydanını kana boğacağım. ۞ Sen, ey Tûran ordusunun ünlü pehlivanı! Şu ayın ve güneşin doğmasıyla, ۞ feleğin hilesi meydana çıkmış ve Türklerin talihinin başı da bıçak altına düşmüştür. ۞ O kötü yaradılışının sana yaptırdıkları yüzünden, dünyayı yaratan Tanrı'nın senin başına ne işler açacağını tahmin edebilirsin.

Zaman kötü kişiden ayrılmış, kötüye kötü bir ceza tayin etmiştir. ۞ İyi düşün! Kulağını açıp akıllıların sözünü dinle. ۞ Şunu bilesin ki, ordumda bulunan kılıç kullanmakta usta yüz binlerce er ۞ sadece iyi bir ad kazanmak ve intikam almak istiyor. Bu yiğitler öyle olur olmaz hilelerle de savaş meydanını bırakmazlar. ۞ Mektubunun yedinci maddesinde sözünde duracağına yemin ediyorsun.

Bu sözün üzerine konuşmak bile istemem. Senin ruhun aklına hiç değer vermiyor. ۞ Sen verdiğin bütün sözleri eninde sonunda bozmuşsundur. ۞ Siyâvuş da, senin böyle yeminlerle verdiğin sözü tutmadığın için mahvolup gitmedi mi? ۞ Kimse senin sözüne inanmaya görsün! Sen o felaket gününde, seni bekleyen Siyâvuş'un imdadına koşup yetişmedin. ۞ Mektubunun sekizinci maddesinde: Ben taht, taç, talih, cesaret ve hazine bakımından senden üstünüm.

Askerlerim de seninkinden çoktur, yani her bakımdan senden ileriyim. Fakat yüreğim şefkat ve merhametle doludur, diyorsun. ۞ Sen elbette pek çok savaşta beni sınamışsındır. ۞ Bu savaşlarda bir beceriksizliğimi görmüşsen, beni bir kere daha sınayabilirsin. ۞ Ben taç, taht ve hazineden yana senden çok üstünüm. ۞ Mektubunun sonunda da, bana: Savaş için ileri gelen bazı kahramanlarını seç.

Ben de Türk erlerinin ünlü atlılarından bir o kadar seçeyim de öyle savaşalım! ۞ Yoksa ben sırf merhametimden, kan dökmek ve intikam almak uğruna ordumu seferber edip, onların suçsuz yere ölmesini istemiyorum! deyip, ۞ şefkat ve merhametini ileri sürerek, benim şefkat ve merhamet duygularımı uyandırmak istiyorsun. ۞ Fakat bu erleri ayırır da, orduyu parçalarsam padişah bana darılır. ۞ Ayrıca savaşmak için benden bir pehlivan seçmemi istiyorsun.

Biliyorsun ki karşımdaki ordu, töhmet altında bulunan ve İran halkını tehdit eden bir ordudur! ۞ Bunun için senin bu teklifini kabul etmeme padişah razı olmaz. ۞ Her şeyden önce, dağları andıran ordumun hep birden savaşa girmesi gerekir. ۞ Zaten gerçek zaferi kimin kazanacağını anlayabilmemiz için de bu şarttır. ۞ Böyle yapmadığımız takdirde, ordularımızdan ünlü kahramanları ayırır, onların savaşmaları için bir meydan buluruz.

Söylediklerimi kabul etsen de etmesen de ben sözümden cayacak değilim. ☙ Eğer benimle savaşa başlamak için elindeki orduyu yeterli bulmuyorsan, ☙ padişahından yardım iste ve girişeceğin bu savaşın sonuçlarını iyice bir düşün! ☙ Ordundaki, akraban ve yakının olan yaralıları ayır. ☙ Hekimlerin bunları iyi edinceye kadar bekle. Zaten sana lazım olan da zaman kazanmaktır.

Eğer savaşa başlamak için mühlet istiyorsan kabul ederim. Yok, eğer hemen savaşmak istiyorsan, hiç vakit kaybetmeden hazırlan! ☙ Sana bunları şimdiden söylüyorum ki, sonra savaş gününde bahaneler bularak tutup da: Sen bize birdenbire saldırdın, pusular kurdun, hiç mühlet vermedin! demeyesin. ☙ Taşıdığım kin, aradan yüzyıl geçse de soğuyacak gibi değil. ☙ Bu kinden vazgeçerim sanma; gece de, gündüz de benim gözümde birdir!" ☙ Pîrân'ın mektubuna cevap yazılıp da bitince, elçi rüzgâr hızıyla geldi.

Beline kemerini bağlayıp, atına bindi ve yanına birkaç atlı alarak yola çıktı. ☙ Pehlivan Rûyîn de atından inip, yanındaki atlıları komutanın sarayına götürdü. ☙ Gûderz bütün mûbedlerin, akıllı ve ünlü kişilerin hazırlanmasını buyurdu. ☙ Bunların hepsi de akılla ve olgunlukla dolu olarak hemen pehlivanın yanına geldiler. ☙ Pehlivan önce Pîrân'ın mektubunun bu kahramanların önünde okunmasını buyurdu.

Kâtibin dilinden bu gönül alıcı mektubu dinleyen büyükler, ☙ Pîrân'ın düşüncelerini ve öğütlerini pek doğru bulmadılar. ☙ Gûderz'i de takdir edip onu yeryüzü pehlivanı olarak tanıdılar. ☙ Bundan sonra mektup mühürlenip Pîrân'ın oğlu Rûyîn'e verildi. ☙ Elçi ve adamları huzurdan çıkarken, Gûderz onlara hediye olarak süslü elbiseler,

Altın eyerli arapatları, taçlar, kılıçlar ve altın kınlar verilmesini buyurdu. ☙ Kendi adamlarına da altın, gümüş ve layık olanlara taç ve kemer bağışladı, ☙ sonra Rûyîn ve yanındaki on kişi kalkıp ordugâhlarına doğru yola çıktılar. ☙ Pîrân'ın bulunduğu yere vardıktan sonra Rûyîn, saygılarını sunarak onun yanına girdi ☙ ve tahtının önünde boyun eğdi.

Dünya görmüş Pîrân onu tutup kucakladı ve yanına oturttu. ☙ Rûyîn, Gûderz'in yolladığı haberleri ve savaş alanında gördüklerini babasına anlattıktan sonra ☙ kâtip de gelen mektubu okumaya başladı. Kâtibin sözleri üzerine Pîrân'ın yüzü katran gibi karardı, ☙ yüreği sızladı. İçini büyük bir korku kapladı; çok güç bir duruma düştüğünü anladı. ☙ Fakat bunu askerlerine hiç hissettirmedi, sabredip hiçbir şey söylemedi.

Onlara ordunun huzurunda: "Gûderz doğru yola gitmiyor. ☙ Ölen yetmiş seçkin oğ-

lunun intikamını almadan bir an bile rahat etmeyecek. ☙ Bu takdirde ben de, ölen kardeşimin intikamını almak için neden kemerimi belime bağlamayayım. ☙ Savaşta başları gövdelerinden ayrılmış olan dokuz yüz ünlü pehlivanın intikamını niçin almayayım? ☙ Tûran topraklarından Hûmân gibi bir binici pehlivan daha çıkmaz.

Ondan sonra etrafına gölge salan bir serviye benzeyen Nestehîn de öldü, bu yeşillikte o servi de görünmez oldu. ☙ Bunun için artık kemerimi belime kuşanarak İran'ı yakıp yıkmanın zamanı gelmiştir. ☙ Tanrı'nın yardımı ve kılıcımın kuvvetiyle o İranlıların başında kıyametler koparacağım," dedi. ☙ Bunun üzerine hemen her yandan, savaşa elverişli sürüler halinde at getirtip ordugâha gönderdi. ☙ Eski hazinelerin kapılarını açtı, cimrilik yapmadı.

İkişer at vererek bütün piyadeleri de süvari yaptı.

PÎRÂN'IN EFRÂSİYÂB'DAN YARDIM İSTEMESİ

Pîrân bütün bu hazırlıklar tamamlandıktan sonra Efrâsiyâb'a ☙ çok akıllı, tedbirli, güzel söz söylemesini bilen, cesur ve yaşlı bir adam gönderdi ☙ ve ona, Efrâsiyâb'ın huzuruna girdiği vakit: ☙ "Şu yüce felek bu kara toprağın üzerinde dönmeye başladığı andan beri

Padişahlığın tahtına senin gibi bir padişah oturmamış ve padişah adını almamıştır. ☙ Taht da, taç da, zaferin talihi de ancak sana yaraşır. ☙ Savaşta senin karşına kim çıkarsa çıksın, Tanrı onun tozunu havaya savurur! ☙ Bense senin öğütlerinden ayrılmış serkeş bir kulunum. ☙ Padişah Keyhüsrev meselesi yüzünden bana darıldı. Fakat ben bu işte ne suç işledim, bilmiyorum.

Tanrı böyle takdir ettiği için bu iş böyle oldu. Bunun için ne söylense faydasızdır. ☙ Padişah bu işte benim bir suçum olmadığına hükmederse kabahatimi bağışlar ve böylece boynumu da kılıçtan kurtarmış olur. ☙ Ben şimdi padişaha, bu kulunun başına neler geldiğini anlatacağım: ☙ Orduyu Kunâbed dağına çekip de, İranlıların yolunu kapattığım vakit, ☙ komutan Gûderz yanındaki büyük kahramanlar ve büyük bir orduyla çıka geldi.

Bu öyle büyük bir orduydu ki, Menûçehr zamanından beri ne İran'da ne de Tûran'da bir eşi daha görülmemiştir. ☙ İranlılar Rîbed'de bir ordugâh kurdular; ordularını bu dağa yerleştirdiler. ☙ İki ordu burada üç gece kaplanlar gibi karşı karşıya durdu. ☙ İranlıların ovaya inmelerini beklediğim için bu intikam yerinde savaşa gir-

mek için acele etmedim. ۞ Onların dağdan indikleri gün pehlivanlarının da kafalarının koptuğu gün olacaktı.

Bunu bilen komutan Gûderz de orduyu ovaya indirecek kadar şaşkınca davranmadı. ۞ Fakat kardeşim, yeryüzünü ele geçiren Hûmân'da kin duygusu o kadar kabardı ki, yerinde duramaz oldu. ۞ O aslan yürekli kahramana ne olduysa, birdenbire İran ordusunun üzerine saldırdı. ۞ Karşı taraftan da Gîv'in oğlu, intikam almak ve kahraman Hûmân'la savaşmak için ortaya çıktı. ۞ Sonunda Hûmân, Bîjen gibi bir pehlivanın elinde ölünce, aklım da başımdan gitti.

Bağdaki bir servinin bir ota kurban gideceği kimin aklına gelirdi. ۞ Ordunun bütün ileri gelenleri bu işe çok üzüldü; hiç kimsenin tadı tuzu kalmadı. ۞ Bunun üzerine ünlü Nestehîn on bin seçme atlıyla ۞ şafak vakti yanımdan ayrılıp ortaya çıktı. Fakat Bîjen onu da aynı akıbete uğrattı. ۞ Bunu görünce dayanamadım ve naralar savurarak ordumu savaşa sürdüm.

İki ordu birbirine girdi. Gecenin karanlığı dağlardan ovalara yayılıncaya kadar vuruştular. ۞ Padişahımın ileri gelen kahramanlarından dokuz yüz kişiyi, başları gövdelerinden ayrılmış olarak savaş alanında bıraktık. ۞ Erlerimizin üçte ikisinin de yürekleri üzüntü ve vücutları kılıç yaralarıyla delik deşik kalmıştı. ۞ Bize üstün gelen İranlılar yeniden savaşa hazırlandılar. ۞ Bu feleğin yüzünü bizden tamamıyla çevirmesinden korkuyorum.

Bundan başka, aldığım yeni bir kötü haberle büsbütün şaşkına döndüm. ۞ Duyduğuma göre Keyhüsrev komutanına yardım etmek için büyük bir orduyla geliyormuş. ۞ Eğer Keyhüsrev'in bizim tarafa doğru geldiği haberi doğruysa, ۞ padişahımız şunu bilsin ki, ben Keyhüsrev'e tek başıma karşı koyabilecek durumda değilim. ۞ Bunun için padişahımız da, savaşmak için savaşa susamış bir orduyla İran'a doğru yola çıkmalı,

Kemerini beline kuşanıp imdadıma yetişmeli, Tûranlıların başına gelen bu belayı önlemelidir! ۞ Eğer İranlılara yenilirsek, bizden hiç kimse intikam almak için bir daha savaşa girişmez!" dedi. ۞ Haberci, Pîrân'ın bu sözlerini dinledikten sonra bir yel gibi yerinden fırladı ۞ ve yine yel gibi uçup kıvılcım gibi sıçrayan bir ata bindi. ۞ Yollarda durup dinlenmeden Efrâsiyâb'ın yanına vardı

Ve hiç vakit kaybetmeden padişahın huzuruna girerek tahtını öpüp haberleri bildirdi. ۞ Pîrân'ın yolladığı bu haberleri duyan Efrâsiyâb'ın yüzü sarardı ve yüreği üzüntüyle doldu. ۞ Ölenlerin acısıyla yüreği sızladı, üzüntüden kendisini alamadı.

Bundan başka, ordusunun düşmanın önünden kaçtığını, memleketlerin yanıp yıkıldığını, her yanda savaş tehlikesinin baş gösterdiğini düşündükçe dünya başına dar oldu.

Fakat Pîrân'ın gönderdiği haberlere göre, ordusu tüm bunlara rağmen hâlâ dayanmaktaydı, bu habere çok sevindi, yüreği aydınlandı ve Pîrân'ı takdir etti. Habercıyi tekrar yanına çağırtıp, onu güzel sözlerle övdü ve sabaha kadar onunla konuştu. Sabah olunca, tacını başına koydu ve habercinin geri dönmesine izin verdi.

EFRÂSİYÂB'IN PÎRÂN'A CEVABI

Efrâsiyâb habercinin geri dönüp, kutlu düşünceli pehlivan Pîrân'ın yanına gitmesini ve ona şunları söylemesini buyurdu:

"Ey ünü bütün dünyaya yayılan, doğru sözlü pehlivan! Temiz yaradılışlı anan seni doğurduğu günden beri herkesin içinde kendini belli ettin. Senin benim yanımdaki mevkiin herkesinkinden daha yüksektir; mevkice bütün pehlivanların önündesin. Bunca hazineye sahip olduğun halde, sırf benim için böyle zahmetlere katlanarak, Çin'den İran'a kadar ordularımı alıp götürdün ve düşmanın tahtını da, yüreğini de karartttın.

Yeryüzündeki bütün pehlivanların en büyüğü olan sana binlerce aferin olsun! Sen benim için Tûr'a ve Peşeng'e sevgi gösterdin. Felek senin gibi bir pehlivanı bu dünyaya bir daha getiremez. Ordu senin gibi bir komutanı şimdiye kadar görmemişti, bundan sonra da göremez. Akıllılar arasında, beline senin gibi kemer kuşanan bir kişi daha yoktur. Sen: Herkesin arasından çıkıp suçlu olan benim; çünkü Keyhüsrev İran'dan Tûran'a gelerek intikamı için bizi seçti! diyorsun.

Padişah olduğum halde benim aklımdan böyle bir şey geçmedi ve buna da hiç üzülmedim. Sen de bunun için canını sıkma, böyle şeyleri düşünerek kendini üzme. Tanrı'nın takdir ettiği bir şeyi hiç kimse engelleyemez. Benim hiçbir orduma sahip olmadığı için Keyhüsrev'i benim torunum sayma. Ben de onun büyükbabası değilim. Bu akrabalıktan fayda beklediğim de yok zaten.

Bu bozgunda suçlu yok; Tanrı'nın takdirine ben de karşı koyamam. O böyle istedi, böyle oldu. Sana karşı yüreğimde ne kötülük olabilir. Sen ayrıca ordunun durumunun kötülüğünden ve güneşle ayın bize elverişli olarak dönmeyişinden bahsediyorsun. Bu yüce felek hep aynı şekilde dönmez; insanı bazen sevindirir bazen

de üzer... ☙ Zaman bazen şarap, rûd ve çalgıcılarla bazen de üzüntüyle geçer...
Sen tutup da bunun için canını sıkma ve ruhunu kederlendirme. ☙ Savaş Tanrı'nın takdiridir. Onun kara tozları, her yandan insanların başlarına savrulur. ☙ Bazen insanın şerefini güneşin bulunduğu yere kadar yükseltir, bazen de yerlere indirir... ☙ Ölenlerin adı sanı bir rüya olur, ama sen sakın kardeşini unutma, intikamını almaktan el çekme. ☙ Kardeş acısıyla kanayan bir yüreğe hekimlerin vereceği ilaçların faydası olmaz.
Mektubunda üçüncü olarak da Hüsrev'in saraydan çıkıp ordusuyla savaşa katılmak için geleceğini yazıyorsun. ☙ Bence Keyhüsrev'in başkentinden çıkıp geleceği haberinin aslı yoktur. ☙ Ordusuyla Dehistan tarafına gelen sadece komutan Tûs'tur. ☙ Hüsrev'in hücum edeceği günü Tanrı kimseye göstermesin! ☙ Benim planım, sabahleyin erkenden orduyu Ceyhun'un öteki yakasına geçirmek
Ve böylece Gûderz'in, Hüsrev'in ve Tûs'un vücutlarını ortadan kaldırarak taç, taht, davul ve ordularını yok etmektir. ☙ Ordumu İran topraklarına öyle bir sokacağım ki, bundan sonra orada hiç kimse bir başka padişahın tahtını göremeyecek. ☙ Keyhüsrev'in üzerine ansızın saldırarak vücudunu yeryüzünden kaldıracağım. ☙ Hançerimle kafasını öyle keseceğim ki, anasını hüngür hüngür ağlatacağım. ☙ Talih yardım etmezse o başka. Fakat benim niyetim böyle.
Ey dünya görmüş yüce padişah! Tanrı seni hiçbir şeye muhtaç bırakmamıştır. ☙ Her istediğin elinde; askerin de var, gücün de, hazinen de. ☙ Şimdi sana cesaretli, akıllı, binicilikte eşi görülmemiş erlerden kurulmuş otuz bin kişilik bir ordu ☙ gönderiyorum. Onları görür görmez yüreğin aydınlanacaktır. ☙ Bu ordunun bir kişisi İranlıların on kişisine bedeldir. Hatta bunlardan birinin gözüne İranlıların onu bile az görünür.
Bu ordu yanına ulaştığı vakit, hiç durma, Gûderz'in başını da, tacını da yerlere yuvarla. ☙ Onun saklandığı ve bir kale gibi sığındığı dağı, savaş atlarıyla beraber kökünden söküp, kaldır at! ☙ Onların kanını dökmekten yana hiç boş durma ve üstün geldikçe de saldır!" ☙ Haberci, padişahın bu sözlerini dinledikten sonra kalkıp pehlivan Pîrân'ın yanına vardı. ☙ Pîrân onun söylediklerini sonuna kadar dinledikten sonra ordusunu topladı. Haberci getirdiği haberleri ordunun önünde de tekrarladı.
Bunları duyunca hepsinin yüreği üzüntüden kurtuldu, cesaretlendi. ☙ Fakat bütün bunlara rağmen Pîrân içten içe çok üzülüyor, yüreğinden kan damlıyor ve kendini çok talihsiz sayıyordu. ☙ Çünkü ne tarafa baksa ordusunun savaşlar yüzünden yıp-

ranmış, kötü halini görüyordu. ☙ Bir taraftan da, İran padişahının savaşa gelme ihtimali onu korkutuyordu. ☙ Bu düşünceler içinde, Tanrı'ya yöneldi ve: "Ey Tanrı!" dedi. "Şu dünyada ne tuhaf işler oluyor!

Senin yücelttiğin düşmez. Ebedi olan ancak sensin! ☙ Şu Hüsrev'e bak bir kere, onun padişah olacağı kimin aklına gelirdi? ☙ Şu dönen feleğin yaptıklarına bir göz at. Onun yüz verdiği kimse ☙ kuru dikenden taze gül çıkarır; talihi sayesinde tuttuğu toprak misk olur. ☙ Bu dünyada asil ve erdemli kimselerin ıstıraptan kurtulamaması da şaşılacak iştir.

Şu iki padişah, şu büyükbabayla torun arasındaki savaş neden oluyor? ☙ Niçin şu iki ülkenin padişahları böyle birbirlerine saldırsınlar ve iki ordu karşı karşıya gelsin? ☙ Bilmiyorum, feleğin dönüşü bu savaşı kimin aleyhine çevirecek?" dedi. ☙ Sonra yine Tanrı'ya karşı ağlayıp sızladı ve: "Ey adaletli, ulu Tanrı!" dedi, ☙ "eğer Efrâsiyâb ünlü ordusuyla bu intikam yerinde, Tûran ordusunun ünlüleriyle birlikte şu savaş meydanında ölüp de bizim talihimiz altüst olacaksa;

Keyhüsrev İran'dan gelip de intikam almak için bütün yeryüzünü ele geçirecekse, ☙ şu canımı tenimden al daha iyi! O gün şu sırtımdaki zırh da parçalanacaktır. ☙ Tanrı bana, tahtıma başkasının geçip oturduğunu göstermesin! ☙ Felek muradınca dönmediği sürece bir adamın yaşamasıyla ölmesi birdir!"

İRANLILARLA TÛRANLILARIN SAVAŞMASI

Sabah olup da güneş sarı bir kumaş gibi ışıklarını etrafa yayarken, savaş ovası da deniz gibi kaynamaya başladı.

Her iki tarafın erleri, tüm kuvvetleriyle savaşa giriştiler. Yeryüzü atların nallarıyla yerinden oynadı. ☙ Her iki komutan da erlerini kaplanlar gibi savaşa sürdüler. ☙ Erler her yandan savaş meydanında toplandılar. Bütün ova ve dağ zırhlara büründü. ☙ Yeryüzü behmen ayında olduğu gibi karabulutla kaplandı. Fakat bu ok ve kılıç yağdıran bir buluttu. ☙ Atlar nallarıyla yeryüzünü demir bir levha haline getirdiler. Kahramanların elleri ve göğüsleri, kandan, yakut gibi kızardı.

O kadar çok ölen oldu ki, meydan cesetlerle doldu; kesilmiş başlar yollara döküldü. ☙ Ne dönüp dolaşacak ne de atlar için kıpırdayacak bir yer kaldı. ☙ Yeryüzü lale gibi kıpkırmızı, hava da masmavi bir renk aldı; kan denizi çalkalanmaya başladı. ☙ Bu hali gören komutanlar, içlerinden: "Eğer bu kahramanlar, bu şekilde savaşmaya

devam edecek olurlarsa, ۞ akşama kadar yeryüzünde Tanrı'dan ve şu felekten başka kimse kalmayacak!" diye geçirdiler.

Savaş alanının bu halini gören Pîrân, Lehhâk ve Ferşîdverd'e: ۞ "Savaş meydanına çıkartabileceğiniz ne kadar eriniz varsa, ۞ hepsini bir araya toplayın. Atlı olanları üçe bölün, savaşa onlar devam etsin. ۞ Bunların en uyanık olanlarını orduyu düşmandan korumaları, en yetkili olanlarını da ۞ orduyu savunmaları için ayırın ve siz de ikiye ayrılarak yola girin!" dedi.

Bu iş için de Lehhâk'la Ferşîdverd'i görevlendirdi. Lehhâk'a tüm ordusunu dağa doğru götürmesini, ۞ Ferşîdverd'e ise nehre doğru giderek orada tozla dumanı güneşe kadar yükseltmesini emretti. ۞ Tûran ordusunun bu iki ünlü kahramanı ordularını bu yerlere çekerken, ۞ İranlıların gözcüleri de gözetleme yerinden Gûderz'e bir haberci gönderdiler. ۞ Gûderz'in gözcüsü de, ordunun içinde bulunuyor ve düşmanın hareketlerini izliyordu.

Lehhâk ile Ferşîdverd, bulundukları pusulardan çıkarak, ordularıyla tozu dumana kattılar. ۞ İran atlıları da davranarak düşmanlarına saldırmaya ve yerleri kana bulamaya başladılar. ۞ Gûderz'e, düşmanın durumunu bildirmek için dört bir yandan haberciler geliyordu. ۞ Gûderz etrafına bakınca, gerçek savaş eri olan o uyanık kahramanların ۞ ve azgın aslanlara benzeyen oğlu Hecîr'in kılıç, yay ve okla donanmış olarak arkada hazır beklediklerini gördü.

Hemen ona, arkadan ayrılıp ordunun sığınağı olan Gûderz oğlu Gîv'in yanına giderek, ۞ nehir ve dağ tarafında bulunan ordulara yardım etmesi için bölük bölük ۞ kuvvet göndermesini söylemesini buyurdu. ۞ Bundan başka komutan, yine Gîv'e ordunun arkasını korumak için bir adam seçip ۞ yerine onu bırakarak kendisinin ilerlemesini söylemesini buyurdu.

Akıllı Hecîr kutlu babasının bu buyruklarını duyar duymaz ۞ kemerini kuşanıp yola düştü ve kardeşinin yanına giderek pehlivanın söylediklerini ona bildirdi. ۞ Gîv bunu duyunca ordudan bir ünlüyü seçti, ۞ hemen kahraman Ferhad'ı yanına çağırtıp orduyu tamamıyla ona emanet etti. ۞ Sonra ileri gelen, cesur kahramanlardan iki yüz kişilik bir bölük seçip Şâverân oğlu Zenge'nin komutasına verdi ve

Ona, Ferşîdverd'in üzerine yürüyerek dağlarla nehirleri birbirine katmasını emretti. ۞ Yel gibi seğirten iki yüz kahraman daha ayırarak bunların komutasını da Mîlâd oğlu Gurgîn'e verdi ۞ ve: "Haydi, gözünü ve parlak mızrağını eline alarak, atının dizginini hemen düşmana doğru çevir! ۞ Düşmana karşı yürümenin ve savaş mey-

danında hünerler göstermenin tam zamanı. ۞ Ey ün peşinde koşan kahraman! Sen de Lehhâk'a karşı çıkarak, düşmanın kanını dereler gibi akıt!" dedi.

Bundan sonra o güneş yüzlü, ünlü binici Gîv babasının yanına geldi. ۞ Babası: "Ey benim aslan yürekli oğlum! Ey benim vezirim! Ey İran'ın büyük komutanı! ۞ Şimdi düşman ordusunu kim arkadan vuracak? Onların pehlivanlarının cesaretini kim kıracak? ۞ Şimdi aslanlara yaraşan o cesaretinle savaş meydanına atılacağın zamandır! ۞ Kendini gösterme zamanın gelmiştir. İran ordusunun bütün ümidi sensin artık!

İntikam almanın, savaşmanın sırası geldi. Onlardan hiç korkma, hemen ileri atıl! ۞ Düşman ordusunun tam ortasına dalıp Pîrân'dan intikamını al! ۞ Tûran ordusunun ümit bağladığı bu biricik Pîrân seni görünce korkudan derisi çatlar. ۞ Onu yenecek olursak iş tamamdır. Tanrı ve uğurlu yıldızın yardımcın olsun! ۞ Ordumuz bu beladan ancak böyle kurtulur ve padişahımız da buna çok sevinir.

Sen de hazinelere ve birçok armağana kavuşursun, bütün işlerin yoluna girer. ۞ Böylelikle kuvveti kırılan Efrâsiyâb'ın da yüreğinden kanlar akacak ve gözleri yaşla dolacaktır!" dedi. ۞ Pehlivan bu sözleri bitirir bitirmez oğlu hemen savaş kemerini kuşandı ۞ ve atını oynatarak, Âzergoşesp gibi fırlayıp gitti. ۞ Ordunun sağında ve solunda bulunan bütün atlıları çağırdı.

Gorâze, Gostehem, komutan Hecîr ve Bîjen ortaya çıktı. ۞ Bütün bu pehlivan oğulları, rüzgâr ayaklı atlarına binerek, ۞ bir av gününde hücuma hazırlanmış aslanlar gibi seğirttiler ۞ ve Tûran ordusunun tam ortasına atılarak, intikamdan yana öçlerini aldılar. ۞ Erler de sağa sola saldırmaya, yüreklerindeki öcü almaya başlayınca, zırhlı atlar üzerinde savaşan Tûranlılar savaş alanında darmadağın oldular.

Nice er atların nalları altında kaldı. Sırtlarındaki zırhlar onlara kefen, aslanların yürekleri de mezar oldu.

GÎV'İN PÎRÂN'LA SAVAŞMASI

Pîrân'ın oğlu Rûyîn, ordunun arkasında bir boğuşma ve kaynaşmanın baş gösterdiğini, tozla dumanın birbirine karıştığını görünce, ۞ yerinden fırladı ve yanındaki kurt gibi kahramanlarla o tarafa doğru hareket etti. ۞ Düşmanların üzerine bir kaplan gibi atıldı, ancak olanca kuvvetiyle saldırdıysa da onlarla baş edemedi. ۞ Elindeki Hint kılıcını atarak, ümitsizlikle geriye döndü.

Bu hali gören Pîrân yanındakilerle beraber olduğu yerde dona kaldı. ۞ Bu sırada

Gîv'in gözüne Pîrân ilişti. Derhal atını onun üzerine doğru sürerek, ☙ elindeki mızrakla Pîrân'ın yanında bulunan dört kahramanı atlarının üzerinden alıp yere serdi. ☙ Vîse oğlu Pîrân da yayına kirişini takıp, niyeti bozuk bu düşmanın üzerine ok yağdırmaya başladı. ☙ Kahraman Gîv de başına kalkanını tutarak, mızrağıyla bir kurt gibi saldırmak,

Onunla bir mızrak savaşına tutuşmak için yürüdüğü sırada ☙ atı durdu, yürümek, bir adım daha atmak istemedi. ☙ Ünlü pehlivan kızarak atına bir kamçı indirdi, ama atı yine yürümedi. ☙ Bunun üzerine Gîv fena halde kızdı, ağzını açtı, Şeytan'a lanetler yağdırdı ☙ ve elinden mızrağını atarak yayını aldı. Kurt derisinden olan kalkanıyla başını örtüp

Yayına kirişi geçirdi ve Pîrân'ın kalkanını delmek için ☙ peş peşe dört ok attıysa da hiçbiri ona fayda etmedi. ☙ Bunun üzerine Gîv, Pîrân'ın atına zırhları delen üç ok daha attı. ☙ Fakat oklar Pîrân gibi onun atına da bir şey yapmadı. Bu sırada Gîv'in arkadaşları koşup yetişti. ☙ Pîrân bu intikam savaşının kızışacağını anlayınca, duman gibi Gîv'in üzerine yürüdü.

Niyeti Gîv'i yaralayarak ordusunu bozguna uğratmaktı. ☙ Gîv de aynı süratle onun üstüne atılarak, mızrağıyla onun başından tulgasını düşürdü. ☙ Fakat Pîrân'a yine bir şey olmayınca Gîv'in canı sıkıldı. ☙ Bu sırada Gîv'in oğlu Bîjen gelip babasına seslendi: ☙ "Ey benim mutlu ve ünlü babam!" dedi.

"Ben padişahtan, Pîrân'ın bundan başka daha birçok savaş yaptıktan, ☙ pençeleriyle kuvvetli birçok ejderhayla boğuştuktan, hepsinin pençesinden kurtulduktan sonra ☙ Gûderz'in elinde can vereceğini duydum. ☙ O halde babacığım, sen de kendini bu kadar yorma! ☙ Onun ömrü sonuna henüz gelmemiştir, onun için sen de kendini fazla zorlama!"

Derken kızgınlıktan birer ateş parçası kesilmiş olan Gîv'in adamları da yetişti. ☙ Pîrân onları görünce ordusunun yanına geri döndü. ☙ Yüzü sapsarı kesilmişti, çok üzüntülüydü. Lehhâk ile Ferşîdverd'in yanına giderek: ☙ "Ey benim ünlü ve hançer kullanmakta usta kahramanlarım!" dedi. ☙ "Ben sizi böyle bir gün için büyütüp yetiştirdim.

Gîv'e yardım için asker geldi. Onun yüzünden dünya gözlerime zindan kesildi. ☙ Fakat sizlerin arasında, ad kazanmak için bunlara karşı çıkabilecek bir kimse göremiyorum!" dedi. ☙ Pîrân'ın bu sözlerini duyunca, kahramanların yürekleri kin ve intikam duygularıyla yerinden oynadı. ☙ Hemen yanına gidip: "Canımız tenimizde

olmasa ne çıkar? Ha ölmüşüz ha ölmemiş... bizim umurumuzda mı? ۞ Birer birer savaşa hazırlanalım ve intikam alınıncaya kadar savaştan dönmeyelim!" dediler.

Bunun üzerine Lehhâk ile Ferşîdverd, Gîv'le savaşmak için ileriye yürüdü. ۞ Lehhâk, Gîv'e yaklaşarak beline bir mızrak sapladı. ۞ Maksadı, onu tepetaklak atından aşağıya almaktı. ۞ Fakat mızrak Gîv'in ancak zırhını delebildi; Gîv'in, düşmek şöyle dursun, ayağı üzengiden bile çıkmadı. ۞ Bunun üzerine Gîv de onun atına bir mızrak sapladı, ancak Lehhâk'ın atı hemen yere yuvarlandı.

Ferşîdverd, uzaktan, Lehhâk'ın atsız kaldığını görünce hemen koşup bir yel hızıyla ۞ Gîv'in mızrağına bir kılıç indirerek iki parça etti ve böylece yüreği rahatladı. ۞ Gîv bunun acısıyla ona şaşkın şaşkın baktıktan sonra elini belinde asılı duran ağır gürzüne atıp, ۞ bir ejderha gibi çığlık attıktan sonra onu Ferşîdverd'in omzuna indirerek elinden hançerini düşürdü. ۞ Bir gürz de boynuna indirince, Ferşîdverd'in bütün vücudu ateşler içinde kaldı;

Ciğerinin kanı ağzından boşandı, başı döndü, vücudu gevşedi. ۞ Bu hali uzaktan gören Lehhâk, rüzgâr ayaklı atına binip bir duman gibi yardıma geldi ۞ ve ikisi birden gürzler ve mızraklarla aslan gibi Gîv'in üzerine saldırdılar. ۞ Gîv'in kafasına inen ağır gürzlerin sayısı belli değildi. ۞ Fakat Gîv atının üzerinde olduğu gibi durdu ve savaştan yüz çevirmedi.

Ferşîdverd ile Lehhâk aslana benzeyen o pehlivanın böyle dayandığını görünce ۞ çok kızdı ve aralarında: "Bu işte bize talihimiz yardım etmiyor. ۞ İnsan bu kahramanı böyle atının üstünde gördükçe beyninin tunçtan ve derisinin de aslan postundan olduğunu sanıyor!" diye konuştular. ۞ Bu sırada da Gîv arkadaşlarından yeni bir mızrak alabilmek için sağa sola seğirtti ۞ ve sonra dönüp her ikisinin de üzerine saldırdı, ancak buna rağmen hiçbir şey yapamadı.

Kendi kendine: Bu iki kahraman başıma iş açtı. ۞ Bunlar Tûran ordusunun komutanları değil, Mâzenderân'dan gelmiş iki dev olmalı! diye düşünürken, ۞ Gorâze duman hızıyla yardıma gelerek Ferşîdverd'le savaşa tutuştu. ۞ Altında hızlı koşan bir at ve elinde de uzun saplı Rûm işi çelik bir gürz vardı. ۞ Gorâze elini hızla kaldırıp da gürzü indirmek istediği sırada, karşısındaki açıkgözlü Türk atının eyerinin altına sarkarak

Oradan Gorâze'nin beline bir mızrak indirdiyse de onun zırhını delemedi. ۞ Bu esnada Bîjen de elinde kılıçla yetişip Gorâze'nin arkasına geçiverdi ۞ ve Ferşîdverd'in kafasına bir kılıç indirip, tulgasını başından fırlatarak toprağa gömdü, ۞ sonra da

sağ eliyle başından yakalayıp onu da aşağı almak istediyse de, Ferşîdverd atından atlayarak buna fırsat vermedi. ☙ Bîjen'in peşi sıra Gostehem ve diğer İranlı kahramanlar da hemen koşup,

Yürekleri kinle dolu olarak Tûran ordusuna yaklaştılar. ☙ Bunun üzerine onlara karşı, Tûran ordusundan da Enderîmân duman hızıyla çıkıp geldi. ☙ Gostehem'e bir gürz sallayarak, onu belinden ikiye bölmek istedi. ☙ Gürz Gostehem'in kılıcını iki parça edince yüreği de korkuyla doldu. ☙ Bu sırada Hecîr de yetişti ve savaşçıların ardında yer alarak

Enderîmân'ın üzerine ok yağdırmaya başladı. ☙ Oklardan biri atının eyerine ve zırhına rastladı, at ölü olarak yere yuvarlandı. ☙ Bunun üzerine pehlivan yaya kaldı. Fakat hemen kalkanını başına siper ederek, bitkin bir halde ayağa kalktı. ☙ Bunu gören Türk askerleri bağırmaya ve dev gibi atlılar da her yandan koşup gelmeye başladılar. ☙ Onu ustalıkla alıp, savaş alanından ve düşman ordusundan uzaklaştırdılar.

Böylece Tûranlı ve İranlı pehlivanlar ta sabahtan gecenin karanlığı dağların arkasından inip her yeri kaplayıncaya kadar boğuştular. ☙ İntikam tozunu havaya saçtılar ve bütün toprakları kana buladılar. ☙ Yorgun düşen atlarla insanlar kendilerinden geçtiler ve bağırmaktan ağızlarını kapatamaz oldular.

GÛDERZ İLE PÎRÂN'IN ON BİR PEHLİVANIN SAVAŞMASI İÇİN SÖZLEŞMESİ

Yeryüzü abanoz rengini alınca, her iki ordudan da davul ve boru sesleri yükseldi. ☙ Davulcular fillerin üzerinde oldukları halde savaş alanından çekildiler.

Her iki ordu: "Gece savaş alanından çekilelim. ☙ Sabah olunca da, denizlerin diplerinden toz koparan pehlivanları seçip ayıralım. ☙ Bu pehlivanlar kendi aralarında savaşsınlar da ☙ ordularımız bu beladan kurtulsun; suçsuzların kanı boşuna dökülmesin!" dediler. ☙ Böyle sözleştikten sonra dönüp gittiler ve böylelikle uzun sürecek olan bir yolu kısaltmış oldular.

Her iki komutan da intikam gütmekten bıkıp, usanmış olarak savaş meydanından çekildiler. ☙ Biri Kunâbed dağına, öteki de Rîbed'e doğru hızla gitti. ☙ Padişahın komutanı Gûderz yola bir devriye kolu çıkardı. ☙ Komutanların başları tulga taşımaktan yıpranmış, kılıçları da kandan ellerine yapışmıştı. ☙ Zırhlarını ve tulgalarını çıkararak elbiselerinin düğmelerini çözdüler.

Bu ağırlıkları çıkarıp vücutları rahatlayınca, biraz yiyecekle şarap istediler. ۞ Genç, ihtiyar, herkes bu işe bir çare bulmak için komutanın yanında toplanmıştı. ۞ Gîv, Gûderz'e: "Babacığım bugün başıma ne tuhaf işler geldi, bilemezsin! ۞ Ben Tûran ordusuna saldırarak onların saflarını yara yara ilerleyip ۞ Pîrân'a yaklaştığım sırada, atım olduğu yerde direndi kaldı, bir adım daha atmadı.

Öyle canım sıkıldı ki, az kalsın patlayacaktım. ۞ Bu sırada padişahın Bîjen'e söylediği söz aklıma geldi. ۞ O yıldızlara bakarak, Pîrân'ın senin elinde can vereceğini söylemişti," diye anlattı. ۞ Gûderz de: "Ey oğul! Hiç şüphe yok ki, onun canı benim elimde çıkacak. ۞ Tanrı'nın yardımıyla ben ondan yetmiş evladımın intikamını alacağım!" dedi.

Bundan sonra komutan ordusunun erlerini bir daha gözden geçirdi ve onların bitkin bir halde olduklarını gördü. ۞ Savaş yorgunluğundan, kan dökmekten, her yerde düşmanlarla boğuşmaktan ۞ hepsinin yüzü sapsarı kesilmişti. Bu durumu görünce yüreği sızladı. ۞ Talihli ve yol gösterici komutan onların dönüp yerlerine gitmelerini, ۞ savaş zahmetinden kaçınmayan bu erlerin istirahat etmelerini buyurdu.

Onlar da gittiler ve sabah erkenden yürekleri kinle ve savaş isteğiyle dolu olarak geri geldiler. ۞ Komutanlarının sağlığı için dua ettikten sonra: ۞ "Ey yeryüzünün ünlü pehlivanı! ۞ Geceyi nasıl geçirdin? İyi uyudun mu? Sabahleyin nasıl kalktın? Savaş hakkında neler düşündün?" diye sordular. ۞ Pehlivan da: "Ey ünlü ve kutlu pehlivanlar!

Siz gece ve gündüz yeryüzünü yaratan Tanrı'ya şükredin, size yaraşan budur, ۞ şimdiye kadar savaş bizim istediğimiz gibi geçti. ۞ Ben bütün ömrüm boyunca, çok tuhaf şeylerle karşılaştım ve nihayet şunu anladım ki, bu dünya fanidir. ۞ Şu dönen felek hep bizim hamurumuzu yoğurur ve sonra da yarattıklarını ekin gibi biçer. ۞ Meselâ şu zalim Dahhâk da bu dünyada padişah oldu.

Nice insanlara kötülük etti. Tanrı da ona bir süre mühlet verdi. ۞ Kötü bir adam olduğu için hep kötülük yaptı ve sonunda padişahlığı yok olup gitti! ۞ Birçok yıl geçti, Tanrı da o kötü niyetli adamı tepetaklak etti. ۞ Onun yaptığı kötülükleri hoş görmeyen adaletli Tanrı onun yerine adaletli Ferîdun'u ۞ padişahlık tahtına oturttu, padişahlığın kemerini onun beline bağladı.

Ehrimen'in tılsımlarını bozdu ve dünyayı baştan başa adaletle doldurdu. ۞ Hiçbir padişahın hoşlanmadığı bu kötü yaradılışlı Dahhâk'ın ۞ çapulculuk, adam öldürme gibi bütün kötü huyları da Efrâsiyâb'a geçti. ۞ Efrâsiyâb da İran topraklarına kinin

tohumlarını saçtı, din ve adalet yolundan ayrıldı. ☙ Siyâvuş gibi genç ve akıllı bir padişahı öldürerek İran'a yapmadığı kötülük kalmadı.

Bunun üzerine Gîv de İran'da duramayarak, ömrünü yoksulluk içinde Tûran'da geçirdi. ☙ Onun döşeği toprak, yastığı taş, yiyeceği av ve giyeceği de kaplan derisi oldu. ☙ Keyhüsrev'i bulabilmek için deli gibi ülke ülke dolaştı. ☙ Nihayet böyle gezе gezе Hüsrev'i buldu ve bunun için Tanrı'ya şükretti. ☙ Sonra Hüsrev'le beraber, kalkıp İran'ın yolunu tuttular. Bu haberi savaşçı Pîrân duyunca,

Hemen her ikisini de tutup öldürmek için askerleriyle peşlerine düştü. ☙ Onları yok etmek için elinden geleni yaptı, ama Tanrı onları korudu. ☙ Bundan sonra da Siyâvuş'un intikamını almak için Kâserûd'a yöneldi. ☙ Lâden'den büyük bir ordu gelip gece baskını yaparak Peşen savaşını açtı. ☙ Bu savaşta, gözlerimin önünde bunca oğlum öldü. Nice büyüklerimizin de yürekleri parçalandı.

Şimdi Pîrân yeni bir orduyla karşımıza çıkıyor. ☙ Bizimle savaşmayı göze alamazsa, bir sürü masal okuyacak ☙ ve Tûran'dan bu savaş alanına taze bir ordu gelinceye kadar vakit kazanmak için hilelere başvuracak. ☙ Şimdilik, bizim ünlü ve aslan pençeli kahramanlarımıza meydan okuyor. Bunlar birer birer ortaya çıkmalıdır. ☙ Eğer biz biraz gevşeklik gösterir de onlardan önce davranmazsak,

O bunu bahane ederek savaştan çekilir ve artık öç almak sevdasından, iyi ad kazanmak hevesinden vazgeçer. ☙ Onlarla savaşırken, ünlü pehlivanlarının tozlarını havaya savurmalıyız. ☙ Eğer Pîrân sözünden dönmez de, tutar savaşa önce kendisi başlarsa, ☙ işte hepinizin önünde söylüyorum ki, intikam kemerimi kuşanıp ben kendim ileriye atılacağım! ☙ Bu yaşlı halimle, İran ordusunun önünde ölüme ben göğüs gereceğim.

Ben pehlivan Pîrân'la, Gîv de Rûyîn'le savaşır. ☙ Bu dünya kimseye kalmaz. Öldükten sonra geriye bırakacağımız kuru bir masaldır. ☙ Mademki ölüm bizi avlamak için durmadan kemendini atıyor, o halde biz de geride iyi bir ad bırakmaya çalışalım! ☙ Ha kendi kendine ölmüşsün ha seni başkası öldürmüş... hepsi bir! ☙ Şu dönen felekte vefa arama!

Hiç korkmadan insan öldüren mızraklarınızı ellerinize alıp hemen savaşa hazırlanmalısınız. ☙ Haydi, ünlü pehlivanlar kemerlerini kuşanıp ortaya çıksın! ☙ Çünkü Tûranlılar yorulmaya başlamış ve onlardan intikam almanın zamanı gelmiştir. ☙ Tûranlıların içinde, Bîjen'le savaşan Hûmân gibi yüce bir binici daha yoktur. ☙ Yaptığı savaşta talihi tersine dönüp de kafası gövdesinden ayrıldıktan, kan içinde yerlerde yuvarlandıktan sonra

Artık onlardan korkacak ne kaldı? Savaştan çekilmeye lüzum yok. ۞ Eğer Pîrân bütün ordusuyla birden savaşmak ve askerlerini bir toz bulutu gibi üzerimize sürmek isterse, ۞ biz de dağlar gibi ordularımızla aynı şekilde onların üzerine yürümeliyiz. ۞ Onlar savaştan çok yorgun düşmüşlerdir, kendilerine güvenleri sarsılmıştır, dinlenmek isterler. ۞ Bunun içindir ki, onlara üstün gelip tozlarını havaya uçuracağımızı umuyorum!" dedi.

Pehlivan o dünya görmüş kahramanların karşısında bu sözleri söyleyince, ۞ hepsi de onun sağlığına dua ederek: ۞ "Ey temiz yürekli ve sağlam dinli pehlivan! ۞ Tanrı'nın yeryüzünü yarattığı andan beri, hiç kimse senin bir eşine daha rastlamamıştır. ۞ Yeryüzünü hükmü altına alan Ferîdun'un bile senin gibi bir yardımcısı yoktu.

Sen padişahın komutanı ve ordunun direğisin! Bütün pehlivanların başlarındaki taçlar senin sayende durur. ۞ Padişahın uğruna canını, çocuklarını, her şeyini feda ettin. Bir padişah komutanından daha ne bekler? ۞ Keyhüsrev'in, Ferîborz'la Tûs'tan beklediği bütün hizmetleri sen fazlasıyla gördün. ۞ Hepimiz senin kullarınız. Hepimizin yüreği senin sevginle doludur. ۞ Eğer Pîrân tutar da Tûran ordusunun içinden savaşa susamış pehlivanları seçip, karşımıza çıkarırsa,

Bizden on kişinin onlardan bin kişiye bedel olduğunu bilmelisin. Bak bakalım savaştan kim kaçacak, biz mi, onlar mı? ۞ Eğer şu dağlarla ovalarda Pîrân bütün ordusuyla birlikte bizimle savaşmak isterse, ۞ bizim zaten yüreklerimiz intikamla çarpıp duruyor, savaşmaya hazırız! ۞ Canımız sana feda! İşte bizim vereceğimiz söz de böyledir!" dediler. ۞ Ordusundan bu cevabı alınca Gûderz'in yüreği sevinçle aydınlandı.

O ünlü pehlivanlara dualar ederek: ۞ "Ey yeryüzü padişahının kahramanları! ۞ Savaş erleri, savaş aslanları dedikleri işte sizin gibi olur!" dedikten sonra ۞ atlarına binmelerini ve savaşmak için hazırlanmalarını buyurdu. ۞ Ordunun, Rehhâm'ın komutasında bulunan sol kanadına güneş yüzlü Ferhad'ı ve Ferîborz'un komutasındaki sağ kanada da Kârenan'ın oğlu Kitmâre'yi gönderdi.

Şîdûş'a: "Ey benim her işte vezirim olmaya layık oğlum! ۞ Sen Kâve'nin bayrağıyla birlikte ordunun ardını koru!" dedikten sonra ۞ Gostehem'e de: "Sen de ordunun önünde bulun! ۞ Komutanın koruyucusu ve ordunun yedek kuvveti ol, sakın gafil avlanma!" diye buyurdu. ۞ Nihayet tekrar orduya dönerek:

"İçinizden hiç kimse, bulunduğu yerden ileriye bir adım bile atmasın. ۞ Daima Gostehem'in buyruğunu dinleyin ve gece gündüz atlarınızdan inmeyin!" dedi. ۞ Bunun

üzerine ordunun bütün erleri heyecandan ağlayarak ۞ Gûderz'in önüne geldiler ve başlarına topraklar saçıp: ۞ "Ey ordunun yaşlı komutanı, bu savaşta inşallah üstün gelirsin!" diye dualar ettiler.

Sonra komutan Gostehem'i çağırdı ve öğütler verdi: ۞ "Her zaman uyanık ol ve orduyu düşmandan koru. ۞ Gece ve gündüz sırtından zırhını çıkarma. İntikam almak için savaştığını asla unutma; başını ve yüzünü koru. ۞ Savaşa ara verirsen uyku bastırır. ۞ Uykusuzluktan başın aşağıya düşerse, uyanık olan düşman ordusu üzerine saldırır.

Orduyu baskından korumak için dağın tepesine bir gözcü koy. ۞ Tûranlılar bir gece baskını yapacak olurlarsa, ۞ hemen onlara karşı koy ve savaşa giriş. ۞ Tûran ordusundan buraya kötü kötü haberler geliyor şimdi: ۞ Bizi burada öldürdükten sonra başsız gövdelerimizi sürüye sürüye Tûran'a götüreceklermiş!

Sen orduyu hemen savaşa sokma; üç gün kadar bekle. ۞ Dördüncü gün, ünlü padişahımız bütün gücü ve haşmetiyle ordunun ardından görünecekmiş," dedi. ۞ Gostehem, Gûderz'in sözlerini dinlerken, kirpiklerinden yaşlar dökülüyor ve yanaklarından aşağıya süzülüyordu. ۞ Onun bütün söylediklerini kabul ederek ona olan bağlılığını gösterdi: ۞ "Senin bütün buyruklarını bir köle gibi yerine getirmeye hazırım!" dedi.

PÎRÂN'IN KENDİ ADAMLARIYLA KONUŞMASI

Tûranlılar bozguna uğradıkları için çok üzüldüler. ۞ Çocuklar, yüzleri sapsarı kesilmiş, kaybettikleri babalarının ardından ağlıyor, kardeşler de kardeşlerinin yasını tutuyorlardı. ۞ Bu yüce feleğin kahrını çekmeye mahkûm edilmiş herkes matemdeydi. ۞ Pîrân ordusunu yırtıcı kurtların saldırısına uğramış koyun sürüsü gibi darmadağın görünce, ۞ ordunun bütün ileri gelenlerini çağırarak onlara şu sözleri söyledi:

"Ey gün görmüş pehlivanlar! Sizin yaşlılarınız da, gençleriniz de birçok savaşa girip çıkmışlardır. ۞ Hepinizin Efrâsiyâb'ın yanında büyük bir yeri vardır. ۞ Adınız yeryüzüne hep muzaffer olarak yayılmıştır; her yerde gücünüzü göstermişsinizdir. ۞ Bir kere bozguna uğradınız diye niçin savaştan el çekiyorsunuz? ۞ Şunu bilin ki, eğer askerlerimiz bozgun halinde savaştan vazgeçerlerse,

İranlı kahramanlar ağır gürzleriyle peşimize düşer, ۞ küçük veya büyük, bizden hiç kimseyi bu dünyada sağ bırakmazlar! ۞ Yüreklerinizden korkuyu atmak, erleri avutmak, onların kendilerine olan güvenini artırmak gerek. ۞ Mûbedlerden kalma şöyle bir söz vardır: Yeryüzünde her zaman üstün olan yalnız Tanrı'dır! ۞ Dünya

hem saadet hem de felaketle doludur. Bu bozgunu tabii karşılamamız lazım.
Bize üstün gelen, geçen sefer bize yenilmiş olan ve sonradan kendisini toparlayarak hücuma geçen bir ordudur. ۞ Çoluk çocuğunu, yerini yurdunu, canını ve malını kim düşünüyor da bunlara bir kötülük gelmemesini istiyorsa, ۞ bu intikamı almak için kemerini kuşanıp İranlıların üzerine yürüsün! ۞ Biz Gûderz'le şöyle sözleştik: Ordularımızın ileri gelen pehlivanlarını seçeceğiz. ۞ İki ordu savaşmaya son verince, bu seçilenler teker teker savaşacaklar.
O ister, bu sözünü tutup teker teker savaşsın; ۞ ister bütün ordusuyla savaşsın, bizim için dönmek yok. ۞ Boyunlarımız düşmanın hançerleriyle kesilirse ne lazım gelir. ۞ Dünyaya geldiğimiz gibi, bir gün gitmemiz de muhakkaktır! ۞ Dünya ikiyüzlü olduğu için, talihimiz yardım ederse, düşmanların kafalarını darağacına da asabiliriz.
İçinizden bu sözlerimi tutmayacak olanın başını gövdesinden ayırnm!" ۞ Bu sözleri dinleyen pehlivanlar hemen ona: "Ey soylu Efrâsiyâb'ın pehlivanı! ۞ Sen hazineler sahibi bir kahraman olduğun halde, sırf bizim için öteden beri bu zahmetlere katlanır durursun. ۞ Kemerini kuşanarak bir köle gibi hizmetimize hazır oldun; oğlunu, kardeşini feda ettin. ۞ Sen bizim için bu kadar fedakârlık ettiğin halde biz ne diye senin buyruğundan çıkalım?
Bizler kim oluyor muşuz? Biz senin kullarınız; başka ne işimiz olabilir?" diye karşılık verdiler ۞ ve hemen huzurdan çıkarak savaşmak için hazırlanmaya başladılar. ۞ Bütün gece, komutanlarının söylediklerini düşünüp konuştular. ۞ Sabahleyin, şafak vakti, otağdan boru sesleri yükseldi. ۞ Bütün pehlivanlar hemen yaylarını ve oklarını alıp atlarına bindiler.
Atların nalları, yeryüzünü demir bir perde gibi örtmüştü. ۞ Komutan, Lehhâk'la Ferşîdverd'e dedi ki: ۞ "Ey ünlü kahramanlar! ۞ Bu savaşta Tûran ordusunun koruyucusu sizsiniz! ۞ Gece ve gündüz beklemek üzere, dağın tepesine bir gözcü çıkarın.
Eğer şu dönen felek bizden tamamıyla yüz çevirir de bu savaşı kaybedersek, ۞ siz artık burada hiç durmayın ve bir duman hızıyla Tûran'a gidin. ۞ Çünkü Vîse soyundan kimse kalmadı. Hepsi savaşta öldü ve tozları havaya savruldu." ۞ Pehlivanlar bu sözlere çok üzüldüler; birbirlerini kucaklayıp hüngür hüngür ağladılar. ۞ Sonra birbirlerinden ayrılıp feryada başladılar.
Tûran ordusunun komutanı da, yüreği intikamla dolu olarak ve heyecan içinde savaş alanına geldi.

GÛDERZ İLE PÎRÂN'IN PEHLİVANLARINI SEÇMESİ

Pîrân, Geşvâd oğlu Gûderz'i görünce, merak ettiği bazı şeyleri sorup cevaplarını dinledi. ۞ Kendisine: "Ey çok akıllı pehlivan! Neden kendine bu kadar eziyet ediyorsun? ۞ Senin Tûran ülkesini yakıp yıkmandan Siyâvuş'un canına ne fayda var? ۞ O iki dünyada da iyilerin yerini elde etmiştir. Sen burada onun ruhunun rahatı için neden kendi rahatını feda ediyorsun?

İki ordunun erleri birbirleriyle filler gibi savaşıp birbirlerinin başlarını gövdelerinden ayırdılar. ۞ Nice er yok oldu; artık bu intikam meydanını boşaltmanın zamanı gelmiştir. ۞ Yeryüzü insandan boşaldı; intikam almak için yapılan bu savaşlar da sona ersin artık. ۞ Suçsuz insanları öldürmenin anlamı ne? Gel seninle bir antlaşma yapalım: ۞ Hâlâ bu kini güdüyorsan ordunu dağdan indir,

Ordundan ayrıl ve çarpışmaya başlayalım. Belki böylece amacına ulaşırsın. ۞ Şu kin ovasında seninle teke tek savaşalım. ۞ Talihimizin yardımıyla hangimiz üstün gelirse, tahta o otursun. ۞ Eğer ben senin elinde ölürsem, sen de artık Tûran ordusundan öç almaktan vazgeç. ۞ Bu takdirde, bütün Tûran ordusu senin önüne gelip buyruğuna boyun eğecekleri üzerine başlarını rehin koysunlar.

Yok, eğer sen yanındaki büyük adamlarla beraber benim elimde ölecek olursan, ۞ ben de artık senin ordunla savaşmam, erlerine hiç zarar vermem!" dedi. ۞ Gûderz Pîrân'ın bu sözlerini duyunca, yıldızların verdiği haberlere uygun olarak, onun sonunun kötü olduğunu anladı. ۞ Önce Tanrı'ya şükredip ünlü padişahın adını andıktan sonra ۞ Pîrân'a: "Ey ünlü pehlivan! Bütün söylediklerini dinledim.

Ama önce sen bana, Siyâvuş'u öldürmekle Efrâsiyâb'ın eline ne geçti, onu söyle bakalım. ۞ Koyun gibi kafası kesilen o biçarenin yüreği kanla doldu, ciğeri parçalandı. ۞ Efrâsiyâb bununla da yetinmeyip İran'ı da yakıp yıktı ve öldürmeye devam etti; dehşet saçtı. ۞ Siyâvuş senin sözüne ve yeminine güvendiği için başını feda etti, sen ise onu alçakça ölüme terk ettin. ۞ Bundan sonra bir de tuttum, oğlumu yanına gönderdim, ama sen öğütlerimi de dinlemedin.

Bize savaş açıp, üzerimize ateş gibi püskürdün. ۞ Ben her zaman, gizlice ve açıktan açığa Tanrı'dan dilerdim ki, ۞ bir gün savaşmak için karşıma sen çıkasın! İşte nihayet dualarım kabul oldu ve şimdi sen karşımdasın. Artık durmanın sırası değil. ۞ Şimdi biz şu ihtiyar halimizle seninle savaş alanına gidelim de bir savaşalım. ۞ Ayrıca benim savaşa susamış yiğitlerime karşı çıkacak olanları da ordundan seçip ayır.

Bu tecrübeli pehlivanlar da kılıçları, mızrakları ve ağır gürzleriyle ortaya çıkıp birbirleriyle boğuşsunlar ve birbirlerinin kafalarını koparıp yerlere yuvarlamaya çalışsınlar!" dedi. Tûranlı komutan bu sözler üzerine işlerini buna göre düzenleyerek ordusundan on atlı ayırdı. Bunlar ordudan ayrılarak öyle bir yere gittiler ki, diğer askerler onları göremiyordu bile. İki komutan burada savaş kurallarını konuştular.

Tûran ordusundan her atlının karşısında İranlı bir pehlivan duruyordu. Kuvvet ve savaşmak konusunda denk düştüğü için Gîv'in karşısına Gerûy'u çıkardılar. Tûran ordusundaki Zirih oğlu Gerûy Hüsrev'in en çok lanet ettiği adamdı. Siyâvuş'u sakalından tutup da, başını gövdesinden ayıran oydu. Vîse oğlu Gelbâd da Kâvûs'un oğlu Ferîborz'un karşısına çıktı.

Gûderz oğlu Rehhâm ile Bârmân da birbirlerine diş bileyerek ortaya geldiler. Gorâze ile Siyâmek de kükremiş aslan ile azgın deniz canavarı gibi meydanda duruyorlardı. Cesur ve tecrübeli Gurgîn aslanlara benzeyen Enderîmân'la, Gîv oğlu Bîjen savaşta yeryüzünü düşmanının gözüne kapkara eden Rûyîn'le, Evhâst Şâverân oğlu Zenge'yle, Borte ise Kehrem'le savaşmak için hazırlandı.

Bunlardan başka Furuhîl'le Zengele de ordularını yararak ortaya çıktılar. Hecîr ile Sipehrem ise birer dev gibi feryat ederek meydana geldiler. Geşvâd oğlu Gûderz'le Pîrân'ın aklında da yalnızca bu düşünce vardı. Her iki komutan da din ve padişahlık ayrılığı yüzünden birbirlerinin kanına susamışlardı. Her ikisi de savaştan vazgeçmemeye,

Talihin yardımıyla biri galip gelinceye kadar savaşmaya ant içtiler. Orduların bulunduğu ovada, her yeri gören iki tepe vardı. Bunların bir tarafı Tûran, bir tarafı da İran ordusunun bulunduğu yeri görüyordu. Tepelerin altında da, talihliyle talihsizin belli olacağı savaş alanı vardı. Gûderz başları hep dik gezen kahraman pehlivanlarına:

"Eğer içinizden biri Tûranlılardan birini yok edecek olursa tepeye giderek bayrağını havaya kaldırsın!" dedi. Komutan Pîrân da kendi tarafındaki tepeye bir nişan dikerek, karşı taraf hakkında adamlarına bilgi verdi. Bunun üzerine İranlılar kemerlerini kuşanıp, kan dökmek için ovaya indiler, savaşa hazırlandılar. Kılıç, ok, gürz ve kementle türlü türlü hünerlerini gösterdiler. Tûranlı kahramanlar da gürzleri, okları ve keskin kılıçlarıyla geldiler.

Bu savaş gününde onların karşısına bir dağ bile çıksa dayanamaz, dümdüz olurdu.

Savaşmaktan elleri tutmaz oldu; Tanrı gücünü onlardan kesmişti artık. Haksız yere kanlar dökerek, belanın tuzağına düştüler. Savaş atları, görünmez bir elle ayakları bağlanmış gibi yürüyemez oldu. Talihleri tersine dönmüş, günleri kararmış, kızgınlıktan kanları kaynamıştı.

Sanki yeryüzünü yaratan Tanrı onları oraya bağlamıştı; talihleri tersine döndüğü halde padişahlarının tahtını kurtarmak için savaşa devam ediyorlardı. Bu büyük pehlivanların hepsi canlarını ortaya koymuşlardı; ya batacak ya da çıkacaklardı. Komutan Pîrân kara gününün gelip çattığını anladı. Evet, bu yüce feleğin hali hep böyledir: Saadet de ondan gelir, felaket de...

Fakat buna rağmen Pîrân savaşmaktan başka çare göremedi. Çünkü kötünün, kötülüğünün cezasını çekme zamanı gelmişti.

FERÎBORZ'UN GELBÂD'LA SAVAŞMASI

Önce cesur pehlivan Ferîborz ordunun içinden bir aslan gibi çıkarak meydana geldi. Vîse oğlu Gelbâd'ın üzerine hızla yürüyerek, kirişi yayına taktı. Fakat attığı ok hedefine isabet etmeyince, sağ eliyle keskin kılıcını çekip sallayarak düşmanın boynuna indirdiği gibi onu ikiye böldü.

Bunun üzerine hemen atından indi ve padişahlara yaraşan kemendini çözüp eline alarak düşmanı Gelbâd'ı, belinden çelik zırhını çözerek, atının eyerine bağladı ve onu böylece tepeye çıkardıktan sonra: "Komutanımız hep üstün gelsin! Düşmanlarının ciğerleri parçalansın!" diye bağırdı.

GÎV İLE ZİRİH OĞLU GERÛY'UN SAVAŞMASI

Bundan sonra devlere benzeyen Zirih oğlu Gerûy ile Gîv meydana çıktı. Bu iki pehlivan uzun süre mızraklarıyla dövüşüp, toprakları kana buladılar.

Savaş öyle şiddetlendi ki, atlıların mızraklarının uçlarında bulunan demirler bile yerlere döküldü. Bunun üzerine ellerine yaylarını aldılar ve hiç durmadan, birbirlerini ok yağmuruna tuttular. Gîv düşmanını canlı canlı atının üzerinden alıp, Hüsrev'e hiç görülmemiş bir armağan olarak sunmak istedi. Gîv yaklaşmaya başlayınca Gerûy'un yayı korkudan elinden düştü,

Bunun üzerine Gerûy hemen kılıcına sarıldı, ama Gîv buna fırsat bile tanımadı. Azgın bir kaplan gibi saldırıp, öküz kafası biçimindeki gürzünü Gerûy'un tulgasına indirince, Gerûy'un başından kan fışkırmaya başladı. Sonra elini eyerine doğru

uzatarak onu göğsünden yakalayıp öyle bir sıktı ki, ☙ Gerûy'un atının üstünde durmaya mecali kalmadı, baygın bir halde yere yuvarlandı.

Bir savaş kaplanına benzeyen Gîv de hemen atından inerek, Gerûy'un ellerini arkasında sımsıkı bağladıktan sonra ☙ atının önüne oturttu ve arkadaşlarına yetişmek için atını olanca hızıyla koşturdu. ☙ Bayrağı elinde olarak tepeye çıktı ve attığı naralarla dağları titretti. ☙ Padişahın hep muzaffer olması ve pehlivanların sağlığı için dualar etti.

GORÂZE'NİN SİYÂMEK'LE SAVAŞMASI

Üçüncü olarak Tûran ordusundan Siyâmek ile İran ordusundan Gorâze meydana çıktılar.

Her ikisi de sarhoş filler gibi bağırarak önce mızraklarını, ☙ sonra da yürekleri savaş ve intikam isteğiyle dolu olarak ağır gürzlerini ellerine aldılar. ☙ Savaş aslanları gibi adamakıllı kızışıp birbirlerinin kafalarına vurmaya başladılar. ☙ Savaş gittikçe kızıştı, susuzluktan dilleri parçalandı. ☙ Atlarından inip birbirleriyle çarpışarak, intikam tozlarını havaya savurdular.

Gorâze ona aslan gibi bir el attığı gibi, bir yel hızıyla da onu atından aşağıya aldı ☙ ve öyle bir vurdu ki, kemikleri lime lime dökülüp o anda can verdi. ☙ Gorâze, Âzergoşesp gibi hızla atına atlayarak, onun ölüsünü de kendi atına yükledi. ☙ Siyâmek'in atının dizginini eline alarak, sevinçten sarhoş olmuş gibi çekilip gitti. ☙ Kutlu bayrağıyla güle oynaya tepeye çıktı ve atından inip yeryüzü padişahının talihinin mesut olması için Tanrı'ya yalvardı.

FURUHÎL'İN ZENGELE'YLE SAVAŞMASI

Dördüncü olarak, iki azgın savaş aslanı gibi, Furuhîl ile Zengele ortaya çıktı. ☙ İran'da, yay kullanmakta Furuhîl gibi bir pehlivan daha yoktu. ☙ O vahşi Türkü uzaktan görür görmez hemen yayına kiriş takıp ok atmaya başladı. ☙ Zengele'nin üstüne yağmur gibi ok yağdırdı ve bütün atlı pusularını tuttu. ☙ Nihayet kayın ağacından yapılmış bir ok, hem düşmana hem de onun atına geldi.

Aldığı yarayla at yüzükoyun yere serildi ve Zengele de yüzü sapsarı olmuş bir halde atından yere yuvarlandı. ☙ Başı önüne düştü ve o anda öldü. Sanki bu felaket gününde ölmek için dünyaya gelmişti. ☙ Bunun üzerine Furuhîl hemen yerinden fırla-

yıp onun kafasını kesti ve sırtındaki Rûm kumaşından olan kaftanı soyup çıkardı. ۞ Başını atının eyerine astı. Onun atının dizginini de eline alarak, ۞ bütün üstü başı ve kılıcı kan içinde, bir kaplan gibi tepeye çıktı.

Kutlu bayrağını eline almış, zaferine ulaştığı için de yüreği sevinçle dolmuştu.

REHHÂM'IN BÂRMÂN'LA SAVAŞMASI

Beşinci olarak da Gûderz oğlu Rehhâm, Bârmân'la savaşmak için meydana geldi. ۞ Ellerine yaylarını ve kayın ağacından yapılmış oklarını aldılar. Onları gören savaş atlıları dört bir yandan naralar atmaya başladılar. ۞ Savaşmaktan yayları parçalanınca, ellerine mızraklarını ve kılıçlarını aldılar. ۞ Her ikisi de çok cesur, binicilikte usta, açıkgöz ve pek çok savaş görmüş geçirmiş kahramanlardı.

Birbirleriyle bir süre savaştıktan sonra nihayet Rehhâm titremeye başladı. ۞ Eline mızrağını alıp, düşmanın atının sağrısına indirdiği gibi ۞ Bârmân'ı atından aşağıya düşürdü ve yerlerde toz gibi yuvarlanışını izledi. ۞ Bunun üzerine Rehhâm, rüzgâr gibi gelerek mızrağını bir kere de ona sapladı ve bu darbe onun ta ciğerine kadar işledi. ۞ Böylece Siyâvuş'un intikamını almış oldu, onu yerlerde sürükledi ve öfkeden kanını yüzüne gözüne sürdü.

Sonra cesedi başından eyerine astı, ayaklarını yere sallandırdı ۞ ve kendisi de ata binerek onu sürüye sürüye, tepede nişanın bulunduğu yere götürdü. ۞ Padişahın yüce tahtı sayesinde istediğini elde ederek, yüce bir talihe kavuşmuş oldu. ۞ Ve yeryüzünü elinde tutan padişahla, o iyiliksever padişah oğlu için dualar etti.

BÎJEN'İN RÛYÎN'LE SAVAŞMASI

Altıncı olarak, Gîv'in oğlu Bîjen'le Rûyîn hemen hazırlanıp, yaylarına kirişlerini takarak meydana çıktılar.

Birbirlerine her yandan saldırdılar\ ama her ikisi de okunu bir türlü hedefe isabet ettiremedi. ۞ Bunun üzerine Gîv'in oğlu, Rûyîn'e bir gürz salladığı gibi onu toza toprağa buladı. ۞ Bu gürzü bir fırsatını bulup, sıçrayarak, eyeri üzerinde duran ۞ Rûyîn'e öyle bir indirdi ki, kafasından beyni ve kanlar aktı. ۞ Rûyîn hemen oracıkta can verdi ve son nefesinde de Vîse oğlu Pîrân'ı andı.

Sonra da demirler içine gömülmüş olan vücudu ağzından kanlar boşanarak atının üzerinden yerlere yuvarlandı. ۞ Kazanç peşinde koşarken sermayeden oldu, gençli-

ğine doyamadan dünyadan çekilip gitti. ۞ Bu felek bela ve yokuşlarla doludur. Her çıkışın bir de inişi vardır. ۞ Bunun üzerine Bîjen hemen atından inip, Ehrimen gibi bir hızla ۞ kafasını gövdesinden ayırdı. Elbette her ölü kefen ve mezar bulamaz.

Başında ağlayıp sızlayacak kimsesi de yoktu. Bîjen kemendiyle Rûyîn'in ölü bedenini atına bağladı; ۞ onu sarhoş filler gibi eyerinin üzerine bağladıktan sonra, dizginleri eline alıp atını tepeye doğru sürdü. ۞ Aslan resimli menekşe renkli bayrağı tutarken: ۞ "Padişahımız her zaman muzaffer ve bütün pehlivanların başı olsun!" diye dua etti.

HECÎR'İN SİPEHREM'LE SAVAŞMASI

Yedinci olarak, pehlivanların arasından ünlü binici Hecîr ortaya çıktı.

Karşı taraftan da Efrâsiyâb'ın akrabası, ün ve şeref sahibi Sipehrem geldi. ۞ Tûran ordusunda, Hecîr'in karşısına çıkabilecek bundan daha ünlü bir binici yoktu. ۞ Savaş alanına çıkıp da birbirleriyle kapışmaya başlayınca, yerden havaya doğru kara bir toz bulutu yükseldi. ۞ Önce kılıçlarıyla çarpıştılar ki, bu sırada her yana ateşler saçtılar. ۞ Cesur Hecîr aslanlara benzeyen Sipehrem'in üzerine doğru yürüdü,

Yeryüzünü yaratan Tanrı'nın adını andı ve dünyayı elinde tutan padişahın talihinin yardımıyla, ۞ Sipehrem'in kafasındaki tulgaya öyle bir kılıç indirdi ki, düşman o anda canından oldu. ۞ Feryat ve kan içinde atından yere yuvarlanınca, ۞ Hecîr de atından inip Sipehrem'in ölüsünü atının eyerine bağladı ۞ ve yeniden kendi atına binerek, düşmanın atının dizginini de eline alıp

Hızla yola düştü, tepeye çıktı. Güzel ve talihli memleketinin uğurlu yıldızını kutladı. ۞ Bu zaferini ve uyanık talihinin yardımını Tanrı'dan bildi.

GURGÎN İLE ENDERÎMÂN'IN SAVAŞMASI

Sekizinci olarak, kin güden Gurgîn'le Tûran ordusundan Enderîmân ortaya geldi. ۞ Bu dünya görmüş, tecrübeli savaşçılar, savaşacakları yeri seçtikten sonra birbirleriyle kapıştılar. ۞ Önce parçalanıp yerlere dökülünceye kadar birbirlerine mızraklarla saldırdılar, sonra ellerine yaylarını aldılar.

Başlarına kurt derisinden kalkanları tutarak, birbirlerine ok yağdırdılar. ۞ Oklar art arda, kurt derisi kalkanlarına ve başlarındaki tulgalara dolu taneleri gibi yağıyordu. ۞ Nihayet Gurgîn'in attığı oklardan biri düşmanın tulgasını delip kafasına kadar iş-

ledi. ☙ Bunun etkisiyle Enderîmân atının üstünde sersemlemişken, ünlü pehlivan Gurgîn bir ok daha attı. ☙ Bu ok da tulgasının yan tarafına isabet ederek gözlerinden kan fışkırttı.

Bunun üzerine Gurgîn, atından toz gibi hızla inerek Enderîmân'ın başını gövdesinden ayırıp atının terkisine astı. ☙ Sonra atına binerek ve düşmanın atının dizginini de eline alarak hızla tepeye doğru ilerledi. ☙ Böylece kendisini koruyan Tanrı'nın yardımı ve yeryüzünü elinde tutan padişahın talihi sayesinde, ☙ zaferle tepeye çıkmış ve gönülleri aydınlatan bayrağını oraya dikmiş oldu.

BORTE İLE KEHREM'İN SAVAŞMASI

Dokuzuncu olarak Borte'yle kılıç kullanmakta usta olan Kehrem; her iki ordunun kan dökmekle ün kazanmış olan bu iki seçkin pehlivanı,

Padişahlarının intikamını almak için ortaya çıktılar. ☙ Önce türlü savaş oyunlarıyla gösteri yaptıktan sonra ellerine Hint kılıçlarını aldılar. ☙ Kehrem, nasıl olduysa, birdenbire düşmandan yüz çevirince, Borte de bu fırsattan faydalanarak onun kafasına öyle bir kılıç indirdi ki, ☙ gövdesi boydan boya ikiye ayrıldı. ☙ Bunu gören düşmanların yürekleri de korkuyla doldu.

Bunun üzerine Borte hemen atından inip düşmanının ölü bedenini atının eyerine bağladı ve arkasına da kendisi binerek, ☙ bir elinde Hint kılıcı, bir elinde kutlu bayrak ☙ ve atının üstündeki Kehrem'in ölüsü baş aşağı sarkmış olarak, naralar ata ata tepeye çıktı. ☙ Oradan da: "Padişah her zaman muzaffer olsun ve tacı güneşle bir olsun!" diye bağırdı.

ŞÂVERÂN OĞLU ZENGE İLE EVHÂST'IN SAVAŞMASI

Onuncu olarak meydana çıkmak için koşa koşa Şâverân oğlu Zenge geldi.

Aslanların bile savaşmaktan çekindiği Evhâst da bunun hasmıydı. ☙ Ellerine ağır gürzlerini alarak kuvvetten düşene kadar birbirlerine vurdular. ☙ Altlarındaki arapatlarının yürümekten damarları bile kalıp gibi kıpırdamaz oldu. ☙ Parlak güneş ufukta batarken, havanın sıcaklığından, topraklar hâlâ kızgın demir gibi yanıyordu. ☙ O kadar yoruldular ki, ileriye bir adım bile atacak mecalleri kalmamıştı.

Birbirlerine: "Susuzluktan ciğerlerimiz yanıyor. Biraz dinlenmemiz lazım, sonra yine savaşırız!" dediler. ☙ Birbirlerinden ayrılarak atlarını bir yere bağlayıp ☙ biraz dinle-

nince tekrar kalkıp savaşmaya başladılar. ☙ Binici Evhâst savaş meydanının ortasında, elinde bir mızrakla ateş gibi dönüyordu. ☙ Bu sırada Zenge bir fırsatını bulup, hücuma geçti

Ve Evhâst'ın beline mızrağıyla vurup, onu atının üstünden aşağıya aldı. ☙ Bunun sevinciyle öyle bir nara attı ki, şiddetinden az kalsın savaş meydanı çatlayacaktı. ☙ Sonra atından inerek onun yanına gitti ve ölüsünü kara toprakların üzerinde sürümeye başladı. ☙ Nihayet bir kolayını bularak, onu yerden kaldırıp atının üstüne baş aşağı koydu. ☙ Kendisi de atının üzerine binerek tepeye yollandı. Türklerin uğradıkları talihsizlik şaşılacak şeydi!

Üzerinde kurt resmi bulunan bayrak elinde olarak, o kutlu tepeye tırmanıp, ☙ düşmanın ölüsünü arkadaşlarının önlerine attı; padişah ve yeryüzü pehlivanı için dualar etti.

GÛDERZ İLE PÎRÂN'IN SAVAŞMASI

Gündüzün üzerinden dokuz saat geçtiği sıralarda, ovada Türklerden de kimse kalmamıştı. ☙ Felek kendilerine hiç acımazmış gibi, hepsini kılıçtan geçirip canlarını tenlerinden ayırdı. ☙ Felek bir insanı uzun süre naz içinde besleyip büyütür;

Sonra birdenbire ona öyle bir oyun oynar ki, saadetini felakete ve zahmete çevirir! ☙ Bizi yelden yaratır, tutar fırtınalara teslim eder; ondan adalet beklediğimiz halde gördüğümüz hep zulümdür. ☙ O uğursuz savaşa Tûranlıların girişmesi çok kötü oldu. ☙ Öyle ki, Pîrân etrafına bakınınca, savaş meydanındaki atlılardan hiçbirini göremedi. ☙ Nihayet sıra İran ve Tûran ordularının komutanlarına gelmişti.

Yürekleri dert, başları da kin duygularıyla dolu olarak ilerlediler. ☙ Savaş günü bu atlıların kaldırdıkları tozlarla güneş görünmez oldu. ☙ Kılıç, hançer, gürz ve kementle bütün savaş oyunlarını gösterdikten sonra ☙ Pîrân'ın başına Tanrı'dan kötülük geldi. ☙ Tanrı'nın takdirine karşı koymanın çaresini bulamadı; altındaki atın dermanı kalmadı.

Yenilme zamanının yaklaştığını ve bunun da Tanrı'nın isteği olduğunu anladığı halde, ☙ feleğe karşı koymak için yine de gayret gösterdi. ☙ İki komutan, o iki akıllı ihtiyar, bir aralık ellerine yaylarını ve oklarını aldılar. ☙ Gûderz tirkeşinden kayın ağacından yapılmış bir ok seçip çıkardı. Bu öylesine sert bir oktu ki, ne demir dayanabilirdi ne de taş! ☙ Bunu yayına yerleştirerek düşmanın atına attı. Ok atın zırhını delince, at da titreyerek soludu ve olduğu yerde yığılıverdi.

Cesur Pîrân da yere yuvarlanarak atının altında kaldı ve sağ kolu kırılıp ikiye ayrıldı. Fakat buna rağmen gayret gösterip ayağa kalktı. Artık zamanının sona erdiğini ve bu kara günden kurtuluş olmadığını anladı. Gûderz'in elinden kurtulmak için hemen dağlara doğru kaçmaya başladı. Fakat kolunun acısından ve koşmaktan dermanı kesildi. Buna rağmen dağın tepesine çıkabildi ve Gûderz'in kendisini kovalamaktan vazgeçeceğini umdu.

Gûderz onun ardından bakarken gözlerinden yaşlar akıtıyordu; feleğin ters dönüşünden o da ürkmüştü. Onun kimseye vefası olmadığını, insanlara kötülük etmeye her zaman hazır olduğunu biliyordu. Pîrân'a şöyle seslenmeye başladı: "Ey ünlü pehlivan! Ne oldu ki böyle yaya koşup gidiyorsun? Ey Tûran ordusunun komutanı! Ne oldu senin o orduna, kuvvetine, silahlarına, hazinelerine ve aklına?

Ey Efrâsiyâb'ın eli ayağı, ey pehlivanların sığınağı! İşte şimdi senin padişahının da talih güneşi karardı. Felek senden yüz çevirdi; artık yapılacak iş kalmadı, boşuna uğraşma. Mademki iş bu kerteye geldi, bari benden aman dile de seni padişahın yanına diri olarak götüreyim! Benim gibi sen de yaşlı bir pehlivan olduğundan muzaffer padişah sana canını bağışlar!" Pîrân bu sözlere karşılık olarak ona, "Tanrı bana bunu göstermesin, böyle bir son benden ırak olsun!

Sağ kalmak için bu yaştan sonra aman dilemek bana ağır gelir. Dünyaya ölmek için geldim ve seninle de bu savaşa ölmek için girdim. Büyük kişilerden şöyle bir söz işitmiştim: Bir insanın talihi ne kadar bahtiyar olursa olsun, sonu ölümdür! Bunun çaresi yoktur ve ben de bundan şikâyetçi değilim!" diye karşılık verdi. Gûderz dağda dolaşırken kayboldu ve yolu ararken çok yoruldu.

O da yayaydı. Kalkanı elinde, av peşindeki avcılar gibi dağın içine daldı. Kalkanını yüzüne tutup harbisini eline aldı ve dağın tepesine doğru çıkmaya başladı. Tûran ordusunun komutanı onu görünce, oturduğu kayanın üzerinden sıçrayarak elindeki harbiyi ona doğru fırlattı ve harbi bir ok gibi komutan Gûderz'in koluna saplandı. Düşman tarafından yaralanan Gûderz'in intikam hırsıyla kanı başına sıçradı; hemen düşmanının üzerine yürüdü

Ve o da harbisini attı. Bu, Pîrân'ın zırhını boydan boya parçalamaya yetti. Öyle ki, arkadan isabet ettiği için harbi ciğerine kadar işledi ve o anda yere yuvarlanıp kendini kaybetti. Ağzından kan gelmeye başlayınca, arkadaşları gibi o da can verdi. Bu sırada Gûderz, ciğeri yaralı olduğu halde eline harbisini alarak kükremiş aslan gibi onun başucuna geldi. Pîrân bir süre o kayanın üzerinde kıvrandıktan

sonra nihayetinde öldü ve böylece kin ve savaş derdinden kurtulmuş oldu.
Bu felek işte böyledir: hiç kimsenin öğüdünü dinlemez. ☙ Eli zehirli su karıştırmaya başlayalı beri aslanların yüreğini parçalar, kaplanların derisini yüzer. ☙ Gûderz dağın tepesine çıkınca, Pîrân'ı düşkün, perişan, ☙ kolu ve yüreği parçalanmış, silahı düşmüş, başı toprağa yuvarlanmış ve kemeri çözülmüş olarak buldu. ☙ Ona: "Ey erkek aslan! Ey pehlivanların başı olan cesur yiğit!
Dünya senin ve benim gibi neler görmüştür! O kimseyle hoş geçinmek istemez!" dedi. ☙ Onu bu halde gören Gûderz, ne tuhaftır, onun kanından bir avuç içti ve yüzüne gözüne sürdü. ☙ Siyâvuş'un ölümünü hatırlayarak hüngür hüngür ağladı ve sonra da Tanrı'ya şükretti. ☙ Ölen yetmiş oğlunun kanı için ağlayıp adaletli Tanrı'ya sızlandı. ☙ Sonra Pîrân'ın başını gövdesinden ayırmak istediyse de, bu vahşeti kendisine yakıştıramadı.
Pîrân'ın bayrağını başucuna dikti; başını gölgede bıraktı. ☙ Ellerinden ve kollarından dereler gibi kanlar akarken kalkıp, ordusunun bulunduğu yere doğru ilerledi.

GÛDERZ'İN İRAN KAHRAMANLARININ YANINA DÖNMESİ

Bu sırada savaşa susamış bütün kinci kahramanlar da ölüleri eyerlerine bağlamış olarak ☙ dağın tepesinden ordugâha doğru gelmeye başladılar. ☙ Bu kinci savaş erleri Gûderz pehlivanı aralarında göremeyince, gencinden yaşlısına bir feryattır koptu.
Bunlar Pîrân'ın yaşlı olduğu için Gûderz'in başını kestiğini, kanlar içinde kaldığını sanarak, ☙ Gûderz için acı acı ağlamaya başladılar. ☙ Fakat onlar böyle üzülüp dururken, kara tozlar arasından savaş ovasında Gûderz'in bayrağının dalgalandığı görüldü. ☙ Bunun üzerine davul sesleri ordugâhtan ta göklere kadar yükseldi. ☙ Bütün büyükler koşuştular ve sevinç içinde, güle oynaya Gûderz'in yanına gittiler.
Pîrân aslan yürekli ve savaştan hiç uzak durmayan bir kahraman olduğu için bütün ordu Gûderz'in yenilgiyle döndüğünü sanıyordu. ☙ Gûderz ağzını açıp da başından geçenleri anlatmaya başlayınca, genç yaşlı herkes kulak verip dinledi. ☙ Gûderz böylece feleğin yaptıklarını anlattıktan ve parmağıyla savaştığı yeri gösterdikten sonra ☙ Rehhâm'a, beline kemerini kuşanıp atına binerek hazırlanmasını buyurdu ve: ☙ "Pîrân'ın ölüsünü atının terkisine bağlayarak, o yüksek dağdan aşağıya indir.
Bayrağını ve silahlarını da olduğu gibi al, getir. Hiçbir yerine dokunma; elini, belini keseyim deme!" dedi. ☙ Rehhâm, Gûderz'in bu sözlerine uyarak, sert bir yel gibi fır-

layıp gitti. ۞ Pîrân'ın bulunduğu yere varınca, ölüsünü atının eyerine yükledi. Üstündeki zırh kan içindeydi. ۞ Onu kemendiyle sıkı sıkıya bağladıktan sonra dağdan aşağıya indirdi. ۞ İleri gelen ünlü pehlivanlar dağın üstündeki nişan yerinde bayrağı görünce,

Yeryüzü pehlivanına: "Ey İranlıların gücüne güvendiği biricik adam! Ey Keyânîyân taç ve tahtına tapan pehlivan! ۞ Sen iyi günde de, kötü günde de canını ve tenini ordun için feda ettin!" dediler. ۞ Gûderz de: "Savaşın şiddetlendiği zamanda, ۞ Efrâsiyâb'ın suyun bu yakasına bir ordu yollaması ihtimali yüreğime düştü. ۞ Böyle olursa, yürümekten yorgun düşen ordum, onun bu taze kuvvetleriyle karşılaşmak zorunda kalacaktır.

Bu nedenle tuttum, akıllı bir adam göndererek padişaha birçok öğütte bulundum: ۞ Eğer Türklerin padişahı yeni bir ordu getirirse, biz bu savaşta tutunamayız. ۞ Bu sebeple padişahımızın yanına aldığı bir orduyla ve hızla bu savaş alanına geleceğini umalım! ۞ Siz şimdi şu kin ovasında yatan ölüleri toplayıp, atların eyerlerine yükleyin. ۞ Onları padişahın yanına götürürsek çok sevinir ve bizi mükâfatlandırır.

Türklerle İranlılar arasındaki bütün kötülük artık yaşamayan o kötünün yüzünden çıkmıştır. ۞ Padişahımız da bir orduyla gelecek olursa, Tanrı'nın yardımıyla artık Türklerden hiç korkumuz kalmaz!" dedi. ۞ Bunun üzerine onu dinleyenlerin hepsi, bir ağızdan: "Yer ve zaman sensiz olmasın! ۞ Bizim bütün mükâfatımız senin şu gözlerindedir; güneş ile ay parlaklığını senin yüzünden alır!" dediler. ۞ Sonra kalkıp ölüleri topladılar. Zirih oğlu Gerûy'u da

Elleri iple bağlanmış ve boynuna da lale geçirilmiş olarak sürükleyip götürdüler. ۞ Böylece ordugâha geldikleri zaman ordunun komutanı onları karşıladı. ۞ Ordunun önünde bulunan aslan Gostehem o cesur pehlivana yaklaşıp yeri öptü, ۞ dualar etti ve: "Bak, orduya hiçbir zarar gelmiş değildir. ۞ Sen onu bize nasıl bıraktıysan, biz de sana öylece geri teslim ediyoruz!" dedi.

Gûderz ile Gostehem aralarında konuşurken, ۞ Rîbed dağındaki gözcünün acı acı şöyle bağırdığı duyuldu: ۞ "Yükselen kara bir tozla ova gece gibi kararadı. ۞ Her yandan yükselen davul ve boru sesleriyle sanki dünya yerinden oynuyor. ۞ Firuzeden yapılmış bir taht, bir filin üzerinde Nil gibi parıldıyor,

Kırmızı, sarı ve menekşe renkli bayraklar dalgalanıyor. ۞ Şimdi de düzgün bir serviyi andıran, gösterişli bir bayrak göründü. ۞ Çevresinde zırhlı atlılar var. Bu bayrakla yeryüzü menekşe rengini alıyor. ۞ Ardı sıra da, daha pek çok bayrak var.

Bunların bazılarının üzerine ejderha, bazılarının üzerine de hüma resimleri yapılmış. ۞ Bu hızla devam ederlerse, bunlar buraya bir günde varır!"

LEHHÂK İLE FERŞÎDVERD'İN PÎRÂN'IN ÖLÜMÜNE AĞLAMASI

Kunâbed dağında bekleyen gözcü de, bu ordunun gelişini ve o şaşırtıcı manzarayı görünce ۞ hemen koşup, Lehhâk ile Ferşîdverd'e: "Eğer gözüm kararmadı veya bu kadar üzüntüden kör olmadıysa, ۞ görüyorum ki, Tanrı Türklerin mahvolmasına karar vermiş ve bunca zahmetimiz boşa gitmiştir! ۞ Dağın başından aşağıya doğru, kaynaşa kaynaşa büyük bir İran ordusu geliyor. Herkesin elinde bir bayrak var. ۞ Bunların arasından da, komutan Pîrân'ın bayrağının ters dönmüş, cesedinin kanlara bulanmış olduğunu ve

Pîrân'la birlikte savaşmaya giden on pehlivanın kanlar içinde atların üstüne atılmış olduğunu da görüyorum. ۞ Rîbed tarafından da kara bir toz yükseldi ve ova lacivert rengini aldı. ۞ Bu ordunun ortasında Kâve'nin bayrağı dalgalanıyor, önünde de menekşe renkli kılıçlar parıldıyor. ۞ Padişahlar padişahının bayrağı ise davullar ve borularla birlikte göründü; yeryüzü abanoz gibi karardı!" diye haber verdi. ۞ Bunu duyan Lehhâk ile Ferşîdverd savaş alanından kalkıp hemen gözetleme yerine gittiler.

Kendi gözleriyle, komutanlarının, kardeşlerinin ve padişahlarının ۞ cesur on pehlivanla birlikte ölmüş olduğunu gördüler. ۞ Kardeşlerinin kanları için ağlayıp sızladılar ۞ ve acı acı: "Ey erkek aslan! Ey Türklerin cesur binicisi! ۞ Senin ömrün böyle felaketle sona erdikten sonra artık düşmanın bütün istekleri yerine gelmiş demektir.

Bundan sonra senin yerine kim geçecek? Kim intikamını alacak? Senin yolunu kim tutacak? ۞ Efrâsiyâb'ın uğradığı bu felaketle artık Tûran da harap olmuş sayılır. ۞ Bundan sonra bizim için, başımızı kesip kılıcımızı kendi kanımıza bulamaktan başka yapılacak şey kalmamıştır!" dediler. ۞ Bu sırada Pîrân'ın hayattayken verdiği öğütler akıllarına geldi; böylece kendi perişan fikirlerine uymaktan kurtuldular. ۞ Pîrân'ın Gûderz'i savaşa davet ettiği zaman, pehlivan Ferşîdverd'e:

"Eğer ben şu savaş alanında ölecek olursam siz sakın ordunun başına geçmeyin! ۞ Ben bu intikam meydanında öldükten sonra bizim pehlivanlarımıza burası dar olur. ۞ Bunun içindir ki, Vîse soyundan gelen ve zerre kadar akla sahip olan hiç kimse artık burada durmaz. ۞ Düşmanlarımız bizi bu intikam yerinde öldürecek olursa, gövdemizden ayrılan başlarımızı alıp, İran'a götürürler. ۞ Eğer ordu Gûderz'den

aman dilemeye kalkarsa, siz de kendinizi küçültmeyin,
Hemen çöllere dalarak düşmanın elinden kurtulmaya çalışın!" dediğini hatırladılar. ☙ Gözleri kanlı yaşlar içinde ve yürekleri yana yana kalkıp ordugâha döndüler. ☙ Ordu da, komutanlarının öldüğünü, sürünün çobansız kaldığını anlamıştı. ☙ Hepsi ağlayıp sızlamaya, yanıp yakılmaya başladılar. ☙ Kalkıp feryat ede ede, Lehhâk ile Ferşîdverd'in yanına giderek:
"Şimdi biz ne yapalım? Tûran ordusunun komutanı savaş alanından ve bu dünyadan çekilip gitti. ☙ Bundan sonra başına tulga koyup, beline kemer kuşanmayı kim ister?" dediler. ☙ Lehhâk ile Ferşîdverd de onlara: "Tanrı'nın isteğinden kim dışarıya çıkabilir? ☙ Tanrı onun bu savaş alanında, böyle düşkün bir halde ölmesini istemiş! ☙ Başı kılıçla kesildi, kara topraklar kefeni oldu.
Düşman onu başı, elbisesi ve zırhı kana bulanmış halde şuraya buraya sürükleye sürükleye götürdü, ☙ şimdi artık olan olmuş, Pîrân bu dünyadan çekilip gitmiş, sağlığında yaptığı bütün işler ortadan kalkmıştır! ☙ O ordunun direğiydi ve yüreği ordu sevgisiyle doluydu. ☙ Orduyu düşmandan koruyordu, namlı başı şimdi yok oldu. ☙ Artık iyiliğinin de, kötülüğünün de hesabı öbür dünyaya kalmıştır ve Tanrı onu iyi bir insan olarak mükâfatlandıracaktır.
Savaşa girişmeden önce Gûderz'le sözleşerek: ☙ Eğer bu kin meydanında ben ölecek olursam, Tûran ordusundan öç almaya kalkışma. ☙ Onların Tûran'a gitmelerine izin ver, onlara kötülük etme, demişti. ☙ İranlılar verdikleri sözden geri dönmez, bunun için size de zararları dokunmaz, korkmayın. ☙ Ey gençler ve yaşlılar! Şimdi yapılması gereken şu üç şeyden birini seçin:
Eğer Hüsrev'den aman dileyecekseniz, buna şimdi karar verin. ☙ İyilikle kötülüğü talihinize bırakıp ailelerinizin yanına dönmek istiyorsanız, dönüp gidin. ☙ Yok, bunların hiçbirini istemiyor da savaşmak ve mızraklarınızı kana bulamayı tercih ediyorsanız, ☙ burada kalın! Bununla beraber, biz ne söylersek söyleyelim sonunda yine Tanrı'nın dediği olur. ☙ Eğer niyetiniz savaşmaksa, bu meydandan ayrılmayın.
Çünkü Pîrân Efrâsiyâb'dan yardım istemişti. O da bunun üzerine bir ordu hazırladı ☙ ve bu ordu neredeyse burada olacaktır. Beklerseniz, onlarla birleşerek İranlılardan intikamınızı alırsınız. ☙ Niyetiniz memleketinize dönmekse, İranlılar yolları kapamadan önce gidin. ☙ Yok, bunlardan hiçbirini istemeyip de padişahtan aman dileyecekseniz hemen harekete geçin. ☙ İran'a mı gitmek istiyorsunuz? Onu da siz bilirsiniz. Herkesin gönlü, kendi varlığının padişahıdır; dilediğini yapabilir.

Siz bu iki kardeşten bir şey ummayın. Biz İranlılara olan kinimizi yüreğimizden silemeyiz. ☙ Vîse soyundan gelip de, beline savaş kemerini dolamamış kimse yoktur. ☙ Biz Pîrân'ın öğütlerini dinleyip, söylediklerini yerine getirmeye çalışacağız; çöl yolundan Tûran'a gideceğiz. ☙ İranlılar yolumuzu kesecek olursa, gücümüzün yettiği kadar savaşacağız!" dediler. ☙ Bak, dinle, bu sözleri duyan Türkler onlara nasıl karşılık verdi. Dediler ki:

"İranlılar komutanımızla on pehlivanımızı alçaklar gibi öldürdükten ☙ sonra, öteki yandan da tutar Keyhüsrev ordusuyla gelirse, bu savaş meydanında kim durabilir? ☙ Bizde ne silah, ne at, ne el, ne ayak, ne kanat, ne hazine, ne komutan, ne yer, ne yurt, ☙ ne savaşacak güç ne de kaçacak yol kaldı... Düşmanın karşısına böyle mi çıkacağız? ☙ Biz kaçacak olursak, Gûderz'le padişah arkamızdan fillerini ve erlerini gönderir.

Burada ne çadırımız kaldı ne de adamımız! Biz böyle yalnız tenimizle canımızı kurtaramayız. ☙ Asker çok, ama komutan yok. Bu durumda, aman dilemek ayıp sayılmaz. ☙ Artık İranlıların Tûran padişahından yana ne korkusu kaldı? Efrâsiyâb'ın bir avuç topraktan farkı ne? ☙ Niçin Efrâsiyâb da İran padişahı gibi yapmadı? Neden askerlerine acımadı?"

LEHHÂK İLE FERŞÎDVERD'İN TÛRAN'A DOĞRU YOLA ÇIKMASI

Tûran ordusundan aldıkları cevap üzerine artık savaşmaya ve düşmanı yenmeye imkân olmadığını anlayan

O iki değerli pehlivan kalkıp, aralarında: "Askerler doğru söylüyor; çobansız sürüden hayır gelmez!" dediler ☙ ve askerleriyle vedalaştıktan sonra çöllerin bitmez tükenmez yolunu tuttular. ☙ Bayrağı ellerine alarak, yürekleri nurla ve gözleri yaşla dolu, ☙ on kadar cesur ve savaş eri pehlivanla birlikte yollara düştüler. ☙ Yolda İranlı gözcüler ve atlılarla karşılaştılar.

Aralarında öyle bir savaş oldu ki, yeryüzü dökülen kanlarla lale tarlasına döndü. ☙ İranlılardan, cesur ve her biri gerçek birer savaş eri olan sekiz kişi öldü. ☙ Türklerden de, benzerleri arasında yücelmiş birer kahraman olan Lehhâk ile Ferşîdverd'den başka kurtulan olmadı. ☙ Bu iki cesur kahraman, oradan ayrılarak, birer aslan gibi çöllere dalıp gittiler. ☙ Bütün bunları gören İranlı bir gözcü, gözetleme yerinden: "Ey kahramanlar! Ey büyük pehlivanlar!

Türk ordusundan iki ünlü pehlivanla, on atlı yola çıkarak, gözcülerimizin üzerine saldırıp, kanla toprağı birbirine kattı. İranlılardan sekiz kişiyi öldürdükten sonra onlardan ikisi bellerinde kemerleriyle kaçıp gitti!" diye bağırdı. Gûderz bunu duyar duymaz, o iki kişinin Lehhâk ile Ferşîdverd'den başkası olamayacağını anladı ve adamlarına: "Bunlarda hiç savaş yorgunluğu yok. İkisi de dipdiri.

Bunların böylece Tûran'a varmasından ordumuza bir kötülük gelebilir. Padişahın yanında kim ün kazanmak isterse, başına Rûm tulgasını geçirip Lehhâk ile Ferşîdverd'in peşine düşsün ve onları öldürüp tozlarını havaya savursun," diye bağırdı. Fakat demir zırhlarla silahları taşımaktan belleri yara içinde kalan İranlılar pek bitkin düşmüştü. Onun için bu savaş davetine savaşırken azgın bir aslana dönen Gostehem'den başka cevap veren olmadı.

Gûderz'e: "Ey tahta ve taca yaraşan komutan! Sen Tûranlılarla savaşmaya gittiğin zaman otağını ve davulunu bana emanet etmiş ve orduyu koruma görevine beni tayin etmiştin. Ben bu iş için de ortaya atılmak ve ün kazanmak için onları tuzağa düşürmek isterim!" dedi. Gûderz'in bu sözleri duyunca yüzü gözü aydınlandı, üzüntüsünün yerini sevinç aldı. Ona: "Senin talihinin yıldızı güneşten de parlaktır. Sen bir erkek aslan, avınsa erkek yabaneşeğidir.

Tanrı yardımcın ve üç yüz Lehhâk avın olsun!" dedi.

GOSTEHEM'İN LEHHÂK İLE FERŞÎDVERD'İ KOVALAMASI

Gostehem üzerine savaş zırhını giydi, önüne çıkanlarla vedalaştı ve o iki ünlü Türkle savaşmak üzere yola girdi. Onu bu halde gören bütün askerler: "Bu savaşta Gostehem'in başına çok kötülük gelecek!" dediler. Bu sırada da Efrâsiyâb'ın yardım için hazırladığı ordu yola çıkmış, suda yol alan bir gemi gibi yaklaşıyordu.

Savaşmak için gelen bu ordu Deguy ovasına vardığında, Pîrân'ın öldüğünü ve savaşın kaybedildiğini öğrenince hepsi birden naralar ata ata Efrâsiyâb'ın yanına gitti. Beri yandan da Bîjen, Gostehem'in Lehhâk ile Ferşîdverd'in peşinden gittiğini öğrenince onun Deguy ovasına varır varmaz sıkıştırılacağından,

Tozunun havaya savrulacağından korktu ve azgın bir aslan gibi büyükbabasının karşısına dikildi. Gostehem'in durumunu düşündükçe pek üzülüyordu. Büyükbabasının yüzünü görünce, heyecanla birkaç söz söyledikten sonra ona: "Ey pehlivan! Senin yaptığın akıllı işi mi? Sana itaat eden her ünlü pehlivanı boşu boşuna

ölüme göndermek, felaketimiz için feleğe fırsat vermek doğru mu?

Tûran ordusundan yola çıkan o aslan yürekli iki pehlivan, ☙ Pîrân'dan da, Hûmân'dan da daha güçlüdür ve yaradılışça Tûran'ın en ünlülerindendir. ☙ Şimdi Gostehem bunların peşine düşmüş. Onlardan bir zarar görmeyecek mi? ☙ O aslanlara benzeyen kahramanımızı kaybedecek olursak, şimdiye kadar kazandıklarımızın hiçbir değeri kalmaz!" dedi. ☙ Onun bu sözlerini dinleyen Gûderz bu düşüncesini yerinde buldu.

Biraz düşününce, o da Bîjen gibi korkmaya başladı. ☙ Bunun üzerine padişahın komutanı, pehlivanlara dönüp: "Padişahın yanında iyi bir ad ve yer kazanmak isteyen varsa, ☙ hemen onun peşinden gitsin ve o kötü düşünceli düşmanları yakalamaya çalışan Gostehem'e yardım etsin!" dedi. ☙ Fakat onun bu sorusuna cevap veren olmadı. Herkes yorgun ve bitkin düşmüştü. ☙ Bunun üzerine Bîjen Gûderz'e: "Gostehem'in imdadına benden başkası yetişemez!

Böyle tehlikeli bir işe kim girişir? Henüz kimse canından bıkmış değil. ☙ Onun yardımına yetişmem lazım. Çünkü onu düşünmekten yüreğim dert, gözlerim de yaşla doluyor!" deyince, ☙ Gûderz: "Ey dünyanın iyiliği ve kötülüğünden habersiz tecrübesiz aslan! ☙ Görüyorsun ki, savaşı kazandık. Ey oğul, bu iş için niye bu kadar acele ediyorsun? ☙ Gostehem onlara üstün gelir, hatta kafalarını hançerle koparıp, tahtlarını da taçlarını da ellerinden alır.

Sen olduğun yerde kal da, ben hemen onun ardından azgın aslanlara benzeyen bir atlı göndereyim. ☙ Bu atlı savaşta ona yardım ederek, düşmanların kellelerini topraklara yuvarlar!" dedi. ☙ Fakat Bîjen: "Ey akıllı ve uyanık pehlivan! Ne yapacaksan hemen yap! O ölüp gittikten sonra ne yapsan nafile. ☙ O savaşta öldükten, talihi tersine döndükten sonra ona bir atlı göndermenin faydası ne? ☙ Gidecek adam o zaman onun kanlar içinde yuvarlanmış kafasından başka bir şey bulamaz.

Sen emret de onu kurtarmak için savaş kemerimi belime kuşanayım. ☙ Eğer bana gitme dersen şu su renkli hançerimle başımı kendim keserim. ☙ Çünkü o ölürse ben de yaşayamam. Artık beni göndermemek için bahaneler arama!" diye karşılık verince, ☙ Gûderz de: "Eğer kendi canına acımıyorsan, kalk git! ☙ Senin savaşa doyacağın yok. Haydi öyleyse, oyalanma da kemerini kuşan.

Senin babana da acıdığın yok; her zaman onun yüreğini yakıyorsun. ☙ Sen dağları toza çevirecek bir pehlivan olduktan sonra senin bu savaşa girişmenden ben ne diye korkayım?" dedi. ☙ Bunun üzerine Bîjen de başını eğip yeri öperek çıkıp gitti.

BÎJEN'İN GOSTEHEM'İN ARDINDAN GİTMESİ

Bîjen kemerini kuşanarak savaşmak için hazırlandı. Şebreng adlı atını eyerledi. ☙ Gîv, Bîjen'in bu hareketini, kemerini kuşanıp Ferşîdverd'le savaşmak için hazırlandığını öğrenir öğrenmez

Yerinden fırladı. Arapatının üzerine duman gibi atlayarak ☙ yolda onu yakaladı ve atının dizginine yapışarak şiddetle çekti. ☙ Ona: "Ben sana o kadar öğüt verdiğim halde sen bunların hiçbirine kulak asmadın, ☙ ömründe hiç olmazsa bir kere beni dinleseydin. ☙ Ben hep gönlümün seninle şenlenmesini diledim. Şimdi böyle nereye gidiyorsun?

Neden bütün yaptığın işlerle beni incitiyorsun. Şu ihtiyar halimde benden ne istiyorsun, söyle! ☙ Dünyada senden başka oğlum yok, gönlüm senin incinmene razı değil. ☙ On gün on gecedir atının eyerinden inmedin, intikam alıcı kılıcını düşmanın başından eksik etmedin. ☙ Sırtında zırh, başında tulga taşımaktan vücudun yıprandı da, sen hâlâ kan dökmeye doymadın mı? ☙ Mademki talih bize zafer bağışladı, o halde oturup sevinmekten ve rahat etmekten başka yapacak neyimiz var?

Neden zamanın önünde canınla oynuyorsun? Hançerinden bu kadar emin misin? ☙ Girişeceği işin sonunu düşünmeyen biri, bu dünyada gayesine ulaşamaz. ☙ Zamanın akışına karşı durma. O zaten bizimle zıtlaşıyor. ☙ Babanın sözünü dinleyip, gel geri dön de, yüreğimi incitme!" dedi. ☙ Bîjen: "Ey benim çok akıllı babacığım! Herkesin düşüncesi başka başkadır.

Sen niçin geçmişi unutarak, lüzumsuz yere doğruluktan yüz çeviriyorsun? ☙ A babacığım, Lâden Savaşı'nı ne çabuk unuttun? Sen de söylediklerinin doğru olmadığını bilirsin. ☙ O savaşta Gostehem bana ne iyilikler etti: Kederimi de, sevincimi de paylaştı. ☙ Tanrı izin verir de, felek başıma bir bela getirirse ne yapalım? ☙ Alınyazısından kimse kurtulamaz. Uzun söze lüzum yok.

Sen beni bu savaşa girişmekten alıkoymaya kalkışma; ben canımı bu uğurda feda ederim!" deyince, ☙ Gîv: "Mademki geriye dönmeyeceksin, o halde bari bırak da bu inişleri ve yokuşları ☙ beraber aşalım, sen bir başına gitme; bu savaşta ben de sana yardım edeyim" dedi. ☙ Fakat Bîjen bu sefer de: "Hüsrev'e bağlı üç ünlü pehlivanın, ☙ yürekleri korkuyla çarpan iki Türkün peşine takılması pek yakışık almaz.

Aydın ruhlu padişahın başı, senin, ünlü pehlivan büyükbabamın canı ☙ ve Siyâvuş'un kanı hakkı için sen geriye dön, ben yalnız gideceğim. ☙ Bana, geriye dön, bu savaşa gitme, desen de bu buyruğunu dinleyemem!" diye karşılık verdi. ☙ Gîv

onun bu sözlerini duyunca, çaresiz razı oldu ve ona dualar ederek: ☙ "Haydi, git, gönlün şen ve her türlü kötülükten ırak olarak, sevinç içinde dönüp gel!" dedi.

Bîjen Tûranlılardan bir kötülük gelmesin diye Gostehem'in peşini bırakmadı. ☙ Beri yandan Lehhâk ile Ferşîdverd ise bir duman gibi nehri geçip, ☙ yedi fersah yol aldıktan sonra İran ordusundan tamamıyla uzakta, güvenli bir yere ulaştılar. ☙ Burası ortasından akarsuların geçtiği bir ormandı. Burada kervanların barınabileceği ☙ gölgelikler, kuşlar, av hayvanları, aslanlar, yemişler, ağaçlar ve yeşillikler vardı.

Hemen avlanmaya başladılar ve susuzluklarını gidermek için suya doğru gittiler. ☙ Su vardı, ama ekmek yoktu. Ağız ise ne kederle doyar ne de sevinçle... ☙ Bunun için o yeşilliğin çevresini dolaşarak birçok av hayvanı vurdular. ☙ Ateş yakıp bunları kebap yaparak yediler ve kalkıp suyun başına gittiler. ☙ Kahramanların hayatı, başlarına bir bela geldiği vakit ne hazin olur!

Sen onun başını arasan eline ayağını, ayağını arasan başını geçirirsin. ☙ Gostehem ise atının üstünde o kadar bitkin bir haldeydi ki, neredeyse parça parça olup dökülecekti. ☙ Bir yandan başı aşağı doğru eğilmiş olarak atını sürüyor, bir yandan da kan döküyordu. ☙ Böylece gide gide bir çeşmenin başına vardı. Orada akarsu ve gölgelik gördü. ☙ Nihayet talihinin yardımıyla, suya kavuşmuştu.

Atından inip onu bir ağaca bağladı. Bol bol su içerek Tanrı'ya şükretti. Fakat çivilenmiş gibi yerinden kıpırdayamıyordu. ☙ Bütün vücudunda kılıç yaraları vardı. Kara toprakların üzerinde yatıp yuvarlandı. ☙ Tanrı'ya: "Ey yeryüzünün sahibi! İran ordusundan birini buraya gönderiver! ☙ Gîv oğlu Bîjen'in veya kahramanlardan birinin yüreğine bir ateş düşür de, ☙ diri veya ölü olarak beni burada bulup ordugâha götürsün.

Böylelikle herkes benim ün kazanmadan ölmediğimi bilir!" diye yalvardı ☙ ve Bütün gece, sabaha kadar yaralarının acısıyla bir yılan gibi kıvrandı, durdu.

BÎJEN'İN GOSTEHEM'İ ORMANDA BULMASI

Yeryüzü güneşin ışıklarıyla aydınlanırken, Bîjen de oraya ulaştı. ☙ Kaybettiği dostu Gostehem'in bir izini bulabilmek için gözleri çayırlığın dört bir yanını dolaştı durdu. ☙ O çayırlıkta, uzaktan, eyeri tersine dönmüş ve yuları koyuverilmiş bir atın,

Kaplanlar gibi yavaş yavaş geldiğini gördü. ☙ Bîjen onun eyerini ters dönmüş, üzengileriyle bacaklarını kan içinde görünce, ☙ aklı başından gitti. Azgın aslanlar gibi bağırarak: ☙ "Ey benim iyi kardeşim! Nerdesin? Bu çayırlığın neresinde düşüp

kaldın? ۞ Belimi iki büklüm ettin, yüreğimi yaraladın! Şimdi benim canımda teninden ayrılmak istiyor!

Kime ne söyleyeyim? Seni nerede arayayım? Felek sana ne oyun oynadı?" dedi, ۞ sonra atın peşine düşüp de çeşmenin başına gelince, Gostehem'i gördü. ۞ Zırhı ve tulgası kanlar içinde, bitkin bir halde yatıyordu. ۞ Bîjen hemen Şebreng'in üzerinden atlayıp onu sıkı sıkıya kucakladı. ۞ Üzerindeki Rûm elbisesini ve yaralı başındaki tulgayı çıkardı.

Yaralarını gözden geçirdi. Çok kan kaybettiği için rengi sapsarı kesilmişti. ۞ Yüreği ve canı bitkin düşmüştü. ۞ Ona: "Ey benim iyi dostum, sen gittikten sonra ben de bir dert ortağımdan ayrı düşmüş oldum. ۞ Savaşacağın yeri bana önceden haber verseydin, Ehrimen'le kapıştığın o tehlikeli anda ben de senin yardımına gelirdim. ۞ Fakat artık düşman emeline ulaşmış ve yapılacak bir şey kalmamıştır," dedi.

Bîjen'in bu sözlerini duyunca Gostehem, yerinden fırlayıp doğruldu ۞ ve derin bir nefes alarak, Bîjen'e: "Ey iyiliğimi isteyen! Üzülüp de kendini harap etme. ۞ Senin üzülmen, benim için ölümden beterdir. Şimdi sen şu yaralı başıma tulgamı geçir ۞ ve ne yap et, beni buradan kaldırıp padişahın yanına götür! ۞ Ne zamandan beri dileğim, padişahın yüzünü görmektir.

Ondan sonra ölümden korkum kalmaz. Bundan sonra benim yatacağım yer kara topraktır. ۞ İsteğine erişmiş bir insan ölmemiş sayılır. ۞ Bir de, Tanrı'nın benim elimle ölmelerini istediği, kötü düşünceli o iki düşmanın ölülerini de, ۞ atının eyerine yükle. Bu olmazsa, gövdelerinden kafalarını ayırarak yalnız onları götür! ۞ Onların kafalarıyla birlikte silahlarını da yanına al ki, onların nasıl savaştığını anlasınlar.

Sen de padişaha benim yaptıklarımı anlatırsan, o da canımı boşuna vermediğimi anlamış olur. ۞ Ben hep talihimle birlikte çarpıştım ve ün kazanmak için karşıma çıkan hiçbir fırsatı kaçırmadım!" dedikten sonra ۞ Bîjen'e uzaktan, o iki Türkün nerede düşüp öldüğünü gösterdi. ۞ Bu sözleri söyleyince dermanı kesildi, daha fazla konuşamadı. Bîjen de başını dövmeye başladı. ۞ Hemen koşup atını getirerek kolanını çözdü.

Onun keçesini yaralının altına serdi. Kendisi de, üzüntü içinde ağlamaya koyuldu. ۞ Elbisesinin eteklerini keserek hastanın yaralarını sardıktan sonra ۞ üzüntü içinde yüksek bir tepeye çıkıp bakınca, ۞ çöl yolundan dağınık bir halde Türk atlılarının gelmekte olduğunu gördü. ۞ Yüreği Gostehem'in üzüntüsüyle dolu olarak yıldırım

gibi aşağı indi.

Uzaktan, korkudan şaşkına dönen iki Türk atlısını kaçarken gördü. ۞ Hemen kemendini çıkararak bunlardan birinin boynuna attı ۞ ve atından aşağıya aldı. Kendisine yardım etmesi şartıyla ona canını bağışladı. ۞ Oradan toz gibi bir hızla Lehhâk ile Ferşîdverd'in bulunduğu yere vardı. ۞ O iki Türk komutanının kanlar içersinde yerlere serilmiş olduğunu,

Atlarının da çayırlıkta otladıklarını görünce, ۞ intikamını aldığı için Gostehem'e aferinler etti. Sonra da yanında aman dileyen Türke, ordusunun komutanlarına ait cesetleri eyerin üstüne yüklemesini, ۞ ellerini ve ayaklarını bağlamak için kendisine yardım etmesini buyurdu. ۞ Kendisi de azgın bir kaplan gibi Gostehem'in yanına gelip ۞ atından inerek, hiç incitmeden onu yavaşça atının üzerine koydu.

Türke de ata binmesini ve yaralıyı kucaklayıp tutmasını söyledi. ۞ Türk bir yandan atını sürerken, bir yandan da Bîjen'e dualar ediyordu. ۞ Bîjen de, Gostehem'i, o savaş yerinden padişahın yanına kadar ölmeden götürebilmeyi düşünerek ۞ ve yüreği dertle dolu olarak atını sürüp gitti.

KEYHÜSREV'İN PÎRÂN VE TÛRAN ORDUSUNUN DİĞER İLERİ GELENLERİ İÇİN TÜRBE YAPTIRMASI VE GERÛY'U ÖLDÜRMESİ

Gündüzün dokuz saat ilerleyip güneşin ufukta kaybolmaya başladığı sıralarda, yeryüzünün hâkimi olan Keyhüsrev de tüm görkemiyle savaş ovasına vardı.

Bütün ünlü komutanlarla savaşçılar onu yaya olarak karşıladı. ۞ Akıllı ve bilgili kişilerin hepsi onu selamlayarak: "Ey hükümdar, ey mûbedlerin başı! ۞ Ruhun Cebrail gibi kutlu, ellerin Behmen bulutu gibi açık ve yüreğin de Nil ırmağı gibi berrak ve temiz olsun!" diye dualar ettiler. ۞ Hüsrev bu sırada bütün askerlerinin yüzlerini görebilmek için atının üzerinde duruyordu ۞ ve onlara: "Yeryüzü bu pehlivanlarla mamur olsun!" dedi.

Gûderz de âdet olduğu üzere, adamlarıyla birlikte ve bir dağ gibi ordunun ardından geliyordu. ۞ Tûran ordusunun tozunu toprağını havaya savuran on kahraman da, ۞ savaşta öldürdükleri pehlivanları başları yerde, vücutları, silahları ve elbiseleri kan içinde, ordunun ardından sürüyor, bir yandan da padişaha dualar ediyorlardı. ۞ Gûderz Hüsrev'e yakınlaşıp da onu görünce atından indi. ۞ Ordunun bu ünlü komutanı, dualar ederek padişahın önüne gelip yere kapandı.

Ölüleri ona göstererek kimin kimle savaştığını anlattı. ۞ Gîv de koşup Zirih oğlu Gerûy'u padişahın yanına getirdi. ۞ Hüsrev Gerûy'u görünce içinden bir ah çekti. ۞ Hemen atından inip Tanrı'ya yönelerek: ۞ "Sığınağımız olan ve bize zaferler bağışlayan Tanrı'ya şükürler olsun!" dedi.

Padişah ayağa kalktı ve başından hükümdarlık tacını çıkardı. ۞ Gûderz'le birlikte ordusu için dualar etti, Tanrı'dan yardım diledi: ۞ "Ey ayakları uğurlu, ünlü pehlivanlar! Sizler ateşe, düşmanlarınız da kamışlara benzersiniz. ۞ Komutan Gûderz'in soyunun yüreği sevinçle dolsun! ۞ Onlar canlarını feda ederek Tûran ülkesini yakıp yıktılar.

Artık padişahlığımın hazinesi de sizindir, sizden hiçbir şey esirgemem!" ۞ dedikten sonra Hüsrev ölüleri gözden geçirdi. Tûran ordusu komutanı Pîrân'ı görünce ۞ duyduğu üzüntüyle gözlerinden yaşlar boşaldı ve onun bütün iyiliklerini hatırladı. ۞ Yüreği, Pîrân'ın üzüntüsüyle ateşe düşmüş gibi yandı; sanki göğsünden alevler yükseliyordu. ۞ Onun ölümü üzerine acıklı sözler söyledi, ağlayıp sızladı, gözlerinden kanlı yaşlar akıttı.

Ve: "Talihin kötüsü azgın ejderhaya benzer; ele avuca sığmayan aslanları bile yakalar. ۞ Hiç kimse onun elinden kurtulamaz. O keskin pençeli ejderha işte böyledir! ۞ Pîrân hep beni düşünürdü; her zaman hizmetime hazırdı. ۞ Siyâvuş'un ölümüyle yüreği her zaman dertliydi. Bu meselede onun kimseye bir zararı dokunmuş değildir. ۞ Çok iyi, yumuşak huylu bir adamken, sonraları bir cellat kesilip İran'ı korku içinde bıraktı.

Ehrimen onun aklını çeldi, yüreğini bozdu. ۞ Ona pek çok öğüt de bulunduğum halde hiçbir faydası olmadı. ۞ Efrâsiyâb'dan bir türlü ayrılamadı. Fakat sonunda ona olan bağlılığının karşılığı bu oldu. ۞ Biz onu başka türlü mükâfatlandırmak, taç ve taht sahibi yapmak isterdik. ۞ Ne çare ki, düşündüklerimizin hiçbiri olmadı; felek onu başka duruma getirdi.

Yüreğindeki sevgi ve şefkatin yerini, zulüm ve cefa aldığı için bize olan tavrını değiştirdi. ۞ Ordusuyla üzerimize yürüyerek, birçok İranlının ölümüne sebep oldu. ۞ Benim erlerimi, Gûderz'in öğütlerini ve pehlivanlarımın sözlerini hiçe saydı. ۞ O temiz yüreğinden sevgiyi sildi, böylece balla zehir karışmış oldu. ۞ Tûran'dan hızla gelip Gûderzle savaşarak ondan intikam almak istedi.

Oğlunu, kardeşini, külahını, kemerini, yerini, yurdunu, silahını ve ordusunu ۞ Efrâsiyâb uğruna feda ettiği için zaman da ondan intikam almış oldu!" dedikten sonra ۞ gülsuyu, misk, saf kâfur ve amberin karıştırılıp bir hamur yapılmasını buyurdu. ۞

Onun cesedini bu hamura buladı, içini de misk ve kâfurla doldurdu. ☙ Temiz vücudunu Rûm kumaşlarıyla örttürerek o dağlara gömdürdü.

Hüsrev ona beslediği sevgiyle, mezarının üstüne göklere kadar yükselen bir türbe yaptırdı. ☙ Mezarının içine, önemli kişilere yapıldığı gibi ağır tahtalar koydurduktan sonra ☙ o pehlivanı, kemeri belinde ve külahı başında olarak, mezarına yatırdılar. ☙ Şu hilekâr felek hep böyledir: Bir bakarsın insanı en tepeye çıkarır, bir bakarsın alçaltıverir. ☙ Akıllı kişiler bile onun bu yaptıklarına şaşırıp kaldılar.

Bundan sonra Hüsrev'in gözüne Zirih oğlu Gerûy ilişince ona lanetler yağdırdı. Çünkü o bu lanetlere layıktı. ☙ Gözlerini onun çirkin suratına çevirince, devlerin başına benzeyen başından saçlarının aşağı doğru sarktığını gördü. ☙ Tanrı'ya yönelerek: "Ey Tanrım, sen gizli ve açık her şeyi bilirsin! ☙ Kâvûs herhalde bir kötülük edip, yeryüzünü yaratan Tanrı'yı gücendirmiş olacak ki, ☙ o da Siyâvuş'un başına bu devi musallat etti; bu dev o masumdan nasıl intikam aldı, bilmem.

Ama ben şimdi, yeryüzünün sahibi, iyilik veren ve doğru yolu gösteren ☙ Tanrı'nın yardımıyla Siyâvuş'un intikamını ondan alacağım!" dedi. ☙ Hemen emretti ve Zirih oğlu Gerûy'un bütün etlerini yay kirişiyle sıktırıp parça parça ettirdi; ☙ bütün mafsalları birbirinden ayrıldıktan sonra kafasını koyun gibi kestiler. ☙ Nihayet yine padişahın buyruğuyla onu kaldırıp suya attılar. Padişah: "Efrâsiyâb da böyle olmalı!" dedi.

TÛRANLILARIN KEYHÜSREV'DEN AMAN İSTEMESİ

Keyhüsrev ordunun işlerini yoluna koymak, padişahlığa layık olanlara padişahlık, ☙ süslü elbise ve taç hakedenlere süslü elbise ve taç vermek için savaş yerinde bir müddet kaldı. ☙ Gûderz'e büyüklüğün tacını giydirerek İsfahan'ı verdi; onu büyüklerin tahtına oturttu. ☙ Tûranlılardan intikam almak veya ün kazanmak için onunla beraber savaşanlara layık oldukları derecede süslü elbiseler verdi. ☙ Pîrân'ın komutanlığında bulunan ordudan sağ kalanların elçisi olarak,

Tûran ordusuna mensup akıllı bir pehlivan padişahın yanına gelerek: ☙ "Biz padişahımızın kulu kölesiyiz. Senin buyruğun olmadan bir karış toprağa bile sahip olamayız. ☙ Bir kimse ejderhanın kuyruğuna da sığınsa, Tanrı'nın isteğinin dışına çıkamaz. ☙ Padişahımız bizim kim olduğumuzu ve görevimizin hizmet etmekten başka bir şey olmadığını bilir. ☙ Siyâvuş mevzuunda bizim zerre kadar suçumuz yoktur. Ehrimen padişahımızın aklını çeldi.

O zaten aklı zayıf, niyeti bozuk bir adamdır. Ne Tanrı'dan korkar ne de büyüklerden utanır. ☙ Savaş başlayalı beri hastayız; yüreğimizin derdiyle yüzümüz gözümüz yaş içindedir. ☙ Tûran ülkesinde kadın erkek, çoluk çocuk herkes yas tutuyor. ☙ Biz kendi isteğimizle savaşmadık; yer yurt kazanmak için de gelmedik. ☙ Bu işin sonu bizim için çok kötü oldu: Babalar oğulsuz, oğullar babasız kaldı.

Eğer canımızı bize bağışlarsan, biz de hizmet kemerini kuşanır, sana kul oluruz. ☙ Senin ordunla savaşmakla biz kendimizi ejderhanın ağzına atmış olduk. ☙ Ordumuzda, padişahımıza kul olmaya layık, büyük adamlar çoktur. ☙ Biz suçluyuz, sen de padişahsın. Vereceğin cezaya razıyız. ☙ Büyüklerimiz huzuruna gelsinler. Bunların yüreklerinde kinden ve düşmanlıktan eser kalmadığını göreceksin.

Eğer söylediğimizin aksini hissedersen, başlarımızı kesmek elindedir. ☙ Padişahın arzusu ne ise onun yerine gelmesi gerektir. Fakat layık olan, canımızı bize bağışlamaktır!" dedi. ☙ Yüce gönüllü padişah bu sözleri duyunca, onlara acıyarak, hepsinin canını bağışladı. ☙ Emri üzerine hepsi dileklerinin kabulü için huzura geldi. ☙ Gözleri intikam duygusunu silen yaşlarla, yürekleri de kanla dolu olarak, başlarını yere koydular.

Bu hali gören padişah başını göklere çevirerek: "Ey adaletli, ey her zorluğa çare bulan Tanrı! ☙ Bunlar o adamlardır ki, başları intikam düşüncesiyle dolu olarak İran ülkesinden topraklar almak, ☙ zehir saçmak ve büyüklerimizin kafalarını yuvarlamak için buralara kadar gelmişlerdi. ☙ Şimdi adaletli Tanrı onları öyle bir hale getirdi ki, akıllarını, bilgilerini, ellerini, ayaklarını, her şeylerini kaybetmişlerdir. ☙ Ben sadece Tanrı'ya sığındım. Dünyada başka hiç kimseden medet ummam, O bana yardımcı olsun yeter!

İyi düşünceli bir adam, düşmandan intikam almak için üzengiye ayak bastığı zaman: ☙ Bu at benim parlak tahtımdır. Şimdi uyanık talihimin verdiği fırsattan faydalanılacak zamandır. ☙ Bu benim tahtım veya tacım olur, ya da tabutum! ☙ Yok, böyle olmaz da, kaplanın pençesine düşersem, beynim de leş kuşlarına yem olur! diye bir söz söylemiştir. ☙ Aklı olan herkes bilir ki, siz yaptığınızın cezasını çekiyorsunuz.

Elimi sizin kanınızla yıkayacak veya size güçlük çıkaracak değilim. ☙ Taç ve tahtımın düşmanı olduğunuz halde sizi yine de korumam altına alıyorum. ☙ Kim ne isterse yapabilir; iyilik de, kötülük de kendisinin. ☙ Padişahlarının yanına gitmek isteyenler gidebilir, yollarını kapamam. ☙ Tanrı'nın yardımıyla fakirlikten, hırstan ve zenginlik arzusundan kurtuldum. Hiçbir şeyde gözüm yok!" dedi.

Padişahın bu sözlerini duyunca Türkler başlarından külahlarını çıkararak, padişahın her zaman muzaffer olması için dualar ettiler; o savaş kaplanları birer ceylana dönmüştü. Padişah yanındakilere onların silahlarını getirip, kendilerine teslim etmelerini buyurdu. Kılıçlarını, mızraklarını, kargılarını ve atlarının zırhlarını getirerek, ayın bulunduğu yere kadar yükselen bir yığın yaptılar. Bunların etrafına da kırmızı, sarı ve menekşe renkli bayraklarını diktiler.

Hepsi: "Ömrümüz oldukça, dünyanın her neresinde olursak olalım padişahın kullarıyız; yüreklerimiz onun sevgisiyle doludur," diye sıkı sıkıya yeminler ettiler. Bu tören de bittikten sonra padişah onların hepsini bağışladı. Onları dört bir yana öyle dağıttı ki, memleketin her tarafı doldu.

BÎJEN İLE GOSTEHEM'İN DÖNMESİ

Gözcülerden biri, gözetleme yerinden: "Uzakta, yoldan bir toz yükseliyor,
Bir atlıyla üç at ve bunların her birinin üstünde birer ölü görüyorum," diye bağırdı. Bunu duyan İranlı ünlü atlılar, şaşkın şaşkın gözlerini yola diktiler. "Acaba Tûran tarafından gelerek bu intikam ovasını geçmeye kalkışan babayiğit de kim?" der gibi bakıyorlardı. Tam bu sırada kolunda yayıyla Bîjen göründü. Atların üzerinde ise Lehhâk ile Ferşîdverd'in ölüleri baş aşağı asılı duruyordu.
Başka bir atın üzerinde de Gostehem, bir Türkün kucağında yatıyordu. Bîjen yaklaşıp da Hüsrev'in başını, tacını ve tahtını görünce, yüzünü toprağa koyarak öptü. Hüsrev de onu gördüğüne sevindi ve: "Ey aslan, başka bir savaş meydanı aramak için nerelere gittin?" diye sorunca, Bîjen de, Gostehem'in Lehhâk ve Ferşîdverd'le yaptığı savaşı, Gostehem'in yaralanmasını, çektiği sefaleti ve diğerlerinin savaşlarını bildiği kadarıyla anlattı ve:
"Şimdi Gostehem'in bir tek dileği var ki, yerine getirilmesi padişahımız için güç değildir. O padişahımızın yüzünü görmek istiyor. Ondan sonra ölse de gam yemeyecek!" dedi. Bunun üzerine padişah Gostehem'in yanına getirilmesini buyurdu. Gostehem aldığı yaralardan o kadar bitkin düşmüştü ki, nefes alıp vermesi bile duyulmuyordu. Onun bu durumunu gören hükümdarın kirpiklerinden aşağı yaşlar boşaldı.
Bu halde bile, o cesur kahraman padişahın kokusunu alır almaz kımıldanarak gözlerini ona dikti. Sevinç gözyaşları akıttı; padişahın yüzünü de kanlı yaşlar kapla-

dı. ☙ Bunu gören bütün büyüklerin yürekleri yandı, onlar da ağladılar. ☙ Zavallı Gostehem'in kafası, gürz yemekten, bir demircinin çekici altındaki örse dönmüştü. Padişah onun ölmesini istemedi. ☙ Ta Tehmûrs, Hûşeng ve Cemşîd zamanlarından kalma bir taş vardı ki, bu yaralıları iyi etmenin son çaresiydi.

Miras kalan bu taşı padişah yıllardan beri kolunda taşıyordu. ☙ Gostehem'in kurtulmasını candan dilediği için, sağ koluna bağlı duran taşı çözerek Gostehem'in koluna bağladı ve elini de yaralarının üstüne sürdü. ☙ Padişahın Hint'ten, Rûm'dan, Çin'den, Tûran'dan ve İran'dan gelme hekimleri vardı. ☙ Gittiği her yere onları da götürür, böyle bir gün için yanından ayırmazdı. ☙ Hekimlerini çağırıp Gostehem'in başucuna oturttu ve onun üzerine türlü türlü efsunlar okuttu.

Sonra ibadethaneye giderek Tanrı'ya yalvardı. ☙ Bunun üstünden iki hafta geçince, Gostehem iyileşti ve acıdan kurtuldu. ☙ Sonra onu bir ata bindirip padişahın yanına götürdüler. Padişah onu görünce, ☙ İranlılara: "Tanrı'nın bu lütfuna hepiniz sevinmelisiniz. ☙ Zaferlerle sevinen gönlünü yalnız Gostehem'in derdi mahzun ediyordu.

Bu iş insanların bilgi ve gayretleriyle değil, sadece Tanrı'nın lütfu sayesinde düzelmiştir!" dedi. ☙ Sonra da Gîv oğlu Bîjen'i çağırarak, ikisini el ele tutuşturdu. ☙ Bîjen'e: "Sen talihli ve Tanrı'yı tanıyan bir adamsın; onun hayatından ümidini kesme. ☙ Tanrı her zaman insanların yardımcı olur. Bunalmışların imdadına yalnız o yetişir! ☙ Tanrı'nın diriltiği bir kişi varsa, işte o da Gostehem'dir!" dedikten sonra

Gostehem'e de: "Sakın gaflet etme; yeryüzünde Bîjen gibi bir insan daha bulamazsın. ☙ Seni iyi etmek için o bunca zahmete girmeseydi, sen de böyle şükredilecek hale gelemezdin!" dedi. ☙ Padişah Rîbed'de bir hafta daha kaldı. Bu zaman zarfında, hakedenlere altınlar, gümüşler ve hediyeler verdi. ☙ Bundan sonra etrafta bulunan bütün büyük padişahlara elçiler göndererek, ☙ Geng üzerine yürüyeceği için, savaş malzemeleriyle birlikte hepsinin yanına gelmesini buyurdu.

Ey dihkân! Pîrân'ın savaşını burada bitirmiş oldun. Şimdi de Keyhüsrev'in başka bir savaşını anlat! ☙ Anlattığın bu savaşlardan sonra bu yeni hikâyeyi de temiz beynindeki zarif kelimelerle süsle! ☙ O kudretli padişahın, uzun uğraşlardan sonra Efrâsiyâb'dan nasıl intikam aldığını söyle!

SULTAN MAHMUD'U ÖVÜŞ

Tanrı taç ve yüzüğün kendisiyle övündüğü o padişahı kutsasın. ☙ O tacın, kılıcın, kaftanın ve gücün sahibidir!

Hazinesi elinin açıklığından, yaptığı bağışların çokluğundan usanmıştır. Büyüklük onun adıyla övünür. ☙ Bütün yeryüzü askerleriyle doludur ve onun buyruğu altındadır. ☙ Hiçbir altın madeni yoktur ki, ancak onun buyruğuyla kullanılabileceğini bilmesin. ☙ O düşmanlarından alıp dostlarına dağıtır; herkesten üstün olan Tanrı onun yardımcısıdır. ☙ İçki meclislerinde hazineler saçar; savaşlar sırasında da aslanlarla filleri yere serer.

Bir ülkeyi ele geçirmeye gidince, keskin kılıcıyla kıyametler koparır. ☙ Hem kılıç sallayan hem de mücevherler saçan o el, bu dünyada sadece iyi ad kazanmaya çalışır. ☙ İçki ve eğlence meclislerinde feleğin kendisine deniz, savaşlarda da aslan demesini ister. ☙ Savaşmakta da, bağışta da, iyi ad kazanmak için çalışmaktan yana da onun gibi bir padişah daha olmadığına ☙ yeryüzünde toprakla su, gökyüzünde de ışık pınarı güneş tanıktır!

Onun intikam arzusuna şefkat karışmamış olsaydı, gazabından gökteki yıldızlar yerlere dökülürdü. ☙ Gücü çok büyüktür ve o kadar çok askeri vardır ki, ordusunun saflarının arasından rüzgârlar bile geçecek yer bulamaz. ☙ Onun ordularını yedi yüz fil izler. Yeryüzünün sahibi olan Tanrı ve Cebrail onun yardımcılarıdır. ☙ O bütün padişah, ülke ve emirlerden vergi alır. ☙ Vergi vermeyenler ülkelerini, hazinelerini, tahtlarını ve taçlarını verir.

Onun sözünden kim dışarı çıkabilir ve buyruğuna boyun eğmemek kimin haddinedir? ☙ İçki meclislerinde yüzünden yayılan ışıkla her yanı aydınlattığı halde, savaşlarda zırhlara bürünmüş bir dağ gibidir. ☙ Künyesi Ebû Kâsım olan o cesur padişah aslanların pençesindeki yabaneşeklerini bile alır. ☙ Yeryüzünün hâkimi olan Mahmud, savaşlarda kendisine baş kaldıran düşmanlarının kafalarını tozun toprağın içinde yuvarlar. ☙ Dünya var oldukça o da padişah olsun; yüce yıldızı ayın tacı olsun!

O, şu parlak göklerin süsü ve içki meclislerinin cömertlik bulutudur. ☙ Akıl, adalet ve iyi niyet sahibidir. Tanrı dünyaya onun tacının yokluğunu göstermesin! ☙ Temiz bir yüreği, veziri ve ordusu olan bu padişah eğlenmesini de bilir, savaşmasını da... ☙ Yeryüzüne serdiği hükümet yaygısı sayesinde onun eserleri asla yok olmayacaktır. ☙ Veziri Ahmed oğlu Fazl'da bu yaygının yastığı gibidir.

Akıl, tedbir ve dindarlık bakımından hiçbir padişah böyle bir vezire sahip olamamıştır. ☙ Onun hükümetin başında bulunması iyidir; çünkü padişahın rahatı bu vezirin varlığına dayanır. ☙ Açık yürekli, güzel sözlü, temiz bir insan; Tanrı'nın ve padişa-

hın sadık bir kuludur. ☙ Bu akıllı ve adaletli vezir sayesinde çektiğim tüm zahmetler sona erdi. ☙ Şu ihtiyar halimde, kendime bir faydam dokunsun; büyüklüğe, paraya ve taca sahip olabileyim diye,

Sözlerine güvenilen kişilerin yazdıkları tarihlerden topladığım bilgilerle bu eski İran tarihini meydana getirdim. ☙ Fakat Keyânîyân tahtı üzerinde, dört bir yanı aydınlatan, bağışı bol bir padişah göremedim. ☙ Bunun içindir ki, cömertliğinin hazinesi kilitli olmayan, ☙ dini ve padişahlığı koruyan, tacı ve fildişi tahtı aydınlatan, ☙ yaratılışın sırlarını bilen; cesur, savaş yiğitleriyle savaşmakta güçlü, dinin ve aklın ağacını yeşillendiren,

Düşüncesi aklın ve bilginin üstünde olan, ☙ kötülük düşünmeyen ve her işinde Tanrı'ya sığınan bir padişah ortaya çıkana kadar bekledim. ☙ Böylelikle ömrümün altmış beş yılını yoksulluk ve zahmet içinde geçirdim. ☙ Bu altmış beş yıl, çöllerde esen bahar yelleri gibi çarçabuk geçiverdi. ☙ Altmış altıma girince çöktüm, bir sarhoşa döndüm; elime dizgin yerine asa almaya mecbur kaldım.

Vaktiyle lale gibi olan kırmızı yanaklarım saman gibi sarardı; o siyah saçlarım kâfur gibi ağardı. ☙ Servi gibi düzgün boyum kamburlaştı ve nergise benzeyen gözlerimin ışığı azaldı. ☙ Altmış sekizime geldiğimde, gençliğimin geçmiş olmasına rağmen ☙ yine de kendimi genç hissediyordum. ☙ Bu sırada, dünyanın dört bir yanından yükselen bir sesle, fakirlik ve yoksulluk düşüncelerinden kurtuldum.

Bu ses şöyle diyordu: "Ey Ferîdun'dan yeryüzünde bir nişan arayan büyük ve ünlü kişiler! ☙ O uyanık yürekli Ferîdun dirildi, yeniden dünyaya geldi ve zeminle zaman ona kul oldu. ☙ Adaleti ve cömertliğiyle yeniden dünyaya hâkim oldu. Onun başı, bütün padişahlardan daha yücedir. ☙ Onun bıraktığı eserler hâlâ ortalıkta parıldıyor. Soyu ebedi olsun!" ☙ Bunu duyduktan sonra artık hiçbir sese kulak vermedim.

O kılıç, taç ve taht sahibi padişahın –Tanrı onu büyüklük makamında ebedi kılsın!– ☙ İhtiyar halimde bana yardımcı olması için bu kitabı ona armağan ediyorum. ☙ Sağ olduğum müddetçe yüce Tanrı'dan dilerim ki, ☙ bu kitabı o yeryüzü padişahının adına yazıp bitireyim de, kalmasın yazılmadık bir şey. ☙ Şu değersiz vücudum toprak olduktan ve ruhum o temiz makama eriştikten sonra adım yeryüzünde unutulmasın!

Bütün erdemleri yeryüzünde açıkça görünen o adaletli ve cömert dünya fatihi, Hint'in, Çin'in, Tûran'ın ve İran'ın sahibidir; ☙ temiz yaradılışlı ve ahlaklı, her türlü eksiklikten uzak bir yeryüzü padişahıdır. ☙ Onun bir kerecik kızıp bağırmasıyla kor-

kudan kaplanların derisi çatlar. O karada kaplan, denizde de timsahtır! ☙ Güneşe benzeyen o cihan fatihi Mahmud, savaşlarda kılıç kullanan bir aslandır! ☙ O bu dünyada beni her türlü ihtiyaçtan arındırmış ve benim için büyükler arasında seçkin bir yer ayırmıştır.

Onun padişahlık tahtı ebedi olsun; talihi gönlünün dileğince dönsün. ☙ Eğlence meclislerinde toprakla altın onun için birdir. Cömertlikten yana, hiçbir şeyden çekinmez. ☙ Onu övmek büyük bir cesaret sayılır. Ben onu övebilsem bile yine de kimse onu kavrayamaz. ☙ Çünkü o hayalin üstündedir. Müşteri yıldızının tacına benzer. ☙ Ey padişah! Kulluğumu göstermek için sana bir eser takdim ediyorum ki, o bu dünyada benden bir yadigâr olarak kalacaktır.

Mamur yapılar, yağmur ve güneşten harap olur. ☙ Bense sana yağmurun ve rüzgârın zarar veremeyeceği şiirden yüce bir saray yaptım. ☙ Bu eserin üzerinden yıllar geçse de aklı olanlar onu yine okuyacaklardır. ☙ Cihan fatihi padişaha dualar ederim. Kimse tahtı onsuz görmesin! ☙ Onun övülmesini sağlayanlar da yine kendi işleridir. Bütün yeryüzü onun eserleriyle doludur.

Benim gücüm ne ki onu, hatta onun ayağının tozunu övebileyim? ☙ Yeryüzü onunla var olsun ve aklı onun talihini nurlandırsın! ☙ Yüreği bahar gibi şen, vücudu feleğin felaketlerinden ırak olsun. ☙ Onun sayesinde milletin yüreği sevinçle dolsun. Her işte muzaffer olsun ve vücudu selamette kalsın! ☙ Şu felek bir tekerlek gibi döndükçe ve Müşteri yıldızı üzerinde dolaştıkça, o da büyüklük ve naz içinde var olsun!

Kötü gözler ondan ırak olsun, muhtaçlık nedir bilmesin! ☙ Sözüne güvenilir kimselerden işittiğim olayları toplayıp, bu tarih kitabını yazdım. ☙ Feleğin elinden çıkmış bir olayı anlatmak için başka bir bilgin kişinin öğütlerine ihtiyacım yok. ☙ Şimdi sıra Keyhüsrev'in yaptığı savaşlara geldi. Bunları anlatırken çok hünerler göstermem gerek; ☙ inciler saçıp, kayalarda laleler bitireceğim.

Bu konuyu canlandırmaya gerekli malzemeyi ele geçirdiğim için, işlenmiş bir kumaşı andıran şiirler düzeceğim. ☙ Ey bunları hayal eden kişi, bu zamanlar bazen sevinç bazen de öfkeyle geçmiştir. ☙ Şu hızlı dönen felek ne tuhaftır. Gönül her zaman birtakım dertlerle karşılaşır. ☙ Bakarsın birinin ömrü zahmet, felaket, dert ve pişmanlıkla geçerken; ☙ bir başkasının hissesine bal, şeker, rahat, naz ve padişahlık tahtı düşer!

Kimi feleğin sürekli hilesine ve haksızlığına uğrar; bazen yükselir bazen alçalır. ☙ İşte felek insanları böyle büyütüp yetiştirir. Dikenin cefası, gülün sefasından çoktur. ☙ Altmışına giren bir kimse felekten daha fazlasını istememeli. ☙ Yetmişi ise pek az

kimse geçebilir. Ben bunu feleğin dönüşünden öğrendim. ☙ Yetmiş yaşını geçen biri besbeter olur; öyle bir ömre ağlamak gerek.

Altmış yaş bir balık ağı olsaydı, akıllı bir balık bile ondan kurtulmanın yolunu ararı. ☙ Fakat ben ne şu dönen göklerden ne de güneşle ayın içine düştüğü şu gök kubbeden kaçacak bir yer bulamadım. ☙ Hazineleriyle ve düşmanlarına üstün gelmekle övünen bir cihan fatihi bile, ne kadar uğraşırsa uğraşsın, ☙ günün birinde öteki dünyaya göçer ve yanına sadece harcadığı emekler kâr kalır. ☙ Şimdi padişah Keyhüsrev'i gözünün önüne getir de ibret al ve bu olayları bugün oluyormuş gibi kabul et.

O kılıçla ve daha başka şeylerle, büyükbabasından kendi babasının intikamını almak için uğraştı. ☙ Büyükbabasını öldürdü, ama o da bu dünyada kalmadı; yeryüzünde onun da fermanı okunmaz oldu. ☙ İşte bu iğreti sarayın âdeti böyledir. Orada felakete uğramamaya çalış!

KEYHÜSREV'İN EFRÂSİYÂB'LA SAVAŞMASI HİKÂYESİNİN BAŞLANGICI

Gûderz ile Pîrân'ın savaşı sona erdikten sonra muzaffer padişah Keyhüsrev yeni bir savaş için hazırlanmaya başladı. ☙ Büyük komutanlar dört bir yandan, erlerinin sayısı belli olmayan ordularla geldiler.

Boru sesleri yükselirken padişahın otağını ovaya indirdiler ☙ ve firuze tahtı bir filin üzerine koydular. Erler toplandıkça yeryüzü Nil deryası gibi kaynamaya başladı. ☙ Padişah başına tacını giyerek tahta oturdu; dağdan ve ovadan savaş sesleri yükseldi. ☙ Ovadaki erlerin çokluğundan yollar kapanmış, şehirlerde de gürültüden uyuyacak yer kalmamıştı. ☙ Padişah tahta oturup da beline kemerini kuşandığı ve elindeki mührеyi bardağa vurarak savaşı ilan ettiği vakit

Bütün büyüklerin onun sarayında toplanması şarttı. ☙ Baş kaldıranların hepsini buyruğu altına alan ünlü padişahın âdeti böyleydi. ☙ Herkesçe beğenilen akıllı Eşkeş'in, Lohrâsp gibi canavarları denizden çıkaran bütün kahraman ☙ ve savaşa susamış pehlivanların ünlü Rüstem'in otağına gelmelerini emretti. ☙ Hazinelerinin kapısını açarak, bağışlarda bulundu ve babasını rahmetle andı.

Sonra bunlar arasından, güzel konuşan, uyanık yürekli ve düşünceli üç kişi seçti. ☙ Bu, ünlü ve akıllı kahramanlara Pehlevi dilinde birer mektup yazarak: ☙ "Muzaffer

Keyhüsrev elindeki mühreyi filin üzerindeki bardağa vurmuş, ☙ savaşı başlatmış, erler toplanmış ve bütün ülke Nil gibi kaynamaya başlamıştır. ☙ Uykuyu ve rahatı bir yana bırakıp Efrâsiyâb'dan intikam almak için hazırlanın!" diye durumu bildirdiler.

Mektubu okuyan bütün büyük kahramanlar ve padişahlar ordularını hazırlayıp, ☙ Keyhüsrev'in otağında buluşmak üzere yola çıktılar. ☙ Ünlü kahramanlarla savaş orduları otağa gelip hazır olduktan sonra ☙ Hüsrev onları kontrol edip, savaş meydanlarını hazırlattı. ☙ Bu ünlü ordular arasından kılıç kullanmakta usta otuz bin kişiyi seçti

Ve ellerini düşmanların kanıyla yıkayan bu kahramanların ordunun merkezinde yer almalarına karar verdi. ☙ Bunların arasından da ayrıca tunç gövdeli üç kişi daha seçti ki, bunlar da büyük pehlivan Rüstem, uyanık yürekli, yaşlı savaş kurdu Gûderz ☙ ve Kâve'nin bayrağını taşıyan, altın pabuçlu pehlivan Tûs'tu. ☙ Bundan sonra yeryüzü padişahı Keyhüsrev: "Ey ünlü ve kutlu büyükler! ☙ Sizin benim yanımdaki yeriniz ve değeriniz kimsenin rüyasında bile göremeyeceği kadar yüksektir!

Sizler, üç yöndeki yolları tutarak ordumuzu düşmandan koruyun. ☙ Ben gece ve gündüz, hatta uykumda bile Efrâsiyâb'dan intikam almaktan geri durmayacağım. ☙ Dört bir yandan getirttiğim ordularla bu savaşı zaferle sona erdireceğim!" dedi. ☙ Ve ordunun bir yanını pehlivan Tûs, Hûzân ve kutlu düşünceli Menûşân'a bıraktı. ☙ Altın taçlı Menûşân ile Hûzân Fars ülkesinin padişahlarıydı.

Çehresiyle orduyu aydınlatan Gûran'la savaş meydanını ateşe veren Âreş'in ise daha geride durmalarını buyurdu. ☙ Gûran, Hûzluların hükümdarıydı ve bütün savaşlarda talih ona yâr olurdu. ☙ Ötekisi de savaşlarda durup dinlenmek bilmeyen Kirman şahıydı. ☙ Bunlardan sonra Yemen padişahı Sabbâh ile fil gövdeli ve aslan yürekli İrec'i ayırdı. ☙ İrec, Kâbil padişahı ve dünyaya hâkim olmak isteyen, akıllı ve dinine bağlı bir pehlivandı.

Padişah savaş olan her yerde beline kemerini kuşanan, Sûrluların padişahı Şemmâh'a da bir görev verdi. ☙ Şemmâh savaşçı Gîv'den de kuvvetli, her zaman düşmanını yenen ve orduları darmadağın eden bir kahramandı. ☙ Hâverân şehrinin padişahı da cihan fatihi, uyanık yürekli, dediğini yaptıran ünlü biriydi. ☙ Padişah, Keykubâd'ın soyundan gelen, bilgili ve soylu kimseleri ☙ ordunun sol yanını tutan Dilefrûz'un komutasına verdi.

Zerîr'in soyundan gelip gece karanlığında bile kılıç kullanmakta usta olan pehlivanlarla, ۞ Gîv oğlu Bîjen, Rehhâm ve Mîlâd oğlu Gurgîn gibi ۞ ünlü ve büyük pehlivanlar da padişahın buyruğuyla ordudaki yerlerini aldılar. ۞ Zeresp soyundan gelip, Âzergoşesp'e tapan bütün pehlivanları ise ۞ ordunun ardına yerleştirdiler;

Bunların mızrakları bulutları deliyordu. ۞ Birleşince tek vücut haline gelen sağ yan birliklerinin komutasını Rüstem'e verdi. ۞ Destan'ın soyundan gelen ve Zâbilistan'dan katılan birlikleri de sağ yana yerleştirdi. ۞ Böylece bu savaşı zaferle bitirerek ün kazanmak istedi. ۞ Sol yan için de bir kuvvet seçti. Bu kuvvet Koç burcunda duran güneş gibi solda yer aldı.

Geşvâd oğlu komutan Gûderz, komutan Hecîr ve Ferhad, ۞ Berda ve Erdebil'den gelenlerle kurulmuş olan padişahın özel birliklerini komuta ediyordu. ۞ Bunlar komutanlarının Gûderz olmasını istediler ve sol yanda durdular. ۞ Sonra Hüsrev'in buyruğu üzerine, ordunun ortasına kadar yolları savaş filleriyle kapattılar. ۞ Fillerin üzerine birer sandık koydular. Yeryüzü askerlerin çokluğundan Nil nehri gibi çalkalanıyordu.

Fillerin üzerine birer kale gibi konulan bu sandıkların içinden cesur savaş aslanları ok atacaklardı. ۞ Her filin etrafında üç yüz atlı vardı ve bunların hepsi de adlı sanlı savaşçılardı. ۞ Bağdat'tan gelip de Kerâh ordusundan olan ۞ ve Şâverân oğlu Zenge'nin komutasında bulunan yaylı savaşçılar, ۞ saldırmaya hazır bir şekilde fillerin önünde duruyorlardı. Önlerine bir dağ çıksa, iki mil mesafeden bile

Ellerindeki oklarla onu parçalarlardı. Onların vuruşlarına kimse karşı duramazdı. ۞ Fillerin arkasında da yine yaya olarak, düşmanın kafasına saplamak için ellerinde tuttukları dokuz boğumlu mızraklarıyla, savaş erleri duruyordu. ۞ Bunlar Gîlân kalkanlarını yüzlerine siper ediyorlardı. Savaşmak için de kanları kaynıyordu. ۞ Bunların arkasında, oklarıyla kalkanları ve zırhları delen okçular vardı. ۞ Onların arkasında da, tirkeşleri kayın ağacından yapılmış oklarla dolu olan süvariler vardı.

Padişah doğudan gelen, kalkanlı, zırhlı ve başlarında Rûm külahları bulunan ۞ kahraman erlerden kurulmuş otuz bin kişilik bir orduyu, savaş binicisi Ferîborz ile ۞ düşmanı her zaman küçük gören Dehistan padişahı Tuhar'ın komutasına verdi. ۞ Tuhar çok ünlü ve kuvvetli bir soydandı. ۞ Ferîborz'un yanı başında, büyük bir orduyla birlikte Nestûh duruyordu.

Orada savaşta tecrübeli kahramanlardan kurulmuş büyük bir ordu daha vardı ki, ۞ komutanları aslanın pençesindeki ceylanı alabilen Hecîr'di. ۞ Padişah Hecîr'in ordusuyla birlikte Nestûh'un yanında yer almasını buyurdu. Böylece Hüsrev'in ordusu-

nun sol yanı bir dağ gibi oldu. ☙ Rûm'dan ve Berberistan'dan gelen, Leşkeristan'dan komutanları olan, ☙ süvari ve piyadeleriyle otuz bin kişiden kurulmuş bir ordu da padişahın sol yanına yerleşti.

Ün peşinde koşan erlerden oluşan ve Horasan'dan gelen bir orduyu ☙ Âreş'in oğlu Menûçehr komuta ediyor ve erlerine iyi bir ad kazandırmaya çalışıyordu. ☙ Bunlardan başka Gerûhân ailesinden ve Keykubâd soyundan, cihan fatihi ☙ ünlü bir komutan vardı ki, adı Fîrûz'du ve o yürekleri aydınlatan bir adamdı. ☙ Fillerin bile sırtını yere getiren bu aslan Gurçegân'da padişahtı.

Padişah onu Menûçehr'in idaresine verdi. O da kendi ailesinin büyüğü olan bu padişahı ordusunun düzenleyicisi olarak tanıdı. ☙ Kafdağı'ndan mızrakları ve gürzleriyle gelmiş büyük kahramanlardan kurulu bir ordu daha vardı. ☙ Bunlar Cemşîd'in ve Ferîdun'un soyundan ve Zâdşem ailesinden olmakla övünen, yürekleri intikamla dolu erlerdi. ☙ Padişah bu ordudan, padişah soyundan gelme, dünyayı ele geçirmek isteyen ve kılıç kullanmakta usta otuz bin kişiyi ayırarak, ☙ bunları Gûderz oğlu Gîv'in komutasına verdi. Bunun üzerine sınırdan gelenlerin yürekleri sevinçle doldu.

Semkünan'ın oğlu Yâve'nin ordusunda bulunan şehzadelerle pehlivanlar da yardım için gelip onun arkasında yer aldılar. ☙ Hüsrev sağ yana, cesur süvarilerden, hançer kullanmakta usta on bin kişi gönderdi. ☙ Sonra on bin cesur pehlivanı da Geşvâd oğlu Gûderz'in arkasına yolladı. ☙ Kılıç kullanmakta usta olan Borte de bunlara katılarak, ☙ savaş sırasında Gîv'e ve bütün büyük pehlivanlara yardım etmek için gitti.

Hüsrev sol tarafa da, savaş eri ve seçme otuz bin kişi gönderdi. ☙ Zevâre de savaş erlerinden kurulmuş başka bir ordunun önündeydi. ☙ Hüsrev savaşta tecrübeli on bin kişi seçti ☙ ve onlara komutan olarak, pehlivanların başı olan savaşçı Kâren'i tayin etti. ☙ Gejdehem'in oğlu Gostehem'e, Kâren'le birleşerek, iki ordu arasından kalan yerleri kapamasını buyurdu.

Tûs'un oğluna da, borular ve davullarla ordunun arasında dolaşmasını, ☙ Tanrı'dan korkmayanların korkup haksızlıktan el çekmelerini, ☙ kimsenin kimseye haksızlık etmemesini, yiyecek için sıkıntıya düşülmemesini, ☙ kim ne isterse padişahtan istemesini, bu buyruklarını orduya duyurmasını söyledi. ☙ Bunun üzerine her taraf, oğlunun dağıttığı yiyecekleri taşıyan öküz arabalarıyla doldu.

Tûs'un oğlu yiyecek dağıtmak için dört bir yanı dolaştı. Hüsrev her tarafa gözcüler

dikti ve uykuya varanları uyandırdı. ☙ Orduyu dağınık bir durumda bırakmadı ve her dağın üzerine bir gözcü yerleştirdi. ☙ Her yana casuslar göndererek, dünyanın her köşesinden haber aldı. ☙ Mağaralar, dağlar, çöller, ovalar süvarilerin atlarının ayaklarından kalkan tozlarla doldu. ☙ Askerler atlarının dizginlerini savaş meydanına doğru çevirmişler, savaşmak için ileriye atılmışlardı.

Sıkıntıdan yana tasaları kalmamıştı; padişah mükâfatlandırmak için mutlaka hazinelerini de yanında götürürdü. ☙ Böylece ordusunun bütün işlerini yoluna koyup, padişahlığın tacını göklere yükseltti. ☙ İyi olsun kötü olsun herkesin savaşmaktan başka bir düşüncesi kalmamıştı.

EFRÂSİYÂB'IN PÎRÂN'IN ÖLÜMÜNÜ DUYMASI

Türklerin komutanı da, Çaç'ın ötesinde, fildişi tahtının üzerine oturmuş dinleniyordu. ☙ Kârezyun'lu bazı büyük kahramanlar da orada bulunuyordu.

Bir milyon kadar erle kurulmuş olan ordusunun üçte ikisi savaş silahlarıyla donatılmıştı. ☙ Bu ordu çevresindeki bütün biçilmiş ve biçilmemiş ekinleri, ağaçların yapraklarını ☙ ve yemişlerini yiyip bitirmişti. Halk bu yüzden ölümü arzular olmuştu. ☙ Türklerin komutanı akrabasıyla birlikte Beykent de bulunuyordu. ☙ Çin ve Mâçin'in ileri gelenleri Türk padişahının yanındaydılar.

Her tarafı dolduran otağlar ve çadırlardan adım atacak yer kalmamıştı. ☙ Dünyayı ele geçirmek isteyen o ün budalası Efrâsiyâb, Gengdij'de yiyip içmek ve yatıp uyumakla vakit geçiriyordu. ☙ Burada oturmasının sebebiyse, burayı Ferîdun'un yapmış olmasıydı. ☙ Ferîdun burada bir ateşkede yaptırmış ve duvarlarına bütün Zendâvesta'yı altınla yazdırmıştı. ☙ Pehlevicede bu şehre Gengdij diyorlardı. Eğer Pehlevice biliyorsan, ne demek olduğunu anlarsın.

Şimdi adı Beykent'e döndü; çünkü zamanın işi hep hilekârlık ve şaklabanlık oldu. ☙ Efrâsiyâb da Ferîdun'un soyundan olduğundan Gengdij'den çıkmakta acele etmedi. ☙ Askerlerinin çokluğuna felek bile şaşırıp kalmıştı. Bütün akrabası ve adamları da bu ovadaydı. ☙ Çin kumaşından yapılmış otağında pek çok kölesi vardı. ☙ Otağın içi, Peşeng'den kalma bir âdetle kaplan derisindendi.

Otağına baştan başa mücevherler ve incilerle süslü tahtını kurdurmuş; ☙ Tûran ordusunun padişahı, elinde gürzü ve başında tacıyla oturuyordu. ☙ Otağın dışında, önünde ve aralık yerlerde büyüklerin bayrakları duruyordu. ☙ Birkaç kardeşinin,

oğullarının ve bazı bilgili yabancı kimselerin ۞ çadırları da otağının önünde kurulmuştu.

Efrâsiyâb'ın niyeti, ordusuyla beraber Pîrân'ın yardımına yetişmekti. ۞ Bir gün sabah erkenden bir atlı, toz gibi hızla gelerek Pîrân'ın başına gelenleri anlattı. ۞ Onun peşi sıra, Pîrân'ın yanında bulunanlar da, gözleri yaş ve başları toz toprak içinde birer birer gelmeye başladılar ۞ ve onlar da bütün olup biteni, İranlıların Tûranlılara yaptığı kötülükleri bir bir anlattılar. ۞ Pîrân'ın, Lehhâk ile Ferşîdverd'in ve o savaşta bulunan diğer büyük kahramanların,

Gerek teke tek savaşırken, gerekse bozgun sırasında uğradıkları felaketleri, ۞ Keyhüsrev'in dağları yara yara yardıma gelişini, ۞ Tûran ordusunun çobansız koyun sürüsü gibi darmadağın oluşunu ve Hüsrev'e sığınışını anlattılar. ۞ Bunları duyan Efrâsiyâb olanlara çok şaşırdı ve yüzü de yüreği gibi kapkara oldu. ۞ Tacını yanındakilerin önlerine fırlatıp attı ve feryat ederek tahtından indi.

Bunun üzerine orduda bir kıyamettir koptu; bütün komutanların yüzleri sapsarı kesildi. ۞ Yabancıları dışarıya çıkararak, padişahın en yakınlarıyla bir toplantı yapıldı. ۞ Efrâsiyâb ağlayıp sızladı ve saçını başını yoldu ۞ ve: "Ey benim dünya görmüş yüce adlı oğlum Rûyîn! ۞ Ey savaş günlerinin aslanları, ünlü biniciler olan ve dünyayı ele geçirmek isteyen Lehhâk ve Ferşîdverd'im!

Bu savaşta ne oğlum kaldı, ne kardeşim ne de komutanım..." ۞ diyerek acı acı ağladı. Onu böyle gören ordunun da dertleri tazelendi. ۞ Efrâsiyâb çektiği acıyla şöyle bir yemin etti. Dedi ki: ۞ "Tanrı'nın üzerine yemin ederim ki, şu fildişi tahtımda artık gözüm kalmadığı gibi, başım da bu tacı taşımaktan usanmıştır! ۞ Bundan sonra savaş zırhı elbisem, atımın eyeri tahtım, tulgam külahım, mızrağım da gölge veren ağacımdır.

Bundan sonra taç taşımak, gezmek ve dolaşmak istemiyorum. ۞ Ünlü, yeryüzünü ele geçirmek isteyen ve iyi hançer kullanan o kahramanların intikamlarını ۞ uğursuz Keyhüsrev'den almadıkça, hiçbir şey gözümde değil! Siyâvuş'un tohumu kurusun!" ۞ Efrâsiyâb öfke içinde, böyle Keyhüsrev'in aleyhinde konuşup dururken ۞ Keyhüsrev'in ordusuyla Ceyhun'u geçtiği ve memleketin her yanını askerleriyle kapladığı haberi duyuldu.

Efrâsiyâb büyük bir üzüntü içinde ordusunu toplayıp, onlara ۞ Pîrân'ın, kardeşi Ferşîdverd'in, Rûyîn'in ve diğer pehlivanların savaşta başlarına gelenleri anlattıktan sonra: ۞ "Artık uykuyu ve rahatı bırakın! ۞ Düşman ordular hazırladı, kuvvetlendi;

durup düşünecek zaman değil... ☙ Şimdi intikam almanın, kan dökmenin ve Rüstem'le Gîv'in üzerine saldırmanın zamanıdır!

Pîrân'a olan sevgim, İran padişahına beslediğim kin ve düşmanlığı artırdı, üzüntü içindeyim!" dedi. ☙ Bunun üzerine Tûran'ın bütün büyükleri, gözleri yaşlarla dolu olarak Efrâsiyâb'a: ☙ "Biz hepimiz, küçük büyük, padişahın kullarıyız. Yaşadığımız sürece de intikam almaktan vazgeçmeyiz. ☙ Pîrân, Rûyîn ve Ferşîdverd gibi pehlivanları başka hiçbir ana doğuramamıştır. ☙ Şimdi biz, küçük büyük, padişahımızın önünde hizmete hazırız!

Savaş ovasına daldığımız zaman, karşımızdaki dağlar bir kan denizine dönse de, ☙ ayın sahibi ulu Tanrı yardımcımız olduktan sonra hiçbirimiz intikam meydanından geriye dönmeyiz!" dediler. ☙ Bu sözler üzerine Türklerin padişahı çok sevindi ve hemen hali değişti. ☙ Yüreği kinle ve başı da gururla doldu; hazinelerinin kapılarını açarak erlerine bağışlarda bulundu. ☙ Ovalarda ve dağlarda bulunan hayvan sürülerini erlerine dağıttı.

İyi kılıç kullanan pehlivanlardan, savaş için yüz binini ayırdı ☙ ve öğütlerde bulunarak, onları Belh'e doğru gönderdi. ☙ Çünkü Nevzer oğlu Gostehem ve diğer bazı uyanık yürekli, akıllı biniciler oradaydı. ☙ Yine savaş için Türklerden iyi kılıç kullanan otuz bin kişi seçerek, onlara da ☙ bir gece baskınına uğramamak için Ceyhun'a gidip gemileri gözden geçirmelerini buyurdu.

Dört bir yana ordular gönderip türlü türlü hilelere başvurdu. ☙ Fakat ne çare ki, temiz Tanrı bu zalim padişahın yok olmasını artık takdir etmişti. ☙ Efrâsiyâb gecenin karanlığında, dünya görmüş, düşünceli mûbedlerle oturup konuştu. ☙ Mûbedler ona dünyanın sağından solundan bahsedip, uzun boylu sözler söylediler. ☙ Hepsi de padişahın, ordularını Ceyhun'un karşı yakasına geçirmesi konusunda hem fikirdi.

Efrâsiyâb niyeti bozuk düşmanın kötülüğünden korumak için ordusunu ikiye böldü. ☙ Büyük oğlu Karahan'ın yanına gelmesini buyurdu. ☙ Karahan, boy, bos, yüz, akıl ve düşünce bakımından tıpkı babası gibi yiğitliğin ta kendisiydi. ☙ Dünya görmüş, ünlü pehlivan Efrâsiyâb ordunun yarısının komutasını oğluna vererek, ☙ Buhara'ya gitmesini ve babasının arkasında kayalık bir dağ gibi durmasını,

Ardı sıra daima silah, cephane, yiyecek ve asker göndermesini ve bu işlere hiç ara vermemesini buyurdu. ☙ Sonra Beykent'ten yola çıkıp, Ceyhun'un kıyısını takip ederek yürüdü. ☙ Şehir, baştan başa askerle dolmuştu. Efrâsiyâb binden fazla gemi hazırlatarak ☙ ordusunu bir haftada karşı kıyıya geçirdi. Dağları, ovaları asker kap-

ladı. ۞ Ceyhun'un her yanı Zem fillerinin ve aslanlarının sesleriyle doldu.
Gemilerin çokluğundan suyun yüzü görülmez oldu. Ordular Âmu ovasına yayıldılar. ۞ Efrâsiyâb savaşmak için ordunun ardından suyu geçti. ۞ Dört bir yana develer üzerinde, akıllı ve yüreği uyanık adamlar göndererek ۞ onlara: "Sağa sola bakıp, böyle büyük bir ordu için uygun, geniş bir meydan bulun!" dedi. ۞ Gezip dolaştıktan sonra dönen kahramanlardan biri yüce padişaha:
"Bu kadar askere, yiyecek, silah, malzeme ve dinlenmek için ۞ Gîlân denizinin bu tarafındaki yolun çevresi çok elverişli. Geniş otlakları da var. ۞ Üstelik Karahan da Ceyhun'un bu tarafından yiyecek gönderebilir. ۞ İki ordu arasındaki kumluk ve geniş sahada köşk ve ev büyüklüğünde otağlar ve çadırlar kurulabilir," dedi. ۞ Bu haberlerle yüreği şenlenen Efrâsiyâb tahtının üstünde kurumlandı.
Çok tecrübeli olan bu padişah hiç kimsenin sözünü dinlemezdi. ۞ Ordusunu düzene koyduktan sonra düşmandan korunmak için her yana gözcüler dikti. ۞ Ordunun gerisini, ağırlıkların bulunacağı yeri ve iki yanını düzenledi. ۞ Padişahlara yaraşan bir ordugâh kurarak, merkezine iyi kılıç kullanan yüz bin süvari yerleştirdi. ۞ Ordu komutanlığı görevini üstlendiği için, merkezde kendisine bir yer ayırdı.
Sağ yanı, bir kaplan pençesi kadar kuvvetli ellere sahip Peşeng'e bıraktı. ۞ Onun gibi bir binici daha bulmak zordu, bu sebeple ordudaki ünü büyüktü. ۞ Asıl adı Peşeng'di, ama parlak güneşi andırdığı için babası ona Şîde derdi. ۞ O daima demir bir mızrak kullanır, dağlarda vakit geçirir, ۞ atını sürünce, kuvvetli pençeleriyle kaplanları kuyruklarından yakalardı.
Babası bu savaş için onun emrine yüz bin kişi verdi. ۞ Şîde'nin yiğitlikte eşi benzeri olmayan bir de küçük kardeşi vardı. ۞ Bütün yeryüzünü gezip dolaşan bu cesur kahramanın adı da Cehn'di. ۞ Bilgi bakımından herkesten üstün olduğu için, babası hep ona danışırdı. ۞ Efrâsiyâb savaşa elverişli otuz bin Çinliyle beraber,
Sol yanın komutasını ona vererek: "Talih yıldızı her zaman yardımcın olsun!" dedi. ۞ Bundan sonra Efrâsiyâb'ın adına dördüncü oğlu da, kemerini kuşanıp babasının huzuruna geldi. ۞ Babası ona da, savaşa elverişli yüz bin Çigil Türkü'nün komutasıyla birlikte ۞ Peşeng'in arkasını korumak ve bu bulutlardan taş da yağsa yine savaştan dönmemek emrini verdi. ۞ Efrâsiyâb'ın, bir de aslanların sırtından etlerini koparıp kebap yapan bir torunu vardı.
O da, sağ yanı korumak için kendisine yerden kaldırdığı tozlarla güneşi örten bir ordu seçti. ۞ İyi hançer kullanan Tatarlardan, Belh ve Hallâh atlılarından toplanmış

bir ordunun başına da, ☙ kılıcı ve okuyla dağları delen ve daima savaş peşinde koşan ☙ beşinci oğlu Gûrdgir'i komutan yaptı. ☙ Savaş hançerlerini kuşanmış ve otuz bin savaşçı pehlivandan kurulmuş olan bu ordu yola çıktı.

Cerencas'ın oğlu Demûr'da, Cehn'e yardım etmek için onlarla beraber gitti. ☙ Dünya görmüş Nestûh, Peşeng'in komutası altında olarak, bunların başıydı. ☙ Gürzler, oklar ve yaylarla kuşanmış otuz bin Türkmen kahramanı da yola düştü. ☙ Bunların komutanı, insan kanını dere suyundan ayırmayan savaşçı Eğrîres'ti. ☙ Bundan sonra padişah savaş için iyi kılıç kullanan kırk bin kişi seçerek

Bunları fil gövdeli Gersîvez'in komutasına verdi. ☙ Ünlü pehlivanların başı ve ordunun sığınağı olan yüce padişah fillerin idaresini de yine ona verdi. ☙ Padişah bundan sonra savaşa doymak bilmeyen pehlivanlar arasından on bin kişi daha ayırarak ☙ bunlara da, iki ordunun safları arasına girip, ağızları köpüren atlarıyla ☙ ve dağınık bir halde düşmana saldırıp, güvenlerini sarsmalarını buyurdu.

Ordu sırtını doğuya vermişti. Gecenin karanlığı basınca yolları fillerle kapadılar. ☙ Yüzüyle yeryüzünü aydınlatan komutan, harekete geçmek için ordusuna öğle vaktini beklemesini söyledi.

KEYHÜSREV'İN EFRÂSİYÂB'IN SAVAŞMAK İÇİN GELDİĞİNİ DUYMASI

Yeryüzü padişahı Keyhüsrev uyanık yürekli casuslarından, ☙ Türk padişahı Efrâsiyâb'ın Ceyhun'u geçmeyi planladığını, ☙ nehre doğru getirdiği ordusuyla taşların ve kumların görünmez olduğunu öğrendi.

Bu haberleri alır almaz kahramanlarını toplayıp duyduklarını onlara da anlattı. ☙ İran'ın seçme savaşçılarından bir ordu kurdu ☙ ve dünyanın acısını tatlısını tatmış olan bu erleri, Nevzer oğlu Gostehem'in yardımına gönderdi. ☙ Eşkeş'e de, düşmanın ordunun gerisine bir zarar vermemesi ☙ ve aslan gibi pehlivanların savaş planlarının bozulmaması için,

Fillerini, hazinelerini, paralarını ve erlerini alıp Zem'e götürmesini buyurdu. ☙ Bundan sonra bütün kahramanları atlarına bindirip tunç davulu çaldırarak ordusunu harekete geçirdi. ☙ Büyük bir dikkatle, ağır ağır yol aldı; çünkü savaşta aceleci olmak hep pişmanlığa yol açar. ☙ Komutan çöle erişince, askerlerin durumunu ve düzenini gözden geçirdi. ☙ Ordunun sağında kalan kumlu Hârezm ovasını savaşa el-

verişli buldu.

Çok sulak bir yer olan Dehistan da buranın soluna düşüyordu. Efrâsiyâb da aradaki çölün önünde bulunuyordu. ☙ Rüstem, Gûderz, Tûs, Gîv ve daha birçok ünlü kimseyle ☙ bu savaş alanının dört bir yanını dolaşıp, ovanın her tarafını gözden geçirdi. ☙ Fakat büyükbabasının ordusunu görünce, padişahın aklı karıştı. ☙ Çünkü düşman erlerinin, fillerinin ve savaşçılarının sayısı sandığından çok daha fazlaydı.

Ordusuna hendekler kazdırıp dört bir yana gözcüler dikti. ☙ Gecenin karanlığı basınca, Efrâsiyâb'ın karşısına düşen hendekleri suyla doldurttu. ☙ Düşmanın geçememesi için de ovanın her yanına dikenler yığdırdı. ☙ Güneş Koç burcundan görünüp de yeryüzünü ışıklarıyla süslediği zaman, ☙ Türk komutanı İran ordusunu görüp hemen tunç boruları çaldırdı ve ordusunu savaş durumuna soktu.

Her iki tarafın piyadeleri önde ve süvarileri de onların arkasında duruyordu. ☙ Yeryüzü asker ve boru sesleriyle inliyordu. Kahramanlar demirden tulgalarını başlarına geçirdiler. ☙ Yeryüzü baştan başa demir kesilmiş, gökyüzü de mızraktan zırh giymiş gibiydi. ☙ İki ordu üç gün, üç gece böylece kaldı; hiç kimse dudağını bile kımıldatmadı. ☙ Her iki padişahın yanındaki yıldızbakıcılar, ellerinde yıldız haritaları, düşünüp durdular.

Hepsi de usturlaba bakıp, talihin kimin yanında olacağını bilmek, feleğin sırlarını öğrenmek için çalışıyordu. ☙ Yıldızbakıcılar böyle merak içinde kıvranırken, felek de yukarıdan bu savaşı seyrediyordu.

PEŞENG'İN BABASI EFRÂSİYÂB'IN YANINA GİTMESİ

Dördüncü gün durum kötüleşince, cesur Peşeng babasının yanına giderek: ☙ "Ey yeryüzünün anlı şanlı padişahı, ey büyüklerin büyüğü! ☙ Şu feleğin altında, senin kadar ihtişamlı bir padişah daha yoktur!

Ay da, güneş de senin iyiliğini ister. ☙ Demirden bir dağ bile senin adını duyunca eriyip deniz olur. ☙ Yeryüzü senin ordunu taşıyamaz; güneş senin tacına bakmaya dayanamaz. ☙ Senin karşına şimdiye kadar şu mayasız Hüsrev'den başka hiçbir padişah çıkmamıştır! ☙ Sen Siyâvuş'a oğlun gibi baktın; ona tam bir baba sevgisi ve şefkati gösterdin.

Ona felekten kötü bir rüzgârın esmesine bile razı olmazdın. ☙ Fakat senin taht ve tacına göz diktiğini görünce ondan soğudun. ☙ Eğer sen onu öldürmeseydin o senin

tahtını da, tacını da, yüzüğünü de elinden alacaktı. ☙ Şimdi de Keyhüsrev denilen şu herif seninle savaşmak sevdasına düştü; herhalde o da ömrünün sonuna gelmiş olacak! ☙ Sen şu pis uğursuzu da yine bir baba gibi büyüttün de tutup öldürmedin.
Kanatlanıncaya kadar ona baktın. Nihayetinde o da altın taca sahip oldu. ☙ İran'a Tûran'dan uçup gitme bir kuş olduğu halde şimdi dedesini tanımazlıktan geliyor! ☙ Bir kere Pîrân'ın şu vefasız ve değersiz herife ne iyilikler ettiğini bir düşün. ☙ Buna rağmen Pîrân'ın bütün şefkatini çabucak unuttu da ona kin besledi. ☙ Eline fırsat geçinceye kadar hiç sesini çıkarmadı ve sonunda onu öldürdü.
Şimdi de büyük bir orduyla İran'dan kalkıp gelerek dedesinin karşısına dikildi. ☙ Onun istediği ne altın taç, ne at, ne kılıç, ne hazine ne de ordudur. ☙ Onun istediği sadece akraba kanı dökmektir; bundan başka bir şey düşündüğü yok! ☙ Babam ve akıllı bir padişah olarak benim sözlerime şahitsin. ☙ Ordunun yıldızbakıcılara ne ihtiyacı var? Pehlivanlar hünerlerini kılıçlarıyla gösterirler.
Ordunun sağ yanında benim komutamda bulunan erler, savaşta tek yürek ve tek vücut olur. ☙ Padişahımız izin verirse, ben düşman süvarilerinden birini bile sağ bırakmam! ☙ Okumla onların tulgalarını başlarına yapıştırırım. Kazdıkları su dolu hendekler bana engel olamaz!" dedi. ☙ Efrâsiyâb bu sözleri dikkatle dinledikten sonra: "Heyecanlanıp da acelecilik etme! ☙ Bu söylediklerinin hepsi doğrudur; zaten doğru sözden başkasını dinlemek de, övmek de doğru değildir.
Fakat sen de bilirsin ki, Pîrân bu dünyada iyilikten ve doğruluktan ayrılmamıştır. ☙ Onun yüreğinde kötülük diye bir şey yoktu; iyilikten ve doğruluktan başka bir şey düşünmezdi. ☙ Savaşlarda bir fili andıran Pîrân'ın yüreği denize, yüzü de güneşe benzerdi. ☙ Onun kardeşi olan, savaş kaplanı Hûmân, savaşçı Lehhâk ve Ferşîdverd gibi ☙ Türklerden ün kazanmak isteyen yüz bin kinci süvari,
Başları dövüşmekten başka bir şey düşünmeden gidip öldüler, ben de bunun verdiği ıstırapla kıvrandım durdum. ☙ İntikam alanında öylesine öldürüldüler ki, topraklar kanla yoğruldu. ☙ Tûran halkının yürekleri parçalandı, kederlenip kendilerinden geçtiler. ☙ Rüyalarında Pîrân'ın ölümünden başka bir şey görmüyorlar ve artık Efrâsiyâb'ın adını anmıyorlar. ☙ Şimdi acele etmeyelim, biraz bekleyelim de kahramanlarımızın ve ünlü süvarilerin
Gözleri İranlılara alışsın; keder ve kızgınlık azalsın. ☙ İranlılar da bizim hazine, taht ve taçla gelmiş olan bu büyük ordumuzu iyice bir görsün! ☙ Büyük kuvvetler halinde çarpışmak doğru olmaz. Sonra bozguna uğrarız da, zafer yerine elimize yel ge-

çer. ☙ Kahramanlarımızı dağınık bir halde harekete geçirerek, çölleri İranlıların kanıyla dolduralım!" dedi. ☙ O da karşılık olarak babasına: "Ey padişah, sen savaşmaya başladığın zaman,

İlk öne atılacak, tunç gövdeli ve atları yere deviren savaş eri ben olacağım! ☙ Ben şimdiye kadar savaşlarda atıma toz kondurabilen kimseyi göremedim! ☙ Benim dileğim, yeryüzünün yeni padişahı Keyhüsrev'le savaşmaktır. ☙ Eğer benimle savaşmayı kabul edecek olursa, pençemden kurtulamaz. ☙ İranlıların da böylece kolu kanadı kırılmış, işleri bitirilmiş olur!

Karşıma o çıkmaz da başkası çıkacak olursa onun da kafasını yere yuvarlarım!" dedi. ☙ Bunun üzerine Efrâsiyâb da: "A görgüsüz çocuk, bir padişah seninle savaşmayı hiç kabul eder mi? ☙ Böyle bir savaşta onun karşısına çıkması gereken benim. O zaman ben onun ününü de, kendisini de ayaklar altına almasını bilirim. ☙ Benimle karşılaşmayı kabul ederse hemen canından olur ve böylece her iki ordu da rahata erer," deyince ☙ Şîde de: "Ey dünya görmüş, tecrübeli, yeryüzünün acısını tatlısını tatmış padişah!

Hayatta beş tane oğlun varken, savaşa sen girişirsin de, onlar durur mu? ☙ Senin savaşmaya kalkışman hiç doğru olmaz, bunu ne Tanrı hoş görür ne de ordu," dedi.

EFRÂSİYÂB'IN KEYHÜSREV'E HABER GÖNDERMESİ

Efrâsiyâb, Şîde'ye: "Ey yeryüzünün hâkimi oğul, bütün kötülükler senden ırak olsun! ☙ Hüsrev'le savaşmak istiyorsan bunu hiç dert etme. ☙ Buradan kalkıp düşman ordusuna yaklaş ve onların arasından aklı başında birini çağır.

Dünyayı yaratan Tanrı yardımcın olsun! Kötülüğünü isteyenlerin başları yere düşsün! ☙ Benim ağzımdan Hüsrev'e: Yeryüzünün âdeti böyle değildir. ☙ Dedesiyle savaşmaya kalkışan bir torunun kafası da kötülükle dolu demektir. ☙ Tanrı'nın takdiri böyledir. Yeryüzü intikam ve savaşlarla doludur. ☙ Siyâvuş günahsız olduğu halde öldürüldü. Onun başı, kendisine öğüt verenlerce kesilmiştir.

Tut ki ben bir suç işledim, peki Pîrân'la Rûyîn, Lehhâk'la Ferşîdverd ne yaptı da ☙ cesetleri, kanlar içinde ve sarhoş filler gibi atların eyerlerine bağlandı. ☙ Eğer sen, Ehrimen'in tohumundan gelme, niyeti bozuk biri olduğunu kabul edersen, ☙ ben de sana derim ki: Hayır sen benim tohumumdansın, kendi kendini kötüleme! ☙ Sen intikam alma işini, üzerime ordularla saldıran Kâvûs'la Gûderz'e bırak.

Sakın bu sözlerimden ihtiyar olduğum için senden korktuğum, senden çekindiğim anlamını çıkarma! ☙ Benim hepsi de birer erkek aslan kadar kuvvetli ve denizlerdeki kumlar kadar çok askerim var. ☙ Ey oğul! Ben emredince onlar Geng dağını dalgalı denize çevirir. ☙ Fakat bunu yapmak istemem. Tanrı'dan korkar ve başıma bir felaket gelmesinden çekinirim. ☙ Bu savaşta nice ünlü kahramanın başı yerlerde yuvarlanacak.

Caymadığın takdirde bu savaşın sonunda çok utanacaksın! ☙ Eğer sözünde duracağına dair yemin edersen ve yemininden dönmezsen ☙ bu işte tutman gereken doğru yolu sana gösteririm. Bu sayede de ordun ve hazinen mahvolmaktan kurtulur. ☙ Eğer Siyâvuş'un ölümünü unutup da dedene, babanın davrandığı gibi davranırsan ☙ savaş sırasında Geng dağını bir deniz gibi dalgalandıran Cehn ile Peşeng de senin kardeşlerin olur.

Tûran'dan İran'a katmak istediğin neresi varsa, bana bildir de ben de orasını Türklerden boşaltayım: ☙ Büyükbabalarımdan altın taç, taht, at, silah ve büyükbabam Zâdşem'den ☙ büyüklük tacı, tahtı, külahı ve ordu gibi miras ne kaldıysa, ☙ iste, hepsini sana göndereyim. Benim oğlum bir pehlivandır ve onun babası olan ben de senin akrabanım. ☙ Böylece aramızda barış yapılmış, iki ordu savaşmak zahmetinden kurtulmuş, bu savaş meydanı da bir eğlence meclisine dönüşmüş olur.

Fakat ne yazık ki, Ehrimen senin aklını çelmiş, sana kefen giydirmek istiyor. ☙ Öğütlerim kafana girmiyor ve savaşmaktan, kan dökmekten başka bir şey düşünemiyorsun. ☙ Ancak sen ordunun içinden çıkarsan ben de çıkarım; böylelikle kin duygularından doğan arzuna da ulaşırsın. ☙ Savaş meydanında yalnız ikimiz çarpışırız ve ordularımız savaşmaktan kurtulur. ☙ Ben ölürsem artık dünya sana kalır; çocuklarım sana akraba, erlerim de kul olur.

Yok, sen benim elimde ölecek olursan, ben de senin orduna zarar vermem. ☙ Askerlerinin hepsini korumam altına alır ve onlara birer dost gibi davranırım. ☙ Eğer benim gibi çok tecrübeli bir canavarla savaşmak istemezsen, ☙ işte Peşeng, kemerini kuşanmış, seni bekliyor. O seninle savaşmak istedikten sonra sen hiç durma. ☙ Babası ihtiyarladıysa da, kendisi akıllı, güçlü ve kahraman bir gençtir.

O seninle savaşmasını, meydanda aslan gibi yüreğini ve kaplan gibi pençesini göstermesini bilir. ☙ Bakalım artık talih kime yâr olacak; saadet tacını kimin başına koyacak. ☙ Yok, onunla savaşmak istemiyor da, başka bir şey düşünüyorsan, ☙ bekle, bu gece ordu biraz dinlensin; sabah olup da güneş doğsun, şu dağlar başlarına altın taçlarını giysin, ☙ gece kara eteğini onların üzerinden sıyırıp çeksin, onları

başka bir örtüyle örtsün,

O zaman biz de ordumuzun ağır gürzlü, ünlü kahramanlarını seçip ☙ yeryüzünü kan kırmızısı bir kumaş haline getirir ve düşmanların ölüleriyle örteriz. ☙ Horozlar öterken davulları fillerin sırtlarına yükleyip, ☙ kahramanlarımızı ortaya çıkararak kandan ırmaklar akıtalım. ☙ Üçüncü gün de, savaş meydanına dağ gibi ordularımızı süreriz.

Bakalım bu yüce felek kimi ağlatıp kimi güldürecek dersin. ☙ Eğer düşman bu teklifleri kabul etmeyecek ve öğütlerimi dinlemeyecek olursa, ☙ iki ordunun uzağında kalmak şartıyla, karşı taraftan savaşçı iste!" dedi. ☙ Bunun üzerine Peşeng, pehlivanlar arasından, gün görmüş dört akıllı kişi seçti. ☙ Tanrı'ya şükürler ettikten sonra ordudan ayrılarak meydana çıktı. Geride, onun bu halini gören babasının gözlerinden yaş ve yüreğinden kan damlıyordu.

Onunla birlikte ordudan akıllı ve savaşçı bin kişi de ayrıldı. ☙ Düşman öncüleri onu ve komutan Tûr'un bayrağıyla mızrağını gördü. ☙ Türk süvarilerinden, önde giden ve henüz acemi olan bazıları, ☙ Şîde henüz kan dökme emrini vermemişken, İranlı öncülere saldırarak, ☙ bunlardan birkaçını yaraladı ve savaş başlamış oldu.

Fakat bu sırada Şîde gelip yetişti. İranlıların komutanını görünce canı sıkılarak ☙ kendi adamlarını geriye çağırdı ve İranlılara: "Âdet olduğu üzere bir atlı gidip padişaha, ☙ Çin komutanının ve İran padişahının annesinin babası olan Efrâsiyâb'ın yanından ☙ bir pehlivanın geldiğini ve bazı haberler getirdiğini söylesin!" deyince, öncülerden bir atlı hemen İran padişahına gidip: ☙ "Akıllı ve genç bir pehlivan, elinde kara bir bayrakla, Tûran padişahının elçisi olarak geldi. Bu atlı adının Şîde olduğunu ve bazı haberler getirdiğini söylüyor!" dedi.

Padişah bu sözleri duyunca utanıp, gözlerinden yaşlar akıttı: ☙ "Bu Şîde, benim dayımdır. Boyu da, gücü de benim dengimdir!" dedi. ☙ Etrafında, aklı başında, kuvvetli bir pehlivan aradıysa da, Kâve'nin oğlu Kâren'den başkasını göremedi. ☙ Ona: "Kalk Şîde'ye gidip selamımı söyle ve getirdiği haberleri dinleyip bana bildir!" dedi. ☙ Kâren ordunun önüne gelip de o kara bayrağı görünce,

Şîde'ye yaklaşarak onu selamladı, padişahın ve İranlıların selamlarını bildirdi. ☙ Bunun üzerine o uyanık yürekli delikanlı da ona tatlı dille cevap vererek, ☙ Efrâsiyâb'ın savaş, ateşkes ve barış hakkındaki sözlerini iletti. ☙ Kâren o uyanık Türkün bu güzel sözlerini dinledikten sonra ☙ padişahın yanına giderek bunları anlattı. Getirdiği haberler akla çok uygundu.

KEYHÜSREV'İN EFRÂSİYÂB'A CEVABI

Kâren'in anlattıklarını duyunca padişah eski günleri hatırladı. ۞ Dedesinin böyle hilelere başvurmasına güldü ve: ۞ "Efrâsiyâb nehri geçtiğine pişman olmuştur, ۞ benim yüreğim dertlerle dolu, ama onun umurunda bile değil, o sadece konuşuyor. ۞ Ordusunun büyüklüğünden söz edip, beni bu işten caydırmaya çalışıyor.

Fakat feleğin yalnız kötü günler için döndüğünü unutuyor. ۞ Bizim için intikamla dolu bir yürekle onun karşısına dikilmekten başka çare kalmamıştır. ۞ Savaş alanında onunla karşılaşacak ve onu yere vurmakta gecikmeyeceğim!" dedi. ۞ Fakat ordunun bütün büyükleri hep bir ağızdan: "Söylediğin doğru değil. ۞ O dünya görmüş, tecrübeli Efrâsiyâb rüyasında bile hileyle uğraşır.

Onun bildiği şeyler hilekârlık, büyücülük ve şeytanlıktır. ۞ Ordusundan seçtiği Şîde'yi, planladığı hile için anahtar gibi kullanıyor. ۞ İran padişahını savaşa çağırarak, günlerimizi karartmak istiyor. ۞ Sen onun ihtiyar oluşuna bakıp da cesaretlenme; İran ülkesinden ve tacından elini çekme. ۞ Savaşmaktan yana ihtiyatlı davran da bizi yaş içinde bırakma.

Şîde senin elinde ölecek olursa, Tûran ordusundan nihayet bir pehlivan eksilmiş olur. ۞ Fakat sen onun elinde ölecek olursan, ۞ ne bizden bir kişi kalır ۞ ne de İran ülkesinden bir şey! ۞ Çünkü Keyânîyân soyundan, intikam alacak hiç kimse yoktur!

Büyükbaban ihtiyardır, ama Çin'de ve Tûran'da sayılan bir adamdır. ۞ İşlediği suç yüzünden özür dilemek ve başka çaresi kalmadığı için de savaşmak istiyor. ۞ Tûr'un Zâdşem'e bıraktığı atları, hazineleri, altınları, tahtı, büyüklüğün tacını, altın kemerleri, ağır gürzleri ۞ sana vereceğini ve hazinesini sana bırakacağını söyleyerek, işlediği cinayetin azabından az da olsa kurtulmak istiyor. ۞ Üstelik İran'a katmak istediğin yerleri de Türklerden boşaltacağını söylüyor.

O halde gel de geçmişi unutarak, İran'a zaferle ve sevinçle dönüp gidelim!" dediler. ۞ Evet, genç ihtiyar, bütün pehlivanlar bu görüşte birlik oldu. İçlerinden yalnız Rüstem onlara katılmadı. ۞ Rüstem Siyâvuş'un ölümünden duyduğu kinle barışa yanaşmıyordu. ۞ Padişah da dudaklarını ısırıp kederli bakışlar atarak onlara şöyle dedi: ۞ "Bu savaş meydanını bırakıp da, bizim salına salına İran'a dönmemiz doğru olur mu?

O zaman padişahımıza verdiğimiz sözler ve ettiğimiz yeminlere ne olacak? ۞ Efrâsi-

yâb tahtında oturduğu müddetçe yeryüzünün harap olacağı muhakkaktır. ☙ Barış için biz Kâvûs'a nasıl bir mazeret gösterebilir ve şu gözlerimizle onun yüzüne nasıl bakarız? ☙ Tûr'un taht ve taç uğruna talihli Îrec'e neler yaptığını elbette işitmişsinizdir. ☙ Efrâsiyâb'ın da Nevzer'e yaptığı malum: Tanrı onun yüzünü rüyasında bile güldürmesin.

Tacı, tahtı ve hazineleri için Siyâvuş'u suçsuz yere öldürdü. ☙ Şimdi salına salına hilekâr bir Türk geldi de ☙ benimle savaşmak istedi diye, neden yüzünüz sararıverdi? ☙ Bu hareketiniz beni çok şaşırtıyor ve intikam duygularımı artırıyor. ☙ İranlıların bu davadan döneceklerini hiç düşünmezdim.

İran ordusunda, iyiliğimizi isteyen, cesur yürekli Rüstem'den başka ☙ Efrâsiyâb'ın aldatıcı sözlerine kulak asmayan ve savaştan caymayan başka birini de göremedim!" ☙ Padişahın bu sözleri üzerine, bütün İranlılar yaptıklarına pişman oldular. ☙ Kendisinden özür dileyerek: "Hepimiz padişahın kullarıyız, biz sırf kendisine duyduğumuz bağlılık ve beslediğimiz sevgiyle böyle konuştuk. ☙ Yoksa padişahlar padişahı hep ün kazanmak ve girişti̇ği her işten zaferle dönmek ister.

Yüce yaradılışlı yeryüzü padişahımız sonra bu işi bizim başımıza kakmasın! ☙ Yoksa biz düşmanların: İran ordusunda Şîde'yle savaşacak kimse yokmuş. ☙ Böyle kaynaşıp duran erlerin arasında, padişahtan başka cesaret gösteren olmadı! demelerini istemedik. ☙ Herhalde mûbedlerin padişahı da böyle bir utancın ebediyete kadar bizim üzerimizde kalmasına razı olmaz," dediler. ☙ Bunun üzerine padişah da: "Ey doğru yolu gösteren mûbedler!

Şunu bilin ki, bu Şîde savaş gününde babasını bile insandan saymaz. ☙ Babasının ona verdiği silahlar kötülük, hile, büyü ve fesatla doludur. ☙ Sizin elinizdeki silahlar onun zırhına ve çelik tulgasına işlemez. ☙ Onun atı da dev tohumundan gelmedir; aslan gibi kuvvetli ve yel gibi hızlıdır. ☙ Tanrı'nın yardımına erişemeyen bir kimse onunla başa çıkamaz.

O sizinle savaşmayı küçüklük sayar ve kendisine soyca denk olanları arar. ☙ Bu sebeple Ferîdun'un torununa ancak Kubâd'ın torunu denk olabilir. ☙ O nasıl oğlunu öldürerek Kâvûs'un yüreğini yaktıysa, ben de onu öldürüp Efrâsiyâb'ın canını yakacağım," dedi. ☙ Bu sözleri duyunca, aslan yürekli İran atlıları padişahı övdüler. ☙ Bunun üzerine padişah iyi niyetli Kâren'e gidip Efrâsiyâb'a şöyle karşılık vermesini buyurdu:

"Bu iş gereğinden fazla uzadı, üzerine fazla konuşuldu ve karıştı. ☙ Usta bir savaşçı

savaşmak için bu kadar oyalanmaz. ☙ Ben senden ne Tûran'ı isterim ne de hazinelerini. Bu iğreti saray kimseye kalacak değil. ☙ Şimdi biz, güneş ve ayı yaratan Tanrı bu savaşta hangimizin yüzünü gülecek ona bakalım. ☙ Yeryüzünü yaratanın yardımı ve Kâvûs'un duasıyla,

Artık sana zaman tanımayacak ve güz rüzgârları güllerin üzerinden esene kadar beklemeyeceğim! ☙ Bana hazineler ve atlar bağışlayacağını söylüyorsun, ama ben haksız yere kazanılmış hiçbir şeyi istemem. ☙ Ancak Tanrı'nın yardımına güvenenin talihi ve yüreği gülümseyebilir. ☙ Senin ülken, tahtın, tacın, mührün, hazinelerin ve orduların zaten benimdir. ☙ Zırhlara bürünmüş Peşeng, yanında bazı kahramanlarla gelerek beni savaşmaya çağırdı.

Yarın erkenden o benim davetlimdir; keleleri hançerle nasıl uçurduğumu o görecektir. ☙ İran ordusundan hiç kimsenin onunla savaşmasını istemediğim için ☙ meydanda, Şîde ile ben ve keskin kılıcım baş başa kalacağız ve ben onun başında kıyametler koparacağım. ☙ Onu yenecek olursam, senin ateşkes teklifini kabul etmem. ☙ Her iki ordunun erleri naralar atarak ortaya çıksınlar; meydan insan kanı ve ölülerin kokularıyla dolsun!

Ondan sonra dağlar gibi, yiğitlerimizin hepsini birden savaşa sokarız. ☙ Sen Şîde'ye de: Ey akıldan yoksun ve iyi ad kazanmak isteyen yüce kahraman! ☙ Sen buraya ad kazanmaya değil de, kendi ayaklarınla kendini tuzağa düşürmeye gelmişsin! ☙ Seni buraya Efrâsiyâb'ın haberleri değil, o kötü ecelin getirdi. ☙ Kefenin burada biçileceği içindir ki, Tanrı seni buraya gönderdi.

Başı koyun gibi kesilen Siyâvuş yüzünden, bak senin başına neler gelecek! ☙ Kâvûs oğluna nasıl ağladıysa, baban da sana öyle ağlayacak! diye söyle." ☙ Bunun üzerine Kâren hemen padişahın yanından ayrılıp, kara bayraklı Peşeng'in yanına gitti. ☙ İyi olsun kötü olsun ona her şeyi olduğu gibi anlat, gizli saklı hiçbir şey bırakma, ☙ bunları duyan Şîde de, yüreği ateşe konmuş kebap gibi yana yana Efrâsiyâb'ın yanına gitti.

Gizli ve açık ne işittiyse hepsini babasına anlattı. ☙ Türk padişahının bu sözlere canı sıkıldı ve içinden bir ah çekti. ☙ Çok önce gördüğü ve kimseye açmadığı bir rüyayı hatırladı. ☙ Başı döndü, yüreğini bir korku kapladı ve sonunun geldiğini anladı. ☙ Ona: "Yarın bu savaş meydanında o kadar insan ölecek ki, karıncalar bile geçecek yol bulamayacak!

Ey oğul! Sen daha iki gün savaşın adını ağzına alma. ☙ Bu sözlerle yüreğim parça-

lanıp vücudumdan ayrılıyor gibi oldu," dedi. ☙ Peşeng de: "Ey Türklerin ve Çinlilerin padişahı, bu işe o kadar üzülme. ☙ Yarın sabah, parlak güneş bayrağını açıp şu menekşe renkli gökleri aydınlatırken ☙ Hüsrev'le karşılaşacak ve kara tozlarını havaya uçuracağım!" dedi.

KEYHÜSREV İLE ŞÎDE'NİN SAVAŞMASI

Şu lacivert gökler aydınlanıp da yeryüzü sarı yakutun rengini alırken, ☙ Peşeng'de kafası savaş düşünceleriyle dolu olarak atına bindi. ☙ Parlak tenine bir zırh ve başına da padişahlara yaraşan bir tulga geçirdi. ☙ Bayrağını savaş eri bir Türkün eline vererek, kaplan gibi salına salına ortaya geldi. ☙ İran ordusunun saflarına yaklaşınca, ünlü bir pehlivan padişahın huzuruna gelerek:

"Elinde kılıcıyla bir atlı naralar atarak orduların arasından gelip durdu. ☙ Bu ünlü ve demir pençeli kahraman: Padişaha Peşeng'in geldiğini haber verin! diye bağırıyor," dedi. ☙ Padişah bu habere gülerek zırhını istedi ve büyük bir bayrak çıkarttırdı. ☙ Başına bir Rûm tulgası geçirdi ve bayrağı da Gûderz'in oğlu Rehhâm'ın eline verdi. ☙ Bu durumu gören bütün askerler ağlayıp sızladı ve ateş üstünde dönen kebap gibi yandı.

Hepsi birden: "Ey padişah! Bu demir zırhlar ve silahlarla o güzel vücudunu ne diye incitiyorsun? ☙ Padişahların yeri tahttır. Senin bu intikam kemerini bağlamana sebep olanın yeri kara toprak olsun! ☙ Yeryüzünde hiçbir dileğine erişemesin!" dediler. ☙ Gürzünü, kemerini ve tulgasını kuşanan padişah ordusunu selamlayarak: ☙ "Hiçbiriniz savaş yerinde; sağdan, soldan ve merkezden hiçbir yere kımıldamasın, herkes olduğu yerde kalsın!

Hiç kimse savaşa girişmesin. Herkes Gûderz oğlu Rehhâm'ın emrine kulak versin. ☙ Güneş göklerde yükselmeye başlayınca, kimin başına bela geleceği de belli olur. ☙ Peşeng üstün gelirse, savaşın idaresini Rüstem'e bırakın. ☙ O zaman hepiniz ona kul köle olur ve derdinizin dermanını onda ararsınız. ☙ Rüstem gibi komutanı olan bir ordunun savaşı da kolay olur.

Hiç üzülmeyin; savaşın başı ve sonu hep böyledir. ☙ Kimini yüceltir, kimini alçaltır; kimini sevindirir, kimini ağlatır!" dedikten sonra ☙ rüzgârları bile ardında bırakan kara yağız Behzâd'ını oynattı ☙ ve başında tulgası, elinde mızrağıyla, atının nallarından bulutlara kadar toz yükselterek ortaya çıktı. ☙ Şîde orduların arasında onu görür görmez içinden bir ah çekti

Ve: "Ey Siyâvuş'un akıllı ve uyanık yürekli oğlu! ۞ Tulgası güneşe ve aya değen Tûran ordusu komutanının torunu sen misin? ۞ İyi ama sen, herkesin senden beklediği gibi, yani dünya görmüş, akıllı bir adam gibi davranmıyorsun. ۞ Eğer sen gerçekten akıllı olsaydın, annenin kardeşine karşı savaşa çıkmakta böyle acele etmezdin. ۞ Savaşmak niyetindeysen, ordulardan uzak bir yer seç ki,

Bizi ne İranlılar ne de Tûranlılar göremesin. ۞ Çünkü biz ne yardım isteriz ne de yardımcı," dedi. ۞ Padişah da ona karşılık olarak: "Ey savaşın yırtıcı aslanı! ۞ Evet, ben, senin padişahının elinde öldürülen, o suçsuz Siyâvuş'un yüreği yaralı oğluyum! ۞ Ben buraya taht ve yüzük almak için değil, intikam almak için geldim.

Sen de savaş iznini almak için babanın yanına gittiğin zaman, savaşmak için ordunun bütün erleri arasından beni seçtin. ۞ Ben de kendimden başka seninle savaşmaya layık bir başkasını bulamadığım için karşına geldim. ۞ Şimdi öyle bir savaş yeri seç ki, iki ordudan da uzakta olsun!" dedi. ۞ Bundan sonra her iki taraftan da kimsenin yardıma gelmemesini ۞ ve bayrak taşıyanların kötülük görmemelerini, kara bir gün yaşamamalarını aralarında kararlaştırarak,

İkisi de düğüne gider gibi, sevinçle, ordularından uzak bir yer bulmaya gittiler. ۞ Nihayetinde de aslanlarla kaplanların bile ayak basamadığı susuz, çorak bir yere vardılar. ۞ Burası Hârezm sınırında, savaşa elverişli bir çöldü. ۞ Yarısı çorak, yarısı da saraylarla dolu olan bu çölün üzerinde kartallar bile uçmazdı. ۞ İşte böyle bir yerde o iki savaş eri yırtıcı kurtlar gibi birbirlerine saldırdılar.

Her iki atlı da, bir av günü ininden çıkmış ve baştan başa kızgınlıkla dolmuş birer aslanı andırıyordu. ۞ Güneş göklerde yükselirken, mızraklarla birbirlerine giriştiler. ۞ Öylesine vuruştular ki, mızraklarının uçlarındaki demirler düştü; atlarının zırhları ve dizginleri kan ter içinde kaldı. ۞ Sonra da Rûm işi gürzler ve keskin kılıçlarla dövüşmeye başladılar. ۞ Hava atların ayaklarından kalkan tozlarla karardığı halde, yine de dövüşmekten vazgeçmediler.

Şîde, Hüsrev'in kuvvetini ve o cesur yüreğini görünce kirpiklerinden yanaklarına yaşlar akıttı ۞ ve bunun bir Tanrı vergisi olduğunu anlayarak kendisine acıyıp ağladı. ۞ Kendi gücü azaldığı gibi, atı da susuzluktan bitkin düşmüştü. ۞ Bu durumda şöyle düşündü: "Eğer ben savaş sırasında bu padişaha: ۞ Gel terimizi ve kanımızı silerek, seninle yaya savaşalım! diyecek olursam,

O bunu padişahlığına yakıştıramayacak, bundan utanç duyacaktır. ۞ Ama ne yapıp yapıp bir bahaneyle elinden kurtulamayacak olursam da, ejderhanın ateşli soluğuna

düşerim..." ۞ Ve bu düşüncesini gerçekleştirmeye çalışarak, Hüsrev'e: "Ey padişah! Kılıç ve mızrakla herkes savaşır ve altındaki atı da idare eder! ۞ Yaya olarak aslanlar gibi savaşmaya var mısın?" dedi. ۞ Hüsrev o kötü niyetli düşmanın maksadını hemen anladı

Ve kendi kendine: Eğer Ferîdun'un ve Peşeng'in torunu olan bu pençesi kuvvetli aslan ۞ biraz dinlenecek olursa, birçok insanın başını yer ve birçok kahramanımızın gözünü korkutur. ۞ Üstelik ben yaya olunca, İranlıları kötü bir duruma düşürmüş olurum, diye düşünürken, ۞ bütün bu olup biteni gören Rehhâm'da padişaha: "Ey taç sahibi kendini küçük düşürecek bu utandırıcı işi kabul etme! ۞ Padişah yaya olarak savaşacak olduktan sonra çöldeki bunca atlının işi ne? Onlar ne yapacaklar?

Eğer yere basmak, yaya olmak gerek ise, işte, Geşvâd'ın tohumundan olan ben buradayım! ۞ Sen yeryüzüne hâkim yüce bir padişahsın, onun karşısına yaya olarak ben çıkayım," deyince, ۞ padişah ona o zaman: "Ey şefkatli ve atlı pehlivan! ۞ Peşeng soyundan gelen Peşeng'in seninle savaşmayacağını bilmen gerek. ۞ Üstelik onunla savaşmaya senin gücün de yetmez; çünkü Türklerin içinde böyle bir kahraman daha yoktur.

Ben yaya olmaktan utanmam. Yaya olalım da bir kaplan savaşı yapalım!" dedi. ۞ Beri yandan da birisi gelerek Şîde'ye: "Senin kötülüğünü dileyen düşmandan uzaklaş! ۞ Senin için geriye dönmekten başka çare yoktur; çünkü Hüsrev'le başa çıkamazsın. ۞ Zamanında düşmanın önünden kaçmak, kendini ölüme atmaktan iyidir!" dedi. ۞ Şîde ise o ünlü tercümana: "Bir pehlivana savaştan kaçmak yakışmaz.

Sen şunu bil ki, ben belime savaş kemerimi kuşanınca başımı güneşe kadar yüceltirim. ۞ Bununla birlikte ben şimdiye kadar savaş meydanlarında bunun kadar kuvvetlisini de görmedim. ۞ Kaçmaktansa benim için mezara girmek daha hayırlıdır. ۞ Biz gidip bir ejderhanın gözüne saklansak da, yine kaderin elinden kurtulamayız. ۞ Eğer burada ölmem yazılmışsa, ne dost ne de düşman, hiç kimse beni onun elinden çekip kurtaramaz.

Ondaki bu gücün nereden geldiğini artık anladım: Bu kahramanın üzerine Tanrı kendi yardımının gölgesini salmış. ۞ Eğer yaya savaşmayı kabul ederse, belki ona üstün gelir ve dereler dolusu kanlar akıtırım!" dedi. ۞ Bu sırada yeryüzü padişahı da Şîde'ye: "Ey büyüklerin tohumundan gelme ünlü kahraman, ۞ Keyânîyân soyundan gelip de yaya olarak savaşmış hiç kimse yoktur. ۞ Ama eğer sen ila böyle savaşmak istiyorsan, reddedecek değilim!" dedi.

HÜSREV'İN ŞİDE'Yİ ÖLDÜRMESİ

Padişah Şebreng adındaki atından inip başından Keyânîyân tacını çıkardı. ۞ O değerli atını Rehhâm'a teslim ederek Âzergoşesp gibi hızla ilerledi. ۞ Peşeng onun yaya olarak geldiğini görünce, o da canavarı andıran atından yere atladı. ۞ Sonra çölün ortasında filler gibi boğuşmaya başlayarak kanla toprağı birbirine kattılar. ۞ Şîde, padişahın göğsünü, boyunu, bosunu ve o ilahi kuvvetini görünce,

Ondan kurtulmanın bir yolunu aradı; baş gittikten sonra gövdenin bir değeri kalmayacağını düşündü. ۞ Hüsrev onun kuvvetinin ve kendine olan güveninin azaldığını anlamıştı. ۞ Yeryüzünü yaratan Tanrı'nın verdiği kuvvetle hemen, ۞ bir aslanın erkek yabaneşeğini yakalayıp yere vuran pençesi gibi ona bir el attı. ۞ Sol eliyle boynundan, sağ eliyle de sırtından tutup kaldırdı ve bütün kuvvetiyle onu yere vurdu.

Şîde'nin bel kemiği bir kamış gibi parçalanıp döküldü ve bacakları kırıldı. ۞ Bunun üzerine Hüsrev keskin kılıcını çekip o ünlü pehlivanın göğsünü yardı, ۞ zırhını parça parça etti. Fakat sonra da acıyacağı tutarak başına topraklar saçtı. ۞ Rehhâm'a: "Bu akılsız, kötü, fakat cesur ve eşi bulunmaz adam benim dayımdı. ۞ Onun ölümüne üzülün ve padişahlara yaraşan bir türbe yaptırın.

Başını gülsuyu, misk ve ökseotuyla, vücudunu da saf kâfurla yıkayın. ۞ Başına amberle kokulandırılmış bir taç ve boynuna da altın bir gerdanlık takın," dedi. ۞ O ünlü kahramanın ne hale geldiğini gören tercüman da koşup geldi. ۞ Hep beraber Şîde'nin kanlı cesedini kumların üzerinden kaldırarak, ۞ Hüsrev'in ordugâhına götürdüler.

Bu iş bitince tercüman Hüsrev'in yanına gelerek: "Ey ünlü ve adaletli padişah, ۞ ben senin hasmın olan Şîde'nin bir kuluyum. Ne savaşçıyım ne de pehlivanım. ۞ Ey padişah, bana acı da canımı bağışla. Felek senin vücudunla sevinsin!" dedi. ۞ Hüsrev de: "Peki, git de, herkesin içinde neler yaptımsa hepsini büyükbabama anlat!" dedi. ۞ Karşı tarafta da bütün ileri gelenler: "Acaba Şîde ne zaman savaştan dönüp gelecek?" diye beklerken,

Başı açık ve gözleri kanlı yaşlarla dolu bir atlı, yumuşak kumların üzerinden koşa koşa geldi ۞ ve bütün sırları açığa vurarak, padişaha olup bitenlerin hepsini anlattı. ۞ Bunu işiten komutan artık dünyadan ümidini kesti ve üzüntüsünden kâfur gibi bembeyaz olan saçlarını yoldu, ۞ başına kumlar saçtı. Bunu duyan ve gören bütün pehlivanlar koşuşup yanına geldi. ۞ Türk padişahının yüzünü görenler de üzüntü-

den yüreklerini ve elbiselerini parçaladılar.

Ordunun arasından öyle bir feryat koptu ki, güneşle ay bile onların bu haline acıdı. ۞ Efrâsiyâb yas içinde, onlara dedi ki: "Bundan sonra ne uyku isterim ne de rahat... ۞ Şu kederli zamanımda hepiniz bana acıyın, benimle yas tutun ve bana yardım edin. ۞ Bundan sonra kılıçlarımız kın yüzü görmeyecek, gülüp eğlenmekse artık bize haram! ۞ Kemerlerimizi bağlayarak, İran'da ne yer bırakalım ne de yurt.

Bu hale yüreği sızlamayanı insandan değil, devden ve hayvandan bile saymamalı. ۞ Bizim bu derdimize ağlamayan, gözleri sıcak ve kanlı yaşlarla dolmayan, ۞ o ay yüzlü savaşçıya, dere kenarındaki servileri andıran o delikanlıya acımayan gözler utansın!" ۞ Hekimlerin bir çare bulmaktan yana aciz kaldıkları bu dertli Efrâsiyâb kanlı gözyaşları döktü. ۞ Kendisine cevap vermek için hazırlanan büyükler, huzurunda söze başlayarak:

"Tanrı bu acıdan yana yardımcın olsun, senin kötülüğünü isteyen düşmanların yüreğini korku içinde bıraksın. ۞ Her birimiz, gece ve gündüz, Peşeng'in intikamını almaktan başka bir şey düşünmeyeceğiz. ۞ Erlerimizi heyecana getirerek hepsini savaş alanına sokalım ve bu uğurda başlarımızı feda edelim. ۞ Padişahımızın komutanlarından ne Pîrân kaldı ne de Hûmân. İntikam duygularımıza bir intikam daha eklendi," dediler. ۞ Padişahlarının acısıyla bütün erlerin yürekleri parçalandı ve hepsi savaş için ayaklandı.

İKİ ORDUNUN BİRBİRİNE GİRMESİ

Sabahleyin güneşin Boğa burcundan doğduğu ve ovada sığırcık kuşlarının öttüğü sırada, ۞ her iki padişahın otağından da boru ve davul sesleri yükseldi. ۞ Cehn savaş için iyi kılıç kullanan on bin kahraman getirdi. ۞ Bunu görünce Hüsrev de emir verdi ve savaşçı Kâren, ۞ on bin kişilik tecrübeli ve dağlar gibi yığınlardan kurulmuş bir orduyla merkezden fırladı.

Nevzer'in oğlu Gostehem de savaşmak isteyerek, elinde savaş bayrağıyla toz gibi hızla ilerledi. ۞ Atların ayaklarından çıkan tozlardan dünya menekşe rengini aldı. Yeryüzü askerlerle, gökyüzü de bayraklarla doldu. ۞ Savaş öylesine kızıştı ki, gökler karardı ve savaşçıların gözleri görmez oldu. ۞ Nihayetinde cesur Cehn bozguna uğradı, savaşçı Kâren galip geldi ۞ ve ay dağın üzerinden görünürken, bütün kahramanlar da savaş meydanından çekildi.

Padişah İranlıların bu savaşı kazanmalarına çok sevindi. ۞ Bütün gece savaşa hazırlanarak, yemeği de, uykuyu da feda ettiler. ۞ Güneşin Yengeç burcunda göründüğü sıralarda, bütün dünya savaş ve karışıklık içindeydi. ۞ İki ordu tekrar saf bağladılar; askerler savaşmak arzusuyla ağızlarından köpük saçıyorlardı. ۞ İran ordusunun padişahı, adamlarından biriyle, ordunun yanından uzaklaşıp,

Yaya olarak biraz yürüdükten sonra yeryüzünü yaratan Tanrı'ya şükürler etti. ۞ Kara topraklara yüzünü gözünü sürerek: "Ey adaletli ve her türlü eksiklikten uzak olan Tanrı, ۞ ben bunca felaketler gördüm ve hepsini de sabırla karşıladım. ۞ Bana kötülük edenlerden intikamımı al, çünkü sen zulüm görenlerin ve bunalanların yol göstericisisin" diye yalvardı. ۞ Sonra yüreği üzüntülü ve Zâdşem ailesinden gördüğü kötülükten intikamla dolu olarak

Heyecanla ordunun merkezine geldi ve tacını giydi. ۞ Dört bir yandan boruların, tunçtan yapılmış davulların sesleri ve askerlerin naraları yükseldi. ۞ Karşı taraftan da dağ gibi asker yığınları birbiri ardına harekete geçti. ۞ Efrâsiyâb ile Cehn'in merkezini tuttuğu bu ordunun denizler gibi ucu bucağı yoktu. ۞ Bu iki ordu harekete geçtiği zaman sanki çöller ve ovalar ayaklanmış da yürüyormuş gibiydi.

Askerlerin kaldırdığı tozlardan, elmas ok uçlarından ve diplerindeki tüylerden güneş görünmez olmuştu. ۞ Savaş meydanlarındaki boruların seslerinden, kahramanların naralarından ve onların gürzlerinden ۞ dağlar, taşlar, demirler, denizlerdeki canavarlar ve çöldeki kaplanlar eridi gitti. ۞ Toprak kaynıyor, havada kıyametler kopuyor ve azgın aslanların kulaklarının zarı patlıyordu. ۞ Sanki bütün yer Ehrimen kesilmişti; sanki yerle gök birbiriyle boğuşuyordu.

Her yanda, İranlıların ve Tûranlıların yığın yığın ölüleri görülüyordu. ۞ O kum çölü kan, baş, el ve ayakla dolmuş, yerin yüreği yerinden oynamıştı. ۞ Her taraf atların nalları altında kalmış, kana batırılmış bir kumaşa dönmüştü. ۞ Bundan sonra Efrâsiyâb'ın kahramanları yığın halinde ve su üzerinde giden gemiler gibi ilerleyerek, ۞ hep birden fillerin üstündeki sandıklara hücum ettiler. Bu sandıkların içinde okçular vardı.

Filler İran ordusunun önünde kale gibi durarak yolları kapatıyor, ۞ sandıkların içindeki okçular da durmadan dışarıya ok yağdırıyordu. ۞ Derken İran ordusunun merkezinden, mızraklı kahramanlardan kurulmuş büyük bir bölük ileriye fırladı. ۞ Efrâsiyâb iki mil uzaktan, bu gelen orduyu ve üzerlerinde sandıklar bulunan filleri görünce, ۞ o da bütün azgın fillerini ve ordusunu ileriye sürdü. Dünya kapkara oldu

ve aydınlıktan eser kalmadı.

Efrâsiyâb bu sırada ve kızgınlıkla: "Ey savaşın ünlü kahramanları! Niçin kendinizi böyle sıkıntıya sokuyor ve o sandıklarla uğraşıyorsunuz? İranlıların asıl ordusu baksanıza kaç mil uzakta? Düşmanın merkezinden ve sandıklardan uzaklaşarak, sağ ve sol yanlara saldırın!" diye bağırdı. Savaş görmüş Cehn'in de, ordunun ileri gelenleriyle birlikte harekete geçerek tecrübeli ve mızraklı on bin süvariyi savaşa sokmasını emretti.

Bir aslana benzeyen savaşçı, ünlü erleriyle birlikte bir kurt gibi hemen sol yana geçti. Keyhüsrev Türklerin böyle şiddetle savaştıklarını ve yerden kaldırdıkları tozlarla güneşin görünmez olduğunu görünce, kendi ünlü ve savaşa susamış kahramanlarına seslenerek, Oğlak burcundan doğan güneş gibi sol yana ilerlemelerini emretti. Bu ünlü on bin kahraman, ellerindeki öküz kafası biçimli gürzlerle o tarafa gittiler.

Padişah Şemmâh'a da: "İran ordusundaki kahramanlardan, savaşçılardan ünlü, genç, zırhlı ve güçlü on bin kahraman seçerek onlarla beraber orduların safları arasında kılıçlarınızı çekin ve düşmanların kafalarını eyerlerinin üstünde koparıp yerlere yuvarlayın!" dedi. İki ordu birbiriyle öylesine kapıştı ki, kaynaşıp adeta bir oldular. Silahların çarpışmasından çıkan sesler göğe yükseliyor, kandan dereler akıyordu.

Fillerin üzerindeki sandıkları bir kenara çektiler. Yeryüzü ise Nil deryası gibi çalkalanıyordu. Sağdan ve soldan havaya tozlar yükselince, padişah da zırhlı kaftanını istedi. Ordunun beğendiği komutanlardan Rüstem de Menûşân ve Hûzân'la birlikte merkezden harekete geçti. Her yandan boru sesleri yükseliyor, Hüsrev'in bir tarafında da komutan Tûs bulunuyordu. Padişah bütün altın ayakkabılı pehlivanlara Kâve'nin bayrağını verdi.

Bunların hepsi de yürekleri üzüntüyle dolu olarak gelip İran padişahının sol yanına geçtiler. Savaşa susamış Rüstem de, kardeşi Zevâre'yle birlikte sağ yanda yer aldı. Geşvâd oğlu, dünya görmüş Gûderz, Zeresp ve doğru düşünceli Menûşân, Rüstem'in önünde ayakta duruyorlardı. Savaş alanında kıyametler kopuyordu; hiç kimse ömründe böyle bir savaş görmemişti. O kum çölü yaralılarla ve talihleri dönen ölülerle dolmuştu.

Çöl kandan Ceyhun'a döndü. Yerlerde yatan ölülerin kimisinin kafası gövdesinden ayrılmış, kimisi de baş aşağı yuvarlanıp kalmıştı. Atlıların naralarıyla atların kiş-

nemeleri davulların seslerini bile bastırıyordu. ☙ Sanki dağların yürekleri parçalanıyor ve yerler süvarilerle uçup gidiyordu. ☙ Her an başlar gövdesiz ve gövdeler başsız kalıyor, ağır gürzlerin seslerinden hava inliyordu. ☙ Hançerlerin ve keskin kılıçların parıltısından da güneş kaçacak yer arıyordu.

Bu savaş meydanına kara bir bulut peyda olmuş da kan yağdırıyormuş gibiydi. ☙ Sol yanda Fertûs, Kâvûs'un oğlu Ferîborz'un elinde öldü, ☙ yüz fil kuvvetindeki Gehilâ da sağ yanda Menûçehr'in elinde... ☙ O gün öğle vakti bir rüzgâr ve arkasından da dünyayı aydınlatan güneşin yüzünü örten bir bulut peyda oldu. ☙ Yeryüzünü bir karaltı kapladı ve göz gözü görmez oldu.

Türklerin padişahı güneş batarken türlü ülkelerden ve sınırlardan gelmiş süvarilerin kaynaşmalarına, ☙ türlü zırhlar ve bayraklarla kırmızı, sarı, menekşe renklerine bürünmüş dünyaya bakınca yüreği sızladı. ☙ Padişahın gerisindeki kuvvetlere komuta eden Gersîvez de onun bu halini görünce, ordusunu savaşa soktu. ☙ Sağ yana, tek yürek ve tek vücut gibi çarpışan değerli erlerden kurulu birlikler gönderdi. ☙ Sol yanı da yine böyle birliklerle güçlendirdi ve dört bir yana büyük komutanlar gönderdi.

Kılıç ve hançer kullanmakta usta süvarilerden ve büyük kahramanlardan kırk bin kişi seçti. ☙ Ordusunun ardından giden Gersîvez kardeşinin yanına koştu. ☙ Kardeşinin yüzünü görünce Efrâsiyâb'ın yüreği kuvvetlendi ve o da ordusunu ileriye sürdü. ☙ Her yandan "vur, kır, tut!" sesleri yükseldi; hava okların tüyleriyle örtüldü. ☙ Güneş tozlarla görünmez olunca, gündüz de geceye döndü.

O hilekâr ve kötü yürekli Gersîvez yeniden kardeşinin yanına gelerek: ☙ "Bundan sonra hangi kahraman savaşmak ister ki? Yer kanla, gök tozla örtüldü. ☙ Artık gece oldu, sen de ordunu geri çek. Neredeyse Türklerden feryatlar yükselecek. ☙ Sen savaşmak istiyorsun, ama ordu kaçacak; kendini tehlikeye sokma!" dedi. ☙ Fakat Türk padişahı Efrâsiyâb öfke içindeydi; bu sözleri işitmedi.

Ordunun ortasına atını sürerek, elindeki sancakla hemen savaş meydanına geldi ☙ ve İranlıların birkaç ünlü kahramanını öldürdü. Hüsrev bunu görünce, o da ordusunun yardımına koştu. ☙ İki ülkenin padişahı, yanlarındaki birkaç kişiyle beraber, yürekleri kinle dolu olarak birbirine girdi. ☙ Fakat Cehn ile Gersîvez, Efrâsiyâb'ın Hüsrev'le çarpışmasını istemiyordu. ☙ Atının dizgininden tutup onu geriye döndürdüler ve hep birlikte Amır çölünde hızla yol aldılar.

Padişahın geriye dönmesi üzerine, Estekîlâ toz gibi bir hızla gelerek Hüsrev'le sa-

vaşmak istedi. ☙ Beri yandan savaş meydanına Şah Îlâ ve savaşta herkesçe tanınan Bervezîlâ da geldi. ☙ Bu üç kahraman da birer dağ gibiydi. Kimseye boyun eğmezler ve kimseye de aman vermezlerdi. ☙ Onları ordunun içinde öyle dağ gibi görünce, padişah da atını oynatıp üzerlerine yürüdü. ☙ Kahraman Estekîlâ'ya bir süngü sapladığı gibi onu atının üzerinden yuvarlayıverdi.

Bunun üzerine Şah Îlâ da padişaha saldırarak beline bir mızrak indirdi. ☙ Fakat mızrak padişahın zırhına işlemediği gibi, aydın yüreğine de hiçbir korku vermedi. ☙ Onun böyle kuvvetli ve yürekli bir pehlivan olduğunu görünce Hüsrev hemen belinden o keskin kılıcını çekip ☙ mızrağına indirerek ikiye böldü. Hüsrev'in bu kuvvetini gören Bervezîlâ'nın yüreğini korku kapladı ☙ ve Bervezîlâ

Korkarak karanlığın içinde kayboldu. Korkudan neredeyse derisi patlayacaktı. ☙ Hüsrev'in bu kuvveti karşısında nihayet bütün Türkler kaçtı ve savaş alanında kimse kalmadı. ☙ Efrâsiyâb'ın Hüsrev'in önünden kaçması ölümle eşitti. ☙ Bu hali gördükten sonradır ki, Tûran süvarileri de hücumdan vazgeçti. ☙ Onlar böyle düşküncesine savaş meydanını terk edince Efrâsiyâb dört bir yana:

"Dünyanın bize üstün gelişi gecenin bastırmasındandır. ☙ Bugün onlara elverişli bir rüzgâr esip yüzlerini güldürdü. ☙ Fakat yarın sabah olunca, bizi ve gönülleri şenlendiren bayrağımızı görmeli! ☙ Bütün ovayı kan denizine ve güneşi de Ülker yıldızına benzeteceğiz!" dedirtti. ☙ İki ordunun padişahı böylece ve tekrar savaşmak arzusuyla ordugâhlarına dönüp gittiler.

EFRÂSİYÂB'IN BOZGUNA UĞRAMASI

Karanlık gecenin yarısı geçtiği, gökyüzünün yarısı dağ kubbelerini aştığı zaman ☙ Tûran padişahı ağırlıkları yüklenip, ordusuna zırhlar ve tulgalar dağıttı. ☙ On bin kişilik bir öncü kuvveti kurulmasını ve hepsinin de süvari olmasını buyurdu. ☙ Ve sonra ordusuna: "Ben suyu geçer geçmez, siz de gece gündüz demeden, ☙ peşimden gelerek birer birer Ceyhun'u geçin!" dedi.

Efrâsiyâb gece olunca ordusuyla birlikte Ceyhun'u geçti. ☙ Her taraf, bütün yollar ve ovalar içi boş çadırlarla doluydu. ☙ Gün doğudan ışıyınca, İranlı gözcü ovada orduyu göremedi. ☙ Müjde vermek üzere hükümdarın huzuruna girdi, "Efrâsiyâb savaşmaktan vazgeçti! ☙ Bütün çöl, çadırlar ve otağlarla dolu ancak düşmanın ortalıkta bir süvarisi bile yok," dedi.

Hüsrev bunları duyunca hemen yere kapandı; yüce Tanrı'nın huzurunda yalvarıp yakardı. ۞ Şöyle diyordu: "Ey her şeyi var eden, evrenin sahibi, asla uykuya yenilmeyen, evreni besleyen! ۞ Bana gücü de, kuvveti de, tacı da sen verdin, kötü düşüncelilerin gözünü ve gönlünü sen kör ettin. ۞ Zalimleri dünyadan uzaklaştır, onları hep korkular içerisinde tutarak işkence et." ۞ Altın renkli güneş dağların arkasından kaybolup da karanlık her yanı kaplayınca,

Hükümdar fildişi tahtına oturdu ve başına görkemli tacını koydu. ۞ Ordu, huzuruna gelerek şöyle dedi: "Sana yaraşan bu makam sonsuza dek var olsun." ۞ Erler Çin hükümdarının ordusundan kalan ganimetleri ise ihtiyaç duymadığı için istemedi. ۞ Herkes şöyle diyordu: "Yazık oldu sana, o ordu borazanlar ve davullarla gitti. ۞ Karanlık gecede özgür kişilerin ellerinden, bu ünlü kişi böylece çekip gitti."

Uyanık hükümdar onlara şöyle dedi: "Ey İran ordusunun ünlüleri, ۞ bize bu ihtişamı, büyüklük ve hükümdarlığı Tanrı verdi, ۞ dünyada öveceksenız Onu övün. Gece yaklaşıyor, Ona yalvarın. ۞ O birinin talihini ters çevirmek isterse, tahta sanattan anlamayan birini oturtur. ۞ Ona soru sorulmaz, Onun işine akıl sır ermez ve kul karşı koyamaz.

Beş gün bu savaş alanında kalacağım. Altıncı gün aydınlatan Hurmuz'dur. ۞ Yedinci gün orduyu buradan kaldırırız. Efrâsiyâb durmadan intikamımızı kamçıladığı için, biz de intikamdan vazgeçemiyoruz," dedi. ۞ Bu beş gün meydanda İranlıların ölülerini aradılar, ۞ cesetleri yıkayıp, toz ve topraktan arındırarak kendilerine yaraşan mezarlar yaptılar.

KEYHÜSREV'İN KÂVÛS'A ZAFERİ MÜJDELEMESİ

Bundan sonra padişah kâğıt, misk ve amber alarak kâtibin yanına gelmesini buyurdu.

Kâvûs'a bir mektup yazarak savaşın nasıl geçtiğini gereği gibi anlattılar. ۞ Mektubun başında Tanrı'yı överek, övgünün yalnız Ona layık olduğunu, Onun iyilik ve kötülüğün kılavuzu olduğunu söylediler. ۞ Bundan sonra da: "Ey benim, yeryüzünü koruyan ve canımın üstüne bir baba gibi titreyen padişahım! ۞ Senin büyüklüğün dağlar gibi sürekli olsun ve kötülüğünü isteyenler dertten kurtulmasın! ۞ İran'dan kalkıp Fâryâb'ın çöllerine geldim ve orada üç gün, üç gece savaştım.

Efrâsiyâb'ın o kadar çok süvarisi vardı ki, akıllı bir insan bu kadar askeri rüyasında

bile göremez. ۞ Ben bunlardan üç yüzünün kafasını sana gönderiyorum. ۞ Bunlar Efrâsiyâb'ın oğulları, akrabası ve ileri gelen ünlü kişilerdir. ۞ Onun yine ünlü ve her biri yüz aslana bedel iki yüz kahramanı da tutsak alınmış, elleri ve ayakları bağlanmıştır. ۞ Savaşların hepsi de Hârezm'de oldu ve o kadar çok başarı gösterdik ki, felek bile beğendi.

Sonunda Efrâsiyâb kaçtı. Biz de hızla onu kovalamaktayız. Bakalım zaman ne gösterecek?" ۞ diye mektubu yazıp miskle mühürledikten sonra padişah: ۞ "Şu savaş meydanı her zaman var olsun ve her yıl uğurlu bir yıldız burayı kutsasın," deyip dualar ederek kum çöllerine daldı.

EFRÂSİYÂB'IN GENGDİJ'E GİTMESİ

Efrâsiyâb savaştan vazgeçtikten sonra hızlı esen bir yel gibi Ceyhun'un suyunu da geçti. ۞ Peşi sıra ordusu da yetişip Karahan'ın ordusuyla birleşti. Herkes savaşta gördüklerinden bahsediyordu.

Türklerin padişahı Efrâsiyâb'la onun sağ kalan bütün soyu sopu, ۞ ölen değerli oğulları, akrabası ve büyük kahramanları için ۞ öylesine ağladılar ki, bir bulutun aslanların gözlerinden yaş yağdırdığı sanılırdı. ۞ Efrâsiyâb aslan gibi kahramanlarının yeniden savaşabilecek duruma gelmeleri için bir süre Buhara'da kaldı. ۞ Sonra adamlarından sağ kalan, ileri gelen ve akıllı olanları çağırdı.

Hepsi gelip huzurunda toplandılar. ۞ Ordunun düşünceli ve değerli kişileri bir araya gelince ۞ söz alarak padişaha artık savaşamayacaklarını bildirdiler ve: ۞ "Ordumuzun büyükleri ölüp gitti, yüreklerimizi acı içinde bıraktılar. ۞ Yüzde sekseni gitti, yirmisi kaldı. Bu ölenlere ağlamak gerek.

Artık çocuklarımızdan, akrabalarımızdan ve servetimizden de ümidi kestik. ۞ Padişahımızın buyruğu üzerine Ceyhun'un diğer tarafında bir savaş yaptık ۞ akılsızlığımızdan başımıza gelmeyen kalmadı, sen padişahımızsın. Biz de bu beladan kurtulmak için bir çare arayıp duruyoruz. ۞ Yapılması gerekeni sen daha iyi bilirsin. Eğer uygun görürse padişahımız orduyu buradan kaldırıp Çaç'a götürsün. ۞ Böylece eğer Hüsrev yeniden savaşmaya gelecek olursa, bir ordu hazırlayacak vakit olur.

İsterse padişahımız Gülzeryun'u da geçsin ۞ ve Geng'in arka tarafında dinlensin. Orası hem dinlenmek hem de savaşmak için uygun bir yerdir," dediler. Bu fikri herkes beğenmişti, bundan başka bir şey söyleyen de olmadı. ۞ Bunun üzerine kalkıp,

gözleri yaşlı ve yürekleri dertli olarak Gülzeryun'a gittiler. ۞ Türk padişahı burada on gün kalarak doğanlar ve zağarlarla avlandı. ۞ Buradan da Geng'e geçtiler. Hiçbir yerde uzun uzun kalmıyorlardı.

Padişahın bahçelerinde gülleri biten, taşı toprağı altın olan, cennet gibi bir şehri vardı. ۞ İşte burada güven ve zevkle uyuyabildi. ۞ Her yandan komutanları, büyükleri ve askerleri çağırtarak, ۞ gül bahçelerinde toplantılar yaptırdı. Şarap, çenk ve rebapla vakit geçirdi. ۞ Gece gündüz adamlarıyla şarap içerken, bir yandan da her tarafa casuslar gönderdi. Oturup şarap içerek ve feleğin neler yapacağını,

Bu durumun neye varacağını anlamak için bekledi. ۞ Nihayet göndermiş olduğu casuslardan birisi gelerek, gördüklerini birer birer anlattı: ۞ "Hüsrev ordusunu Ceyhun'dan geçirerek ovaya getirdi. ۞ Ne yapmak lazımsa bir an önce yap, çünkü askerleri neredeyse burada olur," dedi.

HÜSREV'İN CEYHUN'DAN GEÇMESİ

Ceyhun'a varınca Hüsrev düşünmeye başladı; yemeden içmeden kesildi.

Ordusu nehri geçtikten sonra her yana haberler saldı ve bütün adamlarına: ۞ "Gelen hiç kimseden korkmayın ve bizim için dua edin," dedi. ۞ Yoksullara paralar dağıttı; bazılarına daha çok verdi. ۞ Oradan kalkıp Sogd'a gelince, burayı baykuşların barındığı bir yer olarak buldu; ۞ mamur hale sokmak için pek çok para harcadı.

Her konakta kendisini korumakla görevli bir de süvari bulunuyordu. ۞ Bundan sonra Efrâsiyâb, ordusu ve Geng hakkında haberler gelmeye başladı. ۞ Kâkele'nin, azgın aslanlardan kurulmuş bir orduyla Efrâsiyâb'a yardıma gittiği, ۞ onun Tûr'un tohumundan gelme, yüreği kinle dolu, savaş için bahane arayan bir kahraman olduğu; ۞ Efrâsiyâb'ın, İranın taht ve tacını ele geçirmek için kahramanlardan kurulmuş bir orduyu Çaç'a

Ve Tûrük'ün komutasındaki başka bir orduyu da büyük bir çöle gönderdiği ۞ ve çöllerdeki bütün emirlerin Hüsrev'e karşı savaşmayı kabul ederek yolları kapatmak işini üzerlerine aldıkları haberi padişaha ulaştı. ۞ Keyhüsrev bunlara hiç aldırmadı, aklını düşüncelerine hâkim kıldı. ۞ Berda ve Erdebil'den gelme erlere büyük birlikler halinde ۞ kendisinin önünden geçmelerini ve sonra da gidip Efrâsiyâb'ın bütün kahramanlarının, mûbedlerinin ve sınırlardaki bekçilerinin sayısını öğrenmelerini buyurdu.

Sonra Nîmrûz'dan gelen askerlerin de Rüstem'le beraber yola çıkarak, ۞ hızlı giden

develere binip atlarını da yanlarına alarak gitmelerini ۞ ve Türk ordusu için bir gece baskını düzenlemelerini buyurdu. ۞ Bunun üzerine Keyhüsrev'in tacının süsü olan komutanlardan biri çöle, öteki de Çaç'a gitmek üzere yola çıktı. ۞ Padişah Sogd'da bir ay kaldı. Halk kendisine büyük ilgi ve sevgi gösterdi.

Burada askerlerine paralar dağıtan ve onların rahat olmasını sağlayan padişah bir yandan da ün kazanmak için fırsat kolluyordu. ۞ Savaş hilelerini ve kuşatma yöntemlerini iyi bilen kimseleri çağırtarak onlarla dost oldu ve böylelikle kötülüğünü düşünenlerin yüreğine korku saldı. ۞ Oradan kalkıp planlar yaptı ve savaşa hazırlandı. ۞ Sogd ve Kâşân'dan topladığı askerlerin çokluğu herkese parmak ısırttı. ۞ Türkler de intikamcı Hüsrev'in ordusuyla birlikte geldiğini haber alınca kalelere sığındı. Her yan kaynaşmalar ve dedikodularla doldu.

Bunun üzerine padişah ordusuna: "Artık iş değişti. ۞ Türk komutanları arasında bizimle savaşmak istemeyen olursa ۞ siz de savaşmayın. Kan döküp kimseye kötü örnek olmayın! ۞ Bizimle hâlâ savaşmak isteyenlerin ve intikam almaktan vazgeçmeyenlerin ۞ kanlarıysa helalimizdir. Onların üzerlerine saldırıp, mallarını ve yurtlarını yağma edin!" dedi.

Hepsi padişahın bu buyruğuna boyun eğdi; ordudan naralar yükseldi. ۞ İran'ın bütün kahramanları kalelerin üzerine yürüdü. ۞ Düşmanların saklandığı bütün burç ve kuleler yerle bir oldu; oturacak hiçbir yerleri kalmadı. ۞ İçlerindeki köle ve cariyelerle, hayvanları ve bütün eşyaları mahvoldu. ۞ Ordu böylelikle yüz fersah kadar yol aldı ve geçtiği hiçbir yerde dağlarla ovalarda taş üstünde taş bırakmadı.

Gülzeryun'a vardığında da Hüsrev kılavuzlarıyla her yanı gezip dolaştı. ۞ Burânın bahar vakti yeşermiş bağları, dağları ve ovalarıyla, yeşillikler ve çiçekler içinde bambaşka bir âlem olduğunu gördü. ۞ Ovalar ağaçlarla, dağlar da avlarla doluydu; burası talihli kimsenin yaşayacağı bir yerdi. ۞ Hüsrev buradan da, düşmanın sırlarını öğrenmek için etrafa casuslar gönderdi. ۞ Bu genç padişahın otağını bir akarsu kenarına kurdular.

Yeryüzünün sahibi olan padişah tahtına oturarak, kendisini taparcasına seven adamlarıyla beraber ۞ ta sabaha kadar, kara topraklardaki ölüleri bile diriltecek kadar neşeli bir gece geçirdi. ۞ Beri yanda da Efrâsiyâb gece ve gündüz, ۞ uyanık yürekli ve bilgili adamlarına: ۞ "Düşmanın uykuda olduğu şu sıralarda Geng'de durmanın zamanı değil," dedi.

Bunun üzerine hepsi bir ağızdan: "Kötülüğümüzü isteyen düşman, mademki bu ka-

dar yakına gelmiştir, ☙ biz de artık savaşmaktan başka çare göremiyoruz. Bu kadar asker varken, acizlik ☙ göstermek hoş olmaz," diyerek ☙ hemen kalkıp, bütün geceyi orduyu hazırlamakla geçirdiler.

KEYHÜSREV'İN EFRÂSİYÂB'LA YENİDEN SAVAŞMASI

Sabahleyin erkenden, horozlar öterken sarayın içinden de davul sesleri yükseldi.
Geng'den öyle bir ordu çıktı ki, karıncalarla sivrisineklere bile geçecek yol kalmadı. ☙ Bu ordu Gülzeryun'a vardığı vakit, yeryüzü Bîsutûn dağına döndü. ☙ Ordunun buraya gelip yerleşmesi üç gün, üç gece sürdü. Her tarafta savaş ve karmaşa vardı. ☙ Yedi fersahlık alana yayılan askerlerin sayısı, karıncalardan ve çekirgelerden de çoktu. ☙ Dördüncü gün ordu saf bağladı. Sıcaklık, denizlerden güneşe kadar yayılıyordu.
Ordunun sağ yanında, Efrâsiyâb'ın mızrağını güneşin de ötesine yükselten Cehn, ☙ ortada, akıllı ve tedbirli pehlivanlarıyla Efrâsiyâb, ☙ sol yanda, tecrübeli ve kahraman süvarileriyle savaş aslanı Tûrük; ☙ geride de düşmanın hücumunu engelleyecek Gersîvez duruyordu. ☙ İran ordusunun ortasındaysa, bir dağ gibi onu destekleyen Keyhüsrev vardı.
Onun yanına da Gûderz, Nevzer oğlu Tûs, Menûşân, iyi huylu Hûzân, ☙ Mîlâd oğlu Gurgîn, aslan Rehhâm, Hecîr ve cesur pehlivan Şîdûş geçti. ☙ Sağ yanda Kâvûs'un oğlu Ferîborz yer almıştı. Bütün ordu, tek bir yürek ve vücut gibi birbirine bağlıydı. ☙ Sol yanda, savaşlarda her zaman düşmanlara karşı çıkan Menûçehr vardı. ☙ Geride de, bütün sınırların bekçisi olan Gûderz oğlu Gîv bulunuyordu.
Atların nalları altında yeryüzü demir kesmiş, nehirlerin suları dökülen kanlarla yakuta dönmüş ☙ ve tozdan bir bulut peyda olmuştu. Davul sesleri ise artık kayaların yüreğini parçalıyordu. ☙ Yeryüzü yerinde duramayan koca bir karabuluta dönmüş, toprak bu orduları taşıyamayacak bir hal almıştı. ☙ Hava ise abanozdan bir örtüyle örtülmüş gibiydi. Davulların sesleri yıldızları bile rahatsız ediyordu. ☙ Yeryüzünde boş hiçbir yer kalmamıştı; her taraf kesik baş, beyin, el ve ayakla dolmuştu.
Atların nalları artık hep kesilen başlara basıyordu; ovada, gövdelerinden ayrılmış başlardan, ayaklardan ve ellerden başka bir şey görünmüyordu. ☙ Aklı başında olanlar, bir kenara çekilmiş, bu manzarayı hayret ve dehşetle seyrediyordu. ☙ İki ordu ise hiç aralıksız çarpışmaya devam ediyordu. ☙ Öyle ki, onlar bir süre daha bu

bela ve kin ovasında savaştığı takdirde, ☙ sağ kalan kimse olmayacak, belki de gökler bile tersine dönecekti.

Baltaların tulgalara inmesinden çıkan sesler havaları dolduruyor, canlar tenlere veda ediyordu. ☙ Savaşın bu kadar şiddetlendiğini gören Keyhüsrev'in başına dünya dar oldu. ☙ Yerinden çıkıp bir kenara geçti ve Tanrı'ya: ☙ "Ey yeryüzünün sahibi ve bilginlerin bildiğinden de yüce Tanrı! Ey padişahlar padişahı! ☙ Eğer ben zulüm görmüş ve demir parçası gibi ocakta yanmış bir adam olmasaydım,

Bu savaştan zaferle dönmek için adaletli Tanrı'yı rahatsız etmek istemezdim," diye yalvardı. ☙ Yüzünü gözünü topraklara sürdü; inleyip ağlaması dünyayı tuttu. ☙ Tam bu sırada ansızın şiddetli bir rüzgâr çıkarak, ağaçların dallarını kırdı ☙ ve savaş meydanındaki bütün tozu toprağı kaldırıp, Tûran askerlerinin yüzlerini gözlerini kapadı. ☙ Efrâsiyâb savaştan kaçanların kafalarını hançerle gövdelerinden ayırdığı, onlara kumları kefen ettiği için,

Ortalık kararıncaya kadar yapılan bu savaşta, Türklerin birçoğu esir alındı. ☙ Nihayet gece basıp da, misk renkli bir örtü bütün yeryüzünü örtünce artık kimse savaşamaz oldu. ☙ Göklerden inen karanlık yeryüzünü karartınca her iki padişah da ordusunu ovadan çekmek zorunda kaldı. ☙ Dağların eteklerinden nehre kadar her yer zırhlı ve tulgalı erlerle doluydu. ☙ Her yanda ateşler yakıldı. Öncüler yerlerini aldılar.

Efrâsiyâb yeni bir savaşa hazırlanıyor ve ünlü süvarilerini savaş alanına sürmek için güneşin ufuktan yükselerek ☙ dağların yüzünü aydınlatmasını, yeryüzünü ☙ Bedahşan lalinden yapılmış yüzük gibi kızartmasını bekliyordu. ☙ O böyle düşünüyordu, ama yeryüzünü yaratan Tanrı'nın dileği başka türlüydü. ☙ Ona kim karşı koyabilir?

EFRÂSİYÂB'IN BİHİŞT-İ GENG'E SIĞINMASI

Karanlık gece bir zencinin yüzü gibi kararınca, Nevzer'in oğlu Gostehem'den Hüsrev'e bir haberci geldi. ☙ Gostehem: "Yeryüzü padişahı var olsun! ☙ Biz bu savaştan galip ve mutlu olarak döndük. ☙ Uyku zamanı Efrâsiyâb'ın kahramanlarına bir baskın yaptık. ☙ Böyle bir baskını beklemedikleri için gözcüleri yoktu.

Kahramanları uyanıncaya kadar biz kılıçlarımız ve gürzlerimizle giriştik. ☙ Bunların çoğu öldü; hatta sabahleyin Karahan'dan başka sağ kalan kahraman yoktu. ☙ Bütün ova, kafası kopmuş gövdelerle doldu. Onların yatağı yer, yorganları da toz top-

rak oldu!" diyordu. ۞ Bu sırada Rüstem'den de, develi bir haberci hızla ve müjdeyle geldi. ۞ Dedi ki: "Biz çöllerdeydik, ancak haber alır almaz hemen geldik.

Rüstem yalnız olsaydı, o kadar yolu bu kadar çabuk alamazdı. ۞ Onunla karşılaştığımız zaman gündüz olmuş, dünyayı aydınlatan güneş başını ufuktan yükseltmişti. ۞ Rüstem yayına kirişi taktı. Düşman yaklaştığı zaman başına da tulgasını geçirdi. ۞ Daha ilk oku atar atmaz meydanda Türk ordusu diye bir şey kalmadı. ۞ O şimdi intikam almak için Tûran ülkesine daldı. Padişahımız ondan tekrar haber alacaktır!"

Bu haberler üzerine, İran ordusundan sevinç naraları yükseldi. Bu sesleri duyan Türk padişahı, ۞ kendisini seven kahramanların hemen atlarına binmelerini buyurdu. ۞ Bu sırada Efrâsiyâb'a da, telaş ve heyecan içinde bir atlı ulaştı ve: ۞ "Ordumuzun büyüklerinden yalnız Karahan kurtulabildi. Şimdi yanındaki altmış kişiyle yolda. ۞ Tûran'a, nehirlerin suyunu tüketecek çoklukta bir İran ordusu girdi," diye haber verince,

Efrâsiyâb yanındakilere: "Bu sefer talih bize yâr olmayacak! ۞ Eğer sarayım Rüstem'in eline geçecek olursa, bütün işimiz biter. ۞ O şimdi bizim bunlardan haberimiz olmadığını ve bizim burada Hüsrev'le uğraştığımızı sanıyor. ۞ Bunun için ateş gibi ona saldıralım ve dökeceğimiz kanlarla ovanın yüzünü Ceyhun'a döndürelim," dedi. ۞ Akıllı, yol gösterici kimseler ve bütün ordu bu düşünceyi doğru buldu.

Bunun üzerine Efrâsiyâb ağırlıkları orada bırakıp orduyu bir ateş gibi ovadan kaldırıp götürdü. ۞ Bu sırada İranlı bir gözcü koşup gelerek, yerden kalkan tozlarla havanın karardığını, ۞ yeryüzünün Türklerden tamamıyla boşaldığını kendi gözleriyle gördüğünü, ۞ her yerde büyük ve küçük çadırlar olduğu halde içlerinde kimseyi görmediğini, bildirdi. ۞ Hüsrev Çin padişahının savaş meydanını neden böyle ansızın bırakıp gittiğini anladı.

Onun Gostehem ve Rüstem'den yana haberler aldığı için böyle hızla yola çıktığını tahmin etti. ۞ Bunun üzerine derhal Rüstem'e bir haberci göndererek: ۞ "Efrâsiyâb'ın buradan ayrılıp gidişinin sebebi seninle hemen savaşa tutuşmaktır. ۞ Sakın gafil avlanma. Ordunu düzenle, yayına okunu yerleştir, savaşa hazır ol!" dedi. ۞ Haberci, tecrübeli, aklı başında ve bütün yolları bilen bir adamdı.

Rüstem'i buldu ve o aslan yürekli pehlivanı, kemeri belinde, savaşa hazır olarak gördü. ۞ Askerlerinin de gürzleri omuzlarındaydı ve kulaklarını Rüstem'in buyruğuna dikmişlerdi. ۞ Haberci, padişahın yürek ferahlatan haberini bildirdi. ۞ Beri yandan, intikam almak için bahane arayan Hüsrev sessiz sedasız oturuyordu. ۞ Düşmandan kalan otağ, çadır, taht ve taç gibi ele geçirilen ne varsa, hepsini ordusuna

dağıttı.

İranlıların ölülerini ayırtıp, kandan ve topraktan temizleterek kefenlere sardırdı. ☙ Büyük adamları için de, ölülerini yıkattıktan sonra âdet olduğu üzere mezarlar yaptırttı. ☙ Sonra ağırlıkları yükletti; askerlerine ata binmelerini emretti ve hemen Türk padişahının peşine düştü. ☙ Efrâsiyâb Geng şehrine yaklaştığı zaman Rüstem'in uykuda olduğunu sanıyordu. ☙ Adamlarına: "Şimdi bir gece baskını yaparak ordusunun tozunu havaya uçuralım," dedi.

Fakat tam bu sırada, ovada Rüstem'in öncüleri ve at kişnemeleriyle karşılaştı. ☙ Onun bu uyanıklığı karşısında şaşıp kaldı ve düşünmeye başladı. ☙ Çünkü ordusu yorgun, bitkin ve yaşamaktan bezmiş bir haldeydi. ☙ Önünde keskin pençeli Rüstem, ardında da Keyhüsrev'in savaşa hazır atlıları vardı. ☙ En yakın bildiği kimseleri yanına çağırtıp derdini onlara açtı ve:

"Bu duruma ne çare düşünüyorsunuz?" diye sordu. ☙ İçlerinden biri kalkıp: "Biz ne diye bu yolların zahmetini çekip duruyoruz? İşte Geng kenti padişahımız için tükenmez bir hazine değil mi? ☙ Onun boyu sekiz ve eni de dört fersahtır. ☙ Orada hazine de var, asker de, çoluk çocuk da... ☙ Oradaki kalenin kulesinin üzerinden kartallar bile geçemez. O yüksekliği kimse rüyasında bile göremez.

Orada büyüklük, taç, taht, ferman, köşk, yiyecek, her şey var. ☙ Bihişt dedikleri bu yer, zevk, sefa, mutluluk ve huzur yeridir. ☙ Her köşesinde bir çeşme, bir havuz vardır ki, bunların boyu ve eni bir ok atımı kadardır. ☙ Sen ta Hint'ten ve Rûm'dan mûbedler getirerek, orasını bir cennete döndürdün. ☙ Onun kulesinden bakan kimse, yirmi fersahlık mesafeden bile çöldeki birini görür.

Senin şu dünyada savaşmaktan başka yapacak işin yok mu? Sonunda bu dünyanın kimseye kalmayacağı malum," dedi. ☙ Bu sözler padişahın hoşuna gitti ve yüreği zamanın kötülüğünden yana ferahladı. ☙ Gönlü sevinçle dolu olarak, bütün ordusu ve ağırlıklarıyla birlikte Bihişt-i Geng'e geldi. ☙ Şehrin dört bir yanını gezdi ve el ayası kadar bile bakımsız bir yer göremedi. ☙ Burada, bütün yeryüzünde buyruğunu yürüten padişah tarafından yaptırılmış, çatısı göklere değen bir köşk vardı.

Bu köşke yerleşti ve huzura girme izni verdi. Ordusuna altın ve gümüş paralar dağıttı. ☙ Her yana askerler ve her ülkeye valiler gönderdi. ☙ Her tarafa kuleler yaptırarak buralara gözcüler dikti. Gözcüler gündüzleri etrafı gözler, geceleyin de bekçilik ederlerdi. ☙ Padişah mûbedler ve büyükler sağına oturduktan sonra kâtibin gelmesini buyurdu.

EFRÂSİYÂB'IN ÇİN FAĞFÛRUNA MEKTUBU

Çin Fağfûruna, yüz binlerce duayla başlayan bir mektup yazdılar.

Bu mektubunda, Efrâsiyâb: "Alınyazıma bakılırsa, benim bu dünyada savaştan başka nasibim yok. ☙ Öldürmem gereken bir adamı tuttum, büyütüp yetiştirdim. Şimdi o da benim başıma bela kesildi. ☙ Ruhumun dostluğuna tanıklık eden Çin fağfûru herhalde yardımıma gelecektir. ☙ Kendisi gelemese de, bu yandan düşmanın üzerine yürüyecek bir ordu gönderiverir!" dedi. ☙ Efrâsiyâb'ın elçisi Çin'e vardığı zaman geceydi.

Fağfûr ona birçok ikramda bulundu ve oturması için bir köşk ayırdı. ☙ Beri yanda da Efrâsiyâb Geng'de ne yiyor, ne içiyor ne de dinlenebiliyordu. ☙ Kalenin burçlarını savaş için hazırlamaya başladı. Duvara bir mancınık kurdurdu. ☙ Verdiği emir üzerine zanaatkârlar burçlara ağır taşlar çıkardı. ☙ Kalenin duvarlarına da erler dikti. Rûm'dan çağırdığı birçok zanaatkâr arasında akıllı, uyanık yürekli bir usta vardı.

Bu usta kalenin üzerine yaylar ve kurt derisinden kalkanlar çıkardı. ☙ Bütün burçlar zırhlı ve tulgalı erlerle doldu. ☙ Ayrıca demirciler de her yana çelik çengeller astılar ☙ ve onları uzun mızraklarla birbirlerine bağladılar. Şatoya çıkmak isteyen ☙ ya bu mızraklara takılıp kalacak, ya da kaleden kaçıp uzaklaşacaktı.

Efrâsiyâb bütün işçilere gümüş paralar dağıtarak herkesi memnun etti. ☙ Askerlerine ve savaşçılara tulga, kılıç, zırh, Çin kalkanı, ok ve yay verdi. ☙ Bütün bu işler olup bittikten sonra kendisini sevenlerle oturup eğlendi. ☙ Her gün çenk çalan ay yüzlü yüz çalgıcı sarayının kapısında sevinçle toplanıp müzik yaparlardı. ☙ Efrâsiyâb böyle gece gündüz eğlenceler yaparak, Türklere şarkı söyletip şarap içiyordu.

Her gün bir hazinesini saçıyor, ne bugünü ne de yarını düşünüyordu. ☙ Alnında yazılı olan gerçekleşecek olduktan sonra üzüntüye kapılmanın lüzumsuz olduğunu düşünüyordu. ☙ Yarının kimin yüzüne güleceği belli mi? Efrâsiyâb böylece iki hafta sevinç içinde yaşadı.

KEYHÜSREV'İN GENGDİJ'E GELMESİ

Üçüncü hafta Geng önüne varan Keyhüsrev çenk ve ney sesleriyle karşılaştı. ☙ Güldü, kalenin çevresini dolaştı ve feleğin yaptıklarına şaşıp kaldı.

Burası onu şaşırttı. Sanki gök değişmiş ve bir kale şekline girmişti. Yanındakilere: "Bu kaleyi yapan herhalde savaş için yapmamıştır. ☙ İran padişahının kanını dök-

tükten sonra bizden kaçıp sığınmak için yapmış olacak," dedi. ☙ Sonra Rüstem'e dönerek: "Ey pehlivan! O parlak zekân ve aklınla bak da, ☙ yeryüzünün sahibi olan Tanrı'nın, savaşta bize bağışladığı zaferin ve iyiliğin büyüklüğünü gör, ☙ beri yanda da eğrilik, akılsızlık ve kabalıkla yaratılmış olan şu kötü adamı da ne hale getirdiğini gör.

22735 Karşımızda bozguna uğrayınca, bu kaleye sığınarak, feleğin cefasından başını kurtarmış oldu. ☙ O hep kötülere baş olan bir adamdır; şimdi kocadı, daha kötü oldu. ☙ Bunun için Tanrı'ya şükretmeye kalkışsam, sabaha kadar uyumamam lazım. ☙ Kuvvet de, zafer de ondan... Güneşi de ayı da yaratan o," dedi. ☙ Bölgenin bir yanı dağa bir yanı da nehre dayanıyordu. Burası ordu saldırılarına karşı güvenlikliydi, bunun için yüreği ferahtı.

22740 İran erleri çadırlarını ovaya kurup Keyânîyân bayraklarını açtılar. ☙ Yedi fersahlık alanı kaplayan erlerin çokluğuna yeryüzü bile şaştı. ☙ Rüstem otağını sağ tarafa kurarak, yeryüzü padişahından asker istedi. ☙ Sol tarafta da Kâvûs'un oğlu Ferîborz ile Tûs gönül aydınlatan bayrakları, davul ve borularıyla bekliyordu. ☙ Onların adamları otağları kurduktan sonra Gûderz'in oğlu da bir yer tuttu.

22745 Gece olunca, her yanda bir kaynaşmadır başladı. Yeryüzü savaş ve karmaşa içinde kaldı. ☙ Davul ve boru seslerinden toprağın yüreği yerinden oynadı. ☙ Güneş doğup da dünyanın yüzündeki pası silince ve misk renkli örtüyü kaldırınca, ☙ padişah Şebreng adlı atına binerek ordunun çevresinde dolaştı. ☙ Rüstem'e: "Ey fil gövdeli! Ey milletin büyüğü! Ey adlı sanlı pehlivan!

22750 Öyle sanıyorum ki Efrâsiyâb bundan böyle dünyayı rüyasında bile göremeyecek. ☙ Elime ister diri ister ölü geçsin, o Tanrı'ya tapan bu kulun kılıcının keskin ucunu görecek. ☙ Sözü geçen bir adam olduğu için sanırım ona dört bir yandan yığın yığın asker katılacak. ☙ Ama bu yardım onu sevdikleri veya bize düşman olduklarından değil, ondan korktukları için olacaktır. ☙ Onun için, etraftan gelecek bu yardımcıların bir an önce yollarını keselim.

22755 Şu kalenin tüm taşlarını söküp nehri dolduralım. ☙ Ordumuzun artık kötü günleri geçmiş, zahmet yerini rahata bırakmıştır. ☙ Bir duvarın ardına sığınan düşmanın, savaşından da, intikamından da korkulmaz. ☙ Bu şehirde onun rahat olmasına imkân yoktur; burası onun için bir dikenlikten farksızdır. ☙ Biz Kâvûs'un sözlerini hatırlayıp bütün gücümüzle adalete sarılalım.

22760 Kâvûs şöyle der: Bu kin ne söner ne de pas tutar. ☙ O taze yapraklı bir ağaca ben-

zer. Gönül, ne padişahların kininden ne de ölümden korkar. ۞ Oğuldan oğula, elden ele aktarılır ve devam eder. Böylece asırlar boyu sürer. ۞ Baba ölüp giderse onun tuttuğu kini oğlu güder." ۞ Büyükler ona dualar ederek, dini temiz bir padişah olduğunu söylediler ve:

22765 "Bu kin seninle sona ersin; sen her zaman sevinçli ve muzaffer ol," dediler.

CEHN'İN KEYHÜSREV'E ELÇİ OLARAK GİTMESİ

Ertesi gün güneş yeşil dağların tepesinden görünüp gök kubbenin altından bir mum yakarken, ۞ kaleden de, padişahın kafasını düşünce içinde bırakan bir gürültüdür koptu. ۞ Derken kalenin kapısı açılınca, bu sır da meydana çıkmış oldu. ۞ Yanında akıllı, bilgili ve erdemli on atlıyla Cehn kalenin kapısından çıkıp

22770 Padişahın otağının aralığına gelerek, yanındakilerle birlikte orada durdu. ۞ Padişaha, Cehn'in geldiğini haber verdiler. ۞ Bunun üzerine padişahlar padişahı fildişi tahtına oturup gönülleri aydınlatan tacını başına geçirdi. ۞ Bundan sonra akıllı Menûşân, Cehn'i alıp huzura götürdü, ۞ Cehn huzura girdiği vakit Keyhüsrev o kadar ağladı ki, yaşlardan gözleri görünmez oldu.

22775 Savaşçı Cehn bu duruma şaşırarak hemen başından büyüklüğün tacını çıkardı ۞ ve padişahın tahtının yanına gelerek onu övdükten sonra saygılarını sundu. Ona "Ey ünlü padişah, ömrün sevinç ve eğlenceyle geçsin! ۞ Yerimiz yurdumuz senin sayende kutlu olsun; kötülüğünü isteyen düşmanın yüreği ve gözü paralansın! ۞ Sen hep Tanrı'ya tap ve sevinç içinde yaşa! Senin adaletinin eli yurdumuzun üstünden eksik olmasın. ۞ Gelişin ve gidişin kutlu olsun; senin için hep iyi sözler söylensin!

22780 Padişahımız Efrâsiyâb'dan getirdiğim haberleri acele etmeden, sabırla dinlesin," dedi. ۞ Padişah bu sözleri dinledikten sonra altın bir taht kurulmasını buyurdu. ۞ Taht kurulunca, akıllı Cehn ona oturup, babasından getirdiği haberleri bildirmeye başladı: ۞ "Efrâsiyâb tahtında yüreği dertli ve gözleri yaşlı olarak oturuyor. ۞ Padişahımıza önce o yüreği yaralı Tûran padişahının selamlarını sunarım.

22785 Efrâsiyâb bana dedi ki: Tanrı'ya şükürler olsun ki, sığınağımız olan oğlumuz bu mevkilere geldi. ۞ Onun soyu babadan yana Keykubâd'a, anadan yana da Tûr'a kadar uzanır. ۞ Ey padişah! Senin başın bütün dünya padişahlarından daha yücedir; senin soyun böyle ünlü bir soydandır. ۞ Bulutlar arasında uçan keskin kanatlı kartallarla denizlerde yaşayan canavarlar ۞ hep senin tahtının bekçileridir. İnsanlar

da, hayvanlar da hep senin tahtının sayesinde bahtiyardır.
Bütün taht ve taç sahibi padişahlar senin yanında küçük kalır. ☙ Şu Şeytan'ın ettiklerine şaşıp kalmış durumdayım. Ondan yana, kötülükten başka bir şey görmedim. ☙ O kadar şefkatli ve sadakatli olduğum halde onun yüzünden birdenbire gönlüm kötülüğe meyletti. ☙ Böylece Kâvûs'un oğlu akıllı Siyâvuş'u suçsuz yere öldürmüş oldum. ☙ Bu sebeple yüreğim pek dertlidir; yemeden, uyumadan kesilip bir köşede oturuyorum.
Pis Şeytan yüreğimden yeryüzünün sahibi Tanrı'nın korkusunu almamış olsaydı, ben onu öldürebilir miydim? ☙ Bunu feleğe yüklemek de bir bahane olur; dilimde yalandan başka söyleyecek söz yok. ☙ Sen akıllı bir padişahsın; akıllıca sözlerden anlayan bir Tanrı adamısın. ☙ Bir kere bak, sırf bu intikam yüzünden, bağlan, meydanları, sarayları ☙ ve köşkleriyle nice büyük şehirler yok olup gitti. Yapılan tüm savaşların bahanesi hep bu Siyâvuş ile Efrâsiyâb meselesidir.
Fil gövdeli ve deniz canavarları kadar güçlü nice atlının nasıl savaştığını bir düşün. ☙ Bunların kefenleri aslanların oldu ve başları gövdelerinden ayrıldı. ☙ Ülkelerde harap şehirlerden başka bir şey görünmediği gibi, çöllerde de oturacak yer kalmadı. ☙ Kıyamete kadar adımız kinin ve keskin kılıçların açtığı yaralardan başka bir şeyle anılmayacak! ☙ Bunlardan Tanrı da hoşnut değildir; sonunda bu kötülüklerimizin azabı içinde kıvranacağız.
Hala savaşmak arzusundaysan, yüreğinin kinden yana hiçbir zaman rahat etmeyeceğine artık şüphem kalmaz. ☙ İbret almak istiyorsan şu feleğin yaptıklarına bakman yeter. ☙ Kafası hep kinle, yüreği de kanla dolu olan sensin... Biz kaledeyiz, sen ovadasın. ☙ Geng adını taşıyan bu kale benim cennetimdir. Bu benim memleketimde yapılmıştır, benim emeğimdir. ☙ Hazinem, yüzüğüm, tacım, tahtım, toprağım,
Geçimim ve savaş aslanlarım hep buradadır. ☙ Sıcak ve heyecanlı zamanlar geçti; güllerin ve lalelerin ne renkleri ne de kokuları var artık. ☙ Önümüz kıştır; eller, mızrakların saplarında donar kalır. ☙ Bulutlar yüzlerini buruşturunca, yurdumuzun toprakları da taş gibi donar. ☙ O zaman benim her taraftan çağırdığım ordular da gelecek ve sen ayla güneşin başına getireceği felakete dayanamayacaksın.
Yapacağın savaşta talihin sana yâr olacağını umuyorsan, aldanıyorsun. ☙ Çünkü felek düşüncelerin dışında işler görür; o zamanda senin çektiğin zahmetlerden başkaları faydalanır. ☙ Eğer sen: Ben Tûran'ı ve Çin'i alarak yerle göğü birbirine katacağım, ☙ bu milleti kılıçtan geçireceğim ve seni de tutsak alacağım diyorsan, ☙ yanı-

lırsın. Yenilmemek için yaratılan bir insanı kimse yenemez.

Ben Cemşîd'in ve Ferîdun'un soyundanım ve Zâdşem'in torunuyum. ☙ Benim Tanrı tarafından verilmiş bilgi ve kudretim ve melekler gibi kanadım vardır. ☙ Başım sıkıldığı zaman hiçbir öğütçünün öğüdüne ihtiyacım yoktur. ☙ Uykuya vardığım vakit, Tanrı beni güneşin yanında duran yıldız gibi kendimden geçirir. ☙ Ben ancak Kimek deryasını aştığım zaman ülkemi ve tacımı sana bırakabilirim.

O zaman beni ne şehir görür ne ordu... Böylece Gengdij'de senin oturacak yerin olur. ☙ Ama intikam günü gelir çatarsa, o zaman da savaş hazırlığının nasıl olacağını görürsün. ☙ Ben de çıkıp gelir ve senden intikamımı alarak her yere dinimi yaymaya çalışırım. ☙ Sen eğer kafandan intikam düşüncesini çıkarır da tutar şefkatle yaklaşırsan ve memleketi güzelleştirirsek, ☙ ben de, Ferîdun'un Îrec'e bile veremediği taç, mücevher, altın ve kemerlerin durduğu hazinelerimin kapılarını açar,

Hepsini sana veririm. Sen bunları al ve artık intikamdan vazgeç. ☙ İstersen Çin ve Mâçin'i de al ve dilediğin gibi oralarda hüküm sür. ☙ Horasan ve Mekrân da senin olsun; ben senin benden daha çok mesut olmanı isterim. ☙ Padişah Kâvûs'un geçeceği yollara istediğin kadar asker gönderir, ☙ senin askerlerini zengin eder, sana taht ve taç verir,

Her savaşta yardımcı olur ve her mecliste sana padişah derim. ☙ Sonunu düşün ve ne istiyorsan söyle. ☙ Eğer öğütlerimi dinlemez de, büyükbabana kin beslemeye devam edersen, ☙ Cehn yanından ayrılınca, sen de savaş için hazırlan. Ben zaten savaşa bir kaplan gibi hazırım."

KEYHÜSREV'İN CEHN'E CEVABI

Padişah bu sözleri dinledikten sonra Cehn'e gülümseyerek baktı

Ve cevap olarak da: "Ey iyi ad kazanmak isteyen kahraman," dedi. "Bütün sözlerini dinledim. ☙ Önce ettiğin duaların, tacım ve tahtım için kabul olmasını dilerim. ☙ Efrâsiyâb'ın bana ettiği duaları ve onun kirpiklerinin gözyaşlarıyla dolu olduğunu da duydum: ☙ O duaları da Tanrı tacım ve tahtım için kabul etsin. Onların sahibi daima sevinçli ve talihli olsun. ☙ Torununun bir Tanrı adamı olmasından ötürü yaptığı dualara gelince;

Evet, onun torunu, yeryüzünün bütün padişahlarından daha muzaffer, daha mutlu ve gönülleri aydınlatandır. ☙ Tanrı Efrâsiyâb'ın bu söylediklerinin hepsini bana vermiştir; aklımı da onlara yâr etsin! ☙ Sözlerin her ne kadar gönül okşasa da, sen yü-

reği temiz ve Tanrı'yı tanıyan bir adam değilsin. ☙ Bilgiden yana zengin olan bir kişinin işi de sözleri gibi iyi olur. ☙ Kutlu Ferîdun hiçbir zaman yıldız olup bu kara toprakların üzerine çıkma sevdasına kapılmadı.

Sen göklerin üzerine çıktığını söylüyorsun; anlaşılan utanmayı yüzünden büsbütün kaldırıp atmışsın! ☙ Büyücülük yüreğinin sermayesi, böyle tatlı sözler de dilinin süsü olmuş. ☙ Yüreği yalanla dolu olan adamın dilindeki tatlı sözlerin, akıllı adamlar için bir değeri yoktur. ☙ Öldürdüğün adama, yani babama şimdi tutup da yeryüzü padişahı demenin anlamı yoktur; çünkü onun tek bir kemiği bile kalmamıştır. ☙ Anamı da haremden çıkartıp herkesin geçtiği yolda sürüyen ve intikam almak için bağlatan sensin.

Anamdan doğmamışken başımda ateşler yaktın. ☙ Bu kötülüklerini gören sarayındaki adamlar bile doğru yoldan ayrılmış ruhuna lanetler okudu. ☙ Senin yaptığın kötülükleri yeryüzünde ne bir padişah, ne bir pehlivan ne de bir insan yapmıştır. ☙ Kendi öz kızını, karnındaki çocuğu düşürtmek için, yakasından tutarak sürüye sürüye getirip cellada teslim edecek ☙ ve onu kamçı altında inletecek bir insan düşünülemez bile,

Bu olup bitenlerin üstüne gelen akıllı Pîrân orada, o zamana kadar görüp işittiği bir şeyi gördü. ☙ Fakat insanlar arasında yücelmemi isteyen Tanrı beni korudu. ☙ Bu işin içinde bir sır olduğu için o da beni planladığın felaketten kurtardı. ☙ Anamdan doğduğum zaman sen beni işe yaramaz, hiçbir değeri olmayan bir çocuk gibi ☙ çobanların yanına göndererek, erkek aslanların terbiyesine bıraktın.

Bana orada keçiler dadılık, mandalar da çobanlık etti; ne gündüzleri rahat edebildim ne de geceleri uyuyabildim. ☙ Böylece günler geçti. Pîrân beni çöllerden alıp ☙ senin yanına getirdi. Sen benim taca ve tahta yaraşan bir çocuk olduğumu görünce, ☙ Siyâvuş gibi benim de başımı gövdemden ayırmak ve cesedimi kefene bile sarmadan gömmek istedin. ☙ Fakat senin önünde, Tanrı benim dilimi bağladı, şaşırıp kaldım, hiçbir şey söyleyemedim.

Bunun üzerine sen beni akılsız, aptal bir şey sandın ve yapacağın kötülükten vazgeçtin. ☙ Düşün bir kere, Siyâvuş sana o kadar iyilik ettiği halde, senden ne kadar kötülük gördü! ☙ Dünyanın kötülüklerinden sana sığındı; büyük adamlara yaraşan bir şekilde hareket etti. ☙ Senin için tacından ve tahtından vazgeçti, gelip seni padişah olarak tanıdı. ☙ Kendisini verdiği sözde durmaz bir insan saymaman için fedakârlıklara katlanarak her şeyi bırakıp sana geldi.

Sen ise onun bu kahramanlığını ve boyunu bosunu görünce ☙ onu kıskandın, o kötü yaradılışın harekete geçti ve temiz yürekli padişahı öldürdün. ☙ Öyle taç sahibi ve akıllı bir insanın başını, koyun keser gibi kestin. ☙ Sen ta Menûçehr zamanından beri hep böyle kötü niyetli ve kötü huylu bir adamsın. ☙ Kötülük, babasına kötülük eden Tûr'la başlayarak,

Babadan oğula bulaşa bulaşa, büyüklerin ne âdetleri kaldı, ne dinleri ne de imanları... ☙ Sen bu da yetmezmiş gibi padişah soyundan olan Nevzer'in de başını kestin. ☙ Kendi öz kardeşini, o güzel huylu, iyi yürekli kardeşin Eğrîres'i de öldürdün. ☙ Sen kötü huylu, kötü yaradılışlı, Ehrimen'in yoluna sapmış bir adamsın. ☙ Birisi tutup da senin kötülüklerini saysa herhalde onların sayısı şu feleğin dönüşünü geçer.

Senin insanoğlu olduğuna kimse inanmaz; sen cehennemde bitmiş bir fidansın. ☙ Şeytan beni doğru yoldan ayırarak yüreğimi cehenneme doğru götürdü deyip kabahati üzerinden atmak istiyorsun. ☙ Cemşîd ile Dahhâk da iyilik yapmaktan uzaklaştığı zaman: ☙ Bizi Şeytan şaşırttı; yolumuzu bize o kaybettirdi. İyilik etmekten yana elimizi, ayağımızı bağladı, demişlerdi. ☙ Fakat böyle demekle kabahati üzerlerinden atamadılar; akıl hocaları olan Şeytan'a uydukları için kimse onları mağdur görmedi.

Doğruluktan ayrılan kimsenin işi de kötü gider, sonu da kötü olur. ☙ Bundan başka, Peşen savaşında da Pîrân bizim o kadar erimizi öldürdü. ☙ Gûderz ailesinden ölen kahramanların kanlarıyla toprak çamura döndü; kötülük üstüne kötülük gördük. ☙ Sonra da Türklerden binlerce kişilik ordu toplayıp geldin. ☙ Benimle savaşmak için Âmu'ya ordular sürdün. Peşeng'i karşıma çıkardın.

Sen onu, sırf benim başımı kesmek ve yurdumu viran etmek için meydana attın. ☙ Fakat Tanrı bana yâr oldu ve düşmanın talihi tersine döndü. ☙ Şimdi de tutmuş: Senin tahtın sayesinde mutluyum ve yüreğim aydındır, diyorsun. ☙ Yaptığın kötülükleri hatırlıyorken, senin sözüne nasıl inanabilirim? ☙ Artık kıyamete kadar sana keskin kılıcımdan başka verecek cevabım yoktur.

Güneşin, ayın, talih yıldızımın, ordumun ve hazinelerimin verdiği kuvvetle, yaşadığım müddetçe seninle uğraşacağım. ☙ Hep Tanrımın huzurunda bekleyecek ve ondan başka kılavuz istemeyeceğim. ☙ Belki bu gayretlerim sayesinde yeryüzü kötülerden temizlenir. Bu sonuca ulaşabilmek için, kemerimi adalet, lütuf ve bağışla belime kuşandım. ☙ Bunlarla yeryüzüne yeni bir hayat vererek, bu bağı kötü otlardan temizleyeceğim. ☙ Kötü niyetli insanları ortadan kaldırarak, onların fesat yuvası olan başlarını taçsız bırakacağım.

Bu sözlerimi git büyükbabama söyle de, artık savaşı önlemek için bahane aramaktan vazgeçsin," dedi. ۞ Bundan sonra Cehn'e zebercet taşlarıyla süslü bir taç, altın bir gerdanlık ve bir çift küpe verdi. ۞ Cehn de oradan kalkıp babasının yanına giderek, Hüsrev'in söylediklerini ona anlattı. ۞ Bu cevaba Efrâsiyâb çok kızdı, kan tepesine sıçradı ve yüreği üzüntüyle doldu. ۞ Hemen ordusuna gürz, tulga, kılıç, külah ve gümüş paralar dağıttı.

KEYHÜSREV'İN GENGDİJ'İ ALMASI

Bütün gece, güneş baş gösterip de dağlar ak bir filin sırtı gibi ağarıncaya kadar, ۞ Efrâsiyâb ordusunu savaşa hazırlamakla uğraştı; Türk atlıları hiç uyumadı. ۞ Derken Geng'den davul sesleri yükseldi; toprak demir kesmiş, gökyüzü de yükselen tozlarla abanoz rengini almıştı. ۞ İyi niyetli ve iyi adlı Hüsrev de, neşeyle atına bindi. ۞ Gelip kalenin çevresini dolaşarak, savaş için plan yaptı.

Rüstem'e emir verdi, o da dağ gibi ordusuyla kalenin bir yanını tuttu. ۞ Bir yana iyi düşünceli Gûderz, bir yana Nevzer'in oğlu Gostehem, ۞ bir yana da filleri ve davullarıyla padişah yerleşince, ۞ kalenin dört bir yanı kuşatılmış oldu. ۞ Padişah orduya gerekli her şeyi hazırlattıktan sonra dönüp yine tahtının yanına geldi ve kalenin çevresine bir hendek kazılmasını buyurdu.

Rûm'dan, Çin'den ve Hint'ten gelme kahramanlar arasında bu işten anlayan ve kale savaşında usta, becerikli ve tecrübeli olanlar, ۞ kalenin dört bir yanını gezip planlarını yaptılar. ۞ Hüsrev bu hendeği iki mızrak genişliğinde kazdırarak içine erlerini yerleştirdi. ۞ Bu sayede, Türkler gece bile kaleden çıkamayacaklardı. ۞ Bundan sonra kalenin çevresine iki yüz arrâde yerleştirdi ve her bölüğe iki yüz mancınık dağıttı.

Her kapının önüne de iki yüz çarh koydurdu. Böylelikle dışarıya çıkmak isteyecek düşmanların kafalarına çiy taneleri gibi taş yağdıracaklardı. ۞ Parlak mancınıkların arkasında Rûmlar, çarhlarla beraber, kemerlerini bellerine kuşanmış olarak bekliyorlardı. ۞ Bundan sonra da padişahın buyruğu üzerine kalenin çevresine iki yüz fil dizdiler. ۞ Duvarların diplerinde çukurlar kazarak, kalenin temellerine direkler soktular. ۞ Direkleri katrana buladılar. Onlara bu hileyi de padişah öğretti.

Kale bu direklerin üstünde kalacak ve onlarla yerinden oynatılacaktı. ۞ Nihayet mancınıklardan taşlar ve erlerden de oklar yağmaya başlayınca, düşmanların yüzleri sapsarı kesildi, ۞ kalenin altındaki direkleri de ateşleyerek erler kalenin üstüne

çıktılar. Aşağıdan kaleyi ateş sardı. Yukarıdan da düşmanların başlarına ağır gürzler inmeye başladı. ۞ Kale kuşatmalarında âdet olduğu üzere dört bir yandan savaşa girişildi. ۞ Bu işler olup bittikten sonra yeryüzünün padişahı gelip dünyayı yaratan Tanrı'nın huzurunda durdu.

Ordudan ayrılıp bir kenara çekilerek Tanrı'ya yalvardı. ۞ Kin yüzünden toprakların üstünde bir yılan gibi kıvrandı; yüzünü gözünü yerlere sürdü: ۞ "Ey Tanrım! Saadet veren de sensin, felaket getiren de. Zorlukta senden yardım da... ۞ Yaptığımız işi doğru buluyorsan, bizi buradan elimiz boş döndürme. ۞ Büyücüleri tahtlarından baş aşağı et. Benim gönlümü neşelendir ve talihli kıl," dedi.

Tanrı'nın huzurunda başını yerden kaldırdıktan sonra o parlak tenine zırhını giydi. ۞ Kemerini kuşandı ve hemen yerinden fırlayıp tozu dumana katarak savaş meydanına atıldı. ۞ Her yandan birer ordunun savaşa katılmasını emretti. Buyruğu üzerine erler kalenin kapılarında savaşmaya başladılar. ۞ Katranlı direkleri ateşleyip kaledeki düşmanların başlarına taşlar attılar. ۞ Çarhların gıcırtısından ve katranlı direklerin dumanından parlak güneş mavi bir renk aldı.

Savaş arabaları, mancınıklar, toz ve dumandan yeryüzü morardı ve gök laciverde boyandı. ۞ Fillerin ve kahramanların kükremeleri, kılıçların parıltıları ve gürzlerin sesleri, ۞ ok yağmurları ve erlerin ayaklarından kalkan tozlar arasında sanki ay ile güneş savaşa tutuşmuştu. ۞ Gökyüzü görünmez, gözler de görmez oldu. ۞ Kara katranlı direkler Tanrı'nın emriyle cayır cayır yandı.

Burçlar ayaklanmış, dağlarda tüm heybetiyle yerinden sökülmüş gibiydi. ۞ Burçlardan birkaç kahraman Türk, aslanlar gibi aşağı doğru indi. ۞ Talihsizler ansızın tuzağa düşüyor ve dünya onlara zindan oluyordu. ۞ Hükümdar ordusunun pehlivanları zafer için savaş meydanında kükremeye başladı. ۞ Bütün kahramanlar kalede açılan bir gediğe yöneldiler. Aslan gibi kükreyen savaşçı Rüstem de koşup geldi.

Bu sırada Efrâsiyâb'a da kalenin çöktüğü haberi ulaştı. ۞ Bu haber üzerine Efrâsiyâb bir toz bulutu gibi hızla gelip Cehn ile Gersîvez'e çıkıştı: ۞ "Kaleyi ne yapacaksınız? Ordunun kalesi kılıçlarıdır." ۞ Türk ordusundaki askerler dağlar gibi gruplar halinde o kale gediğine doğru yürüdüler; ۞ aslanlar gibi oraya yüklendiler. Her taraftan kükreme sesleri yükseldi.

Hüsrev de, Rüstem'e, ne kadar mızraklı piyade varsa ۞ onların hepsini toplayıp gediğe doğru sürmesini emretti. ۞ Yürekleri kinle dolu olan bütün piyadeler de kılıçları, kalkanları, okları ve tirkeşleriyle gelerek ۞ mızraklıların arkasına geçtiler. Savaş

kızıştığı vakit süvariler de onları korudu. ۞ Her iki ordu, piyadeleri ve süvarileriyle, dağ yığınları halinde birbirine girdi.

Kinci Rüstem azgın bir aslan gibi bütün erleri gediğe doğru sürdü. ۞ Böylelikle Türklerin bayrağını tersine çevirmiş oldu ۞ ve İranlıların aslan resimli bayrağını da kalenin üzerine dikti. ۞ İran ordusunun zafer haberi savaş meydanında yayılınca, sevinç naraları yükseldi. ۞ Tûran ordusundan pek çok kişi öldürüldü ve o intikamcı Efrâsiyâb'ın talihi baş aşağı oldu.

Savaşın en kızgın olduğu sırada Rüstem, Tûran tahtına kuvvet veren, ۞ Gersîvez ve Cehn gibi biri padişahın kardeşi, ötekisi de oğlu olan iki kahramanı ele geçirdi; ۞ kötü talihleri yüzünden böylece tutsak oldular. ۞ Nihayet intikamcı ve düşman yüreğinin yarası olan İran ordusu şehre girdi. ۞ Girer girmez de yağma etmeye ve önüne geleni öldürmeye koyuldu; bunun üzerine her yandan feryatlar yükseldi.

Nice kadın ve çocuk fillerin ayakları altında can verdi. ۞ Yerlerini, yurtlarını İranlılara bırakarak, kadın erkek, çoluk çocuk herkes kaçmaya başladı. ۞ Bütün Tûran halkı rüzgâr gibi kaçıyor, kimse yerini yurdunu düşünmüyordu. ۞ Bütün Türk pehlivanlarının talihi tersine döndü ve ağlamaktan gözleri kan çanağı kesildi. ۞ Kadınları, çocukları ve servetleri İranlıların ellerine geçti.

Vücutlarını oklar, ruhlarını da felek yaraladı.

EFRÂSİYÂB'IN GENG'DEN KAÇMASI

Bunun üzerine Efrâsiyâb da yüreği kederle ve gözleri de yaşla dolu olarak sarayına geldi. ۞ Sarayın kulesinin üzerine çıkıp şehre bakınca, ۞ savaş erlerinin üçte ikisinin ölmüş, geriye kalanının da kaçmış olduğunu gördü. ۞ Uzaktan, süvarilerin ve kadınların çığlıkları ve fillerin üzerlerindeki davulların sesleri duyuluyordu.

Filler, canlı kalan Tûranlı erlerin üzerlerinden geçiyor ve onları yerle bir ediyordu. ۞ Bütün şehri duman ve çığlık kaplamıştı; her yer yanıyor, bir yandan eşyalar yağma ediliyor, bir yandan da rüzgâr esiyordu. ۞ Yenenler sevinçli, yenilenler ise kederliydi. Şu iğreti dünya zaten hep böyledir. ۞ Efrâsiyâb bu korkunçluğu, bu bozgunu, bu ölümü, bu talihsizliği, ۞ kardeşiyle Cehn'in, yerinin yurdunun, taht ve tacının, hazine ve mücevherlerinin mahvolup gittiğini görünce,

Yüreği acılar içinde kaldı ve kendi kendine: Feleğin başımıza getirdiği şu felaket nedir? ۞ Felek bana nihayet ölümü küçümsediğim ve hatta istediğim günleri de gösterdi, diye düşündükten ۞ sonra yüreği dert içinde, kuleden inip o görkemli tahtına

veda etti: ۞ "Ah, seni ne zaman bir daha saadet, huzur ve naz içinde görebileceğim!" diyerek, ۞ hemen oracıkta aklı ve düşüncesi bir kuş gibi uçup gitti.

Kaledeki bu sarayın altında bir yol vardı ki, ordusundaki hiç kimsenin bundan haberi yoktu. ۞ İleri gelen adamlarından iki yüz kişi seçip, onlarla birlikte kaybolup gitti ۞ ve çöllere daldı, bütün şehir halkı onun böyle ortadan kayboluşuna şaştı. ۞ Hem de öyle birdenbire kayboldu ki, kimse izini bulamadı. ۞ Nihayet Hüsrev bu köşküne gelerek onun talihinin yıldızını ayakları altına aldı.

Altın külahlı pehlivanlarıyla içeriye girerek onun altın tahtına oturdu. ۞ Nereye gittiğini çok aradılarsa da, o yüce komutandan bir eser bulamadılar. ۞ Hüsrev, Gersîvez ve Cehn'e Tûran komutanına ne olduğunu; ۞ nereye, nasıl gittiğini ve şimdi nerede olduğunu sordu. ۞ Bütün söylenenleri dinledi; fakat Efrâsiyâb'ın hiçbir izine rastlayamadı.

Muzaffer padişah İranlılara: "Tahtını bırakıp giden bir padişah ۞ dünyada iyi bir ad kazanamaz ve hiçbir isteğine kavuşamaz. Ölmekle yaşamak onun için birdir!" dedi.

HÜSREV'İN EFRÂSİYÂB'IN YAKINLARINA AMAN VERMESİ

Sonra Hüsrev dünya görmüş, tecrübeli ve akıllı kimseleri seçerek: ۞ "Vücudunuz sağlıkta ve selamette olsun, o yüreğiniz adaletle dolsun! ۞ O talihsiz Türkün sarayını size emanet ediyorum; siz de bütün gayretinizi harcayın.

Efrâsiyâb'ın sarayının üstünden göklerdeki güneşin bile bakmasını, ۞ kadınlarının seslerinin sokaktan bile duyulmasını istemem!" dedi. ۞ Kalenin çevresindeki hayvan sürülerinin korunması için, ayrı bir adam seçti. ۞ Efrâsiyâb'ın akrabalarından da, bir padişaha yakışanı yapıp, kimseyi incitmedi. ۞ Fakat ordu onun bu hareketini beğenmeyerek dedikodu yapmaya başladı:

"Hüsrev burada misafirmiş gibi davranıyor. ۞ Babasının hançerle ve haksız yere dökülen kanı hiç hatırına gelmiyor. ۞ Sarayından ve tahtından alıp çırılçıplak ve sürüye sürüye sokağa attıkları anasını da hiç düşünmüyor. ۞ Kimseye zararı dokunmayan bu padişahı zaten bir çoban büyütmüş, koyun sütüyle beslemiştir. Bunun için elinden bir şey gelmiyor. ۞ Neden keskin pençeli kaplanlar gibi Efrâsiyâb'ın evini barkını altüst etmiyor?

Neden onun akrabalarını da saraydan çıkarıp küllerini havaya savurmuyor?" ۞ İranlıların bu sözleri olduğu gibi Hüsrev'in kulağına gitti. ۞ Birisini gönderip aklı ba-

şında kimseleri yanına çağırtarak onlara şöyle dedi: ۞ "Akılsızların düşüncelerini beğenmek ve her yerde şiddet kullanmak doğru olmaz. ۞ İntikam yoluna sapmaktansa, iyi ad kazanmaya çalışmak bizim için daha iyidir.

Şu fani dünyada bizden yadigâr kalacak olan sadece iyi bir addır." ۞ Zaman sonunda başkalarına kötülük edenleri kötü eder. ۞ Sonra saraydaki kadınların ve Efrâsiyâb'ın sokağa hiç çıkmamış olan kızlarını, ۞ yüzlerini örterek ve gizlice huzuruna getirmelerini buyurdu. ۞ Fakat İranlılar bunu duydu ve yüreklerindeki kin duygularıyla saraya koştular.

Pehlivanlar Hüsrev'in bunları sövüp sayarak öldüreceğini sanmışlardı. ۞ Bunun için onları ölüme hazırladılar. Bunun üzerine ۞ saraydan çığlıklar yükseldi. Kadınlar: "Ey adaletli ve çok akıllı padişah! ۞ Bizim ne kadar aciz olduğumuzu biliyorsun. Biz böyle hakaretlere layık mıyız?" diye bağrışıyorlardı. ۞ Başkadın Efrâsiyâb'ın kızlarını da yanına alarak padişahın huzuruna çıktı.

Her kızın yüz cariyesi vardı ve başlarına yakuttan birer taç giymişlerdi. ۞ Altınla işlenmiş elbiselerinin üzerindeki mücevherler güneş gibi parıldıyordu. ۞ Ellerinde misk, yakut, altın ve inciyle dolu birer kadeh tutuyorlardı. ۞ Hepsinin yüreği padişahtan duydukları korkuyla dolmuş ve duydukları utançla başları yere eğilmişti. ۞ Bir ellerinde kadeh, öteki ellerinde de içlerinde amber ve ödağacı yanan buhurdanlar vardı.

Bu manzarayı gören, Zühal'in gökyüzünden yıldızlar saçtığını sanabilirdi. ۞ Baş kadın ilerleyerek tahtın önünde eğildi ve padişah için dualar etti. ۞ Efrâsiyâb'ın nazla büyütülmüş kızları da, aynı şekilde, tahtın önüne gidip padişaha saygılarını sundular. ۞ Naz içinde yaşamaya alışmış bir insana düştüğü zaman acımalı... ۞ Hepsi de acı acı ağladılar, padişaha dualar ettiler. Sonra başkadın:

"Ey soylu ve mutlu padişah! ۞ Yüreğinde Tûran'a karşı beslediğin şu kin olmasaydı, ne kadar iyi olacaktı. ۞ O zaman sen de bu şehre salına salına gelir, şatafatla karşılanır, bütün padişahlardan saygı görürdün. ۞ Bu padişahlığın ülkesinde de Keyânîyân tahtına otururdun ۞ ve o zaman Siyâvuş da haksız yere öldürülmezdi. Ama ne çare ki, güneşle ayın dönüşleri öyle gerektirdi.

Kötü niyetli Efrâsiyâb öyle kötü bir iş yaptı ki, rüyada bile sana bir mazeret bulup gösteremez. ۞ Ona o kadar öğüt verdiğim halde, akılsızlığından bunların hiçbirini dinlemedi. ۞ O zaman gözlerimden yaş yerine kan aktığına beni yaratan Tanrı tanıktır. ۞ Siyâvuş'u kurtarmak için Efrâsiyâb'a verdiğim öğütlerin faydasız olduğunu

görünce ne kadar üzüldüğüme, ☙ senin akrabandan olan ve şimdi yerlerde bağlı olarak yatan Cehn de tanıktır.

İşte bütün bunlar yüzündendir ki, onun da kutlu günleri sona erdi, padişahlığı altüst oldu. ☙ Tacı ve kemeri elinden giderek, aydın günleri karardı, talihi tersine döndü. ☙ Zaman onun derisini yüzdü; bundan sonra onun için yaşamak ölmekten beterdir. ☙ Sen de bize, padişahların âdeti üzere, suçsuz gözüyle bak. ☙ Hepimiz padişahımızın akrabasıyız ve artık yeryüzünde onun adından başkasını duymayacağız.

Büyücü Efrâsiyâb'ın yaptığı kötülükler yüzünden, padişahımızın bizi suçsuz yere cezalandırmayacağını, ☙ bize hakaret etmeyeceğini, yaralayıp kanımızı dökmeyeceğini umuyoruz. ☙ Suçsuzların başlarını kesmek padişahlara yaraşmaz. ☙ Ey padişah, işte senin yapacağın budur. Sonra unutma, dünya denilen şu iğreti saray kimseye kalmaz. ☙ Bu dünyada öyle davran ki, kıyamet günü cevap vermen gerektiğinde utancından başını öbür yana çevirmeyesin," dedi.

Bu sözleri duyunca Hüsrev o talihsiz, güzel yüzleri örtülü ve başlarına gelen felaketle başları bir mum gibi kıpkırmızı olmuş kızlara acıdı. ☙ Efrâsiyâb'ın adamlarından olan erkeklerin yürekleri de kanlarını ve çocuklarını düşünmekten titriyordu. ☙ Ordunun ileri gelenleri, padişaha dualar ederek, ☙ yeryüzünü yaratan Tanrı'nın hakkı için onlardan intikam almamasını rica ettiler. ☙ Padişah verdiği karşılıkta: "Kendime yapılmasını hoş görmediğim bir kötülüğü,

Ne kadar yüreğimde düşmanlık beslersem besleyeyim, ben de başkasına yapmak istemem. ☙ O ünlü padişah Efrâsiyâb'ın, erdemli anneme yaptığı kötülüklerin aynısını, ☙ hoşuma gitmediği için ben de başkasına yapmaya kalkışmam!" dedi. ☙ Yeryüzünün bu soylu padişahı, sonra kadınlara dönerek: ☙ "Haydi, kalkıp yerlerinize gidin ve benden başka kimsenin sözüne kulak vermeyin!

Ben sözümde dururum. Bundan sonra size ne benden ne de başkasından bir zarar gelmeyecektir. ☙ Böyle bir şeye cesaret eden, ömrünün kısalmasını istemiş olur. ☙ Canınızı da, teninizi de Tanrı'ya havale ederek odanızda güvenle oturun!" dedi.

KEYHÜSREV'İN İRANLILARA ÖĞÜDÜ

Muzaffer padişah sonra İranlılara: "Tanrı bu taç ve tahtı, bu yeri ve yurdu bizim için ebedi kılsın! ☙ Bütün Tûran ülkesi elimizde kalsın ve burası da İran gibi sizin yaşayacak yeriniz olsun!

Artık yüreklerinizden kini çıkarıp atın ve bu ülkeyi sevginizle mamur kılın. ۞ Çünkü dökülen kanlarla bu ülkenin toprakları çamura dönmüş ve korkumuz artık Tûranlıların yüreklerine yerleşmiştir. ۞ Her işin başında tatlılık göstermek en uygun olanıdır; hiçbir işe şiddet göstererek başlamamalı. ۞ Böyle davranırsanız size Tûran'ın bütün hazinelerini, karşılığında bir teşekkür bile beklemeden veririm. ۞ Çalışıp iyi işler başarın; kışı geçirdiniz, şimdi de baharlar yaratın.

Bütün erlerime birer birer bu hazinelerle altınları doyasıya bağışlayacağım. ۞ Ancak siz kan dökmekten el çekin; suçsuzların başını kesmek yakışık almaz. ۞ Kızgınlığa kapılarak yenilmişleri ayaklar altında ezmek erlik sayılmaz. ۞ Yüzleri örtülü kadınlardan gözlerinizi çevirin; sokaklarda yüzleri kapalı gezen kadınlara bakmayın. ۞ Halkın malına mülküne dokunmamak da düşmanı dost yapar.

Suçsuzlara kötülük edenlerden Tanrı da hoşlanmaz. ۞ Bana kendini sevdirmek isteyen, ülkemi viran etmekten kaçınır. ۞ Zaten mamur bir ülkeyi viran edene zalim ve uğursuz, derler," dedi. ۞ Daha sonra padişah Tûran hazinelerinin ordu için açılmasını buyurdu. ۞ Efrâsiyâb'ın özel hazinesi dışında bütün hazinelerin kapılarını açtılar. Efrâsiyâb'ın hazinesine kimse el sürmedi.

Padişah hazinelerde, tahttan tut da, para, külah ve silah gibi değerli ne varsa hepsini dağıttı. ۞ Bu sırada, korkudan şuraya buraya kaçıp giden nice Türk eri padişahın yanına geldi. ۞ Padişah onlara aman vererek gönüllerini aldı ve az zamanda hepsinin işlerini yoluna koydu. ۞ Sonra kendi ileri gelen adamlarına da Tûran'dan toprak bağışladı, daha büyüklerine de şehirler verdi. ۞ Hangi ülkede olursa olsun ona itaat etmeyenler, onun kahramanlarının elinden kellelerini kurtaramadılar.

Onun büyük adamlarının mektupları hangi ülkeye gitse oranın halkı hemen padişaha kul olurdu. ۞ Bütün ülkelerin padişahları, hepsi bir yandan kalkıp armağanlar ve elçilerle gelerek birer birer padişaha kul oldular.

KEYHÜSREV'İN KÂVÛS'A ZAFERİ MÜJDELEMESİ

Keyhüsrev nihayet yazısı herkes tarafından beğenilen kâtibini yanına çağırtarak gerekli sözleri yazdırdı. ۞ Kâvûs'a bir mektup yazarak, Tûran'ın ve Türk ordusunun başına gelenleri bir bir anlattı. ۞ Mektubuna, yeryüzünü kötülerden temizleyen Tanrı'ya şükrederek başladı ve sözlerine şöylece devam etti:

"O Tanrı ki, büyücüleri baş aşağı etti ve uyuyan yıldızımızı uyandırdı. ۞ Kuvvet de,

bilgi de, adalet de ondandır; zulüm görmüşlerin yüzleri onunla güler. ☙ Dünya görmüş ve iyiliksever Kâvûs'un talihi sayesinde Efrâsiyâb'ın Geng'i alındı; onun talihi artık uykuya vardı. ☙ Yaptığımız bir savaşta, onun ordusundaki ağır gürzlü yüce atlılardan ☙ kırk bin kişi öldü.

Bu sırada bir kasırga çıkarak bütün ağaçları, dalları ve kökleriyle birlikte söküp attı. ☙ Bizden yardım isteyen düşman erlerinin çoğu suya döküldü. ☙ Bunun üzerine Efrâsiyâb da sağlam bir kale olan ve birçok erle kuvvetlendirilen Gengdij'e sığındı. ☙ Bu kaleyi almak için yaptığımız savaşta da otuz bin kişi öldürüldü. ☙ Zalim olduğu için, bilgi ve talih de ona yardım etmedi.

Yeryüzü onun kaçışan erleriyle doldu, kendisi de ortadan kaybolup gitti. ☙ Bundan sonra elde edeceğimiz zaferler hakkında padişahımıza ileride yine haberler göndereceğim," deyip mektubunu bitirdi ☙ ve üzerine altın mührünü basarak Kâvûs'a gönderdi. ☙ Sonra dönüp tahtına oturdu. Elinde şarap kadehi tutan peri yüzlü bir kız hizmetine hazırdı. ☙ Nihayet bahar geldi. Dünya cennet gibi renkler ve güzel kokularla doldu.

Bütün yeryüzü ipek kumaş gibi renklendi; gökyüzü de kaplan postu gibi alacalı renklerle doldu. ☙ Ovalarda ahularla dağkeçileri koşuşmaya başladı. Böylece hoşça bir zaman geçti. ☙ Padişah zağarlar ve terbiye edilmiş doğanlarla avlanıp misk kokulu şaraplar içti ve güzel kızlarla eğlendi. ☙ Ova, erkek aslanlar gibi boyunları kuvvetli, kulakları ve başları ☙ dağkeçilerinin kulaklarına ve başlarına benzeyen atlarla doldu.

Bundan sonra padişah her yana casuslar göndererek, yeryüzünde olup biten işleri öğrenmek istedi.

HÜSREV'İN EFRÂSİYÂB'IN FAĞFÛRUN ORDUSUYLA GİDİŞİNİ HABER ALMASI

Onlara: "Bu gece yerinizden kıpırdamayın; uyurken bile silahlarınızı elinizden bırakmayın!" dedi. ☙ Sonra dört bir yana gözcüler ve devriyeler çıkardı. Bunlar sabaha kadar ordunun etrafında dolaştılar. ☙ Hüsrev burada bir hafta kalarak savaş hazırlığı yaptı. ☙ Sekizinci gün gözcü gelip bir ordunun yaklaşmakta olduğu haberini verdi.

Bunu duyunca Hüsrev ordusuna öyle bir çeki düzen verdi ki, güneşle ayda bile sa-

vaşma isteği uyandı. ۞ Hüsrev'in ordusunu gören Efrâsiyâb da gelip ordusuyla onun karşısında saflarını kurdu ۞ ve akıllı komutanlarına: "Bu savaş meydanı bana bir uyku ve eğlence yeri gibi geliyor. ۞ Uyku vaktimde bile hoşuma gidiyor. O kadar ki, düşman başlamasa bile savaşa ben başlayacağım. ۞ Başım ve yüreğim intikam ve savaşmak isteğiyle dolu olarak uzun zaman gezip dolaştım.

Bilmiyorum, bu savaş Keyhüsrev için mi, yoksa benim için mi saadetle sonuçlanacak? ۞ Ben onunla artık antlaşmaya karar verdim. Ya ölür, başıma bir felaket getiririm yahut da gönlümün dileğine kavuşurum!" dedi. ۞ Bu sözler üzerine onun akrabası veya yabancısı olan herkes: ۞ "Onunla bir başına savaşmaya karar verdikten sonra bu kadar orduya ve silaha ne lüzum vardı? ۞ Akraban veya yabancın olan bu kadar Türk ve Çinli asker senin emrine hazır bekliyor.

Ettiğimiz yemine bağlıyız; canımız da, tenimiz de sana feda olsun! ۞ Bu erlerden yüzü ölse, yerine bini gelir. Sen ne diye kendini tehlikeye atacaksın? ۞ Hepimiz senin tacın sayesinde yaşıyoruz ve senin iyiliğini istiyoruz!" dediler. ۞ Bunun üzerine orduda bir kıyamettir koptu; zemin ve zaman birbirine karıştı. ۞ Yerden kalkan kara tozlarla yıldızlar kayboldu ve güneşin sarı yüzü morardı.

EFRÂSİYÂB'IN KEYHÜSREV'E MEKTUBU

Efrâsiyâb yanındakiler arasından tecrübeli üç kişi seçerek, ۞ bunlarla Keyhüsrev'e haber gönderdi: "Sen bunca erin kanına girdin. ۞ Ey padişah! İran'dan Geng'e uzanan bin fersahlık yol boyunca ۞ dağlar, çöller, kumsallar ve tarlalar, karınca ve çekirge sürülerini andıran ordularımızla doldu. ۞ Her taraf kan denizine döndü. Geng'den Çin'e ve İran ülkesine kadar

Tanrı dökülen kanları bir araya getirseydi, ۞ her iki orduyu da ininde boğabilecek bir Kulzüm denizi peyda olurdu. ۞ Benden Tûran ülkesini, tahtımı, tacımı ve ordumu istiyorsan, ۞ bunların hepsini sana verir, ben de ortadan kaybolurum. Fakat istediğin eğer canımsa, onu ancak kılıçla alabilirsin. ۞ Eğer ben büyücü Ferîdun'un soyundan gelme ve sana babalık etmiş bir adam değilsem, bunu bana yap.

Her ne kadar babanın ölümüyle yüreğin üzülmüş ve bu yüzden hakkımda senin kafanda kötü bir düşünce peyda olmuşsa da, artık şu intikamdan vazgeç. ۞ Kaldı ki, Siyâvuş suçsuz değildi ve yüreğim ondan yana çok dertliydi. ۞ Ayrıca şu yüce yıldızların dönüşlerini de hesaba katmak lazım. Çünkü insanlara fayda da, zarar da

onlardan gelir. ۞ Yaşım altmışa geldiği halde şimdiye kadar, yanıma büyük kahramanları ve üzerime de ordumun komutasını alarak savaş meydanına gitmiş değildim. ۞ Sen ki İran padişahısın, gençsin ve savaşlarda bir aslan pençesisin...

Seni taparcasına seven ordundan uzakta bir savaş yeri seç de ۞ ikimiz her iki ordunun da uzağında bulunan o yere gidip savaşalım. ۞ Eğer senin oltan denizden bir canavar yakalarsa, yani eğer ben senin elinde ölecek olursam, ۞ akraba ve yakınlarıma karşı sen de artık kin gütmekten vazgeç. ۞ Yok, eğer Tanrı'nın yardımıyla sen benim elimde ölecek olursan

Ben de senin milletinden olan bir kimsenin kötülük görmesine, savaş sesi duymasına izin vermem," dedirtti. ۞ Hüsrev bu sözleri duyunca, Sâm oğlu Destan'ın oğluna: ۞ "Bu kötü işli ve hilekâr Türkün gözü dünyanın inişini yokuşunu görmüyor. ۞ Bir hile yaparak, başına getireceğim felaketten kurtulmak ve aklınca yine Tûran tahtında kalmak istiyor. ۞ Savaştan dem vurduğuna göre, galiba o da Şîde'nin girdiği mezarı arıyor.

Ferîdun'un torunu, Peşeng'in oğluyla savaşmaktan çekinecek değilim!" dedi. ۞ Fakat Rüstem: "Ey padişah, sen yüreğine savaş ateşini sokma! ۞ Karşındaki düşman bir kaplan dahi olsa, bir padişah için savaşmak yine ayıptır. ۞ Zaten o sana: Ordума, akrabama ve yurduma savaş açma! demiyor ki, ۞ böyle düşünen sensin, ama senin bir denizden bir denize uzanan, bunca yeri kaplayan şu ordun başka türlü düşünüyor.

Büyükbabanın, Tanrı'nın huzurunda seninle bir sözleşme yapma teklifi yüreğindeki bir hileden doğmuş olabilir. ۞ Onun için sen, o işe yaramaz herifin sözünü bir yana bırak da savaşa bütün ordunla gir!" dedi.

İRANLILARLA TÛRANLILARIN SAVAŞMASI

Rüstem'in bu sözleri üzerine, Hüsrev kendi düşüncelerinden caydı. ۞ Gelen habercilere: "O kötü düşünceli adam benimle savaşmak istiyor. ۞ Siyâvuş'a iyilik ettiğinden bahsedip güzel sözler söylüyor, ama yüreği kötülükle dolu.

Ruhunu böyle kötülük kapladıktan sonra Türk padişahı zafere zaten ulaşamaz. ۞ Sen benimle savaşmak istiyorsun, ama benden önce seninle savaşacak çok kişi var... ۞ Erkek aslanlarla bile boğuşmaktan çekinmeyen Gîv ile Tehemten işte yanımda. ۞ Padişah padişahla savaşacak olduktan sonra bu kadar askere ve malze-

meye ne lüzum vardı? ۞ Artık seninle savaşmak niyetinde değilim. Sen nasıl olsa yakında karanlık günler göreceksin, dünya başına dar olacak," dedi.

23185 Elçi dönüp bir yel gibi giderek, işittiklerini Efrâsiyâb'a bir bir anlattı. ۞ Yüreği bu haberle dertlenen Efrâsiyâb savaşmak konusunda acele etmemeyi düşündü. ۞ Fakat Hüsrev ordusunu savaşa sürünce, o da harekete geçmeye mecbur kaldı. ۞ Bir taraf yavaş yavaş, beri taraf da hızla savaşa girişti; yeryüzü deniz gibi kaynamaya başladı. ۞ Erlerin tulgaları ve zırhları üzerine oklar, bulutlardan düşen çiy taneleri gibi iniyordu.

23190 Tan yerinin ağardığı zamandan güneşin yakut gibi kızarıp battığı zamana kadar dökülen kanlarla yeryüzü atların nalları altında kıpkırmızı kesildi. ۞ Karanlık bastırıp da göz gözü görmez olunca erler geri döndü. ۞ Padişah tüm görkemiyle ordusunun yanına gelerek ۞ Tûs'a: "Bugün Peşeng'in oğlu istediği gibi savaşamadı. ۞ Sanırım bu gece bir baskın yapmak ve yüreğinin eski derdini böylece boşaltmak niyetinde," dedi.

23195 Bundan sonra Tûran ordusunun gelebileceği yolun üzerine bir hendek kazılmasını, ۞ kimsenin ateş yakmamasını ve çıngırak seslerinin kesilmesini buyurdu. ۞ İran ordusundan seçtiği bazı pehlivanların komutasını Rüstem'e verdi. ۞ Ayrıca bir kuvvet daha seçerek, onların da hücuma hazırlanmalarını söyledi. ۞ Bu birliğin komutasını Tûs'a vererek, dağ tarafına doğru gitmelerini buyurdu.

23200 Tehemten erlerini ovaya, Tûs'ta dağa doğru çekti. ۞ Padişah ayrıca sağ ve sol kanatların hızla ovaya gitmelerini, birinin sağda, ötekinin de solda yer almasını, ۞ öncülerin ne dağda ne de ovada ateş ve mum yakmamalarını, Efrâsiyâb'ın uykuya daldıkları sırada bir baskın yapmaması için dikkatli davranmalarını tembih etti. ۞ Ve: "Onun ordusu arkadan gelecek olursa, yavru bir doğan gibi tuzağa düşer!" dedi. ۞ Yolda ordunun ön ve arka tarafına hendekler kazdırdı ve kendisi de fillerle beraber bunların arkasına geçti.

EFRÂSİYÂB'IN KEYHÜSREV'E BİR GECE BASKINI YAPMASI VE YENİLMESİ

23205 Karanlık basınca Türklerin padişahı da ordusuyla birlikte baskın yapmak için hazırlandı. ۞ Ordusundan bu iş için ayırdığı tecrübeli erlere, önce geçmişteki olaylardan söz açtı ve sonra: ۞ "Bu intikamcı uğursuz, büyükbabasına karşı artık küstahlığı da ele aldı. ۞ Şimdi onlar uykudadır ve erler dağa, ovaya dağılmış bir durumdadır. ۞

Biz yüreğimizden korkuyu bir kenara atıp, sabahleyin tan yeri ağarırken hücuma geçelim.

Bu gece onları yenemezsek, sonra düşkünlüğün toprağında sürünüp dururuz. ☙ İnsana talihi yardım etmedikten sonra, ne hile yapmak, ne kuvvetli olmak ne de cesaret göstermek işe yarar," dedi. ☙ Böylece bir gece baskını yapmaya karar verdiler ve bunun için kalkıp hazırlandılar. ☙ Efrâsiyâb bu iş için elli bin tecrübeli er seçti. ☙ Öncülerle savaşa susamış olanlar daha önce yola çıktı.

Öncülerin kılavuzu Keyhüsrev'in ordugâhına yaklaştığı zaman ☙ bir tek nöbetçi sesi bile duymadı, herkes uykuya varmıştı. ☙ Ne bir öncü ne de bir ateş vardı, hatta rüzgâr bile esmiyordu. ☙ Sanki İranlılar Tûranlıları tümüyle unutmuştu. ☙ Bunu gören öncüler hemen dönüp gelerek: "İranlılardan hiçbirinin aklı başında değil.

Bütün gün şarap içmiş gibi serilmiş, ölü gibi yatıyorlar. ☙ Öncülerdense eser bile yok, ovada yalnız dikenler ayakta duruyor," dedi. ☙ Bunu duyan Efrâsiyâb'ın yüreği sevinçle parladı. ☙ Ordusunu savaşa sürdü ve kendisi de atına binerek kahramanlarıyla birlikte savaşmak için hazırlandı. ☙ Türkler her yeri deniz gibi kaplayarak, hızla saldırıya geçtiler.

Fakat bu büyük bir sessizlik içinde yapılıyordu. Ne boru ne de davul sesi vardı. ☙ Boru sesleri İran ordugâhına girdikleri an yükseldi. ☙ Fillerin üzerindeki davullar da çalınarak, kara bayrak yukarıya kaldırıldı. ☙ Öndekiler atlarını sürünce, dört bir yandan naralar duyuldu. ☙ Derken atlıların bir kısmı hendeklere yuvarlandı. Bunu görenler savaştan çekildiler.

Bu sırada Rüstem ovadan kopup geldi. Atların ayaklarından kalkan tozlarla hava kararadı. ☙ Beri yandan da borular ve davullarla Gûderz, Gîv ve Tûs geldi. ☙ Keyhüsrev de, Kâve'nin bayrağıyla göründü. Hava atlıların kılıçlarının parıltısıyla menekşe rengini aldı. ☙ Ortalık "al, tut, vur, bağla!" sesleriyle doldu. Ne atlarda can kaldı ne de insanlarda akıl... ☙ İki kan denizi birbirine girmiş ve yeryüzü bu denizlerin dalgalarıyla

Lale tarlasına dönmüştü. ☙ Ordular bozan, çelik zırhlı kahramanlarla dağlar titremeye başladı. ☙ Bu kıyametten kaçmak isteyenler de kaçamıyor ve ölümden yakalarını kurtaramıyorlardı. ☙ O kahramanların yüzde onu bile kalmadı. Ölüler yolları öyle kapladı ki, kaçacak yol bulunamadı. ☙ Efrâsiyâb ordusunun bozguna uğradığını öğrenince o kadar dertlendi ki,

Onun bu haline acıyan yaralılar kendi acılarını unutarak onun için yanıp yakıldılar.

Efrâsiyâb: "Ne akıl ne de bilgi feleğin sırlarını çözebilir. Artık iyice anlaşıldı ki düşman canımızı almadan bizimle anlaşmak niyetinde değil. Öyleyse hep birden gayret göstermek gerek. Ya padişahlığın tacını başımıza koyarız yahut hep beraber ölürüz," dedi. Bunun üzerine yeniden savaşa giriştiler. Bütün dünya iki ordugâhtan yükselen boru sesleriyle doldu.

Ordular kılıç ve harbilerle yürüyerek, üç fersahlık bir mesafede saf bağladılar. Savaş alanı bir denize döndü; parlak güneş ve ışık saçan ay görünmez oldu. Erler dalgalar gibi bölük bölük geldiler. Ovalar kan kesildi. Güneş şu dönen feleğin ortasında kayboldu. Gökyüzü katranla sıvanmış gibiydi. Herkes canından bezmiş, usanmıştı.

Tam bu sırada kimsenin aklından bile geçmeyen bir kasırga çıktı ve savaş meydanındaki bütün tozları kaldırıp Türk ordusunun başına, gözüne doldurdu; başlarındaki tulgaları koparıp götürdü. Tûran padişahı, bu durum karşısında şaşırıp kaldı. Bütün ova insan kanı ve beyniyle doldu, kumlar üzüm gibi kızardı. Boş zamanlarında kaplan avını bile çocuk oyuncağı sayan Tûran atlıları,

İnsanları değil, atları bile yerinden kaldırıp atan bu kasırgaya ve onu çıkaran feleğe karşı savaşmanın boş olduğunu anladılar. Hüsrev kasırganın çıkmasıyla, İranlıların talihinin ve yüreklerinin de güldüğünü gördü. Rüstem, Gûderz'in oğlu Gîv ve Tûs'la beraber ordunun ortasındaki davulu çıkardı. Bir yandan Rüstem, bir yandan da padişah meydana çıkınca ordunun merkezi hareketlenmeye başladı. Tozlar, yağmur yerine kılıç ve ok yağdıran bulutlar gibi havayı kapladı.

Ölülerden öbek öbek tepeler peyda oldu. Bu tepelerin eteklerinden kanlar da çeşme gibi akıyordu. Hava Nil renginde bir örtüyle örtüldü ve yeryüzü bir kan denizine döndü. Gökyüzünün atılan oklarla kartal kanadını andırdığı bu sırada Efrâsiyâb da şaşkın şaşkın bakıyordu. Uzaktan Keyhüsrev'in menekşe renkli, parlak bayrağını görünce hemen ordunun ortasında bulunan bayrağını gizledi ve ordusunu o halde bırakıp, ileri gelen pehlivanlarıyla birlikte oradan kaçtı.

Yanında akrabasından ve seçkin kişilerden bine yakın insan vardı. Böylece savaş alanından uzaklaşarak çöllere daldı. Kendine eziyet etmiş oldu, ama canını da kurtardı. Beri yanda Hüsrev büyükbabasını arayıp duruyordu. Onu bulabilmek için ta ordunun ortasına kadar geldi. Üzengisini sıkarak olanca gücüyle atını koşturdu, fakat Tûran padişahının izini bulamadı. Tûran erleri de ordunun ortasında kara bayrağı göremeyince,

İran padişahından aman dilediler ve ellerindeki bütün savaş silahlarını teslim ettiler. ☙ Hüsrev onların bu halini görünce, hepsinin gönüllerini aldı. Sonra ordudan uzakta bir yer hazırlatarak, ☙ oraya Çin kumaşlarından yapılmış bir çadır ve onun içine de altın bir taht kurdurdu. ☙ Şarap ve çalgı getirtip ordunun ileri gelenlerini çağırttı ☙ ve öyle bir gece eğlencesi düzenledi ki, kara toprağın altındaki ölüleri bile diriltti. Güneş göklerin üzerinden elini uzatıp da kara gecenin kara yüzünü tırnaklarıyla yırtarken, ☙ İran padişahı da elini yüzünü yıkayıp, Tanrı'ya tapınmak için kimsenin göremeyeceği ve hiçbir hayvan sesinin gelmeyeceği bir yer aradı. ☙ Ta sabah karanlığından başlayarak ayın fildişi tahtına oturup da başına gönülleri aydınlatan tacını koyduğu zamana dek, ☙ felek böyle döndüğü için Tanrı'ya şükretti. ☙ Gözlerinden ırmak gibi yaşlar akıtarak, yüzünü topraklara sürdü. Bundan sonra kalkıp sevinçle ve salına salına taht ve tacının yanına geldi. ☙ İranlılardan yaralı veya ölü olanları ☙ toprakların üzerlerinden kaldırdılar, düşmanlarınkini ise olduğu gibi bıraktılar. ☙ Savaş alanına mezarlar kazarak ölülerini gömdüler. ☙ Hüsrev savaş alanında ele geçirilen ne varsa hepsini erlerine bağışladı. Nihayet savaş alanından ayrılarak, ordusu ve malzemesiyle birlikte Bihişt-i Geng'e gitti.

ÇİN HAKANININ KEYHÜSREV'E ELÇİ GÖNDERMESİ

İran padişahının Türklerle yaptığı bu savaşın haberleri Çin ve Mâçin'e kadar ulaştı. ☙ Çin hakanının bu işe canı çok sıkıldı. Adamlarını tahtının etrafına toplayarak onlarla dertleşti. ☙ Efrâsiyâb'a yaptıkları yardımdan çok pişman olarak, bunun bir çaresini düşündüler. ☙ Fağfûr: "Artık Efrâsiyâb eski kudreti ve görkemi rüyasında bile göremez. Ona yardım için asker göndermemizin cezasını da herhalde çekeriz. ☙ Bu işteki payımız pişmanlık olacak, yurdumuz da yıkılacak," dedi. ☙ Bunun üzerine kendilerini bağışlatmak için Çin'den ve Hoten'den hediyeler topladılar. Bunlara bir de hazine eklediler. ☙ Fağfûr iyi düşünceli bir elçi çağırarak ona gerekli sözleri söyledi. ☙ Altınları ve hazinede bulunan, el değmemiş değerli eşyaları Padişah'a gönderdi. ☙ Elçiler yola düşerek, hiç durmamak kaydıyla, bir haftada Çin'den Geng'e ulaştılar. ☙ Muzaffer padişah onların gönüllerini alarak meclisinde layık oldukları yerlere oturttu. ☙ Getirdikleri para dolu keseleri, cariyeleri ve öteki armağanları kabul etti ☙ ve elçiye: "Fağfûra söyle, bir daha öyle boş yere yanımızdaki

şerefini ayaklar altına almasın!

Efrâsiyâb ona gidecek olursa, uykusundan bile feda etsin ve onu kabul etmesin!" dedi. ۞ Elçi bir yel hızıyla dönerek, bütün işittiklerini fağfûra anlattı. ۞ Bunun üzerine fağfûr da uyku zamanı Efrâsiyâb'a haber yollayarak: ۞ "Çin'den ve Hoten'den uzaklaş ve yaptıklarına pişman ol. ۞ Yolunu şaşırıp kötülük eden, elbet cezasını çeker!" dedi.

EFRÂSİYÂB'IN ZİRİH IRMAĞINI GEÇMESİ

Bu haberi alınca Efrâsiyâb yaptıklarına pişman oldu ۞ ve canını kurtarmak için padişahlıktan vazgeçerek çölün yolunu tuttu. ۞ Dert'en ve zahmetten başka bir şey görmeden, hızla Espirûz dağına ulaştı. ۞ Ne gece ne de gündüz rahat yüzü görüyor ve avdan başka bir şey yiyemiyordu. ۞ Üzerindeki zırh ve silahlardan sırtı yaralanmış olarak Zirih ırmağının kıyısına vardı

Ve buranın ucu bucağı olmayan, dipsiz bir su olduğunu gördü. ۞ Oradaki gemicilere, kendisini bir gemiyle karşı kıyıya geçirmelerini emretti. ۞ Denizcilikten anlayan, yaşlı bir gemici: "Ey Çin'in ve Hoten'in ünlü kişisi! ۞ Ben yetmiş sekiz yaşında bir gemiciyim ve şimdiye kadar bu suyu geçebilen bir gemi görmedim," dedi. ۞ Değerli ve soylu Efrâsiyâb: "Düşmanın kılıcından kurtulduktan sonra

Şimdi tutsak mı olacağım? Bu suda boğulurum daha iyi," dedi ۞ ve yanındaki bütün büyüklerin gemiye atlamalarını buyurdu. ۞ Her şeyi göze alarak, yelkeni Gengdij'e doğru açtı. ۞ Oraya varınca biraz rahatladı, karnını doyurdu ve savaş yorgunluğunu üzerinden attı. ۞ Adamlarına: "Şimdilik geçmişi unutalım ve vaktimizi hoş geçirmeye bakalım.

Kara bahtım yardım ederse, gemiyle yine Zirih ırmağını geçmek nasip olur. ۞ O zaman düşmandan intikamımı alarak, işlerimi yeniden yoluna koyarım!" dedi. ۞ Bunu haber alan Keyhüsrev o ihtiyarın başına yeniden bir iş açacağını anlayarak ۞ Rüstem'e: "Efrâsiyâb denizi aşarak Gengdij'e gitmiş. ۞ O bize: Şu yüce felek benim yardımcımdır demişti; sahiden de öyleymiş...

Gemiyle Zirih ırmağını geçerek bütün zahmetlerimizi boşa çıkardı. ۞ Artık büyükbabamla yalnız hançerle konuşacağım ve intikam almak için ihtiyarlamayı beklemeyeceğim. ۞ Her şeyden üstün olan Tanrı'nın yardımıyla Siyâvuş'un intikamını almak için kemerimi kuşanıyorum. ۞ Bütün Çin'i ve Mekrân'ı askerle dolduracak ve Kimek deryasını geçeceğim. ۞ Çin ve Mâçin'i ele geçirecek olursam, Mekrân'ın yardımına da lüzum kalmaz

Felek iyiliğimi isteyecek olursa, Zirih ırmağından da ordumu geçirebilirim. ☙ Bir müddet ertelense bile, er ya da geç o kanlı herif pençeme düşecektir. ☙ Birçok zahmete katlanıp yerinizi yurdunuzu bırakarak benimle beraber geldiniz. ☙ Yeryüzü padişahlığını düşmana bırakmaktansa bu zahmetlere katlanmak daha iyidir. ☙ Kıyamete kadar, düşmanın kaçtığı ve bizim de üstün geldiğimiz konuşulacaktır!" dedi.

Bu sözlerle heyecana gelen İranlı kahramanlar, kaşlarını çatarak Efrâsiyâb'a lanet okudular ☙ ve Keyhüsrev'e: "Ordu büyük ve deniz dalgalı. Rüzgâr uygun esse bile bu yolu altı aydan önce alamayız. ☙ Bu denizden kim bilir kim karaya sağ salim ayak basabilecek? Bu ordunun işi zor. ☙ Karada savaş canavarlarının ağzına atıl, denizde yine savaş!" ☙ diye hepsi birden şikâyete koyuldular, tartışmalar uzadı.

Bunun üzerine Rüstem söz aldı: "Ey dünya görmüş, tecrübeli, yüce kahramanlar! ☙ Bu zahmetlerimiz boşa gitmeyecektir! Bunların sonu rahatlık ve selamettir. ☙ Şunu da unutmayın ki, bu muzaffer padişaha talihi her zaman yardım etmiştir. ☙ İran'dan Geng'e kadar gittiğimiz halde savaştan daha rahat bir şey görmedik. ☙ Padişah hangi işe girişirse girişsin sonu muhakkak iyi olmuştur. Onun bütün işleri her zaman böyle başarıyla sona erer," dedi.

Erler Rüstem'in bu sözlerine yeniden cevap vermek istediler. ☙ Bilgili ve büyük kahramanlar kalkıp güzel bir edayla: ☙ "Biz hepimiz padişahımızın kullarıyız. Onu candan ve gönülden severiz. ☙ Karada da, denizde de ferman senin. Biz senin kullarınız ve sözümüzde duracağız!" dediler.

KEYHÜSREV'İN ALDIĞI HAZİNELERİ VE ESİRLERİ KÂVÛS'A GÖNDERMESİ

Padişah bu sözlere çok sevindi; hepsinin gönlünü hoş ederek, onları meclisinde layık oldukları yerlere oturttu.

Sonra büyükbabasının hazinelerini açtı. Akrabalık münasebeti gözetmeden, ☙ buradaki kumaşları, altınları ve binlerce mücevheri çıkartıp develere, ☙ savaş malzemelerini on bin iri öküze ☙ ve gümüş hazinesindekileri iki bin devenin üzerine yükletti. ☙ Uyku vakti gelince de Efrâsiyâb'ın saraydaki akrabalarının,

Kızlarının ve cariyelerinin saraydan çıkarılıp ☙ bu meydana getirilerek develere bindirilmesini emretti. ☙ Her biri yiğitlikte ün salmış yüzlerce kahramanın ☙ gözleri, Cehn ve Gersîvez gibi daha beşikte hizmete giren ☙ ve Efrâsiyâb'a bağlı olan efendilerin uğradıkları felaketten dolayı yaşla doldu.

Türlü türlü şehirlerden alıp getirdiği Türk ve Çinli bin kadar tutsağı, Gîv'in komutasındaki on bin İranlı erle birlikte Kâvûs'a gönderdi ve Gîv'e: "Ey kutlu ve yiğit kişi, sen bu erleri de alıp padişah Kâvûs'a git," dedi. Sonra kâtibini yanına çağırtarak kâğıt, misk ve amber getirtti. İs, misk ve gülsuyuyla Efrâsiyâb'la ilgili ona uzun bir mektup yazdırmak istedi.

Kâtip kalemini is ve miskten yapılmış mürekkebe batırdığı gibi önce adaletli Tanrı'ya şükretti: "O hem koruyucu hem de yıkıcıdır. Zemini de, zamanı da süsleyen Odur. Bir çöpten Nil deryasına ve bir karıncadan file kadar, en büyük ve en küçük şeyleri yaratan hep Odur. Onun gücü karşısında her şey birdir; varlığın da, yokluğun da yaratıcısı Odur! Onun dileyip yarattığı şeye felek bir şey yapamaz.

Onun selamet ve merhameti, yeryüzünde insanların rahat ve güvenini sağlayan padişahın üzerine olsun! Ben Efrâsiyâb'ın oturup dinlendiği kaleye geldim. Burada taht, külah, hazine, taç ve asker vardı. Kırk gün aralıksız savaştıktan, dünya herkese dar olduktan sonra kale yıkıldı, ama düşmanı ele geçiremedik. Savaştan canını kurtaran herkes yorgun düştü.

Mektubumu getiren Gîv bu savaşın nasıl yapıldığını bir bir padişahımıza anlatacak. Tanrı'nın huzurunda dua ederken, gece ve gündüz, beni de unutma. Biz şimdi ordumuzu Çin ve Mâçin'e götürüyoruz, oradan da Mekrân'a geçeceğiz. Niyetimiz, eğer Tanrı yardım ederse Zirih ırmağını geçmektir," diyerek Mektubu bitirdi. Gîv onu alarak padişahın huzurundan çıktı ve büyük bir orduyla yola girdi.

Yolları bir yel gibi geçerek nihayet padişah Kâvûs'un yanına vardı. Kâvûs o kutlu ve uğurlu pehlivan oğlunun gelmekte olduğunun haberini alınca değerli adamlarıyla erlerinin onu karşılamasını istedi. Cesur Gîv askerleri ve bir ova dolusu aslanıyla birlikte huzura girdi. Tahtın önüne gelince huzurunda eğilip yeri öptü.

Kâvûs da onu görür görmez yerinden fırlayıp sevinçle yüzünü gözünü okşadı. Keyhüsrev'in, erlerin, güneşin ve ayın durumunu sordu. Yüce Gîv'de o yüce Keyhüsrev'le onun pehlivanları hakkında bildiği her şeyi anlattı. Bu haberlerle yaşlı padişah gençleşti. Sonra gelen mektubu kâtibin önüne koydu. Kâtip mektubu İran padişahı Kâvûs'a okurken, orada bulunanların hepsi bu haberlere şaşıp kaldı

Ve mutluluktan ağladı. Sonra bir yandan Efrâsiyâb'a lanet edip, bir yandan da fakirlere sadaka dağıttılar. Kâvûs hemen tahtından inip başını topraklara koyarak, her şeyden üstün olan Tanrı'ya şükürler etti. Bundan sonra da padişah kendisini taparcasına sevenlerle birlikte oturma odasına geçti.

Gîv burada padişaha bütün gördüklerini anlattı ve padişahın verdiği karşılıkları dinledi. ۞ Sonra şarap getirtip çalgıcıları çağırttı ve İran'ın bütün büyüklerini davet etti. ۞ Bütün gece hep böyle soru cevapla vakit geçti. ۞ Gece yarısı olunca, hepsi, önlerinde mumlar yanarak, sevinç ve neşe içinde yerlerine döndüler. ۞ Sabahleyin güneş mızrağını parlak gökten gösterip de gece atlarının dizginlerini çekerken;

Padişah bu işleri bitirdikten sonra yanındakilere izin verdi ve odasında yalnız kaldı. ۞ Bunun üzerine bir kâtiple bir kâğıt istedi. ۞ Kalemin ucunu elmas gibi keskinleştirip, ۞ Kâtiple birlikte bütün ülke büyükleri ve ünlüleri için mektup yazdı. ۞ Bu mektuplarla bütün Tûran ve Çin topraklarının padişahın eline geçtiği, artık kaplanlarla koyunların bir kaptan su içebileceği haberi verilmiş oldu.

Padişah fakirlere, uşaklara; herkese altın ve gümüş paralar dağıttı. ۞ İki hafta kadar dağıtılan bu bahşişlerin çokluğundan yollar kapandı. ۞ Üçüncü hafta padişah büyüklüğün tahtına oturarak, zevk içinde eğlendi. ۞ Durmadan neyler çalındı, şarkılar söylendi; gönüller şarap kadehlerini selamladı. ۞ Kâvûs'un sarayında böylece tam bir hafta su yerine şarap aktı.

Ayın son haftası da bitince, Gîv'e verilmek üzere, altınlar ve firuzelerle süslenmiş bir elbise hazırlandı. ۞ Bundan başka firuze kadehler, altın ve gümüş eyerler, ۞ gerdanlıklar, küpeli ve bilezikli cariyeler, mücevherli taçlar, ۞ elbiseler, altınlar, tahtlar, renkli ve kokulu yaygılar ve örtüler getirdiler. ۞ Ve birisini göndererek Gîv'i çağırdılar. Padişah onu altın bir tahta oturttuktan sonra

Elbiseyi ve diğer hediyeleri sundular. Bunun üzerine Gîv kalkıp tahtı öptü.

KÂVÛS'UN HÜSREV'E CEVABI

Bundan sonra kâtip kâğıt, misk ve amber getirdi ۞ ve Keyhüsrev'e şöyle bir cevap yazıldı: "Tanrı'nın yardımıyla, oğlumun talihi muzaffer oldu. ۞ Taca, tahta ve büyüklüğe layık olduğunu gösterdi. Tanrı'nın lütfettiği bu nimetlere çok sevindim. ۞ Yağma ve savaşla yeryüzünü insanlara dar eden o kötü adam sana karşı çıkamayıp gitti.

Artık kimse onun adını ağzına alamıyor. ۞ O her yıl kan dökmekten geri kalmayan, kötü yaradılışlı ve alçak bir adamdı. ۞ Daha önceki padişahların kötü bir yadigârı olan Efrâsiyâb taç sahibi Nevzer'i de öldürdü. ۞ O kardeş katili, kötü yaradılışlı, kötü düşünceli ve kötü adlı bir padişahtır. ۞ Artık onun Tûran'a, Mekrân'a, Çin denizi

ve çevresine ayak basmasına izin verme.

Belki senin sayende yeryüzü onun elinden ve kötülüklerinden kurtulur. ۞ Adaletli ve biricik Tanrı sana kılavuzluk ederse, sen de yeryüzünü kötülerden ve akılsızların elinden kurtarırsın. ۞ Tanrı'nın sana verdiği bu nimet için sevin ve âlemde yeni bir saadetin başlangıcı ol. ۞ Seni yine mutlu görmeyi umarım. Düşmanlarının yüreğini kederle doldur. ۞ Bunca mutluluğu tattıran, korkuyu ve ümidi yüreklerimizden eksik etmeyen Tanrı'ya tapmaktan;

Ve Senin her zaman muzaffer, gönlü hoş, başı selamet yüreği adaletle dolu olman için dua etmekten geri durmam. ۞ Yeryüzünü yaratan Tanrı senin kılavuzun ve yerin de hep padişahlık tahtı olsun!" dedi. ۞ Mektup bitince mühürlendi, Gîv de veda ederek saraydan çıktı ve yola düştü. ۞ Yolda hiçbir yerde durup dinlenmeden Geng'e, Hüsrev'in yanına vardı. ۞ Saygılarını iletip dua ettikten sonra padişaha dedesinin mektubunu ve selamlarını sundu.

Hüsrev onun getirdiği haberlere çok sevindi ve hemen çalgıcılarla sâkileri emretti. ۞ Zafer neşesi içinde böylece üç gün eğlendikten sonra dördüncü günün sabahı, ۞ adaletli padişahların yaptığı gibi erlerine tulga ve zırh dağıttı. ۞ Çok ünlü bir ordunun komutanlığını Gostehem'e vererek, ۞ sevdiği Geng'den kalkıp Çin'in yolunu tuttu ve kılıcıyla yeryüzünü ele geçirdi.

Ne gece ne de gündüz boş durdu. Ordusunu korumak için gündüz öncüler, gece de gözcüler çıkardı. ۞ Nihayet ağlayıp sızlayarak ve başına topraklar saçarak babasının yaptırdığı şehre girdi; ۞ Siyâvuş'un bahçesini gezdi. Onun kanının akıtıldığı yere gelince de: ۞ "Ey adaletli ve biricik Tanrım! Eğer bana yardım eder de doğru yolu gösterirsen, ۞ ben de Efrâsiyâb'ın kanını böyle su gibi akıtacağım!" dedi

Ve oradan çıkıp yine tahtına oturarak Tanrı'ya yalvardı.

KEYHÜSREV'İN ÇİN FAĞFÛRUNA VE MEKRÂN PADİŞAHINA HABER GÖNDERMESİ

Bundan sonra Hüsrev ordusundan söz söylemesini ve dinlemesini bilen kimseleri elçi olarak seçti. ۞ Çin hakanına ve Mekrân padişahına birer kişi göndererek: ۞ "Ülkelerinizi elinizde tutmak, adaletli davranmak ve ettiğiniz kötülükler için tövbe etmek istiyorsanız, ۞ yollarda göreceğiniz bizim aç kalmış erlerimize yiyecek verin.

Kim sözümüzü dinlemez de bizden uzak durursa, ۞ keskin kılıcımla kafasını keser,

evini barkını söndürürüm!" dedirtti. ۞ Elçiler, bütün ülkelerdeki ünlü büyük padişahlara bu haberi götürdüler. ۞ Bu fağfûrun ve diğer padişahların canını çok sıktı. ۞ Ama elçiye: "Biz padişahın kölesiyiz, yeryüzünde onun buyruğuyla yaşıyoruz.

Kahraman ordunuzun geçeceği yolları kontrol ederek bozuk olanlarını ۞ tamir edelim ve yiyecek götürelim!" gibi güzel sözler söylediler. ۞ Aklı başında olanlar, hatta: "Eğer bu ordu yurdumuza bir zarar vermeden geçecek olursa, ۞ fakirlere sadaka dağıtır, herkese pek çok yiyecek ve içecek veririz," dediler. ۞ Padişahlar böylece elçileri sevinçle ve hediyelerle geri gönderdiler, onlar da bunun üzerine dönüp Hüsrev'in yanına gittiler.

Fakat Mekrân'a giden elçiyi, oranın padişahı iyi karşılamadı, ۞ huzuruna girip de tahtının yanına yaklaşarak Hüsrev'in mektubunu ve haberlerini sununca, ۞ o yarım akıllı padişah elçiyi aşağıladı ve bu hareketiyle yanındaki adamların da canını sıkmış oldu. ۞ Padişah elçiye: "O bizi görüp tanımadan bu kadar üstünlük taslamasın! ۞ Zaman benim talihimin hükmü altındadır ve yeryüzü benim tacımın nuruyla aydınlanır.

Güneş doğarken ışıklarını önce şefkatle bizim yurdumuzun üzerine saçar. ۞ Büyüklük, kuvvet, servet ve bilgi bendedir; büyükler, yiğitler ve güç bendedir. ۞ Eğer sen buradan yalnız geçmek için yol istiyorsan, peki; her canlı yaratık yeryüzünde padişah sayılır. ۞ Yoldan istediğin gibi geçip gidersin, kimse bir şey demez. Ancak ordumuza bir zararın dokunmasın. ۞ Fakat ordunla şehre girmeyi düşünüyorsan, ülkemizin sınırları içinde hiçbir hakka sahip değilsin, bunu da böylece bil.

Sana topraklarımızdan geçmek, sınırlarımız içindeki bir yeri çiğnemek ۞ ve talihin yâr olsa da, yine üstün gelmek fırsatını vermem!" dedi. ۞ Padişah bu cevabı öğrenir öğrenmez ordusunu hazırladı ۞ ve yanındaki ünlü kahramanlarla Hoten yoluna girdi. ۞ Bunu haber alan Çin hakanı ile fağfûr padişahın yanına gelerek dualar ettiler ve kendisinden özürler dilediler.

Yanlarındaki ünlü kahramanlarla birlikte Çin'den üç konaklık yere gelerek padişahı karşıladılar. ۞ Bütün yolları el ayası gibi tertemiz yaparak, ovaları ve çölleri oturulabilir duruma getirdiler. ۞ Her yana yiyecek yığdılar, yaygılar serdiler, şarap ve çalgı gibi eğlence için gerekli malzemeleri hazırladılar. ۞ Ordu şehre yaklaşırken de, her yanı donattılar. ۞ Duvarlara kumaşlar astılar, erlerin üzerlerine miskle amber döktüler.

Padişaha karşı fazla alttan alan fağfûr saraya gelerek ۞ Hüsrev'e: "Eğer layıksan

sana köle oluruz. ☙ Yeryüzü senin tahtının sayesinde mamur olsun ve dostların seni görerek sevinsin! ☙ Köşkümüz her ne kadar padişahımıza layık değilse de, yollardaki diğer yerlerden daha iyidir," dedi. ☙ Bunun üzerine padişah köşke gelerek orada kaldı.

Çin Fağfûru, padişahın etrafına saçmak için yüz bin dinar getirdi. ☙ Yüz düşünceli adamıyla da onun karşısında el pençe divan durdu. ☙ Padişah İran ordusunun ünlü kahramanlarıyla Çin'de üç ay kaldı. ☙ Kölesi olan fağfûr da ona her sabah ayrı bir hediye sundu. ☙ Padişah dördüncü ayın başında, Rüstem'i Çin'de bırakarak Mekrân'a doğru yola çıktı.

KEYHÜSREV'İN MEKRÂN PADİŞAHIYLA SAVAŞMASI VE ONU ÖLDÜRMESİ

Ordu Mekrân'a yaklaşırken, padişah tecrübeli, gün görmüş birisini seçerek, ☙ onu Mekrân padişahının yanına gönderdi ve: "Akıl her zaman padişahlara yâr olsun! ☙ Bak biz ta nerelerden geldik. Sarhoş değiliz ve ne yapacağımızı iyi biliyoruz. ☙ Yeryüzü benim taç ve tahtım sayesinde aydınlanıyor. Bütün büyük padişahların başları benim tahtımın ayağıdır. ☙ Orduma yol ver, yiyecek hazırla, bana bir yer ayır ve orayı süsle.

Hiç kimse aç kalmaktan hoşlanmayacağına göre, aç kalacak bir ordunun ne yapacağını artık sen düşün. ☙ O vakit erler halkın malına mülküne de el uzatacaktır, ama ben herkesin yardımına yetişemem." ☙ Nihayetinde iki ordu savaş düzenine girdi. Onların ayaklarından kalkan tozlarla gökyüzü görünmez oldu. ☙ Ordular dağlar gibi birbirine girdi. ☙ Yeryüzü boru sesleriyle doldu. Komutan Tûs ordunun merkezinden ilerledi.

Önünde Kâve'nin bayrağı, ardında da altın pabuçlu pehlivanlar vardı. ☙ Hava atılan oklarla, toprak da fillerle doldu; yeryüzü Nil gibi çalkalanıyordu. ☙ Sonunda Tûs Mekrân ordusunun merkezine kadar ilerleyerek, onların padişahını yaraladı, ancak kendisi de yara aldı. ☙ Erlerden biri Hüsrev'e: "Padişahım, şunun kafasını keselim!" dedi. Fakat Hüsrev: "Hayır bunu yapmıyacağız! ☙ Bir padişahın başı kesilmez. Böyle bir şey yapabilmek için Ehrimen'in soyundan olmak gerek.

Siz ebedi uykusuna yatmış bir padişaha yaraşır bir mezar yapıp, içine de gülsuyuyla misk serpin. ☙ Onu öyle delik deşik olmuş bir zırhla da gömmeyin. ☙ Yüzünü Çin kumaşlarıyla örtün; çünkü âdet böyledir, büyükler böyle gömülür," dedi. ☙ Bu sa-

vaşta, Mekrân ordusundan, atlı ve iyi hançer kullanan on bin kahraman öldürüldü. ☙ Bin yüz kırk kişi de tutsak oldu. Bunu görenler korkuya kapıldı.

Düşmanın fillerini, mallarını ve padişahın tahtıyla süslü otağını alıp götürdüler. ☙ İran ordusunun tüm ileri gelenleri zenginleşti. Hatta birçoğu taht ve taç sahibi oldu. ☙ Bundan sonra savaşa susamış kahramanlar Mekrân'ı yağmalamaya koyuldular. ☙ Kadınların çığlıkları bütün şehri ve ovayı kapladı. Bütün Mekrân korkuyla doldu. ☙ Şehrin kapılarını da ateşleyerek, yeri göğü birbirine kattılar.

Halkın birçoğunu okla yaraladılar. Kadınları ve çocukları tutsak aldılar. ☙ Padişah kızgınlığı yatıştıktan sonra ordunun geriye dönmesini buyurdu. ☙ Kendini korumaktan aciz zavallılara sarkıntılık ve zulüm edilmemesini emretti. ☙ Şehir halkının dindar olanları gelip padişahtan özür diledi: ☙ "Bizler suçlu ve zavallıyız. Gördüğümüz hep eziyet ve zulüm oldu.

Padişah suçsuz olanların canlarını bağışlarsa, kendi şerefine uygun bir iş yapmış olur," dediler. ☙ Bunun üzerine padişahın otağından ordu için şöyle bir buyruk çıktı: "Ey iyi düşünceli pehlivanlar! ☙ Bundan böyle zulümden, savaştan, kötü muameleden ve yağmadan yana bir kimsenin şikâyeti olursa, ☙ insanlara zulmedenleri ve Tanrı'dan korkmayanları ikiye bölerim!" ☙ Yeryüzü padişahı Mekrân'da bir yıl kaldı ve bu zaman zarfında dört bir yandan gemi ustaları getirtti.

Bahar gelip de yerler, ovalar yeşillendiği ve dağlar lalelerle dolduğu vakit, ☙ padişah gül ve yemiş bahçeleri, avlaklar ve otlaklar hazırlattı. ☙ Sonra da iyiliksever Eşkeş'in bir süre ordusuyla birlikte Mekrân'da kalmasını, ☙ iyilik yapmasını, adalette kusur etmemesini buyurduktan sonra ☙ oradan kalkıp birçok zahmetlere katlanarak çöllere daldı.

Tanrı sayesinde hava o kadar güzeldi ki, geçtikleri çöllerde bir karış çıplak toprak göremediler. ☙ Yağmurlar yağıyor, yerlerden yeşil ekinler bitiyordu. Her taraf lale ve çiğdemlerle örtünmüştü. ☙ Yiyecekler ordunun önündeki öküz arabalarıyla taşınıyordu. ☙ Yeşillikler içindeki ova yatıp uyumaya elverişli, hava bulutlu ve yerler nemliydi.

KEYHÜSREV'İN ZİRİH IRMAĞINI GEÇMESİ

Keyhüsrev Zirih ırmağına vardığı vakit, bütün kahramanlar üzerlerindeki zırhların düğmelerini çözdü.

Padişah Çinli ve Mekrânlı gemi ustalarını da yanında getirmişti. ☙ Onlara gemi gibi

insanların denizde kullandıkları taşıtları yaptırttı. ۞ Bir yandan da deniz yolculuğu için bir yıl yetecek kadar yiyecek hazırlanmasını buyurdu. ۞ İyi talihli, doğru yolu arayan yeryüzü padişahı, sevinç içinde suyun kenarından ayrılıp ۞ evreni yaratan Tanrı'ya dönerek kulluk görevini yerine getirdi, Ona şükürler etti

Ve karaya selametle ayak basabilmeleri için yalvardı: ۞ "Ey dünyanın sahibi, ey gizli ve açık her şeyi bilen Tanrı! ۞ Karaları da, denizleri de, gökleri de, Ülker yıldızını da yerlerinde tutan hep sensin. ۞ Ne olursun, tahtımı, tacımı, hazinemi ve ordumu koru," diye dualar etti. ۞ Deniz o kadar dalgalıydı ki, kötü bir yürekle ondan kurtulmaya imkân yoktu.

Gemiler böylelikle altı ay kadar rahat rahat yol aldı. Herkes istediği gibi oturup kalkabiliyordu. ۞ Fakat altı ay geçtikten sonra kuzey rüzgârı şiddetli ve ters esmeye başlayınca, ۞ yelkenler de ters döndü ve gemiciler ne yapacaklarını şaşırdı. ۞ Rüzgâr gemiyi, gemicilerin Aslanağzı dedikleri bir yere sürükledi. ۞ Fakat Tanrı rüzgârları o kadar güzel idare etti ki, padişahın talihine yakışmayan hiçbir olay olmadı.

Erler suda gördükleri şeyler karşısında şaşkına dönüyorlar ve onları parmaklarıyla padişaha gösteriyorlardı. ۞ Meselâ suda birbirleriyle dövüşen öküzler ve aslanlar gördüler. ۞ Yine suyun içinde saçları ipe benzeyen ve vücutları da koyun gibi tüylü olan insanlar vardı. ۞ Bunlardan bazılarının başları manda başını andırıyor, elleri arkada ve ayakları önde duruyordu. ۞ Bazılarının başı kaplan, vücudu balık; bazılarının başı yabaneşeği, vücudu timsah;

Bazılarının da başı domuz, vücudu kuzu gibiydi ve bütün deniz bunlarla dolu görünüyordu. ۞ Erler bunları birbirine gösteriyor ve tüm bu acayip varlıkları yaratan Tanrı'yı övüyorlardı. ۞ Nihayet göklerin sahibi olan Tanrı'nın buyruğuyla rüzgâr dindi ve fırtına yatıştı. ۞ Ters bir rüzgârla karşılaşmadan yedi ayda suyu geçtiler. ۞ Hüsrev karaya ayak basıp da önündeki ovayı görünce, yeni bir âlemle karşılaşmış oldu.

Hemen evreni yaratan Tanrı'nın huzurunda durarak yere kapanıp yüzünü gözünü topraklara sürdü. ۞ Sonra gemiyi ve kayıkları sudan çıkardı; çünkü böyle yapmak lazımdı. ۞ Önüne çıkan çölü kolaylıkla geçti. ۞ Yolda, Çinlilerinki gibi şehirler ve Mekrân diline benzer bir dille konuşan insanlar gördü. ۞ Padişah bu şehirlerde oturup dinlendi ve ordusu için yiyecek istedi.

Bu yerleri Gîv'e verip: "Yeryüzünde mutlu ol! ۞ Suçlulara bile kötü davranma, gözümde hiçbir şeyin değeri kalmadı artık. ۞ Bundan böyle kimseye gönül bağlama-

yıp, yalnız yardımcım olan Tanrı'ya kulluk etmeye çalışacağım," dedi. ☙ Sonra ordusu içinden her dili konuşabilen değerli bir adam seçerek, ☙ onu bütün padişahlara elçi olarak gönderdi ve: "Kim rahat yaşamak isterse,

İyi niyetle, gönül rahatlığıyla ve sevinçle koşup saraya gelsin. ☙ Sözlerimi dinlemeyenler yaptıklarının cezasını çekerler," dedirtti. ☙ Elçi onların yanına gidip de padişahlar padişahının bu söylediklerini bildirince, ☙ hepsi de: "Eğer layık görürse biz hepimiz padişahın kullarıyız!" diye karşılık verdiler. ☙ En yüce padişahlar bile itaatsizlik etmeden, genç ihtiyar, hepsi kalkıp saraya geldi.

Hüsrev onların hepsinin gönlünü hoş etti; iltifatlarıyla onların başlarını güneşe kadar yükseltti. ☙ Bundan sonra Gengdij, Efrâsiyâb ve padişahlık tahtı hakkında bilgi edinmek istedi. ☙ Onların arasından biri: "Yolda ne dağ vardır ne de deniz. ☙ İyi kötü, buradan Geng'e kadar toplam yüz fersah yol vardır. ☙ Tûran padişahı öteki tarafa geçtiğinden beri insanlara yapılan zulüm de azaldı.

Zirih ırmağını geçtiğinden beri o adamlarıyla birlikte hep orada durur," dedi. ☙ Padişah bu habere çok sevinerek, çektiği zahmetleri unuttu. ☙ Padişahlar için elbiseler hazırladılar ve atlarını istediler. ☙ Padişah onların geriye dönmelerine izin vererek, kendisi de ordusuyla birlikte Geng'e doğru gitti.

KEYHÜSREV'İN GENG'E GİRMESİ

Padişah iyilik veren Tanrı'nın adını andıktan sonra ordusunu hazırlayıp yiyecek dağıttı ve:

"Kötülük eden Tanrı'nın vereceği cezayla kıvranır. ☙ Siz de şehre hep birlikte girmeyin ki, bir karınca bile sizin yüzünüzden incinmesin," dedi. ☙ Geng'in kapısını gören Keyhüsrev'in yüzü gözü yaşla doldu. ☙ Atından inerek Tanrı'ya şükürler etti ve: ☙ "Ey her türlü kusurdan uzak, adaletli Tanrı, ben yüreği korkuyla kaplı bir kulum.

Bana büyüklük, temiz bir yürek, talih yıldızı, ordu, ayak ve kanat veren sensin. ☙ Bunlar sayesindedir ki, ben bugün babamın toprakları üzerinde yükselmiş bir eserin elime geçtiğini görüyorum! ☙ Siyâvuş da böyle bir kaleyi yeryüzünde, yine temiz Tanrı'nın yardımıyla yükseltebildi. ☙ Ona el uzatan, öldürdüğü insanlarla herkesin yüreğini parçalayan bir zalimdi," dedi. ☙ Bütün ordu Siyâvuş'u hatırlayarak onun acısıyla ağlayıp sızladı, çünkü Siyâvuş suçsuz yere

Kötülük düşünen bir adamın ellerinde ölmüş, intikamın tohumları da böylece yeryü-

züne saçılmıştı. ☙ Bu sırada Efrâsiyâb'a, yeryüzünün sahibi olan Hüsrev'in suyu geçtiği haberi bildirildi. ☙ Efrâsiyâb bu haberi herkesten sakladı, kimseye açmadı. ☙ Bütün tecrübeli adamlarını orada bırakarak, yüreği dertli olarak kalkıp yerine döndü. ☙ Hüsrev'in de Geng'e geldiği vakit kafası düşünce, yüreği de dertle doluydu.

Cana ferahlık veren o cennet gibi bahçeyi, kandiller gibi dallarda asılı duran yemişleri, ☙ dört bir yandaki çeşmeleri, gül bahçelerini, sümbülleri ve bülbülleri gördükleri vakit, ☙ hepsi birden: "İşte yaşanacak yer, ölünceye kadar burada kalalım!" dediler. ☙ Uyanık yürekli padişah Tûran padişahı Efrâsiyâb'ın aranmasını buyurdu. ☙ Erler etrafa dağıldı. Birer kılavuz tutarak ovaları, bağları ve evleri aradılar.

Bunların her biri delicesine sağa sola koşuşuyor, Efrâsiyâb'ın izini bulmaya çalışıyorlardı. ☙ Bu hummalı arama sırasında onun pek çok adamına rastlayarak, ☙ birçok suçsuzun kanına girdiler. Fakat yine de zalim padişahın izine rastlayamadılar. ☙ Hüsrev Geng'de de bir yıl kadar kalarak içki ve eğlenceyle vakit geçirdi. ☙ Şehrin her yanı bağlık bahçelik ve cennet gibi cezp edici bir güzelliğe sahipti.

Oradan başka bir yere gitmek padişahın aklından bile geçmiyordu; çünkü Geng'de pek mutluydu. ☙ İran ordusunun bütün pehlivanları bir gün birer birer padişahın yanına giderek: ☙ "Padişahımız eğer İran'a gitmeyi düşünmüyorsa, ☙ şu ciheti de gözünün önüne getirmiyor mu? Kötü düşünceli Efrâsiyâb suyu geçmiştir. ☙ Padişah Kâvûs ise ihtiyardır; ne tahtı, ne hazinesi, ne gücü ne de ordusu vardır.

Yüreği kinle dolu olan Efrâsiyâb İran'a doğru yürürse İran'ı kim koruyacak? ☙ O zaman o yine taht ve taç sahibi olur ve bizim bütün emeklerimiz boşa gider," dediler. ☙ Bunun üzerine Hüsrev de: "Evet, bu söylediklerîniz çok doğru" dedi ☙ ve onların arasından akıllı birini seçerek, ☙ ona değerli elbiseler giydirdi ve onu kalenin burcuna gönderdi.

Hemen şehrin büyüklerini toplayıp, onlara çekilen zahmetleri anlattı. ☙ Sonra at ve hazine gibi hediyeler dağıttı. ☙ Şehir halkı zenginleşti; taht, taç ve bilezik sahibi oldu.

HÜSREV'İN GENGDİJ'DEN SİYÂVUŞGİRD'E DÖNMESİ

Horozlar uyanırken, padişahın sarayından da davul sesleri yükseldi. ☙ Yolculuk telaşına düşen ordu nihayetinde çöllere doğru yola çıktı.

Komşu ülkelerin hükümdarları, ünlüleri, makam sahipleri ve büyükleri, ☙ ordu ve padişah için yiyecekler alıp yollara çıktı. ☙ Ordunun geçtiği bütün yollar ve ovalar, yiyeceklerin bolluğundan panayıra döndü. ☙ İranlılara ne yollarda, ne çöllerde, ne

dağlarda ne de konakladıkları yerlerde kimse saldırmaya cesaret edemedi. ۞ Hediyeler ve saçılarla yollarda bekleyen büyükler padişah tarafından kabul edildi.

Hüsrev'i görünce hepsi gelip önünde eğildi ve saygılarını sundu. ۞ Hüsrev de onlara hazinesindeki süslü elbiselerden çıkartıp verdi ve gelip zahmet çekmelerini istemedi. ۞ Bu sırada Gîv de ordusuyla birlikte padişahı karşılamaya çıktı ۞ ve o yüce padişahı görür görmez atından inip önünde eğilerek saygılarını sundu. ۞ Padişah da onların gönüllerini hoş etti ve Keyânîyânın âdetince huzurunda hepsini layık oldukları yerlere oturttu.

Hüsrev atından inince geminin yanına geldi ve yelkenlileri seyretti. ۞ İki hafta kadar deniz kenarında kalıp bir süre Gîv'le konuştu: ۞ "Geng'i görmeyen dünyada artık yaşamasın!" dedi. ۞ Sonra emri üzerine iki kayık hazırlandı ve işler yoluna koyuldu. ۞ Gemicilikten anlayan ve derin denizlerden korkmayan kimselere yelkenlerini açıp engin denizlere açılmalarını buyurdu.

Rüzgâr o kadar kuvvetliydi ki, bir yıl sürecek bu yol yedi ayda alındı. ۞ Padişahla ordu bu denizi öyle rahat geçti ki, kimsenin yeni bile ıslanmadı. ۞ Padişah karaya ayak basıp da ovayı görünce, ۞ yere kapandı ve yüzünü gözünü yere sürüp, her türlü kusurdan uzak temiz Tanrı'ya şükürler etti. ۞ Birçok yiyecekle giyecek hazırlatarak kaptanlarla dümencilere verdi.

Ayrıca hazinesinden altınlar ve süslü elbiseler çıkararak gemide çalışanlara dağıttırdı. ۞ Deniz yolculuğundan sonra yine çölün yolunu tutan padişahın gayretine herkes hayran kaldı. ۞ Onun gelmekte olduğunu haber alan Eşkeş de ordusunu hazırlayıp karşılamaya çıktı. ۞ Padişahı görünce, atından inerek yeri öptü ve ona dualar etti. ۞ Mekrân'ı baştan başa süslediler. Türlü türlü çalgılar çalınıyor,

Her yandan rûd sesleri yükseliyordu; adeta hava çalgıların telleriyle örülmüştü. ۞ Bütün duvarlar kumaşlarla kaplanmış, padişahın geçeceği yerlere gümüş paralarla şekerler saçılmıştı. ۞ Mekrân'ın tanınmış bütün büyük pehlivanları ۞ hediyeler ve saçılarla padişahı ziyarete geldiler. ۞ Eşkeş de o şehrin yetiştirdiği nadide şeyleri toplayıp hediye olarak padişaha sundu.

Padişah Eşkeş'in idareciliğini beğendi. Sonra kendisini görmeye gelen büyüklerden birini seçerek ۞ Mekrân'a vali yaptı. Ona süslü bir elbise verdi ve dua etti. ۞ Bundan sonra da oradan kalkıp İran'ın büyükleriyle birlikte Çin sınırlarına gitti. ۞ Zâl oğlu Rüstem padişahın gelmekte olduğu haberini alınca çok sevindi ve ordusuyla birlikte onu karşılamaya çıktı. ۞ O ünlü ve kahraman atlı uzaktan Keyhüsrev'in

şemsiyesini görünce,

Hemen atından inerek ta uzaklardan ona saygılarını sundu, padişah da onu kucakladı ve ona deniz yolculuğu sırasında gördüğü acayip yaratıkları ve büyücü Efrâsiyâb'ın ortadan yine kaybolduğunu anlattı. Bir hafta kadar Rüstem'in misafiri olduktan sonra Çin ve Mâçin'den de ayrıldı. Padişah bu ülkeleri fağfûr ile hakana verdi; onlar da padişaha dualar etti. Padişah ayrıca onlara birçok süslü elbise ve öğüt vererek yüreklerinin kederini dağıttı ve

İsfendârmuz ayında Siyâvuşgird'e hareket etti. Bu baba yurduna, yanakları yüreğinden gelen kanlı yaşlarla ıslanmış olarak vardığı zaman kötü görünüşlü Gersîvez ile o melun ve katil Gerûy'un İran padişahının kafasını kestiği yere giderek yüzünü gözünü yırttı ve o kara topraklardan eline alıp başına saçtı.

Aynı topraklara yüzünü süren Rüstem de okuduğu lanetlerle öteki dünyada da Gerûy'un yüzünü kapkara etti. Keyhüsrev Siyâvuş'un öldürüldüğü yere yüzünü dönerek: "Ey padişah, sen bu dünyaya yadigâr olarak beni bıraktın. Ben senin intikamını aldım, hiçbir şey bırakmadım. Dünya durdukça senin acın içimden çıkmayacaktır. Efrâsiyâb'ın tahtını yok ettim. Bundan sonra da onu elime geçirene, dünyayı onun başına zindan edene kadar bana uyku ve rahat haram olsun," dedi.

Sonra annesinin babasından kaldığını söylediği hazineye gitti ve oranın kapısını açarak buradaki eşyaları erlere dağıttı. Orada iki hafta kadar kalarak hoşça vakit geçirdi. Rüstem'e iki yüz kese altın ve Gîv'e de birçok hediye verdi. Nevzer oğlu Gostehem padişahın baba yurduna geldiğini duyunca, İran'ın büyük kahramanlarından kurulmuş bir orduyla onu karşılamaya çıktı.

Uzaktan padişahın başı ve tacını görür görmez atından inip yaya olarak yanına gitti. Bütün erler yeryüzünün o adaletli padişahı için dualar ettiler. Padişahın buyruğu üzerine Gostehem atına binerek, eli padişahın elinde, beraberce gittiler. Nihayet oradan da kalkarak, Geng'e gittiler. Ordunun büyükleri burada padişahın bağışlarına kavuştu. Vefa her zaman yemiş veren bir ağaca benzer.

Ne padişah ne de halk eğlenmekten ve avlanmaktan geri kalmadı. Türklerin büyükleri de, avuç açmadan padişahın bağışlarını gördüler. Padişah gece gündüz, hatta uyku vakti bile Efrâsiyâb'dan haber almaya çalışıyordu. Fakat adamlarından hiçbiri onun izini bulamadı ve ondan bahsedilmez oldu. Yeryüzü padişahı bir akşam vücudunu ve başını yıkayıp Zendâvesta kitabını yanına alarak herkesten uzak bir yere çekildi ve

Bütün gece dünyayı yaratan Tanrı'nın huzurunda eğilip ağladı: ☙ "Şu aciz kulunun ruhu hep kederlidir. ☙ Çünkü ne dağlarda, ne çöllerde ne de denizlerde Efrâsiyâb'ın bir izine rastlayamadım. ☙ Ey adaletli Tanrı, bu adam senin yolunda değildir ve kimseyi saymıyor. ☙ O adaletin yolundan gitmiyor ve suçsuz insanların kanlarını döküyor.

Adaletli ve biricik Tanrımın onun yerini bana göstereceğini umuyorum, ☙ Ben her ne kadar değersiz bir kulsam da, evreni yaratan Tanrı'ya tapıyorum. ☙ Onun adı sanı yeryüzünde anılmaz oldu. Onun nerede olduğu bence sırdır, ama sence değildir. ☙ Ey adaletli Tanrı! Eğer ondan hoşnutsan onunla savaşma arzusunu da içimden çıkar. ☙ Bu intikam ateşini söndür de ikimizin dilekleri birleşsin!" diye yalvardı.

Bundan sonra o genç ve uyanık talihli yüce padişah dua yerinden kalkarak gelip tahtına oturdu. ☙ Bir yıl kadar Bihişt-i Geng'de kalarak, savaş derdinden yana rahat etti.

KEYHÜSREV'İN TÛRAN'DAN İRAN'A DÖNMESİ

Padişah uzun süre Geng'de kalınca Kâvûs'u görmek istedi. ☙ Bu yerlerin Kıpçak'tan Çin denizine kadar olan kısmını Nevzer oğlu Gostehem'e verdi. ☙ Ona sayısız bir ordu da bırakarak: "Sevinçli ve uyanık yürekli ol!

Çin ve Mekrân valilerine elçilerle mektuplar gönderip ☙ Efrâsiyâb hakkında bilgi edinmeye çalış ki, şunu ele geçirip vücudunu yeryüzünden temizleyelim," dedi. ☙ Sonra oradan çıkan şeyler arasında altınlar, delinmemiş inciler, ☙ misk, kâfur, altın işlemeli eyerler, elbiseler, atlar, tahtlar, köleler, ☙ halılar, Çin kumaşları ve Mekrân'dan çıkan daha nice görülmedik hediyeleri toplayarak

Kırk bin araba çeken öküze yükletip ordusunun önüne kattı. ☙ Herkes, o zamana kadar bu kadar hediyeyi bir arada görmediğinden söz ediyordu. ☙ Ordu dağları ve ovaları kaplayacak kadar büyüktü. ☙ Gece gündüz durmadan ilerliyorlar, yeni yeni konaklara uğrayıp geçiyorlardı. ☙ Hüsrev böylece Çaç'a vardı ve tacını fildişi tahtına asarak, orada dinlendi.

Bir hafta kadar kaldığı Sind'de de, Telîman ile Hûzân kendisini görmeye geldi. ☙ Oradan da kalkarak Buhara'ya gitti. Erlerin çokluğundan, yeryüzü görünmez olmuştu. ☙ Burada da bir hafta yiyip içtikten sonra ikinci hafta yeni bir elbise giydi. ☙ Geçmiş zamanları hatırlayarak içine bir hüzün çöktü ve ağlaya sızlaya ateşkedeye gitti. ☙ Bu ateşkedenin temellerini Ferîdun'un oğlu Tûr attırmış ve içine köşkler yaptırmıştı.

Hüsrev burada yüzünü yerlere sürerek Tanrı'nın huzuruna çıktı. ☙ Ona şükürler etti. Mûbedlere altın ve gümüş paralar dağıttı ve ateşin üzerine mücevherler saçtı. ☙ Buradan da kalkarak, sevinçli ve mesut bir halde yola çıktı. ☙ Ceyhun'dan geçip Belh'e vardı. Fakat bu yolda çok eziyet çekti. ☙ Bir hafta kaldıktan sonra ikinci haftanın başında buradan da ayrıldı.

Uğradığı her şehre, kendi adamlarından bir ordu ve bir komutan bıraktı. ☙ Padişahla ordunun geçtiği bütün yerleri donattılar. ☙ Nihayet Tâlkân ve Merv el-Rûd'a ulaştı. Buralarda, padişahın şerefine şenlikler düzenlendi. Ney ve rûd sesleri dünyayı sardı. ☙ Bütün şehri baştan başa donattılar. Çalgılar çalındı, şaraplar içildi. ☙ Her yana paralar, altınlar, gümüşler, safranlar ve miskle · saçıldı.

Beri yandan padişah da Nişâbur yolundan filler ve e:lerle hazineler getirterek ☙ şehrin fakir halkına; kendi emeğiyle ekmeğini kazananlara paralar dağıttı ☙ ve bir defa da hazinesinden elli beş kese harcadı. ☙ Buradan Nişâbur'a geçerek, bütün yollara altın ve gümüş paralar saçtı. ☙ Bir hafta da burada kalarak dinlendi; filleri, atları ve orduyu gözden geçirdi.

Ertesi hafta Rey'e geçti ve yollarda hep şarap ve çalgıyla vakit geçirdi. ☙ İki hafta da burada kalıp adaletini gösterdikten sonra üçüncü hafta Şiraz'a geçti. ☙ Bir yandan da Kâvûs'a altın yüklü develer gönderdi.

KEYHÜSREV'İN KÂVÛS'UN YANINA GİTMESİ

Yaşlı padişah aldığı haberlere çok sevindi ve adeta başka biri haline geldi. ☙ Köşklerin salonlarına altın tahtlar koydurarak, dört bir yanı Çin kumaşlarıyla kaplattı.

Yolları, sokakları ve çarşıları süsletti. ☙ Bütün büyükler ve şehrin pehlivanları karşılama için hazırlandı. ☙ Bütün yollara taklar kuruldu. Her yer işli kumaşlar gibi oldu. ☙ Mücevherleri miskle karıştırıp, takların üstünden padişaha serptiler. ☙ Kâvûs yanındaki büyüklerle birlikte şehirden çıkar çıkmaz

Keyhüsrev onu gördü ve altındaki hızlı koşan atı alabildiğine sürdü. ☙ Karşılaştıkları zaman sarılarak birbirlerinin yüzlerini gözlerini doya doya öptüler. ☙ Uzun süre birbirlerini bir daha göremeyecekleri korkusuyla yaşadıktan sonra yeniden buluşunca mutluluktan ağladılar. ☙ Kâvûs o iyi talihli ve uğurlu padişaha dualar etti: ☙ "Dünya, büyüklüğün tahtı ve tacı hiçbir zaman sensiz kalmasın!

Ne güneş, ne taht, ne zırh ne at ne de taç senin gibi bir padişah daha görmüş değil-

dir. ☙ Cemşîd'den Ferîdun'a kadar gelip geçmiş padişahlar arasında, yer de gök de senin gibisini görmemiştir! ☙ Senin çektiğin zahmetleri ne bir padişah ne de yeryüzünde gözle görülen veya görülmeyen bir yaratık çekmiştir. ☙ Eğer mezarından kalkabilseydi, Siyâvuş bile senin kuvvetine muhtaç olurdu. ☙ Eğer cihandan o gittiyse sen bahtiyar ol. Senin saadetini istemeyenlerin canları çıksın, yürekleri yok olsun!" dedi.

Hüsrev de: "Benim bütün başarılarım senin talihin sayesindedir; hepsi de senin ağacındaki bir dalın yemişidir. ☙ Senin gibi büyükbabası olan bir insan için, kara taşlarda bile ot biter," dedi. ☙ Bu sözler üzerine Kâvûs onun ağzını, başını öperek: "Gecem de, gündüzüm de sensiz geçmesin," dedi. ☙ Sonra zebercet, yakut ve altın getirterek Hüsrev'in başına serpti. ☙ Bunlardan o kadar çok vardı ki, mücevherlerle süslü olan tahtın ayakları görünmez oldu.

Bundan sonra öteki salonda bir sofra hazırlatarak misafirlerin oraya davet edilmesini buyurdu. ☙ Gül bahçesini andıran ve altın nakışlarla süslenen o salonda, ☙ misafirler padişahla beraber sofraya oturdu. ☙ Sonra da Hüsrev başından geçen ve o zamana kadar görülmemiş, duyulmamış garip olayları anlattı. ☙ Denizde ve Gengdij'de gördüklerinden bahsetti.

Bir mum gibi parlak olan o şehirdeki bağların, bahçelerin ☙ ve yeşilliklerin güzelliğini işitenler içlerinden birer hasret ahı çektiler. ☙ Kâvûs torununun yaptığı işlere şaştı kaldı ve yaptıklarından dersler çıkardı. ☙ Ona: "Senin gibi genç bir padişahın bu duyulmadık sözleri insanın ömrünü uzatır. ☙ Senin gibi bir padişahı da, başından geçenleri de yeryüzünde kimse ne görmüş ne de işitmiştir.

O halde hemen ellerimize şarap kadehlerimizi alıp bu yeni yıldızı, bu genç padişahı kutlayalım!" dedi. ☙ O altın nakışlı salonu süsleyip, yakut dudaklı sâkiler ve şaraplar getirttiler. ☙ Böylece Kâvûs'un sarayında bir hafta kadar şaraplar kadehlerden dolup dolup taştı. ☙ Padişah sekizinci gün hazinesinin kapısını açarak kahramanların çektikleri zahmetlerin karşılıklarını verdi. ☙ Hüsrev'le birlikte zahmet çekmiş, onunla düşüp kalkmış büyüklere

Derecelerine göre süslü elbiseler verdiği gibi, hazineden beğendikleri şeyleri de bağışladı. ☙ Onların her biri de kalkıp, büyük ve ünlü bir orduyla ayrı bir ülkeye gittiler. ☙ Padişah bundan sonra erlerin işleriyle uğraştı ve onlara hazineden birer yıllık maaş verdi. ☙ Bu iş de bitince büyükbaba, torunu ve danışmanıyla baş başa kaldı. ☙ Hüsrev Kâvûs'a: "Doğru yolu bulabilmek için Tanrı'dan başka kime başvuralım?

Bir yıl süren şu yolculuğumuzda bütün çölleri ve denizleri dolaştığımız halde, ☙ çöl-

de de, dağda da, denizde de Efrâsiyâb'ın izine rastlayamadık. ۞ Eğer o günün birinde ortaya çıkar da ordusuyla Geng'e girerse, biz ne yaparız? ۞ Adaletli Tanrı şimdiye kadar bize yardım etti, ama bundan sonra da önümüzde pek çok güçlük var gibi görünüyor," dedi. ۞ Büyükbaba torununun bu sözlerini dinledikten sonra ona yaşlılara yaraşan bir öğüt verdi.

Dedi ki: "Haydi, kalk, ikimizde atlarımıza binip Âzergoşesp tapınağına gidelim. ۞ Dindar biri gibi biz de başımızı, elimizi, ayağımızı ve vücudumuzu yıkayalım. ۞ Sonra da gizli gizli bütün evrenin yaratıcısı olan Tanrı'ya yalvarıp dua edelim ۞ ve ateşin önünde duralım. Belki böylelikle adaletli Tanrı doğru yolu aydınlatıp ۞ bize Efrâsiyâb'ın yerini gösterir."

İkisi de bu yoldan caymadılar ۞ ve bir yel gibi atlarına atlayıp, durup dinlenmeden yollarına devam ederek Âzergoşesp'e vardılar. ۞ Yürekleri hem korku hem de ümitle dolu olarak, beyaz elbiseler giyip içeriye girdiler. ۞ Ateşi görünce ağladılar, ateş üzerine inci gibi yaşlar döktüler. ۞ O iki padişah burada, güneşi ve ayı yaratan Tanrı'nın önünde ağlayıp sızladı.

Evreni yaratan Tanrı'nın adını andılar ve mûbedlere mücevherler saçtılar. ۞ Hüsrev yüzü gözü yaşlar içinde, Zendâvesta'nın üzerine altınlar saçtı. ۞ Böylece bir hafta kadar Tanrı'nın huzurunda dürdular. Fakat böyle yaptılar diye, sen onların ateşe taptıklarını sanma. ۞ Çünkü ateş, sadece dua edilen yerde duruyordu, o kadar. Onların gözleri yaşlarla doluydu. ۞ Ne kadar derin düşünceli olursan ol, yine de temiz Tanrı'ya muhtaçsın.

O padişahlar, o hür insanlar bir ay kadar Âzerbâdegân'da kaldılar.

FERÎDUN SOYUNDAN GELEN HÛM'UN EFRÂSİYÂB'I YAKALAMASI

Efrâsiyâb, Hüsrev'le yaptığı savaştan sonra yemekten ve uykudan kesilmiş bir halde diyar diyar gezip duruyordu. ۞ Hiçbir yerde canını emniyette saymıyor, başına bir felaket gelmesinden korkuyordu. Vücutça da rahatı yoktu. ۞ Bunun için yeryüzünde, rahat edebileceği ve güvende olacağı bir yer arıyordu. ۞ Başı bulutlara değen Berda dağında bir mağara vardı.

Bunun tepesinde kartallar uçamadığı gibi, aslanlar da barınamazdı. ۞ Şehirden uzak ve suya yakın olan bu dağdaki mağaranın adı Efrâsiyâb'dı, ۞ o zavallı padişah insanlardan uzak bir dağ bulduğunda buraya yerleşmeye karar vererek, mağaranın

içinde kendisine bir yer hazırladı ve oraya yiyecek götürdü. ☙ Yaptıklarından pişman olmuştu ve yüreği kan içinde bir süre o mağarada kaldı. ☙ Haksız yere kan döken bir padişah uzun süre tahtında kalamaz.

Efrâsiyâb gibi taht sahibi, yeryüzünü ele geçirmiş ve yıldızı iyi olan bir padişah da, ☙ böyle yaptığı, kan döktüğü için kuvvetli bir düşmanla karşılaşınca yenildi. ☙ Başka bir padişahın kanını akıtmayan padişaha ne mutlu! ☙ O zamanlar, Ferîdun'un soyundan gelme iyi yürekli bir adam vardı. ☙ Bu adam Keyânîyâna mahsus soyluluğu ve ihtişamıyla durmadan Tanrı'ya tapar ve padişaha hizmet için her an hazırda beklerdi.

İnsanlardan ve içip eğlenmekten uzak olan bu insanın tapındığı yer de aynı dağdaydı. ☙ Şehirlerden uzakta yaşayan bu adamın adı Hûm'du. ☙ Bu dağın tepesinde de, bu adama yakın ve insanlara uzak bir mağara vardı. ☙ Hûm her gün sırtında yün bir elbiseyle adaletli Tanrı'ya tapınmak için bu dağa çıkar, ☙ dünyayı elinde tutan ve bütün yaratıkları besleyen Tanrı'nın önünde ağlayıp sızlayarak dua ederdi.

Bir gün o mağaradan bir ses geldi ve Hûm koşa koşa oraya gidip ☙ sese kulak verdi. Efrâsiyâb heyecanlı bir yürekle Tanrı'ya yalvarıyordu: ☙ "Ey yücelerin yücesi! Sen benim yüreğimdeki sırları herkesten daha iyi bilirsin. ☙ Cahilliğim yüzünden birçok kötülük yapıp seni darıltmışsam da, ☙ işte sonunda yine sana sığınıyorum. Ben senin çok suçlu bir kulunum.

Ya bana tahtımı, külahımı, ordumu ve hazinemi yeniden bağışla ☙ yahut da şu canımı tenimden al! Artık ne taç, ne hazine, ne köle, ☙ ne böyle yaşam, ne yer, ne yurt, ne taç ne de hazine isterim... ☙ O yerlere, yurtlara yazık! O altınlara, hazinelere, mücevherlere yazık! ☙ O taçlara, altınlarla işlenmiş o fildişi tahta, o bileziklere, o gerdanlığa ve o altın taca yazık!

O kılıçlara, o ağır gürzlere ve atlarının dizginlerini istedikleri gibi kullanan binicilere yazık! ☙ O kardeşlere, o oğullara yazık! Aman Tanrım, nedir benim bu başıma gelenler?" ☙ Bundan sonra kendine döndü ve: Ey akıllı padişah, ey ünlü ve bütün büyüklerin büyüğü! ☙ Okların, çarhların, kulların ve o göğsün hani? Elinde hiçbir şey kalmamış. ☙ Hani senin yeryüzünün üçte ikisine hükmeden o parlak yakuttan yüzüğün?

Nerede şimdi o savaş hazırlıkları, o gece gündüz yaptığın hücumlar? ☙ Ya karşında saf bağlayan, sana doğru yolu gösteren büyükler nerede? ☙ Seni türlü tehlikelerden koruyan o yüce yapılar ve kaleler hani? ☙ Kapında saf saf duran mûbedlerle onların

yanındaki akıllı kişilere ne oldu? ☙ Hani, savaş günlerinde önünde hizmete hazır olan o cesur ve sıra sıra kahramanlar?

Bir zamanlar, bütün Türk ve Çin ülkeleri senin buyruğun altındaydı ve sözün her yere erişirdi. ☙ Şimdiyse yeryüzündeki nasibin şu mağara! Hani o büyük kişiler ve savaş erleri? ☙ O hazineler, savaşlarda gösterdiğin yiğitlikler, cesaret ve akıl şimdi nerede? ☙ Şimdi şu dar mağaraya kaçmış, sığınıp kalmışsın, diyerek ağladı. ☙ Hûm bu iniltileri ve Türkçe söylenen sözleri duyunca, tapınmaktan vazgeçerek oradan ayrılıp gitti ve

Kendi kendine: Herhalde rüyada değilim, sakın bu Efrâsiyâb olmasın, dedi. ☙ Bu düşünce kafasında yer edince, o karanlık mağaranın kapısını arayıp buldu. ☙ Kapıdan bakınca, Efrâsiyâb'ın içeride oturduğunu ve burayı kendisi için kalacak bir yer haline getirdiğini gördü. ☙ Bunun üzerine kükremiş bir aslan gibi hemen üzerindeki yün elbiseyi attı ve pehlivanlara yaraşan belinden de ☙ zünnar gibi taşıdığı ve kendisini Tanrı'nın himayesinde tutan kemendini eline alarak

Mağaraya girdi, Efrâsiyâb'a yaklaştığı sırada o da yerinden fırladı ☙ ve birbirleriyle boğuşmaya başladılar. Nihayet Hûm Efrâsiyâb'ı yere vurup altına aldı. ☙ Kollarını bağlayıp onu bir deli gibi sürükleye sürükleye götürdü. ☙ Bu hale ne kadar şaşılırsa yeridir. Yeryüzünde padişah olan bir kimse, ☙ gezsin, tozsun, ne yaparsa yapsın, ama iyi bir ad kazanmaya çalışsın!

İşte Efrâsiyâb, o kadar naz ve nimet içinde yaşadıktan, kuvvet, ordu, hazine ve şan sahibi olduktan sonra nihayet bir mağara köşesine çekildi. ☙ Hem de oranın kendisine bir bela tuzağı olacağını bilmeden...

EFRÂSİYÂB'IN HÛM'UN ELİNDEN KAÇMASI

Hûm, Efrâsiyâb'ın ellerini bağlayıp da onu kaldığı mağaradan çıkarırken, ☙ Efrâsiyâb: "Ey Tanrı'dan korkan, her şeyi bilen ve temiz Tanrı'ya tapan kişi! ☙ Sen benden ne istiyorsun? Ben bir padişahım ve gelip şu mağaraya saklanmışım," dedi.

Hûm da: "Senin yerin burası değil. Herkes seni biliyor. ☙ Padişahlar arasında kardeşini öldüren, temiz Tanrı'ya karşı koyan, ☙ Eğrîres, ünlü Nevzer ve Keyânîyândan yadigâr kalan Siyâvuş gibi kahramanları öldüren kimdir? ☙ Ne padişahların kanını dökseydin ne de tahtını bırakıp böyle derin mağaralara gizlenseydin!" dedi. ☙ Efrâsiyâb ona: "Ey kudretli kişi! Yeryüzünde suçsuz kimse var mıdır?

Şu yüce felek alnıma birçok dert, kötülük ve eziyet yazmış. ☙ Erkek aslanların bo-

yunlarına da sarılsa hiç kimse Tanrı'nın buyruğundan çıkamaz. ۞ Her ne kadar nefsime böyle bir zulümde bulunduysam da, canımı bağışla; çünkü ben biçare bir adamım. ۞ Ben kutlu Ferîdun'un torunuyum. Beni kemendinden kurtar. ۞ Beni bu halde böyle nereye götürüyorsun? Kıyamet gününden ve Tanrı'dan korkmuyor musun?" diye yalvardı.

Fakat Hûm: "Ey kötü niyetli kişi, ömründen artık çok bir şey kalmadı. ۞ Sözlerin gül bahçesindeki taze güllere benziyor, ama ne fayda? Kaderin Keyhüsrev'in elindedir, bunu bil!" dedi. ۞ Bununla beraber haline yine de acıyarak, padişahlara yaraşan o kemendini biraz gevşetti. Bunun üzerine Efrâsiyâb o dindar kişinin üzüldüğünü anladı ۞ ve şöyle bir silkinip kendisini ipten kurtararak hemen oracıktaki suyun içine atladı ve gözden kayboldu. ۞ Bu sırada Geşvâd'ın oğlu Gûderz de, Gîv ve diğer bazı büyüklerle birlikte

Padişahın bulunduğu yerin civarında dolaşıyordu. Uzaktan, ۞ suyun kıyısında, elinde kementle, ne yapacağını şaşırmış ve üzüntülü bir halde duran Hûm gözüne ilişti ۞ ve suyun renginin bulanmış, o dindar adamın gözlerinin de suya dalmış olduğunu gördü. ۞ Kendi kendine: Bu dindar adam Huncest denizinde herhalde balık tutuyor. ۞ Belki ağını yahut oltasını bir deniz canavarı yutmuştur da ondan böyle şaşkın şaşkın suya bakıyordur, diye düşündükten sonra

Ona yaklaşarak: "Ey dindar kişi, ne derdin varsa söyle! ۞ Bu denizden dilediğin nedir? Vücudun kirlenmiş de yıkanmak mı istiyorsun?" diye sordu. ۞ Hûm ona şöyle karşılık verdi: "Ey yüce kişi sen şu başıma gelene bak! ۞ Benim şu dağın tepesinde, insanlardan uzakta bir yerim vardır. Ben orada sabaha kadar Tanrı'ya taparım. ۞ Yine karanlık bir geceydi ve Tanrı'nın huzurunda duruyordum.

Kuşların henüz uyandığı sırada kulağıma bir inilti geldi. ۞ O anda şu aydın yüreğime artık yeryüzünde intikamın kökünü kurutacağım doğdu. ۞ Böyle bir zamanda kendi kendime: Bu ahlar, bu feryatlar olsa olsa Efrâsiyâb'a aittir, başka kimin olabilir ki, diye düşündüm ۞ ve yerimden fırlayarak bütün dağları ve mağaraları gezdim. Nihayet o ünlü kişinin mağarasının kapısı gözüme ilişti. ۞ Kapıdan bakınca, o talihsizin mağaranın bir köşesinde, elinden giden taç ve tahta ağlamakta olduğunu gördüm.

Ben içeriye girer girmez ayağa kalktı, ama bastığı taşlar ayaklarını tutuyormuş gibi yerinden hiç kıpırdayamadı. ۞ Ben de tutup ellerini zünnarımla öyle taş gibi sıkı sıkıya bağladım ki, elleri kanamaya başladı. ۞ Sonra kaldırıp, kadınlar gibi bağırta bağırta hızla dağdan aşağıya indirdim. ۞ O kadar ağladı, o kadar yalvardı ve yeminler

etti ki, haline acıyarak bağını biraz gevşettim. ☙ O da bundan faydalanarak elimden kurtulup kaçtı ve bu benim yüreğimi yaraladı.

Kaçmasıyla da kendisini şu Huncest suyuna atması ve gözden kaybolması bir oldu. İşte sırrımı sana olduğu gibi anlattım," dedi. ☙ Gûderz bunu duyunca, aklına eski zamanlardan kalma hikâyeler geldi. ☙ Düşünceler içinde, kendini kaybetmiş biri gibi ateşkedeye gitti. ☙ Orada Tanrı'yı överek, ateşin karşısında dua etti. ☙ Daha sonra da bu sırrı Kâvûs ile Hüsrev'e açtı ve bütün gördüklerini anlattı.

Onlar da hemen atlarına binerek, sevinç içinde saraydan çıkıp Âzergoşesp tapınağına gittiler.

KÂVÛS İLE HÜSREV'İN HÛM'UN YANINA GİTMESİ

Kâvûs bu iş için düşünceye daldıktan sonra kalkıp Hûm'un yanına vardı. ☙ Padişahların taçlarını ve başlarını gören Hûm, Tanrı'nın onları adaletten ayırmaması için dualar etti. ☙ Padişahlar da, dünyayı yaratan Tanrı'nın Hûm'a sağlık ve selamet vermesini dilediler. ☙ Kâvûs: "Tanrı'ya sığınır ve şükrederim ki,

Bana senin gibi inançlı, şatafatlı, gösterişli ve ilgili bir adamın yüzünü gösterdi" deyince, ☙ Hûm da: "Bütün memleket senin adaletinle mamur ☙ ve şu genç padişahın ömrü de kutlu olsun, düşmanlarının yürekleri kopsun! ☙ Padişah Keyhüsrev Geng'e giderken, ben de burada Tanrı'ya tapmaktaydım. ☙ Dünyayı yaratan Tanrı'nın, yeryüzünü onun sayesinde mamur etmesi için dualarda bulundum.

O oradan dönünce de çok sevindim, yüzüm güldü ve Tanrı'nın önünde yine şükürler ve dualar ettim. ☙ Bir gece, birdenbire kutlu melek bana bir sırrı bildirdi. ☙ O derin mağaradan sesler işittim. Hemen gidip kulak verdim. ☙ Bir insanın, elinden giden fildişi tahtı, tacı, yurdu ve ordusu için ağlayıp sızladığını duydum. ☙ Dağın tepesinden inerek, sesin geldiği mağaranın yanına gittim ve belimde zünnar gibi duran kemendimi elime aldım.

İçeriye baktığım zaman Efrâsiyâb'ın başını ve kulağını gördüm. O, burayı kendine oturacak ve uyuyacak bir yer edinmişti. ☙ Onu hemen yakalayıp kemendimle taş gibi sıkı sıkı bağladım ve mağaradan dışarıya çıkardım. ☙ Kendisini bu kadar sıkı bağladığım için ağlayıp sızlamaya başladı ve: Ey talihli kişi! Şu bağları biraz gevşetiver, diye yalvardı. Ben de biraz gevşettim. ☙ Fakat gevşetir gevşetmez elimden fırlayıp suyun içine daldı. ☙ O şimdi suyun içindedir ve onun kökünü kurutmak gerekir.

Eğer felek ona kötülük edecekse, biz de şöyle yapalım: Gersîvez'e olan sevgisiyle onun kanı kaynar. ۞ Eğer padişah emir buyurursa, onun kardeşi ayakları bağlı olarak buraya getirilsin. ۞ Boynuna bir öküz derisi geçirilerek, nefesi kesilmeyecek kadar derinin ağzı dikilsin. ۞ Efrâsiyâb onun sesini duyar duymaz sudan dışarıya fırlar," dedi. ۞ Bunun üzerine padişah saray nöbetçilerine, kılıçlarını ve Gîlân kalkanlarını ellerine alarak,

Gersîvez'i getirmelerini buyurdu. Onlar da gidip, memleketi altüst eden o uğursuz Gersîvez'i getirdiler. ۞ Padişah cellada onun yüzünden utanç perdesini kaldırmasını emretti. ۞ Hemen kafasına bir öküz derisi geçirip sıkı sıkı bağladılar. Öyle ki, kıpırdamasına imkân kalmadı. ۞ Duyduğu acıyla, derisini çatlatırcasına bağırmaya başladı, aman diledi ve dünyayı yaratan Tanrı'ya sığındı. ۞ Onun sesini duyar duymaz Efrâsiyâb hemen sudan çıktı.

Karadan sesini duyduğu kardeşinin o perişan halini görmek ona ölümden de beter geldi. ۞ Gersîvez de onu, iki gözü iki çeşme, heyecanlanmış ve telaşlanmış bir halde suyun içinde görünce, ۞ feryatlar koparark: "Ey yeryüzü padişahı! Ey büyüklerin büyüğü ve baş tacı! ۞ Nerede o padişahlık âdetleri, o taç, o hazineler, o ordu, ۞ o bilgi, padişaha bağlı o büyükler, savaşlardaki o görkem, meclislerdeki o şarap kadehleri, murada erişler,

Düşmanlara kurduğun o pusular, o yaylar, büyücüleri bağladığın o kementler, ۞ o atlılar, meydanlarda dillere destan olan o gûylar, o çevgenler ۞ ve azgın aslanları bile alt ettiğin o gece baskınları? ۞ Şimdi talihin sana yüz çevirmiş, sen de düşmanlarının elinden kurtulmak için suların içine kaçıyorsun!" dedi. ۞ Bu sözleri duyunca Efrâsiyâb da suyun üstüne kanlı gözyaşları döktü

Ve: "Açıktan açığa ve saklı olarak bütün dünyayı dolaştım. ۞ Bu talihimi boşu boşuna değiştirmeye çalıştım. Kötüydü, daha kötü oldu. ۞ Ömrüm artık büsbütün kötüleşti. Seni bu halde görünce de yüreğim dertle doldu. ۞ Ferîdun'un torunu ve Peşeng'in oğlu bir timsahın tuzağına böyle düşecek ۞ ve boynuna geçirilen bir öküz derisi parçasıyla böyle yırtılacaktı demek! Bu ne haldir? Sana acıyan da yok!" dedi.

EFRÂSİYÂB'IN İKİNCİ KEZ YAKALANMASI VE EFRÂSİYÂB İLE GERSÎVEZ'İN ÖLDÜRÜLMESİ

Bir yanda iki padişah böyle dertleşirken, beri yanda da o dindar kişi bir çare aramakla meşguldü. ۞ Tanrı'ya tapan bu adam Efrâsiyâb'ı tanıdı. Onun böyle acı acı

ağlayıp sızlamasını duyunca, ☙ biraz ilerledi. Gizlendiği yerden Efrâsiyâb'a gözü iliş ilişmez, ☙ hemen belinden padişahlara yaraşan kemendini çıkararak yere eğildi. Sürüne sürüne ve bir aslan cesaretiyle ona yaklaştı. ☙ Kemendini attığı gibi ilmeği Efrâsiyâb'ın kafasına geçiriverdi

Ve onu böylece karaya çıkardı. Efrâsiyâb'ın ise aklı başından gitti. ☙ O dindar kişi bağırta çağırta Efrâsiyâb'ı denizden çıkarmış, Efrâsiyâb'ın elini ve ayağını bağlamıştı. ☙ Sonra onu kaldırıp padişaha götürdü ve yel gibi dönüp yerine geldi. ☙ Hüsrev keskin kılıcı elinde, başı ve yüreği intikamla dolu, onun yanına geldi. ☙ Akılsız Efrâsiyâb: "Ben zaten bu kara günü rüyamda görmüştüm.

Yaptığım kötülüklerin üzerinde felek uzun süre döndükten sonra nihayet sırlann perdesi açıldı" dedikten sonra ☙ Hüsrev'e şöyle seslendi: "Ey kinci ve kötü kişi! Büyükbabanı niçin öldürmek istiyorsun?" ☙ Hüsrev'de: "Ey kötü işli, ey her türlü hakarete layık kişi! ☙ Ben senden, önce padişaha hiçbir zaran dokunmayan kardeşinin, ☙ sonrada keskin kılıcınla kafasını keserek yeryüzünde kıyametler koparttığın,

Ünlü padişah Nevzer'in ve padişahlardan bize yadigâr kalan Îrec'in ölümlerinin hesabını soruyorum. ☙ En son da, kafasını koyun gibi kestiğin, ☙ eski padişahlann o eşsiz yadigârı Siyâvuş'un ölümünün hesabını soracağım. İşlediğin bu cinayet gökleri aştı. ☙ Babamı öldürürken böyle bir günü niçin gözünün önüne getirmedin? ☙ O kötülüğü yapmak için çok acele ettin; o kötülüğünün karşılığını şimdi buldun.

Kötülüğün sonu elbette kötülüktür," dedi. ☙ Efrâsiyâb: "Ey padişah, olan olmuştur. Artık bana düşen senin söylediklerine boyun eğmektir. ☙ Ancak biraz sabret de, önce bir kere annenin yüzünü göreyim. Ondan sonra ne diyeceksen de..." deyince, ☙ Hüsrev: "Sen annemle görüşmeyi bırak da, her şeyden önce benim başıma getirdiğin felaketleri düşün! ☙ Üstelik babam suçsuzdu ve ben de henüz doğmamıştım. Ah, senin yüzünden şu dünyada işlenen kötülükler!

Öyle bir padişahın başını kestin ki, taç ile fildişi taht bile onun ölümüne acı acı ağladı. ☙ İşte bugün Tann'nın intikam günüdür. Tann kötülerin cezasını yine kötülük olarak verir," deyip ☙ Hint kılıcıyla başını vurduğu gibi, o kara bedenini yerlere yuvarladı. ☙ Yüzü ve ak sakalı kıpkırmızı olunca, kardeşi de onun öldüğüne inandı. ☙ Efrâsiyâb böyle ölünce, saadet günleri sona ermiş ve padişahlığının tahtı da boş kalmış oldu;

İşlediği kötülüklerin cezası başına çarptı. ☙ Ey oğul kötülüğün kilidine anahtar arama! ☙ Eğer arayacaksan, bil ki kötülük daima onu yapana gelir. ☙ Tann'nın lütfuna

erişen bir padişah kızgınlık anlarında yalnız bağlamak ve zindana atmakla yetinir. ۞ Kan dökecek olursa, herkesin nefretine uğrayacağı gibi Tanrı'dan da işlediği cinayetin cezasını görür.

Bir mûbed, her zaman kızgın olan Behrâm'a dedi ki: "Suçsuzların kanını dökme. ۞ Tacının başında kalmasını istiyorsan hep yumuşaklık ve soğukkanlılık göster! ۞ Biliyor musun, bir taç üzerinde durduğu başa ne der? Şöyle der: Ey baş, akıl daima sana yâr olsun, der." ۞ Büyükbabadan sonra sıra Gersîvez'e geldi. Yanakları sarardı ve yüreği dertle doldu. ۞ Gersîvez'i tutarak, uğursuz bir vakitte, sürüye sürüye bağların arasında bir yere, celladın önüne götürdüler.

Sonra bütün suçlulara yapıldığı gibi gardiyanlarla cellatlar onu aralarına alıp, ۞ ağlaya sızlaya, gözlerinden yaşlar aka aka, Hüsrev'in önüne götürdüler. ۞ İran padişahı, Ferîdun oğlu Tûr'la kızgın Selm'in ünlü İrec'i öldürmek için kullanıp da sonra Siyâvuş'un da başını kesen ۞ hançerin ve Siyâvuş'un kanını akıtmak için başının altına koydukları leğenin hazırlanmasını buyurdu. ۞ Sonra cellada emir verdi: Cellat keskin kılıcını çekerek, bütün kızgınlığıyla gelip

Gersîvez'i ikiye böldü ve orada bulunan bütün erlerin yüreklerine korku saldı. ۞ Bundan sonra çepeçevre erler dizilmiş bir halde, o iki kardeşin adamlarının da başlarını keserek etrafa yığdılar.

KÂVÛS İLE HÜSREV'İN FARS'A DÖNMESİ

Padişah Tanrı'dan istediklerinin hepsine ulaştıktan sonra suyun kenarından ayrılıp hemen ateşkedeye gitti. ۞ Dede ve torun, ikisi birden ateşin üzerine altınlar saçarak sessiz sessiz dua ettiler. ۞ Böylece bir gün ve bir gece, adaletli ve doğru yolu gösterici Tanrı'nın önünde tapındıktan sonra

Keyhüsrev'in hazinecisi Zeresp gelerek, padişahın emriyle Âzergoşesp'e hazineler ۞ ve mûbedlere de süslü elbiseler, altın ve gümüş paralar ve daha birçok şey bağışladı. ۞ Şehirde de fakirlere ve kendi emeğiyle geçinenlere ۞ hazineler dolusu paralar dağıttı; bağışlarıyla yeryüzüne yeni bir hayat saçtı. ۞ Sonra Keyânîyân tahtına otururak, huzura girmek iznini verdi ve kendisi de sükûta daldı.

Dış ülkelerin padişahlarına ve büyüklerine mektuplar gönderdiler. ۞ Doğudan batıya kadar olan yerlerdeki büyük ve ünlü kişilere birer mektup yazılarak: ۞ Tanrı'nın verdiği kuvvetle, Hüsrev'in bir an bile dinlenmediği, belinden kemerini hiç çıkarma-

dığı, ☙ hep çalıştığı, kılıcı sayesinde yeryüzünün ejderhalardan kurtulduğu, ☙ Siyâvuş'un ruhunun bu işlerden hoşnut kaldığı, bütün yeryüzünün kendisine boyun eğdiği,

Fakirlere, köle ve cariyelerine ve bütün adamlarına bağışlarda bulunduğu bildirildi. ☙ Yeryüzü padişahı bundan sonra kendi adamlarına: "Ey büyük, talihli ve ünlü kişiler! ☙ Kadınları ve çocukları şehrin dışına çıkarıp, ovaya yiyecek, içecek ve çalgı götürün," diye buyurdu. ☙ Bu eğlence meclisi düzene konulunca, padişah da içkiye başladı. Onun soyundan olanlar da oraya gittiler. ☙ Zeresp çilesinden olanların hepsi de Âzergoşesp tapınağına geldi.

Kâvûs kırk gün kadar şarap ve çalgıyla vakit geçirdi. ☙ Yeni ay, tahta yeni çıkmış bir padişahın başındaki altın taç gibi parlamaya başlayınca, ☙ savaşa, içkiye ve sohbete doymuş olan büyükler de kalkıp Fars'a döndüler. ☙ Yolda uğradıkları bütün yerlerde halk padişahın etrafını sardı. ☙ Padişah da keselerin ağızlarını açarak o kadar çok altın dağıttı ki, en fakiri bile zengin oldu.

KEYKÂVÛS'UN ÖLÜMÜ

Kâvûs artık Efrâsiyâb'dan kurtulduğunu görünce, ☙ Tanrı'nın huzurunda durdu ve bütün sırlarını ona açtı. Dedi ki: ☙ "Ey zeminden ve zamandan yüce Tanrı, sen insanlara iyi şeyleri öğretensin! ☙ Talihim de, kuvvetim de, büyüklüğüm de, pehlivanlığım da, tacım ve tahtım da sendendir. ☙ Yüce bir ada, tahta ve hazineye sahip olmam da en büyük pay senindir.

Senden, Siyâvuş'un intikamını alacak, kuvvetli birini dilemiştim. ☙ Dünyayı tanıyan torunumun bu işi bir başına başararak intikamımı aldığını gördüm. ☙ O yeryüzünü ele geçirmek isteyen, dünyanın bütün padişahlarından üstün, boylu boslu, akıllı ve güçlü bir kahramandır. ☙ Yaşım yüz elliye geldi, kapkara saçım kâfur gibi ağardı. ☙ Servi gibi boyum yana yattı. Artık ölsem de gam yemem!"

Aradan çok geçmeden, bu ömürden de iyi addan başka bir şey kalmadı. ☙ Yeryüzünü elinde tutan Keyhüsrev herkesten önce gelerek kara toprakların üzerine oturdu. ☙ İranlıların hepsi bu acıklı olayı konuşarak yayan gittiler. ☙ Üzerlerine mavi ve siyah renkte elbiseler giydiler. Kâvûs'un yası iki hafta sürdü. ☙ Ona on kement boyunda yüksek bir türbe yaptılar.

Padişahın ileri gelen adamları Rûm kumaşları ve Debikî kumaşları götürdüler. ☙

Üzerine kâfur, ödağacı ve misk dökerek cesedini bu kumaşlara sardılar. ☙ Keyhüsrev tahtın yanından ayrılınca, Kâvûs'un mezarının kapısını sımsıkı kapadılar. ☙ Savaşlardan ve savaş meydanlarının eziyetinden kurtulmuş olan Kâvûs'u artık kimse göremedi. ☙ Dünya denilen şu iğreti saray işte böyledir. Ne kadar uğraşsan da burada ebedi olarak kalamazsın.

Ölümün pençesinden ne bilginler kurtulur ne de başlarına tulga ve gövdelerine zırh giyen kahramanlar. ☙ Şah da olsak, dilenci de olsak yatağımız topraktan, yastığımız kerpiçten olacaktır. ☙ Oturup zevkle, gönlünün dileklerine erişmeye çalış! Bu dileklere erdikten sonra da iyi bir ad kazanmaya uğraş. ☙ Şunu bil ki, felek düşmanın, toprak yatağın ve mezar da gömleğindir. ☙ Padişah kırk gün taht ve taçla hiç uğraşmayarak dedesinin yasını tuttu.

Kırk birinci gün fildişi tahtına oturup, başına gönülleri aydınlatan tacını koydu. ☙ Yurdun akıllı büyük adamları ve komutanları başlarında altın işlemeli külahlarla saraya gelerek, ☙ içtenlikle padişaha dualar ettiler ve tacının üstüne mücevherler saçtılar. ☙ Bütün dünya o muzaffer padişahın tahta çıkmasını şenliklerle kutladı ve onu altmış yıl padişah olarak tanıdı.

KEYHÜSREV'İN CEHN'İ AZAT ETMESİ VE ONA TÛRAN PADİŞAHLIĞINI VERMESİ

Keyhüsrev Efrâsiyâb'ın oğlu Cehn'in ikram ve saygıyla yanına getirilmesini buyurdu.

Bu buyruğu alanlar Cehn'in yanına giderek yüzlerini ona çevirdiler. ☙ Cehn'i ayakları bağlı olarak görünce, bir zarar vermeden bu bağları çözdüler. ☙ Bundan sonra da onu padişahın yüce makamına götürdüler. ☙ Cehn'in gözü padişaha değince, zavallılar gibi eğilip yeri öptü. ☙ İyilerin padişahı olan Keyhüsrev'in yanına girince Cehn'in yüreğinden kirpiklerine bir kan dalgası erişti.

İyi niyetli, düşünceli biri olduğu için padişahın huzurunda durmadan ağlıyordu. ☙ Keyhüsrev de onun böyle vefalı oluşunu görünce, ciğerinden soğuk bir ah çekti. ☙ Anasından yana aralarında bir kan birliği olduğu için, o da heyecanlandı ve yüzü ateş gibi kızardı. ☙ Bundan sonra yüzüne yaşlar akıtarak, uzun uzun Efrâsiyâb'dan bahsetti: ☙ "Eğer o önceleri ellerini kanla yıkamasaydı, dine ve geleneğe uysaydı,

Ak sakalını kanla kızartmasaydı, yerinden de yurdundan da olmazdı. ☙ Ben de

onun bir oğlu olur ve onu padişah olarak tanırdım." ۞ Cehn padişahın bu sözleri üzerine zamanın elinden canını kurtardığını anlayarak, ۞ içindekileri açığa vurup, büyüklere yakışır şekilde padişahı bol bol övdü: ۞ "Sen tahtın ve tacınla ebedi ol! Her zaman ve her yerde talihin aydın olsun!

Yeryüzünün bütün büyükleri senin kulundur ve bu kullukla başları yücelir. ۞ Ben şimdi senin sarayının kölesiyim ve nereye gitsem senin buyruğundayım. ۞ Yeryüzünde senin buyruğunla yaşarım ve ondan dışarı çıkmam." ۞ Cehn bu sözleri söyleyince padişah ayağa kalkarak, onu sağ yanındaki tahta oturttu ve: ۞ "Bu kadar tecrübeli öğütler aldıktan sonra şimdi ne düşünüyorsun?

Biraz dinlen, rahat et ve talihinden kâm al. Sonra sana bir tahtla bir taç vereceğim. ۞ Bütün Tûran ülkesini sana veriyorum; Türk soyundan seninle memnun kalacağım. ۞ Sen Ferîdun'un soyundansın ve Peşeng'in torunusun, bunun için adaletten ayrılmamalısın. ۞ Aramızda kan bağı olduğu gibi seni seviyorum da. Öğütlerimden dışarı çıkmaman gerek. ۞ Bu dünyaya hiç değer vermemeli ve başını bilgiyle adaletten ayırmamalısın.

Eğer adalete yüzünü dönersen, baban gibi senin de başını koparırım. ۞ Yeryüzü babanın kötülüklerinden kurtuldu. O şimdi cehennemde ejderhaların ağzındadır. ۞ Devler gibi o da kötü yola saptı, Tanrı'dan ayrılarak kötülüğün yolunu tuttu. ۞ Siyâvuş'u suçsuz yere öldürdüğü için, çaresiz ben de onu elime geçirdim. ۞ Kendi yolumdan ayrılmayarak, yiğitlikle ondan intikamımı almaya çalıştım.

Bir toygar kuşu gibi başını kopardığım zaman bitkin bir halde yerlere yuvarlandı. ۞ İster istemez yaşamaktan yana umudunu kesti ve o ak saçıyla sakalı kanla kıpkırmızı oldu. ۞ Kötülüğü âdet edindiği için onun ölümüne hiç kimse ağlamadı. ۞ Sana biraz da o kan dökücü zalimlerden, yani Dahhâk ile Tûr'dan bahsedeyim. ۞ Dahhâk intikam almak için Cem'i, Tûr'da temiz dinli İrec'i öldürdü.

Fakat sen asıl, savaş alanında, iki padişahın eliyle onların başlarına neler geldiğine bak. ۞ O zalim ve pis Dahhâk'ı Ferîdun ele geçirerek tahtından aşağı aldı. ۞ Onu götürüp bir kuyunun içine attı ve dağın tepesine baş aşağı astı. ۞ Böylelikle yeryüzü onun yaptığı kötülüklerden kurtuldu ve savaşlar sona erdi. ۞ Beri yandan da İrec'in intikamını almak için beline kemerini Menûçehr kuşandı.

O İran'dan yola çıkıp, yüreği hırslı ve başı intikamla dolu olarak Çin'e kadar gitti ۞ ve muzaffer Tanrı'nın verdiği kuvvetle zalim Tûr'un başını kesti. ۞ Tanrı'nın buyruğu ve âdet şöyledir ki, suçsuz yere bir başkasının başını kesenin ۞ hiç çekinip kork-

madan kafasını koparır, o pis yüreğini toprağın üzerine bırakıverirler. ۞ Dikkat et de, sen de böyle yardımına kimsenin koşmadığı padişahlardan olmayasın!"

Cehn o zaman şöyle karşılık verdi: "Ey adaletli padişah! ۞ Ben senin buyruğun için belime kemerimi kuşanır, başımı tahtının önüne koyarım. ۞ Sonra ben senin bütün kullarının en küçüğüyüm. Ne tahtım var ne de tacım. ۞ Eğer beni Tûran ülkesine yollarsan, Tanrı'nın huzurunda sana dualar ederim. ۞ Her yıl elimden geldiği kadar sana baç ve vergi yollarım.

İkide birde belime kemerimi kuşanır, padişahımın yüzünü görmeye gelirim. ۞ Tahtının önünde yeri öperek, tahtın ve bahtın için dualar ederim. ۞ Her yana ödağacı, misk ve amber saçar, yerlere Çin ipekleri sererim. ۞ Bu kulun, büyüklüğün şu ünlü huzurunda, bir tek dileği var. ۞ O da, haremimdeki kadınları, oğlumu, kızlarımı ve akrabamı

Bana bağışlaman ve onları da Tûran'a göndermeme izin vermendir. Eğer yerine getirilmeyi uygun görürsen, dileğim bundan ibarettir." ۞ Padişah onun bu sözlerini dinledikten sonra bu arzusunu yerine getirdi. ۞ Bunun üzerine kâtibin huzura gelmesini buyurdu; kâğıt, misk ve amber getirdiler. ۞ Padişahların âdetine uygun olarak, perniyan kumaşı üzerine bir menşur yazıp, ۞ Ferîdun'un oğlunu Tûran'a göndermesi gibi o da Cehn'e Tûran'ı verdi ve: "Bundan sonra dünyada bundan fazlasını isteme.

Suçsuzlara ve fakirlere yardım et!" dedi. ۞ Sonra hazineciye de, padişahlara yaraşan süslü bir elbise getirtti. ۞ Padişah ona, tacı başına koymasını, kötülükten uzak durmasını ve bunlardan memnun kalmasını buyurdu. ۞ Kendisinden medet bekleyen kız kardeşlerini ve akrabasını da ۞ sevinç içinde Cehn'in yanına gönderdi.

Her birine, layık oldukları derecede, süslü elbiseler ve taçlar verdi. ۞ Bundan sonra kâtibin gelmesini buyurdu ve ipek üzerine bir mektup yazdırdı. ۞ Bu mektubu Nevzer'in oğlu Gostehem'e göndererek, alnının akıyla İran'a dönmesini buyurdu. ۞ Tûran ülkesini baştan başa Cehn'e bırakarak, derhal yola çıkmasını ve durup dinlenmeden ülkesine dönmesini buyurdu. ۞ Sabah erkenden, horozlar öterken Cehn'in bulunduğu yerden de davul sesleri yükseldi.

Atına atlayarak ve yolları sevinçle geçerek Tûran'a doğruldu. ۞ Tûran ülkesine yaklaşınca ayağı uğurlu bir elçi seçti. ۞ Ona: "Hemen Gostehem'in yanına git ve durumumuzu anlat!" dedi. ۞ Elçi padişahının sözlerini duyunca hemen bir yel gibi yola düştü. ۞ İyiliği seven Gostehem'in yanına varınca, Cehn'in padişahın buyruğuyla gelmekte olduğunu bildirdi.

Gostehem bunu öğrenince, Cehn'i karşılamak için yola çıktı. ۞ Bütün Tûran ülkesini süsleyerek, şaraplar, çalgılar ve şarkıcılar hazırladılar. ۞ Öteden beri padişahların geleneği olduğu şekilde Cehn kendi yurduna girince, ۞ her tarafa kumaşlar asıldı ve sokaklara paralar saçıldı. ۞ Cehn Efrâsiyâb'ın tahtına oturunca, bütün uykuda olanlar uyandılar.

Cehn, Gostehem'le iki hafta kadar eğlendikten sonra ona bir süslü elbise ve daha pek çok şey verdi. ۞ Hazinesinin kapısını açarak, Gostehem'in yol hazırlığını da gördü. ۞ Hazinesindeki her şeyi vererek: "Ey bilgili ve akıllı kahraman! ۞ Bütün bu armağanları padişaha götür ve dünyanın sığınağı olan o adalet sahibine ۞ de ki: "Sen padişahsın, biz de senin kullarınız, her yerde sana taparız."

Gostehem bu armağanları alarak ona dualar etti ve: "Vaktin eğlence ve dileğince geçsin," dedi. ۞ O geceyi de zevk ve sefa içinde güzellerle beraber geçirdiler. ۞ Sabahleyin güneş gökyüzüne askerlerini dizip de gece mavi eteklerini toplarken, ۞ Nevzer'in oğlu da, güzel talihi ve padişahlara yaraşan bir şekilde atına bindi. ۞ Tûran'dan İran'a doğru yollanarak, yiğitlerin padişahı olan Keyhüsrev'in yanına vardı.

Onun gelmekte olduğunu haber alınca hemen karşılama için davrandılar. ۞ Tûs pehlivanlarıyla birlikte yola çıktı. Uzaktan onun başını ve tacını görünce ۞ Tûs atından inerek onun yanına gitti, kucaklaşıp öpüştüler. ۞ Diğer pehlivanlarla yiğitler de aynı şekilde Gostehem'in yanına koştular. ۞ Bundan sonra kahramanlar tekrar atlarına binerek, Âzergoşesp gibi yola düzüldüler.

Gostehem, yanındaki pehlivanlarla şehre gelip de padişahın sarayına yaklaşınca, ۞ yanındaki pehlivanlarla beraber saraya vardı, atından indi ve saraya koştu. ۞ Gözü padişahın yüzüne değince hemen huzurunda yeri öptü. ۞ Padişah da onu görünce, okşayıp severek uzun süre onu kucakladı. ۞ Sonra onu bir tahtın üzerine oturtarak, Cehn ve Tûran ordusu hakkında bilgi istedi.

Gostehem, karşılık vererek: "Ey padişah, Cehn'in çok çok duaları ve saygıları var. ۞ Seni hatırından hiç çıkarmıyor, buyrukların için kemeri belinde bekliyor," dedi. ۞ Bunun üzerine Keyhüsrev sofra kurulmasını ve içki getirilmesini buyurdu. ۞ Yemeğe doyunca şarap ve çalgı getirttiler. ۞ Bütün geceyi ney ve rûd dinlemekle geçirdiler. Herkes Keyhüsrev'e dualar ediyordu.

Güneş altın yüzünü gösterip de yeryüzü karanlıklardan yıkanınca, ۞ Gostehem, Cehn'in gönderdiği armağanları getirtip ۞ padişahın önüne koydu. Keyhüsrev onları görünce, ۞ yeryüzü padişahının tahtına oturarak, hepsini İranlılara dağıttı. ۞ Böylece altmış yıl geçti ve bütün yeryüzü padişahın eline geçti.

KEYHÜSREV'İN DÜNYADAN SOĞUMASI

Bir gün Keyhüsrev'in soylu ve değerli ruhu geçmiş günleri andı ve bütün yaptıklarını düşündü. ۞ Kendi kendine: Hint'ten ve Çin'den ta Rûm'a kadar bütün mamur yerleri; ۞ doğudan batıya kadar da bütün dağları, çölleri, karaları ve denizleri ۞ kötü niyetli adamların ellerinden kurtardım. Padişahlık tahtı ve buyruğu benim oldu. ۞ Dünya kötülerden kurtuldu ve ömrümden hayli yıllar geçti.

Hep intikam peşinde koştuğum halde Tanrı bütün isteklerimi yerine getirdi. ۞ Fakat yine de ruhumun benlik sevdasına kapılmasından, kötü düşüncelere düşmesinden, Ehrimen'in âdetlerine sürüklenmesinden korkuyorum. ۞ Sonra ben de Cem ve Dahhâk gibi kötü bir insan olurum; Tûr ile Selm'den bir farkım kalmaz. ۞ Soyumun bir yanı Kâvûs'a, bir yanı da kinci Tûranlılara dayanıyor. ۞ Yani bir yanımda Kâvûs gibi iyi, beri yanımdaysa uykusunda bile kötülüğü düşünen Efrâsiyâb var.

İşte bir yanım böyle kötü olduğu için günün birinde Tanrı'ya nankörlük ederek aydın ruhumu karanlık içinde bırakmaktan korkuyorum. ۞ O zaman Tanrı da benden yardımını keser; ben de doğruluktan ayrılıp kötülüğe yönelirim. ۞ Kötü yola sapınca tacım da, başım da yerlere yuvarlanır; ۞ dünyada kötü bir ad bırakmış ve Tanrı'nın yanında da kötü bir cezayla karşılaşmış olurum. ۞ Yüzümün rengi solar, kemiklerim toprakta çürür.

Bütün bu güzellikler geçip gider, ama Tanrı'ya ettiğim nankörlük kalır ve öteki dünyada da ruhum karanlıktan kurtulamaz. ۞ Talihimin ayaklar altına atılarak tacımı ve tahtımı başkalarının alacağı gibi, ۞ benden geriye sadece kötü bir ad kalır ve emeklerimle yetiştirdiğim güller birer diken olur. ۞ Ben babamın intikamını almak isterken, yeryüzünü de güzelleştirdim. ۞ Hilekâr, Tanrı'ya zıt giden ve bu sebeple öldürülmesi gereken kimseyi öldürdüm.

Yeryüzünde, harap veya mamur, kılıcımın fermanının okunmadığı bir tek yer kalmadı. ۞ Taç ve taht sahibi büyükler bile benim yanımda küçük sayılır. ۞ Talihime bu saadeti ve büyüklüğü veren Tanrı'ya şükrederim. ۞ Doğru yolu aradığım için artık ağlayarak hep Tanrı'nın huzurunda durmam gerek. ۞ Umarım yeryüzünün sahibi göze görünmeyen o yardımıyla,

Bu kulunun ruhunu iyi insanların ruhlarının bulunduğu âleme götürür. Çünkü şu Keyânîyân tacıyla tahtı da fanidir. ۞ Yeryüzünde hiç kimse, benim kadar bütün dileklerine erişememiş, büyüklüğü iyi bir ada, bahtiyarlığa ve rahata kavuşamamış ve zevk sürememiştir. ۞ Dünyanın, gizli ve açık, bütün iyiliklerini ve kötülüklerini gör-

dük ve işittik. ☙ İster çiftçi olsun, ister bir padişah, sonunda herkes ölecektir, ☙ dedikten sonra sarayın nöbetçi komutanına, saraya gelecek olanların

Gönüllerini hoş tutmasını, kimseye sert davranmamasını buyurarak, ☙ kemerini kuşanmadan, ağlaya ağlaya, bağa doğru yollandı. ☙ Tapınmak için başını ve vücudunu yıkadı ve aklın mumunu yakarak Tanrı'nın yolunu aradı. ☙ Sonra beyaz bir elbise giydi ve ümitli bir yürekle dualar ederek, ☙ salına salına tapınacağı yere geldi, adaletli ve temiz Tanrı'ya içindeki sırları döktü:

"Ey temiz ruhtan daha yüce olan, ateşi, suyu, havayı ve toprağı yaratan Tanrı! ☙ Beni koru ve bana iyiyle kötüyü ayırt edebilecek bir akıl ver. ☙ Ta ki yaşadıkça sana şükredeyim ve daha çok iyilik yapmaya çalışayım. ☙ Günahlarımı bağışla ve beni kötülüğe doğru götürme. ☙ Dünyanın belalarını ve Şeytan'ın hilelerini benden uzaklaştır,

Ki ben de Cem, Dahhâk ve Kâvûs gibi hırslarıma yenilmeyeyim. ☙ Şeytan'ın gücünü benim üzerimden çek, ona kaptırarak ruhumu sapıklıkta bırakma. ☙ Ruhumu iyi ruhlar âlemine ulaştır ve benden yardımını kesme!" diye yalvardı. ☙ Gece gündüz, ayakta, bedeni orada, fakat ruhu başka bir âlemde olarak dua etti. ☙ Ertesi haftanın başında artık yoruldu ve tapınacak gücü kalmadı.

Sekizinci gün tapınaktan ayrılarak, tahtının bulunduğu yere doğru hızla gitti.

BÜYÜKLERİN KEYHÜSREV'İN KİMSEYİ KABUL ETMEMESİNDEN DOLAYI YAKINMASI

Padişahın bu hallerine, İran ordusunun bütün pehlivanları şaşırıp kalmıştı. ☙ Savaş gününün bu ünlü kişilerini bir düşüncedir aldı. ☙ Ünlü padişah gelip de tahtına oturunca, saray nazırı emir vererek ☙ perdeleri kaldırttı ve ordunun büyüklerini huzura aldırdı.

Tûs, Gûderz, cesur Gîv, Gurgîn, Bîjen ve aslan Rehhâm ☙ gibi kahramanların yanında daha pek çok aslan gibi ünlü pehlivan, elleri göğüslerinde olarak padişahın huzuruna girdiler. ☙ Onu görünce saygılarını sundular ve sonra da yüreklerindeki bütün sırları şöylece ortaya koydular: ☙ "Ey padişah, ey cesur kişi, ey yeryüzünü elinde tutan, ey büyüklerin büyüğü! ☙ Fildişi tahta şimdiye kadar senin gibi bir padişah oturmamıştır. Güneş ile ay ışıklarını senden alır.

Savaş atları ve zırhları seninle varlık kazanır. Kutlu Âzergoşesp'i nurlandıran da

sensin. ☙ Sen zahmetten kaçınmaz ve hazinelerinle de övünmezsin; yeryüzü senin hazinelerini taşımaktan çok yorgun düşmüştür. ☙ Biz pehlivanlar hep senin kullarınız ve senin sayende yaşıyoruz. ☙ Bütün düşmanlarını yerin dibine geçirdin; artık yeryüzünde korkulacak kimse kalmadı. ☙ Bütün ülkelerin hazineleri de, orduları da senindir. Nereye ayak basılsa, senin izine rastlanır.

Fakat merak ediyoruz, acaba neden son günlerde padişahımızın düşünceleri birdenbire değişiverdi? ☙ Senin şimdi dünyadan tam nasibini alacağın zamandır; yoksa böyle sararıp solacak zaman değil. ☙ Acaba bizim bir yanlışımız oldu da padişah ondan mı incindi? Eğer öyleyse, bizim bir suçumuz varsa, ☙ söylesin de biz de, yürekten yanıp yakılarak ve yüzümüzden kanlı gözyaşları dökerek onun gönlünü hoş edelim. ☙ Yok, böyle değil de, padişahımızın bizim bilmediğimiz gizli bir düşmanı varsa, onu da söylesin...

Taç sahibi bütün padişahlar, taht ve külahlarının şerefini ☙ ancak başlarına kahramanlık tulgasını geçirip senin uğrunda can almak veya can vermekle koruyabilir. ☙ Padişahımız derdini bize söylesin ve çaresini bizden istesin!" ☙ Bu sözler üzerine değerli padişah onlara karşılık vererek: "Ey doğru yolu arayan pehlivanlar! ☙ Bu dünyada benim canımı sıkan ne bir düşmandır ne de hazinelerim bir yerde yağmalanmıştır.

Ordumdan yana bir şikâyetim yok; aranızda da suç işleyen biri olmadı. ☙ Ben babamın intikamını alırken, yeryüzünü de din ve adaletle süsledim. ☙ Yeryüzünde, benim mührümün okunmadığı bir karış yer bile kalmamıştır. ☙ Kılıçlarınızı kınlarına sokarak, onların yerine ellerinize şarap kadehlerini alın. ☙ Yayların iniltilerini duyacağınız yerde şarapla, renkli çiçeklerle, neyler ve çenklerle vakit geçirin.

Biz yapılması gerekeni yapıp yeryüzünü düşmandan temizledikten sonra ☙ iyi düşünceler ve niyetlerle Tanrı'nın huzurunda bir hafta ayakta durdum. ☙ Evrenin yaratıcısı Tanrı'dan bir dileğim var. ☙ Bunu şimdi size de açacağım, siz de vereceğiniz cevapla bana mutlu bir gün yaşatın. ☙ Siz de bu dileğimi yerine getirmesi için Tanrı'nın huzurunda durun ve Ona yalvarın.

İyiliğe de, kötülüğe de gücü yeten Odur. Bunun için, övülmek ve şükredilmek de ancak Ona yaraşır. ☙ Ondan sonra da zevkinize, sefanıza bakın. Hakkımdaki bütün kötü şüpheleri yüreğinizden silin. ☙ Şunu bilin ki, yerinde bir türlü duramayan bu felek ne besleyeni tanır ne de besleneni, ikisini de yok eder. ☙ Gencini de o besler, yaşlısını da... Adalet de, zulüm da ondan gelir," dedi. ☙ Bu sözler üzerine bütün

pehlivanlar üzüntü içinde padişahın huzurundan çıktılar.
Padişah da o zaman saray nazırına: "Perdenin arkasında dur. ۞ Akrabamdan olsun, yabancı olsun, kimsenin yanıma girmesine izin verme," diye buyurdu. ۞ Geceleyin de yine tapınağa giderek dünyanın sahibi olan Tanrı'ya: ۞ "Ey yücelerin yücesi, ey iyilik edenlerin mükâfatlarını artıran Tanrı! ۞ Şu iğreti saraydan ayrıldığım zaman bana cennetin yolunu göster ve
Eğriliğe hiç sapmamış ruhumu aydın yürekli olanların ruhlarının yanına götür!" dedi.

İRANLILARIN ZÂL İLE RÜSTEM'İ ÇAĞIRMASI

Aradan bir hafta geçip de padişah yine hiç görünmeyince, ortalıkta yine bir dedikodudur başladı. ۞ Gûderz ve Nevzer oğlu Tûs gibi büyükler ۞ adalet ve zulüm üzerine aralarında konuştular. ۞ Yüksek yaradılışlı, Tanrı'ya tapan padişahların,
Yeryüzündeki büyük adamların, bilgelerin hikâyelerini anlattılar. ۞ Gûderz oğlu Gîv'e: "Ey talihli, ey her zaman taca ve tahta şeref veren ۞ sen o kadar zahmete katlanarak yerini yurdunu bıraktığın halde ۞ sonunda başımıza kötü bir iş geldi; buna aldırmamak olmaz. ۞ Sana şimdi de Zâbilistan'a, Kâbilistan komutanının yanına gitmek düşüyor.
Oraya giderek Zâl'a ve Rüstem'e de ki: Padişah Tanrı'dan yüz çevirdi, doğru yoldan ayrıldı. ۞ İleri gelen adamlarına yanına girmeyi yasak etti, çünkü o hep Şeytan'la baş başadır. ۞ Ben kendisinden münasip bir dille ricada bulundum, bize adaletli davranmasını istedim. ۞ Sözlerimi dinledi, ama hiç cevap vermedi. Anladığımız kadarıyla yüreği kararmış ve başı sapıklığa yönelmiştir. ۞ Şeytan'ın, Şah Kâvûs gibi, onu da doğru yoldan çıkarmasından korkuyorum.
Siz pehlivansınız, herkesten bilgilisiniz ve her şeyi yapmaya herkesten daha çok gücünüz yeter. ۞ Kannûç, Denber, Murg ve Mây'ın düşünceleri faydalı adamlarını, ۞ Kâbilistan'ın yıldızbakıcılarını ve Zâbilistan'ın iyi düşünceli kimselerini ۞ yanınıza alarak İran'a gelin. ۞ Bu mesele padişah bize yüzünü göstermediği ve bizimle konuşmadığından beri birçok dedikoduya yol açtı.
Biz de bununla ilgili olarak çok konuştuk, ama görüyoruz ki bu iş Destan'sız halledilemeyecek, de," dedi. ۞ Gûderz'in bu sözlerini dinledikten sonra Gîv ordudan gerekli kimseleri de yanına alarak, ۞ öfkeli ve endişeli bir şekilde İran'dan ayrılarak Sîstan'ın yolunu tuttu. ۞ Destan ile Rüstem'in yanına varınca, görüp işittiği tuhaf

olayları onlara anlattı. ۞ Zâl bu olaya çok üzüldü ve ünlü Gîv'e: "Başımıza gelen bu iş bir felakettir," dedi.

Sonra Rüstem'e dönerek: "Kâbil'le Zâbil'in akıllı kişilerini, yıldızbakıcılarını ve mûbedlerini ۞ çağırt da, bizimle geleceklerini bildir!" dedi. ۞ Bunun üzerine hepsi Destan'ın yanına geldiler ve Zâbil'den kalkarak İran'ın yolunu tuttular. ۞ Hüsrev ise beri yanda tam yedi gün Tanrı'nın huzurunda durduktan sonra, sekizinci gün, güneş etrafı aydınlatırken ۞ altın tahtına oturdu. Bunun üzerine saray nazırı perdeyi açtı

Ve bütün pehlivanlarla mûbedler padişahın huzuruna girdi. ۞ Bu çok bilgili ve yol gösterici kimseler onun önünde uzun bir süre ayakta bekledi. ۞ Padişah onları görünce gönüllerini hoş etti ve Keyânîyânın âdetince, her birini layık olduğu yere oturttu. ۞ Hüsrev'i taparcasına seven bu ileri gelen adamlar ellerini hiç çözmediler ۞ ve padişaha: "Ey mûbedlerin şahı, ey adaleti ve parlak aklıyla dünyayı elinde tutan!

Denizdeki balıktan güneşe kadar bütün yerler, kudret ve kuvvet senindir. ۞ Biz bütün pehlivanlar senin kullarınız; senin düşüncelerine ve sözlerine boyun eğmişiz. ۞ Biz iyi düşünceli bütün pehlivanlar senin önünde el pençe divan duran kullarınız. ۞ Sana böyle ne oldu da yanına girmemize izin vermiyorsun? ۞ Bunca zamandır seni göremediğimiz için üzgünüz.

Padişahımız sınırların ne yapacaklarını şaşırmış olan şu bekçilerine sırrını artık açsın. ۞ Padişahımızın şikâyeti denizdense biz onu kurutur, miskle örteriz. ۞ Eğer şikâyeti dağdansa onu kökünden söküp atar, düşmanların yüreklerini hançerlerimizle deleriz. ۞ Eğer derdinin dermanı hazineyse, bunun için bir zahmete girmeye bile lüzum yok. ۞ Hepimiz senin hazinelerinin bekçileriyiz. Bütün ağlayıp sızlamamız, senin başına gelen dert içindir," dediler.

Padişah: "Ben her zaman pehlivanlarıma muhtacım, ۞ ama sıkıntım ne hazine, ne ordu ne de kuvvettendir. ۞ Yalnız gönlüme düşen bir dilek var ki, ondan bir türlü vazgeçemiyorum. ۞ İşte bu dileğin olması için, karanlık geceler ta gün ağarıncaya kadar yalvarıp duruyorum. ۞ Bu dileğime kavuştuğum gün onu açığa vuracağım.

Siz şimdi yine neşeli ve sevinçli olarak yerlerinize dönün, hiçbir şey düşünmeyin!" dedi. ۞ Bütün bu pehlivanlar büyük bir üzüntü içinde ona dualar ettiler.

KEYHÜSREV'İN RÜYASINDA MELEK GÖRMESİ

Onlar gittikten sonra akıllı ve uyanık padişah perdenin ۞ yeniden kapatılmasını buyurdu. Kapıcı da kapıda, padişahtan yana umutsuz bir halde, kapının önünde duruyordu. ۞ Padişah yine her şeyden yüce olan Tanrı'nın huzuruna çıktı ve Onun doğru yolu göstermesi için dualar ederek:

"Ey göklerin sahibi, ey iyiliğin, adaletin ve sevginin kaynağı olan Tanrı! ۞ Eğer sen benden hoşnut değilsen, bana da bu padişahlığın lüzumu yok. ۞ İyilik de, kötülük de etmiş olsam, sen benim yerimi yine cennet et!" diye yalvardı. ۞ Böylece beş hafta yüce Tanrı'nın huzurunda ve ayakta dua etti. ۞ Padişah karanlık geceler boyunca ıstırabından hiç uyuyamıyor; yalnız ay gökte yüzünü gösterince

Biraz uykuya dalıyordu. Fakat yine de her zaman aklıyla bir olan ruhu uyumuyordu. ۞ Nihayet rüyasında, kutlu bir melek yanına gelerek kulağına şöyle fısıldadı: ۞ "Ey talih yıldızı uğurlu olan padişah, sen birçok taç, taht ve gerdanlık kullandın. ۞ Şu dünyada bütün aradıklarını buldun. Eğer bu dünyadan birdenbire ayrılacak olursan, ۞ adaletli Tanrı'nın yanına gitmiş olacaksın. Gel şu kara topraklarda kalma,

Şu iğreti sarayı birisine bırak ve hazinelerini fakirlere dağıt. ۞ Fakirleri zengin ve kendi adamlarının gönüllerini hoş et. ۞ Dünya denilen ejderhanın kuyruğundan kurtulan, belanın pençesinden kurtulmuş olur. ۞ Senin için zahmet çeken bil ki senin hazinenden bir şey beklediğindendir. ۞ Bu dünyada çok kalmayacaksın. Onun için şuradan çıkınca İranlılara bol bol bağışlarda bulun.

Tahtın için öyle bir padişah seç ki, yeryüzündeki karıncalar bile onda hoşnut kalsın. ۞ Yeryüzünü böylece bağışladıktan sonra artık orada durup dinlenme; çünkü artık göçmek zamanın gelmiştir..." ۞ Padişah uyanınca, tapındığı yerin terden sırılsıklam kaldığını gördü. ۞ Yüzünü gözünü yerlere sürerek ağlamaya ve Tanrı'ya şükretmeye başladı: ۞ "Son nefesime yaklaştımsa gam yemem, çünkü Tanrı ne dilediysem verdi!" diyerek

Kalkıp tahtının yanına geldi. Hiç kullanılmamış bir elbise ۞ giyip, taçsız ve gerdanlıksız olarak fildişi tahtına oturdu.

ZÂL'IN KEYHÜSREV'E ÖĞÜT VERMESİ

Altıncı hafta, Zâl ile Rüstem de keder içinde geldi. ۞ Bunu duyan bütün İranlılar yürekleri yaralı olarak koşup karşılamaya çıktılar. ۞ Rüstem'le Zâl yolda görününce mûbedlerden, hünerli kişilerden ve Zeresp soyundan seçilmiş bir grup ünlü kimse de

atlarına binip onları karşıladı.

Kâve'nin bayrağıyla, altın ayakkabılı bütün büyükler yola düştüler. ۞ Rüstem'e yaklaştığı zaman Gûderz'in kirpiklerinden dökülen yaşlar yanaklarından aşağı döküldü. ۞ Erler de Hüsrev'in derdiyle yürekleri üzgün ve yüzleri sararmış bir halde onları karşılamaya çıktılar. ۞ Hepsi birden Zâl ile Rüstem'e: "Padişah Şeytan'a uyarak doğru yolu kaybetti. ۞ Erler gece gündüz kapısında bekliyor, içeriye kimse giremiyor;

Sarayın kapısını haftada bir kere açıyorlar; biz de ancak o zaman gidip padişahın yüzünü görebiliyoruz. ۞ Keyhüsrev artık senin bildiğin gibi öyle sevinçli, neşeli değil. Bambaşka bir adam olup çıktı. ۞ Onun servi gibi düzgün boyu kamburlaştı ve gül yüzü ayva gibi sarardı. ۞ Bilmem ne oldu, nazar mı değdi de o gül yüzü böyle soldu? ۞ Yoksa padişahın talihinin yıldızına bir kötülük mü geldi? Her ne hal ise İranlıların talihleri tersine döndü.

Acaba temiz Tanrı'nın korkusundan mı yüreği böyle kederle doldu? ۞ Yoksa Şeytan mı onu yoldan çıkardı ve dünyayı başına zindan etti?" diye sızlandılar. ۞ Cesur Zâl: "Kim bilir, belki de padişah padişahlığın tahtından bıkmıştır. ۞ Hayat hep aynı şekilde gitmez, bazen her şey doğru giderken bazen de tersine gider... Bazen saadet hüküm sürer bazen de felaket... ۞ Siz üzülmeyin, çünkü üzülünce ruhunuz bunalır.

Biz ona öğütler vererek, talihinin yıldızını faydalı bir duruma getirelim," dedi. ۞ Bunun üzerine hep birden ve hızla saraya gittiler. ۞ O zaman perdeyi açtılar ve hepsi de derecelerine göre sevinçle girdiler. ۞ Önce Destan, sonra fil gövdeli Rüstem, daha sonra Tûs, Gûderz, ۞ Gurgîn, Bîjen ve Gostehem içeriye alındılar ve gönülleri hoş edildi.

Padişahlar padişahı, Destan'ın yüzünü görüp perdenin arkasından Rüstem'in sesini duyunca, ۞ düşünceli düşünceli, tahtından inip nereden geldiklerini sordu ve ellerini sıktı. ۞ Bu bilgili kahramanlar içinde Kannûçlu, Denberli, Zâbilli ve Kâbilli olanların hatırını sordu. ۞ Padişahların âdetince, derecelerine göre hepsinin gönüllerini aldı. ۞ Aralarındaki İranlıları da derecelerine göre övdü.

Zâl, padişaha dualar ederek: "Aylar ve yıllar geçtikçe sen de hep neşeli ol! ۞ Ta Menûçehr'den Keykubâd'a kadar hatırımızda kalan ۞ Tâhmâsp, Zev ve Kâvûs gibi izleri kutlu büyük adamlar ۞ ve oğlum sayılan sevgili Siyâvuş gibi padişahlar arasında ۞ senin kadar akıllı, Tanrı'nın lütfuna ve yardımına erişmiş bir padişah daha görmedik!

Padişahlık, zafer, adalet, yiğitlik, akıl ve düşünce hep senin olsun. ۞ Bütün yeryüzünü dolaşarak, her yerde adaletini gösterdin ve zafer ve sevinç içinde dönüp geldin. ۞ Yeryüzünde senin ayağının toprağı olmayan büyük bir kişi ve senin adının deva olmadığı bir zehir var mıdır? ۞ Hal böyleyken, hiç de sana yaraşmayan bir şey duydum ve bunun üzerine kalkıp koşa koşa buralara kadar geldim. ۞ İran'dan gelen birisi, muzaffer padişahın saray nazırına

Taht odasının perdesini açmamasını emrettiğini ve kimseye yüzünü göstermediğini söyledi. ۞ Ben de bir kartalın yahut suda yüzen bir geminin hızıyla kalkıp geldim. ۞ Maksadım, padişahımızın gizli bir derdi olup olmadığını sorup anlamaktır. ۞ Padişahımızın İran'a olan sevgisini kesmesinde feleğin ne gibi sırları olduğunu öğrenmek için ۞ yanlarında Hint hesap cetvelleriyle, Kannûç, Denber, Murg ve Mây ile

Diğer bütün ülkelerin büyükleri ve yıldızbakıcıları da kalkıp geldiler. ۞ Bir işin iyi bir sonuca varması ve padişahlık tahtının bir felaketten korunması için üç şey lazımdır. ۞ Onlar da şunlardır: Hazine, çalışma ve savaş erleri. Bu üç şey olmadıkça savaş yapılamaz. ۞ Dördüncü bir şey daha vardır ki, o da Tanrı'ya tapmaktır. Onun için biz de Tanrı'ya tapalım ve gece gündüz ona şükredelim. ۞ Kulun yardımına yetişen, kötülerden koruyan Odur.

Fakirlere sadakalar verelim, hatta en değerli şeylerimizi feda edelim. ۞ Ta ki Tanrı senin ruhunu aydınlatsın ve aklının zırhı etsin!" dedi.

KEYHÜSREV'İN ZÂL'A CEVABI

Destan'ın bu sözlerini dinledikten sonra Hüsrev ona şu cevabı verdi. Dedi ki: ۞ "Ey temiz düşünceli, dinç ihtiyar, fikirlerin de, sözlerin de çok güzel. ۞ Sen ta Menûçehr'in zamanından beri kimseye kötülük etmemiş, kimse için kötülük düşünmemiş bir adamsın.

Savaşların övündüğü ve Keyânîyân tahtının direği olan o fil gövdeli Rüstem de, ۞ Siyâvuş'u büyütüp yetiştirmiş, ona pek çok iyiliği dokunmuş bir adamdır. ۞ O öyle bir kahramandır ki, herhangi bir ordunun erleri onun başındaki tulgayı ve o aslan gibi boyunu bosunu görünce, ۞ yaylarını, oklarını ovalara atarak ve hiç savaşmadan kaçarlar. ۞ O savaşlarda, büyükbabalarımın önünde bir kılavuz gibi giderdi.

Hele senin katlandığın zahmetleri saymaya kalkışsak, bu iş yüz nesil boyunca sürüp gider. ۞ Senin başardığın güzel işler incelenecek olursa, bu sözlerimin övmekten çok sövmek gibi olduğu anlaşılır. ۞ Benim durumuma, huzuruma kimseyi kabul et-

meyişime ve bu hareketimle şunu bunu incittiğime gelince; ☙ şimdi sana onu da anlatayım sen de bunu iyice bilesin. ☙ Benim Tanrı'dan bir dileğim var. Bunun uğrunda, bütün dünya gözümde bir hiç oldu.

Beş haftadan beri Tanrı'nın huzurunda durup tapınıyorum; ☙ suçlarımı bağışlaması, şu kararmış ayımı aydınlatması, ☙ dünya denilen şu iğreti saraydan alarak onun dertlerinden beni kurtarması, ☙ bana cennette güzel bir yer vermesi ve her işte beni iyiliğe yöneltmesi için ☙ doğru yolu gösteren, adaletli Tanrı'ya yalvarıyorum.

Bana artık bu doğru yoldan dönmek, benden önce gelip geçen padişahlar gibi sapıklıkta kalmak yaraşmaz. ☙ Dilediğim ve sahip olmak için çalıştığım şeylerin hepsini ele geçirdim. Artık öteki dünyaya gitme zamanım geldi, hazırlanmam gerek. ☙ Dün gece sabaha karşı bir uyku bastırdı; bu sırada Tanrı'nın gönderdiği kutlu melek gelerek ☙ bana: Haydi, hazırlan, gitme zamanın geldi. Çektiğin bunca üzüntü, uykusuzluk, ☙ saray hayatı, taht, taç ve kemer kaygısı artık sona erdi, diye söyledi" dedi.

Padişahın bu sözlerini duyunca, pehlivanlar çok üzülerek, ne yapacaklarını şaşırdılar. ☙ Hele Zâl bu sözleri duyar duymaz, içinden soğuk bir ah çekip yerinden fırladı ☙ ve İranlılara: "Padişahın bu sözleri çok anlamsız. Onun beyninde zerre kadar akıl kalmamış, ☙ Ben belime kemerimi kuşandığımdan beri Keyânîyâna kulluk ediyorum. ☙ O bize gizlenmesi doğru olmayan sırlarını söyledi, ama ben şimdiye kadar hiçbir padişahtan böyle sözler duymadım.

Onun bu sözlerini kabul etmek, onunla aynı düşüncede olmak bize yakışmaz. ☙ Herhalde padişah Şeytan'la söz birliği ederek, Tanrı'nın yolundan yüzünü çevirmiş olacak. ☙ Tanrı'ya tapan Hûşeng ile Ferîdun böyle bir dala ellerini uzatmadılar. ☙ Hayatıma da mal olsa ona sözün doğrusunu söyleyeceğim!" dedi. ☙ Bunun üzerine İranlılar da Keyânîyân sülalesinden hiç kimsenin şimdiye kadar böyle şeyler söylemediğini onaylayarak,

Geleneklerden ayrılmaması için padişaha söyleyeceği her şeyde kendisiyle beraber olduklarını bildirdiler.

ZÂL'IN KEYHÜSREV'İ PAYLAMASI

İranlılardan bu sözleri duyan Zâl ayağa kalktı ve padişaha "Ey soylu ve adaletli Hüsrev! ☙ Karşındaki şu çok yaşamış ve dünya görmüş ihtiyarın dediklerini bir kere

dinle de, sonra doğru bulmazsan yapma. ۞ Doğru söz her zaman acıdır, ama bu acılık gelecek kötülüğün kapısını kapar. ۞ Seninle halkın önünde dosdoğru konuşacağım için bana gücenme.

Sen ananın karnından yeryüzüne Tûran'da geldin; orada yiyip içtin, yaşadın ve büyüdün. ۞ Beri yandan da, rüyasında bile şeytanlıktan başka bir şey düşünmeyen ۞ Efrâsiyâb'la, içi dışı fesatla dolu o kötü Kâvûs'un torunusun. ۞ Kâvûs'un padişahlığı, tacı, tahtı ve büyüklüğünün kudreti, bir zamanlar doğudan batıya kadar yayılmıştı. ۞ Ben ona da birçok öğütler verdim, acı sözler söyledim.

O benden çok öğütler işitti, ama hiçbirisi fayda etmedi. Bunun üzerine ben de artık onu yola getirmekten vazgeçtim. ۞ Havalarda yükseldikten sonra tepetaklak topraklara yuvarlandı. Tanrı kusurlarını bağışlasın. ۞ Tann'ya ettiği nankörlüklerin cezasını onun kinle dolu başı ve korku içindeki yüreği çekti. ۞ Sen de öküz kafası biçiminde gürzler taşıyan, iyi kılıç kullanan ve zırhlı yüz bin erle yürüyerek ۞ yırtıcı aslanlar gibi savaştın ve kazandın. Hârezm ovası erlerinle doldu.

Ordunun önüne düştün ve atından inerek, o savaşçı Peşeng'le yayan olarak savaştın. ۞ Eğer o seni yenebilseydi, Efrâsiyâb da İran'a girmiş olurdu. ۞ O zamanda İranlıların karıları ve çocukları onların kılıçlarından kurtulamayacak ve İran'da intikam alacak kimse kalmayacaktı. ۞ Fakat Tanrı sana acıdı ve onun elinden kurtardı. ۞ Böylece herkesin şerrinden korktuğu, Tanrı'ya nankörlük eden bir adamı öldürmüş oldun.

Biz tam: Rahat edecek, güzel güzel elbiseler giyecek, bağışlar yapacak ve şarap içecek zaman geldi! ۞ Artık ordu da, padişah da rahat edecek, yepyeni bir hayata kavuşacağız! ۞ diye sevinip dururken, İran'ın durumu büsbütün kötüleşti, gönüllere daha büyük bir üzüntü çöktü. ۞ Çünkü sen Tanrı'nın yolunu bırakarak, kötü yollara saptın. ۞ Bu yaptığın kötülükten sana hiçbir fayda gelmez ve bu Tanrı'nın hoşuna gitmez.

Bu yolda devam edecek olursan, bundan böyle kimse senin fermanını dinlemez. ۞ Şeytan'a uymaktan vazgeç, sonra pişman olursun. ۞ Eğer Şeytan'ın yolundan dönmezsen, Tanrı da padişahlığın tahtını ve tacını senin elinden alır. ۞ Günah ve dert içinde kıvranır dursun; artık kimse seni padişah tanımaz. ۞ Bunun için iyiliğin yolunu gösteren Tanrı'ya dön ve Ona sığın!

Eğer söylediklerimi dinlemez de o kötü işli Ehrimen'e uyar gidersen, ۞ kimse sana selam bile vermez; talihin tersine döner, padişahlığın ne tacı, ne tahtı ne de ünü ka-

lır... ۞ Önündeki yol çok uzun olduğu için aklı kendine kılavuz seçmekten geri durma. ۞ Hep akıllı, doğru düşünceli ol ve kafan da kötü düşüncelerden ırak kalsın!" dedi. ۞ Destan'ın sözleri sona erince pehlivanlar da söz alarak hep birden:

"Doğruyu saklamaya ne hacet? Biz de bu ihtiyarın fikrindeyiz!" dediler.

KEYHÜSREV'İN ZÂL'A CEVABI VE ZÂL'IN ÖZÜR DİLEMESİ

Destan'ın sözlerini duyunca Keyhüsrev çok kızdı ve derin bir nefes aldıktan sonra ۞ düşüncelere dalmış olarak: "Ey dünya görmüş ve yiğitlikle yıllar geçirmiş olan Zâl! ۞ Eğer bu kadar insanın önünde sana kızgınlıkla cevap verecek olursam, bunu Tanrı hoş görmeyeceği gibi, ۞ Rüstem de kırılır ve onun darılmasıyla İran'a bir zarar gelir.

Onun çektiği zahmetleri sayacak olursam benim hazinelerimi aşar. ۞ O benim için kendini siper etti. Düşmanlar onun korkusundan yemeden, içmeden ve uykudan kesildi. ۞ Onun için ben sana yine tatlılıkla cevap vereyim de gönlün kırılmasın!" dedikten sonra ordusuna dönerek sert bir tavırla: "Ey uyanık talihli ve yüce kahramanlar! ۞ Destan'ın, şu topluluğun içinde söylediği bütün sözleri duydum. ۞ Dünyanın sahibi olan Tanrı'nın üzerine yemin ederim ki, ben Şeytan'a boyun eğmekten uzağım.

Ben her zaman Tanrı'yı tanır ve yalnız ona taparım. Çünkü derdimin dermanını onda buldum. ۞ Şu aydın yüreğim, içindeki gözle bu dünyayı görerek, onun kötülüklerinden beni bir kalkan gibi korudu," dedi. ۞ Sonra yine Zâl'a: "O kadar kızma da biraz ölçülü konuş! ۞ Önce Tûran'dan akıllı ve uyanık bir adam çıkamayacağını söyledik. ۞ Ben Siyâvuş'un oğlu Keyânîyânın tohumundan gelme, akıllı bir padişahım!

Ben Kâvûs'un gönülleri aydınlatan, çok bilgili ve izi kutlu torunuyum! ۞ Evet, ben, anamdan yana da, gazabının korkusundan kimsenin gözüne uyku ve kursağına yiyecek, içecek girmeyen Efrâsiyâb'ın soyundanım. ۞ Ben Ferîdun'un da, Peşeng'in de torunuyum. Babadan yana da, anadan yana da bağlı bulunduğum soydan hiçbir zaman utanmam, tersine övünürüm. ۞ Efrâsiyâb dediğin adamın korkusundan, İran'ın aslanları karalardan denizlere kaçardı. ۞ Bir de Kâvûs'un, yaptırdığı bir sandığı kartallara bağlayarak uçmaya ve böylece daha çok yükselmeye çalıştığını hatırlatmak istiyorsun.

Şunu bil ki, padişahlıktan yana kimse benden daha çok yükselemez. ۞ Babamın intikamını aldım ve dünyayı iyilikle süsledim ۞ ve yüreği kinle dolu, zulmü yeryüzünü kaplamış kişiyi de öldürdüm. ۞ Kötü niyetli bütün padişahları ortadan kaldırdıktan sonra artık benim de yeryüzünde yapacak bir işim kalmamıştır. ۞ Uzun bir süredir ne zaman padişahlığımı ve devleti düşünsem,

Günün birinde benim de Cemşîd ve Kâvûs gibi doğru yoldan sapacağımı, padişahlığın elimden gideceğini, ۞ yaptığı zulümle dünyayı usandıran pis Dahhâk'ın ve küstah Tûr'un kötü durumlarına düşeceğimi ۞ ve ömrüm sona erince de onlar gibi cehenneme götürüleceğimi sanıyor ve korkuyorum. ۞ Sonra cesur ve bir deniz canavarını andıran Şîde'yle savaştığımdan bahsettik. ۞ Ben o savaşı, İranlılardan atını sürerek onunla bir başına savaşabilecek kimse çıkmadığı

Ve çıksa bile onunla baş edemeyeceğini bildiğim için üzerime almak zorunda kaldım. ۞ Tanrı'nın yardımına erişemeyen, talih yıldızı yüzüne gülmeyen ۞ kimseler Peşeng'in elinde yerle bir oluyordu da onun için öyle bir cesarette bulundum. ۞ Bu beş hafta boyunca ben gece ve gündüz hep Tanrı'yı övdüm. ۞ Dünyanın sahibi temiz Tanrı'nın beni şu kara toprağın dertlerinden kurtarması için,

Ben artık tahttan da, taçtan da, ordudan da bıktım; hepsinden sıyrılarak ahret yükümü bağlayıp hazırlandım. ۞ Ey Sâm'ın oğlu kutlu Destan! Sen benim Şeytan'ın tuzağına düştüğümü, ۞ doğru yoldan saptığımı, ruhumun Tanrı'nın yardımından uzak kaldığını ve yüreğimin mahvolduğunu ileri sürdün. ۞ Bilmiyorum, neyime baktın da, Tanrı'nın cezasını ve talihin kötülüklerini görüverdin?" dedi. ۞ Hüsrev'in bu sözleri üzerine Destan artık onun yüzüne bakamayacak hale geldi.

Heyecanla ayağa kalkarak: "Ey Tanrı'ya tapan padişah! Ben akılsızlık edip acele ettim. Sen temiz ve Tanrı'nın lütfuna erişmiş akıllı birisin! ۞ Şeytan doğru yoldan ayırdıysa, beni bağışla. ۞ Yaşım sayılamayacak kadar ilerlediği ve bütün ömrümce de padişahların hizmetinde bulunduğum halde, ۞ güneşin ve ayın sahibi olan, istediği yolda yürüyen senin gibi bir padişah daha görmedim. ۞ Keyhüsrev şimdi beni aydınlatmış oldu. Zamanın kötülükleri ondan ırak olsun!

Aklım şu kararmış ruhuma tanık olsun ki, bundan sonra Hüsrev'in yolundan ayrılmayacağım. ۞ Onun bu yaptıklarını, kendisini sevenler hoş göreceklerdir. ۞ Fakat ey iyi huylu ve adaletli padişah, biz senden ayrılmak istemiyoruz!" dedi. ۞ Padişah Destan'ın iyiliğe yönelmiş olan bu sözlerinden memnun kaldı. ۞ Onu elinden tutup yanında yaraşır bir yere oturttu.

Söylediği sözlerin güneş yüzlü padişaha duyduğu sevgiden döküldüğünü anlamıştı.

KEYHÜSREV'İN İRANLILARA VASİYETİ

Daha sonra padişah Zâl-i Zer'e: "Şimdi siz Rüstem, Tûr, Gûderz, Gîv ve daha ne kadar ünlü pehlivan varsa hepiniz kemerlerinizi kuşanıp otağı ve bayrağı şehrin dışına, ovaya çıkarın. Bütün çadırları alıp ovada bir yer hazırlayın.

Büyük padişahlardan kalmış olan bayrağı, filleri ve orduyu bir araya toplayıp parlak bir meclis kurun," diye buyurdu. Rüstem padişahın dediği gibi yaptı. Otağı bulunduğu kapalı yerden çıkartıp ovaya götürdüler ve emir gereğince bellerine kemerlerini kuşandılar. Yeryüzü baştan başa beyaz, mavi, kara ve menekşe renkli çadırlarla doldu. Bunların ortasında Kâve'nin bayrağı da dalgalanıyor ve böylelikle her taraf kırmızı, sarı ve menekşe renklerine boyanıyordu.

Zâl'ın çadırını ovada ordunun önüne ve padişahın çadırının yanına koydular. Sol yanında Rüstem pehlivanla Kâbil'in uyanık düşünceli büyükleri, önünde Tûs, Gûderz, Gîv, Bîjen ve Gurgîn, arkasında da Şâpur ve Gostehem ile adamları yer aldı. Padişah elinde öküz kafası biçiminde bir gürzle gelip altın tahtına oturdu.

Bir yanında yüce bir fil ve azgın bir aslan gibi duran Zâl ve Rüstem, öbür yanında da Rehhâm, Şâpur, Gurgîn, Tûs, Gûderz ve Gîv gibi hepsi de, padişahın ordu hakkındaki sözlerini dinlemeye hazır olarak bulunuyorlardı. Padişah söze başlayarak: "Ey ünlü savaş erleri! Aklı ve düşüncesi olan herkes bilir ki, bu dünyada iyi veya kötü her şey fanidir.

Biz hepimiz faniyiz ve şu dünya da iğretidir. O halde insan bunca eziyete neden katlansın! Sonunda sahip olduğumuz her şeyden elimizi çekecek, bunları düşmanlarımıza bırakıp gideceğiz. Hiçbir iyilik yapmadan ölmek doğru değildir. Onun için, elimizde şimdi iyilik yapma imkânı varken iyilik yapmalı, sonra da bu dünyadan göçüp gitmeli. Bu dünyada çektiğim üzüntüler artık sona erdi. Şimdi öteki dünyada, Tanrı'nın lütuflarını bekliyorum. Hepiniz Tanrı'dan korkun ve şu kara toprağa güvenmeyin.

Bugünler gelir geçer; zaman bizim soluklarımızı sayıyor. Hûşeng'den tut da padişah Kâvûs'a kadar tahta çıkan büyüklük ve şatafat sahibi padişahların hepsi de gelip geçti. Kimse onlardan bir daha söz açmadı. Kala kala adları kaldı. Bunların pek çoğu Tanrı'ya nankörlük ettiler ve sonunda bu kötülükleri yüzünden tir tir titre-

diler. ۞ Ben her ne kadar onlardan daha çok zahmet çektimse de, ben de nihayetinde onlar gibi bir kulum.

Evet, çok çalıştım, çok zahmet çektim, ama yeryüzünde ebediyen yaşamış bir kimse de görmedim. ۞ Onun içindir ki, şimdi bu iğreti dünyadan gönlümü sıyırdım, o beladan kurtuldum. ۞ Hayatta Tanrı'dan dilediğim her şeye eriştim. Artık padişahlık tahtından vazgeçiyorum. ۞ Benim için çalışmış herkese, istedikleri kadar hazine bağışlayacağım. ۞ Benim için katlandıkları zahmetlerden dolayı teşekkür borçlu olduğum kimselerin hizmetlerini Tanrı'nın huzurunda da bir bir sayacağım.

Bütün hazinelerimi, silahları ve savaş malzemelerini İranlılara bağışlıyorum. ۞ İçinizdeki büyüklerin her birine birer ülke vereceğim. ۞ Altın keselerinin, cariyelerin ve atların hesabını yaptırarak ۞ onları da sizlere dağıtacağım. Çünkü ben artık ahret yolcusuyum. Şu kara topraktan ruhumun ilgisini kopardım. ۞ Siz şurada bir hafta kadar zevkinize, sefanıza bakın; gezin, eğlenin.

Bu iğreti dünyadan öteki dünyaya göçtükten sonra zahmet çekmemem için de dua edin," dedi. ۞ Keyhüsrev bu öğütlerini ve vasiyetlerini bitirince, bütün pehlivanlar şaşırıp kaldılar. ۞ İçlerinden biri: "Bu padişah delirmiş. Aklı ile yüreği birbirini tutmuyor. ۞ Bilmem ki başına neler gelecek ve şu taçla taht kimin eline geçecek?" dedi. ۞ Hepsi bölük bölük oradan ayrıldılar. Dağlar ve çayırlar erlerle doldu.

Boruların sesleriyle atların kişnemeleri gökleri de aşıyordu. ۞ Bir hafta böylece eğlendiler. Kimsenin aklına keder ve gam gelmedi.

KEYHÜSREV'İN GÛDERZ'E VASİYETİ

Sekizinci gün padişah başında tacı, boynunda gerdanlığı ve elinde gürzüyle tahtına oturdu. ۞ O zengin hazinesinin kapısını açarken, Geşvâd oğlu Gûderz'e şu vasiyette bulundu: ۞ "Dünyanın işlerine dikkatle bak. Onun apaçık gibi görünen işlerinde birçok sır vardır.

Hazineyi bazen doldurmak gerektiği gibi bazen de boşaltmak gerekir... Felaket ve ıstırap günlerinde dağıtmak lazımdır. ۞ Yıkılan hanları, İran'a yakın olan köprüleri ۞ ve İran'da Efrâsiyâb'ın hücumlarıyla harap olmuş su hazineleri yaptır. ۞ Anasız çocukları, kocası ölmüş korumasız kadınları, ۞ muhtaç hale düşmüş ihtiyarları gözet.

Hazinenin kapısını onlara kapatma, para dağıt ve böylece dünya kötülüklerinden

kendini koru. ۞ Benim adı Bâdâver olan değerli eşya ve mücevherlerle dolu bir hazinem vardır. Onu da al ۞ ve yıkılıp aslanlarla kaplanlara yuva olmuş şehirleri, ۞ harap olmuş, sahipsiz kalmış ateşkedeleri onar. ۞ Elden ayaktan düşmüş, parasını gençliğinde harcayarak fakirleşmiş kimselere de yine bu hazineden para dağıt.

Bozulmuş, yıllarca susuz kalmış kuyuları, ۞ bu altın ve gümüş paralarla yine eski hallerine getir. Paraya hiç acıma, onu küçümse ve ölümü hatırından çıkarma!" dedi. ۞ Sonra Kâvûs'un Tûs şehrinden topladığı, Arûs adlı hazine için de yine ۞ Gûderz'e: "Bunu da Rahş'ın sahibi Rüstem'le, Zâl'a ve Gîv'e ver!" diye buyurdu. ۞ Sonra bütün elbiseleri birer birer saydırarak hepsini Rüstem'e verdi.

Gerdanlıklarını, pehlivanların boyunlarında taşıdıkları zincirlerini, zırhlarını ve ağır gürzlerini, ۞ layık gördüğü Gostehem'e verdi. ۞ Değerli, sürü sürü atlarını ve bunların eyerlerini komutan Tûs'a; ۞ bağlarını, gül bahçelerini ve hatırlayabildiği bütün saraylarını Gûderz'e bıraktı. ۞ Hazinesinde sakladığı ve savaşlarda güçlük çekerek taşıdığı bütün silahlarını,

Tahtından el çektiği bu zamanda cesur Gîv'e; ۞ sarayını, otağını, küçük çadırlarını, ahırını, atlarını, ۞ zırhını, tulgasını ve Rûm külahını Kâvûs'un oğlu Ferîborz'a bağışladı. ۞ Müşteri yıldızından daha parlak olan gerdanlığıyla ۞Bütün dünyaca tanınan, parıl parıl parlayan ve üzerinde adının yazılı olduğu iki yakut yüzüğü de

Bîjen'e vererek: "Bunları benden bir yadigâr olarak sakla ve yeryüzüne iyiliğin tohumundan başka bir şey ekme!" dedi. ۞ Padişah bundan sonra İranlılara: "Zamanım geldi, ahret isteğim tazelendi. ۞ Toplantımızın dağılma vakti yaklaştığı için, benden daha ne dileyecekseniz dileyin," dedi. ۞ Bu sözler üzerine, yanındaki bütün büyükler ağlayıp sızlamaya başladılar ve padişahın bu ayrılık derdiyle yanıp yakıldılar. ۞ Bir yandan da herkes birbirine: "Ya padişahlık tacını kime bırakacak?" diye soruyordu.

ZÂL'IN RÜSTEM İÇİN KEYHÜSREV'DEN MENŞUR İSTEMESİ

Hüsrev'i taparcasına seven Destan onun vasiyetlerini dinledikten sonra ayağa kalkıp yeri öptü ۞ ve padişaha dönerek: "Ey yeryüzünün padişahı, içimde sakladığım dilekleri söylemenin sırası geldi. ۞ Biliyorsun ki Rüstem savaşlarda ve en zor zamanlarda sana hizmet etmiştir. ۞ Kâvûs fersahlarca yol alarak Mâzenderân'a gittiği zaman ۞ Dev onu ve asi ruhlu Gûderz'le Tûs'u bağışlamıştı.

Rüstem bunu duyunca hemen ve bir başına Mâzenderân'a koştu. ۞ O uçsuz bucaksız çöller, karanlıklar, devler, büyücüler ve azgın ejderhalar ۞ onu yıldırmadı. Birçok zahmeti göze alarak o yolları aştı ve Mâzenderân padişahının yanına vardı. ۞ Akdev'in böğrünü, Gundi'nin, Bîd'in ve Pûlâd'ın ciğerlerini parçaladı. ۞ Sence'nin, başı gövdesinden ayrılırken, kopardığı feryatlar gökleri tutmuştu.

Hamâverân'a gittiği zaman da Kâvûs'un imdadına gelmediler. ۞ Tûs, Gûderz ve Gîv gibi cesur ve akıllı pehlivanlar da onun yanında ve aynı durumda bulunuyordu. ۞ Rüstem İran'ın ve Zâbil'in seçkin pehlivanlarından kurulmuş bir orduyla yola çıktı. ۞ Kâvûs'u, Gûderz'i, Tûs'u ve Gîv'i kelepçeden kurtardı. ۞ Yeryüzünden gelip geçmiş büyükler ve küçükler arasında Sohrâb gibi bir oğul daha yoktur.

Rüstem, Kâvûs uğruna, aylar ve yıllar geçtiği halde arkasından hâlâ gözyaşı döktüğü bu oğlunu bile öldürdü. ۞ Bundan sonra Kâmûs'la savaşarak, bastığı yerlerden göklere kadar toz kaldırdı. ۞ Onun yaptıkları için daha neler söyleyeyim? Bu sonu olmayan bir maceradır. ۞ Eğer padişah tahtından el çekiyorsa, bu iyi niyetli ve aslan yürekli kahramana ne bırakacak?" deyince, ۞ Padişah: "Onun benim için çektiği eziyeti ve zahmeti,

Şu feleklerin sahibi olan, insanlara adalet, huzur ve sevgi bağışlayan Tanrı'dan başka layıkıyla kim bilebilir? ۞ Onun kahramanlıkları herkesçe bilinir ve dünyada bir eşi daha yoktur," diye karşılık verdikten ۞ sonra kâtibini yanına çağırtarak, kâğıt, misk ve amber getirtti. ۞ Yeryüzünün padişahı olan o temiz dinli ve yüce Hüsrev'in ağzından, ۞ Her toplulukta bilgeliğiyle övülen, fil gövdeli,

Dünyadaki bütün orduların önderi, bütün yeryüzünün hâkimi, uyanık yürekli, ۞ erlerin gönüllerini nurlandıran ve her zaman zafere ulaşan Rüstem için bir menşur yazıldı. ۞ Bu menşurla Rüstem'e; Nîmrûz ülkesiyle Zâbilistan'dan ta Sind ırmağına kadar uzanan ülkelerle, Kâbil, Denber, Mây, Hint, ۞ Büst, Gaznîn, Zâbilistan ve oradan da Kâbilistan'a kadar her yer verilmiş oluyordu. ۞ Padişah bu menşuru Rüstem'e uzatarak: "Yeryüzü Rüstem'le mamur olsun!" dedi.

Ayrıca Sâm oğlu Zâl'ın yanında gelen yıldızbakıcılarla büyüklere de ۞ elbiseler, altınlar ve gümüşler bağışlayınca, herkes padişahın lütfundan payını almış oldu.

KEYHÜSREV'İN GÎV'E MENŞUR VERMESİ

Zâl, bu lütuflarını görünce o muzaffer talihli ve uyanık düşünceli padişaha dualar

etti. ☙ O yerine oturunca, bu sefer Gûderz ayağa kalkarak padişahla konuşmaya başladı. ☙ Ona: "Ey muzaffer talihli padişah! Biz senin gibi bir taht sahibi daha görmüş değiliz.

Ta Menûçehr'den Keykubâd'a ve Kâvûs'tan da sen soylu padişahımıza kadar ☙ bütün büyük padişahlara bir gün olsun durup dinlenmeden hizmet ettik. ☙ Sayıları yetmiş sekizi bulan oğullarımla torunlarımdan bugün kala kala sekiz tanesi kaldı; gerisi hep savaşlarda öldü. ☙ Uyanık Gîv ise tam yedi yıl Tûran'da yemek ve rahat yüzü görmedi. ☙ Yiyeceği çöllerde avladığı yabaneşekleri, giyeceği de avladığı hayvanların derileri oldu.

Gîv'in katlandığı zahmetlere gözleriyle tanıklık eden padişahımız nihayet İran'a geldi. ☙ Şimdi padişahımızın tacından ve tahtından el çektiği şu sırada o da kendisinden bir lütuf bekliyor!" dedi. ☙ Padişah: "Onun hizmetleri, senin anlattığından da çoktur. Ona binlerce aferin olsun! ☙ Dünyanın sahibi olan Tanrı onu korusun ve onun kötülüğünü isteyenlerin gülleri dikene dönsün! ☙ Az veya çok neyim varsa zaten hepsi senin elindedir. Her zaman sağlıkta ve selamette ol!" diye dualar ettikten sonra

Büyük kişilerin oturdukları yerler olan Kum ve İsfahan'ın Gîv'e verilmesini buyurdu. ☙ Bunun üzerine kâtip, padişahın ağzından, misk ve amberle ipek üzerine bir menşur yazdı. ☙ Bunu altın mühürle de mühürledikten sonra padişah bu menşuru kutlulalayarak: ☙ "Tanrı Gûderz'den hoşnut olsun ve onun kötülüğünü isteyenlerin yürekleri dumanla dolsun!" dedikten sonra ☙ İranlılara dönerek: "Tanrı çalışmaktan yana Gîv'i usandırmasın.

Biliniz ki, o size benden yadigârdır ve sizin koruyucunuzdur. ☙ Hepiniz onun sözünü dinleyin; kimse onun buyruğundan dışarıya çıkmasın!" diye buyurdu. ☙ Gûderz ailesinin orada bulunan büyükleri de padişaha dualar ettiler.

KEYHÜSREV'İN TÛS'A MENŞUR VERMESİ

Gûderz yerine oturduktan sonra ayağa Tûs kalktı ve Hüsrev'in önüne doğru ilerleyerek yeri öptü. ☙ Ona: "Ey Hüsrev sen ebediyen var ol! Kötülerin elleri senden ırak olsun.

Ben de Ferîdun'un tohumundan gelme büyük pehlivanlardanım. Kubâd padişah oluncaya kadar padişahlık sülalesinin şerefi bana dayanıyordu. ☙ İranlılar için beli-

me kuşandığım şu kemeri, belimden hiç çıkaracak değilim. ☙ Hemâven dağında, üzerimdeki zırhı taşımaktan, sırtım yara içinde kalmış olduğu halde ☙ Siyâvuş için yapılan o savaşta, her gece orduyu koruyan bendim. ☙ Ejderhanın kuyruğuna düştüğüm için orduyu kurtaramadım.

Kâvûs Hamâverân'da tutsakken, Tûs'un boynunda da zincirler vardı. ☙ Ben Mâzenderân'da da yine padişah için tutsak düşmüş, birçok zahmetler çekmiştim. ☙ Bütün bunlara rağmen orduyu hiçbir zaman başıboş bırakmadım. Benden kimse şikâyetçi değildir. ☙ Şimdi padişahımız tacından ve hazinelerinden el çekiyor ve şu iğreti saraydan geçip gidiyor. ☙ Sen benim yaptığım iyilikleri de, kötülükleri de bilirsin. Bütün bu hizmetlerime karşılık bana bıraktığın nedir?" deyince,

Padişah da: "Bu dünyada benim için çektiğin zahmetler senin saydıklarından da çoktur. ☙ Sen her zaman Kâve'nin bayrağıyla altın ayakkabılı komutan olarak kal! ☙ Senin yeryüzündeki hissen de Horasan olsun ve bu ülkenin büyükleri senin sayende var olsun!" dedi. ☙ Bunun üzerine oradaki pehlivanların önünde onun için de bir menşur yazıldı ☙ ve Altın bir mühürle mühürlendi. Bundan başka padişah ona altın bir gerdanlıkla bir de kemer bağışladı.

Menşuru verirken: "Hiç kimsenin yüreği senin için kin beslemesin," diye dua etti.

KEYHÜSREV'İN TAHTINI LOHRÂSP'A BIRAKMASI

Büyük pehlivanların işlerini yoluna koymakla uğraşan padişah artık yorulmuştu. ☙ Menşur verdiği kimselerin adlarının yazılı olduğu defterde de yalnız Lohrâsp'ın adı eksik kalmıştı. ☙ Bîjen başında tacıyla Lohrâsp'ı padişahın yanına getirdi. ☙ Padişah onu görünce ayağa kalktı ve ellerini açıp dua ettikten sonra

Fildişi tahtından aşağıya inerek gönülleri nurlandıran tacını başından çıkardı ve: ☙ "Bu taç başındaki taçtan kutlu ve bütün dünya sana kul olsun! ☙ Bunca zahmet çektikten sonra nihayet padişahlık tacını ve hazinemi işte sana veriyorum. ☙ Dilek sadece adaletten söz açsın; çünkü ancak adalet sayesinde zafere erişebilirsin. ☙ Talihinin dinç kalmasını istersen ruhunu Şeytan'a yoldaş etme.

Akıllı ol, diline kötü sözler alıp, kimseyi incitme!" dedikten sonra İranlılara dönerek: "Onun talihinden ve padişahlığından memnun olun," dedi. ☙ Fakat İranlılar bu işe şaşıp, hepsi birden kükremiş birer aslan gibi coşuverdi. ☙ Padişahlığın Lohrâsp'a verilmesi hepsini şaşırtmıştı. Aralarından Zâl ayağa kalkarak, içinden geçen düşünce-

leri açığa vurdu. ۞ Padişaha: "Ey yüce padişah, o topraktan farksız adamı bu kadar yükseğe çıkarmak doğru bir iş midir? ۞ Lohrâsp'ı adaletli bir padişah olarak tanıyanın başı toprak olsun! Ağzı afyonla dolsun!

Eğer bu adam adaletliyse yeryüzünde de zulüm diye bir şey yoktur! ۞ Sen onu Zeresp'le İran'a yolladığın zaman ben onu adi bir at sahibi, fakir bir adam olarak tanıdım. ۞ Ondan sonra da tutup onu Elânan savaşına gönderdik. Kendisine ordu, bayrak ve kemer verdik. ۞ Ben ne onun soyunu sopunu bilirim ne de bir hünerini gördüm. Böyle taç sahibi bir padişah duymadık. ۞ Padişahların soyundan gelme bunca büyük adam dururken, padişahımız onlardan hiçbirinin adını hatırlayamadı mı?" dedi.

Sâm oğlu Zâl'ın bu sözlerine orada bulunan herkes katıldı. ۞ İranlıların arasından: "Ey padişah, artık bellerimizdeki kemerleri çıkartıp atacağız! ۞ Eğer padişahımız tahtını Lohrâsp'a bırakacak olursa, hiçbirimiz savaşa gitmeyiz!" diye sesler yükseldi. ۞ Hüsrev Destan'ın söylediklerini dinledikten sonra: "Acele etme ve hemen heyecanlanma! ۞ Sözün doğrusunu söylemeyen, ateşten ve dumandan başka bir şey beklememelidir.

Çünkü Tanrı bizim kötülük etmemizden hoşlanmaz. Kötü insan da her zaman felekten bir kötülük gelecek diye korkar. ۞ Tanrı'nın iyi talihli, padişahlık tahtına ve padişahlığa layık gördüğü biri ۞ elbette dindar, utangaç, soylu, muzaffer, büyüklük ve adalet sahibi olur. ۞ Yeryüzünü yaratan Tanrı şu dilime tanık olsun ki, ben bu erdemlerin hepsini Lohrâsp'ta görüyorum. ۞ Yeryüzünün sahibi Hûşeng'in torunu olan Lohrâsp, akıllı, namuslu ve ileriyi gören bir adamdır.

Peşeng ile Keykubâd'ın soyundandır; yüreği bilgi, başı da adaletle doludur. ۞ O size yeryüzünden büyücülerin kökünü kazıyan Tanrı'nın yolunu aydınlatacaktır. ۞ Yeryüzü onun öğütleriyle gençleşecek ve temiz yaradılışlı oğlu da onun gibi hareket edecektir. ۞ Tanrı bana: Herkesten çok Lohrâsp'a yönel! dedi. Ben onu padişah yapmakla, Tanrı'nın buyruğunu yerine getirmekten başka bir şey yapmıyorum. ۞ Eğer beni seviyorsanız, bu öğütlerimi tutun ve onu padişah olarak selamlayın!

Bu vasiyetimi tutmayanların şimdiye kadar benim için katlandıkları zahmetlerin değeri gözümde hiçtir. ۞ Böyle yapanlar Tanrı'ya nankörlük etmiş olur ve yürekleri korku içinde kalır," dedi. ۞ Zâl, bu temiz sözleri duyunca, ellerini uzatıp yere kapandı; parmaklarının uçlarını toprağa koyarak, ۞ dudaklarını yere değdirdi ve yüksek sesle Lohrâsp'ın padişahlığını kabul ettiğini bildirdi. ۞ Yeryüzünün padişahına: "Sen her zaman bahtiyar ol ve kötülerin elleri senden ırak olsun!

Muzaffer ve akıllı padişahımızdan başka, Lohrâsp'ın padişahlar soyundan olduğunu kim bilebilirdi? ☙ Önceden söylediklerimi bir suç sayma ki, ben de işte şimdi onun için dudaklarımı kara topraklara sürdüm ve yemin ettim," dedi. ☙ Bunun üzerine orada bulunan bütün büyükler, Lohrâsp'ı padişah olarak tanıdı ve üzerine mücevherler saçtı. ☙ Böylece kutlu padişah Lohrâsp'ın padişahlığı işini de yoluna koyduktan sonra orduya dönerek: ☙ "Artık gönülleri nurlandıran şu tahta veda ediyorum!

Şu alçak dünyadan göçüp gittikten sonra da, temiz Tanrı'nın yanında sizin yine etrafımda toplanmanızı dileyeceğim," dedi. ☙ Sonra ağlaya ağlaya her birini yanaklarından öptü. ☙ Pehlivanların hepsini ayrı ayrı kucakladı. Bu sırada kendisini tutamayarak hıçkırmaya başladı ve: ☙ "Ah, mümkün olsaydı da hepinizi yanımda götürseydim ve sizden hiç ayrılmasaydım," dedi. ☙ Padişahın bu sözleri üzerine İran ordusundan öyle çığlıklar yükseldi ki, göklerdeki güneş bile yolunu şaşırdı.

Ağlamayan yoktu. Evlerin haremlerindeki kadınlar, çocuklar, sokaktaki ve çarşıdaki halk ☙ hep ağlayıp inleyerek ah ettiler; her yanda padişahın yasını tuttular. ☙ Bunun üzerine padişah İranlılara: "Hepiniz tek tek şu öğüdümü dinleyin: ☙ Akıllı ve soylu olan sizler, Tanrı'nın buyruğuna razı olmalısınız! ☙ Ben şimdi iyi bir ad kazanmaya ve ölüme hazırlanmaya çalışıyorum.

Gönlümü bu iğreti dünyaya bağlamadığım için, Tanrı'nın gizli âleminden gelen kutlu melek bana kılavuzluk ediyor!" ☙ dedikten sonra saraya gitmek için atını isteyince ordudan bir çığlıktır yükseldi. ☙ Padişah da, o serviye benzeyen boyu iki büklüm olmuş bir halde atına binip sarayına gitti.

KEYHÜSREV'İN CARİYELERİYLE VEDALAŞMASI

Padişahın güneş gibi dört cariyesi vardı. Onların yüzleri o kadar güzeldi ki, böylesini kimse rüyasında bile göremezdi. ☙ Hüsrev onları haremden çağırtarak içindeki sırrı ortaya döktü:

"Artık bu iğreti saraydan ayrılıyorum. Benim için sakın üzülmeyin. ☙ Şu zalim dünyada yaşadığım yeter. Artık beni göremeyecekseniz. ☙ Tanrıma gideceğim için, bu yolculuğun dönüşü olduğunu sanmıyorum," deyince ☙ padişaha duydukları sevgiyle o güneş yüzlü cariyelerin akılları başlarından gitti. ☙ Acılarından yüzlerini tırmaladılar, saçlarını yoldular, üzerlerindeki süsleri çıkarıp attılar.

Kendine gelenler çığlıklar koparark: ☙ "Şu iğreti saraydan bizi de al götür; bize de kılavuzluk et, ne olur bizden bu iyiliği esirgeme!" diye yalvardılar. ☙ Değerli padi-

de günlerinin kararmasına ve Tanrı'ya kavuşmana çok bir zaman kalmadığını bilmelisin.

Her zaman adalet göster ve adaleti ara. Böylelikle güzel vücudunu dünya bağlarından kurtar," dedi. ☙ Bu sözler üzerine Lohrâsp atından inerek yeri öptü ve ağlayıp sızladı. ☙ Hüsrev: "Haydi, hoşça kal... Adaletle sen, çözgüyle atkı gibi olun!" dedi. ☙ İran'ın ünlü, Destan, Rüstem, Gûderz, Vîse, Bîjen, Gostehem, ☙ Kâvûs'un oğlu Ferîborz ve Tûs gibi uyanık yürekli kahramanlarıyla

Yığın yığın erleri Hüsrev'le beraber giderek, ovadan dağın tepesine çıktılar. ☙ Bir hafta kadar orada kalıp dinlendiler ve kurumuş dudaklarını ıslattılar. ☙ Padişahın bu işine çok üzülüyorlardı. Bu olup bitene kimse akıl erdirememişti. ☙ Mûbedler aralarında: "Yeryüzünde böyle bir olayı görüp duyan olmamıştır," diye konuşuyorlardı. ☙ Güneş dağın tepesinden baş gösterirken, dünyanın dört bir yanından pek çok insan geldi.

Bütün dağlar iniltilerle doldu; kara taşlar bile heyecanlandı. ☙ Kadınlı erkekli, İranlı yüz bin kişi hükümdarın huzuruna çıktı: "Padişahım, sana ne oldu da aydın yüreğin acı ve kederle dolu. ☙ Eğer orduya darıldın yahut taç ve tahtını gözünden düşürecek bir olay olduysa söyle, ☙ ama tutup da İran topraklarından ayrılma ve böylelikle şu kocamış dünyaya yeni bir padişahın gelmesine yol açma! ☙ Hepimiz atının ayaklarının toprağı ve Âzergoşesp'inin kulu olalım.

O güzel aklına, düşüncene ve bilgine ne oldu? Sen Ferîdun'a bile gelmeyen meleği gördün. ☙ Hepimiz ateşkedelere gidip Tanrı'ya şükürler edelim!" dediler. ☙ Padişah bu işe şaşırdı. O topluluğun içindeki büyükleri çağırarak: ☙ "Yaptığım iş, iyi bir iştir. İyi bir iş için ağlamak doğru sayılmaz. ☙ Temiz Tanrı'yı tanıyın ve Ona şükredin.

Benim gidişime üzülmeyin; çünkü buluşmamız yakındır!" dedi. ☙ Sonra yanındaki büyüklere dönerek: "Haydi, artık bu dağdan geriye padişahsız dönün. ☙ Gideceğim yol uzun, susuz, otsuz ve ağaçsızdır. ☙ Düzgün ve kısa yollardan yürüyerek, ruhunuzu daima nura götürün. ☙ Bu kum çölünü olağanüstü gücü olmayanlar geçemez!" dedi.

İleri gelen pehlivanlar arasında, padişahın bu sözlerini duyup da geriye dönen üç kişi oldu: ☙ Yeryüzünü ele geçirmek isteyen ve her şeyi hatırında tutan Destan, Rüstem ve yaşlı Gûderz. ☙ Fakat Tûs, Gîv, Ferîborz, Bîjen ve Gostehem dönmedi. ☙ Böylece bir gün bir gece daha yürüdüler. Bu susuz çölden geçmek onları harap etti. ☙ Nihayet suyu berrak bir çeşmeye vardılar. Dünyayı elinde tutan Hüsrev'le yanındakiler oraya inerek bir şeyler yiyip içtiler ve dinlendiler.

şah: "Siz de aynı yolun yolcususunuz. ☙ Yeryüzünü elinde tutan Cemşîd nerede? O şatafatlı büyükler, ünlü padişahlar nerede? ☙ Efrâsiyâb'ın Ceyhun'dan bu yana geçen kızı, benim anam nerede?

Tûr'un yeryüzünde bir eşi daha görülmemiş kızı Mâhâferîd nerede? ☙ Bunların hepsinin de yatağı toprak, yastığı kerpiç olmuştur. Bunlar cennete mi gittiler, yoksa cehenneme mi, orasını bilmiyorum, ama ☙ başına taç da giysen, tulga da giysen, kendini ölümün pençesinden yine kurtaramazsın. ☙ Yeryüzü içini dışarıya boşaltsa, başlangıcını ve sonunu insanlara gösterebilse, ☙ Onun kucağının taç sahibi ve kahraman atlıların kanlarıyla dolu olduğu görülür.

Ölümün insanların ellerinden alamadığı tek bir erdem vardır: İyilik... ☙ Onun için insan ancak iyilik yapmakla kendisini süsleyebilir. ☙ Gideceğim yolda beni korkutmaya kalkışmayın. Çünkü o yol çok kolaydır," dedi ☙ ve ağlamaya başladı. Lohrâsp'ı yanına çağırarak ona da birçok şey söyledi. ☙ Dedi ki: "Bunlar benim put gibi tapındığım cariyelerimdir; ömrümün bahçesini süsleyen çiçeklerdir.

Yaşadığın sürece sen de benim gibi davranarak, onları aynı sarayda ve aynı yerde koru. ☙ Onlara bir kötülük etme ki, Tanrı da seni yanına çağırdığı zaman utanmayasın. ☙ Ayrıca öteki dünyada beni Siyâvuş'la birlikte görünce, iki padişahın karşısında da utanmamış olursun," dedi. ☙ Lohrâsp onun bu sözlerini dikkatle dinledi ve onları gözü gibi koruyacağına dair söz verdi. ☙ Bundan sonra Hüsrev kemerini kuşanarak İranlıların yanına gitti ve:

"Haydi, hepiniz yerlerinize dönün ve benim için üzülmeyin! ☙ Bu dünyaya güvenip de görünüşüne aldanmayın; içinde pek çok kötülük vardır. ☙ Mesut ve neşeli olun; beni hayırla anın. ☙ Tanrı'nın huzuruna sevinçli bir yürekle çıkın; yeryüzünden ayrılacağınız zaman ona gülerek kavuşun!" diye vasiyetlerde bulundu. ☙ İran ordusunun bütün büyükleri padişahın önünde yerlere eğilerek:

"Canımız tenimizle olduğu müddetçe padişahımızın öğütlerine canımız gibi bağlanacağız!" dediler.

KEYHÜSREV'İN DAĞLARA ÇEKİLMESİ VE KARLAR ARASINDA KAYBOLMASI

Bunun üzerine Keyhüsrev Lohrâsp'a dönüp gitmesini emrederek: "Artık günlerim sona erdi. ☙ Eski âdetleri bozmadan padişahlığın tahtını koru ve iyiliğin tohumundan başka bir şey ekme. ☙ Refah zamanında tacınla ve hazinenle övünme. ☙ Senin

Padişah onlara: "Bu gece burada kalalım da ۞ geçmiş günlerden konuşalım. Çünkü siz beni bir daha göremeyeceksiniz! ۞ Parlak güneş bayrağını açarak yerin kara yüzünü yaldızlarken, ۞ benim de sizden ayrılarak meleklere kavuşma zamanım gelmiş olacaktır. ۞ Eğer yüreğim kararlaştırdığım bu yola çıkmaktan cayarsa, ben de onu vücudumdan koparır atarım!" dedi.

Kara gecenin bir parçası geçince, o ünlü padişah da Tanrı'nın önünde eğildi. ۞ O pınarın berrak suyuyla başını ve vücudunu yıkayarak, içinden Zendâvesta okudu ۞ ve akıllı adamlarına: "Artık ebediyen allahaısmarladık! ۞ Güneş göklerden yüzünü gösterdikten sonra siz de beni ancak rüyanızda görebilirsiniz. ۞ Bulutlardan misk bile yağsa artık bu kum çölünde durmayın.

Çünkü dağlardan sert bir yel eserek, bütün ağaçların dallarını ve yapraklarını dökecek; ۞ bir karabuluttan da, size İran'ın yolunu kaybettirebilecek kadar çok kar yağacaktır!" dedi.

PEHLİVANLARIN KARLAR ARASINDA KAYBOLMASI

Padişahın sözlerini dinleyen pehlivanlar nihayet üzüntü içinde uykuya vardılar. ۞ Sabahleyin güneş görünürken de padişah onların gözleri önünden kayboldu. ۞ Oradan kalkarak kum çöllerinde padişahı aramaya koyuldular.

Hüsrev'in hiçbir izini bulamadan ve akılları başlarından gitmiş olarak dönüp geri geldiler. ۞ Padişahı hiçbir yerde bulamadıkları için üzgündüler. ۞ Üzüntü içinde, ağlaya ağlaya yine o pınarın başına geldiler. ۞ O suyun başında bulunanların hepsi padişahtan ümitlerini kestikleri için ruhuna dualar ettiler. ۞ Ferîborz Hüsrev'in öğütlerini tekrarladı. Fakat pehlivanlar bunlara karşı çıkarak sözüne aldırmadılar.

Ona: "Evet, toprak sıcak ve yumuşak, hava da açık olduğu için burada kalmak doğru değil, ama ۞ biraz bir şeyler yiyip dinlendikten ve uyuduktan sonra gideriz," dediler. ۞ Bunun üzerine oturup, o suyun başında Hüsrev'in hikâyelerini anlattılar ve: ۞ "Uzun yıllar yaşamış olanlar bile dünyada böyle şaşılacak iş görmemişlerdir. ۞ Bir padişahın tahtından böyle ayrılıp gidişini şimdiye kadar ne gözümüzle gördük ne de pehlivanlardan işittik.

O yüksek yıldızlı padişaha, güzel düşüncelerine, büyüklüğüne, yüzüne ve boyuna bosuna yazık oldu! ۞ Akıllı insanlar bir padişahın böyle diri diri kalkıp da Tanrı'sına gitmesine güler. ۞ Bu dünyada kim bilir onun başına neler gelmiştir? Bunlar ne anlatmakla biter ne de dinleyenlerde takat kalır," dediler. ۞ Gîv o büyük kişilere:

"Evet, bu kadar olgun bir padişahın dünyaya geldiği duyulmamıştır! ☙ O yiğitlik, cömertlik, adalet, erdem, boy bos, yüz güzelliği ve yaradılışça çok olgundu.

Savaşlardayken ordunun ortasında bir fili, içki ve eğlence meclislerinde de başı taçlı bir ayı andırırdı," dedi. ☙ Bundan sonra yanlarındaki şeyleri yiyerek yatıp uyudular. ☙ Biraz sonra bir bulut peyda oldu, rüzgârlar esmeye başladı ve hava bir aslan derisine döndü. ☙ Bir kar fırtınası ortalığı kapladı. O kadar ki, o ünlü kahramanların mızrakları bile görünmez oldu. ☙ Bilmiyorum, nasıl olduysa, hepsi de karın altında kalıp kayboldular.

Bir süre sonra karın altından çıkmak için çabaladılarsa da yağan karla her taraf derin bir kuyuya döndüğü için, ☙ bir türlü kurtulamadılar ve hepsi orada can verdiler. ☙ Beri yanda da, Zâl, Rüstem ve diğer birkaç pehlivan daha dağın üstündeydi. ☙ Orada üç gün oturup, Hüsrev için ağlaştılar. Dördüncü gün güneş doğup sabah olunca: ☙ "Bu iş biraz uzadı. Biz ne diye böyle dağların taşların arasında bekliyoruz?

Haydi, diyelim ki fırtına kopunca padişah da ortadan kayboldu. ☙ Fakat onunla beraber giden pehlivanlara ne oldu? Yoksa bunlar Hüsrev'in öğütlerini dinlemediler mi?" dediler. ☙ Bir hafta kadar dağın tepesinde dolaştıktan sonra ikinci haftanın başında artık hiçbirinde derman kalmadı. ☙ Kaybolan arkadaşları için ağlayıp sızladılar ve ateş üzerine konmuş kebaplar gibi yanıp yakıldılar. ☙ Geşvâd oğlu Gûderz saçını başını yoldu. Yüzünü gözünü yırttı

Ve: "Şu Kâvûs'un soyundan nedir benim çektiğim? Şu başıma gelen felaketlere kimse uğramamıştır. ☙ Bir ordu kuracak kadar oğlum ve torunum vardı. ☙ Her biri savaş eri, yeryüzünü ele geçirmiş ve başında tacı olan kimselerdi. ☙ Hepsi de Siyâvuş'un intikamını almak uğruna öldürüldü. Bütün ailemin günleri karardı. ☙ Bunlar yetmiyormuş gibi şimdi birisi daha gözden kaybolup gitti. Başıma gelen bu bela kimin başına gelmiştir?" dedi.

Bunun üzerine Destan da onlara birçok söz söyledi ve: "Nihayet akıl, ☙ Tanrı'nın öteki vergilerine yâr olmalı," dedi. ☙ "Onlar yolu bulup dönseler bile, kardan bizim bulunduğumuz yeri yine bulamazlar. ☙ Onun için artık buradan gitmemiz lazım. Bu dağ başında böyle oturup da ne yapacağız? ☙ Yola birkaç yaya çıkaralım da onlar da böylece ordunun yolunu bulmuş olsunlar," dedi.

Sonra oradan kalkarak, çocuklarını, akrabalarını, dostlarını ve bahçedeki düzgün bir serviyi andıran padişahlarını ana ana ☙ üzüntü içinde dağdan aşağıya indiler. ☙

Dünyanın huyu böyledir işte, her zaman aynı kalmaz. ☙ Kimini kara topraklardan kaldırıp yükseltir, kimini de tahtından aşağıya indirir. ☙ Ne öyle yaptığı için sevinir ne de böyle yaptığı için üzülür... Bu yüce feleğin huyu evet böyledir!

Dünyanın o ünlü pehlivanları ve padişahları şimdi neredeler? Elinden geldiği kadar bu düşünceyi aklına getirme!

LOHRÂSP'IN KEYHÜSREV'İN KAYBOLDUĞUNU HABER ALMASI

Lohrâsp, Keyhüsrev'le birlikte giden erlerden gözden kaybolduğu haberini alınca, ☙ altın tacını başına geçirip tahtına oturdu. Bunun üzerine pehlivanlar da altın kemerlerini kuşanıp saraya gittiler. ☙ İçlerinde en ünlü ve en değerli olanlar, kendileri için ayrılmış olan yerlere oturdular. ☙ Lohrâsp ayağa kalktı ve onlara güzel bir eda ve yüksek sesle:

"Ey ordunun ileri gelenleri! Padişahın öğütlerini ve vasiyetlerini duydunuz. ☙ Benim padişahlığımı istemeyenler onun öğütlerini ve vasiyetlerini unutanlardır. ☙ Ben Hüsrev'in söylediklerini düşünerek emirlerimi verecek ve iyi niyetle çalışacağım. ☙ Siz de onun vasiyetlerinden el çekmeyin ve sırlarınızı benden saklamayın. ☙ Padişahların vasiyetlerini yerine getirmeyenler, Tanrı'ya karşı günah işlemiş olurlar.

Bu hususta, iyi veya kötü, aklınızda olanı benden gizlemeyin!" deyince, ☙ Sâm oğlu Zâl söz alarak: "Sana padişahlığı Hüsrev'in kendisi verdi. ☙ Ben onun öğütlerinin de, vasiyetlerinin de dışına çıkmam! ☙ Sen padişahımızsın, biz de senin kullarınız. Ferman senindir. ☙ Ben, Rüstem ve bütün Zâbilliler seni sevmekten el çekmeyeceğiz.

Bu yolda gitmeyenin eli, iyilik etmekten yana kısadır," dedi. ☙ Lohrâsp bu sözleri dinledikten sonra Destan'ı yanına çağırarak dualar etti. ☙ Ona: "Adaletin ve bağlılığın eksilmesin! ☙ Tanrı sizi bu yeryüzünde felaket ve zahmet görmemek için yaratmıştır. ☙ O iyi yıldızlı ve iyi günlü yeryüzü padişahı size, sağlığında, Nîmrûz'u vermişti.

Şimdi bundan başka daha ne kadar ülke lazımsa onların da hepsini alın. ☙ Sizinle paylaşılamayacak bir hazine yok. Padişahlığım da, soyum sopum da sizindir," dedi. ☙ Sonra Gûderz'e dönerek: "Ben şu yeryüzünde bir başıma kalmışım, ne Gîv'im, ne Behrâm'ım ne de Bîjen'im kaldı!" dedi. ☙ Ailesinden ölenleri hatırlayıp da bu adları sayınca, acılarına dayanamayıp kendinden geçti. ☙ Ağlayıp inleyerek: "Ey pehlivan,

ey tunç gövdeli Gîv! Ey iyi kılıç kullanan ve yeryüzünü ele geçirmek isteyen Bîjen!" diye bağırdı.

Üzüntüsünden, üzerindeki, Çin ve Rûm kumaşından yapılmış elbiseyi baştan başa parçaladı. ☙ Sonra da o yaşlı Gûderz oradaki pehlivanlara: "Ölenlere; toprakla bir olanlara ne mutlu! ☙ Bu hususta ben de Destan'la beraberim. Benim ondan ayrı, gizli kapaklı bir işim yoktur. ☙ Sen padişahımızsın, biz de senin kulların. Ne sana verdiğimiz sözden döneriz ne de buyruğundan çıkarız!" dedi. ☙ Orada bulunan bütün büyük kahramanlar onu takdir edip hep birden yüzlerini yerlere koydular ve padişahın buyruğuna boyun eğdiler.

Onların bu sözleriyle padişahın da yüreği tazelendi, göğsü kabardı ve başkalaştı. ☙ Taç giyme töreni için kutlu bir gün seçti. ☙ Bugün güneşin göğün tam ortasında durduğu, mihr ayının mihregân denilen günüydü. ☙ O gün sarayı donatarak İran ülkesini yeni bir nurla aydınlattı. ☙ Bu dünya işte böyledir; bazen iniştir bazen yokuş... kimini ağlatır kimini güldürür...

Sevinç de ondan gelir, üzüntü de... Bunu böyle kabul etmek gerek. Niçin? Ne zaman? Nasıl? gibi soruları bırakmalı. ☙ Böylece Hüsrev'in hayatını yazıp bitirdikten sonra artık Lohrâsp'ın tarihine geldik. ☙ Şimdi de ben, kendisinden her şey umulan ve yalnızca ondan korkulan, ☙ sevdiklerinin yüreklerini iyiliğe yöneltip doğru olmayanları cezalandıran o yüce padişahı, Lohrâsp'ı da Tanrı'nın yardımıyla ☙ tahta oturtacak, onun tahtını ve tacını güzel güzel anlatacağım...

Evet, dünyanın âdeti hep böyledir: öyle bir dönüş döner ki, bakarsın, saadet bundayken ötekine geçiverir. ☙ Felaketle kararmış olan yüreklerin pasını yıllanmış şarap giderir. ☙ Vaktinden önce kocamış insanları da, kocamış, eskimiş şarap gençleştirir. ☙ İnsanların cevherinin iyi veya kötü olduğunu şarap meydana çıkarır. ☙ Şarabı korkak bir adam içse cesaretlenir, bir tilki içse, azgın bir aslan kesilir.

Şarap kilitli kapının anahtarıdır: Şarapla, insanın mayası belli olur. ☙ Üzüntülü biri içse sevinir, yanakları nar taneleri gibi kızarır. ☙ Şarap kadehini eline alan da, neyden ve çenkten başka bir şey dinlemek istemez. ☙ Eğer eski zamanların tarihini, o doğru kahramanların söylediklerini ve yaptıklarını öğrenmek istiyorsan, ☙ Şimdi yaşlı dihkânın sözlerini dinle ve o sözleri bir bir hatırında tut!

LOHRÂSP
SALTANATI YÜZ YILDI
LOHRÂSP'IN BELH'TE ATEŞKEDE YAPTIRMASI

Lohrâsp, başına gönülleri aydınlatan tacını koyup da fildişi tahtına oturunca, ۞ yeryüzünü yaratan Tanrı'yı överek ona şükrettikten sonra ۞ adamlarına: "Adaletli Tanrı'dan çok şey umun, fakat çok da korkun! ۞ Şu dönen gökleri böyle yıldızlarla süsleyen ve kullarının güçlerini artıran hep Odur... ۞ Denizleri, dağları ve toprağı yarattıktan sonra gökleri de onların üstüne bir örtü gibi çekti.

Gökleri hareketli yaptığı halde toprağı hareketsiz bıraktı, ona yürüyecek ayak vermedi. ۞ Felek bir çevgen, biz de onun önünde yuvarlanıp duran bir top gibiyiz. Ondan gelecek iyilik ve kötülüklerin karşısında çabalayıp durmaktayız. ۞ Şimdi sevinç içindesin, ama bilmiyorsun ki, ölüm keskin pençeleriyle azgın bir aslan gibi karşında durmuş seni bekliyor. ۞ Gücümüzle övünmeyi bir yana bırakalım da bilgisizliğimizi itiraf edelim...

EKLER

SÖZLÜKÇE

Akik: Kalseduan kuvarsının bir türü olan, yüzük taşı ve mühür gibi şeyler yapmakta kullanılan, çok sert, yarı saydam, parlak ve değerli bir taş.

Amber: Amberbalığının bağırsaklarından çıkarılan ya da dışkısıyla denize dökülen, külrengi, hoş kokulu bir madde. Bunun yanı sıra güzel kokulu kimi maddelerin ortak adı olarak da kullanılır.

Amut (Amûd): Direk, sütun § Resmi törenlerde hükümdarların ellerinde tuttukları asa.

Arrâde: Eskiden kaleleri yıkmak için kullanılan, mancınık gibi büyük taşlar atan savaş aleti.

Ateşkede: Zerdüştlerin kutsal saydıkları, ateşi saklayıp ibadet ettikleri mekân. En bilinenleri ve büyükleri *Âzergoşesp*, *Âzerhordâd* ve *Âzerborzinmihr* ateşkedeleridir. Bu yapıların plan tipleri neredeyse birbirinin aynıdır. Genellikle sekiz kapılı inşa edilen ve sekiz köşeli odalardan oluşan ateşkedelerin tam ortasında *âteşdân* denilen "ateşlik"leri yer alır.

Atkı (Argaç): Dokumacılıkta mekikle enine atılan iplik.

Baç: Vergi, haraç.

Bân: Sorgun ağacına ve sultan söğüdüne verilen ad.

Bedahşan Lali: Bedahşan'ı sulayan Kökçe Nehri'nin yukarı yatağından çıkarılan ve aslında bir yakut türü olan lacivert taş. Ortaçağda bütün İslam dünyasında ünlenen bu taşın ocakları Şugnan, Amuderya'nın sağ kıyısı ve Bedahşan'ın dışında yer alır.

Berbat: Gövdesi kaz göğsü biçiminde telli bir saz.

Bîcâde: Kehribar gibi saman çöpünü çeken, yakuttan daha az değerli, kırmızı renkli küçük bir taş.

Böbür: Daha çok Hindistan'da rastlanan ve kaplana benzeyen yırtıcı bir hayvan. Derisi kürk ve zırh yapımında kullanılır. Çünkü rivayete göre bu deriye ok, kılıç ve mızrak ve benzeri savaş aletleri işlemediği gibi, böyle bir zırha sahip olanlar ne ateşte yanar ne de suda boğulur.

Brehmen: Puta ve ateşe tapanlarla onların rahiplerine verilen ad § Brahma mezhebine mensup kişi § Hint âlimi.

Ceylan göbeği: Bkz. Misk.

Çenk: Kanuna benzeyen ve dikine tutularak parmakla çalınan eski bir İran çalgısı.

Çevgen: *Gûy u çevgân* da denilen cirit oyununda topu çekmeye ve yönlendirmeye yarayan ucu eğri sopa.

Çözgü: Arış da denir. Dokumacılıkta atkıların geçirildiği, dokunacak kumaşın uzunluğunu oluşturan uzunlamasına ipler.

Dihkân: Aslı Farsça Dihgân'dır. Çiftçi, köylü ve köy ağası anlamlarına geldiği gibi, geçmişteki olayları bilen ve anlatan, yani bir çeşit vakanüvis anlamına da gelir. Edebiyatta, en çok bu anlamda kullanılır. Benzetme yoluna gidilerek, bu kelimeyle bileşik kelimeler de yapılmış-

tır *pîr-i dihkân* "şarap", *dihkân-ı hûld* "cennetin bekçisi" gibi.

Dokuz kat gök: Dokuz felek de denir. Eskilere göre kâinatın merkezi dünyadır ve bunun etrafında çepeçevre gökler vardır. Bunlar birbirlerini kuşatır ve sayıları dokuzdur. İlk yedisinde yedi gezegen bulunur. Sekizinci kat gökte, sayıları on ikiyi bulan yıldız kümeleri, yani burçlar yer alır. Dokuzuncu kat gökteyse hiçbir şey yoktur. Buraya "Atlas" adı verilir. Gökler, Tanrı'nın yaratıcı kudretinin tezahürleri olan *akl-ı küll* ile *nefs-i küll*'ün birleşmesinden doğmuştur ve kâinatın yapısındaki dört unsurla birleşerek, yeryüzündeki bütün canlı ve cansız varlıkları meydana getirmiştir. Bu yüzden, yeryüzündeki bütün varlıkların babası sayıldıklarından hepsine birden *âbâ-i ulviyye* "yüksek babalar" adı verilir.

Dört unsur (öğe): Su, toprak, hava ve ateş Müslüman filozoflarca *anâsır-ı erbaa* veya *erkân-ı erbaa* olarak adlandırılan dört unsurdur. Eski inanışlara göre de evrendeki bütün varlıklar bu dört unsurdan meydana gelmiştir. *Şahnâme*'de âlemin yaratılışından söz edildiği sırada sözü geçen bu dört unsurun kendilerine göre tabiat ve vasıfları vardır: Suyunki ıslaklık, toprağınki kuruluk, havanınki soğukluk ve ateşinki de sıcaklıktır. Âlemin yaratılışına dair İslamlaşmış eski bir düşünceye göre, bu dört unsurla dokuz kat göğün birleşmesinden, âlemdeki canlı ve cansız bütün varlıklar meydana gelmiştir. Önce cansız varlıklar ortaya çıkmıştır ki, bunlara eskiden *cemâdât* denirdi. Canlı varlıklardan önce bitkiler, sonra hayvanlar, son olarak da insanlar yaratılmıştır. Cansızların, bitkilerin ve hayvanların topluluğuna da *mevâlîd-i selâse* derlerdi.

Ebucehilkarpuzu: Yaprakları parçalı, çiçekleri sarı, meyvesi elma büyüklüğünde ve acı olan otsu bir bitki.

Ehl-i beyt: Ev halkı, aile § Hz. Muhammed, kızı Fatma, damadı Ali ve torunları Hasan ile Hüseyin'den oluşan beş kişi.

Eshâb (Sahâbe): Hz. Muhammed'i görüp, onunla sohbet etme şerefini kazanmış kişiler.

Fağfur: Eski Çin hükümdarlarına verilen unvan. Bir rivayete göre, Peygamber Nuh'un torunu olan Eşkân'ın soyundan gelme bir padişahın da adıdır.

Fersah: Yaklaşık beş kilometrelik bir uzunluk ölçüsü.

Fîrûze: Açık mavi renkte değerli bir taş.

Gûy: Çevgen oyununda kullanılan topun adı.

Hadeng: Kayın ağacı. Eskiden okun iyisi bu ağaçtan yapılırmış.

Hanüman: Ev, bark, ocak.

Harbi: Silahların içini temizlemekte kullanılan demir ya da tahta çubuk.

Hümayun: Kelime anlamı kutlu ve mesuttur. Padişahlara ait işlerde sıfat olarak kullanılır: *Ferman-ı hümayun*, *Divan-ı hümayun*, *Nâme-i hümayun* gibi. Bunun yanı sıra üzerinde hüma kuşunun bulunduğu bayrağa da bu ad verilir.

Hüsrevânî: Hükümdara layık, değerli, kıymetli.

Kâfur: Uzak Doğu'da yetişen, bir çeşit karayemişten elde edilen ve hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam renkte, kolaylıkla parçalanan, ıtırlı bir madde.

Kardeş Kanı (Siyâvuş'un Kanı): Kırmızı renkte, boya ve ilaç yapımında kullanılan bir ot. Eskiden, kan akmasını durdurmakta ve göz hastalıklarında kullanılırmış.

Kaş: Eyerin ya da semerin ön ve arkasındaki çıkıntılı bölüm.

Kâtuziyân: Din adamları. Tekili kâtuzi.

Kayser: Eski Roma ve Bizans imparatorlarına verilen unvan.

Kerrenây: Gümüş ya da tunçtan boru şeklinde üflemeli bir çalgı.

Kimya: Noksanlığı bulunan cisimleri psikolojik ve fiziksel açıdan tamamlayıp olgunlaştıran, kalay ve bakırı altın ve gümüşe dönüştüren bir bilim dalı, bir uygulamadır.

Lâciverd: Koyu mavi renkte değerli bir süs taşı.

Men: Türkçe'de batman denilen ağırlık ölçüsü.

Menşur: Padişahların, maiyetlerindekilere rütbe bağışladıklarını gösteren yazılı buyruklar.

Misk (Ceylan Göbeği): Asya dağlarında yaşayan bir tür erkek ceylanın karın derisi altındaki bir keseden elde edilen ve parfüm yapımında kullanılan güzel kokulu bir maddedir. Ceylan, Doğu edebiyatında bu keseciğin Farsça adı olan *Nâfe* ile birlikte, *Nâfe-i âhû* ve *Nâfe-i tâtâr* şeklinde, güzel kokunun ve güzel kokmanın simgesi olarak sık sık geçer.

Mûbed: Ateşperestlerin lideri, büyük âlimi. Karışık işleri çözmek için bu uzmanlara başvurulurdu.

Muğ (Muğan): Ateşe tapan, Zerdüşt inanırlarından bir grup ve Azerbaycan'da bir il adı. Zerdüşt dini önderi anlamındaki *muğ* (çoğulu: *muğân*) eski İran'da bir hanedandır. Bu aile hem Zerdüşt öncesi hem de Zerdüşt sonrası dönemde din adamları ve dinsel liderler yetiştirmiştir. Öte yandan Fars edebiyatında muğ sözcüğü şarap ve mey sözcükleriyle de yakın ilişkili olarak kullanılır.

Nebi: Haberci § Peygamber.

Nesûdiyân: Çiftçiler. Tekili Nesûdi.

Nevruz: Yeni gün anlamına gelir. Yılda iki güne verilen addır: İran'da Güneş takviminin ilk ayı olan ferverdîn ayının ilk günüdür ki, bu ay *Nevruz-u âmme* adını taşır. Diğeri de Güneş'in koç burcuna girdiği gündür. Bir rivayete göre Tanrı kâinatı ve insanı bu gün yaratmıştır, yıldızların mahrekleri koç burcundan bu günde geçmiş ve bütün yıldızlar bu gün dönmeye başlamıştır. Diğer bir rivayete göre de bu günün özel bir anlam kazanması padişah Cemşîd ile ilgilidir. Cem bütün dünyayı dolaştıktan sonra Azerbaycan'a gelmiş ve bu gün tahtını kurup oturmuştur. Gerek tahtı, gerek başındaki tacı, gerekse üzerindeki elbisesi baştan başa mücevherlerle işli olduğundan, doğan Güneş'in ışıklarıyla parıldamış, her tarafı ışığa boğmuştur. Bu hali görenler "Bu günde bir özellik var, bu başka günlere benzemiyor. Bu bambaşka, yepyeni bir gün!" demişler ve bu güne *Nevruz* adını vermişlerdir. Cem'e de Pehlevice'de *ışık* anlamına gelen *şîd* kelimesini ekleyerek Cemşîd demişlerdir. Aynı adı taşıyan ikinci günde yine Ferverdîn ayının yedinci günüdür ki, *Nevruz-i hâsse* adını alır. Bu gün de yine Cemşîd ile ilgilidir. Rivayete göre Cemşîd, bu gün, devletin ileri gelenlerini toplayıp onlara hitap etmiş ve bu günün Tanrıya şükür günü olarak sayılmasını ve bu gün yapılacak törenin her yıl tekrarlanmasını istemiştir. *Nevruz-i âmme* ile *Nevruz-i hâs-*

se arasındaki bu altı günde eski İran padişahları, ihtiyaç sahiplerinin bütün isteklerini yerine getirir, tutukluları serbest bırakır, içki ve eğlenceyle vakit geçirirmiş.

Nisâriyân: Sipahiler. Tekili nisâri.

Otağ: Padişahlar için kurulan büyük çadır.

Paldım: At, eşek gibi binek ve yük hayvanlarının, eyer ya da semerinin öne doğru kaymasını önlemek için, arka ayaklarının kaba etlerinin üzerinden, kuyruğunun altından geçirilerek eyere ya da semere bağlanan kayış.

Perent: Üstü nakışlı olmayan düz kumaş.

Perniyan: İpekten dokunmuş bir çeşit işlemeli kumaş; nakışlı atlas.

Rebap: Gövdesi hindistancevizi kabuğundan yapılmış uzun saplı saz.

Reş: Bir uzunluk ölçüsü. Boyu bazen bir kulaç, bazen dirsekten parmak uçlarına, bazen de dirsekten omuza kadar kabul edilmiştir.

Rûd: Keman ya da kanuna benzer eski İran çalgılarından biri.

Sac (Zaç): Hindistan'da yetişen, yüksek boylu Hint ardıcı veya Hint çınarı dedikleri ağaç. Türkçe'de *zaç* olarak geçer.

Saçı: Düğünlerde, şenliklerde saçılan her türlü nesne.

Sadak: Bkz. Tirkeş.

Sandaloz: Kehribara benzeyen, sarı renkte bir çeşit ağaç zamkı.

Sargın: Boynuz biçiminde bir Türk borusu.

Sede: İranlıların büyük bayramlarından biri olan Sede, ateşle çok yakından ilgilidir. Behmen ayının onuncu günü yapılan bu bayramın nereden çıktığı konusunda farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre Keyûmers, çocuklarının sayısı yüzü bulunca, bunları birbiriyle evlendirmiş ve düğün gecesi büyük bir ateş yaktırmıştır. O zamandan beri de, bu düğün günü bayram günü olarak kutlanmıştır. Diğer bir görüşe göre de çocuklarının sayısı yüzü bulan ve onları birbiriyle evlendiren Keyûmers değil, Peygamber Âdem'dir. Bu günün kutlanması da o zamandan kalmıştır. *Şahnâme*'ye göre Sede bayramı Hûşeng'in ateşi bulduğu günün anısına kutlanmaktadır. Kelimenin her üç rivayete de uygun olan bir lügat anlamı da, *yüz* sayısıdır. Yüz anlamına gelen *sed*, sonradan Arapçalaştırılarak *sad* haline gelmiştir.

Sîmurg: Sîmurg, Anka ya da Zümrüdüanka diye bilinir ve eski İran metinlerinde Elburz Dağı'nda yaşayan geniş kanatlı efsanevi bir yaratık olarak betimlenir. Farsça sözlüklerde "büyük avcı kuş" ve "Zâl'ı eğitip olgunluğa eriştiren kişi" olarak tanımlanan Sîmurg Fars edebiyatının en dikkat çekici mitolojik öğelerinden biridir. Eski İranlıların Âvesta'dan kaynaklanan inanışlarına göre Sîmurg'un tüylerinden ya da kemiklerinden bir parçayı yanında bulunduran kişi kimseden zarar görmez; sıkıntıya düşen biri onun bir tüyünü ateşe attığında bu kuş gelip o kişiyi sıkıntıdan kurtarır; Sîmurg'un dalına konduğu ağaç şifa dağıtır. Fars mitolojisi ve edebiyatındaki özelliklerinden anlaşıldığı kadarıyla eski devirlerden beri İran toplumunda kutsal sayılan Sîmurg, *Şahnâme*'ye de mitolojik özellikler taşıyan, doğaüstü niteliklere sahip bir öğe olarak girmiş, bu niteliklerinden dolayı da milli kahramanların kaderlerinde etkin rol oynamıştır.

Şahnişin (Şahniş): Şahın oturduğu yer § Bir odanın dışa doğru çıkma yapan üç yanı pencereli bölümü; cumba.

Şemmâme (Şemmâmât): Kavun biçiminde, güzel kokulu, üstü dilim dilim ve türlü renklerde olan küçücük bir yemiş.

Şeypûr: Savaşlarda ve eski bandolarda kullanılan, tunçtan boru biçiminde çalgı.

Temren: Okun ucundaki demir.

Tirkeş (Sadak): İçine ok konan ve omuzda taşınan özel torba ya da kutu.

Toygar (Turgay): Serçeden daha büyük, hızlı uçabilen bir çeşit çayır kuşu.

Töz: Kendi kendisine var olan ve başka varlıkların da kendisinden çıkmasına elverişli bulunan anavarlık, cevher.

Tulga (Tolga): Savaşta askerlerin başlarına giydiği demirden başlık.

Usturlap: Bir yıldızın belli bir yükseklikte, genellikle 60° de ufkun üstünden geçiş anını saptamaya yarayan aygıt.

Yâzi: Bir uzunluk ölçüsü. El parmaklarının ucundan dirsege kadar olan mesafe.

Yedi gezegen yıldız: Eski yıldız bilgisi *ilmi nücûma* göre, kâinatın merkezinde dünya vardır. Bütün yıldızlar da onun etrafında dönerler. Bu dönen yıldızlar yedi tane olup, bunlar sırasıyla Ay, Merkür, Merih, Güneş, Venüs, Jüpiter ve Mars'tır. Bu yedi yıldız, dünyanın etrafını çeviren yedi kat gökte yukarıdaki sıraya göre yer almıştır. Sekizinci kat gökte de bu yıldızların bağlı bulundukları burçlar vardır. Bunların sayısı da on ikidir. Her birinin biçimi çoğunlukla bir hayvana benzetilmiş ve adları da böylelikle belirlenmiştir: Aslan burcu, koç burcu, akrep burcu gibi. Bu yedi yıldızın içinde en uğursuzu Satürn, yani Zühal'dir ve bunun için ona *nahs-i ekber* (en büyük uğursuz) denir. En uğurlu olan Müşteri yıldızına da *saad-i ekber* (en uğurlu) derler. Zühal'dan sonra uğursuzlukta ikinci olan Merih'e *nahs-i asgar* (en küçük uğursuz), Jüpiter'den sonra uğurlu olan Güneşe de *saad-i asgar* adı verilir.

Yedi iklim (Heft iklim): Eski coğrafyacılar, yeryüzünü üstüva (ekvator) çizgisinden kuzey kutbuna kadar yedi bölgeye ayırmışlar ve bu bölgelerin her birine iklim (ülke) demişlerdir. Bu ülkelerde oturan insanların renkleri başka başka tarif edilmiştir. Bu ülkelerin dışında kalan yerlere ise *Zulümât* "Karanlıklar Bölgesi" denir ve buralar bilinmez.

Yedi Övün (Heft hân): Doğu edebiyatında, sık sık kullanılan bu tabirin iki kaynağı vardır ki, bunlardan birincisi *Şahnâme*'de anlatıldığı üzere, Rüstem'in Kâvüs'u kurtarmak için Mâzenderân'a giderken takip ettiği yedi konaklık yoldur. İkincisi ise Belh'ten Rivnîz şehrine kadar olan, yine yedi konaklık yoldur. Bu ikinci yolun ün kazanmasına sebep de şu olaydır: Goştâsp, İstahr'da ateşkedeler yaptırmakla uğraşırken, Tûran padişahı Ercâsp fırsattan istifade ederek Belh'e girip Lohrâsp'ı öldürür ve Goştâsp'ın kızlarını götürüp Rivnîz'e hapsettirir. Goştâsp'ın oğlu İsfendiyâr, kız kardeşlerini kurtarmak için yola çıkmadan önce sorup soruşturur ve oraya üç yoldan gidildiğini öğrenir. Bu yollardan birisi üç aylık, birisi iki aylık ve biri de yedi konaklıktır. Bu sonuncusu en kısa yol olmakla beraber, en tehlikeli yoldur. Bu yolun ilk konağında bir kurt, ikincisinde bir aslan, üçüncüsünde bir ejderha, dördüncüsünde cadı, beşincisinde bir akbaba bekler. Altıncısında bir mızrak boyu kar, yedin-

cisinde ise doksan millik ve tamamıyla susuz bir çöl vardır. Bütün bu güçlüklere rağmen İsfendiyâr, bu yolu tercih eder ve bir tüccar kılığına girerek bu mesafeyi yedi günde alır. Her iki yola da bu adın verilmesinin sebebi, gerek Rüstem'in, gerekse İsfendiyâr'ın bu yollardan geçerken, her konakta oturup sofra kurarak karınlarını doyurmasıdır.

Yıldızbakıcı (Müneccim): Eski yıldız bilgisine göre yedi kat gökteki yedi büyük yıldızın, yeryüzündeki bütün varlıklar ve bütün olaylar üzerinde etkisi vardır. Bu etkiler de, yıldızların tabiatına bağlıdır. Yıldızların bazıları uğurlu, bazıları uğursuz olduğu ve her günün ayrı ayrı saatlerinde başka başka yıldızlar yeryüzü üzerinde etkili olduğundan bir olayın hayırlı veya hayırsız oluşu o saatte hâkim bulunan yıldızın durumuna bağlıdır. Eğer yıldız uğurluysa olay da hayırlı ve başarılı, değilse hayırsız ve başarısız olur. Bu sebeple de eski cemiyetlerde, yıldızları ve onların etkilerini bilen uzmanlar, bilginler çok değerli kimseler sayılmışlardır. Padişahların ve büyük komutanların yanlarında, hangi saatte yeryüzüne hangi yıldızın hâkim olacağını bilen yıldız bakıcılar, yani müneccimler bulunurdu. Büyük bir işe veya savaşa hazırlanılmadan önce bu bilginler yıldızlara bakarak durumu bildirirler, o işe veya savaşa girişilip girişilmemesini söylerlerdi. Eskiden, yıldız bakıcıların en çok uğraştıkları işlerden biri de doğumlardı. Bir çocuğun doğduğu saatte hâkim olan yıldızın uğurlu veya uğursuz oluşuna bakarlar, böylece onun talihi ve geleceği hakkında tahminlerde bulunurlardı.

Zayiçe: Yıldızların belli bir zamandaki yerlerini ve durumlarını gösteren çizelge.

Zebercet: Yeşil veya sarı renkte, cam parlaklığında, doğal demir ve magnezyum silikat, krizolit.

Zendâvesta (Zend-âvesta): "Açıklamalı Âveşta" anlamında Yast. Yast ise Âvesta'nın "övgü duaları" ya da "övgü şarkıları" anlamına gelen, kötü ruhları uzaklaştırmak için söylenmiş olan dualarını (şarkılarını) kapsayan bölümüdür.

Zünnâr: Bele bağlanan, uçları sarkık, ipten örme keşiş kuşağı.

DİZİN

Âbân, Fars kültüründe su meleğinin adıdır ayrıca demir elementinden sorumlu meleğin adı olarak da bilinir. Âbân ayı (Güneş takviminin sekizinci ayı) ve âbân günlerinde (her ayın onuncu günü) yapılan her şey suları idare ettiğine inanılan bu meleğin sorumluluğundadır. 803

Acem, İranlılar § Araplar kendilerinden olmayanlara bu ismi verirler. 58, 199

Ahmed oğlu Fazl (Ebû'l-Abbâs Fazl bin Ahmed-i İsferâyinî), Sultan Mahmud'un ilk veziri (ö. 404/1014). Firdevsî'yi Sultan Mahmud'la tanıştıran ve destekleyen önemli bir devlet adamı. 915

Ahvâz, Batıda Irak, güneydoğuda Fars, kuzeyde Cibal ve Cibal'in bugün Lûristan denilen kısmıyla çevrili Abbasi devleti eyaleti. 188

Akdev, İran tarihinin önemli hükümdarı Keykâvûs'a bağlı bir kahraman ama sonra isyan etmiş ve bu yüzden dev ya da canavar olarak anılmaya başlanmıştır. *Şahnâme*'de de Keykâvûs döneminde Mâzenderân'da yaşayan devlerin en büyüğü ve komutanı olarak betimlenmiştir. 285, 286, 287, 288, 300, 302, 304, 305, 307, 308, 309, 310, 329, 369, 383, 544, 672, 751, 793, 1018

Akkale, *Şahnâme*'de adı geçen, ancak yeri kaynaklarda saptanamayan, İranlılara ait kale. Koruyucuları İran'ın ünlü kahramanları Gejdehem ve Hecîr'dir. 239, 358

Ali, Hz., 53, 519

Amır Çölü, Bir yer adı. 943

Âmu, Ceyhun Nehri'nin kuzeyine doğru uzanan düzlük. *Bkz.* Ceyhun. 827, 868, 925, 958

Âmul, Kuzey İran'ın Mâzenderân bölgesinde şehir. 105, 191, 198, 232, 253, 254, 274, 338

Arabistan, 77

Arap(lar), Kâbil'de, yerleşik kavimlerden biri. 62, 74, 76, 77, 93, 106, 110, 114, 144, 165, 166, 180, 185, 244, 321, 328, 334, 335, 506, 829

Arapatları, 73, 92, 104, 124, 127, 133, 154, 161, 187, 191, 199, 218, 243, 258, 274, 275, 279, 408, 409, 438, 442, 457, 461, 472, 501, 575, 584, 614, 645, 667, 739, 810, 874, 896, 906

Arapça, Kâbil civarında konuşulan dillerden biri. 68, 93

Âreş, Keykubâd'ın ikinci oğlu, Keyânîyâr hanedanının ilk hükümdarı. 278, 414

Arûs, Kâvûs'un Tûs şehrinden topladığı hazine. 1017

Arzuy, Ferîdun'un büyük oğlu Selm'in karısı. 114

Aslanağzı, *Şahnâme*'ye göre Keyhüsrev'in Zirih Suyunu geçerken rüzgâr yüzünden sürüklendiği ve tuhaf yaratıklarla karşılaştığı yer. 981

Âtbîn, Ferîdun'un babası, Ferânek'in kocası ve Pîşdâdîyân hanedanının altıncı hükümdarı. 85, 87, 95

Âzer, Güneşi ve dokuzuncu aydaki olayları idare eden meleğin adı § Güneş takviminin dokuzuncu ayı ve bu ayın dokuzuncu günü. Eski İranlılarca kutlu olan

bu günde ateşkedeler temizlenip süslenir, tıraş olunur ve ateşkedeye gidilirdi. 279, 803

Âzerbâdegân, Eskiden İran'daki Tebriz şehrine ve oradaki büyük ateşkedeye verilen isim. Azerbaycan adı da buradan gelmiştir. 580, 989

Âzergoşesp, *Âzergoşesp* sözcüğü bazı sözlüklerde geçtiği gibi "kıvılcım çakan ateş" değil "erkek atın ateşi" anlamına gelir. § *Şahnâme*'de hızlılık, çabukluk ve çeviklik simgesi olarak kullanılmıştır. Ayrıca şu anlamlarda kullanılır: Ateşten sorumlu olan ve her zaman ateşte bulunan meleğin adı § Ateşe tapan kimse. 159, 181, 199, 236, 302, 360, 486, 524, 575, 604, 620, 623, 635, 639, 648, 707, 764, 802, 881, 893, 920, 938, 998, 1002, 1005, 1024

Âzergoşesp Ateşkedesi, İran padişahlarından Goştâsp'ın Belh şehrinde yaptırdığı büyük ateşkedenin adı. Büyük İskender Belh'e girdiğinde burayı yıktırıp içindeki değerli eşyaları almıştır. 576, 580, 582, 989, 993, 998

Bâdâver, Hüsrev-i Pervîz diye de bilinen Sasani hükümdarı II. Hüsrev'in hazinesi. 1017

Bağdat, Abbasi halifesi Ebu'l-Abbas'ın oğlu Mansur tarafından eski bir Sasani köyünün yerine Dârüsselam adıyla MS 766 yılında kurulmuştur. Daha sonra Medinetüsselam ve Bağdat adlarıyla anılmıştır. 93, 590, 920

Bahtelân, Bir yer adı. 868

Bâmyân, Afganistan'ın kuzeyinde bir vadi. 867

Bânû Goşesb, Rüstem'in kızı ve İranlı ünlü kahraman Gîv'in karısı. 538, 552, 564

Bârmân, İran'a karşı düzenlenen seferde Sohrâb'a eşlik eden ünlü savaşçılardan biri. 357, 358, 373, 431, 432, 527, 624, 718, 891, 894

Bârmân (Vîse Oğlu), Tûranlı ünlü savaşçı Vîse'nin oğlu. Kâren tarafından öldürülmüştür. 230, 234, 235, 239, 242, 243, 274

Batı Padişahı, *Bkz.* Selm. 115, 131, 144

Batı Ülkesi, Yeryüzü padişahı olarak da anılan Ferîdun'un dünyayı oğulları arasında paylaştırırken oğlu Selm'e verdiği topraklar. 115, 116, 122, 131, 168, 232

Bebr-i Beyan, Efsanevi bir yaratık § Savaşlarda giyilen zırh § Rüstem'in savaşlarda giydiği kaplan derisinden giysi § Rüstem'in dev Ekvân'ın derisinden yaptırdığı savaş elbisesi. 701, 702, 707, 752, 755, 766

Bedahşan, Afganistan'da, merkezi Feyzabat şehri olan eyalet. 199, 224, 868, 949

Behmen, Pek çok farklı anlamı olup en bilinenleri şunlardır: Güneş takviminin on birinci ayı (İranlıların ünlü bayramı *Sede*, bu ayın onuncu günündedir) § Güneş ayının ikinci günü § Koyunları, sığırları ve dört ayaklı hayvanların çoğunu korumak, Güneş takviminin on - birinci ayındaki olayları idare etmek ve insanların hiddetini gidermekle görevli meleğin adı § Eskiden büyücülerin oturduğu Erdebil dolaylarındaki bir kalenin de adı. 279, 572, 573, 803, 879, 909

Behrâm, Gûderz'in oğlu § Her ayın yirminci günü ve bu günün işlerini düzenlemekle ve yolcuları korumakla sorumlu meleğin adı § Merih yıldızı. 281, 284, 302, 307, 315, 322, 332, 340, 343, 344,

356, 364, 369, 376, 380, 404, 430, 448, 450, 455, 456, 468, 482, 506, 519, 521, 580, 596-598, 600-603, 615, 620, 621, 636-638, 639-644, 648, 649, 662, 721, 734, 803, 997, 1030

Behzâd, Siyâvuş'un kara yağız atı. Daha sonra bu at Keyhüsrev'in olmuştur. 501, 545, 546, 559, 936

Belh, Kuzey Afganistan'ın önemli merkezlerinden biri. 335, 431, 432, 434, 442, 446, 449, 456, 679, 705, 833, 867, 924, 926, 987

Berberistan, Kuzeybatı Afrika topraklarının tümüne verilen ad. 320, 321, 322, 326, 329, 331, 332, 333, 334, 760, 921

Berda, Azerbaycan'da bir yer. 920, 947, 990

Bervezîlâ, Tûranlı savaşçı. 943

Betûl, Hz., Hz. Muhammed'in küçük kızı, Hz. Ali'nin karısı. 53

Beykent, Pehlevice'de Gengdij denilen kent. *Bkz.* Geng. 922, 925

Beyt'ül-Makdis, *Bkz.* Geng-i Dej Hoht. 93

Bîd, Mâzenderân'da yaşayan Akdev'in adamlarından biri. 288, 300, 309, 329, 751, 1018

Bîdâd, Türkistan'da yeri kesin olarak belli olmayan bir şehir ve kale. *Şahnâme*'ye göre bu şehrin halkı ve hükümdarı henüz ergenliğe erişmemiş çocukların etiyle beslenirdi. Burada yer alan korunaklı kalenin ise Ferîdun'un küçük oğlu Tûr tarafından yaptırıldığı söylenmektedir. 742

Bihişt-i Geng, *Bkz.* Geng. 949, 951, 972, 986

Bîjen, Gîv'in, ünlü kahraman Rüstem'in kız kardeşinden olan oğlu ve Keyhüsrev döneminin ünlü kahramanı. 539, 580, 585, 597, 607-611, 614, 615, 617-620, 622, 623, 628, 635-637, 642, 644, 649, 654, 659, 660, 661, 663, 667, 670, 671, 682, 683, 719, 735, 742-745, 749, 752-754, 757, 770, 772-779, 782-787, 789-796, 798-801, 806-808, 811-816, 818, 819, 821, 823-826, 829, 838, 839, 847-857, 860, 861, 876, 881-886, 891, 894, 895, 904-909, 913, 914, 920, 1005, 1009, 1015, 1017, 1020, 1024, 1025, 1030

Bîsutûn Dağı, Şîrâz yakınlarında bulunan ve İranlılar tarafından kutsal sayılan mekânlardan biri. 221, 261, 357, 701, 821, 948

Bîveresb, *Bkz.* Dahhâk. 73

Biyûrd, İranlılarla yaptığı savaşta Pîrân'a yardım eden Kâtlı pehlivan. 678, 685

Borte, İran ordusu komutanlarından biri. 584, 635, 891, 896, 921

Borzin, Gerşâsp'ın oğlu, İran ordusunun önemli bir kahramanı. 252, 269, 277, 315, 340, 343, 584, 658, 762

Borzin Ateşkedesi, Fars edebiyatında aydınlık ve parlaklığın simgesi olan bu ateşkede *Ateşkede-i Borzin*, *Ateşkede-i Âzerborzinmihr*, *Borzinmihr* isimleriyle bilinir ve çiftçilere aittir. Çiftçiler bu ateşkedenin ve burada yanan kutsal ateşin kendilerine güç ve bolluk getirdiğine inanır. Bazı sözlük yazarları bu ateşkedenin Zerdüşt'ün haleflerinden Borzin ya da Keyhüsrev tarafından yaptırıldığını kaydeder. 340

Bozgûş, Nermîpâ'nın oturduğu, üç yüz fersah genişliğinde yer. 300, 716

Buhara, Türkistan'ın batısında bir bölge. 441, 868, 924, 945, 987

Buluç, İran'la Hindistan arasında ülke. Adını halkın çoğunluğunu oluşturan Buluç kabilesinden almıştır. 430, 589

Bûsipas, Gerûy'un babası. Ayrıca *bkz.* Kûh Gerûy. 710

Buzur, İranlıların üzerine kar yağdıran büyücü. *Şahnâme*'ye göre Türkler arasında yaşamış, Çince ve Pehlevice öğrenmiştir. 659, 660

Büst, Sîstan'ın doğusunda bir bölge. Fars ile Hindistan arasında uzanır. 162, 867, 1019

Cebrail, İslam dininde dört büyük melekten biri. Peygamberlere vahiy getirmek, onlara Allah'ın emir ve yasaklarını bildirmekle görevlendirilmiştir. 57, 909, 915

Cehn, Efrâsiyâb'ın küçük oğlu, Peşeng'in (Şîde'nin) kardeşi. 925, 926, 930, 939, 940, 941, 943, 948, 954, 956, 959, 960, 961, 962, 964, 975, 999, 1000, 1001, 1002, 1003

Cemşîd, Cem diye de geçer. Tehmûrs'un oğlu olan Cemşîd İran'da hüküm süren Pîşdâdîler sülalesinin dördüncü ve en büyük hükümdarıdır. Yedi yüz yıl insanlar, cinler, devler, kuşlar ve periler âlemine hükmetmiş, insanlara terzilik, gemicilik, hekimlik gibi meslekleri öğretmiş, demiri işlemiş ve bu madeni silah yapımında ilk o kullanmıştır. Bunların yanı sıra tahta oturduğu gün olması nedeniyle Nevruz ilk kez onun tarafından bayram olarak kutlanmıştır. 68, 69, 71, 72, 77, 78, 85, 94, 97, 120, 126, 130, 132, 280, 283, 387, 413, 533, 567, 606, 752, 762, 866, 914, 921, 956, 958, 988, 1000, 1003, 1004, 1014, 1023

Cendel, Ferîdun'un önemli adamlarından biri. 105, 106, 108

Cengeş, Efrâsiyâb için Rüstem'le savaşan cesur binici. 706, 707, 708, 716

Cerencas, Demûr'un babası. 926

Cerîre, Pîrân'ın büyük kızı, Siyâvuş'un eşi ve Furûd'un annesi. 467, 484, 595, 614

Ceyhun (Âmuderya), Batı Türkistan'ın büyük nehirlerinden biri. 133, 135, 232, 244, 256, 257, 258, 272, 275, 276, 333, 432, 434, 437, 438, 439, 448, 456, 457, 500, 521, 541, 547, 559, 560, 564, 567, 571, 607, 683, 827, 828, 833, 835, 857, 861, 864, 878, 923, 924-926, 942-946, 950, 987, 1023

Ceylan Denizi, Bir yer adı. 148

Çaç, Türkistan'da yaylarıyla ünlü bir şehir. Bugünkü adı Taşkent'tir. 127, 441, 456, 533, 656, 698, 730, 833, 922, 946, 947, 986

Çağan, Türkistan'da bir şehir. 678, 696, 731

Çigil, Türkistan'da bir şehir. Güzelleriyle ünlü olduğu için özellikle eski Fars edebiyatında adı sık sık geçer. 925

Çin, 115-117, 121, 122, 124, 133-135, 141, 145, 146, 148, 168, 210, 237, 256, 320, 334, 343, 360, 368, 377, 435, 438, 473, 479, 480, 488, 495, 496, 497, 504, 533, 534, 561, 597, 660, 686, 696, 702, 716, 723, 727, 728, 729, 730, 731, 736-738, 741, 749, 750, 758, 764, 790, 816, 827, 828, 855, 864, 866, 877, 914, 917, 922, 931, 932, 944, 950, 952, 956, 959, 967, 972-977, 979, 981, 985, 991, 1001, 1003

Çin Denizi, 57, 162, 196, 235, 269, 454, 473, 478, 531, 532, 678, 695, 748, 758, 977, 986

Çin Fağfuru, Eski Çin hükümdarlarına verilen unvan. 169, 952, 978, 979

Çin Hakanı, 552, 677-680, 684-688, 693-695, 699, 701-703, 705-707, 710, 715, 716, 718, 722, 723, 725-727, 729, 730-734, 736, 739-741, 747, 749, 751, 760, 797, 972, 978

Çin Kalkanları, 127, 657, 667, 722, 751, 952

Çin Kumaşları, 174, 225, 285, 413, 459, 472, 484, 644, 684, 687, 722, 739, 740, 782, 806, 922, 972, 980, 986, 987, 1030

Çin Pergeli, 600

Çin Puthanesi, 777, 779

Çince, 659

Çinli(ler), 132, 232, 378, 400, 551, 643, 645, 726, 727, 729, 730, 731, 740, 827, 925, 935, 975, 982

Çirm, Bir yer adı. 593, 594, 603, 617, 646

Çobanyıldızı, *Bkz.* Zühre. 49, 180, 200, 217, 224, 228, 346, 472, 672, 796, 808

Dahhâk (Bîveresb), Cemşîd zamanında Arap ülkesinde yaşayan Mîrdâs'ın çirkin, kötü ahlaklı, ancak altın dizginli on bin ata sahip bir kahraman olduğu için Bîveresb lakabıyla anılan oğlu. Dahhâk hırsına yenik düşüp Şeytan tarafından kandırılarak, taht uğruna babasını öldürmüştür. Ferîdun ile arasında geçen macera Zendâvesta'da da yer alır. 73, 74, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 85-89, 91, 93-97, 98, 100, 102, 104, 107, 143, 165, 180, 183, 190, 192, 193, 201, 220, 244, 280, 506, 752, 885, 958, 1000, 1001, 1003, 1004, 1014

Dakîkî, 54

Damgan, Kuzey İran'da, Meşhed-Tahran ana demiryolu üzerinde, Şahrud ve Semnan nehirleri arasında şehir. 272

Deguy Ovası, Fars ile Tûran arasında olduğu sanılan bir düzlük. 405, 904

Dehistan, Hazar Denizi'nin doğusunda bir bölge. 184, 232, 233, 236, 238, 243, 251, 864, 865, 872, 878, 920, 927

Demâvend, Demâvend sözcüğü *dem* (buhar) ve *âvend* (bulutlu, sisli) sözcüklerinden oluşur. Mâzenderân bölgesinde yer alan bir şehrin ve dağın adıdır. Sönmüş bir yanardağ olan Demâvend Dağı, Elburz sıradağlarının en yüksegidir. Elburz konusunda aktarılan rivayetlerin tamamına yakını dünyanın son noktası olarak kabul edilen Demâvend ile ilişkilendirilir. İran rivayetlerine göre Ferîdun, Dahhâk'ı burada zindana atmıştır. Üç başlı ejderha Dahhâk'ın zincire vurulup Demâvend'de hapsedilmesi olayına Pehlevice kaynaklarda da rastlanır. Rüstem ve Sîmurgla ilgili pek çok efsanede burada geçer. Bu dağ büyücülük merkezi olarak da bilinir. 81, 100

Demûr, Efrâsiyâb'ın akrabası, Cerencas'ın oğlu. 487, 488, 504, 506, 926

Denber, Hindistan'daki bir şehrin, ayrıca Keşmir yolundaki sarp bir kalenin adı. 162, 164, 723, 1007, 1010, 1019

Derî Dili, Farsça'nın yaşamakta olan en eski lehçesi. Bugün kullanılan bazı Farsça kelimelerin ilk şekillerini bu lehçede bulmak mümkündür. Bir rivayete göre *Der*, Belh, Buhara, Bedahşan ve Merv bölgelerinde konuşulan dildir. Bu dilin Arapçayla birlikte, aynı zamanda cennet dili olduğu hakkında bir hadisin bulunduğu da söylenir. Derî dilinin Behmen ve Cemşîd tarafından icat edildiği hakkında da bazı rivayetler vardır. 73

Destan, Zâl'ın diğer bir ismi. *Bkz.* Zâl 156, 159, 164-166, 174, 176, 178, 182, 184, 186, 188, 189, 193, 198, 200, 201, 208, 210, 211, 218-220, 225, 226, 233, 244, 245, 248, 254, 255, 259, 269, 271, 272, 276, 277, 281, 282, 287, 289, 293, 321, 328, 355, 366, 369, 387, 388, 400, 401, 431, 468, 506, 542, 581, 582, 590, 666, 712, 767, 787, 798, 799, 801, 803, 829, 920, 968, 1007, 1009, 1010, 1013-1015, 1018, 1021, 1024, 1025, 1029, 1030

Dey, Güneş takviminin onuncu ayı ve her ayın sekiz, on beş ve yirmi üçüncü günlerinde yapılacak işleri idare etmekle görevli meleğin adı. 279, 803

Dicle, *Bkz.* Ervend 93

Dilefrûz, İran ordusunda yer almış ünlü bir komutan. 920

Ebû Bekir, Hz., İlk İslam halifesi. Hz. Muhammed'in söylediği her şeye tereddütsüz inanarak bağlandığından Sıddîk diye de anılır. 53

Ebû Kâsım, *Bkz.* Mahmud. 56, 915

Ebû Mansûr (Mehmet Oğlu), Tûs şehri valisi (ö. 350/961). Bu emirin yardımlarıyla *Şahnâme-yi Ebû Mansûrî*'nin konuları değişik yerlerden toplatılıp Firdevsî'nin kullanımına sunulmuştur. 55

Efrâsiyâb, Korkak kişi anlamına gelir § Peşeng'in oğlu olan Efrâsiyâb pek çok kaynağa göre büyük Türk hakanı Alp Er Tunga'yla aynı kişidir. Ayrıca *Şahnâme*'ye göre Efrâsiyâb'ın Eğrîres ve Gersîvez adında iki kardeşi daha vardır. 231-233, 235-239, 242-244, 249, 251-257, 259, 264-266, 271, 272, 274-276, 328, 333-335, 340-344, 346-348, 355-357, 373, 402, 428, 429, 431, 432, 434, 435, 437, 439-444, 446-459, 461, 462, 464, 466-469, 472, 473, 477-479, 482, 488, 490-494, 496, 497, 499, 500, 502, 503, 506, 509-512, 515-517, 522, 523, 525-527, 530-537, 541, 544, 545, 547, 549, 550, 553, 556-558, 560, 561, 564, 566-568, 570, 571, 581, 582, 585-587, 593, 595, 619, 621-625, 637, 641, 645, 652, 655, 663, 665, 672, 674, 678, 679, 687, 688, 695, 700, 702, 706, 709, 711-717, 719, 720, 723, 727, 731, 740, 741, 746-752, 754-760, 764, 766, 767, 776, 777, 779, 782-787, 789-791, 797, 808, 812, 819, 820, 821-823, 827, 828, 830-835, 837, 839, 851, 861, 863-865, 867, 871, 872, 875-877, 879, 881, 885, 888-890, 895, 898, 900-904, 910, 911, 914, 918, 919, 922-929, 931-934, 939-957, 959-967, 969, 970-977, 982, 983, 985, 986, 989, 990-992, 994, 995, 997-1000, 1002, 1003, 1012, 1014, 1017, 1023

Eğrîres, Peşeng'in, Efrâsiyâb ile Gersîvez'in tersine iyi huylu olan oğlu. 230, 231, 234, 251-254, 257, 274, 276, 493, 494, 926, 958, 992

Ehrimen, Kötülük ve karanlıklar tanrısı § *Şahnâme*'de daha çok dev ve şeytan gibi betimlenip, olağanüstü güçlere sahip yaratıklar olarak anlatılmışlardır. 58, 60, 66, 72, 91, 95, 118, 119, 125, 135, 145, 151, 153, 156, 210, 245, 253, 280, 281, 286-288, 301, 320, 381, 420-422, 434, 449, 493, 503, 511, 544-546, 572, 573, 578, 763, 770, 775, 776, 782, 785, 789, 795, 796, 851, 852, 885, 895, 908, 910, 912, 929, 930, 940, 958, 980, 1003, 1013

Ekvân, Rüstem'i öldürmeye çalışan ve yabaneşeği kılığına giren kötü ruhlu dev. 761-764, 766-770, 790, 808, 816

Elânan, Tûran'da kale. 141, 830, 864, 868, 1021

Elburz Dağı, *Şahnâme*'de İran ile Hindistan arasında yükselen büyük dağ olarak tanımlanır. Aslında Elburz tek bir dağın değil dağlar silsilesinin adıdır. Hazar Denizi'nin güney kıyıları ve İran'ın kuzeyi boyunca uzanan bu dağlar, İran'ın en büyük dağlarını oluşturur. Elburz Dağı'nın en önemli özelliği efsanevi bir yaratık olan Sîmurg'un yuvasının burada olması ve *Şahnâme*'nin en önemli kahramanlarından Feridûn ile Zâl'ın çocukluk ve gençlik yıllarını burada geçirmesidir. 86, 87, 100, 153-155, 160, 181, 198, 237, 265-278, 331, 336, 369, 400, 569, 653

Elkûs, Tûranlı savaşçı. 346, 347

Elvâ (Zâbilistanlı), Keyhüsrev döneminde yapılmış İran-Tûran savaşlarında hünerler gösteren İranlı kahraman § Rüstem'in yardımcısı. 703, 704

Enderâb, Gazne ile Belh arasında uzanan bir şehir. 867

Enderîmân, Tûranlı kahraman. 462, 884, 891, 895, 896

Ercâsp, Efrâsiyâb'ın torunu, Tûran padişahı. 55, 462, 837

Erdebil, İran Azerbaycanı'nda, Tebriz'in doğusunda bir şehir. 572, 920, 947

Erjeng (Atölyesi), Ünlü İranlı nakkaş Mâni'nin atölyesi. 274

Erjeng (Komutan), Mâzenderân'da yaşayan Akdev'in komutanlarından biri olup Keyhüsrev'le yapılan savaşta Rüstem tarafından öldürülmüştür. 286-288, 301, 302, 308, 309

Erjeng (Zirih Oğlu), Tûranlı kahraman. İranlı komutan Tûs tarafından öldürülmüştür. 623-654

Erjeng Kuyusu, Tûran ülkesinde, Efrâsiyâb'ın Bîjen'i hapsettiği kuyu. 790

Erman, *Şahnâme*'ye göre Tûran ile İran arasındaki sınır bölgesi. 244, 772-774, 791, 792

Ermanlı(lar), Erman bölgesinde yaşayan halk. 772, 777

Ermâyil ve Kermâyil, Ermânk ve Germânk diye de bilinen Ermâyil ve Kermâyil padişah soyundan olup, yaşadıkları dönemin önemli ve seçkin zahitlerindendir. Bu iki bilge kişi Dahhâk için çalışıyor gibi görünerek her gün bir gencin hayatını kurtarır. Daha sonra Ermâyîl yaptığı bu iyiliklerin karşılığı olarak Ferîdun'un yakın adamları arasına katılır. 80

Ermîn, Keyânîyân hanedanı hükümdarlarından Keykubâd'ın oğlu. 278

Ernevâz, Cemşîd'in kız kardeşi. *Bkz.* Şehrnâz. 78, 81, 95-97, 105

Ervend Irmağı (Dicle), İran'da, Hemedân'ın güneybatısında yer alan büyük bir dağ ve ırmak. 93, 560, 571

Espenûy, Tejâv'ın cariyesi. 585, 623, 624

Espirûz Dağı, Mâzenderân'da yüksek bir dağ. 284, 301, 302, 973

Estekîlâ, Tûranlı savaşçı. 943

Eşkebûs (Kâşânlı), İran-Tûran savaşlarında bulunmuş, önde gelen kahramanlardan biri. 697-700, 702, 716, 760

Eşkeş, İranlı pehlivan. 589, 633, 809, 818, 819, 821, 823, 829, 830, 862, 864, 868, 872, 918, 926, 980, 984, 985

Evhâst, Kunâbed Dağı eteklerinde yapılan savaşta İranlı komutan Zenge ile çarpışan Tûranlı komutan. 891, 896, 897

Fars, İran'ın güney eyaletlerinden biri ve burada yaşayan halk. İslam öncesi dönemde iki önemli hanedanın; Ahamenid ve Sasanilerin yurdu. 204, 237-239, 242, 243, 254, 256, 277, 319, 335, 519, 536, 919, 997, 998

Farsça, 68, 731

Fâryâb, Horasan'da, Belh yakınlarında bir şehir. 867, 945

Ferâmurz, Rüstem'in oğlu. 506, 522, 524, 525, 527, 528, 530, 579, 587, 590, 591, 712, 800, 801, 803, 830

Ferânek, Ferîdun'un annesi, Âtbîn'in karısı. 86, 87, 102, 104

Fergar, Efrâsiyâb için savaşmış bir kahraman. 747, 749

Ferhad, İran ordusunun önemli pehlivanlarından. 308-310, 315, 322, 343, 364, 504, 519, 521, 580, 584, 590, 597, 600, 658, 760, 772, 793, 799, 802, 807, 809, 823, 829, 830, 834, 837, 849, 880, 887, 920

Ferîborz, Keyânîyân hanedanı hükümdarlarından Keykâvûs'un oğlu. 307, 378, 410, 504, 521, 534, 569, 570, 572, 573, 576, 583, 588, 597, 601, 629, 631-636, 646, 673-676, 686-690, 694, 696, 700, 703, 718, 720, 722, 736-740, 742, 749, 753, 760, 772, 807, 829, 836, 843, 845, 887, 891, 892, 920, 942, 948, 953, 1017, 1024, 1025, 1028

Ferîdun, Âtbîn'in oğlu, Selm, Tûr ve Îrec'in babası. Ferîdun yılan başlı Dahhâk'ı yenerek Pîşdâdîyân hanedanının altıncı hükümdarı olmuş ve beş yüzyıl saltanat sürmüştür. "Cihan Sahibi" diye de anılır. 81, 83, 85-89, 91-98, 100, 102, 104-112, 114, 115, 117-119, 121, 124, 125-129, 131-133, 135, 140, 141, 145, 146, 148, 149, 151, 183, 188, 190, 193, 195, 222, 227, 230, 232, 236, 237, 252, 255, 265, 266, 267, 273, 274, 275, 276, 280, 283, 334, 406, 407, 413, 439, 467, 470, 513, 515, 516, 560, 568, 571, 581, 591, 743, 752, 831, 868, 871, 885, 887, 916, 921, 922, 933, 937, 956, 957, 967, 968, 987, 988, 990, 992, 994, 997, 1000, 1001, 1011, 1014, 1020, 1024

Ferngîs, Efrâsiyâb'ın kızı, Siyâvuş'un Cerîre'den sonraki eşi. 467-470, 472, 473, 480, 482, 484, 485, 490, 491, 496, 497, 499, 500, 505-507, 509-512, 517, 544, 546, 547, 550, 556-560, 567, 638, 651, 674, 675, 713, 719

Ferşîdverd, Pîrân'ın yakın arkadaşlarından biri ve Tûran ordusunun ünlü bir komutanı. 510, 634, 659, 688, 709, 714, 748, 827, 837, 880, 882, 883, 884, 889, 901-904, 906, 907, 909, 913, 923, 924, 928, 929

Fertûs (Çağanlı), Tûran ordusu için savaşmış pehlivanlardan biri. 678, 694, 700, 720, 733, 747, 751, 942

Ferverdîn, Güneş takviminin ilk ayı § Her ayın on dokuzuncu günü § Cennetten sorumlu melek. Ferverdîn ayının bütün işlerinden bu melek sorumludur. 71, 169, 279, 795, 799, 803

Fettuh, Bir yer adı. 168

Firdevsî, 44, 45, 518

Fîrûz, Keykubâd soyundan, Gurçegân padişahı ve İran ordusunun ünlü komutanlarından biri. 921

Furûd, Siyâvuş ile Cerîre'nin oğlu ve Keyânîyân hanedanı şehzadelerinden biri. 484, 592, 594-598, 600, 602-607, 609-611, 614, 615, 617, 620, 630, 631, 636, 646, 647, 648, 650, 848

Furuhîl, Yay kullanmaktaki ustalığıyla ünlenmiş İranlı pehlivan. 836, 842, 891, 893, 894

Gazne, Doğu Afganistan'da, Kâbil'in 150 km güneybatısında yer alan ticaret şehri. 830

Gaznîn, *Bkz.* Gazne. 243, 864, 1019

Gehilâ, Tûranlı savaşçı. 942

Gejdehem, İranlı savaşçı ve Gordâferîd'in babası. 239, 359, 361-365, 370, 371, 583, 589, 594, 597, 776, 829, 836, 921

Gelbâd (Vîse Oğlu), Tûran ordusu için savaşmış ünlü pehlivanlardan biri. 230, 248, 274, 462, 547, 548, 557, 659, 688, 695, 709, 710, 714, 718, 727, 733, 735, 748, 827, 837, 891, 892

Geng, Hıtâ ilinin güneydoğusunda, gecesi ve gündüzü her zaman eşit ve havası çok mutedil olan bir şehir § Taşkent şehri § Kudüs şehri § Keykâvûs'un, Türkistan'da yaptırdığı tapınak. 441, 459, 497, 499, 523, 541, 736, 737, 749, 914, 946, 948, 951, 952, 967, 973, 974, 977, 982-986, 989, 993

Geng Dağı, 930

Geng Denizi, 536

Geng Irmağı, 596

Gengdij, 474-476, 922, 945, 953, 955, 956, 959, 961, 966, 973, 982, 984, 988

Geng-i Dej Hoht (Dej Hoht Geng; Bihişt-i Gengdij), Üç kelimeden oluşur *Geng* (mâbet), *Dej* veya *Dij* (kale), *Hoht* veya *Hoh* (Kudüs). Kudüs'teki Beyt'ül-Makdis'e verilen Pehlevice ad. Buna göre adın genel anlamı "Kudüs Kalesindeki Mâbet"tir. 93, 143

Gersîvez, Efrâsiyâb'la Eğrîres'in kindar, kötü huylu kardeşi. Hile ve yalanla Siyâvuş'u Efrâsiyâb'ın gözünden düşürmüş ve Siyâvuş'un öldürülmesi için her türlü kötülüğe başvurmuştur. 230, 235, 406, 407, 431, 434-443, 449, 451, 462, 464, 466, 479, 482, 484, 485-497, 499, 501, 502-507, 509, 709, 717, 783-786, 789, 790, 821, 823, 827, 926, 942, 943, 948, 960-962, 975, 985, 994, 995, 997

Gerşâsp, Cemşîd soyundan, Nerîmân'ın babası ve Sâm'ın dedesi. 127, 130, 132, 134, 136, 138, 141, 151, 232, 260, 754, 762

Gerşâsp (Zev Oğlu), Tâhmâsp'ın torunu, Zev'in oğlu. Babasının yerine tahta geçmiş ve dokuz yıl hükümdarlık yapmıştır. 257, 258, 272

Gerugird, Tejâv'ın oturduğu yer. 620, 621, 625

Gerûhân, 921

Gerûy (Zirih Oğlu), Tûran ordusunda bir savaşçı. 487, 488, 503, 504, 506, 507, 509, 519, 521, 611, 709, 737, 891-893, 900, 909-911, 985

Geşvâd, Gûderz'in babası, Ferîdun döneminin ünlü komutanlarından biri. 127, 231, 239, 252-254, 269, 274, 277, 280, 313, 315, 322, 340, 343, 364, 370, 376, 379, 506, 527, 543, 552, 568, 569, 571, 573, 575, 580, 583, 589, 597, 634, 635, 641, 654, 655, 657, 671, 680, 690, 692, 703, 715, 722, 772, 784, 786, 789, 791, 802, 812, 830, 834, 841, 843, 844, 890, 891, 920, 921, 937, 941, 992, 1017, 1028

Gîlân, Hazar Denizi'nin güneyinde, Taberistan'da şehir. 430, 486, 920, 994

Gîlân Denizi, 925

Ginâreng, İran ordusu için savaşmış ünlü bir kahraman. 584

Gîv, Gûderz'in oğlu, Rüstem'in damadı. *Şahnâme*'de adı İran adına gösterdiği kahramanlıklardan ötürü cesur bir pehlivan ve komutan olarak pek çok dize de geçer. 280, 281, 284, 285, 302, 307, 313, 315, 322, 326, 327, 332, 338, 340, 343-346, 356, 364, 365-369, 372, 375-378, 380, 381, 385, 405, 406, 408, 410, 468, 506, 519, 521, 527, 528, 536-553, 556-561, 564-569, 573, 575, 579, 580, 585, 586, 589, 590, 597, 600, 601, 606, 607, 609, 615, 617-623, 625, 628, 630, 631, 633-638, 642-644, 646, 648-652, 654, 655, 658-661, 663, 667, 670-672, 680-683, 685, 690-693, 699, 700, 703, 715, 718, 730, 733, 738, 742, 745, 749, 750, 752, 754, 756, 760, 762, 772-774, 776-779, 782, 784, 786, 789, 790-802, 806-808, 811, 812, 823, 824, 827, 829-831, 833-836, 838, 839, 844, 847, 848-852, 856, 857, 861, 863, 871, 876, 880-883, 885, 886, 891-894, 906, 907, 910, 914, 919-921, 924, 927, 948, 969-971, 975-977, 982, 984, 985, 992, 1005-1007, 1015, 1017-1019, 1025, 1028, 1030

Gorâze, İranlı ünlü bir kahraman. 315, 332, 340-342, 344, 378, 521, 580, 584, 590, 597, 600, 635, 659, 660, 670, 749, 809, 830, 836, 843, 881, 883, 891, 893

Gordâferîd, İranlı ünlü kahraman Gejdehem'in korkusuzluğuyla ün kazanmış kızı. 359-362, 364

Gostehem, İran tarihi kaynaklarına göre Sasani padişahlarından Husrev-i Pervîz'in dayısı ve Behrâm-ı Gûr'un veziri olan Gostehem, *Şahnâme*'de Nevzer'in oğlu, Keyhüsrev destanında ise Gejdehem'in oğlu olarak anılır. İran'ın en ünlü komutan ve pehlivanlarından biridir. 237-239, 251, 255, 269, 302, 315, 340, 345, 356, 396, 580, 584, 589, 597, 600, 608, 609, 635-637, 658, 660, 667, 670, 718, 742-745, 749, 762, 772, 776, 799, 809, 821, 829, 830, 836, 842, 881, 884, 887, 888, 900, 904-909, 913, 914, 921, 924, 926, 939, 949, 950, 959, 977, 985, 986, 1002, 1003, 1009, 1015, 1017, 1024, 1025

Goştâsp, Keyânîyân hanedanı hükümdarlarından Lohrâsp'ın oğlu. 55

Gûç, Hindistan'da, Bengale dolaylarında bir şehir. 430, 589

Gûderz (Geşvâd oğlu), Gîv'in babası. Gûderz, Kâvûs ve Keyhüsrev dönemlerinin en önde gelen ünlü kahramanlarından biri olmuştur. 280, 281, 284, 302, 307, 313, 315, 320, 322, 326, 327, 332, 338-340, 343, 356, 364, 367, 369-371, 376, 377, 379, 380, 396-398, 405, 410, 450, 479, 482, 504, 506, 519, 521, 527, 528, 533, 536-539, 542-544, 552, 557, 558, 561, 564-573, 575, 579, 580, 583, 586, 589, 592, 594, 597, 598, 600-602, 615, 625, 628-635, 637, 638, 641, 646, 647, 649, 651, 652, 654, 655, 657-662, 664-667, 671-673, 676-678, 680-682, 686, 687, 690, 692, 693, 696, 714, 715, 718, 719, 721, 725, 729, 730, 734, 736, 744, 745, 749, 750, 753, 757, 760, 762, 764, 772, 779, 784, 786, 789, 793, 795, 797, 799, 802, 806-808, 811, 812, 823, 824, 826, 828-831, 833-850, 856, 857, 861-863, 865-867, 869, 870, 874-876, 878, 880, 882, 884, 885, 887-891, 894, 897-905, 909-911, 918-921, 927, 930, 935, 941, 948, 953, 958, 959, 970, 971, 992, 993, 1005-1007, 1009, 1015, 1017-1020, 1024, 1025, 1028, 1030

Gulşehr, Pîrân'ın karısı, Cerîre'nin annesi ve Efrâsiyâb'ın danışmanı. 467, 472, 482, 511, 512, 557, 558

Gundi, Akdev'in önemli komutanlarından olan Pulâd'ın babası. 288, 300, 309, 329, 751, 1018

Gur, Hindistan'da, Kandehâr dolaylarında bir şehir. 335

Gûrâbe, Rüstem'in ve soyunun gömülü olduğu yer. 244

Gurçe, Tûranlılarla İranlılar arasında yapılan savaşta Pîrân ordusuna katılarak, hünerler gösteren Segsârlı pehlivan. 678, 830

Gurçegân (Gurcistan), Horasan'da bir şehir. 867, 921

Gûrdgir, Efrâsiyâb'ın oğlu. 926

Gurgân, *Şahnâme*'ye göre Hârezm padişahı Gurgîn'in eski İran'da, Elburz dağlarının kuzey eteğinde kendi adına kurduğu şehir. 864, 867

Gurgenç, Bir yer adı. 864

Gurgîn (Mîlâd Oğlu), Keykâvûs ve Keyhüsrev dönemlerinde yaşamış İranlı ünlü kahraman. Hârezm padişahı görevine getirildikten sonra kendi adına Gurgân şehrini kurmuştur. 280, 281, 307, 313, 315, 322, 326, 340, 343, 345, 356, 364, 369, 381, 504, 521, 561, 580, 584, 587, 600, 649, 658, 674, 700, 719, 749, 757, 762, 772, 774-777, 782, 786, 791-795, 799, 800, 807-809, 818, 823, 829, 830, 834, 836, 880, 891, 895, 896, 920, 948, 1005, 1009, 1015

Gurgsârân, Sözlük anlamı "kurt başlı" olup, *Şahnâme*'ye göre Efrâsiyâb tarafından cezalandırılan Bîjen'in hapsedildiği kuyunun bulunduğu Tûran ülkesidir. Aynı isimde Belh yakınlarında bir yerleşim yeri daha bulunmaktadır. 163, 182, 183, 188, 191, 195, 197, 213, 229, 333, 796

Gûyâ, Mâzenderân'ın ileri gelen pehlivanlarından biri. 313, 314

Gührem, Tûranlı kahraman. 527

Gülgûn, Gûderz'in atı. 793

Gülzeryun, Mâverâünnehir'de bir şehrin ve oradan geçen bir ırmağın adı. 534, 550, 553, 946, 947, 948

Hallâh (Halâh), Türkistan'da güzelleri ve miskiyle ünlenmiş şehir. 827, 926

Hamâverân, *Şahnâme*'ye göre Sûdâbe'nin anayurdu, Dahhâk'ın büyük bir kale yaptırdığı, Kâvûs'un zindana atıldığı Yemen ya da Şam ülkesi. 320-327, 329-334, 339, 365, 368-370, 416, 420, 421, 450, 1018, 1020

Hamâverân Padişahı, 323, 325-327, 329, 332, 371, 416, 423

Hârezm, Türkistan'da, Amuderya'nın aşağı kaynağının iki yanında bulunan bölge. 828, 830, 864, 865, 872, 927, 936, 945, 1012

Hâr-ı Rey, İran'da Rey iline bağlı bir kasabanın adı. 255, 257, 264

Hârût, Mârût adında başka bir melekle birlikte anılır. Büyü ve sihirle uğraşan bu iki melek kıyamete kadar kalmak üzere Babil'de bir kuyuya hapsedilmiştir. Kur'ân'da adları geçen [BAKARA 2:102] bu iki melek farklı isimlerle İslamiyetten önceki dinlerde de görülür. Hatta bazı araştırmacılar Hârût'la Mârût'u ilk defa Zerdüşt metinlerinde geçen *Haurvatât* ve *Ameratât*'la aynı sayarlar. 771

Hasan Sâdât-i Nâsırî, 44

Hatlan, Mâverâünnehir'de, Semerkand dolaylarında cins atlar yetiştirilmesiyle ünlü şehir. 731

Hâverân, Eski İran'ın Horasan bölgesinde bir yer adı. 919

Haydar, *Bkz.* Ali, Hz. 53

Hazar, Batıda Azerbaycan ve Rusya, kuzeydoğuda Kazakistan, doğuda Türkmenistan, güneyde İran topraklarıyla çevrelenen deniz. 872

Hâzervân, Tûranlı kahraman. 233, 244, 245, 248, 274

Hecîr, Dahhâk'a başkaldıran Kâve'nin torunu, Kâren'in oğlu § Gûderz oğlu diye de geçer. 359, 361, 363, 366, 375-380, 396, 527, 742, 803, 862, 863, 865, 866, 880, 881, 884, 891, 895, 920, 921, 948

Hemâven, Horasan'da bir dağ. 661, 662, 664-666, 671, 672, 679, 685-687, 689, 692, 1020

Herat, Afganistan'ın batısında kasaba. 335, 431, 726

Hıtâ (Hatâ), Doğu Asya'da yeri ve sınırları kesin olarak bilinmeyen bir bölge. Bütün Kuzey Çin'i, Mançurya'yı, Moğolistan'ı ve Türkistan'ın doğusunu içine alıp, batıda Tibet sınırından Sarı denize kadar uzanır. Aslında X. yüzyılda bu bölgeyi ele geçiren bir Moğol kabilesinin adıdır. Nakkaşlar ve nâfe denilen misk keçileriyle ünlüdür.533

Hindistan, 95, 148, 154, 155, 164, 168, 193, 431, 478, 480, 482, 566, 590, 830, 868

Hint (Hind), Arapça ve Farsça coğrafya kitaplarında Hindistan için kullanılan genel deyim. Hind'le Sind isimleri arasında eskiden genellikle ayrılık gözetilirdi. Sind, yalnız İndus ve Mihran bölgeleri için Hind ise Müslümanların hakimiyetine girmeyen bölgeler için kullanılırdı. Gazne ile Gûr istilasından sonra ise bu ayrım kalktı. 57, 159, 162, 183, 199, 212, 328, 539, 587, 678, 686, 687, 696, 703, 714, 718, 722, 723, 736-738, 747, 785, 864, 914, 917, 951, 959, 1003, 1010, 1019

Hint Çıngırakları, 164, 208, 211, 225, 238, 245, 264, 328, 330, 497, 522, 523, 526, 553, 584, 611, 624, 660, 670, 695, 757, 821

Hint Dağları, 181

Hint Denizi, 719, 754

Hint Kılıçları, 127, 144, 146, 151, 161, 192, 257, 274, 275, 322, 340, 343-345, 363, 375, 383, 438, 442, 524, 544, 560, 590, 595, 611, 639, 642, 645, 655, 656, 721-723, 727, 736, 823, 832, 835, 881, 896, 997

Hintçe, 204

Hintli(ler), 701, 726, 740, 829

Hîrbed, Keykâvûs sarayının harem kapısında nöbet tutan bekçi. 412, 415

Hîrmend, İran'da, Sîstan sınırında bir nehir. Bugünkü adı Hilmend'dir. 244, 245, 798

Horasan, Hazar Denizi'nin hemen batısında kalan, İran'ın doğu bölgesi. 567, 921, 956, 1020

Hordâd, Güneş takviminin üçüncü ayı (Mayıs) § Her ayın üçüncü günü ve ateşe tapanların bayramı § Mayıs ayının işlerini düzenlemekle ve ırmaklarla ağaçları korumakla yükümlü melek § İran'da büyük bir ateşkede. 803

Horrâd, İranlı savaşçı. 252, 269, 277, 280, 315, 340, 521, 649, 658, 667, 718, 762, 772, 830

Hoten (Hotan), Doğu Türkistan'da, Kaşgâr bölgesinde şehir ve vaha. Misk ve ipek kumaşlarıyla ünlenmiştir. 256, 473, 480, 511, 531-533, 551, 559, 646, 740, 745, 827, 837, 972, 973, 978

Hotlan, Mâverâünnehir'de, Semerkand dolaylarında, cins atlar yetiştirmekle ünlenmiş şehir. 723

Hûm, Ferîdun'un soyundan gelmesine rağmen savaş alanları yerine münzeviliği seçen bilge bir İranlı. 989-993

Hûmân, Pîrân'ın kardeşi, Efrâsiyâb'ın komutanı. 357-359, 373, 385, 388, 391, 396, 400, 402, 462, 499, 530, 531, 559, 561, 634, 636, 653-659, 663-667, 670, 671, 676, 678, 679, 683, 688, 691, 694, 695, 699, 706, 708, 709, 710, 712, 714, 716, 718, 723, 730, 734, 735, 748, 754, 821, 827, 837, 839-852, 854-857, 861, 865, 875, 876, 886, 905, 928, 939

Huncest (Urûmiyye), Batı Azerbaycan'da kutsal bir göl ve şehir. Bu göl Süryanicede *Urmiya*, Ermenicede *Ormi*, Arapçada *Urmiyye*, Farsçada ve Osmanlı Türkçesi'nde *Urûmiyye* olarak bilinir. Çok eski İran kaynaklarında ise *Çîçest* (*Çeçâst*) olarak geçer. Buranın kutsallığı daha çok Zerdüşt'ün bu şehir civarında doğduğuna inanılmasından kaynaklanır. *Şahnâme*'de ise Efrâsiyâb, Hûm'un elinden kaçıp, bu suya saklanmış ve daha sonra yakalanıp Keyhüsrev tarafından öldürülmüştür. 992, 993

Hurmuz (Hurmuzd), Zerdüşt inanışının kutsal kitabı olan Âvesta'nın en büyük tanrısı Ahura Mazda Fars edebiyatında genellikle Hurmuz, *Hurmuzd*, *Ormuzd*, *Hormuzd* ve *Hormez* şekilleriyle geçer. Hurmuz yani Ahura Mazda iyilikler ve doğruluklar evreninin yaratıcısıdır. Bu sebeple de Kötü ruhların ve karanlığın temsilcisi olan Ehrimen'in karşısında yer almıştır. *Şahnâme*'de ve Farsça sözlüklerde bu sözcüğün tanrı karşılığı dışında gökle ilişkili olarak Müşteri gezegeni anlamı da yer alır. İran takviminde her ayın ilk günü de bu isimle anılır. *Bkz.* Müşteri. 795, 796, 803, 944

Hûşeng, Siyâmek'in oğlu, Keyûmers'in torunu ve Tehmûrs'un babası olup Pîşdâdîyân hanedanın kurucusudur ve kırk yıl saltanat sürmüştür. Demiri ve demircilik sanatını icat ederek keser, testere ve balta gibi aletler yapmıştır. Toprağın daha verimli hale gelmesini sağlamış, insanlara tohum saçmayı, ekip biçmeyi o öğretmiştir. 61, 62, 64, 66, 230, 413, 914, 1011, 1016, 1021

Hûzân, Fars ülkesinin hükümdarlarından biri. Keyhüsrev'in Efrâsiyâb'la yaptığı savaşta ordunun başında yer almış ve İranlılar için hünerler göstermiştir. 919, 941, 948, 987

Hüma, Üzerine gölgesini düşürdüğü kimselere hükümranlık verdiğine inanılan efsanevi kuş. 141, 219, 300, 398, 778, 901

Hüsrev, *Bkz.* Keyhüsrev. 338, 531, 532, 538, 541-545, 547-549, 551, 557-560, 564-566, 568-570, 573, 575-577, 579, 580, 584, 587, 588, 593, 594, 598, 607, 619, 631, 644, 646-649, 674, 675, 688, 700, 712, 720, 721, 730, 739, 760, 762, 764, 771, 772, 777, 793-802, 806, 811, 812, 825, 829, 863, 865, 866, 868, 872, 878, 879, 886, 891, 892, 902, 906, 909-911, 913, 919-923, 927, 929, 935-939, 941-944, 946, 947, 949-951, 959, 961-

964, 966-969, 971, 972, 976-984, 986-989, 993, 995, 997, 998, 1007, 1009, 1010, 1012, 1014, 1015, 1018, 1020, 1021, 1023-1025, 1028-1030

İblis, 74

İran, 57, 77, 87, 95, 105, 106, 115, 116, 122, 128, 136, 141, 151, 153, 169, 183, 184, 186, 190, 204, 227-233, 237-239, 244, 249, 251-253, 257, 258, 264-269, 272-275, 280-284, 288, 310, 312, 314, 316, 319, 320, 324, 327, 328, 334, 335, 342, 344, 346, 355-358, 362-367, 369-372, 375-377, 379-382, 384, 395, 400, 406, 408, 409, 416, 429, 431, 432, 434, 435, 437, 439, 441, 443, 444, 446, 448, 454, 457, 458, 461, 465, 466, 468-470, 472, 475, 477, 478, 485, 486, 490, 493-497, 500-506, 511, 517, 519-522, 524, 525, 528-531, 536, 537, 542, 543, 547-549, 552, 557, 559, 561, 564, 565, 567-569, 571, 576, 580-582, 586, 587, 593-597, 600, 601, 604, 607, 615, 619, 621, 622, 624, 625, 629-631, 634, 636, 641, 644-649, 651-655, 659, 660, 663-665, 667, 670, 672-676, 678-683, 685-689, 691-694, 699-701, 703, 706-709, 712, 715, 721, 722, 724, 726-730, 734-736, 739-742, 745-749, 752, 757, 759, 768, 772, 773, 775, 783, 786, 789, 791, 792, 798, 801, 803, 806, 808-814, 819, 824, 827-834, 836-838, 840-844, 853, 856, 860, 861, 865, 867, 871, 872, 875-881, 885, 886, 891, 893, 897, 899, 902, 903, 907, 910, 912, 914, 916, 917, 924, 926-928, 931-935, 939-941, 944-948, 950, 953, 965, 967, 968-970, 972, 974, 976, 979, 980, 983, 985, 997, 1001, 1002, 1004, 1007, 1010, 1012-1014, 1017, 1018, 1021, 1022, 1024, 1025, 1030

İranlı(lar), 77, 86, 134, 148, 183, 224, 231, 236-239, 252, 256, 258, 266, 269, 279, 285-287, 291, 302, 304, 313, 322, 326, 328, 341, 343, 344, 348, 357, 358, 364-367, 371, 375, 376, 381, 384, 385, 395, 397, 402, 427, 428, 434, 438, 441, 462, 464, 479, 484, 485, 501, 502, 504, 519, 528, 537, 572, 583, 587, 598, 605, 611, 614, 615, 619, 625, 628, 629, 633, 634, 636, 637, 644, 645, 647, 649, 652, 653, 655, 657-661, 663-667, 670, 673, 676, 677, 679, 680, 684-692, 694, 697, 699, 701-704, 707, 709, 714, 718, 721, 722, 724, 727, 729, 731, 733, 735, 736, 741-744, 747, 750, 753, 759, 769, 772, 785, 787, 789, 794, 812, 820, 821, 823, 827, 837, 838, 841, 842, 846, 855-857, 860, 861, 869, 872, 875, 876, 878-880, 884, 888, 889, 891, 900, 902-904, 913, 914, 923, 928, 929, 931, 933, 936, 937, 940-942, 944, 950, 951, 961-963, 965, 968, 970-972, 974, 975, 984, 999, 1003, 1006, 1008-1012, 1014-1017, 1019-1024

İrd, Eski Fars dininde, görevi dini korumak olan bir meleğe ve Güneş takviminde her ayın yirmi beşinci gününe verilen ad. Bu gün gerçekleşen olayların idaresi de aynı meleğe aittir. Eski İranlılar bu günde yeni elbiseler diktirip giymeyi uğurlu sayarlar. 480

İrec, Ferîdun'un, Cemşîd'in kız kardeşi Ernevâz'dan olan oğlu. Ferîdun topraklarını oğulları arasında paylaştırırken en küçük oğlu olan İrec'e İran topraklarını bırakmış, ancak İrec İran taht ve tacına sahip olamadan bu paylaşımın adil olmadığını düşünen ağabeyleri Selm ve Tûr tarafından öldürülmüştür. Ayrıca

bkz. Selm, Tûr. 114-117, 119-127, 130, 134, 135, 140, 227, 236, 272, 275, 438, 489, 493, 831, 868, 871, 919, 933, 956, 995, 997, 1000, 1001

İrem, Eskiden, Yemen'de San'a ile Hadramud arasında bulunduğu söylenen şehir. Şehrin halkı Âd kavmiydi. Şeddâd'ın hükümdarlığı sırasında şehir çok mamur hale gelmiş, halk Tanrı'yı unutarak puta tapmaya başlamış ve tanrılık iddiasında olan Şeddâd, cennet bahçeleriyle boy ölçüşecek güzellikte bir de bahçe yaptırmıştı. Bu bahçenin güzelliği, Kur'ân'da da anlatılmaktadır. Doğu edebiyatında adı *Bağ-i İrem* (İrem Bağçesi) olarak geçer. Halkının Tanrı'dan yüz çevirmesi üzerine, Tanrı, Peygamber Hûd'u onları doğru yola çevirmek için göndermişse de, onlar bir türlü imana gelmemişlerdir. Bunun üzerine Tanrı kızarak İrem'i harap ve halkını da bir yelle mahvetmiştir. Hûd, kendisine inananlarla birlikte Mekke'ye yerleşmiş ve orada ölmüştür. 57

İsfahan, İran'da şehir. 237, 564, 567, 911, 1019

İsfendârmuz, *Spendârmûz* olarak da bilinen İsfendârmuz Güneş takviminin on ikinci ayının, bu ayın beşinci gününün ve yerküreden sorumlu meleğin adıdır. Bu gün kadınlar ve işçiler bayramı olarak da bilinir. 985

İstahr, Persepolis'in kuzeyinde birçok eski İran kralına başkent olmuş şehir. 277, 568

Kâbilistan (Kâbil), Afganistan'ın merkezi. 135, 162, 164-166, 170, 171, 173, 181, 186, 188-190, 193-195, 198-203, 210-213, 217, 243, 258, 260, 269, 274, 276, 328, 431, 457, 468, 520, 579, 590, 679, 687, 694, 702, 705, 712, 715, 744, 798, 830, 868, 919, 1019

Kâbilli(ler), 171, 182, 200, 201, 248, 252, 673, 1006, 1007, 1010, 1015

Kaçarbaşı, Bir yer adı. 457, 535

Kafdağı, Dünyayı çevreleyen, bütün dağların köklerinin yerin derinliklerinde ona bağlı olduğuna ve büyük bir kısmının suların dibinde bulunduğuna inanılan efsanevi dağ. Anka'nın yuvası olarak da kabul edilen Kafdağı'nın yeşil zümrütten yaratıldığı, suya rengini verdiği ve beyaz göğü masmavi kıldığı rivayet edilir. Gök ile yer arasındaki ilişkiyi sağlayan, tanrıların makamı sayılan ve ihtişamın sembolü olan Kafdağı, Doğu edebiyatında çok sık kullanılan mitolojik öğelerden biridir. 321, 571, 868, 921

Kâfûr, Bîdâd şehrinin insan etiyle beslenen kötü padişahı. Rüstem tarafından öldürülmüştür. 742, 743

Kahtân, Güney Araplarının atası. Arap kaynakları, Kahtân'ın ataları olarak özellikle Âber, Şâleh, Arfahşaz, Sâm, Nûh; kardeşi olarak da Fâlegi gösterirler. Bunlar Ahd-i Atik'teki adların Arapça şekilleridir. Kahtân, Babil taraflarından Yemen'e gelerek hüküm sürmüş ve bu yerlere de onun adı verilmiştir. 189

Kâkele, İran'la savaşmak için Efrâsiyâb'a yardıma gelen Tûr'un soyundan bir savaşçı. 946

Kâkûy (Kâkû), Dahhâk'ın torunu, Selm'in oğlu. 143, 144, 192

Kalu Dağı, *Şahnâme*'de adı geçen ancak kaynaklarda adına rastlanılamayan bir dağ. 513

Kalun, Tûranlı bir savaşçı. 265, 266, 268, 269

Kâmûs (Kâşânlı), Efrâsiyâb'a yardım için Kâşân'dan getirtilen ve Tûrân ordusuyla savaşlara katılan savaşçı. Rüstem tarafından öldürülmüştür. 650, 677-679, 685-688, 690, 691, 693-695, 697, 699-701, 703-708, 711, 716, 717, 720, 722, 727, 728, 731, 734, 736, 740, 741, 747, 749, 751, 760, 761, 1018

Kandehâr, Afganistan'da, Horasan ile Hindistan arasında kalan büyük merkezlerden biri. 188, 868

Kannûç, Hindistan'ın kuzeyinde şehir. 57, 243, 590, 1007, 1010

Karadev, Ehrimen'in oğlu. 60, 61, 68

Karahan, Efrâsiyâb'ın danışmanı. 783, 827, 924, 925, 945, 950

Kâren, Sasanilerin önde gelen ailelerinden birinin adı § Aynı isimle adlandırılan çeşitli savaşçılar da vardır § *Şahnâme*'ye göre Kâve'nin oğlu, Ferîdun, İrec ve Menûçehr ordusunun önemli bir komutanı. 127, 130, 132-136, 138, 139, 141-143, 160, 231-239, 242-244, 248, 249, 252, 255, 269, 270, 274, 277, 921, 931, 932, 934, 939, 940

Kârezyun, Bir yer adı. 922

Kâserûd (Kâse-i rûd), İran'da ırmak. 586, 617, 619, 620, 628, 645, 886

Kâşân, Tahran ile İsfahan arasında bir şehir. VIII. yüzyılda Halife Harun-ur Reşid'in Karısı Zübeyde tarafından kurulmuştur. 696, 714, 716, 737, 947

Kâşânlı, 650, 678, 691, 697, 698, 699, 703, 704, 705, 740

Kât, Bir rivayete göre Horasan'da, başka bir rivayete göre de Mâverâünnehir'de bir şehir. 678

Kâve (Demirci), Dahhâk'a karşı başlatılan ayaklanmanın öncüsü olan ve bu ayaklanmanın sonunda tahta geçmesi için Ferîdun'a yardım eden demirci. 88, 89, 91, 93, 127, 132, 234, 243, 248, 377, 522, 583, 592, 593, 635, 931

Kâve'nin Bayrağı (Direfş-i Kâvyâni), Dahhâk'ın zulmüne isyan eden Demirci Kâve'nin belindeki deri önlüğü yırtıp, bir mızrağa bağlayarak yaptığı bayrak. Ferîdun daha sonra bu deri parçasını uğur getiren bir nesne olarak görmüş ve değerli mücevherlerle süsletmiştir. Kaynaklarda adı *Direfş-i kâvyânî* olarak geçen bu uğurlu bayrak Sasanilerin yıkılışına kadar İranlılar tarafından savaşlarda taşınmıştır. 91, 93, 130, 134, 150, 224, 269, 430, 527, 530, 568, 569, 572, 576, 592, 600, 630, 631, 635, 636, 650, 654, 658, 660, 664-666, 676, 685, 752, 836, 837, 843, 861, 863, 887, 901, 919, 941, 970, 979, 1009, 1015, 1020

Kâvûs, *Bkz.* Keykâvûs. 278-288, 291, 300-302, 307-316, 318-342, 348, 356-358, 362, 364-373, 375, 378-381, 384, 386, 393, 397-400, 405, 406, 408, 409, 411, 414, 417-421, 423, 424, 426-432, 436, 437, 440, 442, 443, 446-454, 456, 459, 466, 467, 469, 478, 479, 482, 486, 488, 489, 492, 504, 506, 519-521, 525, 534-536, 542, 544, 552, 564-572, 576, 577, 580-583, 587, 597, 602, 629, 630, 632-634, 636-638, 647, 674, 675, 688, 689, 694, 696, 736, 738, 739, 772, 773, 787, 802, 829, 865, 871, 891, 911, 930, 933, 934, 942, 944, 948, 953-956, 965, 966, 974-976, 983, 986-989, 993, 997-999, 1003, 1004, 1006, 1010, 1012, 1014, 1016-1020, 1024, 1028

Kebûde, Tejâv'ın kölesi. 620, 621

Kehrem, Tûranlı savaşçı. 891, 896

Kelâhur, Mâzenderânlı savaşçı. 311, 312

Kelât, Furûd'la annesinin Tûran'da yaşadığı kasaba. 593, 594, 610, 615, 620, 630, 646

Kenâbed, Türkistan'da şehir ve dağ. 835

Kender (Saklâblı), Tûran ordusu için savaşmış ve Pîrân'a destek vermiş pehlivanlardan biri. 678, 718, 722, 727, 747

Kendrev, Dahhâk'ın hazinedarı. 96, 97, 701

Kerâh, 920

Kermâyil, *Bkz.* Ermâyil. 80

Keşef Nehri, Bir yer adı. 196, 197

Keşmir, Hindistan ile Pakistan arasında bir bölge. 57, 468, 520, 590, 678, 737, 747, 830, 864, 868

Keyânîyân, *Şahnâme* ve Âvesta'ya göre kadim çağlardan Zerdüşt zamanına değin hüküm süren efsanevi İran kralları. Âvesta'da hükümdar, emir ya da komutan anlamlarında kullanılan *Kavî* sözcüğü, *Key*'e dönüşüp İran hükümdarlarının isimlerinin başlarına getirilerek unvan gibi kullanılmış ve *ân* çoğul ekiyle bu hükümdarlardan oluşan hanedanlığın ismi olmuştur. İran milli kahramanlık efsanelerinde sıkça adı geçen ve Pîşdâdîlerden sonra İran'a hükmeden Keyânîyân hanedanlığı, Keykubâd tarafından kurulmuş ve ondan sonra sırasıyla Keykâvûs, Keyhüsrev, Lohrâsp, Goştâsp, Behmen, Humây ve Dârâ İran tahtının sahibi olmuştur. 257, 264, 265, 267, 269, 281, 315, 381, 428, 461, 492, 543, 546, 570-573, 577, 578, 583, 595, 611, 617, 630, 631, 646, 673, 675, 787, 796, 836, 867, 900, 916, 932, 938, 953, 964, 984, 990, 992, 998, 1004, 1007, 1011, 1012, 1014

Keyânûş, Ferîdun'un büyük erkek kardeşi. *Bkz.* Purmâye. 91, 92

Keyhüsrev, Siyâvuş ile Ferngîs'in oğlu. Keyhüsrev, Gersîvez ile Efrâsiyâb'ı öldürdükten sonra İran tahtının sahibi olmuş ve Keyânîyân hanedanının üçüncü hükümdarı olarak altmış yıl saltanat sürmüştür. *Bkz.* Hüsrev. 500, 501, 512-518, 532, 537-539, 541-550, 552, 556, 557, 559-561, 564-566, 568, 569, 573, 576-581, 583, 585, 587-590, 592, 595, 603, 605, 615, 629, 645-648, 650, 671-674, 688, 695, 702, 709, 714, 719, 729, 737, 738, 746, 747, 750, 759, 762, 769, 772, 798, 802, 803, 812, 823, 828, 831-835, 840, 861, 867, 875-879, 886, 887, 903, 909, 911, 914, 917-919, 923, 926, 928, 929, 932, 935, 941, 944, 946-949, 951, 953, 954, 956, 959, 965, 967, 970-976, 978, 979, 981, 982, 985-988, 992, 993, 998-1000, 1002-1004, 1008-1010, 1012, 1013, 1015-1020, 1023, 1024, 1029

Keykâvûs, Keykubâd'ın oğlu. Yüz elli yıl saltanat süren Keykâvûs, Keyânîyân hanedanının ikinci ve en önemli hükümdarlarındandır. Ayrıca *bkz.* Kâvûs. 278, 998

Keykubâd, Keyânîyân hanedanının ilk hükümdarı. Âvesta'da adı *Kavi Kavata* (hükümdarın sevdiği, değer verdiği çocuk) şeklinde geçen Keykubâd'ın babasının ismi hakkında Zerdüşt rivayetlerinde herhangi bir bilgiye rastlanılmamaktadır. İslam âlimleri onun soyunu Menûçehr'e dayandırır. *Şahnâme*'de ise Ferîdun'un soyundan geldiği ve yüz yıl saltanat sürdüğü yazılıdır. 265-269, 271, 272, 274-278, 280, 281, 283, 369, 458,

467, 470, 513, 537, 543, 559, 564, 602, 673, 843, 871, 920, 921, 955, 1010, 1019, 1021

Keyûmers, İran rivayetlerine göre ilk insan ve ilk hükümdar. Fars ülkesinde ilk defa taç giyen ve tahta çıkan Keyûmers, padişahlığının ilk zamanlarında dağlarda yaşamış, vahşi hayvanları evcilleştirerek insanların hizmetine sunmuş, insanlara giyinmeyi ve yemek pişirmeyi öğretmiştir. Hükümdarlığı otuz yıl sürmüştür. 58, 60, 61, 62

Kıpçak, 986

Kihâr (Kihanlı), Pîrân'ın İranlılarla yaptığı savaşta Tûran ordusuna yardım için gelen pehlivanlardan biri. 678, 722, 728, 747

Kimek Deryası, Eski Farsça destanlar ve *Şahnâme*'de, iki yakasına Kimek denilen Türk boyu yerleştiği için İrtiş (Ertiş) Nehri'nden *Derya-yı Kimek* olarak söz edilir. VII. yüzyılda Altay dağlarının kuzeybatısı ve İrtiş Nehri'nin kıyılarında yaşadıkları anlaşılan Kimekler XI. yüzyılın ortalarına dek varlıklarını sürdürmüşlerdir. 956, 974

Kirman, İran'da eyalet ve bu eyaletin merkezi. Sasaniler devrinde şah adı verilen valiler tarafından yönetilen ve İslamlık döneminde Haricîlerin Ezrekî bölümünün eline geçen (690) Kirman, daha sonra Emevîler (720), Abbasiler (750), Büveyhîler (968) ve Gazneliler (1032) tarafından yönetildi. 1048 senesinde ise Kavurd'un idaresi altına girdi ve böylece 1186 yılına kadar devam edecek olan Kirman Selçuklu devletinin temeli atılmış oldu. İran'da Deştilût'ün güneyinde yer alan şehir, güneydoğu İran'ın en büyük ticaret ve dokuma sanayi merkezidir. 919

Kitmâre, Keyhüsrev döneminde Gûderz'in Pîrân'la yaptığı savaşlarda İran ordusunda yer almış savaşçılardan biri. 887

Kubâd, *Bkz.* Keykubâd. 271, 275, 302, 449, 589, 590, 600, 606, 933, 1020

Kubâd (Savaşçı), İran padişahı Keykubâd'dan farklı olarak Kâren'in kardeşi ve İran ordusundaki önemli kahramanlardan biri. 127, 134, 233-236

Kûh Gerûy, *Şahnâme*'ye göre Çin hakanı tarafından İranlı kahraman Rüstem'den bilgi almak üzere gönderilen Pîrân'ın kardeşi Hûmân'ın tanınmamak için kullandığı takma isimdir. *Bkz.* Hûmân. 710

Kuhistan, *Bkz.* Mâverâünnehir. 410

Kulzüm, Yutmak anlamına gelen Kulzüm, Kızıldeniz'in kuzeybatısında, Süveyş Kanalı civarında eski bir şehir ve liman olup Kızıldeniz'in de (Firavun'un adamlarıyla birlikte suda yutulduğu sanılan) *Kulzüm* olarak anılmasına sebep olmuştur. 537, 967

Kum, İran'ın merkezinde yer alan şehirlerden biri. 567, 1019

Kumar Ülkesi, Hindistan'da bir şehir. Ödağacı, amber ve tavuskuşuyla ünlenmiştir. 337

Kunâbed Dağı, Türkistan'da dağ. İranlı Gûderz ile Tûranlı Pîrân arasında yapılan ve Pîrân-ı Vîse'nin hayatını kaybettiği savaş bu dağın eteklerinde yapılmıştır. 834, 835, 845, 853, 855, 861, 875, 884, 901

Künâreng, Mâzenderân'da yaşayan devlerden biri. 300

Lâden, *Bkz.* Peşen Savaşı. 886, 906

Lehhâk, Pîrân'ın kardeşi ve Tûran ordusunun önemli bir komutanı. 510, 659, 664, 688, 709, 837, 872, 880-883, 889, 901-904, 907, 909, 913, 923, 928, 929

Leşkeristan, 921

Lohrâsp, Zerîr ile Goştâsp'ın babası, Keyânîyân hanedanının dördüncü hükümdarı. Bu dönemde tek tanrı inancı İran'da iyice yaygınlaşmış, Lohrâsp Zerdüşt dinini kabul etmiş ve kalan ömrünü ibadetle geçirmek üzere tahtını ve tacını oğlu Goştâsp'a bırakarak Belh'e çekilmiştir. 830, 862, 864, 868, 872, 918, 1020-1024, 1029-1031

Mâçin, Türkistan'ın doğusunda, Tarım'ın güneybatısındaki çöllerde ve buranın güneyindeki dağlarda yaşayan bir Türk kabilesi. Bu kabilenin yaşadığı bölge de aynı isimle ve çoğunlukla Çin kelimesiyle birlikte anılır. 533, 534, 541, 561, 598, 749, 758, 922, 956, 972, 974, 975, 985

Mâhâferîd, İrec'in karısı, Menûçehr'in anneannesi.126, 1023

Mâh-ı âzâdecûy, Tûr'un karısı. 114

Mahmud (Gazneli Sultan Mahmud), Gazne devletinin kurucusu ve hükümdarı. 56, 57, 915, 917

Mâverâünnehir, *Nehrin ötesi* anlamına gelir. Orta Asya'da Ceyhun (Amuderya) ve Seyhun (Siriderya) arasındaki tarihi bölgeye Araplar tarafından verilen isim. *Şahnâme*'de Kuhistan olarak da geçer. 275, 410, 678

Mây, Hindistan'da bir şehir. Bu şehirde yaşayanların en önemli özelliği büyü ve büyücülükle uğraşmalarıdır. 162, 164, 168, 723, 1007, 1010, 1019

Mâzenderân, *Şahnâme*'de ulaşılması güç; devlerin, cadıların ve büyücülerin yaşadığı bir ülke olarak tasvir edilmiştir. Yeri konusunda çeşitli varsayımlar vardır. Bugünkü Mâzenderân, Hazar Denizi'nin güneyinde yer alır. 163, 183, 191, 194, 197, 213, 217, 228, 230, 260, 279-286, 314

Mâzenderân Padişahı, 285, 287, 288, 300, 307-313, 315, 316, 318, 1018

Mekrân, Güney Afganistan'da ve şimdiki Pakistan'ın güneyinde yer alan bir şehrin adı. 320, 956, 974, 975, 977-982, 984-986

Mekrân Padişahı, 978, 979

Menîje, Efrâsiyâb'ın kızı, Bîjen'in karısı; Tûran prensesi. 770, 776-779, 782, 783, 785, 790, 811-816, 818, 820, 821, 825

Menşur, Tûranlı savaşçı. 678, 685, 687, 693, 694, 700, 701, 710, 715, 718, 720, 729, 733, 740, 747, 751

Menûçehr, İrec'in torunu ve Pîşdâdîyân hanedanının Ferîdun'dan sonra tahta çıkan yedinci hükümdarı. Efsunlar yaparak cadıları zararsız hale getirmiş, bütün dünyaya adaleti, iyiliği, mertliği, temizliği, akılla hareket etmeyi öğütlemiştir. Saltanatı yüz yirmi yıl sürmüştür. 126-136, 138-146, 148-150, 159-162, 177, 178, 180, 188-191, 193, 195, 202, 203, 207, 209, 213, 226-232, 235, 249, 275, 280, 283, 437, 493, 506, 568, 587, 592, 631, 649, 827, 867, 871, 875, 921, 942, 948, 958, 1001, 1010, 1011, 1019

Menûşân, Keyhüsrev tarafından görevlendirilen Fars ülkesi hükümdarı ve komutanı. 919, 941, 948, 954

Merdûy, Tûranlı pehlivan. 623

Merih, Dokuz kat göğün beşinci katında olduğuna inanılan yıldız. Bu yıldıza Yunanlar *Ares*, Romalılar *Mars*, İranlılar *Behrâm* der. Kızıl kan renginde olduğu için mizacı son derecede hararetli, kuru ve bu mizaca bağlı olarak da hayırsız sayılmıştır. Renginden ötürü *Mirrîh-i ahmer* de denilir. Bu yıldız genelde bir elinde kılıç ya da mızrak, öteki elinde kesik bir baş tutan kırmızı parmaklı bir genç şeklinde tasvir edilir. Edebiyatta savaş, hançer, kılıç, kan ve ölümle anılır. 180, 224, 365, 447, 516, 573, 650, 683, 697, 770, 796, 808

Merv, Horasan'ın kuzeyinde şehir. 335

Merv el-Rûd, Horasan'da şehir. Belh ile Merv'in tam arasında yer alır. 431, 987

Mısır, Afrika'nın kuzeydoğusunda bölge. 320, 321, 330, 331, 333, 368, 479

Mihr, *Bkz.* Mihregân. 1030

Mihrâb, Kâbil şahı, Sînduht'un kocası ve Rûdâbe'nin babası. 164-167, 170, 178, 180, 181, 183, 186-190, 193, 199-202, 204, 208, 210-213, 217-220, 244, 245, 269, 271, 274, 276

Mihregân, Sevgi anlamına gelen *mihr* sözcüğüyle zaman belirten *gân* ekinden oluşur ve sürüp giden sevgi anlamına gelir. Eski İranlıların iki büyük bayramından birinin adı olan Mihregân, yedinci Güneş ayının on altıncı gününe rastlar ve yirmi birinci gününe kadar altı gün devam eder. Bayramın ilk günü *Mihrigân-ı amme*, son günü de *Mihrigân-ı hâsse* adını alır. Bayrama bu adın verilmesinin sebebi, bayram süresince padişahların halka sevgi göstermeleri ve bağışta bulunmalarıdır. Bayramın ilk günü Ferîdun'un tahta çıktığı gün kabul edilir. Bir rivayete göre Mihr adındaki eski ve zalim bir padişahın öldüğü ve başka bir rivayete göre de Erdeşîr-i Bâbegân'ın taç giydiği gündür. 102, 1030

Mihrümâh, Güneş takviminin yedinci ayı. 102, 149

Mîlâd, İranlı savaşçı. 284, 584

Mîrdâs, Dahhâk'ın babası. 73

Mordâd, Güneş takviminin beşinci ayı (Temmuz) § Her ayın yedinci veya sekizinci günü § Eski İranlıların bayram günlerinden biri § Bu ay ve gündeki işleri düzenlemekle ve kış mevsimini idare etmekle yükümlü meleğin adı. 803

Muhammed, Hz., 52, 53, 55, 227, 474

Müşteri, Dokuz kat göğün altıncı katında bulunduğuna inanılan yıldız. Bu yıldıza Yunanlar *Zeus*, Romalılar *Jüpiter* der § Yaşam kaynağı ve cömertlik tanrısıdır § Edebiyatta daha çok bolluk, cömertlik ve kutlulukla anılır § Bu gezegene mensup olanlar zarif, yüksek mertebeli ve talihli olur; güzel konuşur, iyi huyludur. *Kâdı-i sipihr* (gökyüzü kadısı) ve *saad-i ekber* (en büyük uğurluluk) adıyla da geçer. Bkz. Hurmuz. 94, 114, 184, 346, 770, 771, 796, 917, 1017

Nârven, Hazar Denizi yakınında ormanlık bir alan. 134, 519, 522

Nasr, Hicaz hâkimi, İskender'in arkadaşı § Bir Samani kralı. 57

Nehil, Tûran ordusu için savaşmış önemli kahramanlardan biri. 659

Nerîmân, Gerşâsp'ın oğlu, Sâm'ın babası. Fars edebiyatında hem Sâm'ın babası, Rüstem'in atası, hem de ünlü bir kahraman olarak Nerîmân'dan sıklıkla söz edilir. 127, 130, 132, 148, 151, 152, 154,

159, 177, 180, 183, 198, 213, 220, 222, 225, 226, 228, 229, 231, 233, 293, 346, 354, 355, 530, 579, 590

Nermîpâ, 300

Nestehîn, Tûran ordusu için savaşmış önemli bir kahraman. 462, 547-549, 624, 709, 718, 733, 748, 857, 860, 861, 865, 875, 876

Nestûh, İranlı savaşçı. Ayrıca *bkz.* Şâpur. 597, 920, 921, 926

Nesûdiyân, 69

Nevend, Borzin Ateşkedesi'nin bulunduğu yer. 340

Nevzer, Pîşdâdîyân hanedanı hükümdarlarından Menûçehr'in oğlu, Gostehem ve Tûs'un babası. Saltanatı yedi yıl sürmüştür. 159, 160, 190, 226-230, 232-234, 236-239, 242, 249, 251, 252, 254, 276, 283, 313, 356, 376, 406, 568, 571, 583, 592, 601, 606, 617, 631, 646, 647, 662, 696, 722, 752, 772, 776, 802, 829, 865, 871, 924, 926, 933, 939, 948, 949, 958, 959, 977, 985, 986, 992, 995, 1002, 1006

Nil, Nil Denizi ve Nil Deryası diye de geçer. 57, 135, 139, 167, 197, 221, 276, 296, 311, 315, 331, 365, 375, 422, 423, 429, 500, 526, 592, 594, 607, 695, 722, 829, 900, 909, 918-920, 941, 971, 975, 979

Nîmrûz, Sâm, Zâl ve Rüstem'in anayurdu. Zâbil, Zâbilistan ve Sîstan olarak da anılır. 170, 225, 243, 276, 281, 289, 319, 321, 519, 564, 578, 590, 693, 797, 868, 872, 947, 1019, 1030

Nîrem, *Bkz.* Nerîmân. 355, 363, 366, 382

Nişâbur (Nişâpur), İran'ın kuzeydoğusunda bulunan Razavi Horasan eyaletinde şehir. Bu şehir bazı kaynaklara göre Sasani hükümdarı Erdeşîr'in oğlu I. Şâpur, bazılarına göre ise II. Şâpur tarafından kurulmuştur. 335, 987

Ordîbehişt, Kelime olarak, benzetme eki olan *ord* ile cennet anlamına gelen *behişt*'ten yapılmış bileşik isim. Güneş takviminin ikinci ayı ve her ayın ikinci günü § Nisan ayındaki işleri düzenlemekle yükümlü meleğin adı. 803

Osman, Hz., 53

Ömer, Hz., 53

Pehlevi, 726

Pehlevice, Bir rivayete göre *Pehlev*, Peygamber Nuh'un torunudur ve onun soyundan gelen insanların konuştukları dile *Pehlevice* denmiştir. Diğer bir rivayete göre *Pehlev*, İran'da Rey, İsfahan ve Dînur illerini çevreleyen bir bölgenin adıdır. Pehlevice de bu bölgede konuşulan dildir. Üçüncü bir rivayete göre de *Pehlev* şehir anlamına gelir. Bu bakımdan *Pehlevice*, şehirlerde konuşulan dil demektir. Fakat tarihi bakımdan *Pehlevice*, doğu ve kuzeydoğu Irak'ta, Sâmî dilleriyle Farsça'nın etkileşiminden meydana gelmiş karma bir dildir. 55, 68, 73, 93, 464, 573, 582, 659, 771, 919, 922

Pelâşân, Tûranlı pehlivan. 585, 617-619, 624

Peşen, Keykubâd'ın bir rivayete göre birinci, başka bir rivayete göre de üçüncü oğlu. 278, 414, 838

Peşen Savaşı, Tûs ile Vîse oğlu Pîrân arasında yapılan savaşın geçtiği yer. Bu savaş sırasında Güderz pek çok oğlunu kaybetmiş Gîv ise yiğitliğiyle ünlenmiş-

tir. Bu yer ve bu savaş Lâden adıyla da anılır. 845, 849, 886, 958

Peşeng, İran milli rivayetlerinde ve *Şahnâme*'de birkaç Peşeng'den söz edilir: Efrâsiyâb'ın oğlu (Şîde) § Ferîdun'un torunu, Menûçehr'in babası § Efrâsiyâb, Eğrîres ve Gersîvez'in babası. 126, 146, 227, 230-234, 236, 237, 257, 259, 270, 272, 274, 276, 489, 568, 584, 877, 922, 925-927, 930, 931, 934, 935, 937-939, 958, 968, 969, 995, 1000, 1012, 1014, 1021

Pîldendan, Savaşlarda gösterdiği hünerlerle ünlenmiş bir kahraman. 549, 708

Pîlsem, Vîse'nin oğlu, Pîrân'ın kardeşi. 344-346, 503, 507, 510, 527-529, 713

Pîrân, Siyâvuş'un ölümünden sonra başlayan İran-Tûran savaşlarının en ünlü kahramanlarından biri. Efrâsiyâb ordusunun komutanı olan Pîrân, Efrâsiyâb'ın Siyâvuş'la iyi ilişkiler kurduğu dönemlerde Siyâvuş'la dostluk kurmuş, danışmanı olmuş ve samimiyetinin bir göstergesi olarak kızı Cerîre'yi ona vermişti. 344, 345, 452, 453, 456-459, 462, 466-470, 472-474, 476-480, 482, 484, 500, 503, 504, 507, 510-517, 528, 529, 532, 533, 541, 547-549, 551-553, 556-559, 566, 567, 593, 595, 607, 610, 619, 624, 625, 632-634, 636, 637, 640-642, 645, 646, 651-653, 655-657, 659, 661, 663-667, 671, 676-680, 682, 684, 685, 687, 688, 691, 694, 695, 699, 700-702, 705, 706, 710-712, 714-724, 727, 730, 733-735, 740, 748-750, 754, 758, 786-789, 809-811, 821, 826-828, 830, 831, 833-835, 837-841, 844, 845, 848, 852, 855-857, 860, 861, 863-866, 869, 870, 874-878, 880-882, 885-888, 890-892, 895, 897-905, 909-911, 914, 918, 922, 923, 924, 928, 929, 939, 957, 958

Pormâye, Ferîdun'u sütüyle besleyen ineğin adı. 85, 86

Pûlâd (Gundi Oğlu), Mâzenderân'da yaşayan Akdev'in komutanı. 288, 289, 300, 309, 329, 751, 1018

Pulâd, İranlı Pehlivan, 277

Pûlâdvend (Pûlâd), Efrâsiyâb'ın Rüstem'le savaşmak için yardım istediği savaşçı. 750-758, 760, 761

Purmâye, Ferîdun'un büyük erkek kardeşi. *Bkz.* Keyânûş. 91, 92

Rahş, İranlı kahraman Rüstem'in üstün özelliklere sahip yürük atı. 260, 261, 265, 268, 271, 288-293, 296, 298-302, 304, 329, 331, 332, 347, 349-351, 354, 356, 365-368, 381, 388, 395, 500, 530, 704, 707, 717, 727, 731, 757, 766, 767, 769, 793, 801, 802, 810, 814, 816, 818, 820-822, 1017

Rehhâm, Gûderz'in, Keyhüsrev ve Lohrâsp dönemlerinde İran ordusunda yararlılıklar gösteren oğlu. 307, 315, 369, 380, 381, 521, 580, 589, 600, 611, 615, 632, 633, 649, 658-661, 667, 670, 671, 680, 682, 697, 699, 703, 718, 730, 745, 752-754, 757, 760, 762, 799, 809, 821, 823, 829, 830, 834, 836, 842, 845, 887, 891, 894, 899, 900, 920, 935, 937, 938, 948, 1005, 1015

Rey, İran'ın kuzeyinde, bugünkü Tahran'ın güneyinde şehir. Rivayete göre bu şehir, birinin adı Rey, diğerininki Râz olan iki kardeş tarafından kurulur. Şehir kurulduktan sonra, şehre ad vermek konusunda bu iki kardeş arasında bir anlaşmazlık çıkar ve her ikisi de

şehre kendi adlarını vermek ister. Bu anlaşmazlığı şehrin büyükleri çözümler ve şehre Rey, ahalisine de Râz adını verirler. Bunun içindir ki Rey şehrinde yetişen büyük kimselerin adlarının sonunda Rey değil, Râz adı bulunur. 251, 253-255, 257, 264, 567, 741, 987

Rıdvân, Cennetin kapıcısı olan büyük melek. 482

Rîbed, 831, 835, 861, 875, 884, 901, 914

Rîbed Dağı, 835, 853, 900

Rîdek, Zâl'ın kölesi. 170

Rivnîz (Riv), Ferîboz'un oğlu, Tûs'un damadı. 584, 597, 602-604, 608, 617, 620, 636-639, 647, 648, 734

Rûdâbe, Kâbil şahı Mihrâb'ın kızı, Zâl'ın eşi, Rüstem'in annesi. 167-169, 171-174, 176, 177, 184, 185, 187, 189, 193, 198, 199, 201, 202, 210-214, 216-218, 225, 289, 399, 401

Rûm, 57, 115-117, 124, 127, 132, 133, 135, 144, 145, 162, 183, 200, 333, 360, 368, 380, 488, 496, 497, 499, 504, 535, 595, 603, 623, 633, 642, 645, 648, 678, 686, 696, 770, 789, 790, 816, 839, 847, 848, 883, 904, 908, 914, 920, 921, 935, 936, 951, 952, 959, 1003, 1017

Rûm Denizi, 696

Rûm Kayseri, Eski Roma ve Bizans imparatorlarına verilen unvan. 169, 333, 552

Rûm Kumaşları, 91, 110, 129, 169, 211, 332, 377, 585, 736, 773, 778, 796, 801, 806, 825, 860, 870, 872, 894, 911, 999, 1030

Rûmca, 68

Rûmlar, 334, 657, 829, 959

Rûyîn, Pîrân'ın oğlu. 462, 510, 640, 716, 735, 827, 837, 869, 870, 872, 874, 881, 886, 891, 894, 895, 923, 924, 929

Rüstem (Tehemten), Sâm oğlu Zâl'ın Kâbil şahının kızı Rûdâbe ile evliliğinden dünyaya gelen oğlu ve İran ordusunun ve milli kahramanlık anlatılarının en güçlü ve en ünlü kahramanı. 213, 217-226, 258-261, 264-272, 274, 276, 281-284, 287-293, 296, 298-302, 304, 305, 307-316, 318, 319, 328-336, 338, 340-344, 346-352, 354-356, 358, 362-389, 391-393, 395-404, 407-409, 429-431, 434, 438-444, 446-448, 450, 457, 468, 479, 484, 500, 504, 506, 518, 519, 521-536, 538, 541-543, 548, 549, 552, 561, 564, 568, 579-583, 587, 590, 591, 593, 645, 647-650, 654, 662, 664, 666, 670-676, 680, 681, 684, 686-690, 692-712, 714-719, 721-733, 735-764, 766-770, 776, 787, 789, 797-803, 806-814, 816, 818-825, 827, 830, 838, 840, 862, 864, 868, 872, 918-920, 924, 927, 932, 933, 935, 941, 942, 947, 950, 951, 953, 959-961, 968-971, 973, 974, 979, 985, 1006, 1007, 1009-1011, 1013, 1015, 1017-1019, 1024, 1025, 1028, 1030

Sabbâh, Yemen padişahı. 919

Saklâb, Arapların, Slavlara ve onların oturdukları yerlere genel olarak verdikleri isim. 535, 678, 686, 696, 714, 723, 727, 736, 738, 741, 750

Saklâblı(lar), 701, 726, 727

Sâm, Nerîmân oğlu Sâm, Binici Sâm ve Tekvuruşlu Sâm diye de geçer. Zâl'ın babası, Rüstem'in dedesi ve Gerşâsp'ın torunudur. Ferîdun ve Menûçehr dönemlerinde yaşamış olan Sâm, Tûran ordusuna karşı pek çok başarı kazanmıştır. 127, 130, 132, 134, 136, 148, 149,

151-157, 159, 160, 162-167, 169-174, 177, 178, 180-184, 186-195, 197-204, 208-214, 217-220, 222, 225-231, 233, 236, 244, 253, 254, 258, 259, 260, 271-273, 277, 280-282, 293, 354, 355, 363, 366, 367, 369, 375, 382, 388, 393, 398, 399, 401, 402, 579, 590, 654, 712, 721, 754, 767, 769, 787, 798, 803, 968, 1014, 1019, 1021, 1029

Sârî, Hazar Denizi'nin güneydoğusunda şehir. 148, 191, 251-253

Sâve, Kâşânlı Kâmûs'un akrabası. Kâmûs'un öcünü almak için Tûran ordusuna katılıp Rüstem'e karşı çıkmış, ama onun gürzüyle öldürülmüştür. 727, 728

Segsâr, Kelime olarak köpek anlamına gelen *seg* ile benzetme eki olan *sâr*'dan yapılmış bileşik isim. Başları köpek, gövdeleri insan olan halka ve onların oturdukları yere verilen isim. 183, 191, 217, 228, 368, 678, 716

Sehî, Yemen padişahı Serv'in kızı, İrec'in karısı. 114

Selm, Ferîdun'un Cemşîd'in kız kardeşi Şehrnâz'dan olan oğlu. Ferîdun egemen olduğu toprakları çocukları arasında paylaştırırken Rûm ile Batı Ülkesi'ni büyük oğlu Selm'e bırakmış ve ona Kayser adını vermiştir. *Bkz.* İrec ve Tûr. 114-116, 121, 122, 127-129, 131-134, 138, 140, 141, 143-146, 191, 227, 231, 232, 249, 275, 438, 506, 591, 649, 868, 871, 997, 1003

Semengân, İran'la Tûran sınırında bir şehir. Rüstem buranın hükümdarının kızı Tehmîne'yle evlenmiş, Sohrâb da bu Tûranlı kadından dünyaya gelmiştir. 350, 354, 358

Semengân Padişahı, 351, 352, 357, 366, 374, 402

Semerkand, Özbekistan'ın güneyinde bir şehir. 441

Semkünan, İran ordusu komutanı Yâve'nin babası. 921

Sence, Mâzenderân'da yaşayan Akdev'in komutanı. 285, 300, 1018

Serahs, Horasan'ın kuzeydoğu köşesinde, Meşhed'in yaklaşık 90 km doğusunda kalan şehir. 341

Serûç, İran'ın güneydoğusunda, Kirman yakınında bir ova. 430

Serv, Yemen padişahı. 105, 107, 109-111, 130, 132, 134, 188

Simâk, İki yıldızdan oluşan ve eski yıldız bilimine göre sekizinci kat gökte dolanan bir burç. 156, 176

Sîmurg, 153, 154, 156, 157, 159-161, 163, 174, 181, 200, 214, 219, 682, 793, 806

Sind, Hindistan'ın kuzeybatısında bir bölge. *Bkz.* Hint. 696, 701, 722; 738, 742, 747, 872, 987

Sind Irmağı, Sind Denizi ve Sind Deryası diye de geçer. Hindistan'ın kuzeyinden güneybatısına akan büyük nehir. 57, 162, 276, 478, 714, 737, 868, 1019

Sînduht, Kâbil şahı Mihrâb'ın karısı, Rûdâbe'nin annesi ve Rüstem'in anneannesi. 167, 178, 184-189, 193, 198-203, 210-214, 216

Sipehrem, Pîrân'ın yakın arkadaşlarından ve Tûran ordusunun önemli pehlivanlarından biri. 431, 432, 557, 837, 891, 895

Sipencâb, Türkistan'da bir bölge. 257, 441, 522, 524, 533, 534, 678

Sipend (Melek), On ikinci aydaki olayları düzenlemekle yükümlü melek. *Bkz.* İsfendârmuz. 803

Sipend Dağı, Tûran'da bir dağ. 222, 223, 225, 259, 594, 603, 604, 607, 609, 610, 615, 620, 630

Sîstan, Zâbil, Zâbilistan ve Nîmrûz olarak da geçer. İran'ın güneydoğusunda, Pakistan ve Afganistan'la sınırı olan bölge. Sâm, Zâl ve Rüstem'in anayurdu. 162, 213, 220, 244, 335, 354, 400, 446, 538, 590, 688, 716, 717, 760, 798, 825, 830, 1007

Sîstanlı(lar), 700, 718, 723, 725, 728, 730

Siyâmek, Keyûmers'in oğlu, Hûşeng'in babası. 60, 61, 891, 893

Siyâvuş, Keykâvûs'un oğlu, Keyânîyân hanedanın üçüncü hükümdarı Keyhüsrev'in ve şehzade Furûd'un babası. Rüstem tarafından yetiştirilmiş, Tûran hükümdarlarıyla iyi ilişkiler kurmuş ve Pîrân'ın, Cerîre ve Ferngîs adlı kızlarıyla evlenmiştir. Ancak Siyâvuş daha sonra Efrâsiyâb'ın emri üzerine öldürülmüş ve bu olay İranlılarla Tûranlılar arasında büyük savaşların çıkmasına sebep olmuştur. 338, 404, 407-420, 422-424, 426-432, 434, 437-444, 446-448, 450-453, 455-459, 461, 462, 464-470, 472-480, 482, 484-497, 499-507, 509-513, 515, 517-523, 525, 526, 531-534, 537, 541-543, 545, 546, 551, 553, 557, 564, 565, 570, 577, 579, 581, 582, 586, 592-596, 600, 602, 603, 606, 607, 609, 614, 615, 618-620, 628, 631, 636, 640, 647, 651, 652, 666, 674, 675, 676, 681, 686, 700, 709-711, 713,-715, 717, 719-721, 729, 736-738, 751, 769, 772, 778, 787, 789, 794, 800, 819, 832, 843, 847-851, 855, 871, 872, 873, 886, 890, 891, 894, 899, 907, 910-923, 927, 929, 930, 932-934, 936, 955, 957, 958, 964, 968, 974, 977, 983, 985, 988, 992, 995, 997, 998, 1000, 1010, 1011, 1014, 1020, 1023, 1029

Siyâvuşgird, Siyâvuş'un Tûran'da yaptığı şehir. 479, 480, 484, 544, 984, 985

Sogd, Eskiçağda, Orta Asya'da Amuderya'dan Siriderya'ya kadar uzanan bölge. 432, 435, 438, 441, 449, 533, 590, 868, 946, 947

Sogdca, Sogdlar tarafından kullanılan, Hint-Avrupa dil ailesinden İran kökenli dil. 68

Sohrâb, İranlı ünlü kahraman Rüstem'in Semangân padişahının kızı Tehmîne'den olan oğlu. Rüstem tanımadığı için kendisi gibi kahraman olan bu genci, yani kendi oğlunu öldürmüştür. 348, 349, 355-366, 369, 371, 373-389, 391-393, 395-398, 400-404, 1018

Sorha, Efrâsiyâb'ın oğlu. 523-526

Sûdâbe, Keykâvûs'un karısı, Hamâverân hükümdarının kızı. 323-327, 333, 410-423, 426-429, 448, 449, 520, 521

Sûrlu(lar), Hindistan'da Bennû bölgesindeki Afgan kabilelerinden biri. 919

Süheyl, Gökyüzünün güney yarım küresinde bulunan *Sefine-i Nuh* burcundaki parlak ve büyük bir yıldızın adı. Yemen'den daha iyi göründüğü için buna *Süheyl-i Yemânî* de derler. 114, 172, 413, 778

Şah İlâ, Tûranlı savaşçı. 943

Şâha, Hamâverân padişahının, Keykâvûs'u tuzağa düşürdüğü ve tutsak aldığı efsanevi bir şehir. 326

Şâpur (Nestûh Oğlu), İranlı savaşçı. 129, 130, 132, 238, 468, 519, 521, 580, 772, 799, 807, 1015

Şâverân, İranlı savaşçı Zenge'nin babası. 315, 326, 340, 343-345, 430, 431, 448, 450, 452, 454, 468, 506, 580, 590, 596, 597, 600, 615, 649, 809, 836, 880, 891, 896, 920

Şebreng, Gece rengi anlamına gelir. Kahraman Bîjen'in atı. 775, 778, 783, 793, 855, 906, 908, 938, 953

Şehd, İran'ın doğusunda yeri tam olarak bilinmeyen bir ırmak ve bölge. 341, 651, 652, 656, 678, 693, 732, 737

Şehrbânû İrem, Gîv'in kız kardeşi, Rüstem'in karısı. 552

Şehrîver (Şehrîr), Her ayın dördüncü günü § Güneş takviminin yedinci ayı (Eylül) § Bu aydaki işleri düzenlemek, ateş ve madenleri korumakla sorumlu meleğin adı. 803

Şehrnâz, Cemşîd'in kız kardeşi. *Bkz.* Ernevâz. 78, 96, 97, 98, 105

Şemâsâs, Efrâsiyâb ordusunda savaşmış Tûranlı kahraman. 233, 244, 245, 248, 249, 270, 274

Şemîrân (Şengli), Pîrân'ın İranlılarla yaptığı savaşta Tûran ordusuna yardım için gelen ünlü bir pehlivan. 678, 701

Şemmâh, Sûr hükümdarı. Padişah Keyhüsrev'in Efrâsiyâb'la yaptığı savaşta İran tarafında yer almıştır. 862, 919, 941

Şengân (Şeng), Bir yer adı. 730, 738, 868

Şengil, Hint şahı. İranlılarla yapılan savaşta Tûranlıların yanında yer almıştır. 678, 679, 685, 693, 694, 701, 710, 715, 717, 718, 722, 725, 726, 747

Şengli(ler), 701, 705, 726, 727, 731

Şeydâsp, Tehmûrs'un veziri. 66

Şeyduş, İranlı kahraman. 239

Şîde, Efrâsiyâb'ın oğlu. *Bkz.* Peşeng. 461, 462, 747, 748, 750, 751, 756, 827, 828, 830, 864, 872, 925, 929, 931-938, 968, 1014

Şîdûş, Gûderz'in oğlu ve İran ordusunun ünlü bir savaşçısı. 302, 322, 380, 521, 589, 597, 600, 658-661, 667, 670, 682, 745, 749, 829, 830, 837, 887, 948

Şiraz, İran'ın güneyinde şehir. 987

Şirhan, Ferîdun'un Dahhâk'ı yakalayıp kafasını kesmek için götürdüğü dağ. 100

Şîrûy, Menûçehr ordusunda yer almış bir savaşçı. 127, 130, 132, 136, 138, 141, 142, 148, 149

Şirvan, Dağıstan'ın güneyinde ülke. 722

Şîrveş, Menûçehr ordusunda yer almış bir savaşçı. 130

Tâhmâsp, Zev'in babası. 255, 1010

Tâlkân, İran'da, Belh ile Merv el-Rûd arasında şehir. 431, 987

Tehemten, Uzun boylu, iri yapılı, güçlü kimse anlamına gelir. Zâl oğlu Rüstem'in lakabıdır. *Bkz.* Rüstem. 520, 524, 525, 552, 579, 587, 648, 670, 697, 969

Tehmîne, Semengân hükümdarının kızı, Rüstem'in eşi, İranlı ünlü kahraman Sohrâb'ın annesi. 352, 354, 355

Tehmûrs, Pîşdâdîyân hanedanının ilk hükümdarı olan Hûşeng'in oğlu. Hûşeng'in ölümünden sonra tahta çıkmış ve saltanatı otuz yıl sürmüştür. Tehmûrs, devlere egemen olduğu için Dîvbend (Dev yakalayan, Dev bağlayan) lakabıyla da anılmıştır. 66, 68, 87, 132, 387, 774, 810, 914

Tejâv, Efrâsiyâb'ın damadı. 585, 586, 621-624, 640-644

Telîman, İranlı pehlivan. 238, 987

Temşiyye, Bir yer adı. 105, 134, 148

Termiz, Belh'in kuzeyinde, Amuderya'nın sağ kıyısında bir şehrin ve önemli geçitlerden birinin adı. 432, 456, 868

Tevâbe, İran ordusunda savaşmış atlıların atası. 584

Tîr (Utarit, Merkür), Dokuz kat olarak tasavvur edilen göğün ikinci katında yer alan gezegen § Her ayın on üçüncü günü § Güneş takviminin dördüncü ayı (Haziran) § Haziran ayındaki işleri düzenlemekle ve ağıl hayvanlarıyla ahır hayvanlarını korumakla görevli meleğin adı. 803

Tirâz, Türkistan ile Çin sınırında, miski ve güzelleriyle ünlenmiş şehir. Tirâz bunun dışında, değerli kumaşlar yapan tezgâhlar, şeker kamışı ve şeker yapılan yerler için de kullanılan bir terimdir. 165, 415, 745

Tuhar, Tûranlı savaşçı, Furûd'un danışmanı. 596-598, 603-607, 609

Tuhar, Dehistan Padişahı. 920

Tûr, Ferîdun'un Şehrnâz'dan olan küçük oğlu. Ferîdun egemen olduğu toprakları üç oğlu arasında paylaştırırken Türk topraklarıyla Çin'i ortanca oğlu Tûr'a bırakmış ve ona Fağfur adını vermiştir. *Bkz.* İrec ve Selm. 114-116, 121-124, 127, 128, 131-135, 138-142, 227, 230-232, 249, 273, 275, 334, 438, 489, 493, 506, 513, 516, 559, 570, 591, 649, 709, 743, 744, 828, 855, 868, 871, 877, 931-933, 946, 955, 958, 987, 997, 1000, 1001, 1003, 1014, 1015, 1023

Tûran, Ceyhun'un kuzeyinde ülke. 57, 115, 116, 136, 138, 140, 145, 183, 227, 230, 232, 234, 239, 243, 244, 248, 256, 260, 268, 271, 274, 320, 328, 334, 335, 341-344, 346, 347, 349, 352, 356, 358, 362-364, 374, 382, 384, 400, 402, 429, 434, 437-439, 441, 446, 451, 454, 464-466, 468-470, 476-480, 482, 486-488, 493, 494, 496, 497, 499, 500-502, 504-506, 509, 511, 513, 514, 518, 519, 522-524, 526-539, 541, 543, 547, 548, 550, 552, 559, 561, 564, 566, 570, 571, 577, 582, 584, 586, 587, 594, 598, 601, 607, 617, 619, 621-625, 628, 630, 633, 638, 640, 645, 646, 649, 654, 665, 666, 673, 675, 678, 693, 702, 710, 713, 715, 716, 718, 720, 723, 725, 728, 739, 740, 745, 748, 751, 767, 772, 776, 783, 785, 787, 789, 794, 796, 798, 799, 806, 809, 810, 813, 814, 819-823, 827, 828, 830, 833, 851, 853, 857, 863, 864, 867, 869, 871, 872, 875, 877, 886, 888-891, 901-905, 910-914, 917, 923, 924, 928, 930-932, 934, 950, 956, 963, 965-968, 976, 977, 986, 1000, 1001, 1002, 1012, 1014, 1019

Tûranlı(lar), 232, 256, 258, 265, 328, 335, 342, 343, 344, 346, 347, 355, 364, 365, 371, 374, 375, 395, 396, 400, 405, 429, 443, 449, 456, 459, 461, 464, 467, 469, 479, 484, 489, 491, 492, 493, 496, 501, 503, 504, 507, 524, 537, 540, 544, 587, 623, 625, 635, 636, 652, 653, 656, 657, 659, 662-665, 667-679, 682-684, 687, 689, 690, 693, 694, 696, 701, 709, 710, 714, 715, 720, 721, 723, 728-733, 741, 754, 759, 760, 771, 772, 783, 784, 786, 787, 794, 797, 798, 820, 821, 823, 824, 828, 831, 833-837, 843, 844, 846, 848, 854-856, 860, 861, 868, 871-873, 876, 879, 880, 881, 883-893, 895, 897, 898, 902-905, 907, 909-911, 923, 928, 932, 936, 940, 943, 949, 955, 961, 962, 965, 968-972, 982, 983, 1003

Tûrük, Tûran ordusu için savaşmış ünlü bir komutan. 452, 946, 948

Tûs (Yeryüzü Pehlivanı), Menûçehr'in torunu, Nevzer'in oğlu, Gostehem'in kardeşi. Pîşdâdîyân hanedanı hükümdarlarından olan Tûs pek çok savaşta İran ordusuna komutanlık yapmış, birçok zaferin kazanılmasında büyük rol oynamıştır. 237-239, 251, 255, 280-282, 284, 307, 313, 315, 320, 322, 323, 326, 327, 332, 338, 340, 342-344, 356, 364, 367, 368, 372, 376, 381, 386, 395-397, 405, 406, 408, 410, 430, 446-448, 450, 455, 456, 504, 506, 519, 521, 525, 527, 530, 531, 533, 536, 542, 552, 561, 568-573, 576, 579, 580, 583, 584, 591-595, 597, 598, 600-606, 608, 610, 611, 615, 617, 619, 620, 622, 624, 625, 628-632, 646-662, 664-667, 670-673, 676-680, 685, 686, 688-694, 696-700, 703, 715, 718, 720-722, 729, 731, 732, 734-736, 738, 744, 745, 749, 750, 752, 754, 760, 762, 764, 772, 776, 787, 799, 802, 806, 823, 829, 830, 864, 865, 878, 887, 919, 921, 922, 927, 941, 948, 953, 969, 970, 971, 979, 1002, 1005, 1006, 1009, 1015, 1017, 1018, 1020, 1024, 1025

Tûs Şehri, İran'da, Meşhed civarında bir şehir. 58, 1017

Tûz (Tûc), Şiraz civarında bir kasaba. Keten kumaşlarıyla ünlüdür. 347, 656

Türk(ler), 115-117, 122, 127, 136, 139, 168, 208, 227, 231, 232, 234, 237-239, 243-245, 248, 249, 256, 257, 265, 269-273, 302, 328, 334, 335, 342, 344, 346, 350, 356, 362, 363, 365, 366, 368, 371, 373, 375, 379, 381, 382, 384, 386, 387, 395, 405, 428, 434, 437, 444, 448, 452, 459, 464, 485-487, 503, 520, 523, 525, 527, 528, 530, 531, 534, 537, 541, 548, 551, 552, 553, 566, 570, 584, 587, 590, 595, 602, 608, 610, 611, 617, 628, 629, 636-638, 644, 653, 655, 659, 663, 679-681, 684, 702, 708, 710, 712, 714, 726, 730, 735, 745, 751, 752, 767, 768, 777, 785, 786, 819, 822, 827, 829-831, 833-835, 839, 841-843, 845, 847, 848, 855, 857, 860, 867, 869, 872, 873, 883, 884, 893, 897, 900, 901, 903, 904, 907-909, 913, 922, 924, 926-928, 930-935, 937, 939, 941-943, 945-947, 949-952, 958, 959-962, 965-972, 975, 986, 991, 1000

Türkçe, 541, 651, 756, 842, 851, 991

Türkistan, Orta Asya'da çoğunlukla Türklerin yaşadığı coğrafyanın adı. 115

Türkmen, 926

Utarit, *Bkz.* Tîr. 683

Ülker (Süreyya), Farsçası *Pervin*'dir. Boğa takımyıldızı sınırları içinde bulunan, yedi parlak yıldızı ve etrafındaki gaz katmanıyla güzel görünüm veren yıldız kümesi. 58, 126, 140, 156, 168, 172, 224, 372, 476, 561, 575, 943, 981

Vehr, İran'da şehir. 696, 731, 736

Verâzâd, Sipencâb padişahı. 522, 523, 525

Vîse, Bârmân, Gelbâd, Hûmân, Pîrân ve Pîlsem gibi ünlü savaşçıların atası ve Tûran ordusunun ünlü bir komutanı. 231, 238, 243, 244, 249, 344, 531, 642, 645, 709, 712, 715, 786, 810, 841, 842, 846, 855, 860, 882, 889, 891, 892, 895, 902, 903, 1024

Vîsegerd, Tûranlı komutan Vîse tarafından Türkistan'da kurulan şehir. 833, 868

Yâve, Semkünan'ın oğlu ve Keyhüsrev'in, Siyâvuş'un öcünü almak amacıyla Efrâsiyâb'la yapacağı savaş için topladığı ordulardan birinin komutanı. 921

Yetimân, İranlı savaşçı. 130, 134

Zâbilistan (Zâbil), Sîstan'ın başka bir adı. Sâm, Zâl ve Rüstem'in anayurdu. 159, 162-164, 166, 170, 182, 186, 200, 201, 210, 211, 217, 218, 220, 224, 233, 243, 244, 248, 249, 251-254, 256, 258, 260, 264, 276, 287, 307, 328, 342, 343, 354, 364-367, 378, 387, 400, 408, 431, 446, 457, 520, 536, 537, 587, 664, 670, 673, 679, 687, 695, 702, 705, 711, 715, 761, 762, 798, 801, 814, 824, 920, 1006, 1007, 1018, 1019

Zâbilli(ler), 388, 692, 694, 703, 711, 712, 716, 723, 744, 747, 752, 801, 819, 825, 1010, 1030

Zâdşem, Peşeng'in babası, Egrîres, Efrâsiyâb ve Gersîvez'in dedesi. *Bkz.* Peşeng. 230-232, 258, 921, 930, 932, 940, 956

Zâl, Zâl-i Zer ve Destan olarak da geçer. İranlı ünlü kahraman Sâm'ın oğlu. Beyaz saçlı doğduğu için "ihtiyar," "ak sakallı" anlamlarına gelen *Zâl* ismi verilmiştir. Zâl, Kâbil sultanının kızı Rûdâbe ile evlenmiş ve bu evlilikten İran milli kahramanı Rüstem dünyaya gelmiştir. Zâl'ın Rüstem dışında Şegâd ve Zevâre adında iki oğlu daha vardır. Zâl, Menûçehr döneminden Behmen zamanına kadar bin yıldan fazla yaşamış, ancak Rüstem'in Şegâd tarafından öldürülmesinden sonra İsfendiyâr'ın oğlu Behmen'in eline esir düşmüş, sonunda özgürlüğüne kavuşmuşsa da yokluklar ve talihsizlikler içinde ölmüştür. 152, 159-166, 168-174, 176-178, 180-184, 186, 188-190, 193-195, 197, 198, 200-205, 207-214, 216-222, 224-227, 233, 244, 245, 248, 251-256, 258-260, 264, 265, 267, 269, 270-272, 274-276, 280-284, 286-289, 302, 307, 308, 313, 319, 355, 367, 399, 401, 427, 431, 479, 484, 520, 524, 536, 579, 654, 662, 670, 675, 725, 760, 769, 799, 824, 825, 985, 1006, 1007, 1009-1013, 1015, 1017, 1019, 1021, 1022, 1028, 1029

Zav Dağı, 237

Zehrap Nehri, 197

Zem Irmağı, Bir yer ve ırmak adı. 332, 564, 868, 925, 926

Zenge (Şâverân Oğlu), İran ordusunun önemli bir komutanı ve savaşçısı. 315, 326, 340, 343-345, 430, 431, 448, 450, 451, 452, 454, 455, 468, 506, 580, 590, 596, 597, 600, 615, 635, 649, 809, 821, 829, 830, 836, 880, 891, 896, 897, 920

Zengele, Gûderz ile Pîrân arasında, Kunâbed Dağı eteklerinde geçen savaşta dövüşen on bir Tûranlı savaşçıdan biri. 891, 893, 894

Zeresp, Pîşdâdîyân hanedanı hükümdarlarından Nevzer'in torunu, Tûs'un oğlu § Menûçehr'in oğlu olarak da geçer. 159, 583, 604, 606, 608, 610, 617, 620, 648, 920, 941, 998, 1009, 1021

Zev, Tâhmâsp'ın oğlu, Pîşdâdîyân hanedanının onuncu hükümdarı. Nevzer'in öldürülmesinden sonra Zâl'ın teklifiyle tahta çıkmış ve beş yıl hükümdarlık yapmıştır. 255, 256, 257, 258, 265, 283, 1010

Zevâre, Zâl'ın oğlu, Rüstem'in kardeşi ve Keyhüsrev ordusunun ünlü bir kahramanı. 332, 343, 346-348, 367, 381,

387, 396, 400, 431, 525, 527, 534, 535, 587, 712, 801, 803, 836, 843, 921, 941

Zîrek, Dahhâk'ın akıl danıştığı bir mûbed. 83

Zirih, Tûranlı savaşçı Gerûy ve Erjeng'in babası. 487, 507, 509, 653, 900, 911

Zirih Irmağı, Sîstan bölgesindeki bir şehrin ve doğuda bir suyun adı. 321, 973-975, 981, 982

Zühal, Sekendiz, Satürn gezegeni. *Nahs-i ekber* (en büyük uğursuz yıldız) sayılır. Yıldız bilimine göre bu yıldızın altında doğanlar ahmak, cahil ve yalancı olur. 56, 94, 125, 156, 195, 207, 228, 352, 401, 421, 432, 459, 488, 499, 506, 516, 540, 561, 573, 588, 650, 697, 734, 737, 750, 760, 770, 796, 840, 963

Zühre, Dokuz kat göğün üçüncü katında olduğuna inanılan gezegen. Eski Yunanlar bu yıldıza *Aphrodite*, Romalılar *Venüs*, Farslar *Nâhîd* derler. Edebiyatta genellikle çenk, saz, musiki ve eğlenceyle, bazen de aşk ve güzellikle birlikte anılır. 118, 524, 683, 750

در جواب گفت اگر توانم بگویم و الا زحمت ببرم
چون عارض تو ماه نباشد روشن
مانند رخت گل نبود در گلشن
مرگانت همی کند ز جوشن
مانند پشمان کیو در جنگ پشن
ایشان گفت جنگ کیو و پشن پرسیدند تقریری خوش کرد چنانچه مجموع فضل او را مسلم داشتند بمصاحبت و مباحثت باین طایفه
مستأنس شد و شعرا او را امتحانات میکردند و هر لحظه بدیهه و لطیفه دیگر درمیان می آوردند و فردوسی در قسم بدیهه نهایت چابک سوار بود
چو کشتی باب بدیهه سوار
برآوردی از خیل فکرت دمار
برمح بپیچن در صف ارتحال
بکشتی بیک حمله قلب رجال
و چون شعرای غزنین ارتقای ابوالقاسم بر مدارج فنون هنر معلوم کردند راه مداخلت مجلس سلطان و طرق معرفت او باحجاب آستان
مسدود دیدند شدند تا او را با یک گزارنده مای مجلس سلطان بود ملاقات افتاد و حبل الفت او رشتهٔ مودت بمبرم و محکم گردانید

Hûşeng'in Karadevi öldürmesi

Sede Bayramı

Cemşîd'in Meclisi

Cemşîd'in devler tarafından taşınması

Dahhâk'ın babası Mirdâs'a tuzak kurarak öldürmesi

Dahhâk'ın dağa zincirlenmesi

Ferîdun'un Ervend ırmağını geçmesi

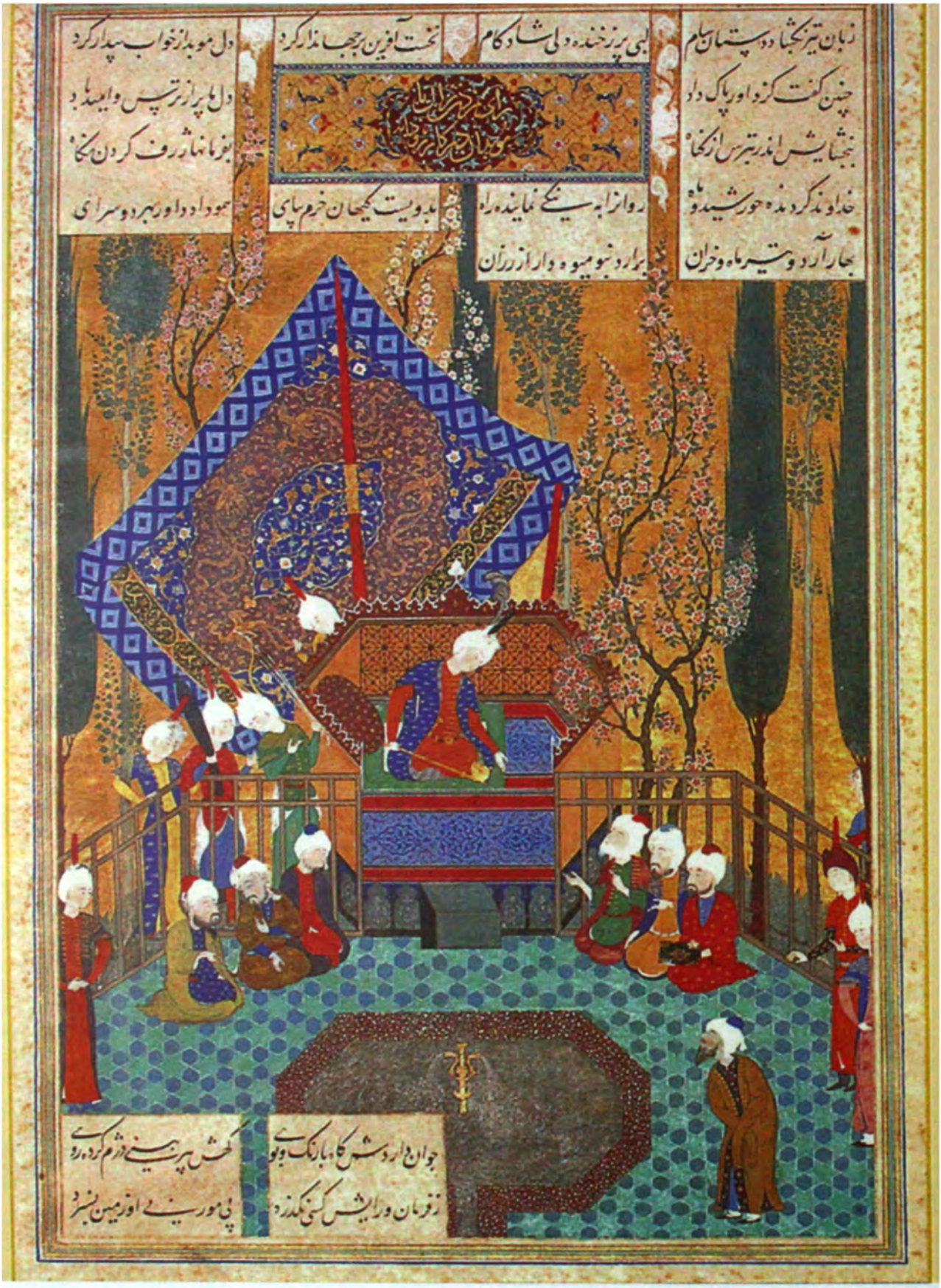
Ferīdun'un ejderha kılığına girip oğullarını sınaması

Menûçehr ile Ferîdun'un kucaklaşması

Sâm'ın kervanla Zâl'ı almaya gelmesi

Zāl'ın Rūdābe hakkında mubedlere danışması

Zāl ile Rūdābe'nin eğlence meclisi

Rûstem'in doğması

Rüstem'in Rahş'ı yakalaması

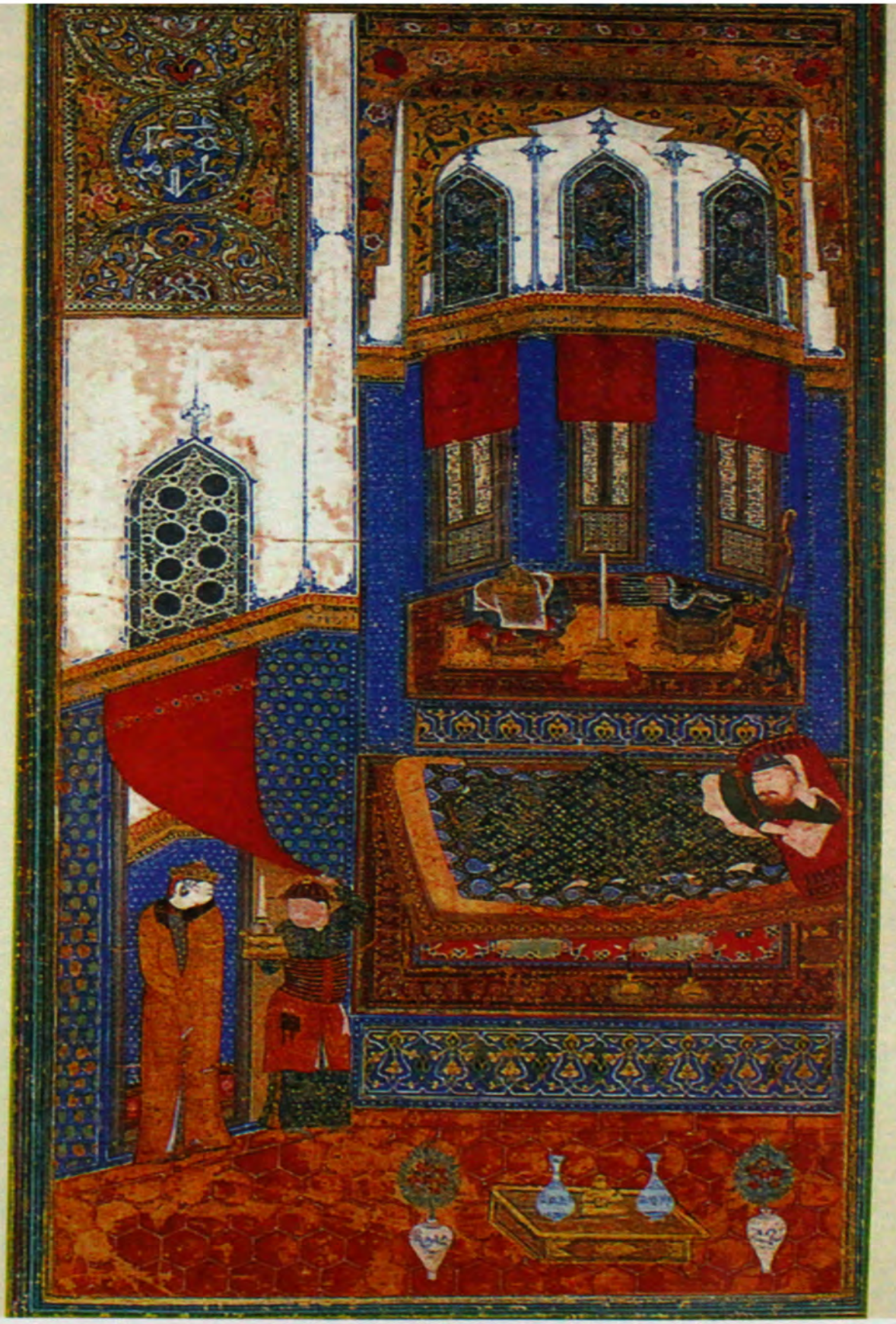
Efrâsiyâb İran tahtında

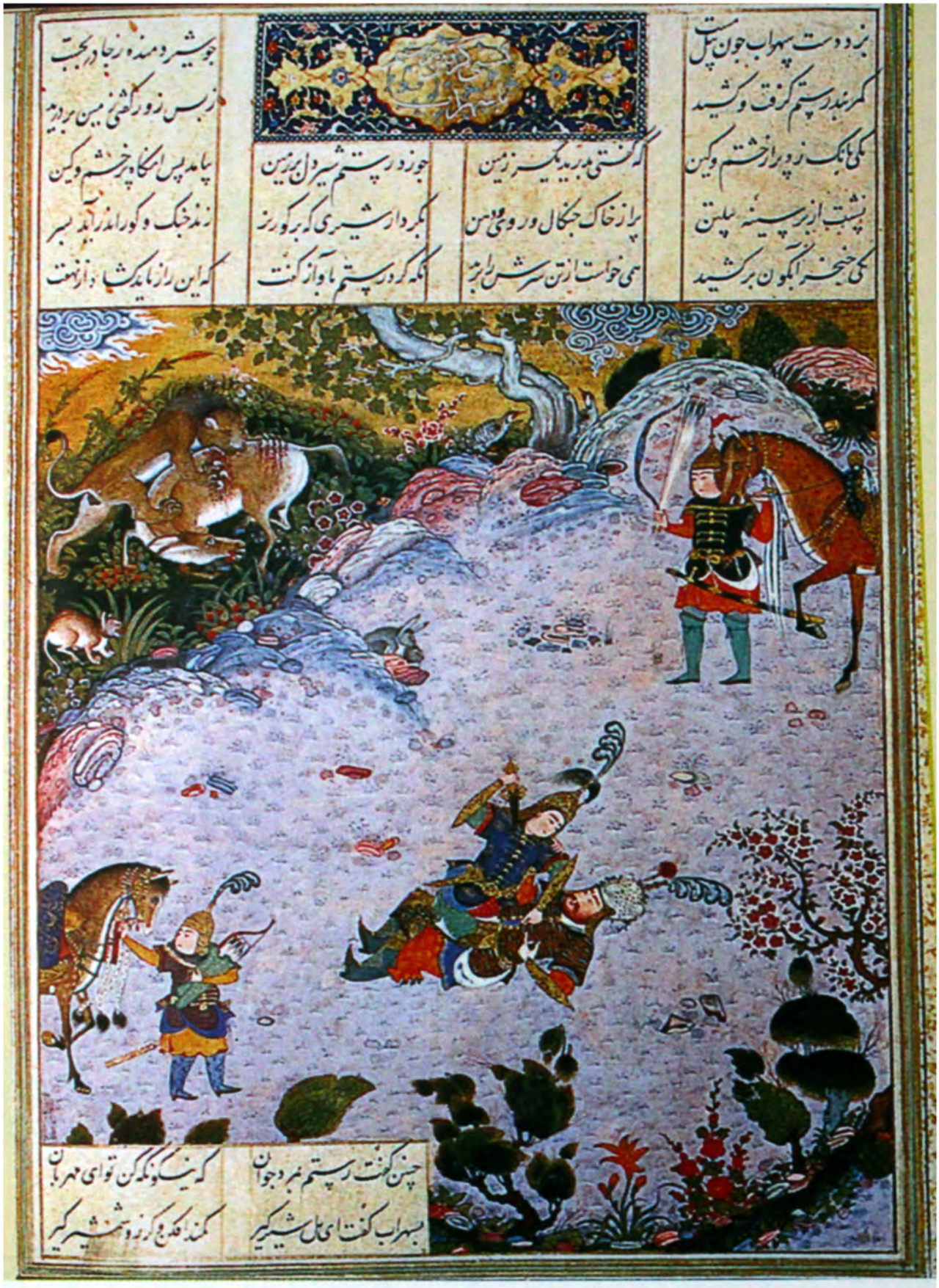
Yedi Övün yolunda Rüstem uyurken Rahş'ın aslanı öldürmesi

Yedi Övün yolunda Rüstem'in Akdev'i öldürmesi

Semengân Padişahının kızı Tehmîne'nin Rüstem'in yanına gelmesi

Rüstem ile Sohrâb'ın ikinci kez savaşması ve Sohrâb'ın Rüstem'i yere vurması

Rüstem ile Sohrāb'ın üçüncü kez savaşması ve Sohrāb'ın ölümü üzerine Rüstem'in ağlaması

Siyâvuş'un ateşten geçmesi

Efrâsiyâb'ın Siyâvuş'la kucaklaşması

Efrâsiyâb'ın Siyâvuş için kurduğu eğlence meclisi

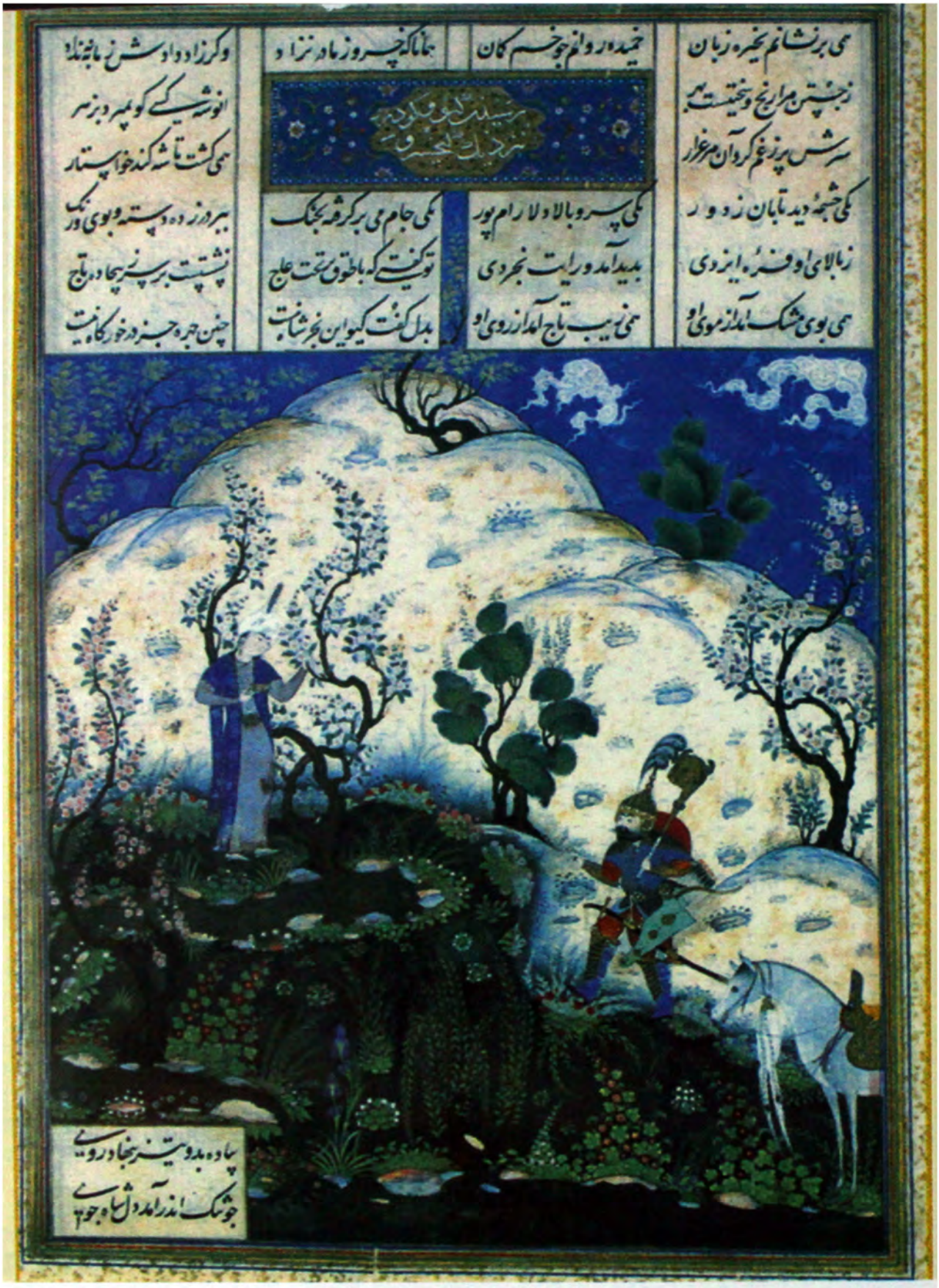
Siyâvuş'un Efrâsiyâb önünde hünerler göstermesi

Ferngîs'in Siyâvuş'la evlenmesi

Gersîvez'in Siyâvuş'un yanına gitmesi

Gîv'in Keyhüsrev'i bulması

Furūd'un İran üzerine yürümesi

Cerîre'nin Furûd'un ölümü üzerine kendini öldürmesi

Pirân'ın Bîjen'i darağacından kurtarması

Rüstem'in Bîjen'i kurtarması

